Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

CCI	2023PL06AFSP001
Tytuł w języku angielskim	CAP Strategic Plan 2023-2027
Tytuł w języku (językach) narodowym (narodowych)	PL - Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
Wersja	9.0
Status	Przyjęte przez KE
Pierwszy rok	2023
Ostatni rok	2027
Kwalifikowalny od	1 sty 2023
Kwalifikowalny do	31grudnia 2027
Nr decyzji Komisji	C(2026)7133
Data decyzji Komisji	16 października 2026
Odnośny fundusz lub odnośne fundusze	EFRG, EFRROW

Spis treści

Rodzaj modyfikacji ... 33
General information on the request for strategic amendment ... 33
Impact of of the strategic amendment to the plan on achieving the specific objectives ... 33
Type of strategic amendment ... 33
Detailed information on the individual changes contained in the request for strategic amendment ... 33
157. Dostosowanie pułapów na płatności bezpośrednie na 2027 r. ... 33
An indication of the part of the CAP Strategic Plan that is amended ... 33
Reasons that justify the strategic amendment ... 33
The impact of the strategic amendment on milestones, targets and indicators ... 33
The impact of the strategic amendment on the financing plan ... 34
Konsultacje z komitetem monitorującym (art. 124 ust. 4 lit. d) rozporządzenia (UE) 2021/2115) ... 34
Data ... 34
Opinia komitetu monitorującego ... 34
1 Deklaracja strategiczna ... 34
2 Ocena potrzeb i strategia interwencji, w tym plan dotyczący celów końcowych oraz wskaźniki kontekstowe ... 37
2.1 Ocena potrzeb i strategia interwencji ... 37
2.1.SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii ... 72
2.1.SO1.1 Streszczenie analizy SWOT ... 72
2.1.SO1.1.1 Mocne strony ... 72
2.1.SO1.1.2 Słabe strony ... 73
2.1.SO1.1.3 Szanse ... 74
2.1.SO1.1.4 Zagrożenia ... 75
2.1.SO1.1.5 Inne uwagi ... 76
2.1.SO1.2 Identyfikacja potrzeb ... 79
2.1.SO1.4 Logika interwencji ... 80
2.1.SO1.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego ... 88
2.1.SO1.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu ... 88
2.1.SO1.9 Uzasadnienie alokacji finansowej ... 94
2.1.SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację ... 96
2.1.SO2.1 Streszczenie analizy SWOT ... 96
2.1.SO2.1.1 Mocne strony ... 96
2.1.SO2.1.2 Słabe strony ... 96
2.1.SO2.1.3 Szanse ... 96
2.1.SO2.1.4 Zagrożenia ... 97
2.1.SO2.1.5 Inne uwagi ... 97
2.1.SO2.2 Identyfikacja potrzeb ... 105
2.1.SO2.4 Logika interwencji ... 106
2.1.SO2.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego ... 114
2.1.SO2.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu ... 114
2.1.SO2.9 Uzasadnienie alokacji finansowej ... 118
2.1.SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości ... 119
2.1.SO3.1 Streszczenie analizy SWOT ... 119
2.1.SO3.1.1 Mocne strony ... 119
2.1.SO3.1.2 Słabe strony ... 119
2.1.SO3.1.3 Szanse ... 119
2.1.SO3.1.4 Zagrożenia ... 120

2.1.SO3.1.5 Inne uwagi ... 120
2.1.SO3.2 Identyfikacja potrzeb ... 124
2.1.SO3.4 Logika interwencji ... 125
2.1.SO3.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego ... 134
2.1.SO3.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu ... 134
2.1.SO3.9 Uzasadnienie alokacji finansowej ... 138
2.1.SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii ... 139
2.1.SO4.1 Streszczenie analizy SWOT ... 139
2.1.SO4.1.1 Mocne strony ... 139
2.1.SO4.1.2 Słabe strony ... 139
2.1.SO4.1.3 Szanse ... 139
2.1.SO4.1.4 Zagrożenia ... 140
2.1.SO4.1.5 Inne uwagi ... 140
2.1.SO4.2 Identyfikacja potrzeb ... 152
2.1.SO4.3 Identyfikacja odpowiednich (elementów) planów krajowych wynikających z instrumentów ustawodawczych, o których mowa w załączniku XI do rozporządzenia w sprawie planu WPR, które uwzględniono w ocenie potrzeb planów WPR dla tego celu szczegółowego . 152
2.1.SO4.4 Logika interwencji ... 153
2.1.SO4.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego ... 164
2.1.SO4.7 Czy plany obejmują wkład WPR na rzecz programu LIFE (tylko w przypadku CS4, CS5 i CS6) ... 164
2.1.SO4.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu ... 164
2.1.SO4.9 Uzasadnienie alokacji finansowej ... 176
2.1.SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych ... 177
2.1.SO5.1 Streszczenie analizy SWOT ... 177
2.1.SO5.1.1 Mocne strony ... 177
2.1.SO5.1.2 Słabe strony ... 177
2.1.SO5.1.3 Szanse ... 178
2.1.SO5.1.4 Zagrożenia ... 178
2.1.SO5.1.5 Inne uwagi ... 179
2.1.SO5.2 Identyfikacja potrzeb ... 185
2.1.SO5.3 Identyfikacja odpowiednich (elementów) planów krajowych wynikających z instrumentów ustawodawczych, o których mowa w załączniku XI do rozporządzenia w sprawie planu WPR, które uwzględniono w ocenie potrzeb planów WPR dla tego celu szczegółowego . 185
2.1.SO5.4 Logika interwencji ... 187
2.1.SO5.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego ... 198
2.1.SO5.7 Czy plany obejmują wkład WPR na rzecz programu LIFE (tylko w przypadku CS4, CS5 i CS6) ... 198
2.1.SO5.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu ... 198
2.1.SO5.9 Uzasadnienie alokacji finansowej ... 213
2.1.SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów ... 214
2.1.SO6.1 Streszczenie analizy SWOT ... 214
2.1.SO6.1.1 Mocne strony ... 214
2.1.SO6.1.2 Słabe strony ... 214
2.1.SO6.1.3 Szanse ... 215
2.1.SO6.1.4 Zagrożenia ... 215
2.1.SO6.1.5 Inne uwagi ... 215

2.1.SO6.2 Identyfikacja potrzeb 218
2.1.SO6.3 Identyfikacja odpowiednich (elementów) planów krajowych wynikających z instrumentów ustawodawczych, o których mowa w załączniku XI do rozporządzenia w sprawie planu WPR, które uwzględniono w ocenie potrzeb planów WPR dla tego celu szczegółowego . 219
2.1.SO6.4 Logika interwencji 220
2.1.SO6.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego 229
2.1.SO6.7 Czy plany obejmują wkład WPR na rzecz programu LIFE (tylko w przypadku CS4, CS5 i CS6) 229
2.1.SO6.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu 229
2.1.SO6.9 Uzasadnienie alokacji finansowej 238
2.1.SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich 239
2.1.SO7.1 Streszczenie analizy SWOT 239
2.1.SO7.1.1 Mocne strony 239
2.1.SO7.1.2 Słabe strony 239
2.1.SO7.1.3 Szanse 239
2.1.SO7.1.4 Zagrożenia 239
2.1.SO7.1.5 Inne uwagi 240
2.1.SO7.2 Identyfikacja potrzeb 243
2.1.SO7.4 Logika interwencji 243
2.1.SO7.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego 248
2.1.SO7.6 Czy plany obejmują wkład WPR na rzecz programu Erasmus 248
2.1.SO7.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu 248
2.1.SO7.9 Uzasadnienie alokacji finansowej 250
2.1.SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa 251
2.1.SO8.1 Streszczenie analizy SWOT 251
2.1.SO8.1.1 Mocne strony 251
2.1.SO8.1.2 Słabe strony 251
2.1.SO8.1.3 Szanse 251
2.1.SO8.1.4 Zagrożenia 252
2.1.SO8.1.5 Inne uwagi 252
2.1.SO8.2 Identyfikacja potrzeb 256
2.1.SO8.4 Logika interwencji 257
2.1.SO8.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego 264
2.1.SO8.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu 264
2.1.SO8.9 Uzasadnienie alokacji finansowej 268
2.1.SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe 269
2.1.SO9.1 Streszczenie analizy SWOT 269
2.1.SO9.1.1 Mocne strony 269
2.1.SO9.1.2 Słabe strony 269
2.1.SO9.1.3 Szanse 270
2.1.SO9.1.4 Zagrożenia 270
2.1.SO9.1.5 Inne uwagi 270
2.1.SO9.2 Identyfikacja potrzeb 278
2.1.SO9.4 Logika interwencji 278
2.1.SO9.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego 293

2.1.SO9.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu ... 293
2.1.SO9.9 Uzasadnienie alokacji finansowej ... 298
2.1.XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania ... 299
2.1.XCO.1 Streszczenie analizy SWOT ... 299
2.1.XCO.1.1 Mocne strony ... 299
2.1.XCO.1.2 Słabe strony ... 299
2.1.XCO.1.3 Szanse ... 300
2.1.XCO.1.4 Zagrożenia ... 300
2.1.XCO.1.5 Inne uwagi ... 301
2.1.XCO.2 Identyfikacja potrzeb ... 302
2.1.XCO.4 Logika interwencji ... 302
2.1.XCO.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego ... 308
2.1.XCO.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu ... 308
2.1.XCO.9 Uzasadnienie alokacji finansowej ... 311
2.2 Wskaźniki kontekstu i inne wartości stosowane do obliczania celów ... 312
2.3 Plan celów końcowych ... 312
2.3.1 Tabela podsumowująca ... 312
2.3.2 Planowane interwencje i produkty o bezpośrednim i znaczącym powiązaniu ze wskaźnikami rezultatu ... 331
2.3.3 Spójność z celami Unii na 2030 r. określonymi w strategii „Od pola do stołu” oraz z unijną strategią na rzecz bioróżnorodności 2030 oraz wkład w realizację tych celów ... 331
3 Spójność strategii i komplementarność ... 337
3.1 Przegląd elementów środowiskowych i klimatycznych ... 337
3.1.1 Opis ogólnego wkładu w zakresie warunkowości w realizację celów szczegółowych w zakresie klimatu i ochrony środowiska określonych w art. 6 ust. 1 lit. d), e) i f) ... 337
3.1.2 Ogólny zarys komplementarności między odpowiednimi warunkami bazowymi, o których mowa w art. 31 ust. 5 i art. 70 ust. 3, warunkowością i poszczególnymi interwencjami dotyczącymi celów w zakresie klimatu i ochrony środowiska ... 339
3.1.3 Wyjaśnienie sposobu, w jaki ma zostać osiągnięty cel wniesienia większego ogólnego wkładu określony w art. 105 ... 346
3.1.4 Wyjaśnienie sposobu, w jaki struktura środowiskowa i klimatyczna planu strategicznego WPR ma przyczyniać się do już ustalonych długoterminowych celów krajowych określonych w instrumentach prawnych, o których mowa w załączniku XI, lub wynikających z nich ... 355
3.1.5 W stosownych przypadkach, wkład WPR w projekty LIFE ... 369
3.2 Przegląd strategii wymiany pokoleniowej ... 369
3.2.1 W stosownych przypadkach wkład WPR w projekty Erasmus ... 372
3.3 Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji w ramach wsparcia dochodów związanego z produkcją, o którym mowa w tytule III rozdział II sekcja 3 podsekcja 1, z ramową dyrektywą wodną 2000/60/WE ... 372
3.4 Ogólny zarys w odniesieniu do celu sprawiedliwszej dystrybucji oraz skuteczniejszego i efektywniejszego ukierunkowania wsparcia dochodów ... 373
3.5 Przegląd interwencji związanych z sektorami ... 379
3.5.1 Owoce i warzywa ... 379
3.5.2 Produkty pszczele ... 379
3.5.3 Wino ... 381
3.5.4 Chmiel ... 381
3.5.5 Oliwa z oliwek i oliwki stołowe ... 382
3.5.6 Wołowina i cielęcina ... 382
3.5.7 Mleko i przetwory mleczne ... 382
3.5.8 Owce i kozy ... 382
3.5.9 Rośliny wysokobiałkowe ... 382
3.5.10 Burak cukrowy ... 382

3.5.11 Pozostałe sektory 382
3.6 Ogólny zarys interwencji, które przyczyniają się do zapewnienia spójnego i zintegrowanego podejścia do zarządzania ryzykiem, w stosownych przypadkach 383
3.7 Powiązania między interwencjami krajowymi i regionalnymi 385
3.7.1 W stosownych przypadkach opis powiązań między interwencjami krajowymi i regionalnymi, w tym podział przydziałów środków na poszczególne interwencje i fundusze 385
3.7.2 W stosownych przypadkach, gdy elementy planu strategicznego WPR są ustanowione na poziomie regionalnym, informacje na temat sposobu, w jaki strategia interwencji zapewnia spójność i zgodność tych elementów z elementami planu strategicznego WPR ustanowionymi na poziomie krajowym 385
3.8 Ogólny zarys sposobu, w jaki plan strategiczny WPR przyczynia się do osiągnięcia celu, jakim jest poprawa dobrostanu zwierząt i ograniczenie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe, określonego w art. 6 ust. 1 lit. i), w tym warunków początkowych i komplementarności 385
3.9 Uproszczenie i zmniejszenie obciążeń administracyjnych 388
3.10 Warunkowość 392
3.10.1 Główna kwestia: Zmiana klimatu (jej łagodzenie i przystosowanie się do niej) 392
3.10.1.1 Norma GAEC 1: Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych 392
3.10.1.1.1 Podsumowanie obowiązku prowadzenia gospodarstwa rolnego (np. system uprzedniego zezwolenia i obowiązek restrukturyzacji) 392
3.10.1.1.2 Zakres terytorialny (krajowy, regionalny, na poziomie gospodarstwa, na poziomie grupy gospodarstw) 392
3.10.1.1.3 Wartość wskaźnika referencyjnego (w tym metoda obliczania) 392
3.10.1.1.4 Rodzaj odnośnych rolników (wszyscy rolnicy posiadający trwałe użytki zielone) . 392
3.10.1.1.5 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC 392
3.10.1.2 Norma GAEC 2: Ochrona torfowisk i terenów podmokłych 392
3.10.1.2.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych 392
3.10.1.2.2 Rok zastosowania normy GAEC 392
3.10.1.2.3 Zakres terytorialny i wyznaczony obszar 393
3.10.1.2.4 Rodzaj odnośnych rolników 393
3.10.1.2.5 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC 393
3.10.1.2.6 Indication of the requirements for which payments will be provided, if any 393
3.10.1.3 Norma GAEC 3: Zakaz wypalania ściernisk, chyba że odbywa się to ze względów związanych ze zdrowiem roślin 394
3.10.1.3.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych 394
3.10.1.3.2 Zakres terytorialny 394
3.10.1.3.3 Rodzaj odnośnych rolników 394
3.10.1.3.4 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC 394
3.10.2 Główna kwestia: Woda 394
3.10.2.1 Norma GAEC 4: Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych 394
3.10.2.1.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych 394
3.10.2.1.2 Minimalna szerokość stref buforowych (w m) 394
3.10.2.1.3 Zakres terytorialny, w tym określenie cieków wodnych 394
3.10.2.1.4 Rodzaj odnośnych rolników 395
3.10.2.1.5 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC 395
3.10.3 Główna kwestia: gleba (ochrona i jakość) 395
3.10.3.1 Norma GAEC 5: Zarządzanie orką, przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu 395
3.10.3.1.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych 395
3.10.3.1.2 Zakres terytorialny (uwzględniając obszary zagrożone erozją i nachylenie terenu) 395
3.10.3.1.3 Rodzaj odnośnych rolników 395
3.10.3.1.4 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC 395
3.10.3.2 Norma GAEC 6: Minimalne pokrycie gleby, aby uniknąć pozostawienia gleby niepokrytej roślinnością w najbardziej newralgicznym(-ych) okresie(-ach) 395
3.10.3.2.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych (z uwzględnieniem odnośnego okresu)395

3.10.3.2.2 Zakres terytorialny ... 396
3.10.3.2.3 Rodzaj odnośnych rolników ... 396
3.10.3.2.4 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC ... 396
3.10.3.3 Norma GAEC 7: Płodozmian na gruntach ornych, z wyjątkiem upraw rosnących pod wodą ... 396
3.10.3.3.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych służącej zmianowaniu upraw ... 396
3.10.3.3.2 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych służącej dywersyfikacji upraw ... 396
3.10.3.3.3 Zakres terytorialny ... 397
3.10.3.3.4 Rodzaj odnośnych rolników ... 397
3.10.3.3.5 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC (w szczególności jeżeli państwo członkowskie wybrało dywersyfikację upraw) ... 397
3.10.4 Główna kwestia: Różnorodność biologiczna i krajobraz (ochrona i jakość) ... 397
3.10.4.1 Norma GAEC 8: Zachowanie elementów krajobrazu. Zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych. Fakultatywnie – środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków roślin ... 397
3.10.4.1.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych ... 397
3.10.4.1.2 Zakres terytorialny (dotyczy normy „minimalnego udziału”) ... 398
3.10.4.1.3 Rodzaj odnośnych rolników ... 398
3.10.4.1.4 Wyjaśnienie wkładu w realizację głównego celu praktyki/normy ... 399
3.10.4.2 Norma GAEC 9: Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000 ... 399
3.10.4.2.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych ... 399
3.10.4.2.2 Zakres terytorialny ... 399
3.10.4.2.3 Rodzaj odnośnych rolników ... 399
3.10.4.2.4 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC ... 400
3.10.4.2.5 Indication of the requirements for which payments will be provided, if any ... 400
3.10.5 Dodatkowa norma GAEC (w stosownych przypadkach) ... 400
4 Elementy wspólne dla różnych interwencji ... 401
4.1 Definicje oraz minimalne wymogi ... 401
4.1.1 Działalność rolnicza ... 401
4.1.1.1 Definicja produkcji ... 401
4.1.1.2 Definicja utrzymywania użytków rolnych ... 401
4.1.1.2.1. Kryteria utrzymania w przypadku gruntów ornych ... 401
4.1.1.2.2. Kryteria utrzymania w przypadku upraw trwałych ... 401
4.1.1.2.3. Kryteria utrzymania w przypadku trwałych użytków zielonych ... 401
4.1.2 Grunty rolne ... 402
4.1.2.1 Elementy systemów rolno-leśnych, gdy są one zakładane lub utrzymywane na użytku rolnym ... 402
4.1.2.1.1. Elementy systemów rolno-leśnych w przypadku gruntów ornych ... 402
4.1.2.1.2. Elementy systemów rolno-leśnych w przypadku upraw trwałych ... 402
4.1.2.1.3. Elementy systemów rolno-leśnych w przypadku trwałych użytków zielonych ... 402
4.1.2.2 Grunty orne ... 402
4.1.2.2.1 Inne uwagi odnoszące się do definicji gruntów ornych ... 402
4.1.2.3 Uprawy trwałe ... 402
4.1.2.3.1 Definicja szkółek ... 402
4.1.2.3.2 Definicja zagajnika o krótkiej rotacji ... 402
4.1.2.3.3 Inne uwagi odnoszące się do definicji upraw trwałych ... 402
4.1.2.4 Trwałe użytki zielone ... 402
4.1.2.4.1 Definicja traw lub innych zielnych roślin pastewnych ... 402
4.1.2.4.2 Decyzja o zastosowaniu kryterium „zaorywania” w odniesieniu do klasyfikacji trwałych użytków zielonych ... 403
4.1.2.4.3 Decyzja o zastosowaniu kryterium „orki” w odniesieniu do klasyfikacji trwałych użytków zielonych ... 403

4.1.2.4.4. Decyzja o zastosowaniu kryterium „ponownego siewu z wykorzystaniem różnych rodzajów traw” w odniesieniu do klasyfikacji trwałych użytków zielonych 403
4.1.2.4.5 Decyzja dotycząca włączenia innych gatunków, takich jak drzewa lub krzewy, które nadają się do produkcji paszy, pod warunkiem że przeważają trawy i inne zielne rośliny pastewne..... 403
4.1.2.4.6 Decyzja dotycząca włączenia innych gatunków, takich jak krzewy lub drzewa, które mogłyby nadawać się do wypasu lub które nadają się do produkcji paszy, w przypadku gdy trawy i inne zielne rośliny pastewne tradycyjnie nie przeważają lub nie występują na obszarach wypasu 403
4.1.2.4.7 The minimum period during which the land used to grow grasses or other herbaceous forage has not been included in the crop rotation of the holding..... 403
4.1.2.4.8 Decision not to classify into permanent grassland arable land used to grow grasses or other herbaceous forage, which was classified as arable lands on 1 January 2026 and has not been ploughed, or tilled, or reseeded with different grasses for a period referred to in section 4.1.2.4.7 or longer 403
4.1.2.4.9 Other comments relating to the definition of permanent grassland 403
4.1.2.5 Inne uwagi odnoszące się do definicji użytku rolnego ogółem 403
4.1.3 Kwalifikujący się hektar 403
4.1.3.1 Kryteria, w jaki sposób ustalić przewagę działalności rolniczej w przypadku, gdy grunty wykorzystuje się również do działalności pozarolniczej 403
4.1.3.2 Kryteria pozwalające zapewnić, aby grunt pozostał w dyspozycji rolnika 404
4.1.3.3 Okres, w którym obszar musi być zgodny z definicją „kwalifikującego się hektara” 404
4.1.3.4 Decyzja o włączeniu obszarów wykorzystywanych do działalności rolniczej tylko co drugi rok 404
4.1.3.5 Decyzja dotycząca włączenia innych elementów krajobrazu (tych, które nie są chronione w ramach normy GAEC), pod warunkiem, że nie są przeważające i nie utrudniają w istotny sposób prowadzenia działalności rolniczej ze względu na zajmowaną przez siebie powierzchnię. 404
4.1.3.6 Decyzja w odniesieniu do trwałych użytków zielonych, na których znajdują się rozrzucone niekwalifikujące się elementy, o stosowaniu stałych współczynników zmniejszenia w celu ustalenia powierzchni obszarów uznawanych za kwalifikujące się 405
4.1.3.7 Decyzja o utrzymaniu kwalifikowalności uprzednio kwalifikujących się obszarów, jeżeli nie spełniają one już definicji „kwalifikującego się hektara” zgodnie z art. 4 ust. 4 lit. a) i b) rozporządzenia w sprawie planów strategicznych w wyniku stosowania systemów krajowych, których warunki są zgodne z interwencjami objętymi systemem zintegrowanym, o którym mowa w art. 63 ust. 2 rozporządzenia horyzontalnego, pozwalającymi na wytwarzanie produktów nieobjętych załącznikiem 1 w ramach użytkowania torfowisk i przyczyniającymi się do realizacji celów klimatyczno-środowiskowych określonych w rozporządzeniu w sprawie planów strategicznych 405
4.1.4 Rolnik aktywny zawodowo..... 405
4.1.4.1 Kryteria identyfikacji osób prowadzących działalność rolniczą na co najmniej minimalnym poziomie..... 405
4.1.4.2 Decyzja o stosowaniu wykazu negatywnego działalności pozarolniczej jako narzędzia uzupełniającego..... 405
4.1.4.3 Decyzja o ustaleniu kwoty płatności bezpośrednich (nie wyższej niż 5 000 EUR), w ramach której rolnicy są w każdym przypadku uznawani za „rolników aktywnych zawodowo”. 406
4.1.5 Młody rolnik 406
4.1.5.1 Maksymalny limit wiekowy 406
4.1.5.2 Warunki bycia „kierującym gospodarstwem” 406
4.1.5.3 Wymóg odbycia odpowiedniego przeszkolenia lub posiadania odpowiednich umiejętności 406
4.1.5.4 Inne uwagi odnoszące się do definicji młodego rolnika 406
4.1.6 Nowy rolnik 407
4.1.6.1 Warunki bycia „kierującym gospodarstwem” po raz pierwszy 407
4.1.6.2 Wymóg odbycia odpowiedniego przeszkolenia lub posiadania odpowiednich umiejętności 407

4.1.7 Minimalne wymogi dotyczące otrzymywania płatności bezpośrednich ... 407
4.1.7.1 Próg ... 407
4.1.7.2 Wyjaśnienie ... 407
4.1.8 Inne definicje stosowane w planie WPR ... 408
4.2 Element związany z płatnościami bezpośrednimi ... 410
4.2.2 Zmniejszenie płatności bezpośrednich ... 410
4.2.2.1 Opis zmniejszenia lub ograniczenia płatności bezpośrednich ... 410
4.2.2.2 Odjęcie kosztów pracy ... 410
4.2.2.3 Szacunkowa kwota wynikająca ze zmniejszenia płatności bezpośrednich i ograniczania w odniesieniu do każdego roku ... 410
4.2.3 Wniosek na poziomie członków osób prawnych lub grup, lub na poziomie grupy powiązanych podmiotów prawnych (art. 110) ... 410
4.2.4 Wkład w narzędzia zarządzania ryzykiem ... 413
4.3 Pomoc techniczna ... 413
4.3.1 Cele ... 413
4.3.2 Zakres i orientacyjny plan działań ... 413
4.3.3 Beneficjenci ... 414
4.3.4 Stopa ... 415
4.4 Sieć WPR ... 415
4.4.1 Krótki opis i cele krajowej sieci WPR, w tym działania wspierające EPI i przepływ wiedzy w ramach AKIS ... 415
4.4.2 Struktura, zarządzanie i funkcjonowanie krajowej sieci WPR ... 417
4.5 Ogólny zarys koordynacji, rozgraniczenia i komplementarności między EFRROW i innymi funduszami unijnymi wykorzystywanymi na obszarach wiejskich. ... 419
4.6 Instrumenty finansowe ... 423
4.6.1 Opis instrumentu finansowego ... 423
4.7 Wspólne elementy rodzajów interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich ... 425
4.7.1 Wykaz niekwalifikujących się inwestycji ... 425
4.7.2 Określenie obszaru wiejskiego i możliwość zastosowania ... 426
4.7.3 Dodatkowe elementy wspólne dla interwencji sektorowych, interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich lub wspólne zarówno dla interwencji sektorowych, jak i interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich ... 426
4.7.4 Stawki wkładu mające zastosowanie do interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich ... 427
5 Płatności bezpośrednie, interwencje sektorowe i interwencje dotyczące rozwoju obszarów wiejskich określone w strategii ... 429
5.1 Interwencje w formie płatności bezpośrednich ... 438
BISS(21) - Podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności ... 438
I 1 - Podstawowe wsparcie dochodów ... 438
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 438
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 438
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 438
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 439
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 439
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 439
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 439
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 440
9 Zgodność z zasadami WTO ... 441
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 442
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 442
I 1.1 - Płatność dla małych gospodarstw ... 443
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 443
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 443
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 443
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 443
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 443

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 444
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 445
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 445
9 Zgodność z zasadami WTO ... 445
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 447
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 447
CRISS(29) - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu do celów zrównoważoności ... 448
I 2. - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów ... 448
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 448
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 448
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 448
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 448
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 449
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 449
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 449
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 450
9 Zgodność z zasadami WTO ... 450
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 451
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 451
CIS-YF(30) - Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników ... 452
I 3. - Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników ... 452
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 452
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 452
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 452
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 452
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 453
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 454
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 454
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 454
9 Zgodność z zasadami WTO ... 455
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 456
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 456
Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt ... 457
I 4.1 - Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi ... 457
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 457
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 457
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 457
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 457
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 458
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 458
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 459
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 459
9 Zgodność z zasadami WTO ... 460
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 461
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 461
I 4.2 - Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi ... 463
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 463
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 463
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 463
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 464
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 464
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 470
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 473
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 478
9 Zgodność z zasadami WTO ... 479

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 480
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 483
I 4.5 - Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych 486
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 486
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 486
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 486
4 Wskaźnik(i) rezultatu 486
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 487
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 488
7 Zakres i wysokość wsparcia 489
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 490
9 Zgodność z zasadami WTO 490
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 492
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 492
I 4.6 - Ekoschemat – Dobrostan zwierząt 493
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 493
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 493
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 493
4 Wskaźnik(i) rezultatu 493
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 493
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 509
7 Zakres i wysokość wsparcia 517
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 527
9 Zgodność z zasadami WTO 527
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 528
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 541
I 4.7 - Ekoschemat – Grunty wyłączone z produkcji 553
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 553
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 553
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 553
4 Wskaźnik(i) rezultatu 553
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 553
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 555
7 Zakres i wysokość wsparcia 555
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 557
9 Zgodność z zasadami WTO 558
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 559
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 559
I 4.8 - Ekoschemat – Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany 560
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 560
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 560
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 560
4 Wskaźnik(i) rezultatu 560
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 561
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 561
7 Zakres i wysokość wsparcia 562
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 564
9 Zgodność z zasadami WTO 565
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 566
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 566
I 4.3 - Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin 568
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 568
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 568
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 568

4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 568
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 569
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 570
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 572
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 574
9 Zgodność z zasadami WTO ... 575
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 576
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 578
I 4.4 - Ekoschemat - Biologiczna uprawa ... 580
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 580
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 580
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 580
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 581
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 581
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 583
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 584
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 584
9 Zgodność z zasadami WTO ... 584
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 585
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 585
CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji ... 587
I 5.1. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów ... 587
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 587
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 587
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 587
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 587
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 588
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 588
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 589
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 589
9 Zgodność z zasadami WTO ... 599
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 600
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 600
I 5.10 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek ... 601
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 601
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 601
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 601
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 601
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 601
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 602
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 602
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 603
9 Zgodność z zasadami WTO ... 607
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 608
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 608
I 5.11. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych ... 609
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 609
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 609
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 609
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 609
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 609
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 610
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 610
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 611
9 Zgodność z zasadami WTO ... 615

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 616
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 616
I 5.12 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych ... 617
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 617
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 617
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 617
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 617
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 617
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 618
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 618
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 619
9 Zgodność z zasadami WTO ... 624
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 625
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 625
I 5.13. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno ... 626
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 626
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 626
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 626
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 626
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 626
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 627
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 627
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 628
9 Zgodność z zasadami WTO ... 633
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 634
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 634
I 5.2. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła ... 635
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 635
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 635
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 635
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 635
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 636
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 636
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 637
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 637
9 Zgodność z zasadami WTO ... 647
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 648
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 648
I 5.3. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec ... 649
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 649
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 649
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 649
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 649
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 649
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 650
7 Zakres i wysokość wsparcia ... 650
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 651
9 Zgodność z zasadami WTO ... 656
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 658
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 658
I 5.4. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz ... 659
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 659
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 659
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 659
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 659

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 659
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 660
7 Zakres i wysokość wsparcia 660
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 661
9 Zgodność z zasadami WTO 665
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 666
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 666
I 5.5. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych 667
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 667
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 667
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 667
4 Wskaźnik(i) rezultatu 667
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 667
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 668
7 Zakres i wysokość wsparcia 668
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 671
9 Zgodność z zasadami WTO 675
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 677
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 677
I 5.6. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu 678
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 678
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 678
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 678
4 Wskaźnik(i) rezultatu 679
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 679
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 680
7 Zakres i wysokość wsparcia 680
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 681
9 Zgodność z zasadami WTO 684
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 685
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 685
I 5.7. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu 686
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 686
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 686
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 686
4 Wskaźnik(i) rezultatu 686
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 686
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 687
7 Zakres i wysokość wsparcia 687
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 688
9 Zgodność z zasadami WTO 691
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 692
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 692
I 5.8. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych 693
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 693
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 693
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 693
4 Wskaźnik(i) rezultatu 693
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 693
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 694
7 Zakres i wysokość wsparcia 694
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 695
9 Zgodność z zasadami WTO 698
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 699
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 699

I 5.9. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów 700
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 700
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 700
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 700
4 Wskaźnik(i) rezultatu 700
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 700
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 701
7 Zakres i wysokość wsparcia 701
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 702
9 Zgodność z zasadami WTO 706
11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 707
12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 707
5.2 Interwencje sektorowe 709
Owoce i warzywa 709
Planowanie kwoty jednostkowej – definicja 710
Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 710
INVRE(47(1)(a)) - - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania 711
I.7.1. - Poprawa infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, dostosowania produkcji do popytu w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacji kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw 711
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 711
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 711
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 711
4 Wskaźnik(i) rezultatu 712
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 712
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 713
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 713
8 Zgodność z zasadami WTO 713
I.7.2. - Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw 715
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 715
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 715
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 715
4 Wskaźnik(i) rezultatu 715
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 715
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 716
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 717
8 Zgodność z zasadami WTO 717
I.7.5. - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu 718
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 718
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 718
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 718
4 Wskaźnik(i) rezultatu 719
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 719
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 721
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 722
8 Zgodność z zasadami WTO 722
I.7.6. - Badania i rozwój 723
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 723
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 723
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 723
4 Wskaźnik(i) rezultatu 724
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 724
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 724

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 725
8 Zgodność z zasadami WTO 725
ADVI1(47(1)(b)) - - usługi doradcze i pomoc techniczna, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy 726
I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna 726
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 726
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 726
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 727
4 Wskaźnik(i) rezultatu 727
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 727
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 728
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 728
8 Zgodność z zasadami WTO 729
TRAINCO(47(1)(c)) - - szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym 730
I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk 730
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 730
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 730
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 731
4 Wskaźnik(i) rezultatu 731
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 732
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 733
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 733
8 Zgodność z zasadami WTO 733
PROMO(47(1)(f)) - - promocja, komunikacja i marketing, w tym działania i działalność ukierunkowane w szczególności na zwiększenie wiedzy konsumentów o unijnych systemach jakości i znaczeniu zdrowego odżywiania się, a także na dywersyfikację i konsolidację rynków 734
I.7.3. - Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw 734
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 734
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 734
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 734
4 Wskaźnik(i) rezultatu 734
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 735
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 735
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 736
8 Zgodność z zasadami WTO 736
WITHD(47(2)(f)) - - wycofanie z obrotu w celu bezpłatnej dystrybucji lub zmiany przeznaczenia, w tym w razie potrzeby przetwarzanie produktów w celu ułatwienia ich wycofania z obrotu 737
I.7.4. - Wycofanie z rynku owoców i warzyw 737
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 737
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 737
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 737
4 Wskaźnik(i) rezultatu 737
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 737
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 738
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 738
8 Zgodność z zasadami WTO 738
Produkty pszczele 739

ADVIBEES(55(1)(a)) - - usługi doradcze, pomoc techniczna, szkolenia, informacje i wymiana najlepszych praktyk, w tym poprzez tworzenie sieci kontaktów, dla pszczelarzy i organizacji pszczelarzy 739
I 6.1 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej 739
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 739
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 739
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 739
4 Wskaźnik(i) rezultatu 739
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 739
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 740
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 740
8 Zgodność z zasadami WTO 741
9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 742
10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 742
INVAPI(55(1)(b)) - - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania 744
I 6.2 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – inwestycje, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych. 744
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 744
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 744
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 744
4 Wskaźnik(i) rezultatu 744
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 744
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 745
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 745
8 Zgodność z zasadami WTO 745
9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 747
10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 747
I 6.3 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi. 749
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 749
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 749
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 749
4 Wskaźnik(i) rezultatu 749
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 749
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 750
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 750
8 Zgodność z zasadami WTO 750
9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 751
10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 751
I 6.4 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej 753
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 753
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 753
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 753
4 Wskaźnik(i) rezultatu 753
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 753
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 754
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 754
8 Zgodność z zasadami WTO 754
9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 755
10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 755
PRESBEEHIVES(55(1)(d)) - - działania mające na celu zachowanie lub zwiększenie obecnej liczby uli w Unii, w tym hodowla pszczół 757

I 6.5 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół ... 757
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 757
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 757
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 757
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 757
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 757
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 758
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 759
8 Zgodność z zasadami WTO ... 759
9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 760
10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 760
COOPAPI(55(1)(e)) - - współpraca z wyspecjalizowanymi jednostkami w zakresie wdrażania programów badawczych w dziedzinie pszczelarstwa i produktów pszczelich ... 762
I 6.6 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze ... 762
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 762
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 762
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 762
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 762
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 762
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 763
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 763
8 Zgodność z zasadami WTO ... 763
9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 764
10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 764
ACTQUAL(55(1)(g)) - - działania służące poprawie jakości produktów ... 766
I 6.7. - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miodów odmianowych ... 766
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 766
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 766
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 766
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 766
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 766
6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 767
7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 767
8 Zgodność z zasadami WTO ... 767
9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 768
10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 768
5.3 Interwencje na rzecz rozwoju obszarów wiejskich ... 769
ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania ... 769
I 8.1. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 ... 769
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 769
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 769
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 769
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 770
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 770
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 785
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 787
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 788
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 789
10 Zgodność z zasadami WTO ... 789
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 789
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 790
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 793

I 8.10. - Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020 799
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 799
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 799
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 799
4 Wskaźnik(i) rezultatu 799
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 799
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 802
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 802
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 804
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 804
10 Zgodność z zasadami WTO 805
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 805
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 806
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 806
I 8.11. - Rolnictwo ekologiczne 809
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 809
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 809
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 809
4 Wskaźnik(i) rezultatu 809
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 810
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 812
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 815
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 821
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 821
10 Zgodność z zasadami WTO 821
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 821
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 822
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 832
I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo 840
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 840
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 840
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 840
4 Wskaźnik(i) rezultatu 841
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 841
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 843
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 844
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 845
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 845
10 Zgodność z zasadami WTO 845
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 845
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 847
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 847
I 8.2. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 850
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 850
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 850
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 850
4 Wskaźnik(i) rezultatu 850
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 851
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 864
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 866
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 867
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 867
10 Zgodność z zasadami WTO 868
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 868

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 869
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 872
I 8.3. - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 ... 878
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 878
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 878
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 878
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 878
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 879
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 881
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 883
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 883
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 883
10 Zgodność z zasadami WTO ... 884
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 884
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 885
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 885
I 8.4. - Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych ... 888
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 888
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 888
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 888
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 888
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 889
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 890
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 891
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 892
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 892
10 Zgodność z zasadami WTO ... 892
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 892
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 893
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 893
I 8.5. - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie ... 896
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 896
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 896
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 896
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 896
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 896
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 898
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 898
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 899
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 899
10 Zgodność z zasadami WTO ... 900
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 900
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 901
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 901
I 8.6. - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie ... 904
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 904
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 904
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 904
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 904
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 904
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 906
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 907
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 908
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 908
10 Zgodność z zasadami WTO ... 908

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 909
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 910
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 911
I 8.7. - Bioróżnorodność na gruntach ornych 918
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 918
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 918
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 918
4 Wskaźnik(i) rezultatu 918
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 918
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 921
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 922
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 923
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 923
10 Zgodność z zasadami WTO 923
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 923
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 924
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 924
I 8.8 - Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych 927
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 927
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 927
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 927
4 Wskaźnik(i) rezultatu 927
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 928
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 930
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 930
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 933
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 934
10 Zgodność z zasadami WTO 934
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 934
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 935
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 935
I.8.9.1. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020. Pakiet 4.Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 938
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 938
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 938
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 938
4 Wskaźnik(i) rezultatu 939
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 939
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 940
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 943
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 944
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 944
10 Zgodność z zasadami WTO 944
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 944
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 945
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 947
I.8.9.2. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 953
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 953
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 953
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 953
4 Wskaźnik(i) rezultatu 954
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 954

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 955
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 957
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 958
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 958
10 Zgodność z zasadami WTO ... 958
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 958
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 960
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 961
I.8.9.3. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone ... 966
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 966
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 966
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 966
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 967
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 967
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 968
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 969
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 970
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 970
10 Zgodność z zasadami WTO ... 970
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 970
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 971
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 971
ANC(71) - Ograniczenia naturalne lub inne ograniczenia specyficzne dla obszaru ... 974
I 9. - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) ... 974
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 974
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 974
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 974
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 974
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 975
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 976
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 976
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 977
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 978
10 Zgodność z zasadami WTO ... 978
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 978
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 979
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 980
INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie ... 984
I 10.1.1 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje) ... 984
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 984
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 984
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 984
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 985
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 985
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 988
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 988
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 989
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 989
10 Zgodność z zasadami WTO ... 989
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 990
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 991
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 992

I 10.1.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe) ... 995
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 995
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 995
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 995
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 995
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 996
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 997
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 997
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 997
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 997
10 Zgodność z zasadami WTO ... 998
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 998
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 999
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 999
I 10.10. - Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi ... 1002
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 1002
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 1002
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 1002
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 1002
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 1002
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 1004
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 1004
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1004
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1004
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1005
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1005
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 1006
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 1006
I 10.11. - Zalesianie gruntów rolnych ... 1009
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 1009
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 1009
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 1009
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 1009
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 1009
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 1011
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 1011
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1011
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1012
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1012
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1012
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 1014
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 1014
I 10.12. - Tworzenie zadrzewień śródpolnych ... 1017
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 1017
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 1017
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 1017
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 1017
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 1017
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 1019
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 1019
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1019
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1019
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1020
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1020

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1021
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1021
I 10.13. - Zakładanie systemów rolno-leśnych 1024
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1024
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1024
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1024
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1024
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1024
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1025
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1026
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1026
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1026
10 Zgodność z zasadami WTO 1027
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1027
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1028
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1028
I 10.14. - Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych 1031
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1031
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1031
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1031
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1031
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1031
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1033
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1033
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1033
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1034
10 Zgodność z zasadami WTO 1034
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1034
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1035
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1035
I 10.15 - Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń 1038
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1038
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1038
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1038
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1038
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1038
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1040
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1040
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1040
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1040
10 Zgodność z zasadami WTO 1041
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1041
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1042
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1042
I 10.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej 1045
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1045
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1045
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1045
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1046
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1046
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1047
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1047
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1048
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1048

10 Zgodność z zasadami WTO 1048
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1049
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1050
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1050
I 10.3. - Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF 1053
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1053
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1053
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1053
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1053
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1054
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1055
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1055
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1056
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1056
10 Zgodność z zasadami WTO 1057
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1057
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1058
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1058
I 10.4. - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu 1061
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1061
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1061
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1061
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1062
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1062
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1064
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1064
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1066
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1066
10 Zgodność z zasadami WTO 1066
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1066
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1068
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1068
I 10.5. - Rozwój małych gospodarstw 1071
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1071
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1071
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1071
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1072
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1072
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1074
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1074
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1074
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1074
10 Zgodność z zasadami WTO 1075
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1075
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1076
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1076
I 10.6.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie 1079
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1079
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1079
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1079
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1080
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1080
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1082
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1082
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1083

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1083
10 Zgodność z zasadami WTO 1083
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1084
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1085
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1085
I 10.6.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie 1088
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1088
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1088
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1088
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1089
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1089
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1090
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1090
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1091
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1091
10 Zgodność z zasadami WTO 1092
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1092
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1093
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1093
I 10.7.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem 1096
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1096
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1096
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1096
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1097
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1097
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1099
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1099
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1100
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1100
10 Zgodność z zasadami WTO 1101
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1101
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1102
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1102
I 10.7.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem 1105
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1105
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1105
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1105
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1106
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1106
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1107
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1107
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1107
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1108
10 Zgodność z zasadami WTO 1108
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1108
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1109
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1109
I 10.8 - Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym 1112
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1112
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1112
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1112
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1112
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1112

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 1113
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 1113
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1114
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1114
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1114
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1114
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 1116
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 1116
I 10.9. - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe) ... 1119
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 1119
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 1119
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 1119
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 1120
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 1120
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 1120
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 1121
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1121
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1121
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1122
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1122
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 1123
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 1123
INSTAL(75) - Rozpoczynanie działalności przez młodych rolników i nowych rolników oraz zakładanie przedsiębiorstw wiejskich ... 1126
I 11. - Premie dla młodych rolników ... 1126
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 1126
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 1126
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 1126
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 1126
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 1126
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 1129
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 1129
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1130
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1130
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1130
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1130
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 1131
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 1131
RISK(76) - Narzędzia zarządzania ryzykiem ... 1134
I 12.1. - Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich ... 1134
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 1134
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 1134
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 1134
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 1134
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 1134
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 1135
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 1135
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1136
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1136
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1136
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1136
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 1138
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 1138
I 12.2. - Dofinansowanie Funduszy Wzajemnościowych ... 1141
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 1141

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1141
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1141
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1141
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1141
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1142
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1142
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1143
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1143
10 Zgodność z zasadami WTO 1144
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1144
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1145
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1145
COOP(77) - Współpraca 1148
I 13.1. - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) 1148
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1148
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1148
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1148
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1149
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1149
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1155
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1156
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1157
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1158
10 Zgodność z zasadami WTO 1161
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1161
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1162
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1166
I 13.2. - Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych 1173
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1173
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1173
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1173
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1174
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1174
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1176
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1176
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1177
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1177
10 Zgodność z zasadami WTO 1177
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1177
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1178
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1178
I 13.3. - Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności 1181
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1181
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1181
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1181
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1182
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1182
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1185
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1186
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1186
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1187
10 Zgodność z zasadami WTO 1187
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1187
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1188

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1188
I 13.4. - Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności 1191
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1191
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1191
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1191
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1192
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1192
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1196
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1196
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1197
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1197
10 Zgodność z zasadami WTO 1198
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1198
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1199
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1199
I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI 1202
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1202
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1202
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1202
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1203
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1203
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1207
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1207
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1208
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1209
10 Zgodność z zasadami WTO 1209
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1209
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1210
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1210
I 13.6. - Zobowiązania dla beneficjentów działania 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.2. Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych 1213
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1213
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1213
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1213
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1213
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1213
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1213
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1214
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa 1214
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji 1214
10 Zgodność z zasadami WTO 1214
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji 1214
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja 1215
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi 1215
I 13.7 - Zobowiązania dla beneficjentów poddziałania 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności 1218
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny 1218
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe 1218
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję 1218
4 Wskaźnik(i) rezultatu 1218
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji 1219
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych 1220
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe 1220

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1220
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1221
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1221
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1221
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 1222
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 1222
KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji ... 1225
I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników ... 1225
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 1225
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 1225
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 1225
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 1226
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 1226
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 1228
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 1228
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1229
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1229
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1229
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1229
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 1230
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 1230
I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze ... 1233
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 1233
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 1233
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 1233
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 1234
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 1234
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 1236
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 1236
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1236
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1237
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1237
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1237
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 1238
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 1238
I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych ... 1241
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 1241
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 1241
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 1241
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 1242
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 1242
6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 1245
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 1245
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1246
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1247
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1247
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1247
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 1248
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 1250
I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych ... 1254
1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny ... 1254
2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe ... 1254
3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję ... 1254
4 Wskaźnik(i) rezultatu ... 1255
5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji ... 1255

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych ... 1257
7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe ... 1257
8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa ... 1258
9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji ... 1258
10 Zgodność z zasadami WTO ... 1258
11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji ... 1258
12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja ... 1259
13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi ... 1259
6 Plan finansowy ... 1263
6.1 Tabela zawierająca zestawienie ... 1263
6.2 Szczegółowe informacje finansowe i podział na interwencje oraz planowanie produkcji ... 1265
6.2.1 Płatności bezpośrednie ... 1265
6.2.2 Sektorowe ... 1278
6.2.3 Rozwój obszarów wiejskich ... 1281
7 System zarządzania i koordynacji ... 1337
7.1 Określenie organów zarządzających i koordynacyjnych + organów kontrolnych ... 1337
7.2 Opis struktury monitorowania i sprawozdawczości ... 1342
7.3 Informacje na temat systemu kontroli i kar ... 1345
7.3.1 ZSZiK – zintegrowany system zarządzania i kontroli ... 1345
7.3.1.1 Wszystkie elementy ZSZiK określone w rozporządzeniu [horyzontalnym] są ustanowione i funkcjonują od dnia 1 stycznia 2023 r. ... 1345
7.3.1.1.1 System identyfikacji działek rolnych ... 1345
7.3.1.1.2 System wniosków geoprzestrzennych i związanych ze zwierzętami ... 1345
7.3.1.1.3 Czy stosujesz automatyczny system składania wniosków w rozumieniu art. 65 ust. 4 lit. f) rozporządzenia horyzontalnego? ... 1345
7.3.1.1.4 System monitorowania obszarów (AMS) ... 1345
7.3.1.1.5 System kontroli i kar ... 1346
7.3.1.1.5.1 Opis systemów kontroli i kar w związku z interwencjami ZSZiK ... 1346
7.3.1.1.6 System identyfikacji i rejestracji uprawnień do płatności, w stosownych przypadkach ... 1346
7.3.1.1.7 System identyfikacji i rejestracji zwierząt w rozumieniu art. 65 ust. 4 lit. c) [art. 66 ust. 1 lit. g) rozporządzenia horyzontalnego] ... 1346
7.3.2 Systemy nieobjęte ZSZiK ... 1346
7.3.2.1 Krótki opis systemu kar za interwencje nieobjęte ZSZiK zgodnie z zasadami skuteczności, proporcjonalności i odstraszania ... 1346
7.3.2.2 Krótki opis systemu kontroli nieobjętego ZSZiK (metody kontroli, kontrole krzyżowe, trwałość inwestycji i powiązane z tym kontrole ex post itp.) ... 1347
7.3.2.3 Przepisy dotyczące zamówień publicznych? ... 1348
7.4 Warunkowość ... 1349
7.4.1 System kontroli w związku z zasadą warunkowości ... 1349
7.4.1.1 Opis systemu kontroli w związku z zasadą warunkowości ... 1349
7.4.1.2 Rodzaje kontroli ... 1350
7.4.2 System kar w związku z zasadą warunkowości ... 1352
7.4.2.1 Opis systemu kar w związku z zasadą warunkowości ... 1352
7.4.2.2 Definicja i stosowanie „powtarzalności” (sposób obliczania i zakres czasowy): ... 1352
7.4.2.3 Definicja i stosowanie „celowości” ... 1352
7.4.3 Wskazanie zastosowania uproszczonego systemu kontroli w przypadku małych gospodarstw ... 1352
7.4.4 Właściwe organy kontrolne odpowiedzialne za kontrole praktyk w zakresie warunkowości, wymogów podstawowych w zakresie zarządzania ... 1353
7.5 Warunkowość społeczna ... 1355
7.5.1 Opis systemu kontroli w związku z warunkowością społeczną ... 1355
7.5.2 Opis systemu kar w związku z warunkowością społeczną ... 1355
8 Modernizacja: AKIS i transformacja cyfrowa ... 1356
8.1 AKIS ... 1356

8.1 Ogólna przewidywana struktura organizacyjna ulepszonego AKIS 1356
8.2 Opis sposobu, w jaki usługi doradcze, sieci badawcze i sieci WPR będą uzupełniać się w ramach AKIS (art. 114 lit. a) pkt (ii)) 1359
8.3 Opis organizacji wszystkich podmiotów udzielających doradztwa rolnikom zgodnie z wymogami, o których mowa w art. 15 ust. 2, 3 i 4 1361
8.4 Opis sposobu udzielania wsparcia innowacji, o którym mowa w art. 114 lit. a) pkt (ii) 1362
8.5 Strategia cyfryzacji (art. 114 lit. b)) 1362
Załączniki 1369
załącznik I w sprawie ewaluacji ex ante i strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SEA), o której mowa w dyrektywie 2001/42/WE 1369
1. Podsumowanie procesu i wyników ewaluacji ex ante 1369
2. Zalecenia wynikające z ewaluacji ex ante i strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz sposób ich uwzględnienia 1372
3. Sprawozdanie z ewaluacji ex ante 1382
4. Sprawozdanie ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko 1382
załącznik II dotyczący analizy SWOT 1382
załącznik III dotyczący konsultacji z partnerami 1382
załącznik IV dotyczący płatności specyficznej w odniesieniu do bawełny (w stosownych przypadkach) 1382
załącznik V dotyczący dodatkowego finansowania krajowego w zakresie objętym planem strategicznym WPR 1383
Krajowa pomoc finansowa w sektorze owoców i warzyw na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/2115 1383
załącznik VI dotyczący przejściowej pomocy krajowej (w stosownych przypadkach) 1384
a) roczna pula środków finansowych dla każdego sektora, dla którego przyznawane jest przejściowe wsparcie krajowe 1384
b) w stosownych przypadkach, maksymalna jednostkowa stawka wsparcia na każdy rok okresu . 1384
c) w stosownych przypadkach, informacje dotyczące okresu odniesienia zmodyfikowanego zgodnie z art. 147 ust. 2 akapit drugi 1384
d) krótki opis komplementarności przejściowego wsparcia krajowego z interwencjami w ramach planu strategicznego WPR 1385
Inny załącznik: Spójność z celami Unii na 2030 r. i wkład w realizację tych celów 1386
Wkład krajowy w realizację celu UE na 2030 r., jakim jest ograniczenie o 50 % strat składników pokarmowych, przy jednoczesnym zapewnieniu braku pogorszenia żyzności gleby 1386
Wkład krajowy w realizację celu UE na 2030 r., jakim jest 10% powierzchni użytków rolnych objętych cechami krajobrazu o wysokiej różnorodności. 1387
Wkład krajowy w realizację celu UE na 2030 r., jakim jest objęcie 25 % gruntów rolnych w UE rolnictwem ekologicznym 1387
Wkład krajowy w realizację celów UE 2030 w zakresie 50 % redukcji ogólnego stosowania pestycydów i ryzyka związanego z pestycydami chemicznymi oraz stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów 1387
Wkład krajowy w realizację celu UE na 2030 r., jakim jest zmniejszenie o 50 % sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych dla zwierząt hodowlanych i w akwakulturze 1387
Wkład krajowy w realizację celu UE na 2025 r. w zakresie upowszechnienia szybkiego internetu szerokopasmowego na obszarach wiejskich, aby osiągnąć cel 100 % dostępu 1387
DOKUMENTY ..... **Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Rodzaj modyfikacji

Strategic Amendment

General information on the request for strategic amendment

Impact of of the strategic amendment to the plan on achieving the specific objectives

Zmiana przyczyni się do poprawy faktycznego poziomu realizacji wskaźnika R.6 oraz wskaźnika R.7.

Type of strategic amendment

☐Strategic amendments introducing new interventions or deleting interventions from the CAP Strategic Plans
☐Strategic amendments that lead to changes of milestones or targets under the result indicators which are marked with 'PR' in Annex I of Regulation (EU) 2021/2115
☑Strategic amendments related to Article 17(5), Article 88(7), Articles 92 to 98, Article 103(1), (5) and (6) or Article 103a of Regulation (EU) 2021/2115
☐Strategic amendments of the target and financial plans in the CAP Strategic Plan referred to in Article 112, including amendments to the contribution from EAFRD to InvestEU referred to in Article 81, amendments to the EAFRD total contribution to each type of intervention for the entire period covered by the CAP Strategic Plan or amendments related to the EAFRD contribution rates referred to in Article 91 of Regulation (EU) 2021/2115

Further cases of requests for a strategic amendment not to be counted towards the maximum number of requests referred to in Article 119(7) of Regulation (EU) 2021/2115

☐Changes due to emergency measures necessary to address natural disasters, catastrophic events or adverse climatic events formally recognized as such by the competent national public authority, or modifications due to a significant and sudden change in the socioeconomic conditions of the Member State
☑Changes necessary following changes to Union legislation, or changes necessary following decisions of the Courts of the European Union
☐Changes following exceptional measures adopted pursuant to Articles 219, 220 or 221 of Regulation (EU) No 1308/2013
☐Changes necessary due to introduction or modification of financial instruments referred to in Article 58 of Regulation (EU) 2021/1060
☐Changes due to an automatic decommitment for the CAP Strategic Plans referred to Article 34 of Regulation (EU) 2021/2116
☐Notified amendments to which the Commission objected in accordance with Article 119(9), third subparagraph of Regulation (EU) 2021/2115

Detailed information on the individual changes contained in the request for strategic amendment

157. Dostosowanie pułapów na płatności bezpośrednie na 2027 r.

An indication of the part of the CAP Strategic Plan that is amended

Zmiany w części 5.1 Interwencje w formie płatności bezpośrednich oraz w części plan finansowy.

Reasons that justify the strategic amendment

Zmiany wprowadzane w związku z wejściem w życie przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2026/1768 z dnia 14 lipca 2026 r., umożliwiających zwiększenie puli środków na płatności bezpośrednie na kampanię 2027 r. do poziomu z kampanii 2026 r. Skorzystanie z tego rozwiązania stanowi kontynuację podejścia w zakresie przesunięcia środków na płatności bezpośrednie i pozwoli utrzymać dotychczasowy poziom tego wsparcia.

The impact of the strategic amendment on milestones, targets and indicators

Zmiana będzie miała zastosowanie wyłącznie do kampanii 2027 r.
Zmiana przyczyni się do poprawy faktycznego poziomu realizacji wskaźnika R.6 oraz wskaźnika R.7.

The impact of the strategic amendment on the financing plan

Zmiana spowoduje zwiększenie puli środków na płatności bezpośrednie na 2027 r. o ok. 396 mln EUR.

Konsultacje z komitetem monitorującym (art. 124 ust. 4 lit. d) rozporządzenia (UE) 2021/2115)

Data

3 sie 2026

Opinia komitetu monitorującego

Komitet Monitorujący PS WPR 2023-2027 pozytywnie zaopiniował zaproponowane zmiany.

1 Deklaracja strategiczna

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027 będzie wspierać zrównoważony rozwój polskich gospodarstw, sektora przetwórstwa i poprawę warunków życia i pracy w małych miejscowościach wiejskich. WPR będzie wspierać zrównoważone metody gospodarowania, przyjazne klimatowi i środowisku; chroniące wodę, glebę i powietrze oraz bioróżnorodność. Sprzyjać będzie produkcji i wykorzystaniu zrównoważonej energii. Wzmacniana będzie różnorodność gospodarcza, w tym biogospodarka. Poprawa dynamiki rozwojowej zwiększy aktywności zawodową i społeczną mieszkańców terenów wiejskich i osób wykluczonych. W trakcie realizacji planu uwzględniana jest horyzontalna zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz równości szans kobiet i mężczyzn. Upowszechniane i wdrażane będą rozwiązania naukowe i innowacyjne, w tym cyfrowe, usuwające bariery rozwojowe wsi i rolnictwa.

Charakterystyka rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce

W Polsce obszary wiejskie i tereny rolne zajmują odpowiednio 85% i 52% powierzchni kraju. Wieś zamieszkuje około 15 milionów ludzi - 38% ogółu ludności Polski. Łącznie identyfikowanych jest około 1,4 mln gospodarstw rolnych. Głównymi sektorami są sektory mleczarski, zbóż, trzody chlewnej, drobiu i ogrodnictwa. Rolnictwo w Polsce charakteryzuje się zróżnicowaniem produkcji i potencjałem ekonomiczną - duży udział gospodarstw o małej wielkości ekonomicznej. Występują istotne dysproporcje w dochodach. Poziom zorganizowania rolników jest niewystarczający. Obserwowane są niedobory wody, zanieczyszczenia wód powierzchniowych. Pomimo tendencji wzrostowych, wykorzystanie środków ochrony roślin utrzymuje się poniżej średniej UE. Na obszarach wiejskich nadal brak jest dostępu do nowoczesnej infrastruktury społecznej i technicznej. Widoczny jest postępujący proces starzenia ludności. Większość przedsiębiorstw związana jest z sektorami usług dla rolnictwa i leśnictwa, przetwórstwa i turystyki.

Wspieranie inteligentnego, konkurencyjnego, odpornego i zróżnicowanego sektora rolnictwa zapewniającego długoterminowe bezpieczeństwo żywnościowe

Zaprojektowano szereg instrumentów wspierających dochodowość i odporność, szczególnie mniejszych gospodarstw. Poza płatnościami bezpośrednimi realizowane będzie wsparcie inwestycyjne oraz wsparcie w zakresie instrumentów zarządzania ryzykiem i zapobiegania ASF. Wspierana będzie lepsza organizacja łańcuchów dostaw, rozwój małego przetwórstwa, uczestnictwo w krajowych i unijnych systemach jakości produkcji żywności. Uzupełniająco zainwestujemy w przetwórstwo i wprowadzanie produktów do obrotu. Planuje się dalszą poprawę struktury agrarnej. Komplementarnie wsparcie w zakresie organizacji łańcuchów dostaw, cyfryzacji i innowacji w rolnictwie może być realizowane w ramach innych programów krajowych i UE.

Wspieranie i wzmacnianie ochrony środowiska, w tym różnorodności biologicznej, oraz działań w dziedzinie klimatu oraz przyczynianie się do realizacji unijnych celów związanych ze środowiskiem i klimatem, w tym zobowiązań Unii wynikających z porozumienia paryskiego

Zaprojektowano interwencje zachęcające rolników do stosowania podwyższonych norm w produkcji rolniczej, przyjaznych środowisku metod produkcji, ograniczających emisje CO_2, poprawiających jakość gleb, zwiększających retencję wody. Wspierane będą inwestycje do powtórnego obiegu wody i ograniczające zużycie energii w produkcji. Dążyć będziemy do zwiększenia lesistości, poprawy stanu lasów w Polsce oraz wzmocnienia ich bioróżnorodności. Uzupełniająco planowane są działania szkoleniowo - doradcze dla rolników a także edukacyjno-informacyjne dla konsumentów żywności i dla społeczności lokalnych. W ramach innych programów krajowych i UE zaplanowano wsparcie na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, w tym edukacyjne.

Umacnianie struktury społeczno-ekonomicznej obszarów wiejskich

Konkurencyjność obszarów wiejskich w Polsce jest uzależniona m.in. od poprawy stanu infrastruktury technicznej, poprawy dostępności do podstawowych usług oraz rozwoju przedsiębiorczości. W Planie będą realizowane interwencje zachęcające młode osoby do podejmowania działalności rolniczej oraz wspierające tworzenie i rozwój działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Prowadzone będą również kampanie informacyjne zachęcające do udziału we wsparciu. W szczególności kanały dystrybucji informacji uwzględniać będą konieczność dotarcia do grup defaworyzowanych. Przy realizacji wsparcia zapewnione zostanie równouprawnienie kobiet i mężczyzn. Wdrażana będzie koncepcja smart villages, w tym rozwoju biogospodarki. Realizowane będą inwestycje w infrastrukturę techniczną mniejszej skali. Wsparcie będzie także dotyczyć produkcji zdrowej żywności, w tym ograniczenie użycia pestycydów, poprawy warunków w zakresie dobrostanu zwierząt i ograniczenia stosowania antybiotyków. Wsparcie ww. zakresie może być też realizowane w ramach innych programów krajowych i UE. Wzmocnienie struktur społeczno-ekonomicznych wsi będzie realizowane w ramach programów krajowych i UE.

Cel przekrojowy

Realizacja celów WPR wymaga zapewnienia sprawnego funkcjonowania systemu wiedzy i innowacji (AKIS). W ramach Planu planowane jest wsparcie działań szkoleniowych i doradczych dla rolników uwzględniających potrzeby zidentyfikowane w poszczególnych celach szczegółowych w zakresie prowadzenia działalności rolniczej i wykorzystania zasobów gospodarstwa. W ramach innych programów krajowych i UE, realizowane mogą być komplementarne działania szkoleniowe, jak również inwestycje z zakresu cyfryzacji, z uwzględnieniem platformy doradczej.

Sposób realizacji rekomendacji KE

Polska otrzymała 15 rekomendacji dotyczących sposobu rozwiązywania identyfikowanych problemów w ranach trzech głównych celów WPR oraz w celu przekrojowym. Zaproponowane w Planie instrumenty wsparcia odpowiadają oczekiwania Komisji. Wszystkie rekomendacje KE są adresowane poprzez Plan, narzędzia legislacyjne a także poprzez inne krajowe i UE programy m.in. Krajowy Plan Odbudowy i politykę spójności. Opisy sposobu realizacji rekomendacji znajdują się w załączniku nr 7.

Uzasadnienie budżetu

Budżet Planu - ok. 25 655 mln euro. I filar WPR, po przesunięciu 30% z II filaru oraz po zwiększeniu alokacji na 2027 r.: ok. 17 723 mln euro. Alokacja II filaru - ok. 7 932 mln euro. Przy opracowywaniu budżetu dla I filaru brano pod uwagę, że instrumentami poprawiającymi dochody rolników są płatności bezpośrednie, stąd podjęto decyzję o przesunięciu środków EFRROW do I filaru oraz o zwiększeniu alokacji na 2027 r. Alokacja interwencji sektorowych obliczona została w oparciu o dotychczasowe doświadczenia z wdrażania programów sektorowych oraz na podstawie danych dotyczących cen rynkowych usług i dostaw. Kalkulacja budżetu II filaru dokonana została na podstawie analizy kosztów poszczególnych typów inwestycji, w tym kosztów inwestycji cyfrowych i środowiskowych. Planowany budżet zapewnia realizację wyznaczonych dla WPR celów ogólnych i szczegółowego, przy zachowaniu

ustalonych w przepisach UE wydatków na środowisko i klimat, wsparcie młodych rolników oraz realizację podejścia LEADER.

Równy dostęp do wsparcia

Zgodnie z zasadami UE dotyczącymi równego dostępu i nie dyskryminowania płci oraz mniejszości społecznych, wsparcie oferowane w Planie skierowane jest do wszystkich grup społecznych i zapewnia potencjalnym beneficjentom równy dostęp do pomocy. Przy czym ze względu na aktywność kobiet wprowadzono preferencje dla młodych rolniczek, podejmowania działalności przetwórczej, rozwoju małych gospodarstw i tworzenia i rozwoju działalności gospodarczej w ramach LEADER.

2 Ocena potrzeb i strategia interwencji, w tym plan dotyczący celów końcowych oraz wskaźniki kontekstowe

2.1 Ocena potrzeb i strategia interwencji

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak	X									
CS 1. P10.	Rozwijanie technologii cyfrowych w zarządzaniu ryzykiem i platform wdrażających kontrakty	pożądana (+)	Nie	X									
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak	X									
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak	X									
CS 1. P4.	Rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego	wymagana (++)	Tak	X									
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak	X									
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo	X									
CS 1. P7.	Utrzymanie potencjału produkcyjnego przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej	pożądana (+)	Tak	X									
CS 1. P8.	Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta	wymagana (++)	Tak	X									
CS 1. P9.	Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem	poza priorytetyzacją	Częściowo	X									
CS 10.P 1.	Podnoszenie wiedzy kadr rolniczych oraz zapewnienie dostępności usług doradczych i szkoleniowych	Wymagana (++)	Częściowo										X
CS 10.P 2.	Rozwój platform oraz wykorzystania ICT w wymianie wiedzy i innowacji oraz nawiązywaniu współpracy	Wymagana (++)	Częściowo										X
CS 10.P 3.	Zacieśnienie współpracy pomiędzy partnerami AKIS	Wymagana (++)	Częściowo										X
CS 10.P 4.	Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury szybkiego internetu na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Nie										X

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
CS 10.P 5.	Utworzenie zbiorów otwartych danych publicznych oraz ich szerokie wykorzystywanie	wymagana (++)	Nie										X
CS 10.P 6.	Podniesienie innowacyjności sektora poprzez tworzenie i wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań	krytyczna (+++)	Częściowo										X
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo		X								
CS 2.P 2.	Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej	wymagana (++)	Częściowo		X								
CS 2.P 3.	Ułatwienie dostępu do kapitału m.in. na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie	pożądana (+)	Częściowo		X								
CS 2.P 4.	Zwiększanie dochodowości - przedłużanie trwałości, przechowalnictwo, przygotowanie do sprzedaży.	wymagana (++)	Częściowo		X								
CS 2.P 5.	Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej	krytyczna (+++)	Częściowo		X								
CS 2.P 6.	Zapewnienie promocji rolnych produktów żywnościowych i nieżywnościowych na rynkach światowych	wymagana (++)	Nie		X								
CS 2.P 7.	Pokonanie ograniczeń rozwojowych w produkcji małej skali – nowe technologie, modele organizacyjne.	krytyczna (+++)	Częściowo		X								
CS 2.P 8.	Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze	poza priorytetyzacją	Częściowo		X								
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo			X							
CS 3.P 2.	Wspieranie krótkich/alternatywnych łańcuchów wartości w tym związanych z produkcją wysokiej jakości	krytyczna (+++)	Częściowo			X							
CS 3.P 3.	Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości	wymagana (++)	Częściowo			X							
CS 3.P 4.	Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu	wymagana (++)	Częściowo			X							
CS 3.P 5.	Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych	poza priorytetyzacją	Częściowo			X							
CS 3.P 6.	Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym	pożądana (+)	Tak			X							
CS 3.P 7.	Wykorzystanie cyfryzacji w dostępie do usług finansowych, informacji oraz poprawie łańcucha dostaw	pożądana (+)	Nie			X							

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
CS 4. P1.	Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa	krytyczna (+++)	Tak				X						
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo				X						
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak				X						
CS 4. P4.	Rozwój zrównoważonej energii w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej	wymagana (++)	Częściowo				X						
CS 4. P5.	Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii	wymagana (++)	Częściowo				X						
CS 4. P6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich	Poza priorytetyzacją	Częściowo				X						
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo					X					
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo					X					
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo					X					
CS 5. P4.	Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza	pożądana (+)	Częściowo					X					
CS 5. P5.	Zapobieganie porzucaniu gruntów	pożądana (+)	Tak					X					
CS 5.P 6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza	poza priorytetyzacją	Częściowo					X					
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak						X				
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak						X				
CS 6. P3.	Zwiększenie różnorodności upraw	wymagana (++)	Tak						X				
CS 6. P4.	Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów	wymagana (++)	Tak						X				
CS 6. P5.	Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony	wymagana (++)	Częściowo						X				

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
CS 6. P6.	Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	wymagana (++)	Częściowo						X				
CS 6. P7.	Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	pożądana (+)	Częściowo						X				
CS 6. P8.	Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych	pożądana (+)	Częściowo						X				
CS 6. P9.	Rozwój i upowszechnianie zasobów wiedzy i informacji o środowisku	Poza priorytetyzacją	Częściowo						X				
CS 7. P1.	Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw	wymagana (++)	Częściowo							X			
CS 7. P2.	Dostęp do kapitału	krytyczna (+++)	Częściowo							X			
CS 7. P3.	Dostęp do ziemi	wymagana (++)	Częściowo							X			
CS 7. P4.	Dostęp młodych rolników do wiedzy	poza priorytetyzacją	Częściowo							X			
CS 7. P5.	Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie	wymagana (++)	Częściowo							X			
CS 7. P6.	Poprawa dochodów młodych rolników	krytyczna (+++)	Tak							X			
CS 7. P7.	Poprawa struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi	wymagana (++)	Tak							X			
CS 7. P8.	Rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej w tym w zakresie dostępu do Internetu	krytyczna (+++)	Częściowo							X			
CS 8.P 1.	Poprawa dostępu do internetu o wysokiej wydajności	krytyczna (+++)	Nie								X		
CS 8.P 10.	Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich	pożądana (+)	Częściowo								X		
CS 8.P 11.	Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego	krytyczna (+++)	Częściowo								X		
CS 8.P 12.	Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność	pożądana (+)	Tak								X		
CS 8.P 13.	Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat	poza priorytetyzacją	Częściowo								X		

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
CS 8.P 14.	Reorientacja zawodowa rolników i przebranżowienie przedsiębiorców	poza priorytetyzacją	Nie								X		
CS 8.P 15.	Wsparcie eksperckie dla beneficjentów niebędących rolnikami	poza priorytetyzacją	Nie								X		
CS 8.P 2.	Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: drogi	wymagana (++)	Nie								X		
CS 8.P 3.	Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: gospodarka wodno-ściekowa	wymagana (++)	Częściowo								X		
CS 8.P 4.	Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	wymagana (++)	Częściowo								X		
CS 8.P 5.	Poprawa dostępu do usług transportu publicznego	pożądana (+)	Nie								X		
CS 8.P 6.	Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie opieki, zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego	wymagana (++)	Nie								X		
CS 8.P 7.	Poprawa dostępu do usług komercyjnych	pożądana (+)	Częściowo								X		
CS 8.P 8.	Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym	wymagana (++)	Częściowo								X		
CS 8.P 9.	Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów	krytyczna (+++)	Częściowo								X		
CS 9.P 1.	Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich	krytyczna (+++)	Częściowo									X	
CS 9.P 2.	Zrównoważone stosowanie środków produkcji i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw	krytyczna (+++)	Częściowo									X	
CS 9.P 3.	Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt	krytyczna (+++)	Tak									X	
CS 9.P 4.	Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności	wymagana (++)	Częściowo									X	
CS 9.P 5.	Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów	wymagana (++)	Częściowo									X	
CS 9.P 6.	Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych	krytyczna (+++)	Częściowo									X	
CS 9.P 7.	Podnoszenie świadomości uczestników rynku w celu przeciwdziałanie marnowaniu żywności	poza priorytetyzacją	Częściowo									X	

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
CS 9.P 8.	Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji	poza priorytetyzacją	Częściowo									X	

CS 1. P1. - Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans

Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych

W 2020 roku w Polsce przeciętny dochód na osobę w gospodarstwach domowych zamieszkujących miasta był o 28% wyższy niż na wsi. Nierówności dochodowe występują mimo, że wiejskie gospodarstwa domowe, licząc od okresu przedakcesyjnego, odczuły znaczny wzrost dochodów – większy niż wzrost dochodów miejskich gospodarstw domowych. W latach 2002-2016 dochód wiejskich gospodarstw domowych zwiększył się nominalnie o 130,3%, a przeciętnego gospodarstwa w mieście o 117,5%. SWOT „mocne strony", „słabe strony" - str. 1; „zagrożenia" str. 4; opis „Mocne strony" str. 8, 13; opis „Słabe strony" str. 19; opis „Szanse" str. 31-35; opis „Zagrożenia" str. 37

CS 1. P10. - Rozwijanie technologii cyfrowych w zarządzaniu ryzykiem i platform wdrażających kontrakty

Rozwijanie technologii cyfrowych w zarządzaniu ryzykiem i platform wdrażających kontrakty

W rolnictwie polskim nadal utrzymuje się wysoka asymetria informacji, a w ślad za tym nasilenie się jej pochodnych w postaci negatywnej selekcji i hazardu moralnego oraz zachowań określanych jako hold-up, we wszelkich typach zawieranych kontraktów. W konsekwencji bardzo trudno jest rozpocząć poważne prace koncepcyjne, nie mówiąc już o wdrożeniowych, w obszarze kontraktów indeksowych, które mają szereg zalet, ale wymagają stworzenia odpowiedniej infrastruktury technicznej i badawczo-projektowej.

Stan ten w dużym stopniu wynika z dominacji w strukturze agrarnej drobnych gospodarstw, które na ogół są najbardziej ryzykowne. Przez to system zarządzania ryzykiem ma mało cech ujęcia holistycznego i antykryzysowego, co szczególnie widoczne jest w przypadku ryzyk epidemiologiczno-sanitarnych w chowie i hodowli zwierząt. SWOT str. 16

CS 1. P2. - Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi

Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych

Grupa gospodarstw do 25 ha UR osiąga zdecydowanie najniższe dochody (poniżej dochodu parytetowego) z działalności rolniczej, nawet po uwzględnieniu płatności bezpośrednich i ONW, a te posiadające 25-50 ha UR w gospodarstwie uzyskują dochody parytetowe tylko dzięki płatnościom.

Wykształciła się wprawdzie grupa gospodarstw charakteryzująca się znacząco lepszymi wynikami od przeciętnych i dochodami równymi bądź większymi od przeciętnych w gospodarce narodowej, o zdolności do konkurowania na rynku unijnym i potencjałem do wdrażania innowacyjnych technologii, niemniej wśród gospodarstw odpowiedzialnych za produkcję towarową w Polsce prawie 80% stanowią gospodarstwa bardzo małe i małe. Mimo niskiej produktywności i dochodowości odpowiedzialne są one za ponad 34% wartości produkcji gospodarstw towarowych i gospodarują na blisko 50% użytków rolnych. Są zatem istotnym elementem gospodarki żywnościowej i znaczącym użytkownikiem zasobów ziemi rolniczej. Wyzwaniem jest choć częściowe zrekompensowanie tej różnicy. SWOT str. 1 „Słabe strony"; opis „Mocne strony" str. 10, opis „Słabe strony" str. 19; od str. 22.

CS 1. P3. - Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej

Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji

Wśród gospodarstw produkcyjnych następuje coraz silniejsza specjalizacja gospodarstw rolnych, a w następstwie także ich modernizacja. Jednak w ostatnich latach zmniejszyła się przeciętna aktywność inwestycyjna w gospodarstwach towarowych, co w przyszłych okresach będzie skutkować pogorszeniem możliwości generowania dochodów. Obserwuje się malejącą opłacalność produkcji rolnej, co jest powiązane z kosztami rosnącymi szybciej niż wartość jednostki produkcji oraz zróżnicowany regionalnie udział gruntów o niekorzystnych warunkach gospodarowania. W warunkach niskiego potencjału produkcyjnego ziemi rolniczej w rejonach o niekorzystnych warunkach glebowych i klimatycznych, dochody rolnicze kształtują się na relatywnie niskim poziomie, co może skłaniać rolników do zaniechania zrównoważonych praktyk rolniczych przyjaznych dla środowiska, a w skrajnych przypadkach wychodzenia z produkcji rolniczej. SWOT „Słabe strony" str. 1-2; Opis „Słabe strony" od str. 19

CS 1. P4. - Rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego

Rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego, zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego i dostępu do wysokiej jakości i przystępnej cenowo żywności

Nawożenie organiczne korzystnie oddziałuje na właściwości fizyczne gleby, ogranicza rozwój patogenów. Niedostatek obornika powoduje zmniejszanie się zawartości próchnicy w glebie i skutkuje znacząco niższymi wynikami produkcji roślinnej w warunkach suszy. SWOT „Zagrożenia" – str. 4; opis „Szanse" str. 31

CS 1. P5. - Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego

Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego w związku z przewagą kosztową rolnictwa światowego wynikającą m.in. z różnic w standardach produkcji związanych z ochroną środowiska i klimatu

Istotne jest, że płatności bezpośrednie pozwalają na utrzymanie stabilności dochodów rolników; na utrzymanie względnie niskich cen żywności, spełniającej wysokie wymagania jakościowe oraz na utrzymanie rodzinnych gospodarstw rolnych, narażonych na silną konkurencję produktów importowanych. SWOT „Zagrożenia" str. 4; opis „Materiał badawczy" str. 68

CS 1. P6. - Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby

Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego wynikającego z uwarunkowań pogodowych, klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób

Nasilają się w ostatnich latach niekorzystne zjawiska atmosferyczne, takie jak susze, huragany czy nawałnice spowodowane zmianami klimatu oraz postępuje ograniczenie bioróżnorodności związane głównie z koncentracją produkcji zwierzęcej. Wyzwaniem jest również szerzenie się chorób zakaźnych zwierząt takich jak ASF, grypa ptaków czy salmonelloza, przyczyniając się do silnych wahań dochodów. Szkody w produkcji roślinnej z tytułu wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych zgodnie z danymi wojewodów wyniosły w 2018 r. – 8,9 mld zł, w 2019 r. 10,8 mld zł, w 2020 r. – blisko 2 mld zł. SWOT „Mocne strony" str. 2, „Słabe strony" str. 3; „Zagrożenia" str. 4-5; opis „Mocne strony" od str. 13

CS 1. P7. - Utrzymanie potencjału produkcyjnego przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej

Utrzymanie potencjału produkcyjnego rolnictwa i przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej na obszarach peryferyjnych i o niekorzystnych warunkach gospodarowania

Wśród gospodarstw produkcyjnych następuje coraz silniejsza specjalizacja gospodarstw rolnych, a w następstwie także ich modernizacja. Jednak w ostatnich latach zmniejszyła się przeciętna aktywność inwestycyjna w gospodarstwach towarowych, co w przyszłych okresach będzie skutkować pogorszeniem możliwości generowania dochodów. Obserwuje się malejącą opłacalność produkcji rolnej, co jest powiązane z kosztami rosnącymi szybciej niż wartość jednostki produkcji oraz zróżnicowany regionalnie udział gruntów o niekorzystnych warunkach gospodarowania. W warunkach niskiego potencjału produkcyjnego ziemi rolniczej w rejonach o niekorzystnych warunkach glebowych i klimatycznych, dochody rolnicze kształtują się na relatywnie niskim poziomie, co może skłaniać rolników do zaniechania zrównoważonych praktyk rolniczych przyjaznych dla środowiska, a w skrajnych przypadkach wychodzenia z produkcji rolniczej.

Utrzymanie potencjału produkcyjnego rolnictwa pozwala na najbardziej efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych danego obszaru dla celów związanych z produkcją rolną. Ponadto zachowanie rolniczego zagospodarowania terenu sprzyja realizacji pozaprodukcyjnych funkcji rolnictwa, w tym funkcji społecznych i środowiskowych. Wsparcie ukierunkowane na ten cel zachęci rolników, którzy m.in. z powodu niekorzystnych warunków gospodarowania osiągają niższe dochody, do kontynuowania prowadzenia działalności rolniczej, a także przyczyni się do rozwoju gospodarstw rolnych, co pozwoli na zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego.

Utrzymanie potencjału produkcyjnego rolnictwa i przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej na obszarach peryferyjnych i o niekorzystnych warunkach gospodarowania jest szczególnie istotne biorąc pod uwagę, że obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania to w dużej mierze obszary górskie i podgórskie, które charakteryzują się znacznymi ograniczeniami możliwości użytkowania gruntów i znacznym wzrostem kosztów produkcji. Występują na tych obszarach mniej korzystne warunki klimatyczne, krótszy okres wegetacyjny oraz zbyt strome zbocza do użycia sprzętu mechanicznego. Często za to wymagane jest użycie drogiego sprzętu specjalistycznego.

Z kolei na obszarach nizinnych, często występuje skumulowanie ograniczeń naturalnych, tj. niskiej temperatury, niekorzystnej tekstury i kamienistości gleby, ograniczonej głębokości ukorzenienia, niekorzystnych właściwości chemicznych gleby.

Biorąc pod uwagę powyższe, istnieje ryzyko zaniechania prowadzenia działalności rolniczej na tych obszarach, a nawet porzucania ziemi, co ma w wielu wypadkach negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze i utrzymanie żywotności obszarów wiejskich.

W trakcie oceny ważności potrzeb została ona uznana jako potrzeba pożądana (+), dobrze byłoby ją realizować, ale nie ma ona tak istotnego wpływu na realizację danego celu jak potrzeby krytyczne czy wymagane.

SWOT opis „Słabe strony” od str. 15

CS 1. P8. - Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta

Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta w szczególności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, w celu zmniejszenia presji na środowisko poprzez bardziej równomierne rozłożenie terytorialne produkcji zwierzęcej

W ostatnich latach wzrasta liczba gospodarstw bezinwentarzowych. Obecnie w Polsce blisko 50% powierzchni trwałych użytków zielonych znajduje się w gospodarstwach nieposiadających zwierząt, co negatywnie rzutuje na właściwości gleb. SWOT: „Słabe strony” str. 1-2; opis „Zagrożenia” str. 37

CS 1. P9. - Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem

Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem

Realizacja wsparcia w zakresie dopłat do ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich od wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych z dopłatami wyłącznie z budżetu krajowego umożliwia objęcie ochroną ubezpieczeniową ponad 3 mln ha. Wprowadzenie możliwości dotowania z budżetu UE i krajowego ubezpieczenia chorób zwierząt oraz tworzenia funduszy wzajemnościowych wpłynie na stabilizację dochodów producentów rolnych z produkcji rolniczej oraz zwiększy liczbę ubezpieczonych gospodarstw rolnych, zapewni powszechność ubezpieczeń. Digitalizacja usprawni procesy zarządzania ryzykiem. SWOT str. 25.

CS 10.P 1. - Podnoszenie wiedzy kadr rolniczych oraz zapewnienie dostępności usług doradczych i szkoleniowych

Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr zaangażowanych w wymianę wiedzy i innowacji oraz zapewnienie dostępności profesjonalnych usług doradczych i szkoleniowych

Niezbędne jest zapewnienie dostępu do profesjonalnego wsparcia doradczego oraz szkoleń dla rolników. Odpowiedni poziom wiedzy rolników ma wpływ na podejmowane przez nich działania i w konsekwencji oddziałuje na sposób korzystania z zasobów (w tym szczególnie wody, gleby i powietrza), udział we wspólnych przedsięwzięciach czy wprowadzaniu innowacyjnych rozwiązań.

W celu zapewnienia wysokiej jakości wsparcia doradczego czy szkoleń, niezbędne jest odpowiednie przygotowanie kadr.

SWOT: 14, 16-17, 20, 22, 23

CS 10.P 2. - Rozwój platform oraz wykorzystania ICT w wymianie wiedzy i innowacji oraz nawiązywaniu współpracy

Rozwój platform oraz wykorzystania narzędzi ICT w wymianie wiedzy i innowacji oraz nawiązywaniu współpracy.

Rozproszone źródła danych i informacji utrudniają dostęp do nich, ograniczają lub podnoszą koszty pozyskania i wykorzystania informacji, w szczególności w pracy doradczej. Natomiast niewystarczające wykorzystanie technologii cyfrowych ogranicza efektywność przepływu i wykorzystania informacji. Wykorzystanie ICT w wymianie wiedzy i usługach doradczych nabrało szczególnego znaczenia w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19.

SWOT: 16, 18, 20

CS 10.P 3. - Zacieśnienie współpracy pomiędzy partnerami AKIS

Zacieśnienie współpracy pomiędzy partnerami AKIS

Istniejąca struktura polskiego AKIS spełnia kryteria podejścia zapewniającego uczestnictwo dużej liczby partnerów, jednakże poszczególni partnerzy realizują przede wszystkim swoje własne cele, w ograniczonym stopniu podejmując współpracę z innymi partnerami AKIS. Istniejące więzi współpracy mają najczęściej incydentalny charakter.

Stymulowanie do współpracy partnerów AKIS (rolników, jednostek naukowych, doradztwa, przedsiębiorców, organizacji rolników, itp.) umożliwia im wymianę wiedzy na temat występujących problemów, potencjalnych rozwiązań, lepsze wykorzystanie tej wiedzy, jak i sprzyja zacieśnianiu kontaktów i przygotowywaniu wspólnych projektów interaktywnych ukierunkowanych na potrzeby rolników.

SWOT: 16, 19, 22.

CS 10.P 4. - Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury szybkiego internetu na obszarach wiejskich

Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury szybkiego internetu na obszarach wiejskich

Podstawowym elementem zwiększającym rozwój cyfrowy w rolnictwie jest zapewnienie dostępu do internetu szerokopasmowego, który służy do rozpowszechnienia usług cyfrowych oraz wykorzystywanym do pracy zdalnej. Dodatkowo dostęp do internetu szerokopasmowego wspiera rozwój podaży i popytu na nowoczesne usługi łączności elektronicznej oraz wspiera rozwój kompetencji cyfrowych społeczeństwa.

Opis potrzeby znajduje się na stronie 15 Analizy SWOT dla Celu 10

CS 10.P 5. - Utworzenie zbiorów otwartych danych publicznych oraz ich szerokie wykorzystywanie

Utworzenie wystandaryzowanych dużych zbiorów otwartych danych publicznych oraz ich szerokie wykorzystywanie

Jednym z kluczowych przedsięwzięć zmierzających zwiększeniu cyfryzacji jest prowadzony od 2016 roku program otwierania danych publicznych, którego aktualizacja nastąpiła w 2021 r. poprzez przyjęcie uchwały nr 28 Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2021 r. w sprawie Programu otwierania danych na lata 2021-2027 (M.P. poz. 290). Program ten sprzyja utworzeniu wystandaryzowanych dużych zbiorów otwartych danych publicznych oraz ich szerokie wykorzystywanie w gospodarce. Strategia otwartych danych ma na celu rozwój ekosystemu, w którym duża liczba dobrej jakości danych pozwoli na rozwój innowacyjnych rozwiązań, zwiększy przejrzystość działań organów administracji oraz zwiększy jakość realizowanych badań, przyspieszając postęp naukowy.

Opis potrzeby znajduje się na stronie 1, 16 oraz 21 Analizy SWOT dla Celu 10

CS 10.P 6. - Podniesienie innowacyjności sektora poprzez tworzenie i wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań

Podniesienie innowacyjności w sektorze rolno-spożywczym i na obszarach wiejskich poprzez tworzenie i powszechne wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań

Polski sektor rolno-spożywczy potrzebuje rozwiązań (organizacyjnych, technologicznych i produktowych), które pozwolą wyróżnić się na tle konkurencji tak na poziomie globalnym, UE jak i regionalnym czy lokalnym. Powinny to być rozwiązania innowacyjne wytworzone w kraju lub za granicą, albo przeniesione z wdrożeń zakończonych sukcesem (innowacje naśladownicze), które pozwolą na optymalizację produkcji, wzrost jest zrównoważenia lub wprowadzenie na rynek nowych produktów/ usług.

SWOT: 3, 11, 13

CS 2.P 1. - Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony

Wzrost efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony

Polski sektor rolno-spożywczy przeszedł proces głębokich przemian restrukturyzacyjnych i modernizacyjnych. Niezależnie od tego struktura podmiotowa gospodarstw rolnych i przemysłu spożywczego jest nadal rozdrobniona w porównaniu z głównymi konkurentami w UE. Niska wydajność pracy oraz produktywność ziemni i kapitału nie gwarantują budowy trwałych przewag konkurencyjnych w przyszłości. Nieduża siła ekonomiczna i słabe powiązanie z rynkiem części gospodarstw rolnych, w tym gospodarstw pasiecznych, uniemożliwia czerpanie korzyści z efektów skali oraz wartości dodanej. Zmiany strukturalne w polskim rolnictwie wiązały się ze zmniejszeniem pogłowia zwierząt gospodarskich głównie w gospodarstwach małych. Dalszy rozwój tego kierunku produkcji stwarza możliwości możliwość efektywniejszego wykorzystania zasobów pracy i zorientowania produkcji na rynek jednak przy wykorzystaniu rozwiązań rolnictwa precyzyjnego czy nowych niskoemisyjnych technologii, oraz innowacyjnych rozwiązań zmniejszających nakłady pracy. Istotnym, ważnym narzędziem wzrostu efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie jest proces scalania gruntów, umożliwiający poprawę efektywności produkcji gospodarstw rolnych oraz wdrożenie zrównoważonych technologii. Strona SWOT: str. 3, 4, 9, 10, 12

CS 2.P 2. - Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej

Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej

Mała otwartość, brak zaufania do innowacji, przywiązanie do dotychczasowych metod produkcji oraz niewystarczająca wiedza na temat postępu w rolnictwie czy rozdrobniona struktura producentów rolnych przekłada się na niską innowacyjność i zaawansowanie technologiczne produkcji rolnej. Większość gospodarstw rolnych, w tym pszczelarskich w Polsce nie dysponuje odpowiednim potencjałem gospodarczym, aby prowadzić inwestycje innowacyjne i wdrażać zaawansowane rozwiązania technologiczne. SWOT Cel 2 Strona 12

CS 2.P 3. - Ułatwienie dostępu do kapitału m.in. na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie

Ułatwienie dostępu do kapitału szczególnie na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie

Polski sektor rolno-żywnościowy charakteryzuje się niskim poziomem innowacyjności i zastosowania nowoczesnych technologii, w tym pro-środowiskowych. Przede wszystkim gospodarstwa rolne powinny aktywniej wdrażać innowacje produktowe, procesowe, organizacyjne i marketingowe. Proces modernizacji podmiotów sektora będzie wymagał jednak dużych nakładów inwestycyjnych w innowacyjne rozwiązania, w tym przede wszystkim inwestycji w kapitał trwały. Kluczowym wyzwaniem realizacji wymienionych celów będzie zagwarantowanie rolnikom dostępu do kapitału umożliwiającego przeprowadzenie koniecznych inwestycji. Niska zdolność kredytowa oraz niski kapitał własny utrudniają efektywne modernizowanie gospodarstw. Konieczne jest zapewnienie dostępu zarówno do dotacji jak i instrumentów finansowych, ponieważ szczególnie w małych gospodarstwach występuje brak środków na pokrycie inwestycji a nawet wkładu własnego w projektach dofinansowujących modernizację gospodarstw. Niska zdolność kredytowa oraz niski kapitał własny utrudniają efektywne modernizowanie gospodarstw. Strona SWOT: 10, 11, 20.

CS 2.P 4. - Zwiększanie dochodowości - przedłużanie trwałości, przechowalnictwo, przygotowanie do sprzedaży.

Zwiększanie dochodowości poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej)

Działania restrukturyzacyjne i modernizacyjne w gospodarstwach rolnych mogą prowadzić do wzrostu dochodowości również poprzez odpowiednie zarządzanie ryzykiem produkcyjnym i handlowym. Cel ten można osiągnąć poprzez modernizację bazy logistyczno-magazynowej w gospodarstwach rolnych, która umożliwi efektywne przechowywanie produktów, a także odpowiednie przygotowanie produktów do sprzedaży. Nowe technologie w tym zakresie umożliwiają utrzymanie wysokiej jakości produktów rolnych podczas przechowywania i redukcję strat, która negatywnie wpływa na dochodowość produkcji. Dodatkową możliwość zwiększenia dochodów rolników generuje wstępnie przetworzenie surowców rolnych, które skutkuje bezpiecznym dla konsumenta przedłużeniem trwałości artykułów żywnościowych, a następnie ich sprzedaż bezpośrednia. Odpowiednie przygotowanie produktu do sprzedaży pozwala natomiast uzyskać silniejszą pozycję na rynku oraz wyższą cenę. Marnowanie produktów rolnych obniża dochodowość produkcji.

Strona SWOT: 4, 5, 7, 10

CS 2.P 5. - Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej

Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej

Konsumenci oczekują coraz lepszej jakościowo żywności. Dotyczy to żywności ekologicznej, a także wytwarzanej z użyciem niskoemisyjnych metod produkcji czy wyższego poziomu dobrostanu zwierząt. Oddziaływanie na stronę podażową produktów ekologicznych jest jednym z kluczowych czynników regulujących rozwój produkcji ekologicznych, który wynika również ze Strategii Od pola do stołu poprzez zaspakajanie popytu z krajowych surowców ekologicznych.

W konsekwencji, wzrost popytu na produkty otworzy nowe możliwości dla gospodarstw rolnych. Produkcja jakościowa, np. ekologiczna i przetwórstwo, także w gospodarstwach rolnych, nie tylko stanowi możliwość poprawy efektywności i osiągania lepszych dochodów, ale również jest elementem lokalnego (regionalnego) rozwoju. Uwarunkowania agro-klimatyczne i walory środowiska naturalnego na obszarach wiejskich oraz struktura gospodarstw rolnych w Polsce stwarzają korzystne perspektywy produkcji i przetwórstwa surowców rolnych wytworzonych metodami ekologicznymi oraz podwyższonego poziomu dobrostanu. Barierami dynamicznego rozwoju rynku żywności ekologicznej pozostają mała podaż surowców, niewykształcone kanały rynkowe, relatywnie wysokie ceny, niższa siła nabywcza i świadomość krajowych konsumentów w porównaniu z krajami Europy Zachodniej. W związku z tym, kluczowym czynnikiem determinującym rozwój rynku żywności ekologicznej oraz przetwórstwa ekologicznego będzie zwiększenie podaży surowców ekologicznych. Rozwój produkcji żywności ekologicznej będzie jednocześnie wynikał ze zwiększenia popytu na krajowym rynku w wyniku działań promocyjnych kształtujących zrównoważony model konsumpcji oraz wsparcie procesów dostosowawczych w gospodarstwach rolnych do zmieniających się potrzeb konsumentów. Strona SWOT: 5, 9, 16

CS 2.P 6. - Zapewnienie promocji rolnych produktów żywnościowych i nieżywnościowych na rynkach światowych

Zapewnienie promocji produktów żywnościowych i nieżywnościowych (pochodzących z rolnictwa) na rynkach światowych

Polski sektor rolno-żywnościowy produkuje znacznie więcej surowców rolnych i artykułów żywnościowych niż wynosi zapotrzebowanie na rynku wewnętrznym, a w konsekwencji jest on dużym eksporterem netto. Utrzymanie dobrej pozycji konkurencyjnej sektora na rynkach zewnętrznych będzie wymagało kontynuacji procesów dostosowawczych do zmieniających się uwarunkowań popytowych na rynku unijnym i światowym oraz aktywnych i skutecznych działań promocyjnych. Handel zagraniczny ma duży udział w bilansach rynkowych większości branż sektora rolno-żywnościowego, a eksport pozostaje głównym czynnikiem determinującym rozwój wielu branż (np. drobiarskiej, wołowej, mleczarskiej, owocowo-warzywnej).

Strona SWOT: 5

CS 2.P 7. - Pokonanie ograniczeń rozwojowych w produkcji małej skali – nowe technologie, modele organizacyjne.

Pokonanie ograniczeń rozwoju, związanych z niewielką skalą produkcji gospodarstw rolnych, utrudniającą przejmowanie najnowszych technologii i stosowanie nowych modeli organizacyjnych i biznesowych, w tym poprzez promocję współdziałania

Realizacja celów modernizacyjnych i związanym z nimi wdrażaniem innowacyjnych rozwiązań i technologii będzie wymagała pokonania licznych ograniczeń związanych z niewielką skalą produkcji i siłą rynkową gospodarstw rolnych, które utrudniają wdrażanie nowoczesnych technologii oraz modeli organizacyjnych i biznesowych. Promocja działań kooperacyjnych gospodarstw rolnych stwarza szansę zwiększania siły ekonomicznej takich podmiotów (np. grup i organizacji producentów).

Strona SWOT: 20

CS 2.P 8. - Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze

Podnoszenie kwalifikacji, w szczególności cyfrowych, rynkowych i technologicznych przez rolników oraz łatwo dostępne i profesjonalne wsparcie doradcze

Modernizacja lub wprowadzenie innowacji do gospodarstwa wymaga jednoczesnego podniesienia wiedzy i umiejętności producenta oraz wsparcia doradczego. Niedostateczna wiedza, kompetencje i umiejętności u producentów rolnych w zakresie zmian modelów zarządzania, prowadzących do poprawy jakości, wzrostu wydajności, redukcji kosztów itp.) utrudniają restrukturyzację sektora oraz rozwój poszczególnych gospodarstw. Obserwowany jest coraz większy dystans cyfrowy między małymi, średnimi i dużymi gospodarstwami rolnymi.

Strona SWOT: 14, 17

CS 3.P 1. - Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji

Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji

W żywnościowym łańcuchu wartości dominującą pozycję przetargową mają dwa ogniwa: przetwórstwo oraz handel. Taki układ sprawia, że relacje jakie kształtują się pomiędzy poszczególnymi uczestnikami łańcucha wartości układają się na niekorzyść rolników. W związku z tym należy wprowadzić wieloaspektowe instrumenty wsparcia w ramach WPR, które wzmocnią pozycję rolników w łańcuchu wartości, a jednym z rozwiązań jest wprowadzenie mechanizmów zachęcających do konsolidacji działalności producentów rolnych poprzez zakładanie wspólnych struktur gospodarczych w postaci grup i organizacji producentów rolnych oraz spółdzielni. Wpłynie to pozytywnie na wzrost dochodów gospodarstw rolnych i wzmocni ich pozycję w łańcuchu wartości, a także przyczyni się do zapewniania bezpieczeństwa żywnościowego. SWOT Cel 3: str. 22-30, 36-38.

CS 3.P 2. - Wspieranie krótkich/alternatywnych łańcuchów wartości w tym związanych z produkcją wysokiej jakości

Wspieranie alternatywnych łańcuchów wartości, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych związanych z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości

Skracanie liczby ogniw łańcucha żywnościowego i zbliżenie rolnictwa do końcowego odbiorcy jest rozwiązaniem pozwalającym na zwiększenie udziału rolników w wartości dodanej. Elementem dalszego rozwoju łańcucha dostaw, spójnego z założeniami unijnej strategii „Od pola do stołu", jest również bezpośrednie wchodzenie rolników w dalsze fazy łańcucha żywnościowego poprzez rozpoczynanie działalności przetwórczej i podejmowanie działalności gospodarczej, w tym produkcji marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL) oraz rozwój produkcji żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości. Pozwoli to na przezwyciężenie ograniczeń (ekonomicznych, technologicznych, organizacyjnych, marketingowych) w zakresie barier wejścia i rozwoju dla rolników wchodzących w dalsze fazy łańcucha żywnościowego oraz zapewni alternatywne źródła dochodów jako naturalne przedłużenie aktywności w ramach dalszych faz łańcucha żywnościowego. SWOT Cel 3 - str.: 4-8, 13, 21, 24-26, 41-45.

CS 3.P 3. - Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości

Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych oraz poprawa jego konkurencyjności i innowacyjności.

Poprawa współpracy w ramach łańcucha żywnościowego m.in. poprzez ich włączanie się w kolejne ogniwa rynku, pozwoli na zwiększenie udziału rolnictwa w wartości dodanej, a tym samym dywersyfikację i podwyższanie dochodów rolniczych. Współpraca w ramach łańcucha wartości przyczynia się do lepszego rozpoznania potrzeb rynku, lepszego planowania i zwiększenia inwestycji m.in. w zakresie rozszerzenia asortymentu produktów, zwiększenia skali produkcji i podwyższenia jej jakości, a tym samym rozwoju ekonomicznego obszarów wiejskich. Wejście w dalsze fazy łańcucha żywnościowego poprawi pozycję przetargową producentów rolnych, szczególnie w stosunku do pozostałych podmiotów, w tym przede wszystkim pośredników oraz sieci dyskontów i hipermarketów. Krótkie łańcuchy dostaw zmniejszają również potrzebę transportu, długiego przechowywania i pakowania żywności. SWOT Cel 3: str.: 8-9, 12-14, 24-26, 28-31, 47-48.

CS 3.P 4. - Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu

Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu

Ukierunkowanie wsparcia na sprzedaż produktów rolnych za pośrednictwem zorganizowanych platform handlowych, centrów dystrybucji produktów rolnych, rynków lokalnych i hurtowych jest integralnym elementem wzmacniania pozycji rolników w łańcuchu wartości poprzez skracanie łańcucha żywnościowego. Udrożnienie dostępności producentom rolnym do tego typu kanałów dystrybucji umożliwi pozyskanie szerokiego grona odbiorców finalnych i/lub detalicznych. Rozwój narzędzi ICT i powszechność ich stosowania może znacząco obniżyć koszty jednostkowe dla producentów rolnych, przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby pośredników oraz szybkim dostarczaniu produktów do odbiorców, bez konieczności długiego przechowywania i pakowania żywności. SWOT Cel 3: str.: 38-39, 50, 52.

CS 3.P 5. - Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych

Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych

Promowane kierunki zmian w łańcuchu rynkowym wymagają nie tylko zachęt finansowych, ale także redukcji barier również w zakresie know-how. Konieczne jest więc zapewnienie dostępu do profesjonalnego doradztwa, coachingu i współpracy z liderami środowisk naukowo-biznesowych. Pozwoli to na poszerzenie wiedzy i zdobycie nowych doświadczeń niezbędnych w zakresie rozpoczynania i rozwoju działalności w zakresie przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych. Istotne jest rozwijanie profesjonalnego wsparcia eksperckiego dla rolników w ramach rozwoju systemu wiedzy i innowacji rolniczej AKIS. SWOT Cel 3: str.: 30, 39-40.

CS 3.P 6. - Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym

Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym

Zawieranie umów długoterminowych między producentem rolnym a odbiorcą, wzmacnia pozycję rolnika w obrocie produktami rolnymi, ogranicza ryzyko prowadzenia działalności i pozwala lepiej planować procesy technologiczne i inwestycyjne. Zawieranie długoterminowych umów przez producentów rolnych jest również korzystne dla przemysłu przetwórczego. Dzięki umowom długoterminowych przetwórcy mają zagwarantowane regularne dostawy określonych partii towaru, o wymaganych parametrach jakościowych, co umożliwia planowanie i sprawne prowadzenie produkcji czy handlu. Dlatego ważnym jest promowanie tej formy umów na dostarczanie produktów rolnych zarówno wśród rolników, jak i podmiotów nabywających produkty rolne. SWOT Cel 3: str.: 37-38, 50-51.

CS 3.P 7. - Wykorzystanie cyfryzacji w dostępie do usług finansowych, informacji oraz poprawie łańcucha dostaw

Wykorzystanie technologii cyfrowych w dostępie do usług finansowych, informacji rynkowych oraz poprawie łańcucha dostaw

Nowe technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK) uznawane są za czynnik rozwoju gospodarczo-społecznego zarówno terenów zurbanizowanych, jak i typowo wiejskich. Dostęp do elektronicznych platform handlu produktami rolnymi i żywnościowymi zwiększa możliwości bezpośredniego zawierania transakcji przez producentów rolnych oraz wzmacnia ich siłę przetargową w marketingowych łańcuchach żywnościowych. SWOT Cel 3: str.: 30-31, 47-48.

CS 4. P1. - Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa

Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa

Jednym z podstawowych celów EZŁ jest osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. Polskie rolnictwo odpowiedzialne jest za około 8% krajowej emisji gazów cieplarnianych, wśród których największe znaczenie mają kategorie: gleby rolnicze – 46% (emisja podtlenku azotu z gleby w wyniku nawożenia azotem); fermentacja jelitowa – 39% (emisja metanu z produkcji zwierzęcej). Ponadto źródłem emisji gazów cieplarnianych z produkcji zwierzęcej jest zarządzanie i gospodarka nawozami naturalnymi. Odniesienie w Załączniku Analiza SWOT cel 4: strona 4 „Emisje z rolnictwa", strona 7-8 „Praktyki rolnicze ograniczające emisję gazów cieplarnianych (praktyki mitygacyjne)", strona 15-17 „Mocne strony"

CS 4. P2 - Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych

Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych

Polska jest krajem o małych zasobach wodnych, zmiennych czasowo i terytorialnie oraz posiadającym zbiorniki retencyjne o małej pojemności. Nierównomierny rozkład opadów atmosferycznych powoduje straty w rolnictwie. Wzrost częstości i intensywności susz spowoduje dalszy wzrost zapotrzebowania na wodę w rolnictwie, niesie także negatywne skutki dla lasów np. poprzez zagrożenie pożarowe. Skutkuje również porzucaniem produkcji rolniczej na terenach szczególnie podatnych na straty z powodu przebiegu niekorzystnych warunków agro-klimatycznych. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych i przewaga małych utrudnia opracowanie i wdrażanie rozwiązań w zakresie zmian klimatu. Odniesienie w Załączniku Analiza SWOT cel 4: strona 10-11 „Adaptacja rolnictwa do zmian klimatu"; strona 18 „Mocne strony", strony 21-22 „Słabe strony", strona 29 „Szanse"; strona 33-35 „Zagrożenia".

CS 4. P3. - Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych

Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych.

Lasy odgrywają ważną rolę w procesie pochłaniania dwutlenku węgla z atmosfery i trwałego jego magazynowania w postaci węgla w biomasie drzewnej. Istotne są zatem zalesienia gruntów prywatnych o niskiej produktywności oraz działania, które przyczyniają się do zwiększania potencjału ekosystemów leśnych. Odniesienie w Załączniku Analiza SWOT cel 4: strona 8 „Praktyki rolnicze ograniczające emisję gazów cieplarnianych (praktyki mitygacyjne)", strona 15 „Mocne strony"; strona 23 „Słabe strony"; strona 27-28 „Szanse"; strona 33 „Zagrożenia".

CS 4. P4. - Rozwój zrównoważonej energii w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej

Rozwój zrównoważonej energii również w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej

Biomasa rolnicza i leśna może być surowcem do produkcji produktów zastępujących produkty wytwarzane z przerobu kopalin (ropa naftowa, węgiel, etc.), dzięki czemu następuje ograniczenie zużycia nieodnawialnych zasobów oraz emisji powstającej na etapie eksploatacji złóż oraz zużycia tych zasobów. Oczekiwania konsumentów (niski ślad klimatyczny) oraz dostępność nowych technologii pozwolą wykorzystać surowce rolne do rozwoju łańcuchów wartości (w tym lokalnych). Zagospodarowanie odchodów z produkcji zwierzęcej w mikrobiogazowniach pozwoli na pokrycie potrzeb energetycznych gospodarstw oraz poprzez nawozowe wykorzystanie produktu pofermentacyjnego zmniejszy oddziaływanie rolnictwa na środowisko naturalne, co jest istotne do realizacji celów EZŁ. Odniesienie w Załączniku Analiza SWOT cel 4: strona 11-12 „Rozwój OZE na obszarach wiejskich"; strona 19 „Mocne strony", strona 25 „Słabe strony", strona 31 „Szanse".

CS 4. P5. - Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii

Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii.

Obszary wiejskie muszą mierzyć się z przerwami w dostawach energii elektrycznej, spowodowanymi głównie rozproszoną i przestarzałą siecią dystrybucyjną, oraz rosnącym zużyciem energii, częściej niż na obszarach miejskich. Wyposażenie gospodarstw w mikroinstalacje produkujące energię z wody lub biogazu rolniczego oraz systemy odzyskiwania ciepła wydalanego z budynków inwentarskich czy termomodernizacja budynków gospodarskich, przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, wykorzystania lokalnych zasobów odnawialnych oraz ograniczania niskiej emisji na obszarach wiejskich. Odniesienie w Załączniku Analiza SWOT cel 4: strona 11-14 „Rozwój OZE na obszarach wiejskich"; strona 18-19 „Mocne strony", strona 24 „Słabe strony", strona 31 „Szanse".

CS 4. P6. - Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich

Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich.

Nadal niewystarczająca jest świadomość producentów rolnych w zakresie środowiska i klimatu, w tym na temat stanu i potrzeb gleby, gospodarowania wodą, wpływu zmian klimatycznych na produkcję. Ograniczenia w systemie wymiany wiedzy wpływają również negatywnie na tworzenie innowacji w zakresie postępu hodowlanego, rozwoju techniki i technologii produkcji oraz współpracę w tym zakresie pomiędzy nauką a praktyką. Odniesienie w Załączniku Analiza SWOT cel 4: strona 17-18 „Mocne strony", strona 24-25 „Słabe strony", strona 30-31 „Szanse".

CS 5. P1. - Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby

Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby

Potencjał produkcyjny gleb w Polsce jest stosunkowo niski. Dominują gleby lekkie, a ponad 70% powierzchni użytków rolnych Polski stanowią gleby o odczynie kwaśnym. Niezadowalający jest również stan zasobności gleb przyswajalny magnez. Zagrożeniem dla gleb w Polsce jest też erozja wodna powierzchniowa. Istotne są zatem działania przyczyniające się do wzrostu zawartości materii organicznej i wzmocnienia funkcji biologicznych gleb, zapobiegające erozji oraz poprawiające pH gleby (SWOT, Słabe strony, str. 8).

CS 5. P2. - Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich

Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich

Zmiany klimatu w warunkach dużego udziału gleb lekkich i braku lub niezadowalającego stanu infrastruktury hydrotechnicznej i melioracyjnej przyczyniają się do częstszych susz rolniczych (glebowych). Potrzebne są zatem działania związane z poprawą efektywności gospodarowania zasobami wodnymi, odtworzeniem i zachowaniem obiektów zwiększających retencyjność, w tym naturalnych elementów krajobrazu (np. zadrzewienia i oczka wodne). Konieczne jest dostosowanie agrotechniki i technologii uprawy roślin, w tym m.in. zmiana struktury zasiewów, wykorzystanie postępu biologicznego, zmiany w technice uprawy roli. Ważne jest wdrażanie narzędzi rolnictwa precyzyjnego i systemów wspomagania decyzji oraz rozwój nowoczesnych systemów nawadniania roślin uprawnych. (SWOT, Słabe strony, str. 9 / Zagrożenia, str. 20).

CS 5. P3. - Poprawa jakości wód

Poprawa jakości wód

Nadmierny dopływ biogenów pochodzenia rolniczego powoduje zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych a w konsekwencji także Morza Bałtyckiego. Pomimo odnotowanej w Polsce poprawy jakości wód, nadal konieczne jest realizowanie obligatoryjnych wymogów (programu azotanowego) i dobrowolnych działań w celu obniżania zanieczyszczania wód. W tym celu konieczne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki składnikami nawozowymi, właściwej agrotechniki oraz tworzenie i utrzymanie elementów krajobrazu zapobiegających przedostawaniu się zanieczyszczeń do wód. (SWOT, Słabe strony, str. 9-10).

CS 5. P4. - Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza

Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza

Emisja gazów cieplarnianych (GHG) z rolnictwa na przestrzeni 30 lat znacząco zmniejszyła się. Rolnictwo jest jednak zasadniczym źródłem emisji amoniaku; gaz ten pochodzi z hodowli zwierząt gospodarskich (78%), a za pozostałe 22% emisji odpowiada zużycie mineralnych nawozów azotowych. Ograniczenia emisji GHG i amoniaku możliwe jest m.in. poprzez wdrażanie niskoemisyjnych technik stosowania nawozów naturalnych, optymalizację produkcji, realizowanie zrównoważonych praktyk rolniczych oraz wdrażanie innowacji i nowych metod produkcji. (SWOT, Zagrożenia, str. 21).

CS 5. P5. - Zapobieganie porzucaniu gruntów

Zapobieganie porzucaniu gruntów

Zjawiskiem, które może nieść za sobą szereg niekorzystnych następstw środowiskowych i ekonomicznych wynikających z zaniechania tradycyjnego, rolniczego charakteru użytkowania jest porzucanie gruntów, na które szczególnie narażone są obszary o niskiej jakości gleb, w szczególności - górskie i podgórskie. Dla zachowania tradycyjnego krajobrazu i walorów środowiskowych ważne jest utrzymanie w tych regionach produkcji opartej głównie na ekstensywnym użytkowaniu pastwiskowym trwałych użytków zielonych. (SWOT, Słabe strony, str. 11).

CS 5.P 6. - Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza

Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych – wody, gleby, powietrza.

Szansą na zwiększenie dbałości o środowisko jest rozwój nowych technik i technologii w rolnictwie. Szczególnie istotne jest wykorzystanie rozwiązań z obszaru IT i rozwój rolnictwa precyzyjnego. Nowe możliwości stwarzają innowacje w zakresie w agrotechniki. Kluczowym elementem jest rozwój i wykorzystanie postępu biologicznego, który pozwoli na wprowadzenie do produkcji plennych i odpornych na stresy biotyczne i abiotyczne odmian roślin i ras zwierząt. Nowe odmiany, a nawet gatunki roślin, powinny efektywnie wykorzystywać potencjał plonotwórczy gleb oraz oszczędnie gospodarować wodą.

Jednocześnie możliwość ochrony środowiska stwarza modernizacja gospodarstw ukierunkowana natechnologie niskoemisyjne i energooszczędne oraz wykorzystanie OZE.

Kluczowym elementem umożliwiającym ochronę wód, gleb i powietrza pozostaje nadal rozwój badań, a także skuteczny transfer wyników badań z nauki do praktyki poprzez efektywny system doradztwa rolniczego, dzięki któremu już obecnie obserwuje się wyraźny wzrost dbałości rolników o zasoby naturalne

CS 6. P1. - Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego

Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego

Urozmaicony strukturalnie krajobraz przyczynia się do wzrostu bioróżnorodności. Postępująca intensyfikacja rolnictwa, poszerzanie areału gruntów ornych kosztem areału trwałych użytków zielonych lub porzucanie działalności rolniczej negatywnie wpływają na siedliska przyrodnicze, różnorodność biologiczną, krajobraz i usługi ekosystemowe (SWOT, Zagrożenia str. 34). Należy podejmować działania mające na celu różnicowanie krajobrazu poprzez zachowanie i wprowadzenie elementów takich jak np. oczka, miedze i zadrzewienia śródpolne, powierzchnie nieprodukcyjne stanowiące miejsce bytowania, rozwoju, schronienia oraz pozyskiwania pokarmu dla wielu gatunków zwierząt.

CS 6. P2. - Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów

Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów

Stosowanie chemii rolnej (środków ochrony roślin, nawozów) bezpośrednio i pośrednio wpływa na zmniejszenie bioróżnorodności zarówno na obszarach wykorzystywanych rolniczo jak i poza nimi. (Analiza SWOT, Zagrożenia, str. 36). Zabiegi te negatywnie wpływają na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Dlatego też ważne jest promowanie ekstensywnego użytkowania gruntów oraz zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i nawozów, aby zapobiegać degradacji zasobów naturalnych.

CS 6. P3. - Zwiększenie różnorodności upraw

Zwiększenie różnorodności upraw

Duża różnorodność upraw sprzyja różnorodności fauny i flory, a więc przeciwdziała utarcie bioróżnorodności biologicznej. Wpływa również korzystnie na różnorodność krajobrazu wiejskiego. Słabą stroną polskiego rolnictwa jest upowszechnianie dużych, wyspecjalizowanych gospodarstw, w których na dużych powierzchniach uprawianych jest kilka gatunków roślin (Analiza SWOT, Słabe strony, str. 23). Konieczne jest propagowanie różnicowania upraw polegającego na wzbogacaniu struktury zasiewu także ze względu na obieg składników pokarmowych, utrzymanie struktury i żyzności gleby (zależnej m.in. od funkcjonowania organizmów glebowych) oraz ochronę upraw przed szkodnikami.

CS 6. P4. - Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów

Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów

Z powodów ekonomicznych w lasach prywatnych rzadko wykonuje się inwestycje w celu przebudowy drzewostanów jednogatunkowych czy zróżnicowania struktury drzewostanu. Dlatego też charakteryzują się one niską efektywnością ekosystemową w aspekcie wiązania węgla, ochrony wód, gleb i różnorodności biologicznej (Analiza SWOT, Słabe strony, str. 24-25). Istotne jest zatem podejmowanie działań zwiększających różnorodność biologiczną w lasach prywatnych poprzez dywersyfikację struktury leśnej oraz składu gatunkowego drzewostanów (wprowadzanie gatunków liściastych i miododajnych). Konieczne jest również wykonywanie cieć pielęgnacyjnych pozwalających na wyeliminowanie gatunków inwazyjnych oraz zwiększających odporność i zdrowotność ekosystemów leśnych.

CS 6. P5. - Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony

Ekstensywne użytkowanie gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony

Występujące na obszarach wiejskich płaty cennych siedlisk przyrodniczych, na których nie jest prowadzona produkcja, zagrożone są zniszczeniem – zarówno na skutek braku ekstensywnego użytkowania warunkującego utrzymanie walorów przyrodniczych (marginalizacja mniej żyznych i trudnych w uprawie siedlisk), jak i intensyfikacji produkcji poprzez włączanie takich obszarów w użytkowanie (żyzne siedliska o dużej produktywności) – Analiza SWOT, Zagrożenia, str. 34. Odtworzenie pierwotnych układów o zbliżonych walorach przyrodniczych jest czasochłonne, kosztowne i a rezultaty trudne do przewidzenia. Dlatego też kontynuacja tradycyjnego, rolniczego wykorzystania gruntów o niskiej produktywności oraz cennych przyrodniczo jest bardzo istotnym czynnikiem zachowania krajobrazu i bioróżnorodności.

CS 6. P6. - Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Zdominowanie produkcji rolnej przez odmiany roślin przeznaczone do produkcji intensywnej powodują spadek różnorodności biologicznej (Analiza SWOT, Zagrożenia, str. 36-37). Stan taki stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa produkcji rolnej, gdyż obecnie masowo wykorzystywane odmiany roślin mogą nie sprostać możliwym w przyszłości presjom takim jak zmiany klimatu, nowe rodzaje lub mutacje patogenów. Podtrzymywanie zróżnicowania zasobów genetycznych roślin stanowi bazę dla produkcji rolnej, a także umożliwia zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, pozwalając na odtwarzanie i zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

CS 6. P7. - Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Różnorodność genetyczna zwierząt gospodarskich jest zagrożona poprzez coraz większą koncentrację, intensyfikację i specjalizację występującą w nowoczesnej produkcji zwierzęcej (Analiza SWOT, Zagrożenia, str. 37). Rodzime rasy zwierząt gospodarskich, które ze względu na predyspozycje (np. mniejsze wymagania żywieniowe, większa odporność na warunki atmosferyczne) mogą być skutecznie wykorzystywane w działaniach związanych z ochroną siedlisk i gatunków oraz podtrzymaniem produkcji zwierzęcej w małych, rodzinnych gospodarstwach, w tym w gospodarstwach ekologicznych. Niezbędne jest zatem propagowanie zachowania zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich.

CS 6. P8. - Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych

Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych

Gatunki inwazyjne stanowią zagrożenie dla fauny i flory danego ekosystemu, konkurując z gatunkami autochtonicznymi o niszę ekologiczną, a także przyczyniając się do wyginięcia gatunków miejscowych. Wkraczanie gatunków obcych geograficznie następuje często w wyniku ekstensyfikacji produkcji prowadzącej do całkowitego zaniechania użytkowania rolniczego (Analiza SWOT, zagrożenia, str. 35). Dlatego też kontynuacja tradycyjnego, rolniczego wykorzystania gruntów o niskiej produktywności oraz cennych przyrodniczo jest bardzo istotnym czynnikiem zachowania krajobrazu i bioróżnorodności. Należy również promować działania mające na celu zapobieganie rozprzestrzenianiu się roślinności inwazyjnej.

CS 6. P9. - Rozwój i upowszechnianie zasobów wiedzy i informacji o środowisku

Rozwój zasobów wiedzy i informacji o środowisku, jej upowszechnianie i wzrost świadomości społeczeństwa.

Brak wiedzy wśród rolników o walorach przyrodniczych występujących w gospodarstwie, najbliższym sąsiedztwie, regionie oraz świadomości znaczenia praktyk rolniczych ukierunkowanych na środowisko jest istotnym zagrożeniem dla różnorodności biologicznej, siedlisk i krajobrazu. Brakuje także szczegółowej inwentaryzacji zasobów przyrodniczych, w tym zwłaszcza poza obszarami chronionymi (Analiza SWOT, Słabe strony str. 26-27, Zagrożenia, str. 39). Niezbędny jest rozwój i upowszechnienie wiedzy na temat istniejącej sytuacji, problemów i zagrożeń oraz możliwych i niezbędnych metod działania.

CS 7. P1. - Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw

Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem oraz dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych m.in. poprzez rozwój nowych modeli biznesowych

Poziom przedsiębiorczości jest na wsi, nadal niski, przy znacznej przewadze mikroprzedsiębiorstw. Występują ograniczenia w dostępie do nowoczesnych usług świadczonych dla rolnictwa i leśnictwa. W przypadku rolników, nie jest możliwe zwiększenie skali produkcji w krótkim czasie. Dlatego szukają oni innych źródeł dochodu. Liczba przedsiębiorstw na wsi, w tym gospodarstw agroturystycznych odnotowuje wzrost. Strona SWOT: 28, 29.

CS 7. P2. - Dostęp do kapitału

Dostęp do kapitału

W przypadku gospodarstw młodych rolników, dostęp do kapitału jest czynnikiem o szczególnym znaczeniu dla urządzenia i przyszłego funkcjonowania gospodarstwa, w tym innowacyjności działalności produkcyjnej. Zwiększone jest zapotrzebowanie na środki inwestycyjne. Możliwość skorzystania przez młodych rolników z kredytów lub pożyczek ogranicza jednak zbyt duże ryzyko inwestycji, brak historii kredytowej oraz odpowiedniego zabezpieczenia. Także, niski poziom rentowności, szczególnie w początkowych latach rozwoju gospodarstw rolnych, utrudnia spłatę kredytów. Kluczowe znaczenie ma wsparcie finansowe w momencie „instalacji" młodych osób, jak również wsparcie inwestycyjne. Strona SWOT: str. 4, 5.

CS 7. P3. - Dostęp do ziemi

Dostęp do ziemi

Polska dysponuje znacznym areałem gruntów rolnych*, co jest korzystne do rozwoju produkcji rolniczej. Barierę stanowi jednak duże rozdrobnienie obszarowe i znaczna liczba gospodarstw małych. Udział młodych rolników w użytkowaniu tego areału spada, a ich gospodarstwa są relatywnie mniejsze. Do skutecznej konkurencji na rynku zdolne są gospodarstwa większe. Problemy z zakupem lub dzierżawą gruntu zgłasza ponad 40% rolników. Utrudnieniem są wysokie ceny gruntów, słaba dostępność ziemi oraz niechęć starszych rolników do przejścia na emeryturę. Dlatego liczba transakcji kupna-sprzedaży ziemi sukcesywnie spada. Możliwość dzierżaw z Zasobu** jest ograniczona, wzrasta natomiast zainteresowanie dzierżawami prywatnymi. Większość dzierżaw ma jednak charakter nieformalny, co stanowi barierę dla inwestycji. Strona SWOT: str. 10-13

* w 2017 roku w gospodarstwa rolne w Polsce dysponowały 14,6 mln ha UR, które stanowiły ok. 8,3% ogółu UR w UE-28. Pod względem obszaru gruntów rolnych Polska zajmuje 5 miejsce w UE-28.

** Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa

CS 7. P4. - Dostęp młodych rolników do wiedzy

Dostęp młodych rolników do wiedzy

Gospodarstwa prowadzone przez lepiej wykształconych rolników osiągają wyższą efektywność produkcji dzięki wyższej skłonności do ponoszenia ryzyka na rynku czy wprowadzania innowacji technicznych, a przede wszystkim dzięki lepszemu zarządzaniu zasobami siły roboczej. Z drugiej strony możliwości uzyskania porady w odniesieniu do nowości na rynku są ograniczone. Strona SWOT: str. 21-23, 31.

CS 7. P5. - Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie

Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie

Realizowana będzie płatność dla młodych rolników przyznawana do powierzchni, na której prowadzona jest działalność rolnicza, jest pewnym elementem dochodu młodego rolnika i stanowi zachętę do rozpoczęcia działalności rolniczej lub jej utrzymania jednocześnie ułatwiając prowadzenie tej działalności.

Dodatkowa płatność do wszystkich gruntów objętych Podstawowym wsparciem dochodu dla rolników spełniających definicję młodego rolnika, wypłacana maksymalnie przez 5 lat.

Należy także promować rozwiązania zapobiegające powstawaniu strat związanych z wystąpieniem suszy, powodzi itp. np. rozpowszechnianie informacji o technologiach do ustalania zapotrzebowania roślin na wodę, konieczności utrzymywania urządzeń melioracji wodnych, wykorzystania wód opadowych roztopowych w obrębie gospodarstwa, efektywne systemy nawadniania, stosowania odpowiednich technik uprawy, w tym np. pakiety cyfrowych aplikacji dla młodego rolnika przygotowane przez ODR. Strona SWOT: str. 15.

CS 7. P6. - Poprawa dochodów młodych rolników

Poprawa dochodów młodych rolników

Wyniki badań wskazują, że dochody młodych rolników charakteryzują się dużą zmiennością w czasie, a przeciętne dochody są niższe od średniego dochodu rolniczego. Młodzi rolnicy mają utrudniony dostęp do finansowania. Także niższa niż w innych sektorach dochodowość jest jedną z głównych barier zniechęcających do wejścia do sektora rolnictwa. Czynnikiem niwelującym tę gorszą pozycję i przyciągającym młodych rolników do sektora rolnictwa jest zewnętrzne wsparcie finansowe, będące uzupełnieniem dochodów rolniczych oraz źródłem finansowania przedsięwzięć na start oraz inwestycyjnych, mających na celu rozwój gospodarstw. Polska przeznacza z WPR ok. 2% płatności bezpośrednich na dedykowane płatności dla młodych rolników oraz zapewnia premie dla młodych rolników i dalsze wsparcie inwestycyjne. Oferowane są też kredyty rolnicze oraz ulgi inwestycyjne w podatku rolnym. Strona SWOT: str. 3.

CS 7. P7. - Poprawa struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi

Poprawa struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi

Wymianę pokoleniową w rolnictwie ograniczają przede wszystkim starzenie się populacji i procesy migracyjne. Procesy te będą postępować. W 2016 r. wskaźnik odzwierciedlający sytuację demograficzną rolników (stosunek procenta osób do 35 lat do odsetka osób w wieku co najmniej 55 lat) dla Polski wynosił 0,27 (0,09 w UE). Jednak według Eurostat wśród ogółu rolników największą grupę (51,3%) stanowią osoby w wieku 35-54 lata. Natomiast osoby najmłodsze, do 35 roku życia, stanowią grupę najmniejszą. Podobnie jak w większości państw członkowskich UE, w ostatniej dekadzie udział młodych rolników w ogólnej liczbie kierowników gospodarstw zmniejszył się. Tymczasem, potencjał i wielkość ekonomiczna gospodarstw są pozytywnie powiązane ze strukturą wieku i wykształceniem kierujących. Osoby młode i odpowiednio wykształcone są bardziej skłonne do powiększania wielkości i potencjału gospodarstw. Strona SWOT: str. 7-8, 16.

CS 7. P8. - Rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej w tym w zakresie dostępu do Internetu

Rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej w tym w zakresie dostępu do Internetu na obszarach wiejskich

Zapewnienie usług społecznych, a także możliwości rozwoju indywidualnego w różnych sferach życia związana jest z dostępem do technologii informacyjno-komunikacyjnych, a zwłaszcza do internetu. Rozwój technologii, w tym taniej infrastruktury połączeń internetowych, a także duże zainteresowanie społeczne nowymi technologiami, szczególnie wśród osób młodych, daje szanse na rozpowszechnienie nowych form działalności biznesowej, waloryzacji wiejskiego kapitału, a także zwiększenia aktywności zawodowej, poprzez nowe formy świadczenia pracy, takiej jak praca zdalna oparta na technologiach informacyjnych i telekomunikacyjnych.

Malejąca możliwość korzystania z podstawowej infrastruktury i usług na obszarach wiejskich, analogicznych do tych, jakie są dostępne dla młodych osób w miastach, takich jak sieci szerokopasmowe, przedszkola, szkoły, usługi transportowe i pocztowe, służba zdrowia i edukacyjne, stanowi zagrożenie dla demografii obszarów wiejskich w Polsce, zwłaszcza dla miejscowości zlokalizowanych peryferyjnie i słabo zaludnionych. Strona SWOT: str. 13-14, 25, 36.

CS 8.P 1. - Poprawa dostępu do internetu o wysokiej wydajności

Poprawa dostępu do internetu o wysokiej wydajności

Brak połączenia szerokopasmowego za pomocą światłowodu o dużej przepustowości, pozwalającego na wysoką prędkość odbierania i przesyłania informacji, odpornego na zakłócenia wywoływane przez czynniki meteorologiczne, ukształtowanie terenu czy dużą liczbę użytkowników, charakteryzował znaczną część terenów wiejskich w kraju.

Powyższe prowadzi do wykluczenia z rynku pracy oraz usług. Ponadto wraz z brakami infrastruktury technicznej, społecznej i zdrowotnej oraz sportowo-rekreacyjnej, utrudnionym dostępem do usług, a także mała liczba wysokiej jakości miejsc pracy poza sektorem rolniczym prowadzą do wyludniania się i marginalizacji dużej części obszarów wiejskich i nadmiernej migracji do ośrodków miejskich.

Według danych UKE penetracja lokalowa siecią dostępu nowej generacji (NGA) w miejscowościach wiejskich do 100 mieszkańców wynosiła 6%.

CS 8.P 10. - Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich

Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich

Występujący na obszarach wiejskich wyższy poziom ubóstwa, niedostateczne dopasowanie kwalifikacji mieszkańców do zmieniających się potrzeb rynku pracy (np. w wyniku likwidacji PGR), oraz często niedostateczne umiejętności cyfrowe są przyczyną nasilonych procesów dezaktywacji zawodowej a w konsekwencji wykluczenia społecznego coraz większej grupy mieszkańców wsi. Ponadto zauważalnym problemem są migracje ludności z obszarów objętych konfliktami zbrojnymi, która ma trudności z asymilacją ze społecznościami lokalnymi.

W związku z tym, konieczne jest zapewnienie wsparcia działań aktywizujących dla grup defaworyzowanych lub wręcz wykluczonych na obszarach wiejskich. Niezbędne jest stworzenie oferty szkoleniowo-doradczej, pozwalającej na przekwalifikowanie, legalizację posiadanych umiejętności, rozwijanie umiejętności cyfrowych, podnoszenie wiedzy. Ponadto nieodzowne jest budowanie tożsamości lokalnej oraz postaw obywatelskich i społecznych. Ważną rolę w tym zakresie mogą spełnić instytucje publiczne (np. świetlice wiejskie) oraz organizacje społeczne (np. kluby sportowe, KGW, LGD). W WPR wsparcie stanowi uzupełnienie oferty dostępnej w ramach polityki spójności.

CS 8.P 11. - Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego

Stymulowanie rozwoju lokalnego przez zastosowanie rozwiązań innowacyjnych, w tym cyfrowych, oraz z wykorzystaniem potencjału endogenicznego

Wzrost potencjału społecznego (objawiającego się przez poprawę wykształcenia oraz większą skłonność do współpracy, w tym do tworzenia organizacji pozarządowych), posiadane zasoby lokalne (ludzkie, środowiskowe, kulturowe itp.) oraz coraz mocniej ograniczone środki na inwestycje skłaniają do korzystania z innowacyjnych metod zarzadzania rozwojem lokalnym. Na tym tle rysuje się potrzeba umożliwienia lokalnym społecznościom wykorzystania metody Smart Villages, której podstawą jest oddolna inicjatywa mieszkańców na rzecz znalezienia praktycznych rozwiązań różnorodnych lokalnych problemów z jakimi się mierzą oraz wykorzystania możliwości, jakie dają nowe technologie (np. biogospodarka, cyfryzacja, OZE). Dostępność nowych technologii, szczególnie cyfrowych, będzie ważnym czynnikiem wpływającym na rynek pracy gdyż umożliwiającym znalezienie zatrudnienia, szczególnie dla ludzi młodych, bez konieczności migracji (np. praca na odległość).

CS 8.P 12. - Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność

Zaangażowanie osób młodych w życie lokalnych społeczności, w tym uczestnictwo w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność

Mała aktywność osób młodych przekłada się na brak silnego związku z obszarami wiejskimi. Ostatecznie opuszczaniem tych obszarów w tym sektora rolnego. Dlatego niezbędne jest zwiększanie aktywności społecznej młodych poprzez kształcenie liderów młodzieżowych, działania na rzecz lokalnego środowiska, włączanie młodzieży w życie publiczne, z uwzględnieniem procesu podejmowania decyzji oraz kooperacja grup młodzieżowych, wspieranie aktywności młodzieży w obszarze ekonomii społecznej, budowanie sieci partnerstw.

CS 8.P 13. - Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat

Rozwój wiedzy i umiejętności w zakresie: wykorzystania rozwiązań cyfrowych, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, zrównoważonego gospodarowania zasobami (żywność, woda, energia itp.), wiedzy konsumenckiej (czytanie etykiet, świadome zakupy)

W diagnozie (SWOT str. 7) odnotowano zauważalne przemiany w sferze kulturowej polegające także na docenianiu wartości takich jak dbałość o stan środowiska przyrodniczego, racjonalne wykorzystywaniu zasobów, przywiązywanie wagi do zdrowia i jakości życia. Jednak poziom zaangażowana w realizację celów w tym zakresie odbiega od społeczeństw Europy Zachodniej. Tym samym konieczne jest dalsze pogłębianie wiedzy i umiejętności w latach kolejnych. Tym bardziej, że niezależnie od zmian kulturowych i trendów rynkowych tereny wiejskie w Polsce dotykają negatywne skutki zmian klimatu oraz problemy ze stanem środowiska naturalnego, wpływające na utratę walorów wsi, a także na obniżenie potencjału rozwoju lokalnego oraz produkcyjnego. Należy oczekiwać, że tendencje te ulegną nasileniu.

Nadwyżki zatrudnienia w sektorze rolnym wymuszają działania zmierzające do tworzenia warunków do reorientacji zawodowej rolników. W tym celu niezbędne jest zapewnienie odpowiedniej oferty szkoleń oraz doradztwa zawodowego.

Ponadto w obliczu ograniczonego dostępu do rynku pracy na obszarach wiejskich, nieocenione znaczenie ma dostęp do szkoleń w zakresie umiejętności cyfrowych, które zdecydowanie zwiększą możliwość znalezienia pracy (poszukiwanie ofert on line) oraz możliwość zatrudnienia w formie pracy zdalnej. Umiejętności cyfrowe są niezbędne także do prowadzenia działalności gospodarczej lub rolniczej, gdyż ułatwiają znalezienie odbiorców lub zorganizowanie kanałów zbytu produktów i usług. W WPR uzupełnienie oferty w ramach polityki spójności.

CS 8.P 14. - Reorientacja zawodowa rolników i przebranżowienie przedsiębiorców

Reorientacja zawodowa mieszkańców wsi (w tym reorientacja zawodowa rolników i przebranżowienie przedsiębiorców)

Nadwyżki zatrudnienia w sektorze rolnym wymuszają działania zmierzające do tworzenia warunków do reorientacji zawodowej rolników. Natomiast w sytuacji niedostatku ofert zatrudnienia, konieczne jest przygotowanie do prowadzenia działalności gospodarczej (samozatrudnienie). W wyjątkowych okolicznościach, np. w trakcie pandemii wiele gałęzi gospodarki wiejskiej np. turystyka, branża eventowa przeżywa zdecydowane trudności, co wiąże się z koniecznością rozszerzenia zakresu działalności albo wręcz przebranżowienia. W tym celu konieczne jest zdobycie wiedzy i nowych umiejętności.

CS 8.P 15. - Wsparcie eksperckie dla beneficjentów niebędących rolnikami

Wsparcie eksperckie dla beneficjentów wsparcia niebędących rolnikami, także po zakończeniu operacji, szczególnie dla podmiotów realizujących operacje w partnerstwie (spółdzielnie, klastry, sieci)

W związku z nasilonym procesem dywersyfikacji zatrudnienia na obszarach wiejskich potrzeby szkoleniowe nie zamykają się w zakresie wsparcia rolników, lecz także innych mieszkańców wsi, którzy podjęli działalność gospodarczą, albo zmuszeni są do reorientacji zawodowej w związku z nadwyżką zatrudnienia w rolnictwie. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, iż przedsięwzięcia w zakresie działalności gospodarczej (w tym podmiotów ekonomii społecznej), albo współpracy wokół tych działalności narażone są na ryzyko niepowodzenia w trakcie w trakcje realizacji przedsięwzięć w wyniku braku dostępu do ekspertów w zakresie zarządzania procesem realizacji takich przedsięwzięć (Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej OWES) a czasem w wyniku braku wsparcia prawników albo psychologów. Tego typu wsparcie realizowane jest w ramach polityki spójności.

CS 8.P 2. - Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: drogi

Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: drogi

Stan polskich dróg samorządowych wciąż stanowi jedną z podstawowych barier ograniczających wzrost poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego i jest czynnikiem obniżającym aktywność gospodarczą, inwestycyjną, konkurencyjność regionów i poszczególnych ośrodków gospodarczych. Lepsza dostępność komunikacyjna sprzyja dostępności małych oraz średniej wielkości miast, gdzie zlokalizowanych jest wiele podstawowych usług publicznych. Umożliwia także transport publiczny, który poprawia mobilność ludności, co jest korzystne z punktu widzenia zwiększenia aktywności zawodowej i ograniczenia wykluczenia społecznego.

Według danych GUS ogólna długość dróg wynosi blisko 425 tys. km z czego prawie 90% stanowią drogi gminne i powiatowe. Wg stanu na koniec 2019 r. udział dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg wynosi średnio 32%, przy czym w niektórych województwach wskaźnik ten przekracza nawet 50%.

CS 8.P 3. - Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: gospodarka wodno-ściekowa

Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: gospodarka wodno-ściekowa

Na obszarach wiejskich występuje niewystarczający poziom zagospodarowania wody, ścieków. Zaopatrzenie wiejskich jednostek osadniczych w infrastrukturę kanalizacyjną stanowi jeden z głównych wyznaczników przy określeniu stanu infrastruktury technicznej. Stopień skanalizowania wynosił 36,95 %, najwyższy 55,59%, a najniższy ok 20 %. Priorytetowe znaczenie powszechnego dostępu do wody wiążę się z jej uniwersalną funkcją w zaspokajaniu podstawowych potrzeb ludności oraz z jej niezbędnością przy podejmowaniu wszelkiej działalności gospodarczej. W odniesieniu do gospodarstw domowych, wyposażenie w bieżącą wodę nie tylko stanowi wymóg w stworzeniu właściwych warunków sanitarnohigienicznych i bytowych, ale przekłada się na stan zdrowia ludności. Stopień zwodociągowania wynosił 83,13%, najwyższy przekracza 90%, a najniższy poniżej 70%.

CS 8.P 4. - Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej

Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej

Powyżej zidentyfikowane zasoby w postaci naturalnych użytków zielonych, lasów, w tym obiektów i przestrzeni ważnych z punktu widzenia ochrony środowiska, dziedzictwa przyrodniczego (parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary cenne przyrodniczo i chronione (np. obszary Natura 2000), pomniki przyrody oraz obszary wodne i kulturalnego.(np. również dobra kultury o wartości historycznej, takie jak zabytki sakralne (kościoły, cmentarze), zabytki architektury i zabudowania mające wartość historyczną (dworki, mury obronne, pałace, warsztaty pracy) mogą stanowić dźwignię rozwojową obszarów wiejskich. Jednak przyciągniecie na obszary wiejskie turystów i odwiedzających musi być poprzedzone przygotowaniem infrastruktury dostępu do tych zasobów (ścieżki rowerowe, szlaki, dostęp do miejsc odpoczynku (z zadaszeniem, dostępem do Wi-Fi, stacjami napraw rowerów, toaletami, śmietnikami, itp), która umożliwi nie tylko rozwój gospodarczy, ale także ochronę posiadanych zasobów, szczególnie przyrodniczych (wyznaczenie szlaków turystycznych w celu zorganizowania ruchu turystycznego). Dostęp do takiej infrastruktury przyczyni się także do promowania aktywnego spędzania czasu przez mieszkańców oraz podniesienia atrakcyjność obszarów wiejskich w celu mieszkaniowym (pozwoli opóźnić albo zdezaktualizować ewentualną decyzję o migracji do większych ośrodków).

O rozwoju gospodarczym danego obszaru i atrakcyjności miejsca zamieszkania w coraz większym stopniu decydują także dostępność i jakość usług związanych ze zdrowiem, kulturą i rekreacją. Sieć ośrodków edukacji i kultury nadal nie jest optymalna na obszarach wiejskich, a ich oferta znacznie odbiega od tej, z jakiej mogą korzystać mieszkańcy miast, a świetlice wiejskie nie spełniają zakładanej roli integracji życia społeczno-kulturowego na wsiach. Nierzadko tę rolę przejmują biblioteki, szkoły czy strażnice OSP, których lokalizacja jest bardziej dostępna. Tworzenie warunków infrastrukturalnych dla rozwoju przedsiębiorczości, edukacji, turystyki, kultury i usług społecznych jest ważne także w kontekście rozwoju nowych gałęzi gospodarki, jak np. gospodarki doświadczeń (czasu wolnego). W kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich nie należy zapominać o roli, jaką odgrywają obiekty dziedzictwa kulturowego, które z jednej strony budują tożsamość lokalnej społeczności, a z drugiej stanowią czynnik podnoszący atrakcyjność tych miejsc.

CS 8.P 5. - Poprawa dostępu do usług transportu publicznego

Poprawa dostępu do usług transportu publicznego

W badanych przez IERiGŻ-PIB w 2016 roku na wsi odnotowano niedostateczną podaż i jakość usług transportowych. Częstotliwość kursów autobusów na dobę, ich rozkład w ciągu dnia oraz usytuowanie przystanków pozostawały niedostosowane do lokalnych potrzeb. Na terenie 80% ankietowanych wsi znajdowały się przystanki autobusowe, w 10% wsi były one położone w odległości 1-2 km. w pozostałej grupie wsi najdalszy z przystanków oddalony był o 3 km. Z jednej strony jest zdecydowanie za mało kursów autobusowych, ale z drugiej strony utrzymanie wielu połączeń jest zbyt dużym wydatkiem dla samorządów. Rozwiązaniem może być przyjęcie rozwiązań niestandardowych np. transportu publicznego „na żądanie". Zdecydowanie gorsza sytuacja była w odniesieniu do transportu kolejowego. Jedynie co dziesiąta wieś posiadała przystanek/stację kolejową, a w znaczącym odsetku wsi (40%) mieszkańcy mieli do pokonania dystans ponad 10 km.

CS 8.P 6. - Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie opieki, zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego

Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie usług opiekuńczych, ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego

Utrudnienia związane są przede wszystkim z oddalenie (przestrzenne i czasowe) tych placówek od miejscowości wiejskich, zwłaszcza placówek specjalistycznych. Na terenach wiejskich znajduje się znacznie mniej zakładów opieki zdrowotnej, w konsekwencji czego na jeden taki obiekt przypada prawie dwukrotnie więcej osób niż w mieście. Z punktu widzenia mieszkańców wsi najważniejsza jest nie tylko sama liczba placówek związanych z ochroną zdrowia, ale przede wszystkim ich przestrzenna i tzw. czasowa odległość, czyli to, jak blisko miejsca zamieszkania dana placówka się znajduje i jak szybko w razie zaistniałej potrzeby można do niej dotrzeć. Z badań ankietowych IERiGŻ-PIB wynika, że w 2016 roku 22,2% wsi miało na swoim terenie przychodnie (ośrodki zdrowia), 37,5% wsi gabinety lekarskie oraz 11,1% wsi gabinety stomatologiczne. Jednak mieszkańcy ponad połowy badanych wsi zmuszeni byli pokonać odległość 5 i więcej kilometrów do danej placówki medycznej.

CS 8.P 7. - Poprawa dostępu do usług komercyjnych

Poprawa dostępu do usług komercyjnych

Malejąca możliwość korzystania na obszarach wiejskich z podstawowej infrastruktury i usług analogicznych do tych, jakie są dostępne dla osób, które mieszkają w miastach, takich jak sieci szerokopasmowe, przedszkola, szkoły, usługi transportowe i pocztowe, służba zdrowia i edukacyjne, ale także usługi komercyjne (np. fryzjerskie, kosmetyczne, rehabilitacyjne, dyskoteka, kręgielnia, kawiarnia, restauracja) stanowią zagrożenie dla obszarów wiejskich w Polsce, zwłaszcza dla miejscowości zlokalizowanych peryferyjnie i słabo zaludnionych. Redukowanie lub obniżanie poziomu usług w skali lokalnej wiązać się będzie ze spadkiem opłacalności ich świadczenia wywołaną niedostatecznym popytem. Wyludnianie się wsi i trudna sytuacja ekonomiczna ludności stanowić będą w przyszłości istotne przesłanki na rzecz rezygnacji z oferty różnych usług, nie tylko ze strony podmiotów gospodarczych, ale i państwa oraz samorządów.

CS 8.P 8. - Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym

Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich oraz ich rozwój w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym

Ograniczony dostęp do kapitału oraz duże potrzeby inwestycyjne wymagają poszukiwania sposobów ograniczenia wydatków. Jednym z nich jest realizacja projektów we współpracy np. w formie grup producentów, w formie, spółdzielni, sieci branżowych, sieci oferujących wspólny pakiet usług (turystyka wiejska, e-paczka od rolnika). Ponadto współpraca charakteryzuje także oddolne podejścia do zarządzania rozwojem lokalnym. Powszechnie stosowanym podejściem jest LEADER, właściwy obszarom wiejskim, ale w perspektywie 2014-2020 rozszerzony na inne fundusze UE. Znacząca liczba lokalnych grup działania i duże pokrycie obszarów wiejskich strategiami rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność potwierdza potrzebę organizowania się społeczności lokalnych w zakresie planowania przyszłości. W ramach tego rodzaju współpracy powstają oddolne strategie obejmujące rozwój infrastruktury, przedsiębiorczości, kapitału społecznego, uporządkowania przestrzennego, umiejętności samostanowienia, itp. Przewiduje się także zaanagażowanie lokalnych społeczności w podejście Smart Villages, które wyrasta w podejścia LEADER, lecz jest bardziej skoncentrowane obszarowo i tematycznie oraz kładzie jeszcze większy nacisk na wykorzystanie narzędzi IT i innowacji. Taka oddolna forma współpracy pozwala na wyszukanie najbardziej optymalnych rozwiązań służących poprawie sytuacji na poziomie lokalnym.

CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów

Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez tworzenie sprzyjających warunków do dywersyfikacji gospodarki, w tym biogospodarki, oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy na obszarach wiejskich

Mając na uwadze nadwyżki zatrudnienia w rolnictwie, wzrost liczby osób poszukujących pracy poza sektorem rolnym oraz niedostateczną liczbę atrakcyjnych pozarolniczych miejsc pracy konieczne jest wspieranie rozwoju wszelkiego rodzaju działalności gospodarczej. Wsparcie w tym zakresie pozwoli nie tylko na poprawę struktury zatrudnienia, ale pozwoli także na wykorzystanie endogenicznego potencjału oraz zróżnicowanie gospodarki wiejskiej. Ponadto wzrost możliwości podjęcia działalności gospodarczej lub zatrudnienia pozwoli na zwiększenie dochodów w gospodarstwach domowych, także rodzin posiadających małe gospodarstwa rolne, których kondycja ekonomiczna nie pozwala na uzyskanie dochodów pozwalających na godną egzystencję. W tym celu niezbędne jest zapewnienie możliwości przekwalifikowania się (reorientacja zawodowa). Pośrednio natomiast rozwój działalności gospodarczej przyczyni się do wzrostu podaży usług dla ludności wiejskiej, stanowiących uzupełnienie oferty usług publicznych (np. w sektorze usług opiekuńczych) oraz usług konsumpcyjnych.

Biomasa rolnicza może być surowcem w produkcji produktów zastępujących produkty wytwarzane z przerobu kopalin (ropa naftowa, węgiel, stal etc.).

Oczekiwania konsumentów (niski ślad klimatyczny) oraz dostępność nowych technologii pozwolą wykorzystać surowce rolne do rozwoju łańcuchów wartości (w tym lokalnych).

W związku z dużymi ilościami biomasy rolniczej i leśnej dostępnej na terenach wiejskich a także koniecznością dywersyfikacji źródeł energii istnieje potrzeba realizacji i wspierania inwestycji związanych z biogospodarką.

Tym bardziej, że produkcja biomasy rolniczej, mogłaby być prowadzona na glebach mniej produktywnych, co pozwoliłoby na wykorzystanie tego typu gleb, które nie są wykorzystywane rolniczo.

CS 9.P 1. - Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich

Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich wg zasady „tak mało jak to konieczne” w tym digitalizacja procesu monitorowania tego procesu

W związku z narastającym zjawiskiem antybiotykoodporności, w celu osiągnięcia celu EZŁ dotyczącego ograniczenia stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych i biorąc pod uwagę wzrost sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych powyżej średniej UE, podjęto szereg działań zmierzających do ograniczenia stosowania tych środków. Wdrażane jest prawo UE regulujące stosowanie antybiotyków.Przeprowadzane są działania krajowe: digitalizacja monitorowania zużycia środków przeciwdrobnoustrojowych w poszczególnych gospodarstwach, z podziałem na gatunki zwierząt. Podjęta została współpraca z ekspertami. Planowane są działania, które obejmują podnoszenie świadomości publicznej na temat ryzyka rozwoju oporności, poprzez edukację, komunikację i szkolenia. Planowane są szkolenia dla lekarzy weterynarii i dla doradców rolniczych.

CS 9.P 2. - Zrównoważone stosowanie środków produkcji i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw

Zrównoważone stosowanie przemysłowych środków produkcji w rolnictwie i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw

Prowadzony monitoring potwierdza utrzymującą się negatywną presję rolnictwa na środowisko a także niewygasanie wirusa ASF. Polska podejmuje działania ograniczające ryzyko wynikające ze stosowania środków ochrony roślin. Prowadzone jest upowszechnienie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin oraz zapobieganie zagrożeniom związanym ze stosowaniem środków ochrony roślin. Podstawowym modelem ochrony jest integrowana ochrona roślin. Rozwijany jest system Integrowanej produkcji roślin, wykraczający poza wymogi prawa powszechnie obowiązującego. W ostatnich latach obserwuje się także wzrost dbałości rolników o zasoby naturalne, który wyraża się zwiększonym zainteresowaniem badaniami gleb, przygotowywaniem planów nawożenia, stosowania precyzyjnych technik nawożenia. Zarejestrowane są towarowe gospodarstwa utrzymujące świnie, wprowadzono wymogi asekuracji. Niezbędna jest kontynuacja tych działań.

CS 9.P 3. - Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt

Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt

Szczególną kategorią żywności wysokiej jakości jest żywność pochodząca ze zwierząt lub od zwierząt utrzymywanych w warunkach poprawiających dobrostan tych zwierząt. W dzisiejszych czasach europejscy konsumenci nie postrzegają chowu zwierząt jedynie jako sposobu produkcji żywności, lecz także w kontekście innych kluczowych celów społecznych, związanych z jej bezpieczeństwem i jakością, ochroną środowiska oraz etycznym traktowaniem zwierząt. Konsumenci w coraz większym stopniu uznają dobrostan zwierząt za aspekt wizerunku produktu i jego jakości, a podwyższone warunki utrzymania zwierząt mogą być traktowane jako element wyróżniający dany produkt od innych. Rodzi to potrzebę wsparcia produkcji żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt.

Analiza SWOT – str. 12, 14, 16, 23, 34, 35, 39, 48, 53

CS 9.P 4. - Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności

Zapewnienie dostępności żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności - żywności ekologicznej, posiadającej oznaczenia geograficzne, wytwarzanej w ramach integrowanej produkcji roślin, a także w ramach krajowych systemów jakości żywności

Rosnące oczekiwania konsumenta co do jakości i bezpieczeństwa żywności skłaniają do poszukiwania lepszych rozwiązań dotyczących produkcji bezpiecznej żywności, charakteryzującej się dodatkowymi cechami jakościowymi; oczekiwaniom tym odpowiadają unijne oraz krajowe systemy jakości żywności.

W Polsce obserwuje się niski stopień wykorzystania potencjału produkcyjnego żywności wysokiej jakości. Konieczne jest zapewnienie wsparcia służącemu zwiększeniu wolumenu produkcji żywności wysokiej jakości. Potrzeba jest częściowo adresowana w PS. SWOT - mocne i słabe strony Cel 9, str. 1.

CS 9.P 5. - Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów

Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów żywnościowych

Konsumenci posiadają niedostateczną wiedzę o systemach jakości żywności, np. rolnictwa ekologicznego, a podejmowane decyzje zakupowe nie zawsze odzwierciedlają cele konsumentów. Konsumenci mogą indywidualnie dokonywać prawidłowych wyborów żywieniowych. Producenci natomiast odnoszą wyraźne korzyści w postaci lepszego marketingu i wyższej sprzedaży, co wynika z wysokiej jakości ich produktów oraz gotowości konsumentów do zapłacenia za autentyczny produkt. Należy podnosić wiedzę na temat rozpoznawania oraz specyficznych cech poszczególnych systemów jakości, zarówno konsumentów jak i producentów.

SWOT - Mocne i Słabe Strony cel 9, str. 1. Szanse cel 9, str. 2

CS 9.P 6. - Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych

Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych pomiędzy producentami, grupami i otoczeniem

Decyzje zakupowe względem żywności wysokiej jakości opierają się na szeregu czynników, których wspólnym mianownikiem jest chęć wsparcia przez konsumentów producentów żywności wytwarzanej lokalnie, z poszanowaniem środowiska i dobrostanu zwierząt, produkowanej metodami zrównoważonymi, pochodzącej z konkretnych regionów, lub też charakteryzującej się tradycyjną metodą produkcji. Obecnie wielu konsumentów ma niedostateczną wiedzę o cechach produkcji wysokiej jakości, a podejmowane decyzje zakupowe nie zawsze odzwierciedlają ich cele. Barierą rozwoju produkcji w ramach systemów jakości żywności jest niewielka liczba oraz niewielkie znaczenie gospodarcze zrzeszeń producentów/grup producentów uczestniczących w systemach jakości żywności. W niskim stopieniu wykorzystywane są możliwości współpracy z samorządami lokalnymi i wojewódzkimi oraz otoczeniem biznesowym i naukowym. Znaczna część producentów żywności w systemach jakości, w szczególności rolników, ma niezadawalający poziom oraz niedostateczny poziom wiedzy zarządczej, handlowej i marketingowej. Należy zwrócić także uwagę na rozdrobnienie podaży surowców i produktów. Wspieranie budowy grup producentów pozwoli na ułatwienie prowadzenia działań wspólnych przez uczestników systemów jakości żywności i wzmocnienie ich w relacjach z rynkiem.

Barierą rozwoju produkcji w ramach systemów jakości żywności jest niewielka liczba oraz niewielkie znaczenie gospodarcze zrzeszeń producentów/grup producentów uczestniczących w systemach jakości żywności. Należy zwrócić uwagę na rozdrobnienie podaży surowców i produktów. Wspieranie budowy grup producentów pozwoli na ułatwienie prowadzenia działań wspólnych uczestników systemów jakości żywności i wzmocnienie ich w relacjach z rynkiem. SWOT Mocne i Słabe strony cel 9, str. 1

Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów, składające się z uczestników systemów jakości żywności, będzie sprzyjać konsolidacji producentów produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości.

CS 9.P 7. - Podnoszenie świadomości uczestników rynku w celu przeciwdziałanie marnowaniu żywności

Podnoszenie wiedzy producentów żywności oraz konsumentów mające na celu przeciwdziałanie marnowaniu żywności oraz w zakresie zdrowej diety

W Polsce marnuje się ok. 4,8 mln ton żywności. Produkcja rolnicza odpowiada za 15,5% marnowanej żywności w całym łańcuchu żywnościowym, a przetwórstwo za 16%, natomiast konsumenci za ok. 60%. Poziom generowanych odpadów żywnościowych zależy m.in. od typu sektora i rodzaju surowca. Niezbędne są działania informacyjno-edukacyjne na różnych etapach łańcucha dostaw żywności, w tym konsumentów.

CS 9.P 8. - Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji

Podnoszenie wiedzy producentów rolnych o zrównoważonym stosowaniu antybiotyków, nawozów oraz integrowanej ochrony roślin oraz bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw

Zmiany w metodach produkcji rolniczej w kierunku większego zrównoważenia oraz zagrożenia chorobami, zarówno w chowie zwierząt jak produkcji roślinnej, wymagają współpracy rolników, dostarczenia im nowej wiedzy i przełamania niechęci do stosowania nietradycyjnych metod produkcji. Mimo, że duża część rolników już skutecznie realizuje wymagania integrowanej, zrównoważonej produkcji, ale tempo w jakim zmienia się wiedza na temat presji rolnictwa na środowisko oraz stwierdzane przypadki przekroczeń dopuszczalnych poziomów pozostałości związków chemicznych w środowisku i w żywności, wymagają zwiększenia efektywności edukacji producentów rolnych.

Ocena potrzeb w odniesieniu do określonych obszarów geograficznych, takich jak regiony najbardziej oddalone, obszary górskie i wyspiarskie.

-

Metodologia i kryteria stosowane przy ustalaniu priorytetów

Analizy SWOT zostały opracowane dla każdego z 9 celów szczegółowych WPR oraz dla celu przekrojowego. Stanowią podstawę identyfikacji głównych potrzeb rolnictwa i obszarów wiejskich oraz zaprojektowania interwencji Planu. Wykonanie projektów analiz SWOT powierzono instytutom

badawczym przy współpracy z MRiRW. Zaktualizowane i uzupełnione analizy SWOT stanowią **załącznik nr 2**.

W trakcie prac nad Planem zidentyfikowano łącznie 83 potrzeby, w tym potrzeby w zakresie transferu wiedzy. Mając na uwadze, że potrzeby zdefiniowane na podstawie analiz SWOT są bardzo szerokie i wymagają nakładów inwestycyjnych znacznie przekraczających możliwości, jakie daje budżet Planu oraz wykraczają poza kompetencje WPR, tylko część z nich będzie mogła być sfinansowana ze środków WPR. Pozostałe potrzeby lub ich część będą finansowane ze środków polityki spójności, Krajowego Planu Odbudowy, środków krajowych i innych źródeł finansowania.

Z uwagi na zróżnicowaną liczbę potrzeb w każdym celu szczegółowym/celu przekrojowym WPR, a w konsekwencji liczbę przyznanych punktów zdecydowano, że potrzeby w ramach każdego celu zostały podzielone na trzy kategorie wykorzystując w tym statystyczne miary położenia (*kwartyle*) tj.

1.potrzeby **krytyczne** (*stanowiące 25% potrzeb o największej liczbie punktów - powyżej trzeciego kwartyla*)**,** które muszą być zrealizowane, bez ich realizacji nie ma gwarancji osiągnięcia danego celu szczegółowego;

2.potrzeby **wymagane** stanowiące 50% wszystkich potrzeb (*położonych centralnie w rozkładzie, rozstęp kwartylny - potrzeby znajdujące się między pierwszym a trzecim kwartylem*), które muszą być realizowane, mają istotny wpływ, bez nich realizacja celu będzie niepełna. Są one tak samo istotne jak potrzeby krytyczne, chociaż mogę być one nie tak kluczowe jak krytyczne;

3.potrzeby **pożądane** (*stanowiące 25% potrzeb o najniższej liczbie punktów - poniżej pierwszego kwartyla*), dobrze byłoby je realizować, ale nie mają one tak istotnego wpływu na realizację danego celu jak krytyczne i wymagane.

Przyjęto również założenie, że potrzeby związane z transferem wiedzy zostaną wyłączone z procesu priorytetyzacji dla 9 celów szczegółowych. Jest to konieczne ze względu na kluczowe znaczenie potrzeb związanych z AKIS. **Są one „dźwignią", która pozwoli zrealizować pozostałe potrzeby**. Uznano je za kluczowe i nie poddawano procesowi rankingowania. Jednocześnie realizacja tych potrzeb szczególnie związanych z podnoszeniem wiedzy rolników będzie odbywać się poprzez interwencje Planu związane z transferem wiedzy (I.14), które zostały przypisane do Celu 10 (*przekrojowy*) pn. Modernizacja sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania.

Ze względu na konieczność realizacji wszystkich dziewięciu celów szczegółowych i celu przekrojowego Planu przyjęto, iż priorytetyzacja potrzeb przeprowadzona zostanie w ramach poszczególnych celów. Uznano, że potrzeby, które w rankingu uzyskały status **krytycznych** oraz **wymaganych** będą realizowane w zdecydowanej większości przez interwencje Planu. Wyjątek od tej zasady dotyczy potrzeb również wysoko ocenionych ale ze względu np. na niewystarczający budżet WPR będą realizowane przez instrumenty polityki krajowej lub innych polityk wspólnotowych. Za przykład można podać poprawę dostępu do infrastruktury publicznej typu drogi albo rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej w tym w zakresie dostępu do Internetu na obszarach wiejskich. Potrzeby pożądane realizowane będą przez interwencje, które przyczyniają się do ich realizacji.

Uzasadnienie decyzji o nieuwzględnianiu zidentyfikowanych potrzeb w planie strategicznym WPR lub uwzględnieniu ich częściowo

Poniższe potrzeby zidentyfikowane w ramach Planu Strategicznego zostały nieuwzględnione:

CS 1. P10. Rozwijanie technologii cyfrowych w zarządzaniu ryzykiem i platform wdrażających kontrakty

Rozwój technologii cyfrowych w zakresie zarządzania ryzykiem i organizacji wdrożenia kontraktów realizowanych przez producentów rolnych jest wdrażany w oparciu o horyzontalne programy cyfryzacji w Polsce. Poza platformami działającymi w domenie e-gov, usługi związane z wczesnym ostrzeganiem o ryzyku klimatycznym, związanym z rozprzestrzenianiem się chorób zwierząt i roślin czy pandemii lub ryzyk rynkowych, rozwijane są w otoczeniu biznesowym sektora rolno spożywczego, w oparciu o programy realizowane ze środków krajowych publicznych i prywatnych. Uzupełniająco, w ramach KPO, zaplanowano realizację przedsięwzięć dot. budowy lub rozbudowy e-usług publicznych w rolnictwie, wsparcie dla rolników na prowadzenie lub zakładanie sprzedaży na odległość, inwestycje w projekty dot. wdrażania innowacyjnych, cyfrowych rozwiązań w dużych przedsiębiorstwach (np. transformacja w kierunku redukcji wykorzystania zasobów naturalnych, rozwoju kompetencji cyfrowych i informatycznych

w obszarze projektowania i wytwarzania urządzeń komputerowych, wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań nakierowanych na transformację cyfrową przedsiębiorstw, wdrażanie cyfrowych miejsc pracy z wykorzystaniem sztucznej inteligencji i automatyzacji procesów), rozwój zastosowań bezzałogowych statków powietrznych poprzez inwestycje - rozbudowa i wyposażenie centrów kompetencji, budowy systemów satelitarnych oraz wykorzystania danych satelitarnych. Inwestycje planowane w KPO oraz ze środków polityki spójności będą również umożliwiały rozwój ww. technologii cyfrowych poprzez dofinansowanie budowy sieci szerokopasmowych zapewniających dostęp do bardzo szybkiego internetu. Ze środków polityki spójności planuje się również dofinansowywanie projektów związanych z: platformami e-usług publicznych, rozwojem infrastruktury danych przestrzennych, udostępnianiem zasobów naukowych, kulturowych i administracji, aplikacjami w oparciu o dostępne cyfrowo ISP (informacje sektora publicznego), cyfrowymi rozwiązaniami polegającymi na optymalizacji różnego rodzaju procesów i wsparcie przedsiębiorstw w zakresie wdrażania technologii cyfrowych (wdrożenie dostępnych technologii TIK np. systemy *enterprise resource planning* czy systemy sprzedażowe).

Narzędzia cyfrowe będą też wykorzystywane w obszarze ubezpieczeń rolniczych, co poprawi i uprości ich wykorzystanie. Do takich narzędzi należą z jednej strony platformy umożliwiające szybki dostęp do ubezpieczeń (składanie wniosków, zawieranie umów oraz postepowania odszkodowawcze) a z drugiej cyfrowe narzędzia umożliwiające przewidywanie i ocenę ryzyk rynkowych, klęskowych, czy związanych z chorobami zwierząt i roślin. Wszystkie te działania poprawią odporność sektora.

CS 2.P 6. Zapewnienie promocji rolnych produktów żywnościowych i nieżywnościowych na rynkach światowych

Nieodzownym elementem konkurencyjności jest intensywna promocja, aby konsumenci zagraniczni wiedzieli, że polska żywność jest produkowana zrównoważonymi metodami i ma niepodważalne walory jakościowe. W ramach Planu pośrednio do realizacji potrzeby będzie się przyczyniać interwencja Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności. Uzupełniająco działania informacyjno – edukacyjne w zakresie produktów ekologicznych, regionalnych i lokalnych realizowane będą w ramach sieci KSOW + na poziomie regionalnym. Dla sektora owoców i warzyw oraz pszczelarskiego pośrednie wsparcie w tym zakresie stanowić będą interwencje sektorowe (promocja produktów oferowanych przez organizację producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw jak też promocji znaków jakości). Jednak główne działania promujące polską żywność realizowane będą poza Planem w ramach programów finansowanych z budżetu państwa (promocja eksportowa oraz promocja produktów ekologicznych i rejestrowanych produktów tradycyjnych), programy promujące żywność wysokiej jakości, w tym żywność ekologiczną w szkołach i przedszkolach realizowane we współpracy z Ministrem Zdrowia. Ponadto wiele programów i akcji promocyjnych realizowanych jest przez organizacje i podmioty zrzeszające producentów i przetwórców sektora rolno – spożywczego. Obecnie w działania informacyjno - promocyjne w tym zakresie włączają się także sieci sprzedażowe. Dodatkowo działania informacyjne i promocyjne odbywają się na portalach internetowych tworzonych przez samych producentów i przetwórców lub ich zrzeszenia i organizacje. Jak pokazują przykłady polskich wyrobów mięsnych, czy konserwowych są one na rynku świetnie rozpoznawalne, a prowadzone już w latach 90 ubiegłego wieku, w oparciu o budżet krajowy i finansowanie prywatne, intensywne działania w zakresie promocji polskich marek spowodowały, że polskie produkty są jednymi z lepiej rozpoznawalnych na rynku konsumentów żywności a eksport wzrósł znacząco w ostatnich 20 latach.

CS 3.P 7. Wykorzystanie cyfryzacji w dostępie do usług finansowych, informacji oraz poprawie łańcucha dostaw

Nowoczesne technologie zyskują coraz większe znaczenie w zarządzaniu łańcuchem dostaw, prowadząc do transformacji jego trzech elementów: struktury sieciowej, procesów biznesowych i komponentów zarządczych.

Rozwój tych technologii stwarza nowe możliwości optymalizacji procesów produkcyjnych (gospodarstwa, podmioty przetwórstwa i handlu) ale także w zakresie funkcjonowania łańcuchów dostaw umożliwiając, m.in. szybszy przepływ informacji „od pola do stołu" o pochodzeniu żywności i zastosowanych technologiach produkcji. Duże nadzieje wiąże się z potencjałem tych technologii w zakresie skrócenia łańcuchów dostaw oraz pokonywania tradycyjnych ograniczeń decydujących o efektach skali w rolnictwie (dostęp do informacji, wiedzy, usług finansowych etc,) co niewątpliwie może być dużą szansą dla rozdrobnionego rolnictwa jakie dominuje w Polsce. Nowe technologie teleinformatyczne obejmują m.in.

łańcuch bloków/blockchain, Internet rzeczy/Internet of Things czy chmurę obliczeniową/cloud computing. Nowe technologie ICT będą prowadziły również do rozbudowy potencjału produkcyjnego, a tym samym do dalszego wzrostu konkurencyjności producentów i dostawców.

Dostęp do elektronicznych platform handlu produktami rolnymi i żywnościowymi zwiększa możliwości bezpośredniego zawierania transakcji przez producentów rolnych oraz wzmacnia ich siłę przetargową w marketingowych łańcuchach żywnościowych poprzez skracanie łańcucha żywnościowego.

W tym celu określone zostały kryteria wyboru, w ramach których zastosowano preferencję dla projektów, w których co najmniej 50% kosztów kwalifikowalnych dotyczy inwestycji o charakterze innowacyjnym.

CS 8.P 1. Poprawa dostępu do internetu o wysokiej wydajności

Dostęp do sieci internetu o wysokiej wydajności na obszarach wiejskich istotny jest ze względu na potrzeby sektora rolno spożywczego (ucyfrowienie procesów produkcyjnych w gospodarstwie, skracanie i poprawianie organizacji łańcuchów dostaw), a także ze względu na poprawę dostępności usług publicznych i komercyjnych dla rolników przedsiębiorców działających w małych miejscowościach wiejskich a także dla mieszkańców tych terenów, ze względu na podejmowanie pracy na odległość (praca zdalna Inwestycje w szerokopasmowy Internet są obecnie współfinansowane ze środków Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (2014-2020). Ze względu na potrzebę kompleksowych, jednolitych rozwiązań technicznych a także zapewnienie infrastruktury, która będzie obniżać koszty providerów i odbiorców usług, niezbędne jest planowanie inwestycji horyzontalnie dla całego kraju i realizacja ich w sposób skoordynowany. Wymaga to znacznych nakładów finansowych, dlatego bezpośrednio potrzeba będzie realizowana w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) oraz w ramach programu Polska Cyfrowa i na poziomie regionalnym w ramach programów rozwoju regionalnego finansowanych ze środków Polityki Spójności Wsparciem będą objęte m.in. inwestycje związane z:

- zapewnieniem dostępu do szybkiego Internetu na obszarach białych plam (KPO) oraz dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw (PS),
- zapewnieniem gigabitowego dostępu do Internetu dla miejsc stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego (PS),
- rozwojem infrastruktury telekomunikacyjnej najnowszych generacji (PS),
- rozwojem e-usług publicznych (KPO, PS),
- rozwojem infrastruktury danych przestrzennych (PS).

CS 8.P 2. Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: drogi

Istotnym elementem rozwoju lokalnego w Polsce są odpowiednie ciągi komunikacyjne (drogi, w tym lokalne) zapewniające odpowiednie warunki dla transportu osób i produktów. Szczególnie w przypadku wiejskich dróg lokalnych ich modernizacja i dalszy rozwój mają duże znaczenie gospodarcze i społeczne. W pierwszej kolejności dostępność dobrze rozwiniętych sieci dróg lokalnych dobrze połączonych z siecią dróg wojewódzkich i krajowych, jest niezbędna dla rozwoju działalności rolno spożywczej oraz rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej na wsi. Dobre skomunikowanie z większymi centrami miejskimi jest też istotne dla mieszkańców obszarów wiejskich ze względu na lepszą dostępność do usług publicznych i komercyjnych a także na możliwość zwiększenia mobilności związanej z pracą czy sposobem spędzania wolnego czasu. Dotychczas budowa i modernizacja dróg lokalnych była m.in. realizowana w ramach kolejnych programów rozwoju obszarów wiejskich finansowanych ze środków EFRROW oraz w Polityce Spójności. Dodatkowo budowę i modernizację dróg lokalnych w Polsce finansuje program budowy dróg w Polsce realizowany z budżetu krajowego. W nowej perspektywie ze względu na ograniczenie budżetu II filara a także w związku z potrzebą lepszego planowania ciągów komunikacyjnych i integrowania transportu towarowego i osobowego na poziomie krajowym i wojewódzkim wsparcie w zakresie budowy i modernizacji m.in. dróg lokalnych zaplanowana w ramach środków krajowych w programie Polski Ład, którego częścią jest Polski Ład dla Polskiej Wsi. W zakresie Priorytetu I (95 % dofinansowania) uwzględniono m.in. budowę lub modernizację infrastruktury drogowej. Komplementarnie budowa i modernizacja dróg, w tym dróg lokalnych będzie realizowana w ramach KPO i Polityki Spójności. Dodatkowo wsparcie dla rozwoju dróg lokalnych w Polsce jest dostępne w ramach Funduszu Sołeckiego ustanowionego w roku 2009 r. Jest on formą budżetu partycypacyjnego. Fundusz sołecki to środki finansowe wyodrębnione w budżecie gminy, które są zagwarantowane dla sołectw na wykonanie przedsięwzięć które są zadaniami własnymi gminy, służą poprawie warunków życia mieszkańców i są zgodne ze strategią rozwoju gminy. Zasady tworzenia i realizacji funduszu sołeckiego oraz zasady zwrotu

(z budżetu państwa) części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego (obecnie wysokość zwrotu wynosi 20, 30 i 40%, najwyższy zwrot dostają gminy najuboższe, a najmniejszy te najbogatsze) – reguluje ustawa o funduszu sołeckim (ustawa z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim (Dz. U. poz. 301, z późn. zm.)). Wysokość środków przeznaczonych na zwroty z budżetu państwa części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego w latach 2022 i 2023 wynosi średnio 150 mln zł na rok.

CS 8.P 5. Poprawa dostępu do usług transportu publicznego

W planie pośrednio do realizacji tej potrzeby będą się przyczyniać projekty realizowane w ramach LSR (LEADER/RLKS), gdzie możliwa jest realizacja projektów w zakresie poszukiwania rozwiązań, m.in. poprawiających mobilność społeczności wiejskich i dostępność do transportu publicznego także dla turystów. Wsparcie to uzupełnia szeroki zakres pomocy oferowanej w ramach KPO i programów polityki spójności. W ramach KPO planuje się zakup autobusów nisko lub zero – emisyjnych dla terenów wykluczonych pod względem transportu zbiorowego. Natomiast w ramach Polityki Spójności wsparcie zostanie objęty rozwój pasażerskiego transportu zbiorowego i jego infrastruktury oraz unowocześnienie taboru na obszarach miejskich (projekty wynikające ze strategii ZIT) w celu powiązania obszarów peryferyjnych z lokalnymi/ regionalnymi centrami wzrostu (drogowe przewozy subregionalne – projekty wynikające z Regionalnych Planów Transportowych; publiczne punkty ładowania paliwami alternatywnymi; wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miast i ich obszarów funkcjonalnych, w tym inwestycje w infrastrukturę i nowoczesny tabor szynowy (tramwaje, metro)). Dodatkowo z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji będą możliwe inwestycje w inteligentną i zrównoważoną mobilność lokalną, w tym dekarbonizację sektora transportu lokalnego i jego infrastruktury). Dodatkowo w ramach Polskiego Ładu samorządy mogą ubiegać się o środki w ramachPriorytetu 3 (85 % dofinansowania) m.in. na:

- budowę lub modernizację infrastruktury technicznej drogowej
- budowę lub modernizację infrastruktury kolejowej, w tym stacji utrzymaniowo-naprawczej
- budowę lub modernizację infrastruktury transportu wodnego.

CS 8.P 6. Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie opieki, zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego

Dostęp do usług publicznych w zakresie opieki, zdrowia i dziedzictwa kulturowego ma istotne znaczenie dla warunków życia mieszkańców obszarów wiejskich i dla rozwoju gospodarczego małych miejscowości. Zapewnienie odpowiedniej jakości usług publicznych wymaga dobrze rozwiniętej sieci transportowo – komunikacyjnej, dostępu do sieci internetu szerokopasmowego oraz odpowiedniej infrastruktury społecznej (budynki publiczne przeznaczane na cele kulturalne) oraz ochrony i rewitalizacji zasobów materialnych dziedzictwa kulturowego. Ważne jest też wdrożenie odpowiednich rozwiązań organizacyjnych poprawiających dostęp do sieci opiekuńczych, służby zdrowia czy placówek kultury. Wymaga to nie tylko nakładów inwestycyjnych, w tym w zasoby ludzkie ale także odpowiedniego zaplanowania przestrzennego i logistycznego dla sprawnego i szybkiego dostarczania usług publicznych na obszarach wiejskich. Środki WPR nie są wystarczające dla podjęcia kompleksowych działań zmierzających do zapewnienia usług w domenie publicznej. Kwestie te będą realizowane poza Planem w oparciu o środki krajowe oraz finansowanie inwestycyjne zaplanowane w ramach KPO i w Polityce Spójności. Do realizacji tej potrzeby niezbędne są także działania w obszarze prawno –legislacyjnym na poziomie krajowym, jak i na poziomie lokalnym (gminy) ograniczające bariery związane z dostarczaniem usług publicznych na odległość, poprawiające standardy usług szczególnie w obszarze usług edukacyjnych, w zakresie opieki społecznej, czy zdrowia. Ważne będą uwarunkowania prawne lokalne, w tym możliwość wykorzystywania budynków zabytkowych na cele kulturalne.

CS 8.P 14. Reorientacja zawodowa rolników i przebranżowienie przedsiębiorców

Reorientacja zawodowa mieszkańców wsi, w tym reorientacja zawodowa rolników jest istotna ze względu na konieczność zagospodarowania nadwyżek siły roboczej z sektora rolnego. Z kolei przebranżowienie przedsiębiorstw jest czynnikiem zapewniającym trwałość i elastyczność tworzonych na obszarach wiejskich działalności gospodarczych, na które wpływ maja zmieniające się warunki naturalne, infrastrukturalne i rynkowe. Szczególnie wyjątkowe okoliczności, jakimi jest czas pandemii ma wpływ na wiele gałęzi gospodarki wiejskiej np. turystyka, branża eventowa przeżywa zdecydowane trudności, co wiąże się z koniecznością rozszerzenia zakresu działalności albo wręcz przebranżowienia. Wskazane kwestie wymagają zapewnienia odpowiednich programów szkoleniowych umożliwiających

przekwalifikowanie lub przebranżowienie. Ze względu na fakt, że programy w zakresie zdobywania nowych kwalifikacji oraz przekwalifikowania są związane z uzyskaniem świadectwa lub potwierdzenia uzyskania kwalifikacji zawodowych (certyfikaty umiejętności wymagających spełnienia odpowiednich standardów w danym zawodzie, jeśli chodzi o wykonywane prace np. elektryk, fryzjer, księgowy) programy takie opracowuje i realizuje szkolnictwo zawodowe na poziomie podstawowym, średnim i wyższym. Dodatkowo szkolenia przekwalifikowujące są także realizowane przez powiatowe urzędy pracy oraz przedsiębiorców poszukujących pracowników w danej branży. Poza systemem szkolenia zawodowego nabywanie dodatkowych umiejętności jest dostępne w ramach programów szkoleniowo – edukacyjnych realizowanych przez organizacje pozarządowe działające w sektorze edukacji zawodowej oraz samorządy lokalne. Cześć tych programów finansowana jest i będzie przez Politykę Spójności. W przypadku przebranżowienia przedsiębiorstw wymiana wiedzy i informacji, w tym zakresie odbywa się w oparciu o szkolenia oferowane przez organizacje zrzeszające przedsiębiorców i organizacje pozarządowe działające w otoczeniu biznesu, kursy szkoleniowe realizowane przez centra edukacyjne i uczelnie a także przez samorządy różnych szczebli. Tu także finansowanie poza środkami krajowymi z budżetu państwa, budżetów samorządów, środki prywatne jest dostępne w ramach programów Polityki Spójności. Ten zakres wsparcia może również być oferowany LSR planowanych do realizacji w ramach RLKS wdrażanego w pełnej, wielofunduszowej formule.

CS 8.P 15. Wsparcie eksperckie dla beneficjentów niebędących rolnikami

Wsparcie eksperckie dla beneficjentów wsparcia niebędących rolnikami, także po zakończeniu operacji, szczególnie dla podmiotów realizujących operacje w partnerstwie (spółdzielnie, klastry, sieci). Podobnie jak w przypadku reorientacji zawodowej i przebranżawiania firm niezbędne wsparcie eksperckie, w tym w zakresie badań rozwojowych, na potrzeby przedsiębiorstw zarówno przy opracowywaniu projektów do ubiegania się o wsparcie ze środków krajowych budżetowych, komercyjnych, czy też z funduszy UE jest zapewniane i rozwijane w oparciu o środki budżetu krajowego, budżetów samorządowych, środków prywatnych organizacji i NGO-sów działających w otoczeniu biznesowym oraz programy/projekty z zakresu eksperckiego mogą być finansowane w ramach Polityki Spójności a także w ramach programów finansowanych ze środków bilateralnych (mechanizm norweski, środki szwajcarskie). Ten zakres wsparcia może również być oferowany LSR planowanych do realizacji w ramach RLKS wdrażanego w pełnej, wielofunduszowej formule.

CS 10.P 4. Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury szybkiego internetu na obszarach wiejskich

Rozwój infrastruktury szerokopasmowej będzie realizowany przy pomocy europejskich i krajowych instrumentów wsparcia innych niż Plan. Głównym źródłem finansowania tego rodzaju wsparcia będzie Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO), programy współfinansowane ze środków polityki spójności (Program Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy - FERC) oraz krajowy Fundusz Szerokopasmowy i Rządowy Fundusz Polski Ład.

Zarówno w KPO jak i FERC wsparcie planuje się dla inwestycji związanych z:

- zapewnieniem dostępu do szybkiego Internetu na obszarach białych plam oraz dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw,
- zapewnieniem gigabitowego dostępu do Internetu dla miejsc stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego,
- rozwojem infrastruktury telekomunikacyjnej najnowszych generacji,
- rozwojem e-usług publicznych,
- rozwojem infrastruktury danych przestrzennych.

CS 10.P 5. Utworzenie zbiorów otwartych danych publicznych oraz ich szerokie wykorzystywanie

Działania na rzecz otwierania danych publicznych prowadzone są w ramach krajowego *Programu otwierania danych na lata 2021-2027*, który obejmuje kluczowe zagadnienia w zakresie udostępniania i zarządzania danymi. Jednym z działań tego programu jest zwiększenie dostępności danych w portalu dane.gov.pl. Przewiduje się, że realizacja *Programu otwierania danych* będzie realizowana zarówno ze środków krajowych, jak też z funduszy europejskich dedykowanych rozwojowi cyfrowemu (FERC).

Strategia otwartych danych ma na celu rozwój ekosystemu, w którym duża liczba dobrej jakości danych pozwoli na rozwój innowacyjnych rozwiązań, zwiększy przejrzystość działań organów administracji oraz zwiększy jakość realizowanych badań, przyspieszając postęp naukowy.

W ramach polityki spójności wsparcie będzie kierowane również na rozwój infrastruktury danych przestrzennych oraz w zakresie usług e-zdrowia-na budowę i rozwój nowoczesnych platform gromadzenia, przetwarzania, analizy i udostępniania danych. Na poziomie regionalnym ze środków polityki spójności przewiduje się wspieranie projektów w zakresie: platform e-usług publicznych szczebla regionalnego/lokalnego; aktywizacji osób wykluczonych cyfrowo, wzmacniania bezpieczeństwa świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów, o zasięgu regionalnym i lokalnym; cyfryzacji powiatowego i wojewódzkiego zasobu geodezji; udostępnienia zasobów naukowych i kulturowych i administracji; usługi w zakresie e-zdrowia; wsparcia przedsiębiorstw w zakresie wdrażania technologii cyfrowych; aplikacji w oparciu o dostępne cyfrowo ISP (informacje sektora publicznego).

W ramach KPO zostanie przeprowadzona reforma „Zwiększenie wykorzystania danych satelitarnych na potrzeby gospodarki i państwa" oraz sfinansowane inwestycje dot. rozbudowy krajowego systemu serwisów monitoringowych, produktów, narzędzi analitycznych i usług i towarzyszącej infrastruktury wykorzystujących dane satelitarne).

W szczególności zostanie sfinansowany Narodowy System Informacji Satelitarnej (NSIS) polegający na budowie krajowego systemu serwisów monitoringowych, produktów, narzędzi analitycznych i usług wraz z niezbędną infrastrukturą, dostarczający dane i informacje w celu wsparcia jednostek administracji publicznej w podejmowaniu decyzji, sprawowaniu funkcji nadzorczych i kontrolnych, organizacji życia społecznego i gospodarczego. Kolejnym elementem inwestycji finansowanej ze środków KPO będzie Satelitarny System Obserwacji Ziemi obejmujący budowę satelitarnych zdolności do pozyskiwania zobrazowań Ziemi m.in. na potrzeby rolnictwa. W ramach zadania zostanie zaprojektowany, zbudowany i uruchomiony operacyjnie system satelitarny, który pozwoli m.in. na wsparcie systemów monitoringu środowiska, efektywności wykorzystania terenów rolniczych oraz planowania przestrzennego.

2.1.SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

2.1.SO1.1 Streszczenie analizy SWOT

2.1.SO1.1.1 Mocne strony

Mocne strony

- Wzrost średniej powierzchni użytków rolnych (UR) przypadającej na 1 gospodarstwo rolne o ok. 13%, tj. z 9,8 ha w 2010 r. do 11,1 ha w 2020 r.[i] – dane GUS z powszechnego spisu rolnego 2010.
- Coraz silniejsza specjalizacja gospodarstw rolnych[ii]– na podstawie danych GUS z powszechnego spisu rolnego 2010.
- Wraz ze specjalizacją gospodarstw rolnych postępuje także ich modernizacja[iii]– na podstawie danych GUS z powszechnego spisu rolnego 2010.
- Duże i wyspecjalizowane gospodarstwa dominują w wielu kategoriach produkcji rolnej (w produkcji trzody i drobiu oraz uprawach ogrodniczych ponad połowa to gospodarstwa o dużej i bardzo dużej sile ekonomicznej)[iv]– na podstawie danych GUS z powszechnego spisu rolnego 2010.
- Notowana jest rosnąca dochodowość pracy w rolnictwie po akcesji do UE (w 2019 r. roczna zmiana dochodu z czynników produkcji rolniczej na roczną jednostkę pracy wzrosła o 4,6%)[v]– s. 6-13.
- Rosnący poziom inwestycji brutto w rolnictwie w szczególności w gospodarstwach specjalizujących się w produkcji zwierząt ziarnożernych – s. 6-13.
- Wzrasta wartość produkcji rolniczej w szczególności w sektorze warzyw, owoców, produkcji drobiu i jaj oraz bydła i mleka[vi]– s. 6-13.
- Wzrasta produkcja towarowa (prawie o 7% w roku 2019 w porównaniu z rokiem 2015 w cenach stałych) – s. 6-13.
- Wzrasta przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny w gospodarstwach domowych rolników – s. 6-13.
- Wzrost liczby gospodarstw charakteryzujących się znacząco lepszymi wynikami od przeciętnych, zapewniającymi dochody parytetowe, o dużej zdolności konkurowania na rynku unijnym i możliwościami wdrażania innowacyjnych technologii w szczególności gospodarstw specjalizujących się w produkcji drobiu, trzody chlewnej, mleka i uprawach ogrodniczych – s. 6-13.
- Zmniejszenie różnicy między przeciętnym dochodem z pracy w gospodarstwie rolnym a przeciętnym wynagrodzeniem w gospodarce narodowej – s. 6-13; od s. 43.
- W grupie gospodarstw towarowych przewaga gospodarstw z kierownikiem z wykształceniem „zawodowym rolniczym” – s. 14-30.
- Duży udział gospodarstw rolnych z kierownikami w wieku „młodego rolnika” w porównaniu ze średnią unijną (ponad 20% przy średniej UE ok. 12%)[i]– dane z Eurostatu, – s. 14-30.
- Silne zaplecze analityczne i monitorujące procesy rozwojowe oraz adaptacyjne w rolnictwie - s. 6-13; 31-37.
- Rozbudowane powiązania z siecią doradztwa rolniczego i administracją wspierającą wdrażanie programów wsparcia rozwoju rolnictwa - s. 6-13; 31-36.
- Grupa rodzinnych gospodarstw rolniczych o średniej i dużej skali produkcji, charakteryzujących się większą odpornością na wahania dochodów o charakterze koniunkturalnym - s. 6-13.

- W strukturze gospodarstw towarowych dominacja gospodarstw rolnych łączących produkcję roślinną i zwierzęcą, co sprzyja zrównoważeniu produkcji i dywersyfikacji źródeł przychodów – od s. 53.
- Wysoki udział wsparcia bezpośredniego, które jest ważnym narzędziem zarządzania ryzykiem i stabilizowania dochodów rolniczych - od s. 53.
- Dobrze funkcjonujący system ubezpieczania plonów i po części przychodów z podstawowych upraw - zawierający elementy rekompensowania utraty przychodów i dochodów z racji wystąpienia ryzyk katastroficznych (możliwość ubezpieczania ryzyka suszy) – s. 6-13.
- Łatwy dostęp do preferencyjnych tzw. kredytów klęskowych i na odtwarzanie produkcji rolnej – s. 6-13.
- Nadwyżki potencjału techniczno-technologicznego i finansowego w dużej liczbie większych gospodarstw towarowych ułatwiają zarządzanie ryzykiem produkcyjnym o pochodzeniu pogodowym – s. 6-13.
- Postępująca koncentracja produkcji zwierzęcej zwiększa możliwości zapobiegania chorobom i kontroli chorób zwierząt gospodarskich – s. 6-13.
- Podejmuje się prace wdrożeniowe z zakresu teledetekcji i telemetrii, które powinny ułatwiać prace nad różnymi typami kontraktów indeksowych - str. 20-21.
- Przyjęte akty prawne oraz rozpoczęte inwestycje, które pozwolą kompleksowo poprawić gospodarkę wodą m.in. w rolnictwie – str. 12.

[i] Ibid., dane za 2016 r.
[i] Powszechny spis rolny 2020 r.
[ii] Ibid.
[iii] Ibid.
[iv] Ibid.
[v] Agriculture, forestry and fishery statistics, edycja 2020. Eurostat
[vi] Rocznik statystyczny rolnictwa 2020 r.

2.1.SO1.1.2 Słabe strony

Słabe strony

- Struktura polskich gospodarstw rolnych jest ciągle rozdrobniona, występuje bardzo znaczący odsetek gospodarstw małych, które nie produkują na rynek (udział gospodarstw o powierzchni do 5 ha w 2020 r. wyniósł 52,5%).[i] - dane z Eurostatu.
- Blisko 80% pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych pracuje w gospodarstwach o powierzchni do 10 ha.[ii] – dane GUS z powszechnego spisu rolnego 2010.
- Niska koncentracja produkcji w porównaniu z rolnictwem wiodących producentów UE skutkuje małą siłą przetargową producentów w łańcuchu żywnościowym – s. 14-30.
- Stabilizacja intensywności produkcji w gospodarstwach towarowych - przeciętnie na poziomie niższym od obserwowanego w rolnictwie wiodących producentów rolnych w UE – s. 14-30.
- Niższa wydajność pracy w rolnictwie w Polsce w porównaniu ze średnią unijną, w sektorze bydła ponad dwukrotnie mniejsza – s. 14-30.
- Przeciętnie niekorzystny rozłóg gruntów gospodarstw rolnych w porównaniu ze średnią unijną – s. 14-30.
- Polaryzacja w jakości zarządzania gospodarstwem rolnym – s. 14-30.
- Duża zmienność dochodów w gospodarstwach wyspecjalizowanych i o wysokiej skali produkcji (w szczególności wyspecjalizowanych w produkcji ogrodniczej i chowie trzody chlewnej) – s. 14-30.
- Dochodowość przeciętnego gospodarstwa w typach produkcyjnych mieszane i trawożerne oparta jest na płatnościach bezpośrednich – s. 14-30; od s. 54.

- Dopłaty bezpośrednie są istotnym elementem dochodotwórczym w gospodarstwach z produkcją mleka i gospodarstwach z produkcją żywca wołowego (w szczególności gospodarstwa do 20 sztuk), buraków cukrowych, chmielu, truskawek, pomidorów w uprawie polowej, ziemniaków skrobiowych,owiec i kóz w zapewnieniu Brak dopłaty przy parytetowej wycenie pracy rolnika i jego rodziny skutkowałby ujemnym dochodem tych gospodarstw - od s. 54 (Wpływ wsparcia na rachunek dochodu w rolnictwie z uwzględnieniem zróżnicowania gospodarstw rolnych i rodzaju instrumentów).
- Malejąca opłacalność produkcji rolnej powiązana z szybciej rosnącymi kosztami w relacji do wzrostu wartości produkcji – s. 14-30.
- Duże zagrożenie utrzymania produkcji rolniczej, zwłaszcza kierunków zwierzęcych w regionach o rozdrobnionej strukturze gospodarstw rolnych – od s. 48 oraz od s. 53.
- Niewystarczający poziom bioasekuracji gospodarstw niekomercyjnych (tj. utrzymujących zwierzęta na własne potrzeby) – s. 14-30.
- Brak systemu rejestracji gospodarstw niekomercyjnych – s. 14-30.
- Silne zróżnicowanie potencjału produkcyjnego gospodarstw w zależności od typu produkcyjnego – s. 6-13; s. 14-30.
- Odchodzenie od zróżnicowanej produkcji rolnej w kierunku monokultur m.in. z uwagi na nieadekwatną wysokość uzyskiwanego zysku (wynagrodzenia) do poniesionego kosztu (wkładu pracy) w produkcji zwierzęcej, skutkujące nie tylko negatywnymi konsekwencjami środowiskowymi (degradacja gleby, wzrost liczby patogenów), ale i rynkowymi (podaż nienadążająca za popytem, np. w przypadku produktów ekologicznych, naturalnych). Mniej atrakcyjne i bardziej pracochłonne kierunki produkcji są wypierane (np. rośliny białkowe, len, konopie, truskawki, pomidory, buraki cukrowe, skrobia ziemniaczana, chmiel) – s. 14-30.
- Rosnąca liczba gospodarstw z kierownikami w wieku powyżej 50 lat – s. 14-30.
- Niedostateczne wykorzystanie zasobów informacyjnych w zarządzaniu (w tym ryzykiem) gospodarstwem rolnym – s. 14-30.
- Słaba zdolność gospodarstw do dostosowania produkcji do zmian klimatycznych, zwłaszcza z glebami o słabej jakości i bez dostatecznego nawożenia organicznego - około 48% gospodarstw – s. 14-30.
- Rosnąca presja rolnictwa na środowisko naturalne związana ze zwiększaniem produktywności ziemi – s. 14-30.
- Duży udział gruntów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, w tym charakteryzujących się niedoborem wody – s. 14-30.
- W gospodarstwach specjalizujących się w produkcji wymagającej zwiększonych nakładów pracy (ogrodnicze, trwałe, mleczne i ziarnożerne) zmniejsza się liczba gospodarstw z kierownikiem poniżej 40 roku życia – s. 14-30.
- Obserwowane zmniejszenie przeciętnej aktywności inwestycyjnej w gospodarstwach towarowych – s. 14-30.
- Dominacja w strukturze gospodarstw jednostek małych, które są najbardziej ryzykownymi – s. 14-30.
- Powszechne małe zainteresowanie prowadzeniem ewidencji zdarzeń gospodarczych w celu usprawnienia zarządzania gospodarstwem rolnym – s. 14-30.
- Głęboki regres spółdzielczości rolniczej i wiejskiej oraz niewielkie zainteresowanie grupami producentów utrudniają rozwój wspólnotowych inicjatyw w ramach zarządzania ryzykiem – s. 14-30.
- Słaby rozwój kontraktów produkcyjnych i marketingowych oraz rynku transakcji terminowych, opcji i *futures* utrudnia zarządzanie ryzykiem – od s. 82.

[i] Ibid.

[ii] Powszechny Spis Rolny 2010

2.1.SO1.1.3 Szanse

Szanse

- Poprawa struktury gospodarstw rolnych - zmalał udział gospodarstw najmniejszych o powierzchni do 5 ha użytków rolnych z 54,0% w 2010 r. do 52,5% w 2020 r. (o 1,5 pkt. procentowego), a jednocześnie wzrósł udział gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych z 13,0% w 2010 r. do 15,8% w 2020 r. (o 2,8 pkt. procentowego) - na podstawie danych GUS.
- Postępujący proces modernizacji rolnictwa oraz dostępność różnych źródeł finansowania zakupu nowoczesnych maszyn (w tym dotacji z PROW, kredytów rolniczych oraz leasingu) – s. 6-13.
- Wzrost zainteresowania konsumentów pochodzeniem żywności i zastosowanymi metodami w ich produkcji – s. 31-36.
- Biogospodarczy wzrost zapotrzebowania na surowce rolne – s. 31-36.
- Rosnąca potrzeba wykorzystania potencjału rolnictwa w przeciwdziałaniu niekorzystnym zmianom klimatycznym – s. 31-36.
- Wsparcie finansowe w rolnictwie adekwatne do faktycznych potrzeb i ukierunkowane na trwałe rozwiązania wspierające potencjał ekonomiczny gospodarstw rolnych (z uwzględnieniem specyfiki gospodarstw o małej wielkości ekonomicznej) w ramach WPR i krajowej – s. 31-36.
- Poprawa bioasekuracji gospodarstw utrzymujących świnie – s. 31-36.
- Budowa systemu rejestracji gospodarstw niekomercyjnych – s. 14-30.
- Rozwój infrastruktury technicznej, komunikacyjnej i informatycznej na terenach wiejskich poprawiający jakość zarządzania i prowadzący do wzmocnienia pozycji gospodarstwa rolnego na rynku – s. 14-30; s. 31-36.
- Rozwój pozarolniczego rynku pracy na obszarach wiejskich umożliwiających uzupełnienie dochodów rolniczych – s. 31-36; s. 37-40.
- Rozwój samozatrudnienia, małej i średniej przedsiębiorczości na obszarach wiejskich – s. 31-36.
- Rozwój usług z różnych dziedzin życia, z wykorzystaniem zasobów własnych gospodarstwa, zwłaszcza agroturystyki i usług opiekuńczych – s. 31-36.
- Szybki postęp technologiczny na rzecz usprawnienia i dostosowania produkcji rolniczej do zmieniających się warunków gospodarowania – s. 31-36.
- Ukierunkowanie potencjału sektora badawczego na opracowywanie rozwiązań bieżących problemów w rolnictwie i ich transfer poprzez AKIS – s. 6-13; s. 31-36.
- Wieloletnie programy badawcze jako generator rozwiązań rozwojowych uwzględniających specyfikę sektora rolno-spożywczego w Polsce - s. 31-36.
- Rozbudowane zaplecze instytucjonalne działające na rzecz rolnictwa – s. 6-13; s. 31-36.
- Rosnący eksport rolno-żywnościowy stymuluje wzrost produkcji rolniczej, co przekłada się na wyższe nominalne przychody i dochody rolnicze – s. 31-36.
- Pocovidowy" wzrost polskiej gospodarki napędzany będzie konsumpcją wewnętrzną, co powinno się przełożyć na wysoki i stabilny popyt żywnościowy, a to stymulować powinno wzrost dochodów rolniczych. Niska stopa bezrobocia w UE, co oznacza duże możliwości znalezienia pracy poza rolnictwem, a więc i powiększenia i ustabilizowania oraz dywersyfikowania źródeł dochodów rolniczych – s. 31-36.
- Zwiększenie bezpieczeństwa biologicznego i rejestracji gospodarstw rolnych w celu zapobieżenia rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń na podwórkach i w małych gospodarstwach rolnych – s. 31-36.

2.1.SO1.1.4 Zagrożenia

Zagrożenia

- Negatywne zmiany klimatu skutkujące zwiększeniem ryzyka produkcyjnego i kosztami produkcji w rolnictwie – s. 6-13; s. 37-40.
- Malejąca dostępność surowców mineralnych wykorzystywanych do produkcji nawozów sztucznych oraz wody – 37-40.

- Szybko rosnące dochody w sektorach pozarolniczych mogą deprecjonować karierę zawodową w rolnictwie – 37-40.
- Spowolnienie gospodarcze prowadzące do ograniczenia zainteresowania konsumentów produktami o wysokiej jakości – 37-40.
- Rosnąca konkurencja o zasoby wykorzystywane w rolnictwie, zwłaszcza ziemi (wzrost cen gruntów rolnych - w latach 2011-2018 ponad dwukrotny) – 37-40; dane GUS.
- Relatywnie rosnąca uciążliwość pracy w rolnictwie, zwłaszcza w produkcji zwierzęcej, w porównaniu z innymi zawodami – 37-40.
- Przewaga kosztowa rolnictwa światowego nad rolnictwem unijnym z uwagi na bardziej rygorystyczne w UE normy jakościowe, środowiskowe i zdrowotne - str. 37.
- Degradacja zasobów naturalnych wykorzystywanych w rolnictwie (skażenie środowiska), wpływająca niekorzystnie na wysokość plonów i jakość produktów rolnych (np. lnu czy buraków cukrowych) – 37-40.
- Ocieplenie klimatu sprzyja rozprzestrzenianiu się patogenów oraz gatunków właściwych dla innych stref klimatycznych - 37-40.
- Imigracja mieszkańców miast na tereny wiejskie i towarzyszący jej wzrost presji na producentów rolnych odnośnie stosowanych metod produkcji - 37-40.
- Zahamowanie procesów przemian strukturalnych, zwłaszcza przepływu czynników produkcji z gospodarstw nieefektywnych do gospodarstw rozwojowych - s. 6-13.
- Nasilanie się ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz pojawiające się choroby zwierząt gospodarskich zwiększają ryzyka katastroficzne i systemowe, z ich negatywnymi następstwami dla przychodów i dochodów rolniczych - s. 6-13.
- Wyzwania w związku z wdrażaniem Nowego Zielonego Ładu UE - s. 6-13.
- Niskie kompetencje w rolnictwie - s. 6-13.
- W zakresie zarządzania finansami i ryzykiem inflacja redukuje realne dochody rolnicze (por. komunikaty miesięczne GUS i Eurostatu) - s. 6-13.
- Ciągłe rozprzestrzenianie się afrykańskiego pomoru świń na podwórkach skutkuje zakłóceniem produkcji świń i wieprzowiny oraz negatywnymi konsekwencjami dla rynku świń i wieprzowiny odczuwalnymi w dużych i małych gospodarstwach – od s. 21.

2.1.SO1.1.5 Inne uwagi

Powierzchnia użytków rolnych (C.17 Agricultural area) [1].

Zgodnie ze wstępnymi danymi Powszechnego Spisu Rolnego (PSR) dla 2020 r., **powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze (ang. Utilised Agricultural Area UAA)[2] w Polsce wyniosła 14 483,4 tys. ha**. Biorąc pod uwagę powierzchnię użytków rolnych, Polska na tle krajów UE-27 znajduje się na czwartym miejscu (za Francją, Hiszpanią i Niemcami). W ogólnej powierzchni tych użytków rolnych w Polsce przeważały grunty orne (75,6%), zaś trwałe użytki zielone i uprawy trwałe stanowiły odpowiednio 22,0% i 2,4%.

Gospodarstwa rolne w Polsce w 2020 r. były w posiadaniu 14 682 tys. ha użytków rolnych ogółem, w tym w dobrej kulturze rolnej oraz pozostałych użytków rolnych. Użytki rolne w dobrej kulturze, kategoria wprowadzona w celu dostosowania definicyjnego do wymogów EUROSTAT-u w 2020 r. stanowiły 98,6% UR ogółem, podczas gdy w 2012 r. ich udział wynosił 97,1%. W strukturze użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r. największy udział stanowiły grunty pod zasiewami (74,2%), których udział wzrósł z 71,8% (2012 r.). Wzrósł także udział łąk trwałych z 17,4% do 19,2% (w okresie 2012–2020). Natomiast o 1,8 p.p. zmniejszył się udział pastwisk trwałych i w 2020 r. wynosił 2,9%. Zdecydowanie zmniejszył się także udział gruntów ugorowanych (o 1,8 p.p.), które w 2020 r. stanowiły jedynie 1,2% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze. W ujęciu wojewódzkim największym udziałem gruntów ugorowanych charakteryzowały się województwa: śląskie (3,2%) i podkarpackie (2,9%). Natomiast najmniejszym udziałem tych gruntów wyróżniały się województwa: opolskie i kujawsko-pomorskie (0,4%), a także podlaskie i wielkopolskie (0,6%). Reasumując, przedstawione dane wskazują na nieznaczny wzrost udziału powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w powierzchni UR ogółem w latach 2012–2020 w

Polsce. Obserwuje się również znaczące zróżnicowanie regionalne gospodarstw pod względem powierzchni użytków rolnych.

Obszary z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami (wskaźnik C.20 Areas facing natural and other specific constraints (ANCs)

W Polsce do obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) (wskaźnik C.20) zaliczono 58,7% użytków rolnych (UR). Z tego **do grupy pierwszej** (ONW typ górski), obejmującej gminy i obręby ewidencyjne, w których ponad połowa użytków rolnych jest położona powyżej wysokości 500 m n.p.m. zaliczono **1,7% UR. Do drugiej grupy** (ONW z ograniczeniami naturalnymi) obejmującej obszary inne niż górskie na których występują znaczące ograniczenia naturalne dotyczące klimatu (niska temperatura w okresie wegetacyjnym), gleby (niekorzystna tekstura i kamienistość gleby, ograniczona głębokość ukorzenienia, niekorzystne właściwości chemiczne) oraz duże nachylenie terenu (poza obszarami uznanymi za górskie i podgórskie), zaliczono **47% UR.** Natomiast **do trzeciej grupy** (ONW typ specyficzny) obejmującej gminy i obręby ewidencyjne w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m. oraz gminy lub obręby ewidencyjne o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych, na terenie których ważne jest utrzymanie prowadzenia działalności rolniczej w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru lub w celu ochrony linii brzegowej zaliczono **10% UR** (w tym 2,8% to obszary podgórskie i 7,2% niekorzystne warunki o walorach przyrodniczo-turystycznych). Polska charakteryzuje się dużym, ponad 58%, udziałem obszarów z ograniczeniami. W Polsce najważniejsze znaczenie miało kryterium: niekorzystna tekstura i kamienistość gleby. W porównaniu do innych krajów Unii Europejskiej, powierzchnia obszarów ONW jest niewiele większa niż średnia dla 27 państw członkowskich, która kształtuje się na poziomie 57,4%. Jednakże warto zwrócić uwagę, że w tym zakresie występuje duże zróżnicowanie, tj. w Danii obszary te zajmują jedynie 2,5%, a na Malcie 100%.

Dochód z rolnictwa (C.25)

W Polsce obserwowany jest rosnący trend dochodu rolniczego z czynników produkcji (*agricultural factor income*), z okresowymi jego spadkami w latach 2014 i 2018. Po wzroście o ponad 9% wartości dochodu z czynników produkcji w 2013 r., (w porównaniu do 2012 r.,) nastąpił jego spadek o 16% w 2014 r. W latach 2015-2017 odnotowano stopniowy wzrost jego wartości (*od 2,3% w 2015 r., do blisko 20% w 2017 r., w stosunku do roku poprzedzającego*) przy załamaniu trendu w 2018 r. **Ogólnie między rokiem 2012 a 2020 miał miejsce wzrost dochodu z czynników produkcji w rolnictwie z 10 do ponad 12 mld euro, tj. o ponad 21%**. Szacuje się, że w wyniku skokowego wzrostu cen nawozów i nośników energii w roku 2021 dochód z czynników produkcji zmniejszy się do około 10 mld euro, czyli poziomu obserwowanego w 2012 roku. Dochód z czynników produkcji na jednego pełnozatrudnionego (AWU) w rolnictwie, także wykazał spadek w latach 2014 i 2018 w relacji do roku poprzedzającego. Obserwowany wzrost tej wartości z blisko 5 tys. euro/AWU w 2015 r., do 5,2 tys. euro/AWU w 2016 r., związany był z dużym spadkiem nakładów pracy (zmniejszenie o 261,3 tys. AWU, tj. o 13% na przełomie lat 2015/2016)[3]. Ogólnie trend wydajności pracy w Polsce jak i w UE-27 mierzony dochodem z czynników produkcji/AWU jest rosnący. W roku 2020 wartość dochodu z czynników produkcji na pełnozatrudnionego w rolnictwie w Polsce wyniosła rekordowe 8,7 tys. euro. Szacuje się, że wskaźnik ten dla roku 2021 osiągnie wartość 7 tys. euro, co jest efektem wskazanego powyżej silnego zmniejszenia dochodu z czynników produkcji częściowo zamortyzowanego zmniejszeniem nakładów pracy w rolnictwie.

Dochód z czynników produkcji (factor income) w rolnictwie w Polsce w latach 2012–2019, mimo wahań, charakteryzował się tendencją wzrostową i w 2019 r., przekroczył wartość 12 mld euro, tj. był większy o ponad 21% w porównaniu z 2012 rokiem. Równocześnie dochód z czynników produkcji w przeliczeniu na ekwiwalent pełnozatrudnionych w rolnictwie zwiększył się z 5 do ponad 7 tys. euro/AWU. Jednak w porównaniu z poziomem obserwowanym w państwach członkowskich UE dochody na pełnozatrudnionego w rolnictwie w Polsce należą do najniższych, co jest związane z wysokimi nakładami pracy. Szacuje się, że zaobserwowane w 2021 roku wzrosty cen środków produkcji spowodują zmniejszenie dochodu w rolnictwie w Polsce do poziomu obserwowanego w 2012 roku.

Dochód przedsiębiorcy rolnego (C.26)

Dochód przedsiębiorcy rolnego (dochód rolnictwa) w polskim rolnictwie między 2012 a 2020 rokiem zwiększył się o blisko 17% (z 8868 mln euro do 10362 mln euro). Lata 2012-2020 charakteryzowały się dużą zmiennością dochodów sektora rolnego. Według Rachunków Ekonomicznych dla Rolnictwa najniższy dochód rolnictwa w Polsce w tym okresie został odnotowany w 2014 r. i wyniósł 7860 mln euro[4] – był mniejszy od najwyższego zarejestrowanego w 2020 r. o ponad 30%. Mimo dużej zmienności wysokości dochodu widoczna jest tendencja wzrostu dochodu z rolnictwa w Polsce. Na tle państw UE-27 rolnictwo w Polsce z uwagi na skalę plasuje się wśród państw o największym dochodzie generowanym przez sektor rolny. Świadczy to o ponadprzeciętnej roli polskiego sektora rolnego w kreacji dochodów członków rodziny rolniczej. Większy dochód w roku 2019 wygenerowało jedynie rolnictwo w Hiszpanii (blisko 22 mld euro), Francji i we Włoszech (ponad 16 mld euro).

Znaczny udział w dochodzie z rolnictwa mają płatności bezpośrednie WPR. W Polsce udział tych płatności w dochodzie z rolnictwa w latach 2012–2017 stopniowo wzrastał do 2015 r. (w 2012 dopłaty stanowiły 44% dochodu, a w 2015 – 57%), następnie w kolejnych latach udział płatności stopniowo malał. Zmienność ta była głównie efektem zmienności dochodu rolniczego generowanego przez rynek przy relatywnie stałej łącznej kwocie wsparcia bezpośredniego. W 2019 r. dopłaty bezpośrednie w dochodzie z rolnictwa polskiego stanowiły około 45% podczas gdy w 2017 r. – 40%. W roku 2021 rola wsparcia bezpośredniego była zbliżona do obserwowanego w roku 2019.

Dochód przedsiębiorcy rolnego w Polsce w przeliczeniu na nieopłaconą pracę, czyli pracę rolnika i jego rodziny stopniowo wzrastał w analizowanym okresie, przy znaczącym zmniejszeniu w 2014 r. i 2015 r. **Dochodowość pracy w latach 2012–2019 wzrosła z 4,9 tys. euro w przeliczeniu na pełnozatrudnionego członka rodziny rolniczej do 6,4 tys. euro w 2019 r., tj. o blisko 40%.** W roku 2020 tak obliczany dochód przekroczył poziom 8 tys. euro, a w 2021 r. powrócił do poziomu obserwowanego w roku 2019.

Średnio dochodowość pracy w Polsce jest około 2,5 krotnie niższa niż średnia dla państw UE-27, Polska na tle państw UE-27 w 2019 r., charakteryzowała się jedną z najniższych dochodowości pracy w rolnictwie. Niższą dochodowość pracy odnotowano na Łotwie, Litwie, w Chorwacji i w Rumunii. Państwa UE-27 zdecydowanie różnicuje również udział płatności bezpośrednich WPR w dochodzie. Płatności bezpośrednie w niektórych państwach członkowskich pokrywają ujemny wynik działalności rolniczej (w 2019 r. w Finlandii, Luksemburgu, Słowacji, Czechach, Szwecji, Estonii, Niemczech i Bułgarii).

Z danych Polskiego FADN wynika, że dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego wyniósł w 2020 r.[5] 48 538,90 zł i był o 8,7% wyższy niż w 2019 r. Za niepokojące zjawisko, wskazujące silne zróżnicowanie sytuacji dochodowej gospodarstw rolnych, należy uznać wzrost wartości współczynnika zmienności (tj. odchylenie standardowe/średnia) do ok. 295%.Podobny trend można było odnotować w przypadku dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny w zł/FWU, który wyniósł 36 226,48 zł w 2020 r. i był o ok. 16% wyższy niż w 2019 r. W przypadku tej kategorii ekonomicznej wartość współczynnika zmienność zmniejszyła się i wyniosła 188%, w porównaniu do 215% w 2019 r.

Wartość dodana netto gospodarstwa rolnego (koresponduje z C.25)

W Polsce obserwowany jest rosnący trend dochodu rolniczego z czynników produkcji (*agricultural factor income*), z okresowymi jego spadkami w latach 2014 i 2018. Po wzroście o ponad 9% wartości dochodu z czynników produkcji w 2013 r., (w porównaniu do 2012 r.,) nastąpił jego spadek o 16% w 2014 r. W latach 2015-2017 odnotowano stopniowy wzrost jego wartości (od 2,3% w 2015 r., do blisko 20% w 2017 r., w stosunku do roku, poprzedzającego) przy załamaniu trendu w 2018 r. **Ogólnie między rokiem 2012 a 2020 miał miejsce wzrost dochodu z czynników produkcji w rolnictwie z 10 do ponad 12 mld euro, tj. o ponad 21%**. Szacuje się, że w wyniku skokowego wzrostu cen nawozów i nośników energii w roku 2021 dochód z czynników produkcji zmniejszy się do około 10 mld euro, czyli poziomu obserwowanego w 2012 roku.

Dochód z czynników produkcji na jednego pełnozatrudnionego (AWU) w rolnictwie także wykazał spadek w latach 2014 i 2018 w relacji do roku poprzedzającego. Obserwowany wzrost tej wartości z blisko 5 tys. euro/AWU w 2015 r., do 5,2 tys. euro/AWU w 2016 r., związany był z dużym spadkiem nakładów pracy (zmniejszenie o 261,3 tys. AWU, tj. o 13% na przełomie lat 2015/2016)[6]. Ogólnie trend wydajności pracy w Polsce jak i w UE-27 mierzony dochodem z czynników produkcji/AWU jest rosnący. W roku 2020 wartość dochodu z czynników produkcji na pełnozatrudnionego w rolnictwie w Polsce wyniosła rekordowe

8,7 tys. euro. Szacuje się, że wskaźnik ten dla roku 2021 osiągnie wartość 7 tys. euro, co jest efektem wskazanego powyżej silnego zmniejszenia dochodu z czynników produkcji częściowo zamortyzowanego zmniejszeniem nakładów pracy w rolnictwie.

Mimo wskazanego trendu wzrostu dochodów zróżnicowanie poziomu wydajności pracy między Polską a UE-27 jest znaczące i powiększa się na niekorzyść Polski. W 2012 r. różnica między dochodem na pełnozatrudnionego w rolnictwie w Polsce i w państwach UE-27 wyniosła około 10 tys. euro/AWU, a w 2019 r. zwiększyła się do blisko 13 tys. euro/AWU). Polska na tle państw UE w 2019 r., charakteryzowała się bardzo niskim wskaźnikiem dochodowości pracy. Niższą wartością wskaźnika od Polski charakteryzowały się tylko Chorwacja, Słowenia i Rumunia. Średnia dla państw UE-28, podobnie jak dla UE-27 w 2019 r. wyniosła blisko 20 tys. euro/AWU, tj. blisko trzykrotnie więcej niż w rolnictwie w Polsce.

Zmiany dochodu z czynników produkcji w przeliczeniu na AWU w ujęciu cen realnych są mierzone w Rachunkach Ekonomicznych dla Rolnictwa (RER) jako indeks „Indicator A". Dynamika tego wskaźnika w Polsce w stosunku do 2010 r., wykazała silny wzrost w 2016 r. i 2017 r. (odpowiednio o 24,8 i 43,3%. Warto zwrócić uwagę, iż „Indicator A" dla Polski w ostatnich czterech latach był wyższy niż dla państw UE-27. Świadczy to o wyższej dynamice zmian relacji dochodu z czynników produkcji do nakładów pracy w polskim rolnictwie w porównaniu z przeciętną dla EU-27.

Dochód z czynników produkcji (factor income) w rolnictwie w Polsce w latach 2012–2019, mimo wahań, charakteryzował się tendencją wzrostową i w 2019 r. przekroczył wartość 12 mld euro, tj. był większy o ponad 21% w porównaniu z 2012 rokiem. Równocześnie dochód z czynników produkcji w przeliczeniu na ekwiwalent pełnozatrudnionych w rolnictwie zwiększył się z 5 do ponad 7 tys. euro/AWU. Jednak w porównaniu z poziomem obserwowanym w państwach członkowskich UE dochody na pełnozatrudnionego w rolnictwie w Polsce należą do najniższych, co jest związane z wysokimi nakładami pracy. Szacuje się, że zaobserwowane w 2021 roku wzrosty cen środków produkcji spowodują zmniejszenie dochodu w rolnictwie w Polsce do poziomu obserwowanego w 2012 roku.

[1] dr A. Madej, IUNG-PIB; dr W. Wrzaszcz, IERiGŻ-PIB.

[2] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Utilised_agricultural_area_(UAA)

[3] Zmniejszenie nakładów pracy w 2016 r. wynika z ich weryfikacji na podstawie przeprowadzonych przez GUS Badań Struktury Gospodarstw Rolnych. Kolejna weryfikacja nakładów pracy była przeprowadzona w 2020 r. na podstawie Spisu Powszechnego.

[4] Przyczyn niskiego dochodu w 2014 r. i 2015 r. należy upatrywać w spadku wolumenu produkcji roślinnej, spowodowanym niekorzystnymi warunkami pogodowymi dla produkcji rolniczej. Zmniejszone plonowanie wpłynęło na wielkość zbiorów i spadek krajowej podaży produktów roślinnych. Największy spadek dotknął produkcji upraw okopowych i warzyw (GUS, 2016). Spadek wielkości produkcji nie został zrekompensowany wzrostem ich cen, co wpłynęło na obniżenie wartości produkcji roślinnej w 2015 r. o 7,2% w stosunku do 2014 r.

[5] W drugiej połowie 2020 r. zaobserwowano pogorszenie się koniunktury w rolnictwie. Generalnie sytuacja dochodowa polskiego rolnictwa była wypadkową następujących zmian: 1/ wzrost cen środków produkcji (czerwiec- sierpień 2020 r.), m.in. nośników energii w rolnictwie, 2/ · zmalały w II połowie ceny koszyka skupu produktów rolnych, 3/ · skumulowany wskaźnik nożyc cen (SWNC) kształtował się na poziomie < 100, a w listopadzie 2020 r. wyniósł 97,7 pkt., choć był wyższy o 1,3 pkt. niż w lipcu 2020 r. (96,3 pkt.) Por. A. Zalewski, Koniunktura w rolnictwie, s. 3 (w:) Rynek rolny, nr 1/357 (styczeń 2021), s. 3-4.

[6] Zmniejszenie nakładów pracy w 2016 r. wynika z ich weryfikacji na podstawie przeprowadzonych przez GUS Badań Struktury Gospodarstw Rolnych. Kolejna weryfikacja nakładów pracy była przeprowadzona w 2020 r. na podstawie Spisu Powszechnego.

2.1.SO1.2 Identyfikacja potrzeb

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie

			strategicznym WPR
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P10.	Rozwijanie technologii cyfrowych w zarządzaniu ryzykiem i platform wdrażających kontrakty	pożądana (+)	Nie
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P4.	Rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego	wymagana (++)	Tak
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 1. P7.	Utrzymanie potencjału produkcyjnego przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej	pożądana (+)	Tak
CS 1. P8.	Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta	wymagana (++)	Tak
CS 1. P9.	Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem	poza priorytetyzacją	Częściowo

Inne uwagi związane z oceną potrzeb.

-

2.1.SO1.4 Logika interwencji

Forma interwencji	Typ interwencji	Kod interwencji (państwo członkowskie) – nazwa	Wspólny wskaźnik produktu
DPdecoupled	BISS(21) - Podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności	I 1 - Podstawowe wsparcie dochodów	O.4. Liczba hektarów objętych podstawowym wsparciem dochodów
DPdecoupled	BISS(21) - Podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności	I 1.1 - Płatność dla małych gospodarstw	O.5. Liczba beneficjentów lub hektarów objętych płatnością dla małych gospodarstw
DPdecoupled	CRISS(29) - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu do celów zrównoważoności	I 2. - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów	O.7. Liczba hektarów objętych redystrybucyjnym wsparciem dochodów
DPdecoupled	CIS-YF(30) - Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników	I 3. - Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników	O.6. Liczba hektarów objętych uzupełniającym wsparciem dochodów dla młodych rolników
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.1. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów	O.11. Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.10 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.11. - Wsparcie dochodów związane z	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem

		produkcją do ziemniaków skrobiowych	dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.12 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.13. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.2. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła	O.11. Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.3. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec	O.11. Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.4. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz	O.11. Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.5. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.6. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.7. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.8. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
DPcoupled	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji	I 5.9. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji
Sectoral - Owoce i warzywa	ADVI1(47(1)(b)) - usługi doradcze i pomoc techniczna, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	TRAINCO(47(1)(c)) - szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym	I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

Sectoral - Owoce i warzywa	WITHD(47(2)(f)) - wycofanie z obrotu w celu bezpłatnej dystrybucji lub zmiany przeznaczenia, w tym w razie potrzeby przetwarzanie produktów w celu ułatwienia ich wycofania z obrotu	I.7.4. - Wycofanie z rynku owoców i warzyw	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
RD	ANC(71) - Ograniczenia naturalne lub inne ograniczenia specyficzne dla obszaru	I 9. - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)	O.12. Liczba hektarów objętych wsparciem dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub szczególnymi ograniczeniami, w tym w podziale na rodzaje obszarów
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.1.1 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.1.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.3. - Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.5. - Rozwój małych gospodarstw	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.6.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INSTAL(75) - Rozpoczynanie działalności przez młodych rolników i nowych rolników oraz zakładanie przedsiębiorstw wiejskich	I 11. - Premie dla młodych rolników	O.25. Liczba młodych rolników otrzymujących wsparcie na rozpoczynanie działalności
RD	RISK(76) - Narzędzia zarządzania ryzykiem	I 12.1. - Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich	O.9. Liczba jednostek objętych wspieranymi narzędziami zarządzania ryzykiem WPR
RD	RISK(76) - Narzędzia zarządzania ryzykiem	I 12.2. - Dofinansowanie Funduszy Wzajemnościowych	O.9. Liczba jednostek objętych wspieranymi narzędziami zarządzania ryzykiem WPR
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.3. - Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności	O.32. Liczba operacji lub jednostek objętych wsparciem z tytułu innego rodzaju współpracy (oprócz europejskiego partnerstwa innowacyjnego zgłaszanego w O.1)

Przegląd

Przeprowadzona analiza SWOT wskazała na kluczowe wyzwania w obszarze dochodowości gospodarstw rolnych i ich odporności na kryzysy, w tym m.in. kryzysy środowiskowo-klimatyczne, kryzysy gospodarcze oraz kryzysy wywołane ostatnimi wydarzeniami – inwazja Rosji na Ukrainę i pandemia COVID-19.

Permanentny dysparytet dochodowy rolnictwa w porównaniu do innych działów gospodarki jest szczególnie widoczny w Polsce, gdzie niespełna 3% rolników osiąga dochody z działalności rolniczej równe bądź wyższe od przeciętnego rocznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Kolejne 5% gospodarstw osiąga ten poziom tylko dzięki wsparciu bezpośredniemu, a pozostałym 92% rolników dochody z działalności gospodarczej oraz pomocy publicznej w rolnictwie pomagają jedynie częściowo zmniejszyć dystans, jaki dzieli ich od reszty sektorów gospodarki. Jednocześnie diagnozowane są znaczące różnice w dochodach większych i mniejszych gospodarstw. Dodatkowo niskie dochody z rolnictwa nie zachęcają do prowadzenia działalności rolniczej. Wpływ na dochody rolników mają także materializujące się ryzyka związane z prowadzeniem działalności, takie jak: zmiany klimatyczne, częste występowanie chorób zwierząt i roślin, a także zmiany popytu i cen produktów rolnych na rynkach, będące konsekwencją globalizacji.

W rekomendacjach dla Polski Komisja Europejska zwróciła uwagę na potrzebę ograniczania różnic w dochodowości małych i większych gospodarstw rolnych, a także na potrzebę przyspieszenia procesu wyrównywania średnich dochodów w sektorze rolnym i innych sektorach gospodarki. Wskazano też na potrzebę zwiększenia odporności gospodarstw rolnych na kryzysy gospodarcze, klimatyczne i wynikające z pandemii, nie tylko poprzez zapewnienie godziwych dochodów i ich stabilizację, ale także poprzez zapobieganie stratom w potencjale produkcyjnym i wdrożenie na szerszą skalę ubezpieczeń w rolnictwie.

Na podstawie analizy SWOT dla celu szczegółowego 1 WPR zidentyfikowano potrzeby, które będą w następujący sposób adresowane.

CS 1. P1. Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienia godnego poziomu życia i wyrównywania szans

W rolnictwie diagnozowane są niskie dochody w porównaniu z innymi sektorami gospodarki. Prowadzone badania wskazują, że dochody gospodarstw rolnych są niższe o 28% od dochodów miejskich gospodarstw domowych. Jednocześnie diagnozowane są znaczące różnice w dochodach większych i mniejszych gospodarstw. Na poprawę dochodowości w gospodarstwach i wyrównanie szans producentów rolnych zarówno wewnątrz sektora rolnego, jak i wobec innych sektorów gospodarki mają duży wpływ płatności bezpośrednie (I 1), stanowiące stabilną część dochodów rolników, niezależną od wielkości bieżącej produkcji oraz sytuacji na rynku, pozwalające ograniczać skutki ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (zmienności sytuacji rynkowej), jak i poziomem plonowania (zmienności warunków pogodowych). Dodatkowo wpływ na poprawę dochodowości, szczególnie mniejszych gospodarstw, mają płatności dla obszarów z naturalnymi ograniczeniami lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) (I 9.) oraz inne interwencje obszarowe realizowane w II filarze WPR. Pośrednio do poprawy dochodów w gospodarstwach rolnych, w dłuższym okresie, przyczyniać się będą interwencje inwestycyjne II filara, tj. Inwestycje w gospodarstwach rolnych (dotacje i instrumenty finansowe) (I 10.1.1., I 10.1.2) oraz Rozwój małych gospodarstw (I 10.5). Na dochodowość gospodarstw rolnych wpływ będzie miało także wsparcie realizowane w ramach interwencji „Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości", w zakresie małego przetwórstwa - poprzez dywersyfikowanie dochodu w gospodarstwach rolnych oraz wsparcie na rozwój rolniczego handlu detalicznego (RHD) (I 10.6.1., I 10.6.2).

CS 1. P5. Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego

Zapewnienie odpowiedniej pozycji ekonomicznej rolnictwa europejskiego względem rolnictwa światowego jest niezbędne dla ograniczenia barier cenowych oraz związanych z bezpieczeństwem żywności dla eksportu produktów żywnościowych UE. Rolnictwo UE cechuje się wysokimi standardami w zakresie bezpieczeństwa produkcji oraz wysoką jakością produktów żywnościowych, stąd wysokie koszty ponoszone przez rolników. Dlatego na poprawę pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego ma wpływ stabilizacja dochodów rolników, w tym rekompensowanie strat w dochodach wynikających z wysokich kosztów ponoszonych w związku z produkcją. Podstawową formą wsparcia stabilizującą dochody są płatności bezpośrednie (I 1). Komplementarnie w II filarze pośredni wpływ na stabilizację dochodów i bezpieczeństwo produkcji żywności będą miały Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (*w formie dotacji i instrumentów finansowych*) I 10.1.1., I 10.1.2), które przyczynią się poprzez wsparcie dla modernizacji gospodarstw, wdrożenie nowoczesnych technologii i innowacyjnych rozwiązań organizacji produkcji do zwiększenia ich konkurencyjności. Natomiast planowany do wdrożenia w ramach ww. interwencji obszar wsparcia dla gospodarstw ekologicznych będzie miał pośredni wpływ nie tylko na stabilizację dochodów ale także na poprawę jakości produkcji żywnościowej w Polsce. Temu

samemu celowi służy interwencja Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości (I 13.3.), które przyczyniają się do zwiększenia udziału rolników w systemach produkcji żywności o podwyższonej jakości, co przekłada się na poprawę ich pozycji w łańcuchach wartości, a także na poprawę ich konkurencyjności. Znaczenie dla pozycji rynkowej będą miały interwencje promujące współpracę pomiędzy sektorem praktyki i nauki w sektorze rolnym, przyczyniające się do wdrożenia innowacji.

CS 1. P6. Stabilizacja dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego

Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin) jest niezbędne dla poprawy ekonomicznej stabilności gospodarstw rolnych w Polsce.

Podstawowym instrumentem stabilizującym dochody i zapewniającym odporność jest płatność podstawowa (I 1). Uzupełniająco, bezpośredni wpływ na stabilizację dochodów będzie miała pomoc w formie wsparcia dochodów związanego z produkcją (I 5.1. - I 5.13.). Jednocześnie wpływ na łagodzenie ryzyka cenowego i produkcyjnego mają narzędzia zarządzania ryzykiem. W ramach Planu zaprojektowano wdrożenie dwóch interwencji, których celem będzie zachęcanie rolników do korzystania z ubezpieczeń produkcji zwierzęcej od ryzyka strat spowodowanych wystąpieniem chorób (I 12.1.) oraz dofinansowanie funduszy wzajemnościowych (I 12.2.) w zakresie ubezpieczenia produkcji roślinnej i zwierzęcej od ryzyka strat spowodowanych wystąpieniem w szczególności niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. W przypadku dopłat do ubezpieczeń produkcji zwierzęcej forma wsparcia to dopłata do składki ubezpieczenia zwierząt od występujących chorób. Natomiast w przypadku funduszy wzajemnościowych wsparcie będzie polegało na dofinansowaniu utworzenia przez rolników funduszu wzajemnych ubezpieczeń, co przyczyni się m.in. do obniżenia kosztów ubezpieczeń m.in. klęskowych. Komplementarnie, poza Planem, budżet państwa finansuje program pomocy krajowej dopłat do składek z tytułu zawarcia umów ubezpieczenia:

- upraw zbóż, kukurydzy, rzepaku, rzepiku, chmielu, tytoniu, warzyw gruntowych, drzew i krzewów owocowych, truskawek, ziemniaków, buraków cukrowych lub roślin strączkowych, od zasiewu lub wysadzenia do ich zbioru, od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez huragan, powódź, deszcz nawalny, grad, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę, suszę, ujemne skutki przezimowania oraz przymrozki wiosenne i
- bydła, koni, owiec, kóz, drobiu lub świń od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez huragan, powódź, deszcz nawalny, grad, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę oraz w wyniku uboju z konieczności w wyniku wystąpienia ww. ryzyk.

Dodatkowo w ramach Planu (I 10.3.) wsparcie otrzymają producenci trzody chlewnej, posiadający stada od 50 sztuk świń lub hodujący rodzime rasy świń: puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra, objętych programami ochrony zasobów genetycznych lub świń czystych ras wpisanych do ksiąg hodowlanych i uczestniczących w realizacji programów hodowlanych zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wsparcie będzie mogło dotyczyć inwestycji poprawiających bioasekurację w gospodarstwie m.in.: budowanie niecek dezynfekcyjnych, ogrodzeń, wdrożenie rozwiązań technologicznych poprawiających higienę oraz inwestycji bioasekuracyjnych magazynów paszowych. Uzupełnieniem będą środki krajowe przeznaczane wsparcie producentów świń w zabezpieczeniu gospodarstw przed afrykańskim pomorem świń (np. zakup środków biobójczych i dezynsekcyjnych, odzieży ochronnej, zabezpieczenie budynków) - ograniczenie ryzyka przeniesienia wirusa ASF do chlewni. Wsparcie ma formę pomocy de minimis i kierowane jest do gospodarstw utrzymujących do 50 szt. świń średniorocznie. O pomoc ubiegać się mogą rolnicy prowadzący gospodarstwo, w którym są utrzymywane zwierzęta gospodarskie z gatunku świnia (Sus scrofa) Ponadto, ze środków krajowych realizowane będą rekompensaty z tytułu zakazu prowadzenia produkcji, w przypadku braku bioasekuracji – wypłacane do czasu spełnienia warunku bioasekuracji w gospodarstwach prowadzących hodowlę stad świń poniżej 200 sztuk- z perspektywą do 2023 r. Prowadzone będą też kampanie informacyjne przez służby weterynaryjne. Oznacza to więc, że na poziomie kraju zapewnione jest wsparcie bioasekuracyjne dla wszystkich gospodarstw prowadzących produkcję trzody chlewnej. Stabilizację dochodów zapewniają też krajowe instrumenty dotacyjne np. dopłaty do paliwa, dopłaty do materiału siewnego czy do wapnowania.

Ryzyko cenowe będzie ograniczane poprzez inwestycje w przechowywanie i przedłużanie trwałości produktów. Wsparcie w tym zakresie będzie dostępne w ramach interwencji Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (I 10.1.1., I 10.1.2).

CS 1. P3. Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej

Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji jest ważne ze względu na ochronę środowiska, gospodarkę i społeczną funkcję rolnictwa. Realizacja potrzeby będzie mieć miejsce głownie poprzez płatności podstawowe (I 1) oraz płatności związane z produkcją (I 5.1. - I 5.13.).

W Polsce sektorem wymagającym wsparcia jest sektor produkcji zwierzęcej. Istotne gospodarczo są też inne sektory wrażliwe: rośliny wysokobiałkowe, buraki cukrowe, ziemniaki skrobiowe, pomidory, truskawki, chmiel, len i konopie włókniste. W przypadku tych sektorów ważne są też ich funkcje społeczne (*utrzymywanie produkcji, a więc miejsc pracy, w tym sezonowych na wsi*). W zakresie produkcji zwierzęcej planowane jest wsparcie w ramach obu filarów WPR. W I filarze zaprojektowano wsparcie dochodów związane z produkcją do: krów, młodego bydła, owiec i kóz. Natomiast w ramach II filaru WPR zaplanowano wsparcie na inwestycje poprawiające konkurencyjność gospodarstw prowadzących produkcję zwierzęcą (I 10.1.1., I 10.1.2).

CS 1. P4. Rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego

Nawożenie naturalne korzystnie oddziałuje na właściwości fizyczne gleby. Niedostatek obornika powoduje zmniejszanie się zawartości próchnicy w glebie i skutkuje znacząco niższymi wynikami produkcji roślinnej w warunkach suszy. Dlatego rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego ma znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego i dostępu do wysokiej jakości i przystępnej cenowo żywności. Rozwój przyjaznych dla środowiska, zrównoważonych metod produkcji zapewniony zostanie poprzez ekoschematy (I 4.1 - I 4.6) promujące stosowanie metod naturalnego nawożenia i wspierające produkcję integrowaną. Będzie to miało wpływ na poprawę jakości gleb. Dodatkowo ekoschemat dotyczący retencjonowania wody przyczyniać się będzie do łagodzenia skutków suszy. Również ekoschemat dotyczący dobrostanu zwierząt, poprzez promowanie praktyk dotyczących wypasu, pozytywnie wpływać będzie na środowisko naturalne gdyż praktyki te są istotne dla wzrostu biomasy, urozmaicenia i wzbogacenia składu gatunkowego oraz odtwarzania zbiorowisk roślinnych. Ponadto rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie muszą spełniać bardziej ambitne normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska w ramach warunkowości.

Pośrednio do realizacji potrzeby przyczyniać się będą także inwestycje w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną, realizowane w ramach Inwestycji w gospodarstwach rolnych zwiększających konkurencyjność (I 10.1.1., I 10.1.2.).

CS 1. P8. Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta

W celu zapewnienia stabilności ekonomicznej gospodarstw rolnych prowadzących produkcję zwierzęcą niezbędne jest przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w tych gospodarstwach, w szczególności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, co przyczyni się też do zmniejszenia presji na środowisko poprzez bardziej równomierne rozłożenie terytorialne produkcji zwierzęcej. Na realizację tej potrzeby bezpośrednio wpływać będą płatności związane z produkcją (I 5.1. - I 5.4.) oraz płatności dla gospodarstw położonych na obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) (I 9.). Płatności związane z produkcją ograniczą straty w dochodach i będą stanowić dodatkowe źródło finansowania niezbędnych inwestycji. Płatności ONW natomiast, poprzez wspieranie systemów rolniczych związanych z utrzymaniem zwierząt, sprzyjać będą bardziej zrównoważonemu wykorzystaniu trwałych użytków zielonych oraz przeciwdziałać zanikowi ekosystemów rolniczych. Tym samym zapewnią utrzymanie potencjału produkcyjnego rolnictwa i aktywności gospodarczej oraz zachowanie różnorodności biologicznej i przyrodniczej na obszarach o mniej korzystnych warunkach gospodarowania. Zachodzące w wyniku tych działań zmiany ograniczą spadek opłacalności produkcji, m.in. poprzez zwiększenie popytu na produkt krajowy ze strony przetwórstwa i konsumentów. Pośredni wpływ na poprawę opłacalności będzie też miało zaplanowane wsparcie inwestycyjne w ramach Inwestycji w gospodarstwach rolnych (dotacje) (I 10.1.1), gdzie wspierane będą inwestycje w gospodarstwach prowadzących produkcję zwierzęcą. Realizowane w ramach tej interwencji inwestycje mają na celu poprawę organizacji produkcji a preferencje w wyborze operacji wskazują na

projekty przyczyniające się do ograniczenia kosztów produkcji, np. ograniczenie zużycia energii, wody, czasu pracy, będą miały wpływ na poprawę opłacalności produkcji w tym sektorze. Uzupełniająco wsparcie w tym zakresie będzie oferowane w ramach instrumentów finansowych. Dodatkowo gospodarstwa rolne będą mogły uzyskać wsparcie w ramach krajowych instrumentów finansowych (kredyty niskooprocentowane m.in. dla gospodarstw prowadzących produkcję zwierzęcą), co wzmocni efekt zwiększania opłacalności produkcji w sektorze.

CS 1. P2. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi

Zmniejszanie wewnętrznych różnic w dochodach pomiędzy małymi i średnimi gospodarstwami i większymi jednostkami produkcyjnymi jest realizowane w szczególności poprzez **płatność redystrybucyjną (**I 2). Przyjęte dla okresu 2023-2027 rozwiązania zakładają m.in. zwiększenie koperty płatności redystrybucyjnej z dotychczasowych 8,3% do 11,57% koperty I filaru, co umożliwia podniesienie poziomu redystrybucji w porównaniu do wcześniejszych lat wraz ze zwiększeniem powierzchni wspieranej w małych i średnich gospodarstwach. W Planie Strategicznym planuje się udzielanie wsparcia od 1 ha do 30 ha, dla gospodarstw posiadających maksymalnie 300 ha. Pośrednio do zmniejszania wewnętrznych różnic w dochodach pomiędzy małymi i średnimi gospodarstwami przyczyniają się również inne płatności, co szczegółowo zostało wyjaśnione w rozdziale 3.4.Uzupełniająco wpływ na dochody małych i średnich gospodarstw będą miały interwencje realizowane w ramach II filara WPR. Na zmniejszenie dysproporcji dochodowych mają wpływ płatności dla gospodarstw położonych na obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) – (I 9.), które przede wszystkim zasilają budżety mniejszych gospodarstw, zlokalizowanych na terenach górskich i podgórskich, obszarach nizinnych oraz obszarach ze słabymi glebami. Płatności te podlegają degresywności.

Ponadto wspieranie dochodów gospodarstw będzie miało uzupełniające wsparcie dla młodych rolników (I. 3).

CS 1. P7. Utrzymanie potencjału produkcyjnego i przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej

Podstawowym mechanizmem utrzymania potencjału produkcyjnego i przeciwdziałania zaniechaniu działalności rolniczej jest płatność podstawowa (I 1) uzupełniona przez różne kategorie płatności uzupełniających w ramach I filara WPR (I 2., I 3). Dodatkowo na obszarach, na których występują naturalne lub inne szczególne ograniczenia dla prowadzenia działalności rolniczej, stosowane będą płatności ułatwiające rolnikom kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi - tzw. płatności ONW (I 9.).

Bezpośredni wpływ na realizację potrzeby mają także instrumenty wsparcia dla młodych rolników realizowane w ramach I i II filara (I 11.) WPR. W ramach I filara rolnicy prowadzący gospodarstwa nie dłużej niż 5 lat od pierwszego złożenia wniosku o płatność podstawową otrzymają płatność uzupełniającą dla młodych rolników, co ma wpływ na decyzje o rozpoczęciu i kontynuowaniu prowadzenia gospodarstwa, w okresie gdy nakłady na rozwój są wysokie ze względu na podejmowane strategiczne decyzje co do restrukturyzacji lub zmiany profilu produkcji.

Natomiast w ramach II filaru oferowane są premie na rozpoczęcie działalności rolniczej dla osób definiowanych jako potencjalni młodzi rolnicy (wiek maksymalnie 40 lat, odpowiednie kwalifikacje zawodowe, po raz pierwszy rozpoczęcie urządzania gospodarstwa). Pomoc ta ma ułatwić przekazywanie gospodarstw następcom, którzy dzięki premii mogą rozwinąć, zmodernizować lub zrestrukturyzować produkcję prowadzoną przez rodziców lub rolnika sprzedającego gospodarstwo, a co za tym idzie mają większe możliwości podejmowania decyzji co do rozwoju przejmowanego gospodarstwa. Ta forma także ma wpływ na utrzymanie potencjału produkcyjnego w rolnictwie poprzez efektywne wzmocnienie procesu wymiany pokoleniowej i zapewnienie kapitału początkowego na rozwój gospodarstwa. Uzupełniająco wzmacniać efekt realizacji instrumentów WPR będą dotacje z budżetu krajowego poprzez dopłaty do zakupu paliw.

CS 1. P9. Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem

W zakresie zwiększania odporności gospodarstw rolnych na kryzysy wywołane zjawiskami przyrodniczo-klimatycznymi, zmianami trendów na rynkach rolnych oraz koniunktury gospodarczej, konieczne staje się zwiększenie udziału rolników korzystających z różnych instrumentów zarządzania ryzykiem, w tym ubezpieczeń (I 12.1.) oraz dofinansowania funduszy wzajemnościowych (I 12.2.). Instrumenty te będą stanowić uzupełnienie dla instrumentów wsparcia inwestycyjnego dla gospodarstw rolnych oferowanych w ramach Planu. Pomoc w formie dofinansowania Funduszy Wzajemnościowych zgodnie z przyjętymi

założeniami ma być skierowana do funduszy, które będą zapewniały producentom rolnym uzyskanie dochodu z produkcji rolniczej w przypadku wystąpienia strat w produkcji spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników. Natomiast uwzględniając wielkość środków jaka w ramach Planu Strategicznego może zostać przeznaczona na zarządzanie ryzykiem oraz wymogi stawiane tej interwencji w przepisach UE przyjęto, że pomocą w formie dopłat do składek ubezpieczeniowych objęte zostanie ryzyko wystąpienia chorób zwierząt gospodarskich. Uzupełniająco ze środków krajowych realizowany jest program pomocy krajowej dopłat do składek z tytułu zawarcia umów ubezpieczenia:

- upraw zbóż, kukurydzy, rzepaku, rzepiku, chmielu, tytoniu, warzyw gruntowych, drzew i krzewów owocowych, truskawek, ziemniaków, buraków cukrowych lub roślin strączkowych, od zasiewu lub wysadzenia do ich zbioru, od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez huragan, powódź, deszcz nawalny, grad, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę, suszę, ujemne skutki przezimowania oraz przymrozki wiosenne i
- bydła, koni, owiec, kóz, drobiu lub świń od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez huragan, powódź, deszcz nawalny, grad, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę oraz w wyniku uboju z konieczności w wyniku wystąpienia ww. ryzyk.

Aktualnie na powyższą pomoc zaplanowane są środki, które powinny umożliwić zawarcie umowy ubezpieczenia z dotacją z budżetu państwa wszystkim zainteresowanym producentom rolnym z wybranym zakładem ubezpieczeń, który oferuje dany zakres ubezpieczeń.

Ważnym elementem Planu będzie również wsparcie bezpieczeństwa biologicznego, ze względu na obecność w Polsce wirusa ASF (I 10.3.). Od początku pojawienia się wirusa w Polsce podejmowane są działania mające na celu zapobieganie przenoszeniu się ASF na teren gospodarstw utrzymujących świnie. Od 2018 roku wszystkich hodowców trzody chlewnej, bez względu na to czy ich gospodarstwa znajdują się w obszarach objętych ograniczeniami w związku z ASF, obowiązują zaostrzone regulacje dotyczące zabezpieczania gospodarstw przed rozprzestrzenianiem się wirusa. Przykładowo, w gospodarstwach położonych na terytorium Polski obowiązują nakazy, m.in. (i) utrzymywania świń w odrębnych, zamkniętych pomieszczeniach, (ii) zabezpieczenia budynku, w którym są utrzymywane świnie, przed dostępem zwierząt wolnożyjących i domowych i inne. Dodatkowo, na obszarach objętych ograniczeniami I, II i III nakazuje się m.in. wyłożenie mat dezynfekcyjnych odpowiednio przed wejściami oraz wjazdami do gospodarstwa, w którym są utrzymywane świnie, i wyjściami oraz wyjazdami z tego gospodarstwa.

W 2021 r. opracowany został „Program wsparcia gospodarstw utrzymujących świnie", który jest zintegrowanym programem finansowego wsparcia dla rolników i hodowców świń w związku z ASF. Pomoc ze środków EFRROW, jako element tego programu, w tym Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF, stanowi część kompleksowego podejścia do bezpieczeństwa biologicznego w Polsce, a katalog inwestycji możliwych do zrealizowania jest ograniczony do operacji niefinansowanych w ramach innych form pomocy. W ramach Planu wsparcie otrzymają producenci trzody chlewnej, posiadający stada od 50 sztuk świń lub hodujący rodzime rasy świń, puławska, złotnicka biała i złotnicka pstra, objętych programami ochrony zasobów genetycznych lub świń czystych ras wpisanych do ksiąg hodowlanych i uczestniczących w realizacji programów hodowlanych zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wsparcie będzie mogło dotyczyć inwestycji poprawiających bioasekurację w gospodarstwie m.in. budowanie niecek dezynfekcyjnych, ogrodzeń, wdrożenie rozwiązań technologicznych poprawiających higienę oraz inwestycji bioasekuracyjnych magazynów paszowych. Uzupełnieniem będą środki krajowe przeznaczane na rekompensaty z tytułu zakazu prowadzenia produkcji w gospodarstwach prowadzących hodowlę stad świń poniżej 200 sztuk.

Równolegle w ramach dostosowania gospodarstw do wymogów bioasekuracji przewidziano pomoc *de minimis* m.in. na zakup: (i) mat dezynfekcyjnych, (ii) sprzętu do wykonania zabiegów dezynfekcyjnych, dezynsekcyjnych lub deratyzacyjnych oraz produktów biobójczych, środków dezynsekcyjnych lub deratyzacyjnych, czy (iii) odzieży ochronnej i obuwia ochronnego (bieżące środki służące bioasekuracji). Wsparcie otrzymają rolnicy prowadzący produkcję trzody chlewnej na poziomie nieprzekraczającym 50 szt. O pomoc ubiegać się mogą wszyscy rolnicy prowadzący gospodarstwo, w którym są utrzymywane zwierzęta gospodarskie z gatunku świnia (Sus scrofa). Prowadzone będą też kampanie informacyjne przez służby weterynaryjne.

Na terytorium Polski zarejestrowano wszystkie gospodarstwa utrzymujące świnie z zamiarem wprowadzenia na rynek (komercyjne). Na obszarach szczególnie narażonych na ASF wprowadzane są także nakazy zgłaszania miejsc, w których przebywają zwierzęta z gatunków wrażliwych na ASF do powiatowych lekarzy weterynarii. Wokół ognisk choroby prowadzone są też perlustracje gospodarstw. Każdy podmiot (zakład) utrzymujący świnie w celach niekomercyjnych (bez zamiaru wprowadzenia na rynek) podlega także rejestracji zgodnie z przepisami nowego Prawa o zdrowiu zwierząt (AHL). Polska prowadzi aktualnie zintensyfikowane działania w celu wykonania postanowień tego aktu w krajowym prawodawstwie. Sukcesywnie – wszystkie zakłady w Polsce, niezależnie od profilu produkcji zostaną zarejestrowane.

2.1.SO1.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego

-

2.1.SO1.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu

Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu dla tego celu szczegółowego

Wskaźniki rezultatu [zalecane wskaźniki rezultatu dla tego celu szczegółowego zaznaczono pogrubioną czcionką].	Wartość docelowa
R.4 - Uzależnienie wsparcia dochodu od stosowania norm i dobrych praktyk Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości	97,66 %
R.5 - Zarządzanie ryzykiem Odsetek gospodarstw rolnych korzystających z narzędzi zarządzania ryzykiem w ramach WPR	0,45 %
R.6 PR - Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw rolnych Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)	109,80 %
R.7 PR - Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)	104,47 %
R.8 - Ukierunkowanie na gospodarstwa rolne w określonych sektorach Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości	24,92 %

Uzasadnienie celów końcowych i powiązanych celów pośrednich

R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości

Wskaźnik R.4 odnosi się zarówno do realizacji celu 1, jak i celów: 4, 5 i 9.

Podstawowym warunkiem przyznania wsparcia w pełnej wysokości w ramach płatności bezpośrednich oraz interwencji obszarowych w ramach II filaru WPR jest spełnienie przez beneficjenta wymogów warunkowości. Na system warunkowości składają się wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska wymienione w załączniku III do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013 (Dz.U. L 435 z 6.12.2021, s. 1), zwane dalej rozporządzeniem o planach strategicznych lub w sprawie planu WPR. Wymogi te zostały podzielone na następujące obszary: (i) środowisko, zmiana klimatu oraz utrzymanie gruntów w dobrej kulturze rolnej, (ii) zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowie roślin, (iii) dobrostan zwierząt. Zgodnie z nowym modelem wdrażania, państwo członkowskie ma większą elastyczność w

zakresie określania poszczególnych wymogów kierując się m.in. przeprowadzoną analizą SWOT i oceną potrzeb.

Jednocześnie w analizie SWOT dla celu 1, jako słabe strony wskazano m.in. degradację zasobów naturalnych, presję rolnictwa na jakość wód, występowanie obszarów, na których zanika jakakolwiek działalność rolnicza, co skutkuje zjawiskiem porzucania gruntów i ich trwałego wycofania z produkcji, natomiast za zagrożenia uznane zostały m.in.: zaprzestanie działalności rolniczej na glebach najsłabszych o najgorszych naturalnych warunkach gospodarowania, pogorszenie jakości i dostępności wód.

W związku z powyższym zakłada się, że powiązanie uzyskiwania płatności ze spełnianiem wymogów warunkowości przyczyni się do minimalizowania ww. słabych stron i zagrożeń, a jednocześnie przyczyni się do zapewnienia płynności finansowej gospodarstw poprzez amortyzację ryzyka cenowego i produkcyjnego. Jak wynika z analizy SWOT dla celu 1, dochody polskich rolników w dużym stopniu kształtowane są przez poziom wsparcia bezpośredniego.

Większość gospodarstw rolnych w Polsce bez wsparcia z WPR nie osiąga dochodów parytetowych w gospodarce narodowej. Zachodzi zatem potrzeba wdrożenia instrumentów mających na celu zmniejszenie różnicy między przeciętnym dochodem z pracy w gospodarstwie rolnym a przeciętnym wynagrodzeniem w gospodarce narodowej oraz wsparcie dochodu wobec malejącej opłacalności produkcji rolnej w związku z szybciej rosnącymi kosztami w relacji do wartości produkcji.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.1 Podstawowe wsparcie dochodów
2) I.2 Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów
3) I.3 Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników
4) I.4 Ekoschematy
5) I.5.1 Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów
6) I.5.2 Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła
7) I.5.3 Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec
8) I.5.4 Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz
9) I.5.5 Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych
10) I.5.6 Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu
11) I.5.7 Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu
12) I.5.8 Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych
13) I.5.9 Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów
14) I.5.10 Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek
15) I.5.11 Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych
16) I.5.12 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych
17) I.5.13 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno
18) I.9 Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)

Dodatkowo w Planie Strategicznym zidentyfikowano potrzeby m.in. związane z rozwojem produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego oraz zapewnieniem bezpieczeństwa żywnościowego i dostępu do wysokiej jakości i przystępnej cenowo żywności, które spełniane będą przez beneficjentów wsparcia bezpośredniego.

Wskaźnik ten wyrażony jest powierzchnią wspartą w ramach interwencji podlegających warunkowości w stosunku do ogólnej powierzchni UR w PL (14 550 350 ha - EUROSTAT 2019).

W celu uniknięcia podwójnego naliczania, jako punkt odniesienia przyjęto powierzchnię Podstawowego wsparcia dochodów zakładając, że pozostałe interwencje będą realizowane na tej samej powierzchni, co płatność podstawowa.

Powyższe działania pozwolą na wsparcie corocznie ok. 14 209 713 ha (wartość na poziomie powierzchni, do której udzielono wsparcia podstawowego (JPO) w 2020 r.), co stanowi 97,66% powierzchni użytków rolnych w Polsce w 2019 r. (wskaźnik kontekstowy). Oznacza to, że prawie cała powierzchnia użytków rolnych w Polsce będzie objęta warunkowością.

R.5 Zarządzanie ryzykiem: odsetek gospodarstw stosujących objęte wsparciem narzędzia zarządzania ryzykiem WPR

Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych jest jednym z najważniejszych celów, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie zidentyfikowanych w celu 1 potrzeb i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.10.3 Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF

Jedną ze zidentyfikowanych potrzeb celu 1 jest zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków występowania chorób zwierzęcych. W związku z tym, że ASF ma poważny wpływ na populację świń i rentowność hodowli, powodując zakłócenia w przemieszczaniu przesyłek zwierząt i pozyskanych od nich lub z nich produktów w Unii Europejskiej oraz w wywozie do państw trzecich, ukierunkowano wsparcie na inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF. Czynnik chorobotwórczy może rozprzestrzeniać się między gospodarstwami, w których utrzymywane są świnie oraz wśród dzików, dlatego też bioasekuracja jest skutecznym sposobem na uniknięcie przenoszenia wirusa.

Wsparcie w ramach Planu Strategicznego WPR jest kontynuacją wsparcia udzielanego na inwestycje dotyczące bioasekuracji w PROW 2014-2020. Według danych z Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt w I połowie 2021 r. było zarejestrowanych 25 554 stad świń, których liczebność uprawniała rolnika do ubiegania się o przyznanie pomocy. Wsparcie na bioasekurację w ramach PROW 2014-2020 pozwoli na zrealizowanie około 5 tys. projektów co będzie oznaczać, że 20,3% stad będzie zabezpieczonych przed wirusem. Zakłada się, że środki Planu Strategicznego WPR pozwolą na zrealizowanie 3 460 projektów.

2) I.12.1. Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich

Analiza SWOT wykazała, że zapewnienie producentom rolnym możliwości uzyskania ubezpieczenia produkcji rolnej od wielu ryzyk obejmującego tradycyjne i nowe ryzyka w ramach jednej umowy ograniczy zagrożenie utraty płynności finansowej gospodarstw rolnych oraz umożliwi planowanie rozwoju gospodarstw rolnych obejmujących wprowadzanie innowacji lub dostosowywanie modelu biznesowego do nowych rozwiązań zewnętrznych. Wsparcie ubezpieczenia produkcji zwierzęcej od ryzyka wystąpienia chorób w ramach Planu Strategicznego WPR jest kontynuacją wsparcia udzielanego w okresie przejściowym dla producentów drobiu, bydła i świń w ubezpieczeniu ryzyka strat ponoszonych w wyniku wystąpienia ognisk Salmonelli. W ramach PS WPR zaproponowano subwencjonowanie składek ubezpieczeniowych dla zwierząt gospodarskich na poziomie 70%, co jest uzasadnione z kilku powodów. Od strony popytowej, producenci rolni mają ograniczone możliwości pokrycia wysokich kosztów kompleksowego ubezpieczenia zwierząt od ryzyka wystąpienia chorób, zwłaszcza na początku wdrażania systemu, kiedy zainteresowanie jest małe i trzeba zachęcić do korzystania z tego typu rozwiązań. Od strony podażowej dopłaty stanowią zachęty dla firm ubezpieczeniowych, ponieważ umożliwiają pokrycie nieprzewidywalnych strat oraz wysokich kosztów administracyjnych i operacyjnych obsługi produkcji zwierzęcej.

3) I.12.2 Dofinansowanie Funduszy Wzajemnościowych

Rosnący popyt na ubezpieczenia gospodarcze wynika ze zwiększonej świadomości części rolników o konsekwencjach pojawienia się ryzyka, zwłaszcza rolników prowadzących gospodarstwa towarowe. Taka sytuacja powoduje wzrost zainteresowania nowymi instrumentami (funduszami wzajemnościowymi), które mogłyby wypełnić lukę w zakresie ubezpieczenia sektora produkcji rolnej od nieubezpieczalnych w danym rejonie ryzyk. Jednakże realne wdrożenie nowych rozwiązań bez wsparcia w celu zredukowania finansowego zaangażowania w zapewnienie ochrony ubezpieczenia dochodów nie byłoby możliwe.

Wsparcie ze środków PS WPR obu interwencji (I 12.1 oraz I 12.2) umożliwi ubezpieczenie docelowo 15 113 producentów rolnych od ryzyka utraty dochodów spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych lub chorób zwierząt, co stanowi ok. 1% ogółu gospodarstw rolnych potencjalnie mogących otrzymać wsparcie w ramach tych interwencji.

4) I.7 Interwencja w sektorze owoców i warzyw Zakłada się, że w całym okresie realizacji Krajowego Planu Strategicznego WPR w ramach interwencji w sektorze owoców i warzyw wsparciem zostanie

objętych ok. 1 288 gospodarstw rolnych będących członkami organizacji producentów owoców i warzyw realizujących program operacyjny i stosujących narzędzia zarządzania ryzykiem WPR.

R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)

Wskaźnik R.6 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celów: 4, 5 i 9.

Zgodnie z analizą SWOT dla celu 1, dochody polskich rolników w dużym stopniu kształtowane są przez poziom wsparcia bezpośredniego. Jak wskazano w ww. analizie, do czynników wpływających na niższe dochody w polskim rolnictwie zaliczyć należy m.in. rozdrobnioną strukturę gospodarstw, zmienność dochodów uwarunkowaną koniunkturą, poziom dochodu niższy niż parytetowy szczególnie w gospodarstwach mniejszych.

Większość gospodarstw rolnych w Polsce, bez wsparcia z WPR, nie osiąga dochodów parytetowych w gospodarce narodowej. Stosowanie płatności redystrybucyjnej (dodatkowej) wzmacnia to wsparcie szczególnie w gospodarstwach małych i średnich będąc jednocześnie bodźcem do kontynuowania działalności rolniczej.

Zachodzi zatem potrzeba wdrożenia instrumentów mających na celu zmniejszenie różnicy między przeciętnym dochodem z pracy w gospodarstwie rolnym a przeciętnym wynagrodzeniem w gospodarce narodowej oraz wsparcie dochodu wobec malejącej opłacalności produkcji rolnej w związku z szybciej rosnącymi kosztami w relacji do wartości produkcji. Potrzeba wsparcia dochodu występuje w szczególności w małych gospodarstwach dominujących w strukturze gospodarstw w Polsce, w przypadku których prowadzenie działalności jest najbardziej ryzykowne.

W rezultacie przyjętych rozwiązań (m.in. zwiększenie koperty płatności redystrybucyjnej z dotychczasowych 8,3% do 11,25% koperty I filaru) w latach 2023-2027 poziom redystrybucji zostanie zwiększony w porównaniu do wcześniejszych lat wraz ze zwiększeniem powierzchni wspieranej w małych i średnich gospodarstwach. Aktualnie wsparcie przysługuje do powierzchni gruntów mieszczącej się w przedziale 3,01-30 ha (maksymalnie do powierzchni 27 ha na gospodarstwo). W Planie Strategicznym planuje się udzielanie wsparcia od 1 ha do 30 ha, dla gospodarstw posiadających maksymalnie 300 ha.

Te i inne zabiegi w pozostałych interwencjach powodować będą większe skierowanie pomocy do gospodarstw małych i średnich, realizując tym samym ideę redystrybucji płatności i zwiększając wartość wskaźnika R.6 z aktualnego poziomu 93% (2019 r.) do 109,80% (w 2023 r.), ok. 108% średnio dla lat 2023-2027.

Ze względu na to, że średnia powierzchnia gospodarstw młodych rolników jest zbliżona do średniej krajowej (10 ha w porównaniu do 11 ha), wsparcie w ramach tego instrumentu również będzie wpływać na realizację celu, jakim jest zwiększenie redystrybucji środków na rzecz gospodarstw małych i średnich.

Na wartość wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.1 Podstawowe wsparcie dochodów
2) I.1.1 Płatność dla małych gospodarstw
3) I.2 Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów
4) I.3 Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników
5) I.4 Ekoschematy
6) I.5.1 Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów
7) I.5.2 Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła
8) I.5.3 Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec
9) I.5.4 Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz
10) I.5.5 Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych
11) I.5.6 Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu
12) I.5.7 Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu
13) I.5.8 Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych
14) I.5.9 Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów
15) I.5.10 Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek

16) I.5.11 Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych

17) I.5.12 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych

18) I.5.13 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno

Należy zauważyć, że wartość wskaźnika liczona jest w odniesieniu do gospodarstw o powierzchni poniżej średniej krajowej. Tymczasem, w przypadku Polski, priorytetem we wsparciu działalności rolniczej w ramach Planu Strategicznego są gospodarstwa małe i średnie, posiadające do 30 ha albowiem one, nawet przy uwzględnieniu uzyskiwanego wsparcia z WPR, nie osiągają dochodu na poziomie dochodu parytetowego w gospodarce narodowej. Dlatego też np. płatność redystrybucyjna wypłacana będzie do maksymalnie 30 ha – czyli gospodarstwa o powierzchni 30 ha w największym stopniu (jeśli chodzi o średnią płatność na ha w gospodarstwie) skorzystają z tego typu płatności. Gdyby zatem do obliczenia wartości tego wskaźnika, zamiast średniej powierzchni gospodarstwa w kraju, przyjąć powierzchnię wynoszącą 30 ha, to wówczas poziom redystrybucji byłby większy.

Wskaźnik wyrażony jako iloraz:

1) średniej płatności/ha dla beneficjentów z gospodarstwami poniżej średniej krajowej (11ha) oraz

2) średniej płatności/ha dla wszystkich beneficjentów

Ad 1)

Stosunek wspieranej powierzchni gospodarstw <11 ha w Polsce (4,14 mln ha) w stosunku do powierzchni wspieranej we wszystkich gospodarstwach wynosi 29%.

Stosunek powierzchni gospodarstw młodych rolników <11 ha w Polsce (0,3 mln ha) w stosunku do powierzchni wszystkich gospodarstw młodych rolników (1,2 mln ha) wynosi 27,8%.

Powierzchnia UR w gospodarstwach do 11 ha (do płatności redystrybucyjnej) wynosi ok. 4,14 mln ha.

Średnia płatność/ha dla gospodarstw <11 ha została obliczona następująco:

1. 29% z koperty Podstawowego wsparcia dochodu,

2. iloczyn przewidywanej średniorocznej stawki Uzupełniającego redystrybucyjnego wsparcia dochodu/ha (39,6 EUR/ha) i powierzchni Uzupełniającego redystrybucyjnego wsparcia dochodu w tych gospodarstwach (4,14 mln ha),

3. 27,8% z koperty na Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników,

4. 29% z koperty Ekoschematów,

5. 29% z koperty Wsparcia dochodów związanego z produkcją (przyznawanego do powierzchni),

6. dla Wsparcia dochodów związanego z produkcją (przyznawanego do zwierząt) obliczono udział zwierząt wspieranych w gospodarstwach <11 ha w zwierzętach wspieranych ogółem w danym typie lub rasie (krowy 21,9%, młode bydło 25,7%, owce 36,4%, kozy 55,5%) i przemnożono przez przewidywaną kopertę na dany typ płatności.

Ad 2)

Budżet I filaru WPR podzielony przez powierzchnię wspieraną UR w Polsce (14,2 mln ha).

Średnia wartość tak obliczonego wskaźnika dla lat 2023-2027 wynosi 107,56%.

W celu uproszczenia realizowana będzie płatność dla małych gospodarstw. Płatność ta będzie miała również efekt redystrybucyjny - dla kampanii 2023 oszacowano wartość wskaźnika R.6 na ok. 110% (szacuje się, że średnio dla całego okresu programowania wyniesie ona ok. 108%).

Dostosowanie alokacji na płatności bezpośrednie na 2027 r. przyczyni się do poprawy faktycznego poziomu realizacji wskaźnika R.6.

R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)

Wskaźnik R.7 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celów: 4, 5 i 9.

Płatności dla gospodarstw zlokalizowanych na obszarach o szczególnych potrzebach, na których występują ograniczenia naturalne lub inne szczególne ograniczenia w prowadzeniu działalności rolniczej, są dodatkowym źródłem dochodów i narzędziem stabilizowania oraz dywersyfikowania dla dużej liczby gospodarstw, wpływając pozytywnie na opłacalność produkcji rolnej. Dzięki zwiększeniu wsparcia na tych obszarach, rolnicy wnioskując o płatności nie zaniechają m.in. prowadzenia działalności rolniczej oraz stosowania zrównoważonych praktyk rolniczych przyjaznych dla środowiska.

Na wartość wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.1 Podstawowe wsparcie dochodów
2) I.1.1 Płatność dla małych gospodarstw
3) I.2 Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów
4) I.3 Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników
5) I.4 Ekoschematy
6) I.5.1 Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów
7) I.5.2 Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła
8) I.5.3 Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec
9) I.5.4 Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz
10) I.5.5 Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych
11) I.5.6 Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu
12) I.5.7 Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu
13) I.5.8 Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych
14) I.5.9 Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów
15) I.5.10 Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek
16) I.5.11 Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych
17) I.5.12 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych
18) I.5.13 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno
19) I.9 Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)

Analiza SWOT dla celu 1 potwierdza, że objęcie rolnictwa polskiego Wspólną Polityką Rolną wpłynęło na poprawę dochodów rolniczych, przy czym rola tego wsparcia była największa w odniesieniu do gospodarstw rolnych o małej i średniej wielkości. Zgodnie z analizą SWOT dla celu 1, dochody polskich rolników w dużym stopniu kształtowane są przez poziom wsparcia bezpośredniego, które stanowi też główny składnik amortyzowania ryzyka cenowego i produkcyjnego oraz płynnościowego. W szczególności dopłaty dla gospodarstw położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania są ważnym narzędziem kompensowania strat w dochodach rolniczych i jednocześnie mogą warunkować dalsze funkcjonowanie tych gospodarstw.

Doświadczenia z realizacji płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami wskazują, że pomimo malejącej opłacalności produkcji rolnej na tych obszarach (związanej m.in. z rosnącymi szybciej kosztami w stosunku do wartości jednostki produkcji oraz zróżnicowania regionalnego), powierzchnia gospodarstw, które prowadzą działalność rolniczą na obszarach ONW, utrzymuje się na stabilnym poziomie. Wynika z tego, że stosowanie wsparcia dla tych gospodarstw skutecznie zapobiega zjawisku porzucania gruntów.

Wskaźnik wyrażony jako iloraz:

1) średniej płatności/ha dla beneficjentów z gospodarstwami położonymi na obszarach ze specyficznymi potrzebami oraz

2) średniej płatności/ha dla wszystkich beneficjentów.

Ad 1)

Stosunek powierzchni deklarowanej pod ONW oraz ogólnej powierzchni wspartej w ramach płatności podstawowej wynosi ok. 67%. Uznano, że taka część płatności I filaru WPR wypłacana będzie dla gospodarstw położonych na obszarach ONW. Średnią płatność/ha dla obszarów ONW obliczono jako iloraz sumy przewidywanych płatności I filaru i ONW oraz powierzchni wspieranej ONW.

Ad 2)

Budżet I filaru WPR podzielony przez powierzchnię wspieraną UR w Polsce (14,2 mln ha).

Średnia wartość tak obliczonego wskaźnika dla lat 2023-2027 wynosi 103,35%.

Wartość wskaźnika R.7 w 2023 r. wyniesie 100,00% z uwagi fakt, iż działanie ONW z kampanii 2023 finansowane będzie z budżetu PROW 2014-2020 a nie z budżetu PS WPR 2023-2027.

Dostosowanie alokacji na płatności bezpośrednie na 2027 r. przyczyni się do poprawy faktycznego poziomu realizacji wskaźnika R.7.

R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa w konkretnych sektorach: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia dochodów związanego z produkcją w celu poprawy konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

Wsparcie związane z produkcją ma duże znaczenie w systemie wsparcia gospodarstw rodzinnych, a także dla utrzymania różnorodności unijnej produkcji rolnej, utrzymania miejsc pracy w rolnictwie oraz zrównoważonych systemów produkcji. Jedną z potrzeb zidentyfikowanych w ramach Celu 1 jest *Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji.* Ponadto przeprowadzone analizy wykazały konieczność dalszego wspierania sektorów, które objęte były dobrowolnym wsparciem związanym z produkcją od 2017 r. Ogółem na ten cel Polska planuje przeznaczyć maksymalny dopuszczony limit, tj. 15% środków na płatności bezpośrednie.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.5.1 Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów
2) I.5.2 Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła
3) I.5.3 Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec
4) I.5.4 Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz
5) I.5.5 Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych
6) I.5.6 Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu
7) I.5.7 Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu
8) I.5.8 Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych
9) I.5.9 Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów
10) I.5.10 Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek
11) I.5.11 Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych
12) I.5.12 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych
13) I.5.13 Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno

Szacuje się, że wsparciem w ramach ww. instrumentów objętych zostanie ok. 352 tys. rolników (co stanowi ok. 25% ogółu gospodarstw wg danych Eurostatu za 2016 r.) oraz że zatrzymany zostanie trend malejący, który pokazuje, że spada zainteresowanie rolników mniej atrakcyjnymi i bardziej pracochłonnymi kierunkami produkcji. Odchodzenie od zróżnicowanej produkcji rolnej w kierunku monokultur, m.in. z uwagi na nieadekwatną wysokość uzyskiwanego zysku (wynagrodzenia) do poniesionego kosztu (wkładu pracy), może skutkować negatywnymi konsekwencjami środowiskowymi (degradacja gleby, wzrost liczby patogenów), jak i rynkowymi (podaż nienadążająca za popytem). Dlatego istotne jest zatrzymanie tego trendu (lub ewentualnie jego spowolnienie).

Wydaje się to być możliwe dzięki corocznemu zwiększaniu puli środków na płatności bezpośrednie w Polsce, w tym na płatności związane z produkcją, w wyniku: konwergencji zewnętrznej oraz transferu środków z II filaru WPR w wysokości 30%, a także w wyniku utrzymania szerokiego zakresu wsparcia.

Przy określaniu wartości wskaźnika pod uwagę brano również ewentualny wpływ zmiany sposobu ukierunkowania wsparcia w ramach płatności do bydła i płatności do krów, tj. przyznawanie wsparcia od 1 sztuki w wybranych województwach.

2.1.SO1.9 Uzasadnienie alokacji finansowej

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 1 została skalkulowana w oparciu o zidentyfikowane potrzeby w zakresie poprawy dochodowości, stabilizacji i zwiększenia odporności gospodarstw rolnych. Istotne przy opracowaniu poszczególnych budżetów były doświadczenia z wdrażania mechanizmów płatności bezpośrednich w Polsce od 2004 r. i analizy wskazujące na potrzebę bardziej sprawiedliwego podziału środków w celu ograniczenia dysproporcji w dochodach, a co za tym idzie w celu zwiększenia odporności gospodarstw rolnych. Dodatkowo, przy określaniu wysokości wsparcia brano pod uwagę inne środki w ramach WPR jak i poza Planem, ukierunkowane bezpośrednio lub pośrednio na realizacje celu szczegółowego 1.

Przy opracowaniu szczegółowych rozwiązań dla wsparcia kierowano się także analizą sytuacji gospodarczo-społecznej oraz funkcji realizowanych przez gospodarstwa rolne, w tym m.in. w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu.

Polska od lat, na szeroką skalę, stosuje krajowe dopłaty do składek z tytułu ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarczych na które w okresie 2012-2021 wydała nieco ponad 3 mld zł. W związku z tym, że zakłada się kontynuację wsparcia krajowego oraz mając na uwadze przepisy unijne odnoszące się do poziomu strat, w Planie proponuje się ograniczony zakres jak i budżet.

Stosowane są także inne krajowe instrumenty wsparcia takie jak dopłaty do materiału siewnego i do paliwa rolniczego, Pomoc dla producentów świń, którzy zaprzestali produkcji w związku z wystąpieniem ASF, udzielane są kredyty klęskowe na wznowienie produkcji w gospodarstwach, w których wystąpiły szkody czy Jednorazowa pomoc z tytułu COVID-19.

2.1.SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

2.1.SO2.1 Streszczenie analizy SWOT

2.1.SO2.1.1 Mocne strony

-Duże znaczenie sektora rolno-spożywczego w gospodarce narodowej w porównaniu z krajami Europy Zachodniej. (str. 3 pierwszy akapit)

-Stosunkowo duże zasoby czynników wytwórczych w rolnictwie. (str. 3 drugi akapit)

-Relatywnie silna pozycja konkurencyjna polskiego sektora rolno-żywnościowego rynkach zagranicznych. (str. 5 drugi akapit)

-Ujawnione przewagi konkurencyjne w handlu międzynarodowym. (str. 6 ostatni akapit)

-Stosunkowo konkurencyjne struktury rynkowe w ogniwach łańcucha marketingowego żywności, w tym w szczególności w przemysłowym przetwórstwie surowców rolnych o czym świadczy dodatnie saldo handlu zagranicznego w przemyśle spożywczym. (str. 7 pierwszy akapit)

-Duże bezpośrednie inwestycje zagraniczne oraz przemiany strukturalne i modernizacyjne w przemyśle spożywczym korzystnie wpłynęły na transfer innowacji i wdrożenie nowych technologii w rolnictwie oraz na struktury rynkowe, w tym w szczególności procesy koncentracji gospodarstw rolnych. (str. 7 ostatni akapit)

Dobra jakość polskiej żywności, którą potwierdza mały udział próbek badanych partii towaru, które nie spełniają standardów bezpieczeństwa zdrowotnego żywności. (str. 7)

2.1.SO2.1.2 Słabe strony

-Duża liczba gospodarstw rolnych, rozdrobniona struktura podmiotowa w porównaniu z głównymi konkurentami z UE-15 oraz niska skłonność do poziomej integracji skutkują niewielką siłą przetargową rolnictwa w łańcuchu dostaw. (str. 9)

-Duży udział słabych kompleksów glebowych, rozdrobniona struktura działek oraz małe zasoby wody. (str. 9)

-Stosunkowo niska efektywność wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie. (str. 10)

-Mała skłonność gospodarstw rolnych do poziomej i pionowej integracji. (str. 11)

-Niska innowacyjność i zaawansowanie technologiczne produkcji rolnej. (str. 11)

-Niski poziom nakładów na badania i prace rozwojowe w rolnictwie. (str. 13)

-Niski stopień wykorzystania możliwości związanych z handlem elektronicznym. (str. 13)

-Niski poziom świadomości i orientacji rynkowej znacznej części producentów rolnych. (str. 13)

-Niedostateczny poziom wiedzy technologicznej rolników. (str. 14)

2.1.SO2.1.3 Szanse

-Wzrost zwłaszcza globalnego, a także krajowego popytu na żywność w ujęciu ilościowym oraz zmiany w jego strukturze. (str. 15)

-Znaczny potencjał ekonomiczny rozwoju działań kooperacyjnychsektorze rolno-żywnościowym. (str. 15)

-Rozwój świadomości konsumentów krajowych i zagranicznych w odniesieniu do jakości produktów żywnościowych. (str. 16)

-Nowe wymiary jakości żywności (dobrostan, prośrodowiskowe itd.) (str. 6,7)

-Postępujący transfer innowacji do sektora rolno-żywnościowego w wymiarze międzynarodowym. (str. 16)

-Wyższy poziom nakładów na badania i prace rozwojowe w rolnictwie i sektorze żywnościowym będący skutkiem względnie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego. (str. 17)

-Dobry dostęp do usług publicznych stwarza możliwości podnoszenia kwalifikacji uczestników rynku rolno-żywnościowego. (str. 17)

-Znaczny potencjał ekonomiczny w zakresie rozwoju działań kooperacyjnych sektorze rolno-żywnościowym, w tym w szczególności dotyczący integracji poziomej i pionowej zarówno gospodarstw towarowych, jak i mniejszej skali, co przyczyni się do wzrostu ich orientacji rynkowej.

-Duży potencjał rozwoju produkcji zwierzęcej, w tym w szczególności trzody chlewnej oraz niszowych segmentów rynku (np. owczarstwo) str.6 i 7 .

-Rozwój produkcji zwierzęcej umożliwi realizację celów WPR związanych wdrożeniem zrównoważonej gospodarki w obiegu zamkniętym oraz licznych celów gospodarczych str. 7.

-Duży potencjał wdrożenia technologii cyfrowych w produkcji rolnej i przemyśle spożywczym oraz w handlu produktami rolno-spożywczymi. (str. 17 drugi akapit)

2.1.SO2.1.4 Zagrożenia

- Postępujące negatywne zmiany klimatyczne, w tym w szczególności trudna sytuacja hydrologiczna kraju, skutkują wzrostem ryzyka produkcyjnego i handlowego w sektorze rolno-żywnościowym. (str. 18)

- Odpływ młodych mieszkańców w z terenów wiejskich. (str. 18)

- Narastający protekcjonizm w handlu międzynarodowym, zwłaszcza w handlu rolno-żywnościowym. (str. 19)

- Rosnąca konkurencja na międzynarodowych rynkach żywnościowych ze strony krajów rozwijających. (str. 19)

- Spadek inwestycji i nakładów na odtwarzanie majątku wytwórczego w gospodarce. (str. 19)

- Ograniczone środki budżetowe na WPR, która realizuje wiele różnych celów, mogą skutkować nieefektywnym ich wykorzystaniem. (str. 20)

- Wzrost koncentracji i siły przetargowej w ogniwach marketingowych łańcuchów żywnościowych ograniczający konkurencyjność rolnictwa. (str. 20)

- Zmiany preferencji konsumentów prowadzące do wykształcenia się trendów skutkujących spadkiem popytu na produkty rolno-żywnościowe pochodzenia krajowego. (str. 21)

2.1.SO2.1.5 Inne uwagi

W celu określenia najważniejszych kierunków interwencji środkami publicznymi w rolnictwie i na obszarach wiejskich, w Polsce przygotowano dokument diagnostyczny pn. *Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023*-2027. Dokument ten obrazuje sytuację w odniesieniu do 48 wspólnych dla całej UE wskaźników kontekstu, w zakresie sytuacji ekonomicznej, środowiskowo – klimatycznej oraz społecznej polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. Dokument ten powstał w oparciu o dane pochodzące ze statystyk publicznych oraz dane monitoringowe i badania instytucji naukowych, a także informacje sprawozdawcze gromadzone w związku z wdrażaniem wsparcia na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Poniżej zaprezentowano syntetyczne podsumowanie aktualnego stanu sektora rolnego i obszarów wiejskich w Polsce w oparciu o wskaźniki rezultatu właściwe dla Celu 2, bazując na najnowszych2 opracowaniach KE. Poniższe informacje mogą więc różnić się od tych prezentowanych w części wskaźnikowej SFC.

Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

Wartość dodana brutto (GVA, C. 10)

Udział rolnictwa w gospodarce narodowej jest w Polsce wyższy, niż w wielu innych krajach unijnych. Udział w tworzeniu GVA w latach 2015–2017 wzrósł okresowo o 0,7 p.p. Znaczenie rolnictwa dla tworzenia wartości dodanej jest tym samym w Polsce większe, niż w wielu innych krajach unijnych

Udział sektora trzeciego[1] w Polsce w tworzeniu wartości dodanej brutto (GVA) w 2019 r. wyniósł 64,8%. Był to poziom o około 9 p.p. niższy od średniej unijnej sektora (73,7%)[2]. Z kolei sektor drugi partycypował w wytworzeniu 32,6% GVA, a pierwszy – w 2,6%. Udział sektora pierwszego w tworzeniu GVA jest w Polsce o około połowę wyższy od średniej dla UE-28 (2019: UE-28, – 1,7%, od 0,6% w Belgii do 4,8% w

Rumunii)[3]. W latach 2012 – 2019 zmiany udziału poszczególnych sektorów były stosunkowo niewielkie. Zwiększył się o udział sektora drugiego o 0,1 p.p. i trzeciego o 1,2 p.p. Wzrost ten nastąpił kosztem spadku udziału sektora pierwszego. Była to konsekwencja wzrostu GVA w sektorze drugim o 42,9%, w sektorze trzecim o 43,9% i spadku GVA w sektorze pierwszym o 9,0% (w cenach bieżących). Bezwzględna zmiana udziału sektora pierwszego była stosunkowo niewielka – spadek o 1,3 p.p., jednak oznacza to względną redukcję udziału tego sektora w tworzeniu GVA w latach 2012-2019 aż o 1/3.

Udział sektora pierwszego w tworzeniu GVA jest zróżnicowany w zależności od typu regionu (region wiejski, czy miejski). W Polsce regionach wiejskich wynosi 5,3% podczas gdy średni poziom dla UE-28 to - 4,2%. Z kolei dla obszarów miejskich udział sektora pierwszego w Polsce wynosi 0,3%, natomiast w całej UE – 0,6)[4].

Gospodarstwa i rolnicy

Gospodarstwa rolne (C.12 Agricultural holdings/farms)

Według danych Eurostatu[5] w 2016 r. Polska z liczbą gospodarstw 1 410,7 tys. zajmowała wśród państw UE-28 drugie miejsce po Rumunii (3 422,0 tys. gospodarstw). W grupie krajów o zbliżonej do Polski liczbie gospodarstw znalazły się ponadto Włochy (1 145,7 tys.) oraz Hiszpania (945,0 tys.). Natomiast w sąsiednich Niemczech liczba gospodarstw wynosiła jedynie 276,1 tys.

Z kolei wskaźnik średniej wielkość gospodarstwa mierzony powierzchnią użytków rolnych dla państw UE-28 przyjął w 2016 r. wartość 16,6 ha UR , podczas gdy w Polsce wielkość ta kształtowała się na poziomie jedynie 10,2 ha UR, co klasyfikowało nasz kraj dopiero na 23 miejscu. Do państw o zbliżonej do Polski średniej powierzchni gospodarstwa należały Węgry (10,9 ha UR), Włochy (11,0 ha UR) oraz Chorwacja (11,6 ha UR). Natomiast największą średnią wielkością gospodarstw wyróżniały się sąsiadujące z Polską Czechy (130,2 ha UR), a w drugiej kolejności Wielka Brytania (90,1 ha UR).

Według wstępnych danych GUS w 2020 r. w Polsce funkcjonowało 1317,6 tys. gospodarstw rolnych, a w porównaniu do 2012 r. ich liczba zmniejszyła się o 10,8%. Pod względem formy własności przeważały gospodarstwa indywidualne. Stanowiły one 99,5%, podobnie jak w 2012 r. (99,8%). Najmniejszym udziałem gospodarstw indywidualnych (92,3%) charakteryzowała się grupa gospodarstw największych, powyżej 50 ha UR, w której udział tej formy własności gospodarstw wynosił w 2012 r. 91,7%.

Cechą charakterystyczną polskiego rolnictwa jest duży udział gospodarstw małych (o powierzchni 1-5 ha UR), wynoszący w 2020 r. 50,2% ogólnej liczby gospodarstw i użytkujących jedynie 11,7% UR. W latach 2012–2020 następował powolny wzrost udziału gospodarstw o powierzchni przekraczającej 50 ha UR (z 2,0 do 3,0%), podobnie jak gospodarstw w grupie 20-50 ha UR (z 6,9 do 8,0%). Wraz ze wzrostem udziału gospodarstw powyżej 20 ha UR, zwiększał się udział ziemi w ich użytkowaniu, który w 2020 r. wynosił 55,8%, gdy w 2012 r. było to – 49,9%. Te zmiany wskazują na powolnie zachodzący proces koncentracji.

Mała skala produkcji oraz mała skłonność rolników do łączenia się w większe inicjatywy gospodarcze jest poważną barierą prowadzenia efektywnych inwestycji, których celem będzie nowoczesna i innowacyjna technologia produkcji. Małe rodzinne gospodarstwa rolne wykazują znikome zainteresowanie do kooperacji w ramach większych i zarejestrowanych podmiotów gospodarczych takich jak: grupy producentów i spółdzielnie. Gospodarstwa rolne, poza branżą mleczarską, nie są zintegrowane z przemysłem przetwórczym. W konsekwencji pozycja rolnictwa w łańcuchu marketingowym jest słaba.

Inwentarz żywy

Liczba zwierząt gospodarskich (wskaźnik C.22 Livestock numbers)

Liczba zwierząt gospodarskich w Polsce (wskaźnik C.22), wyrażona w jednostkach przeliczeniowych LSU (jednostki obowiązujące w statystykach Eurostatu), wynosi 6,961 mln (2016)[6]natomiast w 2010 r. ich populacja kształtowała się na poziomie 7,158 mln LSU[7]. Biorąc pod uwagę pogłowie zwierząt w innych krajach UE, Polska plasuje się na szóstym miejscu, za Francją, Niemcami, Hiszpanią, Wielką Brytanią oraz Włochami (2013r.)[8].

W głównej mierze na populację zwierząt gospodarskich w Polsce składa się pogłowie bydła, które w czerwcu 2020 r. wynosiło 6 343,7 tys. sztuk fizycznych. Największy udział, sięgający 38,9%, przypada na krowy (2 468,1 tys. szt. fiz.). Pod względem liczebności pogłowia dominuje województwo mazowieckie (18,2%), a następnie wielkopolskie (17,3%) i podlaskie (16,3 %). W województwach: dolnośląskim, lubuskim, podkarpackim, śląskim i zachodniopomorskim udział w krajowym pogłowiu bydła nie

przekracza 2%. W stosunku do bazowego 2012 r., pogłowie bydła zwiększyło się o 823,64 tys. szt. fiz. (5 520,3 tys. szt. fiz. w 2012 r.).

Pogłowie świń, w czerwcu 2020 r. liczyło 11 432,6 tys. szt. fiz. i w stosunku do 2012 r. wzrosło o 3000,4 tys. szt. fiz. W krajowej strukturze największy udział posiadają tuczniki (43,3%), a najmniejszy odsetek (7,0%) odnotowują lochy, których pogłowie w stosunku do 2012 r. zmniejszyło się z 1012,1 tys. szt. fiz. do 794,8 tys. szt. fiz. Największe udziały w pogłowiu mają 4 województwa: wielkopolskie (36,4%), mazowieckie (11,2%), łódzkie (10,2%) i kujawsko-pomorskie (9,7%), Najmniejsze udziały poniżej 2%, odnotowują województwa: dolnośląskie, lubuskie, małopolskie, podkarpackie, śląskie, świętokrzyskie i zachodniopomorskie.

Populacja drobiu zwiększyła się z 125 424 tys. szt. fiz. w 2012 r. do 205 774,5 tys. szt. fiz. w 2020 r. Największy udział posiadał tu drób rzeźny, którego pogłowie w 2020 r. wynosiło 127 510,4 tys. szt. (59 851,1 tys. szt. w 2012 r.). W strukturze gatunkowej pogłowia drobiu dominuje drób kurzy (89 %), a udział kur niosek sięga 24%.

Wyniki badań potwierdzają postępującą specjalizację gospodarstw rolnych, której towarzyszy ukierunkowanie na produkcję roślinną. Z produkcji zwierzęcej głównie wycofują się gospodarstwa ze zdywersyfikowaną produkcją, zawężające swój profil produkcji. Upraszczanie produkcji dotyczy również gospodarstw wielostronnych, gdyż coraz częściej są one skoncentrowane na dywersyfikacji produkcji roślinnej, której towarzyszy likwidacja kierunku produkcji zwierzęcej. Produkcja zwierzęca utrzymywana jest zasadniczo w gospodarstwach specjalistycznych, które nie zmieniają swojego profilu produkcyjnego, a nawet zwiększają swoją skalę produkcji zwierzęcej. Tym samym zmiany te potwierdzają postępującą koncentrację produkcji zwierzęcej oraz jej intensyfikację[9].

Reasumując, wielkość pogłowia zwierząt w Polsce mimo wahań, ulega stabilizacji. Obecnie pogłowie zwierząt gospodarskich ogółem (wyrażone w jednostkach LSU) jest na nieco wyższym poziomie niż w roku 2010.

Obsada inwentarza żywego (wskaźnik C.23 Livestock density)

Obsada zwierząt na *jednostkę* powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych w 2010 r. wyniosła 0,48 LSU/ha UR, zaś w 2020 r. wzrosła do poziomu ok 0,47 LSU/ha[10]. Wzrost obsady był wynikiem zarówno zmian w powierzchni użytków rolnych, jak i pogłowiu zwierząt w okresie 2005–2020. Dla porównania, w latach 2005-2007 oraz 2014-2016obsada ta wyniosła 0,47 LSU/ha[11], co potwierdza stabilizację obsady zwierząt w ostatnich kilkunastu latach (2005–2020).

Statystyki unijne wskazują, że obsada zwierząt w Polsce jest zbliżona do średniej UE-28 i plasuje Polskę na środkowej pozycji względem pozostałych krajów Wspólnoty (dot. 2013 r.)[12].

Należy nadmienić, że liczba gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie znacząco zmieniła się na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. W 2005 r., 1 547 mln. gospodarstw w Polsce prowadziło produkcję zwierzęcą. W kolejnych latach liczba ta sukcesywnie zmniejszała się (odpowiednio było to 798 tys.gospodarstw w 2013 r. oraz 719 tys. w 2016 r.). Liczby te potwierdzają sukcesywne wycofywanie się gospodarstw z prowadzenia tego kierunku produkcji, co może wiązać się z problem właściwego bilansowania składników nawozowych oraz materii organicznej w glebie. Produkcja zwierzęca jest znacząco zróżnicowana regionalnie. W okresie 2005–2016, najwięcej gospodarstw zrezygnowało z produkcji zwierzęcej w województwie lubuskim, opolskim i śląskim, zaś najmniej w podlaskim i warmińsko-mazurskim[13]. Przyczyn tego procesu można upatrywać w nakładochłonności i kosztochłonności produkcji zwierzęcej, które determinują jej opłacalność.

W województwach specjalizujących się w towarowej produkcji zwierzęcej (mleko, mięso, drób) lub łączących się w sposób harmonijny z towarową produkcją roślinną, obsada była wyższa. Do takich województw należały: podlaskie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie, wielkopolskie (ponad 0,65 LSU/ha), Niepokoić może niska obsada zwierząt, a więc i niska produkcja nawozów naturalnych w takich województwach jak małopolskie, podkarpackie, lubelskie, dolnośląskie i opolskie[14].

Reasumując, obsada zwierząt zmienia się w czasie. Obecnie, jest zbliżona do stanu z 2005 r. Obserwowane jest sukcesywne wycofywanie się gospodarstw rolnych z produkcji zwierzęcej. Aspekt regionalny ma szczególne znaczenie w tym kontekście. Znaczna część gospodarstw rezygnuje z produkcji zwierzęcej, co jest wynikiem uwarunkowań rynkowych, jak i organizacyjnych, związanych z nakładochłonnością tego

kierunku produkcji rolniczej. Zaniechanie produkcji zwierzęcej przekłada się na potrzebę substytucji nawożenia naturalnego.

Intensywność produkcji w rolnictwie (wskaźnik C.33 Farming intensity)

Intensywność produkcji w rolnictwie jest szczególnie ważna m.in. w kontekście oceny presji środowiskowej tego działu gospodarki narodowej. W związku z powyższym powinna być ona dostosowana z jednej strony do lokalnych warunków środowiskowych, w których odbywa się produkcja, z drugiej zaś do potrzeb rynkowych i społecznych związanych z potrzebą zapewniania bezpieczeństwa żywnościowego. Intensywność produkcji (nakładowa) w rolnictwie może być definiowana jako relacja wartości nakładów na jednostkę zaangażowanego czynnika produkcji (zazwyczaj ziemi). Dane dla gospodarstw objętych rachunkowością rolną w 2016 r. wskazują, że niski poziom intensywności produkcji dotyczył prawie połowy użytkowanych gruntów rolnych (49%), średni – 36% tej powierzchni, zaś wysoki obejmował 14% areału użytków rolnych. Przeciętna wartość nakładów na jednostkę powierzchni wyniosła zaś 244 euro/ha (wskaźnik C.33) [15].

Przeciętna wartość nakładów na jednostkę powierzchni w Polsce jest niższa niż w większości pozostałych państw UE. W 2016 r., 20 państwach UE, wyróżniało się wyższą przeciętną intensywnością produkcji w rolnictwie w porównaniu do Polski [16].

Jednym z wyznaczników poziomu intensywności jest zużycie składników NPK w nawozach mineralnych. Od 2006 r. roczne zużycie azotu w nawozach mineralnych, na ogół przekracza 1 mln t. W porównaniu do okresu przedakcesyjnego, jednostkowe zużycie azotu wzrosło o ponad 20 kg/ha UR w dobrej kulturze rolnej (DKR) (z poziomu 53 kg/ha w okresie 2002–2004 do 74 kg/ha w latach 2018–2020). Zużycie nawozów mineralnych w okresie 2002-2020 wzrastało we wszystkich województwach, ale poziom i dynamika wzrostu były mocno zróżnicowane według województw. Zdecydowanie niższym zużyciem nawozów mineralnych charakteryzowały się województwa Polski południowo-wschodniej (podkarpackie, małopolskie i świętokrzyskie) oraz podlaskie (średnio w latach 2002-2020 poniżej 100 kg NPK/ha UR w DKR, ale także województwa położone na północnym-zachodzie Polski, tj. lubuskie, pomorskie i zachodniopomorskie. Natomiast wysoka intensywność produkcji roślinnej mierzona poziomem nawożenia mineralnego (ponad 150 NPK/ha UR w DKR), była w województwie kujawsko-pomorskim, opolskim i wielkopolskim[17].

Rozpiętość dawek nawozów azotowych stosowanych w polskim rolnictwie na poziomie wojewódzkim jest bardzo duża i w latach 2018–2020 mieściła się w przedziale od 41 do 110 kg N/ha UR w DKR, co wynika z bardzo dużego i pogłębiającego się zróżnicowania polskiego rolnictwa (dotyczącego m.in. profilu produkcji i poziomu specjalizacji).

Intensywność produkcji w rolnictwie w Polsce jest więc względnie niska, w porównaniu do innych krajów UE. Niski poziom intensywności produkcji dotyczy około 50% użytkowanych gruntów (opierając się na metodologii Eurostatu oraz danych FADN).

Nakłady i produktywność rolnictwa

Nakłady brutto na środki trwałe w rolnictwie (C.28)

Nakłady brutto na środki trwałe w rolnictwie (Gross fixed capital formation in agriculture) w Polsce w latach 2012–2018 zwiększyły się o ponad 29%, z 978 mln euro do 1263 mln euro. Przy czym od roku 2015 można mówić o stabilizacji tego parametru na poziomie znacząco niższym, około 60% w porównaniu ze średnią dla państwa UE-28 . W rolnictwie francuskim i niemieckim wartość nakładów brutto na środki trwałe odpowiadała około 15% wartości produkcji sektora rolniczego, podczas gdy w Polsce 5%. W latach 2019 -2020 nakłady brutto na środki trwałe wyniosły odpowiednio 1248 i 1370 mln euro i utrzymały się na poziomie 5% wartości produkcji sektora rolnego.

Nakłady brutto na środki trwałe w rolnictwie **w latach 2012–2018 zwiększyły się o ponad 29% (z 978 mln euro do 1264 mln euro**. Jedynie w 2014 r. odnotowano spadek inwestycji o 16,5% w stosunku do 2013 r. W 2018 nakłady brutto na środki trwałe w polskim rolnictwie sięgające 1263 mln euro były niższe niż średnia dla państw UE-28 (2058 mln euro). Najwyższymi nakładami inwestycyjnymi w rolnictwie charakteryzowały się Francja, Niemcy i Włochy (odpowiednio 9791 mln euro, 9238 mln euro i 8588 mln euro), co odpowiadało około 14–16% wartości produkcji sektora rolnego tych krajów. Natomiast w rolnictwie polskim wskaźnik ten nieznacznie przekraczał wartość 5%.

Wartości inwestycji brutto[18] odzwierciedlają wartość inwestycji przeciętnego gospodarstwa rolnego w zbiorowości gospodarstw towarowych reprezentowanych w FADN. W okresie 2012–2018 wg FADN przeciętna wartość inwestycji brutto[19] gospodarstwa towarowego zawierała się między **19 259 zł** w 2012 r, a **11 578** zł w 2016r. W 2018 r. wartość ta była bliska 19 tys. zł i była mniejsza w porównaniu z początkiem badanego okresu o około 3% . Silne zmniejszenie inwestycji brutto w latach 2014–2016 jest powiązane z pogorszeniem dochodowości w rolnictwie i skutkowało zmniejszeniem potencjału produkcyjnego gospodarstw towarowych w ostatnich latach. Było to też po części związane z procesem wdrażania nowych programów wsparcia dla rolnictwa oraz zmniejszeniem pogłowia stada podstawowego. Niemniej w latach 2015 – 2016 zwiększona wartość odchylenia standardowego inwestycji brutto wskazuje, że pomimo pogorszenia dochodów w rolnictwie, część gospodarstw intensyfikowało działalność inwestycyjną celem wzmocnienia potencjału produkcyjnego. W 2020 r. przeciętna wartość inwestycji brutto gospodarstwa towarowego wyniosła 18 428,57 zł i była o 14,6% wyższa niż w 2019 r. Zmniejszenie wartości współczynnika zmienności w 2020 r. (w porównaniu do 2019 r.) wskazuje na stabilizację polityki inwestycyjnej sektora rolnego.

Działalność inwestycyjna gospodarstw towarowych mierzona wartością inwestycji brutto była silnie powiązana ze zmianą sytuacji rynkowej i poziomem dochodów gospodarstwa rolnego. Szczególnie w gospodarstwach towarowych specjalizujących się w uprawach polowych, zwierzętach trawożernych, krowach mlecznych oraz gospodarstwach mieszanych zmniejszenie dochodów przekładało się na mniejszy poziom inwestycji. W typach rolniczych uprawy ogrodnicze i uprawy trwałe istotnym wahaniom w poziomie dochodów towarzyszyło relatywnie słabsze zmniejszanie bądź stabilizacja wartości inwestycji brutto. W ujęciu przestrzennym gospodarstwa towarowe w regionach Pomorze i Mazury oraz Wielkopolska i Śląsk charakteryzowały znacząco większym poziomem inwestycji brutto od gospodarstw w regionach Małopolska i Pogórze oraz Mazowsze i Podlasie. Niemniej w tym ostatnim regionie najmniejsze wahania w poziomie dochodów gospodarstw sprzyjały stabilizacji działalności inwestycyjnej, choć na niskim poziomie adekwatnie do przeciętnego potencjału ekonomicznego.

W 2020 r. (w stosunku do 2019 r.) odnotowano przyrost wartości inwestycji brutto w przypadku gospodarstw w typie mieszanym (aż o 47%), zwierzęta trawożerne i ziarnożerne (o ok. 27-28%). Na drugim biegunie znalazły się gospodarstwa ogrodnicze, w których nastąpiły procesy dezinwestycyjne: spadek wartości inwestycji brutto aż o 33% w 2020 r. w stosunku do 2019 r. *Ergo*: potwierdza to pewne utrwalenie tendencji sektorowych zarządzania środkami trwałymi rodzinnych gospodarstw rolnych.

Całkowita produktywność czynników produkcji w rolnictwie (C.27)

Całkowita produktywność czynników produkcji (Total Factor Productivity, TFP) w rolnictwie w Polsce charakteryzuje się tendencją wzrostową i w roku 2019 osiągnęła poziom 112% (2005=100)., wzrosła z 113% w 2012 r. do 113% w 2018r., tj. o ponad 19 p.p w odniesieniu do roku 2005. Był to jeden z wyższych przyrostów TFP wśród Państw UE-28 między 2012 a 2018 rokiem. Wysoka dynamika wzrostu produktywności czynników produkcji w rolnictwie w Polsce była wynikiem wdrażania postępu technicznego i towarzyszącego ograniczania nakładów pracy w rolnictwie. Średnio w latach 2009 – 2019 produktywność rolnictwa w Polsce zwiększała się o 2,1% podczas gdy w UE-27 o 0,7%.

Całkowita produktywność czynników produkcji (Total Factor Productivity, TFP) w rolnictwie polskim w latach 2012–2018 zwiększyła się o 19 p.p. ze 113% do 132%, Natomiast ogółem średnia dla państw UE-28 wzrosła o 6 p.p. tj. z 104% do 110%, Różnica TFP między Polską a średnią dla państw UE-28 wyniosła w 2012 r. – 9 p.p. a w 2018 r. 22 p.p., na korzyść Polski. Najwyższy wzrost TFP biorąc pod uwagę 2019 rok odnotowano w rolnictwie cypryjskim i belgijskim (wzrost o ponad 50%). Podobnie silne zwiększenie produktywności jak w rolnictwie w Polsce miało miejsce w przypadku rolnictwa duńskiego, litewskiego, węgierskiego i słoweńskiego. Jednocześnie odnotowano spadek TFP w rolnictwie niemieckim, chorwackim i maltańskim[20].

Wydajność pracy w rolnictwie C.29 (obecnie CI.25 Agricultural factor income per AWU in real terms)

Wydajność pracy w rolnictwie mierzona dochodem z czynników produkcji w ujęciu realny w przeliczeniu na pełnopracującego w rolnictwie w Polsce po spadku w latach 2014 i 2015 do poziomu poniżej 5 tys. euro /AWU stopniowo wzrastała. W latach 2016–2019 odnotowano jej wzrost do poziomu blisko 7 tys.

euro/AWU, tj. o ponad 40% więcej od poziomu obserwowanego w roku 2010 mierząc wskaźnikiem A. Równocześnie średnia wydajność pracy dla państw UE-28 wzrosła w tym samym okresie o 24%. Mimo większej dynamiki wzrostu wydajności pracy w ujęciu bezwzględnym rozpiętość między wydajnością pracy w rolnictwie w Polsce a średnią dla EU-28 zwiększyła się z 9,4 do ponad 10 tys. euro/AWU. Rolnictwo w Polsce charakteryzuje się wciąż jedną z najniższych wydajności pracy wśród państw UE-28 (niższą odznacza się tylko Chorwacja, Słowenia, Litwa i Rumunia)[21].

Wydajność pracy w polskim rolnictwie w latach 2012–2019 zwiększała się średniorocznie o ok. 4% (z poziomu 5,2 tys. euro/AWU do 7,0 tys. euro/AWU), natomiast dla państw UE-28 średniorocznie było to 2%. W ujęciu bezpośrednim poziom wydajności pracy w polskim rolnictwie w 2019 r. był około 2,5 krotnie niższy niż średnia dla państw UE-28 i na tle pozostałych państw był jednym z najniższych. Niższą wydajnością pracy w 2019 od odnotowanej w Polsce charakteryzowało się rolnictwo rumuńskie (poniżej 5 tys. euro/AWU) oraz litewskie, chorwackie i słoweńskie – do 6,7 tys. euro/AWU. Wskazany skokowy wzrost wydajności pracy w rolnictwie w Polsce na przełomie lat 2015/2016 był związany z ujawnieniem zmniejszenia nakładów pracy o 13% w tym okresie[22].

Siła robocza w gospodarstwie (C.13 Farm labour force)

Brak nowszych danych z Eurostat niż 2016. Dla Polski są wstępne z PSR2020 które zawarto w tekście.

W Polsce w roku gospodarczym 2019/2020 łączne nakłady pracy w działalności rolniczej wynosiły ok. 1,43 AWU, w tym w indywidualnych gospodarstwach rolnych – 1,38 mln AWU. Zdecydowaną większość (92,3%) stanowiły nakłady pracy rolnika i członków jego rodziny, których zbiorowość stanowiło ponad 2,6 mln osób[23]. W porównaniu do 2016 roku w Polsce odnotowano ok. 10% spadek nakładów pracy w działalności rolniczej.

W 2016 roku w ogółem w rolnictwie UE-27 pracowało ok. 20,0 mln osób, co odpowiada ok. 8,6 mln AWU. Wśród pracujących w gospodarstwach rolnych 89,7% stanowili rolnicy i członkowie ich rodzin, a ich udział w nakładach pracy pracujących w rolnictwie liczony w AWU wynosił 81,6%. Osoby wnoszącewkład pracy w gospodarstwach rolnych w Polsce w 2016 r. stanowili 15,5% łącznej liczby pracujących w rolnictwie UE-27, a praca przez nich świadczona stanowiła 18,6% ogółu unijnych nakładówpracy. Rodzinna siła robocza stanowiła 96,0% – gdy była wyrażona w osobach fizycznych i 93,1%, kiedy wyrażono ją w AWU. Tym samym udział rodzinnej siły w ogólnych i w polskich gospodarstwach rolnych jest niezmiennie wysoki.

W 2016 roku dominacja (powyżej 50% AWU) rodzinnej siły roboczej w ogólnych jej zasobach w gospodarstwach rolnych zaznacza się w rolnictwie większości, bo aż 23 krajów UE-27, w tym poziom powyżej średniej dla UE, obok Polski, również stwierdzono w Słowenii (97,0%), Rumunii (96,2%), Grecji (93,9%), Irlandii (93,7%), Chorwacji (90,8%), na Malcie (90,5%) i we Włoszech (84,8%). Relatywnie niski udział rodzinnej siły roboczej (poniżej 50% AWU), stwierdzono w Czechach (27,8%), Słowacji (29,8%), Estonii (42,7%) i Francji (46,3%).

W 2020 roku udział pracy najemnej w ogólnych zasobach pracy w polskim rolnictwie (liczonej w AWU) wynosił 7,7%, zaś w 2016 roku wynosił 6,9%, gdy średnio w UE-27 analogiczny wskaźnik stanowiło18,2%. Udział siły najemnej w polskim rolnictwie stanowi jeden z najniższych wskazań wśród krajów UE-27 (zdecydowanie niższy udział najemnej siły roboczej w ogólnej jej zasobach występował tylko w rolnictwie Słowenii (3,0%) i Rumunii (3,8%), zaś zbliżony – Grecji (6,1%) i Irlandii (6,3%). Najem siły roboczej był zdecydowanie najwyższy w rolnictwie Czech i Słowacji, a jej udział w ogólnych zasobach wynosił odpowiednio 72,2 i 70,2%.

W 2016 r. w całkowitej liczbie osób fizycznych pracujących w rolnictwie UE-27 dominowali (59,3%) mężczyźni i ta przewaga była powszechna. Szczególnie duży udział (powyżej 70,0%) mężczyzn wśród ogółu pracujących w gospodarstwach rolnych odnotowano w Hiszpanii, Luksemburgu, Irlandii, Danii, Holandii i na Malcie.

Siła robocza w gospodarzach rolnych Polski cechuje wyższy poziom feminizacji niż średnio w UE-27. W 2020 roku 2016 r. udział kobiet wśród ogółu pracujących w polskich gospodarstwach rolnych wynosił 43,1%, czyli identycznie jak w Portugalii i bardzo zbliżony do Słowenii (43,4%). Większy niż w Polsce odsetek kobiet wśród pracujących w gospodarstwach rolnych Litwy (45,7%), Łotwy (47,0%) i Rumunii (47,9%). Zdecydowanie najmniej (21,7%) kobiet pracowało w rolnictwie Malty. W osób pracujących

najemnie w gospodarstwach rolnych dominacja mężczyzny była jeszcze większa. W 2016 r. wśród pracowników najemnych mężczyźni stanowili średnio w UE-27 72,7%, zaś w Polsce 73,7%

Import i eksport produktów rolno-spożywczych (C.30)

Wysoka dynamika polskiego eksportu rolno-spożywczego wskazuje na konkurencyjność sektora. Głównym źródłem przewag komparatywnych polskiego eksportu rolno-spożywczego są przewagi cenowo-kosztowe, którym sprzyjała dobra koniunktura gospodarcza na świecie i stabilna sytuacja makroekonomiczna kraju. Internacjonalizacja poprzez eksport jest skuteczną strategią rozwoju polskiego sektora żywnościowego.

Silna pozycja konkurencyjna polskiego sektora rolno-żywnościowego w UE jest warunkowana także jakością żywności, którą gwarantują wdrożone przez przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego obligatoryjne i nieobligatoryjne systemy jakości oraz system kontroli przez instytucje administracji państwowej (IJHARS, GIW, PIH, itp.).

W latach 2012–2020 wartość polskiego eksportu (łącznie do UE i poza UE) produktów rolno-spożywczych (działy 01-24 klasyfikacji HS) zwiększyła się z 17,9 mld euro do 34,3 mld euro, tj. o 91,7%[24]. Wartość importu (łącznie z UE i spoza UE) wzrosła zaś z 13,6 mld euro w 2012 r. do 22,7 mld euro w 2020 r., tj. o 67,5%. Oznacza to, że w latach 2013–2020 eksport rolno-spożywczy Polski wzrastał średniorocznie o 8,7%, a import – o 6,7%.

Wysokie tempo wzrostu obrotów handlowych produktami rolno-spożywczymi pozwoliło Polsce zwiększyć swoje znaczenie w handlu rolno-spożywczym UE. W 2020 r. Polska, z udziałem na poziomie 6,4%, była szóstym (po Holandii, Niemczech, Francji, Hiszpanii i Włoszech) pod względem wielkości unijnym eksporterem produktów rolno-spożywczych[25]. Udział Polski w unijnym imporcie był niższy i wyniósł 4,7%, co dało jej siódme miejsce w UE.

W latach 2005-2020 znacząco zwiększyła się produkcja przemysłu spożywczego w Polsce. Duży wpływ na to miała rosnąca produkcja i import surowców rolnych oraz inwestycje modernizacyjne, które skutkowały postępem technologicznym w zakładach. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne nie tylko dostarczyły nowoczesną technologię, ale także miały duży wpływ na koncentrację i organizację struktur rynkowych. Przemysł przetwórczy i eksport były istotnym czynnikiem determinującym wzrost popytu na produkcję rolną.

Powierzchnia użytków rolnych pod produkcją ekologiczną (wskaźnik C.32 Agricultural area under organic farming)

W 2020 r. funkcjonowało w Polsce 18 575 ekologicznych gospodarstw rolnych. Powierzchnia użytków rolnych, na której prowadzono produkcję ekologiczną wyniosła łącznie 509,3 tys. ha (wskaźnik C.32). Gospodarstwa ekologiczne zajmowały ok. 3,3% powierzchni użytków rolnych ogółem oraz stanowiły ok. 1,3% gospodarstw rolnych w Polsce w 2020 r[26].

Średnia powierzchnia gospodarstwa, którą objęto tym systemem wynosi ok. 27 ha UR. Gospodarstwa ekologiczne są więc prawie trzykrotnie większe od przeciętnego gospodarstwa rolnego w kraju (10,1 ha UR).

Biorąc pod uwagę powierzchnię pod uprawami ekologicznymi, Polska zajmuje dziesiątą pozycję (dot. 2020 r.). Największa powierzchnia objęta tym systemem produkcji występuje we Francji, Hiszpanii, we Włoszech oraz w Niemczech[27].

Szkolenia rolnicze kierowników gospodarstw (C.15 Agricultural training of farm managers i C.16 New farmers)

Brak nowszych danych.

Według danych Eurostatu w 2016 r. ponad połowa kierowników gospodarstw rolnych w Polsce (55,3%) dysponowała wyłącznie praktycznymi umiejętnościami rolniczymi. Przeszło jedna czwarta spośród ogółu kierowników (27,4%) posiadała szkolne wykształcenie rolnicze, a niespełna jedna piąta (17,3%) kursowe. W porównaniu do danych z 2010 r., odnotowano wzrost udziału kierowników ze szkolnym wykształceniemrolniczym (z 24,6 do 27,4%) i osób posiadających tylko doświadczenie praktyczne (z 54,1 do 55,2%).

Odsetek osób kierujących gospodarstwem rolnym i posiadających tylko praktyczne przygotowanie do wykonywania zawodu jest znaczący: w grupie do 35 lat – 59,1%, w grupie 35–54 lata – 59,5%, a w grupie osób od 55 lat – 48,5%. W państwach UE-27 te wskaźniki były wyższe dla grup wiekowych 35–54 lata (63,3%) oraz od 55 lat (aż 72,6%).

[1] Podział gospodarki na trzy sektory: I: rolnictwo, leśnictwo, rybactwo; II: górnictwo, przemysł, budownictwo; III: pozostałe działy gospodarki, wywodzi się od takich ekonomistów jak Allan Fisher (1895 – 1976), Colin Clark (1905 – 1989) oraz Jean Fourastié (1907 – 1990). Współcześnie górnictwo z reguły zaliczane jest do sektora drugiego (wtórnego).

[2] European Commission, *CAP Context Indicators 2014-2020*, 2018 update, s. 42 oraz *CAP Context Indicators – 2019 update.*

[3] European Commission, *Common context indicators for rural development programs (2014-2020), C.10 - Structure of the economy*, CAP Context indicators – 2019 update. June 2020. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/cap-context-indicators-table_2019_en.pdf. [26.08.2020]. W Luksemburgu udział sektora pierwszego w tworzeniu GVA wyniósł 0,3%.

[4] European Commission, *CAP Context Indicators2014-2020, 10. Structure of the Economy*, 2018 update, s. 3. December 2018.https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/cap-indicators-doc-c10_2018_en.pdf. [26.08.2020].

[5] https://ec.europa.eu/eurostat/data/database

[6] https://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/data/database

[7] GUS. Rocznik statystyczny rolnictwa. Statistical Yearbook of Agriculture. Warszawa 2021. S. 449.

[8] European Commission, Cap context indicators 2014-2020, 21. Livestock units, 2018 update, s. 2.

[9] Źródło: Wrzaszcz W., specjalizacja i wielostronność rolnictwa indywidualnego – skala i kierunek zmian, W: "100 lat polityki agrarnej w SGGW", 2019, SGGW.

[10] GUS. Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2021. Statistical Yearbook of Agriculture. Warszawa 2021. s. 449.

[11] Kopiński J., Krasowicz S.: Regionalne zróżnicowanie nawozochłonności produkcji roślinnej. (W:) Teoretyczne podstawy racjonalnego nawożenia. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2021, 65(19): 123-149.

[12] European Commission, Cap context indicators 2014-2020, 21. Livestock units, 2018 update, s.1.

[13] Wrzaszcz W.: Agriculture production potential and farms' environmental sustainability – regional convergence or divergence?, w: From the research on socially-sustainable agriculture [48], Monografie Programu Wieloletniego, nr 84.1, IERiGŻ-PIB, 2018, s. 54–86.

[14] Kopiński J., Krasowicz S.: Regionalne zróżnicowanie nawozochłonności produkcji roślinnej. (W:) Teoretyczne podstawy racjonalnego nawożenia. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2021, 65(19): 123-149.

[15] Badanie intensywności produkcji całej populacji gospodarstw rolnych w kraju zostało wykonane również w ramach realizacji procedury zawężenia wyboru (ang. fine tuning) obszarów ONW. W celu wyznaczenia granicy intensywności posłużono się wartością progową kosztów materiałów-pieniężnych na 1 ha użytków rolnych. Odpowiadało to granicznej obsadzie zwierząt wynoszącej 0,9 LU na 1 ha, 15% udziałowi upraw ogrodniczych w strukturze użytków rolnych oraz 35,7% udziałowi upraw trwałych. Przekroczenie co najmniej jednego z tych trzech wskaźników techniczno-organizacyjnych skutkowało zaliczeniem gospodarstwa do zbiorowości intensywnych. Na podstawie danych z 2017 r. stwierdzono, że w posiadaniu gospodarstw intensywnych pozostawało 3,2 mln ha.

[16] European Commission, CAP context indicators, 33. Farming intensity, 2018 update, s. 2.

[17] Kopiński J., Krasowicz S.: Regionalne zróżnicowanie nawozochłonności produkcji roślinnej. (W:) Teoretyczne podstawy racjonalnego nawożenia. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2021, 65(19): 123-149.

[18] Inwestycje brutto to wartość zakupionych i wytworzonych środków trwałych pomniejszona o wartość sprzedanych oraz przekazanych nieodpłatnie środków trwałych w roku obrachunkowym skorygowana o różnice wartości stada podstawowego

[19] Wskaźnik ten odzwierciedla przeciętną wartość poniesionych wydatków związanych z zakupem bądź modernizacją środków trwałych i obrazuje działania na rzecz podtrzymania i rozwoju potencjału produkcyjnego gospodarstw.

[20] European Commission, CAP Context Indicators, data pobrania danych: 21-04-2022 https://agridata.ec.europa.eu/extensions/IndicatorsSectorial/AgriculturalProductivity.html

[21] Common context indicators for rural development programs (2014-2020): cap-indicators-c25_2019_en.xls, CAP CONTEXT INDICATORS – 2019 update, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/performance-agricultural-policy/cap-indicators/context-indicators_en#documents

[22] Zmniejszenie nakładów pracy w 2016 r. wynika z ich weryfikacji na podstawie przeprowadzonych przez GUS Badań Struktury Gospodarstw Rolnych. Kolejna weryfikacja nakładów pracy jest zaplanowana w 2022 roku w oparciu o dane Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 roku, co będzie skutkować weryfikacją wskaźników produktywności.

[23] Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych w okresie 12 miesięcy – wyniki wstępne PSR 2020. (2021). GUS. Warszawa.

[24] Niepublikowane dane Ministerstwa Finansów [20.04.2022].

[25] Dane WITS-Comtrade, https://wits.worldbank.org/ [20.04.2022].

[26] European Commission, CAP context indicators 2014–2020, 19. Area under organic farming, 2018 update, s. 2. Udział gospodarstw ekologicznych w populacji gospodarstw ogółem określono na podstawie wartości wskaźnika C.12.

[27] Willer, Helga, Jan Trávníček, Claudia Meier and Bernhard Schlatter (Eds.) (2022): The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2022. Research Institute of Organic Agriculture FiBL, Frick, and IFOAM – Organics International, Bonn, pdf version, s. 238.

2.1.SO2.2 Identyfikacja potrzeb

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 2.	Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 3.	Ułatwienie dostępu do kapitału m.in. na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie	pożądana (+)	Częściowo
CS 2.P 4.	Zwiększanie dochodowości - przedłużanie trwałości, przechowalnictwo, przygotowanie do sprzedaży.	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 5.	Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 2.P 6.	Zapewnienie promocji rolnych produktów żywnościowych i nieżywnościowych na rynkach światowych	wymagana (++)	Nie
CS 2.P 7.	Pokonanie ograniczeń rozwojowych w produkcji małej skali – nowe technologie, modele organizacyjne.	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 2.P 8.	Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze	poza priorytetyzacją	Częściowo

Inne uwagi związane z oceną potrzeb.

-

2.1.SO2.4 Logika interwencji

Forma interwencji	Typ interwencji	Kod interwencji (państwo członkowskie) – nazwa	Wspólny wskaźnik produktu
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.1. - Poprawa infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, dostosowania produkcji do popytu w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacji kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.5. - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.6. - Badania i rozwój	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	ADVI1(47(1)(b)) - usługi doradcze i pomoc techniczna, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	TRAINCO(47(1)(c)) - szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym	I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Produkty pszczele	ADVIBEES(55(1)(a)) - usługi doradcze, pomoc techniczna, szkolenia, informacje i wymiana najlepszych praktyk, w tym poprzez tworzenie sieci kontaktów, dla pszczelarzy i organizacji pszczelarzy	I 6.1 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Sectoral - Produkty pszczele	INVAPI(55(1)(b)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania	I 6.2 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – inwestycje, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych.	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Sectoral - Produkty pszczele	INVAPI(55(1)(b)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania	I 6.3 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi.	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Sectoral - Produkty pszczele	INVAPI(55(1)(b)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania	I 6.4 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Sectoral - Produkty pszczele	PRESBEEHIVES(55(1)(d)) - działania mające na celu zachowanie lub zwiększenie obecnej liczby uli w Unii, w tym hodowla pszczół	I 6.5 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa

Sectoral - Produkty pszczele	COOPAPI(55(1)(e)) - współpraca z wyspecjalizowanymi jednostkami w zakresie wdrażania programów badawczych w dziedzinie pszczelarstwa i produktów pszczelich	I 6.6 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
Sectoral - Produkty pszczele	ACTQUAL(55(1)(g)) - działania służące poprawie jakości produktów	I 6.7. - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miodów odmianowych	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.1.1 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.1.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.15 - Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.4. - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.5. - Rozwój małych gospodarstw	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.6.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.6.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących

		(Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie	wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.7.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.7.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.8 - Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.9. - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.2. - Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	O.28. Liczba wspieranych grup producentów oraz organizacji producentów
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.4. - Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności	O.29. Liczba beneficjentów otrzymujących wsparcie na rzecz uczestnictwa w oficjalnych systemach jakości
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI	O.1. Liczba projektów grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI)
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie

			szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy

Przegląd

Wyniki analizy SWOT dla celu szczegółowego WPR dotyczącego zwiększenia zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótko i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację wskazują, że jednym z kluczowych wyzwań w obszarze konkurencyjności gospodarstw jest niższa, niż w Europie, produktywność i innowacyjność sektora rolno-spożywczego w Polsce. Która dotychczas kształtowana była głównie poprzez niskie koszty siły roboczej. Pomimo obserwowanych oznak poprawy wartości wskaźnika produktywności polskich gospodarstw, nadal jest on jednym z niższych w UE. Wynika to m.in. z rozdrobnionej struktury gospodarstw rolnych, oraz dużej ilości mniejszych gospodarstw, niskiej wydajności pracy oraz niskiej skłonności do współdziałania.

W oparciu o wyniki analizy SWOT zidentyfikowano potrzeby sektora rolnego w zakresie konkurencyjności, których realizacja będzie się przyczyniać do lepszego funkcjonowania polskich gospodarstw na rynku.

CS 2.P 5. Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej

Warunkiem zachowania przewag konkurencyjnych sektora rolnictwa, przy stopniowej utracie przewag cenowo-kosztowych, jest ukierunkowanie produkcji na osiągnięcie wysokiej jakości, rozumianej zarówno jako żywność bezpieczna, posiadająca markę, ale także produkowana bezpiecznymi dla środowiska metodami (zrównoważone metody produkcji rolnej, w tym metody ekologiczne). Jest to tym bardziej uzasadnione ponieważ popyt na produkty wysokojakościowe, w tym produkty rolnictwa ekologicznego w Polsce i UE systematycznie rośnie. Zgodnie z informacjami zawartymi w części diagnostycznej Planu, w ciągu najbliższych lat w Polsce zapotrzebowanie na tego typu produkty wzrośnie o 10%. Realizację potrzeby zapewni bezpośrednio wdrożenie interwencji ukierunkowanych na wsparcie inwestycji modernizujących gospodarstwa rolne w formie dotacji (I 10.1.1). Przewidziano tutaj oddzielny obszar pomocy dla gospodarstw produkujących żywność ekologiczną. Wsparcie to przyczyniać się będzie m.in. do lepszej organizacji produkcji, poprawy precyzji stosowanych metod produkcji, wdrożenia innowacji czy nowoczesnych technologii. Na poprawę jakości żywności wpływa także sposób przechowywania,konfekcjonowania czy zbioru produktów rolnych. Także w tym zakresie zaproponowano wsparcie inwestycyjne – jako odrębne obszary pomocy. W przypadku gospodarstw o mniejszym potencjale ekonomicznym (poniżej 25 tys. euro standardowej produkcji) w interwencji Rozwój małych gospodarstw (I 10.5.) w sposób szczególny potraktowano gospodarstwa ekologiczne, gdzie poza wskazaniem preferencji w ramach kryteriów wyboru operacji zapewniono wyższą kwotę wsparcia.

Rozwój produkcji wysokiej jakości wspierać będą płatności na rzecz dobrostanu (ekoschemat) dla producentów świń (lochy i tuczniki), bydła (krowy i opasy), owiec, kur niosek, kurcząt brojlerów, indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa, koni i kóz). Równocześnie zapewniono środki na inwestycje (I 10.15) poprawiające dobrostan zwierząt (bydło, świnie) poprzez wolnostanowiskowe ich utrzymanie, zapewnienie wybiegów, pastwisk oraz większych kojców porodowych. Uzupełniająco w przypadku inwestycji budowlanych zakłada się że będą one uwzględniać dostępne rozwiązania ograniczające emisję GHG, presję produkcji rolnej na środowisko naturalne i klimat (I 10.4.). Tym samym działania te będą wspierały proces przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną oraz zwiększały podaż coraz częściej poszukiwanych produktów rolniczych o niskim śladzie węglowym. Tak ukierunkowane wsparcie w dłuższym okresie będzie miało wpływ na podniesienie jakości produkowanej żywności. Komplementarnie będą realizowane ze środków z Krajowego Planu Odbudowy i Odporności inwestycje w gospodarstwach rolnych z zakresu rolnictwa 4.0.

Obok działań inwestycyjnych wpisanych w cel zwiększenia zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, potrzeba rozwoju produkcji żywności wysokiej jakości w tym produkcji ekologicznej realizowana będzie m. in. dzięki ograniczaniu barier podażowych. Poprzez wsparcie w interwencji Rolnictwo ekologiczne (I 8.11) rozwijana będzie baza produkcyjna (poprzez odpowiednie przeznaczenie

zbiorów) następujących grup upraw: rolnicze, warzywne, zielarskie, sadownicze podstawowe, jagodowe, sadownicze ekstensywne, paszowe oraz TUZ. Specjalne zasady udziału we wsparciu będą mieć gospodarstwa najmniejsze, w odniesieniu do których zastosowano płatność uproszczoną, niezależną od ww. grupy upraw.

Bariery związane z niską podażą wysokojakościowej produkcji znoszone będą również dzięki realizacji interwencji (I 13.4.) Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności. W ramach oferowanej w Planie interwencji nastąpi wsparcie producentów żywności wysokiej jakości w tym żywności ekologicznej, które ma przyczynić się do dalszych zmian w kierunku skuteczniejszego konkurowania na rynku, które zakłada dostarczanie na rynek produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności.

Dodatkowo w ramach środków krajowych prowadzone są dotacje celowe z przeznaczeniem na badania wspierające ekologiczną produkcję rolną oraz wsparcie rolników w zakresie rozwoju działalności prowadzonej w gospodarstwach ekologicznych. Wdrażane są również rozwiązania legislacyjne przyczyniające się do wzrostu podaży środków do produkcji ekologicznej w tym materiału rozmnożeniowego roślin i zwierząt w jakości ekologicznej.

CS 2.P 7. Pokonanie ograniczeń rozwojowych w produkcji małej skali – nowe technologie, modele organizacyjne.

W ramach tej potrzeby wskazano na pokonanie ograniczeń rozwoju związanych z niewielką produkcji gospodarstw rolnych, utrudniającą przejmowanie najnowszych technologii i stosowanie nowych modeli organizacyjnych i biznesowych, w tym poprzez promocję współdziałania.

W Polsce blisko 80% gospodarstw towarowych to jednostki bardzo małe i małe, tj. o wielkości ekonomicznej nieprzekraczającej 25 000 euro. Podmioty te odpowiadają za 34% wartości produkcji wprowadzanej na rynek i gospodarują na blisko 50% użytków rolnych w Polsce. Te gospodarstwa są grupą bardzo zróżnicowaną. Pewna ich część charakteryzuje się pro-rozwojowymi cechami (np. odpowiednie zasoby pracy, ziemi, miejsce położenia, lokalny rynek, pomysł na rozwój), które mogą być wykorzystane jedynie dzięki odpowiedniemu wsparciu inwestycyjnemu.

Do takich gospodarstw (poniżej 25 tys. euro standardowej produkcji) - skierowano pomoc na operacje wspierające ich orientację rynkową w formie kwoty ryczałtowej w ramach interwencji (I 10.5.) Rozwój małych gospodarstw. Zwiększenie związku z rynkiem doprowadzi do poprawy ich konkurencyjności, a także odporności całego sektora.

Dodatkowo na realizację potrzeby będzie miało wpływ wsparcie w zakresie małego przetwórstwa, przygotowania do sprzedaży, wytwarzanych w gospodarstwie produktów rolnych, rolniczego handlu detalicznego (RHD), sprzedaży bezpośredniej oraz dostaw bezpośrednich (I 10.6.1). Uzupełnieniem, szczególnie w przypadku gospodarstw produkujących żywność wysokiej jakości (np. w systemach jakości żywności), będzie wsparcie producentów w ramach systemów jakości żywności oraz wsparcie poniesionych nakładów finansowych na przeprowadzenie działań informacyjnych, marketingowych i promocyjnych dotyczących produktów wytworzonych w tych systemach. Gospodarstwa, których system zarządzania, w tym produkcji oparty jest o metody produkcji ekologicznej lub inne systemy jakości żywności, osiągają zdecydowanie wyższe marże ze sprzedaży, co w konsekwencji przekłada się na większe ich możliwości rozwojowe.

Pokonanie barier w dostępie do nowoczesnych technologii może również odbywać się poprzez korzystanie przez małe gospodarstwa z usług na rzecz rolnictwa. W Planie zaproponowano także wsparcie dla takich podmiotów w ramach instrumentów finansowych (I 10.9).

Także wsparcie dla tworzenia grup i organizacji producentów (I 13.2), szczególnie gospodarstw o mniejszej wielkości ekonomicznej, daje perspektywy integracji i osiągania korzyści wynikających z efektu skali. Instrumenty te wzmocnią wykorzystanie tej grupy gospodarstw do skracania łańcucha dostaw żywności na rynkach lokalnych, a co za tym idzie zapewnią bezpieczeństwo dostaw żywności i zwiększą odporność organizacji rynku na kryzysy, w tym również wywołane pandemią COViD-19.

Dla wsparcia potrzeb związanych z rozwojem nowych technologii i modeli organizacyjnych przyczyniać się będzie także wsparcie w ramach interwencji (I 13.5) Współpraca Grup Operacyjnych EPI, w ramach której możliwe będzie dofinansowanie prac badawczych. Wypracowane rozwiązania będą mogły zostać wdrożone do codziennej praktyki rolniczej. W doniesieniu do gospodarstwa o niewielkiej skali produkcji wdrożenie nowych, dotychczas niestosowanych tam modeli organizacyjnych daje realną szansę na:

poprawę jakości produkcji (np. dzięki udziałowi w systemach jakości żywności); zwieszenie udziału ze sprzedaży (np. dzięki sprzedaży bezpośredniej); wdrożenie rozwiązań innowacyjnych (np. dzięki pracom badawczym w ramach EPI); czy też szanse na integrację większej liczby gospodarstw mniejszych (np. dzięki wsparciu dla grup producentów). Uzupełniająco realizowane będzie wsparcie na rzecz poprawy wartości użytkowych pszczół (I 6.5).

Komplementarnie rolnicy mogą korzystać z krajowej pomocy poprawiającej ich pozycję konkurencyjną poprzez rekompensatę niektórych kosztów związanych z produkcją (dotacje z budżetu państwa) oraz w ramach KPO na inwestycje w zakresie rolnictwa 4.0. i rozwoju przetwórstwa. W ramach KPO gospodarstwa (w tym małe gospodarstwa) będą mogły ubiegać się o wsparcie na inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu. Wsparcie będzie dotyczyło rozpoczynania lub rozwoju działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie).

CS 2.P 1.Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony

Polskie rolnictwo nadal cechuje niska efektywność czynników produkcji. W szczególności niewystarczający postęp technologiczny, zbyt mały potencjał ekonomiczny gospodarstw, przeciętnie niższa względem pozostałych krajów UE jakość gleb oraz niezrównoważone zatrudnienie w rolnictwie - z jednej strony nadwyżka zasobów pracy, z drugiej - okresowe niedobory zatrudnienia, w szczególności w okresie zbiorów.

Dotychczasowe procesy restrukturyzacyjne i modernizacyjne, realizowane w sposób intensywny od 2004 r. m.in. w oparciu o programy rozwoju obszarów wiejskich i środki I filara WPR oraz wsparcie krajowe spowodowały znaczny wzrost produktywności. Niemniej proces restrukturyzacji trwa nadal i wymaga kontynuacji wsparcia inwestycyjnego (w formie dotacyjnej i zwrotnych instrumentów finansowych) w gospodarstwach rolnych. Od 2007 r. tylko na działania inwestycyjne w gospodarstwach rolnych przeznaczono z WPR środki przekraczające 2,5 mld euro. Uwzględniając wsparcie dla młodych rolników, poziom transferu zbliża się do 5,5 mld euro. Dane wskazują, że efektywniejsze wykorzystanie zasobów wytwórczych w rolnictwie może odbywać się poprzez pełniejsze wykorzystanie potencjału w zakresie produkcji zwierzęcej. Z tego też względu w Planie wysiłki w zakresie wzrostu efektywności czynników produkcji położone zostały na sektor produkcji zwierzęcej (I 10.1.1), z zachowaniem dbałości o dobrostan (I 10.15) oraz środowisko. Szereg interwencji Planu zakłada skupienie uwagi na wyzwaniach związanych z efektywną produkcją zwierzęcą, odpowiadającą wymaganiom środowiska, klimatu oraz postępującym zmianom demograficznym. Zaplanowano m.in. inwestycje w ramach których zakłada się wykorzystanie nowoczesnych technologii, ograniczających szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych (I 10.4.). Stosowanie rozwiązań rolnictwa precyzyjnego w budynkach lub budowlach służących do produkcji zwierzęcej może przekładać się na ograniczające pracochłonność codziennej obsługi zwierząt – roboty udojowe, paszowe. Zrównoważenie produkcji zwierzęcej wspomagane będzie także poprzez inwestycje w OZE, dzięki którym odpady z produkcji zwierzęcej będą mogły zostać przetworzone na energię, do wykorzystania bezpośrednio w gospodarstwie (I 10.2.).

Wykorzystanie energii odnawialnej pośrednio przyczynia się do poprawy dochodowości gospodarstw rolnych przy zapewnieniu równoważnego wykorzystania zasobów. W ramach Planu zaproponowano interwencję dla gospodarstw rolnych dotyczącą wykorzystania różnych źródeł energii odnawialnej. Celem tej interwencji jest przede wszystkim ograniczenie emisji i przyczynianie się do realizacji celu 4 jednak pośrednio poprzez obniżenie kosztów produkcji można wskazać także na efekt ekonomiczny tej interwencji.

Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje) skierowane zostaną dla gospodarstw o wielkości ekonomicznej od 25 tys. euro i powierzchni do 300 ha, a w przypadku IF bez tych limitów. Wsparcie dotacyjne na Rozwój małych gospodarstw (I.10.5) kierowane będzie do gospodarstw o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro.

Powyższa potrzeba realizowana jest również w sposób bezpośredni poprzez interwencje skierowane do sektora pszczelarstwa (I.6.3., I.6.4., I.6.5., I.6.7).

Do poprawy niskiej produktywności ziemi, ze względu na duże rozdrobnienie działek, przyczyni się interwencja (I.10.8) Scalanie gruntów, która umożliwi bardziej efektywny i zrównoważony rozwój gospodarstw.

Efekt skali w zakresie inwestycyjnym uzupełnia wsparcie w ramach KPO, w tym w zakresie nowoczesnych, cyfrowych i przyjaznych środowisku technologii. Rolnicy w ramach KPO będą mogli otrzymać wsparcie na inwestycje przyczyniające się do poprawy wykorzystania czynników produkcyjnych (np. poprzez zastosowanie rozwiązań rolnictwa precyzyjnego), w tym w zakresie zrównoważonej produkcji zwierzęcej (np. system zarzadzania stadem oraz jakością powietrza w budynku inwentarskim).

CS 2.P 2. Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej

Rozwój innowacji wspierany będzie poprzez kontynuację promocji współpracy pomiędzy jednostkami naukowo – badawczymi i rolnikami w ramach interwencji (I 13.5.) Współpraca Grup EPI. Współpraca w ramach Grup EPI przyczyni się do wzmocnienia innowacyjności w obszarze optymalizacji produkcji, poprawy jej konkurencyjności, a także w zakresie rozwijania systemów jakości żywności. Poszukiwanie rozwiązań innowacyjnych dotyczyć będzie także każdego innego obszaru, co do którego istnieje zapotrzebowanie rynkowe, w tym z zakresie rozwiązań korzystnych z punktu widzenia środowiska i klimatu. Ważne jest, by w poszukiwaniu rozwiązań innowacyjnych wykorzystywać badania naukowe oraz najnowsze technologie, w tym cyfrowe.

Wsparcie naukowo- badawcze oferowane jest też w ramach interwencji w sektorze pszczelarstwa (I.6.6., I.6.7.). Potrzeba związana z wzmacnianiem zaawansowania technologicznego produkcji rolnej realizowana będzie także dzięki wsparciu inwestycyjnemu w gospodarstwach rolnych (I 10.1.1).

Efekt zwiększenia innowacyjności i zaawansowanych technologii w rolnictwie będzie komplementarnie wzmocniony poprzez działania Sieci na rzecz Innowacji w rolnictwie (SIR), sieci KSOW + oraz doradztwa, które są elementami systemu AKIS (I 14.1., I 14.2. I 14.3., I 14.4). W poszukiwanie oddolnych inicjatyw oraz identyfikowanie potencjalnych partnerów do realizacji wspólnego projektu zaangażowali będą brokerzy innowacji, funkcjonujący w ramach Sieci.

Komplementarnie potrzeba będzie realizowana w oparciu o środki z budżetu krajowego (np. w zakresie doradztwa technologicznego oferowanego przez publiczne doradztwo rolne) i środki KPO, które będą wspierały m.in. inwestycje jednostek podległych lub nadzorowanych przez MRiRW w zakresie infrastruktury badawczej/laboratoryjnej oraz inwestycje producentów rolnych w zakresie: zakupu, montażu i utrzymania rozwiązań cyfrowych dla rolnictwa (np. czujniki/ sensory/ drony/ aplikacja /tablet) oraz zakupu i utrzymania/ aktualizacji rozwiązań cyfrowych (aplikacji, oprogramowania) rolnictwa 4.0. Dodatkowo planuje się objąć wsparciem cyfrowe usługi realizowane na poziomie gospodarstwa rolnego jak np. nalot BSL, sporządzenie cyfrowej mapy użytków rolnych i planów nawożenia lub nawodnienia w oparciu o tę mapę. Dodatkowo pośredni wpływ na realizację ww. potrzeby mogą mieć projekty z zakresu rolnictwa i przetwórstwa realizowane w ramach krajowych programów badawczych i Programu Horyzont. Warto wskazać, że realizacja tej potrzeby pośrednio będzie wpływać na proces transformacji sektora rolnego w kierunku gospodarki zielonej i cyfrowej, o obiegu zamkniętym, a więc samowystarczalnej. Tym samym uodporni rolnictwo na nowe wyzwania związane z kryzysami rynkowymi, pandemicznymi i klimatycznymi a także przyczyni się do zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego w dłuższym okresie.

CS2. P4. Zwiększanie dochodowości - przedłużanie trwałości, przechowalnictwo, przygotowanie do sprzedaży.

Zwiększenie dochodowości gospodarstw należy poprawiać przez rozwój bądź modernizację potencjału, przechowalniczego, zapewniającego bezpieczeństwo i przedłużenie trwałości produktów żywnościowych oraz zwiększenia wartości dodanej produkcji przez lepsze przygotowanie do sprzedaży. Zwiększa to odporność gospodarstw na szoki rynkowe, poprawia pozycję negocjacyjną rolnika, konkurencyjność i umożliwia mu wyższy udział w wartości dodanej jego produkcji. Przewidziano zatem w Planie, w interwencji (I 10.1.1) Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność, wsparcie realizacji inwestycji dotyczących produkcji rolnej prowadzonej w gospodarstwie o wielkości ekonomicznej wynoszącej co najmniej 25 tys. euro polegających na zwiększaniu dochodowości produkcji poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej). Dodatkowo w ramach interwencji (I 10.5.) Rozwój małych gospodarstw wspierane będą operacje dotyczące przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

W ramach Planu bezpośrednio potrzebę realizują oprócz Inwestycji w gospodarstwach rolnych zwiększających konkurencyjność, również Inwestycje z zakresu przetwórstwa w gospodarstwie i w zakładach przetwórczych (małych i średnich) – (I 10.6.1., I 10.6.2., I 10.7.1., I 10.7.2.) Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości. W przypadku wsparcia przetwórstwa istotne jest wzmocnienie udziału rolnika w zysku ze sprzedaży produktu, poprzez wsparcie przetwórstwa na bazie gospodarstwa, a w przypadku inwestycji w podmiotach prowadzących działalność przetwórczą zapewnienie wsparcia dla różnych form wspólnych rolników (grupy i organizacje producentów, spółdzielnie, etc.) na budowę i rozwój zakładów. Wdrożenie obowiązkowych umów kontraktacyjnych zapewnia perspektywy oraz stabilność dochodową gospodarstw rolnych.

Dodatkowo do realizacji potrzeby przyczyniać się będą interwencje sektorowe oraz wsparcie tworzenia organizacji producentów rolnych poprzez lepszą organizację łańcucha dostaw żywności i skrócenie czasu dostawy produktu od producenta do konsumenta. Wsparcie dla grup i organizacji producentów rozwija budowę wspólnych struktur rolników i jednocześnie dba o ich trwałość, w kierunku wzmacniania ich pozycji rynkowej, zarówno na poziomie lokalnym jak i dalszym, a także móc wpływać na dalsze etapy łańcucha.

Za realizację potrzeby odpowiada również KPO, w ramach którego zaplanowano wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) przetwórstwa rolno-spożywczego (m.in. w zakresie magazynowania produktów rolnych oraz rybołówstwa i akwakultury) oraz tworzenie centrów przechowalniczo-dystrybucyjnych i inwestycje w ramach regionalnych rolno-spożywczych rynków hurtowych w zakresie infrastruktury przechowywania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, rybołówstwa i akwakultury i spożywczych. Zaplanowane wsparcie dla rozwoju infrastruktury hurtowo – sprzedażowej będzie dodatkowym narzędziem dla poprawy przechowalnictwa produktów żywnościowych oraz umożliwi większy udział rolników w wartości dodanej produkcji żywności.

CS 2.P 3. Ułatwienie dostępu do kapitału m.in. na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie

Potrzeba ta będzie realizowana w ramach Planu poprzez zapewnienie wsparcia inwestycyjnego zwiększającego konkurencyjność gospodarstw rolnych w formie dotacji (I 10.1.1), inwestycje rozwijające małe gospodarstwa (I 10.5.) oraz Premie dla młodych rolników (I 11.) w ramach II filara WPR[1]. Na realizację potrzeby wpływ będzie mieć także wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych (I 6.2).

Uzupełnieniem interwencji o charakterze dotacyjnym są instrumenty finansowe, wykorzystanie których jest uzasadnione zidentyfikowaną luką finansową. Pierwsze wsparcie w formie instrumentów finansowych (z budżetem 50 mln euro) wdrożono w PROW 2014-2020. Na podstawie danych na koniec lutego 2022 r., uruchomiane środki wygenerowały inwestycje przekraczające pięciokrotnie zaangażowane wsparcie z instrumentów finansowych. Proponowane w Planie wsparcie jest kontynuacją tej pomocy, jednak ze znacznie zwiększonym budżetem oraz rozszerzonym zakresem wsparcia (łączny budżet IF na rzecz wsparcia modernizacji gospodarstw rolnych oraz sektora przetwórstwa rolno – spożywczego został podwojony). Większe zaangażowanie IF jest efektem ograniczenia budżetu II filara WPR. Dotychczasowe doświadczenia z wdrażania IF pozwalają zakładać, że akcja kredytowa z udziałem środków WPR wygeneruje inwestycje o kilkukrotnie większej wartości.

Szczególne preferencje w dostępie do kapitału zastosowano w odniesieniu do młodych rolników, którzy w ramach interwencji inwestycyjnych Planu, finansowanych w formie IF będą mogli otrzymać kredyt odpowiadający 100 % kosztów zakupu gruntów. Młodzi rolnicy mogą również korzystać ze wsparcia krajowego, oferowanego w formie kredytów z częściową spłatą kapitału na zakup użytków rolnych - celem udzielonego wsparcia jest utworzenie nowego lub powiększenia istniejącego gospodarstwa rolnego do powierzchni nie większej niż 300 ha. Dodatkowo poprzez bezpośrednią poprawę dochodowości gospodarstw wpływ na realizację tej potrzeby mają płatności bezpośrednie, które pozwalają na realizację potrzeb inwestycyjnych oraz zakup obrotowych środków do produkcji.

Ponadto dostęp do kapitału zapewnia także budżet krajowy w formie niskooprocentowanych pożyczek i kredytów, w formie dopłat do oprocentowania kredytów, w tym do kredytów na inwestycje w rolnictwie, na zakup użytków rolnych, na inwestycje w przetwórstwie produktów rolnych, na sfinansowanie spłaty zadłużenia powstałego w związku z prowadzeniem działalności rolniczej. Ponadto młodzi rolnicy mogą liczyć na wsparcie krajowe w formie kredytów z częściową spłatą kapitału na zakup użytków rolnych. W

ramach instrumentów wsparcia krajowego przewidziane jest także wsparcie w formie poręczeń i gwarancji spłaty kapitału kredytów bankowych, w tym kredytów inwestycyjnych.

CS 2.P 8. Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze

Potrzeba częściowo realizowana będzie w ramach systemu AKIS (I 14.1., I 14.2. I 14.3., I 14.4), a także powszechnie dostępnych szkoleń i usług doradczych dla rolników, oferowanych przez doświadczoną kadrę doradztwa publicznego. Potrzeba realizowana będzie także dzięki zaangażowaniu prywatnych jednostek naukowych prowadzących wysoce innowacyjną działalność w obszarze rolnictwa inteligentnego (dostępna jest szeroka oferta zoptymalizowanych procesów zarządzania produkcją i innych metod inteligentnego rolnictwa).

W szczególny sposób potraktowano sektor pszczelarski poprzez zaprogramowanie oddzielnej interwencji wspierającej podnoszenie wiedzy pszczelarzy (I 6.1).

Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych zostało ujęte w programach współfinansowanych ze środków polityki spójności na lata 2021-2027, w których zakłada się m.in. wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych m.in. pracowników instytucji sektora publicznego, MŚP, w obszarze edukacji i kształcenia, wsparcie średniozaawansowanych i zawansowanych kompetencji cyfrowych i metodycznych nauczycieli, rozwijanie oferty publicznych bezpłatnych zasobów cyfrowych i narzędzi edukacyjnych, wsparcie kompetencji cyfrowych, jako jeden z możliwych tematów usług rozwojowych w podmiotowych systemach finansowania (BUR), wsparcie społeczności lokalnej w rozwoju kompetencji cyfrowych obywateli poprzez utworzenie i działalność Klubów Rozwoju Cyfrowego. Dodatkowo w ramach środków polityki spójności planuje się wsparcie systemu zrządzania rozwojem kompetencji cyfrowych w Polsce poprzez opracowanie narzędzi informatycznych służących do diagnozowania poziomu kompetencji cyfrowych, identyfikacji potrzeb w zakresie ich uzupełniania i wsparcia w ich rozwoju, wspieranie specjalistów ICT poprzez kształcenie kadr w zakresie technologii cyfrowych i ich zastosowań, wsparcie e-kompetencji przedsiębiorców, jako jednego z rodzajów kompetencji w ramach kompleksowych projektów B+R+I i doradztwo świadczone przez Ośrodki Innowacji Cyfrowych (DIH) przedsiębiorcom.

W Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności zaprojektowano uzupełniająco szkolenia podnoszące kompetencje w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (e-urząd, e-zdrowie, e-finanse, e-bezpieczeństwo, e-usługi,) dla obywateli, pracowników administracji rządowej i samorządowej, nauczycieli przedszkoli, szkół, uczniów i rodziców realizujących i wspomagających naukę zdalną, stworzenie sieci liderów rozwoju cyfrowego (liderzy wesprą jednostki samorządu terytorialnego oraz wskazane przez nie placówki, a także instytucje najbardziej potrzebujące wsparcia i poszczególne grupy obywateli w zakresie podnoszenia kompetencji cyfrowych i doposażenia w sprzęt informatyczny) oraz wsparcie systemu zrządzania rozwojem kompetencji cyfrowych w Polsce poprzez działanie Centrum Rozwoju Kompetencji Cyfrowych (CRKC), którego zadaniem jest opracowywanie systemowych rozwiązań w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych, realizacje badań i analiz, identyfikowanie i rekomendowanie kierunków działania i obszarów interwencji oraz kreowanie przedsięwzięć o charakterze pilotażowym.

2.1.SO2.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego

-

2.1.SO2.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu

Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu dla tego celu szczegółowego

Wskaźniki rezultatu [zalecane wskaźniki rezultatu dla tego celu szczegółowego zaznaczono pogrubioną czcionką].	Wartość docelowa
R.3 CU - Transformacja cyfrowa rolnictwa Odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia na cyfrowe technologie rolne	0,41 %

R.9 [CU PR] **- Modernizacja gospodarstwa rolnego** Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami	3,52 %
R.35 [CU] **- Ochrona uli** Odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR	73,87 %

Uzasadnienie celów końcowych i powiązanych celów pośrednich

R.9 Modernizacja gospodarstw: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia na inwestycje w restrukturyzację i modernizację, w tym w bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

Wzrost konkurencyjności polskich gospodarstw rolnych jest jednym z najważniejszych celów, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie zidentyfikowanych w celu 2 potrzeb i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1. **I.10.1.1 Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność - dotacja**

Analiza SWOT wykazała, że pomimo trwającego procesu modernizacji, sektor rolny nadal wymaga dużych nakładów inwestycyjnych w innowacyjne rozwiązania, w tym przede wszystkim inwestycji w kapitał trwały, a kluczowym wyzwaniem w tym zakresie będzie zagwarantowanie rolnikom dostępu do kapitału umożliwiającego przeprowadzenie koniecznych inwestycji. Z analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb wynika, że wsparcia inwestycyjnego w celu dalszego zwiększenia konkurencyjności oraz wzmocnienia pozycji przetargowej w łańcuchu marketingowym w największym stopniu wymagają gospodarstwa rolne o wielkości ekonomicznej od 25 tys. euro - o profilu produkcji zwierzęcej, gospodarstwa produkujące żywność ekologiczną, przedłużające trwałość produktów, inwestujące w przechowalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży, a także unowocześniające proces zbioru produktów roślinnych. W ramach realizacji potrzeb związanych ze wzrostem efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie, wzmocnieniem innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej, ułatwieniem dostępu do kapitału, zwiększaniem dochodowości - przedłużanie trwałości, przechowalnictwo, przygotowanie do sprzedaży oraz rozwojem produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej, założono, że wsparcie otrzyma ponad 5 tys. gospodarstw rolnych. Od roku 2007 z pomocy na modernizację gospodarstw skorzystało około 80 tys. gospodarstw. Przeprowadzona modernizacja, w oparciu o pomoc, która łącznie w okresie od 2007 roku wyniosła prawie 5 mld. euro, umożliwia prowadzenie nowoczesnej produkcji, przy ograniczeniu presji na środowisko.

Z analiz wynika, że średnia powierzchnia gospodarstw, którym przyznano wsparcie w ramach działania Modernizacja gospodarstw rolnych PROW 2014-2020 wynosi około 46 ha, natomiast średnia wartość całkowitej rocznej standardowej produkcji (SO) gospodarstwa wynosi ok. 59 tys. euro. Oznacza to, że grupa gospodarstw potencjalnie zainteresowanych instrumentami wsparcia ukierunkowanych na modernizację gospodarstw jest w rzeczywistości znacząco mniejsza niż wartość mianownika branego pod uwagę do wyliczenia wskaźnika rezultatu R.9. (liczba gospodarstw rolnych).

2. **I.10.5 Rozwój małych gospodarstw**

Interwencja wspiera rozwój małych gospodarstw, to znaczy gospodarstw o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro, które w wyniku realizacji operacji osiągną wzrost wartości sprzedaży wyprodukowanych lub przetworzonych produktów rolnych.

Z analizy potrzeb wynika, że gospodarstwa te wymagają wsparcia w celu: pokonania ograniczeń rozwoju, związanych z niewielką skalą produkcji, wzrostu efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie, ułatwienia dostępu do kapitału oraz rozwoju produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej. Jednakże, gospodarstwa muszą posiadać odpowiednie zasoby pracy, ziemi, miejsce położenia, lokalny rynek, bądź mieć pomysł na swój rozwój. W celu umożliwienia rozwoju, wyrażonego w szczególności wzrostem orientacji rynkowej i konkurencyjności, wsparcie otrzyma około 13,5 tys. gospodarstw, co stanowi około 3 % ogółu gospodarstw będących w tym przedziale wielkości ekonomicznej w Polsce.

3. **I.10.8 Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym**

Zidentyfikowane w ramach analizy SWOT wyzwania, tj. wysokie rozdrobnienie pół i działek rolnych oraz duże znaczenie kształtowania się rozłogu gospodarstw dla kosztów uprawy i transportu determinują zasadność kontynuacji działań w zakresie scaleń gruntów rolnych. Pomimo, że w latach 2004-2020, w

ramach realizowanych programów wsparcia obszarów wiejskich (SPO 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020) postępowaniami scaleniowymi objęto łącznie około 60 tys. gospodarstw rolnych a powierzchnia gruntów objętych postępowaniem scaleniowym wyniosła 250 tys. ha, nadal identyfikuje się potrzebę poprawy efektywności gospodarowania poprzez projekty scaleniowe. Zakładane wsparcie w ramach tego działania pozwoli na realizację 48 projektów scaleniowych, które obejmą swoim zakresem około 4,4 tys. gospodarstw rolnych. Wparcie to w znaczący stopniu przyczyni się więc do realizacji zidentyfikowanej w ramach analizy SWOT potrzeby wzrostu efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie w sposób zrównoważony. Zakłada się, że projektami scaleniowymi objętych zostanie blisko 50 tys. ha.

4. **I.10.1.2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność - Instrumenty finansowe**

Planuje się wsparcie ok. 2,9 tys. gospodarstw rolnych w ramach inwestycji w gospodarstwach rolnych zwiększających konkurencyjność, poprzez instrumenty finansowe.

5. **I.10.2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej**

Zakładane wsparcie w ramach tego działania pozwoli na realizację 129 projektów związanych z inwestycjami z zakresu biogazu rolniczego. W ramach tej interwencji możliwe będą także inwestycje w systemy poprawiające efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej, które obejmą swoim zakresem około 3,8 tys. gospodarstw rolnych. Łączna ilość wspartych gospodarstw wyniesie ok.3,9 tys. co stanowi 0,28% wszystkich gospodarstw rolnych w Polsce.

6. **I. 10.15 Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń**

Zakładane wsparcie w ramach tego działania pozwoli na wsparcie 8 136 gospodarstw rolnych w Polsce.

7. **I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu**

Zakładane wsparcie w ramach tego działania pozwoli na wsparcie 10 349 gospodarstw rolnych w Polsce.

Powyższe działania pozwolą na wsparcie łącznie 49 713 gospodarstw rolnych, co stanowi 3,52% ogółu gospodarstw rolnych potencjalnie objętych wsparciem w ramach powyższych działań**.**

8. **I.7 Interwencje w sektorze owoców i warzyw**

W analizie SWOT wskazano, że kluczowe jest zwiększanie siły przetargowej rolników poprzez postępującą koncentrację potencjału produkcyjnego w rolnictwie, w tym w szczególności poprzez wzrost zakresu współpracy rolników. Działania zmierzające do osiągnięcia tego celu powinny być zatem ukierunkowane na stymulowanie procesów koncentracji w rolnictwie prowadzące do koncentracji podaży produktów rolniczych, poprawy konkurencyjności gospodarstw oraz dostosowania produkcji do popytu zwłaszcza pod względem jakości i ilości.

W zakresie sektora owoców i warzyw ramach przepisów UE od wielu lat wspierane są organizacje producentów poprzez dofinansowanie ze środków UE wdrażanych przez te podmioty programów operacyjnych. Zakłada się że w całym okresie realizacji Krajowego Planu Strategicznego WPR w ramach interwencji w sektorze owoców i warzyw wsparciem zostanie objętych 1 288 gospodarstw rolnych będących członkami organizacji producentów owoców i warzyw, co stanowi ok. 0,4% wszystkich gospodarstw uprawiających owoce i warzywa w Polsce.

R.35 Ochrona uli: odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR

Polski sektor rolno-spożywczy przeszedł proces głębokich przemian restrukturyzacyjnych i modernizacyjnych. Procesy nie zostały jednak zakończone, dlatego, przemiany strukturalne i modernizacyjne powinny być kontynuowane w rolnictwie, żeby poprawić efektywność wykorzystania i produktywność czynników wytwórczych. Zakłada się, że trwałej poprawie dochodowości działalności rolniczej będą sprzyjać interwencje na rzecz rozwoju sektora pszczelarstwa poprzez inwestycje poprawiające ich odporność i konkurencyjność oraz rozwijające kapitał ludzki.

Jedną z przyczyn słabej kondycji sektora pszczelarskiego jest jego słabe zorientowanie na rynek oraz słabe ukierunkowanie na badania naukowe, technologie i cyfryzację. Dlatego, istotny ze względu na środowisko sektor pszczelarski będzie wspierany poprzez interwencje sektorowe, gdzie zapewnione zostaną środki na działania niezbędne dla poprawy konkurencyjności rozdrobnionych gospodarstw pszczelarskich, zarówno

na rozwój kapitału ludzkiego (szkolenia dla producentów sektora pszczelarskiego) i inwestycje w tym rozwiązania innowacyjne i cyfrowe, a także dostępne będzie wsparcie na badania naukowe i badania jakości produktów pszczelarskich. Wsparcie pośrednio będzie się przyczyniać do poprawy stanu środowiska naturalnego, a co za tym idzie realizować będzie także cele Europejskiego Zielonego Ładu. Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie zidentyfikowanych w celu 2 potrzeb i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

1) I.6.2 Interwencja w sektorze pszczelarskim - inwestycje, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych

W analizie SWOT dla Celu 2 wskazano na niską innowacyjność i zaawansowanie technologiczne produkcji rolnej. Innowacyjne technologie produkcyjne stosują przede wszystkim duże i wyspecjalizowane gospodarstwa rolne. Głównym powodem tego jest rozdrobniona struktura producentów rolnych. W ramach niniejszego rodzaju interwencji pszczelarskiej wsparcie jest nakierowane na modernizację gospodarstw pasiecznych.

Biorąc pod uwagę dostępny budżet Planu – Cel 2, zakłada się objęcie wsparciem pszczelarzy posiadających łącznie ponad 186 tys. pni pszczelich w skali roku.

2) I.6.3 Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi

W analizie SWOT dla Celu 2 wskazano na stosunkowo niską efektywność wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie. W przypadku działalności pszczelarskiej jednym z istotniejszych czynników ograniczającym efektywność wykorzystania czynników wytwórczych jest powszechne występowanie choroby pszczół, warrozy. W ramach tego rodzaju interwencji pszczelarskiej wsparcie jest nakierowane na walkę z tą chorobą w formie refundacji leków warrozobójczych. Zakłada się, że w skali roku wsparciem objęci zostaną pszczelarze posiadający łącznie 1 mln 250 tys. pni pszczelich.

3) I.6.4 Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej

Powyższy rodzaj interwencji wychodzi naprzeciw stosunkowo niskiej efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie, wskazanej w analizie SWOT dla Celu 2. Jednym ze sposobów podniesienia efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w produkcji pasiecznej jest wykorzystanie możliwie największej liczby pożytków pszczelich. Takiemu działaniu sprzyja prowadzenie gospodarki wędrownej umożliwiającej przemieszczanie pni pszczelich na pożytki. W ramach powyższego rodzaju interwencji pszczelarskiej wsparcie jest nakierowane na ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej.

Biorąc pod uwagę dostępny budżet Planu – Cel 2, zakłada się, że w skali roku wsparciem objęci zostaną pszczelarze posiadający łącznie 11 993 pnie pszczele.

R.3 Cyfryzacja rolnictwa: odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia na cyfrowe technologie rolne

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.10.1.1 Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)

Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej to jedna z priorytetowych potrzeb planu strategicznego WPR, zidentyfikowana w celu szczegółowym 2 – zwiększanie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację. W PS WPR planuje się realizację interwencji realizującej tę potrzebę, wspierającej inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność – pomoc w formie dotacji. Celem interwencji jest zwiększanie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw poprzez m.in., wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub innowacji. Z tego względu uznaje się, że interwencja ta będzie miała bezpośredni wpływ na cyfryzację rolnictwa i będzie miała wkład w realizację wskaźnika R.3. W związku z tym przyjęto, że wsparcie na cyfrowe technologie otrzyma 50% ubiegających się o wsparcie tj. 2 635 gospodarstw.

2) I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Z analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb wynika, iż rozdrobniona struktura agrarna skutkuje niską produktywnością i w konsekwencji niedoinwestowaniem gospodarstw rolnych. W efekcie nie mogą one realizować przedsięwzięć służących racjonalnej gospodarce zasobami wody, gleby i powietrza. Ponadto,

rolnictwo jest sektorem, w którym produkcja w bardzo dużym stopniu jest uzależnionym od warunków przyrodniczych (głównie gleba i agroklimat). Zmiany tych warunków przekładają się w sposób bezpośredni na ukierunkowanie produkcji i jej intensywność oraz efektywność. Dzięki wykorzystaniu nowych technologii możliwe jest przeciwdziałanie i zapobieganie następstwom niekorzystnych zjawisk klimatycznych. Szczególnie ważne jest wdrażanie działań, które w dłuższej perspektywie mogą ograniczyć dynamikę zmian klimatycznych i zracjonalizować wykorzystanie zasobów. Doposażenie gospodarstw w nowoczesny sprzęt i technologie, w tym rozwiązania cyfrowe, pozwoli producentom rolnym skuteczniej realizować systemy na rzecz ochrony środowiska i klimatu zaprogramowane w I i II filarze PS WPR. W związku z tym przyjęto, że wsparcie na cyfrowe technologie rolne otrzyma 30% ubiegających się o wsparcie tj. 3 105 gospodarstw rolnych.

2.1.SO2.9 Uzasadnienie alokacji finansowej

Jednym ze wspólnych wskaźników rezultatu monitorujących postęp w realizacji celu szczegółowego 2A w ramach PROW 2014-2020 jest procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją. Pierwotnie założono wartości docelowej wskaźnika na poziomie 2,97%. Mając na uwadze znaczenie działań modernizacyjnych, wskaźnik ten w trakcie okresu programowania zwiększono do poziomu 3,38% (wartość docelowa na 2025 rok). Tak więc w okresie wdrażania PROW (2014-2025) planuje się wartość wskaźnika rezultatu na poziomie 3,38% (11 lat wdrażania PROW). Natomiast w ramach PS WPR, w całym okresie wdrażania Planu (2023-2029) planuje się wartość wskaźnika rezultatu na poziomie 2,76% Biorąc pod uwagę krótszy okres programowania PS WPR (6 lat wdrażania) jest to więc wartość porównywalna z obecnym okresem programowania. Powyższa analiza oraz wskaźniki realizacji programów rozwoju obszarów wiejskich od roku 2007 - prawie 6,5 mld euro przeznaczone na wsparcie inwestycyjne dla gospodarstw rolnych, były podstawą do określenia alokacji na wsparcie sektora produkcji rolnej. Dodatkowo wzięto pod uwagę, środki z płatności bezpośrednich poprawiające dochodowość gospodarstw rolnych (od 2004 roku corocznie średnio około 2 mld euro) oraz wsparcie z budżetu krajowego, które kształtuje się na średnim poziomie około 200 mln zł rocznie (w roku 2020 udzielono kredytów na kwotę ponad 218 mln zł). Ponadto przy kalkulacji wzięto pod uwagę planowane środki na rolnictwo w KPO. Wkład w cel związany ze zwiększeniem zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw zapewniony będzie przez KPO m. in. poprzez nw. operacje:

- wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego;
- tworzenie centrów przechowalniczo-dystrybucyjnych produktów rolnych, rybołówstwa i akwakultury;
- wsparcie inwestycji rozbudowy publicznego zaplecza analityczno- laboratoryjnego w sektorze rolno-spożywczym;
- wsparcie w zakresie przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych i spożywczych przez rolników;
- wsparcie inwestycji rolników w zakresie rolnictwa 4.0.;
- wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych z zakresu wymiany pokryć dachowych z materiałów szkodliwych dla zdrowia lub środowiska czy też wymiana słupów nośnych impregnowanych kreozotem.

2.1.SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości

2.1.SO3.1 Streszczenie analizy SWOT

2.1.SO3.1.1 Mocne strony

-Dobra jakość produktów rolnych i wytwarzanej z nich żywności; (str. 3)
-Duża liczba gospodarstw rolnych i zakładów przetwórczych, chcących rozwijać swoją produkcję; (str. 4)
-Wzrost wolumenu i wartości produkcji rolnej; (str. 6)
-Duża dynamika wzrostu produkcji przemysłu spożywczego w Polsce; (str. 7)
-Dynamiczny rozwój lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego na obszarach wiejskich (mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa - MŚP); (str. 8)
-Duży krajowy rynek żywności i dostęp do rynku UE; (str. 8)
-Wysoka dynamika handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi; (str. 9)
-Przewagi komparatywne w zakresie kosztów pracy i marż przetwórczych; (str. 12)
-Przewagi cenowe polskich produktów rolno-spożywczych na rynkach zagranicznych; (str. 12)
-Wyższy udział polskiego rolnictwa w wartości dodanej niż przeciętnie w UE-28; (str. 13)
-Dobrze rozwinięta współpraca sektora rolnego i przetwórczego w spółdzielczości mleczarskiej; (str. 14)
-Duża liczba zakładów przetwórstwa spożywczego o zróżnicowanej specjalizacji; (str. 15)
-Postępująca modernizacja sektora przetwórstwa; (str. 17)
-Wykwalifikowana kadra menedżerska w sektorze przetwórczym; (str. 18)
-Wysoki potencjał biomasy rolniczej. (str. 19)

2.1.SO3.1.2 Słabe strony

-Wysokie rozdrobienie agrarne rolnictwa; (str. 20)
-Relatywnie niski poziom potencjału i zasobów kapitałowych gospodarstw oraz słaba pozycja rolnika w łańcuchu żywnościowym, niski poziom integracji pionowej;(str. 21)
-Pogarszanie się relacji cenowych w rolnictwie w długim okresie czasu; (str. 23)
-Niski poziom uczestnictwa rolników w dalszych fazach łańcucha żywnościowego; (str. 24)
-Słabnąca pozycja MŚP w sektorze przetwórstwa w tym ograniczone możliwości finasowania inwestycji (luka finansowa); (str. 26)
-Niski poziom rynkowego zorganizowania rolników oraz słaba siła przetargowa branżowych organizacji rolniczych; (str. 28)
-Niski poziom innowacyjności polskiego sektora przetwórczego, w tym niewielkie zainteresowanie producentów rolnych korzystaniem z nowych rozwiązań technologicznych i cyfrowych; (str. 30)
-Niższa niż w UE wydajność pracy polskich firm spożywczych; (str. 31)
-Niski poziom koncentracji firm spożywczych; (str.32)
-Niski poziom wykorzystania roślinnych surowców białkowych pochodzenia krajowego; (str. 34)
-Duża ilość odpadów żywności powstających na etapie produkcji i przetwórstwa. (str. 34)

2.1.SO3.1.3 Szanse

-Przyspieszenie procesów koncentracji w rolnictwie (integracji poziomej i pionowej); (str. 36)
-Wzrost znaczenia krótkich lokalnych łańcuchów dostaw; (str. 37)
-Upowszechnianie umów kontraktacji i umów na dostawy pomiędzy producentami rolnymi, grupami i zakładami przetwórczymi; (str. 37)
-Dalszy wzrost znaczenia sektora przetwórstwa (mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa – MŚP) jako głównego odbiorcy produktów rolnych na poziomie lokalnym; (str. 38)
-Rozwój zorganizowanych form handlu ułatwiających obrót produktami rolnymi; (str. 38)
-Poprawa dostępu do wiedzy o informacji rynkowej; (str. 39)

-Rozwój zrównoważonych i pro środowiskowych metod produkcji i przetwarzania żywności, zgodnie z modelem Gospodarki o Obiegu Zamkniętym (GOZ); (str. 40)
-Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym systemów jakości; (str. 41)
-Wzrost znaczenia przetwórstwa produktów ekologicznych oraz rosnąca świadomość ekologiczna konsumentów i rolników; (str. 42)
-Wzrost znaczenia produkcji wyrobów regionalnych i tradycyjnych; (str. 43)
-Rozwój krajowej produkcji roślin białkowych; (str. 44)
-Zagospodarowanie biomasy rolniczej i żywnościowych produktów ubocznych w cyklu zamkniętym; (str. 45)
-Wymogi strategii „Od pola do stołu"; w zakresie zrównoważonego przetwarzania żywności i sposobu jej sprzedaży; (str. 45)
-Zwiększenie zainteresowania segmentami żywności prozdrowotnej, minimalnie przetworzonej i gotowej do spożycia; (str. 46)
-Wzrost znaczenia ICT w skracaniu łańcucha dostaw; (str. 47)
-Upowszechnianie technologii cyfrowych w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego. (str. 48)

2.1.SO3.1.4 Zagrożenia

-Postępujący proces globalizacji łańcucha żywnościowego; (str. 50)
-Wzrost skali nieuczciwych praktyk handlowych i przewagi kontraktowej; (str. 50)
-Fluktuacja pracowników; (str. 51)
-Rosnące koszty nowoczesnych technologii przetwarzania produktów rolnych; (str. 51)
-Dalszy wzrost dominujących pozycji sieci handlowych w łańcuchu dostaw; (str. 52)
-Utrzymujące się embargo na produkty rolno-spożywcze na rynku rosyjskim; (str. 52)
-Wpływ pandemii COVID-19; (str. 534
-Upowszechnianie praktyk protekcjonistyznych na jednolitym rynku UE; (str. 53)
-Wysokie koszty dostosowawcze podmiotów sektora rolno-spożywczego do wymogów środowiskowych Europejskiego Zielonego Ładu (EZŁ); (str. 54)
-Konkurencja ze strony importu z innych państw spoza UE, niespełniającego wymogów EZŁ. (str. 54)

2.1.SO3.1.5 Inne uwagi

W celu określenia najważniejszych kierunków interwencji środkami publicznymi w rolnictwie i na obszarach wiejskich, w Polsce przygotowano dokument diagnostyczny pn. *Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023*-2027. Dokument ten obrazuje sytuację w odniesieniu do 48 wspólnych dla całej UE wskaźników kontekstu, w zakresie sytuacji ekonomicznej, środowiskowo – klimatycznej oraz społecznej polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. Dokument ten powstał w oparciu o dane pochodzące ze statystyk publicznych oraz dane monitoringowe i badania instytucji naukowych, a także informacje sprawozdawcze gromadzone w związku z wdrażaniem wsparcia na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Poniżej zaprezentowano syntetyczne podsumowanie aktualnego stanu sektora rolnego i obszarów wiejskich w Polsce w oparciu o wskaźniki rezultatu właściwe dla Celu 3, bazując na najnowszych opracowaniach KE. Poniższe informacje mogą więc różnić się od tych prezentowanych w części wskaźnikowej SFC.

Gospodarstwa rolne (C.12 Agricultural holdings/farms)

Według danych Eurostatu[1] w 2016 r. Polska z liczbą gospodarstw 1 410,7 tys. zajmowała wśród państw UE-28 drugie miejsce po Rumunii (3 422,0 tys. gospodarstw). W grupie krajów o zbliżonej do Polski liczbie gospodarstw znalazły się ponadto Włochy (1 145,7 tys.) oraz Hiszpania (945,0 tys.). Natomiast w sąsiednich Niemczech liczba gospodarstw wynosiła jedynie 276,1 tys.

Z kolei wskaźnik średniej wielkość gospodarstwa mierzony powierzchnią użytków rolnych dla państw UE-28 przyjął w 2016 r. wartość 16,6 ha UR , podczas gdy w Polsce wielkość ta kształtowała się na poziomie jedynie 10,2 ha UR, co klasyfikowało nasz kraj dopiero na 23 miejscu. Do państw o zbliżonej do Polski średniej powierzchni gospodarstwa należały Węgry (10,9 ha UR), Włochy (11,0 ha UR) oraz Chorwacja (11,6 ha UR). Natomiast największą średnią wielkością gospodarstw wyróżniały się sąsiadujące z Polską Czechy (130,2 ha UR), a w drugiej kolejności Wielka Brytania (90,1 ha UR).

Według wstępnych danych GUS w 2020 r. w Polsce funkcjonowało 1317,6 tys. gospodarstw rolnych, a w porównaniu do 2012 r. ich liczba zmniejszyła się o 10,8%.

Pod względem formy własności przeważały gospodarstwa indywidualne. Stanowiły one 99,5%, podobnie jak w 2012 r. (99,8%). Najmniejszym udziałem gospodarstw indywidualnych (92,3%) charakteryzowała się grupa gospodarstw największych, powyżej 50 ha UR, w której udział tej formy własności gospodarstw wynosił w 2012 r. 91,7%.

Liczba gospodarstw rolnych w zależności od grup obszarowych UR pomiędzy porównywanymi latami charakteryzowała się zmiennością. W grupach gospodarstw od 1 do 20 ha UR w 2020 r. odnotowano spadek ich liczby względem 2012 r., który w największym stopniu uwidocznił się w grupie gospodarstw 5-10 ha oraz 1–2 ha UR (odpowiednio o 17,3 i 14,4%). Z kolei grupa gospodarstw najmniejszych (poniżej 1 ha UR), które w 2020 r. stanowiły 2,0% ogólnej liczby gospodarstw, charakteryzowała się wzrostem na poziomie 21,2%. Wzrost liczby podmiotów odnotowano także w grupach gospodarstw powyżej 20 ha UR – największy w grupie gospodarstw powyżej 50 ha UR (33,7%), których udział w ogólnej liczbie gospodarstw zwiększył się z 2,0% do 3,0%. Cechą charakterystyczną polskiego rolnictwa jest znaczne rozdrobnienie gospodarstw - duży udział gospodarstw małych (o powierzchni 1–5 ha UR), wynoszący w 2020 r. 50,2% ogólnej liczby gospodarstw, w których użytkowaniu znajdowało się jedynie 11,7% UR ogółem. Natomiast gospodarstwa o powierzchni przekraczającej 50 ha UR w 2020 r. użytkowały ponad 34% UR. Przedstawione zmiany wskazują na powolnie zachodzący proces koncentracji.

Cechą charakterystyczną polskiego rolnictwa jest duży udział gospodarstw małych (o powierzchni 1-5 ha UR), wynoszący w 2020 r. 50,2% ogólnej liczby gospodarstw i użytkujących jedynie 11,7% UR. W latach 2012–2020 następował powolny wzrost udziału gospodarstw o powierzchni przekraczającej 50 ha UR (z 2,0 do 3,0%), podobnie jak gospodarstw w grupie 20-50 ha UR (z 6,9 do 8,0%). Wraz ze wzrostem udziału gospodarstw powyżej 20 ha UR, zwiększał się udział ziemi w ich użytkowaniu, który w 2020 r. wynosił 55,8%, gdy w 2012 r. było to – 49,9%. Te zmiany wskazują na powolnie zachodzący proces koncentracji.

Mała skala produkcji oraz mała skłonność rolników do łączenia się w większe inicjatywy gospodarcze jest poważną barierą prowadzenia efektywnych inwestycji, których celem będzie nowoczesna i innowacyjna technologia produkcji. Małe rodzinne gospodarstwa rolne wykazują znikome zainteresowanie do kooperacji w ramach większych i zarejestrowanych podmiotów gospodarczych takich jak: grupy producentów, organizacje producentów i spółdzielnie. Gospodarstwa rolne, poza branżą mleczarską, nie są zintegrowane z przemysłem przetwórczym. W konsekwencji pozycja rolnictwa w łańcuchu marketingowym jest słaba.

Import i eksport produktów rolno-spożywczych (C.30)

Wysoka dynamika polskiego eksportu rolno-spożywczego wskazuje na konkurencyjność sektora. Internacjonalizacja poprzez eksport jest skuteczną strategią rozwoju polskiego sektora żywnościowego.

Szybki wzrost polskiego importu rolno-spożywczego może wskazywać m. in., że duża jego część ma charakter przetwórczy, czyli jest przetwarzana w krajowych przedsiębiorstwach, a następnie eksportowana w postaci produktów przetworzonych. Potwierdza to, z jednej strony, rosnący udział importowanych surowców w całkowitej wartości ich podaży. W latach 2012–2019 zwiększył się on o ponad 5 pkt. proc., do 38,3%[2]. Z drugiej zaś strony, wzrósł o 2 pkt. proc. udział produktów przemysłu spożywczego (produkty wytwarzane w działach 10–12 PKD) w eksporcie rolno-spożywczym Polski. W 2020 r. wyniósł on 86% i należał obok Irlandii do najwyższych wśród państw UE.

Przetwórstwo importowanego surowca jest korzystne dla sektora żywnościowego, gdyż umożliwia wytwarzanie większej wartości dodanej, lepsze wykorzystanie potencjału ekonomicznego oraz powstawanie nowych miejsc pracy. Często duże znaczenie w tych procesach mają firmy z kapitałem zagranicznym (m.in. w branży tytoniowej, koncentratów, w tym kawy i herbaty, cukierniczej i rybnej).

Import surowców i półproduktów, ukierunkowany na wzrost eksportu, rozwija się przede wszystkim dzięki niższym kosztom produkcji i niższym marżom w polskim przemyśle spożywczym. Tezę o posiadaniu przez polskich producentów cenowo-kosztowych przewag konkurencyjnych potwierdzają badania[3].

W latach 2012–2020 wartość polskiego eksportu (łącznie do UE i poza UE) produktów rolno-spożywczych (działy 01-24 klasyfikacji HS) zwiększyła się z 17,9 mld euro do 34,3 mld euro, tj. o 91,7%[4]. Wartość importu (łącznie z UE i spoza UE) wzrosła zaś z 13,6 mld euro w 2012 r. do 22,7 mld euro w 2020 r., tj. o 67,5%. Oznacza to, że w latach 2013–2020 eksport rolno-spożywczy Polski wzrastał średniorocznie o 8,7%, a import – o 6,7%.

Wysokie tempo wzrostu obrotów handlowych produktami rolno-spożywczymi pozwoliło Polsce zwiększyć znaczenie w handlu rolno-spożywczym UE. W 2020 r. Polska, z udziałem na poziomie 6,4%, była szóstym (po Holandii, Niemczech, Francji, Hiszpanii i Włoszech) pod względem wielkości unijnym eksporterem produktów rolno-spożywczych[5]. Udział Polski w unijnym imporcie był niższy i wyniósł 4,7%, co dało jej siódme miejsce w UE.

Całkowita produktywność czynników produkcji w rolnictwie (C.27)

Całkowita produktywność czynników produkcji (Total Factor Productivity, TFP) w rolnictwie w Polsce charakteryzuje się tendencją wzrostową i w roku 2019 osiągnęła poziom 112% (2005=100)., wzrosła z 113% w 2012 r. do 113% w 2018r., tj. o ponad 19 p.p w odniesieniu do roku 2005. Był to jeden z wyższych przyrostów TFP wśród Państw UE-28 między 2012 a 2018 rokiem. Wysoka dynamika wzrostu produktywności czynników produkcji w rolnictwie w Polsce była wynikiem wdrażania postępu technicznego i towarzyszącego ograniczania nakładów pracy w rolnictwie. Średnio w latach 2009 – 2019 produktywność rolnictwa w Polsce zwiększała się o 2,1% podczas gdy w UE-27 o 0,7%.

Całkowita produktywność czynników produkcji (Total Factor Productivity, TFP) w rolnictwie polskim w latach 2012–2018 zwiększyła się o 19 p.p. ze 113% do 132%, Natomiast ogółem średnia dla państw UE-28 wzrosła o 6 p.p. tj. z 104% do 110%, Różnica TFP między Polską a średnią dla państw UE-28 wyniosła w 2012 r. – 9 p.p. a w 2018 r. 22 p.p., na korzyść Polski. Najwyższy wzrost TFP biorąc pod uwagę 2019 rok odnotowano w rolnictwie cypryjskim i belgijskim (wzrost o ponad 50%). Podobnie silne zwiększenie produktywności jak w rolnictwie w Polsce miało miejsce w przypadku rolnictwa duńskiego, litewskiego, węgierskiego i słoweńskiego. Jednocześnie odnotowano spadek TFP w rolnictwie niemieckim, chorwackim i maltańskim[6].

Zatrudnienie według działalności gospodarczej (C13 Employment by economic activity)

Przeciętnie w 2020 r. w Polsce pracowało 16,4 mln osób, większość z nich, bo pracowało w 58,7% w usługach (w sektorze III), 31,7% w przemyśle (w sektorze II), a 9,6% w rolnictwie. Według Eurostat w 2019 roku łącznie w UE-27 pracowało ok. 194,9 mln osób, pracujący w Polsce stanowili 8,5%. Struktura zatrudnienia odbiegała w UE odbiegała od polskiej. Zdecydowana większość, bo 72,9% osób mających zatrudnienie pracowało w usługach, co odpowiada znaczeniu tego sektora w gospodarce, 22,5% - w sektorze II, a tylko 4,6% w sektorze pierwotnym. Sektorowa struktura zatrudnienia różni się znacząco w poszczególnych krajach UE, co jest w głównie uwarunkowane ogólnym poziomem rozwoju ogólnogospodarczego. We wszystkich krajach UE relatywnie najwięcej osób pracuje w usługach, ale udział pracujących w tym sektorze wahał od 48,3% (Rumunia) do 83,5% (Holandia). Niższym zatrudnieniem w usługach niż w Polsce cechowały się tylko gospodarki Rumuni i Bułgarii (57,6%). Bardzo wysoki udział (ponad 80%) pracujących w usługach odnotowano aż w 7 krajach (Niemcy, Francja Luksemburg, Belgia, Wielka Brytania i Holandia).

W 2019 r. przemył spożywczym zatrudniał 2,4% ogółu pracujących w UE-27 i był to udział o 0,1 pp. niższy w 2015 r. i identyczny jak w 2012 r. Udział pracujących w tym dziale w 2019 roku wahał od 0,9% (Szwecja) do 4,1% (Chorwacja). Relatywnie wysoki udział pracujących w przemyśle spożywczym był w Grecji i Bułgarii (po 3,3%), a także w Polsce (3,1%). Najwięcej pracowników w liczbach absolutnych w przemyśle spożywczym zatrudniały Niemcy, co stanowiło 16,7% całkowitego zatrudnienia w tym sektorze w UE-27. Ten sektor zatrudniał również dużą liczbę osób we Francji, w Hiszpanii, we Włoszech iw Polsce. Te państwa wraz z Niemcami zatrudniały 61,9% wszystkich osób pracujących w przetwórstwie spożywczym UE-27. Jeśli chodzi o zmiany w latach 2014–2019, liczba osób pracujących w sektorze spożywczym wzrosła w UE-27 o 0,9%. Wzrost zatrudnienia odnotowano w 19 państwach UE-27, a skala tego

zwiększenia wahała się od 0,2% (Szwecja) do 13,7% (Luksemburg), przy czym relatywnie duży bo przynajmniej 3,5-procentowy wzrost nastąpił również w Grecji, w Rumunii, Portugali i na Malcie. Skala spodku była mniej zróżnicowana i mieściła się w przedziale od – 0,4% (Irlandia) do – 8,7% (Szwecja), gdy w Polsce wyniosła – 0,2%.

Na działania związane z upowszechnianiem wiedzy i wspieraniem innowacji przeznaczono zaledwie około 1,5% ogólnego budżetu PROW 2014–2020. Wynika to przede wszystkim z ograniczonej współpracy sektora naukowo-badawczego oraz niewielkiego zainteresowania rolników inwestowaniem w innowacyjne rozwiązania. Inwestycje te są obarczone większym ryzykiem. Jeszcze niższy (1,1%) był udział projektów związanych z rozwojem rolnictwa i obszarów wiejskich w ramach programu Horyzont 2020.

Udział budżetu UE na upowszechnianie wiedzy i innowacji (I.1)

Z European Innovation Scoreboard (2021) wynika, że gospodarka Polska charakteryzowała się bardzo niskim poziomem innowacyjności w skali Unii Europejskiej. Syntetyczny wskaźnik innowacyjności osiągnął wartość 66,9 pkt, co uplasowało Polskę na 4 miejscu od końca wśród krajów Unii Europejskiej. Na niższym poziomie innowacyjności były jedynie gospodarki Litwy, Rumunii oraz Bułgarii. Bardzo źle oceniana jest również atrakcyjność systemu badań, za którą Polska uzyskała 44,3 pkt, co uplasowało ją na 3 miejscu od końca, wśród krajów UE.

W 2019 r. wydatki producentów żywności i napojów na badania i rozwój w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły zaledwie 3,4 euro (dla porównania w Irlandii 15,3 euro i w Danii 16,1 euro) (Eurostat, Nace Rev.2, 2022). Choć wydatki te wyraźnie wzrosły w ostatnim okresie (z 33 mln euro w 2015 r., do blisko 129 mln euro w 2019 r., również dzięki środkom z funduszy strukturalnych UE), nadal wyraźnie odbiegają od wydatków przedsiębiorstw w najbardziej konkurencyjnych gospodarkach żywnościowych w Europie.

Działalność innowacyjna oraz w zakresie badań i rozwoju jest zróżnicowana na poziomie poszczególnych przedsiębiorstw. Podobnie jak w innych sektorach, najbardziej innowacyjne są duże oraz bardzo duże korporacje transnarodowe funkcjonujące w przemyśle spożywczym. Aktywność innowacyjna małych i średnich przedsiębiorstw jest ograniczona. W tej grupie problemem pozostaje również niski poziom automatyzacji produkcji. W najbardziej rozwiniętych pod względem technologicznym gospodarkach UE przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego inwestują w rozwiązania pozwalające na możliwie pełną automatyzację i robotyzację produkcji. W Polsce jedynie 3% przedsiębiorstw przemysłu spożywczego wykorzystuje roboty przemysłowe, w Szwecji takich przedsiębiorstw jest 31%, w Holandii 22%, Danii 16%, Słowenii 10%, Francji 8% i Estonii 8% (dane za 2018 r., Eurostat 2020).

Problem niskiej kultury innowacyjności tj. wąskiego zakresu współpracy biznesu z sektorem nauki we wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań dotyczy przede wszystkim firm należących do sektora MŚP (w szczególności osoby zarządzające na poziomie mikroprzedsiębiorstw), w przypadku których dystans technologiczny do liderów rynku europejskiego z każdym rokiem powiększa się w znaczący sposób.

Wartość produkcji w systemach jakości UE (C.34)

Jednym ze sposobów realizacji polityki jakości żywności Unii Europejskiej jest wyróżnianie znakami potwierdzającymi wysoką jakość produktów rolnych i produktów żywnościowych pochodzących z konkretnych regionów oraz charakteryzujących się tradycyjną metodą produkcji.

Żywność ekologiczna

W 2020 r. funkcjonowało w Polsce ok. 18,6 tys. ekologicznych gospodarstw rolnych.[7] W strukturze upraw ekologicznych dominują zboża (ok. 28% całej powierzchni użytków rolnych), warzywa i uprawy sadownicze (owoce) stanowiły po 6,2%, pozostałe uprawy (ziemniaki, rośliny przemysłowe i wysokobiałkowe) stanowiły ok 14%, z kolei uprawy na pasze - blisko 21%[8].

Obserwowany jest wzrost liczby podmiotów zajmujących się przygotowywaniem produktów ekologicznych[9] z 312 w 2012 r. do 1104 w 2020 r., tj. o 10% więcej niż na koniec 2019 r. i 3,5-krotnie więcej niż na koniec 2012 r.[10]. Wzrosła liczba importerów – ze 120 w 2016 r. do 267 w 2020 r., a liczba dostawców kwalifikowanego materiału siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego – ze 143 w 2016 r. do 250 w 2020 r.

Kluczową kwestią zagospodarowania rolniczej produkcji ekologicznej jest sektor przetwórstwa ekologicznego. W 2021 r. powstał nowy „Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego

na lata 2021-2027", który zakłada dalszy rozwój produkcji żywności przetworzonej na bazie produktów ekologicznych.

Żywność tradycyjna i regionalna

Łączna liczba produktów posiadających zarejestrowane nazwy geograficzne (ChNP, ChOG) i GTS w Polsce wynosi 46. Polska pod względem zarejestrowanych produktów zajmuje 8 miejsce wśród 28 państw członkowskich UE oraz 1 miejsce wśród tzw. nowych państw członkowskich.

Rynek żywności tradycyjnej i regionalnej wchodzi w fazę rozwoju a jego udział w wartości całego polskiego rynku artykułów żywnościowych i napojów wynosi poniżej 1%. Produkty zarejestrowane jako ChNP, ChOG, GTS dostępne są w ogólnopolskich sieciach handlowych, ale sprzedawane są głównie w regionalnych kanałach dystrybucji. Często sprzedawane są bezpośrednio w gospodarstwie rolnym lub w przetwórni producenta, w lokalnych punktach sprzedaży, na targach i bazarach, bez odpowiedniego wsparcia marketingowego.

[1] https://ec.europa.eu/eurostat/data/database

[2]P. Szajner, I. Szczepaniak (2020), Ewolucja sektora rolno-spożywczego w warunkach transformacji gospodarczej, członkostwa w UE i globalizacji gospodarki światowej „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej", 365(Special Issue 4), 61-85. https://doi.org/10.30858/zer/128631.

[3] Np. Ł. Ambroziak (2017), Ceny relatywne w polskim eksporcie produktów rolno-spożywczych do krajów Unii Europejskiej, w: „Konkurencyjność polskich producentów żywności i jej determinanty (3)" (red. I Szczepaniak), Seria Program Wieloletni 2014–2019, IERiGŻ-PIB, Warszawa.

[4] Niepublikowane dane Ministerstwa Finansów [20.04.2022].

[5] Dane WITS-Comtrade, https://wits.worldbank.org/ [20.04.2022].

[6] European Commission, CAP Context Indicators, data pobrania danych: 21-04-2022 https://agridata.ec.europa.eu/extensions/IndicatorsSectorial/AgriculturalProductivity.html

[7]IJHARS (2021), Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2019-2020, Warszawa.

[8] Nachtman G. (2021) Rolnictwo ekologiczne w Polsce wobec działań na rzecz jego rozwoju, Wiadomości Statystyczne, 2021, vol. 66,7, s. 35-36.

[9] Zgodnie z definicją, zawartą w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848, przygotowanie oznacza działania polegające na konserwowaniu lub przetwarzaniu produktów ekologicznych lub produktów w okresie konwersji lub każde inne działanie, któremu poddawany jest nieprzetworzony produkt, niezmieniające produktu wyjściowego, takie jak ubój, rozbiór, czyszczenie lub młócenie jak również pakowanie, znakowanie lub wprowadzanie zmian w znakowaniu odnoszących się do produkcji ekologicznej.

Zgodnie z definicją, zawartą w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 podmiot oznacza osobę fizyczną lub prawną odpowiedzialną za zapewnienie zgodności z niniejszym rozporządzeniem na każdym znajdującym się pod jej kontrolą etapie produkcji, przygotowania i dystrybucji.

[10] IJHARS (2021), Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2019-2020, Warszawa.

2.1.SO3.2 Identyfikacja potrzeb

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 2.	Wspieranie krótkich/alternatywnych łańcuchów wartości w tym związanych z produkcją wysokiej jakości	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 3.	Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości	wymagana (++)	Częściowo

CS 3.P 4.	Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 5.	Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 3.P 6.	Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym	pożądana (+)	Tak
CS 3.P 7.	Wykorzystanie cyfryzacji w dostępie do usług finansowych, informacji oraz poprawie łańcucha dostaw	pożądana (+)	Nie

Inne uwagi związane z oceną potrzeb.

-

2.1.SO3.4 Logika interwencji

Forma interwencji	Typ interwencji	Kod interwencji (państwo członkowskie) – nazwa	Wspólny wskaźnik produktu
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.1. - Poprawa infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, dostosowania produkcji do popytu w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacji kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.2. - Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.5. - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.6. - Badania i rozwój	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	ADVI1(47(1)(b)) - usługi doradcze i pomoc techniczna, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	TRAINCO(47(1)(c)) - szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym	I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

Sectoral - Owoce i warzywa	PROMO(47(1)(f)) - promocja, komunikacja i marketing, w tym działania i działalność ukierunkowane w szczególności na zwiększenie wiedzy konsumentów o unijnych systemach jakości i znaczeniu zdrowego odżywiania się, a także na dywersyfikację i konsolidację rynków	I.7.3. - Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	WITHD(47(2)(f)) - wycofanie z obrotu w celu bezpłatnej dystrybucji lub zmiany przeznaczenia, w tym w razie potrzeby przetwarzanie produktów w celu ułatwienia ich wycofania z obrotu	I.7.4. - Wycofanie z rynku owoców i warzyw	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.6.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.6.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.7.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.7.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.2. - Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	O.28. Liczba wspieranych grup producentów oraz organizacji producentów
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.3. - Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności	O.32. Liczba operacji lub jednostek objętych wsparciem z tytułu innego rodzaju współpracy (oprócz europejskiego partnerstwa innowacyjnego zgłaszanego w O.1)
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.4. - Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności	O.29. Liczba beneficjentów otrzymujących wsparcie na rzecz uczestnictwa w oficjalnych systemach jakości
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI	O.1. Liczba projektów grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI)
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.6. - Zobowiązania dla beneficjentów działania 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.2. Tworzenie i rozwój organizacji	O.28. Liczba wspieranych grup producentów oraz organizacji producentów

		producentów i grup producentów rolnych	
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.7 - Zobowiązania dla beneficjentów poddziałania 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności	O.29. Liczba beneficjentów otrzymujących wsparcie na rzecz uczestnictwa w oficjalnych systemach jakości
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy

Przegląd

Wyniki analizy SWOT dla Celu 3 dotyczącego poprawy pozycji rolników w łańcuchu wartości wskazują na potrzebę działań na rzecz wzmocnienia pionowej integracji (powiązań umownych i kapitałowych) małych i średnich gospodarstw rolnych z przemysłem spożywczym oraz poprawy pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym. Konieczne jest zatem promowanie współpracy między rolnikami (w tym wspólnych przedsięwzięć) oraz takiej struktury podmiotowej poszczególnych branż, która będzie sprzyjać konkurencyjnym zachowaniom względem pozostałych uczestników rynku i rozwojowi lokalnych łańcuchów dostaw. Środkami realizacji tych zadań będzie zarówno wsparcie finansowe wspólnych działań, pojedynczych projektów inwestycyjnych (uwarunkowane koniecznością zawieraniem umów długoterminowych na dostawy z pozostałymi uczestnikami rynku), jak i odpowiednie doradztwo i coaching w tym zakresie.

Przeprowadzone analizy pokazują, że obecna skala małego przetwórstwa, opartego na zasobach gospodarstwa rolnego, szczególnie w sektorze produkcji żywności wysokiej jakości, jest niewielka. Taka organizacja rynku rolno-spożywczego utrudnia rozwój rynków lokalnych oraz bezpośrednie dotarcie przez rolnika do konsumenta.

Dalszej modernizacji, w tym transformacji w kierunku bardziej zielonej i cyfrowej gospodarki wymagają małe i średnie zakłady przetwórcze. Jednym z priorytetów Strategii „Od pola do stołu” jest skracanie łańcuchów dostaw żywności poprzez poprawę pozycji rolnika w łańcuchu wartości oraz integrację poziomą i pionową uczestników łańcucha. Poprawa pozycji rolnika w łańcuchu dostaw żywności, a także wsparcie konkurencyjności podmiotów sektora przetwórstwa, będzie kontynuowane poprzez interwencje związane z zakładaniem działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa przez rolników, rolniczy handel detaliczny (RHD), rozwój działalności w zakresie przetwórstwa i wprowadzania produktu do obrotu przez zorganizowane formy rolników (grupy i organizacje producentów rolnych, spółdzielnie i inne), a także wsparcie inwestycyjne dla zakładów przetwórczych (mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa) na realizację inwestycji o większej skali, prowadzących działalność gospodarczą w zakresie przetwarzania (w tym zyskującego na znaczeniu sektora przetwórstwa ekologicznego oraz produkcji pasz na bazie wysokobiałkowych surowców pochodzenia krajowego i innych państw UE). Wskazane zakłady

przetwórcze są głównym odbiorcą produktów rolnych na poziomie lokalnym. Dodatkowo, wsparcie w formie instrumentów finansowych przewidziane jest (oprócz sektora MŚP) również dla dużych przedsiębiorstw przetwórczych na ich modernizację związaną z rosnącymi wymaganiami w zakresie ochrony środowiska (w tym: „Zielonego Ładu", „Od pola do stołu", czy wytwarzania pasz bez GMO), co ma kluczowe znaczenie dla całego sektora przetwórczego oraz gospodarki ze względu na dużą skalę produkcji i wielkość emisji wytwarzanych przez duże przedsiębiorstwa.

W oparciu o wyniki analizy SWOT zidentyfikowano następujące potrzeby, które będą częściowo lub w całości realizowane w ramach Planu w celu zapewnienia poprawy pozycji rolników w łańcuchu wartości.

CS 3.P 1 Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji

Z uwagi na duże potencjalne korzyści jakie wynikają ze współpracy producentów rolnych w ich funkcjonowaniu na rynku, doświadczenia we wdrażaniu działań promujących taką współpracę, a także nowe możliwości i uwarunkowania wynikające z nowych przepisów UE, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przeprowadziło szereg spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami wszystkich branż sektora rolno-żywnościowego, w ramach których dokonano diagnozy sytuacji, identyfikacji barier i potrzeb gospodarczego organizowania się rolników. Nie tylko uczestnicy rynku ale także ewaluator ex-ante wskazali na: (i) niską skłonność rolników do podejmowania takiej współpracy, (ii) konieczność kontynuowania wysiłków w tym zakresie ze względu na oczywiste przesłanki ekonomiczne oraz (iii) potrzebę kompleksowego podejścia do realizacji tej potrzeby obejmującego zarówno zachęty finansowe (w formie dedykowanej jak i preferencji w dostępie do różnych działań Planu), jak i upowszechnianie wiedzy i doradztwo. Stwierdzono także, że docelową preferowaną formą współpracy, także w innych sektorach niż owoce i warzywa powinna być uznana organizacja producentów mająca teoretycznie większy potencjał ekonomiczny i uprawnienia określone w przepisach UE.

W związku z powyższym, Plan Strategiczny WPR ma na celu zwiększenie stopnia zorganizowania rolników, w szczególności w formule organizacji producentów (I.7.1. – I.7.6), poprzez: (i) kontynowanie wsparcia „na start" dla nowych grup i organizacji (I. 13.2., I. 13.6); ; (ii) wprowadzenie wymogów dla beneficjentów ww. wsparcia dla nowych grup i organizacji, które zapewnią większą ich trwałość a jednocześnie będą stanowiły element edukacyjny – przygotowujący do angażowania się w przyszłości w bardziej złożone przedsięwzięcia finansowe (m.in. interwencje sektorowe). Taki charakter ma wymóg realizacji planu biznesowego oraz obowiązek przeznaczenia przez organizacje producentów przynajmniej 30% otrzymanego wsparcia na środki trwałe (wspólne inwestycje); (iii) zróżnicowanie wysokości wsparcia w sposób preferujący formę organizacji producentów; (iv) objęcie grup, organizacji, a także spółdzielni w sektorze rolno-spożywczym (i ich członków) preferencjami w zakresie dostępu do innych mechanizmów wsparcia w ramach Planu (dotyczy to takich interwencji jak: Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje), Rozwój małych gospodarstw, Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem, Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności oraz Krajowego Planu Odbudowy (działanie Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu); (v) zintensyfikowanie działań edukacyjno-informacyjnych na temat korzyści wynikających ze współpracy rolników oraz rozwijających umiejętności, wiedzę niezbędną do podejmowania i prowadzenia takiej współpracy jako elementu systemu AKIS. Intensywne działania szkoleniowe będą miały na celu podnoszenie świadomości w zakresie tworzenia wspólnych struktur rolników, jakimi są m.in. organizacje producentów, w tym także zasad realizacji wsparcia w postaci interwencji sektorowych. W szkoleniach tych będą mogły być wykorzystane m.in. doświadczenia krajowe z wdrażania interwencji sektorowych w sektorze owoców i warzyw.

W pracach diagnostycznych i konsultacjach wnikliwie rozważono zasadność realizacji interwencji sektorowych w sektorach innych niż obowiązkowe, tj. poza sektorem owoców i warzyw oraz pszczelarstwa. Wnioski płynące z tych spotkań wskazują, że na chwilę obecną nie ma w tym zakresie wystarczającego potencjału, przede wszystkim ze względu na brak organizacji producentów w sektorach innych niż owoce i warzywa. Stwierdzono, że najpierw powinny oddolnie powstawać inicjatywy rolników, prowadzące do utworzenia organizacji producentów motywowane dążeniem do optymalizacji ekonomicznej w sferze produkcji i handlu, i dopiero tak ugruntowane podmioty będą w stanie podjąć się realizacji skomplikowanego mechanizmu jakim są interwencje sektorowe. Dotychczasowe doświadczenie Polski wyraźnie wskazują, że zachęty finansowe nie dają gwarancji powstawania trwałych rynkowych i

konkurencyjnych podmiotów opartych na współpracy rolników, ponieważ spora część beneficjentów takiego wsparcia rezygnuje z dalszej działalności po zakończeniu jego otrzymywania.

Ponadto, rozszerzenie mechanizmu interwencji sektorowych na inne rynki wiązałoby się z wysokim ryzykiem niepełnego wykorzystania krajowej koperty finansowej (brak mechanizmu powrotu niewykorzystanych środków finansowych przeznaczonych na realizację interwencji sektorowych do koperty krajowej płatności bezpośrednich). W Planie Strategicznym WPR przewidziano więc realizację interwencji sektorowych w zakresie obligatoryjnym dla państwa członkowskiego, tj. w sektorach owoców i warzyw oraz w pszczelarskim.

Z kolei w pozostałych sektorach, w tym sektorze wieprzowiny, podstawowym instrumentem dedykowanym promowaniu współpracy rolników będzie ryczałtowe, przejściowe, wsparcie dla grup producentów rolnych oraz organizacji producentów, z wyraźną preferencją organizacji producentów. Już w okresie 2014–2020 sektor wieprzowiny jest wspierany w ramach działania 9 PROW 2014–2020 i ten właśnie sektor ma najwyższy udział w liczbie beneficjentów (ponad 50%) tego instrumentu.

Jednocześnie, w ramach interwencji na rynku owoców i warzyw przewiduje się kontynuację dotychczasowego podejścia, które było wdrażane od 2010 r. w oparciu o *Strategię krajową dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw oraz zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2018-2022*. Dodatkowo, planowane jest rozszerzenie zakresu interwencji powiązanej z zapobieganiem kryzysom oraz zarządzaniem kryzysowym. W sektorze owoców i warzyw obserwujemy wciąż niewielkie zainteresowanie tworzeniem organizacji producentów i realizacją programów.

W przypadku krajowego sektora owoców i warzyw nadal wartość produkcji kierowanej na rynek za pośrednictwem organizacji producentów owoców i warzyw, w tym organizacji producentów należących do zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw pozostaje relatywnie niska. Zgodnie z danymi przedstawionymi w sprawozdaniu rocznym skierowanym do Komisji Europejskiej w roku 2020 polskie organizacje producentów owoców i warzyw, w tym organizacje należące do zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw sprzedały produkcję o wartości 3 282 204 924,00 zł, co stanowiło ok. 21,57% wartości produkcji rynkowej tego sektora. W roku 2017 tj. na etapie poprzedzającym wdrożenie *Strategii krajowej dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw oraz zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2018-2022*, wskaźnik ten wynosił ok. 24,35%, przy czym wartość łącznej krajowej produkcji owoców, warzyw, grzybów oraz ziół wyniosła 14 178 164 000,00 zł.

Kontynuowane będzie także wsparcie inwestycyjne dla podmiotów prowadzących działalność w ramach form zorganizowanych na inwestycje w zakresie wprowadzania do obrotu i przetwórstwa rolno-spożywczego (I 10.6.1, I 10.6.2, I 10.7.1, I 10.7.2). Pomoc kierowana będzie również do grup, organizacji oraz związków i zrzeszeń tych podmiotów, w celu zapewnienia odpowiedniej pomocy inwestycyjnej dla poprawy systemów przygotowania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych. Nadal wspierani będą rolnicy, którzy chcą rozpocząć prowadzenie działalności przetwórczej. Tu szczególnie mniejsze gospodarstwa rolne będą mogły skorzystać ze wsparcia inwestycyjnego przygotowywać do sprzedaży na rynkach lokalnych produkty wysokiej jakości. W tym zakresie oferowane będzie wsparcie premiowe na rozwój działalności przetwórczej i rolniczego handlu detalicznego (RHD). Komplementarnie, aby zwiększyć dynamikę procesu rozwoju rynków lokalnych producenci rolni produkujący w ramach krajowych i UE systemów jakości będą mogli realizować wspólne projekty i otrzymać wsparcie w ramach rozwoju współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności (I.13.3., I.13.4). Wspólne działania rolników możliwe będą również w ramach interwencji I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI, gdzie podejmowane będą działania w obszarze m. in. propagowania zainteresowania rolników alternatywnymi łańcuchami dostaw, nowymi kanałami dystrybucji (zorganizowane formy handlu, platformy żywnościowe, handel internetowy itd.) oraz informacji rynkowej (poprawa transparencji rynkowej).

Skracanie łańcuchów dostaw poprzez organizowanie wspólnej sprzedaży przez rolników będzie mogłoby być wspierane również w ramach podejścia LEADER. W tym celu zostaną wykorzystane doświadczenie z okresu programowania 2014-2020, w tym związane z wdrażaniem projektów tzw. e-skrzynek rolniczych.

W kontekście zdiagnozowanej potrzeby wspieranie współpracy rolników, warto wskazać, że w ramach wdrażanego w Polsce programu Polski Ład realizowane jest przedsięwzięcie pn. Zachęty dla spółdzielczości rolnej. Mając na uwadze fakt, że spółdzielczość na terenach Polski ma silne tradycje oraz

daje możliwość oddolnego tworzenia zorganizowanych struktur rolników podjęto decyzję, że konieczne jest dokonanie przeglądu przepisów regulujących funkcjonowanie spółdzielni zajmujących się produkcją rolną, w tym istniejących ewentualnych obciążenia tego typu podmiotów. Celem tego przeglądu ma być zidentyfikowanie barier utrudniających powstawanie i funkcjonowanie spółdzielni oraz zaproponowanie możliwych zachęt do ich tworzenia i funkcjonowania w różnych obszarach – od ochrony środowiska, przez prawo budowlane czy zachęty podatkowe.

CS 3.P 2 Wspieranie krótkich/alternatywnych łańcuchów wartości w tym związanych z produkcją wysokiej jakości

Zidentyfikowano potrzebę silniejszej współpracy pomiędzy rolnikami a sektorem przetwórstwa oraz zwiększanie roli (udziału w rynku) krótkich łańcuchów dostaw, w szczególności w odniesieniu do małych gospodarstw i produktów wysokiej jakości. Zaproponowane podejście będzie sprzyjać skracaniu łańcucha dostaw zapewniając tym samym większe dochody rolnikom, a konsumentom dostęp do bezpiecznej żywności, wytwarzanej bardziej tradycyjnymi metodami. Krótszy łańcuch dostaw pozwoli zachować autentyczność i oryginalność lokalnej tradycyjnej polskiej żywności.

Skracanie liczby ogniw łańcucha żywnościowego jest również rozwiązaniem pozwalającym na bezpośrednie wchodzenie rolników w dalsze fazy łańcucha żywnościowego. W Polsce zgodnie z przepisami producent rolny ma do dyspozycji różnego rodzaju możliwości prowadzenia działalności gospodarczej w zależności od poziomu reżimu przepisów sanitarnych i weterynaryjnych oraz gotowości w zakresie rejestracji działalności, a tym samym podlegania powszechnym przepisom podatkowym i emerytalnym oraz rozwiązań w zakresie doradczym i coachingowym. W Polsce mamy obecnie ok. 15,0 tys. podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) oraz ok. 2,3 tys. w ramach działalności MOL (produkcja marginalna, ograniczona, lokalna) oraz rzeźnie rolnicze.

Wskazuje to na potrzebę wsparcia tego rodzaju działalności, co wpłynie na poprawę pozycji producentów rolnych w łańcuchu wartości.

W ramach interwencji (I.10.6.1) Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości – w gospodarstwie PS WPR zaproponowano listę różnego rodzaju beneficjentów potencjalnie mogących rozpoczynać lub kontynuować działalność w ramach krótkich łańcuchów tj. rolników, małżonków rolników, domowników oraz mikroprzedsiębiorca (korzystających z własnych produktów rolnych), tak by jak najszerszy zakres podmiotów mógł korzystać ze wsparcia publicznego w tym zakresie (I 10.6.1., I 10.6.2., I 10.7.1., I 10.7.2). W zakresie produkcji wysokiej jakości funkcjonowanie łańcuchów dostaw wspierane jest również dzięki wsparciu producentów oraz promocji żywności wysokiej jakości (I.13.3, I.13.4).

Inwestycje realizowane na rzecz krótkiego łańcucha dostaw spowodują również skrócenie odległości pomiędzy producentem a konsumentem, co w dłuższej perspektywie może przyczyniać się do ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu. Zmniejszenie liczby pośredników niezbędnych do dostarczenia konsumentowi produktu końcowego zapewni lepszą jakość, wynikającą z wyeliminowania przechowywania i przepakowywania, niższą finalną cenę produktu dla konsumentów, wyższy udział producenta w zysku z wytworzenia i sprzedaży produktu.

W aspekcie logistyki krótkie łańcuchy dostaw ograniczają nadmierny transport żywności w ramach wydłużonych łańcuchów dostaw. To z kolei prowadzi do ograniczenia kosztów transportu, mniejszej emisji gazów cieplarnianych, wolniejszego zużycia dróg lokalnych oraz mniejszego przeciążenia w ruchu lokalnym. W ten sposób osiąga się korzyści ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.

Dalsze wsparcie inwestycji w zakresie krótkich łańcuchów dostaw żywności przyniesie szereg korzyści ekonomicznych, społecznych i środowiskowych. Są to m in.: pogłębianie się powiązań producentów z konsumentami. Oparcie ich na zaufaniu i wzajemnym porozumieniu często kończy się zawiązaniem trwałego partnerstwa, polegającego na aktywnym włączeniu nabywców żywności w procesy produkcyjne, np. poprzez tworzenie i utrzymanie przez nich lokalnych systemów żywnościowych oraz krótkich łańcuchów dostaw w danym rejonie, rozszerzenie asortymentu produktów lokalnych oraz zapewnienie nowych miejsc pracy i podtrzymanie ich, zwłaszcza na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (np. górskich), propagowanie lokalnych, tradycyjnych czy sezonowych produktów pogłębia spójność społeczną (konsumentów, producentów i sprzedawców), a także przyczynia się do poprawy stanu środowiska naturalnego. Im krótszy jest łańcuch dostaw, tym łatwiej jest zachować i

przekazać autentyczność i oryginalność żywności, jeśli chodzi o jej przynależność kulturową, tradycyjne metody produkcji i pochodzenie składników.

W przypadku dalszego rozwoju krótkich łańcuchów dostaw producenci będą w stanie lepiej i szybciej reagować na potrzeby konsumentów, oferując im produkty znanego pochodzenia, co ma kluczowe znaczenie w przypadku potencjalnych kryzysów (epidemicznych, wojennych, klęskowych), które bezpośrednio mogą wpływać na zerwanie łańcuchów dostaw żywności.

Uzupełnieniem polityki WPR w zakresie wsparcia pozycji rolnika w łańcuchu wartości są zapisy Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) w zakresie Inwestycji A 1.4.1. „Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu". W ramach inwestycji realizowane będą następujące działania dotyczące wsparcia przetwórstwa rolno-spożywczego i skracania łańcucha dostaw: (i) wsparcie rolników w zakresie przetwarzania i wprowadzania do obrotu/zbywania produktów rolnych, rybołówstwa i spożywczych w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD), sprzedaży bezpośredniej i działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL), tworzenie miejsc bezpośredniej sprzedaży dla spożywczych produktów lokalnych.

CS 3.P 3 Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości

Skuteczną formą współpracy, poprawy konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości jest lepsze zorganizowanie rynkowe rolników i przetwórców w łańcuchu dostaw żywności, a tym samym łańcuchu wartości.

Przyjęta strategia w zakresie wsparcia sektora rolno-spożywczego wskazuje na potrzebę kontynuacji stymulowania zaangażowania sektora przetwórstwa rolno-spożywczego na rzecz dobrych praktyk w zakresie zrównoważonego przetwarzania żywności, sposobów jej sprzedaży i budowania dobrych relacji z dostawcami surowców rolnych (rolnicy, grupy producentów, spółdzielnie). Dotyczy to w szczególności MŚP, dla których koszty dostosowań do nowych standardów produkcji (związanych m.in. z realizacją założeń Europejskiego Zielonego Ładu) będą stanowić duże wyzwanie organizacyjne i ekonomiczne, co z kolei może sprzyjać dalszej koncentracji podmiotowej ogniwa przetwórstwa. Zgodnie z założeniami strategii UE „Od pola do stołu", przetwórstwo spożywcze powinno wyznaczać dobre standardy, zwiększając dostępność produktów i przystępność cenową zdrowej i zrównoważonej żywności, aby zmniejszyć ogólny ślad środowiskowy systemu żywnościowego. Wskazane wyzwania będą wymagać innowacyjnego podejścia w zakresie nowych produktów, procesów i technologii. W tym celu określone zostały kryteria wyboru, w ramach których zastosowano preferencję dla projektów, w których co najmniej 50% kosztów kwalifikowalnych dotyczy inwestycji o charakterze innowacyjnym.

Preferencje te zostały przypisane interwencji PS WPR I 10.6.1 – Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości – w gospodarstwie i I 10.7.1 – Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości – poza gospodarstwem w zakresie podwyższonego poziomu wsparcia (do 60% kosztów kwalifikowalnych inwestycji) oraz możliwości realizacji inwestycji dotyczących wprowadzania do obrotu produktów rolnych.

Wprowadzanie przez uczestników łańcucha dostaw żywności innowacyjnych rozwiązań może przyczynić się do poprawy efektywności i skuteczności podmiotów w nim uczestniczących, jak też całego łańcucha wartości. Jest to szczególnie ważne w przypadku łańcucha dostaw żywności, w którym jakość produktu jest jednym z nieodłącznych elementów konkurowania na rynku. Dodatkowo są one czynnikiem wspierającym bezpieczeństwo żywnościowe. Zakres zastosowania przez uczestników łańcucha wartości innowacyjności ograniczony jest jednak specyfiką produkcji w sektorze rolno-żywnościowym, wynikającą z sezonowości popytu i podaży na produkty rolne i spożywcze oraz jest zróżnicowany na poziomie poszczególnych przedsiębiorstw. Zauważyć należy, że znaczenie innowacji w logistyce dostaw żywności znalazło odzwierciedlenie w wielu programach Unii Europejskiej. Zwraca się w nich przede wszystkim uwagę na współpracę wszystkich podmiotów łańcucha dostaw oraz przepływ materiałów i informacji między nimi. Wykorzystanie tych programów ma na celu zwiększenie efektywności łańcucha oraz poprawę jakości i trwałości produktów żywnościowych. W tym zakresie wsparcie będzie realizowane w ramach interwencji I 13.2. – Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych. Uzupełniająco w sektorze owoców i warzyw wsparcie na poprawę organizacji produkcji i dostosowania do popytu oraz organizacji dostaw realizowane będzie w ramach interwencji I.7.1. Poprawa infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, dostosowania produkcji do popytu w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacji kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacji cen producentów owoców

i warzyw oraz I.7.2. Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw. Dodatkowo wsparcie na poszukiwanie rozwiazań innowacyjnych będzie zapewnione w ramach interwencji I.7.6. Badania i rozwój.

Komplementarnie potrzeba będzie realizowana w oparciu o środki KPO – Inwestycja A 1.4.1, które będą przeznaczone m.in. na wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw **(MŚP) przetwórstwa rolno-spożywczego** w zakresie przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych i rybołówstwa, w celu zagospodarowania pierwotnej produkcji rolnej na poziomie lokalnym oraz dywersyfikację kanałów dystrybucji poprzez tworzenie **centrów przechowalniczo-dystrybucyjnych oraz regionalnych rolno-spożywczych** rynków hurtowych, w tym spółdzielni oraz podmiotów z udziałem Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego, jako miejsc magazynowania towarów w czasach zakłóceń dostaw i ich komasacji, co będzie pozytywnie wpływać na możliwości eksportu krajowych produktów rolnych i rybołówstwa.

CS 3.P 4 Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu

Ukierunkowanie wsparcia na sprzedaż produktów rolnych za pośrednictwem zorganizowanych form handlu, w tym m.in. platform handlowych, centrów dystrybucji produktów rolnych, rynków lokalnych i hurtowych jest integralnym elementem wzmacniania pozycji rolników w łańcuchu wartości poprzez skracanie łańcucha żywnościowego. Udrożnienie dostępności producentom rolnym do tego typu kanałów dystrybucji umożliwi pozyskanie szerokiego grona odbiorców produktów żywnościowych. Za pośrednictwem platform żywnościowych tworzy się przejrzysty, rynkowy system wyznaczania cen towarów rolno-spożywczych.

Udrożnienie dostępności producentom rolnym do tego typu kanałów dystrybucji znacząco ograniczy koszty transakcyjne oraz ryzyko handlowe i cenowego, zapewni bezpieczeństwo obrotu, wyeliminuje zagrożenia związane z nieterminowym dostarczeniem towaru, pogorszeniem jego jakości czy opóźnieniem w zapłacie. Wpłynie to również na wzrost konkurencyjności polskich podmiotów sektora rolno-spożywczego, zarówno na rynku krajowym, jak i na rynkach zagranicznych. A w dalszej kolejności przyczyni się do zwiększenia eksportu produktów rolno-spożywczych.

Potrzeby w tym zakresie będą realizowane poprzez różne formy wsparcia umożliwiające poprawę organizacji sprzedaży, także poprzez platformy sprzedażowe. Przyczyniać się do tego będą interwencje I.7.1. Poprawa infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, dostosowania produkcji do popytu w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacji kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw. I.7.2. Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw oraz I 13.2. – Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych. W sektorze produkcji w systemach jakości pomoc realizowana będzie ww. zakresie w ramach interwencji I.13.3 Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości.

Uzupełniająco wsparcie dla rozwoju rolniczego handlu detalicznego realizowane będzie w ramach interwencji I 10.6.1 i I 10.6.2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości - w gospodarstwie (dotacje i instrumenty finansowe, wzmocnią efekt poprawy organizacji róznych form handlu.

CS 3.P 6 Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym

Nawiązanie trwałych relacji z odbiorcami produktów rolnych (zakładami przetwórczymi) w formie umów, szczególnie długoterminowych jako warunków kwalifikowalności w ramach Interwencji I.10.7.1, (dotacja) tj. umów zawartych w terminie umożliwiającym zaplanowanie produkcji w gospodarstwie w dłuższym okresie czasu, wykraczającym poza 1 sezon wegetacyjny, wzmacnia pozycję rolnika w obrocie produktami rolnymi. Pozycja producenta rolnego jest zabezpieczona umową zbytu produktów, dzięki czemu może zaplanować harmonogram prac w swoim gospodarstwie, dostosowując je do terminów zawartych w umowie.

Zawieranie długoterminowych umów przez producentów rolnych jest korzystne również dla sektora przetwórczego. Dzięki umowom długoterminowych przetwórcy mają zagwarantowane regularne dostawy określonych partii towaru, o wymaganych parametrach jakościowych, co umożliwia planowanie i sprawne prowadzenie produkcji czy handlu. Ponadto długoterminowe umowy pozwalają na utworzenie bazy stałych, odpowiedzialnych kontrahentów dostarczających wymagane co do ilości, jak i ilości produktów.

Zawieranie umów długoterminowych jest korzystne dla obu stron: rolnika i nabywcy, szczególnie w warunkach rozdrobnionej krajowej struktury gospodarstw i stosunkowo małego zainteresowania tworzeniem zorganizowanych grup i organizacji producentów. Dlatego ważnym elementem jest promowanie tej formy umów na dostarczanie produktów rolnych zarówno wśród rolników jak i podmiotów nabywających produkty rolne. Istotnym jest również, aby umowy długoterminowe zawierane były na zasadach równoprawnego partnerstwa biznesowego, w związku z tym, koniecznym jest zwiększenie świadomości rolników w tym zakresie. Założenia w zakresie wsparcia łańcucha żywnościowego w ramach celu 3 będą opierały się na dotychczasowych doświadczeniach z poprzednich okresów programowania w zakresie bezpośredniego powiązania wspieranych zakładów przetwórczych za pomocą umów długoterminowych z rolnikami lub grupami producentów rolnych/spółdzielniami. W ten sposób z łańcucha żywnościowego potencjalnie mogą być eliminowani pośrednicy, którzy nie przyczyniają się bezpośrednio do wzrostu wartości dodanej żywności, co może pozytywnie wpływać na końcową cenę produktów płaconych przez konsumentów.

Doświadczenia w tym zakresie były zdobywane w realizowanych dotychczasowych programach pomocowych UE, w których pomimo braku wymogów wynikających z przepisów UE, strona polska w każdym PROW wymagała od sektora przetwórstwa i sprzedaży hurtowej produktów rolnych, konieczności podpisywania umów długoterminowych na dostawy surowców, zapewniając w ten sposób korzyści dla producentów rolnych. Jest to element kryterium dostępu, jeden z warunków kwalifikowalności. Wspierane będą projekty mające ścisłe, bezpośrednie powiązanie z producentami rolnymi i przetwórstwem.

Uzupełniająco potrzeba będzie realizowana poprzez działania wspólne mające na celu lepszą organizację dostaw i poszukiwania nabywców produktów, co przyczyniać się będzie do zwiększenia liczby kontraktów długoterminowych. Interwencje I.7.1. Poprawa infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, dostosowania produkcji do popytu w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacji kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw oraz I 13.2. – Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych, będą oferować pomoc na realizację przedsięwzięć z powyższego zakresu.

Dodatkowo w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności wdrożono rozwiązania w zakresie reformy A 1.4. „Reforma na rzecz poprawienia warunków konkurencyjności i ochrony producentów/ konsumentów w sektorze rolnym”, w ramach której prowadzono prace, których efektem było wejście w życie nowej ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi (zwalczanie nieuczciwych praktyk handlowych w relacjach między przedsiębiorcami w łańcuchu dostaw produktów rolnych i spożywczych). Przepisy zapewniają lepszą ochronę przed stosowaniem nieuczciwych praktyk handlowych w relacjach pomiędzy podmiotami łańcucha dostaw, w szczególności przez większe podmioty wobec kontrahentów mających mniejszą siłę przetargową. Ustawa ma na celu wyjście poza minimalne wymogi dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/633 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych w relacjach między przedsiębiorcami w łańcuchu dostaw produktów rolnych i spożywczych (Dz. Urz. UE L 111 z 25.04.2019, str. 59).

CS 3.P 5 Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych

W celu stworzenia pełnego zakresu wsparcia w odniesieniu do działalności inwestycyjnej, organizacji i współpracy oraz w zakresie know-how, konieczne jest zapewnienie dostępu do profesjonalnego doradztwa, coachingu, szkoleń i współpracy z liderami środowisk naukowo-biznesowych. Stąd istotne jest rozwijanie profesjonalnego wsparcia eksperckiego dla rolników w ww. zakresie. Pozwoli to na poszerzenie wiedzy przez rolników i zdobycie nowych doświadczeń niezbędnych w zakresie rozpoczynania i rozwoju działalności w zakresie przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych. Powyższe można osiągnąć w ramach rozwoju systemu wiedzy rolniczej AKIS.

Rozwijanie profesjonalnego i dobrze zorganizowanego doradztwa zapewnione będzie poprzez interwencję I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych. Z kolei rolnicy będą korzystać, ż różnych form transferu wiedzy realizowanych w ramach interwencji I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników, I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze oraz I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych.

Planowane są m.in. działania edukacyjno-informacyjne na temat korzyści wynikających ze współpracy rolników oraz rozwijających umiejętności, wiedzę niezbędną do podejmowania i prowadzenia takiej współpracy jako elementu systemu AKIS. Intensywne działania szkoleniowe będą miały na celu podnoszenie świadomości w zakresie tworzenia wspólnych struktur rolników, jakimi są m.in. organizacje

producentów, w tym także zasad realizacji wsparcia w postaci interwencji sektorowych. Realizacja potrzeby związanej z współpracą środowisk naukowo biznesowych realizowana będzie także w interwencji sektorowej I.7.6 - Badania i rozwój, I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna i I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk. W szkoleniach tych będą mogły być wykorzystane m.in. doświadczenia krajowe z wdrażania interwencji sektorowych w sektorze owoców i warzyw.

Ponadto z uwagi na to, że warunkiem transparentności procesów rynkowych powinno być zapewnienie wszystkim uczestnikom łańcucha dostępu do informacji będących podstawą podejmowanych decyzji produkcyjnych (w tym inwestycyjnych) i rynkowych. Odnosi się to m.in. do satysfakcjonującego dostępu do informacji rynkowej – przede wszystkim dla najsłabszego ogniwa łańcucha rynkowego jakim jest producent rolny oraz przetwórca prowadzący działalność o mniejszej skali. Służyć temu będzie m.in. udoskonalony zintegrowany system informacji rynkowej prowadzony przez MRiRW obejmujący informacje o cenach produktów rolnych na wszystkich poziomach łańcucha rynkowego a także okresowe analizy rynkowe w tym w zakresie zmian kosztów produkcji prowadzone przez IERiGŻ.

2.1.SO3.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego

-

2.1.SO3.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu

Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu dla tego celu szczegółowego

Wskaźniki rezultatu [zalecane wskaźniki rezultatu dla tego celu szczegółowego zaznaczono pogrubioną czcionką].	Wartość docelowa
R.10 CU PR - Lepsza organizacja łańcucha dostaw Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR	0,68 %
R.11/Owoce i warzywa - Koncentracja podaży Odsetek wartości produkcji sprzedanej przez organizacje producentów lub grupy producentów posiadających programy operacyjne w określonych sektorach	4,42 %
R.39 CU - Rozwój gospodarki wiejskiej Liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw biogospodarki rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR	1 863,00

Uzasadnienie celów końcowych i powiązanych celów pośrednich

R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw uczestniczących w objętych wsparciem WPR grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości

Wskaźnik R.10 wpisuje się w cel 3 i 8.

Przyczyną słabej pozycji rolnictwa jest także jego duże rozdrobnienie i niski poziom zorganizowania i współpracy, m.in. w formie grup producentów rolnych, organizacji producentów oraz spółdzielni. Dlatego też, jednym z rozwiązań dotychczas już stosowanym są zachęty do konsolidacji działalności producentów rolnych. Zakłada się, że wspólne struktury gospodarcze (w postaci grup producentów rolnych i ich związków, spółdzielni, spółdzielni rolników, uznanych organizacji producentów i ich zrzeszeń, organizacji międzybranżowych) pozwolą na optymalizację kosztów, przyspieszą zmiany technologiczne, ułatwią dostęp do nowych kanałów rynkowych i wzmocnią pozycję rolników wobec kolejnych uczestników łańcucha wartości. Dzięki temu zwiększą się dochody gospodarstw rolnych w Polsce, poprawi się ich trwałość ekonomiczną, co z kolei przyczyni się do zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego. Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie zidentyfikowanych w celu 3 potrzeb i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia wpisujące się w cel 3: :

1) I.7 Interwencje w sektorze owoców i warzyw

W analizie SWOT wskazano, że kluczowe jest zwiększanie siły przetargowej rolników poprzez postępującą koncentrację potencjału produkcyjnego w rolnictwie, w tym w szczególności poprzez wzrost zakresu współpracy rolników. Działania zmierzające do osiągnięcia tego celu powinny być zatem ukierunkowane na stymulowanie procesów koncentracji w rolnictwie prowadzące do koncentracji podaży produktów rolniczych, poprawy konkurencyjności gospodarstw oraz dostosowania produkcji do popytu zwłaszcza pod względem jakości i ilości. Stąd` też w ramach celu „Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości" zidentyfikowano silną potrzebę do stymulowania wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji.

W zakresie sektora owoców i warzyw ramach przepisów UE od wielu lat wspierane są organizacje producentów poprzez dofinansowanie ze środków UE wdrażanych przez te podmioty programów operacyjnych. Zakłada się że w całym okresie realizacji Krajowego Planu Strategicznego WPR w ramach interwencji w sektorze owoców i warzyw wsparciem zostanie objętych 1 288 gospodarstw rolnych będących członkami organizacji producentów owoców i warzyw, co stanowi ok. 0,4% wszystkich gospodarstw uprawiających owoce i warzywa w Polsce.

2) I.10.6.1 Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie

Analiza SWOT dla Celu 3 wskazuje na potrzebę ukierunkowania wsparcia dla łańcucha żywnościowego (w tym m.in. dla rolników i zorganizowanych form ich współpracy) i wprowadzania do obrotu produktów rolnych – ze względu na konieczność zagospodarowania tych produktów na poziomie lokalnym i zapewnienia rolnikom możliwości wyboru odbiorców ich produktów. Jest to działanie poprawiające konkurencyjność sektora jako całości, a także pośrednio gospodarstw rolnych poprzez konieczność zawierania umów długoterminowych. Wsparcie jest nakierowane na realizację działań inwestycyjnych, które mają wzmocnić pozycję rynkową rolników/przedsiębiorców, a także wpłynąć na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywności. Planowane jest wsparcie inwestycji w zakresie rolniczego handlu detalicznego (RHD), wchodzenie rolników w sektor działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa (w tym działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej - MOL) oraz rzeźnie rolnicze. Pomoc udzielana będzie na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) oraz wytwarzania produktów nierolnych.

Zgodnie z danymi Inspekcji Weterynaryjnej i Głównego Inspektoratu Sanitarnego w 2020 r. działalność w zakresie RHD w Polsce, w tym zakresie przetwórstwa, prowadziło ponad 10 000 podmiotów, zaś działalność MOL – 2 148 przedsiębiorstw. Dlatego mając na uwadze obecne założenia budżetowe, w ramach Planu – Cel 3, zakłada się objęcie wsparciem 1 590 rolników rozpoczynających lub rozwijających działalność RHD w ramach oraz rozpoczynających działalność gospodarczą, w tym MOL i 122 firmy rozwijające działalność przetwórczą tj. mikroprzedsiębiorstw (korzystających z własnych surowców rolnych) i MOL.

3) I.10.6.2 Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości - Instrumenty finansowe – w gospodarstwie

Analiza SWOT wskazuje na potrzebę poprawy pozycji rolnika w łańcuch dostaw żywności, a także wsparcie konkurencyjności podmiotów sektora przetwórstwa. Brak wystarczającego zabezpieczenia, ogranicza dostęp do kredytowania zewnętrznego, a tym samym środków inwestycje w gospodarstwach rolnych przetwórstwa i kanałów sprzedaży.

W związku z powyższym planowane jest wsparcie zwrotne w zakresie inwestycji dotyczących rolniczego handlu detalicznego (RHD), wchodzenia rolników w sektor działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa (w tym działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej – MOL), przetwarzania produktów rolnych i nierolnych, przetwarzania odpadów żywnościowych i produktów ubocznych przetwórstwa, inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu".

Planuje się wsparcie 150 gospodarstw rolnych w zakresie rozwoju współpracy w ramach łańcucha wartości - w gospodarstwie.

4) I.13.2 Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych

Jak zostało szczegółowo opisane w analizie SWOT, postępujące procesy integracji poziomej jak i pionowej celem wzmacniania producenta w łańcuchu dostaw żywności są powolne i ograniczone. Polscy rolnicy wciąż sygnalizują niechęć do form zrzeszania się i współpracy.

Pomimo wielu zalet i zachęt wiążących się z funkcjonowaniem w ramach zorganizowanej formy współpracy rolników, jakimi są organizacje producentów i grupy producentów rolnych, dynamika i tempo tego procesu są wciąć niezadowalające. Mimo niewątpliwych korzyści polscy producenci są wciąż niedostatecznie zorganizowani i nadal istnieje duży opór ze strony rolników, którzy nie chcą łączyć się w tego typu struktury.

Jak podkreślono w analizie SWOT, proces zrzeszania się rolników jest szczególnie trudny w warunkach polskich, gdzie okres gospodarki socjalistycznej i przymusowa kooperacja pozostawiły wśród rolników uraz do jakichkolwiek form współpracy na rzecz działania indywidualnego. Konieczne jest zatem dalsze zachęcanie do współpracy, co wymaga działań na rzecz przełamania braku zaufania rolników polskich do współpracy produkcyjnej i rynkowej. Należy też podkreślać i promować istniejące pozytywne przykłady wspólnego działania a także mieć na uwadze nowe pokolenia rolników, którzy nie pamiętają praktyk przeszłości i wykazują bardziej otwartą postawę na współpracę. Zwiększony udział w różnych formach kooperacji i współdziałania jest bowiem ważnym kierunkiem wzmocnienia konkurencyjnej pozycji rolników na rynku a kluczową formą takiej kooperacji są organizacje producentów i grupy producentów rolnych.

Na podstawie wysokości środków finansowych, jakie są aktualnie dostępne dla realizacji tej interwencji, a także szacowanej liczby producentów, którzy będą zrzeszeni w ramach wspieranych form współpracy założono, że możliwe będzie wsparcie 3 363 rolników.

5) I.13.4 Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności

Analiza SWOT wykazała, że w perspektywie ostatnich lat obserwuje się rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji prowadzonej w ramach systemów jakości – która jest ważnym i stale zyskującym na znaczeniu obszarem umożliwiającym poprawę pozycji rolników w łańcuchach dostaw. Wynika to z faktu, iż prowadzenie tego rodzaju produkcji pozwala na zmianę kierunku konkurowania polegającą na poprawie jakości towarów dostarczanych na rynek. Podejście to zakłada, iż zamiast wytwarzania dużej ilości konwencjonalnych produktów o standardowych cechach, lepsze wyniki ekonomiczne daje wprowadzanie do obrotu towarów objętych systemami jakości. Jednakże, prowadzenie tego rodzaju produkcji wiąże się z koniecznością ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z dostosowaniem gospodarstwa rolnego do wymogów konkretnego systemu jakości, a także obowiązkiem poddawania gospodarstwa urzędowym kontrolom, po przeprowadzeniu których wydawane są certyfikaty zgodności lub świadectwa jakości. Znajduje to odzwierciedlenie w kosztach produkcji, które mogą stanowić barierę w rozpoczęciu wysokojakościowej produkcji w gospodarstwie.

W celu poprawy pozycji rolników w łańcuchach dostaw konieczne jest umożliwienie rolnikom przezwyciężenie ograniczeń związanych z rozwojem wysokojakościowej produkcji poprzez zrekompensowanie im wyższych kosztów produkcji objętej systemami jakości żywności. Wparcie to w znaczącym stopniu przyczyni się więc do realizacji zidentyfikowanej w ramach analizy SWOT potrzeby wspierania alternatywnych łańcuchów wartości, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych związanych z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości. W ramach instrumentu wsparcie otrzyma około 730 rolników.

Interwencja I**.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)**, wpisująca się we wskaźnik R.10 opisana jest w ramach celu 8.

R.11 Koncentracja dostaw: odsetek wartości produkcji sprzedanej przez organizacje producentów lub grupy producentów mające programy operacyjne w niektórych sektorach

Jednym z głównych celów funkcjonowania organizacji producentów jest koncentracja podaży dostarczonej od swoich członków i wprowadzanie jej na rynek. Organizacje producentów, reprezentujące interesy rolników, mają szanse przejąć rolę kolejnych ogniw łańcucha handlowego produktów rolnych. W konsekwencji zwiększeniu ulegnie wartość dodana wypracowywana przez podmioty, które są kontrolowane przez rolników, co oznacza, że pozycja tych rolników w łańcuchu wartości ulegnie poprawie.

Na realizację wskaźnika wpływ ma poniższy instrument wsparcia:

1) I.7 Interwencje w sektorze owoców i warzyw

W analizie SWOT wskazano, że kluczowe jest zwiększanie siły przetargowej rolników poprzez postępującą koncentrację potencjału produkcyjnego w rolnictwie, w tym w szczególności poprzez wzrost

zakresu współpracy rolników. Działania zmierzające do osiągnięcia tego celu powinny być zatem ukierunkowane na stymulowanie procesów koncentracji w rolnictwie prowadzące do koncentracji podaży produktów rolniczych, poprawy konkurencyjności gospodarstw oraz dostosowania produkcji do popytu zwłaszcza pod względem jakości i ilości. Stąd też w ramach celu „Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości" zidentyfikowano silną potrzebę do stymulowania wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji.

W zakresie sektora owoców i warzyw ramach przepisów UE od wielu lat wspierane są organizacje producentów poprzez dofinansowanie ze środków UE wdrażanych przez te podmioty programów operacyjnych. Zakłada się, że w całym okresie realizacji Krajowego Planu Strategicznego WPR organizacje producentów realizujące programy operacyjne będą wprowadzały do obrotu owoce i warzywa o wartości stanowiącej 4,42 % wartości krajowej produkcji towarowej owoców i warzyw.

R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, które powstały dzięki wsparciu w ramach WPR

Wskaźnik R.39 powiązany jest zarówno z celem 3 jak i z celem 8.

Polski sektor rolno-spożywczy przeszedł proces głębokich przemian restrukturyzacyjnych i modernizacyjnych na wszystkich etapach łańcucha żywnościowego. Procesy te nie zostały jednak zakończone, a struktura podmiotowa gospodarstw rolnych i przemysłu spożywczego w Polsce jest nadal bardzo rozdrobniona w porównaniu z głównymi konkurentami w UE. Dla wzmocnienia konkurencyjności polskiego sektora rolno-spożywczego konieczna jest kontynuacja działań wspierających inwestycje dostosowawcze w przetwórstwie do: nowych uwarunkowań prawnych i klimatyczno-środowiskowych, tj. realizacji założeń strategii „Od pola do stołu", Zielony Ład (przetwórstwo ekologiczne, krajowe pasze bez GMO, rozwój biogospodarki, inne dostosowania do wymogów prawnych strategii „Od pola do stołu"). Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje, które pozwolą zaspokoić zidentyfikowane w celu 3 potrzeby i realizację szans i wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

W ramach celu 3 na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.7 Interwencje w sektorze owoców i warzyw

W zakresie sektora owoców i warzyw ramach przepisów UE, z uwagi na wysoki poziom rozdrobnienia, na poziomie producentów od wielu lat wspierane są podmioty konsolidujące podaż, najpierw jako grupy producentów, które po pięcioletnim okresie wstępnego uznania przekształcały się w uznane organizacje producentów. Te przedsiębiorstwa zarówno jako grupy, jak też organizacje producentów, były lub też cały czas są wspierane w ramach WPR. Zakłada się że w całym okresie realizacji Krajowego Planu Strategicznego WPR w ramach interwencji w sektorze owoców i warzyw wsparciem zostanie objętych 28 organizacji producentów realizujących programy operacyjne.

2) I.10.7.1 Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem

Zidentyfikowane w ramach analizy SWOT wyzwania wskazały na potrzebę ukierunkowania wsparcia dla łańcucha żywnościowego (w tym mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa – MŚP oraz zorganizowane formy współpracy rolników – grupy producentów, spółdzielnie). Wsparcie jest nakierowane na realizację działań inwestycyjnych, które mają wzmocnić pozycję rynkową sektora MŚP na obszarach wiejskich (na rynkach lokalnych), wpłynąć na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywnościowego, a także promować współpracę w ramach łańcucha wartości poprzez obowiązek podpisywania umów na dostawy produktów rolnych pomiędzy rolnikami a zakładami przetwórczymi. Dotychczasowe diagnozy prowadzone na potrzeby ukierunkowania wsparcia dla łańcucha żywnościowego w Planie wskazują na potrzebę kontynuowania wsparcia dla firm przetwórczych, które są głównym kanałem zbytu/zagospodarowania surowca rolnego. Takie wsparcie przeciwdziałać będzie skutkom dalszej koncentracji sektora wynikającej z rosnącego udziału w obrocie firm dużych (przejmowanie firm sektora MŚP), a tym samym zwiększaniu przewagi kontraktowej i pozycji rolników w łańcuchu rynkowym. W ostatnich latach liczba MŚP sektora przetwórczego wzrosła o 5,5% do 16,6 tys. przedsiębiorstw. Podkreślić należy, że firmy MŚP – to lokalne przedsiębiorstwa bardziej skłonne do budowania trwałych relacji z producentami. W Planie, przy obecnie ustalonej alokacji budżetowej zakłada się wsparcie 100 przedsiębiorstw MŚP. Z danych Agencji Płatniczej (ARiMR) wynika, iż w dotychczas realizowanych programach dla sektora przetwórczego, instrumenty pomocowe spotkały się z dużym zainteresowaniem o

czym świadczy znacząca liczba ponad 1 tys. zawartych dotychczas umów o przyznanie pomocy w sektorze MŚP.

3) I.10.7.2 Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości - Instrumenty finansowe - poza gospodarstwem

Głównymi czynnikami determinującymi popyt na finansowanie w ramach instrumentów finansowych (IF) są potrzeby modernizacji zakładów produkcyjnych i poprawa standardów produkcji (w tym uwzględniające wymagania w zakresie ochrony środowiska i klimatu), rozwój nowych produktów, uzyskanie dostępu do nowych rynków oraz koncentracja na bardziej efektywnym wykorzystaniu kluczowych czynników produkcji. Brak wystarczającego zabezpieczenia, głównie w przypadku mikro, małych i średnich przedsiębiorstw ogranicza dostęp do kredytowania zewnętrznego, a tym samym środków na inwestycje w obszarze przetwórstwa.

W związku z powyższym planowane jest wsparcie zwrotne w zakresie inwestycji dotyczących, przetwarzania produktów rolnych i nierolnych, przetwarzania odpadów żywnościowych i produktów ubocznych przetwórstwa, inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „ Od pola do stołu".

Wsparcie w formie instrumentów finansowych przewidziane jest również dla dużych przedsiębiorstw przetwórczych na ich modernizację związaną z rosnącymi wymaganiami w zakresie ochrony środowiska i klimatu, realizacją celów Strategii „Od pola do stołu" czy wytwarzania pasz bez GMO.

Planuje się wsparcie 100 podmiotów w zakresie rozwoju współpracy w ramach łańcucha wartości- poza gospodarstwem.

Pozostałe interwencje, wpisujące się w wskaźnik R.39 opisane są szczegółowo w ramach celu 8.

2.1.SO3.9 Uzasadnienie alokacji finansowej

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 3 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

2.1.SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii

2.1.SO4.1 Streszczenie analizy SWOT

2.1.SO4.1.1 Mocne strony

-Duże zróżnicowanie naturalnych uwarunkowań rolnictwa i dobrze rozwinięta sieć obszarów chronionych wraz ze znacznym potencjałem do zalesiania gruntów o niskiej produktywności. (str. 18 i 30)

-Znaczący udział zrównoważonego charakteru produkcji połączony ze wzrostem znaczenia polityki klimatycznej w małych i średnich gospodarstwach. (str. 20 trzeci akapit)

-Możliwość wdrożenia działań mitygacyjnych i adaptacyjnych poprzez podstawowe praktyki rolnicze oraz metody precyzyjnego rolnictwa. (str. 10 i 20 akapit trzeci)

-Dostępność nowoczesnych maszyn i technologii. (str. 26 pierwszy akapit)

-Kapitał ludzki – wykształcenie i wiek rolników oraz wiedza pracowników ośrodków doradztwa rolniczego (ODR) oraz naukowców. (str. 19)

-Wykorzystanie dużego potencjału lokalnie występujących na terenach wiejskich zasobów OZE i rozwiązań energooszczędnych w rolnictwie, a także rozwoju biogospodarki i gospodarki obiegu zamkniętego, jako elementów ochrony jakości powietrza, gleb i wód, a także przeciwdziałania zmianom klimatu. (str. 20 ostatni akapit i 21)

2.1.SO4.1.2 Słabe strony

-Rozdrobnienie gospodarstw rolnych i ich słabe zaplecze kapitałowe oraz nierównomierne rozłożenie zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego, ograniczające działania strukturalne do skali regionalnej lub miejscowej, w tym efektywną realizację wsparcia systemowego i programowego, a także wdrażanie nowych technologii. (str. 24 ostatni akapit i dalej)

-Duży zasób gleb lekkich oraz rosnący udział gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych, ograniczające możliwość wzrostu zawartości substancji organicznej w glebie i sekwestrację węgla. (str. 23)

-Duży stopień przekształcenia warunków wodnych, małe zasoby wodne i nierównomierny rozkład opadów, a także niskie możliwości akumulowania wody w glebie, przy niewielkim zainteresowaniu rolników zalesianiem, odtwarzaniem środowisk hydrogenicznych, ekosystemów naturalnych, OZE (w szczególności w zakresie biogazu rolniczego). (str. 23)

-Niska świadomość rolników n/t stanu i potrzeb gleby, gospodarowania wodą, w tym występowanie barier w wymianie wiedzy, w szczególności pomiędzy nauką a praktyką rolniczą oraz utrudniona sytuacja finansowa jednostek naukowych i jednostek doradztwa rolniczego - niedostateczna liczba doświadczeń wdrożeniowych dotyczących zmiany klimatu gospodarowania na siedliskach hydrogenicznych. (str. 27 drugi akapit, str. 26 drugi akapit, str. 27)

Słaby system monitoringu skutków zjawisk ekstremalnych, efektów mitygacyjnych oraz brak systemowego monitoringu efektywności działań adaptacyjnych w rolnictwie. (str. 13)

2.1.SO4.1.3 Szanse

-Zachowanie dla przyszłych pokoleń zasobów środowiska (wód, powietrza i gleb) oraz utrzymanie i zrównoważony rozwój produktywności (np. poprzez poprawę stosunków wodnych gleb). (str. 31)

-Wzrost świadomości rolników w zakresie wpływu rolnictwa na klimat oraz rozwiązań adaptacyjnych i mitygacyjnych, w tym integrowania działań i ukierunkowania małych gospodarstw na świadczenie usług ekosystemowych oraz produkcji na rynek lokalny. (str. 33 akapit 2)

-Zintegrowanie podejścia do realizacji polityki rolnej, klimatycznej i energetycznej. (str. 30 akapit 4)

-Rozwój badań, opracowanie nowych, w tym inteligentnych technologii i metod precyzyjnej produkcji, pozyskiwania OZE w celu optymalizacja technologii chowu zwierząt i uprawy gleby oraz ich powiązanie z racjonalizacją kosztów produkcji, poprawą jakości żywności i środowiska naturalnego. (str. 34 akapit 4)

Zwiększanie zainteresowania instalacjami OZE na obszarach wiejskich poprzez rozwiązania prawne ułatwiające inwestowanie, w tym wprowadzenie nowej formuły spółdzielczości, dywersyfikacji dochodów producentów rolnych jako prosumentów energii. (str. 33 akapit 3)

2.1.SO4.1.4 Zagrożenia

-Wzrost skali i koncentracji produkcji eliminujący małe i średnie gospodarstwa połączony ze wzrostem kosztów produkcji rolniczej, w tym paliw i energii, oraz kosztów transakcyjnych. (str. 35 pierwszy akapit)

-Ograniczone możliwości efektywnego wdrażania rozwiązań proklimatycznych przy dużym rozdrobnieniu gospodarstw oraz sprzeczności celów: ochrona funkcji siedlisk, bioróżnorodności mitygacji GHG (sekwestracja węgla/redukcja CO2) vs. utrzymanie poziomu produkcji/dochodowości oraz zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego. (str. 36 akapit drugi)

-Brak możliwości całkowitej adaptacji, zwłaszcza w kontekście suszy, ograniczonych zasobów wód głębinowych, skutkujący porzucaniem produkcji rolniczej na terenach szczególnie podatnych na straty z powodu przebiegu niekorzystnych warunków agro-klimatycznych, przy jednoczesnym wzroście częstości występowania zjawisk ekstremalnych (katastrofy, klęski żywiołowe). (str. 36 akapit drugi)

-Brak planów operacyjnych realizujących strategie adaptacji, w tym synchronizacji z polityką rolną nauki, słabo korespondującej z potrzebami rolnictwa w tym względzie. (str. 36 ostatni akapit)

-Przerwanie ciągłości łańcuchów dostaw spowodowane sytuacją epidemiczną i wywołany tym spadek opłacalności produkcji, a tym samym utrudnienia w realizacji celów klimatycznych. (str. 36 drugi akapit)

2.1.SO4.1.5 Inne uwagi

W celu określenia najważniejszych kierunków interwencji środkami publicznymi w rolnictwie i na obszarach wiejskich, w Polsce przygotowano dokument diagnostyczny pn. *Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023*-2027. Dokument ten obrazuje sytuację w odniesieniu do 48 wspólnych dla całej UE wskaźników kontekstu, w zakresie sytuacji ekonomicznej, środowiskowo – klimatycznej oraz społecznej polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. Dokument ten powstał w oparciu o dane pochodzące ze statystyk publicznych oraz dane monitoringowe i badania instytucji naukowych, a także informacje sprawozdawcze gromadzone w związku z wdrażaniem wsparcia na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Poniżej zaprezentowano syntetyczne podsumowanie aktualnego stanu sektora rolnego i obszarów wiejskich w Polsce w oparciu o wskaźniki rezultatu właściwe dla Celu 4, bazując na najnowszych opracowaniach KE. Poniższe informacje mogą więc różnić się od tych prezentowanych w części wskaźnikowej SFC.

Cel 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także promowanie zrównoważonej energii

Pokrycie gruntu (C.05 Land cover)

W latach 2012-2018 powierzchnia naturalnych użytków zielonych zmniejszyła się o 0,3%. Użytki rolne według definicji metodologicznej GUS[1] w 2021 r. zajmowały w Polsce 18 719 tys. ha, co stanowiło 60% powierzchni kraju. Powierzchnia gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych wynosiła 9 536 tys. ha (30,5%), a powierzchnia gruntów pod wodami 661 tys. ha (2,1%). Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowiły natomiast 1 777 tys. ha (5.7%), użytki ekologiczne 40 tys. ha (0,1%) a nieużytki 459 tys. ha (1,5%).

Według klasyfikacji Corine Land Cover[2] (CLC 2018) powierzchnie zajmowane przez obszary wykorzystywane rolniczo w tym użytkowne jako naturalne użytki zielone zajmowały w Polsce odpowiednio: 58,8% (EU-27: 444,7%) i 9,0% (EU-27: 7,9). Odsetek lasów i ekosystemów seminaturalnych w Polsce to 33,1% (EU-27: 45,6%) w tym lasów 30,4% (EU-27: 32,7%), a naturalne obszary wodne i tereny podmokłe to 1,9% (EU-27: 4,9%). Obszary antropogeniczne stanowiły 6,2% (EU-27: 4,8%).

W latach 2012-2018 z wykorzystaniem Corine Land Cover wykazano, że powierzchnia naturalnych użytków zielonych zmniejszyła się o 0,3% (EU-27: 05%). W analizie tej wykazano jednocześnie, że

powierzchnia lasów na obszarze Polski zmniejszyła się o 1,1% (EU-27: 0,9%) a powierzchnia obszarów antropogenicznych wzrosła o 2,1% (EU-27: 1,1%). Jednocześnie na podstawie danych GUS stwierdzono, że w latach 2012-2018 zmniejszyła się powierzchnia obszarów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych (od 0,02% w woj. pomorskim do 3,5% w podkarpackim; w Polsce o 0,7%). Jedynie w woj. warmińsko-mazurskim odnotowano wzrost tych obszarów o 0,7%.

***Powierzchnia nawadniana użytków rolnych w Polsce (wskaźnik C.20 Irrigable land)* – najnowsze dane są z 2016 r.**

Celem wskaźnika powierzchni nawadnianej użytków rolnych w Polsce (wskaźnik C.18) jest określenie presji rolnictwa na zasoby wodne. Według Eurostatu, powierzchnia ta w 2016 r. wynosiła 132 670 ha, co stanowiło 0,9% ich całkowitej powierzchni. W porównaniu z innymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej skala nawadniania w Polsce jest znikoma (średnia dla UE to 5,9%), jednakże stale rośnie, co wymuszają m.in. postępujące zmiany klimatyczne. W latach 2010–2016 zaobserwowano wzrost powierzchni nawadnianej o 191,4%.

Dane szacunkowe Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego za 2017 r. wskazują na dalszy wzrost powierzchni nawadnianej. Ogółem wynosi ona około 181 tys. ha (1,26% UR), z czego nawodnienia grawitacyjne na trwałych użytkach zielonych (TUZ) zajmują 61 tys. ha, a nawodnienia ciśnieniowe upraw ogrodniczych (*sady uprawy warzywne*) – 120 tys. ha.

Największa powierzchnia i procent nawadnianych gruntów jest obserwowany w województwie mazowieckim 61 170 ha (3,21% UR), wielkopolskim 28 500 ha (1,64% UR) i łódzkim 16 500 ha (1,65% UR). Z kolei najmniejsze wielkości są odnotowywane w opolskim – 700 ha (0,14% UR) i śląskim – 1 120 ha UR (0,31% UR). Rozkład geograficzny nawadniania jest spowodowany głównie przez specyfikę produkcji, tj. potrzebę nawadniania upraw sadowniczych i warzywniczych. Kwestie klimatyczne mają uzupełniający, ale rosnący charakter, co najprawdopodobniej będzie powodować dalsze przyrosty powierzchni nawadnianej.

Jednocześnie warto pamiętać, że ocena tego wskaźnika powinna być przeprowadzana w połączeniu z innymi wskaźnikami wodnymi, w tym z wskaźnikiem eksploatacji wody (wskaźnik C.37) opisanym dalej. Ma to istotne znaczenie ze względu na niewielkie zasoby wodne w Polsce

Reasumując przedstawione dane wskazują, że niezależnie od tendencji rosnącej, presja rolnictwa w Polsce na zasoby wodne jest dużo niższa niż w innych krajach Unii Europejskiej

Liczba zwierząt gospodarskich (wskaźnik C.22 Livestock numbers)

Liczba zwierząt gospodarskich w Polsce (wskaźnik C.22), wyrażona w jednostkach przeliczeniowych LSU (jednostki obowiązujące w statystykach Eurostatu), wynosi 6,961 mln (2016)[1]natomiast w 2010 r. ich populacja kształtowała się na poziomie 7,158 mln LSU[2].

Biorąc pod uwagę pogłowie zwierząt w innych krajach UE, Polska plasuje się na szóstym miejscu, za Francją, Niemcami, Hiszpanią, Wielką Brytanią oraz Włochami (2013r.)[3].

W głównej mierze na populację zwierząt gospodarskich w Polsce składa się pogłowie bydła, które w czerwcu 2020 r. wynosiło 6 343,7 tys. sztuk fizycznych. Największy udział, sięgający 38,9%, przypada na krowy (2 468,1 tys. szt. fiz.). Pod względem liczebności pogłowia dominuje województwo mazowieckie (18,2%), a następnie wielkopolskie (17,3%) i podlaskie (16,3 %). W województwach: dolnośląskim, lubuskim, podkarpackim, śląskim i zachodniopomorskim udział w krajowym pogłowiu bydła nie przekracza 2%. W stosunku do bazowego 2012 r., pogłowie bydła zwiększyło się o 823,64 tys. szt. fiz. (5 520,3 tys. szt. fiz. w 2012 r.).

Pogłowie świń, w czerwcu 2020 r. liczyło 11 432,6 tys. szt. fiz. i w stosunku do 2012 r. wzrosło o 3000,4 tys. szt. fiz. W krajowej strukturze największy udział posiadają tuczniki (43,3%), a najmniejszy odsetek (7,0%) odnotowują lochy, których pogłowie w stosunku do 2012 r. zmniejszyło się z 1012,1 tys. szt. fiz. do 794,8 tys. szt. fiz. Największe udziały w pogłowiu mają 4 województwa: wielkopolskie (36,4%), mazowieckie (11,2%), łódzkie (10,2%) i kujawsko-pomorskie (9,7%), Najmniejsze udziały poniżej 2%, odnotowują województwa: dolnośląskie, lubuskie, małopolskie, podkarpackie, śląskie, świętokrzyskie i zachodniopomorskie.

Populacja drobiu zwiększyła się z 125 424 tys. szt. fiz. w 2012 r. do 205 774,5 tys. szt. fiz. w 2020 r. Największy udział posiadał tu drób rzeźny, którego pogłowie w 2020 r. wynosiło 127 510,4 tys. szt. (59 851,1 tys. szt. w 2012 r.). W strukturze gatunkowej pogłowia drobiu dominuje drób kurzy (89 %), a udział kur niosek sięga 24%.

Potencjał i możliwe kierunki rozwoju produkcji zwierzęcej są zróżnicowane w przekroju terytorialnym. Procesy specjalizacji i koncentracji spowodowały, że w Polsce obecnie blisko 50% towarowej produkcji zwierzęcej w ujęciu wartościowym jest wytwarzane w trzech województwach, tj. wielkopolskim (23,1%), mazowieckim (19,4%) i podlaskim (10,4)[1],[2].

Wyniki badań potwierdzają postępującą specjalizację gospodarstw rolnych, której towarzyszy ukierunkowanie na produkcję roślinną. Z produkcji zwierzęcej głównie wycofują się gospodarstwa ze zdywersyfikowaną produkcją, zawężające swój profil produkcji. Upraszczanie produkcji dotyczy również gospodarstw wielostronnych, gdyż coraz częściej są one skoncentrowane na dywersyfikacji produkcji roślinnej, której towarzyszy likwidacja kierunku produkcji zwierzęcej. Produkcja zwierzęca utrzymywana jest zasadniczo w gospodarstwach specjalistycznych, które nie zmieniają swojego profilu produkcyjnego, a nawet zwiększają swoją skalę produkcji zwierzęcej. Tym samym zmiany te potwierdzają postępującą koncentrację produkcji zwierzęcej oraz jej intensyfikację[3].

Reasumując, wielkość pogłowia zwierząt w Polsce mimo wahań, ulega stabilizacji. Obecnie pogłowie zwierząt gospodarskich ogółem (wyrażone w jednostkach LSU) jest na nieco wyższym poziomie niż w roku 2010.

Obsada inwentarza żywego (wskaźnik C.23 Livestock density)

Obsada zwierząt na *jednostkę* powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych w 2010 r. wyniosła 0,48 LSU/ha UR, zaś w 2020 r. wzrosła do poziomu ok 0,47 LSU/ha[4]. Wzrost obsady był wynikiem zarówno zmian w powierzchni użytków rolnych, jak i pogłowiu zwierząt w okresie 2005–2020. Dla porównania, w latach 2005-2007 oraz 2014-2016 obsada ta wyniosła 0,47 LSU/ha[5], co potwierdza stabilizację obsady zwierząt w ostatnich kilkunastu latach (2005–2020).

Statystyki unijne wskazują, że obsada zwierząt w Polsce jest zbliżona do średniej UE-28 i plasuje Polskę na środkowej pozycji względem pozostałych krajów Wspólnoty (dot. 2013 r.)[6].

Należy nadmienić, że liczba gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie znacząco zmieniła się na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. W 2005 r., 1 547 mln. gospodarstw w Polsce prowadziło produkcję zwierzęcą. W kolejnych latach liczba ta sukcesywnie zmniejszała się (odpowiednio było to 798 tys.gospodarstw w 2013 r. oraz 719 tys. w 2016 r.). Liczby te potwierdzają sukcesywne wycofywanie się gospodarstw z prowadzenia tego kierunku produkcji, co może wiązać się z problem właściwego bilansowania składników nawozowych oraz materii organicznej w glebie. Produkcja zwierzęca jest znacząco zróżnicowana regionalnie. W okresie 2005–2016, najwięcej gospodarstw zrezygnowało z produkcji zwierzęcej w województwie lubuskim, opolskim i śląskim, zaś najmniej w podlaskim i warmińsko-mazurskim[1]. Przyczyn tego procesu można upatrywać w nakładochłonności i kosztochłonności produkcji zwierzęcej, które determinują jej opłacalność.

W województwach specjalizujących się w towarowej produkcji zwierzęcej (mleko, mięso, drób) lub łączących się w sposób harmonijny z towarową produkcją roślinną, obsada była wyższa. Do takich województw należały: podlaskie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie, wielkopolskie (ponad 0,65 LSU/ha), Niepokoić może niska obsada zwierząt, a więc i niska produkcja nawozów naturalnych w takich województwach jak małopolskie, podkarpackie, lubelskie, dolnośląskie i opolskie[2].

Reasumując, obsada zwierząt zmienia się w czasie. Obecnie, jest zbliżona do stanu z 2005 r. Obserwowane jest sukcesywne wycofywanie się gospodarstw rolnych z produkcji zwierzęcej. Aspekt regionalny ma szczególne znaczenie w tym kontekście. Znaczna część gospodarstw rezygnuje z produkcji zwierzęcej, co jest wynikiem uwarunkowań rynkowych, jak i organizacyjnych, związanych z nakładochłonnością tego kierunku produkcji rolniczej. Zaniechanie produkcji zwierzęcej przekłada się na potrzebę substytucji nawożenia naturalnego.

Wskaźnik zużycia wody w rolnictwie (wskaźnik C.39 Water use in agriculture)

W Polsce zużycie wody na cele rolnicze jest niewielkie, ale stale rosnące. Ubogie zasoby wodne powodują, że niezależnie od niskiego zużycia wody na cele rolnicze, sytuacja w Polsce jest trudna i grozi niedoborem wody.

Dotychczasowa ocena zużycia wody w rolnictwie opierała się na wielkości jej poboru. Obecnie przyjęto, że bardziej adekwatnym kryterium oceny jest wskaźnik eksploatacji wody (WEI+), który porównuje pobór wody z jej dostępnymi, odnawialnymi zasobami w układzie zlewniowym.

Przeciętne zasoby wód w Polsce wynoszą ok. 60 mld m^3. W porach suchych ta wartość może spadać nawet poniżej 40 mld m^3. Średni roczny odpływ wód powierzchniowych z terytorium Polski łącznie z dopływami z zagranicy w okresie 2000–2020 wynosił 56,9 km^3. Dane te pokazują, że Polska jest krajem ubogim w wodę.

Potwierdzają to również dane dotyczące wielkości wody dostępnej w przeliczeniu na mieszkańca. Dane te charakteryzują się dużymi wahaniami rocznymi. W Polsce, w okresach suchych wskaźnik ten potrafił spaść poniżej 1100 m^3/osobę/rok, a w okresach intensywnych opadów przekroczyć 2 200 m^3/osobę/rok. Średnia dla lat 2018–2022 wynosi 1 413 m^3/osobę/rok.[3] Jest to poniżej granicy 1 700 m^3/osobę/rok uznawanej za próg ryzyka występowania regularnego okresowego deficytu wody.

W latach 2000–2020 pobór wody (bez nawodnień w rolnictwie i leśnictwie) na potrzeby gospodarki narodowej i ludności zmniejszył się o 20% (z 10,9 km^3 w 2000 r. do 8,7 km^3 w 2020 r.). Rozkład wielkości poborów wody w poszczególnych sektorach gospodarki na przestrzeni ostatnich 20 lat nie ulegał istotnym zmianom. Nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych charakteryzuje się około 9% udziałem w całkowitym wykorzystaniu wody[1].

Oprócz zasobów wód płynących Polski retencja powierzchniowa 2 856 jezior o powierzchni ponad 10 ha wynosi 18,2 mld m^3. Sztuczne zbiorniki retencyjne mogą zmagazynować około 4 mld m^3 wody (nieco ponad 6,5% objętości średniorocznego odpływu rzecznego)[2]. Jest to zbyt mało, aby ograniczać skutki niedoborów i nadmiaru wód. Ponadto szacuje się, że warunki geograficzne Polski pozwalają na retencjonowanie za pomocą sztucznych zbiorników ponad dwukrotnie większej ilości wody, tj. około 15% średniego rocznego odpływu[3].

Zasoby tzw. dyspozycyjne wód powierzchniowych stanowią łącznie 40% średnich zasobów, co wg IMGW odpowiada 24,4 mld m^3 wody[4].

Według Eurostat, w 2017 r. na potrzeby nawadniania w polskim rolnictwie wykorzystano 80,7 mln m^3, co stanowi 0,8% udziału w całkowitym poborze wody[5]. Dane te wskazują, że udział nawadniania w polskim rolnictwie jest znacząco niższy niż w innych krajach członkowskich UE. Jednocześnie obserwuje się rosnącą tendencję w zakresie stosowania nawodnień, co wynika z zachodzących zmian klimatycznych. W latach 2010–2018 zanotowano ponad 2,5% wzrost nawodnień.

Wskaźnik eksploatacji wody (wskaźnik C.37) (Water Exploitation Index + – WEI+) jest liczony w układzie zlewniowym.

Jesienią 2015 r. dla Polski wynosił on w zlewni Wisły 16,36%, a w zlewni Odry 37,52%.[6] Dla gospodarki narodowej liczony jest wskaźnik WEI, który od 2006 r. charakteryzuje się lekką tendencją spadkową. W okresie 2012–2015 nie ulegał większym zmianom, tj. kształtował się na poziomie od 19,1% w 2012 r. do 18,4 w 2015 r.[7] Oznacza to, że Polska znajduje się w trudnej sytuacji grożącej niedoborem wody. Analiza w układzie zlewniowym pokazuje, że to zagrożenie jest znacznie większe w zlewni rzeki Odry. W Europie tylko zlewnia rzeki Moza charakteryzuje się gorszym wskaźnikiem WEI+. Jednocześnie należy podkreślić, że udział rolnictwa w poborze wody jest niewielki. W przypadku tego sektora wskaźnik WEI znajdował się w przedziale od 0,016 w 2010 r. do 0,029 w 2016 r., co wskazuje na zrównoważone zużycie wody w tym sektorze[8].

Jakość wody (wskaźnik C.38 Water quality)

Ocena odziaływania rolnictwa na środowisko (a dokładniej na poszczególne jego komponenty, w tym na jakość wody) jest szczególnie istotna w kontekście ustalenia presji środowiskowej działalności rolnej. Do podstawowych wskaźników umożliwiających dokonanie oceny wpływu rolnictwa na jakość wód zalicza się saldo bilansu azotu i fosforu brutto, których związki są głównymi biogenami. Zarówno nadwyżki, jak i niedobory tych makroskładników mogą wskazywać na potencjalne zagrożenia środowiskowe.

Efektem zmian ilościowych i strukturalnych poszczególnych źródeł obu stron bilansu azotu brutto jest zmiana jego salda. Pomiędzy latami 2012–2014 a 2017–2019, całkowita ilość wnoszonego azotu zwiększyła się o ok 44 tys. t (z poziomu 1 894 tys. t do 1 938 tys. t), ale jednocześnie zmniejszyło się jego wynoszenie w zbiorach roślin uprawnych o 32 tys. t (z 1 211 tys. t do 1 179 tys. t). W rezultacie saldo bilansu azotu brutto w Polsce uległo zwiększeniu pomiędzy analizowanymi okresami o 78 tys. t (odpowiednio 682 tys. t i 760 tys. t).

Średnio saldo bilansu azotu brutto w Polsce pomiędzy porównywanymi okresami zwiększyło się o 4,8 kg/ha UR w DKR (w latach 2012–2014 wyniosło 47,6 kg/ha UR, a w latach 2017–2019 – 52,4 kg/ha). Jednocześnie w badanym okresie zmniejszyła się efektywność wykorzystania azotu o 3,1 p.p.[1],[2].

Obserwowany w Polsce wzrost intensywności produkcji rolniczej i produktywności użytków rolnych mierzony wielkością obrotu azotem (jednego z głównych wyznaczników intensywności w rolnictwie) generalnie nie prowadził do znaczącego pogorszenia parametrów stanu środowiska ze strony tego składnika (dotyczy lat 2002–2018, przyjmując przeciętne warunki w kraju)[3]. Analiza oddziaływania rolnictwa na środowisko w układzie województw, na podstawie tego wskaźnika agrośrodowiskowego, wskazuje na duże różnice regionalne, które poza względami organizacyjno-produkcyjnymi i przyrodniczymi,wynikają także z nasilających się procesów specjalizacji i koncentracji produkcji rolniczej.

Pomiędzy okresem 2002–2004 a 2017–2019 do znacznej redukcji sald bilansu azotu brutto doszło w województwach: małopolskim, podkarpackim, lubuskim i zachodniopomorskim. Przyczyny tego zjawiska wynikają ekstensywnej organizacji produkcji roślinnej. . Od wielu lat bardzo niskie salda bilansu azotu brutto, jako efekt ekstensyfikacji produkcji roślinnej (ale i zwierzęcej), notowane są w Małopolsce i na Podkarpaciu. Ich poziom może wskazywać na powstanie w przyszłości zagrożeń związanych ze spadkiem żyzności gleb[4].

Bilans fosforu brutto jest jednym z ważniejszych wskaźników służących do oceny oddziaływania produkcji rolniczej na środowisko. Wynik bilansu wskazuje na ryzyko rozpraszania biogenów (związków fosforu) poza granice agrosystemów rolniczych. Efektem znacznych nadwyżek fosforu może być wzrost zasobności gleby, ale również podwyższone ryzyko strat fosforu do wód i związane z nim pogorszenie jakości wód gruntowych i powierzchniowych[5]. Oczyszczanie ekosystemów z nadmiaru fosforu jest procesem długotrwałym i kosztownym[6]. Także ujemny (utrzymujący się) bilans tego składnika sygnalizuje potencjalne skutki środowiskowe takie jak wyczerpywanie glebowych rezerw fosforu, co może prowadzić do zmniejszenia produkcyjności gleb[7]. Ujemne salda bilansu fosforu są szczególnie niekorzystne na glebach o niskiej zasobności w ten składnik. Z analiz prowadzonych na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat wynika, że taka tendencja utrzymuje się ciągle w regionie Polski południowo-wschodniej.

W Polsce **saldo bilansu fosforu wynosi 2,2 kg/ha UR (lata 2016–2018)**. Średnie wyniki dla wcześniejszych okresów były wyższe, co świadczy o sukcesywnym obniżaniu salda bilansu fosforu w Polsce na przestrzeni ostatnich kilku lat (odpowiednio saldo wynosiło, wyniki średnie dla okresu 2008–2011: 5,8 P/ha oraz 2012–2014: 2,2 P/ha)[1].

Jak wskazują statystyki Eurostatu, w większości państw europejskich wyniki bilansu fosforu są niskie, a nawet ujemne, co wskazuje na problem właściwej gospodarki tym pierwiastkiem. Przeciętne saldo bilansu dla UE-28 w latach 2012–2015 średnio wyniosło –1,5 kg P/ha[2].

Pomiędzy okresem 2011–2013 a 2017–2019 salda bilansu fosforu uległy znaczącemu obniżeniu w większości województw z wyjątkiem kujawsko-pomorskiego, mazowieckiego, podlaskiego i wielkopolskiego. Średnio w Polsce spadek salda bilansu fosforu wyniósł 1,2 kg P/ha UR. Największe spadki obserwowane są w województwach lubuskim, opolskim świętokrzyskim i zachodniopomorskim (o ponad 4,3 kg P/ha UR). W świetle bieżących wyników bilansu, zmiany te należy ocenić pozytywnie.

Biorąc pod uwagę strukturę gospodarstw indywidualnych według salda bilansu fosforu w 2007 r. oraz 2016 r., można stwierdzić, że w skali kraju znacząco zwiększył się udział gospodarstw z wynikiem bilansu niższym wobec rekomendowanego, co wskazuje na niedostateczne pokrycie zapotrzebowania uprawianych roślin na ten makroelement oraz korzystanie z jego rezerw glebowych, zwłaszcza w kontekście znacznego udziału gleb o niskiej i bardzo niskiej zasobności w ten składnik w wielu regionach Polski [3].

Zanieczyszczenie azotanami dotyczy zarówno wód powierzchniowych, jak i podziemnych, dla których analizy przeprowadza się oddzielnie. Głównym źródłem tych substancji są stosowane w produkcji rolnej nawozy mineralne zawierające azot i nawozy naturalne.

W przypadku wód powierzchniowych wyróżnia się podział na trzy grupy wód: wysokiej jakości (stężenie azotanów poniżej 2 mg-N/dm3), średniej (2-5,6 mg-N/dm3) i niskiej (powyżej 5,6 mg-N/dm3). Według Europejskiej Agencji Środowiskowej (EEA), w 2012 r. polskie wody klasyfikowano jako średnio zanieczyszczone (2,2 mg-N/dm3), co w praktyce oznacza ryzyko wystąpienia eutrofizacji zbiorników wodnych w dłuższym okresie. Bardziej szczegółowa ocena pokazuje, że na tle innych państw europejskich, sytuacja Polski jest szczególnie trudna, ponieważ kraj charakteryzuje się najwyższym we Wspólnocie

udziałem wód niskiej jakości w stacjach monitorowania – 38,5%. Wysoką jakość wód odnotowano w 12,4% stacji monitorowania, a średnią w 49,1% stacji.[4] Wyższy poziom zanieczyszczeń odnotowuje się w obszarze zlewni Odry i Warty, tj. w zachodniej części kraju.

W wodach podziemnych, zgodnie z wymogami dyrektywy azotanowej[5], stężenie azotanów nie powinno przekraczać poziomu 50 mg NO3/dm3. Podobnie jak w przypadku wód powierzchniowych, za miarę wpływu na środowisko przyjęto odsetek stacji monitorowania, w których zanieczyszczenie przekroczyło dopuszczalny poziom. Wg kryterium jakości wody zostały one podzielone na trzy grupy: wysokiej jakości (poniżej 25 mg NO3/dm3), średniej (25-50 mg NO3/dm3) oraz niskiej (powyżej 50 mg NO3/dm3). W 2012 r., zgodnie z danymi EEA, w Polsce 87,6% stacji monitorowania wód podziemnych charakteryzowało się wodami wysokiej jakości, 8,3% średniej jakości i 4,1% niskiej jakości. W porównaniu do innych krajów członkowskich wyniki te można uznać za dobre. Jednakże istnieje ryzyko, że udział wód podziemnych zanieczyszczonych azotanami może być większy. Wskazują na to wyniki monitoringu płytkich wód gruntowych przeprowadzanych przez Krajową Stację Chemiczno-Rolniczą oraz okręgowe stacje chemiczno-rolnicze. Według nich, w latach 2012-2015 średnie stężenie azotanów powyżej 50 mg/dm3 występowało w około 22% punktów kontrolnych.

Reasumując, uwzględniając podstawowe parametry świadczące o oddziaływaniu rolnictwa na stan wód można stwierdzić że:1. Zarządzanie azotem nie prowadziło do pogorszenia parametrów stanu środowiska (opierając się na wartościach przeciętnych). 2. Malejące saldo bilansu fosforu skłaniają do optymalizacji nawożenia tym pierwiastkiem względem potrzeb uprawianych roślin oraz stanu jego rezerw w środowisku. Ujemne saldo bilansu fosforu są szczególnie niekorzystne na glebach o niskiej zasobności w ten składnik. W zakresie zanieczyszczenia wód azotanami obserwuje się dobrą sytuację w kontekście wód podziemnych oraz złą w zakresie wód powierzchniowych. Polska charakteryzowała się najniższym udziałem stacji monitorowania z wodami o złej jakości w Unii Europejskiej.

Zawartość materii organicznej (wskaźnik C.39 Soil organic matter in arable land)

Zawartość materii organicznej jest podstawowym wskaźnikiem jakości gleby (wskaźnik C.39) decydującym o jej funkcjach, z uwagi na jej wpływ na właściwości retencyjne i buforowe oraz stan fizyczny i biologiczny gleby, a dalej mającym wpływ na możliwości produkcyjne uprawianych roślin. Zasoby glebowej materii organicznej są także rezerwuarem węgla organicznego, stąd jej zachowanie i przeciwdziałanie ubytkom jest niezwykle ważne z punktu widzenia sekwestracji lub emisji węgla do atmosfery.

Zawartość próchnicy w glebach Polski uzależniona jest od czynników naturalnych takich jak: typ gleby i jej uziarnienie, położenie w rzeźbie terenu i stosunki wodne, charakter szaty roślinnej porastającej teren, na które nakłada się wpływ gospodarki człowieka. Spośród czynników antropogenicznych na zawartość próchnicy w glebie w największym stopniu wpływają: sposób użytkowania gruntu (leśny, rolny, łąkowy), intensywność rolnictwa - rodzaj i intensywność zabiegów agrotechnicznych, płodozmian i wysokość plonów, gospodarka resztkami pożniwnymi oraz poziom nawożenia mineralnego i organicznego.

Stałe badania zawartości materii organicznej w glebach użytków rolnych Polski na poziomie kraju są prowadzone w ramach Monitoringu Chemizmu Gleb, który obejmuje 216 stałych punktów pomiarowych z próbki glebowe są pobierane w odstępach 5-letnich. Wg przyjętej w Polsce klasyfikacji zasobności gleb mineralnych wyróżniane są 4 klasy zasobności próchnicę:

< 1 % - niska

1– 2 % - średnia

2– 3,5 % - wysoka

> 3,5 % - bardzo wysoka

Według danych za 2015 r. średnia ilość w gruntach ornych kształtowała się na poziomie 11,2 g/kg (wskaźnik C.39). Większość państw UE wyróżnia się wyższą wartością tego wskaźnika[1].

W 2015 r. średnia zawartość węgla organicznego w Polsce wyniosła 1,12%, przy medianie 0,98%[2]. Wartości te nie różniły się istotnie w porównaniu do 2010 r. (odpowiednio 1,14 i 0,99%), czy 2005 r. (1,09 i 0,97%), co wskazuje na stabilną zawartość próchnicy w glebie w badanej perspektywie.

W całej grupie analizowanych punktów przeważały gleby klasyfikowane w przedziale zawartości średniej (1-2%) i ich obecny udział to 63%. Udział profili w poszczególnych klasach zasobności jest względnie

stały a fluktuacje nie przekraczają 2-3% co tylko potwierdza fakt, iż zawartość glebowej materii organicznej jest parametrem zmiennym jedynie w długim okresie.

Analizując przestrzenną zmienność zawartości próchnicy w województwach, uwidacznia się strefowość – pasy Polski północnej oraz południowej odznaczają się wyższą średnią zawartością próchnicy, natomiast województwa Polski środkowej wyraźnie niższym wynikiem. Ma to związek z charakterem skały macierzystej - w Polsce środkowej dominują utwory lekkie i bardzo lekkie, przewiewne i stale zbyt suche, które nie sprzyjają akumulacji próchnicy w glebach, a procesy mineralizacji związków organicznych są potęgowane przez obserwowane w ostatnich latach niedobory opadów.

Zawartość materii organicznej w glebie w Polsce jest stabilna w badanej perspektywie. Przeciętna zawartość węgla organicznego w glebie w Polsce znacząco odbiega in minus od średniej wartości dla UE

Energia

Produkcja energii odnawialnej z rolnictwa i leśnictwa (wskaźnik C. 41 Production of renewable energy from agriculture and forestry)

Rolnictwo jest jednym z ważnych sektorów gospodarki, gdzie możliwości pozytywnego wpływu na klimat i środowisko przyrodnicze należy poszukiwać w większej produkcji i wykorzystywaniu energii ze źródeł odnawialnych (OZE).

W Polsce w 2016 r. produkcja energii odnawialnej z rolnictwa i leśnictwa wyniosła 7 349 ktoe (wskaźnik C. 41)[1] i [2]. Oznacza to, że produkcja odnawialnych źródeł energii z rolnictwa i leśnictwa ogółem stanowiła 81,6% całkowitej produkcji energii ze źródeł odnawialnych w Polsce[3].

W Polsce w latach 2012–2016 produkcja energii odnawialnej z rolnictwa wzrosła o 55,9% i w 2016 r. wyniosła 934 ktoe. W tym okresie inny kierunek zmian charakteryzował produkcję energii odnawialnej z leśnictwa, która zmniejszyła się o 8,2% i w 2016 r. wyniosła 6 415 ktoe. Trzeba jednak dodać, że udział leśnictwa w produkcji energii odnawialnej z rolnictwa i leśnictwa ogółem jest znaczący. W 2016 r. udział ten bowiem wyniósł 87,3%.

Charakterystyczną cechą produkcji energii odnawialnej w Polsce jest duży udział biomasy stałej (drewna opałowego, pozostałości z przetwórstwa drewna oraz pielęgnacji lasów i parków) w produkcji energii odnawialnej ogółem, który w 2016 r. wyniósł 71,1%. W następnej kolejności jest natomiast energia z wiatru, biopaliwa ciekłe, biogaz i energia słoneczna, których udział w produkcji energii odnawialnej ogółem w kraju w 2016 r. wyniósł odpowiednio: 12,0%, 10,2%, 2,9% i 0,7%[4]. Trzeba zwrócić uwagę – szczególnie – na wciąż niewielki udział biogazu w tym zestawieniu, w tym przede wszystkim biogazu pochodzącego z biogazowni rolniczych. Należy podkreślić, że zachodzące obecnie w polskim rolnictwie procesy specjalizacji i koncentracji produkcji zwierzęcej oraz jej regionalizacja, a także rosnące wymogi w zakresie przechowywania i zagospodarowywania nawozów naturalnych mogą wpłynąć w niedalekiej przyszłości na wzrost znaczenia energii odnawialnej pochodzącej z biogazowni rolniczych.

W UE w 2016 r. produkcja energii odnawialnej z rolnictwa i leśnictwa ogółem wyniosła 118 839 ktoe. (z rolnictwa 24 714 ktoe, a z leśnictwa 94 125 ktoe). W UE w latach 2012-2016 nastąpił wzrost produkcji energii odnawialnej z rolnictwa o 44,1%, a z leśnictwa o 12,4%.

Biorąc pod uwagę m.in. ustalenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE dotyczące wzrostu udziału OZE w zużyciu energii ogółem w UE po 2020 r.[1] oraz krajowe ustalenia w tym obszarze podkreślające rolę m.in. OZE jako jednego z 8 kierunków rozwoju energetycznego Polski do 2040 r.[2] , w Polsce rolnictwo i leśnictwo dostarcza łącznie ponad 80% (81,6%) całkowitej energii ze źródeł odnawialnych. Co ważne, obserwuje się dużą dynamikę jej produkcji z rolnictwa. Trzeba ponadto dodać, że charakterystyczną cechą produkcji energii odnawialnej w Polsce jest w niej duży udział biomasy stałej, który w 2016 r. wyniósł 71,1%.

Zużycie energii w rolnictwie, leśnictwie i przemyśle spożywczym (wskaźnik C. 42 Energy use in agriculture, forestry and food industry)

Polityka klimatyczno – energetyczna UE po 2020 r. podążała będzie w kierunku dalszego zwiększania efektywności energetycznej[3] Oznacza to, że możliwości zwiększania efektywności energetycznej poszukiwać trzeba będzie również w rolnictwie, leśnictwie i przemyśle spożywczym.

W Polsce w 2020 r. zużycie energii w rolnictwie, leśnictwie i przemyśle spożywczym wyniosło 5 999 ktoe (wskaźnik C. 42)[4]. Trzeba dodać, że zużycie to stanowiło 6,2% zużycia energii pierwotnej w kraju, które wynosiło 96 859 ktoe. Dla porównania w 2020 r. w krajach UE-27 zużycie energii w rolnictwie,

leśnictwie i przemyśle spożywczym ogółem wyniosło 55 403 ktoe i stanowiło 4,5% zużycia energii pierwotnej, które wynosiło 1 236 Mtoe.

W Polsce w latach 2017-2020 zużycie energii w rolnictwie, leśnictwie i przemyśle spożywczym ogółem zmieniało się w niewielkim stopniu. W analizowanym okresie najniższe zużycie było w 2017 r. i wyniosło 5 931 ktoe, natomiast najwyższe w 2018 r. – 6 170 ktoe. Różnica pomiędzy najwyższym a najniższym wskaźnikiem wyniosła zatem 4,0%. W tym samym okresie w UE -27 zużycie energii w rolnictwie, leśnictwie i przemyśle spożywczym ogółem wzrosło o 5,2%.

Należy podkreślić, że Polsce w 2020 r zużycie energii w rolnictwie w przeliczeniu na 1 ha UR wyniosło 267,1 kgoe. W latach 2017-2020 zużycie energii w rolnictwie w przeliczeniu na 1 ha UR zmniejszyło się o 0,2%.

Reasumując, w Polsce w 2020 r. zużycie energii w rolnictwie, leśnictwie i przemyśle spożywczym ogółem stanowiło 6,2% zużycia energii pierwotnej w kraju, które wynosiło 96 859 ktoe. W latach 2017-2020 zużycie to wahało się pomiędzy 5931 ktoe (2017) a 6170 ktoe (2018). W okresie objętym analizą zużycie energii w rolnictwie w przeliczeniu na 1 ha UR zmniejszyło się o 0,2%.

Emisja gazów cieplarnianych z rolnictwa (wskaźnik C.43 Greenhouse gas emissions)

Przegląd danych dotyczących emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa opracowano na podstawie najnowszego dostępnego raportu KOBiZE [1],zawierającego dane za rok 2019. Zaktualizowane przez Komisję Europejską dane dla wskaźników kontekstu, dostępne na stronie Agridata, różnią się nieznacznie od podanych w raporcie KOBiZE. Emisje gazów cieplarnianych z rolnictwa wyniosły 31,58 Mt ekw.CO_2 stanowiąc 8,1% emisji całkowitych (z wyłączeniem sektora LULUCF). Emisje gazów cieplarnianych w UE-27 wyniosły 374,2 Mt ekw.CO2 i stanowiły 10,4% emisji całkowitych. Emisje netto z rolnictwa (z uwzględnieniem pochłaniania gazów cieplarnianych w kategoriach: grunty uprawne (-903 kt ekw.CO_2) i trwałe użytki zielone (-101kt ekw.CO_2) wyniosły 30,58Mt ekw. CO_2. Wielkość emisji z rolnictwa utrzymuje się na względnie stałym poziomie od roku 2000 (31,4 – 34,5 Mt ekw.CO_2) i podobnym udziale wynoszącym ok. 8%. W porównaniu do roku bazowego 1998 emisje w sektorze rolniczym zmniejszyły się o 34,77%. Emisja amoniaku (NH_3) z rolnictwa wyniosła 300kt NH_3 i została szczegółowo opisana we wskaźniku Emisja NH3 z rolnictwa (wskaźnik C.46 Ammonia emissions).

Udział rolnictwa w emisji gazów cieplarnianych na tle całkowitych emisji raportowanych przez Polskę

Emisje z rolnictwa raportowane są dla trzech gazów cieplarnianych: CO_2, N_2O i CH_4. Rolnictwo jest głównym źródłem emisji N_2O (80,11%). Znaczące emisje podtlenku azotu raportowane są dwóch kategoriach: gleby rolnicze i gospodarowanie obornikiem. Emisje podtlenku azotu z gleb stanowią ok. 2/3 całkowitych emisji N_2O w Polsce i są bezpośrednio powiązane z ilością azotu wprowadzanego do gleby w postaci nawozów mineralnych, naturalnych bądź resztek roślinnych i odchodów pozostawianych przez wypasane zwierzęta. Gospodarka obornikiem (sposób przechowywania) powoduje emisje 12.66% podtlenku azotu.

Emisje metanu z rolnictwa wynosiła 30,72% emisji całkowitych tego gazu. Znaczące emisje tego gazu raportowane są w kategoriach: fermentacja jelitowa (28,05%) oraz gospodarowanie obornikiem (2,62%).

Emisje CO_2 raportowane z rolnictwa są nieistotne i stanowią jedynie 0,35% całkowitych emisji tego gazu w Polsce i pochodzą ze stosowania wapna nawozowego, mocznika i pozostałych nawozów zawierających związany węgiel.

Przegląd poszczególnych kategorii raportowania emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa.

Emisja podtlenku azotu w kategorii Gleby użytkowane rolniczo wyniosła 50 kt N_2O w roku 2019 i znacząco zmniejszyła się od roku bazowego (29%). Od 1993 roku emisje w tej kategorii są względnie stałe, zmiany między latami wynoszą kilka procent. Emisje podtlenku azotu oblicza się dla poszczególnych podkategorii: nawozów mineralnych, naturalnych, resztek roślinnych, odchodów pozostawianych przez zwierzęta wypasane, mineralizacji związanej ze stratami glebowej materii organicznej i uprawy gleb organicznych.

W roku 2019 około 38% bezpośrednich emisji N_2O pochodzi z użycia nawozów mineralnych, 29% ze strat z uprawy gleb organicznych, 16% ze stosowania nawozów naturalnych, 13% resztek roślinnych, 4% odchodów zwierzęcych i 0,02% mineralizacji gleb związanej ze zmianami użytkowania gruntów. Wielkość

emisji ze stosowania nawozów mineralnych i naturalnych zależy bezpośrednio od ilości azotu dostarczanego do gleby. Według obecnie obowiązującej metodyki IPCC (2006) nie różnicuje się współczynników strat azotu dla poszczególnych nawozów mineralnych i naturalnych (przyjmuje się 1%). W przypadku uprawy gleb organicznych dodatkowo dolicza się stratę 8kg N_2O-N na każdy hektar.

Pośrednie emisje podtlenku azotu w kategorii Gleby użytkowane rolniczo wyniosły ok. 9,4 kt N_2O w roku 2019. Składa się na nie emisja N_2O z azotu pochodzącego z depozycji atmosferycznej (azot tracony jest jako NH_3 lub NO_x a następnie te gazy i ich produkty opadają na glebę lub powierzchnie wód i następnie powodują emisje N_2O analogicznie jak azot dostarczany w postaci nawozów mineralnych lub naturalnych) wynosząca 3kt N_2O oraz emisje ze spływu powierzchniowego i przesiąkania związków azotu (6,4 kt N_2O). Według stosowanej metodyki IPCC (2006) gazowe straty azotu wynoszą 10% dla nawozów mineralnych a 20% dla nawozów naturalnych i odchodów pozostawianych przez zwierzęta. W przypadku spływu powierzchniowego i przesiąkania związków azotu przyjmuje się straty sięgające 30% azotu pochodzącego ze wszystkich źródeł.

Emisja CH_4 i N_2O z kategorii Spalanie resztek pożniwnych, wynosi odpowiednio: 0,92 kt CH_4 i 0,05 kt N_2O; ma nieistotny wkład w całkowite emisje rolnicze (0,1%) a jego zmiany podążają za zmianami w wielkości produkcji roślinnej.

Emisje CO_2 pochodzące z Wapnowania wyniosły 541 kt CO_2 w roku 2019 i są bezpośrednio związane z ilością użytych nawozów wapniowych. Po roku bazowym nastąpił drastyczny spadek zużycianawozów wapniowych, w ostatnich kilku latach utrzymuje się użycie na podobnym poziomie.

Emisje CO_2 w kategorii Stosowanie mocznika wyniosło 411 kt CO_2 w roku 2019 i zmniejszyło się o 25% od roku 1998. Przyjmuje się, że uwalniany jest do atmosfery cały dwutlenek węgla związany w procesem produkcji mocznika (domyślnie 20% masy nawozu).

Emisje CO_2 w kategorii Inne nawozy zawierające węgiel (CAN – saletra wapniowa) wyniosły 108,1 kt CO_2. Kategoria ta pojawiła się po raz pierwszy w najnowszym raporcie KOBiZE.

Emisja metanu w kategorii Fermentacja jelitowa wyniosła 507,97kt CH_4 w roku 2019 i zmniejszyła się o 36,7% względem roku bazowego, co było głównie wynikiem spadku pogłowia w latach 90-tych XXw. Hodowla bydła, w tym bydła mlecznego odpowiada za 96% emisji w tej kategorii. Raportowana wielkość emisji zależy od liczebności pogłowia i przyjętych wskaźników emisji w zależności od strawności paszy. Redukcja emisji może nastąpić poprzez postęp hodowlany, żywieniowy lub środowiskowy (system utrzymania).

Emisje CH_4 w kategorii Gospodarowanie obornikiem w roku 2019 wyniosły 47,4 kt CH_4 z czego większość pochodziła z obornika wytworzonego przez bydło (54%) i świnie (31%). Obserwowany jest trend malejący, zmniejszenie emisji w tej kategorii (o 32%) w porównaniu do roku bazowego 1988, wynikający głównie ze zmniejszenia populacji zwierząt hodowlanych. Bezpośrednie i pośrednie emisje N_2O w kategorii Gospodarowanie obornikiem wyniosły 9,39 kt N_2O i opierają się na danych inwentaryzacyjnych dotyczących emisji metanu z gospodarowania obornikiem.

Emisje gazów cieplarnianych z rolnictwa utrzymują się **na stałym poziomie** od kilkunastu lat i stanowią ok. 8% raportowanych emisji dla Polski. Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa w stosunku do 1998 roku (o 34,8%) wynikało ze spadku zużycia nawozów mineralnych oraz pogłowia zwierząt w latach 90-tych XXw. Największe emisje gazów cieplarnianych z rolnictwa wynikają ze stosowania nawozów mineralnych, uprawy gleb organicznych oraz stosowania nawozów organicznych w produkcji roślinnej, natomiast w produkcji zwierzęcej wynikają z fermentacji jelitowej u bydła.

Odporność i dostosowanie gospodarstw do zmian klimatu (wskaźnik C.44 Index of farm resilience, Adaptation potential to climate change)

W Polsce rolnictwo w coraz większym stopniu narażone jest na postępujące zmiany klimatu. W tym kontekście, ważna staje się ocena jego odporności na te zmiany.

Dla Polski wartość wskaźnika odporności gospodarstw i ich potencjału adaptacyjnego do zmian klimatu jest ujemna i wynosi -0,32 (wskaźnik C.44)[1], oznacza to że odporność gospodarstw i ich potencjał adaptacyjny do zmian klimatu jest obecnie niski. Jest to szczególnie niepokojące w sytuacji

nasilających się obecnie skutków zmian klimatu, w postaci m.in. susz o coraz dłuższym okresie trwania i coraz większym zasięgu występowania oraz huraganów i deszczy nawalnych o coraz większej częstotliwości i intensywności. Niezmiernie ważnym jest zatem podejmowanie przez gospodarstwa rolne dodatkowych praktyk na rzecz lepszej ich adaptacji do skutków zmian klimatu, co w rezultacie wpłynie na poprawę wartości tego wskaźnika.

Wskaźnik C.44 powstał w oparciu o pięć wskaźników wpływu dotyczących (1) ograniczenia/zniwelowania zmienności dochodów gospodarstw, (2) zwiększenia sekwestracji węgla organicznego, (3) kształtowania krajobrazu i jego cech, (4) zmniejszenia erozji gleby oraz (5) zmniejszenia presji na zasoby wodne. W przypadku wskaźnika wpływu dotyczącego redukcji zmienności dochodów gospodarstw wykorzystano dane dotyczące średnich dochodów rozporządzalnych rolników (na 1 osobę w gospodarstwach domowych) w Polsce w latach 2010–2017. Wskaźnik dotyczący zwiększenia sekwestracji węgla organicznego ustalono w oparciu o zmiany zasobów węgla organicznego gruntów ornych w Polsce w latach 2009–2015. W kwestii kształtowania krajobrazu i jego cech wykorzystano dane dotyczące obszarów proekologicznych (EFA – Ecological Focus Areas) w Polsce. Z kolei wskaźnik dotyczący zmniejszenia erozji gleby ustalono w oparciu o zmiany powierzchni użytków rolnych podlegających umiarkowanej i silnej erozji gleby oraz tempo utraty gleby i zmiany tego tempa w Polsce w latach 2006–2012. Natomiast wskaźnik zmniejszenia presji na zasoby wodne na podstawie indeksu wykorzystania wody (WEI+), który podaje szacunkową miarę całkowitego zużycia wody jako procent odnawialnych zasobów słodkiej wody (wód gruntowych i powierzchniowych) dla danego terytorium i okresu.

Wartość wskaźnika odporności gospodarstw i ich potencjału adaptacyjnego do zmian klimatu jest ujemna i wynosi -0,32. Wskazuje to na niską odporność gospodarstw i ich niski potencjał adaptacyjny do zmian klimatu.

Biorąc pod uwagę, że gospodarstwa rolne w coraz większym stopniu narażone są na występowanie skutków postępujących zmian klimatu, konieczne jest podjęcie pilnych działań na rzecz lepszej ich adaptacji do tych zmian

Bezpośrednie straty rolnicze przypisywane katastrofom (Wskaźnik C.45 Direct agricultural loss attributed to disaster)

Według Strategicznego planu adaptacji dla sektorów wrażliwych na zmiany klimatu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) w Polsce po 2020 r., należy zakładać zwiększenie częstotliwości występowania niekorzystnych zjawisk pogodowych powodujących straty plonów. Straty w rolnictwie mogą wynikać głównie ze wzrostu częstotliwości i intensywności susz, wymarznięć, ale także pożarów, spowodowanych długotrwałymi upałami. Największe straty występować będą w przypadku nałożenia się kilku niekorzystnych czynników klimatycznych.W ostatnich latach największe straty w Polsce związane z zagrożeniami naturalnymi wynikały

z katastrofalnej powodzi w 2010 r. (12,5 mld zł) oraz 2015 r., które były związane głównie z suszą (12,5 mld).[1]

W Polsce jest nadal niski poziom ubezpieczania działalności rolniczej, co w kontekście widocznych skutków zmian klimatu w rolnictwie ma szczególne znaczenie. Według danych Europejskiej Agencji Środowiska w Polsce (średnio w latach 1980-2020) około 7% start związanych z ekstremalnymi zjawiskami meteorologicznymi było ubezpieczonych.

Na podstawie danych Polskiego FADN i Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej prowadzonego przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG – PIB) ustalono, że w gospodarstwach z obszarów (gmin) Niżu Polskiego szczególnie często zagrożonych wystąpieniem susz i o trudnych przyrodniczych warunkach gospodarowania w porównaniu do gospodarstw z gmin pozostałych o analogicznych przyrodniczych warunkach gospodarowania wystąpił spadek dochodu w przeliczeniu na 1 ha UR[2]. W latach 2012–2014 wyniósł on przeciętnie 700 zł/ha UR/rok (wskaźnik C.45)**[3]**. Trzeba jednak dodać, że wysokość strat była różna dla różnych typów produkcyjnych gospodarstw rolnych. Największe straty odnotowano w gospodarstwach z uprawami polowymi, a najmniejsze w gospodarstwach z chowem bydła mlecznego.

W ostatnich latach największe straty w rolnictwie związane z zagrożeniami naturalnymi wystąpiły w 2006 r., i były konsekwencją wymarznięcia, suszy i nawalnych deszczy. Oszacowano je na 6,5 mld zł. Trzeba również dodać, że w latach 2012–2014 na obszarach kraju ze szczególnie często występującą suszą rolniczą spadek dochodu gospodarstw rolnych w przeliczeniu na 1 ha UR wyniósł przeciętnie

700zł. Był on jednak zróżnicowany ze względu na posiadany przez gospodarstwa rolne typ produkcyjny.W Polsce jest nadal niski poziom ubezpieczania działalności rolniczej, co w kontekście widocznych skutków zmian klimatycznych w rolnictwie ma szczególne znaczenie. Według danych Europejskiej Agencji Środowiska w Polsce (średnio w latach 1980-2020) około 7%start związanych z ekstremalnymi zjawiskami meteorologicznymi było ubezpieczonych. Jest to jeden z niższych odsetków wśród krajów UE. W tym okresie czasu wBelgii odsetek ten wyniósł 46%, w Holandii 55%, a w Danii 56%[4].

[1] Polityka ekologiczna państwa 2030, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2019 r.

[2] Józwiak W., Zieliński M., Ziętara W. 2016. Susze a sytuacja polskich gospodarstw rolnych osób fizycznych. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, 2016, nr.1; Przedsiębiorstwo i gospodarstwo rolne wobec zmian klimatu i polityki rolnej (1). IERiGŻ-PIB, Monografie Programu Wieloletniego 2015-2019, nr 16. Warszawa.

[3] Dane Pana dr inż. Marka Zielińskiego i Pani dr Agaty Żak na postawie danych zawartych w Żak A., Zieliński M. 2017. Ocena funkcjonowania gospodarstw rolnych dotkniętych suszą rolniczą na tle gospodarstw pozostałych położonych na glebach słabych. Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie Problemy Rolnictwa Światowego tom 17 (XXXII), zeszyt 1, 2017., Józwiak W., Zieliński M., Ziętara W. 2016. Susze a sytuacja polskich gospodarstw rolnych osób fizycznych. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, 2016, nr.1; Przedsiębiorstwo i gospodarstwo rolne wobec zmian klimatu,, Przedsiębiorstwo i gospodarstwo rolne wobec zmian klimatu i polityki rolnej (1). IERiGŻ-PIB, Monografie Programu Wieloletniego 2015-2019, nr 16. Warszawa..

[4] EEA: direct losses from weather disasters, indicator based assessment (dostęp 15.04.2022 r.).

[1] Dane Pani dr inż. Pauliny Mielcarek (Instytut Technologiczno-Przyrodniczy, oddział w Poznaniu) na podstawie danych Eurostatu, CAP Context Indicators 2014 – 2020. 2014; 2016 i 2018 update, oraz Sytuacji makroekonomicznej w Polsce w 2012 r. na tle procesów w gospodarce światowej (GUS) i Sytuacji gospodarstw domowych w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych (za rok 2013, 2014, 2015, 2016, 2017) (GUS).

[1] National Centre for Emission Management (KOBiZE) at the Institute of Environmental Protection – National Research InstitutePoland's National Inventory Report 2021. Greenhouse gas inventory for 1988-2019. Submission under the UN Framework Convention on Climate Change and its Kyoto Protocol.

[1] Według dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/2001 z 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych ogólnounijny cel udziału OZE w zużyciu energii brutto na 2030 r. wynosi 32%.

[2] Polityka Energetyczna Polski do 2040 r., Ministerstwo Energii, projekt z 23 listopada 2018 r.

[3] Według dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/2002 z 11 grudnia 2018 r. zmieniającej dyrektywę 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej, UE ustaliła na 2030 r. cel zwiększenia efektywności energetycznej o 32,5%.

[4] Dane Pana dr inż. Krystiana Butlewskiego (Instytut Technologiczno-Przyrodniczy, oddział w Poznaniu) na podstawie danych European Commission. Common monitoring and evaluation framework. https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance/cmef. dostęp 16.04.2022.

[1] Ktoe – kilotona oleju ekwiwalentnego.

[2] Dane Pana dr inż. Krystiana Butlewskiego (Instytut Technologiczno-Przyrodniczy, oddział w Poznaniu) na podstawie danych European Commission. Common monitoring and evaluation framework. https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance/cmef dostęp 14.03.2019.

[3] W Polsce w 2016 r. udział energii ze źródeł odnawialnych w energii pierwotnej ogółem wyniósł 13,6%.

[4] Energia ze źródeł odnawialnych w 2017 r. GUS, Warszawa 2018.

[1] European Commission, CAP context indicators, 41. Soil organic matter in arable land, p. 3.

[2] Stałe badania zawartości materii organicznej w glebach użytków rolnych Polski są prowadzone w ramach Monitoringu Chemizmu Gleb, który obejmuje 216 stałych punktów pomiarowych, gdzie są pobierane próbki glebowe w odstępach 5-letnich. Wg przyjętej w Polsce klasyfikacji zasobności gleb

mineralnych, wyróżniane są 4 klasy zasobności próchnicę:< 1% - niska, 1– 2% - średnia, 2–3,5% - wysoka, >3,5% - bardzo wysoka.

[1] European Commission, CAP context indicators, 40. Water quality, s. 4.

[2] ibidem.

[3] Wrzaszcz W., Kopiński J., Gospodarka nawozowa gospodarstw indywidualnych w Polsce w kontekście ochrony środowiska, maszynopis przygotowany w oparciu o wyniki Badania Struktury Gospodarstw Rolnych GUS 2007 oraz 2016.

[4] CAP Context Indicators 2014-2020 (2018) European Commission, s.174.

[5] Dyrektywa Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (91/676/EWG) (Dz.U.UE L z dnia 31 grudnia 1991 r.).

[1] Kopiński J.: Bilans azotu brutto - agrośrodowiskowy wskaźnik oddziaływania rolnictwa na środowisko. Opis metodyki, omówienie wyników bilansu generalnie na poziomie NUTS-0, NUTS-2. Monografie i rozprawy naukowe, IUNG-PIB, Puławy, 2017, 55, s. 111.

[2] GUS. Ochrona środowiska 2021. Environment 2021. Warszawa 2022. S. 186.

[3] Kopiński J.: Ocena zmian organizacyjno-produkcyjnych w polskim rolnictwie w kontekście wybranych oddziaływań środowiskowych. Zesz. Nauk. SGGW, ser. Probl. Rol. Świat., 2018, t. 18(4): 284-294.

[4] Kopiński J., Krasowicz S.: Regionalne zróżnicowanie nawozochłonności produkcji roślinnej. (W:) Teoretyczne podstawy racjonalnego nawożenia. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2021, 65(19): 123-149.

[5] Jurga B., Kopiński J.: Bilanse azotu i fosforu jako wskaźniki oddziaływania rolnictwa na środowisko. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2016, 47(21): 25-38.

[6] Zalewski, A., Igras, J., Światowy rynek nawozów mineralnych z uwzględnieniem zmian cen bezpośrednich nośników energii oraz surowców (2). IERiGŻ-PIB (PW 2011-2014), 37, 102, 2012.

[7] OECD. Environmental Indicators for Agriculture. Publications Service. OECD, Paris, 4(3), 2006.

[1] GUS. Ochrona środowiska. Warszawa 2021.

[2] Wawer R., Kolasińska K. (red.) (2020). Kodeks Dobrych Praktyk Wodnych w Rolnictwie, ITP, IUNG, Puławy, Falenty 2020.

[3] Ibidem.

[4] Szymczak T. Próba oceny zasobów płynących wód powierzchniowych dostępnych do nawodnień rolniczych. Wiadomości Melioracyjne i Łąkarskie. Nr 3 2013, s. 142–145.

[5] Cap context indicators 2014–2020. 2019. European Commission.

[6] European Environmental Agency Water exploitation index plus (WEI+) for river basin districts (1990–2015), https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/explore-interactive-maps/water-exploitation-index-for-river-2

[7] Eurostat, Water exploitation index by type of water source, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=sdg_06_60&language=en

[8] ITP. obliczenia własne niepublikowane

[1] Wrzaszcz W.: Agriculture production potential and farms' environmental sustainability – regional convergence or divergence?, w: From the research on socially-sustainable agriculture [48], Monografie Programu Wieloletniego, nr 84.1, IERiGŻ-PIB, 2018, s. 54–86.

[2] Kopiński J., Krasowicz S.: Regionalne zróżnicowanie nawozochłonności produkcji roślinnej. (W:) Teoretyczne podstawy racjonalnego nawożenia. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2021, 65(19): 123-149.

[3] FAO. AQUASTAT. (2021). Total internal renewable water resources per capita. http://www.fao.org/aquastat/statistics/query/index.html?lang=en

[1] Kopiński J.: Stan aktualny oraz prognoza zmian różnych kierunków produkcji rolniczej w Polsce. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2018, 55(9): 47–75.

[2] GUS. Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2021. Statistical Yearbook of Agriculture. Warszawa 2021. s. 449..

[3] Źródło: Wrzaszcz W., specjalizacja i wielostronność rolnictwa indywidualnego – skala i kierunek zmian, W: "100 lat polityki agrarnej w SGGW", 2019, SGGW.

[4] GUS. Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2021. Statistical Yearbook of Agriculture. Warszawa 2021. s. 449..

[5] Kopiński J., Krasowicz S.: Regionalne zróżnicowanie nawozochłonności produkcji roślinnej. (W:) Teoretyczne podstawy racjonalnego nawożenia. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2021, 65(19): 123-149.

[6] European Commission, Cap context indicators 2014-2020, 21. Livestock units, 2018 update, s.1.

[1]https://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/data/database

[2] GUS. Rocznik statystyczny rolnictwa. Statistical Yearbook of Agriculture. Warszawa 2021. S. 449.

[3] European Commission, Cap context indicators 2014-2020, 21. Livestock units, 2018 update, s. 2.

[1] Rocznik statystyczny rolnictwa. GUS, Warszawa

[2] https://land.copernicus.eu/dashboards/clc-clcc-2000-2018

2.1.SO4.2 Identyfikacja potrzeb

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR
CS 4. P1.	Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa	krytyczna (+++)	Tak
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 4. P4.	Rozwój zrównoważonej energii w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 4. P5.	Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii	wymagana (++)	Częściowo
CS 4. P6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich	Poza priorytetyzacją	Częściowo

Inne uwagi związane z oceną potrzeb.

-

2.1.SO4.3 Identyfikacja odpowiednich (elementów) planów krajowych wynikających z instrumentów ustawodawczych, o których mowa w załączniku XI do rozporządzenia w sprawie planu WPR, które uwzględniono w ocenie potrzeb planów WPR dla tego celu szczegółowego

1.**Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa** oraz

2.Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory dla obu dyrektyw: Priorytetowe Ramy Działań dla sieci Natura 2000 (PAF). Polski dokument PAF na lata 2021-2027 został zaakceptowany przez KE w 2021 r.

3. Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej Obecnie prowadzone są prace zmierzające do opracowania II aktualizacji planów gospodarowania wodami (II aPGW, 3 cykl planistyczny, 2016-2021).

4. **Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego** została implementowana poprzez ustawę z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5

czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia "Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu" (z późn. zmianami) Dodatkowo opracowano zbiór zaleceń dobrej praktyki rolniczej.

5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystszego powietrza dla Europy (tzw. dyrektywa CAFE) Została transponowana do prawa polskiego poprzez przepisy ustawy prawo ochrony środowiska (POŚ) oraz odpowiednie akty wykonawcze do tej ustawy. Na podstawie ustawy POŚ, w 2015 roku został przyjęty Krajowy Program Ochrony Powietrza (KPOP) do roku 2020 roku (z perspektywą do roku 2030).

6.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylenia dyrektywy 2001/81/WE (tzw dyrektywa NEC) Zgodnie z tą dyrektywą głównymi narzędziami skutecznego ograniczania emisji ww. zanieczyszczeń są środki i strategie zawarte w Krajowym Programie Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (KPOZP).

7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno- energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE Aktualnie nie ma dokumentu krajowego, który bezpośrednio implementuje postanowienia tego rozporządzenia. Planowane jest opracowanie *Strategii Rozwoju Niskoemisyjnego*, co jest wymogiem unijnego rozporządzenia nr 525/2013

8.Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/842w sprawie wiążących rocznych redukcji emisji gazów cieplarnianych przez państwa członkowskie od 2021 r. do 2030 r. przyczyniających się do działań na rzecz klimatu w celu wywiązania się z zobowiązań wynikających z Porozumienia paryskiego oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 Aktualnie brak jest dokumentu krajowego, który bezpośrednio implementuje postanowienia tego rozporządzenia. Szczegółowe podejście do sposobu realizacji celu redukcyjnego w sektorach non-ETS będzie wynikać ze „Strategii zarządzania krajowym limitem", która zostanie opracowana do 2022 r. i zatwierdzona przez Radę Ministrów na podstawie art. 21d ustawy o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji

9.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych jest na etapie wdrażania do polskiego porządku prawnego.

10. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE została wdrożona do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej.

11.Zgodnie z **Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013** został przygotowany „Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030" (Krajowy plan).

12.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów Zgodnie z art. 4 dyrektywy 2009/128/WE Drugi już dla Polski Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018-2022 został przyjęty w lipcu 2018 r.

2.1.SO4.4 Logika interwencji

Forma interwencji	Typ interwencji	Kod interwencji (państwo członkowskie) – nazwa	Wspólny wskaźnik produktu

DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.2 - Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.5 - Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.4 - Ekoschemat - Biologiczna uprawa	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.5. - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	ADVI1(47(1)(b)) - usługi doradcze i pomoc techniczna, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	TRAINCO(47(1)(c)) - szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym	I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.1. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.10. - Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020	O.15. Liczba hektarów (leśnictwo) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.11. - Rolnictwo ekologiczne	O.17. Liczba hektarów lub liczba innych jednostek objętych wsparciem z tytułu rolnictwa ekologicznego
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub

			klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.2. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.3. - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.4. - Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.5. - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	O.19. Liczba operacji lub jednostek wspierania zasobów genetycznych
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.6. - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	O.19. Liczba operacji lub jednostek wspierania zasobów genetycznych
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.8 - Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych	O.15. Liczba hektarów (leśnictwo) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I.8.9.1. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020. Pakiet 4.Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I.8.9.2. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I.8.9.3. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami

		klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone	środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.11. - Zalesianie gruntów rolnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.12. - Tworzenie zadrzewień śródpolnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.13. - Zakładanie systemów rolno-leśnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.14. - Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.4. - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.9. - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI	O.1. Liczba projektów grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI)
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub

			jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy

Przegląd

Analiza SWOT w zakresie celu 4 wskazała, że zmiany klimatu przejawiające się w anomaliach i ekstremalnych warunkach pogodowych przyspieszają degradację środowiska naturalnego powodując m.in. susze, powodzie i pożary, a także zubożają różnorodność biologiczną m.in. poprzez gradacje chorób i szkodników. Ekstremalne warunki pogodowe i klimatyczne wpływają negatywnie na wysokość i jakość plonów, a w konsekwencji – dostępność dobrej jakościowo i przystępnej cenowo żywności na rynku.

Rolnictwo jest współodpowiedzialne za emisje gazów cieplarnianych (GHG). Produkcja roślinna przyczynia się do emisji GHG, głównie w wyniku nawożenia azotem, natomiast produkcja zwierzęca jest źródłem emisji z fermentacji jelitowej (metan) i nawozów naturalnych.

Rolnictwo dysponuje ograniczonymi możliwościami redukcji emisji gazów cieplarnianych, zważywszy na specyfikę procesów biologicznych oraz konieczność utrzymania bezpieczeństwa żywnościowego. Istotne są również koszty działań redukcyjnych mogące wywierać negatywny wpływ na rozwój (poziom) produkcji rolnej, szczególnie zwierzęcej.

Polska posiada duży potencjał i sprzyjające warunki dla produkcji zwierzęcej. Stwarza to możliwość efektywniejszego wykorzystania zasobów, w tym ziemi i pracy, ale przede wszystkim zorientowania produkcji na rynek (wzrost towarowości odpowiadający potrzebom rynku), a w konsekwencji – zwiększenia dochodów gospodarstw rolnych. Z tego powodu w Planie Strategicznym WPR przewidziano interwencje, które pozwolą utrzymać potencjał produkcyjny w tym sektorze, a także dostosować go do oczekiwań społecznych i środowiskowych poprzez inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność, jak również inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, wybrane ekoschematy, wsparcie związane z produkcją do zwierząt oraz wymogi obowiązkowe.

W zakresie realizacji celu 4 konieczne jest podejście dwutorowe, związane z podejmowaniem działań **adaptacyjnych**, umożliwiających gospodarstwom rolnym lepsze dostosowanie się do zmian klimatu oraz działań prowadzących do **ograniczenia emisji** gazów cieplarnianych. Realizacja tego celu (zgodnie z zapisami Porozumienia Paryskiego) nie może w żaden sposób naruszać potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego, nie tylko w skali UE.

Zmiany klimatyczne przyspieszają degradację środowiska naturalnego. Jednocześnie, niezrównoważona eksploatacja środowiska naturalnego wpływa na zmiany klimatu. Zależności te obrazują, jak cele szczegółowe WPR z zakresu środowiska i klimatu (cel 4, 5, 6) są ze sobą ściśle powiązane. Stąd działania podejmowane dla realizacji celu 4 mają wpływ na stan wody, gleby i powietrza (cel 5) oraz bioróżnorodność (cel 6), a działania podejmowane dla ochrony stanu zasobów naturalnych (cel 5) oraz ochrony bioróżnorodności (cel 6) wpływają na realizację celu związanego z klimatem (cel 4). Komplementarność działań podejmowanych dla realizacji poszczególnych celów środowiskowych i klimatycznych WPR została opisana w rozdziale 3.2.2.

Jednocześnie wszystkie interwencje realizujące potrzeby celu 4 przyczyniają się do zrównoważenia i trwałości gospodarki i wpisują się w cele wskazane w Strategii „Od pola do stołu” oraz potrzeby wynikające z wdrażania przepisów dotyczących klimatu i środowiska, określonych w załączniku XIII rozporządzenia o planach strategicznych.

W oparciu o analizę SWOT dla celu szczegółowego 4 zidentyfikowano potrzeby, które będą w następujący sposób adresowane.

CS 4. P1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa

Polskie rolnictwo odpowiedzialne jest za około 8% krajowej emisji gazów cieplarnianych w Polsce, wśród których największe znaczenie ma emisja podtlenku azotu z gleby w wyniku nawożenia azotem i emisja metanu z produkcji zwierzęcej. Produkcja roślinna przyczynia się zarówno do emisji gazów cieplarnianych jak i do sekwestracji węgla, a działania prowadzone w jej ramach uwzględniają praktyki związane z użytkowaniem gruntów i z uprawą oraz zarządzaniem glebą i składnikami pokarmowymi.

Kwestie emisji z całego sektora non-ETS (transport, gospodarka odpadami, komunalno-bytowy, rolnictwo) reguluje rozporządzenie ESR[1] , które wskazuje dla Polski cel redukcyjny w zakresie emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS łącznie. Rola sektora rolnego w zakresie łagodzenia

zmian klimatu i przystosowania się do nich, w szczególności przez zredukowanie emisji gazów cieplarnianych, obejmuje wdrażanie i rozwój zrównoważonych i innowacyjnych praktyk i technologii.

Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa będzie w pierwszej kolejności realizowane poprzez spełnienie wymogów warunkowości (I 1), a zatem zgodności z obowiązkowymi normami, dotyczącymi m.in. środowiska i zmiany klimatu, tj. DKR 1 – utrzymanie trwałych użytków zielonych na określonym poziomie w całym kraju (trwałe użytki zielone przyczyniają się do sekwestracji dwutlenku węgla, a tym samym wpływają na poprawę bilansu emisji gazów cieplarnianych), DKR 2 - ochrona torfowisk i terenów podmokłych (torfowiska i tereny podmokle mają duży potencjał pochłaniania dwutlenku węgla i stanowią „magazyn" substancji organicznej) oraz DKR 3 - zakaz wypalania gruntów rolnych (zapobieganie emisjom dwutlenku węgla). Wymogi te wpływają zatem na bilans emisji gazów cieplarnianych poprzez ochronę zasobów węgla tj. utrzymanie materii organicznej w glebie, jak również ograniczenie procesów spalania i związanych z tym emisji dwutlenku węgla i pyłów.

Istotnym elementem przeciwdziałania emisjom GHG będzie realizacja ekoschematu (I 4.2) Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w szczególności w zakresie praktyki Uproszczone systemy uprawy bazującej na wspieraniu naturalnych procesów biologicznych w glebie, gdzie wszelkiego rodzaju zabiegi uprawowe są zredukowane do niezbędnego minimum. Odstąpienie od uprawy płużnej, a także ograniczenie ilości i głębokości wykonywanych zabiegów uprawowych prowadzi do eliminowania procesów erozyjnych, sprzyja sekwestracji węgla organicznego w glebie (gromadzenie próchnicy). Jednocześnie ulegają zmniejszeniu nakłady ponoszone na produkcję roślinną m.in. poprzez mniejsze zużycie paliwa, większą wydajność pracy maszyn i narzędzi uprawowych oraz pracy ludzkiej. Sprzyja to ograniczeniu emisji GHG do atmosfery. Ponadto w ramach ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych (I 4.5) ochroną zostaną objęte TUZ charakteryzujące się znaczą zawartością węgla w glebie. Utrzymanie wody na tych terenach pozwoli przeciwdziałać utracie nagromadzonego węgla.

Do ograniczenia negatywnej presji produkcji rolnej na środowiskowo, choć w mniejszym stopniu, przyczyniać się będzie realizacja ekoschematu (I 4.2), Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w szczególności w zakresie praktyki wymagającej opracowania i przestrzegania planów nawozowych a także praktyk propagujących niskoemisyjną gospodarkę nawozami. Wymiar klimatyczny ma interwencja Dobrostan zwierząt promująca wypas (co zmniejsza emisje poprzez ograniczenie składowania nawozów naturalnych) i chów ściołowy (zwiększenie zakresu stosowania nawożenia organicznego wpływającego na sekwestrację węgla w glebie), a także stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych w ramach ekoschematu Biologiczna uprawa (I.4.4) poprzez utrzymanie lub zwiększenie ilości węgla organicznego w glebie oraz zwiększenie porowatości gleb.

W trakcie opracowywania jest również kalkulator efektywności klimatycznej dla potrzeb, certyfikowania systemu produkcji wieprzowiny i wołowiny. Komputerowy program do kalkulacji efektów i kosztów stosowania niskoemisyjnych metod produkcji będzie stanowił jednocześnie zbiór wymagań dla uczestnictwa w systemie i uzyskiwania redukcji emisji gazów cieplarnianych na odpowiednim poziomie.

Mając na uwadze funkcje i znaczenie torfowisk i pozostałych obszarów podmokłych, w tym trwałych użytków zielonych i gruntów ornych występujących na glebach organicznych istotne znaczenie dla ograniczania emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa będzie miała interwencja I 8.12.- Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo.

Ograniczenie emisji GHG realizowane będzie również poprzez wymogi krajowe tj. zakaz stosowania mocznika w formie granulowanej, z wyłączeniem stosowania mocznika w formie granulowanej zawierającego inhibitor ureazy albo powłokę biodegradowalną - wprowadzony ustawą o nawozach i nawożeniu. Realizacja dobrowolnych praktyk, wdrażanych w ramach ekoschematów, wzmocniona będzie dzięki wsparciu **inwestycji (**I 10.4.) przyczyniających się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych m.in. w zakresie właściwego przechowywania nawozów naturalnych, uprawy bezorkowej, precyzyjnej aplikacji nawozów, zarządzania stadem, w szczególności w odniesieniu do żywienia, dobrostanu i zdrowotności.

W celu ograniczenia emisji GHG istotne będą również działania w zakresie rozwoju zrównoważonej energii w oparciu o nieżywnościowe zastosowanie biomasy oraz wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii realizowane w ramach interwencji inwestycyjnych w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej (I 10.2), w ramach których będą wykorzystywane odpady i pozostałości z produkcji rolniczej. Dzięki temu gospodarstwa doposażone

będą w mikroinstalacje produkujące energię z biogazu rolniczego lub promieniowania słonecznego wraz z magazynami energii i inteligentnymi systemami zarządzania energią oraz pompy ciepła, o ile będą stanowiły integralną część instalacji produkującej energię z promieniowania słonecznego, systemy odzyskiwania ciepła wydalanego z budynków inwentarskich. Oprócz doposażenia wspierana będzie termomodernizacja budynków gospodarskich służących do produkcji rolnej oraz inne systemy poprawiające efektywność energetyczną budynków inwentarskich.

Ograniczanie emisji GHG będzie również realizowane za pośrednictwem organizacji producentów funkcjonujących w sektorze owoców i warzyw poprzez interwencje sektorowe tj. poprzez interwencję I.7.5 Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu. Planowane jest wsparcie w odniesieniu do inwestycji materialnych i niematerialnych w systemy przyczyniające się do ograniczenia zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, w tym gazów cieplarnianych.

Wymienione wyżej interwencje w pełni wpisują się w koncepcję tzw. rolnictwa węglowego; ich wdrażanie oznacza zwiększenie sekwestracji węgla w glebach i ograniczenie emisji gazowych związków węgla do atmosfery.

Dodatkowo, preferencje w zakresie inwestycji w technologie cyfrowe przyczynią się do osiągania nie tylko celów związanych z transformacją cyfrową, ale również celów klimatycznych. Planowane inwestycje cyfrowe będą miały charakter kompleksowy. Komplementarnie w Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) planuje się wsparcie m.in. zakupu rozwiązań cyfrowych w zakresie Rolnictwa 4.0. Tak realizowana pomoc przyniesie efekt większej skali w zakresie transformacji cyfrowej w rolnictwie.

CS 4. P2 Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych

Polska jest krajem o małych zasobach wodnych, zmiennych czasowo i terytorialnie oraz posiadającym zbiorniki retencyjne o małej pojemności. Jednocześnie cechą charakterystyczną klimatu Polski jest nierównomierny rozkład opadów atmosferycznych i w konsekwencji występowanie okresów nadmiernego i niedostatecznego uwilgotnienia, co powoduje duże straty w rolnictwie. Wraz z postępowaniem zmian klimatu, obserwowany jest wzrost częstości i intensywności występowania susz, który spowoduje dalszy wzrost zapotrzebowania na wodę.

Opracowanie planów gospodarowania wodami (PGW) na obszarach dorzeczy, jak również ich aktualizacja, (aPGW), wynika zarówno z krajowych dążeń i potrzeb racjonalizacji gospodarowania wodami, jak również z konieczności wdrożenia postanowień dyrektywy 2000/60/WE. Zgodnie z ustawą o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw obowiązujące plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, opublikowane w formie rozporządzeń w 2016 roku zachowują swoją moc prawną do 22 grudnia 2022 r.

W aPGW oszacowano narażenie na czynniki klimatyczne – przeanalizowano, jakie są prawdopodobne negatywne skutki zmian klimatu na obszarach dorzeczy. Oddziałują one na warunki obiegu wody w środowisku, a zatem mają wpływ na stan wszystkich jednolitych części wód.

Obserwowane zmiany klimatyczne powodują konieczność przystosowania do nich ekosystemów wodnych. Działania takie polegają na:

–zwiększaniu retencji,

–renaturyzacji polegającej na przywróceniu stanu naturalnego rzek i jezior lub możliwie jak najbardziej zbliżonego do tego stanu,

–bieżącej kontroli stanu wód,

–ograniczaniu dopływu zanieczyszczeń,

–ograniczaniu rozprzestrzeniania gatunków inwazyjnych, czyli obcych rodzimej faunie i florze.

Potrzeba adaptacji rolnictwa do zmian klimatu będzie realizowana poprzez spełnienie wymogów warunkowości (I 1), a zatem zgodności z obowiązkowymi normami, dotyczącymi m.in. środowiska i zmiany klimatu, w szczególności poprzez:

- utrzymanie obszarów podmokłych i torfowisk (DKR 2), które przyczyni się również do retencjonowania wody,

- utrzymywanie trwałych użytków zielonych na określonym poziomie w całym kraju (DKR 1) oraz wymóg minimalnej pokrywy gleby w najbardziej newralgicznych okresach (DKR 6), z uwagi na to, że utrzymywanie gleby pod okrywą roślinną należy do jednych z najskuteczniejszych zabiegów przeciwdziałających erozji wietrznej,

- właściwe zarządzenie orką na gruntach położonych na stokach (DKR 5) niezwykle istotne dla przeciwdziałania erozji oraz

- zmianowanie upraw lub inne praktyki mające na celu zachowanie potencjału gleby, w tym dywersyfikacja upraw (DKR 7).

Wśród praktyk dobrowolnych dla rolników, realizujących potrzebę adaptacji do zmieniającego się klimatu, istotny będzie ekoschemat Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi (I 4.2) w zakresie praktyki Uproszczone systemy uprawy, który propagując odchodzenie od tradycyjnego płużnego systemu uprawy, a także poprzez obowiązek pozostawienia resztek pożniwnych w formie mulczu, zwiększy efektywność gospodarowania w sytuacji ocieplającego się klimatu) oraz w zakresie praktyki wymieszania słomy z glebą. Realizacja praktyki wymieszania słomy z glebą przyczyni się do zwiększenia poziomu zawartości materii organicznej. Zawartość materii organicznej w glebie wywiera duży wpływ na zdolność retencyjną gleby i poprawia wsiąkanie wód opadowych, co ogranicza spływy powierzchniowe oraz nasilenia erozyjne. Istotnym elementem będzie również ekoschemat Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych (I 4.5). Ponadto, choć w mniejszym stopniu, do realizacji tej potrzeby będzie przyczyniał się ekoschemat Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi (I 4.2) w zakresie praktyk Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe, Zróżnicowana struktura upraw oraz ekoschemat Biologiczna uprawa (I.4.4) w zakresie stosowania nawozowych produktów mikrobiologicznych.

Jednocześnie, potrzeba będzie realizowana w ramach II filara WPR poprzez premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych (I 8.8), które przeciwdziałają utratom wody i przyczyniają się do zwiększania pochłaniania i magazynowania węgla.

W Planie w ramach II filara zaprojektowano również interwencje dotyczące zachowania zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt i roślin oraz sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych w rolnictwie w celu promowania odmian/ras, które wykazują się większą odpornością na warunki atmosferyczne, a zatem łatwiej adaptują się do zmian klimatu (I 8.4., I 8.5., I 8.6).

Potrzeba ta będzie realizowana również przez interwencję I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo. Torfowiska i pozostałe obszary podmokłe odgrywają znaczącą rolę w łagodzeniu zmian klimatycznych i dostosowaniu się do nich. Świadczą również wiele innych ważnych usług ekosystemowych, w tym akumulują węgiel, mają zdolność retencjonowania wody, umożliwiają adaptację do zmian klimatycznych, łagodząc skutki suszy i zapobiegając powodziom lub pożarom.

Dla adaptacji rolnictwa do zmian klimatu niezwykle istotne będzie promowanie odpowiednich praktyk rolniczych takich jak: zachowanie oczek wodnych, zmianowanie upraw, ochrona i zwiększenie zawartości próchnicy w glebie np. poprzez uprawę uproszczoną, retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych. Ze względu na potrzeby sektora rolnego w zakresie dostępności wody w ramach inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu (I 10.4) oraz w ramach interwencji sektorowych (I.7.5) m.in. w sektorze owoców i warzyw, wspierane będą projekty związane z pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej oraz instalacjami do powtórnego obiegu wody poprzez np.: powtórne wykorzystanie wody z sortowania i mycia owoców i warzyw, instalacje do odbioru i magazynowania wody z dachów budynków gospodarczych oraz utwardzonych nawierzchni w obrębie gospodarstwa, zamknięte zbiorniki retencyjne do magazynowania wody. Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych w produkcji rolnej. Działania na rzecz adaptacji rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu podejmowane będą także poprzez wsparcie na rzecz współpracy grup operacyjnych EPI (I 13.5.), gdzie realizowane będzie wsparcie m. in. w obszarze operacji ograniczających wpływ zmian klimatu na kondycję upraw oraz presję ze strony chorób, szkodników oraz chwastów.

Łagodzeniu efektów zmian klimatycznych służyć będą interwencje dotyczące wsparcia inwestycji w wyposażenie gospodarstw w stacje meteorologiczne oraz systemy wspomagania decyzji w ochronie roślin. Interwencje te pozwolą jednocześnie na racjonalizowanie interwencji chemicznych w ochronie roślin i ograniczenie stosowania środków ochrony roślin. Inwestycje te przyczynią się również do realizacji Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy, który określa, działania, dotyczące zarządzania zasobami wodnymi,

zarządzania kryzysowego i szacowania strat spowodowanych suszą, jakie podejmowane będą w najbliższych latach, np. *Zwiększanie retencji wody glebowej przez korzystanie z zasobów wód zgromadzonych w istniejących systemach melioracyjnych o funkcji nawadniającej lub przez przeprowadzenie budowy lub przebudowy systemów melioracyjnych nawadniających lub nawadniająco-odwadniających oraz przebudowa systemów odwadniających na nawadniająco-odwadniające; Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na obszarach rolniczych (zabiegi agrotechniczne, tworzenie usług ekosystemowych, budowa małych zbiorników wodnych); Zmniejszenie zużycia wody przez powtórne wykorzystanie wód drenarskich do nawożenia i nawadniania innych upraw polowych; Usprawnienie systemu odszkodowań oraz dopłat i ubezpieczeń od ryzyka wystąpienia skutków suszy w rolnictwie przez wypracowanie metod wsparcia rzeczowego i finansowego dla poszkodowanych skutkami suszy rolniczej; Opracowanie i wdrażanie programów edukacyjnych dla społeczeństwa o przyczynach występowania suszy, sposobach jej identyfikowania, skutkach oraz przede wszystkim o sposobach zapobiegania im; Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie możliwości tworzenia retencji na obszarach rolniczych.*

Istotny element wsparcia będzie również stanowił transfer wiedzy poprzez odpowiednie doradztwo i szkolenia w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą na poziomie gospodarstwa. Znaczenie dla działań ograniczających zmiany klimatu, poprawiających adaptację do nich oraz podwyższających jakość środowiska naturalnego będą miały także innowacyjne projekty uwzględniające potrzeby rolników, łączące partnerów dysponujących wiedzą z wzajemnie uzupełniających się dziedzin oraz oparte na interaktywnym modelu innowacji, realizowane przez Grupy operacyjne EPI (I 13.5).

Komplementarnie w ramach Krajowego Planu Odbudowy realizowany będzie projekt pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich", którego celem jest wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów. W ramach projektu wspierane będą inwestycje w zakresie zwiększenia retencji wodnej, polegające m.in. na budowie, przebudowie, odbudowie, rozbudowie urządzeń melioracji wodnych, w szczególności ograniczających odpływ wody i zapewniających jej retencjonowanie. Jednocześnie planowane jest wsparcie inwestycji związanych z odtworzeniem byłych lub budową małych zbiorników wodnych oraz odbudowy lub modernizacji urządzeń piętrzących młynów.

Jednocześnie w ramach PROW 2014-2020 będą realizowane działania inwestycyjne do 2025 roku. Wprowadzone w 2021 r. zmiany (w podziałaniach 4.3 i 5.1) będą przyczyniać się do łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków. Głównym celem realizowanych operacji będzie zarządzanie wodami opadowymi (np. z deszczy nawalnych) w zlewniach rzecznych na terenach rolnych poprzez modernizację istniejących urządzeń wodnych i hydrotechnicznych. W efekcie tego zwiększy się ilość retencjonowanej wody oraz opóźni się spływ wody powierzchniowej. Takie działania wpływać będą na objętość retencjonowanej wody w profilu glebowym oraz w elementach krajobrazu rolniczego (np. mokradła, oczka wodne, zagłębienia śródpolne). Zmagazynowana woda w urządzeniach melioracyjnych będzie w sposób naturalny zwiększać wilgotność gleb, co spowoduje, że dotychczasowe urządzenia melioracyjne zmienią swoją funkcję na nawadniająco-odwadniającą.

Kontynuowane również będą działania dotyczące adaptacji do zmian klimatu w leśnictwie. W ramach interwencji I 10.14 (Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych) realizowane będą inwestycje zapewniające zróżnicowanie struktury drzewostanu poprzez wprowadzenie II pietra, podszytu, dolesianie luk oraz cięcia pielęgnacyjne mające na celu wzmocnienie stabilności drzewostanów młodszych klas wieku.

Dodatkowo, w celu zwiększenia zasobów wodnych, a tym samym adaptacji rolnictwa do zmian klimatu tworzone są Lokalne Partnerstwa ds. Wody, których zadaniem jest inicjowanie, a następnie współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami działającymi na danym terenie, w tym mieszkańcami, rolnikami, instytucjami i urzędami w planowaniu przedsięwzięć, w tym inwestycji służących poprawie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich. Każde partnerstwo swoim zasięgiem obejmować będzie obszar powiatu, jako struktury zajmującej wystarczająco duże obszary geograficzne do podejmowania skutecznych działań dla poprawy gospodarki wodnej.

Ze względu na ocieplenie klimatu występują dni z wysokimi temperaturami, co powoduje pogorszenie dobrostanu i stanu zdrowotnego zwierząt utrzymywanych w budynkach inwentarskich. Wysokie temperatury w budynkach inwentarskich skutkują także podwyższoną emisją amoniaku i odorów do atmosfery, z tego powodu ważnymi inwestycjami będą klimatyzatory, wentylatory czy urządzenia do zamgławiania powietrza.

CS 4. P3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych

Praktyki i inwestycje przyczyniające się do zwiększania pochłaniania węgla realizują cele określone w rozporządzeniu LULUCF[2]. Celem unijnym dla sektora LULUCF jest zapewnienie, aby pochłanianie przewyższało emisje. Ma temu służyć zwiększanie i ochrona pochłaniaczy oraz rezerwuarów węgla w perspektywie długoterminowej, na przykład poprzez nowe nasadzenia i lepszy nadzór nad krajowymi lasami, gruntami uprawnymi i użytkami zielonymi. Istotna będzie również ochrona i przywracanie terenów podmokłych, które mogłyby doprowadzić do redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Spełnienie wymogów warunkowości (I 1), w szczególności DKR 1 i DKR 2 przyczyni się do sekwestracji dwutlenku węgla w glebie. Trwałe użytki zielone oraz torfowiska i tereny podmokle mają duży potencjał w tym zakresie i stanowią „magazyn" substancji organicznej.

Istotne będą również inwestycje związane z leśnictwem i zadrzewieniami (I 8.8., I 8.10., I 10.11, I 10.12., I.10.13., I.10.14), jak zalesianie gruntów rolnych, tworzenie zadrzewień śródpolnych, zakładanie systemów rolno-leśnych, czy zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych. Interwencje te, stanowiące o ekologicznej stabilności obszarów leśnych, przyczynią się do łagodzenia zmian klimatu. Ważnym elementem realizacji tej potrzeby będą premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych, dzięki którym wzmocniony zostanie efekt środowiskowo-klimatyczny ww. inwestycji.

Ponadto, interwencje inwestycyjne będą przyczyniać się do realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości (KPZL), w ramach którego przewiduje się wzrost lesistości Polski do 30% w 2020 roku i 33% w roku 2050, a także wypełniania planu działania, zawartego w Nowej strategii leśnej UE 2030 r., dotyczącego zasadzenia co najmniej 3 mld dodatkowych drzew w UE do 2030 r.

Potrzeba pochłaniania i magazynowania węgla w glebie i biomasie będzie realizowana w ramach ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi (I 4.2) w szczególności poprzez praktyki dotyczące wspierania ekstensywnego użytkowania TUZ, uprawy międzyplonów ozimych/wsiewek śródplonowych, prowadzenia upraw w systemie uproszczonym, wymieszania słomy z glebąoraz w ramach ekoschematu Retencjonowanie wody na TUZ (I.4.5),a także poprzez stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych w ramach ekoschematu (I 4.4) Biologiczna uprawa.

Ponadto dla pochłaniania i magazynowania węgla istotne będą zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne promujące ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 (I 8.3. i I 8.1.), w tym poprzez zobowiązania z okresu 2014-2020 (I.8.9.1 i I.8.9.2. I.8.9.3) oraz wspierające ochronę cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000/poza tymi obszarami (I 8.2). Potrzeba ta będzie realizowana również poprzez interwencję Rolnictwo zrównoważone (kontynuacja PROW 2014-2020), w ramach której rolnicy są zobowiązani do stosowania praktyk rolniczych sprzyjających zwiększeniu materii organicznej w glebie (tj. międzyplony, przyoranie słomy/obornika).

Potrzeba ta będzie realizowana również przez interwencję I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo. Podejmowane w ramach interwencji zobowiązania będą umożliwiały regenerację pokrywy glebowej, w tym retencjonowanie wody w profilach gleb organicznych, co jest kluczowe w procesie pochłaniania i magazynowania CO_2.

Istotne będą tu również zobowiązania w ramach interwencji I.8.11– Rolnictwo ekologiczne, gdzie jednym z wymagań jest obowiązek zachowania trwałych użytków zielonych występujących w gospodarstwie. Ponadto stosowanie w produkcji rolniczej metod ekologicznych (tj. m.in. płodozmianu i zabiegów chroniących glebę np. poplonów/międzyplonów, wsiewek) wpływa na ograniczanie ubytku materii organicznej lub jej zwiększanie. Biorąc pod uwagę omawianą potrzebę, w Planie przewidziano wsparcie inwestycyjne gospodarstw rolnych w zakresie wprowadzania technologii właściwego gospodarowania glebą, aby zwiększać poziom magazynowania węgla w glebie (interwencje: I 10.4. - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu). Dotyczy to maszyn do uprawy gleby pasowej lub bezorkowej – bezpłużnej.

Planowane interwencje realizują koncepcję tzw. rolnictwa węglowego, której zasadniczym założeniem jest zwiększenie pochłaniania i magazynowanie związków węgla w glebie i biomasie.

CS 4. P5. Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii

Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii będą realizowane poprzez interwencje inwestycyjne w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej (I 10.2), w ramach których będą wykorzystywane odpady i pozostałości z produkcji rolniczej. Obejmują one m.in. wyposażenie gospodarstw w mikroinstalacje produkujące energię z promieniowania słonecznego lub biogazu rolniczego oraz systemy odzyskiwania ciepła wydalanego z budynków inwentarskich czy termomodernizację budynków gospodarskich służących do produkcji rolnej. W tym kontekście szczególnie ważny jest rozwój mikrobiogazowni dostosowanych do potrzeb produkcji rolniczej w małych i średnich gospodarstwach rodzinnych. Powinno być to traktowane jako część krajowego systemu energetyki rozproszonej, biogospodarki oraz wkład rolnictwa w przeciwdziałanie zmianom klimatu i poprawę gospodarki zasobami. Zagospodarowanie odchodów z produkcji zwierzęcej w mikrobiogazowniach pozwoli nie tylko na pokrycie potrzeb energetycznych gospodarstw, ale również poprzez nawozowe wykorzystanie produktu pofermentacyjnego zmniejszy oddziaływanie rolnictwa na środowisko naturalne (zmniejszenie emisji, mniejsze zużycie nawozów mineralnych). Jest to istotne w związku z realizacją celów Europejskiego Zielonego Ładu. Potrzeba będzie realizowana również na poziomie organizacji producentów owoców i warzyw wdrażających interwencję działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu (I. 7. 5).

Zakres ww. interwencji jest komplementarny z innymi programami. Działania inwestycyjne z zakresu OZE wykorzystujące do produkcji energii wiatr, słońce oraz biomasę przewidziane są również w innych programach współfinansowanych ze środków UE oraz środków krajowych, np. w Programie Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS), Mój Prąd, Agroenergia, co będzie wzmacniać realizację ww. potrzeby na obszarach wiejskich.

CS 4. P4. Rozwój zrównoważonej energii również w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej

Potrzeba będzie realizowana poprzez interwencje inwestycyjne w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej (I 10.2), opisane powyżej odnośnie do potrzeby P5. Inwestycje w biogazownie rolnicze (stanowiące OZE), wykorzystujące jako substraty biomasę pochodzenia rolniczego, przyczyniają się do rozwoju zrównoważonej energii i jednocześnie istotnie wpływają na przeciwdziałanie zmianom klimatu (redukcja emisji). Wsparcie w zakresie rozwoju zrównoważonej energii możliwe jest także w ramach koncepcji inteligentnej wsi (I 10. 10), w tym w zakresie rozwiązań w obszarze rozwoju biogospodarki i gospodarki obiegu zamkniętego z uwzględnieniem rozwiązań zielonych i cyfrowych. Wspierająco zaplanowano też interwencje dotyczące usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (I 10.9.2), gdzie przewiduje się podniesienie poziomu przedsiębiorczościw zakresie usług na rzecz leśnictwa, a także z zakresu produkcji biomasy na cele nierolnicze dla przemysłu chemicznego czy farmaceutycznego, które przewidziane są w interwencjach zakładających wsparcie dochodów z produkcji lnu, konopi włóknistych, ziemniaków skrobiowych. Rozwój zrównoważonej energii będzie się odbywał poprzez zagospodarowanie biomasy odpadowej z przemysłu spożywczego, które zakładane są dla celu nr 3 dzięki wsparciu rozwoju współpracy w ramach łańcucha dostaw wartości (I 10.6.1., I 10.6.2., I 10.7.1., I 10.7.2), gdzie przyjęto kryterium wyboru dotyczące przetwarzania odpadów żywności na biokomponenty dla sektora nieżywnościowego lub przetwarzanie produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych np.: na bioprodukty czy biogaz. W realizację tej potrzeby zostaną również włączone organizacje producentów owoców i warzyw w ramach interwencji sektorowych (I. 7.5), gdzie wsparcie dotyczyć będzie m. in. instalacji produkujących energię z odnawialnych źródeł energii wykorzystywaną dla potrzeb związanych z działalnością organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw

CS 4. P6. Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich

Realizacja celu „Przyczynianie się do łagodzenia zmian klimatu" będzie wymagała również zapewnienia odpowiednich usług doradczych i szkoleniowych dla rolników w ramach systemu AKIS (I 14.1., I 14.2., I 14.3., I 14.4). Potrzeba podnoszenia poziomu wiedzy będzie realizowana poprzez wsparcie doskonalenia zawodowego rolników w zakresie prowadzenia działalności rolniczej i wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego, doskonalenie zawodowe doradców rolniczych oraz wdrażanie kompleksowych

programów doradczych w ramach celu przekrojowego. Przewiduje się, że ok. 20% zakładanej liczby odbiorców usług szkoleniowo-doradczych zostanie objętych działaniami w zakresie zagadnień środowiskowych i klimatycznych.

Istotnym elementem umożliwiającym wdrożenie rozwiązań w zakresie łagodzenia zmian klimatu jest dalszy rozwój badań oraz skuteczny transfer wyników badań z nauki do praktyki poprzez współpracę podmiotów naukowo-badawczych z rolnikami (I.13.5), a także poprzez współpracę organizacji producentów w sektorze owoców i warzyw z podmiotami doradczymi w ramach interwencji I.7.7 – Usługi doradcze i pomoc techniczna, oraz interwencję sektorową I.7.8 – Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk. Jest to potrzeba przekrojowa w całym Planie strategicznym i realizowana przede wszystkim poprzez interwencje w ramach celu 10.

Potrzeba częściowo jest realizowana także ze środków krajowych, polityki spójności i KPO.

[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno- energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE

[2] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/842 w sprawie wiążących rocznych redukcji emisji gazów cieplarnianych przez państwa członkowskie od 2021 r. do 2030 r. przyczyniających się do działań na rzecz klimatu w celu wywiązania się z zobowiązań wynikających z Porozumienia paryskiego oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013

2.1.SO4.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego

-

2.1.SO4.7 Czy plany obejmują wkład WPR na rzecz programu LIFE (tylko w przypadku CS4, CS5 i CS6)

: **Nie**

2.1.SO4.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu

Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu dla tego celu szczegółowego

Wskaźniki rezultatu [zalecane wskaźniki rezultatu dla tego celu szczegółowego zaznaczono pogrubioną czcionką].	**Wartość docelowa**
R.4 - Uzależnienie wsparcia dochodu od stosowania norm i dobrych praktyk Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości	97,66 %
R.6 PR - Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw rolnych Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)	109,80 %
R.7 PR - Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)	104,47 %
R.12 - Przystosowanie się do zmiany klimatu Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do lepszego przystosowania się do zmiany klimatu	28,73 %
R.14 PR - Składowanie dwutlenku węgla w glebie i biomasie Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone,	41,17 %

uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)	
R.15 CU - Energia odnawialna pochodząca z rolnictwa i leśnictwa oraz innych źródeł odnawialnych Objęte wsparciem inwestycje w zdolności w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym z biomasy (w MW)	91,70 MW
R.16 CU - Inwestycje związane z klimatem Odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia inwestycji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej oraz na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych lub biomasy	1,17 %
R.17 CU PR - Grunty zalesione Obszar objęty wsparciem na zalesianie, odbudową systemu rolno-leśnego, z uwzględnieniem podziału	14 045,00 ha
R.18 CU - Wsparcie z tytułu inwestycji w sektorze leśnym Łączne inwestycje mające na celu poprawę wyników działalności sektora leśnictwa	18 327 445,00 EUR
R.19 PR - Poprawa jakości gleby i jej ochrona Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, zmianowanie upraw, w tym z udziałem roślin strączkowych)	33,42 %
R.22 PR - Zrównoważona gospodarka składnikami odżywczymi Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi	26,97 %
R.26 CU - Inwestycje związane z zasobami naturalnymi Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje produkcyjne i nieprodukcyjne w ramach WPR związane z dbałością o zasoby naturalne	0,94 %
R.27 CU - Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej	3 753,00
R.29 PR - Rozwój rolnictwa ekologicznego Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR na rolnictwo ekologiczne z podziałem na utrzymywanie i konwersję	4,59 %
R.30 PR - Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej Odsetek gruntów leśnych objętych zobowiązaniami w dziedzinie wspierania ochrony lasów i zarządzania usługami ekosystemowymi	0,34 %
R.32 CU - Inwestycje związane z bioróżnorodnością Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje w ramach WPR przyczyniające się do różnorodności biologicznej	0,16 %
R.34 PR - Zachowanie elementów krajobrazu Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie zarządzania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami	1,72 %

Uzasadnienie celów końcowych i powiązanych celów pośrednich

R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości

Wskaźnik R.4 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celów 4, 5 i 9. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 1.

R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)

Wskaźnik R.6 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celów 4, 5 i 9. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 1.

R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)

Wskaźnik R.7 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celów 4, 5 i 9. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 1.

R.12 Przystosowanie się do zmiany klimatu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz lepszego przystosowania się do zmiany klimatu

Z analizy SWOT wynika, że rolnictwo odpowiedzialne jest za około 8% krajowej emisji gazów cieplarnianych (GHG), wśród których największe znaczenie ma emisja podtlenku azotu z gleby, w wyniku nawożenia azotem i emisja metanu z produkcji zwierzęcej. Rolnictwo jest również zasadniczym źródłem emisji amoniaku (NH_3). Wskazano jednocześnie, że ograniczenie emisji GHG i amoniaku możliwe jest m.in. poprzez optymalizację produkcji, realizowanie zrównoważonych praktyk rolniczych oraz wdrażanie innowacji i nowych metod produkcji. Jednocześnie powiązanie gospodarstw z warunkami naturalnymi, występującymi bezpośrednio w ich sąsiedztwie, wymaga dostosowania prowadzonej przez gospodarstwa rolne produkcji do ochrony zasobów naturalnych i obserwowanych zmian klimatu w celu minimalizowania negatywnych skutków tych zmian. Tym samym zaproponowane interwencje związane z właściwym zarządzaniem nawozami naturalnymi, w sposób komplementarny przyczynią się do realizacji założeń Krajowego Programu Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (KPOZP) i tym samym realizacji celów określonych w Dyrektywie NEC[1]. Ponadto dzięki systemom rolno-leśnym oraz ograniczeniu zabiegów uprawowych wzmacniany będzie potencjał pochłaniania sektora: użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa tzw. LULUCF.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.4.2 Ekoschemat - Rolnictwo węglowe

- **Praktyka: Uproszczone systemy upraw**

Analiza SWOT wskazuje, że rolnictwo jest jednym z sektorów, które przyczynia się do emisji gazów cieplarnianych, z czego największy udział w emisji gazów cieplarnianych wyrażonej pod postacią CO_2 są gleby rolnicze (pochodna produkcji roślinno-polowej) – ok. 46%. Dodatkowo Polska jest krajem o małych zasobach wodnych, zmiennych czasowo i terytorialnie. Jednocześnie cechą charakterystyczną klimatu Polski jest nierównomierny rozkład opadów atmosferycznych i w konsekwencji występowanie okresów nadmiernego i niedostatecznego uwilgotnienia, co powoduje duże straty w rolnictwie. Obserwowany jest także wzrost częstości występowania zjawisk ekstremalnych, m.in. powodzi i suszy.

Celem praktyki jest wsparcie systemów uprawy korzystnych w sytuacji zachodzących zmian klimatu. Prowadzenie upraw uproszczonych przyczynia się do przeciwdziałania degradacji gleby związanej z występowaniem niekorzystnych zjawisk: erozji wodnej i wietrznej. Ponadto poprawia strukturę i porowatość gleby, wpływa na lepsze zatrzymywanie wody w glebie i zwiększanie zawartości substancji organicznej (próchnicy) w wierzchniej warstwie gleby, ogranicza parowanie wody z gleby. Jednocześnie ulegają zmniejszeniu nakłady ponoszone na produkcję roślinną, m.in. poprzez mniejsze zużycie paliwa, większą wydajność pracy maszyn i narzędzi uprawowych. Ponadto ograniczenie zabiegów uprawowych przekłada się na zmniejszenie emisji CO_2 i N_2O do atmosfery. Planuje się, że w latach 2023-2024 co roku wsparciem objętych będzie ok. 786 tys ha, a w latach 2025-2027 co roku wsparciem objętych będzie ok. 1,50 mln ha.

- Praktyka: Wymieszanie słomy z glebą

Analiza SWOT dla celu 4 wskazuje m.in. na ograniczenie emisji GHG i amoniaku poprzez optymalizację produkcji oraz realizowanie zrównoważonych praktyk rolniczych. Odpowiedzią na realizowanie zrównoważonych praktyk rolniczych jest budowanie żyzności gleby przez wzrost zawartości próchnicy

Praktyka polegająca na wymieszaniu słomy z glebą wykorzystuje słomę do utrzymywania lub zwiększania poziomu zawartości materii organicznej, jak i składników pokarmowych co jest najskuteczniejszym działaniem zapewniającym utrzymanie żyzności gleby.

Analiza SWOT dla celu 4 wskazuje także, że Polska jest krajem o małych zasobach wodnych, zmiennych czasowo i terytorialnie. Realizacja praktyki wymieszania słomy przyczyni się do zwiększenia poziomu zawartości materii organicznej. Zawartość materii organicznej w glebie wywiera duży wpływ na zdolność retencyjną gleby i poprawia wsiąkanie wód opadowych, co ogranicza spływy powierzchniowe oraz nasilenia erozyjne. Materia organiczna posiada także dużą pojemność wodną, gdyż zatrzymuje 3-5 krotnie więcej wody dostępnej dla roślin w stosunku do swojej masy. Planuje się, że w latach 2023-2024 co roku wsparciem objętych będzie ok. 2,6 mln ha, a w latach 2025-2027 co roku wsparciem objętych będzie ok. 1,61 mln ha.

2) I.4.4 – Ekoschemat - Biologiczna uprawa (wariant 2. Nawozowe produkty mikrobiologiczne)

W analizie SWOT dla celu 4 wskazano, że konieczne jest zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla.

Stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych przyczynia się do zwiększenia ilości węgla organicznego w glebie oraz zwiększenia porowatości gleb, a także poprawia aktywność mikrobiologiczną gleby oraz stymuluje procesy odżywiania roślin lub grzybów. Ponadto stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych zwiększa przyswajalność trudno dostępnych składników pokarmowych przez rośliny, zwiększa ich odporność na stres abiotyczny i patogeny.

Planuje się, że wsparciem w zakresie stosowania nawozowych produktów mikrobiologicznych objętych będzie corocznie około 500 tys. ha.

3) I.4.5 Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych

Cechą charakterystyczną klimatu Polski jest nierównomierny rozkład opadów atmosferycznych i w konsekwencji występowanie okresów nadmiernego i niedostatecznego uwilgotnienia, co powoduje duże straty w rolnictwie. Obserwowany jest także wzrost częstości występowania zjawisk ekstremalnych, m.in. powodzi i suszy.

Ekoschematem objęte będą grunty (TUZ) hydrogeniczne, istotne dla składowania węgla, które w danym roku faktycznie uległy zalaniu, co wiąże się zarówno z zachowaniem zasobów wody (retencja glebowa), jak i ochroną materii organicznej. Interwencją objęte są ekstensywnie użytkowane TUZ, w szczególności TUZ na których ukształtowały się zbiorowiska roślinne lub występują ptaki charakterystyczne dla siedlisk hydrogenicznych. Wsparcie w ramach ekoschematu pozwoli na magazynowanie wody w miejscach, gdzie wystąpił okresowy jej nadmiar w okresie wegetacyjnym. Jednocześnie poprzez zatrzymanie wody na siedliskach hydrogenicznych pozwoli ograniczyć emisję dwutlenku węgla do atmosfery (poprzez ograniczenie rozkładu materii organicznej) oraz poprawia gospodarkę wodną, co jest korzystne w sytuacji obserwowanych zmian klimatu. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 315 tys. ha.

4) I.8.8 Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych (Premie z tytułu systemów rolno-leśnych)

W analizie SWOT wskazano, że konieczne jest zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla. Utrzymanie systemów rolno-leśnych pozwala na użytkowanie gruntu rolnego, na którym drzewa lub krzewy są zintegrowane z uprawą rolną, na tym samym obszarze. Jest to wielofunkcyjne użytkowanie gruntu przynoszące korzyści środowiskowo-klimatyczne. Systemy rolno-leśne przyczyniają się do redukcji emisji gazów cieplarnianych. Tym samym interwencja przyczynia się do zidentyfikowanych potrzeb w zakresie zwiększania pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie, jak również adaptacji rolnictwa do zmian klimatu. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 1,0 tys. ha.

5) I.8.12 Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

Torfowiska i pozostałe obszary podmokłe odgrywają znaczącą rolę w łagodzeniu zmian klimatycznych i dostosowaniu się do nich. Świadczą również wiele innych ważnych usług ekosystemowych, w tym akumulują węgiel, mają zdolność retencjonowania wody, umożliwiają adaptację do zmian klimatycznych, łagodząc skutki suszy i zapobiegając powodziom lub pożarom. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 257 tys. ha.

R.14 Składowanie węgla w glebie i biomasie: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania węgla (w

tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)

Z analizy SWOT wynika, że w Polsce występuje znaczący potencjał w sekwestracji węgla organicznego w glebie. Ogromne znaczenie w tym obszarze mają gospodarstwa charakteryzujące się dużym udziałem lasów i trwałych użytków zielonych. Zadrzewienia i systemy rolno-leśne odgrywają ważną rolę w procesie pochłaniania dwutlenku węgla z atmosfery i trwałego jego magazynowania w postaci węgla w biomasie drzewnej. Istotne są zatem rozwiązania oparte na systemach rolno-leśnych, zadrzewieniach i zaskrzeczeniach śródpolnych.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.8.8 Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych (Premie z tytułu zadrzewień oraz Premie z tytułu systemów rolno-leśnych)

Z analizy SWOT wynika, że praktyką w zakresie sekwestracji węgla mogą być systemy rolno-leśne, w których uprawa wieloletnich roślin drzewiastych jest połączona z uprawą roślin przeznaczanych na cele żywnościowe lub paszowe i produkcję zwierząt. Dlatego też utrzymanie systemów rolno-leśnych oraz pielęgnacja założonych zadrzewień w krajobrazie rolniczym stanowi istotny element realizacji polityki, w zakresie zwiększenia składowania węgla, w szczególności mając na uwadze, że systemy rolno-leśne uznaje się za rolnictwo inteligentne klimatycznie (Climate-Smart Agriculture). Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 1,5 tys. ha.

2) I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.1 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Interwencja ta poprzez promujące zachowanie TUZ, również cennych przyrodniczo obszarów przyczyni się do zwiększenia potencjału sekwestracji węgla w biomasie. Ponadto interwencja ta wpłynie na zwiększenie substancji organicznej i próchnicy w glebie. Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.1 około 264 tys. ha, a w ramach I.8.9.1 około 60 tys. ha.

3) I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.2 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000

Interwencja ta poprzez promujące zachowanie TUZ, również cennych przyrodniczo obszarów przyczyni się do zwiększenia potencjału sekwestracji węgla w biomasie. Ponadto interwencja ta wpłynie na zwiększenie substancji organicznej i próchnicy w glebie. Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.2 około 350 tys. ha, a w ramach I.8.9.2 około 53 tys. ha.

4) I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Interwencja ta poprzez promujące zachowanie TUZ przyczyni się do zwiększenia potencjału sekwestracji węgla w biomasie. Ponadto interwencja ta wpłynie na zwiększenie substancji organicznej i próchnicy w glebie. Zakładane wsparcie obejmie około 31 tys. ha.

5) I.8.9.3 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Interwencja ta poprzez promowanie praktyk rolniczych sprzyjających zwiększeniu materii organicznej w glebie (tj. międzyplony, przyoranie słomy/obornika) przyczyni się do zwiększenia potencjału sekwestracji węgla w glebie. Planuje się, że z budżetu Planu Strategicznego zostanie wsparte około 46 tys. ha

6) I.8.12 Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

Interwencja ta poprzez poprze promocję ochrony torfowisk i obszarów podmokłych objętych normą GAEC 2 oraz zachętę do przekształcania gruntów ornych w TUZy przyczyni się do zwiększenia składowania dwutlenku węgla w glebie i biomasie. Skutkować to będzie redukcją emisji oraz zwiększeniem składowania dwutlenku węgla m.in w tym trwałe użytki zielone, Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 257 tys. ha.

7) I.8.11 Rolnictwo ekologiczne

Analiza SWOT wskazuje m.in. na istotną rolę trwałych użytków zielonych (TUZ) w zatrzymywaniu dwutlenku węgla przez magazynowanie go w glebie. Z tego m.in. względu jednym z wymagań interwencji jest obowiązek zachowania TUZ występujących w gospodarstwie. Nie bez znaczenia jest również, że stosowanie w produkcji rolniczej metod ekologicznych (tj. m.in. płodozmianu i zabiegów chroniących glebę np. poplonów/międzyplonów, wsiewek) wpływa na ograniczanie ubytku materii organicznej lub jej zwiększanie.

Szacuje się, że w ramach tej interwencji wsparte zostanie ok. 668 tys. ha UR.

8) I.4.2 Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi

- **Praktyka: Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt**

Objęte wsparciem trwałe użytki zielone przechwytują z powietrza węgiel i wiążą go w biomasie i glebie. Dodatkowo w ramach praktyki obowiązywać będzie zakaz przeorywana TUZ, co wpisuje się w założenia rolnictwa węglowego, wzmocni także znaczenie wspieranych TUZ w sekwestracji węgla.

Szacuje się, że w ramach tej praktyki wsparte zostanie ok. 500 tys. ha.

- **Praktyka: Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe**

Uprawa międzyplonów oraz wsiewek śródplonowych pomoże także zwiększać pochłanianie CO_2 w rolnictwie, poprzez wiązanie go w materii organicznej.

Szacuje się, że w ramach tej praktyki wsparte zostanie ok. 310 tys. ha.

- **Praktyka: Uproszczone systemy uprawy**

W Polsce dominuje tradycyjny – płużny system uprawy roli. Taki rodzaj uprawy powoduje ubytek glebowej materii organicznej wywiera negatywny wpływ na strukturę gleby, pojemność wodną i jej biologiczną aktywność. Praktyka Uproszczone systemy uprawy bazuje na wspieraniu naturalnych procesów biologicznych w glebie, przy jednoczesnym zredukowaniu do niezbędnego minimum zabiegów uprawowych, co wpływa na zwiększanie zawartości substancji organicznej w wierzchniej warstwie gleby.

Planuje się, że w latach 2023-2024 co roku wsparciem objętych będzie ok. 786 tys ha, a w latach 2025-2027 co roku wsparciem objętych będzie ok. 1,50 mln ha.

- **Praktyka: Wymieszanie słomy z glebą**

Zgodnie z analizą SWOT dla celu 4 w Polsce występuje duży zasób gleb lekkich co ogranicza możliwości wzrostu zawartości substancji organicznej w glebie i sekwestrację węgla. Dlatego z punktu widzenia racjonalnej gospodarki nawozowej przyorywanie słomy jest zabiegiem korzystnym, gdyż jest ważnym źródłem węgla powracającego do gleby i wzbogaca glebę w próchnicę, co oznacza poprawę właściwości chemicznych, fizycznych i biologicznych gleby. Przeznaczając do przyorania masę słomy zbóż wynoszącą przeciętnie 4,5 tony i zawierającą ok. 42% C org., dostarcza się glebie około 1900 kg/ha węgla organicznego.

Planuje się, że w latach 2023-2024 co roku wsparciem objętych będzie ok. 2,6 mln ha, a w latach 2025-2027 co roku wsparciem objętych będzie ok. 1,61 mln ha.

9) I.4.4 Ekoschemat - Biologiczna uprawa (wariant 2. Nawozowe produkty mikrobiologiczne)

W analizie SWOT dla celu 4 wskazano, że konieczne jest zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla. Stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych przyczynia się do zwiększenia ilości węgla organicznego w glebie oraz zwiększenia porowatości gleb, a także poprawia aktywność mikrobiologiczną gleby oraz stymuluje procesy odżywiania roślin lub grzybów. Ponadto stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych zwiększa przyswajalność trudno dostępnych składników pokarmowych przez rośliny, zwiększa ich odporność na stres abiotyczny i patogeny.

Planuje się, że wsparciem w zakresie stosowania nawozowych produktów mikrobiologicznych objętych będzie corocznie około 500 tys. ha.

10) I.4.5 Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych

Interwencją objęte będą ekstensywnie użytkowane TUZ, w szczególności TUZ na których ukształtowały się zbiorowiska roślinne lub występują ptaki charakterystyczne dla siedlisk hydrogenicznych. Tego rodzaju TUZ charakteryzują się znaczą zawartością węgla w glebie. Utrzymanie wody na tych terenach pozwoli przeciwdziałać utracie nagromadzonego węgla.

Szacuje się, że w ramach tego ekoschematu wsparte zostanie ok. 315 tys. ha.

R.15 Odnawialna energia pochodząca z rolnictwa i leśnictwa oraz innych źródeł odnawialnych: objęte wsparciem inwestycje w zdolności w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym z biomasy (w MW)

Wskaźnik R.15 wpisuje się w cel 4 i 8.

Mając na uwadze działania adaptacyjne do zmian klimatu, a także potencjał polskiego rolnictwa, koniecznym wydaje się wykorzystanie biomasy pochodzenia rolniczego do produkcji energii, a także rozwój instalacji wykorzystujących energię z promieniowania słonecznego. Szczególnym znaczeniem, biorąc pod uwagę słabe zaplecze kapitałowe rolników, będą inwestycje w systemy poprawiające efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej.

Na realizację wskaźnika będą miały wpływ poniższe interwencje:

1) I.10.2. Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej

Zakładane wsparcie w ramach tego działania pozwoli na realizację 2 005 projektów związanych z inwestycjami z zakresu produkcji energii z biogazu rolniczego lub promieniowania słonecznego. W ramach tej interwencji możliwe będą także inwestycje w systemy poprawiające efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej, które obejmą swoim zakresem około 1 876 gospodarstw rolnych. Łączna ilość wspartych gospodarstw wyniesie 3 881 co stanowi 0,28% wszystkich gospodarstw rolnych w Polsce.

Będzie to odpowiedzią na wyzwania wskazane w analizie SWOT dla celu 4 jakim jest potrzeba ograniczania emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii, a także rozwój zrównoważonej energii również w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej.

Ponadto zakres ww. interwencji jest komplementarny z innymi programami. Działania inwestycyjne z zakresu OZE wykorzystujące do produkcji energii wiatr, słońce oraz biomasę przewidziane są również w innych programach współfinansowanych ze środków UE oraz środków krajowych, np. w Polityce Spójności, Programie FEnIKS, Mój Prąd, Agroenergia, co powinno wzmacniać realizację ww. potrzeb na obszarach wiejskich.

2) I.7.5 Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu.

W realizację wskaźnika wpisywać będzie się również interwencja w sektorze owoców i warzyw, w ramach której planowane jest wytworzenie energii ze źródeł odnawialnych, w tym biomasy na poziomie 1,4 MW.

W zakresie sektora owoców i warzyw w ramach przepisów UE od początku funkcjonowania mechanizmu wsparcia dla organizacji producentów, organizacje te są wspierane również w zakresie celów środowiskowych, w tym ochrony klimatu, które są elementem obowiązkowym w realizowanych programach operacyjnych. Zgodnie z przepisami PS WPR organizacje producentów zapewniają, że co najmniej 15% wydatków realizowanych w ramach zatwierdzonych programów operacyjnych będzie przeznaczanych na co najmniej 3 działania powiązane z celem dotyczącym przyczyniania się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej.

Proponowana interwencja stanowi odpowiedź na następujące zidentyfikowane potrzeby w ramach celu 4, w tym rozwój zrównoważonej energii w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej oraz wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii.

Przyjęto założenie że zasięgiem wsparcia w inwestycje dotyczące pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł zostaną objęte wszystkie organizacje producentów owoców i warzyw realizujące programy operacyjne tj. energia pochodząca albo z biogazu albo ze słońca. Moc wszystkich wspieranych instalacji w całym okresie objętym wsparciem będzie wynosiła 1,4 MW.

Interwencja **I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)**, wpisująca się we wskaźnik R.15 opisana jest w ramach celu 8.

R.16 Inwestycje związane z klimatem: odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia inwestycji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej oraz na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych lub biomasy

Z analizy SWOT wynika, że dla realizacji celów klimatycznych niezwykle istotne są inwestycje wspierające rozwój energetyki odnawialnej, w szczególności wykorzystującej zasoby odnawialne na obszarach wiejskich, w tym biomasę rolniczą i leśną.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.10.2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej

W ramach analizy SWOT zidentyfikowano problemy energetyczne oraz dostęp do różnego rodzaju zasobów odnawialnych na obszarach wiejskich. Zatem rozwój energetyki odnawialnej dla tych regionów jest kwestią kluczową.

Mając na uwadze działania adaptacyjne do zmian klimatu, a także potencjał polskiego rolnictwa, koniecznym wydaje się wykorzystanie biomasy pochodzenia rolniczego do produkcji energii, a także rozwój instalacji wykorzystujących energię wody. Szczególne znaczenie, biorąc pod uwagę słabe zaplecze kapitałowe rolników, będą miały inwestycje w systemy poprawiające efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej.

Zakładane wsparcie w ramach tego działania pozwoli na realizację 2 005 projektów związanych z inwestycjami z zakresu produkcji energii z promieniowania słonecznego lub biogazu rolniczego. W ramach tej interwencji możliwe będą także inwestycje w systemy poprawiające efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej, które obejmą swoim zakresem około 1 876 gospodarstw rolnych. Łączna ilość wspartych gospodarstw wyniesie ok. 3 881 co stanowi 0,28% wszystkich gospodarstw rolnych w Polsce.

Będzie to odpowiedzią na wyzwania wskazane w analizie SWOT dla celu 4 jakim jest potrzeba ograniczania emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii, a także rozwój zrównoważonej energii również w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej.

Ponadto zakres ww. interwencji jest komplementarny z innymi programami. Działania inwestycyjne z zakresu OZE wykorzystujące do produkcji energii słońce oraz biomasę przewidziane są również w innych programach współfinansowanych ze środków UE oraz środków krajowych, np. w Programie Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS), Mój Prąd, Agroenergia, co powinno wzmacniać realizację ww. potrzeb na obszarach wiejskich.

2) I.10.12 Tworzenie zadrzewień śródpolnych

Zgodnie z analizą SWOT, istotnym problemem polskiego rolnictwa są coraz częściej występujące susze rolnicze. Wskazano, że ochrona przed wyparowaniem wody wymaga zastosowania kompleksowego zestawu działań, w tym m.in. tworzenia zadrzewień śródpolnych. W zidentyfikowanych potrzebach wskazano, że zakładanie zadrzewień śródpolnych jest szczególnie istotne w kontekście przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatu oraz ochrony i różnicowania krajobrazu wiejskiego, w tym m.in. ochrony zapylaczy. Planuje się, że wsparciem objętych zostanie około 1,6 tys. gospodarstw.

3) I.10.13 Zakładanie systemów rolno-leśnych

W analizie SWOT wykazano, że systemy rolno-leśne należą do praktyk mitygacyjnych, posiadających znaczący potencjał sekwestracji węgla. W ramach zidentyfikowanych potrzeb wskazano, że wsparcie praktyk agroleśnych, w ramach których drzewa i krzewy są zintegrowane z uprawą rolną, w sposób bezpośredni przyczynia się do zwiększania pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie. Systemy rolno-leśne w istotny sposób wpływają również na zwiększenie bioróżnorodności, gdyż biocenotyczne i miododajne gatunki drzew i krzewów są naturalnym środowiskiem występowania owadów zapylających. Planuje się, że wsparciem objętych zostanie około 1,6 tys. gospodarstw.

4) I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Z analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb wynika, iż rozdrobniona struktura agrarna skutkuje niską produktywnością i w konsekwencji niedoinwestowaniem gospodarstw rolnych. W efekcie nie mogą one realizować przedsięwzięć służących racjonalnej gospodarce zasobami wody, gleby i powietrza.

Ponadto, rolnictwo jest sektorem, w którym produkcja w bardzo dużym stopniu jest uzależniona od warunków przyrodniczych (głównie gleba i agroklimat). Zmiany tych warunków przekładają się w sposób bezpośredni na ukierunkowanie produkcji i jej intensywność oraz efektywność.

Dzięki wykorzystaniu nowych technologii możliwe jest przeciwdziałanie i zapobieganie następstwom niekorzystnych zjawisk klimatycznych. Szczególnie ważne jest wdrażanie działań, które w dłuższej perspektywie mogą ograniczyć dynamikę zmian klimatycznych i zracjonalizować wykorzystanie zasobów. Można to osiągnąć m.in. poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz amoniaku do atmosfery czy racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi. Niestety większość tego typu technologii, ze względu na innowacyjny charakter, charakteryzuje się wysokimi kosztami. Konieczne jest więc wypracowanie mechanizmów ograniczający negatywny wpływ barier o charakterze ekonomicznym.

Analiza SWOT wykazała, że potrzebne jest zapewnienia wsparcia dla gospodarstw rolnych w celu ograniczenia wpływu zmian klimatu na prowadzoną w gospodarstwach produkcję (roślinną lub zwierzęcą) z jednoczesnym zmniejszeniem niekorzystnego oddziaływania tej produkcji na środowisko. W związku z tym przyjęto, że wsparcie w celu realizacji potrzeb związanych z adaptacją gospodarstw rolnych do zmian klimatu oraz ograniczeniem ich presji na środowisko otrzyma ok. 10,3 tys. producentów rolnych, co stanowi 0,73% wszystkich gospodarstw rolnych w Polsce.

Będzie to odpowiedzią na wyzwania wskazane w analizie SWOT dla celu 4 i 5, jakim jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu, poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich, ograniczanie zanieczyszczeń powietrza oraz zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów.

R.17 Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie

W analizie SWOT wskazano, że istotne możliwości sekwestracji CO_2 w Polsce związane są z ok. 30 % udziałem lasów w powierzchni kraju oraz dużym areałem gruntów zadrzewionych i zakrzewionych w sąsiedztwie użytków rolnych, a także znacznym potencjałem do zalesienia gruntów o niskiej produktywności. Dodatkowo podkreśla się, że adaptacja do zmian klimatu wymaga również działań na rzecz zwiększenia bioróżnorodności w lasach prywatnych. Z tego względu w ramach Planu Strategicznego na lata 2023-2027 wspierane będą inwestycje leśne i zadrzewieniowe w sposób bezpośredni przyczyniające się do realizacji celów wskazanych w Europejskim Zielonym Ładzie, polegających m.in. na poprawie jakości obszarów leśnych w Unii Europejskiej oraz zasadzeniu 3 mld drzew w UE do 2030 r. Interwencje przyczyniać się będą do realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości (KPZL), w ramach którego przewiduje się wzrost lesistości polski do 30% w 2020 roku i 33% w roku 2050. Tym samym realizować będą cele związane z pochłanianiem określone dla Sektora: użytkowanie gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (tzw. LULUCF).

Wskaźnik R.17 odnosi się zarówno do realizacji celu 4, 5 jak i celu 6.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.10.14 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych

Z analizy SWOT wynika, że lasy prywatne w Polsce charakteryzują się niską bioróżnorodnością (dominują w nich gatunki iglaste), co wpływa na ograniczenie ich odporności oraz funkcji przyrodniczych, zdolności do wiązania węgla, ochrony wód oraz gleb. Stwierdzono więc potrzebę zwiększania różnorodności biologicznej w lasach prywatnych poprzez dywersyfikację ich struktury oraz składu gatunkowego. Konieczne są również, zwłaszcza w aspekcie adaptacji do zmian klimatu, inwestycje zwiększające odporność i zdrowotność drzewostanów. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 9,9 tys. ha.

2) I.10.11 Zalesianie gruntów rolnych

W analizie SWOT wskazano, że lasy odgrywają ważną rolę w procesie pochłaniania CO_2 z atmosfery i trwałego jego magazynowania w postaci węgla w biomasie drzewnej. Podkreślono potrzebę zalesień gruntów o niskiej produktywności, które szczególnie narażone są na erozję i pogorszenie stosunków wodnych. Tworzenie zalesień na gruntach rolnych odpowiada na zidentyfikowaną w Planie Strategicznym WPR potrzebę zwiększania pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie. Dodatkowo zalesienia przyczyniają się do łączenia rozdrobnionych kompleksów leśnych w zwarte i ciągłe struktury krajobrazu. Planuje się, że w ramach interwencji zalesionych zostanie ok. 1,3 tys. ha.

3) I.10.12 Tworzenie zadrzewień śródpolnych

Zgodnie z analizą SWOT, istotnym problemem polskiego rolnictwa są coraz częściej występujące susze rolnicze. Wskazano, że ochrona przed wyparowaniem wody wymaga zastosowania kompleksowego zestawu działań, w tym m.in. tworzenia zadrzewień śródpolnych. W zidentyfikowanych potrzebach

wskazano, że zakładanie zadrzewień śródpolnych jest szczególnie istotne w kontekście przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatu oraz ochrony i różnicowania krajobrazu wiejskiego, w tym m.in. ochrony zapylaczy. Planuje się, że wsparciem objętych zostanie około 0,8 tys. ha.

4) I.10.13 Zakładanie systemów rolno-leśnych

W analizie SWOT wykazano, że systemy rolno-leśne należą do praktyk mitygacyjnych, posiadających znaczący potencjał sekwestracji węgla. W ramach zidentyfikowanych potrzeb wskazano, że wsparcie praktyk agroleśnych, w ramach, których drzewa i krzewy są zintegrowane z uprawą rolną, w sposób bezpośredni przyczynia się do zwiększania pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie. Systemy rolno-leśne w istotny sposób wpływają również na zwiększenie bioróżnorodności, gdyż biocenotyczne i miododajne gatunki drzew i krzewów są naturalnym środowiskiem występowania owadów zapylających. Planuje się, że wsparciem objętych zostanie około 2,0 tys. ha.

R.18 Wsparcie z tytułu inwestycji w sektorze leśnym: całkowite inwestycje na rzecz poprawy realizacji celów przez sektor leśny

Z analizy SWOT wynika, że leśnictwo jest integralną częścią rozwoju obszarów wiejskich, a wsparcie na rzecz zrównoważonego i przyjaznego dla klimatu użytkowania gruntów powinno obejmować rozwój obszarów leśnych i zrównoważone zarządzanie lasami. Jednocześnie współcześnie trudno nie doceniać wielofunkcyjnego znaczenia lasu. Jego rola nie jest już ograniczana jedynie do produkcji surowca drzewnego, ale uwzględnia również szereg funkcji pozaprodukcyjnych tj. środowiskowych, społecznych czy ochronnych. Funkcje te mogą być realizowane m.in. dzięki zwiększaniu obszarów leśnych poprzez zalesianie oraz komplementarne wsparcie na rzecz usług dla rolnictwa i leśnictwa.

Na realizację tego wskaźnika wpływ mają:

1) I.10.11 Zalesianie gruntów rolnych

W analizie SWOT wskazano, że do zalesienia przeznaczane powinny być grunty mało produktywne. Jednocześnie, zidentyfikowano potrzebę zwiększenia lesistości kraju. W tym celu zaprojektowano interwencję służącą wsparciu rolników w zakresie zalesiania na gruntach ornych niskiej klasy bonitacji, na których prowadzenie produkcji rolnej jest utrudnione. Dzięki przeznaczeniu tych obszarów na cele leśne zapewnione zostanie zrównoważone użytkowanie gruntu poprzez wykorzystanie jego potencjału na cele inne niż rolne. Docelowo planuje się, że na wsparcie przeznaczone zostanie łącznie około 6,2 mln EUR.

2) I.10.9 Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa - Instrumenty finansowe

Mając na względzie, że w interwencji Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe) przeważająca większość operacji dotyczyć będzie obszaru rolnictwa a nie obszaru leśnictwa, przewiduje się, że całkowite inwestycje na rzecz poprawy realizacji celów przez sektor leśny wyniosą ok. 10% alokacji tej interwencji, a więc ukształtują się na poziomie 5 000 000 euro.

3) I.10.14 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych

Na wsparcie w ramach tego instrumentu przewidziano około 7,1 mln EUR. Całość tej kwoty stanowić będzie wsparcie z tytułu inwestycji w sektorze leśnym, dlatego też jego budżet w całości przyczyni się do wartości wskaźnika R.18.

R.19 Poprawa stanu i ochrona gleby: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, płodozmian, w tym z udziałem roślin strączkowych)

Wskaźnik R.19 odnosi się do realizacji celu 4 i 5 .Wskaźnik ten został szczegółowo opisany pod celem 5.

R.22 Zrównoważona gospodarka składnikami odżywczymi: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi

Wskaźnik R.22 odnosi się zarówno do realizacji celu 4, jak również celu 5 oraz 6. Wskaźnik ten został szczegółowo opisany pod celem 5.

R.26 Inwestycje związane z zasobami naturalnymi: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji produkcyjnych i nieprodukcyjnych związanych z dbaniem o zasoby naturalne

Wskaźnik R.26 odnosi się zarówno do realizacji celu 4 jak i celu 5 oraz 6.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.7.5 Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

W zakresie sektora owoców i warzyw w ramach przepisów UE od początku funkcjonowania mechanizmu wsparcia dla organizacji producentów, organizacje te są wspierane również w zakresie celów środowiskowych, w tym ochrony klimatu, które są elementem obowiązkowym w realizowanych programach operacyjnych. Zgodnie z przepisami PS WPR organizacje producentów zapewniają, że co najmniej 15% wydatków realizowanych w ramach zatwierdzonych programów operacyjnych będzie przeznaczanych na co najmniej 3 działania powiązane z celem dotyczącym promowania, rozwoju i wdrażania: metod i technik produkcji, które są przyjazne dla środowiska; praktyk uprawy odpornych na szkodniki i przyjaznych dla środowiska; standardów zdrowia i dobrostanu zwierząt wykraczających poza minimalne wymogi ustanowione na mocy prawa unijnego i krajowego; przyjaznego dla środowiska stosowania produktów ubocznych i odpadów oraz gospodarowania nimi, w tym ich ponownego wykorzystania i waloryzacji; zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych, w szczególności ochrona wody, gleby i powietrza, jak również działania na rzecz różnorodności biologicznej. Proponowana interwencja stanowi również odpowiedź na potrzeby zidentyfikowane w ramach celu 5, tj. poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich oraz ograniczanie zanieczyszczeń powietrza.

Zakłada się, że w całym okresie realizacji Planu Strategicznego WPR w ramach interwencji w sektorze owoców i warzyw wsparciem zostanie objętych **ok. 1,3 tys. gospodarstw rolnych** będących członkami organizacji producentów owoców i warzyw, realizujących program operacyjny, **co stanowi 0,44%** wszystkich gospodarstw uprawiających owoce i warzywa w Polsce.

2) I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Z analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb wynika, iż rozdrobniona struktura agrarna skutkuje niską produktywnością i w konsekwencji niedoinwestowaniem gospodarstw rolnych. W efekcie nie mogą one realizować przedsięwzięć służących racjonalnej gospodarce zasobami wody, gleby i powietrza.

Ponadto, rolnictwo jest sektorem, w którym produkcja w bardzo dużym stopniu jest uzależniona od warunków przyrodniczych (głównie gleba i agroklimat). Zmiany tych warunków przekładają się w sposób bezpośredni na ukierunkowanie produkcji i jej intensywność oraz efektywność.

Dzięki wykorzystaniu nowych technologii możliwe jest przeciwdziałanie i zapobieganie następstwom niekorzystnych zjawisk klimatycznych. Szczególnie ważne jest wdrażanie działań, które w dłuższej perspektywie mogą ograniczyć dynamikę zmian klimatycznych i zracjonalizować wykorzystanie zasobów. Można to osiągnąć m.in. poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz amoniaku do atmosfery czy racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi. Niestety większość tego typu technologii, ze względu na innowacyjny charakter, charakteryzuje się wysokimi kosztami. Konieczne jest więc wypracowanie mechanizmów ograniczających negatywny wpływ barier o charakterze ekonomicznym.

Analiza SWOT wykazała, że potrzebne jest zapewnienie wsparcia dla gospodarstw rolnych w celu ograniczenia wpływu zmian klimatu na prowadzoną w gospodarstwach produkcję (roślinną lub zwierzęcą) z jednoczesnym zmniejszeniem niekorzystnego oddziaływania tej produkcji na środowisko. W związku z tym przyjęto, że wsparcie w celu realizacji potrzeb związanych z adaptacją gospodarstw rolnych do zmian klimatu oraz ograniczeniem ich presji na środowisko otrzyma ok. 10,3 tys. producentów rolnych, co stanowi 0,73% wszystkich gospodarstw rolnych w Polsce.

Będzie to odpowiedzią na wyzwania wskazane w analizie SWOT dla celu 4 i 5, jakim są: ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu, poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich, ograniczanie zanieczyszczeń powietrza oraz zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów.

3) I.10.12 Tworzenie zadrzewień śródpolnych

W analizie SWOT wskazano, że rozwój takich elementów krajobrazu, jak np. zadrzewienia w warunkach Polski wydaje się szczególnie istotne, w kontekście przeciwdziałania erozji wodnej i

wietrznej, czy wymywaniu składników pokarmowych i środków ochrony roślin z gleby, dlatego też odnosząc się do inwestycji związanych z dbaniem o zasoby naturalne, wdrażane będzie tworzenie zadrzewień śródpolnych, które przyczyniają się do zwiększania krajobrazowej retencji wody, ograniczania skutków suszy oraz zapobiegania erozji glebowej. Zadrzewienia odgrywają ważną rolę w ochronie jakości wód. Planuje się, że wsparciem objętych zostanie około 1,6 tys. gospodarstw.

4) I.10.13 Zakładanie systemów rolno-leśnych

Systemy rolno-leśne to wielofunkcyjne użytkowanie gruntów, w których drzewa uprawia się w połączeniu z rolnictwem na tym samym gruncie. Niosą one za sobą szereg korzyści związanych z ochroną zasobów naturalnych, przyczyniając się do ograniczenia erozji gleb, zwiększenia obiegu materii organicznej i retencji wodnej, dzięki głębokiemu systemowi korzeniowemu. Planuje się, że wsparciem objętych zostanie około 1,6 tys. gospodarstw.

R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej

Wskaźnik R.27 odnosi się zarówno do realizacji celu 4, jak również celu 5, 6, 8 i 10. Szczegółowy opis znajduje się w celu 5, zaś w zakresie interwencji **I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)** w celu 8.

R.29 Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu rolnictwa ekologicznego, w podziale na utrzymywanie i konwersję

Wskaźnik R.29 odnosi się do realizacji celu 4, 5, 6 oraz celu 9. Szczegółowy opis tego wskaźnika znajduje się w opisie celu 9.

R.30 Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej: odsetek gruntów leśnych objętych zobowiązaniami w dziedzinie wspierania ochrony lasów i gospodarowania usługami ekosystemowymi

Wskaźnik R.30 odnosi się do realizacji celu 4 i 6. Szczegółowy opis tego wskaźnika znajduje się w opisie celu 6.

R.32 Inwestycje związane z różnorodnością biologiczną: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji na rzecz różnorodności biologicznej

Z analizy SWOT wynika, iż obszary wiejskie w Polsce charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem krajobrazu, ekosystemów naturalnych i półnaturalnych zależnych od rolnictwa i leśnictwa. Aby utrzymać ten trend niezwykle istotne jest zakładanie zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych w szczególności na gruntach ornych pozbawianych tego typu elementów krajobrazu. Zakładanie ich przy dużym udziale zróżnicowanych gatunków drzew i krzewów wpływa korzystnie na zachowanie bioróżnorodności obszarów rolnych, ponieważ są miejscem bytowania wielu organizmów i bazą pokarmową m.in. dla ptaków i owadów.

Wskaźnik R.32 odnosi się do realizacji celu 4, 6.

Na realizację tego wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.10.12 Tworzenie zadrzewień śródpolnych

W analizie SWOT wskazano, że uwzględnienie zadrzewień w systemie wsparcia gospodarstw rolnych przyczynia się do zachowania ich funkcji ochronnej w krajobrazie rolniczym i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Zadrzewienia stanowić będą zatem element krajobrazu istotny dla zachowania bioróżnorodności obszarów wiejskich. Są one miejscem bytowania wielu organizmów. Zadrzewienia, w szczególności zakładane z miododajnych gatunków drzew lub krzewów, to także baza pokarmowa dla owadów zapylających. Planuje się, że wsparciem objętych zostanie około 1,6 tys. gospodarstw.

2) I.10.13 Zakładanie systemów rolno-leśnych

W analizie SWOT wskazuje się, że rozwój m.in. systemów rolno-leśnych wydaje się szczególnie istotny w kontekście przeciwdziałania utracie bioróżnorodności. Wspierane systemy rolo-leśne będą miały pozytywny wpływ na różnorodność biologiczną, gdyż biocenotyczne i miododajne gatunki drzew lub krzewów są naturalnym środowiskiem występowania owadów zapylających, w szczególności pszczół dla których oferują nie tylko pokarm, ale również miejsce na założenie gniazda. Jednocześnie, systemy rolno-leśne, w których drzewa i krzewy stanowią część pastwiska dają zwierzętom schronienie przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi. Planuje się, że wsparciem objętych zostanie około 1,6 tys. gospodarstw.

R.34 Zachowanie elementów krajobrazu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami w zakresie gospodarowania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami

Wskaźnik R.34 odnosi się do realizacji celu 4, 6. Szczegółowy opis tego wskaźnika znajduje się w opisie celu 6.

[1] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylenia dyrektywy 2001/81/WE

2.1.SO4.9 Uzasadnienie alokacji finansowej

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 4 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

2.1.SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych

2.1.SO5.1 Streszczenie analizy SWOT

2.1.SO5.1.1 Mocne strony

- Duże zasoby użytków rolnych o znacznym zróżnicowaniu uwarunkowań naturalnych. (str. 3 akapit pierwszy)
- Relatywnie niski poziom intensywności polskiego rolnictwa wyrażony m.in. mniejszym zużyciem przemysłowych środków produkcji. (str. 3 akapit pierwszy)
-Wielokierunkowość i znaczne zróżnicowanie produkcji w skali kraju, które sprzyja ograniczeniu negatywnej presji rolnictwa na środowisko. (str. 3 drugi akapit)
-Zróżnicowana i ciągle rozdrobniona struktura agrarna powodująca na ogół niskonakładowy system produkcji. (str. 3 ostatni akapit)
-Stosunkowo duży udział trwałych użytków zielonych (TUZ), które mają bardzo duże znaczenie wodo- i glebochronne. (str. 4 czwarty akapit)
-Duży udział na terenach wiejskich obszarów NATURA 2000, które są naturalnymi i półnaturalnymi ekosystemami zależnymi od rolnictwa i leśnictwa. (str. 4 trzeci akapit)
-Rozwinięty system doradztwa rolniczego. (str. 6 pierwszy akapit)
-Bogate zaplecze naukowe tworzone przez instytuty badawczo-rozwojowe oraz uczelnie i średnie szkoły rolnicze. (str. 6 drugi akapit, str. 7)
-Prowadzenie produkcji roślinnej zgodnie z zasadami integrowanej ochrony. (str. 4 i 5)

2.1.SO5.1.2 Słabe strony

-Duży udział gleb lekkich. (str. 9 pierwszy trzeci)
-Niewielkie zasoby wodne oraz okresowe deficyty opadów. (str. 7 i str. 8)
-Znaczny udział gleb o niskiej zawartości próchnicy, kwaśnym lub bardzo kwaśnym odczynie oraz niskiej zasobności w fosfor, potas i magnez. (str. 7 pierwszy akapit)
-Brak odpowiedniej ochrony gleb organicznych położonych na obszarach podmokłych. (str. 7 pierwszy akapit)
-Zły stan infrastruktury technicznej (głównie melioracji), niska pojemność retencyjna oraz niewystarczające działania powierzchniowe umożliwiające racjonalną gospodarkę wodną. (str. 8
-Niedostateczny poziom wdrożenia praktyk zrównoważonego gospodarowania glebami oraz wodą w rolnictwie, również odnoszących się do adaptacji agrotechniki i technologii uprawy roślin do zmian klimatu. (str. 9 ostatni akapit)
-Koncentracja regionalna produkcji roślinnej i zwierzęcej, utrudniająca racjonalne gospodarowanie składnikami pokarmowymi i materią organiczną, zawartymi w nawozach naturalnych, powodująca również zwiększone ryzyko przedostawania się biogenów do środowiska i możliwy negatywny wpływ na wodę, glebę i powietrze. (str. 10 drugi akapit)
-Niski poziom współpracy pomiędzy rolnikami na poziomie
lokalnym np. w zakresie wymiany nawozów, pasz, gruntów. Str. 10 drugi akapit)
-Występowanie obszarów, na których zanika jakakolwiek działalność rolnicza, skutkuje zjawiskiem porzucania gruntów i ich trwałego wycofania z produkcji. (str. 10 ostatni akapit)
-Niski poziom świadomości w zakresie racjonalnej gospodarki zasobami. (str. 11 ostatni akapit)
-Wysokie koszty wdrażania technologii ograniczających emisje zanieczyszczeń powietrza w tym amoniaku w produkcji rolniczej. (str. 10 pierwszy akapit)
-Spadek liczby rolników uczestniczących w systemie rolnictwa ekologicznego. (str. 11 pierwszy akapit)
Presja rolnictwa na jakość wód. (str. 10 drugi akapit)

2.1.SO5.1.3 Szanse

- Rozwój nowych technik i technologii produkcji żywności zgodnych z zasadami agroekologii[1] (zrównoważonego rozwoju) tj.: zachowanie zasobności gleb, racjonalne korzystanie z wody, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i amoniaku do atmosfery. (str. 13)
- Postęp biologiczny w produkcji roślinnej i zwierzęcej ukierunkowany na racjonalną gospodarkę zasobami i zwiększenie odporności na stresy biotyczne i abiotyczne. (str. 13 pierwszy akapit)
- Modernizacja gospodarstw w kierunku energooszczędnych i niskoemisyjnych technologii. (str. 13 ostatni akapit, str. 14)
- Dalszy rozwój certyfikowanej produkcji rolniczej na standardach zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju. (str. 14 drugi akapit)
- Wdrożenie w produkcji rolniczej zasad biogospodarki i gospodarki obiegu zamkniętego. (str. 14 drugi akapit)
- Zwiększenie świadomości wspólnych celów producentów rolnych, przetwórców i dostawców w zakresie ochrony środowiska, w tym stosowania i przechowywania nawozów naturalnych oraz właściwego bilansowania nawożenia. (str. 16 ostatni akapit i str. 17)
- Wzrost poziomu wiedzy w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami. (str. 16 ostatni akapit)
- Zmiana zwyczajów konsumenckich polegająca głównie na ograniczeniu spożycia produktów mięsnych, wzroście spożycia produktów ekologicznych i żywności funkcjonalnej oraz preferowaniu krótkich łańcuchów dostaw. (str. 18 pierwszy akapit)
- Rozwój współpracy pomiędzy rolnikami na poziomie lokalnym np. w zakresie wymiany nawozów, pasz, gruntów. (str. 18 trzeci akapit)
- Rozwój badań i opracowanie przyjaznych dla środowiska, nowych technologii i metod produkcji w rolnictwie. (str. 17 akapit czwarty)
- Rozwój systemu doradztwa oraz pogłębianie wiedzy w zakresie wdrożenia praktyk zrównoważonego gospodarowania glebami oraz wodą w rolnictwie. (str. 15 pierwszy akapit, str. 16 trzeci akapit)
- Potencjał poprawy struktury terenów leśnych oraz przeznaczenia gruntów mało produktywnych do zalesienia. (str. 15/16)Upowszechnienie działań ograniczających presję ze strony rolnictwa. (str. 15)
- Upowszechnienie działań ograniczających presję ze strony rolnictwa. (str. 15)

[1] Gliessman S. R.: Agroecology. The ecology of sustainable food systems. Taylor & Francis Group. 2015.

https://knowledge4policy.ec.europa.eu/sites/default/files/agroecology_brief_update_04-2020.pdf.pdf

2.1.SO5.1.4 Zagrożenia

- Postępujące procesy koncentracji i specjalizacji zachodzące w produkcji rolniczej. (str. 18 pierwszy akapit)
- Zawężenie puli genetycznej roślin i zwierząt użytkowanych rolniczo, spowodowanych dominacją niektórych gatunków roślin lub ras zwierząt w uprawie i hodowli. (str. 18 pierwszy akapit)
- Pogłębienie zróżnicowania regionalnego w zakresie specjalizacji i intensywności produkcji rolniczej. (str. 18 pierwszy akapit)
- Regionalne zwiększenie ryzyka erozji wietrznej i wodnej gleb w wyniku nasilenia nagłych zjawisk klimatycznych. (str. 18 trzeci akapit)
- Pogorszenie jakości i dostępności wód. (str. 19 pierwszy akapit)
- Pogłębiające się niekorzystne zmiany w ilości i dystrybucji opadów, co skutkować będzie dalszym pogorszeniem się zasobów wodnych, niezbędnych do produkcji rolniczej. (str. 19 pierwszy akapit)
- Globalna (krajowa) tendencja pogorszenia jakości powietrza. (str. 19 ostatni akapit)
- Postępujące zmiany klimatyczne powodujące wzrost zagrożenia dla gleb i wód oraz występowanie nowych zagrożeń ze strony chorób i szkodników. (str. 20 pierwszy akapit)
- Słaba i niestabilna kondycja finansowa znaczącej części gospodarstw rolnych, która utrudnia inwestycje w działania z zakresu zrównoważonej gospodarki zasobami naturalnymi. (str. 20 drugi akapit)

- Zaprzestanie działalności rolniczej na glebach najsłabszych o najgorszych naturalnych warunkach gospodarowania. (str. 21 ostatni akapit)

2.1.SO5.1.5 Inne uwagi

W celu określenia najważniejszych kierunków interwencji środkami publicznymi w rolnictwie i na obszarach wiejskich, w Polsce przygotowano dokument diagnostyczny pn. *Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023*-2027. Dokument ten obrazuje sytuację w odniesieniu do 48 wspólnych dla całej UE wskaźników kontekstu, w zakresie sytuacji ekonomicznej, środowiskowo – klimatycznej oraz społecznej polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. Dokument ten powstał w oparciu o dane pochodzące ze statystyk publicznych oraz dane monitoringowe i badania instytucji naukowych, a także informacje sprawozdawcze gromadzone w związku z wdrażaniem wsparcia na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Poniżej zaprezentowano syntetyczne podsumowanie aktualnego stanu sektora rolnego i obszarów wiejskich w Polsce w oparciu o wskaźniki rezultatu właściwe dla Celu 5, bazując na najnowszych opracowaniach KE. Poniższe informacje mogą więc różnić się od tych prezentowanych w części wskaźnikowej SFC.

Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze, i wydajnego gospodarowania nimi, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych

Pokrycie gruntu (C.05 Land cover)

W latach 2012-2018 powierzchnia naturalnych użytków zielonych zmniejszyła się o 0,3%.

Użytki rolne według definicji metodologicznej GUS[1] w 2021 r. zajmowały w Polsce 18 719 tys. ha, co stanowiło 60% powierzchni kraju. Powierzchnia gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych wynosiła 9 536 tys. ha (30,5%), a powierzchnia gruntów pod wodami 661 tys. ha (2,1%). Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowiły natomiast 1 777 tys. ha (5.7%), użytki ekologiczne 40 tys. ha (0,1%) a nieużytki 459 tys. ha (1,5%).

Według klasyfikacji Corine Land Cover[2] (CLC 2018) powierzchnie zajmowane przez obszary wykorzystywane rolniczo w tym użytkowne jako naturalne użytki zielone zajmowały w Polsce odpowiednio: 58,8% (EU-27: 444,7%) i 9,0% (EU-27: 7,9). Odsetek lasów i ekosystemów seminaturalnych w Polsce to 33,1% (EU-27: 45,6%) w tym lasów 30,4% (EU-27: 32,7%), a naturalne obszary wodne i tereny podmokłe to 1,9% (EU-27: 4,9%). Obszary antropogeniczne stanowiły 6,2% (EU-27: 4,8%).

W latach 2012-2018 z wykorzystaniem Corine Land Cover wykazano, że powierzchnia naturalnych użytków zielonych zmniejszyła się o 0,3% (EU-27: 05%). W analizie tej wykazano jednocześnie, że powierzchnia lasów na obszarze Polski zmniejszyła się o 1,1% (EU-27: 0,9%) a powierzchnia obszarów antropogenicznych wzrosła o 2,1% (EU-27: 1,1%). Jednocześnie na podstawie danych GUS stwierdzono, że w latach 2012-2018 zmniejszyła się powierzchnia obszarów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych (od 0,02% w woj. pomorskim do 3,5% w podkarpackim; w Polsce o 0,7%). Jedynie w woj. warmińsko-mazurskim odnotowano wzrost tych obszarów o 0,7%.

Powierzchnia użytków rolnych (C.17 Agricultural area) [3].

Zgodnie ze wstępnymi danymi PSR dla 2020 r., powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze (ang. Utilised Agricultural Area UAA) [4] w Polsce wyniosła 14 483,4 tys. ha (wskaźnik C.17). Biorąc pod uwagę powierzchnię użytków rolnych, Polska na tle krajów UE-28 znajduje się na piątym miejscu (za Francją, Hiszpanią, Wielka Brytanią i Niemcami). W ogólnej powierzchni tych użytków rolnych w Polsce przeważały grunty orne (75,6%), zaś trwałe użytki zielone i uprawy trwałe stanowiły odpowiednio 22,0% i 2,4%.

Gospodarstwa rolne w Polsce w 2020 r. były w posiadaniu 14682 tys. ha użytków rolnych ogółem, w tym w dobrej kulturze rolnej oraz pozostałych użytków rolnych. Użytki rolne w dobrej kulturze, kategoria wprowadzona w celu dostosowania definicyjnego do wymogów EUROSTAT-u w 2020 r. stanowiły 98,6% UR ogółem, podczas gdy w 2012 r. ich udział wynosił 97,1%.

W strukturze użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r. największy udział stanowiły grunty pod zasiewami (74,2%), których udział wzrósł z 71,8% (2012 r.). Wzrósł także udział łąk trwałych z 17,4% do 19,2% (w okresie 2012–2020). Natomiast o 1,8 p.p. zmniejszył się udział pastwisk trwałych i w 2020 r. wynosił 2,9%. Zdecydowanie zmniejszył się także udział gruntów ugorowanych (o 1,8 p.p.), które w 2020 r. stanowiły jedynie 1,2% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze. W ujęciu wojewódzkim największym udziałem gruntów ugorowanych charakteryzowały się województwa śląskie (3,2%) i podkarpackie (2,9%). Natomiast najmniejszym udziałem tych gruntów wyróżniały się województwa opolskie i kujawsko-pomorskie (0,4%), a także podlaskie i wielkopolskie (0,6%).

W układzie regionalnym, województwa północno-zachodniej części kraju wyróżniały się najwyższym udziałem użytków rolnych ogółem położonych w gospodarstwach największych (o powierzchni powyżej 50 ha UR), a w szczególności zachodniopomorskie oraz lubuskie (odpowiednio 71,0% UR oraz 61,9% UR). Natomiast w południowo-wschodniej części Polski znajdowały się województwa, w których znaczącą powierzchnią użytków rolnych dysponowały gospodarstwa najmniejsze (1–5 ha UR) (np. w małopolskim 43,6% UR i podkarpackim 37,4% UR).

Reasumując, przedstawione dane wskazują na nieznaczny wzrost udziału powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnejw powierzchni UR ogółem w latach 2012–2020 w Polsce oraz na znaczące zróżnicowanie regionalne gospodarstw pod względem powierzchni użytków rolnych.

Działalność rolnicza na obszarach chronionych Natura 2000 (wskaźnik C.34 Farming in Natura 2000 areas)

Wskaźnik kontekstowy C34 sprowadza się do obliczenia trzech wskaźników cząstkowych. Jest to udział (%): łącznej powierzchni, powierzchni użytków rolnych, powierzchni terenów leśnych, położonych na ustanowionych obszarach Natura 2000, względem całego kraju[1].

Obszary sieci Natura 2000, wg danych z roku 2020, zostały ustanowione na powierzchni 19,6% kraju. Wskaźnik ten nie odbiega znacząco od średniej unijnej (EU27) wynoszącej 19,8%[2]. Obszary specjalnej ochrony ptaków oraz specjalne obszary ochrony siedlisk obejmują teren na którym znajduje się 11,4% powierzchni krajowych użytków rolnych[3]. Na obszarze Natura 2000 położone jest 34,8**%** wszystkich terenów leśnych w kraju[4]. Powoduje to, że Natura 2000 charakteryzuje się znacznie wyższym wskaźnikiem lesistości – 53,6% jej terenu zajmują lasy. Natomiast użytki rolne obejmują jedynie 35,1% powierzchni. W przypadku całego kraju proporcje te są odwrócone, gdyż 59, 9% zajmują użytki rolne natomiast 30,2% lasy[5]. Obszary Natura 2000 odznaczają się również znacznie wyższym udziałem trwałych użytków zielonych, które stanowią około 46% powierzchni gruntów rolnych, podczas gdy w całym kraju około 20%.

Użytki rolne na obszarach Natura 2000 charakteryzują się niską przydatnością produkcyjną. Wskaźnik waloryzacji kompleksów glebowych dla tych obszarów wynosi 42 punkty, co znacząco odbiega od średniej w kraju (52 punkty) [1]. Również obsada zwierząt w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta[2] na obszarach Natura 2000 wskazuje na niższy poziom intensywności produkcji rolniczej względem pozostałych części kraju.

Reasumując, biorąc pod uwagę: jakość przestrzeni produkcyjnej, bardzo wysoki wskaźnik lesistości, faktyczny udział samoistnych i sztucznych zalesień na gruntach rolnych, znaczący udział trwałych użytków zielonych oraz dokonujące się zmiany w pogłowiu zwierząt na obszarach Natura 2000 najbardziej prawdopodobna jest dalsza ekstensyfikacja produkcji rolniczej.

Wykorzystanie gruntów z różnymi naturalnymi i specyficznymi ograniczeniami (wskaźnik C. 20 Areas facing natural and other specific constraints (ANCs)

Zgodnie z wytycznymi Unii Europejskiej obszary z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) są terenami o niskiej produktywności spowodowanej słabą jakością gleb, niekorzystnymi warunkami klimatycznymi lub i topograficznymi oraz małym i zmniejszającym się zaludnieniem. Państwa członkowskie UE są zobowiązane do wprowadzenia specjalnego systemu dopłat dla rolników, aby zrekompensować straty związane z uciążliwością gospodarowania w rejonach o mniej korzystnych warunkach środowiska. Dodatkowym celem działania było zapobieganie wyludnianiu się obszarów wiejskich i zatracaniu ich rolniczego charakteru.

W Polsce do obszarów z ograniczeniami (wskaźnik C.20) zaliczono 58,7% użytków rolnych (UR). Z tego **do grupy pierwszej**, obejmującej obszary górskie, ograniczone krótszym okresem wegetacyjnym ze względu na wysokość n,p,m, i/lub nachylenie stoków, zalicza się **1,7% UR.** Do **drugiej grupy**,

obejmującej obszary inne niż górskie o znacznych ograniczeniach naturalnych np, nieodpowiednich warunkach klimatycznych, niskiej produktywności gleby lub dużym nachyleniu stoków (poza obszarami uznanymi za górskie i podgórskie), zalicza się **47% UR.** Natomiast **do trzeciej grupy** obejmującej obszary dotknięte specyficznymi ograniczeniami, gdzie gospodarka ziemią powinna być prowadzona w celu zachowania lub poprawy środowiska, zapewnienie odpowiedniego krajobrazu, itp. utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru lub w celu ochrony linii brzegowej wlicza się **10% UR** (w tym 2,8% to obszary podgórskie i 7,2% z niekorzystnymi warunkami przyrodniczo-turystycznymi).

Dla Polski największe znaczenie mają kryteria biofizyczne, które odnoszą się bezpośrednio do właściwości gleb, w tym ich uziarnienia [występowanie wybranych frakcji piasków oraz gleb organicznych, kamienistość, słabe właściwości chemiczne (pH ≤ 5)] oraz spadków terenu, W warunkach Polski czynniki klimatyczne nie mają dużego znaczenia, ponieważ zaproponowane w rozporządzeniu nr 1305/2013 wartości progowe odnoszą się do skrajnych warunków występujących w południowych i północnych regionach Europy.

Polska charakteryzuje się dużym, ponad 58%, udziałem obszarów z ograniczeniami. W większości przypadków ograniczenia te wynikają z właściwości gleb. W porównaniu do innych krajów Unii Europejskiej, obszary ONW wynoszą niewiele więcej niż średnia dla 28 państw członkowskich, która kształtuje się na poziomie 57,4%. Jednakże warto zwrócić uwagę, że w tym zakresie występuje duże zróżnicowanie, tj. w Danii obszary te zajmują jedynie 2,5%, a na Malcie 100%.

Jakość wody (wskaźnik C.38 Water quality)

Ocena odziaływania rolnictwa na środowisko (a dokładniej na poszczególne jego komponenty, w tym na jakość wody) jest szczególnie istotna w kontekście ustalenia presji środowiskowej działalności rolnej. Do podstawowych wskaźników umożliwiających dokonanie oceny wpływu rolnictwa na jakość wód zalicza się saldo bilansu azotu i fosforu brutto, których związki są głównymi biogenami. Zarówno nadwyżki, jak i niedobory tych makroskładników mogą wskazywać na potencjalne zagrożenia środowiskowe.

Efektem zmian ilościowych i strukturalnych poszczególnych źródeł obu stron **bilansu azotu brutto** jest zmiana jego salda. Pomiędzy latami 2012–2014 a 2017–2019, całkowita ilość wnoszonego azotu zwiększyła się o ok 187 tys. t (z poziomu 1 750 tys. t do 1 937 tys. t), ale wzrosło także jego wynoszenie w zbiorach roślin uprawnych o 167 tys. t (z 1 009 tys. t do 1 176 tys. t). W rezultacie saldo bilansu azotu brutto w Polsce uległo niewielkiemu zwiększeniu pomiędzy analizowanymi okresami o 121 tys. t (odpowiednio 741 tys. t i 762 tys. t).

Średnio saldo bilansu azotu brutto w Polsce pomiędzy porównywanymi okresami zmniejszyło się o 0,6 kg/ha UR w DKR (w latach 2011–2013 wyniosło 52,1 kg/ha UR, a w latach 2016–2018 – 51,5 kg/ha). Jednocześnie w badanym okresie poprawiła się efektywność wykorzystania azotu o 1,6 p.p.[1].

Obserwowany w Polsce wzrost intensywności produkcji rolniczej i produktywności użytków rolnych mierzony wielkością obrotu azotem (jednego z głównych wyznaczników intensywności w rolnictwie) generalnie nie prowadził do pogorszenia parametrów stanu środowiska ze strony tego składnika (dotyczy lat 2002–2018, przyjmując przeciętne warunki w kraju)[2]. Analiza oddziaływania rolnictwa na środowisko w układzie województw, na podstawie tego wskaźnika agrośrodowiskowego, wskazuje na duże różnice regionalne, które poza uwarunkowane względami organizacyjno-produkcyjnymi i przyrodniczymi, a które wynikają także z nasilających się procesów specjalizacji i koncentracji produkcji rolniczej.

Pomiędzy okresem 2011–2013 a 2014–2016 do znacznej redukcji sald bilansu azotu brutto doszło w województwach: dolnośląskim, lubuskim, śląskim, lubelskim, świętokrzyskim, opolskim i zachodniopomorskim. Przyczyny tego zjawiska wynikają z poprawy plonowania roślin. Od wielu lat bardzo niskie salda bilansu azotu brutto, jako efekt ekstensyfikacji produkcji roślinnej (ale i zwierzęcej), notowane są w Małopolsce i na Podkarpaciu. Ich poziom może wskazywać na powstanie w przyszłości zagrożeń związanych ze spadkiem żyzności gleb.

Bilans fosforu brutto jest jednym z ważniejszych wskaźników służących do oceny oddziaływania produkcji rolniczej na środowisko. Wynik bilansu wskazuje na ryzyko rozpraszania biogenów (związków fosforu) poza granice agrosystemów rolniczych. Efektem znacznych nadwyżek fosforu może być wzrost zasobności gleby, ale również podwyższone ryzyko strat fosforu do wód i związane z nim pogorszenie jakości wód gruntowych i powierzchniowych[3]. Oczyszczanie ekosystemów z nadmiaru fosforu jest procesem długotrwałym i kosztownym[4]. Także ujemny (utrzymujący się) bilans tego składnika

sygnalizuje potencjalne skutki środowiskowe takie jak wyczerpywanie glebowych rezerw fosforu, co może prowadzić do zmniejszenia produkcyjności gleb[5]. Ujemne salda bilansu fosforu są szczególnie niekorzystne na glebach o niskiej zasobności w ten składnik. Z analiz prowadzonych na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat wynika, że taka tendencja utrzymuje się ciągle w regionie Polski południowo-wschodniej.

W Polsce **saldo bilansu fosforu wynosi 2,2 kg/ha UR (lata 2016–2018)**. Średnie wyniki dla wcześniejszych okresów były wyższe, co świadczy o sukcesywnym obniżaniu salda bilansu fosforu w Polsce na przestrzeni ostatnich kilku lat (odpowiednio saldo wynosiło, wyniki średnie dla okresu 2008–2011: 5,8 P/ha oraz 2012–2015: 2,0 P/ha)[1].

Jak wskazują statystyki Eurostatu, w większości państw europejskich wyniki bilansu fosforu są niskie, a nawet ujemne, co wskazuje na problem właściwej gospodarki tym pierwiastkiem. Przeciętne saldo bilansu dla UE-28 w latach 2012–2015 średnio wyniosło –1,5 kg P/ha[2].

Pomiędzy okresem 2011–2013 a 2014–2016 salda bilansu uległy znaczącemu obniżeniu we wszystkich województwach za wyjątkiem kujawsko-pomorskiego. Średnio w Polsce spadek salda bilansu fosforu wyniósł 2,2 kg P/ha UR. Największe spadki obserwowane są w województwach lubuskim, opolskim świętokrzyskim i zachodniopomorskim (ponad 4,5 kg P/ha UR). W świetle bieżących wyników bilansu, zmiany te należy ocenić pozytywnie.

Biorąc pod uwagę strukturę gospodarstw indywidualnych według salda bilansu fosforu w 2007 r. oraz 2016 r., można stwierdzić, że w skali kraju znacząco zwiększył się udział gospodarstw z wynikiem bilansu niższym wobec rekomendowanego, co wskazuje na niedostateczne pokrycie zapotrzebowania uprawianych roślin na ten makroelement oraz korzystanie z jego rezerw glebowych, zwłaszcza w kontekście znacznego udziału gleb o niskiej i bardzo niskiej zasobności w ten składnik w wielu regionach Polski [3].

Zanieczyszczenie azotanami dotyczy zarówno wód powierzchniowych, jak i podziemnych, dla których analizy przeprowadza się oddzielnie. Głównym źródłem tych substancji są stosowane w produkcji rolnej nawozy mineralne zawierające azot i nawozy naturalne.

W przypadku wód powierzchniowych wyróżnia się podział na trzy grupy wód: wysokiej jakości (stężenie azotanów poniżej 2 mg-N/dm^3), średniej (2-5,6 mg-N/dm^3) i niskiej (powyżej 5,6 mg-N/dm^3). Według Europejskiej Agencji Środowiskowej (EEA), w 2012 r. polskie wody klasyfikowano jako średnio zanieczyszczone (2,2 mg-N/dm^3), co w praktyce oznacza ryzyko wystąpienia eutrofizacji zbiorników wodnych w dłuższym okresie. W roku 2020 przeciętne (mediana) stężenie azotanów w wodach rzecznych wynosiło 1,19 mg-N/dm^3. W roku 2020 w 71% punktów monitoringu wód rzecznychstężenie azotanów było niższe niż 2 mg-N/dm^3 (wysoka jakość wód), w 25% punktów mieściło się w przedziale2-5,6 mg-N/dm^3 (średnia jakość), a tylko w 4% punktów było wyższe niż 5,6 mg-N/dm^3 (niska jakość) (na podstawie https://www.gios.gov.pl/pl/stan-srodowiska/monitoring-wod).

W wodach podziemnych, zgodnie z wymogami dyrektywy azotanowej[4], stężenie azotanów nie powinno przekraczać poziomu 50 mg NO^3/dm^3. Podobnie jak w przypadku wód powierzchniowych, za miarę wpływu na środowisko przyjęto odsetek stacji monitorowania, w których zanieczyszczenie przekroczyło dopuszczalny poziom. Wg kryterium jakości wody zostały one podzielone na trzy grupy: wysokiej jakości (poniżej 25 mg NO3/dm^3), średniej (25-50 mg NO^3/dm^3) oraz niskiej (powyżej 50 mg NO^3/dm^3). W 2012 r., zgodnie z danymi EEA, w Polsce 87,6% stacji monitorowania wód podziemnych charakteryzowało się wodami wysokiej jakości, 8,3% średniej jakości i 4,1% niskiej jakości. W porównaniu do innych krajów członkowskich wyniki te można uznać za dobre. Udział punktów monitoringu, w których stężenie azotanów przekroczyło 50 mg NO^3/dm^3 w 2019 roku wynosił 4,73% (liczba monitorowanych punktów 1329), a 2020 w roku 5,18% (liczba monitorowanych punktów 386). Wyniki monitoringu płytkich wód glebowo-gruntowych (na głębokości 90 cm) pokazują tendencję spadkową jeśli chodzi o stężenie azotanów i fosforanów w okresie 2008-2020.

Uwzględniając podstawowe parametry świadczące o oddziaływaniu rolnictwa na stan wód można stwierdzić:

- Zarządzanie azotem nie prowadziło do pogorszenia parametrów stanu środowiska (opierając się na wartościach przeciętnych).

- Malejące saldo bilansu fosforu wskazuje na potrzebę optymalizacji nawożenia tym pierwiastkiem uwzględniającą potrzeby pokarmowe uprawianych roślin oraz zasoby glebowe składnika. Ujemne saldo bilansu fosforu jest niekorzystne na glebach o niskiej zasobności w ten składnik.
- Udział wód podziemnych i powierzchniowych zanieczyszczonych azotanami jest mały i wynosi ok. 4-5%. Polska charakteryzowała się najniższym udziałem stacji monitorowania z wodami o złej jakości w Unii Europejskiej

Erozja wodna (wskaźnik C.40 Soil erosion by water)

W 2016 r. w Polsce erozja wodna średnio rocznie prowadziła do utraty 0,96 t gleby z każdego hektara użytków rolnych, a w UE-28 2,46 t/ha/rok[1]. Zjawisko erozji wodnej jest więc w Polsce zdecydowanie mniej intensywne niż w przypadku większości państw UE.

Erozja wodna w stopniu średnim i silnym, zdefiniowana w modelu RUSLE[2] jako utrata gleby powyżej 11 t/ha/rok, dotyczy w Polsce 265,5 tys. ha, co stanowi 1,84% UR (dla porównania wynik dla UE-27 wyniósł 8,65% UR, 2016 r.)[3]. Natomiast według modelu Józefaciuków[4] do klas potencjalnego (bez uwzględnienia pokrywy roślinnej i zabiegów przeciwerozyjnych) zagrożenia średniego i silnego zalicza się w Polsce 9,8% powierzchni UR.

Pomimo zróżnicowania ocen poziomu natężenia procesów erozyjnych istnieje jednak konsensus co do mechanizmu erozji i czynników jej sprzyjających. Największy wpływ na intensywność erozji wodnej mają: nachylenie terenu i długość stoku, erozyjność opadów (częstość, natężenie i długotrwałość incydentów opadowych), podatność gleby na wymywanie (najsilniej podatne lessy i pyły), zwartość pokrywy roślinnej (najbardziej podatne okopowe i warzywa) i zabiegi przeciwerozyjne (kierunek i sposób uprawy, międzyplony itp.). Wypracowane zasady dobrych praktyk rolniczych, zasady wzajemnej zgodności, czy program rolnośrodowiskowy (działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne) uwzględniają praktyki rolnicze przeciwdziałające niekorzystnym zjawiskom erozyjnym.

Nasilenie erozji wodnej w Polsce wg modelu RUSLE w latach 2010–2016, pomimo wzrostu intensywności produkcji rolniczej pozostawało bez zmian[5], głównie w wyniku zmian użytkowania gruntów (ekonomicznie uwarunkowany zanik produkcji rolniczej na obszarach erodowanych – sukcesja lasu poprzedzona długoletnim odłogowaniem), zmian w strukturze zasiewów (redukcja powierzchni upraw okopowych: ziemniaka i buraka) oraz wdrażania nowych sposobów uprawy (systemy zredukowane i bezorkowe, uprawa poprzeczno-stokowa skracająca długość spływu i w efekcie jego szybkość, uprawa międzyplonów w okresie zimowym i jesiennym oraz pozostawianie na polu resztek pożniwnych ograniczające czas gdy gleba jest odkryta). Zmiany te są m.in. skutkiem wdrażanych prośrodowiskowych norm w produkcji rolnej oraz instrumentów realizowanych w ramach WPR.

Zjawisko erozji wodnej w Polsce jest znacząco zróżnicowane regionalnie. Opierając się na wynikach IUNG-PIB, względnie największy obszar użytków rolnych zagrożonych erozją wodną w stopniu średnim i silnym znajduje się w województwach małopolskim i podkarpackim, a najmniejsze jest zagrożenie erozją wodną występuje w województwach mazowieckim i opolskim[1].

Obecnie zarówno niski udział obszarów silnie i średnio narażonych na erozję wodną w powierzchni całkowitej UR, jak i niska intensywność produkcji rolniczej na tych obszarach (małe działki i niewielkie nietowarowe gospodarstwa w górach, Pogórzu Karpackim oraz Wyżynie Lubelskiej, Krakowsko-Częstochowskiej i Kielecko-Sandomierskiej) sprawiają, że ograniczenia związane z erozją nie mają istotnego wpływu na całkowity wolumen produkcji rolnej w Polsce.

Emisja NH3 z rolnictwa (wskaźnik C.46 Ammonia emissions)

Sektor rolnictwa emituje nie tylko gazy cieplarniane, ale i amoniak (NH3). Należy podkreślić, że emisja NH3 z rolnictwa powoduje wiele negatywnych skutków w środowisku. Do najważniejszych z nich należy nie tylko zanieczyszczenie powietrza ale i w konsekwencji również eutrofizacja ekosystemów wodnych i zakwaszenie gleb.

Obecnie obowiązującym dokumentem w zakresie ograniczania emisji zanieczyszczeń do atmosfery, w tym NH3 jest Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. (dyrektywa NEC). Dyrektywa ta ustanawia zobowiązania państw członkowskich w zakresie redukcji emisji antropogenicznych zanieczyszczeń do atmosfery po 2020 r. W przypadku NH3 UE zobowiązuje Polskę do ograniczenia jego emisji w każdym roku okresu 2020–2029 o 1%, a w każdym roku od 2030 r. – o 17%.

W Polsce główna emisja NH3 pochodzi z rolnictwa, gdzie jej całkowity udział wynosi około 97%. Emisja z rolnictwa związana jest przede wszystkim z utrzymaniem zwierząt i gospodarką nawozami naturalnymi (82,7%) oraz stosowaniem nawozów mineralnych azotowych (17,1%).

Obecnie ponad 60% emisji amoniaku z rolnictwa związane jest z utrzymaniem głównych grup zwierząt: krów mlecznych (26,2%), pozostałego bydła (17,8%) oraz świń (19,4%).

Dane o emisjach amoniaku z rolnictwa w kraju publikowane są przez Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBIZE) jako raporty inwentaryzacyjne. Są łatwo dostępne na poziomie krajowym jednak z opóźnieniem wynoszącym 2 lata. Dane o emisjach zbierane i publikowane są następnie przez Eurostat.

Według danych Eurostatu, od roku 2016 do 2018 odnotowano wzrosty poziomu emisji amoniaku od około 286 tys. ton (2016 r.) do poziomu niecałych 312 tys. ton. (2018 r.).

W 2019 roku Polska w UE zajmowała 6 miejsce w wielkości emisji amoniaku z rolnictwa, a jej udział w całkowitej emisji w UE wynosił 9,4%. Względem lat 2017-2018, w roku 2019 odnotowano zmniejszenie emisji amoniaku do 299 tys. ton.

Założone redukcje poziomu emisji amoniaku od 2020 do 2029 roku o 1% mają więc szansę być osiągnięte, lecz uzyskanie wymaganego 17% poziomu redukcji rocznie po 2030 roku, bez wprowadzenia radykalnych zmian systemowych w rolnictwie wydaje się nie możliwe.

[1] Wawer R., Nowocień E.: Erozja wodna i wietrzna w Polsce. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2018, 58(12): 57-79 na podstawie Józefaciuk A., Józefaciuk Cz.: Erozja i melioracje przeciwerozyjne. Terminologia. BN-88/9100-07. Znowelizowana jako Pr PN-R-04152, 1998b, ss: 113.; Józefaciuk A., Nowocień E., Wawer R.: Erozja gleb w Polsce – skutki środowiskowe i gospodarcze, działania zaradcze. Monografie i Rozprawy Naukowe IUNG-PIB, 2014, 44, ss: 264.

[1] European Commission, CAP context indicators, 42. Soil erosion by water., s.1.

[2] Modele ilościowe takie jak USLE i jego ulepszona wersja model RUSLE, opracowane na podstawie prowadzonych głównie w USA badań w warunkach opadu generowanego sztucznie, nie są dostatecznie zweryfikowane pod kątem jakości przewidywań w warunkach naturalnych na obszarze Europy a w szczególności Polski. Powodem takiego stanu rzeczy są wysokie koszty pomiarów erozji w warunkach naturalnych metodami takimi jak strata gleby z poletek doświadczalnych, pomiary odpływu zawiesiny z małych zlewni czy oznaczenia zawartości Cs pochodzenia antropogenicznego, zob. Panagos P. i in., The new assessment of soil loss by water erosion in Europe, Environmental Science & Policy, 54, 2015, s. 438-447.

[3] European Commission, CAP context indicators, 42. Soil erosion by water., s.1.

[4] Stosowany do oceny erozji wodnej w Polsce model Józefaciuków oparty jest na terenowych obserwacjach skumulowanych wieloletnich skutków erozji i charakteryzuje ją jakościowo wyróżniając trzy klasy zagrożenia, Zob. Wawer R., Nowocień E.: Erozja wodna i wietrzna w Polsce. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2018, 58(12), s. 57-79.

[5] European Commission, CAP context indicators, 42. Soil erosion by water., s.1.

[1] European Commission, CAP context indicators, 40. Water quality, s. 4.

[2] ibidem.

[3] Wrzaszcz W., Kopiński J., Gospodarka nawozowa gospodarstw indywidualnych w Polsce w kontekście ochrony środowiska, maszynopis przygotowany w oparciu o wyniki Badania Struktury Gospodarstw Rolnych GUS 2007 oraz 2016.

[4] Dyrektywa Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (91/676/EWG) (Dz.U.UE L z dnia 31 grudnia 1991 r.).

[1] Kopiński J.: Bilans azotu brutto - agrośrodowiskowy wskaźnik oddziaływania rolnictwa na środowisko. Opis metodyki, omówienie wyników bilansu generalnie na poziomie NUTS-0, NUTS-2. Monografie i rozprawy naukowe, IUNG-PIB, Puławy, 2017, 55, s. 111.

[2] Kopiński J.: Ocena zmian organizacyjno-produkcyjnych w polskim rolnictwie w kontekście wybranych oddziaływań środowiskowych. Zesz. Nauk. SGGW, ser. Probl. Rol. Świat., 2018, t. 18(4): 284-294.

[3] Jurga B., Kopiński J.: Bilanse azotu i fosforu jako wskaźniki oddziaływania rolnictwa na środowisko. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2016, 47(21): 25-38.
[4] Zalewski, A., Igras, J., Światowy rynek nawozów mineralnych z uwzględnieniem zmian cen bezpośrednich nośników energii oraz surowców (2). IERiGŻ-PIB (PW 2011-2014), 37, 102, 2012.
[5] OECD. Environmental Indicators for Agriculture. Publications Service. OECD, Paris, 4(3), 2006.
[1]Obliczenia własne (IUNG-PIB) na podstawie danych z Mapy glebowo-rolniczej w skali 1:25000.
[2] Kagan A. „Analiza zmian strukturalnych i przestrzennych zachodzących w polskim rolnictwie, w tym w strukturze produkcji", Ekspertyza wykonana na potrzeby MRiRW, Warszawa, luty 2020.
[1] https://ec.europa.eu/assets/agri/cap-context-indicators/documents/c34_en.pdf
[2] https://agridata.ec.europa.eu/extensions/IndicatorsEnvironmental/Natura2000.html
[3] https://agridata.ec.europa.eu/extensions/IndicatorsEnvironmental/Natura2000.html
[4] https://agridata.ec.europa.eu/extensions/IndicatorsEnvironmental/Natura2000.html
[5] GUS, Ochrona Środowiska 2021, Warszawa 2021, strona 35.
[1] Rocznik statystyczny rolnictwa. GUS, Warszawa
[2] https://land.copernicus.eu/dashboards/clc-clcc-2000-2018
[3] dr A. Madej, IUNG-PIB; dr W. Wrzaszcz, IERiGŻ-PIB.
[4] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Utilised_agricultural_area_(UAA)

2.1.SO5.2 Identyfikacja potrzeb

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P4.	Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza	pożądana (+)	Częściowo
CS 5. P5.	Zapobieganie porzucaniu gruntów	pożądana (+)	Tak
CS 5.P 6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza	poza priorytetyzacją	Częściowo

Inne uwagi związane z oceną potrzeb.

-

2.1.SO5.3 Identyfikacja odpowiednich (elementów) planów krajowych wynikających z instrumentów ustawodawczych, o których mowa w załączniku XI do rozporządzenia w sprawie planu WPR, które uwzględniono w ocenie potrzeb planów WPR dla tego celu szczegółowego

1.**Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa** oraz

2.Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory dla obu dyrektyw: Priorytetowe Ramy Działań dla sieci Natura 2000 (PAF). Polski dokument PAF na lata 2021-2027 został zaakceptowany przez KE w 2021 r.

3. Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej Obecnie prowadzone są prace zmierzające do opracowania II aktualizacji planów gospodarowania wodami (II aPGW, 3 cykl planistyczny, 2016-2021).

4. **Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego** została implementowana poprzez ustawę z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia "Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu" (z późn. zmianami) Dodatkowo opracowano zbiór zaleceń dobrej praktyki rolniczej.

5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystszego powietrza dla Europy (tzw. dyrektywa CAFE) Została transponowana do prawa polskiego poprzez przepisy ustawy prawo ochrony środowiska (POŚ) oraz odpowiednie akty wykonawcze do tej ustawy. Na podstawie ustawy POŚ, w 2015 roku został przyjęty Krajowy Program Ochrony Powietrza (KPOP) do roku 2020 roku (z perspektywą do roku 2030).

6.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylenia dyrektywy 2001/81/WE (tzw dyrektywa NEC) Zgodnie z tą dyrektywą głównymi narzędziami skutecznego ograniczania emisji ww. zanieczyszczeń są środki i strategie zawarte w Krajowym Programie Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (KPOZP).

7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno- energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE Aktualnie nie ma dokumentu krajowego, który bezpośrednio implementuje postanowienia tego rozporządzenia. Planowane jest opracowanie *Strategii Rozwoju Niskoemisyjnego*, co jest wymogiem unijnego rozporządzenia nr 525/2013

8.Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/842w sprawie wiążących rocznych redukcji emisji gazów cieplarnianych przez państwa członkowskie od 2021 r. do 2030 r. przyczyniających się do działań na rzecz klimatu w celu wywiązania się z zobowiązań wynikających z Porozumienia paryskiego oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 Aktualnie brak jest dokumentu krajowego, który bezpośrednio implementuje postanowienia tego rozporządzenia. Szczegółowe podejście do sposobu realizacji celu redukcyjnego w sektorach non-ETS będzie wynikać ze „Strategii zarządzania krajowym limitem", która zostanie opracowana do 2022 r. i zatwierdzona przez Radę Ministrów na podstawie art. 21d ustawy o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji

9.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych jest na etapie wdrażania do polskiego porządku prawnego.

10. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE została wdrożona do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej.

11.Zgodnie z **Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013** został przygotowany „Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030" (Krajowy plan).

12.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów Zgodnie z art. 4 dyrektywy 2009/128/WE Drugi już dla Polski Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018-2022 został przyjęty w lipcu 2018 r.

2.1.SO5.4 Logika interwencji

Forma interwencji	Typ interwencji	Kod interwencji (państwo członkowskie) – nazwa	Wspólny wskaźnik produktu
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.1 - Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.2 - Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.5 - Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.7 - Ekoschemat – Grunty wyłączone z produkcji	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.8 - Ekoschemat – Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	l 4.3 - Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	l 4.4 - Ekoschemat - Biologiczna uprawa	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.5. - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	ADVI1(47(1)(b)) - usługi doradcze i pomoc techniczna, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	TRAINCO(47(1)(c)) - szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym	I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.1. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub

			klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.10. - Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020	O.15. Liczba hektarów (leśnictwo) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.11. - Rolnictwo ekologiczne	O.17. Liczba hektarów lub liczba innych jednostek objętych wsparciem z tytułu rolnictwa ekologicznego
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.2. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.3. - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.8 - Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych	O.15. Liczba hektarów (leśnictwo) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I.8.9.1. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020. Pakiet 4.Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I.8.9.2. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020).	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi,

		Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000	wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I.8.9.3. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ANC(71) - Ograniczenia naturalne lub inne ograniczenia specyficzne dla obszaru	I 9. - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)	O.12. Liczba hektarów objętych wsparciem dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub szczególnymi ograniczeniami, w tym w podziale na rodzaje obszarów
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.11. - Zalesianie gruntów rolnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.12. - Tworzenie zadrzewień śródpolnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.13. - Zakładanie systemów rolno-leśnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.14. - Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.4. - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.9. - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI	O.1. Liczba projektów grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI)
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie

			szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy

Przegląd

Analiza SWOT w zakresie celu 5 wskazała na kluczowe wyzwania w obszarze zachowania zasobów naturalnych: wody, gleby i powietrza. Polska na tle innych krajów UE charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem intensywności rolnictwa, wyrażonym m.in. relatywnie niskim zużyciem nawozów mineralnych i środków ochrony roślin. Ograniczeniu negatywnej presji rolnictwa na zasoby naturalne sprzyja wielokierunkowy i mieszany profil produkcji. Pomimo ciągle zachodzących w polskim rolnictwie przemian strukturalnych, charakteryzuje się ono nadal rozdrobnioną strukturą agrarną oraz dużą różnorodnością elementów krajobrazu (trwałe użytki zielone stanowią ok. 22% wszystkich użytków rolnych; znaczący jest również udział użytków rolnych na obszarach NATURA 2000).

Zachowanie zasobów naturalnych: wody, gleby i powietrza jest jednym z priorytetów Polski. W kontekście Wspólnej Polityki Rolnej wiąże się to głównie z dążeniem do długookresowego zachowania i rozwoju możliwości produkcyjnych rolnictwa. Kwestie, dotyczące ochrony tych zasobów należy postrzegać kompleksowo ze względu na ich wzajemną komplementarność i synergię, również w zakresie celu 4 w kontekście adaptacji do zmian klimatu oraz celu 6, w szczególności w zakresie wzmacniania usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk i krajobrazu.

W oparciu o analizę SWOT w ramach celu 5 zidentyfikowano potrzeby, które będą pośrednio lub bezpośrednio realizowane w ramach Planu, w celu wspierania zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze. Tam, gdzie potrzeba realizowana jest także poza Planem wskazano mechanizmy sprzyjające realizacji celu.

Zakres planowanych interwencji jest spójny z rekomendacjami KE dla Polski w zakresie stosowania zabiegów agrotechnicznych zwiększających zdolności retencyjne gleb, przystosowania praktyk rolniczych do ograniczonych zasobów wodnych, zapewnienia wsparcia dla gospodarstw rolnych, na rzecz ograniczenia presji na środowisko, z jednoczesnym wykorzystaniem technologii przyjaznych środowisku, a także umożliwiających wykorzystywanie w większym stopniu metod cyfrowych, poprawiających znacząco precyzję praktyk rolniczych.

Planowane wsparcie w ramach poszczególnych interwencji będzie przyczyniać się do kształtowania zrównoważonej produkcji rolnej, zasobooszczędnej w zakresie zachowania zasobów naturalnych: wody, gleby i powietrza. Interwencje będące odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby przyczynią się do realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu, Strategii „Od pola do stołu" i Strategii na rzecz różnorodności biologicznej oraz zobowiązań wynikających z przepisów dotyczących klimatu i środowiska, określonych w załączniku XIII rozporządzenia o planach strategicznych.

W oparciu o analizę SWOT dla celu szczegółowego 5 zidentyfikowano potrzeby, które będą w następujący sposób adresowane.

CS 5. P1. Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby

W kraju dominują gleby lekkie. Ponad 70% powierzchni użytków rolnych Polski stanowią gleby o odczynie kwaśnym o niskiej zawartości próchnicy, a więc o niskiej żyzności i zdolności magazynowania wody, wrażliwe na susze i erozję. Niezadowalająca jest zasobność gleb w przyswajalny magnez. Czynniki te powodują, że potencjał produkcyjny gleb w Polsce jest stosunkowo niski. Przy takich uwarunkowaniach oraz braku lub niezadowalającym stanie infrastruktury hydrotechnicznej i melioracyjnej, zmiany klimatu przyczyniają się do coraz częstszych susz rolniczych. Częściej występują ciepłe i niemal bezśnieżne zimy, przez co już wiosną gleba wykazuje przesuszenie, związane również ze słabą pojemnością wodną.

Zagrożeniem dla gleb w Polsce jest też erozja wodna powierzchniowa. Stanowi ona główny proces niszczący pokrywę glebową. Wpływa to istotnie na na produktywność gleb i ich przydatność rolniczą.

Jedną z zasadniczych presji rolnictwa na środowisko jest rosnące (choć w Polsce, na tle innych państw członkowskich - niezbyt wysokie) zużycie środków ochrony roślin, uwarunkowane nasileniem występowania chorób i szkodników w związku ze zmianami klimatu.

Biorąc pod uwagę ww. czynniki, szczególnego znaczenia nabiera promowanie upraw ekologicznych (w tym poprzez interwencję I 8.11. - Rolnictwo ekologiczne), w przypadku których w przeciwieństwie do rolnictwa konwencjonalnego nie stosuje się syntetycznych pestycydów, chemicznych, łatwo rozpuszczalnych nawozów mineralnych i organizmów genetycznie modyfikowanych. W ramach rolnictwa ekologicznego hodowcy zwierząt muszą spełniać wymogi dotyczące rodzajów paszy i zapewnić inwentarzowi dostęp do wybiegów i pastwisk. W takiej produkcji gospodarstwo to zintegrowany ekosystem, który sprzyja ochronie wód, gleby i powietrza.

Na zmniejszenie zużycia środków ochrony roślin i realizację celów Strategii „Od pola do stołu" oraz bioróżnorodności, oprócz rozwoju rolnictwa ekologicznego będzie oddziaływać również Integrowana Produkcja Roślin (krajowy system jakości żywności) oraz nowe metody uprawy i racjonalnego stosowania chemii rolnej (l 4.3 Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin), a także zakaz stosowania środków ochrony roślin wprowadzony w ramach ekoschematów dotyczących: obszarów z roślinami miododajnymi (I.4.1 Ekoschemat - obszary z roślinami miododajnymi), wyłączenia gruntów z produkcji (I.4.7 Ekoschemat - Grunty wyłączone z produkcji), a ograniczenie stosowania nawożenia mineralnego oraz środków ochrony roślin w ramach ekoschematu dotyczącego stosowania materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany (I.4.78 Ekoschemat - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany).

W związku z ochroną gleb niezwykle istotna jest rola próchnicy glebowej. Substancje próchniczne wpływają korzystnie na tworzenie się struktury agregatowej gleb, poprawiając stosunki wodno – powietrzne, a co za tym idzie pojemność wodną gleby. Z tego względu w Planie Strategicznym realizowane będą również działania przyczyniające się do poprawy pH gleby, wzrostu zawartości materii organicznej i wzmocnienia funkcji biologicznych gleb oraz zapobiegające erozji. Praktyki te, realizowane będą m.in. poprzez wymogi obowiązkowe określone w ramach warunkowości: (1) utrzymywanie trwałych użytków zielonych na określonym poziomie w całym kraju (DKR 1) oraz wymóg minimalnej pokrywy gleby w najbardziej newralgicznych okresach (DKR 6), z uwagi, że utrzymywanie gleby pod okrywą roślinną należy do jednych z najskuteczniejszych zabiegów przeciwdziałających erozji, (2) właściwe zarządzenie orką na gruntach położonych na stokach (DKR 5) niezwykle istotne dla przeciwdziałania erozji oraz (3) zmianowanie upraw lub inne praktyki mające na celu zachowanie potencjału gleby, w tym dywersyfikacja upraw (DKR 7).

Ochrona gleb przed erozją i utratą materii organicznej realizowana będzie również poprzez praktyki dobrowolne dla rolników (ekoschematy), w tym I 4.2 Ekoschemat – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe. Międzyplony mają za zadanie pokrycie gleby roślinnością, również narażonej na erozję, szczególnie w okresach newralgicznych, stanowiąc szansę na ograniczenie procesu ubytku materii organicznej w glebie. Ochrona zasobów naturalnych realizowana będzie również poprzez inne ekoschematy, dotyczące w szczególności zwiększenia zawartości próchnicy w glebie, co w sposób bezpośredni wpływa na możliwości retencjonowania wody przez grunty rolne. W ramach I.4.5 Ekoschematu - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych rolnicy zachęcani będą do retencjonowania wody na tych obszarach, co przyczyni się do zachowania siedlisk hydrogenicznych i tym samym wpłynie na ograniczenie emisji (rozkład materii organicznej). Poprawa jakości gleby nastąpi również dzięki realizacji Ekoschematu - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi, w tym praktyk polegających na zróżnicowaniu struktury upraw i zwiększeniu udziału upraw mających pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej. Celowi temu będzie również służyć wymieszanie słomy z glebą, gdyż słoma jest ważnym źródłem węgla powracającego do gleby i wzbogaca glebę w próchnicę.

Do zwiększenia możliwości absorpcyjnych gleby oraz ograniczenia emisji węgla przyczyni się również kolejna praktyka Ekoschematu - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi, dotycząca uproszczonego systemu upraw, w przypadku której zachęca się do odchodzenia od uprawy płużnej w połączeniu z pozostawieniem na powierzchni gleby pod okrywą w postaci mulczu z resztek pożniwnych.

Ważnym czynnikiem poprawy jakości gleb (a pośrednio wód i powietrza) będzie wsparcie dla ich zrównoważonego nawożenia i odkwaszania, które realizowane będzie w ramach I 4.2 Ekoschemat – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia. Przeciwdziałanie zakwaszeniu gleb jest szczególnie istotne z uwagi na fakt, iż ponad 90% obszaru Polski zajmują gleby polodowcowe lekkie i bardzo lekkie, wytworzone z kwaśnych skał osadowych. Z tego względu wdrażany jest (od 2019 r.) „Ogólnopolski program środowiskowej regeneracji gleb poprzez ich wapnowanie". Kontynuacja tego rodzaju wsparcia w ramach ww. ekoschematu obejmującego, także opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, opartego na chemicznej analizie gleby oraz bilansowym ustalaniu dawek składników pokarmowych pozwoli na efektywne i racjonalne gospodarowanie nawozami tj. dostosowanie wielkości ich zużycia do potrzeb poszczególnych upraw, przy wykorzystaniu odpowiednich metod i terminów aplikacji.

Na realizację tej potrzeby wpłynie również interwencja I.8.9.3 Rolnictwo zrównoważone (kontynuacja PROW 2014-2020), w ramach której wspierane są praktyki promujące zwiększenie materii organicznej w glebie, racjonalne stosowanie nawozów przy uwzględnieniu potrzeb wapnowania, a także stosowanie płodozmianu.

Potrzeba będzie realizowana także przez interwencję I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo. Realizacja wymogów tej interwencji (np. zakaz zaorywania oraz przekształcanie gruntów ornych w TUZ), przyczyni się do zachowania glebowej materii organicznej oraz poprawy jakości gleby pod względem fizycznym, chemicznym i biologicznym.

W zakres interwencji wspierających zasobność gleby w materię organiczną i ograniczenie nawożenia mineralnego wpisuje się pośrednio interwencja Dobrostan zwierząt promująca chow ściółkowy zwierząt.

Z uwagi na funkcje glebochronne zadrzewień (m.in. przeciwwietrzne, przeciwerozyjne), wspierane będą działania związane z zakładaniem i utrzymaniem zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych, w ramach wieloletnich zobowiązań, pozwalających na wykorzystanie w zrównoważony sposób gruntów rolnych, dzięki szerokim korzyściom związanym z występowaniem drzew i krzewów na tym samym obszarze.

W ramach działań inwestycyjnych przewiduje się również dofinansowanie maszyn i urządzeń do uprawy gleby, w tym uprawy pasowej lub bezorkowej do ochrony gleby (np. ściółkowania, siewniki do poplonów). Ponadto, wspierane będą inwestycje mające na celu zmniejszenie zużycia środków ochrony roślin poprzez dofinansowanie sprzętu do precyzyjnego stosowania tych środków oraz maszyn do mechanicznej lub biologicznej walki z chwastami lub szkodnikami.

Potrzeba realizowana będzie w sposób pośredni także dzięki opracowaniu i wdrożeniu innowacyjnych projektów realizowanych prze Grupy operacyjne EPI (I. 13. 5), łączące partnerów dysponujących wiedzą z wzajemnie uzupełniających się dziedzin oraz oparte na interaktywnym modelu innowacji. Innowacje polegać mogą m. in. na zmianach w agrotechnice i doborze roślin uprawnych, co pozwoli np. na wprowadzenie do produkcji wydajnych roślin, które z kolei powinny efektywnie wykorzystywać potencjał plonotwórczy gleb oraz oszczędnie gospodarować wodą.

CS 5. P2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich

Polska znajduje się w strefie klimatycznej charakteryzującej się niskimi opadami i stosunkowo wysoką ewapotranspiracją. Zmiany klimatu w warunkach dużego udziału gleb lekkich i braku lub niezadowalającego stanu infrastruktury hydrotechnicznej i melioracyjnej przyczyniają się do coraz częstszych susz rolniczych.

Do ochrony zasobów wodnych pośrednio przyczyniać się będą wymogi obowiązkowe, w szczególności: (1) utrzymywanie trwałych użytków zielonych na określonym poziomie w całym kraju (DKR 1) oraz (2) utrzymanie obszarów podmokłych i torfowisk (DKR 2), (3) wymóg minimalnej pokrywy gleby w najbardziej newralgicznych okresach (DKR 6), (4) właściwe zarządzenie orką na gruntach położonych na stokach (DKR 5), utrzymanie elementów krajobrazu podlegających zachowaniu (DKR 8), mających kluczowe znaczenie dla poprawy gospodarowania wodą.

Istotne będą również działania związane z promocją dobrowolnych praktyk rolniczych służących poprawie efektywności gospodarowania zasobami wodnymi m.in. w ramach I 4.5 Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych, odtworzeniem i zachowaniem obiektów zwiększających retencyjność.

Ponadto, w ramach I 4.2 Ekoschematu - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi, praktyka uproszczone systemy uprawy, stanowić będzie zachętę do odchodzenia od dominującej w Polsce uprawy płużnej, pozwalając na ograniczenie strat wody z gleby. Jednocześnie, poprzez wymóg pozostawienia resztek roślinnych w formie mulczu na powierzchni pola, praktyka ta pozwoli dodatkowo zmniejszyć parowanie, a wzbogacając glebę w materię organiczną będzie prowadziła do zwiększenia zdolności sorpcyjnych gleby.

Potrzeba ta będzie realizowana także przez interwencję I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo poprzez zwiększenie uwilgotnienia i retencjonowanie wody w profilach glebowych. Torfowiska i tereny podmokłe mają zdolność retencjonowania wody, łagodzą skutki suszy i zapobiegają powodziom lub pożarom. Przekształcenie gruntów ornych w użytki zielone zwiększy pojemność retencyjna gleb organicznych oraz spowolnieni odpływ wody.

Z uwagi na dużą retencyjność gleb leśnych, znaczenia nabierają zalesienia gruntów mało produktywnych. Obszary te działają jako naturalne zbiorniki kompensacyjne retencjonujące wodę w okresie występujących nadmiarów i oddające ją w okresie niedoborów. Z tego względu wspierane będzie również utrzymanie i pielęgnacja nowo założonych zalesień, a także zadrzewień i systemów rolno-leśnych (I 8.8 Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych, I 10.11. Zalesianie gruntów rolnych, I 10.12. Tworzenie zadrzewień śródpolnych, I 10.13. Zakładanie systemów rolno-leśnych oraz I 10.14. Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych).

Promowane będzie dostosowanie agrotechniki i technologii uprawy roślin, w tym m.in. zmiana struktury zasiewów, wykorzystanie postępu biologicznego. W zakresie tej potrzeby ważne będzie wdrażanie narzędzi rolnictwa precyzyjnego i systemów wspomagania decyzji.

Dodatkowo, w ramach inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu (I 10.4. Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu) oraz interwencji sektorowych m.in w sektorze owoców i warzyw I 7.5 Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu wspierane będą projekty związane z pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej oraz z instalacjami do powtórnego obiegu wody poprzez np.: powtórne wykorzystanie wody z sortowania i mycia owoców i warzyw, instalacje do odbioru i magazynowania wody z dachów budynków gospodarczych oraz utwardzonych nawierzchni w obrębie gospodarstwa, zamknięte zbiorniki retencyjne do magazynowania wod y w celu wykorzystania jej do prac porządkowych w gospodarstwie.

Niezależnie od opisanych zależności, kwestie dotyczące zasobów wody należy postrzegać kompleksowo ze względu na ich wzajemną komplementarność i synergię, stąd zasadnicza część zagadnienia związanego z poprawą gospodarki wodnej z punktu widzenia ochrony zasobów, została omówiona w ramach celu 4 i potrzebie CS 4. P2 - Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych.

CS 5. P3. Poprawa jakości wód

Nadwyżki azotu i fosforu w glebie prowadzą do zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych oraz nasilenia eutrofizacji Morza Bałtyckiego. Polska stanowi główne źródło dopływu biogenów pochodzenia rolniczego na co wpływ mają niewątpliwie uwarunkowania terenowe - 99,7% powierzchni kraju położone jest w zlewni Morza Bałtyckiego. Około połowę terenów rolniczych w całym zlewisku Bałtyku stanowią grunty rolne.

Co istotne, w Polsce stopień zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych azotanami uległ poprawie w stosunku do lat 2012-2015 lub utrzymywał się na stabilnym poziomie. W kontekście eutrofizacji Morza Bałtyckiego należy wskazać, że w Polsce obserwuje się zmniejszone zanieczyszczenie powodowane przez azotany pochodzenia rolniczego – w związku z realizacją tzw. dyrektywy azotanowej (91/676/EWG). Za wody zanieczyszczone uznaje się śródlądowe wody powierzchniowe, a w szczególności wody, które pobiera się lub zamierza się pobierać na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz wody podziemne, w których zawartość azotanów wynosi powyżej 50 mg/l. Należy wskazać, że w Polsce w latach 2016-2019 wartość większą lub równą 50 mg NO_3/l odnotowano tylko w 6,34% punktów pomiarowo – kontrolnych (ppk) wód podziemnych, co stanowi poprawę w stosunku do lat 2012-2015, w szczególności pozytywną z uwagi, iż proces oczyszczania w wodach podziemnych jest długotrwały i znacznie wolniejszy niż w wodach powierzchniowych. W odniesieniu do wód powierzchniowych w latach 2016-2019 wartość maksymalna stężenia azotanów w rzekach przekroczyła

50 mg NO3/l jedynie w 0,5% ppk. Dane te wskazują zatem na poprawę jakości wód płynących w porównaniu do lat 2012-2015. Wartość średnia roczna i średnia zimowa przekroczyła 50 mg NO_3/l w 0,06% ppk rzek (2 ppk), zaś w jeziorach wartość maksymalna stężenia azotanów w jeziorach przekroczyła 50 mg NO_3/l jedynie w 0,18% ppk.

Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych w dużej mierze została osiągnięta dzięki wdrażaniu Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, ustanowionego rozporządzeniem Rady Ministrów w 2020 r. (tzw. program azotanowy), szkoleniom i doradztwu, realizacji PROW oraz innym działaniom o charakterze ochronnym. Nie bez znaczenia jest również rosnące zainteresowanie rolników wsparciem ze strony doradców oraz systemami wspomagania decyzji w zakresie racjonalnej gospodarki składnikami nawozowymi, co pośrednio może przyczynić się do dalszego zmniejszania zanieczyszczania wód azotanami.

Niezależnie od ww. pozytywnych trendów poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych nadal obserwuje się rosnącą eutrofizację wód Morza Bałtyckiego. Sytuacja ta sprawia, iż istotnym wydaje się dokonanie szczegółowej analizy przyczyn procesu eutrofizacji oraz podejścia do wyznaczania parametrów przyjmowanych dla potrzeb oceny tego procesu. W tym miejscu warto wskazać wyniki prac naukowych, które wskazują rozwiązania bazujące na poprawnej współczesnej definicji eutrofizacji oraz odpowiednim wykorzystaniu wskaźników eutrofizacji (zob. L. Håkanson, A.C. Bryhn, A.C., *Eutrophication in the Baltic Sea; Present situation, Nutrient transport, Processes, Remedial strategies.* Environmental Science and Engineering; Subseries: Environmental Science. Springer-Verlag Berlin, Heidelberg, 2008, s. 261; M. Pastuszak, M. Zalewski, T. Wodzinowski, K. Pawlikowski, *Eutrophication in the Baltic Sea – necessity of holistic approach to the problem.* National Marine Fisheries Research Institute, 2016).

Pomimo, iż dotychczasowe działania spowodowały zmniejszanie zanieczyszczenia azotanami, zapobieganie nadmiernemu nawożeniu to jedno z głównych wyzwań stojących przed ochroną środowiska morskiego. Z tego względu kontynuowana będzie i właściwie kontrolowana realizacja obligatoryjnych wymogów programu azotanowego. Dodatkowo, rolnicy zachęcani będą do dobrowolnych działań w celu dalszego zmniejszenia zanieczyszczania wód powierzchniowych i podziemnych, wykraczających poza wymogi programów działań opracowanych na podstawie programu azotanowego.

Ochronie wód sprzyjać będą regulacje krajowe skoordynowane z wymogami obowiązkowymi oraz praktyki w ramach ekoschematów i zobowiązań rolnośrodowiskowych. Grunty rolne stanowią niemal połowę powierzchni Polski, dlatego skala stosowania tych praktyk będzie miała kluczowe znaczenie dla ochrony wód.

Potrzeby w zakresie poprawy jakości wód oraz ograniczenia eutrofizacji Morza Bałtyckiego realizowane będą m.in. poprzez wymogi obowiązkowe określone w ramach warunkowości. Dla poprawy jakości wody, tym samym ograniczenia zanieczyszczeń Morza Bałtyckiego duże znaczenie będzie miała norma dotycząca ustanowienia stref buforowych wzdłuż cieków wodnych (DKR 4) oraz pośrednio także norma dotycząca utrzymania elementów krajobrazu podlegających zachowaniu (DKR 8). Istotne też będą wymogi polegające na przeciwdziałaniu zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu (SMR 1 i 2) oraz dotyczące środków ochrony roślin (SMR 7 i 8). Ponadto wymóg dotyczący minimalnej pokrywy glebowej (DKR 6) w najbardziej newralgicznych okresach będzie istotny dla ograniczenia spływu nawozów i związków biogennych do wód. Tym samym praktyki takie będą sprzyjały utrzymaniu jakości wód.

Zidentyfikowana potrzeba w zakresie poprawy jakości wód realizowana jest poprzez program azotanowy. Obowiązujące w nim przepisy określają m.in. terminy stosowania nawozów i okresy (warunki) w jakich wykorzystanie nawozów jest niewłaściwe, warunki jakie muszą być zachowane przy stosowaniu nawozów na stokach lub w pobliżu wód, warunki składowania nawozów naturalnych i kiszonek, określone dawki stosowania nawozów, wymogi w zakresie sporządzania planów i dokumentowania nawożenia azotem. Zgodnie z wymogami dyrektywy azotanowej opracowany został „Zbiór zaleceń dobrej praktyki rolniczej" mający na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Zawiera on porady dotyczące gospodarowania w sposób sprzyjający ograniczeniu zanieczyszczeń wód azotem ze źródeł rolniczych. Zalecenia te ułatwiają rolnikom racjonalne i zgodne z przepisami gospodarowanie nawozami.

Część spośród zalecanych, dobrowolnych praktyk została uwzględniona przy projektowaniu I 4.2 Ekoschematu - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi (praktyki promujące

niskoemisyjne techniki stosowania nawozów naturalnych lub interwencji inwestycyjnych przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu m.in. w zakresie niskoemisyjnej aplikacji nawozów (I. 10.4). Dodatkowo, w ramach tej interwencji wspierane będą inwestycje mające na celu zmniejszenie zużycia środków ochrony roślin poprzez dofinansowanie sprzętu do precyzyjnego stosowania tych środków oraz maszyn do mechanicznej lub biologicznej walki z chwastami lub szkodnikami oraz inwestycje, dotyczące zielonych usług rolniczych na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

Do ochrony jakości wód przyczyni się również I 4.2. Ekoschemat – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, t , którego celem jest właściwe zarządzanie nawożeniem, dostosowanym do zasobności gleb w azot, fosfor, potas, magnez, wapń (N, P, K, Mg i Ca) i potrzeb roślin, z wykorzystaniem analizy gleb i systemów wspomagania decyzji w zakresie nawożenia.

Na realizację tej potrzeby wpłynie również interwencja I.8.9.3 Rolnictwo zrównoważone (kontynuacja PROW 2014-2020), w ramach której wspierane będą praktyki promujące racjonalne stosowanie nawozów poprzez wymóg opracowania i przestrzegania planów nawożenia, analogicznie jak w przypadku ww. ekoschematu. Dodatkowo, prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin (I 4.3 Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin), zgodnie z metodykami, pod nadzorem podmiotów certyfikujących, zmniejszy zużycie środków ochrony roślin oraz zapewni racjonalizację wykonywanych zabiegów ochronnych. Efektem takich działań będzie większa dbałość o organizmy pożyteczne oraz zmniejszenie depozycji środków ochrony roślin do gleby i wód, dlatego w ramach ekoschematów, proponuje się wsparcie produkcji zgodnie z tym krajowym system jakości. Uzupełnieniem praktyk redukujących zużycie środków ochrony roślin będzie l 4.4 Ekoschemat – Biologiczna uprawa, który poprzez wsparcie do stosowania preparatów mikrobiologicznych będzie ograniczał zużycie chemicznych środków, co również pozytywnie przełoży się na jakość wód oraz I 4.8 Ekoschemat - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany, który przyczyni się do ograniczenia ich stosowania.

Ochrona zasobów naturalnych, w tym wody realizowana jest również poprzez system rolnictwa ekologicznego. Jego rozwój (stanowiący jeden z celów Strategii na rzecz bioróżnorodności i Strategii „Od pola do stołu") wspierany w ramach interwencji I 8.11. Rolnictwo ekologiczne, przyczyni się do zmniejszenia w skali ogólnej zużycia przemysłowych środków produkcji (m.in. nawozów, pestycydów), co z kolei przełoży się na ograniczenie presji sektora rolnictwa na środowisko, w szczególności na ochronę jakości wód.

Ponadto w ramach I 4.2 Ekoschemat – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe, promowane będzie pokrycie gleby roślinnością, co szczególnie w okresach newralgicznych, w których gleby są narażone na erozję, przyczyniać się będzie do ograniczania wymywania składników do wód podziemnych.

Zwiększenie zainteresowania rolników systemami racjonalnej gospodarki składnikami nawozowymi stanowić będzie istotny wkład w zapobieganie zanieczyszczeniom wód, gleb i powietrza. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na działania umożliwiające realizację celów wskazanych w strategii "Od pola do stołu", przyczyniające się do zmniejszenia strat składników pokarmowych o co najmniej 50% przy jednoczesnym zapewnieniu, że nie nastąpi pogorszenie żyzności gleby, co ograniczy zużycie nawozów o co najmniej 20% do 2030 r. Do działań tych zaliczyć można m.in właściwe zarządzanie nawożeniem dostosowanym do zasobności gleb w azot, fosfor, potas, magnez, wapń i potrzeb roślin z wykorzystaniem analizy gleb i systemów wspomagania decyzji w zakresie nawożenia.

Strategia "Od pola do stołu" na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego środowisku system żywnościowego zakłada podejmowanie działań w celu zmniejszenia strat składników pokarmowych, o co najmniej 50% przy jednoczesnym zapewnieniu, że nie nastąpi pogorszenie żyzności gleby. Ograniczy to zużycie nawozów, o co najmniej 20% do 2030 r.

Powyższy cel ma zostać osiągnięty m.in przez stosowanie zrównoważonego nawożenia, zrównoważonego zarządzania składnikami odżywczymi oraz lepszego zarządzania azotem i fosforem przez cały ich cykl życia. Jednym z takich narzędzi, które mają służyć osiągnięciu tego celu ma być narzędzie FaST (Farm Sustainability Tool).

Należy wskazać, że na początku 2022 r. udostępniona została rolnikom aplikacja mobilna INTER-NAW do sporządzania planów nawożenia głównymi składnikami odżywczymi.

(https://www.schr.gov.pl/index.php?c=article&id=58). Aplikacja ta oparta jest o współczesną wiedzę naukową.

Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne w zakresie ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk oraz ochrony cennych siedlisk i gatunków promować będą ograniczone stosowanie nawozów i pestycydów (.I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000/ I.8.9.1 Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (PROW 2014-2020) I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000/ I.8.9.2 Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (PROW 2014-2020) oraz I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000. Zapobieganie przedostawaniu się zanieczyszczeń do wód gruntowych realizowane będzie również poprzez działania oparte na zasobach przyrody, tj.: zalesianie gruntów rolnych, zakładanie zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych. Przyczyniają się one do zwiększania retencji wodnej. Długookresowy efekt realizacji ww. działań wzmocniony zostanie poprzez wieloletnie premie na ich utrzymanie.

CS 5. P4. Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza

Rolnictwo nadal stanowi zasadnicze źródło emisji amoniaku. Gaz ten pochodzi głównie z hodowli zwierząt gospodarskich (78%), a za pozostałą emisję (22%) odpowiada zużycie mineralnych nawozów azotowych. Ograniczenia emisji GHG i amoniaku możliwe jest m.in. poprzez optymalizację produkcji, realizowanie zrównoważonych praktyk rolniczych oraz wdrażanie innowacji i nowych metod produkcji. Kwestie, dotyczące ograniczania zanieczyszczeń powietrza należy postrzegać kompleksowo, stąd zasadnicza część związana z tym zagadaniem została omówiona w ramach celu 4 i potrzeby ograniczenia emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa.

W Planie Strategicznym na ochronę jakości powietrza, w zakresie ograniczenia emisji amoniaku, ukierunkowany będzie I 4.2 Ekoschemat – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi, a w szczególności praktyki promujące niskoemisyjne techniki stosowania nawozów naturalnych (wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo). Stanowią one odpowiedź na działania określone w Krajowym Programie Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (KPOZP) implementującym przepisy Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylenia dyrektywy 2001/81/WE (tzw. dyrektywy NEC). W KPOZP w celu ograniczenia emisji amoniaku oprócz powyższych praktyk, dotyczących nawozów naturalnych, wskazano na konieczność przestrzegania wymogów określonych w programie azotanowym, jak również ustanowione przepisy krajowe zakazujące stosowania nawozów zawierających węglan amonu oraz mocznik granulowany bez zastosowania powłoki biodegradowalnej lub inhibitora ureazy. Dodatkowo, w celu wypełnienia zaleceń KPOZP został opracowany i upowszechniony wśród rolników Kodeks doradczy dobrej praktyki rolniczej, dotyczącej ograniczania emisji amoniaku (tzw. kodeks amoniakowy). Określono w nim szereg zalecanych praktyk rolniczych odnoszących się do technik nawożenia, przechowywania nawozów naturalnych, warunków utrzymania i żywienia zwierząt. Do realizacji działań zawartych w KPOZP oraz w kodeksie amoniakowym przyczynią się również inwestycje wspierające zakup urządzeń do składowania lub aplikacji nawozów oraz budownictwo inwentarskie sprzyjające redukcji zanieczyszczeń powietrza. KPOZP formułuje też zakaz spalania pozostałości zbiorów i odpadów rolniczych w celu zapobieżenia emisjom pyłów (PM 2.5). Na realizację tego działania w ramach sektora rolnego wpłynie zakaz wypalania ściernisk określony w ramach warunkowości (norma DKR 3).

W Planie Strategicznym przewidziano działania przyczyniające się do ograniczenia emisji amoniaku związanej z gospodarowaniem nawozami naturalnymi, począwszy od praktyk (I 4.2 Ekoschematu – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi), dotyczących stosowania niskoemisyjnych technik aplikacji, poprzez praktyki dotyczące stosowania planów nawozowych, a także interwencję Rolnictwo zrównoważone (kontynuacja PROW 2014-2020) w ramach, której promuje się racjonalne stosowanie nawozów, po inwestycje w doposażenie gospodarstw w płyty lub zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych oraz maszyny i urządzenia do precyzyjnej (w tym doglebowej) aplikacji nawozów naturalnych (I 10.4. Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, I 7.5 Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu). Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, przyczynią

się do zmniejszenia presji działalności rolniczej na środowisko poprzez ograniczenie uciążliwości stosowania nawozów naturalnych. Będą miały one nie tylko istotne znaczenie w skali regionalnej, w miejscach, gdzie występuje nadwyżka nawozów naturalnych, ale również z uwagi na ograniczenie zanieczyszczenia wód Bałtyku. Ważną kwestią jest także fakt, że podczas produkcji biogazu następować będzie ograniczenie zanieczyszczenia powietrza (odorów) oraz redukcja patogenów w trakcie procesu fermentacji.

Ochrona wód, gleby i powietrza przed emisją amoniaku realizowana jest również przez Prawo ochrony środowiska, które od 2002 r. wprowadziło obowiązek posiadania pozwoleń zintegrowanych przez instalacje typu IPPC, dopuszczając tym samym do polskiego prawodawstwa jeden z ważniejszych aktów prawnych UE dotyczących ochrony środowiska: dyrektywę w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń (ang. Integrated Pollution Prevention and Control - IPPC to Dyrektywa Unii Europejskiej 96/61/WE z dnia 24 września 1996 r. w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń). Dyrektywa IPPC została zastąpiona w 2010 r. dyrektywą IED dotyczącą emisji przemysłowych. Dyrektywa IED, która obecnie jest podstawowym narzędziem UE regulującym emisję zanieczyszczeń z instalacji przemysłowych wzmocniła rolę najlepszych dostępnych technik BAT (ang. BAT – Best Available Techniques).

Celem inicjatywy jest osiągnięcie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom środowiska naturalnego i ich kontroli, powodowanych przez określone rodzaje działalności, w tym polegającej na prowadzeniu intensywnej hodowli drobiu i świń, to jest: ponad 40 000 stanowisk dla drobiu, ponad 2000 stanowisk dla tuczników (powyżej 30 kg), ponad 750 stanowisk dla macior. Wszystkie gospodarstwa wielkotowarowe posiadające pozwolenia zintegrowane w celu ograniczenia emisji m.in. amoniaku mają stosować w intensywnej hodowli i chowie drobiu oraz świń najnowsze osiągnięcia technologiczne, tzw. Najlepsze Dostępne Techniki ograniczające emisję amoniaku z budynków inwentarskich i kurników poprzez: stosowanie odpowiednich systemów żywienia, zmniejszenie powierzchni emisji amoniaku w systemach utrzymania, stosowanie odpowiednich systemów wentylacji i oczyszczania powietrza, zwiększenie częstotliwości usuwania obornika i gnojowicy, odpowiednie przechowywanie i aplikację obornika i gnojowicy.

Jednocześnie, należy podkreślić, że za nieodpowiedni stan jakości powietrza powodowany innymi zanieczyszczeniami niż amoniak odpowiada w Polsce zjawisko tzw. niskiej emisji, pochodzącej z sektora bytowo-komunalnego oraz z transportu. Tym samym działania w tym zakresie prowadzone będą w ramach Krajowego Programu Ochrony Powietrza (tzw. KPOP) przy udziale innych funduszy niż WPR. Realizacja KPOP ma na celu ograniczenie zanieczyszczenia powietrza pyłem zwieszonym w atmosferze (PM2,5, PM10), dwutlenkiem siarki, dwutlenkiem azotu, tlenkami azotu, tlenkami węgla, ołowiem, benzenem oraz ozonem. Z tego względu sektor rolnictwa nie jest bezpośrednio wskazany w KPOP, jako źródło zanieczyszczeń powietrza tym związkami. Niemniej jednak w celu zwiększenia efektywności i zasięgu prowadzonych działań w ramach innych sektorów (finansowanych m.in. w ramach Polityki Spójności), w Planie Strategicznym planuje się realizację niskoemisyjnych inwestycji w sposób pośredni przyczyniających się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza, tj. np.: zakup nowych maszyn, instalacji lub urządzeń do produkcji rolnej, budowę elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej, w tym zakup i instalację urządzeń do pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych oraz dofinansowanie wymiany lub modernizacji systemów ogrzewania w szklarniach i tunelach. Tego rodzaju inwestycje będą mogły być realizowane również za pośrednictwem programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw w ramach interwencji sektorowych.

CS 5. P5. Zapobieganie porzucaniu gruntów

Zjawiskiem, które może nieść za sobą szereg niekorzystnych następstw środowiskowych (a także ekonomicznych) związanych z zaniechaniem tradycyjnego, rolniczego charakteru użytkowania jest porzucanie gruntów, na które szczególnie narażone są obszary o niskiej jakości gleb, w szczególności - górskie i podgórskie. Dla zachowania tradycyjnego krajobrazu i walorów środowiskowych ważne jest utrzymanie w tych regionach produkcji opartej głównie na ekstensywnym użytkowaniu pastwiskowym trwałych użytków zielonych.

Istotne znaczenie będzie miało wsparcie dla obszarów z ograniczeniami dla produkcji rolnej, udzielane w ramach interwencji I 9 do wyznaczonych obszarów górskich i innych obszarów z ograniczeniami

naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (obszarach ONW), ułatwiając rolnikom kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi, a tym samym zmniejszając ryzyko porzucania tych gruntów. W efekcie zachowane zostaną zasoby ziemi uprawnej. Realizacja interwencji umożliwi zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich oraz utrzymanie i promowanie zrównoważonych systemów działalności rolniczej na tych terenach.

CS 5. P6. Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza

Osiągniecie celów w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby i powietrza wymaga zmian w sposobie prowadzenia działalności rolniczej.

Szansą na zwiększenie dbałości o środowisko jest rozwój nowych technik i technologii w rolnictwie. Szczególnie istotne jest wykorzystanie rozwiązań z obszaru IT i rozwój rolnictwa precyzyjnego. Nowe możliwości stwarzają innowacje w zakresie agrotechniki, rozwój i wykorzystanie postępu biologicznego, który pozwoli na wprowadzenie do produkcji plennych i odpornych na stresy biotyczne i abiotyczne odmian roślin i ras zwierząt. Możliwość ochrony środowiska stwarza modernizacja gospodarstw ukierunkowana na technologie niskoemisyjne i energooszczędne oraz wykorzystanie OZE.

Kluczowym elementem umożliwiającym wdrożenie tych rozwiązań pozostaje rozwój badań (I.13.5 Współpraca Grup Operacyjnych EPI)., a także skuteczny transfer wyników badań z nauki do praktyki poprzez efektywny system doradztwa rolniczego, dzięki któremu już obecnie obserwuje się wyraźny wzrost dbałości rolników o zasoby naturalne.

Realizacja celu, dotyczącego wspierania zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze będzie wymagała zapewnienia odpowiednich zasobów kadr doradczych oraz usług (doradztwa i szkoleń) dla rolników. W tym zakresie potrzeba będzie realizowana poprzez wsparcie doskonalenia zawodowego rolników w zakresie prowadzenia działalności rolniczej i wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego, doskonalenie zawodowe doradców rolniczych oraz realizację kompleksowych programów doradczych w ramach celu przekrojowego rolników (I 14.1. Doskonalenie zawodowe rolników, I 14.2. Kompleksowe doradztwo rolnicze, I 14.3. Doskonalenie zawodowe kadr doradczych, I 14.4. Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych).

Przewiduje się, że ok. 20% zakładanej liczby odbiorców usług szkoleniowo-doradczych zostanie objętych działaniami w zakresie zagadnień środowiskowych i klimatycznych.

Potrzeba częściowo jest realizowana także ze środków krajowych, polityki spójności i KPO.

2.1.SO5.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego

-

2.1.SO5.7 Czy plany obejmują wkład WPR na rzecz programu LIFE (tylko w przypadku CS4, CS5 i CS6)

: **Nie**

2.1.SO5.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu

Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu dla tego celu szczegółowego

Wskaźniki rezultatu [zalecane wskaźniki rezultatu dla tego celu szczegółowego zaznaczono pogrubioną czcionką].	**Wartość docelowa**
R.4 - Uzależnienie wsparcia dochodu od stosowania norm i dobrych praktyk Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości	97,66 %
R.6 PR - Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw rolnych Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)	109,80 %

R.7 [PR] - Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)	104,47 %
R.17 [CU] [PR] - Grunty zalesione Obszar objęty wsparciem na zalesianie, odbudową systemu rolno-leśnego, z uwzględnieniem podziału	14 045,00 ha
R.19 [PR] - Poprawa jakości gleby i jej ochrona Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, zmianowanie upraw, w tym z udziałem roślin strączkowych)	33,42 %
R.20 [PR] - Poprawa jakości powietrza Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do ograniczenia emisji amoniaku	26,63 %
R.21 [PR] - Ochrona jakości wody Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód	33,14 %
R.22 [PR] - Zrównoważona gospodarka składnikami odżywczymi Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi	26,97 %
R.23 [PR] - Zrównoważone użytkowanie wody Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy bilansu wodnego	26,97 %
R.24 [PR] - Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów	15,24 %
R.26 [CU] - Inwestycje związane z zasobami naturalnymi Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje produkcyjne i nieprodukcyjne w ramach WPR związane z dbałością o zasoby naturalne	0,94 %
R.27 [CU] - Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej	3 753,00
R.29 [PR] - Rozwój rolnictwa ekologicznego Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR na rolnictwo ekologiczne z podziałem na utrzymywanie i konwersję	4,59 %

Uzasadnienie celów końcowych i powiązanych celów pośrednich

R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości

Wskaźnik R.4 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celów 4, 5 i 9. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 1.

R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)

Wskaźnik R.6 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celów 4, 5 i 9. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 1.

R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)

Wskaźnik R.7 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celów 4, 5 i 9. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 1.

R.17 Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie

Wskaźnik R.17 odnosi się zarówno do realizacji celu 4, jak również celu 5 oraz 6. Wskaźnik ten został szczegółowo opisany pod celem 4.

R.19 Poprawa stanu i ochrona gleby: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, płodozmian, w tym z udziałem roślin strączkowych)

W analizie SWOT wykazano, że istotne znaczenie dla ochrony gleb może mieć szereg kompleksowych działań służących poprawie jej żyzności i wartości przyrodniczej. Zidentyfikowano potrzeby w zakresie promowania praktyk służących zachowaniu materii organicznej w glebie, dbaniu o właściwy odczyn gleby, zasobność w składniki pokarmowe i bioróżnorodność środowiska glebowego. Do Planu Strategicznego włączono zatem praktyki w sposób komplementarny przyczyniające się do zrównoważonego gospodarowania glebami w rolnictwie, również odnoszące się do adaptacji agrotechniki i technologii uprawy roślin do zmian klimatu. Zaproponowane interwencje uwzględniają różnorodne funkcje gleby, ich złożoność oraz różne procesy degradacji, jakim gleba może podlegać, tym samym przyczyniają się do realizacji celów wskazanych w Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 Przywracanie przyrody do naszego życia, związanych z odbudową ekosystemów gleby, jak również postanowień Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów, implementowanych do prawa krajowego poprzez ustawę z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2020 r. poz. 2097, z późn. zm.). Przedstawione instrumenty wsparcia będą miały wpływ na implementację zapisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE.

Wskaźnik R.19 odnosi się zarówno do realizacji celu 4, jak również celu 5.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.4.2 Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi

- **Praktyka - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe**

W analizie SWOT dla celu 5, jako szansę na poprawę stanu i ochronę gleby poprzez ograniczenie procesu ubytku materii organicznej w glebie, zwiększenie efektywności wykorzystania nawożenia oraz ograniczenie wymycia biogenów do wód powierzchniowych wskazano m.in. uprawę poplonów i międzyplonów, szczególnie w okresie jesienno-zimowym. Działania te mogą także w konsekwencji zwiększać pochłanianie CO_2 w rolnictwie, poprzez wiązanie go w materii organicznej. Międzyplony mają za zadanie pokrycie gleby roślinnością, szczególnie w okresach newralgicznych, w których gleby narażone są na erozję i wymywanie składników do wód podziemnych. W taki cel poprawy stanu gleby wpisana została praktyka Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe utrzymywane w postaci wsiewek roślin bobowatych drobnonasiennych lub mieszanek z roślinami bobowatymi drobnonasiennymi w uprawę główną lub międzyplonów ozimych. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 310 tys. ha.

- **Praktyka: Zróżnicowana struktura upraw**

Zgodnie z analizą SWOT, w Polsce występuje znaczny udział gleb o niskiej zawartości próchnicy. Szansą na ograniczenie procesu ubytku materii organicznej w glebie, zwiększenie efektywności wykorzystania

nawożenia oraz ograniczenie wymycia biogenów do wód powierzchniowych może być także wprowadzenie zróżnicowanych płodozmianów ze zwiększonym wykorzystaniem m.in. roślin bobowatych. Praktyka polegająca na zróżnicowaniu struktury stanowi odpowiedź na cel, którym jest poprawa jakości gleby i potrzebę odbudowy materii organicznej, poprzez obowiązek posiadania w strukturze zasiewów zwiększonej powierzchni upraw roślin mających pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej. Zawartość próchnicy jest podstawowym wskaźnikiem żyzności gleby, stabilizuje ona strukturę gleby, zmniejsza podatność gleby na zagęszczenie oraz erozję wodną i wietrzną. Realizacja podstawowego celu praktyki, jakim jest utrzymanie, ewentualnie poprawa dodatniego bilansu materii organicznej w glebie umożliwia poprawę retencji wodnej gleb i jednocześnie zwiększa sekwestrację węgla organicznego w glebie. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 1,1 mln ha.

- **Praktyka: Uproszczone systemy uprawy**

Celem praktyki jest wsparcie systemów uprawy korzystnych dla ochrony i poprawy jakości gleb w sytuacji zachodzących zmian klimatu. Prowadzenie upraw uproszczonych wymagających odstąpienia od uprawy płużnej połączone z wymogiem pozostawieniem na polu po zbiorze uprawy całości resztek pożniwnych w formie mulczu, przyczynia się do przeciwdziałania degradacji gleby związanej z występowaniem niekorzystnych zjawisk: erozji wodnej i wietrznej a także poprawia jakość gleby poprzez wzbogacanie jej w materię organiczną, dzięki pozostawieniu mulczu. Planuje się, że w latach 2023-2024 co roku wsparciem objętych będzie ok. 786 tys ha, a w latach 2025-2027 co roku wsparciem objętych będzie ok. 1,50 mln ha.

- Praktyka: Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia

Analiza SWOT wskazuje m.in. na potrzeby promowania praktyk służących zachowaniu materii organicznej w glebie, dbaniu o właściwy odczyn gleby, zasobność w składniki pokarmowe.

Celem praktyki wdrażanej w ramach ekoschematu - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi jest właściwe zarządzanie nawożeniem dostosowanym do zasobności gleb w azot, fosfor, potas, magnez, wapń (N, P, K, Mg i Ca). Dzięki temu nawożenie jest dostosowane do potrzeb pokarmowych roślin, co w konsekwencji może przyczynić się w sposób bezpośredni do zmniejszenia zużycia nawozów i pozytywnie wpłynie na jakość wody i gleby. Dodatkowo poprzez wariant dotyczący wapnowania, praktyka ma przeciwdziałać zakwaszeniu gleb, które stanowi istotne zagrożenie dla środowiska. Zakwaszenie m.in. pogarsza strukturę gleby, osłabia kompleks sorpcyjny i zdolność zatrzymywania wody (co ma szczególne znaczenie w okresach suszy), zwiększa mobilność glinu i manganu oraz innych metali ciężkich, zmniejsza efektywność wykorzystania azotu i fosforu, przez co wpływa na pogorszenie jakości gleb i wód. Planuje się, że wsparciem objętych będzie maksymalnie około 3,8 mln ha.

- Praktyka: Wymieszanie słomy z glebą

Analiza SWOT dla celu 5 wskazuje m.in. na potrzeby promowania praktyk służących zachowaniu materii organicznej w glebie a także dbaniu o składniki pokarmowe.Praktyka polegająca na wymieszaniu słomy z glebą jest odpowiedzią na cel poprzez wykorzystanie słomy do utrzymywania lub zwiększania poziomu zawartości materii organicznej, jak i składników pokarmowych co jest najskuteczniejszym działaniem zapewniającym utrzymanie żyzności gleby.

Ponadto, zgodnie z analizą SWOT, w Polsce występuje znaczny udział gleb o niskiej zawartości próchnicy. Dlatego z punktu więc widzenia racjonalnej gospodarki nawozowej przyorywanie słomy jest zabiegiem korzystnym, gdyż jest ważnym źródłem węgla powracającego do gleby i wzbogaca glebę w próchnicę,. Przeznaczając do przyorania masę słomy zbóż wynoszącą przeciętnie 4,5 tony i zawierającą ok. 42% Corg., dostarcza się glebie około 1900 kg/ha węgla organicznego.

Planuje się, że w latach 2023-2024 co roku wsparciem objętych będzie ok. 2,6 mln ha, a w latach 2025-2027 co roku wsparciem objętych będzie ok. 1,61 mln ha.

2) I.4.3 Ekoschemat- Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin

W analizie SWOT dla celu 5, jako mocną stronę wskazano prowadzenie produkcji roślinnej zgodnie z zasadami integrowanej ochrony. Jest to system jakości żywności, wykorzystujący w sposób zrównoważony postęp techniczny i biologiczny w uprawie, ochronie roślin i nawożeniu, którego zasadniczym celem jest dbałość o jakość żywności, zdrowie ludzi i środowisko. Wsparcie w ramach tej interwencji udzielane będzie do prowadzenia upraw zgodnie z metodykami integrowanej produkcji dla danego rodzaju uprawy, potwierdzone certyfikatem krajowego systemu jakości. Przyczyni się do realizacji potrzeby dotyczącej ochrony zasobów i poprawy jakości gleby, gdyż prowadzenie uprawy zgodnie z metodyką integrowanej

produkcji pozwala na ograniczenie stosowania środków ochrony roślin oraz zapewnia racjonalizację wykonywania zabiegów ochronnych, dzięki monitorowaniu agrofagów i stosowaniu metod niechemicznych ochrony roślin (metody biologiczne, agrotechniczne), a także wykluczeniu stosowania najbardziej niebezpiecznych środków ochrony roślin. Działania takie ograniczą depozycję środków ochrony roślin , które mogłyby dostać się do środowiska glebowego i negatywnie wpłynąć na jego życie biologiczne. Dodatkowo w ramach systemu rolnik stosuje się do odpowiednich wskazań co do odmian czy też płodozmianu. Co w efekcie pozytywnie wpłynie na stan gleby. Wymogiem uczestnictwa w systemie integrowanej produkcji jest także racjonalne nawożenie oparte na faktycznych potrzebach roślin. Zakłada się, że w pierwszym roku wsparciem zostanie objętych około 25 tys. ha i z każdym rokiem powierzchnia ta będzie wrastała. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 53,3 tys. ha.

3) I.4.4 Ekoschemat - Biologiczna uprawa (wariant 2. Nawozowe produkty mikrobiologiczne).

W analizie SWOT dla celu 5 wskazano, że konieczne jest promowanie praktyk służących zwiększeniu materii organicznej w glebie. Stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych przyczynia się do zwiększenia ilości węgla organicznego w glebie oraz zwiększenia porowatości gleb, a także poprawia aktywność mikrobiologiczną gleby oraz stymuluje procesy odżywiania roślin lub grzybów. Ponadto stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych zwiększa przyswajalność trudno dostępnych składników pokarmowych przez rośliny, zwiększa ich odporność na stres abiotyczny i patogeny.

Planuje się, że wsparciem w zakresie stosowania nawozowych produktów mikrobiologicznych objętych będzie corocznie około 500 tys. ha.

4) I.8.9.3 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Analiza SWOT dla celu 5 wskazuje na znaczny udział gleb o niskiej zawartości próchnicy, kwaśnym lub bardzo kwaśnym odczynie oraz niskiej zasobności w fosfor, potas i magnez.

Wsparcie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone promuje przede wszystkim przeciwdziałanie ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie, dywersyfikację upraw, stosowanie odpowiedniego płodozmianu, stosowania praktyk zwiększających zawartość substancji organicznej w glebie (międzyplonu, przyorania słomy lub przyorania obornika). Przedmiotowy pakiet jest odpowiedzią na powyższe wyzwania. Planuje się, że z budżetu Planu Strategicznego zostanie wsparte około 46 tys. ha.

5) I.8.11 Rolnictwo ekologiczne

Analiza SWOT wskazuje, że dla ochrony gleby znaczenie ma stosowanie kompleksowych działań służących poprawie jej żyzności i wartości przyrodniczej.

Stosowanie w produkcji rolniczej metod ekologicznych (tj. m.in. płodozmianu i zabiegów chroniących glebę np. poplonów/międzyplonów, wsiewek) pozytywnie wpływa na jakość gleb (w tym ograniczanie ubytku materii organicznej lub jej zwiększanie, zwiększanie różnorodności mikrobiologicznej gleb, ograniczanie erozji oraz przeciwdziałanie przesuszeniu gleb co ma przełożenie na lepsze efekty produkcji rolnej). Poprawa jakości gleb jest również efektem ograniczenia bądź całkowitej eliminacji stosowania środków ochrony roślin oraz ograniczenia nawożenia - tj. zrównoważonego i racjonalnego stosowania środków ochrony roślin i nawozów wykluczającego stosowanie syntetycznych środków ochrony roślin i nawozów.

Wsparcie ekologicznych metod produkcji odpowiadające na potrzebę dotyczącą ochrony zasobów i poprawy jakości gleb realizowane będzie poprzez interwencję Rolnictwo ekologiczne. Szacuje się, że w ramach tej interwencji wsparte zostanie ok. 668 tys. ha UR.

6) I.8.8 - Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych (premie z tytułu zadrzewień i premie z tytułu systemów rolno-leśnych)

Analiza SWOT wskazuje, że potencjał produkcyjny gleb w Polsce jest stosunkowo niski. Wytworzone z piasków gleby lekkie o dużej przepuszczalności i małej retencji stają się bardzo podatne na suszę glebową. Znaczenia nabierają zatem działania ukierunkowane na ochronę gleb, w tym utrzymanie elementów krajobrazu, takich jak zadrzewienia śródpolne, które chronią glebę m.in. przed wiatrem. Jest to szczególnie istotne w czasie susz i upałów, a także bezśnieżnych zim, gdy na glebach lekkich, pozbawionych okrywy roślinnej silne podmuchy wiatru powodują wywiewanie drobnych mineralnych i organicznych frakcji gleby. Głęboki system korzeniowy poprawia obieg składników odżywczych, zwiększając przyrost materii

organicznej w glebie, która w konsekwencji efektywniej zatrzymuje wodę. Dzięki udzielanym premiom zapewniona zostanie trwałość zadrzewień i ich korzystny wpływ na ochronę gleby. Szacuje się, że premiami na utrzymanie zadrzewień i systemów rolno-leśnych objętych zostanie około 1,5 tys. ha.

7) I.8.12 Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

Interwencja ta przyczyni się do ochrony gleb organicznych wykorzystywanych rolniczo m.in. poprzez zahamowanie mineralizacji materii organicznej, a tym samym wpłynie na poprawę jakości gleb oraz zachowanie glebowej materii organicznej, poprawy jakości gleby pod względem fizycznym, chemicznym i biologicznym. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 257 tys. ha.

R.20 Poprawa jakości powietrza: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami do ograniczenia emisji amoniaku

Rolnictwo jest zasadniczym źródłem emisji amoniaku (NH_3). W analizie SWOT wskazano, że ograniczenie emisji amoniaku możliwe jest m.in. poprzez optymalizację produkcji, realizowanie zrównoważonych praktyk rolniczych oraz wdrażanie innowacji i nowych metod produkcji. Tym samym zaproponowane interwencje związane z właściwym zarządzaniem nawozami naturalnymi, w sposób komplementarny przyczynią się do realizacji założeń Krajowego Programu Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (KPOZP) i tym samym realizacji celów określonych w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylenia dyrektywy 2001/81/WE, zwaną dyrektywą NEC.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.4.2 Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi

- **Praktyka: Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia**

Plan nawożenia jest jednym z najbardziej efektywnych sposobów gospodarowania nawozami, co niesie za sobą zarówno korzyści dla środowiska, jak i wymierne efekty ekonomiczne. Realizacja Realizacja powyżej praktyki ekoschematu - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi zapewni stosowanie nawozów zgodnie z potrzebami przyczyniając się tym samym do ograniczenia ich strat, co pozwoli tym samym ograniczyć emisję amoniaku. Planuje się, że wsparciem objętych będzie maksymalnie około 3,8 mln ha.

- **Praktyka: Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji**

W analizie SWOT wskazano, że w Polsce w bilansie emisji amoniaku 94% pochodzi z rolnictwa, w tym udział emisji z utrzymywania zwierząt i gospodarki odchodami zwierzęcymi wynosi 83%, a pozostałe 17% emisji związane jest z zużyciem nawozów mineralnych. Zgodnie z dyrektywą NEC Polska jest zobowiązana do ograniczenia emisji amoniaku na poziomie 1% w latach 2020-2029 oraz 17% od 2030 roku w stosunku do roku 2005. W przypadku stosowania stałych nawozów naturalnych na gruntach ornych redukcję emisji amoniaku z rolnictwa można osiągnąć poprzez jak najszybsze wymieszanie nawozu z glebą, zapewniając jednocześnie maksymalne wykorzystanie zawartych w nich składników odżywczych przez rośliny. Dzięki tej interwencji bezpośrednio realizowana jest potrzeba ograniczania zanieczyszczeń powietrza. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 1,1 mln. ha.

- **Praktyka: Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo**

Zgodnie z przywołanym w analizie SWOT Kodeksem doradczym dobrej praktyki rolniczej, dotyczącym ograniczenia emisji amoniaku, jedną z praktyk prowadzących do ograniczenia NH_3 jest rozlewanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo. Właściwe ich rozprowadzanie pozwala na minimalizowanie strat amoniaku. Najskuteczniejszą metodą jest m.in. bezpośrednie ich wprowadzenie do gleby. Metody te, z agronomicznego punktu widzenia, umożliwiają też bardziej jednolitą i precyzyjną aplikację gnojowicy oraz gnojówki. Dzięki tej praktyce, wdrażanej w ramach ekoschematu - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi bezpośrednio realizowana jest potrzeba ograniczania zanieczyszczeń powietrza. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 40 tys. ha.

2) I.8.9.3. Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Wsparcie udzielane w ramach interwencji Rolnictwo zrównoważone (zobowiązanie kontynuacyjne PROW 2014-2020) promuje racjonalne stosowanie nawozów poprzez wymóg opracowania i przestrzegania planu nawożenia, co wpłynie na zmniejszenie emisji amoniaku. Przedmiotowy pakiet jest odpowiedzią na powyższe wyzwania. Planuje się, że z budżetu Planu Strategicznego zostanie wsparte około 46 tys. ha

R.21 Ochrona jakości wody: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz jakości jednolitych części wód

W analizie SWOT dla celu 5 wskazano, że zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych oraz nasilenia eutrofizacji Morza Bałtyckiego stanowi główne źródło dopływu biogenów pochodzenia rolniczego w Polsce. Pomimo, iż dotychczasowe działania spowodowały zmniejszanie zanieczyszczenia azotanami, nadal konieczne jest realizowanie obligatoryjnych wymogów (programu azotanowego) oraz dobrowolnych dla rolników działań w celu dalszego zmniejszenia zanieczyszczania wód Bałtyku. Na ochronę jakości wód wpływ będzie miało tworzenie planów nawożenia opartych na wynikach badań próbek gleb i dostosowanych do potrzeb prowadzonych upraw, a także prowadzenie upraw zgodnie z metodyką integrowanej produkcji, pozwalającej na ograniczenie stosowania środków ochrony roślin. Jakość wód będzie chroniona również poprzez interwencję – Rolnictwo ekologiczne ze względu na istniejące w ramach systemu rolnictwa ekologicznego ograniczenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin i stosowanych nawozów.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.4.2 - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi

- **Praktyka - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe**

Zgodnie z analizą SWOT, źródłem zanieczyszczeń Morza Bałtyckiego jest m.in. dopływ biogenów pochodzenia rolniczego. Biogeny w pierwszej kolejności zanieczyszczają wody gruntowe i są przyczyną eutrofizacji. Sposobem na ograniczenie procesu eutrofizacji zbiorników wodnych a w konsekwencji wód Morza Bałtyckiego jest uprawa międzyplonów, które ograniczają wymywanie azotu oraz innych składników mineralnych.

Taki cel definiuje praktykę - Międzyplony ozime /Wsiewki śródplonowe, ekoschematu - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi, w ramach którego rośliny przechwytują dostępny azot i inne mikro i makroelementy, wbudowują je w swoją masę, która po rozłożeniu oddaje zgromadzone składniki roślinom następczym. Prowadzi to do ograniczania strat cennych pierwiastków, a również wspierania życia mikrobiologicznego gleby, zamykania obiegu materii i dbania o środowisko. Planuje się, że wsparciem objętych zostanie corocznie ok. 310 tys. ha.

- **Praktyka: Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia**

Jak wskazano w analizie SWOT, dopływ biogenów pochodzenia rolniczego stanowi główne źródło zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych oraz nasilenia eutrofizacji Morza Bałtyckiego. Ponadto, w analizie SWOT szczegółowo omówiono kwestię zakwaszenia gleb w Polsce, wskazując że powoduje ona szereg niekorzystnych następstw środowiskowych. Polegają one głównie na wymywaniu składników nawozowych, które nie są efektywnie wykorzystywane przez rośliny i zwiększają tym samym ładunek zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, trafiając do wód powierzchniowych i gruntowych. Przy niskim pH występuje ryzyko uruchomienia rozpuszczalnych form glinu i metali ciężkich, które poprzez rośliny mogą przedostawać się do łańcuchów troficznych. Z tego względu istotna jest praktyka popularyzująca wśród rolników tworzenie planów nawożenia opartych na wynikach badań próbek gleb i dostosowanych do potrzeb prowadzonych upraw, a także umożliwiająca wapnowanie zakwaszonych gleb. Planuje się, że wsparciem objętych zostanie maksymalnie około 3,8 mln ha.

2) I.4.3 Ekoschemat- Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin

W analizie SWOT dla celu 5, jako mocną stronę wskazano prowadzenie produkcji roślinnej zgodnie z zasadami integrowanej ochrony. Jednocześnie wykazano, że szansą dla poprawy ochrony środowiska wodnego w kontekście stosowania środków ochrony roślin, ale i nawozów jest rozwój systemu Integrowanej Produkcji Roślin, wykraczającego poza wymogi prawa powszechnie obowiązującego. Przyczyni się do realizacji potrzeby dotyczącej ochrony jakości wód, gdyż prowadzenie uprawy zgodnie z metodyką integrowanej produkcji pozwala na ograniczenie stosowania środki ochrony roślin oraz zapewnia racjonalizację wykonywania zabiegów ochronnych, dzięki monitorowaniu agrofagów i stosowaniu metod niechemicznych ochrony roślin (metody biologiczne, agrotechniczne), a także wykluczeniu stosowania

najbardziej niebezpiecznych środków ochrony roślin. Zakłada się, że w pierwszym roku wsparciem zostanie objętych 25 tys. ha i z każdym rokiem powierzchnia ta będzie wrastała. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 50,3 tys. ha.

3) I.4.4 Ekoschemat - Biologiczna uprawa (wariant 2. Nawozowe produkty mikrobiologiczne)

W analizie SWOT dla celu 5 wskazano, że konieczne jest promowanie praktyk przeciwdziałanie ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie. Stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych przyczynia się do zwiększenia ilości węgla organicznego w glebie oraz zwiększenia porowatości gleb, a także poprawia aktywność mikrobiologiczną gleby oraz stymuluje procesy odżywiania roślin lub grzybów. Ponadto stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych zwiększa przyswajalność trudno dostępnych składników pokarmowych przez rośliny, zwiększa ich odporność na stres abiotyczny i patogeny.

Planuje się, że wsparciem w zakresie stosowania nawozowych produktów mikrobiologicznych objętych będzie corocznie około 500 tys. ha.

4) I.8.12 Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

Zgodnie z analizą SWOT, źródłem zanieczyszczeń Morza Bałtyckiego jest m.in. dopływ biogenów pochodzenia rolniczego. Biogeny w pierwszej kolejności zanieczyszczają wody gruntowe i są przyczyną eutrofizacji. Torfowiska i pozostałe obszary podmokłe spowalniają i znacząco ograniczają spływ zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych pełniąc funkcję „filtrów". Dlatego też interwencja ta przyczyni się do poprawy jakości wód poprzez ograniczanie spływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych.

Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 257 tys. ha.

5) I.8.11 Rolnictwo ekologiczne

Analiza SWOT dla celu 5 wskazuje m.in., że dzięki rozwojowi systemu rolnictwa ekologicznego możliwe jest zmniejszenie w skali ogólnej zużycia przemysłowych środków produkcji, co przekłada się na ograniczenie presji sektora na środowisko, w tym cenne jego elementy jak wodę, glebę i powietrze. Wymiernym efektem stosowania ekologicznych metod produkcji są ograniczenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin oraz nawożenia - tj. zrównoważone i racjonalne stosowanie środków ochrony roślin i nawozów wykluczające stosowanie syntetycznych środków ochrony roślin i nawozów, co wpływa również na ograniczanie dopływu biogenów pochodzenia rolniczego, a tym samym zmniejszanie źródeł zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych. Wsparcie ekologicznych metod produkcji odpowiadające m.in. na potrzebę dotyczącą poprawy jakości wód realizowane będzie poprzez interwencję Rolnictwo ekologiczne. Szacuje się, że w ramach tej interwencji wsparte zostanie ok. 668 tys. ha UR.

6) I.8.9.3. Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Wsparcie w ramach interwencji Rolnictwo zrównoważone (zobowiązanie kontynuacyjne PROW 2014-2020) promuje przede wszystkim przeciwdziałanie ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie, dywersyfikację upraw, stosowanie odpowiedniego płodozmianu, stosowania praktyk zwiększających zawartość substancji organicznej w glebie (międzyplonu, przyorania słomy lub przyorania obornika). Przedmiotowy pakiet jest odpowiedzią na powyższe wyzwania. Planuje się, że z budżetu Planu Strategicznego zostanie wsparte około 46 tys. ha.

7) I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.1 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Jednym z zagrożeń zidentyfikowanym w analizie SWOT jest nadmierny wzrost intensywności rolnictwa w niektórych rejonach, w tym szczególnie w zakresie zużycia nawozów mineralnych i naturalnych. Wpływa to niekorzystnie na jakość wód. Wynika to z ryzyka odpływu nadmiaru biogenów do wód powierzchniowych oraz ich przemywania w profilu glebowym do głębszych pokładów wodonośnych. Interwencja wspierać będzie ekstensywne użytkowanie gruntów z ograniczeniem stosowania nawozów. Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.1 około 264 tys. ha, a w ramach I.8.9.1 około 60 tys. ha.

8) I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.2Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (*PROW 2014-2020*) - Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000

Jednym z zagrożeń zidentyfikowanym w analizie SWOT jest nadmierny wzrost intensywności rolnictwa, w tym szczególnie w zakresie zużycia nawozów mineralnych i naturalnych. Wpływa to niekorzystnie na jakość wód. Wynika to z ryzyka odpływu nadmiaru biogenów do wód powierzchniowych oraz ich przemywania w profilu glebowym do głębszych pokładów wodonośnych. Interwencja wspierać będzie ekstensywne użytkowanie gruntów z ograniczeniem stosowania nawozów. Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.2 około 350 tys. ha, a w ramach I.8.9.2 około 53 tys. ha.

9) I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Jednym z zagrożeń zidentyfikowanym w analizie SWOT jest nadmierny wzrost intensywności rolnictwa, w tym szczególnie w zakresie zużycia nawozów mineralnych i naturalnych. Wpływa to niekorzystnie na jakość wód. Wynika to z ryzyka odpływu nadmiaru biogenów do wód powierzchniowych oraz ich przemywania w profilu glebowym do głębszych pokładów wodonośnych. Interwencja wspierać będzie ekstensywne użytkowanie gruntów z ograniczeniem stosowania nawozów. Planuje się, że wsparciem będzie objęte około 31 tys. ha.

10) I.8.8 Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych (premie z tytułu zadrzewień i premie z tytułu systemów rolno-leśnych)

W analizie SWOT, wskazano, że ważne z punktu widzenia ochrony zasobów wody, gleby i powietrza jest ochrona i tworzenie nowych elementów przyrodniczych opartych na zadrzewieniach. Zadrzewienia zakładane wzdłuż cieków wodnych stanowią pasy buforowe, oddzielające nawożone uprawy od wód. Ograniczają przemieszczanie się z pól do wód związków chemicznych zawartych w stosowanych nawozach i środkach ochrony roślin, stąd w Planie Strategicznym udzielane będzie wsparcie na tworzenie, ale także ochronę zadrzewień i systemów rolno-leśnych, warunkującą ich efektywny i skuteczny wpływ na ochronę wód. Szacuje się, że premiami na utrzymanie zadrzewień i systemów rolno-leśnych objętych zostanie około 1,5 tys. ha.

R.22 Zrównoważona gospodarka składnikami odżywczymi: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi

W analizie SWOT wskazuje się na pozytywne zjawisko wyraźnego wzrostu dbałości rolników o zasoby naturalne, wyrażające się zwiększonym zainteresowaniem badaniami gleb oraz przygotowywaniem planów nawożenia. Analiza SWOT wykazała jednocześnie, że ponad 70% powierzchni gleb rolnych Polski jest w różnym stopniu zakwaszonych. Osłabia to ich potencjał produkcyjny oraz niesie za sobą szereg niekorzystnych następstw środowiskowych polegających na wymywaniu składników nawozowych, które nie są efektywnie wykorzystywane przez rośliny i w wyniku tego zwiększają zanieczyszczenia wód powierzchniowych i gruntowych. Intensyfikacja rolnictwa wpływa również negatywnie na stan bioróżnorodności, w tym cenne siedliska przyrodnicze. Istotne jest zatem włączenie do Planu Strategicznego instrumentów wsparcia ukierunkowanego na poprawne zarządzanie składnikami pokarmowymi w gospodarstwie. Jego wdrożenie będzie miało wpływ na realizację celów Dyrektywy azotanowej, wykraczając jednocześnie poza obowiązki zawarte w Programie działań oraz ustawie Prawo wodne. Interwencja przyczyni się do wypełnienia założeń Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 Przywracanie przyrody do naszego życia, polegających na ograniczeniu zanieczyszczeń azotem i fosforem z nawozów poprzez zmniejszenie strat tych składników i ograniczenie nawożenia.

Wskaźnik R.22 odnosi się zarówno do realizacji celu 4, 5 jak i celu 6.

Wskaźnik zostanie zrealizowany dzięki wdrażaniu:

1) I.4.2 Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi

- **Praktyka: Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia**

Jednym z najbardziej efektywnych sposobów gospodarowania nawozami jest zarządzanie gruntami rolnymi zgodnie z planem nawozowym. Niesie to za sobą zarówno korzyści dla środowiska, jak i wymierne efekty ekonomiczne. Jednocześnie, w analizie SWOT wskazuje się, że w warunkach klimatyczno-

glebowych Polski, szansą na przeciwdziałanie zakwaszeniu gleb jest ich wapnowanie. Właściwie przeprowadzony zabieg wapnowania (na podstawie badania pH gleby oraz stosowania się do zaleceń nawozowych) pozwoli ograniczyć wymywanie składników nawozowych, które w przypadku gleb zakwaszonych nie są efektywnie wykorzystywane przez rośliny. Odpowiedzią na potrzeby związane z poprawą zarządzania składnikami pokarmowymi będzie zatem praktyka polegająca na opracowaniu i przestrzeganiu planu nawożenia, opartego na bilansowym ustalaniu dawek azotu oraz chemicznej analizie gleby określającej dawki składników pokarmowych (P, K, Mg oraz potrzeby wapnowania), jak również wariant rozszerzający interwencję o wapnowanie w przypadku, gdy wyniki próbek gleby wskazują na taką potrzebę. Planuje się, że wsparciem objętych będzie maksymalnie około 3,8 mln ha.

2) I.4.4 Ekoschemat - Biologiczna uprawa (wariant 2. Nawozowe produkty mikrobiologiczne)

W analizie SWOT dla celu 5 wskazano, że konieczne jest promowanie praktyk przeciwdziałających ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie. Stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych przyczynia się do zwiększenia ilości węgla organicznego w glebie oraz zwiększenia porowatości gleb, a także poprawia aktywność mikrobiologiczną gleby oraz stymuluje procesy odżywiania roślin lub grzybów. Ponadto stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych zwiększa przyswajalność trudno dostępnych składników pokarmowych przez rośliny, zwiększa ich odporność na stres abiotyczny i patogeny.

Planuje się, że wsparciem w zakresie stosowania nawozowych produktów mikrobiologicznych objętych będzie corocznie około 500 tys. ha.

3) I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.1 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Jednym z zagrożeń zidentyfikowanym w analizie SWOT jest nadmierny wzrost intensywności rolnictwa w niektórych rejonach, w tym szczególnie w zakresie zużycia nawozów mineralnych i naturalnych. Wpływa to niekorzystnie na jakość wód. Wynika to z ryzyka odpływu nadmiaru biogenów do wód powierzchniowych oraz ich przemywania w profilu glebowym do głębszych pokładów wodonośnych. Interwencja wspierać będzie ekstensywne użytkowanie gruntów z ograniczeniem stosowania nawozów. Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.1 około 264 tys. ha, a w ramach I.8.9.1 około 60 tys. ha.

4) I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.2Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (*PROW 2014-2020*) - Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000

Jednym z zagrożeń zidentyfikowanym w analizie SWOT jest nadmierny wzrost intensywności rolnictwa, w tym szczególnie w zakresie zużycia nawozów mineralnych i naturalnych. Wpływa to niekorzystnie na jakość wód. Wynika to z ryzyka odpływu nadmiaru biogenów do wód powierzchniowych oraz ich przemywania w profilu glebowym do głębszych pokładów wodonośnych. Interwencja wspierać będzie ekstensywne użytkowanie gruntów z ograniczeniem stosowania nawozów. Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.2 około 350 tys. ha, a w ramach I.8.9.2 około 53 tys. ha.

5) I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Jednym z zagrożeń zidentyfikowanym w analizie SWOT jest nadmierny wzrost intensywności rolnictwa, w tym szczególnie w zakresie zużycia nawozów mineralnych i naturalnych. Wpływa to niekorzystnie na jakość wód. Wynika to z ryzyka odpływu nadmiaru biogenów do wód powierzchniowych oraz ich przemywania w profilu glebowym do głębszych pokładów wodonośnych. Interwencja wspierać będzie ekstensywne użytkowanie gruntów z ograniczeniem stosowania nawozów. Planuje się, że wsparciem będzie objęte około 31 tys. ha.

6) I.8.9.3 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Analiza SWOT wskazuje na znaczny udział gleb o niskiej zawartości próchnicy, kwaśnym lub bardzo kwaśnym odczynie oraz niskiej zasobności w fosfor, potas i magnez. Wsparcie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone promuje przede wszystkim racjonalne nawożenie oraz przeciwdziałanie ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie poprzez: stosowanie odpowiedniego płodozmianu i dywersyfikację upraw, oraz stosowanie praktyk zwiększających zawartość substancji organicznej w glebie (międzyplonu, przyorania słomy lub przyorania obornika). Przedmiotowy pakiet jest odpowiedzią na powyższe wyzwania. Planuje się że z budżetu z Planu Strategicznego zostanie wsparte około 46 tys. ha.

7) I.4.3 Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin

W analizie SWOT dla celu 5 wskazano potrzebę poprawy jakości gleb oraz jakości wód. Wspieranie systemu Integrowanej Produkcji Roślin przyczyni się do ograniczenia niekorzystnych następstw środowiskowych polegających na wymywaniu nadmiaru składników nawozowych. W ramach tej interwencji uprawy będą prowadzone zgodnie z metodykami integrowanej produkcji dla danego rodzaju uprawy, potwierdzone certyfikatem krajowego systemu jakości. Rolnicy będą mieli obowiązek wykonywania analizy gleby pod katem odczynu oraz na zawartość przyswajalnych pierwiastków (np. P, K, Mg). Dzięki temu nawożenie jest dostosowane do potrzeb pokarmowych roślin, co w konsekwencji pozytywnie wpłynie na jakość wody i gleby. Zakłada się, że w pierwszym roku wsparciem zostanie objętych 25 tys. ha i z każdym rokiem powierzchnia ta będzie wrastała. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 50,3 tys. ha.

8) I.8.8 Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych (premie z tytułu zadrzewień i premie z tytułu systemów rolno-leśnych)

W analizie SWOT wskazano, że w Polsce przeważają gleby lekkie o niskim potencjale akumulacji glebowej materii organicznej. Decyduje ona o właściwościach fizykochemicznych gleb, takich jak zdolności sorpcyjne i buforowe oraz o procesach przemian biologicznych. Zadrzewienia przeciwdziałają wymywaniu cząstek gleby podczas ulew, a dzięki głębokiemu systemowi korzeniowemu poprawiają obieg składników odżywczych, zwiększają przyrost materii organicznej w glebie, która w konsekwencji efektywniej zatrzymuje wodę. Z uwagi na te właściwości w Planie Strategicznym udzielane będzie wsparcie na ochronę zadrzewień i systemów rolno-leśnych, które przyczynią się do zrównoważonej gospodarki składnikami odżywczymi. Szacuje się, że w ramach tej interwencji wspartych zostanie 1,5 tys. ha.

9) I.4.8 Ekoschemat - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany

W analizie SWOT dla celu 5 wskazano potrzebę poprawy jakości gleb oraz jakości wód. Wspieranie stosowania materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany przyczyni się do ograniczenia stosowania nawożenia oraz środków ochrony roślin, co w konsekwencji pozytywnie wpłynie na jakość wody i gleby. Przewiduje się, że wsparciem objętych będzie 1,2 mln ha gruntów ornych w przypadku zbóż i ich mieszanek, 50 tys. ha gruntów ornych w przypadku roślin strączkowych oraz 50 tys. ha gruntów ornych w przypadku ziemniaków.

10) I.8.12 Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo (wariant Przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone)

Analiza SWOT dla celu 5 wskazuje potrzebę poprawy jakości gleb oraz jakości wód. Interwencja wspierać będzie przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone i przyczyniać się do ograniczenia stosowania nawozów. Dlatego też interwencja ta wpłynie na poprawę jakości wód. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 2 tys. ha.

R.23 Zrównoważone użytkowanie wody: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami na rzecz poprawy bilansu wodnego

Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami wodnymi jest jednym z celów WPR, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Cel ten będzie realizowany poprzez interwencje (ekoschematy), która odpowiada na potrzebę, zidentyfikowaną na podstawie analizy SWOT, dotycząca poprawy gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Interwencje przypisane do tego wskaźnika przyczynią się do realizacji celów wymienionych w:

1.Dyrektywie 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej,

2.Ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne

Na realizację wskaźnika wpływ ma poniższy instrument wsparcia:

1) I.4.2 Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi

- **Praktyka: Uproszczone systemy uprawy**

Analiza SWOT wskazuje na potrzebę poprawy gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Prowadzenie upraw uproszczonych w formie uprawy bezorkowej lub pasowej powiązanej z obowiązkiem pozostawiania resztek pożniwnych poprawia strukturę i porowatość gleby, zwiększanie zawartości substancji organicznej (próchnicy) w wierzchniej warstwie gleby, a tym samym wpływa na lepsze zatrzymywanie wody w glebie. Ponadto zapobiega erozji wodnej i wietrznej oraz ogranicza parowanie wody z gleby oraz straty azotu w czasie zimy.

Planuje się, że w latach 2023-2024 co roku wsparciem objętych będzie ok. 786 tys ha, a w latach 2025-2027 co roku wsparciem objętych będzie ok. 1,50 mln ha.

- **Praktyka: Wymieszanie słomy z glebą**

W analizie SWOT dla celu 5 wskazano na potrzebę poprawy gospodarki wodnej na obszarach wiejskich. Realizacja praktyki przeorania słomy przyczyni się do zwiększenia poziomu zawartości materii organicznej. Zawartość materii organicznej w glebie wywiera duży wpływ na zdolność retencyjną gleby i poprawia wsiąkanie wód opadowych, co ogranicza spływy powierzchniowe oraz nasilenia erozyjne. Materia organiczna posiada także dużą pojemność wodną, gdyż zatrzymuje 3-5 krotnie więcej wody dostępnej dla roślin w stosunku do swojej masy.

Planuje się, że w latach 2023-2024 co roku wsparciem objętych będzie ok. 2,6 mln ha, a w latach 2025-2027 co roku wsparciem objętych będzie ok. 1,61 mln ha.

2) I.4.4 Ekoschemat - Biologiczna uprawa (wariant 2. Nawozowe produkty mikrobiologiczne)

W analizie SWOT dla celu 5 wskazano potrzebę poprawy jakości gleb oraz jakości wód. Stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych przyczynia się do zwiększenia ilości węgla organicznego w glebie oraz zwiększenia porowatości gleb, a także poprawia aktywność mikrobiologiczną gleby oraz stymuluje procesy odżywiania roślin lub grzybów. Ponadto stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych zwiększa przyswajalność trudno dostępnych składników pokarmowych przez rośliny,

Planuje się, że wsparciem w zakresie stosowania nawozowych produktów mikrobiologicznych objętych będzie corocznie około 500 tys. ha.

3) I.4.5 Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych

Zidentyfikowane w ramach analizy SWOT problemy tj. niewielkie zasoby wodne oraz okresowe deficyty opadów determinują zasadność wspierania praktyk rolniczych służących poprawie efektywności gospodarowania zasobami wodnymi. Jedną z usług publicznych, jakie mogą świadczyć gospodarstwa rolne jest ochrona zasobów wodnych poprzez zatrzymywanie wody na gruntach rolnych i przeciwdziałanie jej spływom. Wskazana interwencja promować będzie retencjonowanie wody, a także przyczyni się do poprawy gospodarki wodnej oraz zachowania siedlisk hydrogenicznych. Podjęte w ramach interwencji działania przyczynią się do realizacji zidentyfikowanej w ramach SWOT 5 potrzeby w zakresie poprawy gospodarki wodnej na obszarach wiejskich. Założono, że wsparciem objętych będzie corocznie około 315 tys. ha.

R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów

Stosowanie środków ochrony roślin wpływa negatywnie na różnorodność biologiczną. Dlatego ważne jest promowanie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i minimalizowanie ich negatywnego wpływu na środowisko. Analiza SWOT zidentyfikowała zagrożenie dla bioróżnorodności wynikające z powszechnego stosowania środków ochrony roślin i w konsekwencji – potrzebę wsparcia praktyk rolniczych wiążących się z ograniczeniem zużycia tych środków. W zakres Planu Strategicznego włączono interwencje promujące metody produkcji prowadzące do zmniejszenia stosowania pestycydów i stosowania biologicznych metod ochrony upraw.

Niżej wymienione interwencje przyczynią się do realizacji:

1.Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów oraz implementującej ją ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin,

2.Krajowego planu działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018-2022,

3.Unijnej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030,

4.Strategii Farm to Fork.

Wymogi tych interwencji zostały zaprojektowane tak, aby w komplementarny sposób realizować wskaźnik R.24.

Wskaźnik R.24 odnosi się zarówno do realizacji celu 5 jak i celu 6.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.4.3 Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin

Proces intensyfikacji rolnictwa, z którym związane jest stosowanie środków ochrony roślin wpływa negatywnie na różnorodność biologiczną. Analiza SWOT dla celu 6 wykazała problem wzrostu zużycia środków ochrony roślin oraz niewielki areał gruntów rolnych zajmowany przez integrowaną produkcję roślin. Przedmiotowa interwencja jest odpowiedzią na powyższe wyzwania. Wsparcie w ramach tej interwencji udzielane będzie do prowadzenia upraw zgodnie z metodykami integrowanej produkcji dla danego rodzaju uprawy, potwierdzone certyfikatem krajowego systemu jakości - Integrowana Produkcja. Określone w metodykach sposoby prowadzenia uprawy ograniczają dostępną do stosowania paletę środków ochrony roślin oraz zapewniają racjonalizację wykonywania zabiegów ochronnych, dzięki monitorowaniu agrofagów i stosowaniu metod niechemicznych ochrony roślin (metody biologiczne, agrotechniczne). Wsparcie to przyczyni się do realizacji zidentyfikowanej w ramach analizy SWOT potrzeby dot. zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów). Zakłada się, że w pierwszym roku wsparciem zostanie objętych 25 tys. ha i z każdym rokiem powierzchnia ta będzie wrastała. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 50,3 tys. ha.

2) I.4.4 Ekoschemat - Biologiczna uprawa (wariant 1. Mikrobiologiczne środki ochrony roślin)

Stosowanie środków ochrony roślin związane z intensyfikacją rolnictwa ma negatywny wpływ na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Analiza SWOT dla celu 6 wymienia wśród zidentyfikowanych zagrożeń obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Kwestia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów) została także wyodrębniona w ramach określonych dla celu 6 potrzeb. Planowana interwencja polega na wspieraniu produkcji roślin z wykorzystaniem biologicznych metod ochrony, co przyczyni się do ograniczenia stosowania chemicznych środków ochrony roślin i będzie miało pozytywny wpływ na zachowanie równowagi biologicznej. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 5 tys. ha.

3) I.8.11 Rolnictwo ekologiczne

Analiza SWOT dla celu 5 wskazała, że dzięki rozwojowi systemu rolnictwa ekologicznego możliwe jest zmniejszenie w skali ogólnej zużycia przemysłowych środków produkcji, co przekłada się na ograniczenie presji sektora na środowisko, w tym cenne jego elementy jak wodę, glebę i powietrze.

Rolnictwo ekologiczne to system produkcji rolniczej zakładający zrównoważone i racjonalne stosowanie środków ochrony roślin przy jednoczesnym wykluczeniu stosowania środków syntetycznych. Zakłada się, że m.in. dzięki wdrażaniu interwencji Rolnictwo ekologiczne możliwe będzie zmniejszenie w skali ogólnej zużycia przemysłowych środków produkcji (m.in. pestycydów), co z kolei powinno przełożyć się na ograniczenie presji sektora rolnictwa na środowisko, w tym na bioróżnorodność i usługi ekosystemowe. Wsparcie ekologicznych metod produkcji odpowiadające na potrzebę dotyczącą zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i nawozów realizowane będzie poprzez interwencję Rolnictwo ekologiczne. Szacuje się, że w ramach tej interwencji wsparte zostanie ok. 668 tys. ha UR.

4) I.4.1 Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnym

Jedną ze zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron jest zanikanie populacji owadów zapylających. Jednocześnie, proces zapylania realizowany w warunkach geograficznych Polski głównie przez owady, jest jedną z kluczowych usług ekosystemowych warunkujących utrzymanie produkcji rolniczej. Ekoschemat wychodzi naprzeciw zagrożeniu, jakim jest niebezpieczeństwo utraty lub

zmniejszenia wartości tej usługi ekosystemowej, poprzez zachęcenie rolników do tworzenia obszarów z roślinami miododajnymi, stanowiącymi długotrwałe, różnorodne i bezpieczne żerowiska dla pszczoły miodnej i dzikich owadów zapylających; obszary takie przyczyniają się do ochrony różnorodności biologicznej. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 30 tys. ha.

5) I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000/ I.8.9.1 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Stosowanie środków ochrony roślin związane z intensyfikacją rolnictwa ma negatywny wpływ na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Analiza SWOT dla celu 6 wymienia wśród zidentyfikowanych zagrożeń obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Kwestia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów) została także wyodrębniona w ramach określonych dla celu 6 potrzeb. W ramach interwencji ograniczone będzie stosowanie środków ochrony roślin. Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.1 około 264 tys. ha, a w ramach I.8.9.1 około 89 tys. ha.

6) I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000)/ I.8.9.2 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (*PROW 2014-2020*) - Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000

Stosowanie środków ochrony roślin związane z intensyfikacją rolnictwa ma negatywny wpływ na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Analiza SWOT dla celu 6 wymienia wśród zidentyfikowanych zagrożeń obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Kwestia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów) została także wyodrębniona w ramach określonych dla celu 6 potrzeb. W ramach interwencji ograniczone będzie stosowanie środków ochrony roślin. Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.2 około 350 tys. ha, a w ramach I.8.9.2 około 80 tys. ha.

7) I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Stosowanie środków ochrony roślin związane z intensyfikacją rolnictwa ma negatywny wpływ na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Analiza SWOT dla celu 6 wymienia wśród zidentyfikowanych zagrożeń obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Kwestia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów) została także wyodrębniona w ramach określonych dla celu 6 potrzeb. W ramach interwencji ograniczone będzie stosowanie środków ochrony roślin. Zakładane wsparcie obejmie około 31 tys. ha.

8) I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych

Stosowanie środków ochrony roślin związane z intensyfikacją rolnictwa ma negatywny wpływ na kształtowanie się procesów zachodzących w glebie i wodzie, od których w decydującym stopniu zależy stan i liczebność występującej na danym obszarze flory i fauny. Analiza SWOT dla celu 6 wymienia wśród zidentyfikowanych zagrożeń obserwowany wzrost sprzedaży środków ochrony roślin. Kwestia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (i nawozów) została także wyodrębniona w ramach określonych dla celu 6 potrzeb. Interwencja polega na ochronie dawnych odmian drzew owocowych. W ramach interwencji ograniczone będzie stosowanie środków ochrony roślin. Zakładane wsparcie obejmie około 0,5 tys. ha.

9) I.8.7 Bioróżnorodność na gruntach ornych

Jedną ze zidentyfikowanych w analizie SWOT dla celu 6 słabych stron jest zanikanie populacji owadów zapylających. Jednocześnie, proces zapylania realizowany w warunkach geograficznych Polski głównie przez owady, jest jedną z kluczowych usług ekosystemowych warunkujących utrzymanie produkcji rolniczej. Interwencja wychodzi naprzeciw zagrożeniu, jakim jest niebezpieczeństwo utraty lub zmniejszenia wartości tej usługi ekosystemowej, poprzez zachęcenie rolników do zakładania i utrzymania wieloletnich pasów kwietnych oraz ogródków bioróżnorodności, na których nie będą stosowane środki ochrony roślin. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 1,4 tys. ha.

10) I.4.7 Ekoschemat – Grunty wyłączone z produkcji

Proces intensyfikacji rolnictwa, z którym związane jest stosowanie środków ochrony roślin wpływa negatywnie na różnorodność biologiczną. Analiza SWOT dla celu 6 wykazała m.in. problem wzrostu zużycia środków ochrony roślin oraz spadek różnorodności biologicznej w wyniku zdominowania produkcji rolnej przez odmiany roślin/rasy zwierząt przeznaczone do produkcji intensywnej.

Interwencja wychodzi naprzeciw zagrożeniu jakim jest spadek różnorodności biologicznej, poprzez zachęcenie rolników do wyłączania gruntów ornych z produkcji, na których dodatkowo nie będzie możliwe stosowanie środków ochrony roślin. Szacuje się, ze wsparciem corocznie zostanie objętych około 217 tys. ha gruntów ornych.

11) I.4.8 Ekoschemat - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany

Proces intensyfikacji rolnictwa, z którym związane jest stosowanie środków ochrony roślin wpływa negatywnie na różnorodność biologiczną. Analiza SWOT dla celu 6 wykazała m.in. problem wzrostu zużycia środków ochrony roślin oraz spadek różnorodności biologicznej w wyniku zdominowania produkcji rolnej przez odmiany roślin/rasy zwierząt przeznaczone do produkcji intensywnej. Wspieranie stosowania do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany przyczyni się do ograniczenia stosowania środków ochrony roślin, co w konsekwencji powinno przełożyć się na ograniczenie presji sektora rolnictwa na środowisko, w tym na bioróżnorodność i usługi ekosystemowe. Przewiduje się, że wsparciem objętych będzie 1,2 mln ha gruntów ornych w przypadku zbóż i ich mieszanek, 50 tys. ha gruntów ornych w przypadku roślin strączkowych oraz 50 tys. ha gruntów ornych w przypadku ziemniaków.

R.26 Inwestycje związane z zasobami naturalnymi: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji produkcyjnych i nieprodukcyjnych związanych z dbaniem o zasoby naturalne

Wskaźnik R.26 odnosi się zarówno do realizacji celu 4 jak i celu 5 oraz 6. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 4.

R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego, łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej

W analizie SWOT dla celu 5 wskazano na niedostateczny poziom wdrożenia praktyk zrównoważonego gospodarowania glebami oraz wodą w rolnictwie, również odnoszących się do adaptacji agrotechniki i technologii uprawy roślin do zmian klimatu. Z tego względu konieczne jest podejmowanie działań ukierunkowanych na wdrażanie narzędzi rolnictwa precyzyjnego i systemów wspomagania decyzji na poziomie gospodarstw rolnych.

Wskaźnik R.27 odnosi się zarówno do realizacji celu 4, 5, 6 i 10.

Na realizację wskaźnika wpływ ma poniższy instrument wsparcia:

1) I.7.5 Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

W zakresie sektora owoców i warzyw ramach przepisów UE od początku funkcjonowania mechanizmu wsparcia dla organizacji producentów, organizacje te są wspierane również w zakresie celów środowiskowych, w tym ochrony klimatu, które są elementem obowiązkowym w realizowanych programach operacyjnych. Celem interwencji w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu jest włączenie sektora owoców i warzyw w działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego oraz w działania na rzecz łagodzenia zmian klimatycznych. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 1,3 tys. operacji.

2) I.10.11 Zalesianie gruntów rolnych

W analizie SWOT dla celu 5, wskazano że rosnący udział gruntów zalesionych przekłada się na zwiększenie sekwestracji CO_2 oraz poprawę stosunków hydrogenicznych. Kwestia ta została podkreślona przez KE w Zaleceniach dla Polski w sprawie Planu Strategicznego WPR, gdzie wskazano na potrzebę zwiększenia roli lasów w usuwaniu dwutlenku węgla poprzez m.in. agroleśnictwo, zalesianie i zwiększenie odporności lasów na zmiany klimatu, dlatego też realizacja celów środowiskowych i klimatycznych

realizaowana będzie również przez inwestycje na obszarach wiejskich, oparte na zasobach przyrody, takie jak zalesianie gruntów rolnych. Zapobiegają one przedostawaniu się zanieczyszczeń do wód gruntowych, przyczyniają się do zwiększania retencji wodnej oraz ograniczania ewapotranspiracji na gruntach ornych. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 1,1 tys. operacji.

3) I.10.14 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych - Cięcia pielęgnacyjne

W analizie SWOT dla celu 5 odwołano się do potrzeby zwiększenia roli lasów w usuwaniu dwutlenku węgla m.in. poprzez zwiększenie odporności lasów na zmianę klimatu, dlatego też realizacja celów klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich nastąpi m.in. poprzez inwestycje w istniejącym lasach, jak cięcia pielęgnacyjne mające na celu podnoszenie odporności i zdrowotności młodszych drzewostanów. Cięcia takie będą stanowiły element zapobiegawczy przed ekstremalnymi warunkami pogodowymi i pożarami, gdyż pozwolą na zwiększenie odporności i zdrowotności ekosystemów. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 1,6 tys. operacji.

4) I.10.14 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych - Inwestycje bioróżnościowe

Z analizy SWOT wynika, że lasy prywatne w Polsce charakteryzują się niską bioróżnorodnością, co ma przełożenie na zmniejszenie ich odporności, a co za tym idzie zdolności do wiązania węgla, ochrony wód oraz gleb. W Planie Strategicznym wprowadzono zatem interwencję ukierunkowaną na zwiększanie różnorodności biologicznej w lasach prywatnych poprzez dywersyfikację ich struktury oraz składu gatunkowego. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 0,6 tys. operacji.

R.29 Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu rolnictwa ekologicznego, w podziale na utrzymywanie i konwersję

Wskaźnik R.29 odnosi się do realizacji celu 4, 5, 6 oraz celu 9. Wskaźnik ten został szczegółowo opisany pod celem 9.

2.1.SO5.9 Uzasadnienie alokacji finansowej

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 5 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym. Alokacja finanansowa została oparta o spodziewane zainteresowanie daną praktyką, majac na uwadze że interwencje te są dobrowolne.

2.1.SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

2.1.SO6.1 Streszczenie analizy SWOT

2.1.SO6.1.1 Mocne strony

-Zróżnicowane warunki geograficzne i systemy produkcji rolniczej. (str. 3 pierwszy akapit)

-Duże zróżnicowanie krajobrazu, ekosystemów (w tym - zależnych od rolnictwa i leśnictwa) oraz gatunków flory i fauny. (str. 3 pierwszy akapit)

-Duży udział terenów rolniczych o znacznych walorach przyrodniczych i krajobrazowych – efekt rozdrobnienia agrarnego i ekstensywnej produkcji rolniczej. (str. 3)

-Znaczna powierzchnia i dobra (na tle innych krajów Europy) kondycja siedlisk naturalnych i półnaturalnych. (str. 5 ostatni akapit, str. 6 pierwszy akapit)

-Duży potencjał w zakresie odtwarzania ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa i związanych z nimi usług ekosystemowych. (str. 9 drugi akapit)

-Dobrze zachowana różnorodność zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich oraz roślin uprawnych i segetalnych, funkcjonujące systemy jej ochrony. (str. 16 pierwszy akapit oraz 17, 18)

-Funkcjonujące krajowe systemy ochrony przyrody oraz wsparcia rolnictwa przyjaznego środowisku. (str. 14 pierwszy akapit)

-Rosnąca wiedza, świadomość, aktywność i oczekiwania społeczne (w tym wśród rolników) w zakresie kwestii środowiskowych, w tym bioróżnorodności i krajobrazu. (str. 19 czwarty akapit)

-Zaplecze naukowe, eksperckie, doradcze i organizacyjne. (str. 19 drugi i trzeci akapit)

-Ogólne rozpoznanie zasobów przyrodniczych kraju. (str. 13 ostatni akapit)

-Rosnąca aktywność administracji, władz lokalnych i organizacji pozarządowych w obszarze ochrony środowiska. (str. 19)

-Istniejące rozwiązania prawne z zakresu integrowanej ochrony roślin oraz z zakresu rolnictwa ekologicznego. (str. 21 pierwszy akapit)

2.1.SO6.1.2 Słabe strony

-Niezadowalający stan części siedlisk przyrodniczych oraz kondycji populacji roślin i zwierząt związanych z ekosystemami zależnymi od rolnictwa i leśnictwa. (str. 22 ust. 1)

-Zanikanie populacji owadów zapylających. (str. 22 drugi akapit)

-Niewystarczające dostosowanie sposobu gospodarowania rolniczego do warunków przyrodniczych. (str. 23 trzeci akapit)

-Niska efektywność ekosystemowa lasów prywatnych w aspekcie wiązania węgla, ochrony wód, gleb i różnorodności biologicznej. (str. 24 czwarty akapit)

-Brak rozpoznania usług ekosystemowych oraz wyceny ich wartości w polskim rolnictwie. (str. 25 ostatni akapit)

-Spadek różnorodności biologicznej w wyniku zdominowania produkcji rolnej przez odmiany roślin/rasy zwierząt przeznaczone do produkcji intensywnej. (str. 27 od trzeciego akapitu)

-Wciąż niewystarczający poziom świadomości ekologicznej i akceptacji społeczeństwa (w tym rolników), co do działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. (str. 27 piąty akapit)

-Brak szczegółowej inwentaryzacji zasobów przyrodniczych, w tym zwłaszcza poza obszarami chronionymi, rozproszenie informacji i brak mechanizmów jej aktualizowania. (str. 26)

-Brak opracowanych planów zadań ochronnych/planów ochrony dla wszystkich obszarów Natura 2000. (str. 26 trzeci akapit)

-Konflikt pomiędzy ochroną gatunków chronionych a gospodarką rolną. (27 piąty akapit)

- Niewielki areał gruntów rolnych zajmowany przez rolnictwo ekologiczne i integrowaną produkcję roślin. (str. 27 ostatni akapit)

2.1.SO6.1.3 Szanse

-Wdrażanie modelu rozwoju zrównoważonego, w tym upowszechnienie rolnictwa ekologicznego i integrowanej produkcji roślin. (str. 32 ostatni akapit)

-Poprawa gospodarki wodnej w aspekcie jakości i dostępności wody. (str. 29 drugi akapit)

-Działania na rzecz utrzymania i jakości zasobów glebowych. (str. 29 drugi akapit)

-Zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu w celu utrzymania i zwiększenia różnorodności biologicznej. (str. 30 czwarty akapit)

-Odtworzenie lub poprawa stanu zachowania cennych siedlisk oraz populacji roślin i zwierząt (w tym owadów zapylających). (str. 31 drugi akapit)

-Zmiany oczekiwań konsumentów w zakresie jakości i różnorodności żywności jako czynnik dywersyfikacji produkcji rolnej i rozwoju produkcji tradycyjnych gatunków, odmian roślin i ras zwierząt. (str. 29 ostatni akapit)

-Uzupełnienie, uszczegółowienie, integracja i poprawa dostępności informacji na temat stanu i zasobów środowiska, w tym zasobów przyrodniczych. (str. 32 drugi akapit)

-Rozwój technologii, zwłaszcza cyfrowych i satelitarnych, przydatnych do monitorowania i zarządzania ochroną środowiska. (str. 32 drugi akapit)

-Zmiany świadomości ekologicznej i oczekiwań społecznych w zakresie jakości i ochrony środowiska oraz prośrodowiskowych funkcji rolnictwa. (str. 32 trzeci akapit)

-Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich w oparciu o jakość i walory środowiska. (str. 29 pierwszy akapit)

Rozwój bazy wiedzy dotyczącej środowiska i jego ochrony oraz usług ekosystemowych, kanałów jej transferu oraz działań edukacyjnych i szkoleniowych. (str. 31 trzeci akapit)

2.1.SO6.1.4 Zagrożenia

-Postępujące zmiany klimatyczne i związane z tym zaburzenia w przebiegu warunków pogodowych, nasilanie się zjawisk o charakterze ekstremalnym i zakłócenia gospodarki wodnej, gradacje chorób i szkodników wpływające na siedliska przyrodnicze, różnorodność biologiczną, krajobraz i usługi ekosystemowe. (str. 32 pierwszy akapit)

-Zmiany krajobrazu wiejskiego spowodowane zmianami w produkcji rolnej i presją ze strony budownictwa (str. 34, 36, 37)

-Utrata różnorodności biologicznej poza obszarami Natura 2000 w przypadku skoncentrowania wsparcia na ostojach ptasich i siedliskowych. (str. 34, 36, 37)

-Postępująca intensyfikacja rolnictwa wpływająca na spadek bioróżnorodności i zanik siedlisk. (str. 36 pierwszy akapit)

-Nadmierna ekstensyfikacja lub porzucanie działalności rolniczej prowadzące do przekształcania siedlisk i spadku bioróżnorodności. (str. 34 czwarty i piąty akapit)

-Niebezpieczeństwo utraty lub zmniejszenia wartości usług ekosystemowych w związku z utratą różnorodności biologicznej w krajobrazie wiejskim (str. 35 drugi i ostatni akapit)

-Poszerzanie areału gruntów ornych kosztem areału trwałych użytków zielonych. (str. 34 czwarty akapit)

-Niewystarczające działania na rzecz ochrony środowiska (w tym cennych siedlisk, krajobrazu)(str. 36,37 i 38)

-Braki co do zakresu i dostępu do informacji o środowisku (str. 37 i 38).

-Duże koszty wdrażania rozwiązań chroniących różnorodność biologiczną, w tym odtwarzania siedlisk (str. 36, 37 i 38).

Wzrost zużycia środków ochrony roślin. (str. 38 ostatni ustęp)

2.1.SO6.1.5 Inne uwagi

W celu określenia najważniejszych kierunków interwencji środkami publicznymi w rolnictwie i na obszarach wiejskich, w Polsce przygotowano dokument diagnostyczny pn. *Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu*

Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Dokument ten obrazuje sytuację w odniesieniu do 48 wspólnych dla całej UE wskaźników kontekstu, w zakresie sytuacji ekonomicznej, środowiskowo – klimatycznej oraz społecznej polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. Dokument ten powstał w oparciu o dane pochodzące ze statystyk publicznych oraz dane monitoringowe i badania instytucji naukowych, a także informacje sprawozdawcze gromadzone w związku z wdrażaniem wsparcia na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Poniżej zaprezentowano syntetyczne podsumowanie aktualnego stanu sektora rolnego i obszarów wiejskich w Polsce w oparciu o wskaźniki rezultatu właściwe dla Celu 6, bazując na najnowszych opracowaniach KE. Poniższe informacje mogą więc różnić się od tych prezentowanych w części wskaźnikowej SFC.

Cel 6 Przyczynianie się do powstrzymania utraty różnorodności biologicznej i odwrócenia tego procesu, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu

Działalność rolnicza na obszarach chronionych Natura 2000 (wskaźnik C.34 Farming in Natura 2000 areas)

Wskaźnik kontekstowy C34 sprowadza się do obliczenia trzech wskaźników cząstkowych. Jest to udział (%): łącznej powierzchni, powierzchni użytków rolnych, powierzchni terenów leśnych, położonych na ustanowionych obszarach Natura 2000, względem całego kraju[1].

Obszary sieci Natura 2000, wg danych z roku 2020, zostały ustanowione na powierzchni 19,6% kraju. Wskaźnik ten nie odbiega znacząco od średniej unijnej (EU27) wynoszącej 19,8%[2]. Obszary specjalnej ochrony ptaków oraz specjalne obszary ochrony siedlisk obejmują teren na którym znajduje się 11,4% powierzchni krajowych użytków rolnych[3]. Na obszarze Natura 2000 położone jest 34,8**%** wszystkich terenów leśnych w kraju[4]. Powoduje to, że Natura 2000 charakteryzuje się znacznie wyższym wskaźnikiem lesistości – 53,6% jej terenu zajmują lasy. Natomiast użytki rolne obejmują jedynie 35,1% powierzchni. W przypadku całego kraju proporcje te są odwrócone, gdyż 59, 9% zajmują użytki rolne natomiast 30,2% lasy[5]. Obszary Natura 2000 odznaczają się również znacznie wyższym udziałem trwałych użytków zielonych, które stanowią około 46% powierzchni gruntów rolnych, podczas gdy w całym kraju około 20%.

Użytki rolne na obszarach Natura 2000 charakteryzują się niską przydatnością produkcyjną. Wskaźnik waloryzacji kompleksów glebowych dla tych obszarów wynosi 42 punkty, co znacząco odbiega od średniej w kraju (52 punkty) [6]. Również obsada zwierząt w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta[7] na obszarach Natura 2000 wskazuje na niższy poziom intensywności produkcji rolniczej względem pozostałych części kraju.

Reasumując, biorąc pod uwagę: jakość przestrzeni produkcyjnej, bardzo wysoki wskaźnik lesistości, faktyczny udział samoistnych i sztucznych zalesień na gruntach rolnych, znaczący udział trwałych użytków zielonych oraz dokonujące się zmiany w pogłowiu zwierząt na obszarach Natura 2000 najbardziej prawdopodobna jest dalsza ekstensyfikacja produkcji rolniczej.

Indeks ptaków krajobrazu rolniczego (wskaźnik C.35 Farmland birds index FBI)

Indeks ptaków krajobrazu rolniczego (wskaźnik C.35). Wskaźniki kontekstu w ogólnoeuropejskiej bazie danych Komisji Europejskiej dla większości krajów Europejskich (https://agridata.ec.europa.eu/extensions/IndicatorsEnvironmental/FarmlandBirdsIndex.html) dane o dynamice liczebności ptaków krajobrazu rolniczego (FBI) dotyczą okresu 2000-2019, dla Polski ostatnie dane w tej bazie pochodzą z 2017 roku. Nowsze dane z Polski o indeksie ptaków krajobrazu rolniczego (FBI) dla lat 2017-2021 są opublikowane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska – Monitoring Ptaków Polski (https://monitoringptakow.gios.gov.pl/ptaki-krajobrazu-rolniczego.html). W latach 2000–2021 obserwowano wahania tego wskaźnika. Na przykład po serii spadków w latach 2000–2003, w kolejnym okresie nastąpił jego wzrost. W 2008 r. obserwowano wzrost wartości wskaźnika do poziomu bazowego, kiedy FBI wynosił prawie 1,0, ale przez następne lata obserwowano trend spadkowy.[1] Ogółem jednak w latach 2000-2021 wykazano umiarkowany spadek wartości wskaźnika zmian liczebności ptaków krajobrazu rolniczego w skali Polski. Tempo spadku wynosiło około 1% na rok. W 2017 r. wskaźnik FBI wyniósł 0,8, osiągając najniższy poziom w historii prowadzenia jego pomiarów w kraju, a więc od 2000 roku. W późniejszym okresie wartość wskaźnika nadal zdecydowanie spadała, a w 2021 roku była najniższa

w historii badań (**0.72**); a w stosunku do roku poprzedniego wynik był niższy o 8%. Na obszarach specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 wskaźnik FBI był stabilny, natomiast poza nimi odnotowano umiarkowany spadek.

Okresowy wzrost populacji ptaków w naszym kraju przypisywany jest głównie warunkom pogodowym w okresie zimowym. Wyjątkowo ciepłe zimy kompensowały inne niekorzystne warunki bytowe ptaków krajobrazu rolnego pozwalając na okresową odbudowę ich populacji[2].

Spadek liczby dotyczy nie tylko gatunków z koszyka FBI, ale również innych ptaków polnych, nieuwzględnianych w tym indeksie[3]. W latach 2000–2021 wykazano umiarkowany spadek wartości wskaźnika zmian liczebności ptaków krajobrazu rolniczego w skali kraju. W ptasich obszarach Natura 2000 trend wskaźnika FBI jest stabilny, natomiast poza nimi odnotowano umiarkowany spadek. Polska nie jest wyjątkiem pod tym względem. Umiarkowanie spadkowy trend wskaźnika FBI jest obserwowany we wszystkich regionach Europy[4].

Zarówno nadmierna intensyfikacja jak i nieprawidłowa ekstensyfikacja produkcji rolniczej, a zwłaszcza zaprzestanie działalności rolniczej stanowi zagrożenie dla populacji ptaków bytujących na terenach rolnych[5].

Reasumując, obserwowany jest umiarkowany trend spadkowy populacji ptaków krajobrazu rolniczego w naszym kraju, jak również w całej UE. Okresowo w Polsce jest on łagodzony sprzyjającymi warunkami pogodowymi – relatywnie wysokimi temperaturami w okresie zimowym. Bardzo ważnym czynnikiem oddziaływujących na ich ilość ptaków wchodzących w skład indeksu FBI jest jednak działalność rolnicza.

Istotnym elementem ochrony bioróżnorodności jest ochrona siedlisk, i zachowanie bazy pokarmowej dla ptaków, szczególnie w okresie jesienno-zimowym. Rolnictwo odgrywa w tym zakresie dużą rolę, ponieważ wiele dziko żyjących: grzybów, organizmów roślinnych i zwierzęcychwykorzystuje krajobraz rolniczy oraz tereny gospodarstw rolnych jako swoje siedliska. W efekcie ich populacja jest silnie powiązana z prowadzoną działalnością rolną.

Udział siedlisk, które charakteryzują się stabilną lub poprawiającą się sytuacją w stosunku do wszystkich siedlisk (wskaźnik C.36 Percentage of species and habitats of Community interest related to agriculture with stable or increasing trends)

Przepisy dotyczące ochrony siedlisk zostały określone w Dyrektywie siedliskowej[1]. Dyrektywa ta zawiera informację o siedliskach priorytetowych, ale jednocześnie wskazuje także na potrzebę monitoringu stanu zachowania przedmiotów ochrony we wszystkich ich typach. Miarą sytuacji w tym zakresie jest udział siedlisk powiązanych z działalnością rolniczą, które charakteryzują się stabilną lub poprawiającą się sytuacją w stosunku do wszystkich siedlisk (wskaźnik C.36). Wskaźnik C.36 pokazuje stan ochrony siedlisk rolniczych (użytki zielone) i mierzy odsetek ocen siedlisk rolniczych (użytki zielone), które mają dobry, niewłaściwy-nieodpowiedni i niekorzystny-zły stan ochrony. Wskaźnik składa się z 4 podwskaźników, opartych na liczbie siedlisk w różnych kategoriach stanu ochrony: (1) korzystny / właściwy w całości użytków zielonych; (2) „niekorzystny-nieodpowiedni" w całości użytków zielonych; (3) „niekorzystny-zły" w całości użytków zielonych; (4) „nieznany".

Działalność rolnicza, w największym stopniu ma wpływ na stan siedlisk łąkowych. W latach 2013–2018 45% siedlisk wykazywało się stabilną sytuacją, a tylko jedno wykazywało tendencję do poprawy jakości. W sumie wskaźnik C.36 wynosi 50%. Natomiast 40% siedlisk charakteryzowało się tendencją do pogarszania się jakości, z tego 6 było w złym stanie. Łącznie, we wszystkich państwach UE, wskaźnik C.36 wyniósł 42,8%, a więc był znacząco niższy niż w Polsce[2].

W latach 2013–2018 udział siedlisk łąkowych o stanie właściwym został stwierdzony w przypadku 15,0%, niewłaściwy-niezadowalający dla 45,0% siedlisk, natomiast niewłaściwy-zły stan zachowania dla 40,0%. Na tle lat 2007–2012 nastąpił więc wzrost udziału siedlisk łąkowych o stanie złym o 13,7 punktu procentowego, przy jednoczesnym zmniejszeniu udziału siedlisk o stanie niewłaściwym niezadowalającym o 12,9 punktu procentowego[3]. Stabilny był natomiast udział siedlisk łąkowych o stanie właściwym. Trudno jednoznacznie porównywać jednak oba okresy z uwagi na zastosowanie odmiennej metody badawczej, a tym samym brak jest możliwości oceny efektów realizacji celów środowiskowych, jakie formułowane były w kolejnych okresach programowania Wspólnej Polityki Rolnej.

Reasumując, w przypadku wszystkich siedlisk o stanie niewłaściwym niepokojące jest to, że w 47,1% przypadków obserwowano tendencję do pogorszania się ich sytuacji, a tylko w 5,9% tendencję do ich poprawy. Nasz kraj nie odbiega jednak pod względem tego parametru od średniej krajów UE. Tereny

rolnicze i sposoby produkcji rolnej w znaczącym stopniu oddziałują na stan siedlisk łąkowych, a więc niewłaściwe działania mogą przyczyniać się do pogarszania ich stanu

Oprócz wyżej wymienionych wskaźników, w kontekście rolnictwa i różnorodności biologicznej istotne jest zwrócenie uwagi na sytuację zapylaczy, które odgrywają kluczową rolę w ekosystemach. Usługi ekosystemowe świadczone przez zapylaczy są praktycznie niezbędne w procesach produkcji rolnej. W samej Europie od zapylania uzależnione jest ponad 4000 odmian warzyw. Szacuje się, że uprawy uzależnione od zapylania dotyczą około 12% powierzchni użytków rolnych w Unii Europejskiej.[1]

[1]Schlup C.J.E., Lautenbach S., Verburg P.H. (2014): Quantifying and mapping ecosystem services: Demand and supply of pollination in European Union. Ecological Indicators, 36, 131-141.

[1] Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

[2]https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/article-17-national-summary-dashboards/conservation-status-and-trends.

[3]EEA, State of nature in the EU. Results from reporting under the nature directives 2007–2012, Technical report No 2/2015.

[1] http://monitoringptakow.gios.gov.pl.

[2] Praca zbiorowa. Trendy liczebności ptaków w Polsce, Biblioteka Monitoringu Środowiska 2018, Warszawa 2018.

[3] Praca zbiorowa, Monitoring Ptaków Polski w latach 2016–2018. Biuletyn Monitoringu Przyrody, Warszawa 2018.

[4] Praca zbiorowa. Trendy liczebności ptaków w Polsce, …,op. cit.

[5] Ibidem.

[1] https://ec.europa.eu/assets/agri/cap-context-indicators/documents/c34_en.pdf

[2] https://agridata.ec.europa.eu/extensions/IndicatorsEnvironmental/Natura2000.html

[3] https://agridata.ec.europa.eu/extensions/IndicatorsEnvironmental/Natura2000.html

[4] https://agridata.ec.europa.eu/extensions/IndicatorsEnvironmental/Natura2000.html

[5] GUS, Ochrona Środowiska 2021, Warszawa 2021, strona 35.

[6]Obliczenia własne (IUNG-PIB) na podstawie danych z Mapy glebowo-rolniczej w skali 1:25000.

[7] Kagan A. „Analiza zmian strukturalnych i przestrzennych zachodzących w polskim rolnictwie, w tym w strukturze produkcji”, Ekspertyza wykonana na potrzeby MRiRW, Warszawa, luty 2020.

2.1.SO6.2 Identyfikacja potrzeb

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P3.	Zwiększenie różnorodności upraw	wymagana (++)	Tak
CS 6. P4.	Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów	wymagana (++)	Tak
CS 6. P5.	Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony	wymagana (++)	Częściowo
CS 6. P6.	Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	wymagana (++)	Częściowo
CS 6. P7.	Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	pożądana (+)	Częściowo
CS 6. P8.	Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych	pożądana (+)	Częściowo
CS 6. P9.	Rozwój i upowszechnianie zasobów wiedzy i informacji o środowisku	Poza priorytetyzacją	Częściowo

Inne uwagi związane z oceną potrzeb.

-

2.1.SO6.3 Identyfikacja odpowiednich (elementów) planów krajowych wynikających z instrumentów ustawodawczych, o których mowa w załączniku XI do rozporządzenia w sprawie planu WPR, które uwzględniono w ocenie potrzeb planów WPR dla tego celu szczegółowego

1.**Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa** oraz

2.Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory dla obu dyrektyw: Priorytetowe Ramy Działań dla sieci Natura 2000 (PAF). Polski dokument PAF na lata 2021-2027 został zaakceptowany przez KE w 2021 r.

3. Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej Obecnie prowadzone są prace zmierzające do opracowania II aktualizacji planów gospodarowania wodami (II aPGW, 3 cykl planistyczny, 2016-2021).

4. **Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego** została implementowana poprzez ustawę z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia "Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu" (z późn. zmianami) Dodatkowo opracowano zbiór zaleceń dobrej praktyki rolniczej.

5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystszego powietrza dla Europy (tzw. dyrektywa CAFE) Została transponowana do prawa polskiego poprzez przepisy ustawy prawo ochrony środowiska (POŚ) oraz odpowiednie akty wykonawcze do tej ustawy. Na podstawie ustawy POŚ, w 2015 roku został przyjęty Krajowy Program Ochrony Powietrza (KPOP) do roku 2020 roku (z perspektywą do roku 2030).

6.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylenia dyrektywy 2001/81/WE (tzw dyrektywa NEC) Zgodnie z tą dyrektywą głównymi narzędziami skutecznego ograniczania emisji ww. zanieczyszczeń są środki i strategie zawarte w Krajowym Programie Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (KPOZP).

7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno- energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE Aktualnie nie ma dokumentu krajowego, który bezpośrednio implementuje postanowienia tego rozporządzenia. Planowane jest opracowanie *Strategii Rozwoju Niskoemisyjnego*, co jest wymogiem unijnego rozporządzenia nr 525/2013

8.Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/842w sprawie wiążących rocznych redukcji emisji gazów cieplarnianych przez państwa członkowskie od 2021 r. do 2030 r. przyczyniających się do działań na rzecz klimatu w celu wywiązania się z zobowiązań wynikających z Porozumienia paryskiego oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 Aktualnie brak jest dokumentu krajowego, który bezpośrednio implementuje postanowienia tego rozporządzenia. Szczegółowe podejście do sposobu realizacji celu redukcyjnego w sektorach non-ETS będzie wynikać ze „Strategii zarządzania krajowym limitem", która zostanie opracowana do 2022 r. i zatwierdzona przez Radę Ministrów na podstawie art. 21d ustawy o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji

9.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych jest na etapie wdrażania do polskiego porządku prawnego.

10. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE została wdrożona do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej.

11.Zgodnie z **Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013** został przygotowany „Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030" (Krajowy plan).

12.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów Zgodnie z art. 4 dyrektywy 2009/128/WE Drugi już dla Polski Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018-2022 został przyjęty w lipcu 2018 r.

2.1.SO6.4 Logika interwencji

Forma interwencji	Typ interwencji	Kod interwencji (państwo członkowskie) – nazwa	Wspólny wskaźnik produktu
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.1 - Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.2 - Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.7 - Ekoschemat – Grunty wyłączone z produkcji	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.8 - Ekoschemat – Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.3 - Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.4 - Ekoschemat - Biologiczna uprawa	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.5. - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	ADVI1(47(1)(b)) - usługi doradcze i pomoc techniczna, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

Sectoral - Owoce i warzywa	TRAINCO(47(1)(c)) - szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym	I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.1. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.10. - Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020	O.15. Liczba hektarów (leśnictwo) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.11. - Rolnictwo ekologiczne	O.17. Liczba hektarów lub liczba innych jednostek objętych wsparciem z tytułu rolnictwa ekologicznego
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.2. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.3. - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.4. - Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe

RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.5. - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	O.19. Liczba operacji lub jednostek wspierania zasobów genetycznych
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.6. - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	O.19. Liczba operacji lub jednostek wspierania zasobów genetycznych
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.7. - Bioróżnorodność na gruntach ornych	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.8 - Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych	O.15. Liczba hektarów (leśnictwo) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I.8.9.1. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020. Pakiet 4.Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I.8.9.2. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I.8.9.3. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.11. - Zalesianie gruntów rolnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.12. - Tworzenie zadrzewień śródpolnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.13. - Zakładanie systemów rolno-leśnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach

			inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.14. - Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.4. - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.9. - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI	O.1. Liczba projektów grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI)
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy

Przegląd

Przeprowadzona analiza SWOT wskazała na kluczowe wyzwania w obszarze zachowania bioróżnorodności i krajobrazu oraz wzmacniania usług ekosystemowych. Procesy m.in. takie jak: intensyfikacja rolnictwa, poszerzanie areału gruntów ornych kosztem areału trwałych użytków zielonych lub porzucanie działalności rolniczej negatywnie wpływają na siedliska przyrodnicze, różnorodność biologiczną, krajobraz i usługi ekosystemowe. W oparciu o analizę SWOT zidentyfikowano potrzeby, które będą pośrednio lub bezpośrednio realizowane w ramach Planu. Tam, gdzie potrzeba realizowana jest także poza Planem, wskazano mechanizmy sprzyjające realizacji celu.

Postępujące zmiany klimatyczne oraz degradacja środowiska naturalnego (gleba, woda) oddziaływują negatywnie na stan różnorodności biologicznej. Zależności te obrazują, jak cele szczegółowe WPR z zakresu środowiska i klimatu (4, 5, 6) są ze sobą ściśle powiązane. Stąd działania podejmowane dla ochrony klimatu (cel 4) oraz stanu zasobów naturalnych (cel 5) mają wpływ na realizację celu związanego zachowaniem bioróżnorodności (cel 6). Komplementarność działań podejmowanych dla realizacji poszczególnych celów środowiskowych i klimatycznych WPR została opisana w rozdziale 3.2.2.

Zaprojektowane interwencje stanowią odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby oraz cele wynikające ze Strategii na rzecz różnorodności biologicznej oraz z przepisów dotyczących klimatu i środowiska,

określonych w załączniku XIII rozporządzenia o planach strategicznych, tj. Priorytetowych Ram Działań (PAF) dla sieci Natura 2000 w Polsce dla Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027.

CS 6. P1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego

Obszary wiejskie w Polsce charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem krajobrazu, ekosystemów naturalnych i półnaturalnych zależnych od rolnictwa i leśnictwa oraz gatunków flory i fauny, co związane jest w głównej mierze z rozdrobnieniem gospodarstw, rodzajem produkcji rolniczej, intensywnością gospodarowania, występowaniem lub nagromadzeniem obiektów pełniących funkcje ekologiczne. Urozmaicony strukturalnie krajobraz przyczynia się do wzrostu bioróżnorodności agroekosystemu. Niestety, procesy takie jak postępująca intensyfikacja rolnictwa, poszerzanie areału gruntów ornych kosztem areału trwałych użytków zielonych lub porzucanie działalności rolniczej negatywnie wpływają na siedliska przyrodnicze, różnorodność biologiczną, krajobraz i usługi ekosystemowe.

Na poziomie warunkowości, na zróżnicowanie krajobrazu wiejskiego oraz zachowanie elementów krajobrazu wpływ będą miały normy DKR 1 (utrzymanie trwałych użytków zielonych), DKR 8 (zachowanie elementów krajobrazu) i DKR 9 (zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000).

W ramach ekoschematów Plan zakłada wsparcie do obszarów z roślinami miododajnymi –I .4.1 Ekoschemat-Obszary z roślinami miododajnymi) oraz gruntów ornych wyłączonych z produkcji - I.4.7 Ekoschemat - Grunty wyłączone z produkcji.

Natomiast w ramach II filara zaprojektowano Interwencję I 8.12. Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo. Wspiera ona m.in. przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone co pozytywnie wpływa na zróżnicowanie krajobrazu.

Ponadto, w celu ochrony i urozmaicania krajobrazu zaproponowano interwencje polegające na zakładaniu i utrzymywaniu zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych - wpłyną one na poprawę bioróżnorodności stanowiąc ostoje różnych gatunków zwierząt i roślin (I.10.12 Tworzenie zadrzewień śródpolnych I 10.11 – Zalesianie gruntów rolnych, I.10.12 Tworzenie zadrzewień śródpolnych, I.10.13 Zakładanie systemów rolno-leśnych, I.8.8 Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych (na obszarach Natura 2000.) Dodatkowo wraz z tworzeniem i utrzymaniem zalesień gruntów rolnych wspomagane będzie utrzymanie równowagi ekologicznej na obszarach wiejskich poprzez tworzenie korytarzy ekologicznych. Dużą rolę w różnicowaniu krajobrazu będą odgrywały również: interwencje promujące ekstensywne użytkowanie gruntów oraz zapobiegające porzucaniu działalności rolniczej: I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000/I.8.9.1 Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (PROW 2014-2020), I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000/ I.8.9.2 Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (PROW 2014-2020), I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000. Duże znaczenie będzie miała również interwencja dotycząca bioróżnorodności na gruntach ornych (I.8.7 Bioróżnorodność na gruntach ornych) oraz interwencja służąca zachowaniu sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych (I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych) będących charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego (ze względu na ekstensywny sposób użytkowania) i środowiskiem życia wielu organizmów.

Komplementarnie wspierane będą inwestycje polegające na doposażeniu gospodarstw w sprzęt do utrzymania zadrzewień śródpolnych, systemów rolno-leśnych oraz trwałych użytków zielonych (I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu).

CS 6. P2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów

Koncentracja, intensyfikacja i specjalizacja produkcji rolnej stanowi istotne zagrożenie dla różnorodności biologicznej. Stan i liczebność fauny i flory występującej na danym obszarze uzależniony jest od procesów zachodzących w glebie i wodzie. Dlatego też konieczne jest wspieranie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i nawozów mających wpływ na jakość środowiska.

W ramach Planu na poziomie warunkowości największe znaczenie w tym zakresie będą miały praktyki w ramach norm DKR 4 (zakaz stosowania nawozów i środków ochrony roślin w bezpośrednim sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych) oraz SMR 1 i SMR 2 (dotyczące przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu), a także SMR 7 i SMR 8 (dot. przestrzegania wymagań związanych z

właściwym stosowaniem i przechowywaniem środków ochrony roślin). Ponadto, na realizację tej potrzeby wpłynie pośrednio ekoschemat promujący zrównoważone stosowanie nawozów dotyczący opracowania i przestrzegania planu nawożenia - I 4.2 - Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w szczególności poprzez praktykę dotyczącą dotyczącą opracowania i przestrzegania planu nawożenia. W ramach tego ekoschematu oraz ekoschematu I.4.3 Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin dawki stosowanych nawozów określane będą z uwzględnieniem chemicznej analizy gleby oraz potrzeb roślin. Jednocześnie drugi z wymienionych ekoschematów, poprzez dopuszczenie w integrowanej produkcji roślinnej tylko określonych środków ochrony roślin, będzie wpływał na potrzebę dotyczącą ograniczania ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów. Planowana jest też interwencja polegająca na wspieraniu produkcji roślin z wykorzystaniem biologicznych metod ochrony (I.4.4 Ekoschemat - Biologiczna uprawa), co przyczyni się do ograniczenia stosowania chemicznych środków ochrony roślin i będzie miało pozytywny wpływ na zachowanie równowagi biologicznej. Na ograniczenie stosowania środków ochrony roślin będzie miał wpływ również ekoschemat zachęcający rolników do tworzenia obszarów z roślinami miododajnymi (I.4.1 Ekoschemat-Obszary z roślinami miododajnymi), na których będzie obowiązywał zakaz stosowania pestycydów oraz ekoschemat dotyczący wyłączenia gruntów z produkcji, na których będzie obowiązywał zakaz stosowania środków ochrony roślin (I.4.7 Ekochemat - Grunty wyłączone z produkcji), a także ekoschemat zachęcający rolników do stosowania materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany (I.4.8 Ekochemat - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany), który pozwoli ograniczyć stosowanie środków ochrony roślin. W ramach II filara obowiązywać będzie ograniczenie/zakaz stosowania nawozów i środków ochrony roślin w zaprogramowanych interwencjach rolno-środowiskowo-klimatycznych dot. ochrony cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 oraz poza tymi obszarami (I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000/ I.8.9.1 Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (PROW 2014-2020), I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000/ I.8.9.2 Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (PROW 2014-2020), w ramach interwencji I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000, I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych i I .8.7 Ochrona bioróżnorodności na gruntach ornych. Ponadto, na realizację tej potrzeby wpłynie pośrednio interwencja Rolnictwo zrównoważone (kontynuacja PROW 2014-2020) (I.8.9.3 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone), w ramach której promowane będzie również racjonalne stosowanie nawozów. Ważną rolę odegra również wsparcie dla rolnictwa ekologicznego, w tym w ramach interwencji I.8.11 – Rolnictwo ekologiczne. Jego rozwój przyczyni się do zmniejszenia w skali ogólnej zużycia przemysłowych środków produkcji (m.in. nawozów, pestycydów). Komplementarnie, wspierane będą inwestycje przyczyniające się do ograniczenia zużycia nawozów lub środków ochrony roślin (np. maszyny do niskoemisyjnej aplikacji nawozów, precyzyjnego stosowania środków ochrony roślin, mechanicznej lub biologicznej walki z chwastami lub szkodnikami, zrównoważonego zarządzania wodą) (I I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu). Tego rodzaju wsparcie będzie mogło być również realizowane za pośrednictwem programów operacyjnych organizacji producentów w sektorze owoców i warzyw poprzez wdrażanie interwencji sektorowych (I.7.5 Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu, I.7.7 Usługi doradcze i pomoc techniczna oraz I 7.8 Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk). Cele związane z poprawą zasobów naturalnych (wody, gleby i powietrza), które mają wpływ na stan bioróżnorodności realizowane będą również poprzez wsparcie inwestycyjne przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu. Związane one będą z przechowywaniem nawozów naturalnych, stosowaniem nawozów, co ułatwi gospodarstwom rolnym spełnianie warunków technicznych pozwalających na ograniczenie presji rolnictwa na środowisko naturalne, co z kolei przełoży się na ograniczenie presji sektora rolnictwa na środowisko oraz bioróżnorodność.

CS 6. P3. Zwiększenie różnorodności upraw

Duża różnorodność upraw przeciwdziała utarcie bioróżnorodności i wpływa korzystnie na różnorodność krajobrazu wiejskiego. Różnicowanie upraw polegające na wzbogacaniu struktury zasiewu jest istotne również m.in. ze względu na obieg składników pokarmowych, różnorodność organizmów glebowych, utrzymanie struktury i żyzności gleby oraz ochronę upraw przed szkodnikami.

W ramach Planu na poziomie warunkowości duże znaczenie będą miały praktyki w ramach normy DKR 7 - Zmianowanie upraw lub inne praktyki mające na celu zachowanie potencjału gleby, w tym dywersyfikacja upraw. W ramach ekoschematów, różnicowanie upraw propagowane będzie w szczególności poprzez praktykę dot. zróżnicowanej struktury upraw, wymagającą udziału co najmniej trzech różnych upraw w gospodarstwie (I.4.2 Ekoschemat Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi), a także ekoschemat dot. zakładania obszarów z roślinami miododajnymi (co najmniej dwa gatunki) – I.4.1. Ekoschemat Obszary z roślinami miododajnymi. Praktyki te przyczynią się do ograniczania monokultur w uprawach. Do zwiększenia różnorodności upraw przyczynią się także interwencje II filara: I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych promujące utrzymanie wielogatunkowych lub wieloodmianowych sadów, I.8.5 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie – uprawa tradycyjnych i rzadkich gatunków roślin rolniczych, warzywnych i zielarskich, a także dawnych odmian oraz miejscowych populacji i ekotypów uprawianych na terenie Polski oraz interwencja I .8.7 Bioróżnorodność na gruntach ornych polegająca na zakładaniu wieloletnich pasów kwietnych (z mieszanek wielogatunkowych roślin rocznych i wieloletnich) oraz ogródków bioróżnorodności (min. 20 gatunków). Ponadto, na realizację tej potrzeby wpłynie pośrednio interwencja I.8.9.3 Rolnictwo zrównoważone (kontynuacja PROW 2014-2020) w ramach której wspierane będą gospodarstwa, w których stosuje się dywersyfikację upraw.

CS 6. P4. Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów

Lasy wspomagają różnicowanie krajobrazu i są miejscem bytowania wielu gatunków flory i fauny oraz kanałami migracji zwierząt dziko żyjących. Na potrzebę zwiększenia różnorodności biologicznej lasów wskazuje się również w unijnej Strategii na rzecz różnorodności biologicznej 2030, stanowiącej element realizacji Europejskiego Zielonego Ładu. Z tego względu w Planie Strategicznym wsparcie w zakresie ochrony bioróżnorodności lasów będzie obejmowało z jednej strony I.8.8 Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne, a z drugiej – zrównoważone wsparcie dla pielęgnacji i ochrony terenów leśnych, obejmujące wsparcie dla lasów prywatnych w ramach interwencji I.10.14 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych. Poprzez wprowadzanie II piętra, podszytu, zakładanie remiz leśnych, ekotonów oraz dolesianiu luk promowane będą nasadzenia różnorodnymi i rodzimymi gatunkami drzew i krzewów (w szczególności liściastymi o ile pozwolą na to warunki siedliskowe).

CS 6. P5. Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony

Ekstensywne użytkowanie gruntów, prowadzone często w tradycyjny sposób, zapobiega degradacji zasobów naturalnych, wpływa korzystnie na różnorodność biologiczną a jednocześnie zapobiega sukcesji wtórnej prowadzącej do całkowitej degradacji ekosystemów półnaturalnych ze specyficznym zestawem gatunków fauny i flory, w tym gatunków chronionych, rzadkich i zagrożonych. Ekstensywne użytkowanie gruntów zapobiega także wkraczaniu gatunków obcych geograficznie, w tym – inwazyjnych.

Istnieje potrzeba powstrzymania trendu spadkowego w zakresie różnorodności biologicznej w siedliskach związanych z rolnictwem, w szczególności w siedliskach łąkowych, murawowych oraz torfowiskach. Wymagają one ochrony, gdyż obecnie stan ich zachowania nie jest właściwy. W szczególności dotyczy to siedlisk murawowych. Uzasadnione jest zatem objęcie wsparciem finansowym ochrony tych siedlisk.

Na poziomie warunkowości wpływ na zachowanie ekstensywnego użytkowania gruntów będą miały normy DKR 2 (ochrona terenów podmokłych i torfowisk), DKR 9 (zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000), SMR 3 i 4 (ochrona dzikiego ptactwa oraz siedlisk fauny i flory). Natomiast ekoschemat – I.4.2– Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi poprzez praktykę dot. ekstensywnego użytkowania z obsadą zwierząt przyczyni się do ochrony bioróżnorodności poprzez zapewnienie odpowiednio niskiej obsady zwierząt trawożernych, która pozwoli na aktywne pielęgnowanie TUZ.

Wsparcie w ramach II filara, zarówno na obszarach Natura 2000, jak i poza tymi obszarami (I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000/ I.8.9.1 Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (PROW 2014-2020) oraz I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000/ I.8.9.2 Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (PROW 2014-2020), obejmie ochronę cennych siedlisk przyrodniczych (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla, murawy, półnaturalne łąki wilgotne, półnaturalne łąki świeże, torfowiska) oraz siedlisk lęgowych ptaków (rycyka, kszyka, krwawodzioba, czajki, dubelta, kulika

wielkiego, wodniczki, derkacza), których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej. Są to często siedliska marginalne z punktu widzenia działalności rolniczej, ale istotne dla zachowania różnorodności biologicznej obszarów wiejskich. Trwałość tych siedlisk jest zależna od wykonywania ekstensywnych zabiegów agrotechnicznych. W ramach interwencji beneficjenci zobowiązani będą do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu dostosowanych do preferencji zagrożonych gatunków oraz charakteru siedlisk przyrodniczych (odpowiednia liczba i terminy pokosów, ekstensywny wypas zwierząt w określonym terminie). Działania te będą zgodne z działaniami ochronnymi określonymi w szczególności w planach ochrony i planach zadań ochronnych dla danego obszaru Natura 2000. Będą one szczegółowo określane przez ekspertów przyrodniczych zgodnie ze stwierdzonym stanem siedliska. Ponadto, aby zapobiec zanikaniu łąk i pastwisk oraz przeciwdziałać intensyfikacji rolnictwa, a tym samym zapewnić dogodne warunki bytowania dla wielu cennych siedlisk i gatunków (których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej) zaprojektowano interwencję dotyczącą ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 (I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000). Powyższe interwencje II filara wpisują się w założenia Priorytetowych Ramy Działań (PAF) dla sieci Natura 2000 w Polsce dla Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027 i realizują priorytetowe działania dla sieci Natura 2000 wymienione w PAF, takie jak m.in ekstensywne kośne i/lub pastwiskowe użytkowanie siedliska, odtwarzanie siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków poprzez poprawę stosunków wodnych, odtwarzanie siedlisk przyrodniczych poprzez usuwanie podrostu drzew i krzewów. Tym samym przeciwdziałają głównym zagrożeniom wskazanym w PAF dla siedlisk i gatunków na obszarach Natura 2000 tj. m.in.: porzuceniu gospodarowania, intensyfikacji działalności rolniczej (nadmiernemu wypasowi i stosowaniu nawozów), naturalnej sukcesji skutkującej zmianą składu gatunkowego, przekształcaniu terenów użytków zielonych na grunty orne, leśne i tereny inwestycyjne oraz zmianie stosunków wodnych.

Potrzeba realizowana będzie także przez inne potencjalne fundusze, w tym inne środki UE (LIFE) oraz źródła krajowe (NFOŚiGW, WFOŚiGW).

Ekstensywne użytkowanie gruntów wspierane będzie także poprzez interwencję I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo. Wymogi tej interwencji mają na celu ochronę torfowisk i obszarów podmokłych poprzez ich odpowiednie użytkowanie. Wspierane będzie także przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone.

CS 6. P6. Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Zachowanie bioróżnorodności oznacza także ochronę zasobów genetycznych roślin uprawnych. Odmiany roślin ukształtowane w przeszłości przez pokolenia rolników były przystosowane do warunków rolnictwa ekstensywnego. Obecnie produkcja roślinna opiera się na wysokowydajnych genotypach dostosowanych do współczesnych technologii produkcji, wobec czego uprawa dawnych gatunków i odmian roślin nie znajduje uzasadnienia ekonomicznego. Aby nie utracić istniejących zasobów genetycznych (stanowiących rezerwuar wewnętrznego zróżnicowania i bogactwa gatunków) gromadzi się je w bankach genów. W zakresie promocji uprawy roślin gatunków i odmian tradycyjnych proponuje się kontynuację wsparcia ekstensywnych sadów tradycyjnych (I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowy) (wieloodmianowych lub wielogatunkowych, złożonych z drzew starych odmian). Kontynuowane będzie również wsparcie dla upraw na obszarach wiejskich gatunków roślin uprawnych zagrożonych erozją genetyczną o bardzo małym areale uprawy oraz odmian regionalnych lub amatorskich wpisanych do Krajowego Rejestru(I.8.5 Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie). Zaproponowane interwencje dotyczące zachowania bogactwa genetycznego roślin uprawnych będą służyć ochronie zaniechanych w uprawach odmian gatunków roślin uprawnych. Przyczyniać się one będą także do utrzymywania istniejących zasobów genowych roślin uprawnych in situ. Mają one też wymiar wzbogacania krajobrazu i bioróżnorodności organizmów dzikich.

Potrzeba realizowana będzie także ze środków budżetu państwa. Finansowanie działań na rzecz ochrony zasobów genowych odbywa się również z budżetu krajowego w formie dotacji przeznaczonej na utrzymanie cennych kolekcji roślin użytkowych (ochrona ex situ) w jednostkach naukowych, które przechowują w odpowiednich warunkach zgromadzony materiał, oceniają go, opisują oraz udostępniają zainteresowanym użytkownikom.

CS 6. P7. Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Współczesna produkcja zwierzęca została zdominowana przez rasy przeznaczone do produkcji intensywnej. Rodzime rasy zwierząt gospodarskich, ze względu na predyspozycje (np. mniejsze

wymagania żywieniowe, większą odporność na warunki atmosferyczne) mogą być skutecznie wykorzystywane w działaniach związanych z ochroną siedlisk i gatunków oraz podtrzymaniem produkcji zwierzęcej w małych, rodzinnych gospodarstwach, w tym w gospodarstwach ekologicznych. Rodzime rasy zwierząt stanowią bezcenną bazę produkcyjną dla małych i średnich przedsiębiorstw wytwarzających lokalne, regionalne wyroby tradycyjne. W celu ochrony zwierząt ras zachowawczych realizowane są w Polsce programy koordynowane przez Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy, których kluczowym uzupełnieniem jest i musi pozostać system wsparcia hodowców poprzez interwencję I.8.6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie. Interwencja ta stanowi kontynuację działań dotychczas wdrażanych programów II filara WPR, rozbudowaną o komponent płatności do samców zarodowych.

Finansowanie działań na rzecz ochrony zasobów genowych odbywa się również z budżetu krajowego. Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy prowadzi programy ochrony zasobów genetycznych, w tym prowadzi kwalifikacje zwierząt.

CS 6. P8. Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych

Skutkiem zaprzestania działalności rolniczej jest m.in. rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych. W ramach Planu zaprojektowano interwencje dotyczące ochrony cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 oraz poza tymi obszarami (I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000/ I.8.9.1 Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (PROW 2014-2020) oraz I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000/ I.8.9.2 Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (PROW 2014-2020). W ramach tych interwencji beneficjenci zobowiązani będą do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu. Realizacja tych wymogów wpłynie korzystnie na różnorodność biologiczną a jednocześnie zapobiegnie sukcesji wtórnej prowadzącej do całkowitej degradacji ekosystemów półnaturalnych ze specyficznym zestawem gatunków fauny i flory, w tym gatunków chronionych, rzadkich i zagrożonych oraz wkraczaniu gatunków obcych geograficznie, w tym inwazyjnych. Ponadto, aby zapobiec zanikaniu łąk i pastwisk oraz promować ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych zaprojektowano interwencję dotyczącą ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 (I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000).

Powyższe interwencje II filara wpisują się w założenia Priorytetowych Ram Działań (PAF) dla sieci Natura 2000 w Polsce dla Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027 i realizują priorytetowe działania dla sieci Natura 2000 wymienione w PAF takie jak m.in. zwalczanie gatunków ekspansywnych lub obcych, w tym gatunków inwazyjnych. Tym samym ich realizacja przeciwdziałać będzie głównym zagrożeniom wskazanym w PAF dla siedlisk i gatunków na obszarach Natura 2000 tj m.in.: porzuceniu gospodarowania, naturalnej sukcesji skutkującej zmianą składu gatunkowego, gatunkom ekspansywnym lub obcym, w tym gatunkom inwazyjnym.

Potrzeba realizowana będzie także przez inne potencjalne fundusze, w tym inne środki UE (LIFE) oraz źródła krajowe (NFOŚiGW, WFOŚiGW).

CS 6. P9. Rozwój i upowszechnianie zasobów wiedzy i informacji o środowisku

Brak wiedzy wśród rolników o walorach przyrodniczych występujących w gospodarstwie, najbliższym sąsiedztwie, regionie oraz brak świadomości znaczenia praktyk rolniczych ukierunkowanych na środowisko jest istotnym zagrożeniem dla różnorodności biologicznej, siedlisk i krajobrazu. Brakuje także szczegółowej inwentaryzacji zasobów przyrodniczych, w tym zwłaszcza poza obszarami chronionymi. Niezbędny jest rozwój i upowszechnienie wiedzy na temat istniejącej sytuacji, problemów i zagrożeń oraz możliwych i niezbędnych metod działania.

Ważnym elementem umożliwiającym realizację tej potrzeby jest rozwój badań, a także skuteczny transfer wyników badań z nauki do praktyki poprzez efektywny system doradztwa rolniczego, dzięki któremu już obecnie obserwuje się wyraźny wzrost dbałości rolników o ochronę przyrody (I.13.5 Współpraca Grup Operacyjnych EPI).

Realizacja celu dotyczącego ochrony bioróżnorodności, krajobrazu i wzmacniania usług ekosystemowych będzie wymagała zapewnienia odpowiednich zasobów kadr doradczych (I 14.3. Doskonalenie zawodowe

kadr doradczych) oraz usług (doradztwa i szkoleń) dla rolników. Szkolenia i doradztwo zostaną zapewnione w ramach interwencji: I 14.1. Doskonalenie zawodowe rolników, I 14.2. Kompleksowe doradztwo rolnicze oraz I 14.4. Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych. W tym zakresie potrzeba będzie realizowana poprzez wsparcie doskonalenia zawodowego rolników w zakresie prowadzenia działalności rolniczej i wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego, doskonalenie zawodowe doradców rolniczych oraz poprzez realizację kompleksowych programów doradczych w ramach celu przekrojowego. Przewiduje się, że ok. 20% zakładanej liczby odbiorców usług szkoleniowo-doradczych zostanie objętych działaniami w zakresie zagadnień środowiskowych i klimatycznych.

Potrzeba częściowo jest realizowana także ze środków krajowych, polityki spójności i KPO.

W ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych zaangażowani będą doradcy rolnośrodowiskowi, którzy pomagają w przygotowaniu do uczestnictwa w interwencjach rolno-środowiskowo-klimatycznych i w opracowaniu planu działalności. Posiadają oni odpowiednie kwalifikacje i uprawnienia.

Ponadto w interwencjach rolno-środowiskowo-klimatycznych wspierających cenne siedliska i gatunki zaangażowani są eksperci przyrodniczy. Ich rolą jest co do zasady potwierdzenie występowania przedmiotu ochrony na danym obszarze oraz doprecyzowanie wymogów interwencji.

2.1.SO6.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego

-

2.1.SO6.7 Czy plany obejmują wkład WPR na rzecz programu LIFE (tylko w przypadku CS4, CS5 i CS6)

: **Nie**

2.1.SO6.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu

Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu dla tego celu szczegółowego

Wskaźniki rezultatu [zalecane wskaźniki rezultatu dla tego celu szczegółowego zaznaczono pogrubioną czcionką].	**Wartość docelowa**
R.17 CU PR - Grunty zalesione Obszar objęty wsparciem na zalesianie, odbudową systemu rolno-leśnego, z uwzględnieniem podziału	14 045,00 ha
R.22 PR - Zrównoważona gospodarka składnikami odżywczymi Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi	26,97 %
R.24 PR - Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów	15,24 %
R.25 - Efektywność środowiskowa w sektorze produkcji zwierzęcej Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi zobowiązaniami do poprawy zrównoważenia środowiskowego	0,37 %
R.26 CU - Inwestycje związane z zasobami naturalnymi Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje produkcyjne i nieprodukcyjne w ramach WPR związane z dbałością o zasoby naturalne	0,94 %
R.27 CU - Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej	3 753,00

R.29 [PR] - Rozwój rolnictwa ekologicznego Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR na rolnictwo ekologiczne z podziałem na utrzymywanie i konwersję	4,59 %
R.30 [PR] - Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej Odsetek gruntów leśnych objętych zobowiązaniami w dziedzinie wspierania ochrony lasów i zarządzania usługami ekosystemowymi	0,34 %
R.31 [PR] - Ochrona siedlisk i gatunków Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej	23,12 %
R.32 [CU] - Inwestycje związane z bioróżnorodnością Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje w ramach WPR przyczyniające się do różnorodności biologicznej	0,16 %
R.33 - Poprawa zarządzania siecią Natura 2000 Odsetek całkowitego obszaru Natura 2000 objętego wspieranymi zobowiązaniami	5,49 %
R.34 [PR] - Zachowanie elementów krajobrazu Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie zarządzania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami	1,72 %

Uzasadnienie celów końcowych i powiązanych celów pośrednich

R.17 Grunty zalesione: obszar objęty wsparciem z tytułu zalesiania, systemów rolno-leśnych i odtwarzania, w tym z podziałem na poszczególne kategorie

Wskaźnik R.17 przyczynia się zarówno do realizacji celu 4 jak również celu 5 oraz 6. Wskaźnik ten został szczegółowo opisany pod celem 4.

R.22 Zrównoważona gospodarka składnikami odżywczymi: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi

Wskaźnik R.22 odnosi się zarówno do realizacji celu 5 jak i celu 6. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 5.

R.24 Zrównoważone i ograniczone stosowanie pestycydów: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów

Wskaźnik R.24 odnosi się zarówno do realizacji celu 5 jak i celu 6. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 5.

R.25 Realizacja celów środowiskowych w sektorze produkcji zwierzęcej: odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza, do których mają zastosowanie

Jednym z celów WPR jest zachowanie różnorodności biologicznej. Analiza SWOT wskazała, że dla realizacji tego celu potrzebna jest m.in. ochrona lokalnych ras zwierząt gospodarskich. Wsparcie zostało ukierunkowane na interwencję, która w największym stopniu pozwoli na zaspokojenie zidentyfikowanej w celu 6 potrzeby i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT. Interwencja ta przyczyni się do realizacji celów wymienionych w:

1. Światowej Strategii Zachowania Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich,
2. Krajowej Strategii zrównoważonego użytkowania i ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich,
3. Unijnej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

Na realizację wskaźnika wpływ ma poniższy instrument wsparcia:

I**.8.6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie**

Analiza SWOT wykazała, że różnorodność genetyczna zwierząt gospodarskich jest zagrożona ze względu na coraz większą koncentrację, intensyfikację i specjalizację występującą w nowoczesnej produkcji zwierzęcej. Produkcja intensywna metodami przemysłowymi oparta jest na niewielkiej liczbie wysokowydajnych ras, które były intensywnie selekcjonowane w kierunku jednostronnej użytkowości. Tempo, w jakim intensywne systemy wkraczają do produkcji zwierzęcej, stanowi zagrożenie dla zachowania lokalnych ras, odznaczających się niższą użytkowością jednostkową, ale też przystosowaniem do warunków chowu ekstensywnego i miejscowych warunków środowiskowych. Z analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb wynika konieczność propagowania zachowania zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich. Założono, że wsparciem objętych będzie około 35 tys. DJP zwierząt.

R.26 Inwestycje związane z zasobami naturalnymi: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji produkcyjnych i nieprodukcyjnych związanych z dbaniem o zasoby naturalne

Wskaźnik R.26 odnosi się zarówno do realizacji celu 4 jak i celu 5 oraz 6. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 4.

R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego, łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej

Wskaźnik R.27 odnosi się zarówno do realizacji celu 4, 5, 6, 8 jak i celu 10.

Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 5, zaś w zakresie interwencji **I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)** w celu 8.

R.29 Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR z tytułu rolnictwa ekologicznego, w podziale na utrzymywanie i konwersję

Wskaźnik R.29 odnosi się do realizacji celu 4, 5, 6 oraz celu 9.

Szczegółowy opis tego wskaźnika znajduje się w opisie celu 9.

R.30 Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej: odsetek gruntów leśnych objętych zobowiązaniami w dziedzinie wspierania ochrony lasów i gospodarowania usługami ekosystemowymi

Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne przyczyniają się do utrzymania różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich, wzmacniania usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk i krajobrazu. Utrzymanie i pielęgnacja zalesień pozwala na zachowanie ich potencjału redukcji emisji CO2, wpływa na zwiększanie retencji wodnej, ograniczenie skutków suszy i zapobieganie erozji. Młode lasy są miejscem bytowania wielu organizmów i bazą pokarmową m.in. dla ptaków i owadów zapylających, wspomagając tym samym utrzymanie równowagi ekologicznej na obszarach wiejskich. Zalesienia stwarzają warunki do przemieszczania się zwierząt, co wpływa na wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez łączenie rozdrobnionych kompleksów leśnych w zwarte i ciągłe struktury krajobrazu. Interwencja w sposób bezpośredni przyczynia się do realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości (KPZL), w ramach którego przewiduje się wzrost lesistości polski do 30% w 2020 roku i 33% w roku 2050 oraz celów związanych z pochłanianiem określonych m.in. dla Sektora: użytkowanie gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (tzw. LULUCF).

Wskaźnik R.30 odnosi się do realizacji celu 4 i 6.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.8.8 Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych (Premie z tytułu zalesień)

W analizie SWOT wskazano, że właściciele lasów prywatnych często nie dysponują wystarczającymi środkami w celu właściwej i zrównoważonej pielęgnacji młodych drzewostanów. Jednocześnie zidentyfikowano potrzebę zwiększenia różnorodności biologicznej w lasach prywatnych. Odpowiedzią na te problemy jest wsparcie właścicieli nowo założonych lasów oraz gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej poprzez wypłatę im premii pielęgnacyjnych, które przyczyniają się do wzmocnienia trwałości i

odporności młodych lasów poprzez rekompensatę kosztów związanych z ich pielęgnacją, jak również zapewniają ochronę i trwałość zalesień powstałych naturalnie. Dodatkowo do zalesionych gruntów rolnych, przez 12 lat wypłacane będą premie zalesieniowe, które stanowią rekompensatę utraconego dochodu z działalności rolniczej. Premie zalesieniowe przez 5 lat przyznawane będą również do gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej, jako rekompensata utraconego dochodu w wyniku podjętego zobowiązania. W ten sposób, w dłuższej perspektywie, zapewniona będzie ochrona lasów i usług ekosystemowych w lasach prywatnych.

Powierzchnia objęta zobowiązaniami zalesieniowymi jest uzależniona od realizacji inwestycji zalesieniowych (zakładania nowych upraw leśnych). Szacuje się, że co roku, w ramach interwencji pt. Zalesianie gruntów rolnych przybywać będzie ok. 209 ha upraw leśnych. Dodatkowo wspierane będą grunty z sukcesją naturalną (ok. 92 ha rocznie). W efekcie, w latach 2023-2028 zobowiązaniami objętych będzie ok. 900 ha. Udział zalesianych powierzchni w stosunku do wszystkich lasów w Polsce (9 489 tys. ha) nie będzie znaczący. Wynika to ze struktury własnościowej lasów w Polsce, gdzie dominują lasy publiczne (80,7%), a powierzchnia lasów prywatnych wynosi ok. 1 787 tys. ha (w tym osób fizycznych 1 681 tys. ha). Premie zalesieniowe w ramach WPR przyznawane są natomiast rolnikom – właścicielom gruntów rolnych. Jednocześnie do zalesień przeznaczane są jedynie grunty orne i odłogowane - nieprzydatne do produkcji rolniczej tj. gleby niskiej klasy bonitacji. Dodatkowo, w celu ochrony obszarów cennych przyrodniczo, z zalesień wyłączono torfowiska, bagna, mokradła, tereny podmokłe i użytki zielone oraz wprowadzono dodatkowe wymogi i ograniczenia, w przypadku zalesień na obszarach chronionych. W wyniku tych czynników zmniejszył się potencjalny areał gruntów do zalesienia. Ponadto od wielu lat w Polsce obserwowany jest brak zainteresowania zalesieniami, który wynika z uwarunkowań społeczno-gospodarczych, które spowodowały znaczny spadek podaży gruntów do zalesienia oraz wzrost ich cen.

2) I.8.10 Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020

W analizie SWOT wskazano na dużą rolę zalesień wykonanych w ramach PROW 2004-2006, 2007- 2013, 2014-2020 w łagodzeniu zmian klimatu. Jednocześnie zidentyfikowano potrzebę zwiększania pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów. Warunkiem trwałości zrealizowanych inwestycji zalesieniowych jest właściwe ich utrzymanie i pielęgnacja. Dopiero wówczas realizowany jest nadrzędny cel zalesień czyli sekwestracja CO2 z atmosfery. Zobowiązania zalesieniowe przyczyniają się również do ochrony gleb i wód oraz sprzyjają zachowaniu ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych. Planuje się, że z budżetu PS 2023-2027 wsparciem objętych będzie około 35 tys. ha.

R.31 Ochrona siedlisk i gatunków: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami służącymi ochronie lub przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktykami rolniczymi o dużej wartości przyrodniczej

Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu jest jednym z głównych celów, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Cel ten będzie realizowany poprzez szereg interwencji odpowiadających na potrzeby (określone na podstawie analizy SWOT) dotyczące promowania ekstensywnego użytkowania rolniczego, wspierania bioróżnorodności upraw i ochrony krajobrazu wiejskiego.

Interwencje przypisane do tego wskaźnika przyczynią się do realizacji celów wymienionych w:

1. Dyrektywie 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa oraz dyrektywie Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory,
2. Priorytetowych Ramach Działań dla sieci Natura 2000 (PAF),
3. Unijnej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030,
4. Ustawie o ochronie przyrody.

Wymogi interwencji zostały zaprojektowane tak, aby w komplementarny sposób realizować cel związany z ochroną różnorodności biologicznej, a tym samym osiągnąć zakładaną wartość wskaźnika R31.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.1 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Wskazane w analizie SWOT wyniki monitoringu siedlisk przyrodniczych oraz gatunków Natura 2000 w Polsce wskazują, że jedynie niewielki odsetek siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków roślin i zwierząt z nimi związanych jest w stanie właściwym, pozwalającym na zachowanie zasobów przyrodniczych i usług ekosystemowych. Tym samym konieczne jest podejmowanie bądź kontynuowanie działań ukierunkowanych na poprawę kondycji zarówno siedlisk przyrodniczych, jak i zagrożonych gatunków fauny i flory na obszarach Natura 2000. Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.1 około 264 tys. ha, a w ramach I.8.9.1 około 60 tys. ha. Wsparcie to w znaczącym stopniu przyczyni się do realizacji zidentyfikowanej potrzeby ekstensywnego użytkowania gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony.

2) I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.2 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000

Analiza SWOT wskazuje na niezadawalający stan części siedlisk przyrodniczych oraz kondycji populacji roślin i zwierząt związanych z ekosystemami zależnymi od rolnictwa oraz na utratę różnorodności biologicznej poza obszarami Natura 2000 w przypadku skoncentrowania wsparcia na ostojach ptasich i siedliskowych. Z analizy potrzeb natomiast wynika, że konieczne jest promowanie tradycyjnego, rolniczego wykorzystania gruntów o niskiej produktywności oraz cennych przyrodniczo jako czynnika zachowania krajobrazu i bioróżnorodności. Proponowana interwencja wspierać będzie utrzymanie, zapobieganie pogarszaniu się lub przywrócenie właściwego stanu ochrony cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk lęgowych ptaków, których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej, poza obszarami Natura 2000. Wsparciem objęte będą również siedliska marginalne z punktu widzenia działalności rolnej, ale istotne dla zachowania różnorodności biologicznej obszarów wiejskich (np. murawy). Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.2 około 350 tys. ha, a w ramach I.8.9.2 około 53 tys. ha.

3) I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Analiza SWOT określiła zagrożenia dla bioróżnorodności wynikające zarówno z intensyfikacji rolnictwa, jak i ekstensyfikacji produkcji prowadzącej do całkowitego zaniechania użytkowania gruntów. Istotą ekstensywnego użytkowania rolniczego na trwałych użytkach zielonych jest zapobieganie zanikaniu łąk i pastwisk oraz przeciwdziałanie intensyfikacji rolnictwa, a tym samym zapewnienie dogodnych warunków bytowania dla wielu cennych siedlisk i gatunków, których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej. Planowane w ramach interwencji wsparcie przyznawane będzie do powierzchni trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000, na których prowadzone jest ekstensywne użytkowanie rolnicze łąk i pastwisk. Zakładane wsparcie w ramach tej interwencji obejmie około 31 tys. ha. Wsparcie to w znacznym stopniu przyczyni się do realizacji zidentyfikowanej potrzeby dot. ekstensywnego użytkowania gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony.

4) I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

Jednym zagrożeń wykazanych w analizie SWOT w kontekście spadku różnorodności biologicznej jest zdominowanie produkcji rolnej przez odmiany przeznaczone do produkcji intensywnej. Również analiza zidentyfikowanych potrzeb wskazuje dużą rolę propagowania działań mających na celu zwiększenie różnorodności upraw oraz zachowania zasobów genetycznych roślin w rolnictwie. Istotnym elementem składającym się na różnorodność biologiczną terenów użytkowanych rolniczo są przydomowe sady, które zachowały się dzięki utrzymywaniu tradycyjnego typu gospodarki rolnej. Interwencja polegać będzie na ochronie dawnych odmian drzew owocowych, nieprzydatnych do uprawy towarowej, lecz stanowiących cenne dziedzictwo i zasób genetyczny. Sady złożone z tradycyjnych odmian drzew owocowych zwiększają różnorodność upraw, stanowią cenne dziedzictwo i zasób genetyczny oraz są charakterystycznym

elementem krajobrazu wiejskiego i (ze względu na ekstensywny sposób użytkowania) – środowiskiem życia wielu organizmów. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 0,5 tys. ha sadów tradycyjnych.

5) I.8.5 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Spadek różnorodności biologicznej wynikający ze zdominowania produkcji rolnej przez odmiany przeznaczone do produkcji intensywnej jest jednym z problemów wskazanych w analizie SWOT. Wyzwaniem jest zatem podtrzymywanie zróżnicowania zasobów genetycznych rodzimych odmian roślin oraz dywersyfikacja upraw, co sprzyja zwiększaniu bioróżnorodności oraz wpływa korzystnie na różnorodność krajobrazu wiejskiego. Kwestie zachowania zasobów genetycznych roślin w rolnictwie oraz zwiększenia różnorodności upraw zostały również wyodrębnione w ramach identyfikacji potrzeb. Odpowiedzią na powyższe wyzwania jest interwencja polegająca na zachowaniu tradycyjnych i rzadkich w uprawach gatunków roślin rolniczych, warzywnych i zielarskich, a także dawnych odmian oraz miejscowych populacji i ekotypów uprawianych na terenie Polski. Założono, że wsparciem zostanie objętych około 6,8 tys. ha.

6) I.8.7 Bioróżnorodność na gruntach ornych (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

Procesy takie jak postępująca intensyfikacja rolnictwa, poszerzanie areału gruntów ornych kosztem areału trwałych użytków zielonych lub porzucanie działalności rolniczej negatywnie wpływają na różnorodność biologiczną. W przypadku gdy następuje utrata różnorodności biologicznej zanikają także specyficzne usługi ekosystemowe (np. zapylanie). Kwestie ochrony i różnicowania krajobrazu wiejskiego oraz utrzymania usług ekosystemowych zostały wskazane zarówno w analizie SWOT oraz wśród zidentyfikowanych potrzeb. Planowana interwencja odpowiada na potrzebę wzbogacenia bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz zapewnienia miejsca bytowania oraz bazy pokarmowej dla organizmów pożytecznych, w tym owadów zapylających i ptaków krajobrazu rolniczego. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 1,4 tys. ha.

7) I.4.1 Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi

Jedną ze zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron jest zanikanie populacji owadów zapylających. Jednocześnie, proces zapylania realizowany w warunkach geograficznych Polski głównie przez owady, jest jedną z kluczowych usług ekosystemowych warunkujących utrzymanie produkcji rolniczej. Ekoschemat wychodzi naprzeciw zagrożeniu, jakim jest niebezpieczeństwo utraty lub zmniejszenia wartości tej usługi ekosystemowej, poprzez zachęcenie rolników do tworzenia obszarów z roślinami miododajnymi, stanowiącymi długotrwałe, różnorodne i bezpieczne żerowiska dla pszczoły miodnej i dzikich owadów zapylających. Obszary takie przyczyniają się do ochrony różnorodności biologicznej. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 30 tys. ha.

8) I.4.2 Ekoschemat - Rolnictwo węglowe

- **Praktyka: Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt**

Z analizy SWOT wynika, że zagrożeniem dla różnorodności biologicznej, siedlisk i krajobrazu jest ekstensyfikacja produkcji prowadząca do całkowitego zaniechania użytkowania. Najczęstszym bezpośrednim rezultatem zaprzestania użytkowania jest spontaniczna sukcesja wtórna prowadząca do całkowitej degradacji ekosystemów półnaturalnych ze specyficznym zestawem gatunków fauny i flory. Niekorzystnym zjawiskiem jest także utrzymanie trendu zmniejszania pogłowia zwierząt gospodarskich w małych i średnich gospodarstwach, co prowadzi do całkowitego zaprzestania użytkowania wartościowych przyrodniczo siedlisk łąkowych i murawowych, a tym samym do ich degradacji. W Polsce od lat obserwowane są dynamiczne zmiany w strukturze wykorzystania trwałych użytków zielonych – podczas, gdy w niektórych regionach obsada zwierząt wzrasta, w innych następuje jej zmniejszanie lub wręcz całkowity zanik. Ponad 50% powierzchni łąk i pastwisk deklarowanych we wnioskach o przyznanie płatności zgłaszana jest przez osoby nieposiadające zwierząt. Zjawisko to należy uznać za niekorzystne nie tylko ze względu na niepełne wykorzystanie krajowych zasobów do produkcji, lecz także z punktu widzenia środowiskowego. Celem praktyki jest ochrona bioróżnorodności poprzez właściwe gospodarowanie na TUZ o niskiej wartości produkcyjnej. Jednocześnie, przyznanie wsparcia gospodarstwom z określoną, ekstensywną obsadą zwierząt trawożernych pozwoli na utrzymanie tych gospodarstw w gotowości produkcyjnej, będzie promowało zamknięty obieg materii w obrębie gospodarstwa oraz przyczyni się do wykorzystania potencjału paszowego TUZ. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 500 tys. ha.

- **Praktyka: Zróżnicowana struktura upraw**

W analizie SWOT wskazano, że zjawiskiem, które stanowi zagrożenie dla różnorodności biologicznej, siedlisk i krajobrazu są zmiany systemu uprawy oraz tendencja do przechodzenia z ekstensywnego na intensywny sposób gospodarowania. Wśród obserwowanych zjawisk zwraca uwagę również powstawanie gospodarstw wysokowyspecjalizowanych, co powoduje rozpowszechnianie upraw wielkopowierzchniowych. Naprzeciw temu wychodzi praktyka Zróżnicowana struktura upraw, odpowiadając jednocześnie na wskazaną w analizie SWOT potrzebę zwiększenia różnorodności upraw. Konieczność zwiększenia udziału różnych upraw w gospodarstwie przyczyni się do ochrony różnorodności biologicznej. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 1,1 mln ha.

9) I.8.8 Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych (Premie z tytułu zadrzewień i Premie z tytułu systemów rolno leśnych)

Jednym zagrożeń wykazanych w analizie SWOT jest koncentracja gruntów i łączenie pól, które powoduje upraszczanie krajobrazu, a tym samym istotnie zagraża różnorodności biologicznej siedlisk i krajobrazu, jak również negatywnie oddziałuje na usługi ekosystemowe. Z analizy potrzeb wynika, że należy propagować działania mające na celu różnicowanie krajobrazu obszarów wiejskich. Wskazano, że wsparcie zadrzewień śródpolnych przyczynia się do zachowania ich funkcji ochronnej w krajobrazie rolniczym i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. W tym zakresie istotne jest również wsparcie działań obejmujących tworzenie, a następnie zachowanie systemów rolno-leśnych, czyli praktyk rolniczych, gdzie drzewa i krzewy w sposób celowy są zintegrowane z uprawą rolniczą. Wśród zidentyfikowanych potrzeb podkreślano propagowanie działań mających na celu różnicowanie krajobrazu wiejskiego poprzez zachowanie jego elementów, takich jak m.in. zadrzewienia śródpolne i systemy rolno-leśne, stanowiące miejsce bytowania, rozwoju oraz schronienia dla wielu gatunków zwierząt. Z tego też względu oprócz zachowania naturalnych zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych istotna jest ich pielęgnacja i utrzymanie na gruntach, zlokalizowanych często w miejscach dotychczas pozbawianych tego typu elementów krajobrazu. Dzięki udzielanym premiom zapewniona zostanie trwałość zadrzewień i systemów rolno-leśnych. Wieloletnie premie zachęcać będą bowiem do długotrwałego zachowania tych elementów , a tym samym spełnienia przez nie szeregu funkcji środowiskowych, w tym m.in. zachowania różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich. Planuje się, że wsparciem objętych będzie ok 1,5 tys. ha.

10) I.8.11 Rolnictwo ekologiczne

Analiza SWOT wskazuje na procesy takie jak postępująca intensyfikacja rolnictwa, poszerzanie areału gruntów ornych kosztem areału trwałych użytków zielonych lub porzucanie działalności rolniczej co negatywnie wpływa na różnorodność biologiczną. Natomiast jako jedną z szans przy realizacji Celu 6 wskazano wdrażanie modelu rozwoju zrównoważonego, w tym upowszechnienie rolnictwa ekologicznego. Odpowiednie ukierunkowanie praktyki rolnej stwarza szansę ochrony różnorodności biologicznej, wzmacniania usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk i krajobrazu. Rolnictwo ekologiczne to system produkcji oparty na naturalnych mechanizmach przyrodniczych, którego stosowanie stwarza szansę ochrony różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich, wzmacniania usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk na tych obszarach. Sprzyja utrzymaniu bądź tworzeniu elementów ważnych dla różnorodności krajobrazu wiejskiego/rolniczego, w tym elementów produkcyjnych (tj. co do zasady poprzez różnorodności upraw), jak i nieprodukcyjnych, a także ograniczaniu niekorzystnego przekształcania TUZ. Wsparcie ekologicznych metod produkcji odpowiadające na potrzebę dotyczącą zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i nawozów oraz zwiększenia różnorodności upraw realizowane będzie poprzez interwencję Rolnictwo ekologiczne.

Szacuje się, że w ramach tej interwencji wsparte zostanie ok. 668 tys. ha.

11) I.8.12 Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

Analiza SWOT dla celu 5 wskazuje na potrzebę zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej oraz ochronę siedlisk. Interwencja ta przyczyni się do ochrony torfowisk i obszarów podmokłych poprzez wymogi totyczące odpowiedniego użytkowania rolniczego obszarów objętych wsparciem. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 257 tys. ha.

12) I.4.7 Ekoschemat – Grunty wyłączone z produkcji

Proces intensyfikacji rolnictwa, z którym związane jest stosowanie środków ochrony roślin wpływa negatywnie na różnorodność biologiczną. Analiza SWOT dla celu 6 wykazała m.in. problem wzrostu zużycia środków ochrony roślin oraz spadek różnorodności biologicznej w wyniku zdominowania produkcji rolnej przez odmiany roślin/rasy zwierząt przeznaczone do produkcji intensywnej.

Interwencja wychodzi naprzeciw zagrożeniu jakim jest spadek różnorodności biologicznej, poprzez zachęcenie rolników do wyłączania gruntów ornych z produkcji, na których dodatkowo nie będzie możliwe stosowanie środków ochrony roślin. Szacuje się, ze wsparciem corocznie zostanie objętych około 217 tys. ha gruntów ornych.

R.32 Inwestycje związane z różnorodnością biologiczną: odsetek gospodarstw korzystających ze wsparcia w ramach WPR z tytułu inwestycji na rzecz różnorodności biologicznej

Wskaźnik R.32 odnosi się zarówno do realizacji celu 4 i 6.

Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 4.

R.33 Poprawa zarządzania siecią Natura 2000: odsetek łącznego obszaru Natura 2000 objętego otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami

Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu jest jednym z głównych celów WPR, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Na podstawie analizy SWOT stwierdzono m. in. potrzebę wsparcia ekstensywnego użytkowanie gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony. Wsparcie zostało ukierunkowane na interwencję, która w największym stopniu pozwoli na zaspokojenie zidentyfikowanej potrzeby. Interwencja ta przyczyni się do realizacji celów wskazanych w:

1. Dyrektywie 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa oraz dyrektywie Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory,
2. Priorytetowych Ramach Działań dla sieci Natura 2000 (PAF),
3. Unijnej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030,
4. Ustawie o ochronie przyrody.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne) / I.8.9.1 Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) - Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Wskazane w analizie SWOT wyniki monitoringu siedlisk przyrodniczych oraz gatunków Natura 2000 w Polsce wskazują, że jedynie niewielki odsetek siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków roślin i zwierząt z nimi związanych jest w stanie właściwym, pozwalającym na zachowanie zasobów przyrodniczych i usług ekosystemowych. Tym samym konieczne jest podejmowanie bądź kontynuowanie działań ukierunkowanych na poprawę kondycji zarówno siedlisk przyrodniczych, jak i zagrożonych gatunków fauny i flory na obszarach Natura 2000.

Planuje się, że wsparciem objętych będzie: w ramach I.8.1 około 264 tys. ha, a w ramach I.8.9.1 około 89 tys. ha. Wsparcie to w znaczącym stopniu przyczyni się do realizacji zidentyfikowanej potrzeby ekstensywnego użytkowania gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony.

2) I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Analiza SWOT określiła zagrożenia dla bioróżnorodności wynikające zarówno z intensyfikacji rolnictwa jak i ekstensyfikacji produkcji prowadzącej do całkowitego zaniechania użytkowania gruntów. Istotą ekstensywnego użytkowania rolniczego na trwałych użytkach zielonych jest zapobieganie zanikaniu łąk i pastwisk oraz przeciwdziałanie intensyfikacji rolnictwa, a tym samym zapewnienie dogodnych warunków bytowania dla wielu cennych siedlisk i gatunków, których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej. Planowane w ramach interwencji wsparcie przyznawane będzie do powierzchni trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000, na których prowadzone jest ekstensywne użytkowanie rolnicze łąk i pastwisk.

Zakładane wsparcie w ramach tej interwencji obejmie około 31 tys. ha. Wsparcie to w znacznym stopniu przyczyni się do realizacji zidentyfikowanej potrzeby dot. ekstensywnego użytkowania gruntów, w tym

gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony.

R.34 Zachowanie elementów krajobrazu: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami w zakresie gospodarowania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami

Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu jest jednym z głównych celów WPR, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Zidentyfikowana na podstawie SWOT potrzeba dotycząca ochrony i różnicowania krajobrazu wiejskiego będzie realizowana poprzez szereg interwencji wpierających gospodarstwa utrzymujące na swoim terenie i wzbogacające zróżnicowanie elementów krajobrazu. Interwencje przypisane do tego wskaźnika przyczynią się do realizacji celów wymienionych w:

1. Ustawie o ochronie przyrody,
2. Unijnej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

Wymogi interwencji zostały zaprojektowane tak, aby w komplementarny sposób realizować cel dotyczący elementów krajobrazu, a tym samym osiągnąć zakładaną wartość wskaźnika R.34.

Wskaźnik R.34 odnosi się do realizacji celu 4 i 6.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

Jednym zagrożeń wykazanych w analizie SWOT jest duże tempo zanikania tradycyjnych elementów krajobrazu, co jest wynikiem procesów zachodzących w produkcji rolnej. Również analiza zidentyfikowanych potrzeb wskazuje dużą rolę propagowania działań mających na celu różnicowanie krajobrazu poprzez zachowanie jego elementów. Istotnym elementem składającym się na różnorodność biologiczną terenów użytkowanych rolniczo są przydomowe sady, które zachowały się dzięki utrzymywaniu tradycyjnego typu gospodarki rolnej. Sady złożone z tradycyjnych odmian drzew owocowych zwiększają różnorodność upraw oraz są charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego i (ze względu na ekstensywny sposób użytkowania) – środowiskiem życia wielu organizmów. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 0,5 tys. ha sadów tradycyjnych.

2) I.8.7 Bioróżnorodność na gruntach ornych (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

Jednym z zagrożeń wykazanych w analizie SWOT jest duże tempo zanikania tradycyjnych elementów krajobrazu, co jest wynikiem procesów zachodzących w produkcji rolnej. Również analiza zidentyfikowanych potrzeb wskazuje dużą rolę propagowania działań mających na celu różnicowanie krajobrazu poprzez zachowanie jego elementów. Wariant dotyczący wieloletnich pasów kwietnych polegać będzie na zakładaniu na gruntach ornych i utrzymaniu śródpolnych, wieloletnich pasów kwietnych stanowiących miejsce bytowania, rozwoju, schronienia oraz pozyskiwania pokarmu dla wielu gatunków zwierząt – wzbogacając tym krajobraz wiejski. Natomiast ogródki bioróżnorodności złożone będą z minimum 20 gatunków – również wpłyną na różnicowanie krajobrazu wiejskiego. Planuje się, że wsparciem objętych będzie około 1,4 tys. ha.

3) I.4.1 Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi

Jedną ze zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron jest zanikanie populacji owadów zapylających. Jednocześnie, proces zapylania realizowany w warunkach geograficznych Polski głównie przez owady, jest jedną z kluczowych usług ekosystemowych warunkujących utrzymanie produkcji rolniczej. Ekoschemat wychodzi naprzeciw zagrożeniu, jakim jest niebezpieczeństwo utraty lub zmniejszenia wartości tej usługi ekosystemowej, poprzez zachęcenie rolników do tworzenia obszarów z roślinami miododajnymi, stanowiącymi długotrwałe, różnorodne i bezpieczne żerowiska dla pszczoły miodnej i dzikich owadów zapylających. Obszary takie przyczyniają się do ochrony różnorodności biologicznej. Planuje się, że wsparciem objętych będzie corocznie około 30 tys. ha.

4) I.8.8 Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych (Premie z tytułu zadrzewień)

Zadrzewienia stanowią element krajobrazu istotny dla zachowania bioróżnorodności obszarów rolnych. Są miejscem bytowania wielu organizmów, tworząc ostoję dla grzybów, roślin i dziko żyjących gatunków zwierząt. Zadrzewienia, w szczególności zakładane z miododajnych gatunków drzew lub krzewów, to baza pokarmowa także dla owadów zapylających. W tym zakresie istotne jest wsparcie działań obejmujących tworzenie, a następnie utrzymanie zadrzewień śródpolnych. Dzięki premiom zapewniona zostanie trwałość tych elementów krajobrazu. Planuje się, że wsparciem objętych będzie ok 0,5 tys. ha.

5) I.4.7 Ekoschemat – Grunty wyłączone z produkcji

Proces intensyfikacji rolnictwa, z którym związane jest stosowanie środków ochrony roślin wpływa negatywnie na różnorodność biologiczną. Analiza SWOT dla celu 6 wykazała m.in. problem wzrostu zużycia środków ochrony roślin oraz spadek różnorodności biologicznej w wyniku zdominowania produkcji rolnej przez odmiany roślin/rasy zwierząt przeznaczone do produkcji intensywnej.

Interwencja wychodzi naprzeciw zagrożeniu jakim jest spadek różnorodności biologicznej, poprzez zachęcenie rolników do wyłączania gruntów ornych z produkcji, na których dodatkowo nie będzie możliwe stosowanie środków ochrony roślin. Szacuje się, ze wsparciem corocznie zostanie objętych około 217 tys. ha gruntów ornych.

6) I.8.12 Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

Analiza SWOT dla celu 6 zdefiniowała potrzebę dotycząca ochrony i różnicowania krajobrazu wiejskiego. Interwencja ta wspierać będzie tworzenie użytków zielonych oraz właściwe ich użytkowanie na obszarach GAEC 2 wzbogacając krajobraz. Docelowo planuje się, że wsparciem objętych będzie około 2 tys. ha.

2.1.SO6.9 Uzasadnienie alokacji finansowej

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 6 jest adekwatna do możliwości realizacji potrzeb wynikających z analizy potrzeb, pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.

2.1.SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

2.1.SO7.1 Streszczenie analizy SWOT

2.1.SO7.1.1 Mocne strony

-Relatywnie duże zasoby gruntów rolnych (str. 2)
-Dostęp do publicznego systemu doradztwa (str. 2)
-Wzrost dochodów rolniczych (str. 3)
-Dostęp do wsparcia zewnętrznego (str. 4)
-Relatywnie wysoki poziom przygotowania zawodowego (str. 5)
-Dostęp do kształcenia rolniczego i możliwości podnoszenia kwalifikacji (str. 6)
-Rozwinięta infrastruktura drogowa (str. 7)
-Wysoka jakość (atrakcyjność) życia na obszarach wiejskich (str. 8)
- Stosunkowo młodzi rolnicy w Polsce oraz duża liczba rolników mająca szansę na sukcesję (str. 7)

2.1.SO7.1.2 Słabe strony

- Ubytki ziemi rolniczej (str. 10)
- Zbyt mała dostępność ziemi. (str. 11)
- Duża liczba małych gospodarstw rolnych o ograniczonych szansach na rozwój (str. 13)
- Ograniczony dostęp do kapitału (str. 15)
- Struktura wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi (str. 16)
- Nadwyżki siły roboczej w rolnictwie, ukryte bezrobocie (str. 17)
- Niski poziom organizacji rynków rolnych i ograniczony dostęp do rynku dla małych i średnich gospodarstw (str. 19)
- Relatywnie niski poziom przedsiębiorczości na obszarach wiejskich (str. 20)
- Ograniczenia w dostępie do wiedzy i innowacji (str. 21)
- Mało przyjazne otoczenie prawno-instytucjonalne związane z rozwojem pozarolniczej działalności gospodarczej (str. 23)

2.1.SO7.1.3 Szanse

- Rozwój infrastruktury technicznej (str. 25)
- Postępujące procesy koncentracji (str. 25)
- Rozwój biogospodarki, gospodarki o obiegu zamkniętym i upowszechnienie się ekoinnowacji (str. 28)
- Nowe modele biznesu i organizacji rynku (str. 29)
- Wzrost poziomu przedsiębiorczości rolniczej (str. 31)
- Wzrost liczby MŚP działających na obszarach wiejskich (str. 30, 31)
- Upowszechnienie się Internetu w działalności gospodarczej oraz wymianie wiedzy (str. 31)
- Rozwój ośrodków miejskich i powiązań z obszarami wiejskimi (str. 33)
- Wzrost atrakcyjności obszarów wiejskich jako miejsca zamieszkania i aktywności zawodowej (str. 34)

2.1.SO7.1.4 Zagrożenia

- Niekorzystne zmiany demograficzne, społeczne i zdrowotne (str. 35)
- Rosnące dysproporcje w zakresie dostępu do infrastruktury technicznej i społecznej (str. 36)
- Zmiany klimatu i uwarunkowań produkcyjnych przy niedostatecznym wykorzystaniu instrumentów zarządzania ryzykiem (str. 36)

- Wzrost polaryzacji gospodarstw względem ich wielkości, przestrzennego rozmieszczenia oraz powiązań z rynkiem (str. 37)

2.1.SO7.1.5 Inne uwagi

W celu określenia najważniejszych kierunków interwencji środkami publicznymi w rolnictwie i na obszarach wiejskich, w Polsce przygotowano dokument diagnostyczny pn. *Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023*-2027. Dokument ten obrazuje sytuację w odniesieniu do 48 wspólnych dla całej UE wskaźników kontekstu, w zakresie sytuacji ekonomicznej, środowiskowo – klimatycznej oraz społecznej polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. Dokument ten powstał w oparciu o dane pochodzące ze statystyk publicznych oraz dane monitoringowe i badania instytucji naukowych, a także informacje sprawozdawcze gromadzone w związku z wdrażaniem wsparcia na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Poniżej zaprezentowano syntetyczne podsumowanie aktualnego stanu sektora rolnego i obszarów wiejskich w Polsce w oparciu o wskaźniki rezultatu właściwe dla Celu 7, bazując na najnowszych opracowaniach KE. Poniższe informacje mogą więc różnić się od tych prezentowanych w części wskaźnikowej SFC.

Struktura wiekowa kierowników gospodarstw (C.14 Age structure of farm managers)

Według PSR2020 średni wiek kierownika gospodarstwa wynosił 50,7 lat i w ciągu ostatnich dziesięciu wzrósł o prawie 3 lata[1]. Z porównania dostępnych danych statystycznych wynika, podobnie jak w większości państw członkowskich UE, także i w Polsce, spadek udziału najmłodszej i średniej kategorii wiekowej kierowników, a wzrost odsetka najstarszych rolników. W 2019 roku odsetek kierowników gospodarstw w wieku do 34 lat wynosił 11,7%, zaś w wieku 35-64 lata - 75,2%, w tym w wieku 35-54 wynosił 48,5%, natomiast osoby 65-letnie i starsze stanowiły 13,1%. Jeżeli weźmiemy pod uwagę stosunek: osób kierujących gospodarstwami rolnymi wieku do 34 lat do rolników w wieku od 55 lat to wynosił on 0,29[2], a w 2010 roku analogicznych wskaźnik wynosił 0,43[3].

Zmiany struktury wiekowej rolników wskazują na nasilenie procesu starzenia się rolników, chociaż sytuacja demograficzna w Polsce jest relatywnie korzystniejsza niż w UE. Według danych Eurostat w 2016 roku w Polsce co dziesiątym gospodarstwem rolnym kierowała osoba do 35 roku życia, zaś w państwach UE-27 – 5,1%. Gdy weźmiemy pod uwagę rolników do 40 lat, to odpowiednio te udziały wyniosą 20,3 i 10,7%. W Polsce 11,7% ogółu kierowników gospodarstw rolnych miało co najmniej 65 lat. Był to dużo niższy odsetek niż w państwach UE-27, gdzie wynosił on 32,8%.

Sytuację demograficzną kierujących gospodarstwami rolnymi lepiej niż ich struktura demograficzna odzwierciedla stosunek: liczby osób do 35 lat do osób w wieku co najmniej 55 lat , bądź liczby osób w wieku do 40 lat na osób w wieku powyżej 65 lat. W 2016 r. te wskaźniki dla Polski wynosiły odpowiednio 0,27 i 1,74. Poziom tych indeksów należał do najwyższych w UE, gdzie dla wszystkich państw członkowskich UE-27 i wynosił odpowiednio 0,09 i 0,3. Korzystniejsza niż w Polsce sytuacja demograficzna była wśród kierowników gospodarstw rolnych w Austrii (0,42 i 3,05).

Jednak z szacunków wynika, że w tempo starzenia się rolników w Polsce ulegnie wzmocnieniu i w 2030 r. udział osób, które nie ukończyły 44 lat wśród kierujących gospodarstwami rolnymi wyniesie 29,3%, w tym 35 lat - 7,3%, a w wieku emerytalnym – 18,3%.

Wielkość gospodarstw młodych rolników - Analiza danych gospodarstw towarowych pozostających w polu obserwacji Polskiego FADN wskazuje, że gospodarstwa młodych rolników nadal pozostają relatywnie mniejsze od średniej w całej badanej próbie. W 2018 r. powierzchnia gospodarstwa młodego rolnika wynosiła przeciętnie 28 ha w porównaniu z 35 ha dla całej próby. Czyli, wielkość ekonomiczna gospodarstw młodych rolników była średnio o 10-25% mniejsza od ogółu.

Wzrost dochodów rolniczych - Instrumenty polityki państwa, dostęp do jednolitego rynku rolnego i postęp w rolnictwie przełożyły się na wzrost dochodów rolniczych. W latach 2004–2016 dochody gospodarstw domowych rolników wzrosły o 113%, tj. bardziej nawet niż gospodarstw domowych pracujących na własny rachunek poza rolnictwem, które zwiększyły się o 92%. Ta sytuacja poprawiła warunki życia rolników i ich możliwości inwestycyjne, szczególnie w większych gospodarstwach. Jednak skutkowała także coraz większym uzależnianiem się dochodów rolniczych od przekazywanych płatności. Biorąc pod uwagę dochody młodych rolników, należy zauważyć, że charakteryzują się one dużą

zmiennością w czasie, jednak istotne jest, że przeciętne dochody młodych rolników są niższe niż w przypadku dochodów w próbie Polskiego FADN, a tendencja ta jest odwrotna, gdy weźmie się pod uwagę wartości mediany. Od 2014 r. osoby prowadzące gospodarstwa rolne w wieku poniżej 35 lat uzyskują dochód z działalności rolniczej porównywalny ze średnią krajową[4].

Dostęp do kształcenia rolniczego i możliwości podnoszenia kwalifikacji - Relatywnie dobrze rozwinięta instytucjonalna sieć podmiotów świadczących usługi edukacyjno-szkoleniowe, odpowiadających na zapotrzebowanie rynku oraz ukierunkowanie wsparcia publicznego, dająca możliwości zapewnienia bardziej elastycznych i ukierunkowanych możliwości edukacyjnych, stanowi mocną stronę z punktu widzenia przyciągania młodych rolników i rozwoju przez nich działalności gospodarczej.

W Polsce uczelnie zajmujące się działalnością dydaktyczną, w ramach studiów I i II stopnia kształcą 12 tys. studentów na rolniczych kierunkach studiów oraz 1 tys. na studiach podyplomowych, zapewniając kadry z wykształceniem wyższym dla pozostałych ogniw AKIS.

W skład systemu oświaty wchodzą m.in.: szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe, placówki kształcenia ustawicznego oraz centra kształcenia zawodowego i branżowe centra umiejętności, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych oraz placówki doskonalenia nauczycieli. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest organem prowadzącym i sprawującym nadzór pedagogiczny nad 59 zespołami szkół rolniczych. Razem tworzą one sieć szkół rolniczych. Ponadto w Polsce funkcjonuje około 350 szkół rolniczych nadzorowanych przez starostwa powiatowe. W zawodach rolniczych w roku szkolnym 2020/2021 kształci się w: branżowej szkole I stopnia 2149 uczniów, branżowej szkole II stopnia 81 uczniów a w technikum ponad 13414 uczniów.

Oprócz tego w kraju funkcjonują publiczne i prywatne ośrodki doradztwa rolniczego, izby rolnicze, podmioty gospodarcze, organizacje społeczne oferujące różne usługi i formy pozyskania lub zwiększania wiedzy oraz umiejętności przydatne w prowadzeniu gospodarstwa rolnego i innej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

Szkolenia rolnicze kierowników gospodarstw (C.15 Agricultural training of farm managers i C.16 New farmers)

Według danych Eurostatu w 2016 r. ponad połowa kierowników gospodarstw rolnych w Polsce (55,3%) nie posiadała formalnego wykształcenia rolniczego i dysponowała wyłącznie doświadczeniem praktycznym. Przeszło jedna czwarta spośród ogółu kierowników (27,4%) posiadała pełne przygotowanie edukacyjne w rolnictwie, a niespełna jedna piąta (17,3%) podstawowe. W porównaniu do danych z 2010 r., odnotowano wzrost udziału kierowników z pełnym przygotowaniem rolniczym (z 24,6 do 27,4%) i osób posiadających tylko doświadczenie praktyczne (z 54,1 do 55,2%). W latach 2010–2016 zmniejszył się udział kierowników z podstawowym wykształceniem rolniczym (z 21,3 do 17,3%). Pod względem przygotowania zawodowego kierownicy gospodarstw rolnych w Polsce byli relatywnie lepiej wykształceni niż przeciętnie kierownicy w UE-27. W 2016 r. udział osób z rolniczym przygotowaniem edukacyjnym wśród wszystkich kierowników w Polsce wynosił 44,8%, podczas gdy dla całej UE-27 wskaźnik ten kształtował się na poziomie 31,7%. Gdy weźmiemy pod uwagę pełne (szkolne) wykształcenie rolnicze analogiczne odsetki wynoszą odpowiednio 27,4 i 8,9%. W ramach poszczególnych państw Unii wartość tego wskaźnika była bardzo zróżnicowana. Najmniej rolników miało pełne wykształcenie rolnicze (od 0,4 – 1,9%) w Rumunii, w Grecji, na Cyprze, na Malcie i w Hiszpanii. Najczęściej (powyżej 33%) takim poziomem wykształcenia cechowali się kierujący gospodarstwami rolnymi w Niemczech, we Francji, w Czechach, Danii, Belgii i Luksemburgu, przy czy w dwóch ostatnich z wymienionych państw częściej niż co drugi rolnik posiadał pełne wykształcenie rolnicze.

Kierownicy gospodarstw rolnych w Polsce byli przeciętnie lepiej przygotowani do pracy w rolnictwie niż zarządzający gospodarstwami w UE-27. Jednakże w każdej z grup wiekowych, odsetek osób kierujących gospodarstwem rolnym i posiadających tylko praktyczne przygotowanie do wykonywania zawodu był znaczący: w grupie do 35 lat – 59,1%, w grupie 35–54 lata – 59,5%, a w grupie osób od 55 lat – 48,5%. W państwach UE-27 te wskaźniki były wyższe dla grup wiekowych 35–54 lata (63,3%) oraz od 55 lat (aż 72,6%).

Zarówno na poziomie całej UE-27, jak i w Polsce największy udział kierowników gospodarstw rolnych z pełnym wykształceniem rolniczym zaznaczał się wśród osób do 35 lat. Dla wspomnianej grupy wskaźnik ten wynosił 21,6% w UE-27 i 32,7% w Polsce. W Polsce podstawowe wyszkolenie rolnicze względnie najbardziej rozpowszechnione było w kategorii wiekowej kierowników mających 55 i więcej lat (27,3%).

W UE-27 w tej grupie wiekowej podstawowe wyszkolenie rolnicze posiadało nieco mniej kierowników – 22,4%. Praktyczne przygotowanie do pracy w rolnictwie posiadało najwięcej kierowników mających od 35 do 54 lat. W tej grupie wiekowej aż 59,5% osób kierujących gospodarstwem rolnym posiadało tylko praktyczne doświadczenie rolnicze. W UE-27 odsetek ten wynosił aż 63,3%.

Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich - Poziom przedsiębiorczości na obszarach wiejskich jest relatywnie niski. Prowadzi tam działalność ok. 1/3 wszystkich przedsiębiorstw (pozostałe działają w miastach). Dominują mikroprzedsiębiorstwa (96%), a działalność prowadzona jest głównie przez osoby fizyczne. Liczba podmiotów gospodarczych wzrasta, jednak tempo tych zmian nie jest jednakowe. Najwyższe tempo wzrostu charakteryzuje regiony, w których odnotowuje się wzrost liczby ludności.

W 2017 r. w Polsce działało 2,08 mln przedsiębiorstw, podczas gdy w 2008 r. było to 1,79 mln. Obszary znajdujące się w bezpośredniej strefie oddziaływania dużego miasta cechuje z jednej strony wielofunkcyjny rozwój bazujący na korzyściach aglomeracji, a z drugiej strony stały napływ przedsiębiorczej, wykształconej ludności do suburbanizującej się strefy. Duża liczba małych przedsiębiorstw usługowych w regionach turystycznych związana jest natomiast z obsługą ruchu turystycznego. W polskich warunkach ruch turystyczny jest obarczony dużą sezonowością, co wpływa na roczne cykle aktywności wielu podmiotów gospodarczych w regionach turystycznych. W związku z wyższym poziomem rozwoju działalności pozarolniczej na zachodzie kraju, w obszarze tym również można zaobserwować nieco wyższą liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, niż w Polsce Wschodniej.

Najkorzystniej pod względem aktywności ekonomicznej ludności wiejskiej prezentuje się województwo zachodniopomorskie, gdzie na 1000 mieszkańców obszarów wiejskich w wieku produkcyjnym przypada 158,08 podmiotów gospodarczych. Natomiast w związku ze słabością ośrodków regionalnych i typowo rolniczym charakterem obszarów wiejskich, najniższe wartości odnotowano w województwach wschodnich: lubelskie (88,83), podkarpackie (89,03) i podlaskie (90,75). Dynamika przyrostu wskaźnika przedsiębiorczości jest jednak zadowalająca. W latach 2005-2012 wskaźnik ten wzrósł o 2,3% w woj. lubelskim, o 7,1% w woj. podlaskim i prawie o 11% w woj. warmińsko-mazurskim. Największy udział przedsiębiorstw prowadzących działalność rolniczą można odnotować w województwie łódzkim, małopolskim, mazowieckim, lubelskim, warmińsko-mazurskim, podkarpackim i wielkopolskim.

Pozarolnicza działalność gospodarcza na obszarach wiejskich w Polsce także rozwija się bardzo nierównomiernie. Podmioty gospodarcze prowadzące działalność związaną z rolnictwem lokują się najczęściej w województwach wschodnich (podkarpackie, lubelskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie). Przedsiębiorstwa te charakteryzują się względnie wysoką dynamiką przyrostu, co jednak związane jest z wysokim udziałem sezonowości ich działania. Podmioty gospodarcze prowadzące działalność niezwiązaną z rolnictwem wykazują największe zagęszczenie i udział w województwach zachodnich (zachodniopomorskie, pomorskie, dolnośląskie i lubuskie) oraz w mazowieckim i śląskim. Natomiast najmniejsze nasycenie takimi podmiotami odnotowano w województwach wschodnich (podkarpackie, lubelskie, podlaskie).

Największa koncentracja podmiotów pozarolniczych występuje w strefach podmiejskich dużych miast oraz na obszarach atrakcyjnych turystycznie. Przedsiębiorstwa agroturystyczne znajdują się natomiast na obszarach nadmorskich oraz w województwie: małopolskim, podkarpackim i warmińsko-mazurskim (około 40% wszystkich gospodarstw agroturystycznych w Polsce). Największą koncentracją usług charakteryzują się gminy stref podmiejskich, gdzie lokalizują się głównie podmioty usług budowlanych, transportowych, hurtownie i inne. Natomiast na obszarach słabo rozwiniętych gospodarczo i peryferyjnych rozwój usług ogranicza w dużym stopniu niskie zaludnienie, tj. brak chłonnych rynków zbytu.

W odniesieniu do obszarów wiejskich, największe możliwości rozwoju i absorpcji zatrudnienia mają mikroprzedsiębiorstwa, a także firmy będące formą samozatrudnienia (bez pracowników najemnych). Największe nasycenie firmami (w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców) występuje na obszarach wiejskich znajdujących się w pobliżu dużych miast; jest ono także znacznie większe w zachodniej części kraju niż w regionach położonych na wschodzie kraju. Należy przy tym pamiętać, że rynek pracy dla mieszkańców wsi tworzą przedsiębiorstwa położone na terenie gminy i gmin sąsiednich. Wyjątkiem są miejscowości położone w pobliżu granic administracyjnych, dla których lokalny rynek pracy wykracza poza ustalone granice terytorialne. Dotyczy to również ruchu przygranicznego, który po wejściu Polski do Układu z Schengen stwarza możliwości swobodnego przemieszczania się i zatrudnienia na terytorium sąsiednich państw Unii Europejskiej.

O liczbie firm funkcjonujących na wsi decyduje wiele odmiennych czynników niż ma to miejsce w aglomeracji miejskiej lub jej pobliżu. Takimi czynnikami jest ruch turystyczny, lokalne bogactwa naturalne, kapitał społeczny, przychylny stosunek władz do rozwoju prywatnego sektora pozarolniczego, umiejętne wykorzystanie renty położenia itd. Tym niemniej sektor gospodarki pozarolniczej jest na ogół przestrzennie silnie skorelowany ze stopniem dezagraryzacji struktur społeczno-gospodarczych.

[1] Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych w okresie 12 miesięcy – wyniki wstępne PSR 2020. (2021). GUS. Warszawa.

[2] Niepublikowane dane ARiMR.

[3] Ustalony w oparciu o dane z Charakterystyka gospodarstw rolnych 2010. (2012). GUS, Warszawa.

[4] COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Commission recommendation for Poland's CAP strategic plan Accompanying the document COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Recommendations to the Member States as regards their strategic plan for the Common Agricultural Policy s. 18

2.1.SO7.2 Identyfikacja potrzeb

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR
CS 7. P1.	Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P2.	Dostęp do kapitału	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P3.	Dostęp do ziemi	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P4.	Dostęp młodych rolników do wiedzy	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 7. P5.	Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P6.	Poprawa dochodów młodych rolników	krytyczna (+++)	Tak
CS 7. P7.	Poprawa struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi	wymagana (++)	Tak
CS 7. P8.	Rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej w tym w zakresie dostępu do Internetu	krytyczna (+++)	Częściowo

Inne uwagi związane z oceną potrzeb.

-

2.1.SO7.4 Logika interwencji

Forma interwencji	Typ interwencji	Kod interwencji (państwo członkowskie) – nazwa	Wspólny wskaźnik produktu
DPdecoupled	CIS-YF(30) - Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników	I 3. - Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników	O.6. Liczba hektarów objętych uzupełniającym wsparciem dochodów dla młodych rolników
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.1.1 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.1.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa

RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.10. - Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi	O.22. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji infrastrukturalnych
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.3. - Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.4. - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.5. - Rozwój małych gospodarstw	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.6.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.6.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.9. - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	INSTAL(75) - Rozpoczynanie działalności przez młodych rolników i nowych rolników oraz zakładanie przedsiębiorstw wiejskich	I 11. - Premie dla młodych rolników	O.25. Liczba młodych rolników otrzymujących wsparcie na rozpoczynanie działalności
RD	RISK(76) - Narzędzia zarządzania ryzykiem	I 12.1. - Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich	O.9. Liczba jednostek objętych wspieranymi narzędziami zarządzania ryzykiem WPR
RD	RISK(76) - Narzędzia zarządzania ryzykiem	I 12.2. - Dofinansowanie Funduszy Wzajemnościowych	O.9. Liczba jednostek objętych wspieranymi narzędziami zarządzania ryzykiem WPR
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.1. - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)	O.31. Liczba wspartych lokalnych strategii rozwoju (LEADER) lub działań przygotowawczych
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI	O.1. Liczba projektów grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI)
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy

RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy

Przegląd

Wyniki analizy SWOT dla celu 7 wskazują, że struktura wiekowa wśród kierujących gospodarstwami jest lepsza niż w innych państwach Europy. W Polsce co dziesiątym gospodarstwem rolnym kieruje osoba do 35 roku życia, zaś w państwach UE-28 wskaźnik ten jest dwukrotnie niższy. W Polsce blisko trzykrotnie niższy niż w państwach UE, jest też odsetek kierowników gospodarstw po 65 roku życia. Niemniej w Polsce uwidaczniają się procesy starzenia się populacji rolników. Dlatego wymiana pokoleniowa w rolnictwie i zapewnienie stabilności i odporności gospodarstw prowadzonych przez młodych rolników, szczególnie tych mniejszych ale o dużym potencjale rozwojowym, jest istotnym elementem wzmacniania bezpieczeństwa żywnościowego i procesu transformacji do zielonej i cyfrowej gospodarki. Dlatego konieczne jest dalsze ograniczanie barier i wspieranie procesu wymiany pokoleń w rolnictwie. Także w rekomendacjach Komisji Europejskiej odnotowano bariery dla przejmowania gospodarstw rolnych i wskazano na potrzebę zapewnienia odpowiedniego wsparcia technicznego i szkoleniowo – doradczego, które umożliwi efektywną wymianę pokoleń w rolnictwie.

W oparciu o prowadzone analizy zidentyfikowano, które potrzeby będą częściowo lub w całości realizowane w ramach Planu. Jeżeli potrzeba realizowana jest także poza Planem wskazano mechanizmy sprzyjające realizacji celu.

CS 7. P6. Poprawa dochodów młodych rolników

Młodzi rolnicy będą korzystać ze wsparcia w formie płatności bezpośrednich (I.1), których celem jest m. in. podstawowe wsparcie dochodów. Ponadto, poprawianie dochodów młodych rolników realizowane będzie poprzez interwencję Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników w ramach systemu wsparcia bezpośredniego (I.3), gdzie wsparcie będzie dedykowane młodym osobom prowadzącym gospodarstwa nie dłużej niż 5 lat.

Wsparcie w formie płatności bezpośrednich, w tym płatności dla młodych rolników, jest realizowane już obecnie i umożliwia poprawę dochodów i odporności gospodarstw prowadzonych przez młodych rolników. Łącznie od 2015 r. z tej formy pomocy skorzystało przeszło 200 tys. młodych rolników. Komplementarnie, pośredni wpływ na dochodowość gospodarstw młodych rolników będą miały instrumenty wsparcia inwestycyjnego (I.10.1.1 I.10.1.2, I.10.1.4) realizowane w ramach II filara WPR, które poprawią ich konkurencyjność oraz przyczynią się do dostosowania tych gospodarstw do zielonej i cyfrowej transformacji. Dzięki wsparciu inwestycyjnemu zwiększany będzie potencjał produkcyjny gospodarstw młodych rolników, co w konsekwencji przełoży się na wzrost dochodowości. Warto podkreślić, że młodzi rolnicy będą mogli skorzystać ze wsparcia inwestycyjnego na preferencyjnych zasadach.

Wpływ na dochodowość gospodarstw prowadzonych przez młodych rolników będzie miało wsparcie dla rozwoju małego przetwórstwa, rolniczego handlu detalicznego (RHD) (I 10.6.1 I 10.6.2) i wsparcie na tworzenie działalności gospodarczej pozarolniczej w ramach LEADERA (I.13.1).

CS 7. P2. Dostęp do kapitału

W ramach Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027 kontynuowane będzie wsparcie dla gospodarstw rolnych m. in. w ramach interwencji (I.10.1.1, I.10.1.2) Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność ukierunkowanej na poprawę konkurencyjności sektora produkcji zwierzęcej oraz produkcji ekologicznej, a także na wsparcie przechowalnictwa w celu podniesienia odporności gospodarstw rolnych na występujące kryzysy rynkowe, pandemiczne, co będzie się pośrednio przyczyniać do realizacji celu. Wsparcie działań modernizacyjnych i restrukturyzacyjnych w gospodarstwach prowadzonych m.in. przez młodych rolników będzie mieć formę refundacji części poniesionych kosztów w ramach interwencji Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność, lub też, w przypadku mniejszych gospodarstw rolnych – ryczałtu w ramach interwencji (I.10.5) Rozwój małych gospodarstw. Wsparcie inwestycyjne będzie też realizowane w formie instrumentów zwrotnych adresowanych np. dla młodych rolników będących właścicielami gospodarstw rolnych. Potrzeba związana z dostępem do kapitału wspierana będzie również dzięki interwencjom Planu ukierunkowanym na rozwój pozarolniczej działalności (I 10.6.1, I 10.6.2), czy też oferującym skorzystanie ze specjalistycznych usług

rolniczych. Potrzeba realizowana będzie także poprzez uzupełniające wsparcie bezpośrednie dla młodych rolników (I 3.).

Prócz wsparcia oferowanego dla młodych rolników z budżetu Wspólnej Polityki Rolnej, w Polsce realizowane jest wsparcie dla rolników w formie niskooprocentowanych kredytów inwestycyjnych i klęskowych. Dostępne kredyty obejmują m.in. inwestycje w maszyny i urządzenia rolnicze, budynki inwentarskie oraz zakup ziemi.

Komplementarnie w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Odporności (KPO) planowany jest do realizacji komponent, w ramach którego realizowane będzie wsparcie na inwestycje poprawiające odporność gospodarstw rolnych, w tym technologie cyfrowe. Dzięki takiemu wsparciu młodzi rolnicy otrzymają możliwość zakupu narzędzi i urządzeń ograniczających nie tylko kosztochłonność prowadzonej działalności rolniczej (np. wykorzystując precyzyjne techniki uprawy), ale także ograniczających presję rolnictwa na środowisko.

CS 7. P7. Poprawa struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi

Instrumentem wsparcia najlepiej dostosowanym do zapewnienia kontynuacji wymiany pokoleniowej w rolnictwie są premie dla młodych rolników (I.11). W ramach PROW 2014-2020 dotychczas ze wsparcia skorzystało przeszło 22 tys. młodych rolników, natomiast w poprzedniej perspektywie finansowej (2007-2013) było to blisko 40 tys. młodych rolników. Doświadczenia z wdrażania tego instrumentu wsparcia w Polsce pokazują, że umożliwia on zachęcanie młodych osób do przejmowania gospodarstw rolnych i rozpoczynania działalności rolniczej. Pomoc finansowa w ramach PROW 2014-2020 wynosząca 150 tys. zł umożliwia przeprowadzenie odpowiednich inwestycji modernizujących gospodarstwo bez konieczności zaciągania kredytu komercyjnego, co na etapie rozpoczynania prowadzenia działalności rolniczej jest czynnikiem sprzyjającym podejmowaniu decyzji przez młode osoby o pozostaniu na wsi. Wsparcie w formie premii (*wypłacanej w dwóch ratach*) oznacza, że osoby rozpoczynające prowadzenie gospodarstwa rolnego nie muszą angażować wyłącznie własnych środków w tym newralgicznym okresie. Ważne jest jednak by zobowiązali się i zrealizowali określone w biznesplanie działania, zapewniające m.in. osiągnięcie odpowiedniej wielkości ekonomicznej gospodarstwa. Potrzeba realizowana będzie także poprzez uzupełniające wsparcie bezpośrednie dla młodych rolników (I 3.).

Dodatkowo wprowadzone zmiany w przepisach krajowych w obszarze zabezpieczenia emerytalnego, obniżające wiek przejścia na emeryturę rolników mają na celu zwiększenie skłonności rolników do przekazywania swoich gospodarstw następcom. Na skuteczność wsparcia związanego z wymianą pokoleniową na obszarach wiejskich mają również wpływ przemiany związane z dynamicznym rozwojem obszarów wiejskich. Zapewnienie dobrej jakości infrastruktury oraz usług publicznych mieszkańcom obszarów wielkich sprzyja podejmowaniu decyzji o rozpoczęciu działalności rolniczej przez osoby młode.

CS 7. P3. Dostęp do ziemi

Z budżetu WPR zapewnia się młodym rolnikom dostęp do kapitału (I. 11., I.10.5), który może zostać przeznaczony na zakup ziemi, co ułatwia realizację potrzeby. W przypadku podejmowania działań inwestycyjnych (I. 10.1.1., I. 10.1.2) ukierunkowanych na zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw młodzi rolnicy mogą otrzymać kredyt na zakup gruntów odpowiadający 100 % wartości zakupu. Warunków takich nie mają pozostali rolnicy, w przypadku których pomoc ograniczona jest do 10 % wartości zakupu. Zapewnienie dostępu do ziemi, w tym dla młodych rolników, realizowany jest zgodnie z przepisami ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego - regulującej obrót nieruchomościami rolnymi na rynku prywatnym. Preferowanym nabywcą takich nieruchomości jest rolnik indywidualny, a więc również młody rolnik. Jednocześnie zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa młodzi rolnicy mogą uczestniczyć w przetargach na dzierżawę lub zakup gruntów, które są ograniczone osób zamierzających powiększyć lub utworzyć gospodarstwo rodzinne. Regulacje krajowe zapewniają więc szeroki dostęp do ziemi dla młodych rolników. Uzupełniająco młodzi rolnicy mogą korzystać w ramach środków krajowych z kredytów preferencyjnych. Nie bez znaczenia jest również, że w znacznej części przypadków gospodarstwa młodych rolników to gospodarstwa przejmowane w wyniku sukcesji rodzinnej. Transfer zasobów i kompetencji bardzo często odbywa się więc na zasadzie rodzinnego przekazywania gospodarstw, co zasadniczo ułatwia dostęp do ziemi.

CS 7. P5. Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie

Ograniczenie ryzyk związanych z podjęciem i prowadzeniem gospodarstwa przez młodego rolnika realizowane jest m. in. poprzez instrument wsparcia premiowego umożliwiającego rozpoczęcie działalności (I.11). Istotnym elementem jest również wsparcie uzupełniające do płatności dla młodych rolników (I.3). Młodzi rolnicy często na preferencyjnych zasadach mogą korzystać ze wsparcia w zakresie dostępu do kapitału i do ziemi, co znacząco zmniejsza ryzyko związane z podejmowaniem i prowadzeniem działalności rolniczej. Ponadto, w ramach Planu kontynuowane jest wsparcie zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF (I.10.3), a także zaplanowano realizację instrumentów zarządzania ryzykiem (I.12.1, I.12.2) odpowiednio dostosowanych do potrzeb producentów rolnych. Osoby, które mają nie więcej niż 40 mogą korzystać na preferencyjnych zasadach ze wsparcia inwestycyjnego oferowanego w ramach Planu (I.10.1.1), a także otrzymać wsparcie premiowe na rozwój małych gospodarstw (I.10.5)

Poza Planem realizowane będą instrumenty krajowe poprawiające dochodowość gospodarstw oraz zwiększające ich odporność (ubezpieczenia rolnicze, odszkodowania za straty poniesione w wyniku klęsk żywiołowych, rozprzestrzeniania się chorób zwierzęcych i roślin oraz rekompensaty kosztów produkcji np. dopłaty do paliwa).

Wsparcie dla producentów rolnych w formie dopłat do ubezpieczenia plonów produkcji rolnej ma za zadanie umożliwienie rolnikom wznowienia produkcji rolnej po wystąpieniu szkód spowodowanych chorobami zwierząt lub niekorzystnymi zjawiskami atmosferycznymi. W Polsce od kilkunastu lat wdrażany jest program pomocy krajowej dopłat do składek z tytułu zawarcia umów ubezpieczenia:

-upraw zbóż, kukurydzy, rzepaku, rzepiku, chmielu, tytoniu, warzyw gruntowych, drzew i krzewów owocowych, truskawek, ziemniaków, buraków cukrowych lub roślin strączkowych, od zasiewu lub wysadzenia do ich zbioru, od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez huragan, powódź, deszcz nawalny, grad, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę, suszę, ujemne skutki przezimowania oraz przymrozki wiosenne,

-bydła, koni, owiec, kóz, drobiu lub świń od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez huragan, powódź, deszcz nawalny, grad, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę oraz w wyniku uboju z konieczności.

CS 7. P1. Poprawa dostępu do usług związanych rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw

Potrzeba jest bezpośrednio realizowana poprzez usługi na rzecz rolnictwa i leśnictwa finansowane w ramach instrumentów finansowych (I.10.9). Celem interwencji jest wdrażanie nowych modeli biznesu i organizacji rynku na obszarach wiejskich, jak również wzrost poziomu przedsiębiorczości rolniczej poprzez wsparcie inwestycyjne podmiotów świadczących usługi na rzecz rolnictwa lub leśnictwa, w tym również przez ochronę zasobów naturalnych oraz klimatu również z wykorzystaniem innowacji i rozwiązań cyfrowych. Pośrednio, w zakresie dywersyfikacji dochodów, wpływ na poprawę dochodów młodych rolników będą miały interwencje wspierające rozwój przetwórstwa i rolniczego handlu detalicznego (RHD) (I 10.6.1., I 10.6.2). Dzięki wsparciu RHD młodzi rolnicy mogą rozpoczynać prowadzenie działalności związanej z przetwarzaniem i sprzedażą produktów wytworzonych w gospodarstwie, co pozwoli im na osiąganie wyższej marży z wyprodukowanych produktów. Pomoc na różnicowanie dochodów poprzez podejmowanie działalności nierolniczej realizowana w ramach podejścia LEADER (I.13.1), będzie także pośrednio miała wpływ na dywersyfikację i poprawę dochodowości gospodarstw prowadzonych przez młodych rolników. Dzięki rozwijaniu pozarolniczych form działalności gospodarczej młodzi rolnicy dywersyfikują swoje dochody i zapewniają większą stabilność finansowa, szczególnie w przypadku najmniejszych gospodarstw rodzinnych.

CS 7. P8 Rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej w tym w zakresie dostępu do Internetu

W Planie zaprojektowano wsparcie na rozwój infrastruktury małych oczyszczalni przydomowych oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wiosek, w tym rozwój gospodarki obiegu zamkniętego w małych miejscowościach wiejskich (I.10.10), co umożliwi m.in. zapewnienie dalszej transformacji gospodarstw w kierunku odpornej i przyjaznej środowisku produkcji rolnej. Dostęp do Internetu szerokopasmowego także będzie realizowany poza planem. Już obecnie w ramach Programu Polska Cyfrowa finansowanego z polityki spójności wspierane są inwestycje w zakresie sieci szerokopasmowych na obszarach wiejskich. Rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej, która jest niezbędna dla warunków prowadzenia gospodarstwa rolnego, w głównej mierze będzie wspierany w ramach polityki spójności, Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) oraz ze środków krajowych. W ramach KPO realizowane

będą m.in. inwestycje z zakresu infrastruktury hurtowo-sprzedażowej. W ramach polityki spójności, na obszarach wiejskich realizowane będzie także wsparcie na rzecz gospodarki odpadami, wzmacniania przedsiębiorczości, cyfryzacji usług na rzecz rolnictwa, a także usług publicznych, transportu zbiorowego, czy też efektywności energetycznej. Uwzględniając więc podstawowe cele WPR zdecydowano, że potrzeba związana rozwojem usług publicznych i infrastruktury technicznej w ramach Planu realizowana będzie tylko częściowo.

CS 7. P4.Dostęp młodych rolników do wiedzy

Uzupełnieniem wsparcia finansowego i prawno-legislacyjnego dla młodych rolników będzie zabezpieczanie dostępu do odpowiedniej wiedzy i doradztwa poprzez wdrożenie wsparcia w zakresie szkoleń, doradztwa rolniczego a także zapewnienie transferu wiedzy i innowacji w ramach systemu AKIS (I 14.1., I 14.2., I 14.3., I 14.4), w tym współpraca w ramach sieci KSOW+, grup EPI (I. 13.5) oraz zapewnienie poza Planem, w ramach transformacji cyfrowej kraju, szerokiego dostępu do instrumentów wymiany informacji pomiędzy rolnikami. Ponadto, młodzi rolnicy korzystają z sieci zespołów szkół rolniczych prowadzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w których kształcą się i zdobywają praktykę w zawodach przydatnych do prowadzenia działalności rolniczej i okołorolniczej na obszarach wiejskich. Zakłada się bowiem, że z niektórych instrumentów wsparcia WPR skorzystać będą mogły wyłącznie osoby dysponujące odpowiednim wykształceniem lub praktyką, oraz w stosownych przypadkach skorzystają z obowiązkowej usługi szkoleniowej lub doradczej oferowanej w Planie. Należy również podkreślić, że w celu zapewnienia stałego i profesjonalnego wsparcia dla młodego rolnika wprowadzono w ramach Premii dla młodych rolników zobowiązanie do korzystania z doradztwa indywidualnego dla osób rozpoczynających po raz pierwszy prowadzenie gospodarstwa jako młody rolnik, które będzie zapewnione w ramach interwencji „Kompleksowe doradztwo rolnicze".

2.1.SO7.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego

-

2.1.SO7.6 Czy plany obejmują wkład WPR na rzecz programu Erasmus

: **Nie**

2.1.SO7.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu

Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu dla tego celu szczegółowego

Wskaźniki rezultatu [zalecane wskaźniki rezultatu dla tego celu szczegółowego zaznaczono pogrubioną czcionką].	Wartość docelowa
R.36 CU PR - Wymiana pokoleń Liczba młodych rolników korzystających ze wsparcia w ramach WPR na rozpoczęcie działalności, z uwzględnieniem podziału według płci	99 843,00
R.37 CU - Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich Nowe miejsca pracy wspierane w ramach projektów WPR	104 899,00

Uzasadnienie celów końcowych i powiązanych celów pośrednich

R.36 Wymiana pokoleniowa: liczba młodych rolników otrzymujących wsparcie w ramach WPR na rozpoczęcie działalności, w tym z podziałem na płeć

R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR

Wymiana pokoleniowa jest jednym z ważniejszych celów realizowanych w ramach Planu Strategicznego WPR. Wsparcie zostało ukierunkowane na interwencje z zakresu zarówno I, jak i II filaru WPR, które w największym stopniu przyczynią się do zaspokojenia zidentyfikowanych w celu 7 potrzeb oraz realizację strategii wymiany pokoleń i wyzwań wskazanych w analizie SWOT. Ponadto, zgodnie z art. 95 ust. 1 rozporządzenia o planach strategicznych WPR na interwencje przyczyniające się do realizacji celu 7 dotyczącego przyciągania i utrzymania młodych rolników w Polsce zostały zarezerwowane minimalne kwoty określone w Załączniku nr XII do tego rozporządzenia.

Analiza SWOT wykazuje w Polsce większy, od średniej unijnej, udział gospodarstw rolnych z kierownikami w wieku do 40 lat (ponad 20% przy średniej UE ok. 12%). Obserwuje się jednak malejącą z roku na rok liczbę młodych rolników. Z drugiej strony, zauważa się rosnącą liczbę gospodarstw z kierownikami w wieku powyżej 50 lat - jedna ze słabych stron polskiego rolnictwa stwierdzonych w SWOT dla Planu Strategicznego, dlatego istnieje potrzeba zatrzymania trendu malejącej liczby młodych rolników w Polsce.

Wobec powyższego w Planie Strategicznym przewidziano udzielanie pomocy inwestycyjnej na rozpoczęcie działalności w ramach II filaru oraz maksymalnie pięcioletnie wsparcie do powierzchni w gospodarstwach młodych rolników w ramach I filaru.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe interwencje:

1) I.11 – Premie dla młodych rolników

Ze względu na to, że potencjał i wielkość ekonomiczna gospodarstw są powiązane ze strukturą wieku i wykształceniem kierujących (osoby młode i odpowiednio wykształcone są bardziej skłonne do powiększania wielkości i potencjału gospodarstw) w ramach celu 7 zidentyfikowano potrzebę dotyczącą poprawy struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi. Aby zachęcić młodych rolników do przejmowania gospodarstw i rozpoczynania prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie jako kierujący niezbędny jest przede wszystkim dostęp do kapitału potrzebnego zwłaszcza w początkowej fazie prowadzenia gospodarstwa (kluczowa potrzeba zidentyfikowana w ramach celu 7). W celu zniwelowania negatywnych tendencji dotyczących zmian w strukturze wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi w Polsce założono, że wsparcie finansowe w wysokości 200 tys. zł, a od 2025 r. w przypadku produkcji zwierzęcej 300 tys. zł, zapewniające dostęp do kapitału niezbędnego dla rozpoczynania i rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, otrzyma około 11 200 młodych rolników. Premia dla młodych rolników, od początku jej wdrażania systematycznie zwiększała się, wraz ze zmianą sytuacji rynkowej oraz kosztami niezbędnych inwestycji w gospodarstwie. Pierwotnie (w okresie 2004-2006) premia wynosiła 50 tys. zł. W PROW 2014-2020 wysokość premii wynosi 150 tys. zł, natomiast w ramach Planu proponowane jest kolejne zwiększenie premii na rozpoczęcie prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Należy jednak założyć, że wszyscy beneficjenci „Premii dla młodych rolników" będą jednocześnie beneficjentami „Uzupełniającego wsparcia dochodu dla młodych rolników". A zatem to liczba beneficjentów uzupełniającego wsparcia dochodu dla młodych rolników wyznacza w głównej mierze wartość wskaźnika rezultatu dotyczącego wymiany pokoleniowej.

2) I.3 Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników

Wyniki badań wskazują, że dochody rolników charakteryzują się dużą zmiennością w czasie, a przeciętne dochody gospodarstw małych i średnich (w tym młodych rolników, których średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi mniej niż średnia krajowa) są niższe od średniego dochodu rolniczego. Młodzi rolnicy mają utrudniony dostęp do finansowania. Także niższa niż w innych sektorach dochodowość jest jedną z głównych barier zniechęcających do wejścia do sektora rolnictwa. Czynnikiem niwelującym tę gorszą pozycję i przyciągającym młodych rolników do sektora rolnictwa jest zewnętrzne wsparcie finansowe, będące uzupełnieniem dochodów rolniczych oraz stanowiące źródło finansowania przedsięwzięć podejmowanych na początkowym etapie prowadzenia gospodarstwa. Planuje się zwiększenie stawki płatności średnio do ok. 61 EUR/ha (w latach 2015-2021 średnio ok. 52 EUR/ha), co będzie bodźcem zachęcającym do rozpoczęcia działalności rolniczej, i jednocześnie elementem stabilizującym dochody młodych rolników.

Zakłada się, że realizacja celu związanego z „przyciąganiem i utrzymaniem młodych rolników" przy założonej liczbie młodych rolników rozpoczynających działalność ze wsparciem WPR - beneficjentów „Premii dla młodych rolników" i „Uzupełniającego wsparcia dochodu dla młodych rolników" spowoduje, że negatywne tendencje dotyczące struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi oraz liczby gospodarstw kierowanych przez młodych rolników zostaną wyhamowane.

Należy jednak podkreślić, że instrumenty wsparcia młodych rolników oferowane w ramach WPR mają ograniczone możliwości oddziaływania ze względu na istniejące trendy demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa.

2.1.SO7.9 Uzasadnienie alokacji finansowej

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 7 odzwierciedla skalę zdiagnozowanych potrzeb w zakresie wymiany pokoleniowej, w tym dywersyfikacji dochodów w gospodarstwach młodych rolników, uwzględnia wdrażanie innych instrumentów wsparcia finansowego i prawno - legislacyjnego mających wpływ na realizację celu 7 a także doświadczenia z poprzednich lat wdrażania programów rozwoju obszarów wiejskich.Dane pokazują, że od 2007 roku na wsparcie premiowe dla młodych rolników wydatkowano już prawie 1,3 mld euro, co zapewniło prowadzenie procesu wymiany pokoleniowej w sektorze rolnym i zwiększyło dostęp do kapitału młodych rolników. Z kolei wdrożona od 2014 r. płatność uzupełniająca dla młodych rolników umożliwia stabilizację ich dochodów i zwiększa ich zdolność kredytową, w okresie pierwszych 5 lat prowadzenia gospodarstwa. Alokowana na potrzeby realizacji celu 7 kwota jest adekwatna do zdiagnozowanych potrzeb i zapewnia kontynuację w sposób zrównoważony i zgodny z potrzebami rynku i bezpieczeństwa żywnościowego proces wymiany pokoleniowej w rolnictwie.

2.1.SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa

2.1.SO8.1 Streszczenie analizy SWOT

2.1.SO8.1.1 Mocne strony

-Duża liczba mieszkańców, relatywnie duża gęstość zaludnienia, znacząca liczebność miejscowości wiejskich. (str. 3)
-Duża liczba względnie młodych pracowników na obszarach wiejskich. Korzystna struktura wiekowa kierowników gospodarstw w odniesieniu do średniej w krajach UE. (str. 3)
-Relatywnie niewielka skala bezrobocia, w tym wśród młodych mieszkańców wsi. (str. 4)
-Wzrost poziomu wykształcenia oraz podnoszenie kwalifikacji mieszkańców wsi. Nasilony proces profesjonalizacji pracy rolnika. (str. 4)
-Wysokie walory przyrodnicze i turystyczne obszarów wiejskich. (str. 4)
-Poprawa stanu wyposażenia w przedmioty trwałego użytkowania (baza zasobowa). (str. 5)
-Wysoki poziom kapitału społecznego Zaangażowanie w działania na rzecz lokalnej społeczności. Relatywnie duża liczba organizacji i ugrupowań o charakterze społecznym. (str. 6)
-Rodzinny charakter dużej liczby gospodarstw rolnych. Funkcja społeczna małych gospodarstw rolnych. (str. 8)
-Wielkość zasobów biomasy. (str. 8)

2.1.SO8.1.2 Słabe strony

-Niekorzystne procesy demograficzne; wyludnianie się i marginalizacja dużej części regionów wiejskich; migracje. (str. 9)
-Nadwyżki siły roboczej w rolnictwie. Niska wydajność pracy w rolnictwie. (str. 10)
-Rozdrobnienie gospodarstw rolnych. (str. 11)
-Niedostateczna liczba pozarolniczych miejsc pracy. Niski poziom przedsiębiorczości. (str. 12)
-Niskopłatne i niskiej jakości miejsca pracy. (str. 12)
-Utrudnienia w dostępie ludności wiejskiej do Internetu. (str. 14)
-Braki w rozwoju infrastruktury transportowej i społecznej na obszarach wiejskich. (str. 15)
-Zapóźnienia infrastrukturalne w zakresie dostępu do specjalistycznych placówek usługowych. (str. 15)
-Nieefektywne zagospodarowanie odpadów komunalnych. (str.19)
-Braki w gospodarce ściekowej na obszarach wiejskich. (str. 19)
-Niewystarczający poziom świadomości ekologicznej, wiedzy o zmianach klimatu oraz praktyk pro-środowiskowych mieszkańców wsi. (str. 20)
-Zróżnicowanie stanu zasobów dziedzictwa kulturowego. (str. 20)

2.1.SO8.1.3 Szanse

-Rozwój gospodarczy obszarów wiejskich w oparciu o nowe modele biznesowe i biogospodarkę. (str. 22)
-Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa. (str. 23)
-Trendy pro-środowiskowe, wzrost znaczenia zachowań pro-ekologicznych np. biogospodarka, gospodarka odpadami. (str. 27)
-Wysokie walory środowiskowe i kulturowe, umożliwiające rozwój turystyki wiejskiej, (str. 22 drugi akapit)
-Rozwój ekonomii wolnego czasu. (str. 23 drugi akapit)
-Nowe trendy konsumpcyjne. (str. 23)
-Zmiany w poziomie produkcji rolniczej i sytuacji dochodowej polskich rolników. (str. 28)
-Rozwój cyfryzacji. (str. 25)

-Rosnące zainteresowanie i umiejętności posługiwania się technologiami informacyjno-komunikacyjnym w społeczeństwie. (str. 26)

-Rozwój nowoczesnej i taniej infrastruktury połączeń internetowych. (str. 29)

2.1.SO8.1.4 Zagrożenia

-Postępujący proces starzenia się społeczeństwa. (str. 31)

-Wyższe zagrożenie ubóstwem niż w miastach. (str. 30)

-Rosnące dysproporcje w zakresie dostępu do infrastruktury technicznej i społecznej oraz podstawowych usług. (str. 33)

-Wykluczenie cyfrowe, technologiczne, biznesowe Wpływ zmian klimatu na obszary wiejskie. (str. 33, 30)

-Konflikty między ludnością napływową a tradycyjnymi mieszkańcami obszarów wiejskich. (str. 34)

-Zmniejszanie się zasobów wodnych. (str. 34)

-Zagrożenie środowiska leśnego. (str. 35)

2.1.SO8.1.5 Inne uwagi

W celu określenia najważniejszych kierunków interwencji środkami publicznymi w rolnictwie i na obszarach wiejskich, w Polsce przygotowano dokument diagnostyczny pn. *Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023*-2027. Dokument ten obrazuje sytuację w odniesieniu do 48 wspólnych dla całej UE wskaźników kontekstu, w zakresie sytuacji ekonomicznej, środowiskowo – klimatycznej oraz społecznej polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. Dokument ten powstał w oparciu o dane pochodzące ze statystyk publicznych oraz dane monitoringowe i badania instytucji naukowych, a także informacje sprawozdawcze gromadzone w związku z wdrażaniem wsparcia na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Poniżej zaprezentowano syntetyczne podsumowanie aktualnego stanu sektora rolnego i obszarów wiejskich w Polsce w oparciu o wskaźniki rezultatu właściwe dla Celu 8, bazując na najnowszych opracowaniach KE. Poniższe informacje mogą więc różnić się od tych prezentowanych w części wskaźnikowej SFC.

Cel 8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa

Liczba ludności (C.01 Population numbers)

Według danych Eurostatu w roku 2020 w Polsce zamieszkiwało 37,9 mln ludności. W regionach zaliczonych jako przeważająco wiejskie (PW) zamieszkiwało 13,5 mln osób, co stanowiło 35,7% populacji kraju; na obszarach pośrednich (P) mieszkało 14,8 mln osób, tj. 38,9% całej populacji; na obszarach przeważająco miejskich (PM) 9,6 mln osób, tj. 25,4% ogółu ludności. W Polsce odsetek ludności zamieszkującej obszary przeważająco wiejskie był dużo wyższy niż w krajach UE-28, gdzie w roku 2020 wartość ta wynosiła 20,8%. Według danych GUS liczba ludności wiejskiej zamieszkałej obszary administracyjnie wiejskie (gminy wiejskie i części wiejskie gmin miejsko-wiejskich) w 2020 r., wyniosła 15 359,9 tys. co stanowiło 40,1% ludności kraju. W latach 2012–2020 zarówno liczba ludności na obszarach przeważająco wiejskich w Polsce, jak i jej udział w ogólnej strukturze, ulegały niewielkim zmianom, co jest trendem obserwowanym od początku akcesji Polski do UE. W tym okresie na zmianę liczby ludności wiejskiej wpływa nie tylko dodatnie saldo migracji dla obszarów wiejskich, ale jest ono także nominalnie wyższe niż wielkość przyrostu naturalnego. Zmiany liczby ludności na obszarach wiejskich w latach 2012–2020 były zróżnicowane regionalnie. W gminach wiejskich w 2020 r., ogółem w Polsce zamieszkiwało 10,9 mln osób. Przeciętnie w Polsce gmina wiejska była zamieszkana przez 7,1 tys. mieszkańców.

Gęstość zaludnienia (C.02 Population density)

Według danych Eurostatu w 2016 roku przeciętna gęstość zaludnienia regionów przeważająco wiejskich w Polsce wynosiła 84 osoby na kilometr kwadratowy, wobec 116 osób w regionach pośrednich i 695 osób

na km^2 w regionach przeważająco miejskich. Przeciętna gęstość zaludnienia regionów przeważająco wiejskich w naszym kraju, była relatywnie wysoka (większa o 33 osoby) w porównaniu ze średnią dla regionów przeważająco wiejskich we wszystkich państwach w UE-28 (51 osób/km^2). Wg. podziału administracyjnego na podstawie danych z GUS, w Polsce w 2020 r., przeciętna gęstość zaludniania na obszarach wiejskich wynosiła 53 osoby/km^2. W porównaniu z rokiem 2012 wskaźnik ten uległ niewielkiemu zwiększeniu. W 2012 r. wynosił 52 osoby/km^2. Gęstość zaludnienia była zróżnicowana regionalnie.

Struktura wieku ludności (C03 Age structure of the population)

W 2020 r. w UE 27 na obszarach wiejskich ludność w wieku 0-14 lat stanowiła 15,0% ogółu populacji, w wieku 15-64 lata 63,1%, a w wieku >=65 lat 21,9%.

Struktura mieszkańców obszarów wiejskich w Polsce według wieku (liczona zgodnie z metodologią Eurostatu) była korzystniejsza niż przeciętnie dla obszarów wiejskich w całej UE-27.

W Polsce w 2020 r. na obszarach wiejskich (PW), udział osób w wieku 15-64 lat wynosił 67,0% i był wyższy niż średnio w UE-27 (63,1%). Wyższy był także udział osób w wieku 0-14 lat wynosił 15,5% (w UE-27 – 15,0%). Odsetek mieszkańców wiejskich w Polsce w wieku 65 i więcej lat kształtował się na poziomie 17,5% i był niższy niż w UE-27 (21,9%).

W Polsce na obszarach przeważająco wiejskich w roku 2020 w odniesieniu do roku 2017 odsetek osób z najstarszej grupy wiekowej (65 lat i więcej) zwiększył się o 1,6 pp (z 15,9 do 17,5%), udział osób w wieku 15-64 lata zmniejszył się o 1,7 pp (z 68,7 do 67,0%), a w najmłodszej grupie wiekowej (0-14 lat) zwiększył się o 0,1 pp (z 15,4 do 15,5%).

Powierzchnia ogółem (C.04 Total area)

Powierzchnia Polski wg danych GUS (2018) wynosiła 312 679 km², Obszar administracyjnie wiejski zajmuje 93,2% powierzchni kraju.

Obszar Polski podzielony jest administracyjnie na 16 województw, 314 powiatów ziemskich, 66 miast na prawach powiatu (powiatów grodzkich) oraz 2 478 gmin: 302 miejskie (w tym 66 gmin mających również status miasta na prawach powiatu), 1 548 wiejskich i 628 miejsko-wiejskich (według stanu w dniu 1 stycznia 2018 r.). Gminy wiejskie stanowią w Polsce 62,9% ogółu gmin. Najwyższym odsetkiem gmin wiejskich (spośród ogółu gmin w województwie) charakteryzują się tereny województw: lubelskiego (78,4%), łódzkiego (72,6%) oraz mazowieckiego (72,6%). Najniższym odsetkiem gmin wiejskich zaś województwa: zachodniopomorskie (43,0%), dolnośląskie (46,2%) oraz lubuskie (46,2).

W Polsce jest ponad 52,5 tys. miejscowości wiejskich (w tym 43,1 tys. wsi). Położenie wsi jest zróżnicowane terytorialnie. W województwie mazowieckim położonych jest 18,2% ogółu polskich wsi, 10,4% wsi znajduje się na terenie województwa łódzkiego oraz 10,1% w województwie wielkopolskim. Najmniejszy odsetek ogółu wsi mają województwa: lubuskie (2,4%), opolskie (2,4%) i śląskie (2,5%). Ludność mieszkająca na obszarach pozamiejskich, klasyfikowana jest według definicji GUS jako ludność wiejska.

Pokrycie gruntu (C.05 Land cover)

W latach 2012-2018 powierzchnia naturalnych użytków zielonych zmniejszyła się o 0,3%. Użytki rolne według definicji metodologicznej GUS[1] w 2021 r. zajmowały w Polsce 18 719 tys. ha, co stanowiło 60% powierzchni kraju. Powierzchnia gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych wynosiła 9 536 tys. ha (30,5%), a powierzchnia gruntów pod wodami 661 tys. ha (2,1%). Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowiły natomiast 1 777 tys. ha (5.7%), użytki ekologiczne 40 tys. ha (0,1%) a nieużytki 459 tys. ha (1,5%). Według klasyfikacji Corine Land Cover[2] (CLC 2018) powierzchnie zajmowane przez obszary wykorzystywane rolniczo w tym użytkowne jako naturalne użytki zielone zajmowały w Polsce odpowiednio: 58,8% (EU-27: 444,7%) i 9,0% (EU-27: 7,9). Odsetek lasów i ekosystemów seminaturalnych w Polsce to 33,1% (EU-27: 45,6%) w tym lasów 30,4% (EU-27: 32,7%), a naturalne obszary wodne i tereny podmokłe to 1,9% (EU-27: 4,9%). Obszary antropogeniczne stanowiły 6,2% (EU-27: 4,8%). W latach 2012-2018 z wykorzystaniem Corine Land Cover wykazano, że powierzchnia naturalnych użytków zielonych zmniejszyła się o 0,3% (EU-27: 05%). W analizie tej wykazano jednocześnie, że powierzchnia lasów na obszarze Polski zmniejszyła się o 1,1% (EU-27: 0,9%) a powierzchnia obszarów antropogenicznych wzrosła o 2,1% (EU-27: 1,1%).

Stopa zatrudnienia (C.06 Employment rate)

Począwszy od 2014 r. poziom zatrudnienia sukcesywnie wzrastał, osiągając w 2019 r. poziom średnio w UE-27 – 68,4%, zaś w Polsce – 68,2%. Poziom zatrudnienia był powiązany z charakterem danego obszaru. W Polsce w 2019 r. najniższą stopę zatrudnienia mieszkańców odnotowano na obszarach przeważająco wiejskich 65,5%, na terenach przejściowych – 66,8% oraz na przeważająco miejskich – 72,2%. Ogółem w krajach UE-27 nie występowały różnice w poziomie zatrudnienia według cech obszaru i wynosił 68,4%. Tym samym w Polsce obszary przejściowe, a zwłaszczaprzeważająco wiejskie cechowały sięniższym poziomem zatrudnienia niż analogiczne tereny w UE-27.

Wraz z poprawą sytuacji ogólnogospodarczej wzrastało zatrudnienie. W latach 2017–2019 wskaźnik zatrudnienia w UE-27 zwiększył się o 2,8 pp. wobec 2,9 pp. w latach 2014–2017 oraz spadku o 0,2 pp. w latach 2010–2013. W Polsce tempo tych zmian było relatywnie większe (w latach 2010–2013 wzrost wartości tego indeksu wyniósł 1,1 pp., w latach 2014–2017 – 4,4 pp., a w latach 2017–2019 już – 3,7 pp. Zarówno łącznie UE, jak i w Polsce trend przemian w poziomie zatrudnienia był pozytywny w odniesieniu do wszystkich typów obszarów (przeważająco wiejskie, przejściowe, miasta), chociaż te zmiany w UE-27 zaznaczyły relatywnie słabiej w miastach i terenach przejściowych.

Zatrudnienie (C08 Employment)

Zdecydowana większość pracujących w UE-27 jest zatrudniona w usługach (sektorze III), gdzie

w 2019 r. pracowało 72,9% osób mających zatrudnienie, co odpowiada znaczeniu tego sektora w gospodarce, 22,5% - w przemyśle (sektorze II, wtórnym), a tylko 4,6% w pierwotnym (sektorze I). Sektorowa struktura zatrudnienia różni się znacząco w poszczególnych krajach UE, co jest w głównie uwarunkowane ogólnym poziomem rozwoju ogólnogospodarczego. We wszystkich krajach UE relatywnie najwięcej osób pracuje w usługach, ale udział pracujących w tym sektorze wahał od 48,3% (Rumunia) do 83,5% (Holandia). W Polsce w sektorze III pracowało 59,0% i był to wskaźnik relatywnie niski. Niższym zatrudnieniem w usługach niż w Polsce cechowały się tylko gospodarki Rumuni i Bułgarii (57,6%). Bardzo wysoki udział (ponad 80%) pracujących w usługach odnotowano aż w 7 krajach (Niemcy, Francja Luksemburg, Belgia, Wielka Brytania i Holandia). W 2020 r., podobnie jak i w 2019 r. pracujący w sektorze II w Polsce stanowili 31,7% ogółu pracujących. Jeszcze tylko w trzech państwach UE odnotowano relatywnie wysoką wartość tego wskaźnika (powyżej 30%), tj. w Czechach (36,2%), Słowacji (31,5%) i Słowenii (30,1%), zaś najniższą (poniżej 15%) – w Holandii i Grecji. Średnio w UE-27 było to 22,5%. W 2020 r. Polsce sektor I zatrudniał 9,2% ogółu pracujących i był to jeden z najwyższych wskaźników wśród krajów UE. Wyższym udziałem pracujących w tym sektorze cechowały się tylko gospodarki Rumunii (22,2%), Bułgarii (16,9%) i Grecji (10,0%). Dla porównania, sektor ten zapewniał mniej niż 1,5% ogólnego zatrudnienia w takich krajach, jak: Malta, Niemcy, Belgia i Luksemburg.

Ubóstwo (C.10 Poverty)

W większości państw członkowskich Unii Europejskiej wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym jest wyższy wśród mieszkańców wsi niż miast. W 2019 r. w UE-27 odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym według stopnia urbanizacji[3] (people at risk of poverty or socialexclusion by degree of urbanisation) wynosił (w stosunku do całej populacji zamieszkałej na danym obszarze urbanizacyjnym): 21,3% na obszarach przeważająco miejskich (PM), 19,2% na obszarach pośrednich (P) oraz 22,4% na obszarach przeważająco wiejskich (PW). W Polsce w 2019 r. odsetek osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym według stopnia urbanizacji wynosił: 13,0% (1 677 tys. osób) na obszarach przeważająco miejskich (PM), 15,5% (1 355 tys. osób) na obszarach pośrednich (P) oraz 24,1% (3659 tys. osób) na obszarach przeważająco wiejskich (PW).

Produkt krajowy brutto na osobę (C.09)

Wzrost PKB na osobę w Polsce latach 2014-2021 był jednym z najwyższych wśród krajów członkowskich UE. Wyniósł 29,4% przy średniej dla UE- 27 na poziomie 9,4. Ponadto warto podkreślić, że biorąc pod uwagę wyłącznie większe porównywalne z polską gospodarki, Polska znalazła się wśród czterech państw o najwyżej dynamice wzrostu PKB (obok Irlandii, Rumunii i Litwy). Roczna stopa wzrostu wahała się w tym okresie w Polsce od 1,4% w 2013 r. do 5,3% w 2018 r. i 6,1% w 2021 r. Średnia stopa wzrostu PKB dla UE-27 wyniosła w tym czasie (-)0,4% w 2012 r. i 1,9% w 2018 r. i 5,7% w 2021 r.[4]. PKB na osobę w Polsce w 2021 r. wyniósł 13,5 tys. EUR według cen bieżących. Stanowiło to niewiele ponad 48% średniej UE-27. W latach 2014-2021 wskaźnik ten wzrósł o 17,0%. Następuje zatem systematyczne wyrównywanie poziomu PKB na osobę w Polsce oraz UE. Pomimo tych pozytywnych tendencji jednak w dalszym ciągu

Polska należy do grupy krajów o najniższym poziomie tego wskaźnika. W 2021 r. niższy poziom PKB na osobę zanotowano tylko w Bułgarii, Rumunii a identyczny jak w Polsce w Chorwacji.

Wartość dodana brutto (GVA, C. 10)

Według sektorów

Udział rolnictwa w gospodarce narodowej jest w Polsce wyższy, niż w wielu innych krajach unijnych. Udział w tworzeniu GVA w latach 2015–2021 wzrósł o 0,4 p.p. Znaczenie rolnictwa dla tworzenia wartości dodanej jest tym samym w Polsce większe, niż w wielu innych krajach unijnych. Udział sektora trzeciego[5] w Polsce w tworzeniu wartości dodanej brutto (GVA) w 2021 r. wyniósł 63,8%. Z kolei sektor drugi partycypował w wytworzeniu 33,5% GVA, a pierwszy – w 2,7%[6]. Udział sektora pierwszego w tworzeniu GVA jest w Polsce o około połowę wyższy od średniej dla UE-28 (2019: UE-28, – 1,7%, od 0,6% w Belgii do 4,8% w Rumunii)[7]. W latach 2010 – 2021 zmiany udziału poszczególnych sektorów były stosunkowo niewielkie. Zwiększył się udział sektora drugiego o 0,7 p.p. kosztem spadku udziału sektora trzeciego o 0,2 p.p. i pierwszego o 0,5 p.p. Była to konsekwencja wzrostu GVA w sektorze drugim o 82,7%, oraz w sektorze trzecim o 77,8% i w sektorze pierwszym o 49,2% (w cenach bieżących). Bezwzględna zmiana udziału sektora pierwszego w tym okresie była stosunkowo niewielka – spadek o 0,5 p.p., jednak oznacza to względną redukcję udziału tego sektora w tworzeniu GVA w latach 2010-2021 o ponad 15%.

Według województw/regionów

Struktura polskiej gospodarki jest istotnie zróżnicowana w układzie regionalnym. W części województw udział sektora trzeciego kształtuje się na poziomie powyżej 65%. W regionie warszawskim stołecznym jest to nawet 80%. Do województw „usługowych" zaliczają się takie województwa jak: małopolskie, zachodniopomorskie, lecz także lubelskie. Sektor drugi jest istotny w takich województwach jak: śląskie, mazowiecki(e) regionalny/(e), lubuskie (udział sektora drugiego w strukturze GVA powyżej 40%). To województwa „przemysłowe". Wreszcie sektor pierwszy, najwyższy udział posiada w takich województwachjak: mazowieckie , podlaskie, warmińsko-mazurskie, lubelskie i świętokrzyskie. To z kolei województwa rolnicze.

GVA w rolnictwie

Wielkość globalna wartości dodanej brutto w polskim rolnictwie w latach 2012-2021 uległa dość istotnym zmianom (w cenach bieżących). W 2012 r. wynosiła 47,3 mld zł, w 2015 r. – 42,8 mld zł (spadek o 9,5% w stosunku do 2012 r.), natomiast w kolejnych latach następował systematyczny wzrost do 58,2 mld zł w 2020 r. i 61,7 mld zł w 2021 r. (wzrost o 30,4% w stosunku do 2012 r.)

Tak znaczące zmiany w ciągu jednego roku zarówno w zakresie wzrostu, jak i spadku GVA, są konsekwencją specyfiki produkcji rolniczej, w tym w dalszym ciągu znacznego uzależnienia jej od warunków pogodowych, jak i będących ich następstwem zmian rynkowych (głównie cen rolnych). Globalna produkcja rolnicza w latach 2012–2015 spadła o 13,5%, następnie w latach 2015-2017 wzrosła o 17,4%, i ponownie wzrosła w latach 2018 – 2020 o 12,4%. Z kolei drugi agregat wyznaczający poziom GVA, czyli zużycie pośrednie, wykazywało stosunkowo niewielkie zmiany w latach 2012, by wzrosnąć w latach 2015-2020 o ok. 10,0%.

Dochód narodowy

Dochód narodowy brutto (ang. Gross National Income, DNB) w Polsce w latach 2012-2020 wzrósł z 1.522,7 mld złotych do 2.242, 3 mld zł, czyli o 47,3%[8]. Z uwagi na to, że w tym samym czasie wzrosły także zobowiązania jednostek krajowych wobec podmiotów zagranicznych[9] o 16,4%, (z 72,5 mld w 2012 r. do 84,4 mld zł w 2020 r.), produkt krajowy brutto (ang. *Gross Domestic Product, PKB*) w analizowanym okresie wzrósł o 45,9 %. W przeliczeniu na EUR wzrost polskiego PKB w latach 2012-2020 wyniósł łącznie 47,0% w cenach bieżących i 30,0 % według standardu siły nabywczej[10].

Inne rodzaje działalności zarobkowej

Infrastruktura turystyczna (C.31 Tourism infrastructure)

Bazę noclegową turystyki ogółem w Polsce w 2020 r. (dane GUS), stanowiło 10291 obiektów, w tym 3 990 obiekty hotelowe (hotele, motele, pensjonaty, i inne obiekty hotelowe) oraz 6301 obiektów określonych jako pozostałe, (w tym 645 kwater agroturystycznych). Ogółem dysponowano 775,3 tys. miejscami noclegowymi, w tym w obiektach hotelowych znajdowało się 354,6 tys. miejsc, a w kwaterach agroturystycznych było 11,7 tys. miejsc (1,5% ogółu miejsc noclegowych). W porównaniu z rokiem 2012, liczba miejsc noclegowych ogółem wzrosła o blisko 100,0 tys., w tym w obiektach hotelowych o 90,5 tys.,

a w kwaterach agroturystycznych o 0,6 tys. Przeciętnie w 2020 r. na jeden obiekt turystyczny ogółem przypadało 75,3 miejsca. Na obiekt hotelowy przypadało 88,9 miejsca, a na kwaterę agroturystyczną 18,1 miejsc noclegowych. W porównaniu z rokiem 2012 najbardziej wzrosła liczba zespołów domków turystycznych, hosteli, pensjonatów, pokoi gościnnych oraz hoteli. Rozmieszczenie obiektów turystycznej bazy noclegowej jest nierównomierne. Najwięcej z nich jest skupionych w województwie pomorskim (15,1%), zachodniopomorskim (14,4%), małopolskim (13,2%) oraz dolnośląskim (9,8%).Według danych Eurostatu na terenie Polski w 2019 r. znajdowało się 1,4% miejsc noclegowych ogółu państw UE-27. W regionach przeważająco wiejskich zlokalizowanych było 41,8% ogółu miejsc noclegowych w Polsce, w regionach pośrednich 32,6%, natomiast w rejonach przeważająco miejskich 25,7%.

[1] Rocznik statystyczny rolnictwa. GUS, Warszawa

[2] https://land.copernicus.eu/dashboards/clc-clcc-2000-2018

[3] Eurostat [ilc_peps 13]. W odniesieniu do stopnia urbanizacji porównaj w: B. Chmielewska, J.St. Zegar: *Procesy konwergencji i dywergencji wsi i reszty społeczeństwa w zakresie dochodów*. Rozdział 5 [w:] Polska wieś 2018. Raport o stanie wsi. Redaktorzy naukowi: J. Wilkin, I. Nurzyńska. FDPA. Wyd. Nauk. Scholar, Warszawa 2018, s. 111-134 oraz S. Kalinowski: *Ubóstwo wiejskie. Ewolucja zjawiska, jego przyczyny, formy i przestrzenne zróżnicowanie*. Rozdział 7 [w:] Polska wieś 2020. Raport o stanie wsi. Redaktorzy naukowi: J. Wilkin, A. Hałasiewicz. FDPA. Wyd. Nauk. Scholar, Warszawa 2020, s. 139-153.

[4] https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do. [19.04.2022].

[5] Podział gospodarki na trzy sektory: I: rolnictwo, leśnictwo, rybactwo; II: górnictwo, przemysł, budownictwo; III: pozostałe działy gospodarki, wywodzi się od takich ekonomistów jak Allan Fisher (1895 – 1976), Colin Clark (1905 – 1989) oraz Jean Fourastié (1907 – 1990). Współcześnie górnictwo z reguły zaliczane jest do sektora drugiego (wtórnego).

[6] GUS, Polska – wskaźniki makroekonomiczne, https://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/.

[7] European Commission, *Common context indicators for rural development programs (2014-2020), C.10 - Structure of the economy*, CAP Context indicators – 2019 update. June 2020. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/cap-context-indicators-table_2019_en.pdf. [26.08.2020]. W Luksemburgu udział sektora pierwszego w tworzeniu GVA wyniósł 0,3%.

[8] W cenach bieżących.

[9] Inaczej ujmując wzrosło ujemne saldo dochodów z zagranicy.

[10] Standard siły nabywczej – *Purchasing Power Standard (PPS)*. Niższa dynamika polskiego PKB wg PPS, niż według cen bieżących, była następstwem osłabieniakursu złotego w stosunku do euro.

2.1.SO8.2 Identyfikacja potrzeb

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR
CS 8.P 1.	Poprawa dostępu do internetu o wysokiej wydajności	krytyczna (+++)	Nie
CS 8.P 10.	Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich	pożądana (+)	Częściowo
CS 8.P 11.	Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 8.P 12.	Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność	pożądana (+)	Tak
CS 8.P 13.	Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat	poza priorytetyzacją	Częściowo

CS 8.P 14.	Reorientacja zawodowa rolników i przebranżowienie przedsiębiorców	poza priorytetyzacją	Nie
CS 8.P 15.	Wsparcie eksperckie dla beneficjentów niebędących rolnikami	poza priorytetyzacją	Nie
CS 8.P 2.	Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: drogi	wymagana (++)	Nie
CS 8.P 3.	Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: gospodarka wodno-ściekowa	wymagana (++)	Częściowo
CS 8.P 4.	Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 8.P 5.	Poprawa dostępu do usług transportu publicznego	pożądana (+)	Nie
CS 8.P 6.	Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie opieki, zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego	wymagana (++)	Nie
CS 8.P 7.	Poprawa dostępu do usług komercyjnych	pożądana (+)	Częściowo
CS 8.P 8.	Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym	wymagana (++)	Częściowo
CS 8.P 9.	Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów	krytyczna (+++)	Częściowo

Inne uwagi związane z oceną potrzeb.

-

2.1.SO8.4 Logika interwencji

Forma interwencji	Typ interwencji	Kod interwencji (państwo członkowskie) – nazwa	Wspólny wskaźnik produktu
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.10. - Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi	O.22. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji infrastrukturalnych
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.6.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.6.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.7.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.7.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.9. - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.1. - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)	O.31. Liczba wspartych lokalnych strategii rozwoju (LEADER) lub działań przygotowawczych

RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.2. - Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	O.28. Liczba wspieranych grup producentów oraz organizacji producentów
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI	O.1. Liczba projektów grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI)

Przegląd

Zdiagnozowane na obszarach wiejskich skumulowane niekorzystne czynniki w postaci niedostatecznej jakości oraz dostępności infrastruktury prowadzą do deprywacji materialnej mieszkańców obszarów wiejskich z powodu niskich płac, polaryzacji w rozwoju obszarów wiejskich oraz niekorzystnych zmian demograficznych na tych obszarach. W szczególności chodzi tu o infrastrukturę techniczną (drogi – głównie gminne i powiatowe, infrastrukturę wodno-ściekową, infrastrukturę umożliwiającą korzystanie z szybkiego i stabilnego łącza sieci Internet), społeczną i zdrowotną oraz sportowo-rekreacyjną, a także utrudniony dostęp do nich oraz do usług publicznych (szczególnie transportowych, opieki zdrowotnej, kultury). Czynnikiem niekorzystnie wpływającym na rozwój obszarów wiejskich jest również mała liczba wysokiej jakości i stabilnych miejsc pracy poza sektorem rolniczym.

Równocześnie obszary wiejskie dysponują dużym potencjałem rozwojowym m.in. w zakresie lokowania inwestycji, rozwoju sektora wypoczynku i wolnego czasu, produkcji energii odnawianej (a tym samym zielonych miejsc pracy), a także gospodarki obiegu zamkniętego czy pozainstytucjonalnych usług opiekuńczych.

W swoich rekomendacjach Komisja Europejska zwróciła uwagę na potrzebę inwestowania w modernizację i rozwój infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich, w tym m.in. na rozwój sieci wodno-kanalizacyjnych i Internetu szerokopasmowego w celu poprawy potencjału tych obszarów dla inwestowania.

Zidentyfikowane w oparciu o analizę SWOT dla celu szczegółowego 8 potrzeby będą w ramach Planu adresowane w taki sposób aby zaspokoić potrzeby w zakresie jakości życia i pracy producentów rolnych, generujących miejsca pracy i dochód oraz mieszkańców małych miejscowości zarówno tych starszych jak i młodszych. Przy programowaniu wsparcia brano pod uwagę doświadczenia z lat 2004-2020 gdzie łączna kwota przeznaczona, z budżetu UE (EFRROW i Polityka Spójności), na rozwój obszarów wiejskich – infrastruktura techniczna (wodno-kanalizacyjna, modernizacja i budowa dróg lokalnych, internetu szerokopasmowego, mała infrastruktura sportowa i turystyczna, zagospodarowanie przestrzeni publicznej, budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej, w tym świetlice wiejskie), tworzenie i rozwój przedsiębiorczości oraz aktywizacja społeczności wiejskiej, to prawie 12 mld euro.

CS 8.P 9.Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów

W przyjętej w Planie strategii w tym zakresie brano pod uwagę potencjały małych miejscowości wiejskich, dane demograficzne oraz uwarunkowania w zakresie społecznej i technicznej infrastruktury obszarów wiejskich oraz stopień jej modernizacji i rozwoju. Planując wsparcie uwzględniono także możliwości finansowania z innych mechanizmów krajowych i UE. Dodatkowym istotnym elementem jest ograniczony budżet EFRROW oraz obwarowania związane z minimalnymi progami wydatkowymi dla niektórych kierunków interwencji. Rozważając wszystkie te czynniki, a także uwarunkowania wynikające z określonych dla WPR celów szczegółowych, z których większość dotyczy sektora rolno-spożywczego, przyjęto że ze środków WPR rozwijany będzie potencjał dla tworzenia nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich przede wszystkim w sektorze rolno-spożywczym, a pozostałe środki publiczne (w tym również funduszy UE) będą realizowały cele związane z pozarolniczym rynkiem pracy. Dlatego właśnie wsparcie w ramach Planu skupiono na rozwoju i modernizacji przetwórstwa (RHD, małe przetwórstwo, zakłady przetwórcze w ramach interwencji Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości – w i poza gospodarstwem (I 10.6.1., I 10.6.2., I 10.7.1., I 10.7.2), podmiotach prowadzących usługi dla rolnictwa i leśnictwa (I 10.9), a także rozwoju różnych form współpracy rolników – co do zasady interwencje te realizują inne potrzeby, przy czym, mają także dodatkowy wpływ na przedsiębiorczość. Dodatkowo, z myślą o budowaniu stabilnych miejsc pracy i rozwoju odpornych i silnych małych i średnich przedsiębiorstw, zaprogramowano interwencje w ramach podejścia LEADER (I 13.1.), która umożliwi najbardziej precyzyjne wsparcie oparte o identyfikację rzeczywistych nisz rynkowych na danym obszarze. Dotychczasowe bardzo pozytywne doświadczenia LEADER w tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na

obszarach wiejskich uzasadniają konieczność realizacji tego podejścia w przyszłości. Jak wskazuje praktyka, dzięki wsparciu LEADER w PROW 2014-2020 (skierowanemu do mieszkańców obszarów wiejskich) powstało zdecydowanie więcej miejsc pracy niż działaniu służącemu dywersyfikacji działalności rolniczej. Co więcej, koszt utworzenia i utrzymania miejsca pracy w ramach LEADER jest zadecydowanie niższy, co dodatkowo uzasadnia proponowane podejście. Tak ukształtowane podejście do rozwoju potencjału ekonomicznego obszarów wiejskich jest spójne ze strategicznym podejściem przyjętym w Polsce i zapewnia komplementarność i efektywność wykorzystania środków w obszarze tworzenia miejsc pracy i rozwoju przedsiębiorczości na wsi, z innymi politykami krajowymi (Polski Ład) i UE (KPO i polityka spójności). Ze środków polityki spójności proponuje się m.in. wspierać aktywizację zawodową osób bezrobotnych, poprawę sytuacji na rynku pracy osób ubogich pracujących i zatrudnionych na umowach cywilnoprawnych, samozatrudnienie, realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej w ramach sieci EURES oraz tworzenie warunków do zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3 – jako element aktywizacji zawodowej osób, które dotychczas samodzielnie sprawowały opiekę nad takimi dziećmi w domu. Uzupełnieniem tego rodzaju działań mają być przedsięwzięcia wspierane ze środków KPO m.in. na rzecz wsparcia publicznych służb zatrudnienia, wsparcie inwestycyjne dla podmiotów ekonomii społecznej, doposażenie pracowników/ przedsiębiorstw umożliwiającym pracę zdalną (w zakresie: doradztwa dla firm, szkoleń dla pracowników oraz zakupu licencji/oprogramowania).

CS 8.P 11.Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzację i wykorzystanie potencjału endogenicznego

Rozwój obszarów wiejskich w Polsce jest oparty o potencjał endogeniczny (środowisko naturalne, lokalne tradycje historyczne, kulturowe i kulinarne, atrakcyjne położenie geograficzne dla rozwoju turystyki). W dużym stopniu opiera się na innowacjach, a obecnie wdrażany jest proces ucyfrowienia tych terenów. W ramach Planu kontynuowane będzie wdrażanie instrumentów wsparcia rozwoju lokalnego wykorzystujących potencjały lokalne oraz wsparcie dla wdrażania innowacyjnych rozwiązań i ucyfrowienia małych miejscowości wiejskich. Potrzeba będzie realizowana poprzez interwencję (I 13.1.) LEADER/RLKS, gdzie wsparcie jest zapewnione dla wdrożenia lokalnych strategii rozwoju (LSR), projektowanych oddolnie i uwzględniających warunki naturalne oraz potencjał gospodarczy, kulturowy oraz społeczny (zasoby ludzkie) umożliwiający rozwój terenu objętego LSR. Wsparcie w ramach LSR będzie udzielane na projekty z zakresu krótkich łańcuchów dostaw żywności, tworzenie i rozwój przedsiębiorczości, w tym wdrożenie innowacyjnych rozwiązań w zakresie usług opiekuńczych, gospodarki wolnego czasu, poszukiwania rozwiązań na dostarczenie usług publicznych dla lokalnej społeczności, w tym z zastosowaniem rozwiązań cyfrowych. Wsparcie zostanie zapewnione także dla opracowania koncepcji inteligentnej wsi, w tym w zakresie rozwiązań w obszarze rozwoju biogospodarki i gospodarki obiegu zamkniętego z uwzględnieniem rozwiązań zielonych i cyfrowych. Komplementarnymi działaniami wykorzystującymi potencjał drzemiący w biogospodarce będą interwencje takie jak dot. usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (I 10.9), gdzie przewiduje się podniesienie poziomu przedsiębiorczości w zakresie usług leśnictwa, a także z zakresu produkcji biomasy na cele nierolnicze dla przemysłu chemicznego czy farmaceutycznego, które przewidziane są w interwencjach zakładających wsparcie dochodów z produkcji lnu, konopi włóknistych, ziemniaków skrobiowych. Dodatkowo promocja produkcji wysokobiałkowego materiału paszowego, który może zastąpić pasze importowane oparte na soi projektowane jest w interwencji Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno.

Rozwój biogospodarki będzie się odbywał poprzez zagospodarowanie biomasy odpadowej z przemysłu spożywczego, które zakładane są dla celu nr 3 dzięki wsparciu rozwoju współpracy w ramach łańcucha dostaw wartości (dotacja) - w gospodarstwie oraz poza gospodarstwem oraz rozwoju współpracy w ramach łańcucha wartości - instrumenty finansowe – w gospodarstwie i poza gospodarstwem ((I 10.6.1., I 10.6.2., I 10.7.1., I 10.7.2). Aby zapewnić osiągnięcie celu jako kryterium wyboru przyjęto przetwarzanie odpadów żywności na biokomponenty dla sektora nieżywnościowego lub przetwarzanie produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych np.: na bioprodukty czy biogaz. Umożliwi to optymalne wykorzystanie odpadów biomasowych z przemysłu spożywczego.

Planuje się też rewitalizację małych miejscowości wiejskich poprzez budowę i modernizację małej infrastruktury publicznej, co przyczyni się do zwiększenia przewag konkurencyjnych małych miejscowości wiejskich (I. 10.10). Wdrożenie koncepcji inteligentnej wsi umożliwi wykorzystanie potencjału sektora rolnego (odpady z produkcji wykorzystywane do produkcji energii cieplnej, wykorzystanie nowej

organizacji dostaw produktów żywnościowych na rynek lokalny, inne wykorzystanie odpadów i produktów ubocznych z produkcji rolnej np. produkcja ekologicznych opakowań) do budowy samowystarczalnych, lepiej zorganizowanych i dobrze zsieciowanych społeczności wiejskich. Uzupełniająco, poza Planem realizowane w ramach programów finansowanych z Polityki Spójności, KPO oraz z budżetów samorządów wzmocnione zostaną procesy cyfryzacyjne (m.in. poprzez dalszy rozwój sieci szerokopasmowych), poprawiona organizacja rynków lokalnych z uwzględnieniem obszarów wewnętrznych (tereny graniczne między gminami, powiatami i województwami) oraz zewnętrznych (tereny przygraniczne w Polsce i państwach ościennych) potencjałów dla rozwoju krótkich łańcuchów dostaw produktów żywnościowych i nieżywnościowych. Ten potencjał obszarów granicznych (często zmarginalizowanych) będzie się przyczyniał do rozwoju gospodarczego i kulturowego tych terenów. Ważnym elementem wsparcia, uzupełniającym interwencje Planu będzie pomoc na rozwój turystyki, w tym na poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań dla rozwoju gospodarki wolnego czasu (krótkie urlopy, wyjazdy weekendowe), szczególnie w obszarach o mniej korzystnym położeniu geograficznym dla rozwoju turystyki. Te element wsparcia będą uzupełnione o inwestycje w lokalną infrastrukturę techniczną (gospodarka wodno-ściekowa i drogi lokalne) oraz nowe rozwiązania poprawiające warunki mobilności społeczności lokalnych i potencjalnych turystów odwiedzających małe miejscowości wiejskie. Środki spoza Planu będą też kierowane na zapewnienie odpowiedniej jakości usług publicznych na obszarach wiejskich. Bardzo istotnym uzupełnieniem realizacji tej potrzeby jest wdrożenie RLKS w formule wielofunduszowej. W perspektywie 2021-2027 aż 10 z 16 województw zdecydowało się na wsparcie lokalnych grup działania w ramach programów regionalnych. Takie skoordynowane podejście pozwoli na kompleksową realizację rozwoju lokalnego w oparciu o lokalnie zdiagnozowane problemy i potencjały.

CS 8.P 3.Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: gospodarka wodno-ściekowa

Potrzeba jest realizowana w ramach Planu poprzez interwencję na rzecz budowy i rozwoju infrastruktury na obszarach wiejskich – budowa przydomowych oczyszczalni ścieków (I. 10.10). Umożliwi to rozwiązywanie problemów z zapewnieniem odbioru ścieków z gospodarstw domowych na obszarach o rozproszonej zabudowie gdzie doprowadzenie sieci kanalizacyjnej jest mało efektywne i wymaga ponoszenia bardzo wysokich kosztów. Bedzie to uzupełnieniem dotychczas realizowanych w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich inwestycji w sieci wodno-kanalizacyjne na obszarach wiejskich. Warto wskazać, że budżet PROW 2014-2020 na ten cel został zwiększony w okresie przejściowym (lata 2021-2022), co umożliwia zaspokojenie pilnych potrzeb małych miejscowości wiejskich w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej. Uzupełniająco infrastruktura sieciowa w tym obszarze będzie modernizowana i rozwijana w ramach KPO i Polityki Spójności (dla gmin objętych obszarem aglomeracji miejskich). W ramach KPO, w Komponencie B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności" zaplanowano do realizacji Inwestycje w zrównoważoną gospodarkę wodno-ściekową na terenach wiejskich. Szczegółowy zakres operacji finansowanych z KPO obejmował będzie budowę, rozbudowę lub modernizację systemów zaopatrzenia w wodę lub odprowadzania ścieków na terenach wiejskich. Możliwe będzie również finansowanie operacji związanych z promocją racjonalnej gospodarki wodą i ściekami, a także infrastruktury wykorzystującej rozwiązania cyfrowe jak np. montaż/wymiana wodomierzy na urządzenia pozwalających na zdalne odczyty, tworzenie systemów teleinformatycznych do zarządzania gospodarką wod.-kan. Preferencje przy wyborze operacji dotyczyć będą gmin charakteryzujących się najniższymi wskaźnikami zwodociągowania oraz tych, których zdolność inwestycyjna jest niewystarczająca do samodzielnej realizacji inwestycji. Co istotne, inwestycje te ukierunkowane są na obszary wiejskie poza aglomeracjami. Jednocześnie w ramach programu Polski Ład inwestycje w zakresie gospodarki wodno - ściekowej są współfinansowane przez budżet krajowy.

CS 8.P 4.Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej

Modernizacja infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej była wspierana w ramach wsparcia rozwoju obszarów wiejskich od roku 2002 w Polsce zarówno w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich (II filar WPR), jak i w oparciu o środki z funduszy strukturalnych (Polityka Spójności). Biorąc pod uwagę dynamiczny rozwój turystyki w Polsce a także diagnozowanie potrzeb w tym zakresie na poziomie lokalnym, w ramach Planu przewidziano wsparcie dla rozwoju małej infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej w ramach interwencji (I 13.1.) LEADER/RLKS. Komplementarnie rozwój infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej m.in. na obszarach wiejskich będzie wspierany w ramach Polityki Spójności z programów rozwoju regionalnego oraz w ramach programów współpracy przygranicznej. Rozwój w tym obszarze będzie też finansowany z Programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027.

Dodatkowo wsparcie w zakresie usług w tym dotyczących budowy lub modernizacja infrastruktury kulturalnej i turystycznej oraz budowy lub modernizacja infrastruktury sportowej jest realizowane w oparciu o środki Polskiego Ładu.

CS 8.P 8.Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym

W Planie poza wsparciem dla tworzenia organizacji producentów rolnychoraz interwencji Współpraca Grup EPI bezpośrednio wsparcie na promowanie różnych form współpracy zaplanowano w ramach interwencji (I 13.1.) Leader/ RLKS oraz w zakresie wdrażania koncepcji inteligentnej wsi (I. 10.10). Realizacja wspólnych przedsięwzięć na poziomie lokalnym przyczyni się do większej integracji społeczności mieszkańców małych miejscowości wiejskich. Dodatkowo realizacja wspólnych projektów w ramach formalnych i nieformalnych form współpracy będzie się przyczyniać do ograniczenia zjawiska wykluczania i defaworyzowania grup w niekorzystnej sytuacji np.: mniejszości etnicznych, kulturowych, wiekowych, osób z ograniczeniami ruchowymi, osób poszukujących pracy, kobiet oraz młodzieży z rozwoju społeczno – gospodarczego obszarów wiejskich. Uzupełnieniem będą wspólnie realizowane, przez formalne grupy współpracy (I 13.5., I. 13.2), projekty w ramach innych dostępnych funduszy krajowych, UE i innych zagranicznych dedykowanych na rozwój lokalny (np. środki norweskie czy szwajcarskie).

CS 8.P 7.Poprawa dostępu do usług komercyjnych

Zdiagnozowane na obszarach wiejskich skumulowane niekorzystne czynniki w postaci: niedostatecznej infrastruktury technicznej (drogi, gospodarka wodno- kanalizacyjna, Internet), społecznej i zdrowotnej oraz sportowo-rekreacyjnej, utrudnionego dostępu do niej oraz usług publicznych (szczególnie transportowych, opieki zdrowotnej, edukacji, kultury – co dotyczy w dużej mierze kobiet), a także mała liczba wysokiej jakości miejsc pracy poza sektorem rolniczym prowadzą do wyludniania się i marginalizacji dużej części obszarów wiejskich i nadmiernej migracji do ośrodków miejskich. W celu zachęcenia mieszkańców wsi do pozostania na obszarach wiejskich konieczne jest podjęcie działań zmierzających do zniwelowania różnic rozwojowych miasto-wieś poprzez zauważalną poprawę warunków życia.

Poprawa dostępu do usług publicznych na obszarach wiejskich zdecydowanie postępuję, jednak potrzeby w tym zakresie wzrastają jeszcze szybciej. Tym samym, tam gdzie to możliwe, konieczne jest uzupełnienie podaży usług ofertą podmiotów komercyjnych np. w obszarze: opieki (nie tylko nad dziećmi, ale również osobami z niepełnosprawnościami), edukacji oraz kultury. Ogromne znaczenie ma też dostęp do pozostałych usług np. usług rzemieślniczych, usług związanych z utrzymaniem dobrego stanu zdrowia, rehabilitacją oraz usług związanych z zaopatrzeniem w towary pierwszej potrzeby (sklepy spożywcze, drogerie, apteki itp.) a także usług związanych z rozrywką lub kulturą. Zapewnienie dostępu do usług komercyjnych na obszarach wiejskich zostanie osiągnięte poprzez wieloaspektowe wsparcie przedsiębiorczości. Stworzenie bogatej komplementarnej oferty usług odpłatnych zdecydowanie polepszy warunki życia i może zniwelować różnice rozwojowe między lokalnymi ośrodkami miejskimi oraz obszarami wiejskimi, co z kolei może przyczynić się do rezygnacji z ewentualnych planów zmiany miejsca zamieszkania dotychczasowych mieszkańców wsi. Najistotniejsze wydaje się w tym przypadku podejście zintegrowane do tego zagadnienia – stworzenie pełnej oferty tzn. od miejsc pracy, zapewnienie opieki dla niesamodzielnych członków rodzin aby osoby w wieku produkcyjnym mogły być aktywne zawodowo, a ponadto aby lokalny rynek oferował szeroki zakres usług (rynek niemal samowystarczalny) aby do minimum ograniczyć konieczność korzystania z usług oferowanych przez podmioty znacznie oddalone.

Wsparcie w zakresie poprawy dostępu do usług będzie realizowane w Planie poprzez wdrożenie wsparcia na tworzenie i rozwój ,np. drobnej przedsiębiorczości (mikro i małe przedsiębiorstwa) w ramach interwencji (I 13.1.) LEADER/RLKS. Zakres tematyczny wsparcia dla przedsiębiorców jest bardzo szeroki, aby z kolei zakres wsparcia w poszczególnych LSR mógł być maksymalnie dopasowany do potrzeb lokalnych. Z uwagi na procesy demograficzne zachodzące na obszarach wiejskich (np. starzenie się społeczeństwa) przewiduje się, iż duże zainteresowanie będzie dotyczyło wsparcia na podjęcie działalności gospodarczej w zakresie świadczenia usług opiekuńczych (również w gospodarstwach rolnych), rehabilitacyjnych, zdrowotnych itp. (rozwój srebrnej gospodarki-).

Dodatkowo pośrednio w zakresie usług dla rolnictwa i leśnictwa (I 10.9), dla których oferuje się wsparcie w ramach instrumentów finansowych, zapewniony będzie dostęp do tego rodzaju usług (ze szczególnym

uwzględnieniem technologii cyfrowych). Umożliwi to zwiększenie efektu skali w zakresie dostępności usług komercyjnych w mniejszych miejscowościach (powiat, gmina).

Poza planem wsparcie na tworzenie i rozwój przedsiębiorczości, w tym w zakresie rozwoju usług komercyjnych realizowane będzie w ramach Krajowego Programu Odbudowy (KPO) oraz Polityki Spójności (w szczególności w zakresie polityki terytorialnej w ramach celu 5. „Europa bliższa obywatelom", oraz celu 4. „Europa o silniejszym wymiarze społecznym" także w ramach RLKS). Wsparcie w tym zakresie będzie udzielane zarówno na poziomie regionalnym (także w ramach RLKS), jak i na poziomie krajowym. Na poziomie krajowym planowane jest wspieranie samozatrudnienia w postaci mikropożyczek. Wsparcie ma objąć również szkolenia (podnoszenie, zmiana kwalifikacji), rozwój kompetencji cyfrowych oraz kompetencje specjalistyczne. Ponadto realizowane będą np. działania społeczno-edukacyjne mające na celu zwiększenie dostępu do miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz działania wspierające równość szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy.

CS 8.P 10.Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich

Przedsięwzięcia na rzecz integrowania społeczności lokalnych, w tym integrowania grup osób defaworyzowanych i wykluczonych np. kobiet, realizowane są w podejściu LEADER/RLKS (I 13.1.), które jest najlepszym narzędziem do aktywizacji, integrowania i prowadzenia działań informacyjno-edukacyjnych na poziomie lokalnym. Dodatkowo, w perspektywie 2021-2027 aż w 10 województwach będzie realizowany w formule wielofunduszowej co pozwoli na większą koordynację i synergię działań finansowanych z różnych funduszy. Wsparcie w ramach EFRROW będzie miało znaczenie uzupełniające i integrujące wszelkie działania w tym zakresie na obszarach wiejskich. Zakresem wspieranym tylko w ramach EFRROW jest wsparcie kierowane do grupy społecznych osób będącej w niekorzystnej sytuacji jaką są rolnicy niskotowarowi. Dla nich dedykowane jest wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej dodatkowej do działalności rolniczej np. w postaci krótkich łańcuchów żywnościowych (KŁŻ), agroturystyki, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych, itp. Dodatkowo w ramach realizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych zapewnione są elementy poprawiające dostępność infrastruktury publicznej dla grup osób z niepełnosprawnościami. Ponadto wsparcie obejmie inne grupy osób w niekorzystnej sytuacji np.: kobiety, osoby poszukujące pracy (w tym osoby zamieszkujące osiedla po-PGR), migrantów lub mniejszości kulturowe, zdiagnozowane na obszarze objętym, daną LSR. Uzupełniająco promocja realizacji wspólnych projektów w ramach formalnych i nieformalnych grup współpracy będzie się przyczyniać do poprawy partycypacji grup defaworyzowanych i osób wykluczonych w rozwoju lokalnym.

Ponadto w ramach programów krajowych i UE ukierunkowanych na wzmacnianie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie edukacji, podnoszenia umiejętności cyfrowych oraz zapewnienia dostępu do usług publicznych, szczególna uwaga skoncentrowana jest na kwestiach ograniczania zjawiska defaworyzacji i wykluczenia m.in. poprzez poprawę dostępności infrastruktury technicznej i społeczno – kulturalnej dla osób słabo zintegrowanych społecznie w tym z niepełnosprawnościami. Wspierane jest także poszukiwanie rozwiązań cyfrowych i informacyjnych w przestrzeni publicznej poprawiających dostęp do informacji i usług na odległość a także poprzez programy edukacyjne, w tym w przedszkolach i szkołach podnoszących wiedzę na temat zjawiska wykluczania oraz na temat rodzajów defaworyzacji (ekonomiczny. zdrowotny, kulturowy, językowy, czy związany z płcią).

Obszar ten będzie wspierany przede wszystkim w ramach Polityki Spójności, w szczególności w ramach polityki terytorialnej poprzez realizację celu 4. Cel „Europa o silniejszym wymiarze społecznym". Na poziomie regionalnym przewiduje się wsparcie w zakresie aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy, znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza: kobiet, osób młodych, osób starszych, osób długotrwale bezrobotnych i osób o niskich kwalifikacjach, osób odchodzących z rolnictwa, migrantów, zapewnienie większego dostępu do stabilnego zatrudnienia oraz możliwości podnoszenia kompetencji i kwalifikacji dla osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych; Na poziomie regionalnym przedsiębiorcy i pracownicy będą mogli korzystać ze wsparcia szkoleniowego i doradczego na zasadach analogicznych jak w perspektywie finansowej 2014-2020; W odniesieniu do wsparcia samozatrudnienia, planowane jest zwiększenie roli instrumentów finansowych w postaci mikropożyczek, dostępnych z poziomu krajowego.

W obszarze włączenia społecznego, na poziomie krajowym realizowane będą w szczególności działania dot. opracowania i wdrożenia nowych narzędzi wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin (w tym wdrożenie instrumentu zatrudnienia wspomaganego), aktywizacji społeczno-zawodowej więźniów, wzmacniania potencjału instytucji pomocy społecznej, poprawy funkcjonowania systemu wsparcia

ekonomii społecznej, koordynacji przez Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej (ROPS) działań w obszarze włączenia społecznego, zapewnienia dostępu dla podmiotów ekonomii społecznej (PES) do zwrotnych instrumentów finansowych, wsparcia osób zarządzających przedsiębiorstwami społecznymi, a także wzmocnienia procesu deinstytucjonalizacji. Na poziomie regionalnym będzie realizowane wsparcie skierowane do m.in. osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, społeczności marginalizowanych i osób biernych zawodowo, oraz służące poprawie dostępu do szerokiego katalogu usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, czy przeciwdziałaniu ubóstwu energetycznemu oraz wsparcie bezpośrednie podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

CS 8.P 12.Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność

Potrzeba jest istotna ze względu na niekorzystne zmiany demograficzne na obszarach wiejskich (depopulacja) - odpływ szczególnie ludzi młodych do miast, które charakteryzują się lepszym dostępem do usług publicznych, komercyjnych oraz rynku pracy. Sposobem przeciwdziałania temu zjawisku jest tworzenie korzystnych warunków do życia na obszarach wiejskich. Równolegle należy zabiegać o zainteresowanie rozwojem lokalnym młodych kobiet i mężczyzn oraz włączyć ich w oddolny proces zarządzania tym rozwojem poprzez zachęcanie ich do członkostwa w organizacjach pozarządowych, w tym aktywnego udziału w działalności LGD albo partnerstwach przygotowujących lub wdrażających koncepcje inteligentnej wsi. Aktywne uczestnictwo w życiu społeczności buduje poczucie sprawczości, tożsamości lokalnej oraz wzmacnia relacje z jej członkami, co pośrednio przekłada się na odłożenie ewentualnej decyzji o zmianie miejsca zamieszkania (migracje). Oprócz tworzenia atrakcyjnych warunków życia ograniczenie depopulacji możliwe jest dzięki bezpośredniemu wsparciu tworzenia nowych miejsc pracy. W perspektywie 2023-2027 planuje się zatem utrzymanie oferty w postaci premii na złożenie działalności gospodarczej, a także wparcie na realizację działań aktywizujących i oddolnie realizowanych wspólnych inicjatyw w zakresie rozwoju lokalnego, zachowania i ochrony tradycji historycznej i kulturowej danego obszaru w ramach interwencji (I 13.1.) LEADER/RLKS.

CS 8.P 13.Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat

Rozwój wiedzy i umiejętności w zakresie: wykorzystania rozwiązań cyfrowych, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, zrównoważonego gospodarowania zasobami (żywność, woda, energia itp.), wiedzy konsumenckiej (czytanie etykiet, świadome zakupy) ma będzie mieć znaczenie dla zrównoważonego, przyjaznego środowisku procesu transformacji obszarów wiejskich w kierunku inteligentnej zielonej i cyfrowej gospodarki. Wymaga to zapewnienia odpowiednio dostosowanych do potrzeb poszczególnych grup społecznych w niekorzystnej sytuacji (osoby starsze, młodzież i dzieci, kobiety, rolnicy, przedsiębiorcy, osoby poszukujące pracy, osoby z ograniczeniami ruchowymi, osoby marginalizowane i wykluczane) programów edukacyjno – informacyjnych. Potrzeby takie najlepiej są identyfikowane na poziomie lokalnym gdzie wiedza o warunkach życia, poziomie integracji w społeczeństwie, poziomie wiedzy w zakresie ochrony środowiska, poziomie umiejętności cyfrowych, czy wiedzy na temat przedsiębiorczości są znane wśród społeczności lokalnych. Dlatego najbardziej dostosowanym instrumentem do planowania takich przedsięwzięć jest LEADER/RLKS (I 13.1.), który w okresie 2021-2027 będzie realizowany wielofunduszowo, co powinno wpłynąć na większą koordynację i synergię podejmowanych działań. W Polsce z powodzeniem od roku 2004 wdrażane są w ramach LEADERA projekty z zakresu rozwijania miękkich kompetencji mieszkańców obszarów wiejskich m.in. w obszarze podejmowania działalności gospodarczej, czy umiejętności wykorzystania w sposób zrównoważony zasobów naturalnych i materialnych danego obszaru. W Planie zaprojektowano kontynuację tych działań. Niemniej aby osiągnąć lepszy efekt szczególnie w obszarze podnoszenia wiedzy i świadomości w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu , podnoszenia umiejętności cyfrowych, zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, wiedzy konsumenckiej niezbędne jest wdrożenie kompleksowych programów horyzontalnych o zasięgu krajowym czy regionalnym, które w sposób jednolity zapewnią wiedze w powyższych obszarach. Komplementarnie do działań podejmowanych w ramach LEADERA, na poziomie regionalnym i lokalnym planowane są działania informacyjno-edukacyjne m.in. z zakresu podnoszenia wiedzy i świadomości konsumentów o produktach lokalnych i sposobach zdrowego odżywiania, w ramach sieci KSOW+.

Dodatkowo poza planem w ramach realizowanych kampanii edukacyjno – informacyjnych na poziomie kraju, regionów i lokalnie w gminach kontynuowane będą programy edukacyjne z zakresu ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu, zrównoważonego gospodarowania zasobami (marnowanie żywności) podnoszenia wiedzy konsumentów o produktach, w tym żywnościowych. Programy te realizowane są ze środków budżetu krajowego (Minister Środowiska i Klimatu, Minister Zdrowia, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej), z budżetów samorządów województw i gmin a także ze środków przedsiębiorstw zainteresowanych inicjatywami na rzecz podnoszenia wiedzy i świadomości obywateli. W zakresie podnoszenia umiejętności cyfrowych realizowane są i będą programy edukacyjne w przedszkolach i szkołach a także programy społeczne dla osób starszych wykluczonych cyfrowo. Programy te są realizowane z budżetów gmin. Dodatkowo szkolenia z umiejętności cyfrowych realizowane były i będą kontynuowane w ramach Polityki Spójności w ramach celu „Europa o silniejszym wymiarze społecznym', której ważnym elementem są działania związane z podnoszeniem, zdobywaniem lub zmianą kwalifikacji (reorientacja zawodowa) oraz szkolenia dla przyszłych i obecnych przedsiębiorców w zakresie zwiększającym ich umiejętności prowadzenia działalności gospodarczej. Ten zakres wsparcia może również być oferowany LSR planowanych do realizacji w ramach RLKS wdrażanego w pełnej, wielofunduszowej formule.

2.1.SO8.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego

-

2.1.SO8.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu

Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu dla tego celu szczegółowego

Wskaźniki rezultatu [zalecane wskaźniki rezultatu dla tego celu szczegółowego zaznaczono pogrubioną czcionką].	Wartość docelowa
R.10 CU PR - Lepsza organizacja łańcucha dostaw Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR	0,68 %
R.15 CU - Energia odnawialna pochodząca z rolnictwa i leśnictwa oraz innych źródeł odnawialnych Objęte wsparciem inwestycje w zdolności w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym z biomasy (w MW)	91,70 MW
R.27 CU - Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej	3 753,00
R.37 CU - Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich Nowe miejsca pracy wspierane w ramach projektów WPR	104 899,00
R.38 CU - Zakres LEADER Odsetek ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego	91,45 %
R.39 CU - Rozwój gospodarki wiejskiej Liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw biogospodarki rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR	1 863,00
R.40 CU - Inteligentna transformacja gospodarki wiejskiej Liczba wspartych strategii inteligentnych wsi	1 126,00
R.41 CU PR - Łączenie obszarów wiejskich w Europie Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	37,32 %
R.42 CU - Promowanie włączenia społecznego Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	266 477,00

Uzasadnienie celów końcowych i powiązanych celów pośrednich

R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR**.**

Przyjęcie przedmiotowego wskaźnika wydaje się intuicyjne, wręcz obowiązkowe z uwagi na potrzeby zdiagnozowane na obszarze całego kraju w zakresie niedostatecznego dostępu do pozarolniczych miejsc pracy (w szczególności miejsc pracy lepszej jakości) oraz potrzeby dywersyfikacji działalności na obszarach wiejskich poprzez rozwój przedsiębiorczości. Wskaźnikiem tym będą objęte operacje, w wyniku realizacji których zostanie osoba zatrudniona (w przeliczeniu na pełen etat na okres jednego roku) oraz operacje, w ramach których nastąpi samozatrudnienie w wyniku podjęcia pozarolniczej działalności gospodarczej przez beneficjenta. Natomiast w przypadku operacji realizowanych w zakresie rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych, podjęcie działalności dodatkowej do działalności rolniczej będzie uznawane jako utworzenie 0,5 miejsca pracy. W ramach przyjętych do realizacji LSR planowane jest utworzenie 5 056 miejsc pracy.

R.38 Zasięg inicjatywy LEADER: odsetek ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego

Wyłonione potrzeby wynikające z analizy SWOT do celu 8. są potrzebami powszechnymi tj. występującymi na obszarze niemal całego kraju, przy czym potrzeby te są szczególnie istotne na obszarach wiejskich. Tym samym w przyjętej wartości wskaźnika R 38 jako podstawę wyliczeń wzięto pod uwagę przede wszystkim liczbę ludności zamieszkującej na obszarach wiejskich. Należy jednak mieć na uwadze specyfikę podejścia LEADER, które jest kierowane do społeczności zamieszkujących na obszarach powiązanych funkcjonalnie zarówno wiejskich i miejskich. Dlatego w przypadku Interwencji LEADER jako definicję obszarów wiejskich przyjęto obszar całego kraju z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców. Powyższa definicja jest kontynuacją rozwiązania stosowanego w okresie programowania 2014-2020, które w ocenie państwa członkowskiego jest adekwatne do oczekiwań interesariuszy podejścia LEADER oraz szerzej RLKS. Zastosowanie tego rozwiązania jest uzasadnione także wysokim poziomem zaangażowania ludności wiejskiej w realizację podejścia LEADER w latach 2007-2020, które przekładało się na pokrycie obszaru uprawnionego do wsparcia sięgającego nawet 90%. Zgromadzony potencjał, zarówno w LGD finansowanych z EFRROW oraz innych funduszy(EFRM, EFS oraz EFRR) jest wartością istotną, zasobem o który trzeba dbać oraz z którego należy korzystać planując rozwój obszarów wiejskich szczególnie w zakresie potrzeb społeczno-gospodarczych, na których skupia się Cel 8. Przyjęcie powyższego rozwiązania, w postaci odmiennej niż w pozostałych interwencjach, rozszerzonej definicji obszarów wiejskich, miało jednak zdecydowany wpływ na wartości przyjęte do wyliczeń szacunkowej wartości przedmiotowego wskaźnika, bowiem liczba ludności uprawnionej do wsparcia w ramach interwencji zdecydowanie wzrosła.

Innym czynnikiem determinującym jego wysokość jest dostępność środków w planie strategicznym WPR. Przewiduje się przeznaczenie ponad 8% środków II filara na wdrażanie podejścia LEADER, co oznacza, zmniejszenie poziomu finansowania względem okresu poprzedniego, co bezpośrednio przekłada się na konkurencję w dostępie do wsparcia LSR oraz możliwość wystąpienia obszarów pozbawionych wsparcia. Tym samym procentowa wartość ludności objętej strategiami prawdopodobnie również ulegnie zmniejszeniu względem poprzedniego okresu programowania.

Biorąc powyższe pod uwagę planowany poziom pokrycia w wysokości 91,45% uzyskano poprzez obliczenie stosunku szacowanej liczby mieszkańców objętych planowanymi strategiami (rozróżnienie 12 grup strategii różniących się wielkością liczby ludności objętej daną strategią oraz oszacowanie ilości strategii w danej grupie) oraz liczby mieszkańców obszarów wiejskich (stosując wyżej opisaną definicję obszarów wiejskich).

Biorąc pod uwagę powyższe czynniki oraz dane dotyczące liczby ludności objętej LSR-ami w latach poprzednich wartość wskaźnika R 38 określono na poziomie 91,45%.

R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, które powstały dzięki wsparciu w ramach WPR

Wskaźnik R.39 powiązany jest zarówno z realizacją celu 3 jak i celu 8.

Wspieranie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, włączając w to biogospodarkę i zrównoważoną gospodarkę leśną jest jednym z celów, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Wsparcie zostało ukierunkowane na te interwencje,

które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie zidentyfikowanych w celu 8 potrzeb i realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT.

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

I.10.9 Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa - Instrumenty finansowe

Poziom przedsiębiorczości na obszarach wiejskich jest niski, prowadzi tam działalność ok. 30% wszystkich przedsiębiorstw. Działalność gospodarcza na terenach wiejskich jest ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego oraz stanowi siłę napędową gospodarki wiejskiej, dzięki której przezwyciężyć można niekorzystne zjawiska, takie jak: bezrobocie i marginalizacja wsi, niskie dochody rodzin rolniczych oraz monofunkcyjność obszarów wiejskich. Taka działalność dywersyfikuje źródła dochodów na wsi. Ważnym kierunkiem rozwoju jest sektor biogospodarki.

Mając na uwadze nadwyżki zatrudnienia w rolnictwie, wzrost liczby osób poszukujących pracy poza sektorem rolnym oraz niedostateczną liczbę atrakcyjnych pozarolniczych miejsc pracy konieczne jest wspieranie rozwoju wszelkiego rodzaju działalności gospodarczej. Wsparcie w tym zakresie pozwoli nie tylko na poprawę struktury zatrudnienia, ale pozwoli także na wykorzystanie endogenicznego potencjału oraz zróżnicowanie gospodarki wiejskiej. Ponadto wzrost możliwości podjęcia działalności gospodarczej lub zatrudnienia pozwoli na zwiększenie dochodów w gospodarstwach domowych, także rodzin posiadających małe gospodarstwa rolne, których kondycja ekonomiczna nie pozwala na uzyskanie dochodów pozwalających godną egzystencję. W tym celu niezbędne jest zapewnienie możliwości przekwalifikowania się (reorientacja zawodowa).

Planuje się wsparcie 500 podmiotów w ramach rozwoju usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa. Jako forma wsparcia zostały zaproponowane instrumenty finansowe, ze względu na nie wystarczający kapitał na inwestycje.

I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)

W ramach przyjętych do realizacji LSR planowane jest wsparcie 1 135 przedsiębiorstw wiejskich.

R. 40. Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: Liczba wspartych strategii inteligentnych wsi

Wspieranie rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich jest jednym z celów, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR. Strategie inteligentnych wsi tworzone przez społeczność wiejską promują lokalne inicjatywy mające na celu znalezienie praktycznych rozwiązań dla wyzwań gospodarczych, społecznych lub środowiskowych oraz jak najlepsze wykorzystanie nowych możliwości. Na realizację tego wskaźnika bezpośredni wpływ ma instrument **I.10.10. Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi.**

Przewiduje się, iż skutecznym narzędziem stosowanym w rozwoju obszarów wiejskich może być koncepcja inteligentnej wsi, których tworzenie wykorzystuje lokalny potencjał by w sposób oddolny aktywnie kreować rozwój lokalny. Cechami koncepcji inteligentnej wsi jest innowacyjność i oddolność, która zapewnia najlepsze dopasowanie nowego sposobu rozwiązywania zidentyfikowanych lokalnych problemów przy wykorzystaniu posiadanych zasobów.

I.10.10. Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi.

Analiza SWOT wskazała, że Polska jest krajem o małych zasobach wodnych. W naszej strefie klimatycznej potrzeby wodne roślin są zaspokajane głównie wodami opadowymi. Jednocześnie cechą charakterystyczną tego klimatu jest nierównomierny rozkład opadów atmosferycznych i w konsekwencji występowanie okresów nadmiernego i niedostatecznego uwilgotnienia. Prognozuje się także, że w najbliższych latach skutki zmian klimatu mogą stać się bardziej odczuwalne i mogą m.in. obejmować większą intensywność opadów mogącą powodować powodzie o każdej porze roku, a także częstsze występowanie susz. Wyzwaniem pozostaje zatem okresowe przeciwdziałanie powodziom oraz skutkom suszy w małych miejscowościach na obszarach wiejskich w tym wykorzystanie wód opadowych i roztopowych, jak również urządzenie przestrzeni publicznej mające na celu przeciwdziałanie „betonowaniu". Jednocześnie w ramach przedmiotowej analizy zidentyfikowano problemy energetyczne oraz dostęp do różnego rodzaju zasobów odnawialnych na obszarach wiejskich.

Wobec powyższego w ramach obszaru B przewiduje się realizację wdrożenia wybranych elementów koncepcji inteligentnych wsi. Zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami planowane są w szczególności inwestycje w zakresie nowoczesnej infrastruktury, w tym infrastruktury służącej adaptacji do zmian

klimatu i ochrony środowiska (np. poprzez budowę instalacji odnawialnych źródeł energii, zbiorników retencyjnych w celu gromadzenia wód opadowych i roztopowych oraz budownictwo pasywne).

Zakładane wsparcie w ramach tego działania pozwoli na realizację 18 projektów związanych z wdrażaniem elementów koncepcji inteligentnej wsi. Realizacja interwencji w obszarze B ma charakter pilotażowy i w każdym województwie przewiduje się realizację wybranych elementów jednej koncepcji inteligentnej wsi, w zakresie elementów dla których inwestorem może być gmina lub związek międzygminny.

Dodatkowo na wskaźnik ten wpływa interwencja **I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)**, gdzie po wyborze LSR planowane jest wsparcie 1 108 strategii inteligentnych wsi.

R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR

Rozwój lokalny na obszarach wiejskich jest jednym z celów, który będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR i jednocześnie wpłynie na ograniczenie wyłączenia społecznego. Wsparcie zostało ukierunkowane na te obszary, które w największym stopniu pozwolą na zaspokojenie potrzeb zidentyfikowanych w celu 8 jak również w celu 4 oraz realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT. Na realizację tego wskaźnika bezpośredni wpływ ma instrument **I.10.10. Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi**.

W ramach obszaru A na obszarach wiejskich zakłada się budowę systemów indywidualnego oczyszczania ścieków. Pozwoli to na rozwiązanie problemu z zapewnieniem odbioru ścieków z gospodarstw domowych na obszarach o rozproszonej zabudowie, gdzie doprowadzenie sieci kanalizacyjnej jest nieefektowne i nieopłacalne. Wskazać należy, że w szczególności na obszarach wiejskich (tj. poza obszarami aglomeracji) nadal istnieją duże potrzeby w zakresie związanym z odprowadzaniem ścieków bytowych. W skali całego kraju systemem przydomowych oczyszczalni ścieków powinno dodatkowo zostać objęte blisko 24% mieszkańców obszarów wiejskich. System ten powinien zostać najbardziej rozbudowany i powinien wzrosnąć w zależności od województwa od 9 do 40 punktów procentowych. Z przeprowadzanych analiz wynika, że systemem przydomowych oczyszczalni ścieków mogłoby zostać objęte nawet 3,5 mln mieszkańców obszarów wiejskich.

Zakres interwencji obejmuje realizację 711 projektów w ramach przydomowych oczyszczalni ścieków. Szacuje się, że projekty te pozwolą na lepszy dostęp do usług i infrastruktury dla 5 161 860 osób zamieszkujących obszary wiejskie, co stanowi 25,38% całej ludności zamieszkującej na obszarach wiejskich.

Dodatkowo na wskaźnik ten wpływa interwencja **I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)**, gdzie po wyborze LSR planowane jest, że ok. 2,4 mln osób skorzysta z lepszego dostępu do usług i infrastruktury.

R.42.Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.

Zastosowania ww. wskaźnika jest nieodzowne z uwagi na bardzo społeczny charakter wsparcia oferowanego w ramach celu 8. Jednocześnie wskaźnik ten jest bardzo trudny do agregacji na poziomie krajowym bez ryzyka podwójnego liczenia tych samych osób, które mogą być objęte różnymi projektami włączenia społecznego. Dlatego proponuje się zawężenie katalogu grup w niekorzystnej sytuacji do: osób z niepełnosprawnościami, kobiet, migrantów, rolników niskotowarowych lub osób poszukujących zatrudnienia np. mieszkańców osiedli po-PGR. Na wzrost wartości wskaźnika wpływa liczba osób objętych projektami włączenia społecznego (a nie osoby realizującej dany projekt).

Ponadto oddolne podejście inicjatywy LEADER powoduje duże zróżnicowanie terytorialne diagnozowanych grup społecznych – grup osób w niekorzystnej sytuacji wynikające ze specyficznej sytuacji danego obszaru. Po wyborze LSR szacowane jest, że wspartych projektami włączenia społecznego zostanie ok. 266 tys. osób.

R.10 - Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR.

Wskaźnik R.10 wpisuje się w cel 3 i 8. W zakresie celu 8 na wskaźnik ten wpływa wyłącznie interwencja **I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)**, gdzie po wyborze LSR planowane jest wsparcie 302 gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR.

R.15 - Energia odnawialna pochodząca z rolnictwa i leśnictwa oraz innych źródeł odnawialnych: objęte wsparciem inwestycje w zdolności w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym z biomasy (w MW).

Wskaźnik R.15 wpisuje się w cel 4 i 8. W zakresie celu 8 na wskaźnik ten wpływa wyłącznie interwencja **I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)**, gdzie po wyborze LSR planowane jest wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych, w tym z biomasy, na poziomie 5 MW.

R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej

Wskaźnik R.27 odnosi się zarówno do realizacji celu 4, jak również celu 5, 6, 8 i 10.

W zakresie celu 8 na wskaźnik ten wpływa wyłącznie interwencja **I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)**, gdzie po wyborze LSR planowane jest wsparcie 435 operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej.

2.1.SO8.9 Uzasadnienie alokacji finansowej

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 8 została określona w oparciu o kalkulację kosztów realizacji potrzeb, które nie będą adresowane w ramach innych programów krajowych i UE. Wielkości budżetu programu Polski Ład, Krajowego Planu Odbudowy i Odporności (KPO) (w ramach KPO na przedsięwzięcia związane z rozwojem rolnictwa i obszarów wiejskich alokowano ponad 1 mld euro)oraz Polityki Spójności (w ramach Umowy – Partnerstwa na lata 2021-2027 alokacja na realizację operacji na obszarach wiejskich wynosi około 10 mld euro). Dodatkowo w procesie kalkulacji alokacji przeznaczonej na niezaadresowane w innych politykach i programach potrzeby brano pod uwagę dostępność innych źródeł krajowych budżetowych, w tym samorządowych, możliwości finansowania prywatnego oraz inne zagraniczne środki bilateralne. Na moment przekazania do Komisji Europejskiej programów regionalnych Fundusze Europejskie dla Województw łączny budżet przeznaczony na rozwój lokalny kierowany przez społeczność wszystkich 10 województw, które będą wdrażały rozwój lokalny kierowany przez społeczność wynosił około 345 mln euro łącznie zfunduszy EFS+ oraz EFRR.

2.1.SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

2.1.SO9.1 Streszczenie analizy SWOT

2.1.SO9.1.1 Mocne strony

-wdrożone prawodawstwo wspólnotowe (bezpieczeństwo i kontrola żywności, jakość żywności, ochrona i nadzór nad zwierzętami, zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin). (str. 3)
-kontrola żywności. (str. 4)
-dobra dostępność żywności. (str. 5)
-standardy jakości żywności (str. 12, czwarty akapit)
-rosnący sektor systemów jakości żywności (str. 8)
-zaangażowanie organizacji producentów w rozwój systemów jakości żywności (str. 16)
-relatywnie niski poziom zużycia środków ochrony roślin (str. 16 drugi akapit, 17)
-Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin (str. 19)
-kontrola stosowania środków ochrony roślin (str. 20)
-publiczne doradztwo rolnicze (str. 21)
-struktura rolnictwa sprzyjająca różnorodności biologicznej (str. 22)
-wyłączenie spod chemicznej ochrony obszarów szczególnie wrażliwych (str. 16 drugi akapit)
-zaplecze badawcze, systemy wspomagania decyzji w ochronie roślin (str. 22)
-duży potencjał produkcyjny rolnictwa i duży rynek wewnętrzny (str. 23)
-monitoring wód w odniesieniu do pozostałości środków ochrony roślin (str. 21)
-duża liczba gospodarstw utrzymujących zwierzęta zainteresowana poprawą ich dobrostanu (str. 23)
-Banki Żywności/organizacje pozarządowe redystrybuujące żywność, zaangażowane w działania przeciwdziałające marnowaniu żywności (str. 23)
-Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego na lata 2021-2027 (str. 24)

2.1.SO9.1.2 Słabe strony

-wysokie i stabilne zużycie antybiotyków w chowie zwierząt, brak systemu monitoringu na poziomie gospodarstw (str. 26)
-rosnąca antybiotykooporność (str. 28)
-mała wiedza rolników, konsumentów na temat antybiotykoodporności (str. 28)
-konieczność stałego aktualizowania i pogłębiania wiedzy u lekarzy weterynarii stosujących antybiotykoterapię (str. 28 trzeci akapit)
-nieprawidłowy sposób odżywiania się (str. 29)
-mała popularność systemów żywności wysokiej jakości (str. 32)
-stwierdzane przypadki skażenia środowiska i żywności środkami ochrony roślin (str. 33 drugi akapit)
-niedostateczna wiedza producentów nt. chemizacji rolnictwa i korzyści z produkcji zrównoważonej (str. 33 czwarty akapit)
-wysokie koszty i ograniczona skuteczność biologicznej ochrony roślin niewystarczająca wiedza konsumentów na temat cech i korzyści z żywności wytworzonej w ramach systemów jakości (str. 53 ostatni akapit, 54)
-niewystarczająca współpraca pozioma i w łańcuchu żywnościowym (str. 33 trzeci akapit, 35 ostatni akapit)
-wysokie koszt przestawienia produkcji zwierząt na wyższy dobrostan (str. 35 czwarty akapit)

-mało gospodarstw uczestniczących w chowie zwierząt przy podwyższonym dobrostanie (str. 35 szósty akapit)
-wysokie straty i duża ilość marnowanej żywności (str. 36 trzeci akapit)
-małe wykorzystanie potencjału ekologicznych trwałych użytków zielonych do produkcji zwierzęcej (str. 12 trzeci akapit)

2.1.SO9.1.3 Szanse

-nowe trendy konsumenckie dot. żywności i żywienia (str. 44)
-zainteresowanie konsumenta kwestiami dobrostanu zwierząt w tym ograniczeniem w ich hodowli środków przeciwdrobnoustrojowych (str. 54 ostatni akapit)
-zmiany zwyczajów żywieniowych (str. 46)
-zrównoważona dieta (str. 48)
-zmiana świadomości uczestników łańcucha żywnościowego (str. 41 pierwszy akapit)
-zintegrowane podejście, „Jedno zdrowie" (str. 49)
-upowszechnienie alternatywnych działań ograniczających stosowanie antybiotyków u zwierząt (str. 51)
-upowszechnienie alternatywnych działań ograniczających chemizację rolnictwa (str. 52)
-integrowana ochrona roślin zmniejszająca presję rolnictwa na środowisko (str. 50)
-zainteresowanie rolników biologicznymi metodami ochrony roślin (str. 52 ostatni akapit)
-rosnący dochód i bogacenie się społeczeństwa (str. 53)

2.1.SO9.1.4 Zagrożenia

-zmiany klimatu - nowe choroby i szkodniki roślin (str. 54)
-malejąca liczba dostępnych środków ochrony roślin (str. 54)
-wzrost odporności na środki ochrony roślin (str. 55)
-konkurencja cenowa z krajami o niższych standardach (str.37 i 38)
-wzrost zużycia środków ochrony roślin (str. 56)
-zmiany w strukturze gospodarstw, ograniczające bioróżnorodność i dobrostan zwierząt, koncentracja produkcji zwierzęcej (str.36 i 37)
-koncentracja produkcji zwierzęcej (str. 57)

2.1.SO9.1.5 Inne uwagi

W celu określenia najważniejszych kierunków interwencji środkami publicznymi w rolnictwie i na obszarach wiejskich, w Polsce przygotowano dokument diagnostyczny pn. *Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023*-2027. Dokument ten obrazuje sytuację w odniesieniu do 48 wspólnych dla całej UE wskaźników kontekstu, w zakresie sytuacji ekonomicznej, środowiskowo – klimatycznej oraz społecznej polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. Dokument ten powstał w oparciu o dane pochodzące ze statystyk publicznych oraz dane monitoringowe i badania instytucji naukowych, a także informacje sprawozdawcze gromadzone w związku z wdrażaniem wsparcia na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Poniżej zaprezentowano syntetyczne podsumowanie aktualnego stanu sektora rolnego i obszarów wiejskich w Polsce w oparciu o wskaźniki rezultatu właściwe dla Celu 9, bazując na najnowszych opracowaniach KE. Poniższe informacje mogą więc różnić się od tych prezentowanych w części wskaźnikowej SFC.

Powierzchnia użytków rolnych objęta systemem rolnictwa ekologicznego (wskaźnik C.32 Agricultural area under organic farming)

W 2020 r. funkcjonowało w Polsce 18 575 ekologicznych gospodarstw rolnych. Powierzchnia użytków rolnych, na której prowadzono produkcję ekologiczną wyniosła łącznie 509,3 tys. ha (wskaźnik C.32). Gospodarstwa ekologiczne zajmowały ok. 3,3% powierzchni użytków rolnych ogółem oraz stanowiły ok. 1,3% gospodarstw rolnych w Polsce w 2020 r[1].

Średnia powierzchnia gospodarstwa, którą objęto tym systemem wyniosła ok. 27 ha UR. Gospodarstwa ekologiczne są więc prawie trzykrotnie większe od przeciętnego gospodarstwa rolnego w kraju (10,1 ha UR).

Biorąc pod uwagę powierzchnię gruntów rolnych objętą systemem rolnictwa ekologicznego, Polska zajmuje dziesiątą pozycję w UE (dot. 2020 r.). Największa powierzchnia objęta tym systemem produkcji występuje we Francji, Hiszpanii, we Włoszech oraz w Niemczech[2].

Wartość produkcji w ramach systemów jakości UE (C.34)

Żywność ekologiczna

W sektorze rolnictwa ekologicznego następuje wzrost podaży wysokojakościowych produktów ekologicznych. W 2020 r. kontrolą objęte było 18 575 gospodarstw ekologicznych o powierzchni 509,3 tys. ha (w 2012 r. odpowiednio 25 944 i 661,7 tys. ha). O rozwoju sektora rolnictwa ekologicznego w Polsce świadczy także znaczny wzrost liczby podmiotów zajmujących się przygotowywaniem produktów ekologicznych[3] z 312 w 2012 r. do 1104 w 2020 r., tj. o 10% więcej niż na koniec 2019 r. i 3,5-krotnie więcej niż na koniec 2012 r.[4]. Wzrosła liczba importerów – ze 120 w 2016 r. do 267 w 2020 r., a liczba dostawców kwalifikowanego materiału siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego – ze 143 w 2016 r. do 250 w 2020 r.

Sprzedaż żywności ekologicznej odbywa się za pośrednictwem czterech głównych kanałów dystrybucji: sprzedaży bezpośredniej (od rolników i przetwórców), sprzedaży w specjalistycznych sklepach, sprzedaży w sklepach ogólnych, w tym wielkopowierzchniowych (super- i hipermarketach) oraz sprzedaży internetowej. W Polsce istnieje około 400 sklepów wyspecjalizowanych w sprzedaży eko-żywności (sklepów posiadających w swojej ofercie minimum 51% produktów certyfikowanych), *de facto* jedna sieć specjalistycznych sklepów ekologicznych (Organic Market), ponad dwudziestu wyspecjalizowanych dystrybutorów produktów rolnictwa ekologicznego oraz znaczna ilość stoisk z produktami rolnictwa ekologicznego lub tzw. „wysp ekologicznych" w sklepach spożywczych handlujących żywnością konwencjonalną. Organizowane jest też coraz więcej stałych, regularnie powtarzanych lub okazjonalnych straganów lub bazarów z ekologiczną i regionalną żywnością[5].

Największymi dystrybutorami i konfekcjonerami produktów ekologicznych na polskim rynku są spółki Eko-Wital i Bio Planet. Pozostali główni gracze na rynku w zakresie dystrybucji produktów ekologicznych oraz konfekcjonowania produktów ekologicznych to Symbio Polska – notowana na NewConnect firma wyspecjalizowana w eksporcie polskich produktów ekologicznych (mrożone owoce), ale posiadająca także własne produkty konfekcjonowane i dystrybuowane pod marką SYMBIO. Ponadto od lat funkcjonują takie podmioty jak Natu, VictualiaSaluber, Tast, Natura, Vita Natura, Natura Avena, Agro Natura, MyEcolife, Smak Życia, Smak Natury, Dary Natury, Batom itd.[6].

W 2019 r. polski rynek handlu detalicznego produktami rolnictwa ekologicznego oszacowano na około **314 mln euro** (1,3 mld zł), ze wzrostem ok. 11% w porównaniu z rokiem poprzednim. Rynek ten stanowił ok. 0,5% całego polskiego handlu detalicznego produktami spożywczymi (w 2012 r. – 120 mln euro). Przewiduje się, co najmniej 10% wzrost rynku przez najbliższe kilkanaście lat. Przeciętne wydatki na produkty ekologiczne to 32 zł, czyli ok. 8 euro na osobę rocznie (w 2012 r. – 3 euro). Żywność ekologiczną kupuje 7% Polaków[7].

W 2019 r. europejski rynek żywności ekologicznej odnotował wzrost o blisko 8%. Sprzedaż osiągnęła kwotę 45 mld euro (w 2017 r. – 37,3 mld euro). Średnia, roczna kwota spożycia żywności ekologicznej w Europie wynosi 55,8 euro na mieszkańca, a w UE 84,4 euro. Mieszkańcy Danii i Szwajcarii wydają rocznie średnio 341 euro na mieszkańca na żywność ekologiczną[8].

Istnieją duże perspektywy rozwoju rynku żywności ekologicznej w Polsce przez następne dekady, ale obecnie jest on ciągle we wstępnej fazie rozwoju. Wyzwaniem dla rozwoju rynku żywności ekologicznej jest m.in. niska świadomość konsumentów odnośnie zasad rolnictwa ekologicznego, zalet produktów ekologicznych i sposobów ich oznaczania. Główną barierą zakupu żywności certyfikowanej jest cena.

W Polsce rynek żywności ekologicznej rozwija się wolniej niż w innych krajach europejskich. Bariery rozwoju związane są z zarówno z podażą, jak i popytem na produkty ekologiczne. Główne bariery w rozwoju sektora to niska skłonność podmiotów (np. właścicieli gospodarstw i przetwórni) do zrzeszania się w grupy, brak wyspecjalizowanych rynków hurtowych, Popyt na produkty ekologiczne jest ograniczony i skoncentrowany w dużych ośrodkach miejskich. W rezultacie w Polsce rynek produktów ekologicznych

jest słabo rozwinięty i cechuje się małą dostępnością produktów ekologicznych oraz w konsekwencji ich wysoką ceną.

Żywność tradycyjna i regionalna

Jednym ze sposobów realizacji polityki jakości żywności Unii Europejskiej jest wyróżnianie znakami potwierdzającymi wysoką jakość produktów rolnych i produktów żywnościowych pochodzących z konkretnych regionów oraz charakteryzujących się tradycyjną metodą produkcji. W europejskim systemie jakościowym zostały wyróżnione dwie zasadnicze kategorie produktów: produkty tradycyjne i produkty regionalne. Produktom tradycyjnym przyznawany jest znak Gwarantowanej Tradycyjnej Specjalności (GTS), a produktom regionalnym – znak Chronionej Nazwy Pochodzenia (ChNP) lub Chronionego Oznaczenia Geograficznego (ChOG). Polskie produkty zgłaszane są do rejestracji w Komisji Europejskiej na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych [Dz.U. 2021, poz. 224].

Łączna liczba produktów posiadających zarejestrowane nazwy geograficzne (ChNP, ChOG) i GTS w Polsce wynosi 46 [44 – żywność i 2 – napoje spirytusowe]. Ostatnimi polskimi nazwami zarejestrowanymi w 2020 r. są: podpiwek kujawski (ChOG) i miód spadziowy z Beskidu Wyspowego (ChNP). Polska pod względem zarejestrowanych produktów zajmuje 8 miejsce wśród 28 państw członkowskich UE oraz 1 miejsce wśród tzw. nowych państw członkowskich.

W Polsce rynek żywności tradycyjnej i regionalnej dopiero wchodzi w fazę rozwoju. Sytuację sektora najlepiej obrazuje fakt, że jego udział w wartości całego polskiego rynku artykułów żywnościowych i napojów wynosi poniżej 1%. Produkty zarejestrowane jako ChNP, ChOG, GTS dostępne są w ogólnopolskich sieciach handlowych, ale sprzedawane są głównie w regionalnych kanałach dystrybucji. Często sprzedawane są bezpośrednio w gospodarstwie rolnym lub w przetwórni producenta, w lokalnych punktach sprzedaży, na targach i bazarach, bez odpowiedniego wsparcia marketingowego. Barierę rozwoju stanowi niska znajomość systemu ChNP, ChOG, GTS wśród konsumentów. Działania promocyjne podejmowane przez grupy producentów, władze regionalne oraz krajowe powinny być wzmocnione. Bardzo istotna jest promocja żywności wysokiej jakości, zarówno wśród producentów jak i konsumentów, co pozwoli na dalsze zwiększanie zapotrzebowania, a co za tym idzie zwiększenie podaży produktów wysokiej jakości na rynku.

Szacowana ogólnoświatowa wartość sprzedaży produktów chronionych oznaczeniami geograficznymi w UE, według badania opublikowanego przez Komisję Europejską, wyniosła 77,1 mld euro w 2017 r. (w latach 2010-2017 wartość tego rynku wzrosła o 41,5%), co stanowi 7% wartości sprzedaży całego rynku żywności i napojów w UE. Z tej całkowitej sprzedaży wina stanowiły 51,1% (39,4 mld euro),produkty rolne i artykuły spożywcze 35,4% (27,3 mld euro), napoje spirytusowe 13,4% (10,3 mld euro) oraz wina aromatyzowane 0,1% (43 mln euro)[9].

W Polsce wartość sprzedaży produktów posiadających oznaczenia ChNP i ChOG (bez uwzględniania produktów GTS) oszacowano na 433 mln euro w 2017 r.[10]

W latach 2010-2017 wzrost wartości sprzedaży produktów posiadających oznaczenia ChNP i ChOG wyniósł 33% (z 325 mln euro w 2010 r. do 433 mln euro w 2017 r.). Głównym sektorem były napoje spirytusowe, a głównymi produktami: „Wódka Ziołowa z Niziny Północnopodlaskiej aromatyzowana ekstraktem z trawy żubrowej" oraz „Wódka polska". Sektor napojów spirytusowych odpowiadał za 75% całkowitej wartości sprzedaży produktów posiadających oznaczenia geograficzne w Polsce w 2017 roku.

Rynek żywności regionalnej i tradycyjnej powinien podlegać procesom rozwojowym z wykorzystaniem narzędzi marketingowych, uzyskać większe instytucjonalne wsparcie, w tym promocyjno-edukacyjne, zarówno ze strony podmiotów operujących na nim, jak i organizacji branżowych, samorządowych oraz państwa. Jego wzrost przyczyni się do ochrony dziedzictwa kulinarnego i kulturowego regionów, promocji tradycji i rozpowszechniania jej w UE, jak również pozwoli na wykorzystanie związanych z nim potencjalnych korzyści dla ich gospodarczego rozwoju.

Intensywność produkcji w rolnictwie (wskaźnik C.33 Farming intensity)

Intensywność produkcji w rolnictwie jest szczególnie ważna m.in. w kontekście oceny presji środowiskowej tego działu gospodarki narodowej. W związku z powyższym powinna być ona dostosowana z jednej strony do lokalnych warunków środowiskowych, w których odbywa się produkcja, z drugiej zaś

do potrzeb rynkowych i społecznych związanych z potrzebą zapewniania bezpieczeństwa żywnościowego. Intensywność produkcji (nakładowa) w rolnictwie może być definiowana jako relacja wartości nakładów na jednostkę zaangażowanego czynnika produkcji (zazwyczaj ziemi). Dane dla gospodarstw objętych rachunkowością rolną w 2016 r. wskazują, że niski poziom intensywności produkcji dotyczył prawie połowy użytkowanych gruntów rolnych (49%), średni – 36% tej powierzchni, zaś wysoki obejmował 14% areału użytków rolnych. Przeciętna wartość nakładów na jednostkę powierzchni wyniosła zaś 244 euro/ha (wskaźnik C.33) [11].

Przeciętna wartość nakładów na jednostkę powierzchni w Polsce jest niższa niż w większości pozostałych państw UE. W 2016 r., 20 państwach UE, wyróżniało się wyższą przeciętną intensywnością produkcji w rolnictwie w porównaniu do Polski [12].

Jednym z wyznaczników poziomu intensywności jest zużycie składników NPK w nawozach mineralnych. Od 2006 r. roczne zużycie azotu w nawozach mineralnych, na ogół przekracza 1 mln t. W porównaniu do okresu przedakcesyjnego, jednostkowe zużycie azotu wzrosło o ponad 20 kg/ha UR w dobrej kulturze rolnej (DKR) (z poziomu 53 kg/ha w okresie 2002–2004 do 74 kg/ha w latach 2018–2020). Zużycie nawozów mineralnych w okresie 2002-2020 wzrastało we wszystkich województwach, ale poziom i dynamika wzrostu były mocno zróżnicowane według województw. Zdecydowanie niższym zużyciem nawozów mineralnych charakteryzowały się województwa Polski południowo-wschodniej (podkarpackie, małopolskie i świętokrzyskie) oraz podlaskie (średnio w latach 2002-2020 poniżej 100 kg NPK/ha UR w DKR, ale także województwa położone na północnym-zachodzie Polski, tj. lubuskie, pomorskie i zachodniopomorskie. Natomiast wysoka intensywność produkcji roślinnej mierzona poziomem nawożenia mineralnego (ponad 150 NPK/ha UR w DKR), była w województwie kujawsko-pomorskim, opolskim i wielkopolskim[13].

Rozpiętość dawek nawozów azotowych stosowanych w polskim rolnictwie na poziomie wojewódzkim jest bardzo duża i w latach 2018–2020 mieściła się w przedziale od 41 do 110 kg N/ha UR w DKR, co wynika z bardzo dużego i pogłębiającego się zróżnicowania polskiego rolnictwa (dotyczącego m.in. profilu produkcji i poziomu specjalizacji).

Intensywność produkcji w rolnictwie w Polsce jest więc względnie niska, w porównaniu do innych krajów UE. Niski poziom intensywności produkcji dotyczy około 50% użytkowanych gruntów (opierając się na metodologii Eurostatu oraz danych FADN).

Zdrowie

Ryzyko oraz konsekwencje wynikające ze stosowania pestycydów (C.48)

Poziom zużycia

Stosowanie pestycydów w Polsce jest przeciętnie niższe niż średnia dla krajów UE. Głównymi czynnikami wzrostu ilości stosowanych środków ochrony roślin są: rosnąca siła nabywcza rolników oraz zmiany w strukturze zasiewów i agrotechnice. Zauważony wzrost stosowania ŚOR nie jest jednocześnie związany z niebezpieczeństwem dla konsumentów.

Zużycie środków ochrony roślin (ŚOR) w Polsce w okresie 2012 – 2017 (na podstawie danych Eurostatu dotyczących sprzedaży tych substancji na rynek wewnętrzny) nieznacznie rosło, od wartości 20,0 tys. ton w 2012 r. do 22,4 tys. ton w 2017 r. Trend ten jest zgodny ze zmianami w ilości sprzedanych ŚOR w innych w krajach UE, gdzie w 2012 r. wprowadzono do użytku łącznie 294,9 tys. ton fungicydów, herbicydów, bakteriocydów i insektycydów, a w 2017 r. – 305,5 tys. ton.

W latach 2018 nastąpił spadek sprzedaży środków ochrony roślin w Polsce, a następnie w latach 2019-2020 wzrost do wartości 24,6 tys. ton (wartość obejmuje całość sprzedaży – wszystkie grupy środków, powyżej dla lat 2012 i 2017 sumowane są tylko fungicydy, herbicydy i insektycydy). W Unii Europejskiej w latach 2018 i 2019 nastąpił spadek sprzedaży w porównaniu do lat 2014-2016 kiedy sprzedaż była największa. Rok 2020 to natomiast wzrost o około 9% w stosunku do roku 2019. W porównaniu do roku 2012 sprzedaż w UE jest aktualnie na podobnym poziomie – nie jest to trend rosnący. Należy też pamiętać podając wartości liczbowe oraz robiąc porównania, że aktualnie Wielka Brytania już nie jest członkiem UE.

Pod względem używania poszczególnych rodzajów ŚOR, w Polsce najpowszechniej stosowane były herbicydy (ok. 60% łącznej ilości), następnie fungicydy i bakteriocydy (33%), natomiast najmniej

stosowano insektycydów i akarocydów (średnio 6,7%). Taką strukturę zużycia ŚOR notowano również przed 2012 r.[14],[15]. W ostatniej z wymienionych grup pestycydów odnotowano wzrost z 1,29 tys. ton do 1,82 tys. ton. Nieco inaczej przedstawiają się te relacje w pozostałych krajach UE, gdzie najpowszechniej stosowanymi ŚOR są fungicydy i bakteriocydy (52% łącznej ilości), następnie herbicydy (40%) oraz insektycydy i akarocydy (8%).

Jeśli chodzi o grupy środków ochrony roślin i ich udział w sprzedaży w UE to w roku 2020 kształtuje się on następująco: PES_F – 43%, PES_H – 35%, PES_I – 14%, PES_PGR (Regulatory wzrostu roślin) – 3%, PES_ZR (Inne środki ochrony roślin) – 4%. W Polsce udział poszczególnych grup w sprzedaży w roku 2020 był taki: PES_F – 38%, PES_H – 52%, PES_I – 2%, PES_PGR – 5%, PES_ZR – 3%. Sprzedaż insektycydów w roku 2020 wyniosła 0,62 tys. ton. W roku 2019 było 2,72 tys. ton. Ponad 4-krotne obniżenie wielkości sprzedaży może być związane z wycofywaniem substancji czynnych i korzystaniem z zapasów zrobionych w poprzednim roku.

Wzrósł poziom zużycia substancji czynnej zawartej w ŚOR w latach 2012–2017. W 2017 r. dynamika zużycia osiągnęła już 114,2% średniej z lat 2011–2013. Oznacza to, że w analizowanym okresie 2012–2017, czyli w ciągu sześciu lat, ilość substancji aktywnej środków ochrony roślin wprowadzona na rynek Polski wzrosła o ponad 14% w odniesieniu do średniej za lata 2011-2013. Sprzedaż środków ochrony roślin w roku 2012 wyniosła 21.8 tys. ton, a w 2020 było to 24.6 tys. ton (wzrost o 12,8%).

Wzrost ilości stosowanych ŚOR jest konsekwencją wzrastającej siły nabywczej rolników (dopłaty UE) oraz zmian w agrotechnice. Wzrost ilości stosowanych środków grzybobójczych i zapraw nasiennych to konsekwencja wzrostu udziału w strukturze zasiewów uprawy zbóż i uproszczenia uprawy, w tym zaniechania zespołu uprawek pożniwnych. Następstwem tych uproszczeń, mających aspekt oszczędnościowy, był rozwój chorób grzybowych, które zwalcza się środkami chemicznymi. Wzrost zużycia środków owadobójczych, to z kolei następstwo wzrostu powierzchni uprawy rzepaku i rozpowszechnianiem ich chemicznej ochrony. Wzrost ilości stosowanych herbicydów, to z kolei następstwo ograniczenia upraw mechanicznych oraz nakładów pracy żywej na pielęgnację roślin uprawnych.

W 2012 r. ilość substancji aktywnej wprowadzanej na rynek polski była w przeliczeniu na powierzchnie UR niższa niż w wielu krajach UE. Należy jednak podkreślić, że wyraźny i tak silny wzrost ilości substancji aktywnych wprowadzonej na rynek polski nie jest zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia zdrowotnego i bezpieczeństwa żywności. W roku 2019 wskaźnik dla Polski wyniósł 1,67 kg s.cz./ha UAA, natomiast w UE było to 2,05 kg s.cz/ ha UAA.

Analiza zużycia ŚOR (w kg substancji czynnej na 1 ha) w poszczególnych rodzajach upraw przeprowadzona na podstawie danych GUS nie pozwala na wskazanie wyraźnych trendów zmian. W uprawach polowych na początku analizowanego okresu (2012 r.) stosowano średnio 1,39 kg substancji czynnej (s.c.), natomiast pod koniec okresu (2017 r.) było to 1,55 kg. Znacznie wzrosła ilość stosowanych ŚOR w uprawie ziemniaków (od 1,86 kg s.c./ha w 2012 r. do 3,49 kg s.c. / ha w 2017r.). Z kolei w uprawie kukurydzy zanotowano spadek (od 1,18 kg s.c. w 2012 r. do 0,75 kg s.c. w 2017 r.). Badania dotyczące zużycia środków ochrony roślin za rok 2020 dla ziemniaków wskazują, że wskaźnik zużycia s.cz w kg/ha wyniósł 3,67. Dla kukurydzy było to 0,606 kg s.cz./ha.

Zagrożenia:

Związane ze zmianami klimatu

W efekcie zachodzących zmian klimatu pojawiły się nowe szkodniki i patogeny, które dotychczas nie występowały na terenie Polski jak np. zachodnia stonka kukurydziana (pierwsze ognisko w 2005 r.), słonecznica orężówka czy omacnica prosowianka w uprawie kukurydzy bądź też choroba wirusowa – żółta karłowatość jęczmienia w uprawie jęczmienia i pszenicy [16], [17], [18], [19]. Z kolei choroby i szkodniki, które dotychczas miały niewielkie znaczenie gospodarcze zaczęły odgrywać coraz większa rolę, a prognozuje się, że ich szkodliwość będzie coraz większa.[20] Wzrost temperatury powietrza przyspiesza rozwój szkodników, zwiększając liczbę ich pokoleń w ciągu roku, a łagodne zimy nie redukują liczby szkodliwych organizmów, zarówno wśród szkodników, jak i patogenów[21].

Badanie w Polsce małej liczby próbek w kierunku pozostałości pestycydów

Zagrożeniem także jest badanie w Polsce małej liczby próbek w kierunku pozostałości pestycydów. W Polsce według raportu EFSA dotyczącego pozostałości pestycydów w żywności za rok 2019 bada się 6,8 próbki w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców, podczas gdy średnia w tym zakresie kształtuje się na

poziomie 18,6. Polska charakteryzuje się trzecim najniższym stosunkiem liczby próbek badanych w kierunku pozostałości pestycydów w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców spośród 28 krajów UE, Islandii i Norwegii.

Stale rosnąca ilość owadobójczych środków ochrony roślin

Zagrożeniem jest stale rosnąca ilość owadobójczych środków ochrony roślin sprzedawanych i zużywanych w Polsce. Wzrostowa tendencja ich zużycia jest przeciwna do jednego z celów Komisji Europejskiej wskazanego w strategii „Od pola do stołu" zakładającego do 2030 r zmniejszenie o połowę stosowania chemicznych pestycydów i związanych z nimi zagrożeń. Cel ten zakłada również zmniejszenie o połowę stosowania pestycydów najbardziej niebezpiecznych, a do takich należą zwłaszcza insektycydy.

Ryzyko:

Związane z pozostałościami pestycydów – stan aktualny wg EFSA

Według raportów Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA)[22] r. w ramach kontroli w Polsce w roku 2018 przebadano 2 436 próbek żywności, a w roku 2019 –- 2 584 próbek. Aż 98% próbek zbadanych w roku 2019 było wolnych od pozostałości środków ochrony roślin lub zawierało jedynie ich śladowe ilości. 47,5% próbek było wolnych od pozostałości lub w stężeniach poniżej granic oznaczalności metod badawczych. W 46,9% próbek oznaczono pozostałości pestycydów w stężeniach powyżej granic oznaczalności metod badawczych, lecz nieprzekraczających najwyższych dopuszczalnych poziomów. A 5,7% spośród badanych w 2019 r. próbek zawierało pozostałości pestycydów w stężeniach przekraczających najwyższe dopuszczalne poziomy pozostałości, co plasuje Polskę na trzecim miejscu w UE pod względem wysokości tego wskaźnika. Próbki wolne od pozostałości środków ochrony roślin lub zawierające ich śladowe ilości stanowiły 94,7% wszystkich prób (średnia dla UE – 95,5%). W konkluzji stwierdzono, iż oszacowane zawartości pozostałości pestycydów w żywności najprawdopodobniej nie będą stanowić zagrożenia dla zdrowia konsumentów. W 2020 r. pobrano i przeanalizowano łącznie 3246 próbek na obecność pozostałości pestycydów. W 1509 próbkach nie stwierdzono ilościowo zidentyfikowanych pozostałości (46,5% wszystkich próbek). Spośród 3246 przebadanych próbek, 1553 (47,8%) zawierało jedną lub więcej pozostałości pestycydów w granicach prawnie dozwolonych poziomów. W 184 (5,7%) spośród wszystkich próbek dopuszczalne poziomy zostały przekroczone (przekroczenia liczbowe). Przy rozszerzonej niepewności pomiarowej 50%, 112 (3,5%) próbek było niezgodnych z wymaganiami.

Sprzedaż środków przeciwdrobnoustrojowych dla zwierząt wykorzystywanych do produkcji żywności (C.47)

Aby realizować ustalone przez Komisję Europejską (KE) wytyczne w obszarze medycyny weterynaryjnej stworzono w Polsce krajowy elektroniczny system raportowania danych dotyczących wielkości obrotu produktami leczniczymi weterynaryjnymi (PLW). Na podstawie kwartalnych raportów przekazywanych przez hurtownie farmaceutyczne, generowane są roczne raporty dotyczące sprzedaży przeciwdrobnoustrojowych PLW, które są przekazywane do Europejskiego Programu Nadzorowania Konsumpcji Weterynaryjnych Produktów Przeciwdrobnoustrojowych (European Surveillence of Veterinary Antimicrobial Consumption – ESVAC). Analiza raportów ESVAC z lat 2011–2020 wykazała wzrost o 36,2 % sprzedaży przeciwdrobnoustrojowych PLW dla zwierząt wykorzystywanych do produkcji żywności w Polsce po przeliczeniu ilości substancji czynnej (mg) na jednostkę PCU[23]. W 2020 r. całkowita sprzedaż przeciwdrobnoustrojowych PLW w 31 krajach europejskich (EU-28 oraz Szwajcaria, Islandia i Norwegia), które przystąpiły do programu ESVAC była na poziomie 89,0 mg/PCU, podczas gdy w Polsce ilość sprzedanych przeciwdrobnoustrojowych PLW wyniosła 187,9 mg/PCU.

Do najczęściej sprzedawanych w latach 2011-2020 przeciwdrobnoustrojowych PLW stosowanych w leczeniu zwierząt wykorzystywanych do produkcji żywności zarówno w Europie jak i w Polsce należały tetracykliny i penicyliny. Sprzedaż tetracyklin stanowiła w Polsce w 2020 r. 24,1 % całkowitej sprzedaży przeciwdrobnoustrojowych PLW i wynosiła 45,3 mg/PCU, a penicylin – 32,5 %, co stanowiło 61,1 mg/PCU. Ilości te znacznie przewyższają sprzedaż zaraportowaną do ESVAC przez kraje europejskie w 2020 r.: tetracykliny – 23,8 mg/PCU, penicyliny – 27,7 mg/PCU. Najrzadziej sprzedawaną grupą przeciwdrobnoustrojowych PLW były cefalosporyny, których sprzedaż stanowiła w Polsce zaledwie 0,32 % całkowitej sprzedaży przeciwdrobnoustrojowych PLW. W 2020 r. w Polsce, zaraportowano sprzedaż cefalosporyn na poziomie 0,2 mg/PCU (I i II generacja) oraz 0,4 mg/PCU (III i IV generacja), ale ilość ta

stanowiła wartość dwukrotnie wyższą na tle Europy. Na wysokim poziomie również pozostaje w Polsce sprzedaż makrolidów: 24,8 mg/PCU w porównaniu do średniej europejskiej na poziomie 7,8 mg/PCU oraz fluorochinolonów – Polska: 12,9 mg/PCU; Europa: 2,3 mg/PCU. Ustabilizowała się natomiast sprzedaż przeciwdrobnoustrojowych PLW z grupy sulfonamidów: 8,1 mg/PCU, co jest poziomem zbliżonym do średniej europejskiej wynoszącej 8,8 mg/PCU.

Wprowadzenie elektronicznego monitoringu obrotu przeciwdrobnoustrojowymi PLW w Polsce umożliwia poznanie trendów i preferencji stosowania przeciwdrobnoustrojowych PLW przez lekarzy weterynarii w Polsce i określenie na przyszłość celów ograniczania stosowania PLW u zwierząt wykorzystywanych do produkcji żywności zgodnie z wytycznymi Europejskiej Agencji Leków (European Medicines Agency – EMA) oraz KE. Trendy te dla poszczególnych grup przeciwdrobnoustrojowych PLW w Polsce w latach 2011–2020 na tle Europy przedstawiają się podobnie, jednakże wyraźnie od 2016 r. w Polsce jest, przeciwnie niż w Europie, trend wzrostowy całkowitej sprzedaży przeciwdrobnoustrojowch PLW (wyrażony w mg/PCU). Niezbędne jest wdrożenie w Polsce stosownych działań monitoringowych i programów ograniczania stosowania przeciwdrobnoustrojowych PLW u zwierząt wykorzystywanych do produkcji żywności zgodnie z wytycznymi Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/6 „w sprawie weterynaryjnych produktów leczniczych" wraz z aktami delegowanymi, precyzującymi zasady raportowania danych dotyczących obrotu jak również spożycia przeciwdrobnoustrojowych produktów leczniczych.

Dobrostan zwierząt

Pomimo postępującej koncentracji produkcji zwierzęcej i spadającej liczby gospodarstw zajmujących się produkcją zwierzęcą, wciąż duża liczba gospodarstw utrzymuje zwierzęta gospodarskie, w 2016 r. było to 719 tys. Występuje także duże zróżnicowanie w wielkości tych gospodarstw zarówno w odniesieniu do powierzchni posiadanych gruntów, jak również w zakresie utrzymywanych gatunków i liczbie zwierząt. Gospodarstwa, szczególnie mniejsze, dysponują dużymi zasobami siły roboczej niezbędnej przy utrzymywaniu zwierząt. Istnieją także duże zasoby genetyczne utrzymywanych zwierząt, w tym w zakresie ras rodzimych.

Banki Żywności/organizacje pozarządowe redystrybuujące żywność

Marnotrawstwo żywności w głównej mierze jest odzwierciedleniem zachowań konsumentów, często łączonych ze świadomymi decyzjami odpowiedzialnymi za wyrzucanie produktów żywnościowych nadających się do spożycia[24].

W Polsce istotną rolę w ograniczaniu marnowania żywności odgrywają organizacje pożytku publicznego. Organizacjami społecznymi, które w Polsce już od lat prowadzą działania mające na celu ograniczenie skali marnotrawionej żywności i pomoc osobom potrzebującym są Banki Żywności, Caritas Polska, PCK czy Polski Komitet Pomocy Społecznej.

Federacja Polskich Banków Żywności zrzesza 31 Banków, które przekazują żywność do ponad 3 500 organizacji społecznych. Banki Żywności podejmują szereg aktywności w celu skutecznej dystrybucji darowizn żywności i ograniczania marnowania żywności. W 2020 roku Banki Żywności przekazały około 63 000 ton żywności wspierając 1,5 mln osób.

Redystrybucja żywności oraz dzielenie się nadwyżką żywności są skuteczną metodą ograniczającą ilość marnowanej żywności, zmniejszającą głód, niedożywienie, ilość powstających odpadów żywnościowych oraz ich niekorzystny wpływ na zmiany klimatyczne.

Nieprawidłowy sposób odżywiania się

Nadmierna konsumpcja produktów żywnościowych o wysokiej wartości energetycznej przy jednoczesnym braku aktywności fizycznej jest czynnikiem wielu chorób dietozależnych (p.., chorób układu krążenia, niektórych nowotworów złośliwych, chorób układu trawiennego, cukrzycy typu 2, osteoporozy), jak również nadwagi i otyłości. Z ogólnopolskiego, reprezentacyjnego badania stanu zdrowia ludności Polski przeprowadzonego przez GUS w 2004 roku wynika, że zbyt wysoką masę ciała (nadwagę BMI ≥ 25-29,99 lub otyłość BMI ≥ 30) miało 26,7% kobiet i 32,4% mężczyzn, w tym na otyłość cierpiało 12,5% kobiet i 12,6% mężczyzn. W badaniu przeprowadzonym dziesięć lat później wskaźniki te były już znacznie wyższe – zbyt wysoką masę ciała miało 45,7% kobiet i 62,2% mężczyzn.

Analiza spożycia żywności w Polsce w 2018 roku w aspekcie zaleceń żywieniowych rekomendowanych przez organizacje międzynarodowe, zajmujące się problematyką wyżywienia ludności (FAO, WHO) oraz polskich specjalistów z dziedziny nauki o żywieniu człowieka wykazała, że spożycie owoców, warzyw, mleka oraz ryb i owoców morza, czyli produktów korzystnie wpływających na zdrowie człowieka jest za małe, zaś mięsa czerwonego i jego przetworów – za duże.

[1] European Commission, CAP context indicators 2014–2020, 19. Area under organic farming, 2018 update, s. 2. Udział gospodarstw ekologicznych w populacji gospodarstw ogółem określono na podstawie wartości wskaźnika C.12.

[2] Willer, Helga, Jan Trávníček, Claudia Meier and Bernhard Schlatter (Eds.) (2022): The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2022. Research Institute of Organic Agriculture FiBL, Frick, and IFOAM – Organics International, Bonn, pdf version, s. 238.

[3] Zgodnie z definicją, zawartą w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007, przygotowanie oznacza działania polegające na konserwowaniu lub przetwarzaniu produktów ekologicznych lub produktów w okresie konwersji lub każde inne działanie, któremu poddawany jest nieprzetworzony produkt, niezmieniające produktu wyjściowego, takie jak ubój, rozbiór, czyszczenie lub młócenie jak również pakowanie, znakowanie lub wprowadzanie zmian w znakowaniu odnoszących się do produkcji ekologicznej.

Zgodnie z definicją, zawartą w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 podmiot oznacza osobę fizyczną lub prawną odpowiedzialną za zapewnienie zgodności z niniejszym rozporządzeniem na każdym znajdującym się pod jej kontrolą etapie produkcji, przygotowania i dystrybucji.

[4] IJHARS (2021), Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2019-2020, Warszawa.

[5] Organic Farma Zdrowia S.A. (2022), Raport skonsolidowany za 2021 rok.

[6] Organic Farma Zdrowia S.A. (2022), Raport skonsolidowany za 2021 rok.

[7] Organic Farma Zdrowia S.A. (2022), Raport skonsolidowany za 2021 rok.

[8] Na podstawie The World of Organic Agriculture – Statistics and Emerging Trends 2019.

[9] European Commission (2019), Study on economic value of EU quality schemes, geographical indications (GIs) and traditional specialities guaranteed (TSGs), Final Report, AND-International, Brussels.

[10] European Commission (2019), *Study on economic value of EU quality schemes, geographical indications (GIs) and traditional specialities guaranteed (TSGs)*, Final Report, AND-International, Brussels.

[11] Badanie intensywności produkcji całej populacji gospodarstw rolnych w kraju zostało wykonane również w ramach realizacji procedury zawężenia wyboru (ang. fine tuning) obszarów ONW. W celu wyznaczenia granicy intensywności posłużono się wartością progową kosztów materiałów-pieniężnych na 1 ha użytków rolnych. Odpowiadało to granicznej obsadzie zwierząt wynoszącej 0,9 LU na 1 ha, 15% udziałowi upraw ogrodniczych w strukturze użytków rolnych oraz 35,7% udziałowi upraw trwałych. Przekroczenie co najmniej jednego z tych trzech wskaźników techniczno-organizacyjnych skutkowało zaliczeniem gospodarstwa do zbiorowości intensywnych. Na podstawie danych z 2017 r. stwierdzono, że w posiadaniu gospodarstw intensywnych pozostawało 3,2 mln ha.

[12] European Commission, CAP context indicators, 33. Farming intensity, 2018 update, s. 2.

[13] Kopiński J., Krasowicz S.: Regionalne zróżnicowanie nawozochłonności produkcji roślinnej. (W:) Teoretyczne podstawy racjonalnego nawożenia. Studia i Raporty IUNG-PIB, 2021, 65(19): 123-149.

[14] Malinowska E., Jankowski K. Wyrębek H., Truba M. 2015. Struktura sprzedaży i zużycia środków ochrony roślin w Polsce w latach 2000-2012. Zeszyty Naukowe UP-H w Siedlcach nr 104: 173 - 184

[15] Urban S. Zmiany w zużyciu środków ochrony roślin w Polsce i ich aspekty ekonomiczne. Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Roczniki Naukowe, t. XVI, z. 6: 505 – 509.

[16] Banaszkiewicz A. 2016. Stonka kukurydziana: groźny chrząszcz na plantacjach. https://www.agrofakt.pl/stonka-kukurydziana/

[17] Bereś P.K. 2007. Słonecznica orężówka ponownie stwierdzona w Polsce. Ochr. Rośl. 11, 18–20.

[18] Bereś P.K., Kaniuczak Z. Tekiela A., Mrówczyński M., Pruszyński G., Paradowski A. 2007. Ochrona kukurydzy przed agrofagami w integrowanej produkcji. Prog. Plant Prot./Post. Ochr. Rośl. 47(4), 275–284.

[19] Korbas M. 2008. Sprawcy chorób a zmiany klimatyczne. Progress in Plant Protection/Postępy w Ochronie Roślin 48(3): 771–776.

[20] Kundzewicz Z.W, Kozyra J. 2011. Ograniczanie wpływu zagrożeń klimatycznych w odniesieniu do rolnictwa i obszarów wiejskich. Polish Journal of Agronomy, 7: 68–81.

[21] Luck J., Spackman M., Freeman A., Trębicki P., Griffiths W., Finlay K., Chakraborty S. 2011. Climate change and diseases of food crops. Plant Pathology, 60: 113–121.

[22] Medina-Pastor P, Triacchini G. 2020. The 2018 European Union report on pesticide residues in food. EFSA Journal; 18 (4): 6057; https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2020.6057

[23] ilości substancji czynnej (w mg) na jednostkę PCU jest wskaźnikiem ilustrującym faktyczne zużycie leków w chowie zwierząt gospodarskich (PCU – ang. *Population Correction Unit – masa zwierząt poddanych leczeniu)*.

[24] Tamże oraz J.Parfitt, M. Barthel, S. Macnaughton (2010), *Food waste within food supply chains: quantification and potential for chang e to 2050*, Philosophical Transactions of the Royal Society Biological Sciences 365: 3065-3081.

2.1.SO9.2 Identyfikacja potrzeb

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR
CS 9.P 1.	Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 9.P 2.	Zrównoważone stosowanie środków produkcji i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 9.P 3.	Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 4.	Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 5.	Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 6.	Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 9.P 7.	Podnoszenie świadomości uczestników rynku w celu przeciwdziałanie marnowaniu żywności	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 9.P 8.	Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji	poza priorytetyzacją	Częściowo

Inne uwagi związane z oceną potrzeb.

-

2.1.SO9.4 Logika interwencji

Forma interwencji	Typ interwencji	Kod interwencji (państwo członkowskie) – nazwa	Wspólny wskaźnik produktu
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.6 - Ekoschemat – Dobrostan zwierząt	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych

			inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	I 4.8 - Ekoschemat – Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	l 4.3 - Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
DPdecoupled	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt	l 4.4 - Ekoschemat - Biologiczna uprawa	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.1. - Poprawa infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, dostosowania produkcji do popytu w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacji kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.5. - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.6. - Badania i rozwój	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	ADVI1(47(1)(b)) - usługi doradcze i pomoc techniczna, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	TRAINCO(47(1)(c)) - szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym	I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	PROMO(47(1)(f)) - promocja, komunikacja i marketing, w tym działania i działalność ukierunkowane w szczególności na zwiększenie wiedzy konsumentów o unijnych systemach jakości i znaczeniu zdrowego odżywiania się, a także na dywersyfikację i konsolidację rynków	I.7.3. - Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

RD	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania	I 8.11. - Rolnictwo ekologiczne	O.17. Liczba hektarów lub liczba innych jednostek objętych wsparciem z tytułu rolnictwa ekologicznego
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.15 - Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.3. - Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie	I 10.4. - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.2. - Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	O.28. Liczba wspieranych grup producentów oraz organizacji producentów
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.3. - Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności	O.32. Liczba operacji lub jednostek objętych wsparciem z tytułu innego rodzaju współpracy (oprócz europejskiego partnerstwa innowacyjnego zgłaszanego w O.1)
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.4. - Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności	O.29. Liczba beneficjentów otrzymujących wsparcie na rzecz uczestnictwa w oficjalnych systemach jakości
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI	O.1. Liczba projektów grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI)
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.7 - Zobowiązania dla beneficjentów poddziałania 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności	O.29. Liczba beneficjentów otrzymujących wsparcie na rzecz uczestnictwa w oficjalnych systemach jakości
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie

			szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy

Przegląd

Głównym wyzwaniem diagnozowanym w analizie SWOT dla celu 9 jest ograniczenie stosowania antybiotyków oraz środków ochrony roślin, szczególnie w intensywnej produkcji rolniczej. W odpowiedzi na rosnące oczekiwania konsumentów co do jakości i bezpieczeństwa żywności, powstają coraz lepsze rozwiązania dotyczące produkcji zdrowej i bezpiecznej żywności, produkowanej w sposób zrównoważony, posiadającej stosowne certyfikaty i oznakowania.

Komisja Europejska w swoich rekomendacjach zwróciła uwagę na potrzebę zapewnienia dobrostanu zwierząt oraz ograniczenie stosowania antybiotyków i pestycydów a także na konieczność zapewnienia odpowiedniej informacji dla konsumentów żywności. Jednocześnie w Strategii „Od pola do stołu" wyznaczono ambitne cele w zakresie obniżania emisji gazów cieplarnianych, ograniczenia zużycia antybiotyków, środków ochrony roślin, nawozów a także zwiększenia powierzchni gruntów rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego.

CS9. P1. Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich

W związku z narastającym zjawiskiem antybiotykooporności oraz rosnącym trendem sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych, przygotowano szereg działań, głównie poza Planem, zmierzających do ograniczenia stosowania tych środków. Dzięki temu redukcja stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich będzie się odbywała wg zasady „tak mało jak to konieczne".

W ramach Planu narzędziami realizującymi potrzebę są w I filarze **I.4.6** Ekoschemat – Dobrostan zwierząt, który dotyczy zapewnienia zwierzętom m.in. swobody ruchu, zwiększonej przestrzeni bytowej oraz dostępu do środowiska zewnętrznego, a także II filarze WPR interwencja Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń, która ma promować stosowanie odpowiednich warunków chowu i utrzymania zwierząt m.in. rozrzedzenie stad i poprawę warunków w budynkach inwentarskich i na pastwiskach.

Dzięki tym interwencjom zwierzęta będą miały możliwość realizowania potrzeb behawioralnych, co wpłynie na ich lepsze samopoczucie i zdrowie. Zwiększy się również bezpieczeństwo zwierząt, co wpłynie na ograniczenie przypadków wzajemnego uszkadzania się.

Warto też wskazać, że w ramach interwencji **I.13.5** Współpraca grup EPI mogą być realizowane projekty dotyczące poszukiwania rozwiązań m.in. w zakresie ograniczania stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych w hodowli zwierząt. W ramach PROW 2014-2020 obecnie realizowany jest projekt w ramach, którego testuje się w 10 gospodarstwach rozwiązania, które maja obniżyć ilość stosowanych antybiotyków. Wyniki realizacji projektu będą udostępniane w ramach sieci KSOW+ m.in. poprzez cyfrowe platformy transferu wiedzy. Bezpośrednio do realizacji potrzeby przyczynią się zaprojektowane w ramach Planu szkolenia dla rolników, weterynarzy i doradców rolnych, a także szerokie kampanie edukacyjne skierowane do konsumentów. W przypadku szkoleń dla weterynarzy i kampanii edukacyjnych dla konsumentów, będą one częściowo realizowane w ramach KSOW+ na poziomie regionalnym.

Redukcja stosowania antybiotyków będzie wspierana przez szkolenia dla rolników realizowane w ramach interwencji **I.14.1** Doskonalenie zawodowe rolników. Tematem szkolenia będą metody chowu i hodowli stosowane w produkcji zwierzęcej zmierzające do ograniczenia stosowania antybiotyków. Zakres tematyczny obejmie zagadnienia ogólne dotyczące stosowania antybiotyków i zjawiska antybiotykoodporności a także zagadnienia szczegółowe dotyczące zapobiegania chorobom i ograniczaniu konieczności stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych w hodowlach przeżuwaczy, koni, świń i drobiu poprzez przestrzeganie wymagań higienicznych, polepszanie poziomu dobrostanu oraz stosowanie

profilaktyki oraz zasad bezpieczeństwa biologicznego. Uczestnikami szkoleń mogą być rolnicy – osoby wnioskujące o przyznanie płatności w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt. Szkolenia będą realizowane od 2024 r.

Potrzeba dotycząca redukcji stosowania antybiotyków będzie głównie realizowana w oparciu o krajowe narzędzia finansowe i prawne. Zaplanowane działania realizowane będą w trzech głównych obszarach:

1) wdrożenie zmian w przepisach prawa – zakaz stosowania antybiotyków bez uzasadnienia oraz kary finansowe nakładane na gospodarstwo – nieuchronność oraz wysokość kar będzie miała wpływ na ograniczenie stosowania antybiotyków, analogicznie jak to było w przypadku stosowania mączki kostnej jako paszy, gdzie po wprowadzeniu zakazu oraz odpowiednio wysokich kar administracyjnych, już w pierwszym roku wdrożenia przepisów obserwowano znaczne ograniczenie stosowania pasz wyprodukowanych na bazie mączki kostnej. W okresie od 2013 do 2017 roku w wyniku działań Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej i wprowadzanych zmian do przepisów krajowych zredukowano liczbę przypadków wykorzystywania pasz na bazie mączki kostnej. Taki stan utrzymał się też w roku 2021;

2) wprowadzenie rozwiązań cyfrowych – elektroniczna książka zdrowia zwierząt, gdzie będą rejestrowane wszystkie zastosowane zabiegi weterynaryjne, w danym stadzie, w tym podawanie leków. Dane do rejestru będzie wprowadzał lekarz weterynarii natomiast potwierdzać je będzie w systemie rolnik prowadzący hodowle, w której odbyła się wizyta lekarza weterynarii. Zgodnie z danymi Inspekcji Weterynaryjnej funkcjonuje ok. 700 tys. gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie oraz zwierzęta, z których lub od których pozyskane tkanki lub produkty są przeznaczone do spożycia przez ludzi. Planuje się, że wszyscy producenci, którzy są zobowiązani do

korzystania z usług weterynaryjnych zostaną włączeni do rejestru. (100%) Poprawi to przejrzystość prowadzonych działań weterynarzy w zakresie stad hodowlanych a także umożliwi utworzenie bazy danych o rzeczywistym poziomie stosowania antybiotyków (obecne dane opierają się na liczbach sprzedanych przez hurtownie preparatów, a nie na rejestrze faktycznego podania leku zwierzętom.). Rozwiązania w tym zakresie były projektowane w oparciu o metody cyfrowe i doświadczenia m.in. Włoch, gdzie wprowadzenie takiego rejestru, już w pierwszym roku przyczyniło się do ograniczenia stosowania antybiotyków.

W związku z koniecznością ograniczenia stosowania antybiotyków w produkcji zwierzęcej, w 2023 roku zostaną pozyskane dane od terenowych jednostek Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie przeciwdrobnoustrojowych produktów leczniczych stosowanych u zwierząt na poziomie gospodarstw. Pozyskane dane umożliwią opracowanie w 2023 roku krajowej strategii ograniczenia stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych, gdzie zostaną określone cele oraz przypisane im działania i metody zmierzające do osiągnięcia ograniczenia stosowania u zwierząt gospodarskich środków przeciwdrobnoustrojowych. W kolejnym kroku, w roku 2024 uruchomiony zostanie system informatyczny z elektronicznym modułem gromadzenia danych dotyczących m.in. przeciwdrobnoustrojowych produktów leczniczych stosowanych u zwierząt na poziomie gospodarstw, co umożliwi automatyczne i systematyczne pozyskiwanie danych z gospodarstw prowadzących hodowlę zwierząt i analizę tych danych pod kątem realizacji założonych w strategii celów i działań. Równolegle do ww. prac trwają prace nad krajowymi przepisami prawnymi umożliwiającymi stosowanie wyżej opisanych rozwiązań oraz działania mające na celu podniesienie wiedzy i świadomości wśród zainteresowanych stron. Podkreślić również należy, że już teraz prowadzone są działania przeciw narastaniu oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe stosowane w weterynarii, na podstawie danych z obrotu hurtowego środków przeciwdrobnoustrojowych.

3) prowadzenie ustawicznych działań szkoleniowych i doradczych – poza planowanymi w ramach PS WPR działaniami z zakresu transferu wiedzy – realizowane są szkolenia dla weterynarzy – praktyków przez Krajową Izbę Lekarzy Weterynarii oraz w zakresie przepisów prawa przez Powiatowe Inspektoraty Weterynarii. Realizowane są także szkolenia dla rolników w zakresie metod bioasekuracji, poprawy warunków życia zwierząt hodowlanych oraz znaczenia higieny w produkcji zwierzęcej. Istotnym elementem, który ma duże wpływ na postrzeganie przez producentów zasad bezpieczeństwa produkcji żywności jest wiedza i świadomość konsumentów. Dlatego także poza Planem proponuje się intensyfikację działań zwiększających wiedze konsumentów o kupowanych produktach. Obecnie Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR) testowo wdraża projekt dotyczący paszportyzacji żywności. Celem projektu, jest zapewnienie na etykiecie odpowiednich informacji, umożliwiających konsumentom uzyskanie informacji o pochodzeniu produktu i stosowanych przy jego wytworzeniu metod. W oparciu o wyniki pilotażu takie rozwiązanie zostanie wdrożone w większej skali, jako obowiązkowa forma etykietowania

produktów żywnościowych. Będą także intensyfikowane działania informacyjno – edukacyjne z wykorzystaniem instrumentów cyfrowych np. internetowych platform społecznościowych.

Komplementarnie, społeczne kampanie informacyjno-edukacyjne dotyczące m.in. bezpiecznych metod produkcji żywności, w tym w zakresie zapewnienia dobrostanu zwierząt i ograniczania stosowania antybiotyków mogą być realizowane ze środków budżetu państwa i innych polityk UE a także przez samorządy.

CS9.P2. Zrównoważone stosowanie środków produkcji i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw

Dla zwiększenia zrównoważenia w stosowaniu przemysłowych środków produkcji w rolnictwie i poprawienia bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw przewidziano szereg działań. Ograniczenie stosowania pestycydów planowane jest przez dwutorowe działanie: (i) przepisy krajowe, dotyczące środków ochrony roślin, (ii) interwencje Planu. W ramach Planu zaprogramowano interwencje na rzecz zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin oraz redukcji ryzyka - interwencja **I.8.11** Rolnictwo ekologiczne oraz ekoschemat **I.4.4** Biologiczna uprawa. Wskazane interwencje wspierać będą zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin, oparte na faktycznej potrzebie podejmowania działań zwalczających agrofagi (tj. na podstawie analizy danych meteorologicznych, systemów wspomagania decyzji w ochronie roślin), z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony roślin. Ponadto wpływ na ograniczenie stosowania środków ochrony roślin będzie miał ekoschemat **I.4.8** Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany, ponieważ kwalifikowany materiał siewny ze względu na swoją specyfikę gwarantuje lepszą zdrowotność roślin, a tym samym wyższą odporność na choroby i szkodniki. Uzupełniająco rolnicy będą mogli korzystać ze wsparcia na realizację inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu, w ramach interwencji **I.10.4** Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, w tym ograniczenie zużycia środków ochrony roślin poprzez stosowanie opryskiwaczy precyzyjnie aplikujących substancję czynną. Poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw będzie zapewniona poprzez budowę bezpiecznych miejsc napełniania i mycia opryskiwaczy czy utylizację resztek cieczy użytkowej. Głównie dotyczy to ograniczenia ryzyka powstawania skażeń punktowych i w konsekwencji zanieczyszczenia wód podziemnych oraz powierzchniowych. Interwencja została ukierunkowana na zachęcanie do stosowania alternatywnych, niechemicznych lub precyzyjnych metod ochrony roślin, czyli racjonalizowanie ochrony roślin, a także podejmowanie działań na rzecz zwiększania różnorodności biologicznej środowiska rolniczego oraz wykorzystywania gruntów w sposób niewymagający zabiegów chemicznych.

Ważnym elementem Planu będzie również wsparcie bezpieczeństwa biologicznego, ze względu na obecność w Polsce wirusa ASF. Od początku pojawienia się wirusa w Polsce podejmowane są działania mające na celu zapobieganie przenoszeniu się ASF na teren gospodarstw utrzymujących świnie. Od 2018 roku wszystkich hodowców trzody chlewnej, bez względu na to czy ich gospodarstwa znajdują się w obszarach objętych ograniczeniami w związku z ASF, obowiązują zaostrzone regulacje dotyczące zabezpieczania gospodarstw przed rozprzestrzenianiem się wirusa. Przykładowo, w gospodarstwach położonych na terytorium Polski obowiązują nakazy, m.in. (i) utrzymywania świń w odrębnych, zamkniętych pomieszczeniach, (ii) zabezpieczenia budynku, w którym są utrzymywane świnie, przed dostępem zwierząt wolnożyjących i domowych i inne. Dodatkowo, na obszarach objętych ograniczeniami I, II i III nakazuje się m.in. wyłożenie mat dezynfekcyjnych odpowiednio przed wejściami oraz wjazdami do gospodarstwa, w którym są utrzymywane świnie, i wyjściami oraz wyjazdami z tego gospodarstwa. Z tego powodu w Planie zaproponowano interwencję **I 10.3**. Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF. Wsparcie będzie mogło dotyczyć inwestycji poprawiających bioasekurację w gospodarstwie m.in. budowanie niecek dezynfekcyjnych, ogrodzeń, wdrożenie rozwiązań technologicznych poprawiających higienę oraz inwestycji bioasekuracyjnych magazynów paszowych. Pozwoli to unikać następstw ew. rozprzestrzeniania się ASF (w myśl zasady lepiej zapobiegać niż leczyć) i wzmacniać bezpieczeństwo biologiczne gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną.

Równolegle w ramach dostosowania gospodarstw do wymogów bioasekuracji przewidziano pomoc de minimis m.in. na zakup (i) mat dezynfekcyjnych, (ii) sprzętu do wykonania zabiegów dezynfekcyjnych, dezynsekcyjnych lub deratyzacyjnych oraz produktów biobójczych, środków dezynsekcyjnych lub deratyzacyjnych, czy (iii) odzieży ochronnej i obuwia ochronnego (bieżące środki służące bioasekuracji).

Wsparcie otrzymają rolnicy prowadzący produkcję trzody chlewnej na poziomie nie przekraczającym 50 szt. O pomoc ubiegać się mogą wszyscy rolnicy prowadzący gospodarstwo, w którym są utrzymywane zwierzęta gospodarskie z gatunku świnia (Sus scrofa). Prowadzone będą też kampanie informacyjne przez służby weterynaryjne.

Poza Planem potrzeba będzie realizowana również poprzez instrumenty prawno – legislacyjne oraz narzędzia cyfrowe poprawiające system monitorowania i wczesnego ostrzegania przed ryzykiem m.in. w zakresie chorób roślin. Postanowienia dyrektywy 2009/128/WE zostały transponowane do prawa krajowego. W drugim Krajowym Planie Działania na lata 2018-2022 ustalono, że najważniejszymi celami Polski są: upowszechnienie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin oraz zapobieganie zagrożeniom związanym ze stosowaniem środków ochrony roślin. Podobnie jak w Planie działania na lata 2013-2017, w nowym dokumencie duży nacisk położony został na ochronę owadów zapylających oraz środowiska wodnego. Rozwijany jest także monitoring obecności środków ochrony roślin w wodach powierzchniowych. Rozwijana i doskonalona jest Platforma sygnalizacji agrofagów - www.agrofagi.pl, jako podstawowe narzędzie transferu wiedzy do praktyki. Na platformie udostępniane są aktualne programy ochrony roślin, uwzględniające niechemiczne metody ochrony, metodyki integrowanej ochrony roślin oraz systemy wspomagania decyzji w ochronie roślin. Publikowane są także komunikaty prezentujące aktualne, istotne informacje z zakresu ochrony roślin. Krajowy Plan Działania jest realizowany we współpracy z instytutami naukowymi, ośrodkami doradztwa rolniczego, a także Ministerstwem Zdrowia oraz Ministerstwem Klimatu i Środowiska. Realizacja Planu pozwala nie tylko na ograniczenie presji rolnictwa na środowisko naturalne, ochronę jego zasobów i zmniejszanie zużycia chemicznych środków ochrony roślin, ale także przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa produkowanej w Polsce żywności.

Komplementarnie, w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Odporności (KPO) zaplanowano wsparcie w zakresie rozwoju rolnictwa 4.0, które m.in. będzie sprzyjać wykorzystywaniu przez rolników narzędzi cyfrowych do precyzyjnej aplikacji środków ochrony roślin.

Równie ważne będzie podnoszenie wiedzy producentów rolnych o zrównoważonym stosowaniu środków ochrony roślin oraz integrowanej ochronie roślin realizowane w Planie poprzez Transfer wiedzy. Niezależnie od tego szkolenia dla rolników dotyczące tej tematyki prowadzone są przez instytuty badawcze podległe Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz stacje chemiczno-rolnicze.

C9. P6. Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych

Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych pomiędzy producentami, grupami i otoczeniem

Dostarczenie na rynek i sprzedaż większej niż dotychczas ilości żywności, wytwarzanej w systemach jakości wymaga przełamania szeregu barier. Konieczne jest wspieranie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych pomiędzy producentami, grupami i otoczeniem. Jednocześnie na poziomie producenta, w łańcuchu wartości, konieczne jest wsparcie i upowszechnienie systemów jakości, aby zachęcić rolników do metod produkcji prowadzonych w ramach systemów jakości. W ramach Planu zaprojektowano interwencje **I.13.3** Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności oraz **I.13.4** Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności. Realizacja tych interwencji pozwoli z jednej strony na zachęcenie rolników do uczestnictwa w systemach jakości, a z drugiej strony umożliwi poprawę organizacji wprowadzania na rynek produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości poprzez wspólną realizację działań informacyjno-promocyjno-marketingowych. Dodatkowo, tego rodzaju działania mają na celu poprawę rozpoznawalności produktów wysokiej jakości na rynku oraz promocję integracji rolników uczestniczących w systemach jakości poprzez realizację wspólnych operacji informacyjno-promocyjno-marketingowych. Dodatkowo, interwencja **I. 13.4** Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności, będzie sprzyjała procesowi integracji producentów produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności poprzez budowanie zorganizowanych podmiotów zrzeszających producentów tych produktów w grupy.

Współpraca mająca na celu rozwijanie produkcji w ramach systemów jakości jest również przewidziana w ramach interwencji **I.13.5** Współpraca Grup Operacyjnych EPI.Zakłada się możliwości organizowania

dedykowanych konkursów w tym zakresie. Proponowane w ramach tej współpracy rozwiązania muszą mieć charakter innowacyjny.

Dodatkowo dla poprawy trwałości systemów jakości konieczne jest wzmocnienie pozycji producentów na rynku, poprzez wdrożenie interwencji **I.13.2** Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów- zdiagnozowano bowiem niewielką skalę produkcji i niewystarczającą wiedzę marketingową u producentów z systemów jakości oraz słaby poziom integracji. W ramach tej interwencji będzie możliwe wspieranie grup producentów rolnych utworzonych w kategorii rolnictwo ekologiczne albo dla produktów rolnych zarejestrowanych w Komisji Europejskiej jako Chronione Oznaczenie Geograficzne, Chroniona Nazwa Pochodzenia lub Gwarantowana Tradycyjna Specjalność.

Poza planem, beneficjentami wsparcia przeznaczonego na realizację działań informacyjnych i promocyjnych ze względu na produkcję w systemach jakości żywności, mogą być również grupy producentów rolnych uznane na podstawie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach. Procesowi konsolidacji producentów w grupy producentów rolnych będzie sprzyjać możliwość wspierania tych podmiotów w KPO w zakresie Inwestycji na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu.

CS9. P4. Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności

System rolnictwa ekologicznego, zarówno pod względem powierzchni użytków rolnych, jak i liczby gospodarstw ekologicznych stanowi rozwijający się sektor rolnictwa w Polsce. Pomimo, że w ostatnich kilku latach dostrzegalny był spadek liczby gospodarstw oraz ich powierzchni, to już od 2018 r. obserwowany jest wzrost powierzchni użytków rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego, a w ciągu ostatnich kilku lat znacznie wzrosła towarowość gospodarstw ekologicznych. Przyrost liczby gospodarstw ekologicznych między rokiem 2018 a 2020 wyniósł prawie 3%, a ich towarowość, czyli łączna uzyskana masa produktów z upraw ekologicznych wzrosła o 29%. Świadczy to o pozytywnym trendzie profesjonalizacji tej gałęzi produkcji. Ponadto, istnieją duże perspektywy rozwoju rynku żywności ekologicznej w Polsce. Pomimo, że obecnie jest on we wstępnej fazie rozwoju, zgodnie z raportem badania pt. „Polska wieś i rolnictwo" – aż 70,1% respondentów w Polsce zna logo produkcji ekologicznej. Jednocześnie trendy konsumenckie z ostatnich lat wskazują, że mimo niskiego punktu wyjścia, coraz częściej poszukiwana jest żywność produkowana metodami przyjaznymi dla środowiska. Wysokie koszty przekształcenia produkcji rolnej, a także wciąż niewielki popyt w stosunku do żywności nieekologicznej, nadal stanowią wyzwanie dla rolników. Istotne jest zatem zapewnienie dostępności żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności - żywności ekologicznej, żywności posiadającej oznaczenia geograficzne oraz żywności wytwarzanej w ramach integrowanej produkcji roślin i w ramach krajowych systemów jakości żywności. Przyczyni się to również do realizacji celów wyznaczonych przez Strategię „Od pola do stołu" w zakresie produkcji żywności w ramach systemów jakości.

Dla realizacji zidentyfikowanej potrzeby konieczne jest wsparcie rozwoju poszczególnych etapów ekologicznego łańcucha żywnościowego od producenta do konsumenta tak, aby zwiększająca się podaż surowców ekologicznych stymulowała rozwój przetwórstwa ekologicznego oraz popytu na produkty ekologicznego. W związku z powyższym, zaplanowano kompleksowe wsparcie sektora rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej, na które składa się szereg działań bazujących zarówno na środkach finansowych Planu Strategicznego jak i na szeregu rozwiązaniach spoza Planu Strategicznego. Powyższe działania zabezpieczają rozwój poszczególnych uczestników i etapów ekologicznego łańcucha żywnościowego od pola do stołu. Poza oddziaływaniem na powierzchnię upraw w ramach interwencji **I.8.11** – Rolnictwo ekologiczne realizowane będzie wsparcie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu produktów ekologicznych w ramach interwencji **I.10.7.1** Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem a także wspierania rozwoju współpracy producentów i przetwórców ekologicznych w ramach **I.13.4**. Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności. Dodatkowo w celu poprawy konkurencyjności gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną poprzez działania wspierające inwestycje i potencjał rynkowy, również małych gospodarstw ekologicznych w ramach interwencji: **I I.10.1.1** Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje), **I.10.5** Rozwój małych gospodarstw, **I .11** Premie dla młodych rolników oraz interwencje w sektorze owoców i warzyw tj. **I.7.1** Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Poprawa infrastruktury wykorzystywanej do planowania i organizacji produkcji, w tym do utrzymania jakości produktu w procesie

produkcji, dostosowywania tej produkcji do popytu, optymalizacji kosztów produkcji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw.

Wsparcie będzie również ukierunkowane na integrację branży oraz działania kształtujące popyt i zaufanie konsumentów do produkcji ekologicznej w ramach interwencji: **I.13.2** Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów, **I. 13.3.** Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości, **I.13.5** Współpraca Grup Operacyjnych EPI.

W ramach środków finansowych Planu w zakresie Transferu wiedzy prowadzone będą działania podnoszące świadomość i wiedzę rolników i doradców na temat zasad produkcji ekologicznej i korzyści płynących z rolnictwa ekologicznego. Dodatkowo w ramach sieci KSOW+ będą realizowane działania informacyjno-promocyjno-edukacyjne w zakresie produktów ekologicznych.

Uzupełniająco w ramach środków KPO Programu odbudowy i zwiększenia odporności sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w ramach Inwestycji na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu, przewiduje się m.in. wsparcie inwestycji w zakresie przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, w tym ekologicznych i spożywczych przez rolników oraz osoby prowadzące lub rozpoczynające działalność w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) i działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL), w tym dofinansowanie w zakresie zakupu maszyn i urządzeń do przetwarzania, przechowywania i sprzedaży produktów, specjalistycznych środków transportu oraz rozbudowy infrastruktury.

Wdrażane są także rozwiązania mające na celu cyfryzację informacji i danych o produkcji ekologicznej w ramach platformy internetowej „Okienko dla rolnika".

Również w ramach środków krajowych realizowane są działania w zakresie rozwoju rolnictwa ekologicznego. Przewiduje się kontynuację badań naukowych na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego ukierunkowanych na wypracowanie innowacyjnych metod i rozwiązań pojawiających się lub istniejących problemów, zarówno w produkcji rolniczej, w przetwórstwie ekologicznym, jak i akwakulturze ekologicznej. Na bazie realizowanych badań naukowych przygotowywane są nowe metodyki produkcji ekologicznej oraz aktualizowane są te już opublikowane. Metodyki stanowią kompendium wiedzy dla rolników ekologicznych i doradców. Dodatkowo prowadzone są prace nad stworzeniem „Pakietu Startowego" w celu wsparcia rolników wchodzących do systemu rolnictwa ekologicznego oraz doradców. Pakiet Startowy to zestaw materiałów zawierający informacje o produkcji ekologicznej, w tym informacje jak produkować ekologicznie, skąd uzyskać środki do produkcji ekologicznej, informacje o zasadach przetwórstwa ekologicznego, akwakultury ekologicznej, jak również informacje o tym jak uzyskać wsparcie do produkcji ekologicznej.

Mając na celu transfer wiedzy i innowacji w rolnictwie ekologicznym, prowadzone są działania doradczo-szkoleniowe skierowane do producentów oraz działania mające na celu utrzymanie zaufania do systemu kontroli rolnictwa ekologicznego. Centrum Doradztwa Rolniczego uruchomiło centrum praktycznego przetwórstwa, w tym metodami ekologicznymi, dzięki któremu rolnicy mają możliwość zapoznania się z istniejącymi rozwiązaniami dostosowanymi do małych wymogów w przetwórstwie ekologicznym, a następnie wdrożenia ich lub zaproponowanie własnych rozwiązań na bazie już tych istniejących. Jednocześnie, na bieżąco realizowane są działania informacyjno-promocyjno-edukacyjne realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi we współpracy z jednostkami współpracującymi w ramach kampanii oraz konkursów dla rolników i doradców, realizowane są również testy wiedzy dla uczniów z zakresu tematyki o rolnictwie ekologicznym. Działania te mają na celu upowszechnianie cech i zalet produkcji ekologicznej i produktów ekologicznych, a także korzyści wynikających z uczestnictwa w systemie rolnictwa ekologicznego. Prowadzone kampanie skierowane są zarówno do konsumentów jak i do rolników za pośrednictwem telewizji, radia, prasy, Internetu oraz działań outdoorowych. Ponadto, działania informacyjno-promocyjne skierowane do szerokiego grona konsumentów realizowane są również przez sektor rolnictwa ekologicznego w ramach Funduszy Promocji. Realizowane są też kampanie informacyjno – edukacyjne dla społeczeństwa w ramach programów Polityki Spójności i budżetu krajowego. Dodatkowo producenci i sieci handlowe realizują w internecie oraz w mediach kampanie promocyjne ze środków prywatnych.

Prowadzone są prace nad rozwiązaniami legislacyjnymi, które przyczynią się do wzrostu podaży środków do produkcji ekologicznej, w tym materiału rozmnożeniowego roślin i zwierząt w jakości ekologicznej. Uruchamiane są elektroniczne wykazy zawierające listy nawozów i środków ochrony roślin dopuszczonych

do stosowania w rolnictwie ekologicznym. W zakresie materiału rozmnożeniowego roślin planowane jest wsparcia do wykorzystania ekologicznego kwalifikowanego i elitarnego materiału siewnego.

Obecnie wdrażane są również rozwiązania legislacyjne mające wpływ na wzrost liczby specjalistów do spraw produkcji ekologicznej poprzez uwzględnienie dodatkowej umiejętności zawodowej z zakresu rolnictwa ekologicznego w programie nauczania szkół rolniczych. Realizowane są rozwiązania przyczyniające się do zwiększenia udziału produktów ekologicznych w ramach zielonych zamówień publicznych oraz wprowadzenia do programu dla szkół produktów ekologicznych w ramach zajęć szkolnych.

Skumulowany efekt tych działań zwiększy powierzchnię upraw ekologicznych, dostępność ekologicznej żywności na rynku, a także zwiększy popyt.

CS9. P5. Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów

Kluczowym czynnikiem, który ma wpływ na realizację identyfikowanej potrzeby w zakresie podnoszenia świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów żywnościowych, przyczyniającym się także do realizacji Strategii „Od pola do stołu" jest zapewnienie odpowiedniej wiedzy i informacji dla konsumentów. W ramach Planu do realizacji tej potrzeby bezpośrednio przyczyniać się będzie interwencja **I.13.3** Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości w zakresie żywności produkowanej w systemach jakości. Celem jest informowanie konsumentów o walorach jakościowych produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości i promocja produktów wysokiej jakości. Działania te mają przyczynić się do rozpowszechnienia wiedzy o ponadstandardowych cechach produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości, a tym samym na wzrost zapotrzebowania na te produkty na rynku. Przewiduje się, że tego rodzaju działania będą miały wpływ na poziom aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi oraz profil prowadzonej produkcji. Pośrednio określone cele osiągane będą poprzez realizację interwencji **I 13.4.** Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności.

Podobne działania zaplanowano w ramach interwencji w sektorze produkcji owoców i warzyw **I.7.3** Interwencja w sektorze owoców i warzyw -Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw oraz **I.6.7** Wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacji miodów odmianowych w zakresie produkcji pszczelarskiej. Ich celem jest podnoszenie świadomość konsumentów, co do walorów jakościowych i smakowych produktów wytwarzanych w tych sektorach produkcji. Uzupełniająco w ramach sieci KSOW+ - Pomoc Techniczna realizowane będą działania edukacyjne umożliwiające konsumentom zapoznanie się z produktami oraz metodami ich produkcji.

Cele Strategii „Od pola do stołu" wykraczają poza instrumenty Wspólnej Polityki Rolnej i szerokie kampanie konsumenckie będą musiały być realizowane ze środków budżetowych, a także przy udziale środków prywatnych podmiotów. Szerokie działania informacyjne będą realizowane w ramach kampanii informacyjno-promocyjnych ze środków własnych producentów oraz ich grup, organizacji i zrzeszeń. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizuje szereg programów promujących polską żywność o podwyższonej jakości. Pod hasłem „Kupuj świadomie" realizowane są kampanie informacyjne na temat żywności wysokiej jakości i jej wartości odżywczych oraz na temat unijnych systemów jakości: rolnictwa ekologicznego oraz systemu chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności.

Informacje nt. etykietowania będą realizowane poza Planem, ze środków krajowych w ramach kampanii informacyjnych podnoszących świadomość - w odpowiedzi na niedostateczną wiedzę i świadomość społeczną dotyczącą zasad etykietowania realizowana jest np. akcja pod hasłem „Kupuj świadomie".

Uzupełniająco działania promocyjne dotyczące produktów, m.in. regionalnych i lokalnych są realizowane w ramach programów rozwoju regionalnego finansowanych ze środków Polityki Spójności. Takie kampanie są integrowane z promocją turystyki, co wzmacnia efekt prowadzonych działań informacyjnych w zakresie produktów lokalnych i regionalnych. wysokojakościowych.

CS9.P3. Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt

W Polsce ważnym zagadnieniem staje się kwestia dobrostanu zwierząt, który aktualnie traktowany jest jako jeden z wymogów społecznych dotyczących żywności i zdrowia. Oczekiwania w tym zakresie zostały również wskazane w Strategii „Od pola do stołu", jako jeden z argumentów dla pilnej potrzeby podwyższenia dobrostanu zwierząt, wpływającego na poprawę zdrowia zwierząt i jakość żywności, mogącego wpływać na zmniejszenie zapotrzebowania na leki i przyczyniającego się do zachowania różnorodności biologicznej.

Z analizy SWOT wynika, że w Polsce istnieje duża liczba gospodarstw posiadających zwierzęta natomiast zbyt mała ich liczba zapewnia podniesiony dobrostan. Z tego też względu zasadne jest wsparcie finansowe gospodarstw zapewniających podwyższony dobrostan zwierząt. Utrzymywanie zwierząt w warunkach przewyższających minimalne i określone w przepisach wymogi, pociągają za sobą wyższe koszty produkcji związane m.in. z mniejszą wydajnością, koniecznością zmniejszenia obsady w budynkach, przebudową i budową nowych budynków oraz zwiększonymi nakładami pracy. W Planie przewidziano wsparcie z zakresu dobrostanu zwierząt w ramach interwencji **I.4.6** Ekoschemat Dobrostan zwierząt. Pomoc będzie dotyczyć gatunków/grup zwierząt dotychczas objętych wsparciem: krów, loch, tuczników, owiec oraz nowych gatunków i grup technologicznych zwierząt tj. kur niosek, kurcząt brojlerów, indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa, opasów, koni i kóz. Kwestie dobrostanu zwierząt objęte są w Planie także poprzez interwencję **I 10.15 –** Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń, gdzie pomoc udzielana będzie na inwestycje dotyczące m.in. dotyczące wodopojów, instalacji związanych z wentylacją lub obniżających temperaturę w budynkach inwentarskich. Ponadto, inwestycje poprawiające dobrostan zwierząt dotyczyć będą wolnostanowiskowego utrzymania zwierząt, zapewnienia wybiegów oraz pastwisk.

Interwencja **I.13.4** Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności realizuje także m.in. cele zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe. Wysokojakościowa produkcja mięsa i chów zwierząt prowadzony w systemach jakości przyczynia się do zachowania dobrostanu, a rolnicy zorganizowani w grupy zrzeszające producentów produktów wytwarzanych w systemach jakości żywności będą mieli możliwość korzystania ze wsparcia udzielanego w celu zwiększenia zorientowania na rynek i konkurencyjności prowadzonej produkcji w wybranym systemie jakości. Dodatkowo, w ramach interwencji I. 14.1 Doskonalenie zawodowe rolników obejmujące szkolenia, w ramach interwencji I 14.1. Doskonalenie zawodowe rolników oraz I 14.4. Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych znajdą się zagadnienia m.in. związane z celami WPR, realizacją celów Europejskiego Zielonego Ładu, w tym dobrostanu zwierząt.

Dodatkowo poza Planem zostały podjęte przez Inspekcję Weterynaryjną działania w zakresie opracowania do końca 2022 roku planu działań dotyczącego wykonywania zabiegów obcinania ogonków u świń zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej. Zwiększenie liczby kontroli oraz wytyczne dla kontrolerów powinno ograniczyć wykonywanie rutynowo tych zabiegów. Przy założeniu, że podobne działania będą realizowane na terytorium innych państw członkowskich UE powinno to skutecznie ograniczyć liczbę świń z obciętymi ogonami utrzymywanych w Polsce.

CS9.P7. Podnoszenie świadomości uczestników rynku w tym promocja działań mających na w celu przeciwdziałanie marnowaniu żywności oraz w zakresie zdrowej diety

Kluczowym czynnikiem, który ma wpływ na realizację identyfikowanej potrzeby w zakresie **podnoszenia świadomości uczestników rynku i promocji działań mających na celu przeciwdziałanie marnowaniu żywności, oraz w zakresie zdrowej diety,** przyczyniającym się także do realizacji założeń i celów Strategii „Od pola do stołu" jest zapewnienie odpowiedniej wiedzy i informacji przede wszystkim dla konsumentów, ale również uczestników łańcucha żywnościowego.

W Polsce marnuje się rocznie ponad 4,8 mln ton żywności. Najwięcej żywności, ponad 60%, marnują gospodarstwa domowe. Produkcja i przetwórstwo żywności odpowiadają łącznie za ponad 30% strat. Szacunki te wskazują kierunki działań, które powinny być podejmowane w Polsce, aby w sposób efektywny przeciwdziałać marnowaniu i stratom żywności.

Podjęte dotychczas działania legislacyjne mają z jednej strony zapobiegać marnowaniu żywności, a z drugiej ułatwiać jej redystrybucję na cele społeczne. Od października 2013 r. istnieje w Polsce możliwość odliczania podatku VAT przez darczyńców żywności przekazujących żywność na cele społeczne na rzecz organizacji charytatywnych. Od 18 września 2019 r. obowiązują przepisy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności. Sprzedawcy żywności (sklepy o powierzchni powyżej 250 m^2)

mają obowiązek zawarcia z organizacją pozarządową umowy dotyczącej nieodpłatnego przekazywania żywności, jak również przeprowadzania kampanii informacyjno-edukacyjnych dla konsumentów w zakresie racjonalnego gospodarowania żywnością oraz przeciwdziałania jej marnowaniu, co najmniej raz w roku, przez co najmniej dwa kolejne tygodnie, w każdym dniu działalności jednostki handlu (inicjatywy: „Nie marnuję, pakuję", „Jedz bez wyrzutów"). Ogólnopolską kampanię informacyjno-edukacyjną dotyczącą przeciwdziałania marnowani u żywności, przygotowywaną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zaplanowano na II półrocze 2022 roku.

W okresie 09.2018 – 08.2021 przeprowadzono projekt badawczy pn. Program Racjonalizacji i Ograniczenia Marnowania Żywości w wyniku którego opracowano „Krajowa strategię ograniczania strat i marnotrawstwa żywności". Dokument ten wskazuje na rekomendacje i kierunki zmian obowiązujących przepisów prawnych. Rewizji zostaną poddane:

·ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności w odniesieniu do rozszerzenia obowiązku zawierania umów na inne podmioty łańcucha żywnościowego (będąca w kompetencji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi),

·ustawa o bezpieczeństwie żywności i żywienia w odniesieniu do żywności oznakowanej datą minimalnej trwałości, po dacie której żywność ta może być redystrybuowana i wprowadzana do obrotu w formie przetworzonej (będąca w kompetencji Ministra Zdrowia).

Dodatkowo w Programie Operacyjnym „Pomoc Żywnościowa" na lata 2014-2020 nadzorowanym przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej realizowane są warsztaty edukacji ekonomicznej, warsztaty kulinarne dla różnych grup pokoleniowych, warsztaty dietetyczne i dotyczące zdrowego żywienia, programy edukacyjne o zasadach zdrowego żywienia i przeciwdziałania marnowaniu żywności. Z kolei w kontynuowanym programie Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 przewidziano wsparcie dla organizacji z tytułu dystrybucji żywności pochodzącej z darowizn do 3% łącznej alokacji finansowej Funduszu.

Unijny „Program szkolny" został dostoswany do młodego konsumenta w odniesieniu do działań edukacyjno-promocyjnych, które obejmują edukację z zakresu zasad zdrowego żywienia i przeciwdziałania marnowaniu żywności, w tym upowszechnianie wiedzy, jak przechowywać i przygotowywać żywność oraz jak postępować z odpadami spożywczymi i kuchennymi. Działania, w zależności od ich rodzaju i możliwości organizacyjnych szkoły, mogą być realizowane przy współudziale i zaangażowaniu rodziców dzieci biorących udział w Programie.

Działaniom o charakterze miękkim towarzyszy wsparcie inwestycyjne. W Krajowym Programie Zapobiegania Powstawania Odpadów nadzorowanym przez Ministra Klimatu i Środowiska przewidziano wsparcie inwestycyjne dla banków żywności ukierunkowane na wydłużenie trwałości żywności, poprawę procesów magazynowania żywności. Kontynuację wsparcia inwestycyjnego dla organizacji charytatywnych przewidziano w Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności w kierunku wyposażenia punktów do przygotowania gotowych posiłków i ich redystrybucji na cele społeczne.

W Planie Strategicznym WPR określono w kryteriach wyboru Interwencji 10.6.1 Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) – w gospodarstwie i 10.7.1 Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) – poza gospodarstwem, w zakresie realizacji Strategii „Od pola do stołu", preferencję ograniczenie strat i marnowania żywności, co oznacza, iż w ramach projektów inwestycyjnych dotyczących przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych inwestycje takie będą traktowane w sposób priorytetowy.

Ponadto, w interwencji zaprogramowanej w ramach celu 2 (interwencja 10.1.1 „Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność" (dotacje)) planuje się wspierać m.in. operacje dotyczące:

1) produkcji rolnej prowadzonej w gospodarstwie polegające na zwiększaniu dochodowości produkcji poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej), w tym operacje polegające na budowie lub modernizacji budynków lub budowli lub zakupie nowego sprzętu do: przygotowywania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowania, konfekcjonowania produktów rolnych,

2) produkcji roślinnej polegające na zakupie maszyn do zbioru.

Operacje tego typu mogą przyczynić się pośrednio do ograniczania i zapobiegania marnowaniu żywności poprzez ograniczenie strat w produkcji rolnej (przechowywanie produktów oraz zbiór produktów w optymalnym terminie - co wpływa na jakość zbioru, ograniczenie strat przy zbiorze)

Ponadto jedną z możliwości zagospodarowania odpadów z przemysłu rolno-spożywczego jest ich wykorzystanie jako substrat do biogazowni rolniczych co może być przedmiotem wsparcia w ramach interwencji **I.10.2** „Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej".

Dodatkowo w interwencji **I.10.10** Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi, planuje się wsparcie na realizację 16 lub więcej projektów związanych z wdrażaniem elementów koncepcji inteligentnej wsi. W ramach tego obszaru przewiduje się realizację wybranych elementów koncepcji inteligentnych wsi obejmujących inwestycje w zakresie nowoczesnej infrastruktury, w tym infrastruktury służącej adaptacji do zmian klimatu i ochronie środowiska. Jednym z elementów koncepcji inteligentnych wsi może być budowa biogazowni wykorzystująca odpady z przemysłu rolno-spożywczego. Ostateczna decyzja o budowie danej instalacji OZE, w tym rodzaj wykorzystywanego w niej substratu, będzie jednak zależała od zidentyfikowanych potrzeb lokalnej społeczności, dlatego, że wdrożenie projektów inteligentnych wsi cechuje oddolność, kompleksowość i innowacyjność, które pozwolą na rozwiązanie konkretnego oraz istotnego problemu zaznaczającego się na danym terenie.

W obu wyżej ww. interwencjach PS WPR może wystąpić sytuacja, w której beneficjenci będą wykorzystywać jako substrat (lub jego cześć) żywność przeterminowaną (wycofaną ze sprzedaży) lub odpady poprodukcyjne.

Działania przyczyniające się do realizacji potrzeb związanych w szczególności z przeciwdziałaniem marnowaniu żywności oraz upowszechnianiem wiedzy wśród konsumentów na temat zdrowych nawyków żywieniowych możliwe są poprzez interwencje w sektorze owoców i warzyw - **I.7.1** Interwencja w sektorze owoców i warzyw- Poprawa infrastruktury wykorzystywanej do planowania i organizacji produkcji, w tym do utrzymania jakości produktu w procesie produkcji, dostosowywania tej produkcji do popytu, optymalizacji oraz **I.7.3.** - Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw.

Istotnym elementem wykraczającym poza zakres kompetencji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi są kwestie promowania zdrowej diety wśród społeczeństwa. W analizie SWOT dla celu szczegółowego 9 odnotowano trendy w zakresie zachowań konsumentów w odniesieniu do preferowanych diet i poszukiwania na rynku żywności produkowanej bezpiecznymi dla zdrowia metodami. Pomimo prowadzonych od 2004 roku działań edukacyjnych i informacyjnych na temat znaczenia żywienia i stylu życia dla zdrowia populacji trend dotyczący występowania otyłości i związanych z nią chorób jest wzrostowy. Głównymi tego czynnikami są nieprawidłowy sposób odżywiania się polegający m.in. na: (1) nadmiernej konsumpcji produktów żywnościowych bogatych w tłuszcze, cukier i sól, w tym wyrobów cukierniczych, wyrobów ciastkarskich i napojów dosładzanych; (2) częstym spożywaniu żywności typu fast food oraz (3) spadku spożycia owoców i warzyw, mleka i przetworów mlecznych oraz ryb i przetworów rybnych oraz (4) brak aktywności fizycznej. Trend ten został jeszcze wzmocniony przez pandemię COVID-19. Dodatkowo wpływ na problemy zdrowotne związane z preferowaniem niezdrowych diet mają czynniki cywilizacyjne (m.in. szybkie tempo życia) oraz wzrost cen produktów żywnościowych i mała świadomość konsumentów w zakresie zasad zdrowego żywienia i bezpiecznych metod produkcji żywności, w tym m.in. negatywny wpływ nadmiernego wykorzystywania antybiotyków i środków ochrony roślin w produkcji żywności.

W oparciu o analizę SWOT zidentyfikowano potrzeby obejmujące przede wszystkim prowadzenie działań edukacyjnych i podnoszących świadomość w zakresie zasad zdrowego żywienia oraz metod, w tym komponowania diet żywieniowych ograniczających występowanie otyłości w populacji. Ponadto zidentyfikowane potrzeby dotyczą także prowadzenia działań informacyjnych umożliwiających konsumentom podejmowanie świadomych wyborów przy zakupach żywnościowych, w tym m.in. podnoszenie świadomości w zakresie metod produkcji żywności i zawartości czynników odżywczych w poszczególnych produktach.

Programy i kampanie edukacyjno – informacyjne w zakresie zdrowej diety realizowane są poza Planem, a ich celem jest podniesienie wiedzy i praktycznych umiejętności w komponowaniu diety korzystnej dla zdrowia. Promuje się również programy służące propagowaniu zdrowego stylu życia, w tym aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych. Od 2004 roku w polskich szkołach wdrażany jest

program „Szklanka mleka”, a od 2009 także program „Owoce i warzywa w szkole”, których celem jest zapewnienie dzieciom i młodzieży dostępu do zdrowych posiłków. Programy te dodatkowo mają walor edukacyjny. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizuje szereg programów promujących polską żywność o podwyższonej jakości. Pod hasłem „Kupuj świadomie” realizowane są kampanie informacyjne na temat żywności wysokiej jakości i jej wartości odżywczych oraz na temat unijnych systemów jakości: rolnictwa ekologicznego oraz systemu chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności.

W Programie Operacyjnym Pomoc Żywnościowa 2014-2020, zarządzanym przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej realizowane są m.in. projekty edukacyjno-informacyjne z zakresu upowszechniania wiedzy o zasadach zdrowego żywienia np. warsztaty dietetyczne i dotyczące zdrowego żywienia. Działania legislacyjne realizowane w tym zakresie także mają wpływ na odwrócenie niektórych trendów. Wprowadzenie wyższej akcyzy na produkty z dużą zawartością cukru ograniczyło spożycie takich produktów w Polsce.

Obecnie prowadzone są prace nad wypracowaniem systemu etykietowania produktów żywnościowych, który zapewni konsumentom rzetelną i wiarygodna informację o metodach produkcji danego produktu i właściwościach odżywczych. Równocześnie Ministerstwo Edukacji i Nauki wprowadziło do programu szkolnego na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym wytyczne w zakresie konieczności przeprowadzenia zajęć z zakresu zdrowego stylu życia, w tym zasad zdrowego żywienia człowieka.

Z kolei Ministerstwo Zdrowia prowadzi od 10 lat szeroką akcję informacyjną na temat metod profilaktyki wstępnej w zwalczaniu chorób. Jednym z elementów tych działań informacyjnych jest przekazywanie informacji o dietach, które mogą mieć wpływ na występowanie lub nie chorób m.in. raka, chorób układu krążenia, cukrzycy itd. Działania edukacyjne realizowane są poprzez placówki podstawowej opieki medycznej a od dwóch lat także poprzez portal e-pacjent. W ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 , cel operacyjny 1 Profilaktyka nadwagi i otyłości, zaplanowano realizację zadania pn. Prace nad systemem przyjaznego etykietowania żywności. Realizatorem zadania jest Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego (NIZP). Instytut analizuje dokumenty UE stanowiące podstawę do działań z zakresu realizacji założeń Strategii „od pola do stołu", z uwzględnieniem bieżących przepisów prawnych dotyczących etykietowania żywności. W ramach realizacji zadania zaplanowano także prowadzenie badań dostępnych systemów przyjaznego etykietowania żywności prostym przekazem dotyczącym zawartości poszczególnych składników odżywczych w żywności, które nie zostały dotychczas poddane szerokiej analizie prowadzonej przez Instytut w latach 2017-2018 w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020. W celu prowadzenia systematycznych działań edukacyjnych z zakresu zdrowego stylu życia, w 2021 r. Główny Inspektorat Sanitarny (GIS) włączył się w realizację kampanii informacyjnej organizowanej przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA): „Wybieraj bezpieczną żywność” #EUChooseSafeFood. Inspekcja, wzorem zeszłego roku, będzie prowadziła szeroko zakrojone działania edukacyjne na terenie całej Polski w ramach tegorocznej edycji kampanii. Od 2006 r. Główny Inspektorat Sanitarny we współpracy z Polską Federacją Producentów Żywności realizuje program edukacyjny „Trzymaj Formę!”, którego celem jest kształtowanie prozdrowotnych nawyków młodzieży szkolnej i ich rodzin poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety. Celami szczegółowymi programu są:

·pogłębienie wiedzy o znaczeniu prawidłowo zbilansowanej diety i aktywności fizycznej,

·kształtowanie postaw i zachowań związanych z prawidłowym żywieniem, odpowiednią, jakością zdrowotną żywności i aktywnością fizyczną,

·dostarczenie wiedzy o informacjach zamieszczonych na opakowaniach produktów spożywczych i umiejętności korzystania z nich.

Oprócz Ogólnopolskiego Programu Edukacyjnego „Trzymaj Formę!”, Inspekcja we współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi od 2019 r. uruchomiła ogólnopolski program edukacyjny „Skąd się biorą produkty ekologiczne?” skierowany do dzieci w wieku 5-6 lat, uczęszczających do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. Głównym celem programu jest zwiększenie wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych i higienicznych od najmłodszych lat. Istotnym elementem programu jest nauka umiejętnego czytania etykiet. Ponadto warto zaznaczyć, że w ramach realizacji Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 w 2017 r. zostało powołane Narodowe Centrum Edukacji Żywieniowej (NCEŻ). Zadanie jest kontynuowane w ramach nowej edycji Narodowego Planu Zdrowia na lata 2021-2025. NCEŻ ma za zadanie edukować różne grupy

populacji zgodnie z podejściem „evidence-based”, czyli w oparciu o wiarygodne dowody naukowe. Każdy zainteresowany poprawą stanu swojego zdrowia i jakości życia, ma dostęp do wyników najnowszych badań, szeregu artykułów edukacyjnych, materiałów video i wielu innych praktycznych narzędzi pomagających w zmianie nawyków żywienia na prozdrowotne. W latach 2020-2021 na portalu zamieszczono łącznie 120 artykułów merytorycznych, a także poradniki w postaci ebooków, w tym: „Obiady szkolne", „Wiem ze dobrze jem - Talerz Zdrowego Żywienia w praktyce", „Strączkowe są zdrowe! Praktyczny poradnik żywieniowy, jak zmniejszyć ilość mięsa w diecie na rzecz produktów pochodzenia roślinnego". W ramach NCEŻ funkcjonuje także Centrum Dietetyczne Online (CDO). Centrum to internetowa poradnia oferująca bezpłatne konsultacje dietetyczne online. Celem konsultacji dietetycznych jest aktywna edukacja pacjentów indywidualnych oraz rodzin w celu wprowadzania zdrowych nawyków żywieniowych. Z konsultacji dietetycznych mogą skorzystać zarówno osoby zdrowe, które chcą sprawdzić czy ich sposób żywienia jest właściwy, jak i chore, dla których dieta stanowi element skutecznego leczenia chorób dietozależnych. Dietetyk podczas konsultacji przekazuje pacjentowi odpowiednie zalecenia i narzędzia, które pomagają w zmianie nawyków żywieniowych na zdrowsze. Wraz z rozwojem Centrum oraz rosnącym zapotrzebowaniem na usługi związane z poprawą zdrowia i jakości życia, zespół specjalistów poradni internetowej rozszerzył swoją działalność. Oprócz porad dietetycznych oraz psychologicznych/psychodietetycznych CDO oferuje także porady fizjoterapeutyczne z zakresu aktywności fizycznej.

Jednocześnie w ramach Narodowego Programu Zdrowa na lata 2021-2025, cel operacyjny 1, którego realizacja jest nadzorowana przez Ministra Zdrowia, zaplanowano realizację następujących działań:

·Kształtowanie postaw prozdrowotnych, w tym upowszechnianie koncepcji Przedszkoli i Szkół Promujących Zdrowie,

·Promowanie prawidłowego żywienia i aktywności fizycznej wśród służb mundurowych,

·Szkolenia w zakresie zasad zdrowego żywienia i aktywności fizycznej dla grup zawodowych zaangażowanych w działania na rzecz walki z nadwagą i otyłością (pracodawcy, przemysł spożywczy, menedżerowie zdrowia, zawody medyczne, nauczyciele, pracownicy ochrony zdrowia, pracownicy PIS),

·Badanie preferencji konsumentów dotyczących wyborów żywieniowych, w tym przegląd składu i wartości odżywczej wybranych produktów dostępnych na rynku,

·Realizacja prozdrowotnej polityki fiskalnej sprzyjającej walce z nadwagą i otyłością,

·Prowadzenie eBazy izomerów trans kwasów tłuszczowych oraz jej aktualizacja na podstawie badań zawartości tych związków w żywności,

·Aktualizacja norm żywienia populacji,

·Badanie sposobu żywienia i stanu odżywienia polskiego społeczeństwa.

Działania powyższe realizowane są we współpracy z administracja rządowa i samorządową, organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze profilaktyki zdrowia oraz z placówkami edukacji przedszkolnej i szkolnej.

Komplementarnie do działań finansowanych z budżetu krajowego oraz budżetów samorządów terytorialnych, możliwa jest też realizacja szerokich kampanii informacyjno-edukacyjnych, także przez organizacje pozarządowe działające w obszarze zdrowia publicznego, w ramach programów Polityki Spójności.

CS9. P8 Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji

Zmiany w metodach produkcji rolniczej w kierunku większego zrównoważenia oraz zagrożenia chorobami, zarówno w chowie zwierząt, jak produkcji roślinnej, wymagają współpracy rolników, dostarczenia im nowej wiedzy i przełamania niechęci do stosowania nietradycyjnych metod produkcji. Mimo że duża część rolników już realizuje wymagania integrowanej, zrównoważonej produkcji to tempo w jakim zmienia się wiedza na temat presji rolnictwa na środowisko wymagają zwiększenia efektywności edukacji producentów rolnych.

Potrzeba będzie częściowo realizowana ze środków Planu poprzez odpowiednie doradztwo i szkolenia w ramach transferu wiedzy, który nakierowany jest na rolników. Następujące interwencje będą się przyczyniać do poprawy wiedzy i umiejętności rolników w zakresie zrównoważonego stosowania środków

do produkcji i bioasekuracji: **I .6.1** Wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej, **I.7.6** Interwencja w sektorze owoców i warzyw - badania i rozwój, I.7.7 - Usługi doradcze i pomoc techniczna, I.7.8 - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, I 14.1. Doskonalenie zawodowe rolników, I 14.2. Kompleksowe doradztwo rolnicze, I 14.3. Doskonalenie zawodowe kadr doradczych, I 14.4. Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych oraz Pomoc Techniczna – KSOW+.

Poza planem, w KPO realizowana będzie reforma A2.4.1. Inwestycje w rozbudowę potencjału badawczego. Celem jest m. in. zwiększenie podaży wysokiej jakości wyników prac B+R o dużym potencjale komercjalizacyjnym dzięki dostępności nowoczesnej infrastruktury badawczej poprzez zapewnienie jej nowoczesności technologicznej oraz zdolność prowadzenia badań szczególnie w obszarach kluczowych (np. redukcja stosowania pestycydów i nawozów). Elementem wsparcia jest upowszechnianie informacji o wynikach badań.

Uzupełniająco w ramach środków krajowych realizowany jest Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka, którynakłada obowiązek upowszechniania wśród rolników zasad integrowanej ochrony roślin, w szczególności promowanie niechemicznych metod ochrony, co w efekcie ogranicza ryzyko zarówno dla konsumentów płodów rolnych, osób wykonujących zabiegi, jak i środowiska, a w szczególności środowiska wodnego oraz owadów zapylających.

Ze środków krajowych, prowadzone będą takżedziałania informacyjne, szkoleniowe i upowszechnieniowe przez publiczne jednostki doradztwa rolniczego.Planowane są także, finansowane ze środków budżetowych, szkolenia z zakresu stosowania nawozów, które realizowane mają być przez: 1) Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy 2) Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach 3) Instytut Technologiczno-Przyrodniczy – Państwowy Instytut Badawczy 4) Krajową Stacje Chemiczno-Rolniczą w Warszawie oraz okręgowe stacje chemiczno-rolnicze.

Z kolei w zakresie bioasekuracji szkolenia będą realizowane przez Inspekcję Weterynaryjną oraz Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy, finansowane także z budżetu państwa.

2.1.SO9.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego

-

2.1.SO9.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu

Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu dla tego celu szczegółowego

Wskaźniki rezultatu [zalecane wskaźniki rezultatu dla tego celu szczegółowego zaznaczono pogrubioną czcionką].	**Wartość docelowa**
R.4 - Uzależnienie wsparcia dochodu od stosowania norm i dobrych praktyk Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości	97,66 %
R.6 PR - Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw rolnych Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)	109,80 %
R.7 PR - Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)	104,47 %
R.29 PR - Rozwój rolnictwa ekologicznego Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR na rolnictwo ekologiczne z podziałem na utrzymywanie i konwersję	4,59 %
R.43 PR - Ograniczenie wykorzystania środków przeciwdrobnoustrojowych Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi działaniami służącymi ograniczeniu stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych (zapobieganie/ograniczanie)	24,81 %

R.44 [PR] - Poprawa dobrostanu zwierząt Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi działaniami służącymi poprawie dobrostanu zwierząt	24,56 %

Uzasadnienie celów końcowych i powiązanych celów pośrednich

R.4 Uzależnienie wsparcia dochodów od stosowania norm i dobrych praktyk: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodów i podlegającej warunkowości

Wskaźnik R.4 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celów 4, 5 i 9. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 1.

R.6 Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw: wartość procentowa dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu do średniej)

Wskaźnik R.6 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celów 4, 5 i 9. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 1.

R.7 Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach: odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu do średniej)

Wskaźnik R.7 odnosi się zarówno do realizacji celu 1 jak i celów 4, 5 i 9. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 1.

R.29 Rozwój rolnictwa ekologicznego: odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR na rolnictwo ekologiczne z podziałem na utrzymywanie i konwersję

Wskaźnik liczony jest jako liczba hektarów, do których zostały przyznane płatności ekologiczne w ramach interwencji Rolnictwo ekologiczne w stosunku do całkowitej powierzchni użytków rolnych w Polsce (14 550 350 ha - EUROSTAT 2019).

Wzrost powierzchni użytków rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego w Polsce jest istotnym obszarem nowej WPR i wpisuje się w cele strategii „Od pola do stołu" oraz „Strategii na rzecz Bioróżnorodności".

Cel ten będzie realizowany poprzez stały rozwój sektora rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej, w tym m.in. poprzez wsparcie producentów ekologicznych w ramach interwencji Rolnictwo ekologiczne. Niemniej jednak poziom tego wskaźnika odnosi się jedynie do powierzchni gruntów włączonych w realizację tej interwencji, a nie do całkowitej powierzchni objętej systemem rolnictwa ekologicznego.

Interwencja ta odpowiada na potrzeby celu 9 dotyczące zrównoważonego stosowania środków produkcji i poprawy bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw oraz zapewnienia dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności. Zakłada się, że interwencja Rolnictwo ekologiczne przyczyni się do zniwelowania zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron i zagrożeń, w tym zakresie. Ponadto interwencja ta odpowiada na odpowiednie potrzeby wskazane w celu 4, 5 i 6.

Na realizację wskaźnika wpływ ma:

I.8.11 - Rolnictwo ekologiczne

Zakłada się, że m.in. dzięki wdrażaniu interwencji Rolnictwo ekologiczne możliwe będzie zmniejszenie w skali ogólnej zużycia przemysłowych środków produkcji (m.in. nawozów, pestycydów), co z kolei powinno przełożyć się na ograniczenie presji sektora rolnictwa na środowisko, w tym cenne jego elementy takie jak woda, gleba i powietrze. Ponadto, stosowanie w ramach systemu rolnictwa ekologicznego m.in. płodozmianu, międzyplonów, jak również zaniechanie stosowania syntetycznych nawozów i środków ochrony roślin wpłynie na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych do atmosfery.

Wsparcie finansowe producentów ekologicznych w ramach interwencji Rolnictwo ekologiczne jest jednym z elementów mogących mieć wpływ na rozwój i atrakcyjność systemu rolnictwa ekologicznego (rozumianego jako system jakości żywności) i powinno przełożyć się na wzrost liczby rolników ekologicznych i powierzchni objętej ekologicznymi metodami produkcji. Tym samym wdrożenie tej

interwencji powinno przyczynić się do realizacji celu na poziomie UE, którym jest osiągnięcie do 2030 r. 25% udziału UR objętych ekologicznymi metodami produkcji.

W szacowaniu wskaźnika rezultatu wykorzystano dotychczasowe doświadczenia z wdrażania działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 m.in. w zakresie liczby beneficjentów i powierzchni objętych wsparciem oraz poziomu obsady zwierząt w gospodarstwach realizujących to działanie. Natomiast w odniesieniu do nowych form wsparcia jak np. małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oparto się na prognozach własnych.

Powierzchnie upraw prowadzonych metodami ekologicznymi są wspierane w Polsce w ramach WPR już od 2004 r. (tj. w ramach PROW 2004-2006, PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020). W 2004 r. wsparciem tym objęte było ok. 68 tys. ha (tj. ok. 0,42% UR w Polsce), natomiast w 2012 r. odnotowano największą powierzchnię upraw, do których przyznano płatności ekologiczne - ok. 581 tys. ha, co stanowiło ok. 4% UR w Polsce.

Prawdopodobnie ze względu na wprowadzone zmiany w zasadach przyznawania płatności ekologicznych mających na celu lepsze ukierunkowanie wsparcia, od 2013 r. obserwowany był spadek wielkości powierzchni objętej tym wsparciem. Trend spadkowy w tym zakresie utrzymywał się do 2017 r., kiedy to wsparciem było objęte ok. 357,08 tys. ha (tj. ok. 2,46% UR w Polsce). Od 2018 r. nastąpił natomiast nieznaczny wzrost powierzchni objętej wsparciem (o ok. 0,25% w porównaniu do 2017 r.) do ok. 358 tys. ha. Natomiast w 2021 r. zanotowano już bardziej zauważalny wzrost o ok. 16,4% (w porównaniu do 2020 r.), co oznacza, że wsparciem prawdopodobnie zostanie objęte ok. 446 tys. ha (ok. 3,07% UR w Polsce). Może to być związane ze zwiększeniem (od 2021 r.) o ok. 27% stawek płatności w ramach działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020.

W przypadku wsparcia powierzchniowego dla rolnictwa ekologicznego w ramach WPR istotna jest relacja pomiędzy całkowitą powierzchnią ekologicznych UR w ramach rolnictwa ekologicznego rozumianego jako system jakości żywności, a powierzchnią takich UR wspieranych w ramach WPR. Dane w tym zakresie z lat 2015-2020 wskazują, że średnio ok. 27% powierzchni objętej systemem rolnictwa ekologicznego nie jest objęta wsparciem powierzchniowym dla rolnictwa ekologicznego z budżetu WPR.

W świetle powyższego szacuje się, że w ramach interwencji Rolnictwo ekologiczne wsparte zostanie ok. 668 tys. ha UR, co stanowi ok. 4,59% całkowitej powierzchni użytków rolnych w kraju.

Szacunki dotyczące wielkości powierzchni objętej wsparciem (tj. ok. 668 tys. ha UR - ok. 4,59% UR w Polsce) zostały przeprowadzone m.in. w oparciu o liczbę nowych wniosków i objęte tymi wnioskami powierzchnie upraw prowadzonych metodami ekologicznymi, złożonych w 2021 r. w ramach działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020. Zakładając, że zaobserwowany w 2021 r. wzrost wielkości powierzchni objętej wsparciem w ramach działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 spowodowany był m.in. przez zwiększenie stawek płatności ekologicznych, to od 2023 r. (przy kolejnym wzroście tych stawek o ok. 35%) – należy spodziewać się kolejnego wzrostu wielkości powierzchni. Z tego też względu, w szacunkach założono, że w 2023 r. powierzchnia objęta wsparciem wzrośnie o ok. 10% w porównaniu do powierzchni z 2021 r. Ponadto w szacunkach założono, że powierzchnia objęta wsparciem wzrośnie o kolejne ok. 10% – w 2024 r. w porównaniu do powierzchni z 2023 r. , o kolejne ok. 7% – w 2025 r. w porównaniu do powierzchni z 2024 r., o kolejne ok. 5% – w 2026 r. w porównaniu do powierzchni z 2025 r. oraz o kolejne ok. 4% – w 2027 r. w porównaniu do powierzchni z 2026 r.

Dotychczasowe doświadczenia z wdrażania działań w zakresie wsparcia powierzchniowego dla rolnictwa ekologicznego i oparte na nich przyjęte założenia i szacunki (dotyczące spodziewanego zwiększenia powierzchni objętej takim wsparciem), które uwzględniają również inne uwarunkowania rozwoju systemu rolnictwa ekologicznego, pozwalają przypuszczać, że szacowana powierzchnia objęta wsparciem określona na poziomie 4,59% UR, jest możliwą do osiągnięcia wartością docelową. Jednocześnie PL deklaruje monitorowanie i ewentualne zwiększenie wartości tego wskaźnika w czasie realizacji Planu Strategicznego. Zaproponowane rozwiązania wparcia rolnictwa ekologicznego poprzez interwencję Rolnictwo ekologiczne przyczynią się do zniwelowania niektórych ww. zidentyfikowanych w analizie SWOT słabych stron i zagrożeń i tym samym potrzeby wynikające z tej analizy dla celu 9 będą realizowane.

Szacowany poziom wskaźnika R.29 przekłada się również na odpowiednie wskaźniki w celu 4, 5 i 6.

R.43 Ograniczanie stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych: odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych wspieranymi działaniami służącymi ograniczeniu stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych (zapobieganie / zmniejszenie)

Wskaźnik ten wyrażony jest liczbą DJP, za które dokonano płatności w stosunku do całkowitej liczby DJP - (całkowita liczba DJP wg EUROSTAT 2016 - 9 443 240 DJP).

Na realizację wskaźnika wpływ ma:

I.4.6 Ekoschemat – Dobrostan zwierząt

Zapewnienie zwierzętom gospodarskim lepszych warunków bytowych zapewnione będzie dzięki płatności w ramach dobrostanu zwierząt (poprzez ekoschemat - Dobrostan zwierząt). Dzięki wyższym standardom w chowie i hodowli zwierząt spodziewać się można ograniczenia stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych u zwierząt. Wymagania ekoschematu – Dobrostan zwierząt skupiające się na zapewnieniu zwierzętom swobody ruchu (utrzymywanie bez uwięzi), na zapewnieniu im odpowiedniej wielkości przestrzeni (zwiększona powierzchnia bytowa) oraz zapewnieniu zwierzętom dostępu do środowiska zewnętrznego (wypas/wybiegi), sprzyjają zdrowotności, a co się z tym wiąże sprzyjają zmniejszeniu konieczności stosowania antybiotyków w chowie zwierząt.

I.10.15 – Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń

Wsparcie w ramach interwencji dotyczy operacji poprawiających warunki utrzymania zwierząt. Realizacja wsparcia będą mieć korzystny wpływ m. in. na podniesienie warunków utrzymania zwierząt gospodarskich, poprzez (i) dostęp do środowiska zewnętrznego oraz możliwość korzystania z wybiegów czy pastwiska (dotyczy bydła), (ii) większą swobodę ruchu (w przypadku świń), (iii) odpowiedni mikroklimat w budynkach inwentarskich (dotyczy bydła lub świń). W konsekwencji inwestycje przyczynią się do poprawy zdrowotności zwierząt oraz wyeliminują stres termiczny. Dzięki inwestycjom w dobrostan ograniczone zostaną przypadki wzajemnego uszkadzania się, co zmniejszy ryzyko występowania chorób i w konsekwencji przyczyni się do poprawy zdrowotności zwierząt. Konsekwencją podejmowanych działań będzie wiec ograniczenie stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych u zwierząt.

I.10.3 Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF

Łagodzenie skutków występowania chorób zwierzęcych, z tym ASF, ma poważny wpływ na zdrowotność zwierząt i w konsekwencji ograniczenie stosowania antybiotyków. Wsparcie inwestycyjne przyczynia się też do ograniczania rozprzestrzeniania się czynników chorobotwórczych między gospodarstwami, w których utrzymywane są świnie oraz wśród dzików, dlatego też bioasekuracja jest skutecznym sposobem na uniknięcie przenoszenia wirusa. Tworzenie skutecznych warunków zabezpieczających gospodarstwa przed wniknięciem wirusa na poziomie infrastruktury technicznej, zwiększa bezpieczeństwo prowadzonej produkcji oraz ogranicza rozprzestrzenianie się czynników chorobotwórczych. Konsekwencją podejmowanych działań będzie wiec ograniczenie stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych u zwierząt.

W ramach I.10.3 Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF wsparcie w ramach Planu Strategicznego WPR jest kontynuacją wsparcia udzielanego na inwestycje dotyczące bioaskuracji w PROW 2014 – 2020. Według danych z Systemu Rejestracji Zwierząt w I połowie 2021 r. było zarejestrowanych 25554 stad świń, których liczebność uprawniała rolnika do ubiegania się o przyznanie pomocy. Wsparcie na bioasekurację w ramach PROW 2014-2020 pozwoli na zrealizowanie około 5 tys. projektów co będzie oznaczać, że 20,3% stad będzie zabezpieczonych przez wirusem. Zakłada się, że środki Planu Strategicznego WPR pozwolą na zrealizowanie 3 460 projektów, co odpowiada ok. 237 tys. DJP.

Wartość wskaźnika rezultatu została określona na podstawie maksymalnych wartości rocznych osiągniętych w ramach ww. interwencji.

R.44 Poprawa dobrostanu zwierząt: odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych wspieranymi działaniami służącymi poprawie dobrostanu zwierząt

Wskaźnik ten wyrażony jest liczbą DJP, za które dokonano płatności w stosunku do całkowitej liczby DJP - (całkowita liczba DJP wg EUROSTAT 2016 - 9 443 240 DJP).

Wzrost liczby zwierząt, którym zapewniono polepszone warunki bytowe (poprawiony dobrostan) jest szczególnie istotnym obszarem nowej WPR i wpisuje się w cele strategii Od pola do stołu. Cel ten będzie realizowany w ramach Planu Strategicznego WPR poprzez ekoschemat-Dobrostan zwierząt oraz interwencję I.10.15.– Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń. Interwencje te w największym

stopniu pozwolą na zaspokojenie potrzeb zidentyfikowanych w tym zakresie w celu 9 (Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt) oraz, jak również wpłynie na realizację wyzwań wskazanych w analizie SWOT (tj. mała liczba gospodarstw zapewniających podniesiony dobrostan, nowe trendy konsumenckie (na żywność wysokiej jakości)).

Na realizację wskaźnika wpływ ma:

I.4.6 Ekoschemat – Dobrostan zwierząt

Z analizy SWOT dla celu 9 wynika, że z jednej strony w Polsce istnieje duża liczba gospodarstw posiadających zwierzęta (w 2016 r. było to 798 tys.), a z drugiej - istnieje stosunkowa mała liczba gospodarstw zapewniających podniesiony dobrostan. Z tego też względu zasadne jest wsparcie finansowe gospodarstw zapewniających taki podwyższony dobrostan zwierząt. Jest to ważne zarówno ze względu na potrzebę poprawienia warunków bytowych zwierząt gospodarskich, jak również w kontekście zmieniających się trendów konsumenckich oraz tego, że obecnie celem nie jest już jedynie dostarczenie wystarczającej ilości pożywienia, ale dostarczenie pożywienia odpowiedniej jakości, wytworzonego z zapewnieniem odpowiedniego poziomu dobrostanu utrzymywanym zwierzętom gospodarskim.

Doświadczenia z dwóch lat wdrażania działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 wskazują na zainteresowanie rolników zapewnieniem zwierzętom podwyższonych warunków bytowych. W 2020 r. wsparciem objęto ok. 42,2% populacji krów w Polsce (ponad 1 mln DJP) i ok. 1,3% populacji loch i tuczników (ok. 50 tys. DJP). Natomiast na podstawie wniosków złożonych w 2021 r. szacuje się, że wsparcie dobrostanowe obejmie ok. 43% populacji krów w Polsce (ponad 1 mln DJP), ok. 1,8% populacji loch i tuczników (ok. 68 tys. DJP) oraz ok. 43% populacji owiec (ponad 9 tys. DJP).

W odniesieniu do ww. gatunków/grup zwierząt założono, że poziom zainteresowania wsparciem w zakresie poprawy dobrostanu zwierząt (w ramach ekoschematu – Dobrostan zwierząt) wzrośnie w porównaniu do zainteresowania zanotowanego w ramach PROW 2014-2020, z uwagi na większą liczbę praktyk poprawiających dobrostan tych zwierząt, a w przypadku tuczników ze względu na wprowadzenie możliwości otrzymania płatności dobrostanowej nie tylko do tuczników pochodzących od loch dobrostanowych.

Natomiast w odniesieniu do gatunków/grup zwierząt nieobjętych wsparciem w ramach działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 szacuje się, że w latach 2023-2027 płatnościami dobrostanowymi zostanie objęte średnio w przypadku: drobiu w zależności od wspieranej grupy zwierząt – do ok.12% populacji kwalifikującej się do płatności, w przypadku bydła opasowego ok. 47% populacji kwalifikującej się do płatności, a w przypadku koni i kóz odpowiednio: 23% i ok. 52% populacji tych zwierząt kwalifikującej się do płatności.

W odniesieniu do wszystkich gatunków/grup zwierząt płatności będą przyznawane jedynie do 150 DJP danej grupy zwierząt (powyżej 150 DJP nie będzie przyznawana płatność, ale wymogami muszą być objęte wszystkie zwierzęta danej grupy w gospodarstwie). Dlatego też wskaźnik rezultatu został wyliczony w odniesieniu do wszystkich zwierząt danej grupy przebywających w gospodarstwie, a nie tylko tych, do których udzielana będzie płatność w ramach ekoschematu.

Na bazie dotychczasowych doświadczeń z wdrażania działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 w zakresie liczby zwierząt objętych wsparciem i liczby beneficjentów, a w przypadku gatunków/grup zwierząt nieobjętych dotychczas wsparciem w zakresie dobrostanu zwierząt – prognoz własnych, szacuje się, że w ramach ekoschematu - Dobrostan zwierząt wsparciem objęte zostanie maksymalnie ok. 2 375 399 DJP.

Zakłada się, że objęcie płatnościami dobrostanowymi ww. liczby DJP jest realne do osiągnięcia i będzie odpowiedzią na wyzwania wskazane w analizie SWOT tj. mała liczba gospodarstw zapewniających podniesiony dobrostan i nowe trendy konsumenckie. Tym samym realizowana będzie zidentyfikowana w analizie SWOT dla celu 9 potrzeba wsparcia produkcji żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt.

I.10.15 – Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń;

Z analizy SWOT dla celu 9 wynika, że liczba gospodarstw zapewniających podniesiony dobrostan jest niewystarczająca. Pomoc przewidziana w ramach interwencji I 10.15 – Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń będzie koncentrować się na operacjach podnoszących warunki utrzymania bydła i świń. Poprawa dobrostanu zwierząt, również w związku z realizacją założeń Europejskiego Zielonego Ładu, będzie mieć korzystny wpływ nie tylko na podniesienie warunków utrzymania zwierząt

gospodarskich, ale w szerszym kontekście również na jakość produktów pochodzących z produkcji w gospodarstwach korzystających z pomocy w ramach tej interwencji.

Na podstawie doświadczeń we wdrażaniu działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 przyjęto, że średnia wielkość pogłowia w ramach jednej operacji wyniesie 30 DJP. Przy założeniu, że łącznie pomocą będzie objętych ok. 8 136 gospodarstw, wsparcie obejmie ok. 244 080 DJP.

Wartość wskaźnika rezultatu została określona na podstawie maksymalnych wartości rocznych osiągniętych w ramach ww. interwencji.

2.1.SO9.9 Uzasadnienie alokacji finansowej

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje zaprogramowane pod celem 9 została określona w oparciu o zdiagnozowane potrzeby oraz zakres kompetencji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Przy kalkulowaniu alokacji brano pod uwagę przede wszystkim realizację celów odnośnie produkcji zdrowej i bezpiecznej żywności. Równocześnie w planowaniu kwoty na realizację interwencji przypisanych do celu 9 uwzględniono środki krajowe, samorządowe, prywatne oraz inne środki UE przyczyniające się do realizacji działań mających wpływ na wykonanie celu 9 oraz celów EZŁ.

2.1.XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania

2.1.XCO.1 Streszczenie analizy SWOT

2.1.XCO.1.1 Mocne strony

-Zainteresowanie wśród rolników stosowaniem nowych rozwiązań, w tym rolnictwa precyzyjnego. (str. 12, 13)

-Dobrze rozwinięty system publicznego doradztwa rolniczego, szkolnictwa zawodowego (szkoły rolnicze) oraz znaczący potencjał kadr B+R w dziedzinie nauk rolniczych. (str. 4 do 12)

-Potencjał do prowadzenia działań demonstracyjnych i wdrażania rozwiązań innowacyjnych na poziomie gospodarstw rolnych lub na obszarach wiejskich w oparciu o dostępne zasoby gospodarstw, instytutów badawczych, jednostek doradztwa rolniczego oraz szkół rolniczych. (str. 7 drugi akapit do str. 9)

-Stopniowy rozwój technologii, zwłaszcza cyfrowych i satelitarnych, przydatnych do monitorowania środowiska. (str.11,12)

-Duży potencjał innowacyjny polskich firm ICT (str.9,10).

-Dostępne rozwiązania prawne i organizacyjne służące nawiązywaniu współpracy i w podejmowaniu wspólnych działań przez rolników i innych partnerów AKIS (dotyczy to m.in. GPR, spółdzielni, grup operacyjnych EPI). (str. 7 trzeci akapit, 8)

-Szeroki zakres powszechnie dostępnych szkoleń i usług doradczych dla rolników, oferowanych przez doświadczoną kadrę doradztwa publicznego (str. 4 czwarty akapit, 5, 6, 7, 8)

-Relatywnie duży autorytet kadry naukowo-dydaktycznej oraz poziom kompetencji nauczycieli przedmiotów zawodowych, (str. 9 drugi akapit, 10)

-Wysoki poziom zaufania rolników do współpracujących doradców (str. 6 drugi akapit)

-Rozwijająca się sieć kontaktów i współpracy pomiędzy partnerami systemu AKIS (w szczególności w ramach KSOW i Sieci innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich). (str. 7 trzeci akapit, 12 pierwszy akapit)

-Rosnąca aktywność jednostek naukowych i doradztwa rolniczego w realizację projektów badawczych finansowanych ze środków UE (Horyzont 2020, polityka spójności) i krajowych. (str. 11, 12)

2.1.XCO.1.2 Słabe strony

-Niedostateczne wykorzystanie innowacyjności i zaawansowanych technologii w gospodarstwach rolnych, a także przetwórstwie rolno-spożywczym. (str. 13 drugi akapit)

-Niewystarczający poziom rozwoju ośrodków innowacji w rolnictwie. (str. 13 ostatni akapit, 14)

-Niewystarczający poziom rozwoju współpracy pomiędzy partnerami systemu AKIS oraz mechanizmów stymulowania tej współpracy. (str. 14 ostatni akapit, 15)

-Brak wystandaryzowanych dużych zbiorów otwartych danych publicznych oraz hurtowni danych rolniczych. (str. 17 drugi akapit)

-Mała skłonność do ponoszenia ryzyka inwestycyjnego wśród mieszkańców obszarów wiejskich. (str. 17 drugi i trzeci akapit)

-Ukierunkowanie nowych technologii, rozwiązań naukowych i innowacji głównie na rozwiązania dla dużej skali produkcji. (str. 16 drugi akapit)

-Braki w rozwoju infrastruktury cyfrowej na obszarach wiejskich oraz rozwoju narzędzi cyfrowych dla rolnictwa. (str. 15 trzeci akapit, 16 trzeci akapit)

-Niedostateczny dostęp do kapitału i niska zdolność kredytowa producentów rolnych. (str. 17 drugi akapit)

-Bardzo duża liczba gospodarstw oraz ich rozdrobnienie utrudniające sprawny transfer wiedzy i innowacji. (str. 15 drugi akapit)

-Niewystarczający w stosunku do wyzwań i potrzeb poziom finansowania realizacji zadań z zakresu doradztwa rolniczego, szkolnictwa, prowadzenia prac naukowo-badawczych, transferu wiedzy i innowacji na rzecz praktyki. (str. 14 pierwszy akapit, 16 pierwszy akapit)

-Niedostateczną wiedza, kompetencje i umiejętności producentów rolnych w szczególności w zakresie możliwości wdrożenia rozwiązań cyfrowych na poziomie gospodarstwa rolnego (str. 15 czwarty akapit, 16 czwarty akapit)

-Luka pokoleniowa i brak zainteresowania podejmowaniem pracy w szkolnictwie, nauce oraz doradztwie. (str. 15 ostatni akapit, 16)

-Bariery komunikacyjne pomiędzy naukowcami i praktyką rolniczą.(str. 15 drugi akapit)

-Ograniczenie prowadzenia doradztwa technologicznego, organizacyjnego, marketingowego, oraz z zakresu zarządzania ryzykiem (str. 17 trzeci i czwarty akapit)

-Podstawy programowe szkół rolniczych w niewystarczającym stopniu uwzględniające trendy rozwojowe rolnictwa, wykorzystanie -najnowszych technologii cyfrowych oraz cechy gospodarki rynkowej jak również nie motywujące do rozwoju różnych form współpracy, wymiany doświadczeń, wspólnych przedsięwzięć. Str. 17 ostatni akapit)

-Nadmierne bariery administracyjne i proceduralne. (str. 18 pierwszy akapit)

2.1.XCO.1.3 Szanse

-Zapotrzebowanie na innowacje w zakresie nowych wyzwań globalnych. (str. 19)

-Rozwój rolnictwa precyzyjnego, rolnictwa ekologicznego. (str. 19 drugi i trzeci akapit)

-Zwiększona dostępność różnego rodzaju e-usług na obszarach wiejskich, w tym umożliwiających skrócenie czasu w załatwianiu różnych spraw, szybkie dotarcie z informacją do szerokiego grona zainteresowanych, tworzenie nowych możliwości zarobkowania, świadczenie pracy zdalnej lub telepracy. (22 drugi, trzeci i czwarty akapit)

-Pobudzenie wzrostu gospodarczego poprzez włączenie obszarów wiejskich i rolnictwa w Rewolucję przemysłu 4.0. i rozwój nowych technologii. (str. 19 ostatni akapit, 20)

-Rozwój SmartVillages, smartFarming i smartSME na obszarach wiejskich. (str. 20 drugi akapit, 22 trzeci akapit)

-Usprawnienie procesów i zwiększenie efektywności obsługi rolnictwa. (str. 21 czwarty i piąty akapit)

-Wzrost dostępności cenowej rozwiązań cyfrowych wraz ze wzrostem oferty rozwiązań innowacyjnych skierowanych do sektora rolnego. (str. 20 drugi akapit)

-Zmiany pokoleniowe, rosnąca mobilność zawodowa i otwartość na osiągnięcia nauki światowej oraz coraz wyższe kompetencje cyfrowe i wykorzystanie ICT. (str. 19 piąty akapit, 21 trzeci akapit, 22 trzeci akapit)

-Zwiększenie możliwości integracji otwartych danych publicznych z terytorium UE (str. 22 ostatni akapit)

-Usieciowienie instytucji B+R w obszarze nauk rolniczych. (str. 20 trzeci i czwarty akapit)

-Wzrost nakładów finansowych na prowadzenie badań naukowych ukierunkowanych na innowacyjność i wymianę wiedzy w sektorze rolno-żywnościowym oraz wzrost udziału jednostek w ich wykorzystaniu, prowadzenie zachęt do współpracy dla doradców, nauczycieli, pracowników naukowych. (str. 21 drugi akapit)

-Podniesienie rangi zagadnień związanych z globalnymi wyzwaniami dla rolnictwa w programach kształcenia i doskonalenia zawodowego. (str. 20 trzeci akapit)

-Szersze wykorzystanie wiedzy i doświadczeń i wyników projektów realizowanych w ramach współpracy międzynarodowej. (str. 21 drugi akapit)

2.1.XCO.1.4 Zagrożenia

-Niska skłonność operatorów prywatnych do realizowania inwestycji cyfrowych na obszarach wiejskich oraz duże tempo rozwoju technologii cyfrowych.

-Wykluczenie cyfrowe wśród mieszkańców obszarów wiejskich, w tym części producentów rolnych. (str. 22 czwarty akapit, 23 drugi akapit)

-Spadek zaufania do technologii wykorzystujących dane osobowe oraz sposobu ich wykorzystania (głównie e-usługi) (str.23).

-Niedostateczny poziom cyberbezpieczeństwa dla użytkowników usług cyfrowych oraz podatność dużych zbiorów danych na cyberprzestępczość. (str. 23 trzeci akapit)

-Spadek wiarygodności (aktualności) danych cyfrowych (str.23).

-Brak adekwatnych rozwiązań prawnych dot. bezpieczeństwa handlu elektronicznego i e-usług (str. 23).

-Ograniczony dostępu do danych satelitarnych oraz usług dla rolnictwa oraz administracji publicznej różnego szczebla (str.23).

-Brak harmonizacji danych w rolnictwie na skutek stosowania przez producentów różnych formatów danych (str.23 i 24).

-Niedostosowanie narzędzi cyfrowych do oczekiwań rolników, co może obniżyć zainteresowanie inwestycjami w nowe technologie. (str. 23 ostatni akapit)

-Niewielkie zainteresowanie podmiotów krajowego sektora rolno-żywnościowego w partycypowaniu w procesach kreowania i upowszechniania innowacji. (str. 23 ostatni akapit)

-Niski poziom wzajemnego zaufania i gotowości rolników, innych partnerów do współpracy oraz podejmowania grupowych przedsięwzięć, w tym innowacyjnych. (str. 23 ostatni akapit)

-Spadek zainteresowania kształceniem rolniczym na wszystkich szczeblach edukacji. (23 czwarty akapit)

-Ograniczanie zakresu działalności doradztwa publicznego. (str. 24 drugi akapit)

2.1.XCO.1.5 Inne uwagi

W celu określenia najważniejszych kierunków interwencji środkami publicznymi w rolnictwie i na obszarach wiejskich, w Polsce przygotowano dokument diagnostyczny pn. *Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023*-2027. Dokument ten obrazuje sytuację w odniesieniu do 48 wspólnych dla całej UE wskaźników kontekstu, w zakresie sytuacji ekonomicznej, środowiskowo – klimatycznej oraz społecznej polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. Dokument ten powstał w oparciu o dane pochodzące ze statystyk publicznych oraz dane monitoringowe i badania instytucji naukowych, a także informacje sprawozdawcze gromadzone w związku z wdrażaniem wsparcia na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Poniżej zaprezentowano syntetyczne podsumowanie aktualnego stanu sektora rolnego i obszarów wiejskich w Polsce w oparciu o wskaźniki rezultatu właściwe dla Celu 10, bazując na najnowszych opracowaniach KE. Poniższe informacje mogą więc różnić się od tych prezentowanych w części wskaźnikowej SFC.

Z European Innovation Scoreboard (2021) wynika, że gospodarka Polska charakteryzowała się bardzo niskim poziomem innowacyjności w skali Unii Europejskiej. Syntetyczny wskaźnik innowacyjności osiągnął wartość 66,9 pkt, co uplasowało Polskę na 4 miejscu od końca wśród krajów Unii Europejskiej. Na niższym poziomie innowacyjności były jedynie gospodarki Litwy, Rumunii oraz Bułgarii. W 2019 r. wydatki producentów żywności i napojów na badania i rozwój w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły zaledwie 3,4 euro (dla porównania w Irlandii 15,3 euro i w Danii 16,1 euro) (Eurostat, Nace Rev.2, 2022). Choć wydatki te wyraźnie wzrosły w ostatnim okresie (z 33 mln euro w 2015 r., do blisko 129 mln euro w 2019 r., również dzięki środkom z funduszy strukturalnych UE), nadal wyraźnie odbiegają od wydatków przedsiębiorstw w najbardziej konkurencyjnych gospodarkach żywnościowych w Europie.

Podobnie jak w innych sektorach, najbardziej innowacyjne są duże oraz bardzo duże korporacje transnarodowe funkcjonujące w przemyśle spożywczym. Aktywność innowacyjna małych i średnich przedsiębiorstw jest ograniczona. W tej grupie problemem pozostaje również niski poziom automatyzacji produkcji. W Polsce jedynie 3% przedsiębiorstw przemysłu spożywczego wykorzystuje roboty przemysłowe, w Szwecji takich przedsiębiorstw jest 31%, w Holandii 22%, Danii 16%, Słowenii 10%, Francji 8% i Estonii 8% (dane za 2018 r., Eurostat 2020).

W kolejnych latach intensywność innowacji nieco zwiększyła się (do 1,3-1,4%), ale bardziej znaczący wzrost poziomu tego wskaźnika nastąpił dopiero ostatnio – do 1,8% i 1,6% odpowiednio w latach 2015 i 2016.

Problem niskiej kultury innowacyjności tj. wąskiego zakresu współpracy biznesu z sektorem nauki we wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań dotyczy przede wszystkim firm należących do sektora MŚP (w szczególności osoby zarządzające na poziomie mikroprzedsiębiorstw), w przypadku których dystans technologiczny do liderów rynku europejskiego z każdym rokiem powiększa się w znaczący sposób.

2.1.XCO.2 Identyfikacja potrzeb

Kod	Tytuł	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Potrzebę uwzględniono w planie strategicznym WPR
CS 10.P 1.	Podnoszenie wiedzy kadr rolniczych oraz zapewnienie dostępności usług doradczych i szkoleniowych	Wymagana (++)	Częściowo
CS 10.P 2.	Rozwój platform oraz wykorzystania ICT w wymianie wiedzy i innowacji oraz nawiązywaniu współpracy	Wymagana (++)	Częściowo
CS 10.P 3.	Zacieśnienie współpracy pomiędzy partnerami AKIS	Wymagana (++)	Częściowo
CS 10.P 4.	Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury szybkiego internetu na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Nie
CS 10.P 5.	Utworzenie zbiorów otwartych danych publicznych oraz ich szerokie wykorzystywanie	wymagana (++)	Nie
CS 10.P 6.	Podniesienie innowacyjności sektora poprzez tworzenie i wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań	krytyczna (+++)	Częściowo

Inne uwagi związane z oceną potrzeb.

-

2.1.XCO.4 Logika interwencji

Forma interwencji	Typ interwencji	Kod interwencji (państwo członkowskie) – nazwa	Wspólny wskaźnik produktu
Sectoral - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania	I.7.6. - Badania i rozwój	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	ADVI1(47(1)(b)) - usługi doradcze i pomoc techniczna, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy	I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
Sectoral - Owoce i warzywa	TRAINCO(47(1)(c)) - szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym	I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych
RD	RISK(76) - Narzędzia zarządzania ryzykiem	I 12.1. - Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich	O.9. Liczba jednostek objętych wspieranymi narzędziami zarządzania ryzykiem WPR
RD	COOP(77) - Współpraca	I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI	O.1. Liczba projektów grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI)

RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
RD	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji	I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy

Przegląd

Modernizacja sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą w zakresie innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania jest celem trudnym do osiągnięcia w sytuacji niezaspokojenia bardziej priorytetowych potrzeb takich jak np. potrzeby związane z dochodowością czy wysoką jakością życia na obszarach wiejskich. Z tego względu Plan strategiczny koncentruje się w pierwszej kolejności na celach, które pozwolą zapewnić stabilne i godziwe dochody z działalności rolniczej oraz pozwalają na dotarcie do możliwie szerokiego grona interesariuszy. Na tak zdefiniowanych kryteriach selekcji oparto logikę wykorzystania poszczególnych funduszy publicznych w Polsce na cele związane z transformacją cyfrową i podnoszeniem innowacyjności gospodarstw rolnych oraz transferem wiedzy i innowacji.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonej analizy SWOT, istniejąca struktura polskiego AKIS zapewnia uczestnictwo dużej liczby partnerów, jednakże poszczególni partnerzy realizują przede wszystkim swoje własne cele, w ograniczonym stopniu podejmując współpracę z innymi partnerami AKIS. Współpraca ta ma najczęściej incydentalny charakter. Dotyczy to w różnym stopniu poszczególnych partnerów AKIS, tj. uczelni i instytutów badawczych, szkół rolniczych, jednostek doradztwa rolniczego, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i różnego typu organizacji, a także rolników i ich organizacje. W Polsce jest duża przestrzeń do doskonalenia metod i sposobów współpracy, wspólnego wypracowywania rozwiązań,poprawy sprawności funkcjonowania AKIS oraz zwiększenia wdrożeń wyników prac B+R+I w rolnictwie.

Komisja Europejska w rekomendacjach dla Polski wskazała na potrzebę;

- realizacji celu Europejskiego Zielonego Ładu w zakresie dostępu szerokopasmowego poprzez dalszy rozwój sieci szerokopasmowych, celem niwelowania różnic w dostępie do łączności na obszarach wiejskich i oddalonych. Równoległe inwestowanie w rozwój umiejętności cyfrowych. W tym kontekście ważne będzie zapewnienie synergii i komplementarności między funduszami unijnymi i krajowymi.
- inwestowania w dobrze rozwinięty system wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa oraz dalszą integrację informacji, wiedzy, doradztwa, innowacji i umiejętności cyfrowych poprzez wspieranie lepszych powiązań między doradcami publicznymi i prywatnymi oraz inwestowanie w ich szkolenie i umiejętności. Podmioty świadczące usługi doradcze powinny być przygotowane do reagowania na rosnące potrzeby gospodarstw rolnych (w tym małych gospodarstw) na informacje na temat aspektów gospodarczych, środowiskowych i społecznych, a także powinny być w stanie zapewniać wsparcie w zakresie innowacji.

Dalszy rozwój sieci szerokopasmowych i inwestowanie w rozwój umiejętności cyfrowych będą realizowane w ramach programów (współ)finansowanych ze środków polityki spójności i RRF.

W Planie Strategicznym przewidziane zostały interwencje wspierające rozwój systemu wiedzy i innowacji poprzez doskonalenie zawodowe rolników, umożliwienie rolnikom korzystania z kompleksowego doradztwa rolniczego, podnoszenie wiedzy i umiejętności kadr doradczych, wsparcie zakładania i prowadzenia demonstracji, wzmocnienie gospodarstw demonstracyjnych, wsparcie na rzecz kreowania innowacji w rolnictwie, jak również wsparcie grup operacyjnych EPI czy zaangażowanie KSOW+ we wsparcie systemu AKIS.

Rekomendacja dotycząca wzmocnienia powiązań między doradcami publicznymi i prywatnymi, zostanie zaadresowana poprzez wsparcie szkoleń i innych form doskonalenia zawodowego dostępnych zarówno dla doradców publicznych jak i prywatnych czy też organizacji różnych wydarzeń w ramach KSOW+, w których udział mogą wziąć doradcy. Ponadto zarówno doradcy publiczni jak i prywatni mogą być angażowani w tworzenie i funkconowanie grup operacyjnych EPI.

CS 10.P 3. Zacieśnienie współpracy pomiędzy partnerami AKIS

Rozwój systemu AKIS wymaga zwiększenia powiązań pomiędzy jego aktorami, co będzie możliwe dzięki realizacji projektów wielopodmiotowych w ramach interwencji: **I.13.5** „Współpraca Grup Operacyjnych EPI". Poprzez wsparcie w tym zakresie, w systemie AKIS wzrośnie liczba grup operacyjnych EPI realizujących innowacyjne operacje oraz powstaną innowacyjne rozwiązania. W ramach interwencji „Współpraca Grup Operacyjnych EPI", zaproponowano rozwiązanie mające na celu wzmocnienie pozycji rolnika w grupach operacyjnych oraz zwiększenie jego wpływu na powstające rozwiązania, poprzez zagwarantowanie udziału rolników w każdej operacji, a przedmiot operacji musi być związany z rozwiązaniem problemów/potrzeb rolnika/gospodarstwa rolnego. Preferowane będą partnerstwa powstałe z inicjatywy rolnika. Dobrze funkcjonujący system wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa powinien zapewniać sprawny przepływ wiedzy między jego partnerami, odpowiadając na rosnące potrzeby rolników w zakresie informacji. Istotną rolę w transferze wiedzy pełnić będzie Interwencja I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych, w ramach której wspierane będą wizyty w gospodarstwach demonstracyjnych oraz rozwój bazy gospodarstw demonstracyjnych. W ramach KSOW+ wspierane będą różnego rodzaju działania na rzecz wymiany wiedzy i współpracy pomiędzy partnerami systemu AKIS, a w szczególności pomiędzy nauką a praktyką. W oparciu o doświadczenia Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), rozszerzone zostaną zadania jednostek doradztwa rolniczego. W ramach KSOW+ wspierana będzie w dalszym ciągu działalność SIR ukierunkowana na ułatwienie tworzenia i funkcjonowania sieci kontaktów pomiędzy partnerami, wymianę wiedzy na temat innowacji i dobrych praktyk w rolnictwie i na obszarach wiejskich, jak również wsparcie tworzenia i przygotowania projektów grup operacyjnych EPI oraz realizacji przez nie projektów w ramach interwencji „Współpraca Grup Operacyjnych EPI". Kontynuowane będą też działania na rzecz upowszechniania wyników projektów GO EPI, organizacji wydarzeń sieciujących z udziałem grup operacyjnych i innych partnerów, w tym partnerów zaangażowanych w realizację projektów w programie Horyzont 2020 i Horyzont Europa. W ramach Sieci SIR organizowane będą m.in. konferencje, szkolenia, warsztaty, seminaria czy wyjazdy studyjne, skierowane do różnych odbiorców i dotyczące bardzo szerokiej tematyki. Stanowić one będą okazję do wymiany wiedzy i doświadczeń, nawiązywania lub zacieśniania kontaktów pomiędzy uczestnikami.

Szczególną rolę w ramach Sieci odgrywają działający w każdym województwie brokerzy innowacji oraz pozostali pracownicy jednostek doradztwa rolniczego, których działania przyczyniają się do tworzenia sieci współpracy między rolnikami, podmiotami z sektora prywatnego i publicznego oraz przedstawicielami nauki. Zakres działań wspierających rozwój systemu AKIS w ramach KSOW + został przedstawiony w rozdziale dotyczącym KSOW+.

CS 10.P 6. Podniesienie innowacyjności sektora poprzez tworzenie i wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań

Wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w gospodarstwach rolnych będzie możliwe w ramach interwencji o charakterze inwestycyjnym, choć nie będzie dedykowanej interwencji wyłącznie dla tego celu.

Kontynuowane będzie wsparcie na rzecz współpracy pomiędzy rolnikami, a partnerami dysponującymi wiedzą z wzajemnie uzupełniających się dziedzin w ramach interwencji **I.13.5** Współpraca Grup Operacyjnych EPI. Wsparcie innowacyjności, nawiązywania współpracy i tworzenia grup operacyjnych EPI zostanie zapewnione w ramach zadań realizowanych przez KSOW+, z wykorzystaniem struktury Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR). Zadania SIR realizowane będą przez jednostki doradztwa rolniczego. Potrzeba realizowana będzie również dzięki interwencji sektorowej

(I.7.6) ukierunkowanej na badania i rozwój, gdzie przewiduje się działania polegające na współpracy organizacji producentów owoców i warzyw z jednostkami naukowo – badawczymi celem wypracowania innowacyjnych rozwiązań w ramach produkcji i wprowadzania do obrotu nowych produktów sektora owoców i warzyw.

W każdej z jednostek doradztwa rolniczego dostępne będzie wsparcie ze strony brokerów innowacji oraz pracowników jednostki, prowadzących działania na rzecz wymiany informacji i aktywizacji współpracy interesariuszy. Brokerzy dzięki stałemu kontaktowi z rolnikami mogą identyfikować oddolne innowacyjne pomysły rolników oraz ułatwiać rolnikom nawiązanie współpracy w danym obszarze z zainteresowanymi partnerami. Sieć na Rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich (SIR) prowadzi działania upowszechnieniowo-informacyjne na temat efektów realizowanych projektów przez grupy operacyjne EPI oraz wielopodmiotowych struktur realizujących projekty badawczo-rozwojowe.

Komplementarnie potrzeba będzie realizowana w oparciu o środki z budżetu krajowego (np. w zakresie doradztwa technologicznego oferowanego przez publiczne doradztwo rolne) i środki KPO, które będą wspierały m.in. inwestycje jednostek podległych lub nadzorowanych przez MRiRW w zakresie infrastruktury badawczej/laboratoryjnej oraz inwestycje producentów rolnych w zakresie: zakupu, montażu i utrzymania rozwiązań cyfrowych dla rolnictwa oraz zakupu i utrzymania/ aktualizacji rozwiązań cyfrowych (aplikacji, oprogramowania) rolnictwa 4.0. Dodatkowo planuje się objąć wsparciem KPO cyfrowe usługi realizowane na poziomie gospodarstwa rolnego jak np. nalot BSL, sporządzenie cyfrowej mapy użytków rolnych i planów nawożenia lub nawodnienia w oparciu o tę mapę. Ponadto, planowane jest wsparcie budowy e-usług rolniczych, wykorzystania danych satelitarnych i teledetekcji w rolnictwie oraz rozbudowy krajowego systemu serwisów monitoringowych, produktów, narzędzi analitycznych i usług i towarzyszącej infrastruktury wykorzystujących dane satelitarne.

Wsparcie działalności B+R+I w ramach polityki spójności będzie skoncentrowane na inteligentnych specjalizacjach (określonych na poziomie krajowym i regionalnym), istotnych z punktu widzenia przyszłości gospodarki oraz wyzwań społecznych i środowiskowych. Jedną z KIS jest Biogospodarka rolno-spożywcza, leśno-drzewna i środowiskowa (dot.innowacyjnych technologii, procesów i produktów sektora rolno-spożywczego i leśno-drzewnego). Przewiduje się również wsparcie wdrożeń innowacji głównie w MŚP (wsparcie dla dużych przedsiębiorstw będzie możliwe po spełnieniu dodatkowych warunków wynikających z regulacji), przede wszystkim w formie kompleksowych projektów badawczo-rozwojowych i innowacyjnych, których elementem może być wdrażanie innowacji, a także komponent dotyczący rozwoju technologii cyfrowych.

Dodatkowo, potrzeba będzie realizowana (pośrednio) poprzez projekty realizowane w ramach krajowych i unijnych programów skierowanych na badania i innowacje. W zakresie unijnego programu Horyzont Europa kontynuowane będą działania na rzecz zwiększenia zaangażowania jednostek doradztwa rolniczego i instytutów badawczych nadzorowanych przez MRiRW w realizację projektów w programach ramowych na badania i innowacje Horyzont 2020/Horyzont Europa. MRiRW będzie również zaangażowane w działania Stałego Komitetu ds. Badań w Rolnictwie (SCAR) i grup SCAR (m.in. grupy roboczej SCAR AKIS, grupy roboczej ds. Agroekologii, grupy roboczej ds. Systemów Żywności, grupy roboczej ds Biogospodarki). MRiRW będzie również uczestniczyło w inicjatywach europejskich jak BIOEAST czy Europejskich Partnerstw Programu Horyzont Europa: Accelerating Farming Systems Transition: Agroecology living labs and research infrastructures, Safe and Sustainable Food Systems for People, Planet and Climate; Animal Health and Welfare; Agriculture of Data.

Prowadzone będą też działania w zakresie współpracy z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (NCBR) (agencją wykonawczą Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego) oraz Krajowym Punktem Kontaktowym dla programu Horyzont Europa (działającym w ramach NCBR), w zakresie:

- wspierania komercjalizacji i innych form transferu wyników badań naukowych do gospodarki oraz zarządzanie programami badań stosowanych;
- wspierania uczestnictwa polskich jednostek naukowych, przedsiębiorstw oraz innych podmiotów w Programie Ramowym Unii Europejskiej w zakresie badań i innowacji Horyzont Europa;
- krajowych programów strategicznych dla poszczególnych sektorów gospodarki.

CS 10.P 1. Podnoszenie wiedzy kadr rolniczych oraz zapewnienie dostępności usług doradczych i szkoleniowych

W związku z wynikami analizy SWOT dla celu przekrojowego, wskazującymi na niedostateczną wiedzę, kompetencje i umiejętności producentów rolnych, oraz potrzebami w tym zakresie diagnozowanymi

w ramach poszczególnych celów szczegółowych PS WPR, wspierane będzie prowadzenie szkoleń dla rolników, kompleksowe doradztwo rolnicze, prowadzenie działań demonstracyjnych. Działania te będą wspierać realizację celów Europejskiego Zielonego Ładu.

Mając na uwadze konieczność dotarcia z informacją do szerokiego grona odbiorców, kontynuowane będzie wsparcie działań szkoleniowych dla rolników związanych z prowadzeniem działalności rolniczej i wykorzystaniem zasobów gospodarstwa rolnego w interwencji **I.14.1** „Doskonalenie zawodowe rolników", jak i wsparcie usług doradztwa rolniczego w ramach interwencji **I.14.2** „Kompleksowe doradztwo rolnicze". Zakres usług doradczych obejmować będzie zagadnienia związane z realizacją celów PS WPR, wpisujące się w tematykę doradztwa rolniczego określoną w art. 15 rozporządzenia w sprawie planu WPR. Tworzenie i realizacja projektów przez grupy operacyjne EPI będą wspierane poprzez Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) w ramach KSOW +. Przewidziane jest wspieranie zarówno doradztwa indywidualnego, jak i doradztwa grupowego odpowiadających na potrzeby rolników.

Uruchomienie interwencji, w zakresie wsparcia podstawowych szkoleń i usług doradczych, powinno nastąpić na wczesnym etapie wdrożenia Planu a nawet w okresie przed uruchomieniem interwencji inwestycyjnych, tak aby umożliwić jak najlepsze przygotowanie rolników do korzystania z oferowanego w ramach Planu wsparcia. Możliwie najszybsze uruchomienie tych interwencji jest też szczególnie istotne pod kątem zapewnienia rolnikom informacji i wsparcia w realizacji nowych wymogów wynikających ze zmian w szczególności w I filarze WPR.

W ramach interwencji **I.14.4** „Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych" planowane jest wzmocnienie i rozwój działalności gospodarstw demonstracyjnych, które będą mogły być wykorzystywane w szczególności na potrzeby realizacji praktycznych szkoleń dla rolników i kadr doradczych, jak również wykorzystywane w realizacji kompleksowych programów doradczych. Wspieranie rozwoju działalności demonstracyjnej przyczyni się również do zacieśniania współpracy pomiędzy nauką a praktyką rolniczą.

Działania szkoleniowe, doradcze i informacyjne prowadzone są przez publiczne doradztwo rolnicze również ze środków krajowych. Zakres tematyczny działań szkoleniowych, informacyjnych, doradczych, realizowanych przez publiczne doradztwo rolnicze wynika przede wszystkim z zadań ustawowych jednostek doradztwa rolniczego, z priorytetów określanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi i potrzeb zgłaszanych przez rolników.

Podejmowane są również działania na rzecz rozwoju kształcenia rolniczego poprzez rozszerzenie sieci szkół rolniczych i dalsze unowocześniania ich bazy dydaktycznej . Szkoły rolnicze oferują różne formy kształcenia dla osób zainteresowanych podwyższaniem bądź zmianą kwalifikacji zawodowych. Ponadto, szkoły nadzorowane przez MRiRW finansują unowocześnienie swojej bazy dydaktycznej, podniesienie jakości praktycznego kształcenia zawodowego, a także poziomu wykształcenia uczniów i kadry pedagogicznej w ramach środków z innych źródeł, w tym środków UE.

Dla zapewnienia profesjonalnych i wysokiej jakości szkoleń i usług doradztwa rolniczego, niezbędne jest stałe kształcenie i podnoszenie kwalifikacji kadr. W tym celu w ramach interwencji **I.14.3** „Doskonalenie zawodowe kadr doradczych", zapewniona zostanie możliwość wsparcia podnoszenia kwalifikacji doradców rolniczych, w szczególności w formie szkoleń, praktyk, mentoringu czy udziału w studiach podyplomowych. Planowane jest również wsparcie szkoleń uzupełniających dla doradców wpisanych na listy doradców prowadzone przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz wsparcie szkoleń umożliwiających uzyskanie wpisu na te listy. Doradcy rolniczy zarówno z doradztwa publicznego jak i prywatnego włączani będą również w wydarzenia organizowane w ramach Krajowej Sieci WPR, takie jak konferencje, wyjazdy studyjne itp. oraz w szkolenia dla doradców w ramach interwencji „I.14.3 Doskonalenie zawodowe kadr doradczych".

Podnoszenie kwalifikacji cyfrowych zostało ujęte w programach współfinansowanych ze środków polityki spójności na lata 2021-2027, w których zakłada się:

- wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych m.in. pracowników instytucji sektora publicznego, MŚP, w obszarze edukacji i kształcenia,
- wsparcie średniozaawansowanych i zawansowanych kompetencji cyfrowych i metodycznych nauczycieli,
- rozwijanie oferty publicznych bezpłatnych zasobów cyfrowych i narzędzi edukacyjnych,

- wsparcie kompetencji cyfrowych, jako jeden z możliwych tematów usług rozwojowych w podmiotowych systemach finansowania (BUR).
- wsparcie społeczności lokalnej w rozwoju kompetencji cyfrowych obywateli poprzez utworzenie i działalność Klubów Rozwoju Cyfrowego.

Dodatkowo w ramach środków polityki spójności planuje się wsparcie systemu zarządzania rozwojem kompetencji cyfrowych w Polsce poprzez opracowanie narzędzi informatycznych służących do diagnozowania poziomu kompetencji cyfrowych, identyfikacji potrzeb w zakresie ich uzupełniania i wsparcia w ich rozwoju, wspieranie specjalistów ICT poprzez kształcenie kadr w zakresie technologii cyfrowych i ich zastosowań, wsparcie e-kompetencji przedsiębiorców, jako jednego z rodzajów kompetencji w ramach kompleksowych projektów B+R+I i doradztwo świadczone przez Ośrodki Innowacji Cyfrowych (DIH) przedsiębiorcom.

W Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności zaprojektowano uzupełniająco: szkolenia podnoszące kompetencje w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (e-urząd, e-zdrowie, e-finanse, e-bezpieczeństwo, e-usługi,) dla obywateli, pracowników administracji rządowej i samorządowej, nauczycieli przedszkoli, szkół, uczniów i rodziców realizujących i wspomagających naukę zdalną, stworzenie sieci liderów rozwoju cyfrowego (liderzy wesprą jednostki samorządu terytorialnego oraz wskazane przez nie placówki, a także instytucje najbardziej potrzebujące wsparcia i poszczególne grupy obywateli w zakresie podnoszenia kompetencji cyfrowych i doposażenia w sprzęt informatyczny) oraz wsparcie systemu zarządzania rozwojem kompetencji cyfrowych w Polsce poprzez działanie Centrum Rozwoju Kompetencji Cyfrowych (CRKC), którego zadaniem jest opracowywanie systemowych rozwiązań w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych, realizacje badań i analiz, identyfikowanie i rekomendowanie kierunków działania i obszarów interwencji oraz kreowanie przedsięwzięć o charakterze pilotażowym.

CS 10.P 2. Rozwój platform oraz wykorzystania ICT w wymianie wiedzy i innowacji oraz nawiązywaniu współpracy

Rozwój platform oraz wykorzystania ICT w wymianie wiedzy i innowacji oraz nawiązywaniu współpracy będzie wspierany z wykorzystaniem środków z różnych źródeł, w tym KPO, polityki spójności oraz środków krajowych. PS WPR będzie wspierało te zadania w bardzo ograniczonym zakresie w ramach Pomocy Technicznej (PT) poprzez wspieranie tworzenia lub utrzymania platform/ forów wymiany wiedzy i informacji pomiędzy partnerami AKIS. Elementem zwiększania cyfryzacji w rolnictwie jest budowa platform i usług cyfrowych dla rolników/ mieszkańców obszarów wiejskich.Środki na ten cel planuje się przeznaczyć w ramach polityki spójności - z Programu Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) oraz Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności. W ramach KPO planuje się wsparcie związane z budową lub rozbudową e-administracji i e-rolnictwa, doposażeniem szkół i placówek oświatowych w przenośny sprzęt komputerowy i niezbędne oprogramowanie, odpowiadające potrzebom współczesnej szkoły oraz trendom rynku pracy oraz działania zapewniające dostęp organom prowadzącym jednostki systemu oświaty (w tym jednostki wychowania przedszkolnego, komisje egzaminacyjne) do finansowania ich potrzeb inwestycyjnych w zakresie dalszego rozwoju wyposażenia w rozwiązania ICT dla edukacji.

W szczególności w ramach e-rolnictwa przewiduje się w KPO wsparcie budowy nowych lub rozbudowy już działających platform udostępniania danych publicznych i e-usług; budowy nowych lub rozbudowy działających publicznych systemów informatycznych; wdrożenie nowych, zmodyfikowanych lub zintegrowanych e-usług publicznych; udostępnienie, adaptację i rozbudowę e-usług, w tym usług API na nowe lub rozbudowane platformy.

W ramach środków polityki spójności planuje się wsparcie projektów związanych z: platformami e-usług publicznych, rozwojem infrastruktury danych przestrzennych, udostępnianiem zasobów naukowych, kulturowych i administracji, aplikacjami w oparciu o dostępne cyfrowo ISP (informacje sektora publicznego), cyfrowymi rozwiązaniami polegającymi na optymalizacji różnego rodzaju procesów, w tym m.in. rozwiązania z obszaru inteligentne miasta, wsie oraz wspracie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania technologii cyfrowych – wdrożenie dostępnych technologii TIK np. systemy enterprise resource planning czy systemy sprzedażowe.

2.1.XCO.5 W stosownych przypadkach uzasadnienie wykorzystania InvestEU w tym kwota i jej oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego/przekrojowego

-

2.1.XCO.8 Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu

Wybór wskaźnika(-ów) rezultatu dla tego celu szczegółowego

Wskaźniki rezultatu [zalecane wskaźniki rezultatu dla tego celu szczegółowego zaznaczono pogrubioną czcionką].	Wartość docelowa
R.1 CU PR - Zwiększenie efektywności dzięki wiedzy i innowacjom Liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestnictwa w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR w celu zwiększenia zrównoważonej efektywności gospodarczej, środowiskowej, klimatycznej i w zakresie gospodarowania zasobami	126 681,00
R.2 CU - Łączenie systemów doradztwa i wiedzy Liczba doradców otrzymujących wsparcie w celu włączenia ich do systemów wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa (AKIS)	102 804,00
R.3 CU - Transformacja cyfrowa rolnictwa Odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia na cyfrowe technologie rolne	0,41 %
R.27 CU - Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej	3 753,00
R.28 CU - Efektywność środowiskowa lub klimatyczna w oparciu o wiedzę i innowację Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestniczących w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) objętych wsparciem w ramach WPR związanego z efektywnością środowiskową lub klimatyczną	25 244,00

Uzasadnienie celów końcowych i powiązanych celów pośrednich

R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami

Wskaźnik R.1 wpisuje się w cel XCO.

Na realizację wskaźnika w ramach XCO wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.14.1 Doskonalenie zawodowe rolników

2) I.14.2 Kompleksowe doradztwo rolnicze

3) I.14.3 Doskonalenie zawodowe kadr doradczych

4) I.14.4 Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych

5) I.13.5 Współpraca Grup Operacyjnych EPI

6) I.7.6 Interwencja w sektorze owoców i warzyw – Badania i rozwój

7) I.7.7 Interwencja w sektorze owoców i warzyw – Usługi doradcze i pomoc techniczna

8) I.7.8 Interwencja w sektorze owoców i warzyw – Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk

W związku z wynikami analizy SWOT dla celu przekrojowego wskazującymi na niedostateczną wiedzę, kompetencje i umiejętności producentów rolnych, oraz potrzebami w tym zakresie diagnozowanymi w ramach poszczególnych celów szczegółowych PS WPR, wspierane będzie prowadzenie szkoleń dla rolników, kompleksowego doradztwa rolniczego i działań demonstracyjnych (obejmującego różne formy i tematykę, dostosowane do bieżących potrzeb). Zapewniony zostanie dostęp do szkoleń związanych z produkcją rolniczą i przetwórstwem w gospodarstwie dla 62 500 rolników, natomiast doradztwem w zakresie obejmującym zagadnienia związane z realizacją celów PS WPR, wpisującym się w zakres zadań

doradczych określonych w art. 15 rozporządzenia w sprawie planu WPR, objętych zostanie 29 910 rolników w ramach doradztwa indywidualnego i 1 920 rolników w ramach doradztwa grupowego. Aby zapewnić możliwość udziału rolników w praktycznych formach zdobywania wiedzy i umiejętności, przewidziano organizację wizyt w gospodarstwach demonstracyjnych dla 19 250 uczestników oraz możliwość dofinansowania kosztów wzmocnienia bazy gospodarstw demonstracyjnych prowadzonych przez 108 rolników.

Dla zapewnienia profesjonalnych i wysokiej jakości ww. szkoleń i usług, niezbędne jest stałe kształcenie i podnoszenie kwalifikacji kadr doradczych. Przewidziano objecie szkoleniami ok. 6,7 tys. doradców, sfinansowanie studiów podyplomowych dla 900 doradców, objęcie programami mentoringu 472 „młodych" doradców rolniczych oraz organizację praktyk dla 820 doradców rolniczych.

Rozwój systemu AKIS wymaga zwiększenia powiązań pomiędzy jego aktorami, co będzie możliwe dzięki realizacji projektów wielopodmiotowych w ramach interwencji: „Współpraca Grup Operacyjnych EPI" (art. 77). Poprzez wsparcie, w systemie AKIS wzrośnie liczba grup operacyjnych EPI realizujących innowacyjne operacje odpowiadające na zapotrzebowanie rynkowe, zmierzające do optymalizacji produkcji oraz poprawy konkurencyjności, w tym ukierunkowane na badania naukowe, technologię i cyfryzację.

Na realizację tego wskaźnika w ramach celu przekrojowego wpływ mają także interwencje w sektorze owoców i warzyw I.7.7 - Usługi doradcze i pomoc techniczna i I.7.8 - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk. Organizacje producentów będą miały możliwość rozwoju umiejętności i wiedzy w zakresie konkretnych zagadnień. Działania zmierzające do osiągnięcia celu powinny być ukierunkowane w szczególności m.in. na promocję zrównoważonej produkcji, jej optymalizację oraz poprawę konkurencyjności na rynku.

Analiza SWOT wykazuje niski poziom innowacyjności i zastosowania nowoczesnych technologii w sektorze rolno - żywnościowym. Gospodarstwa rolne powinny aktywniej wdrażać innowacje produktowe, procesowe, organizacyjne i marketingowe. Proces wdrożenia innowacyjnych rozwiązań w gospodarstwach rolnych wymaga dużych nakładów inwestycyjnych oraz pokonania licznych ograniczeń związanych z niewielką skalą produkcji gospodarstw rolnych, które utrudniają wdrażanie nowoczesnych technologii oraz modeli organizacyjnych i biznesowych. Działania kooperacyjne gospodarstw rolnych stwarzają szansę zwiększania siły ekonomicznej takich podmiotów.

Niezbędne jest zawiązywanie interdyscyplinarnej współpracy w zakresie opracowywania i wdrażania rozwiązań innowacyjnych (również cyfrowych) oraz tworzenia warunków do ich powstawania i wykorzystania w gospodarstwach rolnych. Szans należy upatrywać we wprowadzeniu mechanizmów motywujących partnerów do współpracy, możliwości prowadzenia badań naukowych ukierunkowanych na innowacyjność i wymianę wiedzy w sektorze rolno-żywnościowym, zacieśniania współpracy pomiędzy nauką a praktyką. W ramach wsparcia współpracy grup operacyjnych EPI założono, że wsparcie otrzyma około 2,8 tys. partnerów w ramach EPI.

I.7.6 Interwencja w sektorze owoców i warzyw – Badania i rozwój

W analizie SWOT wskazano, że kluczowe jest zwiększanie siły przetargowej rolników poprzez postępującą koncentrację potencjału produkcyjnego w rolnictwie, w tym w szczególności poprzez wzrost zakresu współpracy rolników. Działania zmierzające do osiągnięcia tego celu powinny być zatem ukierunkowane na stymulowanie procesów koncentracji w rolnictwie prowadzące do koncentracji podaży produktów rolniczych, poprawy konkurencyjności gospodarstw oraz dostosowania produkcji do popytu zwłaszcza pod względem jakości i ilości. Stąd też w ramach celu „Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości" zidentyfikowano silną potrzebę do stymulowania wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji.

Organizacje producentów w sektorze owoców i warzyw powinny być zaangażowane w proces wprowadzania innowacji w produkcji i wprowadzaniu do obrotu produktów ze względu na które zostały uznane. Wprowadzanie takich innowacji przy udziale instytutów naukowo-badawczych zajmujących się tematyką rolnictwa będzie służyło promocji zrównoważonej produkcji, jej optymalizacji oraz poprawie konkurencyjności tych podmiotów na rynku.

W zakresie sektora owoców i warzyw ramach przepisów UE od wielu lat wspierane są organizacje producentów poprzez dofinansowanie ze środków UE wdrażanych przez te podmioty programów operacyjnych. Zakłada się że w całym okresie realizacji Krajowego Planu Strategicznego WPR w ramach

interwencji w sektorze owoców i warzyw wsparciem zostanie objętych 1 288 gospodarstw rolnych będących członkami organizacji producentów owoców i warzyw, co stanowi 0,4% wszystkich gospodarstw uprawiających owoce i warzywa w Polsce.

R.2 Łączenie doradztwa i systemów wiedzy: liczba doradców otrzymujących wsparcie w celu włączenia ich do systemów wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa (AKIS)

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.14.1 Doskonalenie zawodowe rolników

2) I.14.2 Kompleksowe doradztwo rolnicze

3) I.14.3 Doskonalenie zawodowe kadr doradczych

4) I.14.4 Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych

5) I.13.5 Współpraca Grup Operacyjnych EPI

Wskaźnik R2 będzie obejmował łączną liczbę doradców, którzy w ramach PS WPR: świadczyli usługi doradcze dla rolników, prowadzili szkolenia dla rolników, brali udział w doskonaleniu zawodowym kadr doradczych, brali udział w projektach demonstracyjnych oraz uczestniczyli w grupach operacyjnych EPI. Jeśli doradca bierze udział w kilku aktywnościach jest liczony w każdej z nich.

Przewiduje się, że doradcy rolniczy będą uczestniczyli 102 804 razy w działaniach przyczyniających się do ich integracji w systemie AKIS.

R.3 Cyfryzacja rolnictwa: odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia na cyfrowe technologie rolne

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1)I.10.1.1 Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)

Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej to jedna z priorytetowych potrzeb planu strategicznego WPR, zidentyfikowana w celu szczegółowym 2 – zwiększanie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację. W PS WPR planuje się realizację interwencji realizującej tę potrzebę, wspierającej inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność – pomoc w formie dotacji. Celem interwencji jest zwiększanie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw poprzez m.in., wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub innowacji. Z tego względu uznaje się, że interwencja ta będzie miała bezpośredni wpływ na cyfryzację rolnictwa i będzie miała wkład w realizację wskaźnika R.3.

2) I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Z analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb wynika, iż rozdrobniona struktura agrarna skutkuje niską produktywnością i w konsekwencji niedoinwestowaniem gospodarstw rolnych. W efekcie nie mogą one realizować przedsięwzięć służących racjonalnej gospodarce zasobami wody, gleby i powietrza. Ponadto, rolnictwo jest sektorem, w którym produkcja w bardzo dużym stopniu jest uzależniona od warunków przyrodniczych (głównie gleba i agroklimat). Zmiany tych warunków przekładają się w sposób bezpośredni na ukierunkowanie produkcji i jej intensywność oraz efektywność. Dzięki wykorzystaniu nowych technologii możliwe jest przeciwdziałanie i zapobieganie następstwom niekorzystnych zjawisk klimatycznych. Szczególnie ważne jest wdrażanie działań, które w dłuższej perspektywie mogą ograniczyć dynamikę zmian klimatycznych i zracjonalizować wykorzystanie zasobów. Doposażenie gospodarstw w nowoczesny sprzęt i technologie, w tym rozwiązania cyfrowe, pozwoli producentom rolnym skuteczniej realizować systemy na rzecz ochrony środowiska i klimatu zaprogramowane w I i II filarze PS WPR. W związku z tym przyjęto, że wsparcie na cyfrowe technologie rolne otrzymają 3 105 gospodarstw rolnych.

R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego, łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej

Wskaźnik R.27 odnosi się zarówno do realizacji celu 4, 5, 6, 8 jak i celu 10. Szczegółowy opis ww. wskaźnika znajduje się w opisie celu 5, zaś w zakresie interwencji **I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)** w celu 8.

R.28 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez wiedzę i innowacje: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć efektywność środowiskową i klimatyczną

Na realizację wskaźnika wpływ mają poniższe instrumenty wsparcia:

1) I.14.1 Doskonalenie zawodowe rolników

2) I.14.2 Kompleksowe doradztwo rolnicze

3) I.14.3 Doskonalenie zawodowe kadr doradczych

4) I.14.4 Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych

5) I.13.5 Współpraca Grup Operacyjnych EPI

Wspierane będzie prowadzenie szkoleń dla rolników oraz doradców, kompleksowego doradztwa rolniczego i działań demonstracyjnych obejmujących zagadnienia środowiskowe lub klimatyczne, z których skorzysta łącznie 25 244 osoby.

Przewidywany jest udział w szkoleniach z tego zakresu 13 125 rolników, skorzystanie z usług doradczych 6 366 rolników, udział 3 850 rolników w praktycznych formach zdobywania wiedzy i umiejętności w gospodarstwach demonstracyjnych. Przewidziano również objęcie 1 346 doradców szkoleniami w zakresie zagadnień środowiskowych lub klimatycznych. W ramach wsparcia współpracy grup operacyjnych EPI założono, że wsparcie otrzyma około 557 partnerów w ramach EPI.

2.1.XCO.9 Uzasadnienie alokacji finansowej

Alokacja finansowa przeznaczona na interwencje związane z celem 10 (3,95% w budżecie ogółem PS WPR) wynika z priorytetyzacji potrzeb oraz selektywnego podejścia co do możliwości ich finasowania ze środków WPR. W szczególności zostało wzięte pod uwagę na ile dostępne są inne środki na realizację inwestycji związanych z celem10 oraz efektywność kosztowa związana z rozdrobnieniem źródeł finansowania inwestycji. W związku z tym, że w ramach WPR na ten cel możliwe są do przeznaczenia bardzo ograniczone środki potrzeby zostały odzwierciedlone w programach współfinansowanych ze środków polityki spójności, RRF oraz w programach lub funduszach krajowych.

Zaprojektowana w PS WPR wysokość alokacji na interwencje związane z cele 10 pozwala na osiągnięcie celów zgodnie z oszacowanymi wartościami docelowymi wskaźników rezultatu i znajduje odzwierciedlenie w zaproponowanym Planie Finansowym.Plan strategiczny WPR jest jednym z instrumentów wsparcia systemu AKIS. Poza interwencjami wspierającymi działania szkoleniowe i doradcze w ramach Planu oraz działaniami wspierającymi rozwój Systemu Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie (AKIS), w ramach KSOW+, przewidziano wsparcie działań szkoleniowych, doradczych i informacyjnych ze środków krajowych. Ponadto, kontynuowane jest (i nadal będzie aż do połowy 2025 roku) – wsparcie szkoleń i usług doradczych w ramach PROW 2014-2020.

2.2 Wskaźniki kontekstu i inne wartości stosowane do obliczania celów

Wskaźniki kontekstu (kod PMEF)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany	Uzasadnienie/uwagi	Źródło danych
C.01 Ludność wiejska ogółem – na potrzeby LEADER (R.38) (Osoba)	13 542 173,00	2020	20 340 000,00	2020	Jako definicję obszarów wiejskich przyjęto obszar całego kraju z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców.	GUS
C.01b Ludność wiejska ogółem – na potrzeby usług i infrastruktury (R.41) (Osoba)	13 542 173,00	2020	20 340 000,00	2020	Jako definicję obszarów wiejskich przyjęto obszar całego kraju z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców.	GUS
C.05 Obszary leśne ogółem (Hektary)	10 326 657,00	2018				
C.12 Łączna liczba gospodarstw rolnych (Gospodarstwo)	1 410 700,00	2016				
C.17 Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem (Hektary)	14 550 350,00	2019				
C.19 Łączna powierzchnia użytków rolnych i obszarów leśnych na obszarach Natura 2000 (Hektary)	2 118 999,00	2018	5 400 361,00	2023	Wartość zaktualizowana zgodnie z uwagą KE. Na podstawie instrukcji dla wskaźnika C.19 przekazanej przez Komisję w dniu 20 marca 2023 r.	Europejska Agencja Środowiska (EEA)
C.23 Łączna liczba dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	9 443 240,00	2016				
D.35 Łączna liczba uli zgłoszonych Komisji Europejskiej: średnia z ostatnich trzech lat dostępna w momencie ustanawiania planu. (Ule)	1 692 258,00	2020				

2.3 Plan celów końcowych

2.3.1 Tabela podsumowująca

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
R.1 CU PR Zwiększenie efektywności dzięki wiedzy i innowacjom Liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie doradztwa, szkoleń,	XCO	2 223,00	16 054,00	41 028,00	65 819,00	94 235,00	114 061,00	126 681,00	126 681,00

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
wymiany wiedzy lub uczestnictwa w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR w celu zwiększenia zrównoważonej efektywności gospodarczej, środowiskowej, klimatycznej i w zakresie gospodarowania zasobami									
R.2 [CU] Łączenie systemów doradztwa i wiedzy Liczba doradców otrzymujących wsparcie w celu włączenia ich do systemów wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa (AKIS)	XCO	411,00	7 273,00	28 023,00	43 685,00	68 397,00	88 384,00	102 804,00	102 804,00
R.3 [CU] Transformacja cyfrowa rolnictwa Odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia na cyfrowe technologie rolne	SO2, XCO	0,00 %	0,01 %	0,07 %	0,22 %	0,34 %	0,38 %	0,41 %	0,41 %
R.3 Licznik: Liczba beneficjentów odpowiedniego wypłacanego wsparcia		0,00 farm	190,00 farm	928,00 farm	3 113,00 farm	4 864,00 farm	5 373,00 farm	5 740,00 farm	5 740,00 farm
R.3 Mianownik: Łączna liczba gospodarstw rolnych		1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm
R.4 Uzależnienie wsparcia dochodu od stosowania norm i dobrych praktyk	SO1, SO4, SO5, SO9		97,66 %	97,66 %	97,66 %	97,66 %	97,66 %		97,66 %

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości									
R.4 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	14 209 713,00 ha	14 209 713,00 ha	14 209 713,00 ha	14 209 713,00 ha	14 209 713,00 ha	0,00 ha	14 209 713,00 ha
R.4 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.5 Zarządzanie ryzykiem Odsetek gospodarstw rolnych korzystających z narzędzi zarządzania ryzykiem w ramach WPR	SO1	0,27 %	0,18 %	0,27 %	0,29 %	0,30 %	0,05 %	0,05 %	0,45 %
R.5 Licznik: Liczba gospodarstw rolnych objętych odpowiednim wsparciem		3 859,00 farm	2 502,00 farm	3 765,00 farm	4 152,00 farm	4 199,00 farm	692,00 farm	692,00 farm	6 337,00 farm
R.5 Mianownik: Łączna liczba gospodarstw rolnych		1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm
R.6 [PR] Redystrybucja na rzecz mniejszych gospodarstw rolnych Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)	SO1, SO4, SO5, SO9		109,80 %	107,22 %	107,17 %	107,15 %	106,45 %		109,80 %
R.6 Licznik: Średnia płatność wyrównawcza/ha wypłacana beneficjentom mniejszym od gospodarstw średniej wielkości			269,57 EUR/ha	265,57 EUR/ha	267,80 EUR/ha	270,11 EUR/ha	238,67 EUR/ha		269,57 EUR/ha

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
R.6 Mianownik: Średnia płatność wyrównawcza/ha wypłacana wszystkim beneficjentom			245,50 EUR/ha	247,69 EUR/ha	249,88 EUR/ha	252,08 EUR/ha	224,21 EUR/ha		245,50 EUR/ha
R.7 PR Zwiększenie wsparcia dla gospodarstw na obszarach o szczególnych potrzebach Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)	SO1, SO4, SO5, SO9		100,00 %	104,22 %	104,05 %	104,01 %	104,47 %		104,47 %
R.7 Licznik: Średnie wsparcie dochodu/ha w odniesieniu do beneficjentów na obszarach o szczególnych potrzebach			245,50 EUR/ha	282,36 EUR/ha	283,32 EUR/ha	285,51 EUR/ha	257,65 EUR/ha		257,65 EUR/ha
R.7 Mianownik: Średnie wsparcie dochodu/ha wypłacane wszystkim beneficjentom			245,50 EUR/ha	270,93 EUR/ha	272,29 EUR/ha	274,49 EUR/ha	246,62 EUR/ha		246,62 EUR/ha
R.8 Ukierunkowanie na gospodarstwa rolne w określonych sektorach Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości	SO1		24,92 %	24,92 %	24,92 %	24,92 %	24,92 %		24,92 %
R.8 Licznik: Liczba beneficjentów wsparcia dochodów związanego z produkcją			351 580,00 farm	351 580,00 farm	351 580,00 farm	351 580,00 farm	351 580,00 farm		351 580,00 farm
R.8 Mianownik: Łączna liczba gospodarstw rolnych		1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
R.9 CU PR Modernizacja gospodarstwa rolnego Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami	SO2	0,00 %	0,24 %	0,81 %	1,88 %	2,81 %	3,24 %	3,52 %	3,52 %
R.9 Licznik: Liczba beneficjentów otrzymujących odpowiednie wsparcie		0,00 farm	3 323,00 farm	11 467,00 farm	26 507,00 farm	39 623,00 farm	45 741,00 farm	49 704,00 farm	49 704,00 farm
R.9 Mianownik: Łączna liczba gospodarstw rolnych		1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm
R.10 CU PR Lepsza organizacja łańcucha dostaw Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR	SO3, SO8	0,00 %	0,00 %	0,05 %	0,28 %	0,59 %	0,63 %	0,68 %	0,68 %
R.10 Licznik: Liczba beneficjentów odpowiedniego wsparcia		0,00 farm	10,00 farm	740,00 farm	3 990,00 farm	8 320,00 farm	8 919,00 farm	9 623,00 farm	9 623,00 farm
R.10 Mianownik: Łączna liczba gospodarstw rolnych		1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm
R.11 /Owoce i warzywa Koncentracja podaży Odsetek wartości produkcji	SO3				1,11 %	2,69 %	4,42 %	4,42 %	4,42 %

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
sprzedanej przez organizacje producentów lub grupy producentów posiadających programy operacyjne w określonych sektorach									
R.11 Licznik: Całkowita wartość produkcji sprzedanej przez organizacje producentów posiadające programy operacyjne					254 346 351,02 EUR	648 583 195,09 EUR	1 121 667 407,98 EUR	1 177 750 778,38 EUR	1 177 750 778,38 EUR
R.11 Mianownik: Łączna wartość produkcji danych sektorów					23 003 044 532,00 EUR	24 153 196 759,00 EUR	25 360 856 597,00 EUR	26 628 899 427,00 EUR	26 628 899 427,00 EUR
R.12 Przystosowanie się do zmiany klimatu Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do lepszego przystosowania się do zmiany klimatu	SO4	0,00 %	25,58 %	25,58 %	26,97 %	28,73 %	28,73 %	0,00 %	28,73 %
R.12 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	3 722 000,00 ha	3 722 000,00 ha	3 923 657,00 ha	4 180 008,00 ha	4 181 015,00 ha	0,00 ha	4 181 015,00 ha
R.12 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.14 [PR] Składowanie dwutlenku węgla w glebie i biomasie Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania	SO4	0,00 %	30,59 %	33,12 %	37,68 %	40,87 %	41,17 %	0,00 %	41,17 %

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)									
R.14 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	4 450 629,00 ha	4 819 292,00 ha	5 483 273,00 ha	5 947 307,00 ha	5 990 436,00 ha	0,00 ha	5 990 436,00 ha
R.14 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.15 [CU] Energia odnawialna pochodząca z rolnictwa i leśnictwa oraz innych źródeł odnawialnych Objęte wsparciem inwestycje w zdolności w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym z biomasy (w MW)	SO4, SO8	0,00 MW	0,00 MW	17,57 MW	52,79 MW	75,43 MW	90,70 MW	91,70 MW	91,70 MW
R.16 [CU] Inwestycje związane z klimatem Odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia inwestycji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej oraz na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych lub biomasy	SO4	0,00 %	0,08 %	0,28 %	0,77 %	1,12 %	1,17 %	1,17 %	1,17 %

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
R.16 Licznik: Liczba gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje w ramach WPR przyczyniające się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także do wytwarzania zrównoważonej energii lub biomateriałów		0,00 farm	1 084,00 farm	3 928,00 farm	10 794,00 farm	15 731,00 farm	16 467,00 farm	16 467,00 farm	16 467,00 farm
R.16 Mianownik: Łączna liczba gospodarstw rolnych		1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm
R.17 CU PR Grunty zalesione Obszar objęty wsparciem na zalesianie, odbudową systemu rolno-leśnego, z uwzględnieniem podziału	SO4, SO5, SO6	0,00 ha	4 132,00 ha	8 264,00 ha	10 191,00 ha	12 118,00 ha	14 045,00 ha	14 045,00 ha	14 045,00 ha
R.18 CU Wsparcie z tytułu inwestycji w sektorze leśnym Łączne inwestycje mające na celu poprawę wyników działalności sektora leśnictwa	SO4	0,00 EUR	4 724 092,00 EUR	10 648 184,00 EUR	13 141 271,00 EUR	15 634 358,00 EUR	17 927 445,00 EUR	18 327 445,00 EUR	18 327 445,00 EUR
R.19 PR Poprawa jakości gleby i jej ochrona Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości	SO4, SO5	0,00 %	26,44 %	28,51 %	31,36 %	33,42 %	33,29 %	0,00 %	33,42 %

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, zmianowanie upraw, w tym z udziałem roślin strączkowych)									
R.19 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	3 847 558,00 ha	4 148 250,00 ha	4 562 778,00 ha	4 863 160,00 ha	4 844 178,00 ha	0,00 ha	4 863 160,00 ha
R.19 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.20 [PR] Poprawa jakości powietrza Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do ograniczenia emisji amoniaku	SO5	0,00 %	25,56 %	25,97 %	26,63 %	26,61 %	24,89 %	0,00 %	26,63 %
R.20 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	3 719 000,00 ha	3 779 000,00 ha	3 874 283,00 ha	3 871 712,00 ha	3 621 000,00 ha	0,00 ha	3 874 283,00 ha
R.20 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.21 [PR] Ochrona jakości wody Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód	SO5	0,00 %	26,44 %	28,51 %	31,16 %	33,14 %	31,61 %	0,00 %	33,14 %

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
R.21 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	3 847 558,00 ha	4 148 250,00 ha	4 534 407,00 ha	4 821 284,00 ha	4 599 795,00 ha	0,00 ha	4 821 284,00 ha
R.21 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.22 PR Zrównoważona gospodarka składnikami odżywczymi Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi	SO4, SO5, SO6	0,00 %	25,73 %	26,15 %	26,96 %	26,97 %	25,27 %		26,97 %
R.22 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	3 743 600,00 ha	3 805 187,00 ha	3 922 613,00 ha	3 923 560,00 ha	3 676 364,00 ha		3 923 560,00 ha
R.22 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.23 PR Zrównoważone użytkowanie wody Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy bilansu wodnego	SO5	0,00 %	25,58 %	25,58 %	26,97 %	26,97 %	26,97 %	0,00 %	26,97 %
R.23 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	3 722 000,00 ha	3 722 000,00 ha	3 923 657,00 ha	3 923 664,00 ha	3 923 671,00 ha	0,00 ha	3 923 671,00 ha
R.23 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.24 PR Zrównoważone i ograniczone stosowanie	SO5, SO6	0,00 %	2,01 %	6,05 %	13,87 %	15,11 %	15,24 %	0,00 %	15,24 %

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
pestycydów Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów									
R.24 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	293 011,00 ha	879 867,00 ha	2 018 809,00 ha	2 198 775,00 ha	2 218 054,00 ha	0,00 ha	2 218 054,00 ha
R.24 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.25 Efektywność środowiskowa w sektorze produkcji zwierzęcej Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi zobowiązaniami do poprawy zrównoważenia środowiskowego	SO6		0,17 %	0,28 %	0,36 %	0,37 %	0,37 %		0,37 %
R.25 Licznik: Liczba dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza, dla których dokonano powiązanych płatności		0,00 LU	15 933,00 LU	26 290,00 LU	33 848,00 LU	34 552,00 LU	35 252,00 LU	0,00 LU	35 252,00 LU

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
R.25 Mianownik: Łączna liczba dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza		9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU
R.26 CU Inwestycje związane z zasobami naturalnymi Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje produkcyjne i nieprodukcyjne w ramach WPR związane z dbałością o zasoby naturalne	SO4, SO5, SO6	0,00 %	0,08 %	0,24 %	0,63 %	0,94 %	0,94 %	0,94 %	0,94 %
R.26 Licznik: Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących odpowiednie wsparcie		0,00 farm	1 084,00 farm	3 329,00 farm	8 931,00 farm	13 207,00 farm	13 230,00 farm	13 230,00 farm	13 230,00 farm
R.26 Mianownik: Łączna liczba gospodarstw rolnych		1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm
R.27 CU Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej	SO4, SO5, SO6, SO8, XCO	0,00	976,00	2 032,00	2 611,00	3 203,00	3 713,00	3 753,00	3 753,00

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
R.28 [CU] Efektywność środowiskowa lub klimatyczna w oparciu o wiedzę i innowację Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestniczących w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) objętych wsparciem w ramach WPR związanego z efektywnością środowiskową lub klimatyczną	XCO	463,00	3 271,00	8 183,00	13 111,00	18 749,00	22 721,00	25 244,00	25 244,00
R.29 [PR] Rozwój rolnictwa ekologicznego Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR na rolnictwo ekologiczne z podziałem na utrzymywanie i konwersję	SO4, SO5, SO6, SO9		0,71 %	2,36 %	4,20 %	4,41 %	4,59 %		4,59 %
R.29 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	103 958,00 ha	343 063,00 ha	611 794,00 ha	642 380,00 ha	668 087,00 ha	0,00 ha	668 087,00 ha
R.29 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.30 [PR] Wspieranie zrównoważonej gospodarki leśnej Odsetek gruntów leśnych objętych zobowiązaniami w	SO4, SO6	0,00 %	0,00 %	0,01 %	0,08 %	0,34 %	0,12 %	0,00 %	0,34 %

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
dziedzinie wspierania ochrony lasów i zarządzania usługami ekosystemowymi									
R.30 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	200,00 ha	900,00 ha	8 569,00 ha	35 579,00 ha	12 801,00 ha	0,00 ha	35 579,00 ha
R.30 Mianownik: Obszary leśne ogółem		10 326 657,00 ha	10 326 657,00 ha	10 326 657,00 ha	10 326 657,00 ha	10 326 657,00 ha	10 326 657,00 ha	10 326 657,00 ha	10 326 657,00 ha
R.31 PR Ochrona siedlisk i gatunków Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej	SO6	0,00 %	12,43 %	16,46 %	19,63 %	22,82 %	23,12 %	0,00 %	23,12 %
R.31 Licznik: Liczba hektarów objęta płatnością		0,00 ha	1 808 727,00 ha	2 394 488,00 ha	2 856 911,00 ha	3 321 037,00 ha	3 364 257,00 ha	0,00 ha	3 364 257,00 ha
R.31 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.32 CU Inwestycje związane z bioróżnorodnością Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje w ramach WPR przyczyniające się do różnorodności biologicznej	SO4, SO6	0,00 %	0,08 %	0,15 %	0,16 %	0,16 %	0,16 %	0,16 %	0,16 %

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
R.32 Licznik: Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących odpowiednie wsparcie		0,00 farm	1 084,00 farm	2 168,00 farm	2 191,00 farm	2 214,00 farm	2 237,00 farm	2 237,00 farm	2 237,00 farm
R.32 Mianownik: Łączna liczba gospodarstw rolnych		1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm	1 410 700,00 farm
R.33 Poprawa zarządzania siecią Natura 2000 Odsetek całkowitego obszaru Natura 2000 objętego wspieranymi zobowiązaniami	SO6	0,00 %	1,10 %	2,19 %	3,92 %	5,49 %	5,48 %	0,00 %	5,49 %
R.33 Licznik: Liczba hektarów z odpowiednimi zobowiązaniami zlokalizowanych na obszarach Natura 2000		0,00 ha	59 158,00 ha	118 314,00 ha	211 595,00 ha	296 372,00 ha	295 790,00 ha	0,00 ha	296 372,00 ha
R.33 Mianownik: Łączna powierzchnia użytków rolnych i obszarów leśnych na obszarach Natura 2000		5 400 361,00 ha	5 400 361,00 ha	5 400 361,00 ha	5 400 361,00 ha	5 400 361,00 ha	5 400 361,00 ha	5 400 361,00 ha	5 400 361,00 ha
R.34 [PR] Zachowanie elementów krajobrazu Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie zarządzania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami	SO4, SO6	0,00 %	0,21 %	1,71 %	1,71 %	1,72 %	1,72 %	0,00 %	1,72 %
R.34 Licznik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych objęta wspieranymi zobowiązaniami w zakresie zarządzania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami		0,00 ha	30 482,00 ha	248 249,00 ha	248 189,00 ha	249 588,00 ha	250 984,00 ha	0,00 ha	250 984,00 ha

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
R.34 Mianownik: Wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych (UAA) ogółem		14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha	14 550 350,00 ha
R.35 CU Ochrona uli Odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR	SO2	28,07 %	28,07 %	28,07 %	73,87 %	73,87 %			73,87 %
R.35 Licznik: Liczba uli, w przypadku których dokonano powiązanych płatności		474 947,00 beehives	474 947,00 beehives	474 947,00 beehives	1 250 000,00 beehives	1 250 000,00 beehives			1 250 000,00 beehives
R.35 Mianownik: Łączna liczba uli zgłoszonych Komisji Europejskiej: średnia z ostatnich trzech lat dostępna w momencie ustanawiania planu.		1 692 258,00 beehives	1 692 258,00 beehives	1 692 258,00 beehives	1 692 258,00 beehives	1 692 258,00 beehives	1 692 258,00 beehives	1 692 258,00 beehives	1 692 258,00 beehives
R.36 CU PR Wymiana pokoleń Liczba młodych rolników korzystających ze wsparcia w ramach WPR na rozpoczęcie działalności, z uwzględnieniem podziału według płci	SO7	0,00	12 344,00	23 459,00	82 246,00	91 268,00	99 383,00	99 843,00	99 843,00
R.37 CU Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich Nowe miejsca pracy wspierane w ramach projektów WPR	SO7, SO8	0,00	12 545,00	24 673,00	84 876,00	95 091,00	103 873,00	104 899,00	104 899,00
R.38 CU Zakres LEADER Odsetek ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego	SO8	91,45 %	91,45 %	91,45 %	91,45 %	91,45 %	91,45 %	91,45 %	91,45 %

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
R.38 Licznik: Liczba ludności wiejskiej objętej lokalnymi grupami działania finansowanymi z inicjatywy LEADER w okresie programowania		18 600 000,00 person	18 600 000,00 person	18 600 000,00 person	18 600 000,00 person	18 600 000,00 person	18 600 000,00 person	18 600 000,00 person	18 600 000,00 person
R.38 Mianownik: Ludność wiejska ogółem – na potrzeby LEADER (R.38)		20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person
R.39 CU Rozwój gospodarki wiejskiej Liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw biogospodarki rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR	SO3, SO8	0,00	16,00	357,00	879,00	1 403,00	1 696,00	1 863,00	1 863,00
R.40 CU Inteligentna transformacja gospodarki wiejskiej Liczba wspartych strategii inteligentnych wsi	SO8	0,00	149,00	645,00	872,00	991,00	1 078,00	1 126,00	1 126,00
R.41 CU PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	SO8	0,00 %	0,60 %	6,27 %	16,76 %	30,25 %	35,60 %	37,32 %	37,32 %
R.41 Licznik: Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z odpowiednich usprawnień		0,00 person	122 918,00 person	1 275 962,00 person	3 408 268,00 person	6 152 519,00 person	7 240 776,00 person	7 589 976,00 person	7 589 976,00 person

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
R.41 Mianownik: Ludność wiejska ogółem – na potrzeby usług i infrastruktury (R.41)		20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person	20 340 000,00 person
R.42 CU Promowanie włączenia społecznego Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	SO8	0,00	12 832,00	53 338,00	146 213,00	207 589,00	251 865,00	266 477,00	266 477,00
R.43 PR Ograniczenie wykorzystania środków przeciwdrobnoustrojowych Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi działaniami służącymi ograniczeniu stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych (zapobieganie/ograniczanie)	SO9	0,00 %	21,40 %	22,03 %	22,76 %	23,64 %	24,55 %	1,54 %	24,81 %
R.43 Licznik: Liczba dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza, w przypadku których dokonano powiązanych płatności		0,00 LU	2 021 190,00 LU	2 080 221,00 LU	2 149 537,00 LU	2 232 569,00 LU	2 318 356,00 LU	145 787,00 LU	2 342 769,00 LU
R.43 Mianownik: Łączna liczba dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza		9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU
R.44 PR Poprawa dobrostanu zwierząt Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi działaniami służącymi	SO9	0,00 %	21,40 %	21,78 %	22,51 %	23,39 %	24,30 %	1,29 %	24,56 %

Wskaźnik rezultatu	Cel szczegółowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Całkowita wartość docelowa
poprawie dobrostanu zwierząt									
R.44 Licznik: Liczba dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza, w przypadku których dokonano powiązanych płatności		0,00 LU	2 021 190,00 LU	2 056 499,00 LU	2 125 815,00 LU	2 208 847,00 LU	2 294 634,00 LU	122 065,00 LU	2 319 047,00 LU
R.44 Mianownik: Łączna liczba dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza		9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU	9 443 240,00 LU

2.3.2 Planowane interwencje i produkty o bezpośrednim i znaczącym powiązaniu ze wskaźnikami rezultatu

Zob. tabela we wniosku SFC2021

2.3.3 Spójność z celami Unii na 2030 r. określonymi w strategii „Od pola do stołu" oraz z unijną strategią na rzecz bioróżnorodności 2030 oraz wkład w realizację tych celów

2.3.3.1 Wkład Polski w realizację celu związanego z ***ograniczeniem o 50% strat składników pokarmowych, przy jednoczesnym zapewnieniu braku pogorszenia żyzności gleby. Pozwoli to ograniczyć stosowanie nawozów o co najmniej 20% do 2030 r.***

Strategie realizujące założenia EZŁ tj. „od pola do stołu" i bioróżnorodności określają cel, jakim jest ograniczenie o 50% strat składników pokarmowych bez pogorszenia żyzności gleby, co ma pozwolić na ograniczenie stosowania nawozów o co najmniej 20% do 2030 r.

Do oceny realizacji ww. celu Komisja Europejska przewidziała następujące wskaźniki:

1. bilans azotu brutto w kilogramach na hektar wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych (w stosunku do danych z okresu referencyjnego tj. 2012-2014);

2. bilans fosforu brutto w kilogramach na hektar wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych (w stosunku do danych z okresu referencyjnego tj. 2012-2014);

3. odsetek stacji monitorowania wód podziemnych, gdzie stężenie azotanów przekracza 50 mg/l (w stosunku do danych z okresu referencyjnego tj. 2012-2015).

Należy wskazać, że metodyka bilansowa azotu i fosforu brutto, stosowana do raportowania danych do KE, nie uwzględnia wszystkich elementów mających wpływ na rzeczywiste ograniczanie strat składników pokarmowych do środowiska. Ponadto, IUNG-PIB przelicza bilans na użytki rolne (UR) w dobrej kulturze rolnej (14 mln ha), natomiast w ramach sprawozdawania z realizacji dyrektywy azotanowej wartości bilansów odnoszone są do całości UR (18 mln ha).

Według szacunków i przyjętych przez Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB założeń, m.in. dotyczących udziału rolnictwa ekologicznego do 7% pow. UR oraz działań/interwencji ujętych w ramach PS WPR na lata 2023-2027, przewiduje się:

- obniżenie wielkości stosowanych dawek azotu w nawozach mineralnych w roku 2030 o ok.10,1 kg N/ha UR w dkr, tj. 12,8% w porównaniu do lat 2012-2014 do poziomu 68,6 kg N/ha UR w dkr, a łączne zużycie może osiągnąć wielkość 943 tys. t N;

- zmniejszenie zużycia fosforu (wobec lat 2012-2014) w nawozach mineralnych o 3,2 kg P2O5/ha UR w dkr (o 12,6%) do poziomu 22,2 kg P2O5/ha UR w dkr w roku 2030. Łączne zużycie wyniesie 305 tys. t P2O5 wobec 366 tys. t w latach 2012-2014, czyli 338 tys. t średnio w latach 2016-2019;

- wzrost zużycia azotu brutto w nawozach naturalnych do roku 2030 o 14,3% w odniesieniu do okresu lat 2012-2014, a w przeliczeniu na ha UR w dkr o 20%, tj. z 36 kg do 43,2;

- zwiększone zużycie fosforu w nawozach naturalnych w stosunku do okresu 2012-2014 o 16,1%, czyli do poziomu 19,3 z 15,7 kg P2O5/ha UR w dkr, tj. o 22,9%;

- saldo bilansu azotu brutto zmniejszy się w odniesieniu do lat 2012-2014 o 0,7 kg/ha UR w dkr (o 1,5%) i 5,4 kg/ha UR w dkr, tj. o 10,3% w odniesieniu do okresu 2017-2019, będzie się kształtować na poziomie 47,1 kg N, a wskaźnik efektywności wykorzystania azotu wyniesie ok. 63,7%, po spadku o 0,1 p.p. wobec lat 2012-2014 i wzroście w stosunku do średniej z lat 20172019 o 3,0 p.p.;

- saldo bilansu fosforu do roku 2030 może znajdować się poniżej poziomu notowanego w ostatnich latach, tj. 2,5 kg P/ha UR w dkr i będzie nieco niższe o 0,1 kg P/ha UR w dkr, tj. 1,5%, niż w latach 2012-2014, a efektywność wykorzystania będzie wynosić ok. 87%.

Działania i propozycje interwencji na poziomie krajowym w ramach PS WPR, realizujące zakładany cel ograniczenia strat składników pokarmowych i zmniejszenie zużycia nawozów:

- Ekoschemat – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyk:

  - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia;

- Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji;
- Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo;
- Uproszczone systemy uprawy;
- Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe;
- Zróżnicowana struktura upraw;

- Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin;
- Rolnictwo ekologiczne;
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej;
- Tworzenie zadrzewień śródpolnych;
- Zakładanie systemów rolno-leśnych;
- Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych;
- Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone
- Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo (wariant Przekształcanie gruntów ornych na użytki zielone)
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu (miejsca do przechowywania nawozów naturalnych, urządzenia do przetwarzania nawozów naturalnych, sprzęt do precyzyjnego stosowania nawozów/wymieszania nawozów z glebą);
- Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych (w zakresie transferu wiedzy o niskoemisyjnych technik magazynowania i stosowania nawozów naturalnych);
- Doradztwo (AKIS).

Na realizację celu wpływają także działania realizowane poza PS WPR tj.: wynikające z wdrażania programu azotanowego; wprowadzony ustawą o nawozach i nawożeniu - zakaz stosowania mocznika w formie granulowanej z wyłączeniem stosowania mocznika w formie granulowanej zawierającego inhibitor ureazy albo powłokę biodegradowalną; rozwój biogazowni rolniczych.

2.3.3.2 Wkład Polski w realizację celu polegającego na ***objęciu 10% powierzchni użytków rolnych UE elementami krajobrazu o wysokiej różnorodności.***

Wskaźnik: *Odsetek użytków rolnych z elementami krajobrazu o wysokiej różnorodności*

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności wskazuje na rolę zróżnicowania krajobrazu i potrzebę wzbogacenia terenów rolnych o elementy nieprodukcyjne jako miejsce bytowania różnych organizmów (roślin, grzybów, zwierząt - m. in. ptaków i bezkręgowców, w tym zapylaczy i gatunków istotnych dla kontroli agrofagów). Wyznaczony dla UE cel zapewnienia obecności na co najmniej 10% użytków rolnych elementów krajobrazu jest celem ambitnym.

W Polsce, **według danych UE (wskaźnik kontekstu I 20) 2,3% powierzchni użytków rolnych** zajmują elementy krajobrazu.

Dane ARiMR dotyczące ogółu gospodarstw rolnych korzystających z I filara WPR wskazują, że łączna powierzchnia elementów krajobrazu w tych gospodarstwach wynosi **3%** łącznej powierzchni użytków rolnych. Wartość ta przekracza przytoczoną wyżej wartość wskaźnika kontekstu.

Dane ARiMR uwzględniają jedynie te elementy krajobrazu, które potencjalnie kwalifikują się do płatności bezpośrednich jako tzw. EFA: ugory, zadrzewienia liniowe, zagajniki śródpolne, żywopłoty, pojedyncze drzewa, oczka wodne, rowy, miedze i strefy buforowe oraz pasy gruntów na obrzeżach lasów. W wyliczeniu nie są ujęte obiekty, które ze względu na swoją wielkość nie są zaliczane do EFA np. kępy zadrzewień/zakrzaczeń większe niż 0,5 ha, oczka wodne o powierzchni przekraczającej 1 ha i wiele innych. Takie obiekty, zgodnie z obowiązującym obecnie podejściem, nie są zaliczane do EFA i nie były uwzględnione w wyliczeniach. Krajobraz wiejski w Polsce jest w znacznej mierze kształtowany przez takie właśnie elementy, bardzo istotne dla zachowania krajobrazu i bioróżnorodności. O skali ich występowania może świadczyć fakt, iż powierzchnia użytków rolnych wg GUS wynosi ok. 18 mln ha, podczas gdy powierzchnia deklarowana do płatności bezpośrednich (grunty w dobrej kulturze rolnej)

wynosi ok. 14 mln ha. Różnica między tymi wartościami - ok. 4 mln ha (co odpowiada ok. 29 % powierzchni gruntów dobrej kulturze rolnej) to powierzchnia gruntów wyłączonych z produkcji i podlegających sukcesji naturalnej, stanowiących swego rodzaju ostoje bioróżnorodności o różnej wartości przyrodniczej. Na poziomie UE i krajowym konieczne jest wypracowanie podejścia do docelowego sposobu pomiaru wartości wskaźnika dotyczącego elementów krajobrazu i ewentualna modyfikacja definicji tych elementów, co zapewni możliwość sformułowania docelowej wartości wskaźnika i odpowiednie monitorowanie postępów w jego osiąganiu.

Niezależnie od tego, dążenie do przeznaczenia znacznych powierzchni (wg propozycji EZŁ - 10%) obecnie użytkowanych gruntów ornych na elementy krajobrazu nie jest uzasadnione, gdyż w praktyce posiadamy w Polsce bardzo dużą powierzchnię gruntów rolnych wyłączonych z produkcji i w praktyce służących przyrodzie. Dlatego proponuje się docelową wartość wskaźnika na poziomie 4,72% co przekracza powierzchnię wyjściową o 1,72 pkt. procentowego.

W ramach WPR zaprogramowano szereg instrumentów sprzyjających zachowaniu bioróżnorodności, w tym w szczególności - wzbogacenia bioróżnorodności na użytkach rolnych. Kluczowymi instrumentami w tym zakresie są:

- ekoschemat Grunty wyłączone z produkcji
- Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych
- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo (wariant Przekształcanie gruntów ornych na użytki zielone)
- Interwencje inwestycyjne „Zadrzewienia śródpolne, systemy rolno-leśne i uzupełniające je wsparcie na pielęgnację tych elementów krajobrazu.

2.3.3.3 Wkład Polski w realizację celu polegającego na ***objęciu 25% gruntów rolnych w UE rolnictwem ekologicznym.***

Wskaźnik: *Odsetek powierzchni użytków rolnych wykorzystywanych do upraw ekologicznych*

Na podstawie przeprowadzonych analiz możliwości rozwoju sektora rolnictwa ekologicznego w Polsce w zakresie różnych dostępnych źródeł wsparcia, zakłada się, że trwały i kompleksowy rozwój sektora rolnictwa ekologicznego, w tym oddziaływanie na wzrost powierzchni upraw rolnictwa ekologicznego będzie realizowany poprzez działania bazujące zarówno na interwencjach i środkach finansowych Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, jak również na rozwiązaniach spoza Planu Strategicznego. Niemniej, działania te obejmują wsparcie poszczególnych etapów ekologicznego łańcucha żywnościowego od pola do stołu, począwszy od wsparcia produkcji rolnej surowców i przetwórstwa, poprzez działania wspierające inwestycje i potencjał rynkowy, również małych, gospodarstw ekologicznych, poprzez skracanie łańcuchów dostaw, działania kształtujące popyt i zaufanie konsumentów do produkcji ekologicznej, aż po wsparcie integracji branży, krajowego doradztwa, tj. wiedzy rolników i doradców.

Poniższe propozycje interwencji w ramach PS WPR realizują bezpośrednio lub pośrednio powyższe cele:

- Rolnictwo ekologiczne;
- Ekoschemat – Dobrostan zwierząt
- Wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi
- Poprawa infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, dostosowania produkcji do popytu w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacji kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw
- Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)
- Rozwój małych gospodarstw
- Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie
- Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem

- Premie dla młodych rolników
- Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych
- Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości
- Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności
- Współpraca Grup Operacyjnych EPI
- Interwencje z zakresu doradztwa (AKIS).

Ponadto, wpływ na dalszy rozwój sektora rolnictwa ekologicznego, w tym wzrost powierzchni użytków rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego, mają również działania realizowane poza PS WPR, a wynikające m.in. z realizacji w ramach KPO Inwestycji A1.4.1. pt. *Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu*. Ponadto, do działań spoza PS WPR należą: realizacja badań naukowych na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego, cyfryzacja informacji i danych o produkcji ekologicznej w ramach „Okienka dla rolnika", publikacja wyników badań, metodyk produkcji ekologicznej i pakietu startowego będących kompendium wiedzy dla rolników i doradców, funkcjonowanie centrum praktycznego przetwórstwa, w tym metodami ekologicznymi, działania informacyjno-promocyjno-edukacyjne realizowane zarówno od strony administracji jak i przez producentów ekologicznych, uwzględnienie dodatkowej umiejętności zawodowej z zakresu rolnictwa ekologicznego w programie nauczania szkół rolniczych, wsparcie do wykorzystania ekologicznego kwalifikowanego i elitarnego materiału siewnego oraz wprowadzenie do Programu dla szkół produktów ekologicznych w ramach zajęć szkolnych. Wdrażane są również działania przyczyniające się do zwiększenia udziału produktów ekologicznych w ramach zielonych zamówień publicznych.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że w Polsce jest inna niż średnia dla krajów UE struktura produkcji rolnej w gospodarstwach ekologicznych. Polska ma zdecydowanie mniej użytków zielonych, a znacznie więcej gruntów z uprawami sadowniczymi. Zatem, mimo niewielkiego wzrostu powierzchni upraw ekologicznych w ciągu ostatnich kilku lat znacznie wzrosła towarowość gospodarstw ekologicznych. Przyrost liczby gospodarstw ekologicznych między rokiem 2018 a 2020 wyniósł prawie 3% podczas, gdy ich towarowość, czyli łączna uzyskana masa produktów z upraw ekologicznych wzrosła o 29%. Świadczy to o pozytywnym trendzie profesjonalizacji tej gałęzi produkcji. Mając na uwadze powyższe, zakłada się, że trwały i kompleksowy rozwój sektora rolnictwa ekologicznego zaplanowany w zakresie poszczególnych etapów łańcucha żywnościowego, w tym oddziaływanie na wzrost powierzchni upraw rolnictwa ekologicznego, poprzez ww. działania bazujące zarówno na interwencjach i środkach finansowych Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, jak również na rozwiązaniach spoza Planu Strategicznego, pozwala przewidywać wzrost zainteresowania systemem rolnictwa ekologicznego, a co za tym idzie stopniowy wzrost powierzchni użytków rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego prowadzący do osiągnięcia w 2030 r. poziomu 7%, tj. ponad miliona hekarówużytków rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego. Wyznaczony cel jest ambitnym i znaczącym wkładem Polski w skali UE w realizację strategii „od pola do stołu" w zakresie rolnictwa ekologicznego.

2.3.3.4 Wkład Polski w realizację celu polegającego na ***ograniczeniu o 50% ogólnego stosowania pestycydów chemicznych i ryzyka związanego z nimi oraz ograniczeniu stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów.***

Zgodnie z unijnymi strategiami „od pola do stołu" (F2F) i „na rzecz bioróżnorodności 2030", należy dążyć do „zmniejszenia ogólnego stosowania i ryzyka dotyczącego pestycydów chemicznych o 50% oraz stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów o 50% do 2030 r.". Cele te zostały ustalone jako cele ambicjonalne, odpowiadające oczekiwaniom społecznym w zakresie bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska. Do oceny realizacji ww. celów Komisja Europejska (KE) zaproponowała następujące wskaźniki:

− zmodyfikowany zharmonizowany wskaźnik ryzyka HRI-1 – wskaźnik ten bazuje na danych statystycznych dotyczących sprzedaży środków ochrony roślin, gdzie poszczególnym kategoriom tych preparatów przypisano różne wagi;

− wskaźnik ograniczenia stosowania środków ochrony roślin zawierających substancje czynne kwalifikujące się do zastąpienia.

Okresem bazowym dla wyliczania ww. wskaźników są lata 2015-2017.

Według szacunków Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB (IERiGŻ) interwencje Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR) mogą przyczynić się do ograniczenia stosowania środków ochrony roślin w Polsce (wyrażona w kg substancji czynnej) o od 3 do 7,5%. Ocena ta została oparta na wytypowaniu gmin, w których uwarunkowania organizacyjne i przyrodnicze w największym stopniu sprzyjają realizacji interwencji ukierunkowanych na ograniczanie stosowania środków ochrony roślin. Przyjęto założenie, że gospodarstwa, które będą z dużym prawdopodobieństwem realizowały praktyki korzystne dla środowiska i klimatu związane z niestosowaniem środków ochrony roślin to gospodarstwa położone na obszarach o słabym potencjale rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Ponadto udział TUZ w powierzchni tych gospodarstw jest relatywnie wysoki.

Ocenę możliwości redukcji stosowania środków ochrony roślin przy zachowaniu produkcyjności rolnictwa przeprowadziły z kolei wspólnie Instytut Ochrony Roślin – PIB (IOR) i Instytut Ogrodnictwa – PIB (IO). Ocena ta opierała się na analizie możliwości ograniczenia poszczególnych zabiegów ochronnych poprzez stosowanie alternatywnych metod ochrony roślin oraz racjonalizowanie stosowania chemicznych środków ochrony roślin. Według tych szacunków, maksymalny poziom redukcji sprzedaży środków ochrony roślin (wyrażonej w kg substancji czynnej) może wynieść od 3,67 do 9,09%. Wymagałoby to jednak przestrzegania przez wszystkich rolników zasad integrowanej ochrony roślin (co w praktyce oznacza przystąpienie do ekoschematu dedykowanego integrowanej produkcji roślin).

Powyższe analizy odnoszą się do ilościowego ograniczenia stosowania środków ochrony roślin, nie zaś zmiany wartości przedstawionych wyżej wskaźników.

Na podstawie podobnych założeń, z uwzględnieniem oceny możliwości wykluczenia ze stosowania środków ochrony roślin zawierających substancje czynne kwalifikujące się do zastąpienia IOR i IO podjęły się także dokonania ceny możliwość realizacji wskaźników proponowanych przez KE.

Możliwość maksymalnej redukcji wartości obu wskaźników uzależniona jest od szeregu czynników, tak związanych z PS WPR, jak i niezależnych od niego (wycofywanie zatwierdzenia dla poszczególnych substancji aktywnych).

Maksymalny poziom redukcji wskaźnika HRI-1, wynikający wyłącznie ze zgodnej z oczekiwaniami zmiany przez rolników praktyki w zakresie ochrony roślin, określono na poziomie 16,46%.

Jednocześnie jednak, pomimo zidentyfikowanych możliwości redukcyjnych, obserwowany jest obecnie wzrost sprzedaży preparatów zawierających substancje kwalifikujące się do zastąpienia, co będzie miało wpływ na wartość wskaźników. Wartość wskaźnika odnoszącego się do ograniczenia stosowania środków ochrony roślin zawierających substancje czynne kwalifikujące się do zastąpienia wg. obliczeń Komisji Europejskiej wyniosła 117 w roku 2020.

Na wartość wskaźników wpływ będzie mieć także proces wycofywania zatwierdzenia poszczególnych substancji aktywnych.

Z tego powodu jako cel redukcyjny przyjęto dążenie do obniżenia wartości zmodyfikowanego wskaźnika HRI- 1 o 5 % w odniesieniu do roku 2019, tj. ostatniego roku dla którego zostały przeprowadzone obliczenia tego wskaźnika w momencie projektowania Planu Strategicznego. Ponieważ wartość wskaźnika w roku 2019 wyniosła 85 %, dążyć się będzie do osiągnięcia wartości wskaźnika w roku 2030 na poziomie 80 % (tj. redukcji o łącznie 20%).

Wartość tego wskaźnika uzależniona jest jednak w dużej mierze od wycofywania zatwierdzenia substancji czynnych, co jest procesem niezależnym od PS WPR. Brak alternatywnych metod ochrony może skłaniać producentów po sięganie po preparaty zawierające substancje czynne kwalifikujące się do zastąpienia. Na decyzje takie może mieć wpływ także pojawiająca się odporność agrofagów na alternatywne środki ochrony roślin.

Osiągnięcie celów redukcyjnych uzależnione będzie od zmian w decyzjach producentów i przystąpienia ich do ekoschematów odnoszących się do integrowanej produkcji roślin oraz ochrony biologicznej, skierowanych do rolników prowadzących i chcących kontynuować intensywną produkcję roślin.

Zagrożeniem dla realizacji celów redukcyjnych są niezależne od PS WPR zmiany w asortymencie dostępnych środków ochrony roślin, pojawiająca się odporność agrofagów na środki ochrony roślin,

zmiany klimatyczne i związane z tym nowe wyzwania dla ochrony roślin, jak i rozprzestrzenianie się nowych agrofagów.

3 Spójność strategii i komplementarność

3.1 Przegląd elementów środowiskowych i klimatycznych

3.1.1 Opis ogólnego wkładu w zakresie warunkowości w realizację celów szczegółowych w zakresie klimatu i ochrony środowiska określonych w art. 6 ust. 1 lit. d), e) i f)

Realizacji celów WPR z zakresu środowiska i klimatu (cele 4, 5 i 6) służą liczne regulacje dotyczące zasad i ograniczeń w zakresie sposobu prowadzenia działalności rolniczej, umożliwiające jej dostosowanie do potrzeb w zakresie ochrony środowiska. Zgodnie z przepisami rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, przyznanie płatności obszarowych w ramach WPR w pełnej wysokości uzależnione jest od spełnienia przez beneficjenta szeregu podstawowych norm i wymogów związanych przede wszystkim z ochroną środowiska i klimatu. Obowiązki te tworzą podstawowy poziom tzw. zielonej architektury WPR zwany warunkowością. Normy (DKR) oraz wymogi podstawowe w zakresie zarządzania (SMR), jakie obowiązywać będą beneficjentów ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności obszarowe w ramach II filaru WPR przedstawiono w załączniku nr 3. Ponieważ cele WPR z zakresu środowiska i klimatu są ze sobą powiązane, większość wymogów określonych w ramach warunkowości będzie miała bezpośredni lub pośredni wpływ na realizację więcej niż jednego z celów środowiskowo-klimatycznych WPR.

Cel szczegółowy 4 *przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także promowanie zrównoważonej energii* będzie realizowany poprzez następujące normy:

•DKR 1 Utrzymanie trwałych użytków zielonych na określonym poziomie w całym kraju - trwałe użytki zielone przyczyniają się do sekwestracji dwutlenku węgla, a tym samym wpływają na poprawę bilansu emisji gazów cieplarnianych.

•DKR 2 Ochrona torfowisk i terenów podmokłych - ma duże znaczenie dla ograniczenia i zapobiegania emisji gazów cieplarnianych. Gleby bogate w węgiel mają duży potencjał pochłaniania dwutlenku węgla i stanowią „magazyn" substancji organicznej, której rozkład, w przypadku przekształcenia tych terenów, powodowałby wysokie emisje GHG.

•DKR 3 Zakaz wypalania gruntów rolnych - w aspekcie ochrony klimatu ma na celu przede wszystkim zapobieganie emisjom dwutlenku węgla (związanym zarówno ze spalaniem substancji organicznych zawartych w biomasie, jak i w glebie) i pyłów. Dodatkowo zakaz wypalania ściernisk sprzyja ograniczaniu zagrożenia pożarowego, co jest szczególnie istotne w warunkach zmiany klimatu i występujących w związku z tym susz.

Podsumowując, praktyki DKR 1, DKR 2, DKR 3 i DKR 9 w dużym stopniu przyczynią się do utrzymania poziomu materii organicznej gleby, zwiększenia pochłaniania dwutlenku węgla oraz zapobiegania jego emisji do atmosfery, i tym samym posłużą realizacji celu klimatycznego 4 WPR.

Cel szczegółowy 5 *wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze* będzie realizowany poprzez praktyki:

•DKR 5 Zarządzenie orką - to praktyka dotycząca prowadzenia, na gruntach położonych na stokach, zabiegów uprawowych w odpowiedni sposób, tj. z wyłączeniem upraw wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku, zakazie utrzymywania tych gruntów w formie ugoru czarnego w okresie jesienno-zimowym, itd.; zakazy te mają na celu przeciwdziałanie erozji i spływowi biogenów.

•DKR 6 Minimalna pokrywa glebowa - obowiązek utrzymania na określonej powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie okrywy roślinnej w okresie jesiennym oraz jesienno-zimowym przeciwdziała erozji oraz wymywaniu substancji mineralnych z gleby do wód powierzchniowych i podziemnych. Tym samym praktyki takie sprzyjają utrzymaniu jakości wód i gleb.

•DKR 7 Zmianowanie upraw lub inne praktyki mające na celu zachowanie potencjału gleby, w tym dywersyfikacja upraw - pozytywnie wpłynie to na poprawę żyzności i strukturę gleby. A jednocześnie poprzez wprowadzenie obowiązku dywersyfikacji upraw będzie miała ma na celu przeciwdziałanie trendowi ograniczania liczby uprawianych roślin i powstawaniu monokultur.

•SMR 1 - zaprojektowany na podstawie wdrożenia do przepisów prawa krajowego wybranych artykułów ramowej dyrektywy wodnej. Wymogi będą dotyczyły kontroli pozwoleń na pobór i piętrzenie wód. Ten element warunkowości przyczyni się do dbałości o zasoby wodne.

•SMR 2 - wiąże się z przestrzeganiem szeregu wymogów wynikających z dyrektywy azotanowej. Racjonalna gospodarka nawozowa regulująca kwestie bezpiecznego stosowania i dawkowania nawozów zawierających azot oraz określająca sposoby przechowywania nawozów naturalnych pozytywnie wpływa na stan jakościowy wód gruntowych i powierzchniowych oraz jakość gleby.

Wymienione wyżej normy i wymogi mają zasadnicze znaczenie dla ograniczenia presji produkcji rolnej na środowisko oraz zachowania jego zasobów na przyszłość. Wpływają na poprawę jakości wód poprzez zmniejszenie ich zanieczyszczenia nawozami i środkami ochrony roślin oraz ochronę gleb przed erozją i utratą materii organicznej. Dodatkowo do realizacji celu 5 przyczyniają się, poprzez swój wpływ na zachowanie materii organicznej i retencjonowanie wody, wymienione wcześniej praktyki DKR 1, DKR 2, DKR 3 i DKR 9.

Cel szczegółowy 6 *przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu* będzie realizowany poprzez praktyki:

•DKR 8 Obszary i obiekty nieprodukcyjne - praktyka składa się z dwóch elementów: zakazu niszczenia określonych elementów krajobrazu oraz zakazu ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz wychowu młodych. Praktyka ta, której zasadniczym elementem jest utrzymywanie w gospodarstwie elementów krajobrazu (np. rowy, małe zbiorniki wodne), ma kluczowe znaczenie dla wzbogacenia zapewnienia warunków do życia licznych gatunków roślin i zwierząt, a więc zachowania bioróżnorodności.

•DKR 9 Zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000. Sieć Natura 2000 - stanowi podstawowy instrument ochrony cennych w skali Europy siedlisk przyrodniczych i siedlisk ptasich. Proponowany w ramach normy obowiązek przyczynia się do zachowania i ochrony tych siedlisk.

•SMR 3 i SMR 4 doskonale wpisują się w ochronę różnorodności biologicznej i ochronę siedlisk przyrodniczych. Wymogi zostały określone na podstawie przepisów dyrektywy ptasiej i dyrektywy siedliskowej. Rolnicy, którzy posiadają gospodarstwa rolne położone na obszarze Natura 2000 muszą przestrzegać wymagań obligatoryjnych określonych w Planach Zadań Ochronnych lub Planach Ochrony. Określone co do danego siedliska wymagania, dają możliwość pogodzenia sposobów prowadzenia gospodarki rolnej z ochroną najcenniejszych siedlisk przyrodniczych. Dodatkowo poza obszarami Natury 2000 obowiązują wymogi związane z ochroną ptaków. Dotyczą one zakazu niszczenia siedlisk i ostoi będących obszarem ich rozrodu, odpoczynku, żerowania czy migracji, jak również wycinania drzew czy też zmian stosunków wodnych w strefach ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków. Powyższe normy i wymogi przyczynią się do zachowania różnorodności krajobrazu, wzmocnienia sieci siedlisk przyrodniczych, płatów i korytarzy ekologicznych, a przez to - zachowania różnorodności gatunkowej roślin i zwierząt.

Cel 6 – dot. ochrony bioróżnorodności realizowany będzie także przez inne normy i wymogi warunkowości. Występowanie i stan poszczególnych gatunków i ekosystemów jest uzależniony od całokształtu kondycji środowiska i klimatu, w związku z czym wszelkie modyfikacje warunków środowiskowych (np. wynikające ze sposobu prowadzenia produkcji rolnej) wpływają na stan bioróżnorodności. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na znaczenie dla bioróżnorodności DKR 1 i 2 (wpływają na zachowanie siedlisk łąkowo-pastwiskowych i hydrogenicznych), DKR 4 (chroni ekosystemy poprzez wpływ jakość wód, bezpośrednio oddziałuje na bioróżnorodność w strefach buforowych) oraz DKR 7 (wpływają na zróżnicowanie upraw). Dodatkowo znaczenie będą miały wymogi wynikające z SMR

2 (zapobieganie zanieczyszczeniom wód azotanami) oraz SMR 7 i SMR 8 (w zakresie właściwego stosowania i przechowywania środków ochrony roślin).

3.1.2 Ogólny zarys komplementarności między odpowiednimi warunkami bazowymi, o których mowa w art. 31 ust. 5 i art. 70 ust. 3, warunkowością i poszczególnymi interwencjami dotyczącymi celów w zakresie klimatu i ochrony środowiska

Rolnictwo to sektor gospodarki, który oddziałuje na środowisko, ale jest także w dużym stopniu od niego uzależniony. Zielona architektura WPR określa szereg środków w ramach obu filarów, które mają zachęcić rolników do stosowania prośrodowiskowych praktyk rolniczych.

Warunkowość składa się z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania (wymogi SMR) oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (normy DKR), wymienionych w załączniku nr III do rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, odnoszących się do następujących obszarów: (a) klimat i środowisko, (b) zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowie roślin, (c) dobrostan zwierząt. Są to wymogi obowiązkowe, które muszą spełniać rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie (wymienione w art. 16) oraz płatności w ramach interwencji II filara realizowanych na podstawie art. 70, 71 i 72. W przypadku ich niewypełnienia przez rolnika dokonywane będzie odpowiednie zmniejszenie przyznawanych płatności.

Ekoschematy to dobrowolne dla rolników systemy płatności za realizację praktyk korzystnych dla środowiska i klimatu oraz dobrostanu zwierząt, które wykraczają ponad wymogi określone w warunkowości. Instrument ten został tak zaprojektowany, aby w jak największym stopniu realizować korzyści środowiskowe, a zarazem zachęcić rolników do aktywnego zaangażowania się w realizację działań na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

W celu zapewnienia wysokich ambicji Planu Strategicznego dokonano szczegółowej analizy możliwości łączenia poszczególnych ekoschematów w ramach gospodarstwa, a przede wszystkim w obrębie działki rolnej. Dotyczą one sytuacji nakładania się (powielania) praktyk (celem uniknięcia podwójnej kompensacji), a także przypadków gdy wymogi ekoschematów wykluczają się (uniemożliwiając realizację dwóch ekoschematów w danym sezonie).

Ponadto biorąc pod uwagę zasady dotyczące rozliczania budżetu ekoschematów (ograniczona pula środków i brak możliwości stosowania zasady n+2 w I filarze), a także fakt, że brak jest wcześniejszych doświadczeń w zakresie ich wdrażania (utrudniający przewidywanie faktycznego zainteresowania rolników ekoschematami), zdecydowano o wprowadzeniu mechanizmu dostosowawczego, w przypadku realizacji większej ilości ekoschematów na tej samej powierzchni.

Zakłada on, że w sytuacji, gdy z deklaracji rolników będzie wynikało, że realizacja ekoschematów przekroczy przyjęte szacunki i będzie to spowodowane m.in. realizacją co najmniej dwóch lub większej ilości ekoschematów na tej samej powierzchni (działce), redukcja stawki planowanej będzie zastosowana w pierwszej kolejności w stosunku do kolejnych ekoschematów tak, żeby stawka w pełnej wysokości była przyznawana co najmniej za jeden ekoschemat o najwyższej stawce. Stawki w odniesieniu do kolejnych ekoschematów na tej samej powierzchni będą proporcjonalnie zmniejszane w granicach ustalonych stawek minimalnych.

Takie podejście ma na celu zapewnienie równych warunków dla rolników, które będzie miało zastosowanie jedynie w sytuacji dużego zainteresowania realizacją ekoschematów i braku (ze względu na ograniczony budżet) środków przeznaczanych na te cel.

Wieloletnie zobowiązania pro-środowiskowe są kolejnym i najambitniejszym elementem zielonej architektury WPR realizowanym przez interwencje zaprogramowane w oparciu o art. 70 projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych. Wymogi tych interwencji wykraczają ponad warunkowość oraz odpowiednie prawodawstwo krajowe i unijne i nie nakładają się na zakres praktyk objętych ekoschematami. Będą one dobrowolne dla rolnika.

W celu uniknięcia ryzyka podwójnego finansowania podobnych praktyk realizowanych w ramach ekoschematów i prośrodowiskowych interwencji II filara WPR wykluczono możliwość ich realizacji na tej

samej powierzchni. Wykluczenie to dotyczy również sytuacji, w których wymogi wzajemnie się wykluczają.

Informacje na temat komplementarności poszczególnych interwencji, w tym w stosunku do wymogów podstawowych znajdują się w opisie poszczególnych interwencji.

Dopełnieniem interwencji o charakterze płatności do powierzchni (lub zwierząt) będą **interwencje II filara WPR o charakterze inwestycyjnym, współpracy i transferu wiedzy, cyfryzacji oraz sektorowe** (sektor owoców i warzyw oraz sektor pszczelarstwa).

Poszczególne poziomy tzw. zielonej architektury Planu strategicznego dla WPR (warunkowość - ekoschematy - interwencje II filara WPR) zaprojektowano w sposób zapewniający spójność i uzupełnianie się projektowanych interwencji tak, aby w sposób kompleksowy zapewnić realizację celów środowiskowych i klimatycznych realizowanych poprzez WPR. Jednocześnie wzięto pod uwagę zróżnicowaną sytuację i potrzeby sektora rolnego w Polsce starając się ułatwić szeroki udział beneficjentów w planowanych działaniach, który zapewni stosowanie zalecanych praktyk w dużej skali.

Cel szczegółowy 4 *przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla, a także promowanie zrównoważonej energii* na poziomie bazowym realizowany będzie przez praktyki DKR 1, DKR 2, DKR 3 i DKR 9 (por. rozdz. 3.1.1). Dla realizacji tego celu zaprojektowano też, na podst. art. 31, szereg instrumentów wspierających realizację przez rolników zobowiązań ponadstandardowych w zakresie ograniczenia zanieczyszczenia GHG takich jak:

-Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w szczególności w zakresie praktyk:

§ Uproszczone systemy uprawy – praktyka będzie promować nowe technologie uprawy gleby prowadzone z wykluczeniemorki, co przekłada się na mniejsze emisje GHG i mniejsze zużycie paliwa; uprawa uproszczona zapobiega także erozji wodnej i wietrznej, utracie wody, zwiększeniu zawartości próchnicy w glebie.

§ Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo oraz Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji - obie te praktyki mają na celu ograniczenie emisji amoniaku i lepsze wykorzystanie substancji pokarmowych zawartych w nawozach naturalnych, w związku z czym przyczyniają się do ochrony powietrza w tym m.in. GHG i sprzyjają racjonalizacji nawożenia.

§ Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt – praktyka będzie sprzyjać pochłanianiu i magazynowaniu węgla w glebie i biomasie.

§ Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe – praktyka będzie sprzyjać pochłanianiu i magazynowaniu węgla w glebie i biomasie.

§ Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - propagowanie racjonalnego nawożenia, które sprzyja ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych.

§ Zróżnicowana struktura upraw – praktyka przyczyni się do ograniczania monokultur na gruntach ornych poprzez wymóg zapewnienia co najmniej 3 upraw o określonej strukturze. Różnicowanie upraw będzie wpływało na ich odporność i będzie pośrednio sprzyjało adaptacji rolnictwa do zmieniającego się klimatu. Przede wszystkim jednak będzie przyczyniać się do poprawy jakości gleby i odbudowy materii organicznej.

§Wymieszanie słomy z glebą – praktyka przyczyni się do utrzymywania lub zwiększania poziomu zawartości materii organicznej oraz składników pokarmowych w glebach. Wdrażanie praktyki będzie ważnym źródłem węgla powracającego do gleby.

- Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych – wpłynie na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych (w odwodnionych glebach dochodzi do rozkładu materii organicznej, co powoduje emisje GHG)

- Ekoschemat – Biologiczna uprawa - w zakresie stosowania nawozowych produktów mikrobiologicznych przyczynia się do zwiększenia ilości węgla organicznego w glebie oraz zwiększa odporność roślin na stress abiotyczny i patogeny.

Komplementarnymi interwencjami realizującymi cel klimatyczny 4 będą:

-Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, które pozwolą wdrażać przez gospodarstwa praktyki ograniczające emisje N2O, a także zwiększające sekwestrację CO2. Przykładowo będą to inwestycje polegające na doposażeniu gospodarstw w (i) urządzenia lub maszyny np. do precyzyjnej aplikacji nawozów naturalnych, mineralnych i wapniowych, aplikacji doglebowej nawozów, uprawy bezorkowej, (ii) płyty lub zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych. Poprawa technik aplikacji nawozów naturalnych redukuje emisję odorów, wpływa korzystnie na poprawę jakości wód, powietrza oraz zwiększenie bioróżnorodności ekosystemów zaś prawidłowe przechowywanie nawozów naturalnych przyczynia się do redukcji strat wartości nawozowych, ograniczenia emisji GHG, amoniaku oraz odorów.

Doposażenie gospodarstw w nowoczesny sprzęt i technologie pozwoli producentom rolnym skuteczniej realizować systemy na rzecz ochrony środowiska i klimatu zaprogramowane w I i II filarze PS WPR, tj. ekoschematy i zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne.

Jednocześnie z uwagi na postępujące zmiany klimatu przewidziano inwestycje na rzecz adaptacji rolnictwa do tych zmian (np. infrastruktura techniczna do pozyskiwania, magazynowania w zamkniętych zbiornikach oraz zagospodarowania wody deszczowej, budowa lub zakup instalacji do powtórnego obiegu wody lub oszczędnego gospodarowania wodą, instalacje związane z wentylacją budynków inwentarskich lub obniżające temperaturę).

-Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej - realizacja tej interwencji przyczyni się do zmniejszenia presji działalności rolniczej na klimat, poprzez wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych (z promieniowania słonecznego lub biogazu rolniczego), właściwe zagospodarowanie odpadów i produktów ubocznych z rolnictwa (biogazownie rolnicze) oraz poprawę efektywności energetycznej (termomodernizacja budynków gospodarskich służących produkcji rolnej). Zakładanym efektem będzie również m.in. ograniczenie emisji metanu oraz zmniejszenie zapotrzebowania na nawozy mineralne. –

- Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu, która zakłada, w sektorze owoców i warzyw, realizację operacji pozwalających na wdrożenie systemów przyczyniających się do ograniczenia zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, w tym gazów cieplarnianych oraz produkujących energię z odnawialnych źródeł energii wykorzystywaną dla potrzeb związanych z działalnością organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw, systemów poprawiających gospodarowanie wodą, za pośrednictwem elementów infrastruktury technicznej niezbędnej do pozyskiwania, magazynowania w zamkniętych zbiornikach oraz zagospodarowania wody deszczowej, instalacji do powtórnego obiegu wody lub oszczędnego gospodarowania wodą,

Ze względu na potencjał absorpcji dwutlenku węgla przez tereny leśne i zadrzewienia do realizacji celu klimatycznego przyczynią się interwencje związane z zalesianiem i zadrzewianiem gruntów rolnych. Są to uzupełniające się wzajemnie interwencje:

-Zalesianie gruntów rolnych, Tworzenie zadrzewień śródpolnych, Zakładanie systemów rolno-leśnych- tj. interwencje inwestycyjne (art. 73 rozporządzenia), dotyczące nasadzeń lasów, drzew i krzewów na terenach rolnych.

-Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych, (art. 70 rozporządzenia) mają komplementarny charakter z ww. interwencjami inwestycyjnymi, w obszarze zalesień, zadrzewień i systemów rolno-leśnych umożliwiając utrzymanie i pielęgnację nowo założonych nasadzeń na gruntach rolnych, a także zapewnienie rolnikom rekompensaty z tytułu utraconych dochodów ze względu na ograniczenie produkcji rolnej na działkach częściowo przeznaczonych pod nasadzenia. Takie wsparcie zapewni trwałość inwestycji, a w konsekwencji - realizację celów środowiskowych i klimatycznych.

Poprzez inwestycje w istniejących lasach, polegających na przebudowie drzewostanu lub zmianie jego struktury, zwiększana będzie bioróżnorodność i odporność ekosystemów leśnych na zmiany klimatu. Natomiast w celu łagodzenia tych zmian, realizowane będą odnowienia w drzewostanach uszkodzonych w wyniku czynników abiotycznych i biotycznych jak również realizowane będą cięcia pielęgnacyjne mające na celu podnoszenie odporności i zdrowotności młodszych drzewostanów.

Dla pochłaniania i magazynowania węgla istotne będzie realizowanie zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych promujących ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych:

- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 oraz analogiczne zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020,

- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 oraz analogiczne zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020,

- Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000,

- Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo.

Natomiast poprzez interwencję Rolnictwo zrównoważone (kontynuacja PROW 2014-2020) promowane będą praktyki rolniczych sprzyjające zwiększeniu materii organicznej w glebie (tj. międzyplony, przyoranie słomy/obornika).

Ponadto, do wykorzystania potencjału absorbcji dwutlenku węgla będzie również przyczyniała się interwencja – Rolnictwo ekologiczne poprzez (i) obowiązek zachowania TUZ występujących w gospodarstwie oraz (ii) stosowanie w produkcji rolniczej metod ekologicznych (tj. m.in. płodozmianu i zabiegów chroniących glebę np. poplonów/międzyplonów, wsiewek), co wpływa na ograniczanie ubytku materii organicznej lub jej zwiększanie.

Mając na uwadze potrzebę dotyczącą adaptacji rolnictwa do zmian klimatu, w Planie w ramach II filara zaprojektowano interwencje dot. zachowania zasobów genetycznych zwierząt i roślin oraz sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.

Cel szczegółowy 5 *wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze* na poziomie bazowym realizowany będzie przez normy DKR 4, 5 6 i 7 oraz SMR 1, 2, 7 i 8 (por. rozdz. 3.1.1). Na podstawie art. 31 rozporządzenia o planach strategicznych zaprojektowano szereg uzupełniających praktyk w ramach ekoschematów, które wykraczają poza ww. normy i wymogi:

-Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w szczególności w zakresie praktyk:

§Międzyplony ozime/wsiewki środplonowe – praktyki te wpłyną na poprawę żyzności i ochronę gleb przed erozją, i (poprzez zapobieganie wymywaniu substancji mineralnych) będą dodatkowo oddziaływać na jakość wód

§Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – praktyka ukierunkowana jest na wzmocnienie ochrony gleb i wód poprzez zachęcenie rolników do racjonalizacji nawożenia i odkwaszania gleb w celu zwiększenia ich żyzności. Dodatkowo racjonalne nawożenie sprzyja ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych

§Zróżnicowana struktura upraw – praktyka promująca uprawę w gospodarstwie wielu różnych gatunków/ grup roślin i uwzględnienie w zmianowaniu aspektu poprawy zawartości materii organicznej w glebie - służy zachowaniu i poprawie jakości gleb,.

§Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji - nawożenie obornikiem (praktyka będzie dostępna również dla gospodarstw nieposiadających własnego obornika), przyczyni się do poprawy jakości gleb i zwiększenia sekwestracji węgla w glebie, a także będzie promować zrównoważoną produkcję w gospodarstwie

§Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo - aplikacja doglebowa przyczynia się do lepszego wykorzystania składników pokarmowych dostępnych w nawozach naturalnych przy jednoczesnym ograniczeniu emisji amoniaku i podtlenku azotu.

§Uproszczone systemy uprawy - prowadzenie upraw uproszczonych (bezpłużnych, pasowych) zapobiega erozji wodnej i wietrznej, poprawia strukturę i porowatość gleby, wpływa na lepsze zatrzymywanie wody w glebie i zwiększanie zawartości substancji organicznej w wierzchniej warstwie gleby, ogranicza parowanie wody z gleby oraz straty azotu w czasie zimy. Jednocześnie ograniczenie zabiegów uprawowych zmniejsza ilość spalin trafiających do atmosfery.

§Wymieszanie słomy z glebą – praktyka przyczyni się do utrzymywania lub zwiększania poziomu zawartości materii organicznej oraz składników pokarmowych w glebach. Wdrażanie praktyki będzie ważnym źródłem węgla powracającego do gleby i najskuteczniejszym działaniem zapewniającym utrzymanie żyzności gleby.

-Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych - wynagradzać będzie usługę ekosystemową jaką jest utrzymywanie nadmiaru wody na trwałych użytkach zielonych. Ten rodzaj retencji pozwala na zatrzymanie w krajobrazie dużych ilości wody i tym samym zapobiega jej utracie (spływowi), ogranicza ryzyko suszy i wpływa na lokalny mikroklimat. Ma też wpływ na ograniczania emisji gazów cieplarnianych (w odwodnionych glebach dochodzi do rozkładu materii organicznej, co powoduje emisje GHG).

-Ekoschemat - Grunty wyłączone z produkcji - wpłynie pozytywnie na jakość gleby w związku z wprowadzonym zakazem produkcji oraz zakazem stosowania środków ochrony roślin.

-Ekoschemat – Biologiczna uprawa - w zakresie stosowania nawozowych produktów mikrobiologicznych przyczyni się do zwiększenia ilości węgla organicznego w glebie oraz zwiększenia porowatości gleb, a także poprawi aktywność mikrobiologiczną gleby.

-Ekoschemat - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany - wpłynie pozytywnie na jakość wody w związku z ograniczonym nawożeniem oraz stosowaniem środków ochrony roślin.

Ze względu na ochronę zasobów naturalnych komplementarnie zaprojektowano interwencje:

- Zalesianie gruntów rolnych,

- Tworzenie zadrzewień śródpolnych,

- Zakładanie systemów rolno-leśnych oraz Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych.

Wsparcie w ramach tych interwencji przyczyni się do zwiększania retencji wodnej, stanowiąc istotny element przeciwdziałania skutkom suszy oraz zmniejszenia ilości zanieczyszczeń przedostających się do wód, jak również zapobiegania erozji wodnej i wietrznej.

W ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych II filara jako komplementarne do powyższych działań zaprojektowano interwencje:

- Rolnictwo zrównoważone (kontynuacja PROW 2014-2020), w ramach której wspierane są praktyki promujące zwiększenie materii organicznej w glebie, racjonalne stosowanie nawozów przy uwzględnieniu potrzeb wapnowania, a także stosowanie płodozmianu.

- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 oraz analogiczne zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020– zakazujące stosowania pestycydów oraz ograniczające stosowanie nawozów,

- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 oraz analogiczne zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020 – zakazujące stosowania pestycydów oraz ograniczające stosowanie nawozów,

- Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 – zakazujące stosowania pestycydów oraz ograniczające stosowanie nawozów,

- Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo – promujące zahamowanie mineralizacji materii organicznej i ograniczające stosowanie nawozów.

Istotne znaczenie będzie miała także interwencja - Rolnictwo ekologiczne promująca systemem produkcji w największym stopniu podporządkowanym minimalizacji presji na środowisko. System produkcji ekologicznej wyklucza stosowanie syntetycznych nawozów i środków ochrony roślin, wymaga też stosowania złożonego płodozmianu i zabiegów chroniących glebę (np. poplonów, wsiewek), co pozytywnie wpływa na jakość gleb (w tym jej różnorodności mikrobiologicznej, ograniczanie erozji, przeciwdziałanie przesuszeniu gleb co ma przełożenie na lepsze efekty produkcji rolnej) i wód (ograniczenie bądź całkowita eliminacja stosowania środków ochrony roślin oraz ograniczenie nawożenia - zrównoważone i racjonalne stosowanie środków ochrony roślin i nawozów).

Równocześnie jako komplementarne dla ww. interwencji zaproponowano operacje dotyczące:

-Inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu, w ramach których wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze będzie odbywało się m.in. poprzez (i) inwestycje mające na celu poprawę gospodarowania wodą np. instalacje do pozyskiwania, gromadzenia i zagospodarowania wody deszczowej, instalacje do powtórnego obiegu wody, (ii) inwestycje zabezpieczające przed przedostawaniem się odcieków do wód i

gruntów (płyty lub zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych lub kiszonek, stanowiska do mycia oraz napełniania opryskiwaczy (iii) inwestycje w nowy sprzęt do precyzyjnego, ograniczającego zużycie stosowania środków ochrony roślin, do mechanicznej lub biologicznej walki z chwastami lub szkodnikami, do precyzyjnej aplikacji nawozów naturalnych, mineralnych, wapniowych, aplikacji doglebowej nawozów. Pozytywnie na jakość gleby wpłynie stosowanie maszyn do uprawy bezorkowej (poprawiają napowietrzenie, zmniejszają przesuszenie gleby) międzyplonów (stosowanie mulczerów zapobiega erozji, zmniejsza parowanie wody z gleby) oraz służących do uprawy, pielęgnacji lub zbioru z trwałych użytków zielonych. Trwałe użytki zielone odgrywają dużą rolę dla kształtowania bilansu wodnego, w zapobieganiu erozji gleby i w retencjonowaniu w niej węgla, co przekłada się na udział tych obszarów w przeciwdziałaniu i ograniczaniu zmian klimatu.

-Inwestycji w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej - realizacja tej interwencji przyczyni się do zmniejszenia presji działalności rolniczej na środowisko poprzez ograniczenie uciążliwości stosowania nawozów naturalnych (szczególnie gnojowicy). Będzie to miało nie tylko istotne znaczenie w skali regionalnej gdzie występuje nadwyżka nawozów naturalnych, ale również ograniczenia zanieczyszczenia wód Bałtyku. Ważną kwestią jest także fakt, że podczas produkcji biogazu następować będzie ograniczenie zanieczyszczenia powietrza (odory) oraz redukcja patogenów w trakcie procesu fermentacji. Dodatkowo w wyniku fermentacji i wysokiej temperatury następuje zniszczenie nasion chwastów, co przełoży się na zmniejszenie zużycia chemicznych środków ochrony roślin.

-Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu, która zakłada w sektorze owoców i warzyw realizację operacji pozwalających na wdrożenie rozwiązań dotyczących kompostowania bioodpadów wraz z infrastrukturą zabezpieczającą przed przedostawaniem się odcieków do gleby i wód gruntowych, stacji meteorologicznych, systemów wspomagania decyzji w ochronie roślin, w tym sprzętu teleinformatycznego, stanowisk do napełniania opryskiwaczy oraz konstrukcji do ich mycia, systemu oczyszczania ścieków lub płynnych pozostałości po zabiegach ochrony roślin; urządzeń do niskoemisyjnej aplikacji nawozów, precyzyjnego stosowania środków ochrony roślin, uprawy bezorkowej, do mechanicznego niszczenia chwastów i szkodników.

Cel szczegółowy 6 *przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz* ochrona *siedlisk i krajobrazu,* jak opisano poprzednio (rozdz. 3.1.1.) na poziomie bazowym realizowany będzie przez normy DKR, 1, 2, 4, 7, 8 i 9 oraz wymogi SMR 2, 3, 4, 7 i 8.

Na poziomie interwencji zaprogramowanych na podstawie art. 31 będzie realizowany poprzez ekoschematy, które wykraczają poza ww. wymogi:

-Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi, w szczególności w zakresie praktyk:

§Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe – praktyki te mają za zadanie pokrycie gleby roślinnością, szczególnie w okresach newralgicznych, w których gleby są narażone na erozję, dzięki czemu ograniczają wymywanie składników do wód podziemnych, przez co dodatkowo oddziaływają na jakość wód.

§ Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt – celem praktyki jest ochrona bioróżnorodności poprzez właściwe gospodarowanie na TUZ o niskiej wartości produkcyjnej.

- Zróżnicowana struktura upraw – praktyka promująca uprawę w gospodarstwie wielu różnych gatunków/grup roślin, wpływa też na zachowanie bioróżnorodności i może mieć przełożenie na zmniejszenie potrzeb stosowania chemii rolnej. Uwzględnienie w zmianowaniu aspektu poprawy zawartości materii organicznej w glebie, służy zachowaniu i poprawie jakości gleb.

-Obszary z roślinami miododajnymi - ekoschemat wspiera przeznaczanie gruntów ornych na cele nieprodukcyjne, tj. pod wysiew mieszanek składających się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych, pozwala na stworzenia bazy pokarmowej i miejsca schronienia zapylaczy, i tym samym wspiera utrzymanie i rozwój tej grupy organizmów na terenach rolnych

-Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin - ekoschemat polega na premiowaniu prowadzenia uprawy zgodnie z metodyką integrowanej produkcji roślin dla danej uprawy (krajowy system jakości), co zapewnia racjonalizację wykonywania zabiegów ochronnych oraz nawożenia poprzez właściwą agrotechnikę, płodozmian i stosowanie niechemicznych metod ochrony roślin, a także wykluczenie stosowania najbardziej niebezpiecznych środków ochrony roślin. Efektem takich działań będzie większa dbałość o organizmy pożyteczne w pobliżu uprawy poprzez zarośla

śródpolne, pasy kwietne, ustawianie domków dla murarek, kopców dla trzmieli, stworzenie odpowiednich warunków do obecności ptaków drapieżnych oraz zmniejszenie depozycji środków ochrony roślin i nawozów do gleby i wód

-Biologiczna uprawa - ekoschemat wspiera stosowanie zabiegów z wykorzystaniem biologicznej ochrony roślin przy użyciu preparatów mikrobiologicznych, dzięki czemu ograniczone będzie stosowanie chemicznych środków ochrony roślin. Interwencja pozytywnie wpłynie na ochronę różnorodności biologicznej poprzez ograniczenie narażenia organizmów pożytecznych na kontakt z nieselektywnymi środkami ochrony roślin i zmniejszy depozycję chemicznych środków ochrony roślin do środowiska

-Ekoschemat - Grunty wyłączone z produkcji - wpłynie pozytywnie na jakość gleby w związku z wprowadzonym zakazem produkcji oraz zakazem stosowania środków ochrony roślin

-Ekoschemat - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany - wspiera innowacje w zakresie hodowli roślin, które zmniejszają zależność od zewnętrznych nakładów i zasobów naturalnych, np. poprzez poprawę wchłaniania składników odżywczych lub efektywności wykorzystania wody, bez których wyzwania związane m.in. z utratą różnorodności biologicznej i zmianami klimatu nie mogą zostać rozwiązane

Cel ochrony bioróżnorodności 6 będzie realizowany w szerokim zakresie w ramach II filara WPR, a zwłaszcza interwencji zaprojektowanych zgodnie z art. 70.

W pierwszym rzędzie należy tu wymienić interwencje dotyczące ochrony trwałych użytków zielonych:

- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 oraz analogiczne zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020,

- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 oraz analogiczne zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020,

- Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000.

Ekstensywne użytkowanie promowane w ramach tych interwencji wpływa na zróżnicowanie i bogactwo przyrodnicze siedlisk łąkowo-pastwiskowych. Praktyki przewidziane w ramach ww. interwencji związane są w szczególności z intensywnością i rodzajem użytkowania oraz terminami koszenia lub wypasu zwierząt i zakres tych praktyk jest dostosowany do preferencji zagrożonych gatunków oraz charakteru siedlisk przyrodniczych.

Inne interwencje II filara WPR zaplanowane w ramach art. 70 rozporządzenia o planach strategicznych i realizujące cel związany z ochroną bioróżnorodności to:

-Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - interwencja promująca ochronę dawnych odmian drzew owocowych, nieprzydatnych do uprawy towarowej, lecz stanowiących cenne dziedzictwo i zasób genetyczny. Takie sady są charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego i (ze względu na ekstensywny sposób użytkowania) - środowiskiem życia wielu organizmów. Produkty z ich uprawy będą odpowiedzią na rosnący popyt konsumentów na tradycyjną żywność charakteryzującą się wyjątkowymi walorami

-Bioróżnorodność na gruntach ornych - interwencja polegająca na zakładaniu wieloletnich pasów kwietnych (z mieszanek wielogatunkowych roślin rocznych i wieloletnich) oraz ogródków bioróżnorodności (min. 20 gatunków) premiująca zakładanie (mieszanki wielogatunkowe) i utrzymanie śródpolnych pasów kwietnych na gruntach ornych

-Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo – interwencja polegająca na promowaniu odpowiedniego użytkowania obszarów GAEC 2 na gruntach ornych i trwałych użytkach zielonych oraz przekształcaniu gruntów ornych w użytki zielone.

-Rolnictwo ekologiczne - system produkcji oparty na naturalnych mechanizmach przyrodniczych , którego stosowanie stwarza szansę ochrony różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich, wzmacniania usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk na tych obszarach.

Działania związane z zachowaniem bioróżnorodności realizowane będą w zakresie potrzeby dot. zachowania zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie poprzez interwencje zaprojektowane na podstawie art. 70 rozporządzenia o planach strategicznych:

-Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie, w ramach której hodowcy ras zachowawczych bydła, świń, koni, owiec i kóz będą uzyskiwali wsparcie w związku z utrzymywaniem zwierząt zakwalifikowanych do odpowiednich programów ochrony. Produkcja zwierzęca w oparciu o tradycyjne polskie rasy jest w obecnych warunkach nieopłacalna, toteż w celu zachowania tych ras (i potencjalnie cennych na przyszłość ich cech genetycznych) niezbędne jest wprowadzenie odpowiedniego wsparcia.

W obszarze związanym z zachowaniem zasobów genetycznych roślin zaplanowano interwencję:

-Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - wspierającą zachowanie tradycyjnych i rzadkich w uprawach gatunków roślin rolniczych, warzywnych i zielarskich, a także dawnych odmian oraz miejscowych populacji i ekotypów uprawianych na terenie Polski, skutkiem czego będzie dywersyfikacja upraw sprzyjająca zwiększaniu bioróżnorodności na gruntach ornych.

Komplementarnymi interwencjami będą także działania inwestycje w tym:

-Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, które będą przyczyniać się także do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacniania usług ekosystemowych czy ochrony siedlisk i krajobrazu. Aby to mogło być wykonane niezbędne jest wyposażenie gospodarstw w maszyny lub urządzenia przeznaczone do utrzymania zadrzewień śródpolnych, systemów rolno-leśnych oraz trwałych użytków zielonych. Ponadto wsparcie na zakup sprzętu do biologicznej lub mechanicznej walki z chwastami lub szkodnikami oraz rozwiązań ograniczających ryzyko zniesienia pestycydów wpłynie na zwiększenie bioróżnorodności ekosystemów. Mechaniczne niszczenie chwastów zmniejsza zanieczyszczenie środowiska (wody, gleby, powietrza) środkami ochrony roślin, a także wpływa na poprawę jakości żywności. Dodatkową korzyścią jest ograniczenie ryzyka zatrucia pożytecznych owadów środkami ochrony roślin, co również przyczynia się do zachowania różnorodności biologicznej.

Ponadto cel 6 będzie realizowany poprzez inwestycje w lasach prywatnych w ramach art. 73. W ramach interwencji Zwiększanie bioróżnorodności lasów prowadzone będą nasadzenia zwiększające różnorodność biologiczną w lasach prywatnych poprzez dywersyfikację struktury leśnej oraz składu gatunkowego drzewostanów.

Poprzez interwencję Zalesianie gruntów rolnych nastąpi utrzymanie i wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez łączenie rozdrobnionych kompleksów leśnych w zwarte i ciągłe struktury krajobrazu, tzw. korytarze ekologiczne.

3.1.3 Wyjaśnienie sposobu, w jaki ma zostać osiągnięty cel wniesienia większego ogólnego wkładu określony w art. 105

Wspólna polityka rolna po 2022 roku oparta jest na dziewięciu kluczowych celach, spośród których trzy dotyczą bezpośrednio środowiska i klimatu:

-przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii,

-wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze,

-przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu.

Państwa członkowskie zobligowane są do przeznaczenia co najmniej 40% całkowitego budżetu WPR na klimat i 35% alokacji II filara na środowisko.

Kolejnym aspektem ukierunkowującym przyszłe interwencje WPR na cele środowiskowe i klimatyczne jest Europejski Zielony Ład i wynikające z niego strategie, w tym Strategia bioróżnorodności oraz „Od pola do stołu". Wyznaczają one liczne i ambitne cele środowiskowo-klimatyczne, których osiągnięcie zależne jest w dużej mierze od działań podejmowanych w rolnictwie.

Powyższe założenia podwyższają ambicje środowiskowe i klimatyczne Planu Strategicznego WPR 2023-2027 w stosunku do Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Zwiększone ambicje w zakresie środowiska i klimatu znajdują odzwierciedlenie w Zielonej Architekturze WPR (zarówno I jak i II filar WPR). Co zapewnia większy ogólny wkład w osiągnięcie celów

środowiskowych i klimatycznych przywołanych w art. 6 ust. 1 lit. d), e) i f) rozporządzenia w sprawie planów strategicznych w porównaniu z celem określonym w art. 110 rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 poprzez wsparcie w ramach EFRG i EFRROW w latach 2014–2020. Szczegóły dotyczące wkładu przedstawionych w Planie interencji opisano poniżej. W stosownych przypadkach znajdują one odniesienia do analizy SWOT oraz oceny potrzeb.

Większy ogólny wkład w realizację celów związanych ze środowiskiem i klimatem zapewnia rozszerzenie definicji kwalifikującego się hektara o elementy krajobrazu służące do osiągnięcia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych przeznaczonych na obszary i obiekty nieprodukcyjne. Od 2023 r., na podstawie przepisów unijnych, ulegną zmianie zasady wliczania elementów krajobrazu do kwalifikujących się hektarów. Tak jak obecnie nadal będą wliczane elementy krajobrazu o małych wymiarach oraz objęte obowiązkiem zachowania w ramach normy DKR.

Warunkowość

W ramach Planu zakłada się wdrożenie wymogów podstawowych w zakresie zarządzania (SMR) i norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (DKR, ang. GAEC). Zostanie to osiągnięte poprzez połączenie dotychczasowych z nowymi, ulepszonymi normami dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, a także integrację niektórych istniejących wymogów w zakresie zazieleniania z warunkowością.

Wszystkie normy DKR i niektóre wymogi SMR dotyczące środowiska, będą miały znaczący wpływ na kwestie związane z wodą, glebą, różnorodnością biologiczną, zrównoważonym stosowaniem środków ochrony roślin, ograniczeniem emisji GHG z rolnictwa oraz jego przystosowaniem do zmian klimatu. Co pozwoli wyjść naprzeciw zagrożeniom opisanym w analzie SWOT dla celu 4-6 oraz zdefiniowanym potrzebom. I tak – w ramach łagodzenia skutków zmian klimatycznych wymagana jest m.in. ochrona terenów podmokłych i torfowisk, ponieważ obszary te stanowią duży rezerwuar węgla (który uwolniony do atmosfery mógłby przyczynić się do zmiany klimatu) i są jego pochłaniaczem. Z tego powodu w ramach Planu od 2025 r. zostanie wdrożona nowa norma (DKR 2). Jej wartością dodaną będzie ochrona specjalnie w tym celu wyznaczonych w całym kraju obszarów zakwalifikowanych jako gleby bogate w węgiel, które zostaną objęte szczególnymi ograniczeniami i kontrolą w ramach WPR. Zasoby węgla w glebie będą również chronione poprzez **normę DKR 1**, która zobowiązuje do kontroli udziału trwałych użytków zielonych w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju (*nie może on zmniejszyć się o więcej niż 5 % w stosunku do roku referencyjnego 2018*). W perspektywie finansowej na lata 2014-2020, wartość wskaźnika referencyjnego nie uwzględniała danych o powierzchni gospodarstw uczestniczących w systemie dla małych gospodarstw rolnych zgodnie z art. 61 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013 oraz gospodarstw rolnych, w których prowadzono produkcję ekologiczną zgodnie z art. 11 rozporządzenia (WE) nr 834/2007. Natomiast w przyszłości, w związku tym, że norma DKR 1 dotyczy wszystkich gospodarstw rolnych, bez żadnych wyłączeń, obowiązkiem monitorowania objęte będą również wszystkie trwałe użytki zielone zadeklarowane w tym gospodarstwach do płatności.

Przyczyni się to do spełnienia następującej potrzeby określonej w ocenie potrzeb: CS 4. P1. Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, CS 4. P3. Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych, CS 5. P1. Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby.

Potrzeby ochrony gleby (CS 5. P1. Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby) zdefiniowane na podstawie analizy SWOT dla celu 5 będą realizowane poprzez szereg norm DKR, o zwiększonej ambicji.

(i)**Przeciwdziałanie erozji i degradacji na gruntach położonych na stokach** (**DKR 5**); w tym przypadku zostanie powiększony obszar gruntów ornych, które będą podlegały ochronie. Brzmienie tej normy stanowi zaostrzenie wymagań w porównaniu do obowiązujących w okresie 2014-2020 rozwiązań w ramach zasady wzajemnej zgodności. Mianowicie w Planie norma dotyczyła będzie stoków o nachyleniu równym i większym niż 14 %, podczas gdy w okresie 2014-2020 przepis dotyczył stoków nachyleniu równym lub większym niż 20^0. Obniżenie kryterium spadku z 20 do 14% wpisuje się w znaczne podwyższenie celu normy. Spowoduje to objęcie ochroną ok. 130 tys. ha gruntów ornych. Uprawy trwałe podobnie jak uprawy

wieloletnie, jeśli nie tworzą zwartej okrywy ochronnej gleby na całej powierzchni pola stwarzają bardzo duże ryzyko erozyjnej degradacji gleby. Skutecznym działaniem chroniącym grunty orne w międzyrzędziach jest zastosowanie trwałej okrywy roślinnej, ściółki lub mulczu.

Przeciwdziałanie erozji i utracie materii organicznej poprzez stosowanie okrywy ochronnej gleby w okresie jesiennym i jesienno – zimowym (**DKR 6**); norma zostanie rozszerzona na teren całego kraju, 80% powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie będzie objęta obowiązkiem utrzymania okrywy ochronnej gleby w okresie najbardziej wrażliwym, tj. w okresie jesienno-zimowym. Będzie to znaczne wzmocnienie obowiązków dotyczących ochrony gleby przed erozją i utratą materii organicznej gleby w stosunku do obecnego okresu programowania, gdyż w okresie 2014-2020 w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązek stosowania okrywy ochronnej gleby dotyczył tylko gospodarstw, które były położone na obszarach zagrożonych erozją wodną (ok. 9% powierzchni kraju).

(ii)**Zachowanie potencjału gleby poprzez przerywanie upraw monokulturowych** jako jednego z czynników wpływających na degradację gleb (**DKR 7**); norma jest kontynuacją praktyk realizowanych w ramach zazielenienia, *w gospodarstwie o powierzchni od 10 ha do 30 ha gruntach ornych można uprawiać minimalnie 2 różne uprawy na gruntach ornych*, *uprawa główna w gospodarstwie nie może zajmować na gruntach ornych więcej niż 75% gruntów ornych, w gospodarstwach o powierzchni powyżej 30 hektarów gruntów ornych można uprawiać przynajmniej 3 uprawy, uprawa główna nie może zajmować więcej niż 75% gruntów ornych a dwie uprawy główne łącznie nie mogą zajmować więcej niż 95% gruntów ornych* oraz wprowadzono obowiązek zmianowania poprzez zastosowanie wymogu, aby co roku na 40% gruntów ornych była prowadzona inna uprawa w plonie głównym na tej samej działce.

Ważnym elementem zdiagnozowanym na etapie przygotowania analizy SWOT i oceny potrzeb była kwestia **zachowania i ochrony bioróżnorodności** (CS 6. P1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego). W ramach warunkowości będzie obowiązywała norma DKR 8 w zakresie zachowania elementów krajobrazu oraz norma DKR 9, w ramach której będzie obowiązywał zakaz przekształcania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne przyrodniczo. Co do zasady norma ta jest kontynuacją obowiązków z zazielenienia, z tą różnicą, że w Planie jej przestrzeganie będzie kontrolowane u wszystkich rolników gospodarujących na obszarach Natury 2000, natomiast w okresie 2014-2020 w ramach zazielenienia z kontroli są wyłączone gospodarstwa uczestniczące w systemie dla małych gospodarstw rolnych zgodnie z art. 61 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013.

Dla ochrony jakości wód i przeciwdziałania jej zanieczyszczeniu (ocena potrzeb wskazała na CS 5. P3. Poprawa jakości wód) istotne znaczenie będzie miało utrzymywanie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych, na których będą ograniczenia związane nie tylko ze stosowaniem nawozów zawierających azot, ale ze stosowaniem wszystkich rodzajów nawozów i środków ochrony roślin. Jest to znaczące rozszerzenie zakresu normy w porównaniu z wymogami obowiązującymi w okresie 2014-2020,ponieważ wprowadzony zakaz obejmie wszystkie rodzaje nawozów i środków ochrony roślin stosowanych w pobliżu wód powierzchniowych, w odległości wynoszącej co najmniej 3 m. Należy mieć na uwadze, że w odniesieniu do nawozów zawierających azot, tak jak w okresie 2014-2020, nadal będzie obowiązywał zakaz ich stosowania w strefach buforowych o szerokościach 5, 10 lub 20 m, co będzie weryfikowane w ramach SMR 2 który obejmuje przepisy prawa krajowego wdrażające dyrektywę azotanową 91/676/EWG.

Wymogi warunkowości stanowią podstawę do określenia wymagań dla dodatkowo płatnych, dobrowolnych działań w ramach ambitniejszych elementów zielonej architektury - takich jak ekoschematy, czy pro-środowiskowe płatne zobowiązania wieloletnie w ramach II filaru.

Nowym elementem WPR 2023-2027 będą dobrowolne dla rolników systemy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt, tzw. ekoschematy – co do zasady płatności roczne. Ich celem jest stworzenie zachęt dla rolników do realizacji korzystnych praktyk dla środowiska i klimatu, a jednocześnie wykreowanie możliwości ukierunkowania wsparcia na przejście na bardziej zrównoważone i przyjazne środowisku rolnictwo. Ekoschematy będą miały charakter dobrowolnej dla rolników, ale obowiązkowej do wprowadzenia w Planie, rocznej płatności.

Polska przeznacza 25% budżetu płatności bezpośrednich na ten instrument. Ekoschematy wniosą znaczący wkład w realizację celów szczegółowych określonych w art. 6 ust. 1 lit. d), e) i f). Rolnicy w ramach ekoschematów będą mogli podejmować szereg praktyk, które przyniosą korzyści dla środowiska. Łącznie

w Polsce określono 7 ekoschematów, których celem będzie przyczynianie się do zaspokojenia części potrzeb wskazanych w Planie.

W ramach ekoschematów proponuje się wdrożyć praktyki związane z:

- **rolnictwem węglowym i zarządzaniem składnikami odżywczymi**, które łączy w sobie praktyki (i) ekstensywnego użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt, (i) uprawy międzyplonów ozimych/wsiewek śródplonowych, (iii) opracowania i przestrzegania planu nawożenia – wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem, (iv) zróżnicowanej struktury upraw, (v) wymieszania obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, (vi) stosowania płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, (vii) ze stosowaniem uproszczonych systemów uprawy roli, (viii) wymieszaniem słomy z glebą,
- **obszarami z roślinami miododajnymi,**
- **prowadzeniem produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin,**
- **biologiczną uprawą,**
- **retencjonowaniem wody na TUZ,**
- **wyłączeniem gruntów z produkcji,**
- **stosowaniem materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany,**
- **dobrostanem zwierząt.**

Najambitniejszym pod względem środowiskowym są wieloletnie **zobowiązania prośrodowiskowe** (art. 70 ww. rozporządzenia w sprawie planów strategicznych) realizowane w ramach II filara WPR. Zgodnie z projektowanymi przepisami UE, i tak jak w obecnym okresie programowania, mają one mieć charakter dobrowolny dla rolnika. Zobowiązania pro-środowiskowe w II filarze WPR wykraczać będą ponad warunkowość oraz odpowiednie prawodawstwo krajowe i unijne i nie będą nakładały się z zakresem praktyk objętych ekoschematami.

Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne będą promowały praktyki rolnicze przyczyniające się przede wszystkim do ochrony bioróżnorodności na różnych poziomach poprzez zachowanie cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków, torfowisk i obszarów podmokłych, utrzymania tradycyjnych roślin uprawnych (rolniczych, warzywnych i sadowniczych), ochronę organizmów pożytecznych, w tym owadów zapylających oraz ochronę różnorodności krajobrazu. Realizacja ww. praktyk przyczynia się do osiągania celów środowiskowych i klimatycznych, w tym przede wszystkim powstrzymania utraty różnorodności biologicznej i odwrócenia tego procesu, wzmacniania usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk i krajobrazu.

Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne, z jednej strony zawierają sprawdzone rozwiązania obecnie realizowanego Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020, z drugiej strony ich zakres został rozszerzony o nowe schematy wsparcia takie jak *Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000*, *Bioróżnorodność na gruntach ornych, w tym warianty: wieloletnie pasy kwietne* oraz *ogródki bioróżnorodności* oraz *Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na trwałych użytkach zielonych*, co odpowiada na zdefiniowane potrzeby (CS 6. P1.Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego, CS 6. P2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów, CS 6. P3. Zwiększenie różnorodności upraw, CS 6. P5. Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony, CS 6. P6. Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie, CS 6. P7. Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie oraz CS 6. P8. Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych) w zakresie ochrony bioróżnorodności na obszarach rolniczych.

Zaprojektowane na podstawie art. 70 wieloletnie interwencje rolno-środowiskowo–klimatyczne to:

-**Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000**. Należy podkreślić, że interwencja ta została zaprojektowana przy uwzględnieniu potrzeb i wymogów określonych dokumencie "Priorytetowe Ramy Działań dla sieci Natura 2000 w Polsce dla Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027, a praktyki wskazane w tej interwencji uwzględniają zapisy planów zadań ochrony i planów ochrony ustanowionych dla obszarów Natura 2000 dedykowane określonym gatunkom lub siedliskom.

-**Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000.** W porównaniu z okresem 2014-2020 (Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000) interwencja ta, oprócz siedlisk przyrodniczych, będzie wspierać siedliska lęgowe zagrożonych gatunki ptaków, co istotnie zwiększy wkład tej interwencji w realizację celu ochrony bioróżnorodności.

-**Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000**. Jest to nowa nowa interwencja rolno-środowiskowo-klimatyczna, a której założeniem jest objęcie wsparciem trwałych użytków zielonych niebędących siedliskami wspieranymi w ramach interwencji Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000.

-**Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych**. Celem tej interwencji jest ochrona bioróżnorodności upraw poprzez zachowanie dawnych odmian drzew owocowych, nieprzydatnych do uprawy towarowej, lecz stanowiących cenne dziedzictwo i zasób genetyczny. Sady złożone z tradycyjnych odmian drzew owocowych są charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego i (ze względu na ekstensywny sposób użytkowania) – środowiskiem życia wielu organizmów. Interwencja ta stanowi co do zasady kontynuację podejścia stosowanego w Działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym PROW 2014-2020.

-**Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwi**e. W stosunku do PROW 2014-2020 rozszerzono listę roślin o odmiany gatunków marginalnych oraz rzadko uprawianych roślin zielarskich.

-**Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie**. W stosunku do analogicznego pakietu w PROW 2014-2020 wprowadzono zmianę polegającą na objęciu wsparciem również samców, co będzie sprzyjać utrzymaniu zmienności genetycznej populacji chronionych.

Bioróżnorodność na gruntach ornych. Jest to nowa interwencja, w ramach której zaprojektowano wsparcie do wieloletnich pasów kwietnych zakładanych z wielogatunkowych mieszanek roślin, w tym roślin miododajnych oraz ogródków bioróżnorodności tj. wielogatunkowych upraw złożonych m.in. z roślin rolniczych, warzywnych, zielarskich, odmian regionalnych i amatorskich oraz materiałów pozyskanych z kolekcji banków genów.

Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na trwałych użytkach zielonych. Jest to nowa interwencja, w ramach której zaprojektowano wsparcie rekompensujące ograniczenia w użytkowaniu gruntów ornych i trwałych użytków zielonych wynikających z normy GAEC 2. Dodatkowo poprzez wprowadzenie wariantu polegającego na przekształcaniu gruntów ornych w użytki zielone na obszarach objętych normą GAEC 2, zostanie wzmocniony wymiar środowiskowy tej interwencji, poprzez zachowanie i odtwarzanie gleb organicznych na tych obszarach.

Jednocześnie kontynuowane w ramach Planu będą zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne podjęte w ramach PROW 2014-2020 w zakresie Rolnictwa zrównoważonego, cennych siedlisk i zagrożonych gatunków ptaków na obszarach Natura 2000 oraz cennych siedlisk poza obszarami Natura 2000.

Interwencja w zakresie wsparcia powierzchniowego dla rolnictwa ekologicznego będzie miała na celu wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w prawodawstwie unijnym i krajowym. Interwencja ta jest co do zasady kontynuacją wcześniejszych działań w zakresie wsparcia powierzchniowego dla rolnictwa ekologicznego, tj. m.in. działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020. Rolnictwo ekologiczne jest systemem produkcji w największym stopniu podporządkowanym minimalizacji presji na środowisko. System produkcji ekologicznej wyklucza stosowanie syntetycznych nawozów i środków ochrony roślin, wymaga też stosowania złożonego płodozmianu i zabiegów chroniących glebę (np. poplonów, wsiewek), co pozytywnie wpływa na jakość gleb (w tym jej różnorodności mikrobiologicznej, ograniczanie erozji, przeciwdziałanie przesuszeniu gleb co ma przełożenie na lepsze efekty produkcji rolnej) i wód (ograniczenie bądź całkowita eliminacja stosowania środków ochrony roślin oraz ograniczenie nawożenia - zrównoważone i racjonalne stosowanie środków ochrony roślin i nawozów). Poprzez „domykanie" obiegu materii w gospodarstwie wpływa na zwiększenie zawartości materii organicznej w glebie i jest korzystne dla klimatu (cel 5). Rolnictwo ekologiczne ma pozytywny wpływ na bioróżnorodność i zachowanie tradycyjnych roślin rolniczych i zwierząt; stare odmiany i rasy są szczególnie cenne w produkcji w systemie ekologicznym (cel 6). Wnosi również wkład w utrzymanie bądź tworzenie elementów szczególnie ważnych dla różnorodności krajobrazu wiejskiego/rolniczego, w tym elementów produkcyjnych (tj. co do zasady różnorodności upraw), jak i nieprodukcyjnych, ograniczanie niekorzystnego przekształcania TUZ (cel 4).

Kolejnymi interwencjami realizującymi cele środowiskowo-klimatyczne, będą działania leśne i zadrzewieniowe, wdrażane w ramach Planu Strategicznego w dużo szerszej formule niż było to dotychczas. W oparciu o art. 73 zaprojektowane zostały inwestycje: **Zalesianie gruntów rolnych oraz Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych**. Są one kontynuacją wdrażanych w PROW 2014-2020 [*poddziałań:*

8.1 Wsparcie na zalesianie i tworzenie terenów zalesionych oraz 8.5 Wsparcie na inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska]. Jednakże w Planie umożliwiano realizację tych inwestycji na większej powierzchni (do 40 ha w jednym roku) oraz zwiększono o ok. 40 % stawki wsparcia, co ma na celu uatrakcyjnianie tych inwestycji i efektywniejsze osiągnięcie rezultatów środowiskowych. W stosunku do okresu 2014-2020 rozszerzono rodzaje inwestycji zwiększających bioróżnorodność lasów prywatnych o zakładanie ekotonów na obrzeżach istniejących lasów graniczących z gruntem rolnym. Ich istotną funkcją będzie buforowanie wpływu sąsiedztwa terenów otwartych na zoocenozy leśne poprzez kształtowanie właściwej granicy rolno-leśnej.

Dodatkowo w celu wzmocnienia ambicji środowiskowych, w oparciu o art. 73 wdrażane będą nowe inwestycje polegające na **wsparciu tworzenia zadrzewień śródpolnych oraz zakładania systemów rolno-leśnych**. Wpływ środowiskowy takiego użytkowania gruntów został podkreślony w Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030. Wskazano tam na potrzebę wsparcia agroleśnictwa w ramach WPR, jako sposobu użytkowania gruntów, na których drzewa uprawiane się w połączeniu z rolnictwem na tym samym gruncie, przyczyniając się istotnie do zwiększenia retencji krajobrazowej na obszarach wiejskich oraz łagodzenia zmian klimatu.

Nowo zakładane zadrzewienia śródpolne w ramach WPR będą w formie wydłużonej (szerokości od 4 do 20 m), co powoduje, iż oprócz funkcji bioróżnorodnościowych spełniać będą rolę przeciwwietrzną i przeciwerozyjną. Założonych zostanie w ten sposób od 1000 km do 5 000 km zadrzewień liniowych, co w znaczący sposób będzie oddziaływać na sąsiadujące grunty rolne.

Szacuje się, że w ramach wszystkich inwestycji leśnych i zadrzewieniowych objętych PS 2023-2027 posadzone zostaną drzewa i krzewy na łącznej powierzchni ok. 11,3 tys. hektarów. Jest to obszar ponad dwukrotnie większy niż objęty nasadzeniami w ramach PROW 2014-2020. W nowym okresie programowania w przybliżeniu posadzonych zostanie ok. 33,5 mln drzew i krzewów. Oznacza to, że wszystkie działania leśne i zadrzewieniowe wdrażane w ramach PS 2023-2027 przyczynią się bezpośrednio do realizacji zobowiązania EZŁ, polegającego na zasadzeniu 3 miliardów drzew w UE do 2030 r.

Cel ten został doszczegółowiony w Nowej Strategii leśnej UE 2030, m.in. w oparciu o którą w interwencjach leśnych i zadrzewieniowych PS 2023-2027 bardzo duży nacisk położono na odpowiedni dobór składu gatunkowego drzew i krzewów, jego urozmaicenie oraz dostosowywanie do warunków siedliskowych i klimatycznych danego obszaru. Do nasadzeń wykorzystywane będą jedynie rodzime gatunki drzew i krzewów, w tym promowane będą gatunki liściaste m.in. biocenotyczne i miododajne, o ile warunki siedliskowe umożliwiają ich sadzenie. W celu ochrony obszarów cennych przyrodniczo, zalesienia, zadrzewienia śródpolne i systemy rolno-leśne nie będą realizowane na obszarach o dużej wartości przyrodniczej, takich jak torfowiska, tereny podmokłe i cenne łąki.

Ponadto wszystkie inwestycje leśno-zadrzewieniowe będą przyczyniać się do łagodzenia zmian klimatu oraz utrzymania i wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez m.in. łączenie rozdrobnionych kompleksów leśnych w zwarte i ciągłe struktury krajobrazu, tzw. korytarze ekologiczne. W ten sposób realizowały będą bezpośrednio jeden z głównych celów EZŁ tj. osiągnięcie neutralności klimatycznej i zdrowego środowiska naturalnego, które można osiągnąć m.in. w drodze zwiększania i poprawy jakości obszarów leśnych w Unii Europejskiej.

Aby zapewnić długotrwały efekt środowiskowy wykonanych zalesień, zadrzewień i systemów rolno-leśnych w ramach II filaru zapewnione zostanie wsparcie na ich pielęgnację i utrzymanie. Służyć temu będzie zaprojektowana w oparciu o art. 70 interwencja: Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych. W zakresie premii zalesieniowych wzmocniono ich efekt klimatyczny poprzez wprowadzenie dodatkowej, 5-letniej premii do gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej, co ma na celu zachęcenie do długotrwałego utrzymania lasów powstałych z samosiewu. Nowością w stosunku do PROW 2014-2020 będzie również 5-letnia premia na utrzymanie i pielęgnację utworzonych ramach PS2023-2027 zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych, co niewątpliwie pozwoli na jeszcze większe wzmocnienie efektu środowiskowego tych interwencji.

Rozwiązaniem nowym (w *PROW 2014-2020 stosowano jedynie preferencje dla części inwestycji, bądź realizowano inwestycje w wąskim zakresie*) wzmacniającym ambicje środowiskowo-klimatyczne są interwencje pn. *Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu* oraz *Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej.* Pierwsza interwencja ma umożliwić ochronę zasobów naturalnych i klimatu, a także adaptację do zmian klimatu poprzez wsparcie inwestycyjne. Przykładowo, pomoc będzie polegać na dofinansowaniu wyposażenia gospodarstw w a)

płyty i zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych, b) w systemy oczyszczania powietrza z budynków inwentarskich, c) poprawę gospodarowania wodą, w tym instalacje do pozyskania i zagospodarowania wody deszczowej i roztopowej oraz instalacje do powtórnego obiegu wody, d) zwiększenie sekwestracji oraz bioróżnorodności gleby przez właściwe użytkowanie gruntami poprzez zakup maszyn i urządzeń do bezpłużnej uprawy gleby oraz przeznaczonych do utrzymywania zadrzewień śródpolnych, systemów rolno-leśnych oraz trwałych użytków zielonych, (e) adaptację do zmian klimatu oraz ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych, w tym poprzez wodopoje dla zwierząt, instalacje związane z wentylacją budynków inwentarskich lub obniżające temperaturę. Doposażenie gospodarstw w nowoczesny sprzęt i technologie, w tym rozwiązania cyfrowe, pozwoli producentom rolnym skuteczniej realizować systemy na rzecz ochrony środowiska i klimatu zaprogramowane w I i II filarze PS WPR, tj. ekoschematy i zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne.

Druga interwencja pozwoli zmniejszyć presję działalności rolniczej na klimat, poprzez wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, właściwe zagospodarowanie odpadów i produktów ubocznych z rolnictwa oraz poprawę efektywności energetycznej. Inwestycje w tym zakresie będą dotyczyć budowy lub zakupu nowych urządzeń do produkcji energii z biogazu rolniczego lub promieniowania słonecznego wraz z magazynami energii, inteligentnymi systemami zarządzania energią lub pompami ciepła do 50 kW lub systemów poprawiających efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej [systemów odzyskiwania ciepła np. z mleka, budynków inwentarskich, oświetlenie LED, termomodernizacja]. Tak przyjęty zakres wsparcia pozwala zachować komplementarność z innymi interwencjami Planu. Przykładowo w Planie przewidziano ekoschemat pn. *Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji*, *Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo*, *Uproszczone systemy uprawy* jednocześnie w interwencjach inwestycyjnych zabezpieczono finansowanie maszyn i urządzeń, które pozwalają realizować te ekoschematy. W omawianych interwencjach przewidziano również wysoką intensywność pomocy (*pierwsza interwencja do 65% albo 80%, druga interwencja do 65%*).

Ważną interwencją, która pozwoli osiągnąć większy wkład Planu w realizację celów środowiskowo - klimatycznych są *Inwestycje w gospodarstwach* rolnych *zwiększające konkurencyjność (dotacje)*, w ramach których wyodrębniono obszar wsparcia dotyczący rolnictwa ekologicznego. Będą wspierane inwestycje w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną (w PROW 2014-2020 była jedynie preferencja). Interwencja przewiduje także wyższy poziom wsparcia dla rolników ekologicznych niż dla pozostałych beneficjantów.

Zwiększenie ambicji środowiskowo-klimatycznych nastąpi także poprzez wdrożenie nowych rozwiązań w ramach interwencji pn. *Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym*. Poza poprawą rozłogu gruntów gospodarstw inwestycje te będą mogły przyczynić się do zwiększenia retencji wodnej na gruntach rolnych (mała retencja wodna, w tym tworzenie lub odtworzenie śródpolnych oczek wodnych i mokradeł czy małych zbiorników wodnych), a scalenia gruntów uwzględniające tego typu inwestycje będą preferowane. Jednocześnie w Planie zakłada się rozszerzenie zakresu zagospodarowania poscaleniowego o budowę lub przebudowę urządzeń wodnych mających na celu zwiększenie retencji wód, co oznacza, że będą one mogły stanowić koszt kwalifikowalny. Ponadto preferowana będzie realizacja inwestycji zawierających rozwiązania ukierunkowane na ochronę przyrody i ochronę środowiska (*zachowanie zadarnionych skarp oraz zachowanie lub wyznaczanie pasów ochronnych o charakterze zakrzewień lub zadrzewień śródpolnych, wyznaczenie granicy polno-leśnej czy strefy buforowej*).

Także większe ambicje środowiskowo - klimatyczne (względem PROW 2014-2020) będą realizowane poprzez interwencje (*Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność, Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa oraz Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości*) finansowane w formule instrumentów finansowych. Co do zasady instrument finansowy jest przewidziany w postaci gwarancji. Natomiast jeżeli inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu założono do 50% dotację do spłaty odsetek. W PROW 2014-2020 takie rozwiązanie nie było stosowane.

Ważnym elementem realizacji większych ambicji środowiskowych jest również interwencja pn. *Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi***,** która przyczynia się do poprawy warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej na wsi. Jednocześnie zakłada się m.in. realizację operacji dotyczących budowy instalacji odnawialnych źródeł energii, zbiorników

retencyjnych w celu gromadzenia wód opadowych i roztopowych oraz budownictwa pasywnego jak również systemów indywidualnego oczyszczania ścieków.

Wdrożenie przedstawionej powyżej architektury wsparte będzie poprzez interwencje w zakresie współpracy oraz transferu wiedzy i innowacji. Z tego powodu przewiduje się wsparcie w ramach Planu doradztwa rolniczego, szkoleń, działań demonstracyjnych i kampanii informacyjnych w powyższym zakresie. Dodatkowo wspierane będzie powstawanie innowacji oraz wdrożenia innowacyjnych rozwiązań na poziomie gospodarstwa rolnych (w ramach interwencji *Współpraca EPI* oraz *Mój pomysł dla rolnictwa*.

W ramach interwencji w sektorze owoców i warzyw przewiduje się m.in. realizację interwencji powiązanych z celami środowiskowymi lub bezpośrednio odnoszących się do tych celów. W szczególności proponowane interwencje zostaną nakierowane na działania z zakresu ochrony środowiska naturalnego, zrównoważonej produkcji, efektywnej gospodarki wodą, ściekami i odpadami, których efektem będzie zrównoważona i przyjazna dla środowiska naturalnego produkcja rolna, ochrona różnorodności biologicznej.

W przypadku sektora owoców i warzyw organizacje producentów realizujące programy operacyjne będą zobligowane do wydatkowania co najmniej 15% (w okresie 2014-2020 – 10%) swojego funduszu operacyjnego na działania powiązane z celami środowiskowo-klimatycznymi. W ramach interwencji w tym sektorze będą mogły zostać częściowo pokryte koszty systemów przyczyniających się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, zakupu i montażu urządzeń i instalacji związanych z wytwarzaniem energii ze źródeł odnawialnych, w tym z wykorzystaniem produktów ubocznych i odpadów z produkcji rolnej (biogazownie). Ponadto w dobie problemów z suszą i narastającym brakiem wody planowane jest w ramach interwencji pokrycie zakupu systemów poprawiających gospodarowanie wodą, za pośrednictwem elementów infrastruktury technicznej niezbędnej do pozyskiwania, magazynowania w zamkniętych zbiornikach oraz zagospodarowania wody deszczowej, instalacji do powtórnego obiegu wody lub oszczędnego gospodarowania wodą.

Kolejnym, istotnym elementem architektury środowiskowej w zakresie interwencji w zakładach przetwórczych (MŚP) są operacje na rzecz zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko, w zakresie oszczędności wody, energii, w zakresie gospodarki odpadami, zmniejszenia hałasu, ograniczenia wykorzystania plastiku oraz używania mniej obciążających środowisko czynników chłodniczych.

Dokonując wyboru sektorów objętych płatnościami związanymi z produkcją Polska kierowała się m.in. ich znaczeniem pod względem środowiskowym. W szczególności w Polsce płatności związane z produkcją są stosowane w sektorze roślin wysokobiałkowych, które mają zdolność absorbowania azotu atmosferycznego, dzięki czemu możliwe jest uzyskiwanie tych samych plonów przy mniejszym nawożeniu mineralnym. Od 2023 r. zwiększone zostaną środki na ten cel. Ponadto płatności związane z produkcją stosowane są do innych zanikających upraw, co – przeciwdziałając powstawaniu wielkich monokultur – sprzyja bardziej różnorodnej mozaice upraw, z korzyścią dla środowiska naturalnego.

Część instrumentów stosowanych w ramach wsparcia związanego z produkcją ukierunkowano na małe i średnie gospodarstwa (poprzez zastosowanie limitów powierzchniowych, progów minimalnej wielkości stada i maksymalnej liczby zwierząt, które mogą zostać objęte płatnością). Dzięki temu płatności te przeciwdziałają nadmiernej koncentracji produkcji rolnej, a tym samym ograniczają presję gospodarstw na środowisko.

Zakładany udział środków Planu na cele związane ze środowiskiem wynosi ok. 43%, (43,44%) co oznacza w stosunku do poziomu alokacji EFRROW na cele środowiskowe w PROW 2014-2020 (34%) wzrost o ok. 9 pp. Taki poziom jest znacząco wyższy w stosunku do określonego przepisami rozporządzenia UE 2021/2115 minimalnego poziomu 35%. Znacznie powyżej progu określonego w przepisach UE kształtuje się też alokacja środków na realizację celów klimatycznych, która stanowi blisko 47% (47,15%) całkowitego budżetu WPR.

Łącznie na realizację celów szczegółowych 4-6 w Planie zakłada się przeznaczyć środki finansowe w wysokości 5,3 mld euro - podczas gdy w okresie programowania 2014 – 2020 (2022) kwota przeznaczona na analogiczny zakres działań wyniosła 4,02 mld euro. Oznacza to znaczny wzrost finansowania ambitnych działań prośrodowiskowych w nowym okresie programowania.

Biorąc pod uwagę zdiagnozowane potrzeby sektora rolnictwa w Polsce powyższe wielkości procentowe alokacji przeznaczonych na środowisko i klimat wyraźnie należy stwierdzić, że w Planie zapewniono

wysokie ambicje w tym obszarze i przeznaczono na jego finansowanie środki znacząco wykraczające poza obowiązkowe minimalne poziomy określone w przepisach UE.

Plan strategiczny WPR zakłada, stosownie do zdiagnozowanych potrzeb, szeroki zakres wsparcia w obrębie wszystkich celów WPR i jedocześnie – wysoki poziom ambicji w obszarze ochrony środowiska i klimatu, na którego finasowanie przeznaczono środki znacząco wykraczające poza obowiązkowe minimalne poziomy określone w przepisach UE.

Oprócz kwestii budżetowych warto też zwrócić uwagę na porównanie wspieranej powierzchni wybranych działań/ interwencji w nowym (2023 – 2027) i poprzednim (2014-2020) okresie programowania.

W ramach PROW 2014 – 2020 (2022) powierzchnia w TUZ objętych realizacją ponadstandardowych praktyk na rzecz zachowania bioróżnorodności wynosi średniorocznie ok. 517 tys. ha. W ramach Planu interwencje dotyczące bioróżnorodności TUZ obejmą średnio 1395 tys. ha rocznie. Jednocześnie maksymalna roczna powierzchnia TUZ wspieranych w ramach interwencji ukierunkowanych na obszary Natura 2000 i cenne siedliska przyrodnicze i ptasie w ramach Planu wyniesie 645 tys. ha, podczas gdy w ramach PROW było to 633,3 tys. ha.

Praktyki prośrodowiskowe w ramach pakietu *Rolnictwo zrównoważone* działania rolno – środowiskowo – klimatycznego realizowane były w ramach PROW średniorocznie na 480 tys. ha. gruntów ornych. Elementy składowe tego pakietu (zróżnicowanie upraw, stosowanie planu nawożenia, działania na rzecz zwiększenia substancji organicznej gleby m.in. poprzez stosowanie międzyplonów) realizowane będą w ramach PS jako odrębne ekoschematy łącznie na ok. 5,2 mln ha rocznie. Pewnego porównania skali wdrażania działań na gruntach ornych w okresie 2014 – 2020 (2022) w stosunku do 2023-2027 można dokonać też zestawiając wcześniej przywołaną daną nt. realizacji pakietu *Rolnictwo zrównoważone* - 480 tys. ha rocznie z planowaną skalą wdrożenia ekoschematu *Zróżnicowana struktura upraw* – 1,2 mln ha/ rok. Uzasadnieniem dokonania takiego porównania jest fakt, iż zasadnicza i obowiązkowa w każdym roku realizacji pakietu *Rolnictwo zrównoważone* praktyka znacznej dywersyfikacji upraw jest zbliżona do wymogów proponowanego ekoschematu.

Dla Planu strategicznego WPR na działania rolno – środowiskowo – klimatycznego kwota średnich płatności rocznych wyliczona dla lat 2023 – 2027 wyniesie ok. 160,4 mln euro. Trzeba jednak zauważyć, że zakres interwencji rolno- środowiskowo-klimatycznych Planu jest mniejszy niż działania rolno – środowiskowo-klimatycznego PROW, gdyż nie uwzględnia niektórych wcześniej wdrażanych pakietów (Rolnictwo zrównoważone, Ochrona gleb i wód oraz Retencjonowanie wody; większość praktyk finansowanych z tych pakietów będzie kontynuowana w ekoschematach), których budżet całkowity wynosił ok. 373 mln euro.

W zakresie finansowania wsparcia rolnictwa ekologicznego przewiduje się wydatkowanie średniorocznie ok. 100 mln euro (środki EFRROW) wobec ok. 55 mln euro/ rok w okresie budżetowym 2014 – 2020.

W przypadku działań o charakterze inwestycyjnym powiązanych z celami środowiskowo-klimatycznymi, Polska zdecydowała przeznaczyć porównywalne środki w ramach Planu Strategicznego, względem PROW 2014-2020. Ze względu jednak na zdecydowanie krótszy okres programowania Planu, wartości średnioroczne przeznaczone na te instrumenty wsparcia są zdecydowanie wyższe (53 mln euro średniorocznie w porównaniu z 39 mln euro). Większa jest też liczba i zakres interwencji środowiskowo-klimatycznych.

W ramach PROW 2014-2022 na inwestycje środowiskowe przeznaczono **203,1 mln euro**, w tym 112,8 mln euro na Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 oraz 90,3 mln euro na Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych (Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN).

Biorąc pod uwagę obecną kontraktację środki te pozwolą na realizację **ok. 9 037 wniosków**, w tym ok. 3 378 wniosków w ramach Inwestycji w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 oraz ok. 5 659 wniosków w ramach Inwestycje mające na celu ochronę wód.

W ramach PS WPR 2023-2027 na inwestycje środowiskowe przeznaczono **485,2 mln euro**, w tym na

- I.10.2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej przeznaczono 267 727 273 euro

- I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu przeznaczono 217 495 475 euro

W ramach ww. interwencji zaplanowano realizację **10 311 operacji**, w tym w ramach I.10.2 zaplanowano realizację 4 949 operacji, zaś w ramach I.10.4 – 5 362 operacji.

Powyższe dane wskazują, że w zakresie inwestycji w gospodarstwach rolnych ukierunkowanych na cele środowiskowo-klimatyczne zarówno w ujęciu finansowym jak również uwzględniając liczbę inwestycji, w krótszej niż poprzednia perspektywie finansowej 2023-2027 skala wsparcia będzie zdecydowanie większa.

Oczekuje się, że wpływ na wskaźniki oddziaływania będzie pozytywny, niemniej jednak rzeczywiste oddziaływanie Planu na wartości tych wskaźników możliwe będzie do zaprezentowania dopiero po dokonaniu całościowej oceny jego realizacji w ramach oceny ex-post.

Jeśli chodzi o kwantyfikację efektów klimatycznych poszczególnych interwencji i WPR jako całości jest bardzo trudne zadanie, które wymaga dokonania stosownych analiz. Polska w 2022 r. podjęła prace nad przeprowadzeniem odpowiednich badań naukowych. Państwowe instytuty badawcze podległe Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju określą, jaki jest wpływ niektórych praktyk objętych ekoschematami na emisję gazów cieplarnianych i w razie potrzeby wskażą dalszy kierunek badań w tym zakresie. Ww. zadanie ma być zakończone w 2022 r. Wyniki prac instytutów będą publicznie dostępne. Wyniki pozwolą na ocenę wpływu Planu strategicznego WPR na realizację celów klimatycznych i mogą przełożyć się także na możliwość bardziej szczegółowego podejścia do sposobu opracowywania krajowych raportów inwentaryzacyjnych gazów cieplarnianych.

Przedstawione powyżej podejście (warunkowość, ekoschematy, wieloletnie zobowiązania pro-środowiskowe, instrumenty leśne i zadrzewieniowe, inwestycje służące ochronie środowiska i klimatu, interwencje sektorowe, transfer wiedzy i innowacji) obrazuje wysoki poziom ambicji środowiskowo-klimatycznych WPR 2023-2027. Nowa zielona architektura została zaprojektowana tak, aby zapewnić synergię między różnymi poziomami, w szczególności warunkowości i ekoschematów oraz interwencji prośrodowiskowych II filara, a także obejmować środki horyzontalne, takie jak współpraca, wymiana wiedzy i informacji.

3.1.4 Wyjaśnienie sposobu, w jaki struktura środowiskowa i klimatyczna planu strategicznego WPR ma przyczyniać się do już ustalonych długoterminowych celów krajowych określonych w instrumentach prawnych, o których mowa w załączniku XI, lub wynikających z nich

Podczas przygotowywania Planu strategicznego dla WPR, opisując sytuację wyjściową (analiza SWOT), określając potrzeby i sposób ich realizacji uwzględniano kontekst wynikający z krajowych dokumentów strategicznych. Do dokumentów tych należą m.in. programy i strategie opracowane w związku z implementacją unijnych dyrektyw w zakresie ochrony środowiska i klimatu. Poniżej przedstawiono, w jaki sposób Wspólna Polityka Rolna w okresie 2023 – 2027 włączona będzie w realizację celów określonych we wspomnianych wyżej strategiach w związku z wdrażaniem następujących dyrektyw:

1. **Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa** oraz 2. **dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory** nakładają na każdy kraj członkowski UE obowiązek m.in. wyznaczenia i objęcia ochroną obszarów, na których występują cenne siedliska i gatunki.

Zgodnie z art. 8 Dyrektywy siedliskowej, państwa członkowskie są zobowiązane do określenia priorytetów i potrzeb finansowych bezpośrednio związanych z wdrażaniem określonych działań ochronnych ustanowionych dla przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000, tzw. Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000 (PAF). Polski dokument PAF na lata 2021-2027 został zaakceptowany przez KE w 2021 r.

Do najważniejszych potrzeb zdefiniowanych w PAF w kontekście użytkowania rolniczego należy zaliczyć:

·zachowanie siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków, w tym: prowadzenie ekstensywnej gospodarki rolnej uwzględniającej potrzeby ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków;

·odtwarzanie zdegradowanych siedlisk przyrodniczych i wzmacnianie zagrożonych populacji gatunków, w tym: powstrzymanie naturalnej sukcesji siedlisk nieleśnych poprzez usuwanie roślinności niepożądanej, przywrócenie/polepszenie reżimu hydrologicznego i zwiększanie zdolności retencyjnych siedlisk nieleśnych (ograniczanie odwodniania terenów bagiennych i podmokłych), zwalczanie gatunków ekspansywnych lub obcych, w tym gatunków inwazyjnych.

Głównymi zagrożeniami dla właściwego stanu ochrony na obszarach Natura 2000 dla ww. siedlisk i gatunków, wg dokumentu PAF, są m.in.: porzucanie gospodarowania, intensyfikacja działalności rolniczej (nadmierny wypas i stosowanie nawozów), naturalna sukcesja skutkująca zmianą składu gatunkowego, gatunki ekspansywne lub obce, w tym gatunki inwazyjne, przekształcenie terenów użytków zielonych na grunty orne, leśne i tereny inwestycyjne oraz zmiana stosunków wodnych.

W PAF wskazano typy siedlisk przyrodniczych (wybrane typy: wrzosowisk, torfowisk i obszarów podmokłych, użytków zielonych oraz terenów z rzadkim pokryciem roślinnym np. wydm) oraz gatunki związane z siedliskami objęte ochroną (gatunki roślin i ptaków, bezkręgowców - w tym motyli, ssaków, płazów oraz gadów), których utrzymanie zależne jest od prowadzenia ekstensywnej gospodarki rolnej (wypas lub koszenie). Należy zauważyć, że prowadzenie działalności rolniczej jest w przypadku wielu siedlisk niezbędne do ich zachowania. Potrzeby określone w PAF będą realizowane w Planie już na poziomie **warunkowości,** która wiąże prawo do uzyskania pełnych płatności z przestrzeganiem szeregu wymogów prawnych dotyczących sposobu prowadzenia produkcji w celu zapewnienia potrzeby ochrony przyrody siedlisk przyrodniczych położonych w granicach obszarów chronionych, w tym Natura 2000. Należy wymienić tu DKR 2 (Ochrona terenów podmokłych i torfowisk) oraz DKR 9 (Zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000). Ponadto, do realizacji potrzeb PAF przyczyni się SMR 3 (ochrona dzikiego ptactwa) i SMR 4 (ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory) oraz SMR dotyczący przestrzeganiadziałania obligatoryjnych ustanowionych dla obszarów Natura 2000 w założeniu planów zadań ochronnych (PZO) lub planów ochrony (PO). Tym samym już sam fakt prowadzenia działalności rolniczej może sprzyjać ochronie siedlisk przyrodniczych.

Ponadto potrzeby określone w PAF będą realizowane poprzez wdrażanie **ekoschematów** oraz **interwencji środowiskowych zaprojektowanych w ramach II filara WPR**. W ramach ekoschematów potrzeby związane z ekstensyfikacją użytkowania łąk i pastwisk realizować będzie ekoschemat Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki dot. ekstensywnego użytkowania TUZ z obsadą zwierząt, natomiast ekoschemat *Retencjonowanie wody na TUZ* będzie zachętą do utrzymywania odpowiedniego uwilgotnienia siedlisk jako czynnika warunkującego zachowanie ich specyfiki przyrodniczej. Bezpośrednio na realizację potrzeb wymienionych w PAF wpłynie interwencja II filara *Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000*, w ramach której realizowane będą działania dedykowane określonym gatunkom lub siedliskom, dostosowane do ich wymogów oraz działań ochronnych PZO i PO, m.in. opóźnione koszenie, pozostawianie powierzchni niewykoszonych, obniżona obsada zwierząt i zawężony termin wypasu). Drugą interwencją II filara, o dużym wpływie na realizację potrzeb określonych w PAF jest *Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000*, która promować będzie ekstensywny sposób użytkowania TUZ na obszarach Natura 2000, dzięki czemu przyczyni się do zachowania we właściwym stanie lub poprawy stanu zachowania ochrony gatunków i siedlisk, przeciwdziałania zanikaniu łąk i pastwisk bądź przeciwdziałania intensyfikacji rolnictwa, a tym samym zapewni dogodne warunki dla wielu cennych siedlisk i gatunków na obszarach Natura 2000.

W związku z tym, że PAF zwraca uwagę na konieczność tworzenia korytarzy ekologicznych w ramach Sieci Natura 2000 *w interwencjach zalesieniowych* ustanowione będą również kryteria selekcji preferujące tworzenie tych korytarzy, o ile tego typu obszary będą przewidziane do zalesienia w PZO/PO. Dodatkowo, w celu zapobiegania negatywnemu oddziaływaniu zalesień na środowisko, w interwencjach zalesieniowych wyłączono możliwość zalesiania trwałych użytków zielonych, a w przypadku zalesień gruntów ornych na obszarach Natura 2000 możliwe to będzie o ile nie będzie sprzeczne z celami ochrony tych obszarów.

Zgodnie z dokumentem PAF, powierzchnia na której powinny być prowadzone działania związane z ekstensywnym użytkowaniem siedlisk i gatunków na obszarach Natura 2000, które są również wspierane w PS wynosi ok. 533 150 ha (w tym: użytki zielone - 523 540 ha, bagna, torfowiska i inne obszary podmokłe

– 8 326 ha, wrzosowiska i zarośla - 1 175 hektarów, oraz siedliska naskalne, wydmy i tereny z rzadkim pokryciem roślinnym – 109 ha). Łączne oszacowane koszty wyniosą 337 289 926 EUR/rok.

W Planie w ramach dwóch interwencji dedykowanych ochronie siedlisk/gatunków na obszarach Natura 2000 tj. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 oraz Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 oszacowano, że potrzeby związane z zachowaniem siedlisk przyrodniczych oraz zagrożonych gatunków wyniosą 295 679 ha. Przewidziany w Planie budżet na te interwencje wynosi 352 189 880 EUR.

Należy podkreślić, ze w ramach interwencji Ochrona Cennych siedlisk i gatunków poza obszarami Natura 2000 wspierane będą również cenne siedliska przyrodnicze określone według typów siedlisk klasyfikacji Dyrektywy siedliskowej. Przewiduje się, że zobowiązania w ramach tej interwencji obejmą 349 934 ha a ich finansowanie osiągnie ok. 395 825 838 EUR.

Należy zauważyć, że obecnie obszary sieci Natura 2000 stanowią 849 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (obszarów siedliskowych) i 145 obszarów specjalnej ochrony ptaków (obszarów ptasich), które obejmują ponad 6 mln ha, czyli ok. 20% powierzchni lądowej kraju. Połowę powierzchni obszarów Natura 2000 stanowią lasy, a jedynie ok. 30 % - użytki rolne.

Należy zauważyć, że WPR jest jednym z wielu źródeł finansowania działań określonych w PAF. Pozostałe źródła to: Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Morski i Rybacki, LIFE, Interreg, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Fundusz Leśny Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Polskie czy budżet Państwa.

3.Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej zobowiązuje wszystkie państwa członkowskie do podjęcia działań na rzecz ochrony śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych. Obliguje ona państwa członkowskie do opracowania planów gospodarowania wodami dla każdego obszaru dorzecza (PGW) wyznaczonego w danym kraju. Obecnie prowadzone są prace zmierzające do opracowania II aktualizacji planów gospodarowania wodami (II aPGW, 3 cykl planistyczny, 2016-2021). Opracowywane dokumenty staną się podstawą do podejmowania działań mających wpływ na stan zasobów wodnych, a ponadto określą zasady gospodarowania wodami w trakcie kolejnego 6-letniego cyklu planistycznego.

Zgodnie z załącznikiem VI do Ramowej Dyrektywy Wodnej, wśród działań podstawowych, które powinny być wdrożone aby osiągnąć cele środowiskowe, dotyczące bezpośrednio lub pośrednio kwestii rolnictwa, należy wymienić wdrożenie wymagań określonych w: dyrektywie dotyczącej jakości wody w kąpieliskach 76/160/EWG, dyrektywie w sprawie dzikiego ptactwa 2009/147/WE; dyrektywie odnoszącej się do jakości wody do spożycia 80/778/EWG, zmieniona dyrektywą 98/83/WE, dyrektywie w sprawie poważnych awarii (Seveso) 96/82/WE(2), dyrektywie w sprawie oceny wpływu na środowisko 85/337/EWG(3), dyrektywie w sprawie osadów ściekowych 86/278/EWG(4), dyrektywie dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych 91/271/EWG, dyrektywie dotyczącej środków ochrony roślin 91/414/EWG, dyrektywie dotyczącej azotanów 91/676/EWG, dyrektywie w sprawie siedlisk przyrodniczych 92/43/EWG(5), dyrektywie dotyczącej zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli 96/61/WE.

Ponadto, zgodnie z RDW dla tych części wód, których stan zostanie określony jako poniżej dobrego, dyrektywa przewiduje otwarty wykaz dodatkowych środków, które Państwa Członkowskie mogą przyjąć w każdym obszarze dorzecza jako część programu środków, wymaganego na mocy art. 11 ust. 4 tejże Dyrektywy. Wśród tych środków, które mogą dotyczyć gospodarki rolnej, w tym gospodarki gruntami wymienia się: instrumenty prawne, instrumenty administracyjne, instrumenty ekonomiczne i fiskalne, kontrole emisji, kodeksy dobrej praktyki, ponowne tworzenie i odtwarzanie terenów podmokłych, kontrole poboru wody, środki zarządzania popytem, między innymi promowanie przyjętej produkcji rolnej, takiej jak uprawa roślin o zmniejszonym zapotrzebowaniu na wodę na terenach narażonych na susze, środki na rzecz efektywnego i ponownego użycia, między innymi promowanie technologii oszczędzających wodę w przemyśle i wodooszczędnych technik nawodnień, projekty edukacyjne, projekty badawcze, rozwojowe i pokazowe, inne właściwe środki.

Plany gospodarowania wodami w obszarze dorzecza zawierają zestaw działań z uwzględnieniem sposobów osiągania ustanawianych celów środowiskowych wraz z jego podsumowaniem. W planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza należy zapewnić rozpoczęcie realizacji tych działań nie później niż w terminie 3 lat od dnia ogłoszenia planu.

W RDW wskazano pakiet działań podstawowych, które powinny być wdrożone aby osiągnąć cele środowiskowe, dotyczące bezpośrednio lub pośrednio kwestii rolnictwa. Dotyczy to przede wszystkim wdrożenia wymagań określonych w: dyrektywie dotyczącej azotanów, dyrektywie dotyczącej środków ochrony roślin i dyrektywie dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.

W Planie przewiduje się uwzględnienie działań inwestycyjnych (wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe) i nieinwestycyjnych związanych bezpośrednio lub pośrednio z realizacją programu azotanowego oraz zbioru zaleceń dobrej praktyki rolniczej (szczegółowy opis przy dyrektywie azotanowej).

W zakresie przepisów dotyczących środków ochrony roślin to przede wszystkim obowiązek stosowania środków ochrony roślin, dopuszczonych do obrotu zgodnie ustawą o ochronie roślin.

Jeśli chodzi o wypełnianie zobowiązań dyrektywy dotyczące oczyszczania ścieków komunalnych to obejmuje to m.in. działania inwestycyjne w zakresie wyposażenia zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków oraz inwestycje w infrastrukturę kanalizacyjną na wsi.

W celu realizacji ww. potrzeb zaprojektowano interwencje:

·Ekoschemat dot. retencjonowania wody na trwałych użytkach zielonych

·Ekoschemat Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki opracowania i przestrzegania planu nawożenia

·Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

·Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

·Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne

·Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Ponadto, do realizacji ww. potrzeb przyczyni się DKR 4 (strefy buforowe wzdłuż cieków wodnych), SMR 1 i SMR 2 (dotyczące przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu).

Nadrzędnym celem Ramowej Dyrektywy Wodnej jest zachowanie i poprawa, najpóźniej w ciągu 15 lat od dnia wejścia w życie dyrektywy, stanu wód powierzchniowych i podziemnych, zarówno pod względem jakościowym jak i ilościowym. Ramowa Dyrektywa Wodna jest wdrażana w Polsce, przede wszystkim w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy stanowią podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Korzystanie z wód nie może powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są pozwolenia wodnoprawne i inne decyzje administracyjne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy podlegają przeglądowi i aktualizacji co sześć lat. Weryfikacji podlegają m.in. zawarty w nich zestaw działań mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie celów środowiskowych – to znaczy dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych.

WPR jest jednym z wielu źródeł finansowania działań określonych w RDW. Pozostałe źródła to: Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko, Fundusze Europejskie dla poszczególnych województw, Krajowy Program Odbudowy i Zwiększania Odporności, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, budżet Państwa.

4.Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego została implementowana poprzez ustawę z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz.U. z 2021 r. poz. 2233) oraz rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przyjęcia "Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia

wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu" wydawane na podstawie art. 106 ust. 4 ww. ustawy, zwanego programem azotanowym. Dodatkowo, aby ułatwić rolnikom przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wód azotanami pochodzenia rolniczego na poziomie gospodarstwa, pozostając jednocześnie w zgodzie z prawem, opracowano w związku z art. 103 ust. 1 ww. ustawy zbiór zaleceń dobrej praktyki rolniczej do dobrowolnego stosowania.

Wszystkie działania zawarte w ww. dokumentach, tj. w ustawie Prawo wodne oraz w programie azotanowym mają przyczynić się do ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.

Zgodnie z dyrektywą 91/676/EWG, dla wyznaczonych stref zagrożenia zanieczyszczeniami azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych lub dla całego kraju, państwa członkowskie opracowują programy działań.

Według załącznika III dyrektywy azotanowej, w programie działań (w Polsce programie azotanowym) należy uwzględnić:

1. okresy, kiedy rolnicze wykorzystanie niektórych rodzajów nawozu jest zakazane;

2. pojemności zbiorników do przechowywania odchodów zwierzęcych; pojemność ta musi przekraczać pojemność wymaganą do przechowywania w najdłuższym okresie, podczas którego rolnicze wykorzystanie w strefie zagrożenia jest zabronione, z wyjątkiem przypadków, gdy może zostać dowiedzione właściwym władzom, iż wszelkie ilości odchodów zwierzęcych nadmierne w stosunku do rzeczywistej pojemności przechowywania zostaną usunięte w sposób, który nie będzie szkodliwy dla środowiska;

3. ograniczenie rolniczego wykorzystania nawozów, zgodne z dobrą praktyką rolniczą i uwzględniające cechy danej strefy zagrożenia, w szczególności;

a) warunki glebowe, rodzaj gleby i nachylenie terenu;

b) warunki klimatyczne, opady i nawadnianie;

c) zagospodarowanie gruntów oraz praktyki rolnicze, w tym system płodozmianu, które mają być oparte na równowadze między:

i) możliwym do przewidzenia zapotrzebowaniem upraw na azot;

ii) zasilaniem upraw azotem z gleby oraz z nawożenia, z uwzględnieniem (i) ilości azotu obecnego w glebie w czasie, kiedy uprawa zaczyna wykorzystywać go w znaczącym stopniu (ilości pozostające w końcu zimy), (ii) dopływu azotem przez mineralizację netto rezerw azotu organicznego w glebie, (iii) uzupełniania związków azotu z odchodów zwierzęcych, (iv) uzupełniania związków azotu pochodzącego z chemicznych nawozów i innych.

Środki te zapewniają, że dla każdego gospodarstwa zastosowana w okresie roku dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

W Planie proponuje się uwzględnić następujące działania wspierające ww. cele:

inwestycyjne:

- budowa odpowiednich miejsc do przechowywania nawozów naturalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- urządzenia do precyzyjnego stosowania nawozów, w tym aplikatorów nawozów naturalnych płynnych (aplikatorów doglebowych) lub wozów asenizacyjnych wraz z aplikatorami doglebowymi,
- budowa odpowiednich miejsc do przechowywania kiszonek wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowa miejsc do kompostowania nawozów naturalnych oraz zakup urządzeń do napowietrzania pryzm,
- urządzenia do przetwarzania nawozów naturalnych,
- mikroinstalacje takie jak biogazownie kontenerowe wraz z infrastrukturą.

nieinwestycyjne związane bezpośrednio lub pośrednio z realizacją programu azotanowego oraz zbioru zaleceń dobrej praktyki rolniczej obejmujące np.:

- badanie gleby oraz składu nawozów naturalnych,
- sporządzanie planów nawożenia dla działek rolnych w gospodarstwie rolnym,
- wapnowanie gleb,

- wsiewki, międzyplony, rośliny ozime, pozostawienie słomy na polu, itp.,
- zakładanie i utrzymanie stref buforowych (trwałe ekosystemy: zadrzewienia, zakrzewienia, remizy, środowiska trawiaste, żywopłoty),
- zakładanie i utrzymanie śródpolnych oczek wodnych i mokradeł,
- zabiegi przeciwerozyjne (płodozmiany przeciwerozyjne, uprawa bezorkowa, mulczowanie),
- FaST,
- usługi doradcze i szkolenia.

W celu realizacji powyższych potrzeb zaprojektowano interwencje:

·Ekoschematy dot.: rolnictwa węglowego (w szczególności w zakresie praktyk: opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, uproszczone systemy uprawy, międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe, zróżnicowana struktura upraw), utrzymania zadrzewień śródpolnych, utrzymania systemów rolno-leśnych, prowadzenia produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin, Biologicznej uprawy (Wariant 2. Nawozowe produkty mikrobiologiczne).

·Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

·Rolnictwo ekologiczne

·Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej

·Tworzenie zadrzewień śródpolnych

·Zakładanie systemów rolno-leśnych

·Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Ponadto, do realizacji ww. potrzeby przyczyni się DKR 4 (strefy buforowe wzdłuż cieków wodnych) oraz SMR 2 (przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód związkami azotu pochodzenia rolniczego).

Program azotanowy dotyczy wszystkich, którzy prowadzą produkcję rolną, w tym działy specjalne produkcji rolnej, oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy i obowiązuje na terenie całego kraju, zgodnie z danymi GUS liczba gospodarstw rolnych w Polsce to ok. 1,3 mln.

Pozostałymi źródłami finansowania potrzeb w zakresie realizacji wymogów dyrektywy 91/676/EWG jest:

·Instrument wsparcia PROW 2014-2020 pn. Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych

·Środki NFOŚiGW, zgodnie z art. 400a ust. 1 pkt. 2a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973, 2127, 2269) finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej obejmuje przedsięwzięcia związane z wdrożeniem programu działań, o którym mowa w art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne.

5.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystszego powietrza dla Europy (tzw. dyrektywa CAFE) obejmuje kwestie związane z zanieczyszczeniem powietrza: pyłem zwieszonym w atmosferze (PM2,5, PM10), dwutlenkiem siarki, dwutlenkiem azotu, tlenkami azotu, tlenkami węgla, ołowiem, benzenem oraz ozonem. Została transponowana do prawa polskiego poprzez przepisy ustawy prawo ochrony środowiska (POŚ) oraz odpowiednie akty wykonawcze do tej ustawy. Na podstawie ustawy POŚ, w 2015 roku został przyjęty Krajowy Program Ochrony Powietrza (KPOP) do roku 2020 roku (z perspektywą do roku 2030), który został następnie zaktualizowany w grudniu 2021 r. - Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.)Jest to dokument strategiczny, wyznaczający cele i kierunki działań jakie powinny zostać uwzględnione w szczególności na szczeblu lokalnym oraz w programach ochrony powietrza. KPOP ma na celu osiągnięcie w możliwie krótkim czasie poziomów dopuszczalnych i docelowych substancji określonych w dyrektywie CAFE oraz utrzymanie tych poziomów na obszarach, na których są one dotrzymywane.

Zgodnie z wynikami krajowej inwentaryzacji emisji głównych zanieczyszczeń powietrza, przeprowadzanej przez Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBiZE), na jakość powietrza główny wpływ mają sektory przemysłowe, sektor bytowo-komunalny oraz sektor transportu drogowego.

Zaktualizowany KPOP koncentruje się na ograniczeniu emisji zanieczyszczeń powietrza z sektora bytowo-komunalnego i transportu drogowego, ograniczeniu poziomu zanieczyszczeń powietrza w miastach, rozwoju OZE. Uwzględnia też ograniczenie wielkości emisji z pozostałych sektorów mających wpływ na stan powietrza, w tym sektora rolnictwa. W tym obszarze realizacja działań opierać się będzie głównie na realizacji działań wskazanych w Krajowym Programie Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (KPOZP) przygotowanym zgodnie z Dyrektywą NEC i mającym na celu osiągnięcie redukcji emisji wskazanych w tej dyrektywie.

Sektor rolnictwa, w porównaniu z sektorami przemysłowymi, transportu i komunalno-bytowym, ma mniejszy udział w zanieczyszczeniu powietrza zanieczyszczeniami określonymi w dyrektywie CAFE. Niemniej jednak działania podejmowane w tym sektorze wpisują się w ogólne dążenie do poprawy jakości powietrza.

Substancjami zanieczyszczającymi powietrze emitowanymi przez rolnictwo są pyły (cząstki gleby) i dymy oraz związki gazowe o nieprzyjemnym zapachu, czyli odory. Rolnictwo przyczynia się do emisji pyłów głównie poprzez erozję wietrzną, ruch maszyn, zabiegi agrotechniczne wykonywane na suchej glebie, prace żniwne, stosowanie niektórych nawozów a także transport.

Do redukcji zanieczyszczeń powietrza przyczynią się działania zaplanowane w Planie Strategicznym WPR:

·Ekoschemat – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi (praktyki: Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe, Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, Uproszczone systemy uprawy)

·Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

·Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej

·Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

·Tworzenie zadrzewień śródpolnych

·Zakładanie systemów rolno-leśnych

·Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

Analiza SWOT dla celu 5 wskazała, zgodnie z KPOP, że za nieodpowiedni stan jakości powietrza odpowiada w Polsce w znacznej mierze zjawisko tzw. niskiej emisji, pochodzącej z sektora bytowo-komunalnego oraz z transportu. Wskazano, że rolnictwo w przyszłości również może odczuć skutki globalnej tendencji pogorszenia jakości powietrza. Podkreślono jednocześnie, że pogorszenie stanu powietrza w Polsce warunkowane jest głównie działalnością pozarolniczą. Pomimo, że sektor rolnictwa nie jest bezpośrednio wskazany w KPOP jako źródło zanieczyszczeń powietrza, w celu zwiększenia efektywności i zasięgu prowadzonych działań w ramach innych sektorów (finansowanych m.in. w ramach Polityki Spójności), w Planie Strategicznym planuje się wsparcie inwestycji przyczyniających się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza, takich jak:zakup nowych maszyn, instalacji lub urządzeń do produkcji rolnej, budowę elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej, w tym zakup i instalację urządzeń do pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych oraz dofinansowanie wymiany systemów ogrzewania w szklarniach i tunelach.Inwestycje te możliwe będą w ramach interwencji:

·Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej

·Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu.

Do ograniczenia zanieczyszczenia powietrza przyczynią się również normy:

·DKR 3 - zakaz wypalania rżysk

·DKR 6 - wymóg minimalnej pokrywy gleby w najbardziej newralgicznych okresach.

6. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylenia dyrektywy 2001/81/WE (tzw. dyrektywa NEC) ustanawia m.in. zobowiązania dla państw członkowskich dotyczące redukcji emisji do atmosfery zanieczyszczeń antropogenicznych: dwutlenku siarki (SO2), amoniaku (NH3), tlenków azotu (NOx), niemetanowych lotnych związków organicznych (NMLZO) oraz pyłu drobnego (PM2,5). W odniesieniu do amoniaku, którego jednym z emitentów jest sektor rolnictwa, dyrektywa ustanawia dla Polski cele redukcyjne w

zakresie ograniczania jego emisji na poziomie 1% w latach 2020-2029 oraz 17% od 2030 roku w stosunku do roku 2005.

W celu wdrożenia postanowień dyrektywy NEC przygotowano Krajowy Program Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (KPOZP). KPOZP jest dokumentem, który stanowi narzędzie koordynowania i zarządzania działaniami i środkami realizowanymi zgodnie z innymi dokumentami, a także tworzy podstawy do dalszego kreowania polityk i strategii zakładających wzmożone wysiłki do osiągnięcia celów redukcyjnych.

W odniesieniu do rolnictwa w KPOZP wskazano działania i praktyki, które mają przyczynić się do ograniczenia emisji amoniaku. Należą do nich:

· Zakaz stosowania nawozów amonowo-węglanowych

· Wymóg przykrywania zbiorników z gnojowicą i gnojówką zgodnie z *Programem azotanowym*

· Propagowanie wśród rolników:

-aplikacji doglebowej nawozów na bazie mocznika;

-stosowania innych metod rozlewania gnojowicy niż rozbryzgowo;

-przyorywanie obornika w ciągu 12h od aplikacji na glebę.

Wskazane wyżej działania są realizowane w następujący sposób:

·do ustawy o nawozach i nawożeniu został wprowadzony zakaz stosowania nawozów amonowo-węglanowych oraz zakaz stosowania mocznika w formie granulowanej, z wyłączeniem stosowania mocznika w formie granulowanej zawierającego inhibitor ureazy albo powłokę biodegradowalną. Rozwiązanie to przyczyni się do ochrony powietrza poprzez ograniczenie emisji amoniaku i jednocześnie zwiększenia efektywności nawożenia.

·Opracowano *Kodeks doradczy dobrej praktyki rolniczej dotyczący ograniczenia emisji amoniaku,* który przedstawia szereg praktyk ograniczających emisję amoniaku związanych z niskoemisyjnymi technikami rozprowadzania i przechowywania nawozów oraz systemami utrzymywania zwierząt. Upowszechnianie wiedzy o takich praktykach wpisuje się w postulat promowania wśród rolników działań na rzecz ochrony powietrza.

W ramach Planu strategicznego WPR, w ślad za zaleceniami opracowanymi w związku z wdrażaniem dyrektywy NEC, przewidziano następujące działania przyczyniające się do ograniczenia zanieczyszczeń powietrza:

·Ekoschemat – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi (praktyki: Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe, Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, Uproszczone systemy uprawy)

·Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

·Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej

·Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

·Tworzenie zadrzewień śródpolnych

·Zakładanie systemów rolno-leśnych.

Do ograniczenia zanieczyszczenia powietrza przyczynią się również normy:

·DKR 3 - zakaz wypalania rżysk

·DKR 6 - wymóg minimalnej pokrywy gleby w najbardziej newralgicznych okresach.

Ponadto w ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych:

·Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000/ Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (PROW 2014-2020)

·Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000/ Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (PROW 2014-2020)

·Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

·Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

obowiązywać będą ograniczenia lub zakazy nawożenia, podyktowane potrzebą ochrony walorów przyrodniczych trwałych użytków zielonych. Ograniczenia te mają także wymiar ochrony klimatu.

7.Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno- energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE UE (tzw. rozporządzenie LULUCF)

Rozporządzenie określa zobowiązania państw członkowskich w zakresie sektora użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (sektor LULUCF), przyczyniające się do osiągnięcia celów Porozumienia paryskiego i do realizacji unijnego celu redukcji emisji gazów cieplarnianych w okresie od 2021 r. do 2030 r. W rozporządzeniu są również określone zasady rozliczania emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w sektorze LULUCF oraz sprawdzania wypełniania przez państwa członkowskie tych zobowiązań.

Ogólnym celem unijnym dla sektora LULUCF jest zapewnienie, aby pochłanianie przewyższało emisje. Każde państwo członkowskie zapewnia, aby w okresach od 2021 r. do 2025 r. oraz od 2026 r. do 2030 r. w sektorze LULUCF, we wszystkich kategoriach gruntów łącznie, emisje gazów cieplarnianych nie przewyższały pochłaniania. Oczekiwany wkład pochłaniania netto w osiąganie unijnego celu klimatycznego na rok 2030 wynosi obecnie 225 mln ton ekw. CO_2 dla całej UE. Cel w sektorze LULUCF dla Polski w roku 2030 r. wynosi obecnie 26 mln ton ekw. CO_2 netto. W Polsce w roku 2019 w sektorze LULUCF osiągnięto pochłanianie na poziomie ok. 15 mln ton ekw. CO_2 (dane z raportu inwentaryzacyjnego KOBiZE 2021).

W sektorze LULUCF bilansuje się pochłanianie dwutlenku przez rośliny (fotosynteza) i trwałe(wieloletnie) magazynowanie go w biomasie rosnących drzew oraz w postaci materii organicznej gleb oraz emisje wynikające z uwalniania węgla do atmosfery na skutek rozkładu materii organicznej z gleb lub utraty biomasy leśnej. W związku z tym potrzebne jest podejmowanie takich działań, które sprzyjać będą wzmocnieniu wiązania i zachowaniu zasobów węgla i zmniejszaniu jego uwalniania.

Sektor LULUCF, poprzez praktyki zrównoważonego gospodarowania gruntami oraz prowadzenia gospodarki rolnej i leśnej może przyczynić się do łagodzenia zmiany klimatu przez redukcję emisji, a także utrzymywanie i zwiększanie pochłaniaczy oraz zasobów węgla.

Plan strategiczny dla WPR wpisuje się w realizację celów rozporządzenia LULUCF poprzez wprowadzenie, na poziomie warunkowości wymogów norm:

·DKR 1 - utrzymanie trwałych użytków zielonych na określonym poziomie

·DKR 2 - ochrona torfowisk i terenów podmokłych

·DKR 6 - wymóg minimalnej pokrywy gleby w najbardziej newralgicznych okresach

W realizację celów określonych dla sektora LULUCF wpisują się następujące interwencje zaplanowane w ramach Planu Strategicznego WPR:

·Ekoschemat – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi (praktyki: Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe, Zróżnicowana struktura upraw, Uproszczone systemy uprawy, Wymieszanie słomy z glebą)

·Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000

·Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000

·Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

·Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne

·Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

·Zalesianie gruntów rolnych

·Tworzenie zadrzewień śródpolnych

·Zakładanie systemów rolno-leśnych

·Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych.

8.Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/842 w sprawie wiążących rocznych redukcji emisji gazów cieplarnianych przez państwa członkowskie od 2021 r. do 2030 r. przyczyniających się do działań na rzecz klimatu w celu wywiązania się z zobowiązań wynikających z Porozumienia paryskiego oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013

Rozporządzenie odnosi się do redukcji emisji w tzw. sektorze ESR (non-ETS) obejmującym transport, gospodarkę odpadami, sektor komunalno-bytowy i rolnictwo oraz określa cele redukcyjne dla poszczególnych państw członkowskich. Cel redukcyjny dla Polski do 2030 r. dla całego sektora ESR przewiduje obniżenie emisji o co najmniej 7%

w stosunku do poziomu z roku 2005 r. Na poziomie UE i krajowym nie wyznaczono celów redukcyjnych dla poszczególnych podsektorów. W Polsce rolnictwo jest odpowiedzialne za ok. 15,7 % łącznych emisji w sektorze ESR. Główne emisje stanowią: metan pochodzący z fermentacji jelitowej zwierząt gospodarskich oraz podtlenek azotu uwalniany w związku ze stosowaniem nawożenia.

Plan strategiczny dla WPR wpisuje się w realizację celów rozporządzenia ESR poprzez wprowadzenie, na poziomie warunkowości wymogów normy DKR 3 - zakaz wypalania gruntów rolnych

W ramach ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi zaplanowano praktyki sprzyjające racjonalizacji i ograniczeniu nawożenia: Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji i Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo.

Ponadto w ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych wprowadzone zostały ograniczenia lub zakazy nawożenia, podyktowane potrzebą ochrony walorów przyrodniczych trwałych użytków zielonych, w odniesieniu do wybranych pakietów:

·Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000/ Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (PROW 2014-2020)

·Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków pozaobszarami Natura 2000/ Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (PROW 2014-2020)

·Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

·Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

·Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej

·Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Zgodnie z rozporządzeniem 2018/842 rola sektora rolnego w zakresie łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, w szczególności przez zredukowanie emisji gazów cieplarnianych oraz zachowanie i zwiększanie pochłaniaczy i zasobów węgla, może zostać wzmocniona poprzez wdrażanie i rozwój zrównoważonych i innowacyjnych praktyk i technologii. Aby zmniejszyć ślad węglowy i ekologiczny sektora rolnego przy jednoczesnym utrzymaniu jego produktywności, zdolności do regeneracji i zdrowotności, należy wzmocnić działania na rzecz łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich oraz finansowanie badań na rzecz rozwoju zrównoważonych i innowacyjnych praktyk i technologii oraz inwestycji w nie.

W związku z tym, że sektor rolny ma bezpośredni i znaczący wpływ na różnorodność biologiczną i ekosystemy należy zapewnić spójność między wysiłkiem redukcyjnym określonym w rozporządzeniu a innymi unijnymi politykami i celami, takimi jak wspólna polityka rolna i cele związane ze strategią ochrony różnorodności biologicznej, strategią w zakresie leśnictwa i strategią dotyczącą gospodarki o obiegu zamkniętym.

9.Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych jest na etapie wdrażania do polskiego porządku prawnego.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych nakłada na PCz szereg celów związanych ze wzrostem udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto oraz redukcją emisji gazów cieplarnianych. Cele te będą realizowane w głównie poprzez instrumenty Polityki Spójności. Interwencje w zakresie wspierania odnawialnych źródeł energii w PS WPR 2023-2027 mają charakter uzupełniający do Polityki Spójności i poza wkładem w realizację ww. celów ogólnych, stanowią także odpowiedź na następujące potrzeby określone w Dyrektywie:

-„opracowując systemy wsparcia na rzecz odnawialnych źródeł energii państwa członkowskie powinny rozważyć dostępną zrównoważoną podaż biomasy i należycie uwzględnić zasady gospodarki o obiegu zamkniętym i zasady hierarchii postępowania z odpadami, określone w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE, aby uniknąć niepotrzebnych zakłóceń na rynkach surowców".

-konieczność spełnienia kryteriów ograniczania emisji gazów cieplarnianych przez biopaliwa, biopłyny i paliwa z biomasy wyprodukowane z odpadów lub pozostałości innych niż odpady lub pozostałości pochodzące z rolnictwa, akwakultury, rybołówstwa i leśnictwa.

-promowanie prosumentów energii odnawialnej, z uwagi na ich pozytywny wpływ na rozwój regionalny i lokalny, spójność społeczną i możliwości zatrudnienia.

Takim potrzebom wynikającym z dyrektywy odpowiadają interwencje zaplanowane w PS WPR 2023-2027, które ukierunkowują wsparcie m.in. na mikroinstalacje biogazu rolniczego, gdzie promowane będą wykorzystanie substratów odpadowych, pochodzących z gospodarstw rolnych prowadzących produkcję zwierzęcą.

W celu realizacji ww.potrzeb zaprojektowano interwencje:

·Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

·Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej.

Zgodnie z Krajowym Planem na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030 Polska deklaruje osiągnięcie do 2030 r. 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (zużycie łącznie w elektroenergetyce, ciepłownictwie i chłodnictwie oraz na cele transportowe). Jest to planowany udział energii ze źródeł odnawialnych w finalnym zużyciu energii brutto w 2030 r. jako wkład do wiążącego celu unijnego wynoszącego co najmniej 32 % w 2030 r.

Inwestycje w instalacje odnawialnych źródeł energii będą realizowane głównie poza Planem Strategicznym dla WPR. Do głównych źródeł finansowania będą należały środki Polityki Spójności, a także inne środki europejskie oraz krajowe.

10. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE została wdrożona do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej. Ustawa określa zadania jednostek sektora publicznego w zakresie efektywności energetycznej, zasady realizacji obowiązku uzyskania oszczędności energii, zasady przeprowadzania audytu energetycznego przedsiębiorstwa. Celem regulacji zawartych w ustawie jest, aby każdy, kto spełni określone wymagania (audyt efektywności energetycznej dla określonej inwestycji), otrzymał korzyść w postaci praw majątkowych wynikających ze świadectw efektywności energetycznej (potocznie zwanych „białymi certyfikatami").

Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021 -2030 wskazuje MRiRW jako podmiot odpowiedzialny/zaangażowany w obszarze obniżenie emisyjności za:

-realizację celu redukcyjnego w obszarze non-ETS do 2030 r. poprzez działania wskazane w Strategii zrównoważonego rozwoju wsi rolnictwa i rybactwa 2030,

-wsparcie odnawianych źródeł energii, w tym promocji wykorzystania energii z biomasy.

Działania, przewidziane w Planie, które będą przyczyniać się do realizacji zobowiązań

Inwestycje związane z OZE wykorzystywane w cyklu produkcyjnym. Zakup i montaż:

-mikroinstalacji wykorzystujących energię z biogazu rolniczego,

-mikroinstalacji produkujących energię z promieniowania słonecznego wraz z magazynami energii, systemami inteligentnego zarządzania energią oraz pompą ciepła.

Termomodernizacja budynków gospodarskich służących do produkcji rolnej.

Efektywność energetyczna. Zakup i montaż:

- systemów odzyskiwania ciepła wydalanego z budynków inwentarskich, ściółki, gnojowicy,
- przeszkleń dachowych oraz stosowania oświetlenia LED.

Dostosowanie prowadzonej przez gospodarstwa produkcji do obserwowanych zmian klimatu. Refundacja kosztów:

- zakupu (w tym również instalacji) lub leasingu, zakończonego przeniesieniem prawa własności, nowych maszyn i wyposażenia do wartości rynkowej majątku;
- zakupu (w tym również instalacji) lub budowy elementów infrastruktury technicznej.

Realizacja operacji przez grupy operacyjne na rzecz innowacji.

Wsparcie grup EPI realizujących innowacyjne operacje odpowiadające na zapotrzebowanie rynkowe, zmierzające do optymalizacji produkcji oraz poprawy konkurencyjności w tym ukierunkowane na badania naukowe, technologie i cyfryzację. Refundacja kosztów: budowy, przebudowy, remontu, koszty zakupu maszyn, urządzeń, aparatury badawczej, środków transportu, w tym:

- zakupu urządzeń, materiałów wydłużających trwałość i świeżość produktu,
- zakupu maszyn i urządzeń do przygotowania towarów do sprzedaży (w tym czyszczenia, sortowania, pakowania, znakowania, transportu, zagospodarowania lub utylizacji odpadów), wykorzystywanych w wprowadzaniu produktów na rynek.

Należy podkreślić, że wszystkie działania związane z zastępowaniem starszych maszyn i urządzań na nowsze będą się przyczyniać do poprawy efektywności energetycznej poprzez stosowanie w produkcji energooszczędnych rozwiązań.

W celu realizacji ww. potrzeb zaprojektowano interwencje:

·Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

·Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej.

Dyrektywa ustanawia wspólne ramy środków na rzecz promowania efektywności energetycznej w Unii, aby zapewnić realizację głównych celów Unii zakładających zwiększenie efektywności energetycznej o 20% do 2020 r. oraz jej głównych celów zakładających zwiększenie efektywności energetycznej o co najmniej 32,5 % do 2030 r. Każde państwo członkowskie ustala orientacyjną krajową wartość docelową w zakresie efektywności energetycznej w oparciu o swoje zużycie energii pierwotnej lub końcowej, oszczędność energii pierwotnej lub końcowej albo energochłonność. Ustalając te wartości docelowe, państwa członkowskie uwzględniają, że główny cel unijny w dziedzinie zużycia energii do 2020 r. może być nie większy niż 1 483 Mtoe energii pierwotnej lub nie większy niż 1 086 Mtoe energii końcowej. Obecnie obowiązująca ustawa dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej (tj. Dz.U. z 2021 r., poz. 2166), wprowadza krajowy cel oszczędności energii finalnej do uzyskania do końca 2030 roku w wysokości 5580 tys. toe, który jest realizowany od 1 stycznia 2021 do 31 grudnia 2030 r.

Źródła finansowania poza PS: zgodnie z art. 18 ust 5 ustawy o efektywności energetycznej Minister właściwy do spraw klimatu ogłasza, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski", wykaz programów i instrumentów finansowych dotyczących przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej u odbiorcy końcowego. Aktualny wykaz przedsięwzięć został opublikowany 24 grudnia 2021 r. M.P. Nr 1190.

11. Zgodnie z **Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013** został przygotowany „Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030" (Krajowy plan). Określa on cele w rozbiciu na 5

obszarów: obniżenie emisyjności, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, wewnętrzny rynek energii, badania naukowe, innowacje i konkurencyjność.

Cele określone w Krajowym planie będą realizowane głównie poprzez instrumenty Polityki Spójności. Interwencje w zakresie wspierania odnawialnych źródeł energii w PS WPR 2023-2027 mają charakter uzupełniający do Polityki Spójności i poza wkładem w realizację ww. celów ogólnych, stanowią także odpowiedź na następujące potrzeby określone w Krajowym planie:

- zwiększenie dynamiki rozwoju mikroinstalacji OZE w lata 2020-2030,

- w tworzonych mechanizmach wsparcia i promocji wytwarzania energii z OZE, w uprzywilejowanej pozycji będą stawiane m.in. rozwiązania zaspokajające lokalne potrzeby energetyczne (ciepło, energia elektryczna, transport), ale także związane z gospodarką odpadami (zgodną z hierarchią zagospodarowania odpadów) i wykorzystaniem miejscowego potencjału,

- wykorzystanie biogazu będzie szczególnie użyteczne w skojarzonym wytwarzaniu energii elektrycznej i ciepła. Atutem jest możliwość magazynowania energii w biogazie, który może być wykorzystany w celu dostosowania podaży energii do jej bieżącego zapotrzebowania przez odbiorców. W ujęciu ogólnogospodarczym wykorzystanie biogaz stanowi dodatkową wartość dodaną, gdyż umożliwia zagospodarowanie szczególnie uciążliwych odpadów z produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego (np. zwierzęcych). W zależności od lokalnego zapotrzebowania biogazownie mogą dostarczać energię elektryczną, biometan, ciepło lub chłód wykorzystując do ich produkcji lokalnie występujące zasoby. W przypadku biogazowni rolniczych potencjał surowcowy zwiększa się co roku wraz z rozwojem polskiego sektora rolnego.

Takim potrzebom wynikającym z dyrektywy odpowiadają interwencje zaplanowane w PS WPR 2023-2027, które ukierunkowują wsparcie m.in. na mikroinstalacje biogazu rolniczego, gdzie promowane będą wykorzystanie substratów odpadowych, pochodzących z gospodarstw rolnych prowadzących produkcję zwierzęcą - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej oraz Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu.

Zgodnie z Krajowym Planem na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030 Polska deklaruje osiągniecie do 2030 r. 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (zużycie łącznie w elektroenergetyce, ciepłownictwie i chłodnictwie oraz na cele transportowe). Jest to planowany udział energii ze źródeł odnawialnych w finalnym zużyciu energii brutto w 2030 r. jako wkład do wiążącego celu unijnego wynoszącego co najmniej 32 % w 2030 r.

Inwestycje w instalacje odnawialnych źródeł energii będą realizowane głównie poza Planem Strategicznym dla WPR. Do głównych źródeł finansowania będą należały środki Polityki Spójności, a także inne środki europejskie oraz krajowe.

12. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów nakłada na każdy kraj członkowski UE obowiązek podjęcia działań na rzecz osiągniecia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin, w tym zmniejszenia zagrożenia związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin oraz wpływu stosowania tych preparatów na zdrowie ludzi i środowisko, m.in. poprzez zachęcanie do wdrażania zasad integrowanej ochrony roślin oraz metod ochrony upraw alternatywnych dla chemicznych środków ochrony roślin. Zgodnie z art. 4 dyrektywy 2009/128/WE państwa członkowskie są zobowiązane do przyjęcia krajowych planów działania, określających cele ilościowe dotyczące zmniejszenia zagrożenia związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin, środki służące realizacji tych celów oraz harmonogramy ich osiągania. Drugi już dla Polski Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018-2022 został przyjęty w lipcu 2018 r.

Zgodnie z art. 4 dyrektywy 2009/128/WE Krajowe Plany Działania (KPD) powinny służyć określeniu „celów ilościowych, środków i harmonogramów zmierzających do zmniejszenia zagrożenia związanego ze stosowaniem pestycydów i wpływu ich stosowania na zdrowie ludzi i na środowisko oraz wspierania rozwoju i stosowania integrowanej ochrony roślin oraz alternatywnych podejść lub technik w celu

zmniejszenia zależności od stosowania pestycydów". Jednocześnie KPD „poddaje się przeglądowi przynajmniej co pięć lat, a wszelkie istotne zmiany w krajowych planach działania są bezzwłocznie zgłaszane Komisji".

W związku z powyższym pierwszy *Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin* został przyjęty przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 6 maja 2013 r. oraz ogłoszony w Dzienniku Urzędowym RP Monitor Polski pod pozycją 536. Następnie, w dniu 11 lipca 2018 r. został podpisany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi drugi *Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018-2022* - ogłoszony w Dzienniku Urzędowym RP „Monitor Polski" pod pozycją 723.

Drugi już dla Polski KPD stanowi kontynuację KPD przyjętego na lata 2013–2017 i podobnie jak poprzedni plan nie nakłada bezpośrednio obowiązków na rolników czy przedsiębiorców, lecz określa zadania dla jednostek administracji publicznej w zakresie ograniczania zagrożeń związanych z wykonywaniem chemicznych zabiegów ochrony roślin.

W dokumencie przyjęto, że kluczowym celem dla Polski będzie, podobnie jak w latach 2013-2017, upowszechnianie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin.

Podobnie jak w KPD na lata 2013-2017, w nowym dokumencie duży nacisk położony został na ochronę owadów zapylających oraz środowiska wodnego. Rozwijany jest także monitoring obecności środków ochrony roślin w wodach powierzchniowych.

Rozwijana i doskonalona jest Platforma sygnalizacji agrofagów www.agrofagi.com.pl jako podstawowe narzędzie transferu wiedzy do praktyki. Na Platformie udostępniane są aktualne programy ochrony roślin, uwzględniające niechemiczne metody ochrony, metodyki integrowanej ochrony roślin oraz systemy wspomagania decyzji w ochronie roślin. Publikowane są także komunikaty prezentujące aktualne, istotne informacje z zakresu ochrony roślin.

W KPD wskazano także, w jaki sposób realizowane są poszczególne postanowienia dyrektywy 2009/128/WE, ze wskazaniem zarówno opisanych powyżej działań pozalegislacyjnych, jak i przepisów ustawowych i wykonawczych, implementujących obowiązki i ograniczenia służące wykonaniu celów dyrektywy.

Realizacja KPD pozwala nie tylko na ograniczenie presji rolnictwa na środowisko naturalne i ochronę jego zasobów, ale także przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa produkowanej w Polsce żywności.

KPD jest zatem ważnym punktem odniesienia dla projektowania interwencji Planu strategicznego. Dla zapewnienia, aby rolnicza produkcja roślinna była prowadzona zgodnie z wymogami dyrektywy 2009/128/WE, w szczególności z uwzględnieniem zasad zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin, w ramach warunkowości uwzględniono wymogi prawne dotyczące stosowania środków ochrony roślin.

Powyższe wymogi stanowią poziom bazowy, ponad który wykraczają w szczególności te zobowiązania, które będą podejmowane przez producentów rolnych w ramach projektowanych ekoschematów. Szczególną uwagę należy zwrócić w tym zakresie na ekoschemat dedykowany systemowi integrowanej produkcji roślin, który wprawdzie uwzględnia wymagania integrowanej ochrony roślin, jednak jego wymogi znacznie wykraczają poza obowiązki określone w przepisach prawa powszechnie obowiązującego. Rozwój systemu integrowanej produkcji przewiduje zadanie 8. upowszechnianie systemu integrowanej produkcji roślin działania 10. integrowana ochrona roślin KPD.

W celu realizacji ww. potrzeb zaprojektowano interwencje:

·Ekoschematy dot. biologicznej ochrony roślin, prowadzenia produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin, obszarów z roślinami miododajnymi, rolnictwa węglowego (praktyka: międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe)

·Rolnictwo ekologiczne

·Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000

·Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000

·Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

·Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych

·Bioróżnorodność na gruntach ornych

·Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

·Interwencja w sektorze owoców i warzyw - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu.

Ponadto, ww. potrzeby realizowane będą poprzez SMR 7 i SMR 8 dot. środków ochrony roślin.

Postanowienia dyrektywy 2009/128/WE dotyczące stosowania zasad integrowanej ochrony roślin dotyczą wszystkich profesjonalnych użytkowników środków ochrony roślin, a zatem producentów rolnych, i obowiązują na terenie całego kraju. Zgodnie z danymi GUS liczba gospodarstw rolnych w Polsce to ok. 1,3 mln. Wg. publikacji Środki produkcji w rolnictwie w roku gospodarczym 2018/2019, liczba gospodarstw stosujących środki ochrony roślin na powierzchnię:

1. zbóż – wynosi 812 535,
2. warzyw – wynosi 126 086,
3. upraw trwałych – wynosi 86 021,
4. pozostałych upraw – wynosi 119 359,
5. magazynową – wynosi 10 609.

Pozostałymi źródłami finansowania potrzeb w zakresie realizacji wymogów dyrektywy 2009/128/WE są instrumenty PROW 2014-2020: Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości oraz Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym.

3.1.5 W stosownych przypadkach, wkład WPR w projekty LIFE

3.2 Przegląd strategii wymiany pokoleniowej

Korzystna struktura wiekowa właścicieli gospodarstw rolnych jest jednym z kluczowych elementów mogących mieć wpływ na konkurencyjność rolnictwa i żywotność obszarów wiejskich. Należy zwrócić uwagę, że pomimo wyraźnej poprawy sytuacji materialnej gospodarstw domowych w Polsce, przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w grupie zawodowej rolników wciąż jest na jednym z najniższych poziomów w porównaniu do innych grup zawodowych. Relatywnie niska dochodowość sektora rolnego może zatem w sposób zasadniczy ograniczać atrakcyjność zawodu rolnika. Podniesienie atrakcyjności zawodu rolnika musi wiązać się więc z podniesieniem konkurencyjności i rentowności rolnictwa, dając osobom z nim związanym również satysfakcję finansową.

Osobom związanym z rolnictwem należy zatem zapewnić odpowiednie wynagrodzenie za ich pracę. Równocześnie konieczne jest realizowanie działań, które poprawią standard życia i pracy na obszarach wiejskich poprzez m.in. modernizowanie i rozwijanie sieci infrastruktury technicznej, poprawę dostępu do usług publicznych, w tym do kultury a także zapewnienie odpowiednio wysokiej jakości usług dla rolników. Dostęp do dobrej jakości podstawowych usług publicznych, a także profesjonalnych usług na rzecz rolnictwa umożliwiających realizację planów w zakresie produkcji czy wchodzenia w nowe sektory gospodarski (np. biogospodarka, rolnictwo cyfrowe) jest z całą pewnością argumentem za wejściem, bądź pozostaniem młodej osoby w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

Rolnictwo charakteryzuje się dużą kapitałochłonnością, stąd obok barier związanych z dostępem do gruntów rolnych, również koszt wyposażenia technicznego gospodarstwa rolnego stanowi ogromny wysiłek finansowy. Wsparcie procesu modernizacji gospodarstw rolnych jest wiec elementem niezbędnym, przy czym w przypadku młodego rolnika, rozpoczynającego działalność rolniczą po raz pierwszy wsparcie to ma szczególne znaczenie.

Według aktualnych danych statystycznych, struktura wieku rolników w Polsce jest nadal stosunkowo korzystna na tle innych państw Unii Europejskiej. Jednak w ostatniej dekadzie udział młodych rolników w ogólnej liczbie kierowników gospodarstw zmniejszył się, podczas gdy udział rolników powyżej 55 roku życia wzrósł.

Z perspektywy wpływu uwarunkowań demograficznych na sytuację ekonomiczną i społeczną na obszarach wiejskich istotne są zmiany w strukturze wieku ogółu ludności wiejskiej, w tym przede wszystkim/ także zmiany w strukturze wieku rolników.

W 2016 roku wskaźnik odzwierciedlający sytuację demograficzną grupy kierowników gospodarstw rolnych (stosunek odsetka osób do 35 lat do odsetka osób w wieku co najmniej 55 lat) dla Polski wynosił 0,27. Poziom tego indeksu należał do najwyższych w UE-28 i był wynikiem ukształtowanych w przeszłości pozytywnych zjawisk demograficznych, a także dużej roli rodzinnej formy użytkowania gruntów rolnych (wskaźnik struktury wieku kierowników gospodarstw dla wszystkich państw członkowskich UE wynosił 0,09). Pomimo korzystnej struktury wieku, należy wskazać na zwiększającą się grupę osób w wieku produkcyjnym nieaktywnym oraz poprodukcyjnym, a co za tym idzie powoli zmieniające się relacje pomiędzy liczbą młodych oraz starszych kierowników gospodarstw.

Należy jednak zauważyć, że struktura wieku rolników w poszczególnych województwach różni się. Zgodnie z raportem Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Monitoring rozwoju obszarów wiejskich najbardziej niekorzystna sytuacja demograficzna występuje w gminach peryferyjnych, położonych na styku województw we wschodniej i centralnej Polsce. Natomiast najmłodsze wsie znajdują się w Małopolsce i na Kaszubach; jednak tempo starzenia się ludności wiejskiej jest obecnie większe na zachodzie niż na wschodzie kraju.

Natomiast Wyniki Badania Struktury Gospodarstw Rolnych 2016 r. GUS wskazują, że najmniej korzystna struktura wieku rolników występuje w województwach: dolnośląskim, lubuskim, małopolskim, podkarpackim i śląskim.

Ważnym czynnikiem determinującym proces wymiany pokoleniowej w rolnictwie jest skłonność kierujących do przekazywania gospodarstw następcom naturalnym lub poprzez sprzedaż.

Brak wspomnianej skłonności powoduje, że młodzi rolnicy planujący rozpoczęcie prowadzenia gospodarstwa lub powiększenie gospodarstwa, napotykają na trudności, które zniechęcają ich do podejmowania działalności rolniczej lub ograniczają możliwość dalszego rozwoju gospodarstwa.

Dotychczas w Polsce narzędzia finansowego wsparcia młodych rolników obejmują następujące elementy.

1. Pomoc krajowa - kredyt z częściową spłatą kapitału na zakup użytków rolnych przez młodych rolników (linia MRcsk). Dodatkowo na ogólnych zasadach również młodzi rolnicy mogą korzystać z kredytów preferencyjnych na inwestycje w rolnictwie i w rybactwie śródlądowym (linia RR), a także z poręczeń i gwarancji kredytowych.
2. Wsparcie w ramach płatności bezpośrednich w I filarze WPR - Płatność dla młodych rolników na podstawie art. 50 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013. Celem płatności jest wsparcie dochodu młodych rolników rozpoczynających działalność rolniczą, aby ułatwić im zakładanie działalności i dostosowanie strukturalne ich gospodarstw rolnych po rozpoczęciu działalności. Płatność przyznawana jest maksymalnie przez okres pięciu lat począwszy od pierwszego złożenia wniosku o tę płatność i przysługuje do powierzchni gruntów objętych jednolitą płatnością obszarową, nie większej jednak niż 50 ha.
3. Wsparcie młodych rolników w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 jest związane z rozpoczynaniem prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym o odpowiedniej wielkości ekonomicznej. Wsparcie dotyczy rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, a także przygotowania do sprzedaży wytwarzanych w gospodarstwie produktów rolnych. Wsparcie skierowane jest wyłącznie do osób młodych (nie więcej niż 40 lat), o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych, które po raz pierwszy rozpoczynają prowadzenie gospodarstwa rolnego jako kierujący.
4. Preferencje dla młodych rolnikóww zakresie instrumentów wsparcia inwestycyjnego.
5. Poza instrumentami finansowymi służącymi wsparciu młodych rolników, w ustroju prawnym Polski funkcjonuje szereg narzędzi ustawowych, które wprowadziły wiele preferencji w nabywaniu przez młodych rolników gruntów rolnych i powiększaniu gospodarstw rodzinnych (np.: przetargi ograniczone na dzierżawę gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, pierwokup, brak ograniczeń w nabywaniu gruntów rolnych przez rolników indywidualnych i ograniczenia przy nabywaniu gruntów rolnych przez inne podmioty). Wspomniane regulacje ustawowe umożliwiają nabywanie gruntów stanowiących nie tylko Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa, ale również własność osób prywatnych. Narzędzia te służą również osobom posiadającym kwalifikacje rolnicze, które chcą utworzyć rodzinne gospodarstwa rolne.

W toku prac nad Planem, w oparciu o wyniki analiz SWOT, wnioski wynikające ze Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030, sprawozdania specjalnego Europejskiego Trybunału Obrachunkowego „Unijne wsparcie dla młodych rolników powinno być lepiej ukierunkowane, tak aby zapewniało rzeczywisty wkład w wymianę pokoleń”[1], a także analiz i raportów, zidentyfikowano trzy główne potrzeby dotyczące młodych rolników w zakresie celu szczegółowego 7:

-dostęp do kapitału,

-dostęp do ziemi,

-dostęp do wiedzy i innowacji.

Biorąc pod uwagę trendy demograficzne, wyludnianie się obszarów peryferyjnych (przygraniczne obszary województw oraz przy zewnętrznych granicach kraju szczególnie województwa wschodnie) oraz duże rozdrobnienie gruntów, a także wysokie koszty produkcji, w tym inwestycyjne (m.in. związane z zakupem ziemi) i niską dochodowość w rolnictwie, ukierunkowanie wsparcia powinno przyczyniać się z jednej strony do znoszenia barier, a z drugiej powinno stanowić zachętę dla osób młodych do podejmowania decyzji o prowadzeniu działalności związanej z rolnictwem. W pierwszej kolejności instrumenty wsparcia powinny zapewniać odpowiedni dostęp do kapitału i zachęcać do przeprowadzenia inwestycji restrukturyzujących w przejmowanym lub tworzonym gospodarstwie, tak aby poprawić jego pozycję konkurencyjną na rynku. Dodatkowo takie narzędzia wsparcia powinny być łatwo dostępne, tak aby osoby rozpoczynające po raz pierwszy działalność rolniczą nie zniechęcały się nadmiernymi obciążeniami administracyjnymi.

W celu zapewnienia dostępu do kapitału kontynuowane będzie wsparcie krajowe w formie niskooprocentowanych kredytów inwestycyjnych i klęskowych. Dostępne kredyty obejmują m.in. inwestycje w maszyny i urządzenia rolnicze, budynki inwentarskie oraz zakup ziemi.

Zapewnienie dostępu do ziemi, w tym dla młodych rolników, realizowane jest zgodnie z przepisami ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego - regulującej obrótnieruchomościami rolnymi na rynku prywatnym. Preferowanym nabywcą takich nieruchomości jest rolnik indywidualny, a więc również młody rolnik. Jednocześnie zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa młodzi rolnicy mogą uczestniczyć w przetargach na dzierżawę lub zakup gruntów, które są ograniczone osób zamierzających powiększyć lub utworzyć gospodarstwo rodzinne. Regulacje krajowe zapewniają więc szeroki dostęp do ziemi dla młodych rolników.

Uzupełniająco w ramach Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027 planuje się:

·w ramach I filaru kontynuację wsparcia w postaci uzupełniającego wsparcia dochodów dla młodych rolników w kształcie obowiązującym obecnie z rozszerzeniem wypłaty pomocy na całą powierzchnię gospodarstwa. Ten dodatkowy strumień wsparcia zmniejszy ryzyko związane z działalnością inwestycyjną i operacyjną w tych gospodarstwach.

·w ramach II filara WPR kontynuację wsparcia premiowego dla młodych rolników które jak wynika z dotychczasowych doświadczeń (odpowiada na wyzwania stojące przed młodymi rolnikami) jest istotną zachętą do podejmowania działalności rolniczej.

Ponadto wprowadzono preferencje dla rolników, którzy nie ukończyli 40. roku życia w zakresie instrumentów wsparcia inwestycyjnego. Duża skłonność młodych osób do wdrażania rozwiązań innowacyjnych, a także większa świadomość w zakresie ochrony środowiska i adaptacji oraz przeciwdziałania zmianom klimatu, będzie miała wpływ na podwyższone koszty realizowanych przez nich inwestycji. Zatem wsparcie w ramach instrumentów z zakresu inwestycji w gospodarstwach rolnych, wsparcia uczestnictwa w systemach jakości, czy inwestycji z zakresu małego przetwórstwa i RHD uwzględnia preferencje dla przedsięwzięć, zgłaszanych do realizacji przez młode osoby. Dodatkowo aby zapewnić dostęp do ziemi, poprzez zapewnienie kapitału na jej zakup, w ramach Inwestycji w gospodarstwach rolnych, gdzie formą pomocy są instrumenty finansowe, młodzi rolnicy będą mogli wykorzystać przyznaną pomoc na pokrycie do 100% kosztów zakupu ziemi.

Podejście strategiczne obejmuje również narzędzia transferu wiedzy i informacji odpowiednio dostosowane do potrzeb tej grupy docelowej. Rozwiązania w tym obszarze uwzględniają rozwiązania cyfrowe umożliwiające kształcenie na odległość oraz szybką wymianę wiedzy z innymi rolnikami lub doradcami. Zapewniona jest dostępności różnych form doskonalenia zawodowego, w tym w zakresie praktyk rolniczych przyjaznych środowisku, uwzględniających dobrostan zwierząt a także doskonalących wiedzę rolnika na temat produkcji żywności o wysokich walorach odżywczych i zdrowotnych. Ponadto istotne jest udostępnienie narzędzi i kanałów dystrybucji wiedzy w zakresie doskonalenia umiejętności cyfrowych, które będzie miało znaczenie m.in. w zakresie transformacji cyfrowej w rolnictwie. Wsparcie dla budowy i udostępniania takich narzędzi jest zaplanowane w ramach programów Polityki Spójności oraz KPO.

[1] https://www.eca.europa.eu/pl/Pages/NewsItem.aspx?nid=8557

3.2.1 W stosownych przypadkach wkład WPR w projekty Erasmus

-

3.3 Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji w ramach wsparcia dochodów związanego z produkcją, o którym mowa w tytule III rozdział II sekcja 3 podsekcja 1, z ramową dyrektywą wodną 2000/60/WE

Zgodnie z opinią Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) sektory upraw polowych proponowane do wsparcia w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 nie są sektorami, w których obserwuje się intensywny rozwój nawodnień, przez co nie wywierają one znaczącego oddziaływania na zasoby wód podziemnych.

Ponadto działania wdrożone w ramach przeciwdziałania zanieczyszczeniom rolniczym w ramach wdrażania Dyrektywy Azotanowej są, zgodnie z logiką Planów gospodarowania wodami, odpowiednią formą ochrony wód przed zanieczyszczeniami rolniczymi, a wsparcie dochodów wybranych sektorów nie powinno wpływać na realizację celów Dyrektywy Wodnej.

Dyrektywa Wodna wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m^3 na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m^3 wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystający z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo, kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie.

W tym kontekście istotna jest również ochrona jakości wód przez zapobieganie przedostawaniu się azotanów pochodzenia rolniczego do wód gruntowych i powierzchniowych, co wynika z przepisów dyrektywy azotanowej (91/676/EWG) stanowiącej integralną część ramowej dyrektywy wodnej. Na ograniczenie emisji zanieczyszczeń wpływ ma wielkość stosowanych dawek oraz sposoby nawożenia azotem. Dlatego też wdrożone zostały wymogi dotyczące zarówno sposobu obliczania dopuszczalnej rocznej dawki nawozów naturalnych, która nie może przekroczyć 170 kg N/ha, jak również zasady opracowywania planu nawożenia azotem, czy też wymagania w zakresie niezbędnej dokumentacji. Istotnym jest, że przestrzeganie wymogów programu azotanowego stanowi jeden z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, tj. SMR 2, od którego uzależnione jest otrzymanie przez beneficjentów pełnego wsparcia w ramach płatności obszarowych WPR, zapewniając tym samym wyższy poziom ambicji w zakresie ochrony środowiska i klimatu, zgodnie z zapowiedziami Komisji w komunikacie pt. „Przyszłość rolnictwa i produkcji żywności" i w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2021-2027, ustanowionych rozporządzeniem Rady (UE, Euratom) nr 2020/2093.

Nawożenie naturalne zwiększa zasobność gleby w materię organiczną, tym samym próchnicę oraz węgiel organiczny. Ze względu na poprawę stanu gleby, stosowanie nawozów naturalnych także przyczynia się do poprawy warunków wodnych w glebie. Odpowiednia struktura gleby warunkuje wzrost kapilarnej pojemności wodnej oraz zawartości wody dostępnej dla roślin. Dodatkowo dobra struktura przyśpiesza wsiąkanie wody opadowej, co ogranicza spływy powierzchniowe i nasilenie erozji wodnej, umożliwia także swobodną wymianę powietrza pomiędzy atmosferą i glebą. Spadek zawartości materii organicznej w glebie oznacza obniżenie zdolności retencyjnej oraz wzrost podatności gleby na erozję wodną i wietrzną, a

także ograniczenie jej zdolności sorpcyjnej, co zwiększa niebezpieczeństwo rozproszenia biogenów w środowisku.

Chów bydła determinuje możliwość stosowania nawożenia organicznego. W Polsce przeważają słabe piaszczyste gleby, 73% powierzchni użytków rolnych stanowią gleby IV-VI klasy bonitacyjnej. Nawożenie organiczne zwiększa zasobność gleby w próchnicę (zwiększa zasoby węgla organicznego), poprawia pojemność wodną i tym samym jest ważnym elementem działań adaptacyjnych i mitygacyjnych związanych ze zmianami klimatu.

Woda pitna dla zwierząt stanowi jedynie małą część wody wykorzystywanej w rolnictwie.

W Polsce dominuje wypas ekstensywny (stosunkowo niska obsada zwierząt np. w latach 2018-2021 0,32-0,33 DJP/ha użytków rolnych; 1,74-1,77 DJP/ha TUZ – bydło, owce i kozy), w związku z tym obciążenie środowiska z tego tytułu można uznać za stosunkowo niskie.

Natomiast płatności związane do upraw zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszto- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności. Jednocześnie w przypadku tych upraw, systemy nawadniające nie są powszechnie stosowane, co oznacza, że sektory objęcie wsparciem nie powodują dużego zużycia wody.

W świetle powyższych informacji należy stwierdzić, że płatności związane nie naruszają przepisów Dyrektywy 2000/60/EC.

3.4 Ogólny zarys w odniesieniu do celu sprawiedliwszej dystrybucji oraz skuteczniejszego i efektywniejszego ukierunkowania wsparcia dochodów

Zapewnienie godziwych dochodów rolnikom jest jednym z podstawowych celów I filaru WPR. Należy podkreślić, że produkcja żywności dodatkowo powinna odbywać się w sposób zrównoważony środowiskowo. Z tego względu, a także ze względów społecznych, celem WPR nie powinno być dążenie do zwiększania wielkości produkcji oraz do tworzenia wielkoobszarowych, najczęściej monokulturowych gospodarstw rolnych. W ostatnich latach w Polsce notuje się zwiększanie powierzchni gospodarstw wraz ze zmniejszaniem się ich liczby (wykres 1).

Wykres 1. Średnia powierzchnia gospodarstw w poszczególnych kampaniach.

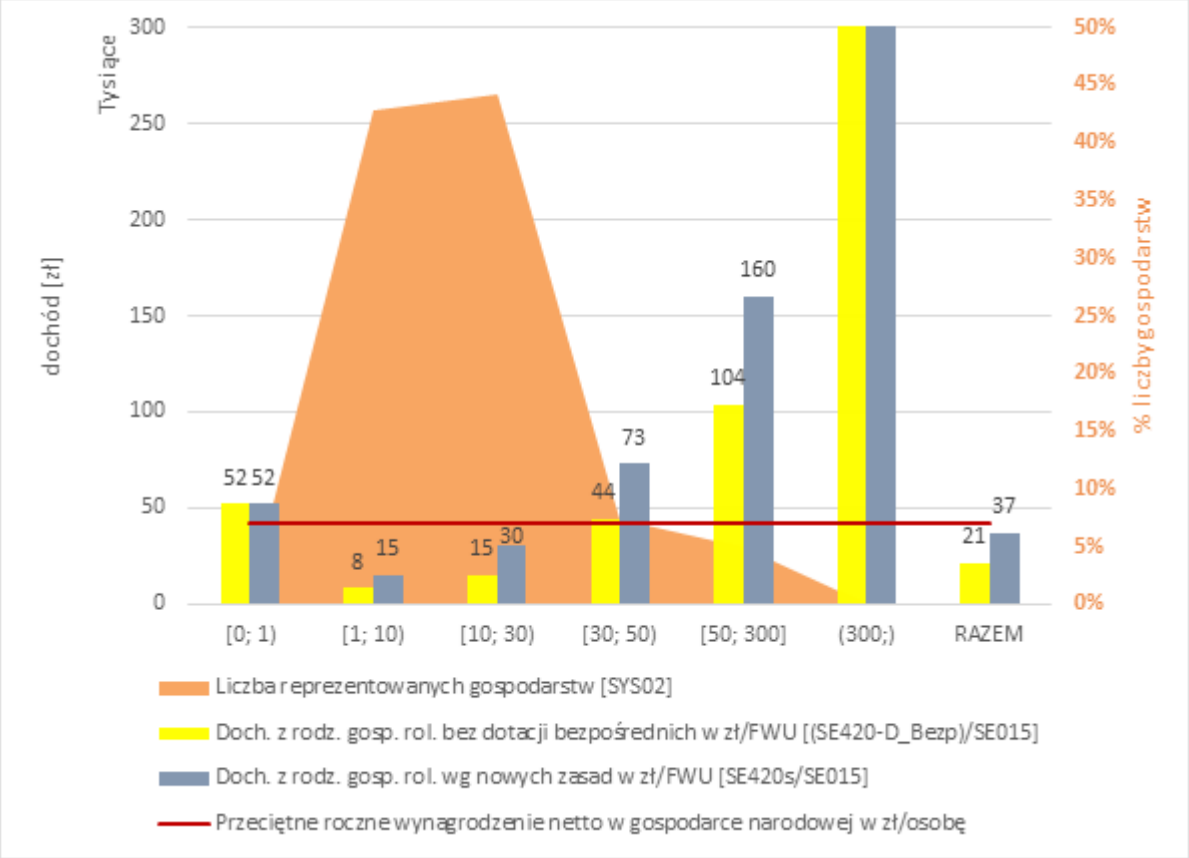

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

Sytuacja dochodowa gospodarstw jest w Polsce znacznie zróżnicowana w zależności od ich wielkości. Z poniższego wykresu wynika, że w grupie gospodarstw o powierzchni UR do 30 ha dochody z działalności rolniczej kształtują się na poziomie znacznie niższym niż dochód parytetowy, nawet po uwzględnieniu

płatności bezpośrednich i płatności ONW, mimo iż w przedziale tym występują gospodarstwa specjalistyczne charakteryzujące się znacznymi dochodami bez konieczności posiadania ziemi. Gospodarstwa o powierzchni UR między 30 a 50 ha nieznacznie przekraczają ten poziom dopiero po uwzględnieniu wsparcia bezpośredniego i ONW. Gospodarstwa powyżej 50 ha UR, charakteryzują się dochodem z działalności rolniczej (bez płatności) przewyższającym dochód parytetowy (wykres 2).

Wykres 2. Dochody z działalności rolniczej w poszczególnych grupach gospodarstw.

** zawiera gospodarstwa specjalistyczne charakteryzujące się dużymi dochodami bez konieczności posiadania ziemi*

Źródło: opracowanie IERiGŻ na podstawie FADN (2020)

Wpływ płatności WPR w latach 2023-2027 na dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego został oszacowany jako wynik symulacji uzyskiwanego wsparcia gospodarstw będących w polu obserwacji FADN oraz przewidywanych stawek płatności w poszczególnych interwencjach PS WPR. Z przeprowadzonej analizy wynika, że ok. 65% kwoty wsparcia dochodu przyznanego według nowych zasad zostanie skierowane do gospodarstw o powierzchni do 30 ha. Będzie to miało również odzwierciedlenie w wartości wskaźnika R.6, którego wartość wzrośnie z aktualnych 93% do ponad 109%.

Z danych FADN (2020) wynika, że roczna różnica pomiędzy dochodem z gospodarstwa rolnego a przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej, wynosi ok. 4,7 mld EUR (ok. 6,3 tys. EUR na gospodarstwo). Jednakże kwota ta odnosi się jedynie do gospodarstw będących w polu obserwacji FADN, tj. ok. 12 tys. gospodarstw uzyskujących dochód na poziomie min. 4 tys. EUR (SO), które reprezentują ponad połowę gospodarstw w Polsce. Faktyczna różnica dla wszystkich gospodarstw rolnych w Polsce byłaby zatem znacząco większa. Dostępna całkowita alokacja środków dla Polski w ramach I filaru WPR - średniorocznie w wysokości ok. 3,1 mld EUR (bez transferu środków z II filaru, natomiast ok. 3,5 mld EUR z uwzględnieniem transferu środków z II filaru), pozwala zatem tylko częściowo na zmniejszenie różnicy między dochodem z działalności rolniczej a dochodem parytetowym.

Jak wynika z poniższego wykresu, w gospodarstwach o powierzchni 1-10 ha największą różnicę (-45 tys. zł/FWU) do dochodu parytetowego obserwuje się w województwie zachodniopomorskim (województwo

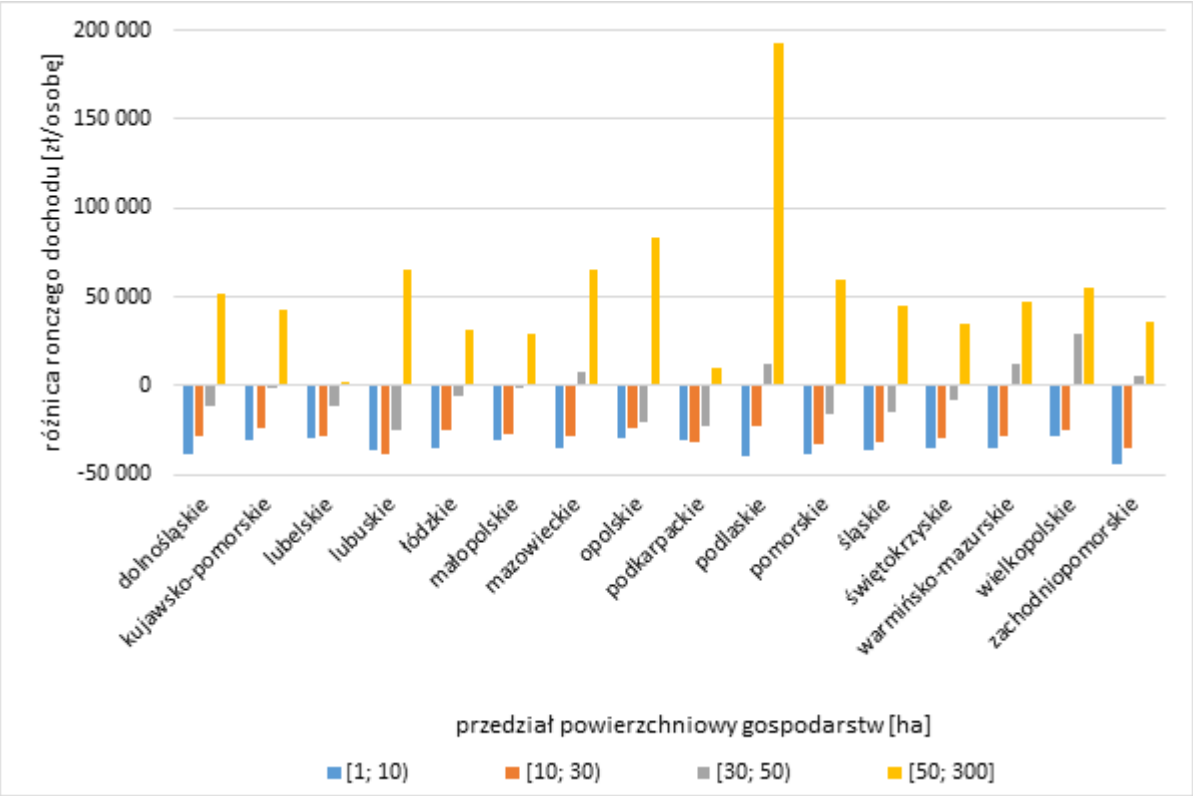
ze średnią powierzchnią gospodarstwa większą od średniej krajowej), najmniejszą (-28 tys. zł/FWU) w woj. wielkopolskim.

W gospodarstwach o powierzchni 10-30 ha największą różnicę (-39 tys. zł/FWU) do dochodu parytetowego obserwuje się w województwie lubuskim[1], najmniejszą (-23 tys. zł/FWU) w woj. podlaskim.

W gospodarstwach o powierzchni 30-50 ha największą różnicę (-25 tys. zł/FWU) do dochodu parytetowego obserwuje się w województwie lubuskim[1]. Różnica ta w woj. wielkopolskim jest już dodatnia (+29 tys. zł/FWU).

W gospodarstwach o powierzchni 50-300 ha różnica dochodu z gospodarstwa rolnego do dochodu parytetowego jest dodatnia we wszystkich województwach i minimalnie wynosi +2 tys. zł/FWU w woj. lubelskim.

Wykres 3. Różnica dochodu z rodzinnego gospodarstwa bez dotacji [zł/FWU] i przeciętnego rocznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poszczególnych województwach.

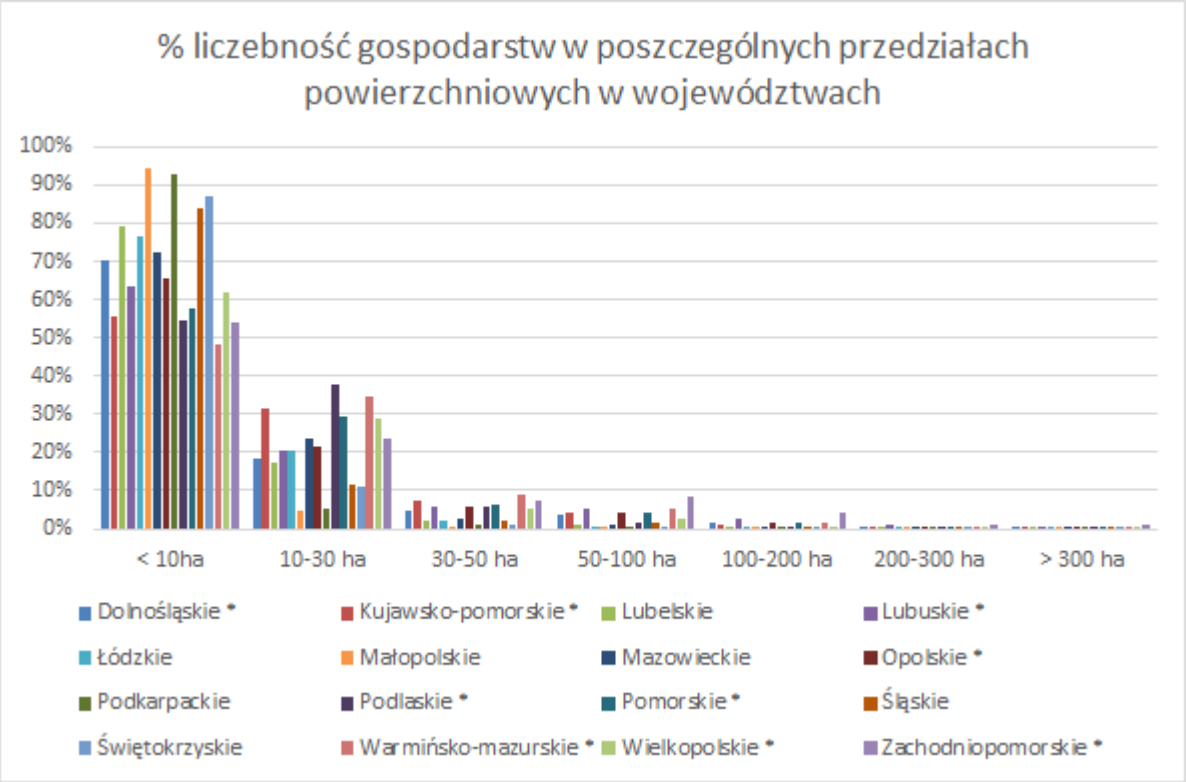

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IERiGŻ (FADN 2020)

W związku z powyższym należy stwierdzić, że ukierunkowanie wsparcia na gospodarstwa małe i średnie przyczyni się do zmniejszenia różnicy dochodowej w gospodarstwach najbardziej potrzebujących we wszystkich województwach, a tym samym będzie miało wpływ na zapewnienie ciągłości prowadzenia produkcji rolnej i zagwarantowanie bezpieczeństwa żywnościowego w kraju.

Pomimo, że rozkład województw ze średnią powierzchnią gospodarstw większą od średniej krajowej jest nierównomierny w kraju (wykres 4), to gospodarstwa takie występują w istotnej liczbie we wszystkich województwach. Z analizy rozkładu gospodarstw wynika, że w województwach o średniej powierzchni gospodarstwa większej od średniej krajowej, udział gospodarstw o powierzchni do 10 ha (a więc poniżej średniej krajowej) waha się w przedziale 48-70%. Gospodarstwa te posiadają średnio 14% gruntów w tych województwach.

Przykładowo w woj. dolnośląskim gospodarstwa o powierzchni do 10 ha stanowią 70% gospodarstw, a ich udział powierzchniowy w skali województwa stanowi 16%. Natomiast w woj. warmińsko-mazurskim gospodarstwa o powierzchni do 10 ha stanowią 48% gospodarstw, a ich udział powierzchniowy w skali województwa stanowi 9%.

Wykres 4. Liczebność gospodarstw w poszczególnych przedziałach powierzchniowych w województwach

* województwo ze średnią powierzchnią gospodarstwa większą od średniej krajowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IERiGŻ (FADN 2020)

W związku z powyższym zastosowanie różnych stawek, chociażby płatności podstawowej dla różnych województw, jest nieuzasadnione, a dodatkowo naraziłoby na zarzut nierównego traktowania podmiotów gospodarczych przy podobnej wysokości ponoszonych kosztów produkcji (nawozy, paliwo, praca).

W ocenie Polski różnice między regionami, jakkolwiek mają miejsce, są mniej istotne dla programowania, niż różnice między wielkością i potencjałem gospodarstw. Także koszty produkcji w gospodarstwach są podobne bez względu na region kraju, różnią się natomiast w zależności od skali produkcji.

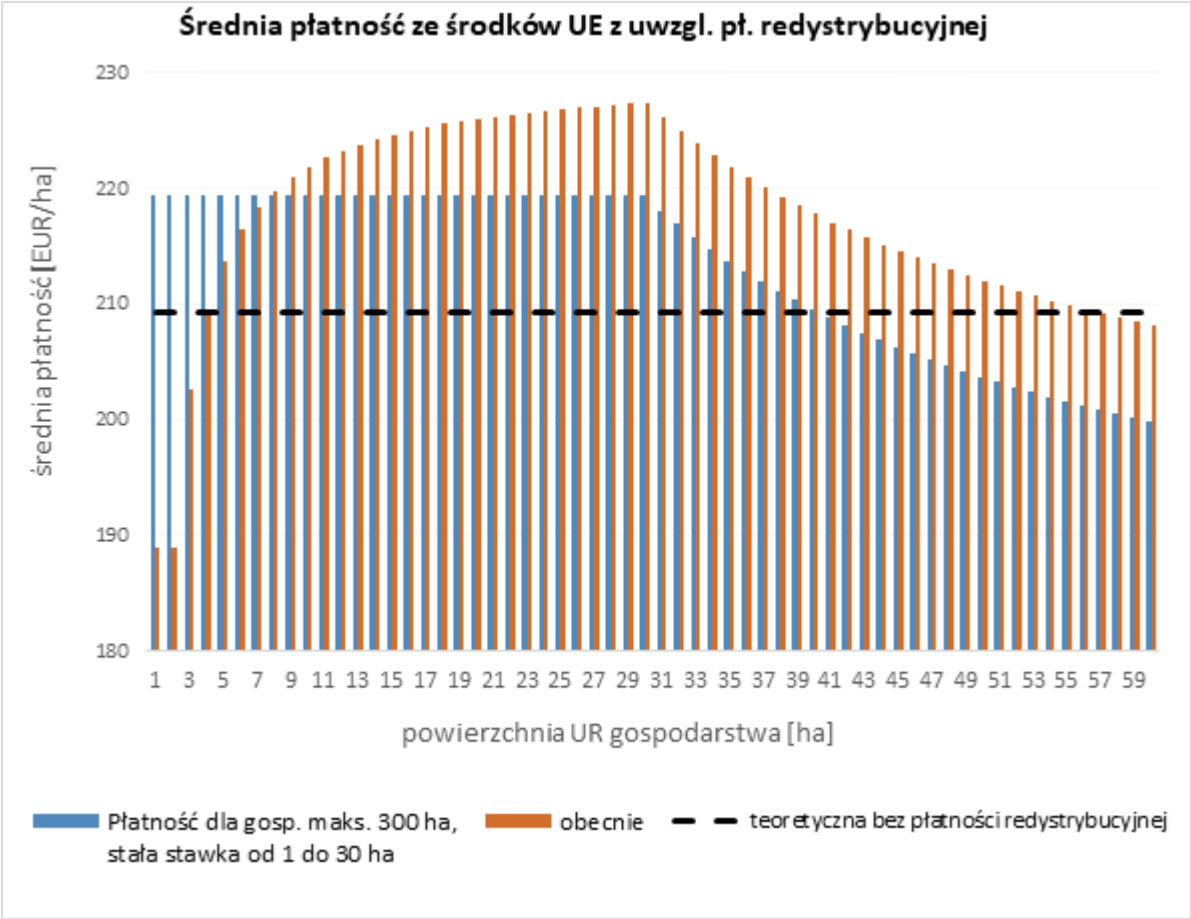
Dlatego też nie przewiduje się zróżnicowania regionalnego stawek płatności w ramach interwencji PS WPR.

Polska w PS WPR będzie w szczególności wspierać małe i średnie gospodarstwa rolne (mające szanse na rozwój w warunkach globalizacji rynków i zmian oczekiwań konsumentów), będące gwarantem prowadzenia działalności rolniczej w sposób zrównoważony środowiskowo. Instrumenty wsparcia dochodu tych gospodarstw zostały zaprojektowane z uwzględnieniem występujących w nich większych kosztów jednostkowych produkcji w porównaniu do gospodarstw większych, korzystających z efektu skali i tym samym mających przewagę konkurencyjną.

Jednocześnie mając na uwadze cel WPR dotyczący sprawiedliwszego rozdziału środków wspólnotowych poprzez niwelowanie różnic w dochodach małych i średnich gospodarstw względem jednostek większych, proponuje się realizację następujących interwencji i mechanizmów:

1. Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów. Dotychczas przeznaczano na ten rodzaj płatności 8,3% budżetu płatności bezpośrednich, przyznając wsparcie do maksymalnie 27 ha wszystkim gospodarstwom o powierzchni powyżej 3 ha (faktyczne korzyści z jej stosowania osiągali rolnicy gospodarujący na powierzchni od 6 do 53 ha). W Planie Strategicznym WPR na lata 2023-2027 proponuje się skierowanie wsparcia do maksymalnie 30 ha gospodarstwom o powierzchni od 1 ha do 300 ha. Faktyczną korzyść z tej interwencji osiągną rolnicy posiadający gospodarstwa o powierzchni od 1 ha do ok. 40 ha (wykres 5).

Wykres 5. Średnia płatność ze środków UE na ha w zależności od powierzchni gospodarstwa z uwzględnieniem płatności redystrybucyjnej

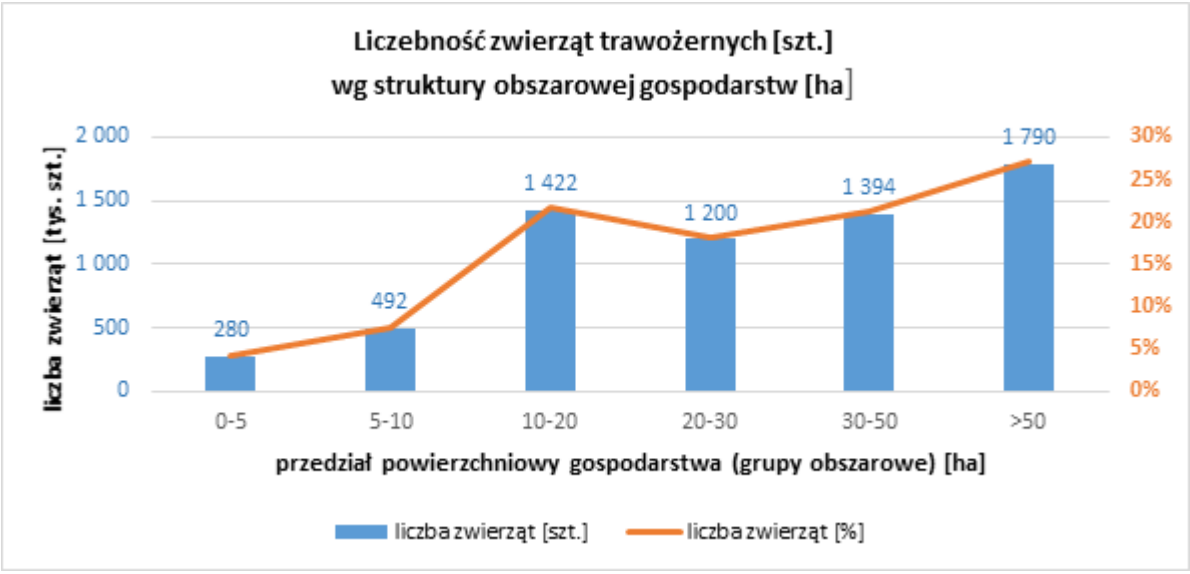

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR (2020)

2. Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników. Choć celem tej interwencji nie jest ukierunkowanie wsparcia dla małych i średnich gospodarstw zakłada się, że będzie ona w większości wypłacana gospodarstwom małym ze względu na obserwowaną niższą średnią powierzchnię gospodarstw młodych rolników korzystających dotychczas z tego działania (niecałe 9 ha), niższą niż średnia powierzchnia gospodarstwa w kraju (11 ha). Szacuje się, że pomoc z tego tytułu trafi do ok. 65% młodych rolników posiadających gospodarstwa o powierzchni do 10 ha, do ok. 20% młodych rolników posiadających gospodarstwa o powierzchni od 10 ha do 20 ha, do 7% młodych rolników posiadających gospodarstwa o powierzchni od 20 ha do 30 ha i do ok. 4% młodych rolników posiadających gospodarstwa o powierzchni od 30 ha do 50 ha. Pozostałe ok. 4% młodych rolników – beneficjentów interwencji posiada gospodarstwa o powierzchni powyżej 50 ha.

3. Wsparcie związane z produkcją do zwierząt. Jak wynika z dostępnych danych (wykres 6), 52% zwierząt trawożernych jest utrzymywanych w gospodarstwach do 30 ha (73% w gospodarstwach do 50 ha).

Wykres 6. Liczebność zwierząt trawożernych [szt.] wg struktury obszarowej gospodarstw [ha]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR (2021)

Z uwagi na ustanowione limity 20 szt. zwierząt, do których rolnik może otrzymać płatności związane z produkcją do młodego bydła oraz do krów, wsparcie to promuje gospodarstwa małe i średnie z niewielką produkcją. Ponadto w województwach, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest niższa od średniej krajowej (11 ha) (tj. lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, śląskiego i świętokrzyskiego) rolnicy będą mogli ubiegać się o płatność do młodego bydła lub krów posiadając tylko 1 szt. kwalifikujących się zwierząt (w przypadku pozostałych województw – co najmniej 3 szt.), co jeszcze bardziej ukierunkuje wsparcie na gospodarstwa małe i średnie w Polsce.

Dodatkowo, oprócz podstawowych celów (*tj. utrzymanie produkcji rolnej, rekompensata za utratę dochodu i zapobieganie porzucaniu gruntów*), funkcję redystrybucyjną pełnić będzie także wsparcie do obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW). Jak wynika z dostępnych danych, ok. 65% powierzchni wspieranej ONW jest w posiadaniu gospodarstw o powierzchni mniejszej niż 25 ha, a kolejne 18% w posiadaniu gospodarstw o powierzchni od 25 ha do 50 ha. Funkcję redystrybucyjną płatności ONW zwiększać będzie stosowana degresywność płatności: do 25 ha – wypłacane 100% płatności, dla przedziału 25,01 ha - 50 ha – wypłacane 50% płatności, dla przedziału 50,01 ha - 75 ha – 25% płatności, powyżej 75 ha płatność nie będzie wypłacana.

Dzięki objęciu od 2023 r. płatnością redystrybucyjną również gospodarstw poniżej 3 hektarów oraz częściowemu ukierunkowaniu płatności do młodego bydła i płatności do krów na najmniejsze gospodarstwa, w szczególności będą wspierane małe i średnie gospodarstwa rodzinne (tj. do ok. 30 ha).

Od kampanii 2023 r., w celu uproszczenia, realizowana jest płatność dla małych gospodarstw. Płatność jest skierowana do gospodarstw o powierzchni od 1 ha do 5 ha. Wysokość płatności wyniesie 225 EUR/ha gruntów rolnych (maks. 1 125 EUR/gosp.). Płatność ta będzie miała również efekt redystrybucyjny - szacuje się, że w kampanii 2023 r., w wyniku wprowadzenia płatności, wartość wskaźnika R.6 może wynieść ok. 110%, a w kolejnych latach ok. 107%.

Jednocześnie Polska nie widzi zasadności wprowadzania cappingu i degresywności. W warunkach polskich jest to instrument o bardzo małej skuteczności, a obsługa tego instrumentu byłaby bardzo kosztowna (z analiz wynika, że przy uwzględnieniu poniesionych kosztów pracy instrumentem tym objętych byłoby ok. 100 beneficjentów a kwota uzyskana z tego tytułu oscylowałaby w granicach 2,5 mln EUR rocznie). Polska realizuje cele redystrybucyjne przy pomocy bardziej skutecznych narzędzi, w tym w szczególności płatności redystrybucyjnej. Niestosowanie cappingu oraz degresywności dla największych gospodarstw pozwala jednocześnie docenić rolę, jaką pełnią one na krajowym rynku, co ma szczególne znaczenie w związku z obecną sytuacją w Ukrainie.

Stopień redystrybucji środków WPR odzwierciedla wskaźnik rezultatu R.6, którego wartość dla Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027 szacuje się, co do zasady, na ok. 107% (wyjątek stanowi kampania 2023 r. - ok. 110%). Oznacza to, że gospodarstwa do 11 ha (średnia krajowa powierzchnia gospodarstwa), do których udzielono wsparcie otrzymują średnio więcej niż gospodarstwa powyżej średniej. Należy jednak zauważyć, że wartość wskaźnika z definicji liczona jest w odniesieniu do gospodarstw o powierzchni

poniżej średniej krajowej. Tymczasem, w przypadku Polski priorytetem we wsparciu działalności rolniczej w ramach Planu Strategicznego są gospodarstwa małe i średnie, posiadające do 30 ha albowiem one, nawet przy uwzględnieniu uzyskiwanego wsparcia z WPR, nie osiągają dochodu na poziomie dochodu parytetowego w gospodarce narodowej. Dlatego też płatność redystrybucyjna została ukierunkowana właśnie na te gospodarstwa, ponieważ gospodarstwa o powierzchni 30 ha w największym stopniu (jeśli chodzi o średnią płatność na ha w gospodarstwie) skorzystają z tego typu płatności. Gdyby zatem do obliczenia wartości tego wskaźnika, zamiast średniej powierzchni gospodarstwa w kraju, przyjąć powierzchnię wynoszącą 30 ha, to wówczas poziom redystrybucji byłby większy.

Uzasadnienie odstępstwa dotyczącego art. 29 ust. 1 akapit drugi i art. 98

-

3.5 Przegląd interwencji związanych z sektorami

3.5.1 Owoce i warzywa

Rozporządzenie w sprawie planu WPR zakłada, że wdrażanie interwencji dla sektora owoców i warzyw w państwach członkowskich, gdzie funkcjonują organizacje producentów nadal będzie obowiązkowe. Wybór określonych rodzajów interwencji musi nastąpić z uwzględnieniem szczególnej sytuacji na danym obszarze, w następstwie przeprowadzenia oceny ex-ante, analizy SWOT oraz oceny potrzeb.

Przeprowadzona analiza sytuacji wyjściowej i analiza SWOT, w tym również analiza potrzeb wykazały brak istotnych różnic w porównaniu z dotychczas identyfikowanymi słabymi i mocnymi stronami sektora, jak też szansami i zagrożeniami. Przy wyborze interwencji istotnym jest podejmowanie dalszych wysiłków w następujących obszarach: poprawa jakości oraz wzrost i stabilizacja cen producentów, dostosowanie produkcji organizacji producentów do wymogów konkretnych rynków zbytu, skuteczne reagowanie w sytuacjach kryzysu na rynku, poprawa marketingu poprzez promocję i komunikację oraz ochrona środowiska naturalnego i klimatu. Dodatkowo w związku z występowaniem w ostatnich latach epizodów dużej destabilizacji na rynku owoców i warzyw (wybuch epidemii E. coli na warzywach, embargo Federacji Rosyjskiej na produkty sektora owoców i warzyw), jak również z uwagi na konieczność szybkiego reagowania na bieżącą niekorzystną sytuację spowodowaną spadkiem cen, należy rozważyć rozszerzenie zakresu dostępnych instrumentów związanych celem zapobieganie kryzysom i zarządzanie kryzysowe.

Mając na względzie powyższe, przedstawiono propozycje sześciu interwencji, które będą mogły być wdrażane w ramach programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw w nowej perspektywie finansowej na lata 2023-2027 i które odpowiadają celom szczegółowym zawartym w art. 6 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych jak też ustanowionym dla sektora owoców i warzyw.

Szczegółowe informacje na temat sektora, a także spójności w jego wspieraniu zawarto w Załączniku VIII 3.5.11 Other sectors_ Analiza sektorów.

3.5.2 Produkty pszczele

W ostatnich latach zarówno liczba pszczelarzy jak i liczba uli w Polsce wzrasta. O ile w 2012 roku było 1,28 mln uli i 51,8 tys. pszczelarzy, to w 2021 roku było 2,01 mln uli i 87,1 tys. pszczelarzy.

W strukturze wielkościowej przeważają pasieki liczące od 11 do 20 uli, stanowiące 25,5% wszystkich pasiek.

W latach 2012 - 2021 zwiększyła się liczba pszczelarzy zawodowych o 44,3% z 307 do 443. Zwiększyła się również liczba uli w pasiekach pszczelarzy zawodowych o 49,7% z 81 965 do 122 714.

Średnia roczna produkcja miodu w latach 2012 - 2021 wyniosła 18,6 tys. ton. Głównym kanałem dystrybucji miodu krajowego jest sprzedaż bezpośrednia i detaliczna – 87,7% całej produkcji. Ceny miodu w sprzedaży bezpośredniej w ostatnich latach, rosną. Niezależnie od typu prowadzonej gospodarki pasiecznej, w 2021 r. wzrosły koszty produkcji pszczelarskiej. W stosunku do 2020 r. ich wzrost w pasiekach amatorskich (stacjonarnych) wyniósł 7,4%, a w gospodarstwach zawodowych (wędrownych) 8,4%. Istotną kwestią z punktu widzenia opłacalności produkcji pasiecznej w 2021 r. jest wzrost cen miodów sprzedawanych przez pszczelarzy. Najwyższe wzrosty dotyczyły miodu gryczanego (wzrost o 15,5%), miodu rzepakowego (wzrost o 13,8%) oraz miodu wielokwiatowego (wzrost o 12,5%). Miody

spadziowe ze spadzi liściastej podrożały o niecałe 10%, zaś lipowe o 9%. Biorąc pod uwagę powyższe należy stwierdzić, że w 2021 r. ceny miodu rosły szybciej niż koszty jego produkcji.

W Polsce działa około 100 organizacji pszczelarskich w formie stowarzyszeń, zrzeszeń oraz związków pszczelarzy. Szacuje się, że w organizacjach pszczelarskich jest zrzeszonych około 50% wszystkich pszczelarzy.

Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach Zakład Pszczelnictwa w Puławach wykonuje coroczne analizy sektora pszczelarskiego w Polsce. W ramach prowadzonych badań, Instytut występuje do Inspekcji Weterynaryjnej w sprawie udostępnienia danych dotyczących działalności pszczelarskiej (informacje dotyczą między innymi: liczby pszczelarzy, liczby uli, lokalizacji pasiek itd.) zawartych w rejestrach powiatowych inspektoratów weterynarii – rejestry są prowadzone według przepisów weterynaryjnych. Inspekcja przekazuje dane z rejestrów według stanu na październik danego roku. W związku z tym przyjmuje się, że powyższe dane dotyczą pni pszczelich gotowych do zimowania według stanu obejmującego okres pomiędzy dniem 1 września a 31 grudnia, zgodnie z art. 37 rozporządzenia delegowanego (UE) 2022/126. Na podstawie otrzymanych informacji tworzone są zestawienia pszczelarzy i pni pszczelich dla każdego województwa oraz łącznie dla całego kraju.

Dodatkowo, w związku z prowadzonymi badaniami, Instytut rokrocznie otrzymuje wypełnione przez organizacje pszczelarskie ankiety, w których między innymi zawarte są niezbędne dane służące do określenia wielkości produkcji miodu w kraju i strat rodzin pszczelich po zimowli.

Instytut z każdego roku przekazuje do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowanie zawierające analizę sektora pszczelarskiego.

Projektowane interwencje sektorowe dotyczące sektora pszczelarskiego (art. 55) są kontynuacją dotychczas realizowanych krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce, opracowywanych na podstawie art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.).

W związku z pozytywnymi rezultatami dotychczas realizowanej pomocy w sektorze pszczelarskim, proponowana interwencja obejmuje siedem rodzajów interwencji w sektorze – o których mowa w art. 55 projektu rozporządzenia dotyczącego planów strategicznych WPR - wcześniej realizowanych, w obszarze:

1. szkoleń i konferencji
2. modernizacji gospodarstw pasiecznych,
3. walki z warrozą,
4. prowadzenia gospodarki wędrownej,
5. odbudowy pogłowia pszczół,
6. wsparcia naukowo-badawczego,
7. analiz miodu.

Interwencje w sektorze pszczelarskim sa komplementarne przede wszystkim do interwencji Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (10.1.1) oraz interwencji Rozwój małych gospodarstw (10.5). W ramach ww. Interwencji możliwa jest pomoc modernizacyjna i z przeznaczeniem na realizacje inwestycji również dla pszczelarzy, jednak nie może ona dotyczyć operacji w zakresie sprzętu pszczelarskiego, maszyn i urządzeń wykorzystywanych na potrzeby gospodarki pasiecznej wspieranych w ramach interwencji w sektorze pszczelarskim, o których mowa w art. 42 rozporządzenia dot. Planów Strategicznych. Szczegółowe ustalenia dotyczące rozgraniczenia możliwości podwójnego finansowania zostaną określone na poziomie przepisów krajowych, dotyczących wdrażania Planu Strategicznego.

Proponowane działania w obszarze poszczególnych rodzajów interwencji zostały zaplanowane z uwzględnieniem środków budżetowych określonych w załączniku X projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych WPR. W latach 2023-2025 budżet interwencji obejmuje 50% udziału środków UE i 50% środków krajowych. W latach 2026-2027 budżet interwencji uwzględnia zwiększenie środków krajowych i obejmuje 34,12% udziału środków UE i 65,88% środków krajowych.

W związku z tym, że w ramach Krajowego Programu Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce na lata 2020-2022 nie będą realizowane żadne działania w okresie od 1 sierpnia do 31 grudnia 2022 r., budżet na rok 2023 nie zostanie pomniejszony o środki wydatkowane na realizację tych działań.

Uwzględniając dotychczas realizowane kierunki wsparcia, Analizę sektorów produkcji rolnej opracowaną przez IERiGŻ, zachodzące zmiany w pszczelarstwie oraz oczekiwania branży pszczelarskiej, proponuje się poniższe rodzaje interwencji, które należy traktować jako jeden szerszy plan interwencyjny dla sektora pszczelarskiego tj.:

- inwestycje w nowoczesny sprzęt pszczelarski oraz środki transportu, służących do utrzymywania pszczół, pozyskiwania produktów pszczelich oraz do prowadzenia racjonalnej gospodarki wędrownej i dofinansowanie zakupu wyselekcjonowanych matek pszczelich, działania służące poprawie relacji pomiędzy rolnikiem a pszczelarzem,

- wsparcie w zakresie zwalczania chorób i pasożytów pszczół,

- wsparcie ośrodków i programów naukowo-badawczych służących wdrażaniu nowych rozwiązań w pszczelarstwie, ułatwiających wprowadzanie produktów na rynek, wpływających na wzrost wartości dodanej produktów i poprawę ich jakości . Oczekiwanym efektem tych działań powinna być poprawa pozycji producentów produktów pszczelich w łańcuchu wartości i wzrost rentowności,

- wsparcie działalności dydaktycznej, szkoleniowejw odniesieniu do pszczelarzy, oraz osób planujących podjęcie tej działalności służącej zwiększeniu kompetencji tej grupy społecznej oraz lepszemu przygotowaniu do prowadzenia gospodarki pasiecznej

-wsparcie działań służących poprawie jakości produktów pszczelich poprzez analizy jakości handlowej i identyfikacje miodów odmianowych.

Na podstawie zgłoszeń organizacji pszczelarskich dotyczących potrzeb wsparcia, w ramach dotychczas realizowanych programów wsparcia pszczelarstwa, zidentyfikowano poniższe potrzeby wspierania (i) szkoleń i konferencji, przede wszystkim, z zakresu prowadzenia gospodarki pasiecznej, (ii) modernizacji gospodarstw pasiecznych, (iii) walki z chorobami pszczół, szczególnie z warrozą, (iv) wspieranie prowadzenia gospodarki wędrownej, (v) odbudowy pogłowia rodzin pszczelich, (vi) wsparcie naukowo-badawcze, oraz (vii) działań prowadzących do poprawy jakości produktów pszczelich.

Powyższe potrzeby znajdują odzwierciedlenie w projektowanych rodzajach interwencji opisanych w rozdziale 5.

Szczegółowe informacje na temat sektora, a także spójności w jego wspieraniu zawarto w Załączniku VIII 3.5.11 Other sectors_ Analiza sektorów.

Opis ustalonej wiarygodnej metody określania liczby uli gotowych do zimowania na terytorium państw członkowskich w okresie od 1 września do 31 grudnia każdego roku

Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach Zakład Pszczelnictwa w Puławach wykonuje coroczne analizy sektora pszczelarskiego w Polsce. W ramach prowadzonych badań, Instytut występuje do Inspekcji Weterynaryjnej w sprawie udostępnienia danych dotyczących działalności pszczelarskiej (informacje dotyczą między innymi: liczby pszczelarzy, liczby uli, lokalizacji pasiek itd.) zawartych w rejestrach powiatowych inspektoratów weterynarii – rejestry są prowadzone według przepisów weterynaryjnych. Inspekcja przekazuje dane z rejestrów według stanu na październik danego roku. W związku z tym przyjmuje się, że powyższe dane dotyczą pni pszczelich gotowych do zimowania według stanu obejmującego okres pomiędzy dniem 1 września a 31 grudnia, zgodnie z art. 37 rozporządzenia delegowanego (UE) 2022/126. Na podstawie otrzymanych informacji tworzone są zestawienia pszczelarzy i pni pszczelich dla każdego województwa oraz łącznie dla całego kraju.

Dodatkowo, w związku z prowadzonymi badaniami, Instytut rokrocznie otrzymuje wypełnione przez organizacje pszczelarskie ankiety, w których między innymi zawarte są niezbędne dane służące do określenia wielkości produkcji miodu w kraju i strat rodzin pszczelich po zimowli. Instytut z każdego roku przekazuje do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowanie zawierające analizę sektora pszczelarskiego.

3.5.3 Wino

-

3.5.4 Chmiel

Szczegółowe informacje na temat sektora, a także spójności w jego wspieraniu zawarto w Załączniku VIII 3.5.11 Other sectors_ Analiza sektorów.

3.5.5 Oliwa z oliwek i oliwki stołowe

-

3.5.6 Wołowina i cielęcina

Szczegółowe informacje na temat sektora, a także spójności w jego wspieraniu zawarto w Załączniku VIII 3.5.11 Other sectors_ Analiza sektorów.

3.5.7 Mleko i przetwory mleczne

Szczegółowe informacje na temat sektora, a także spójności w jego wspieraniu zawarto w Załączniku VIII 3.5.11 Other sectors_ Analiza sektorów.

3.5.8 Owce i kozy

Szczegółowe informacje na temat sektora, a także spójności w jego wspieraniu zawarto w Załączniku VIII 3.5.11 Other sectors_ Analiza sektorów.

3.5.9 Rośliny wysokobiałkowe

Szczegółowe informacje na temat sektora, a także spójności w jego wspieraniu zawarto w Załączniku VIII 3.5.11 Other sectors_ Analiza sektorów.

3.5.10 Burak cukrowy

Szczegółowe informacje na temat sektora, a także spójności w jego wspieraniu zawarto w Załączniku VIII 3.5.11 Other sectors_ Analiza sektorów.

3.5.11 Pozostałe sektory

W Planie Strategicznym WPR 2023-2027 (PS WPR) zaproponowano realizację wsparcia dochodów związanego z produkcją w odniesieniu do następujących sektorów:

- krów;
- bydła młodego;
- owiec;
- kóz;
- buraków cukrowych;
- chmielu;
- lnu;
- konopi włóknistych;
- pomidorów;
- truskawek;
- ziemniaków skrobiowych;
- roślin pastewnych;
- roślin strączkowych na ziarno.

Ponadto zgodnie z przepisami UE zaplanowano wsparcie w ramach interwencji sektorowych dla sektorów owoców i warzyw oraz pszczelarstwa. Jednocześnie pomoc w ramach Planu na zasadach ogólnych otrzymują także rolnicy, którzy prowadzą produkcję drobiu, tytoniu oraz pozostałych roślinnych (zboża i rzepak)

Zaprojektowane w PS WPR wsparcie ukierunkowane na rozwój rolnictwa w kierunku zielonej i cyfrowej gospodarki, poprawę pozycji rolników w łańcuchach wartości, a także poprawę odporności i konkurencyjności całego sektora rolnictwa, będzie przyczyniać się pośrednio także do poprawy sytuacji poszczególnych sektorów. Wpływ na rozwój rolnictwa będą także miały narzędzia wsparcia rozwoju lokalnego ukierunkowanego na poprawę życia na wsi, w tym dostępu do usług publicznych.

W załączniku VIII (do rozdziału 3.) pt. *"3.5.11 Other sectors _Analiza sektorów"* zaprezentowano szczegółowe informacje w zakresie rodzaju wsparcia i spójności wybranych instrumentów, w poszczególnych sektorach produkcji rolnej.

3.6 Ogólny zarys interwencji, które przyczyniają się do zapewnienia spójnego i zintegrowanego podejścia do zarządzania ryzykiem, w stosownych przypadkach

Interwencje w zakresie zarządzania ryzykiem w rolnictwie mają zwiększyć ochronę dochodów producentów rolnych poprzez uzupełnienie podejmowanych przez nich działań zapobiegawczych. Działalność rolnicza uważana jest za wyjątkowo ryzykowną. Wysoka zmienność uzyskiwanych wyników ekonomicznych w istotny sposób odróżnia rolnictwo od większości pozostałych rodzajów działalności wytwórczej w gospodarce. Decyduje o tym wiele różnorodnych przyczyn, jednak zdecydowanie największe znaczenie spośród nich odgrywa ścisłe uzależnienie uzyskiwanych przez rolników wyników produkcyjnych od czynników klimatycznych. Dotychczasowe sposoby ograniczania strat produkcyjnych (zmianowanie, dobór roślin do warunków glebowych, klimatycznych itp.), choć coraz doskonalsze, nie są w stanie wyeliminować wszystkich zagrożeń. Dofinansowanie składek do ubezpieczenia określonych ryzyk oraz dofinansowanie kosztów założenia, funkcjonowania i wypłaty odszkodowań z funduszy ubezpieczeń wzajemnych istotnie wpłynie na korzystanie przez rolników z instrumentu w postaci ubezpieczeń. Znajomość praktyk zarządzania ryzykiem (na poziomie gospodarstwa rolniczego) przez kierujących szczególnie dotyczy podmiotów towarowych oraz producentów rolnych tworzących grupy lub zrzeszonych w innych formach rolników, co istotnie przyczynia się do zwiększonego zapotrzebowania na wdrażanie nowych instrumentów zarządzania ryzykiem. Jednocześnie, w ramach usług doradczych i transferu wiedzy będą prowadzone szkolenia w zakresie zarządzania ryzykiem. Rosnące zapotrzebowanie na transfer ryzyka jest także wynikiem wzrostu automatyzacji, mechanizacji i kapitałochłonności prowadzenia produkcji rolnej w nieprzewidywalnych warunkach atmosferycznych.

Zidentyfikowanie poziomów ryzyk występujących w rolnictwie wymaga odmiennych sposobów reakcji:

-normalna zmienność produkcji, cen i warunków pogodowych, która nie wymaga szczególnego reagowania ze strony polityki rolnej. Zmienność taka może być bezpośrednio kontrolowana przez rolników w ramach normalnej strategii prowadzenia działalności rolniczej, przez dywersyfikację produkcji, stosowanie odpowiednich praktyk

i technologii, które zmniejszają wahania plonów, akumulowanie oszczędności itp.,

-ekstremalne, katastroficzne zdarzenia o charakterze klęsk żywiołowych (jak rozległe susze, wystąpienie chorób zwierząt itp.), które mogą dotknąć znaczną liczbę, a nawet wszystkich rolników w danym regionie. Tego typu zdarzenia nie mogą być kontrolowane przez rolników lub rynek. W takich przypadkach może okazać się konieczna interwencja publiczna. Interwencje takie mogą również dotyczyć ekstremalnych zakłóceń na rynku i w handlu,

-ryzyko „zbywalne", które kształtuje się pomiędzy wymienionymi wcześniej rodzajami ryzyka. Można je kontrolować za pomocą takich narzędzi rynkowych, jak ubezpieczenia i rynki terminowe (*futures*), fundusze wzajemne zakładane i finansowane przez rolników. Przykładami ryzyk zbywalnych są np. te wynikające ze zdarzeń pogodowych oraz niektóre zmiany cen rynkowych.

Obniżenie stopnia oddziaływania ryzyka na funkcjonowanie gospodarstwa i podejmowanie optymalnych decyzji na poziomie gospodarstwa rolnego oraz na poziomie instytucjonalnym (możliwość przeniesienia ryzyka na rynek) następuje w ramach działań podejmowanych na **poziomie gospodarstwa rolnego**:

1. w zakresie ograniczania ryzyka produkcyjnego:

a.organizacja gospodarstw – wykorzystanie najprostszych działań ograniczających m.in. ryzyko pogodowe/klimatyczne i ryzyko chorób roślin i zwierząt. Wśród nich wymienić należy: technologie uprawy roślin (zmianowanie, dobór roślin do warunków glebowych, klimatycznych, dostosowanie terminów poszczególnych prac polowych do długookresowych obserwacji pogodowych itp., stosowanie odpowiednich zabiegów uprawowych w tym m.in. rolnictwo precyzyjne; inwestycje w nowoczesne urządzenia np. deszczownie, chłodnie, maszyny; zachowanie odpowiednich standardów sanitarnych

i żywieniowych zwierząt, działanie ograniczające zmiany klimatyczne np. zwiększanie zacienień - ograniczanie suszy);

b.dywersyfikacja struktury produkcji - zastosowanie różnych upraw, w celu zwiększenia bioróżnorodności i ograniczenia chorób roślin, zrównoważenie gospodarstw rolnych poprzez łączenie produkcji roślinnej i zwierzęcej;

c.działania edukacyjne - edukacja rolników na temat zmian klimatycznych, technik rolniczych przyjaznych klimatowi, rolnictwa inteligentnego, korzyści finansowych z podejmowania działań ograniczających ryzyko;

2.w zakresie ograniczania ryzyka rynkowego:

a.organizacja produkcji – podejmowane działania powinny dotyczyć m.in.: dywersyfikacji różnych kierunków produkcji, w celu zmniejszenia ryzyka na rynku produktów rolnych;

b.dywersyfikacja dochodów – mająca na celu wykorzystanie zasobów ziemi, kapitału i pracy do prowadzenia działalności innej niż rolnicza np. agroturystyka, pszczelarstwo, rozwój usług, przetwórstwo produktów pochodzących z gospodarstwa rolnego.

Działania podejmowane na **poziomie instytucjonalnym**:

1.w zakresie ograniczania ryzyka produkcyjnego:

a.przenoszenie ryzyka – zastosowanie instrumentów ubezpieczeniowych (otwarty rynek ubezpieczeń komercyjnych, rynek ubezpieczeń majątkowych, funkcjonowanie obowiązkowego systemu ubezpieczeń nieruchomości w gospodarstwie), rozwój rynku ubezpieczeń dotowanych upraw i zwierząt gospodarskich poprzez subwencjonowanie składek ubezpieczeniowych. Działanie polegające na dotowaniu ubezpieczeń powinno pomagać rolnikom w pokrywaniu składek płaconych na ubezpieczenie a także pomagać w tworzeniu funduszy wspólnego inwestowania i rekompensat wypłacanych rolnikom z takich funduszy za straty wynikające z niekorzystnych zjawisk klimatycznych, z wystąpienia chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników lub incydentów środowiskowych;

b.interwencje - szybki i sprawny dostęp do preferencyjnych kredytów na wznowienie produkcji rolnej po klęskach, pomoc państwa dla gospodarstw na wypadek wystąpienia klęsk żywiołowych, subwencjonowanie nasion odpornych na zmiany klimatu;

c.monitoring niekorzystnych zjawisk pogodowych – poprawa jakości i dostępności danych meteorologicznych poprzez rozwój infrastruktury i technologii np. rozwój Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej oraz prognozowaniem sytuacji pogodowej dla celów rolniczych.

2.W zakresie ograniczania ryzyka rynkowego:

a.interwencje polityki rolnej – zastosowanie instrumentów ograniczających ryzyko cenowe i dochodowe m.in. dopłat bezpośrednich i realizowanych przez nie funkcji amortyzatora ryzyka cenowego i dochodowego; interwencje rynkowe (cła itp.); ulgi w podatku rolnym oraz w składkach KRUS i w czynszach dzierżawnych z tytułu gospodarowania mieniem Skarbu Państwa; tworzenie funduszy wspólnego inwestowania w celu zapewnienia wsparcia rolnikom doświadczającym poważnego spadku dochodów;

b. dzielenie się ryzykiem przez rynek - zastosowanie takich działań, jak: kontraktacje, kontrakty terminowe, ingerencja pozioma (wsparcie dla powstawania i rozwoju grup i organizacji producentów) i pionowa (tworzenie trwałych łańcuchów dostaw).

Biorąc pod uwagę zidentyfikowane potrzeby producentów rolnych w zakresie transferu ryzyka związanego z występującymi coraz częściej i w coraz większym zakresie chorobami zwierząt w szczególności ASF, grypa ptaków czy salmonelloza uruchomiona zostanie interwencja w zakresie dopłat do umów ubezpieczenia zwierząt od chorób. Zmniejszenie ryzyka szkód spowodowanych chorobami zwierząt powinno wpłynąć na zapewnienie płynności finansowej gospodarstw rolnych prowadzących produkcję zwierzęcą. Ponadto uwzględniając zmiany klimatyczne i zagrożenia dla produkcji rolnej planowane jest uruchomienie pomocy w zakresie tworzenia funduszy wzajemnościowych oraz dofinansowanie wypłacanych przez te fundusze odszkodowań tytułu szkód w produkcji spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników lub strat spowodowanych przez działalnie podjęte zgodnie z dyrektywą 2000/29/WE w celu zwalczania lub powstrzymania chorób roślin lub szkodników lub skutku incydentu środowiskowego. Fundusze wzajemnościowe umożliwiają wspólne zabezpieczenie się producentów rolnych przed negatywnymi skutkami zdarzeń losowych w rolnictwie przy zachowaniu swobody członkostwa, demokracją i

zarządzaniu tymi funduszami jednocześnie mają wpływ na obniżenie kosztów ubezpieczenia w porównaniu do ubezpieczeń komercyjnych realizowanych przez zakłady ubezpieczeń. Zawarcie umowy ubezpieczenia nie ma charakteru obowiązkowego i nie będzie warunkiem niezbędnym do aplikowania o pomoc w ramach pozostałych interwencji.

Proponowane rozwiązania powinny wpłynąć na zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw rolnych poprzez łagodzenie skutków ryzyka produkcyjnego oraz upowszechnienie ubezpieczeń oraz dzielenie ryzyka poprzez fundusze wzajemnościowe jako instrumenty zarządzania ryzykiem.

Ubezpieczenie produkcji zwierzęcej od utraty dochodów na skutek wystąpienia chorób zwierząt umożliwi zmniejszenie ryzyka drastycznego zmniejszenia dochodów ze sprzedaży produktów zwierzęcych w roku wystąpienia choroby i w okresie kwarantanny.

Dodatkowo postrzeganie przez producentów rolnych zasady dobrej kultury rolnej oraz bioasekuracji wspieranych w innych działaniach powinno się przyczynić do ograniczenia strat w produkcji rolnej powodowanych przez niekorzystne zjawiska atmosferyczne oraz szerzenie się zakaźnych chorób zwierząt.

3.7 Powiązania między interwencjami krajowymi i regionalnymi

3.7.1 W stosownych przypadkach opis powiązań między interwencjami krajowymi i regionalnymi, w tym podział przydziałów środków na poszczególne interwencje i fundusze

-

3.7.2 W stosownych przypadkach, gdy elementy planu strategicznego WPR są ustanowione na poziomie regionalnym, informacje na temat sposobu, w jaki strategia interwencji zapewnia spójność i zgodność tych elementów z elementami planu strategicznego WPR ustanowionymi na poziomie krajowym

-

3.8 Ogólny zarys sposobu, w jaki plan strategiczny WPR przyczynia się do osiągnięcia celu, jakim jest poprawa dobrostanu zwierząt i ograniczenie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe, określonego w art. 6 ust. 1 lit. i), w tym warunków początkowych i komplementarności

W związku z narastającym zjawiskiem antybiotykoodporności i określonymi w EZŁ ambicjami co do ograniczenia stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych, podjęto szereg działań zmierzających do ograniczenia stosowania tych środków. Oprócz wdrożenia prawa UE[1], będą podejmowane działania ze środków WPR i krajowych. Redukcja stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich będzie się odbywała wg zasady „tak mało jak to konieczne".

W Strategii „Od pola do stołu", będącej elementem EZŁ wyznaczono ambitne cele m. in. w zakresie poprawy dobrostanu zwierząt i ograniczenia zużycia antybiotyków w produkcji zwierzęcej. Kwestia dobrostanu zwierząt staje się ważnym zagadnieniem w Polsce, zarówno ze względu na rosnące oczekiwania konsumentów co do konieczności utrzymywania zwierząt we właściwych warunkach ale także z uwagi na potrzebę prowadzenia bardziej zrównoważonej produkcji zwierzęcej. Chów przewyższający minimalne, i określone w przepisach wymogi, bardzo często jest związany z wyższymi kosztami produkcji, w tym z nakładami pracy. Spowodowane to jest głównie niższą obsadą w budynkach inwentarskich, które przy takich samych parametrach wielkości fizycznej budynku oznaczają mniejszą wydajność.

Wspólna Polityka Rolna kładzie duży nacisk na zapewnienie zwierzętom gospodarskim lepszych warunków bytowych. W Planie kontynuowane będą płatności w ramach dobrostanu zwierząt (poprzez ekoschemat - Dobrostan zwierząt), co wpisuje się w realizację celu szczegółowego 9. W porównaniu do PROW 2014-2020 wsparcie zostało rozszerzone o nowe gatunki/grupy zwierząt. Takie działanie może zachęcić rolników do stosowania rozwiązań wykraczających ponad obowiązujące standardy w zakresie dobrostanu zwierząt.

Rolnikom udzielane będzie wsparcie za realizację zobowiązań, które wykraczają ponad odpowiednie obowiązkowe normy wynikające z obowiązującego prawa oraz powszechnie stosowane praktyki. Wsparcie rekompensuje dodatkowe koszty i utracone dochody w wyniku wprowadzenia praktyk hodowlanych związanych z podwyższonym dobrostanem. Interwencja obejmuje świnie (lochy i tuczniki), bydło (krowy i opasy), owce, kury nioski, kurczęta brojlery, indyki utrzymywane z przeznaczeniem na produkcję mięsa, konie i kozy. Dzięki wyższym standardom w chowie i hodowli zwierząt spodziewać się można ograniczenia stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych u zwierząt. Cel związany z ograniczaniem stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych w produkcji zwierzęcej osiągany będzie także dzięki prowadzeniu na szeroką skalę obowiązkowych szkoleń dla rolników z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków. Tym samym realizacja ekoschematu - Dobrostan zwierząt przyczyni się nie tylko do poprawy warunków utrzymania zwierząt, ale również powinna przyczynić się do podnoszenia świadomości rolników w zakresie zdrowia zwierząt i metod ograniczenia stosowania antybiotyków w produkcji żywności pochodzenia zwierzęcego.

Wysoki dobrostan zwierząt staje się elementem oceny jakości produktów pozyskiwanych od zwierząt i ich postrzegania przez konsumentów. Utrzymywanie zwierząt w warunkach podwyższonego dobrostanu będzie mieć wpływ na ograniczenie presji środowiskowej, a poprzez zapewnienie dostępu do wypasu będzie także oddziaływać na zachowanie różnorodności biologicznej.

Dobrostan zwierząt wspierany będzie także poprzez interwencje inwestycyjne w II filarze. Pomoc przewidziana w interwencji Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń będzie koncentrować się na operacjach poprawiających warunki utrzymania tych zwierząt. Poprawa dobrostanu zwierząt, będzie mieć korzystny wpływ nie tylko na podniesienie warunków utrzymania zwierząt gospodarskich, ale również na jakość produkcji pochodzącej z gospodarstwach korzystających z pomocy. Dzięki tym inwestycjom zwierzęta będą miały (i) zapewniony dostęp do środowiska zewnętrznego poprzez możliwość korzystania z wybiegów czy pastwiska (dotyczy bydła), (ii) większą swobodę ruchu (w przypadku świń), (iii) odpowiedni mikroklimat w budynkach inwentarskich (dotyczy bydła lub świń), poprawiający ich zdrowotność i eliminujący stres termiczny. Poprawią one bezpieczeństwo w stadach hodowlanych i będą ograniczać przypadki wzajemnego uszkadzania się, co zmniejszy ryzyko występowania chorób. Dzięki wyżej wymienionym działaniom, w zdecydowany sposób wpływać będziemy na poprawę zdrowotności zwierząt, co w konsekwencji przełoży się na ograniczenie stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych u zwierząt.

W interwencji Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu realizowane będą operacje dotyczące budowy wodopojów, instalacji związanych z wentylacją lub obniżające temperaturę w budynkach inwentarskich. Także w zakresie Inwestycji w gospodarstwach rolnych zwiększających konkurencyjność, możliwe będą do realizacji inwestycje poprawiające dobrostan zwierząt. W szczególności wsparcie dotyczy inwestycji z zakresu systemów jakości czy rozwiązań cyfrowych.

Także interwencja Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności przyczyni się do realizacji celu zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe. Wysokojakościowa produkcja mięsa i innych produktów pochodzenia zwierzęcego prowadzona w systemach jakości może być związana z utrzymywaniem zwierząt w ponadstandardowych warunkach.

W interwencji Współpraca Grup Operacyjnych EPI mogą być realizowane projekty dotyczące poszukiwania rozwiązań m.in. w zakresie poprawy dobrostanu zwierząt oraz ograniczania stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych w chowie i hodowli zwierząt. W PROW 2014-2020 realizowany jest projekt w którym testuje się rozwiązania, które mają obniżyć ilość stosowanych antybiotyków. Wyniki realizacji projektu będą udostępniane w sieci KSOW+ m.in. poprzez cyfrowe platformy transferu wiedzy.

Do realizacji celu będzie się też przyczyniać wsparcie na rzecz bioasekuracji w gospodarstwach prowadzących chów i hodowlę świń w ramach interwencji Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF.

Istotną rolę w realizacji tego celu będą miały także szkolenia dla rolników w ramach interwencji Doskonalenie zawodowe rolników.

Prowadzenie ustawicznych działań szkoleniowych i doradczych - w Planie strategicznym będzie obejmować producentów zwierząt z obszaru całego kraju, w tym beneficjentów płatności dobrostanowej, dla których będzie obowiązkowy przy otrzymaniu płatności. Szkolenia obejmą: metody chowu i hodowli

zwierząt gospodarskich, sprzyjające ograniczeniu stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych, zjawiska antybiotykoodporności, zapobieganie chorobom, przestrzeganie wymagań higienicznych, polepszenie dobrostanu, stosowanie profilaktyki oraz zasad bezpieczeństwa biologicznego.

Dodatkowo do końca 2022 roku zostanie opracowany plan działań dotyczący wykonywania zabiegów obcinania ogonów zgodny z wytycznymi Komisji Europejskiej. Plan będzie obejmował m.in. kwestie zwiększenia kontroli, w tym obszarze oraz wytyczne dla kontrolerów.

Komplementarnie, społeczne kampanie informacyjno-edukacyjne dotyczące m.in. bezpiecznych metod produkcji żywności, np. w zakresie zapewnienia dobrostanu zwierząt i ograniczania stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych mogą być realizowane ze środków budżetu państwa i innych polityk UE a także przez samorządy.

Na poziomie kraju zaplanowano działania mające na celu obniżenie zużycia antybiotyków w oparciu o krajowe narzędzia finansowe i prawne realizowane w trzech obszarach:

1) zmiany w przepisach prawa – wprowadzają zakaz rutynowego stosowania antybiotyków bez uzasadnienia, zastępowania nimi niewłaściwej higieny i niewłaściwej hodowli. Niedozwolone będzie stosowanie ich w celu wspierania wzrostu lub zwiększania wydajności. Ograniczone będzie także stosowanie profilaktyczne antybiotyków.

Wprowadzono nowy system kar finansowych nakładanych na gospodarstwo, których nieuchronność oraz wysokość będzie miała wpływ na ograniczenie stosowania antybiotyków. Analogicznie jak w przypadku wprowadzeniu zakazu stosowania niedopuszczonych w żywieniu zwierząt białek zwierzęcych jako paszy, od roku 2013, po wprowadzeniu odpowiednio wysokich kar administracyjnych, już od pierwszego roku wdrożenia przepisów obserwowano znaczne ograniczenie stosowania pasz wyprodukowanych na bazie niedopuszczonych w żywieniu zwierząt białek zwierzęcych. Prace wdrażające przepisy do prawa krajowego są już na ukończeniu.

Regulacje nakładają także nowy obowiązek wzmocnionego nadzoru nad ilością i obrotem produktów leczniczych i wzmożenia kontroli na poziomie inspektoratów powiatowych.

2) wprowadzenie rozwiązań cyfrowych – elektroniczna książka zdrowia zwierząt (eKZL), w której będą rejestrowane wszystkie zastosowane zabiegi weterynaryjne, w danym stadzie, w tym podawanie leków. Dane do digitalnego rejestru będzie wprowadzał lekarz weterynarii natomiast potwierdzać je będzie w systemie rolnik utrzymujący zwierzęta gospodarskie, w której odbyła się wizyta lekarza weterynarii. Zastosowanie antybiotyku każdorazowo będzie wymagać uzasadnienia zastosowania przez lekarza.

Zgodnie z danymi Inspekcji Weterynaryjnej funkcjonuje ok. 700 tys. gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie oraz zwierzęta, z których lub od których pozyskane tkanki lub produkty są przeznaczone do spożycia przez ludzi. Planuje się, że wszyscy producenci, którzy są zobowiązani do korzystania z usług weterynaryjnych zostaną włączeni do rejestru (100%). Poprawi to przejrzystość prowadzonych działań lekarzy weterynarii w gospodarstwach prowadzących chów i hodowlę zwierząt, a także umożliwi utworzenie bazy danych o rzeczywistym poziomie stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych (obecne dane opierają się na liczbach sprzedanych przez hurtownie preparatów, a nie na rejestrze faktycznego podania leku zwierzętom.). Wpisy do rejestru będą widoczne dla Inspekcji Weterynaryjnej prowadzącej kontrolę na każdym etapie nadzoru. Elektroniczna książka leczenia zwierząt będzie oddana do użytku w 2024 r.

Przed uruchomieniem elektronicznej książki leczenia, w 2023 roku na podstawie danych pozyskanych od terenowych jednostek Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie przeciwdrobnoustrojowych produktów leczniczych stosowanych u zwierząt na poziomie gospodarstw zostanie opracowana strategia ograniczenia stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych. Będą w niej określone cele oraz przypisane im działania i metody zmierzające do osiągnięcia ograniczenia stosowania u zwierząt gospodarskich środków przeciwdrobnoustrojowych. Po uzyskaniu pełnej funkcjonalności elektronicznej książki leczenia zwierząt zostanie dokonana analiza założonych w strategii celów i działań. Równolegle do ww. prac trwają prace nad krajowymi przepisami prawnymi umożliwiającymi stosowanie wyżej opisanych rozwiązań oraz działania mające na celu podniesienie wiedzy i świadomości wśród zainteresowanych stron. Podkreślić również należy, że już teraz prowadzone są działania przeciw narastaniu oporności na środki

przeciwdrobnoustrojowe stosowane w weterynarii, na podstawie danych z obrotu hurtowego środków przeciwdrobnoustrojowych.

Rozwiązania w tym zakresie były projektowane w oparciu o metody cyfrowe i doświadczenia m.in. Włoch, gdzie wprowadzenie takiego rejestru, już w pierwszym roku przyczyniło się do ograniczenia stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych;

Źródłem finansowania eKZL są środki z PO Polska Cyfrowa 2014-2020, które do roku 2023 będą do wykorzystania na projekt "System informatyczny Inspekcji Weterynaryjnej IW-SYSTEM (eKZL jest jednym z modułów projektu, na który przeznaczono 7500 000 zł.).

Informacje z eKZL automatycznie będą włączane do tzw łańcucha żywnościowego, co oznacza, że dane będą widoczne od momentu zastosowania leku do uboju zwierzęcia.

3) Poza planowanymi w PS WPR działaniami z zakresu transferu wiedzy – realizowane są szkolenia dla lekarzy weterynarii – praktyków przez Krajową Izbę Lekarzy Weterynarii oraz w zakresie przepisów prawa przez Powiatowe Inspektoraty Weterynarii. Planuje się przeszkolić wszystkich lekarzy weterynarii w liczbie ok. 13 500 a także ok. 2000 studentów weterynarii i 3000 doradców rolniczych. Środki pochodzić będą z pomocy twchnicznej PROW 2014-2020 a projekt będzie realizowany w ramach KSOW.

Planowane jest także stworzenie strony internetowej z platformą wiedzy i wymiany informacji dla lekarzy weterynarii i rolników. Realizowane są także szkolenia dla rolników w zakresie metod bioasekuracji, poprawy warunków życia zwierząt gospodarskich oraz znaczenia higieny w produkcji zwierzęcej.

Istotnym elementem, który ma duży wpływ na postrzeganie przez producentów zasad bezpieczeństwa produkcji żywności jest wiedza i świadomość konsumentów. Dlatego także poza Planem proponuje się intensyfikację działań zwiększających wiedzę konsumentów o kupowanych produktach.

Obecnie Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR) testowo wdraża projekt dotyczący paszportyzacji żywności. Celem projektu, jest zapewnienie na etykiecie odpowiednich informacji, umożliwiających konsumentom uzyskanie informacji o pochodzeniu produktu i stosowanych przy jego wytworzeniu metod. W oparciu o wyniki pilotażu takie rozwiązanie zostanie wdrożone w większej skali, jako obowiązkowa forma etykietowania produktów żywnościowych. Będą także intensyfikowane działania informacyjno-edukacyjne z wykorzystaniem instrumentów cyfrowych np. internetowych platform społecznościowych.

Tak zaplanowane działania powinny w okresie do 2030 roku osiągnąć wyznaczony dla Polski cel redukcyjny – ograniczenie o 10% stosowania antybiotyków.

Grupa Ekspertów ds. Oporności na Środki Przeciwdrobnoustrojowe, do której zadań należy przygotowanie stanowisk, opinii, polityk, strategii i propozycji rozwiązań dotyczących oporności na środki planuje przygotowanie do końca 2022 r. projektu Programu działań w zakresie zdrowia zwierząt w celu zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe.

[1]Na poziomie krajowym planowane jest podjęcie prac legislacyjnych w celu wdrożenia nowych rozporządzeń UE dotyczących leków weterynaryjnych i pasz leczniczych.

3.9 Uproszczenie i zmniejszenie obciążeń administracyjnych

Plan strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej przyczyni się do usprawnienia administracji publicznej działającej na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich oraz optymalizacji kosztów jej funkcjonowania jak także zmniejszenia obciążeń administracyjnych i kosztów działania beneficjentów Planu. Przy konstruowaniu przepisów krajowych brany będzie pod uwagę postulat zmniejszenia obciążeń administracyjnych dla wnioskodawców/ beneficjentów, bez uszczerbku w zakresie naruszania przepisów czy też jakości projektów finansowanych w ramach poszczególnych interwencji.

W trakcie realizacji Planu strategicznego planuje się na bieżąco dokonywanie analizy obciążeń administracyjnych nałożonych na beneficjentów i w razie konieczności podjęcie działań mających na celu dalszą ich redukcję.

Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w zakresie wprowadzonych uproszczeń i zmniejszenia obciążeń administracyjnych przewiduje między innymi:

1. Wspólne definicje dla wszystkich interwencji zawartych w Planie.

Ujednolicenie definicji stosowanych na potrzeby wszystkich interwencji wpłynie na przejrzystość krajowych przepisów prawa oraz reguł przyznawania i wypłaty pomocy, podniesie zaufanie obywateli do organów administracji publicznej, pozwoli wykorzystywać w postępowaniach w sprawie przyznania pomocy tożsame informacje z różnych systemów teleinformatycznych, ograniczyć skalę kontroli/wizyt w miejscu realizacji operacji.

2. Ukształtowanie krajowych podstaw realizacji planu strategicznego w sposób bardziej spójny.

Przewiduje się szersze niż dotychczas wykorzystanie wytycznych Instytucji Zarządzającej jako miejsca określania wymogów mających zastosowanie przy realizacji planu strategicznego. Pozwoli to uprościć system realizacji planu strategicznego, zapewnić lepsze zrozumienie przed podmioty zobowiązane do stosowania wytycznych zasad jego realizacji oraz na elastyczne podejście do wprowadzania niezbędnych zmian.

3. System bezwnioskowy w przypadku interwencji dotyczących pomocy do zwierząt (przyznanie płatności do owiec i kóz).

Zmniejszenie obciążenia administracyjnego zarówno po stronie ARiMR jak i po stronie rolnika. Kontynuacja tego rozwiązania powoduje, że rolnicy nie będą musieli wraz z wnioskiem podawać numerów identyfikacyjnych ww. zwierząt, co wyeliminuje ewentualne błędy popełniane przez rolników. ARiMR posiada stosowny mechanizm w systemie IT, więc zmniejszą się koszty administracyjne związane z budową części systemu IT dot. ww. interwencji.

4. Szerokie wykorzystanie możliwości udzielania pomocy w oparciu o uproszczone formy kosztów (koszty *jednostkowe, płatności ryczałtowe i stawki ryczałtowe).*

Określenie kosztów realizacji operacji, które mogą być finansowane w oparciu np. o standardowe stawki jednostkowe zapewnia szybki mechanizm oceny inwestycji i wypłaty pomocy. Rozwiązanie uprości i przyspieszy proces przyznania i wypłaty pomocy.

5. Intensyfikacja działań w obszarze interoperatywności podmiotów, realizujących zadania publiczne.

Usprawnienie i przyspieszenie wymiany danych i dostępu do rejestrów publicznych, w celu zmniejszenia obciążeń dla wnioskodawców/beneficjentów, poprzez stworzenie możliwości weryfikacji określonych danych bezpośrednio przez agencję płatniczą, bez konieczności składania dokumentów przez podmioty ubiegające się o przyznanie pomocy/płatność.

6. Elektroniczne formularze wniosków o przyznanie pomocy/płatności dla interwencji Planu.

Dzięki aplikacji (elektroniczne formularze wniosków), wnioskodawca/ beneficjent będzie mógł złożyć wnioski w formie elektronicznej. Wykorzystanie aplikacji znacząco zmniejszy obciążenia administracyjne dla agencji płatniczej (etap wprowadzania danych, kontroli kompletności) i wpływa korzystnie na skrócenie czasu rozpatrzenia wniosku a także jego kompletność. Ułatwienie dla wnioskodawców/ beneficjentów poprzez skrócenie czasu na złożenie wniosku oraz zmniejszenie błędów we wnioskach.

W przypadku wniosków o przyznanie płatności w ramach wniosku geoprzestrzennego (interwencje w formie płatności bezpośrednich oraz niektóre interwencje w ramach II filaru WPR) pojedyncze wnioski będą personalizowane i wstępnie wypełnione danymi z Systemu Identyfikacji Działek Rolnych (LPIS), na podstawie wniosku z roku poprzedniego.

Rolnik będzie miał dostęp do danych z bazy LPIS w zakresie alfanumerycznych informacji o działkach referencyjnych (np. powierzchni całkowitej działki referencyjnej, maksymalnego kwalifikowanego obszaru do płatności BISS) oraz w zakresie elementów graficznych wektorowych) np. pokrycia terenu, potencjalnych trwałych użytkach zielonych, obszarach chronionych, obszarach specjalnych, elementów krajobrazu.

Do wstępnego wypełniania wniosku nie są wykorzystywane inne rodzaje danych. Rolnik podczas wypełniania wniosku ma jednak możliwość dostępu do danych z Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt.

Aplikacja umożliwiająca złożenie wniosku o przyznanie płatności drogą elektroniczną, na bieżąco „monitoruje" poprawność wypełniania danych poprzez wyświetlanie komunikatów o stwierdzonych brakach lub błędach, które wymagają poprawy np. komunikaty dotyczące:

- kontroli krzyżowej,
- rozbieżności pomiędzy powierzchnią deklarowaną uprawy wynikającą z geometrii a danymi alfanumerycznymi,
- rozbieżności we wnioskowanych płatnościach pomiędzy zakładką WNIOSEK a zakładką MAPA, braki w deklaracjach.
- nachodzenia na siebie elementów,
- stwierdzonych przedeklarowań powierzchni zidentyfikowanych w poprzedniej kampanii.

Będzie również możliwość podglądu deklaracji z poprzednich lat.

W przypadku konieczności wprowadzenia korekty w pojedynczym wniosku, w każdej chwili będzie możliwość wycofania lub wprowadzania zmian w już złożonych wnioskach, pod warunkiem, że beneficjent nie został poinformowany o zamiarze przeprowadzenia kontroli na miejscu.

Na nowym wniosku, który będzie wypełniony danymi z ostatniej wersji wniosku (która została wcześniej wysłana do agencji płatniczej), rolnik ma możliwość zmiany/poprawy/wycofania danych, niezależnie czy będzie to poprawa granic upraw, dodanie/usunięcie działki referencyjnej. Powyższe funkcjonalności mają również zastosowanie do zastępowania lub wycofywania zwierząt wcześniej zgłoszonych do płatności.

7. Elektroniczny formularz wniosku o wpis do ewidencji producentów w celu uzyskania wpisu lub aktualizacji danych producenta.

Dzięki wdrożeniu aplikacji, rolnik będzie miał możliwość elektronicznego złożenia wniosku o wpis do ewidencji producentów oraz będzie miał zapewniony stały dostęp do swoich danych. Dane, które zostaną dostarczone do Agencji będą już wstępnie zweryfikowane, nie będzie konieczności manualnego ich wprowadzania, tradycyjnej archiwizacji oraz ponoszenia kosztów związanych z prowadzeniem korespondencji. Proces ten wpłynie również skutecznie na czas wpisu i aktualizacji danych.

8. Umożliwienie oraz udostępnienie w aplikacji Portal Usług Elektronicznych – ePUE

- **wydania przez agencję płatniczą i elektronicznego odbioru przez wnioskodawcę pism, wezwań, decyzji/umów;**
- **przeglądu stanu realizacji płatności;**
- **wymiany korespondencji dwukierunkowej (rolnik, ARiMR);**
- **statusów spraw w systemach dziedzinowych wskazujących na proces obsługi, udostępnianie pism, wezwań, decyzji.**

Możliwość elektronicznego wydawania stronie postępowania (wnioskodawcy) przez agencję płatniczą w aplikacji ePUE w wersji elektronicznej pism, wezwań, decyzji/umów skraca czas na wydanie dokumentów bez oczekiwania na standardową obsługę poczty, przyczyniając się również do skrócenia czasu prowadzonego postępowania przez agencję płatniczą. Jednocześnie zmniejszy koszty prowadzenia postępowania z uwagi na ograniczenie korzystania z usług pocztowych. Bieżący przegląd przez beneficjenta stanu realizacji płatności w ramach pozytywnie rozpatrzonych wniosków oraz dwukierunkowa wymiana pomiędzy rolnikiem a agencją płatniczą, pozwoli na ograniczenie kontaktu beneficjenta z agencją płatniczą.

9. Mobilna ARiMR-aplikacja umożliwiająca przesyłanie dokumentów i zdjęć działek/dokumentów bez konieczności wizyty w agencji płatniczej.

Dzięki aplikacji, rolnik może wykonać i przesyłać geotagowane zdjęcia działek i/lub dokumentów, tabliczek znamionowych, maszyn potrzebnych do rozpatrzenia konkretnej sprawy bez wizyty w agencji płatniczej. Taka forma komunikacji z agencją pozwoli na dostarczenie dowodu w sprawie i zaoszczędzi czas zarówno po stronie administracji, jaki i rolnika. Wpłynie znacząco na skrócenie czasu obsługwniosków.

10. Wdrożenie w ARiMR nowego systemu finansowo-księgowego ERP z zaimplementowanymi nowoczesnymi rozwiązaniami informatycznymi umożliwiającymi ewidencję księgową zdarzeń gospodarczych, realizację płatności i rozliczeń finansowych w ramach wspólnej polityki rolnej finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) na rzecz beneficjentów pomocy unijnej w oparciu o dokumenty finansowo - księgowe przekazywane z systemów dziedzinowych wyłącznie drogą elektroniczną w określonych strukturach logicznych e-dokumentu.

Zastosowanie w nowym systemie finansowo-księgowym ERP elektronicznego obiegu dokumentów w określonych strukturach logicznych e-dokumentu oraz optymalizacja procesów finansowo-księgowych, a także możliwość elastycznego i szybkiego dostosowania do zmian prawodawstwa unijnego i krajowego znacząco usprawni proces realizacji płatności dla beneficjentów pomocy oraz proces rozliczeń finansowych.

11. Wykorzystanie SI Hurtowania Danych wraz z Business Intelligence (HD BI) do sprawozdawczości w zakresie realizowanych przez ARiMR interwencji.

Zmniejszenie obciążenia administracyjnego po stronie ARiMR poprzez zautomatyzowane monitorowanie realizacji celów dla poszczególnych interwencji. Możliwości analityczne HD BI pozwolą instytucjom na sprawne pozyskanie danych sprawozdawczych.

12. Wdrożenie Centralnego Systemu Obsługi Beneficjentów (CSOB).

Wdrożenie CSOB pozwoli na sprawną budowę kompleksowych usług cyfrowych procesów back office obsługi interwencji Planu Strategicznego. Zmniejszone zostaną obciążenia finansowe związane z koniecznością modyfikacji systemu na skutek zmieniających się przepisów prawa. Przedmiotowy system IT usprawni obsługę wniosków oraz zapewni automatyczne kontrole krzyżowe.

13. Elektroniczne formularze dokumentów w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Pozwoli to na zmniejszenie obciążeń administracyjnych po stronie posiadaczy zwierząt – zgłoszenia w zakresie IRZ będą dostarczane w wersji elektronicznej bez konieczności wizyty w agencji płatniczej. Taka forma komunikacji ułatwi realizację obowiązków w terminach wynikających z przepisów prawa poprzez skrócenie czasu od zdarzenia do powiadomienia agencji o tym fakcie. Dodatkowo posiadacze zwierząt mając dostęp do danych o swojej siedzibie stada i zwierzętach w stadzie, będą mieli możliwość pełnej kontroli nad procesem zarządzania stadem w obszarze identyfikacji i rejestracji zwierząt, co usprawni proces aplikowania o pomoc w ramach interwencji Planu. Zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla rolników i agencji płatniczej.

14. Upublicznienie harmonogramu naborów wniosków.

Upublicznienie harmonogramu naborów wniosków przyczyni się do lepszego zaplanowania oraz przygotowania dokumentów przez wnioskodawców/ beneficjentów.

3.10 Warunkowość

3.10.1 Główna kwestia: Zmiana klimatu (jej łagodzenie i przystosowanie się do niej)

3.10.1.1 Norma GAEC 1: Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych

3.10.1.1.1 Podsumowanie obowiązku prowadzenia gospodarstwa rolnego (np. system uprzedniego zezwolenia i obowiązek restrukturyzacji)

Udział trwałych użytków zielonych (TUZ) w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju nie może się zmniejszyć o więcej procent niż określono w przepisach unijnych w stosunku do roku referencyjnego 2018.

W przypadku zmniejszenia wskaźnika TUZ o procent większy niż określony w przepisach unijnych, przekształcanie trwałych użytków zielonych jest niedopuszczalne, a rolnicy, którzy przekształcili trwałe użytki zielone, będą zobowiązani do przywrócenia określonej powierzchni gruntu w TUZ lub odtworzenia TUZ na innym gruncie.

3.10.1.1.2 Zakres terytorialny (krajowy, regionalny, na poziomie gospodarstwa, na poziomie grupy gospodarstw)

na poziomie krajowym

3.10.1.1.3 Wartość wskaźnika referencyjnego (w tym metoda obliczania)

Wskaźnik **18.33**

Wyjaśnienie

2 615 978,36 ha TUZ / 14 270 946,21 ha użytków rolnych x 100% = 18,33%

3.10.1.1.4 Rodzaj odnośnych rolników (wszyscy rolnicy posiadający trwałe użytki zielone)

Rolnicy podlegający warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, którzy posiadają w swoim gospodarstwie TUZ lub którzy przekształcili TUZ.

3.10.1.1.5 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC

Trwałe użytki zielone w dużym stopniu przyczyniają się do ochrony zasobów węgla, a także ochrony gleby, zwiększenia pochłaniania dwutlenku węgla oraz zachowania różnorodności biologicznej.

3.10.1.2 Norma GAEC 2: Ochrona torfowisk i terenów podmokłych

3.10.1.2.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych

Na wyznaczonych obszarach podmokłych i torfowiskach rolnicy są zobowiązani przestrzegać wymogów, tj.:

Na trwałych użytkach zielonych:

- zakaz przekształcania lub zaorywania (dopuszcza się wykonanie zabiegu renowacji z zastosowaniem płytkiej uprawy gleby i podsiewu nie częściej niż raz na 4 lata);
- zakaz wydobywania torfu;
- zakaz budowy nowych rowów i instalacji drenujących do odwadniania/odprowadzania wody z terenu.

Na gruntach ornych:

- zakaz budowy nowych rowów i instalacji drenujących do odwadniania/odprowadzania wody z terenu;
- zakaz orania,
- zakaz wydobywania torfu.

3.10.1.2.2 Rok zastosowania normy GAEC

Proszę wybrać rok: **2025**

Uzasadnienie

Celem normy GAEC 2 jest ochrona gleb najbogatszych w węgiel, poprzez ochronę terenów podmokłych i torfowisk, należących do najbardziej istotnych rezerwuarów węgla oraz mających kluczowe znaczenie dla zapobiegania zmianom klimatycznym i łagodzenia ich skutków.

W procesie wyznaczania gruntów objętych GAEC 2 za definicję torfowiska przyjęto rodzaj mokradeł, w których z uwagi na warunki wilgotnościowe związane z wysokim poziomem wód gruntowych następuje nagromadzenie się torfu z rozkładających się roślin, a mineralizacja materii organicznej jest ograniczona. Aby zapewnić właściwą ochronę zasobów węgla zdeponowanych w glebach torfowych na użytkach rolnych, w procesie wyznaczania gruntów objętych GAEC 2 jako dwa kryteria kwalifikacji gleb organicznych określone zostały: zawartość materii organicznej w glebie oraz miąższość warstwy organicznej. Aby zapewnić ochronę gleb o największych zasobach węgla, normą GAEC 2 objęto gleby organiczne o zawartości materii organicznej co najmniej 40% suchej masy gleby w warstwie o miąższości co najmniej 40 cm.

Do wyznaczenia map mokradeł nietorfowych objętych GAEC 2 wykorzystano dane o położeniu mokradeł i terenów podmokłych znajdujących się w bazie danych BDOT10K (Baza Danych Obiektów Topograficznych) prowadzonej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii, zawierającej przestrzenną lokalizację obiektów topograficznych.

Biorąc pod uwagę charakter i złożoność prac polegających na prowadzeniu badań terenowych norma ta zacznie obowiązywać od 2025 r.

3.10.1.2.3 Zakres terytorialny i wyznaczony obszar

Cały kraj. Rolnicy zobowiązani do przestrzegania warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, którzy w swoim gospodarstwie będą posiadali grunty wyznaczone jako obszary podmokłe i torfowiska. Szacuje się, że powierzchnia terenów objętych normą GAEC 2 wyniesie ok. 399,9 tys. ha.

3.10.1.2.4 Rodzaj odnośnych rolników

Rolnicy podlegający warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, posiadający w swoim gospodarstwie wyznaczone obszary podmokłe i torfowiska.

3.10.1.2.5 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC

Utrzymanie obszarów podmokłych i torfowisk w celu magazynowania węgla w glebie i zapobiegania emisji dwutlenku węgla do atmosfery.

3.10.1.2.6 Indication of the requirements for which payments will be provided, if any

Na wyznaczonych w ramach GAEC 2 obszarach podmokłych i torfowiskach rolnicy są zobowiązani przestrzegać wymogów, tj.:

Na trwałych użytkach zielonych:

- zakaz przekształcania lub zaorywania (dopuszcza się wykonanie zabiegu renowacji z zastosowaniem płytkiej uprawy gleby i podsiewu nie częściej niż raz na 4 lata);
- zakaz wydobywania torfu;
- zakaz budowy nowych rowów i instalacji drenujących do odwadniania/odprowadzania wody z terenu.

Płatności za realizację w/w wymogów będą przyznawane w ramach interwencji I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo. Wariant 1. Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na trwałych użytkach zielonych.

Na gruntach ornych:

- zakaz budowy nowych rowów i instalacji drenujących do odwadniania/odprowadzania wody z terenu;
- zakaz orania,
- zakaz wydobywania torfu.

Płatności za realizację w/w wymogów będą przyznawane w ramach interwencji I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo. Wariant 2. Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach ornych.

3.10.1.3 Norma GAEC 3: Zakaz wypalania ściernisk, chyba że odbywa się to ze względów związanych ze zdrowiem roślin

3.10.1.3.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych

Zakaz wypalania gruntów rolnych, z wyjątkiem punktowego wypalania roślin, części roślin lub resztek pożniwnych ze względów związanych ze zdrowiem roślin.

W przypadku stwierdzenia wypalania na gruntach rolnych powstałych na skutek zalecenia inspektora Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa mającego na celu niszczenie chorób kwarantannowych roślin czy działania siły wyższej lub okoliczności nadzwyczajnych takich jak poważna klęska żywiołowa w dużym stopniu dotykająca grunty rolne gospodarstwa, sytuacja taka nie będzie traktowana jako niespełnienie normy.

Niezależnie od zalecenia inspektora Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, rolnik może zdecydować o punktowym wypalaniu ze względów związanych ze zdrowiem roślin. Punktowe wypalanie można zastosować w szczególności do spalenia na polu łętów ziemniaka (np. w przypadku wykrycia w bulwach ziemniaka bakterii Clavibacter sepedonicus, Ralstonia solanacearum); roślin pomidora porażonych przez Tomato brown rugose fruit virus; materiału szkółkarskiego (drzewka i krzewy owocowe, ozdobne) porażonego przez Regulowane Agrofagi Niekwarantannowe (RAN); w przypadku występowania agrofaga niekwarantannowego (np. Cydalima perspectalis), gdzie utrudnione jest zwalczanie dostępnymi środkami ochrony roślin lub przy braku takiej możliwości; w przypadku występowania kwarantannowych roślin pasożytniczych w niewielkim nasileniu; może też dotyczyć wypalania chwastów w przypadku braku możliwości ich zniszczenia innymi metodami, np. przy wystąpieniu silnej odporności populacji konkretnego gatunku chwastu na herbicydy bądź braku możliwości chemicznego zwalczenia na skutek braku zalecanych substancji czynnych.

3.10.1.3.2 Zakres terytorialny

Wszystkie użytki rolne podlegające warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych.

3.10.1.3.3 Rodzaj odnośnych rolników

Wszyscy rolnicy podlegający warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych.

3.10.1.3.4 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC

Utrzymanie poziomu materii organicznej gleby i zapobieganie bezpośrednim emisjom dwutlenku węgla i pyłu drobnego (PM 2.5) do atmosfery.

3.10.2 Główna kwestia: Woda

3.10.2.1 Norma GAEC 4: Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych

3.10.2.1.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych

Zakaz stosowania nawozów oraz środków ochrony roślin na gruntach rolnych w pobliżu wód powierzchniowych w odległości wynoszącej co najmniej 3 m.

3.10.2.1.2 Minimalna szerokość stref buforowych (w m)

3.10.2.1.3 Zakres terytorialny, w tym określenie cieków wodnych

Wszystkie użytki rolne sąsiadujące z wodami powierzchniowymi i podlegające warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych.

Definicja wód powierzchniowych, których dotyczy norma DKR 4: rowy o szerokości powyżej 5 m liczonej na wysokości górnej krawędzi brzegu rowu, jeziora i zbiorniki wodne, cieki naturalne, kanały, ujęcia wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne, obszary morskiego pasa nadbrzeżnego.

Wskazane rodzaje wód powierzchniowych są zgodne z przepisami prawa krajowego, wdrażającymi przepisy dyrektywy azotanowej 91/676/EWG tj. Programem działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, w ramach których obowiązuje zakaz stosowania nawozów azotowych na gruntach rolnych w odległościach wynoszących co do zasady 5, 10 lub 20 m.

3.10.2.1.4 Rodzaj odnośnych rolników

Rolnicy podlegający warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia *w* sprawie planów strategicznych oraz posiadający użytki rolne położone w sąsiedztwie wód powierzchniowych.

3.10.2.1.5 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC

Zmniejszenie zanieczyszczenia wód, w szczególności nawozami i środkami ochrony roślin pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Poprawa jakości wód i ochrona wód przed eutrofizacją.

3.10.3 Główna kwestia: gleba (ochrona i jakość)

3.10.3.1 Norma GAEC 5: Zarządzanie orką, przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu

3.10.3.1.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych

- Grunty orne położone na stokach o nachyleniu ≥ 14% uznaje się za utrzymywane zgodnie z normami, jeżeli gruntów tych:

1) nie wykorzystuje się pod uprawę roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku;

2) nie utrzymuje się jako ugór czarny w okresie jesienno-zimowym (od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego).

- Na gruntach ornych, położonych na stokach o nachyleniu ≥ 14%, wykorzystywanych pod uprawę roślin wieloletnich oraz w uprawach trwałych (sady – drzewa owocowe) położonych na tych stokach - utrzymuje się okrywę roślinną lub ściółkę w międzyrzędziach.

3.10.3.1.2 Zakres terytorialny (uwzględniając obszary zagrożone erozją i nachylenie terenu)

Grunty orne i uprawy trwałe (sady – drzewa owocowe), położone na stokach o nachyleniu ≥ 14% i podlegające warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych.

3.10.3.1.3 Rodzaj odnośnych rolników

Rolnicy podlegający warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, posiadający w swoim gospodarstwie grunty orne i uprawy trwałe (sady – drzewa owocowe), położone na stokach o nachyleniu ≥ 14%.

3.10.3.1.4 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC

Proponowane praktyki na zboczach o nachyleniu ≥ 14% ograniczą zjawiska erozji gleb oraz procesów towarzyszących – transportu składników nawozowych i zanieczyszczenia wód związkami biogennymi, utraty materii organicznej gleb zagrożonych erozją, zamulania dróg, poboczy oraz cieków wodnych.

Obniżenie kryterium spadku z 20 do 14% wpisuje się w znaczne podwyższenie celu normy, tj. podwyższenie ochrony gruntów ornych przed erozją.

3.10.3.2 Norma GAEC 6: Minimalne pokrycie gleby, aby uniknąć pozostawienia gleby niepokrytej roślinnością w najbardziej newralgicznym(-ych) okresie(-ach)

3.10.3.2.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych (z uwzględnieniem odnośnego okresu)

Na powierzchni stanowiącej co najmniej 80% gruntów ornych, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego utrzymuje się okrywę ochronną gleby od dnia zbioru plonu głównego do dnia 15 października. Jako spełnienie wymogów normy uznaje się m.in.: okrywę roślinną (trawy na gruntach ornych, międzyplony, wsiewki, rośliny bobowate drobnonasienne oraz ich mieszanki z trawami, uprawy główne znajdujące się do 15 października na polu), pozostawienie ścierniska, grunty pokryte resztkami pożniwnymi oraz samosiewami zebranej uprawy, mulczem.

W okresie od dnia zbioru plonu głównego do dnia 15 października dopuszcza się niezbędną przerwę na wykonanie zabiegów agrotechnicznych, lecz nie dłuższą niż 4-tygodniową, związaną z wysiewem kolejnej rośliny.

W uprawach trwałych (sady - drzewa owocowe) utrzymuje się okrywę ochronną gleby w międzyrzędziach w okresie od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego.

3.10.3.2.2 Zakres terytorialny

Grunty orne i uprawy trwałe (sady - drzewa owocowe), podlegające warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych.

3.10.3.2.3 Rodzaj odnośnych rolników

Rolnicy posiadający w swoim gospodarstwie grunty orne i uprawy trwałe (sady - drzewa owocowe), i podlegający warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych.

3.10.3.2.4 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC

Utrzymanie okrywy ochronnej gleby we wskazanym okresie przyczynia się do ochrony gleby przed erozją i utratą materii organicznej gleby. Ponadto wpływa ona także na ograniczenie spływu nawozów i związków biogennych do wód, przez co ogranicza ich zanieczyszczenie.

3.10.3.3 Norma GAEC 7: Płodozmian na gruntach ornych, z wyjątkiem upraw rosnących pod wodą

3.10.3.3.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych służącej zmianowaniu upraw

W roku 2023 nie stosuje się praktyki służącej zmianowaniu upraw.

Gospodarstwa powyżej 10 ha gruntów ornych zobowiązane są do:

Prowadzenia upraw na powierzchni co najmniej 40% gruntów ornych w taki sposób, aby na każdej działce rolnej, na tych gruntach, w porównaniu z rokiem poprzednim, była prowadzona inna uprawa w plonie głównym.

Powyższe obowiązki uznaje się za spełnione na danej działce rolnej w przypadku wprowadzenia po zbiorze plonu głównego międzyplonu (ozimego lub ścierniskowego lub wsiewki śródplonowej), z okresem utrzymania międzyplonu ścierniskowego przez co najmniej 8 tygodni od terminu wysiewu, a w przypadku wsiewki śródplonowej - przez co najmniej 8 tygodni od terminu zbioru uprawy w plonie głównym.

Jednocześnie, na wszystkich gruntach ornych w gospodarstwie, taka sama uprawa w plonie głównym nie może być prowadzona dłużej niż 3 lata.

Powyższe zasady nie obowiązują w przypadku upraw korzystnie wpływających na poprawę i zachowanie potencjału gleby, takich jak: rośliny bobowate, trawy i inne zielne rośliny pastewne, mieszanki bobowatych drobnonasiennych z trawami, grunty ugorowane oraz uprawy wieloletnie.

Z wdrażania normy wyłączone są gospodarstwa:

- w których więcej niż 75% GO jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, uprawy roślin strączkowych lub ugorowanych lub stanowi sumę powyższych,
- w których więcej niż 75% UR stanowi TUZ lub jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, lub stanowi sumę powyższych.

Powyższe zasady odnośnie zmianowania nie obowiązują w przypadku uprawy kukurydzy nasiennej.

3.10.3.3.2 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych służącej dywersyfikacji upraw

W roku 2023 nie stosuje się praktyki służącej dywersyfikacji upraw.

Stosuje się jako alternatywną do obowiązku zmianowania praktykę dywersyfikacji upraw z tym, że gospodarstwa:

- powyżej 10 ha do 30 ha gruntów ornych - zobowiązane są do prowadzenia co najmniej 2 różnych upraw na gruntach ornych, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 75% gruntów ornych;
- powyżej 30 ha gruntów ornych - zobowiązane są do prowadzenia co najmniej 3 różnych upraw na gruntach ornych, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 75% gruntów ornych, a dwie uprawy główne łącznie nie mogą zajmować więcej niż 95% gruntów ornych.

Za odrębną uprawę uznaje się:

- rodzaj w klasyfikacji botanicznej upraw,
- formę jarą i ozimą tego samego rodzaju,
- gatunek z rodzin kapustowatych (Brassicaceae), psiankowatych (Solanaceae) i dyniowatych (Cucurbitaceae),
- grunt ugorowany,
- trawę lub inne pastewne rośliny zielne.

Z wdrażania normy wyłączone są gospodarstwa:

- w których więcej niż 75% GO jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, uprawy roślin strączkowych lub ugorowanych lub stanowi sumę powyższych,
- w których więcej niż 75% UR stanowi TUZ lub jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, lub stanowi sumę powyższych.

3.10.3.3.3 Zakres terytorialny

Grunty orne podlegające warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, z wyłączeniem gospodarstw do 10 ha gruntów ornych.

3.10.3.3.4 Rodzaj odnośnych rolników

☐Wszyscy rolnicy, którzy dysponują gruntami ornymi (bez wyłączeń)

☑Mające zastosowanie wyłączenia

o powierzchni gruntów ornych do 10 ha (załącznik III przypis 5 pkt 1 lit. c))

w przypadku których więcej niż 75 % kwalifikującej się powierzchni użytków rolnych jest trwałymi użytkami zielonymi (załącznik III przypis pkt 1 lit. b))

w przypadku których więcej niż 75 % gruntów ornych jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, jest ugorowanych, jest wykorzystywanych do uprawy roślin strączkowych lub jest objętych połączeniem tych zastosowań (załącznik III przypis pkt 1 lit. a))

3.10.3.3.5 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC (w szczególności jeżeli państwo członkowskie wybrało dywersyfikację upraw)

Wdrożenie normy w proponowanej formie będzie mieć pozytywny wpływ na utrzymanie żyzności i jakości gleb poprzez racjonalną gospodarkę glebową materią organiczną oraz wspieranie efektywnego zarządzania składnikami pokarmowymi. Ponadto, wpłynie na ograniczenie presji chorób i szkodników powiązanej z upraszczaniem płodozmianu i w efekcie skutkować może zmniejszeniem zużycia środków ochrony roślin.

3.10.4 Główna kwestia: Różnorodność biologiczna i krajobraz (ochrona i jakość)

3.10.4.1 Norma GAEC 8: Zachowanie elementów krajobrazu. Zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych. Fakultatywnie – środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków roślin

3.10.4.1.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych

Norma w zakresie minimalnego udziału:

☐Co najmniej 4 % gruntów ornych na poziomie gospodarstwa przeznaczonych na obszary i elementy nieprodukcyjne, w tym grunty ugorowane.

☐Co najmniej 3 % gruntów ornych na poziomie gospodarstwa przeznaczonych na obszary i elementy nieprodukcyjne, w tym grunty ugorowane w przypadku, gdy rolnik zobowiązuje się przeznaczyć co najmniej 7 % swoich gruntów ornych na obszary lub elementy nieprodukcyjne, w tym grunty ugorowane, w ramach bardziej zaawansowanego ekoschematu zgodnie z art. 31 ust. 5a.

☐Co najmniej 7 % gruntów ornych na poziomie gospodarstwa przeznaczonych na obszary i elementy nieprodukcyjne, w tym grunty ugorowane oraz międzyplony lub uprawy wiążące azot, uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin, z czego 3 % stanowią obszary i elementy nieprodukcyjne, w tym grunty ugorowane. W odniesieniu do międzyplonów państwa członkowskie stosują współczynnik ważenia 0,3.

Wykaz elementów (orientacyjny wykaz elementów i obszarów nieprodukcyjnych kwalifikujących się do obliczania minimalnego udziału)

☐Strefy buforowe

☐Kopce kamieni

☐elementy charakterystyczne dla kultury

☐Rowy

☐Miedze śródpolne, działki rolne lub strefy buforowe działek

☐Żywopłoty, pojedyncze drzewa, grupy drzew lub rzędy drzew

☐Grunty ugorowane

☐Pozostałe

☐Małe stawy

☐Małe tereny podmokłe

☐Kamienne mury

☐Strumienie

☐Tarasy

Wykaz elementów (do zachowania)

- Małe stawy
- Pozostałe
- Rowy

Zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych (obowiązkowo)

Na użytkach rolnych obowiązuje zakaz przycinania drzew i żywopłotów (z wyłączeniem wierzb, drzew owocowych i zagajników o krótkiej rotacji) w okresie lęgowym ptaków, tj. od dnia 15 kwietnia do dnia 31 lipca.

Środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków roślin

-

3.10.4.1.2 Zakres terytorialny (dotyczy normy „minimalnego udziału”)

Grunty orne podlegające warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych**.**

3.10.4.1.3 Rodzaj odnośnych rolników

☑Wszyscy rolnicy, którzy dysponują gruntami ornymi (bez wyłączeń)
☐Mające zastosowanie wyłączenia
☐Nie dotyczy

3.10.4.1.4 Wyjaśnienie wkładu w realizację głównego celu praktyki/normy

Wymienione wyżej praktyki są ważnym elementem polityki zrównoważonego rozwoju, przyczyniającym się do wzmocnienia sieci siedlisk przyrodniczych, płatów i korytarzy ekologicznych, a przez to – zwiększenia różnorodności gatunkowej roślin i zwierząt. Bezpośrednio przyczyniają się do poprawy różnorodności biologicznej poprzez zachowanie i utrzymanie wskazanych elementów krajobrazu, a także poprzez określenie okresu przycinania drzew i krzewów w okresie lęgowym ptaków w gospodarstwach rolnych.

3.10.4.2 Norma GAEC 9: Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000.

3.10.4.2.1 Streszczenie praktyki gospodarstw rolnych

Rolnicy są zobowiązani do przestrzegania zakazu przekształcania lub zaorywania wyznaczonych cennych trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000.

Cenne trwałe użytki zielone zostaną wyznaczone na obszarach Natura 2000, w oparciu o inwentaryzacje przeprowadzane przez organ właściwy do wdrożenia przepisów dyrektywy ptasiej (2009/147/WE) i siedliskowej (92/43/EWG) - w ramach opracowywania planów zadań ochronnych (PZO) i planów ochrony (PO) dla poszczególnych obszarów Natura 2000 oraz dodatkowych wyznaczeń na obszarach Natura 2000 dla których nie zostały jeszcze opracowane dokumenty planistyczne.

W PZO i PO zostały wskazane działania ochronne przyporządkowane do różnych przedmiotów ochrony, tzn. właściwych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt objętych ochroną. Pewne wskazane w PZO i PO zadania dotyczące np. zachowania siedlisk przyrodniczych na trwałych użytkach zielonych, czy koszenia trwałych użytków zielonych są właściwe dla siedlisk położonych na trwałych użytkach zielonych. Dlatego też proponuje się, aby analogicznie jak w ramach płatności za zazielenienie, za cenne przyrodniczo zostały uznane siedliska przyrodnicze, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk, dla których, w wyżej wymienionych planach, wskazano działania ochronne dotyczące trwałych użytków zielonych.

Dodatkowo mając na względzie, iż proces opracowywania PZO i PO nie został jeszcze w Polsce zakończony (obecnie dokumenty planistyczne zostały opracowane dla 67% wszystkich obszarów Natura 2000), to tak jak miało to miejsce przy wyznaczaniu cennych TUZ na potrzeby zazielenienia, proponuje się aby na pozostałych obszarach Natura 2000 cenne trwałe użytki zielone były wyznaczone w oparciu o dane przestrzenne przekazane przez odpowiednie służby ochrony środowiska.

Biorąc pod uwagę powyższe za trwałe użytki zielone cenne przyrodniczo zostaną uznane:

–dla obszarów Natura 2000, dla których ustanowiono plany zadań ochronnych albo plany ochrony - te trwałe użytki zielone, dla których, w tych planach zadań ochronnych albo w planach ochrony, określono działania ochronne dla siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk, położonych na tych trwałych użytkach zielonych;

–dla obszarów Natura 2000, dla których nie ustanowiono planów zadań ochronnych albo planów ochrony - te trwałe użytki zielone, wyznaczone w formie działek rolnych, które będą wskazane na podstawie danych przekazanych przez służby ochrony środowiska.

3.10.4.2.2 Zakres terytorialny

Orientacyjna powierzchnia ogółem w ha trwałych użytków zielonych, wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach Natura 2000, objętych GAEC: **269000.0**

3.10.4.2.3 Rodzaj odnośnych rolników

Rolnicy, posiadający w swoim gospodarstwie trwałe użytki zielone wyznaczone jako cenne położone na obszarach Natura 2000 i podlegający warunkowości, o której mowa w art. 12 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych.

3.10.4.2.4 Wyjaśnienie dotyczące wkładu w osiągnięcie głównego celu normy GAEC

Utrzymanie wyznaczonych cennych trwałych użytków zielonych na obszarach Natury 2000 w celu zachowania różnorodności biologicznej.

3.10.4.2.5 Indication of the requirements for which payments will be provided, if any

nie dotyczy

3.10.5 Dodatkowa norma GAEC (w stosownych przypadkach)

Kod	Tytuł	Opis
GAEC10	-	-

4 Elementy wspólne dla różnych interwencji

4.1 Definicje oraz minimalne wymogi

4.1.1 Działalność rolnicza

4.1.1.1 Definicja produkcji

Produkcja - Wytwarzanie produktów rolnych, w tym w ramach paludikultury, przy czym produkty rolne oznaczają produkty wymienione w załączniku I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), z wyjątkiem produktów rybołówstwa, a także bawełnę i zagajniki o krótkiej rotacji.

Wytwarzanie produktów rolnych obejmuje hodowlę lub chów zwierząt do celów gospodarskich oraz uprawę lub hodowlę roślin.

4.1.1.2 Definicja utrzymywania użytków rolnych

4.1.1.2.1. Kryteria utrzymania w przypadku gruntów ornych

na gruntach ornych – jeżeli nie jest prowadzona produkcja, obowiązek wykonania co najmniej jednego zabiegu agrotechnicznego mającego na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanej roślinności w terminie:

a) do dnia 31 lipca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich, lub

b) innym wynikającym z:

1.

2.

- przepisów dotyczących warunkowości lub ekoschematów, lub
- przepisów dotyczących zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych.

4.1.1.2.2. Kryteria utrzymania w przypadku upraw trwałych

dla upraw trwałych – jeżeli nie jest prowadzona produkcja, obowiązek wykonania co najmniej jednego zabiegu agrotechnicznego mającego na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanej roślinności w terminie:

a) do dnia 31 lipca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich, lub

b) innym wynikającym z:

1.

2.

- przepisów dotyczących warunkowości lub ekoschematów, lub
- przepisów dotyczących zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych.

Dodatkowo, w odniesieniu do sadów warunek minimalnego utrzymania będzie spełniony jeśli prowadzone są cięcia sanitarne polegające na wycięciu suchych i zasychających gałęzi oraz obumarłych roślin.

4.1.1.2.3. Kryteria utrzymania w przypadku trwałych użytków zielonych

na trwałych użytkach zielonych – jeżeli nie jest prowadzona produkcja, obowiązek wykonania co najmniej jednego zabiegu agrotechnicznego mającego na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanej roślinności w terminie:

a) do dnia 31 lipca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich, lub

b) innym wynikającym z:

- przepisów dotyczących warunkowości lub ekoschematów, lub
- przepisów dotyczących zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych.

4.1.2 Grunty rolne

4.1.2.1 Elementy systemów rolno-leśnych, gdy są one zakładane lub utrzymywane na użytku rolnym

4.1.2.1.1. Elementy systemów rolno-leśnych w przypadku gruntów ornych

Systemy rolno-leśne są to grunty orne, spełniające warunki określone dla interwencji 10.13 – Zakładanie systemów rolno-leśnych.

4.1.2.1.2. Elementy systemów rolno-leśnych w przypadku upraw trwałych

Nie dotyczy

4.1.2.1.3. Elementy systemów rolno-leśnych w przypadku trwałych użytków zielonych

Systemy rolno-leśne są to trwałe użytki zielone, spełniające warunki określone dla interwencji 10.13 – Zakładanie systemów rolno-leśnych.

4.1.2.2 Grunty orne

4.1.2.2.1 Inne uwagi odnoszące się do definicji gruntów ornych

-

4.1.2.3 Uprawy trwałe

4.1.2.3.1 Definicja szkółek

Szkółki – oznaczają obszary młodych drzewiastych (drzewnych) roślin uprawianych na otwartym powietrzu w celu późniejszego przesadzenia:

•szkółki winorośli oraz podkładek;

•szkółki drzew i krzewów owocowych;

•szkółki roślin ozdobnych;

•komercyjne szkółki drzew i krzewów leśnych z wyłączeniem rosnących w lesie szkółek przeznaczonych na potrzeby własne gospodarstwa rolnego;

•szkółki drzew i krzewów do sadzenia w ogrodach, parkach, na poboczach dróg i na wałach (na przykład sadzonki żywopłotu, róże i inne krzewy ozdobne, ozdobne drzewa i krzewy iglaste), w tym we wszystkich przypadkach ich kłącza, rozłogi i młode sadzonki.

4.1.2.3.2 Definicja zagajnika o krótkiej rotacji

Zagajniki o krótkiej rotacji – oznaczają obszar obsadzony gatunkami:

- z rodzaju wierzba (Salix sp.) – maksymalny cykl zbioru 8 lat, minimalna gęstość obsady 10 000 roślin/ha;
- z rodzaju topola (Populus sp.) – maksymalny cykl zbioru 8 lat, minimalna gęstość obsady 6 500 roślin/ha;
- z rodzaju brzoza (Betula sp.) - maksymalny cykl zbioru 10 lat, minimalna gęstość obsady 10 000 roślin/ha.

4.1.2.3.3 Inne uwagi odnoszące się do definicji upraw trwałych

-

4.1.2.4 Trwałe użytki zielone

4.1.2.4.1 Definicja traw lub innych zielnych roślin pastewnych

Trawy lub inne zielne rośliny pastewne – wielogatunkowe zbiorowiska traw i wszystkich roślin zielnych pastewnych, rosnących tradycyjnie na naturalnych pastwiskach i łąkach lub zazwyczaj zawartych w mieszankach nasion przeznaczonych do zasiewania pastwisk lub łąk.

4.1.2.4.2 Decyzja o zastosowaniu kryterium „zaorywania” w odniesieniu do klasyfikacji trwałych użytków zielonych

: **Nie**

4.1.2.4.3 Decyzja o zastosowaniu kryterium „orki” w odniesieniu do klasyfikacji trwałych użytków zielonych

: **Nie**

4.1.2.4.4. Decyzja o zastosowaniu kryterium „ponownego siewu z wykorzystaniem różnych rodzajów traw” w odniesieniu do klasyfikacji trwałych użytków zielonych

: **Tak**

Wysiew traw w siewie czystym.

4.1.2.4.5 Decyzja dotycząca włączenia innych gatunków, takich jak drzewa lub krzewy, które nadają się do produkcji paszy, pod warunkiem że przeważają trawy i inne zielne rośliny pastewne

: **Nie**

4.1.2.4.6 Decyzja dotycząca włączenia innych gatunków, takich jak krzewy lub drzewa, które mogłyby nadawać się do wypasu lub które nadają się do produkcji paszy, w przypadku gdy trawy i inne zielne rośliny pastewne tradycyjnie nie przeważają lub nie występują na obszarach wypasu

Decyzja dotycząca włączenia innych gatunków, takich jak krzewy lub drzewa, które mogłyby nadawać się do wypasu lub które nadają się do produkcji paszy, w przypadku gdy trawy i inne zielne rośliny pastewne tradycyjnie nie przeważają lub nie występują na obszarach wypasu : **Nie**

a) W przypadku odpowiedzi twierdzącej, czy ma zastosowanie do wszystkich państw członkowskich/regionów? : **Nie**

b) w przypadku odpowiedzi przeczącej na pytanie a), czy ma zastosowanie wyłącznie do gruntów, które stanowią część utrwalonych praktyk lokalnych? : **Nie**

c) w przypadku odpowiedzi przeczącej na pytanie a), czy nie ogranicza się do innych obszarów lub nie ma zastosowania do innych obszarów niż utrwalone praktyki lokalne? : **Nie**

4.1.2.4.7 The minimum period during which the land used to grow grasses or other herbaceous forage has not been included in the crop rotation of the holding

7

4.1.2.4.8 Decision not to classify into permanent grassland arable land used to grow grasses or other herbaceous forage, which was classified as arable lands on 1 January 2026 and has not been ploughed, or tilled, or reseeded with different grasses for a period referred to in section 4.1.2.4.7 or longer

: **Nie**

4.1.2.4.9 Other comments relating to the definition of permanent grassland

-

4.1.2.5 Inne uwagi odnoszące się do definicji użytku rolnego ogółem

-

4.1.3 Kwalifikujący się hektar

4.1.3.1 Kryteria, w jaki sposób ustalić przewagę działalności rolniczej w przypadku, gdy grunty wykorzystuje się również do działalności pozarolniczej

Użytki rolne gospodarstwa rolnego wykorzystywane także do prowadzenia działalności pozarolniczej mogą być uznawane za kwalifikujące się pod warunkiem, że są w przeważającym zakresie wykorzystywane do prowadzenia działalności rolniczej i jednocześnie prowadzenie działalności pozarolniczej nie koliduje z działalnością rolniczą ze względu na swoją:

1) intensywność (nasilenie wykonywanych czynności związanych z działalnością pozarolniczą jest mniejsze od działalności rolniczej),

2) charakter (specyfika wykonywanych czynności nie zaburza efektów działalności rolniczej),

3) okres trwania (czas trwania czynności związanych z działalnością pozarolniczą nie pokrywa się z działalnością rolniczą, w szczególności w okresie wegetacyjnym),

4) harmonogram (termin wykonywania czynności związanych z działalnością pozarolniczą nie koliduje z czynnościami związanym z działalnością rolniczą, np. zabiegami agrotechnicznymi).

4.1.3.2 Kryteria pozwalające zapewnić, aby grunt pozostał w dyspozycji rolnika

Kwalifikujące się hektary muszą pozostawać w posiadaniu rolnika w dniu 31 maja roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności.

Rolnik ubiegający się o płatności musi posiadać prawo do użytkowania gruntów, do których ubiega się o przyznanie tych płatności. Warunek posiadania prawa do użytkowania gruntów może zostać spełniony poprzez wszystkie dopuszczone prawem formy, jak np. tytuł własności czy umowa dzierżawy, w tym umowa ustna.

Pojęcie posiadania zostało zdefiniowane w art. 336 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1740, z późn. zm.) jako stan faktyczny, związany z wykonywaniem władztwa nad rzeczą wraz z wolą wykonywania uprawnienia dla siebie. Za posiadacza rzeczy uważa się tego, kto nią faktycznie włada jako właściciel (posiadacz samoistny), jak i tego, kto nią włada jako użytkownik, najemca, dzierżawca lub mający inne prawo, z którym łączy określone władztwo nad cudzą rzeczą (posiadacz zależny). W przypadku gdy działka rolna stanowi przedmiot posiadania samoistnego i posiadania zależnego, płatności bezpośrednie przysługują posiadaczowi zależnemu.

Płatności przysługują faktycznemu użytkownikowi gruntów rolnych, który wykonuje wszelkie czynności niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania gospodarstwa. Mogą nimi być działania organizacyjne, kierownicze, jak i osobiste zaangażowanie w bezpośrednim wykonywaniu pracy fizycznej w gospodarstwie, np. w zakresie określenie doboru roślin, czynności agrotechnicznych oraz dokonania zbioru plonu.

4.1.3.3 Okres, w którym obszar musi być zgodny z definicją „kwalifikującego się hektara”

Grunt, do którego mogą zostać przyznane płatności musi spełniać definicję kwalifikującego się hektara od dnia złożenia wniosku o przyznanie tych płatności do końca danego roku lub do dnia zakończenia danej działalności wykonywanej na tym gruncie wskazanej w tym wniosku, nie krócej niż przez większą cześć okresu wegetacyjnego.

4.1.3.4 Decyzja o włączeniu obszarów wykorzystywanych do działalności rolniczej tylko co drugi rok

: **Tak**

Za kwalifikujące się hektary mogą zostać uznane grunty rolne, które objęte są płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi, jeżeli wymogi przewidują możliwość wykonywania zabiegów agrotechnicznych co drugi rok (jako praktyka korzystana dla danego siedliska). Dotyczy to interwencji: Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000, Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 oraz Wieloletnie pasy kwietne.

4.1.3.5 Decyzja dotycząca włączenia innych elementów krajobrazu (tych, które nie są chronione w ramach normy GAEC), pod warunkiem, że nie są przeważające i nie utrudniają w istotny sposób prowadzenia działalności rolniczej ze względu na zajmowaną przez siebie powierzchnię.

: **Tak**

Kwalifikujący się hektar obejmuje obszar:

•na którym występują inne elementy krajobrazu, zaliczane do całkowitej powierzchni działki rolnej, takie jak: rowy, nieutwardzone drogi dojazdowe, pasy zadrzewień, żywopłoty oraz ściany tarasów, pod

warunkiem, że całkowita szerokość tych elementów nie przekracza 2 m, a także oczka wodne oraz zadrzewienia śródpolne o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²;

•na którym występują rozrzucone drzewa, o ile działalność rolniczą można prowadzić w podobny sposób jak na działkach bez drzew położonych na tym samym obszarze oraz liczba drzew na kwalifikujący się hektar co do zasady nie przekracza 100 drzew (nie dotyczy to wybranych wariantów w ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych dotyczących ochrony cennych siedlisk i gatunków). Do wskazanej liczby drzew nie wlicza się drzew owocowych.

4.1.3.6 Decyzja w odniesieniu do trwałych użytków zielonych, na których znajdują się rozrzucone niekwalifikujące się elementy, o stosowaniu stałych współczynników zmniejszenia w celu ustalenia powierzchni obszarów uznawanych za kwalifikujące się

: **Nie**

4.1.3.7 Decyzja o utrzymaniu kwalifikowalności uprzednio kwalifikujących się obszarów, jeżeli nie spełniają one już definicji „kwalifikującego się hektara" zgodnie z art. 4 ust. 4 lit. a) i b) rozporządzenia w sprawie planów strategicznych w wyniku stosowania systemów krajowych, których warunki są zgodne z interwencjami objętymi systemem zintegrowanym, o którym mowa w art. 63 ust. 2 rozporządzenia horyzontalnego, pozwalającymi na wytwarzanie produktów nieobjętych załącznikiem 1 w ramach użytkowania torfowisk i przyczyniającymi się do realizacji celów klimatyczno-środowiskowych określonych w rozporządzeniu w sprawie planów strategicznych

: **Nie**

4.1.4 Rolnik aktywny zawodowo

4.1.4.1 Kryteria identyfikacji osób prowadzących działalność rolniczą na co najmniej minimalnym poziomie

Rolnik jest uznawany za aktywnego, jeżeli nie prowadzi żadnej z działalności wymienionej na negatywnej liście albo jeżeli:

- w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEiDG) działalność rolnicza tego rolnika została wskazana jako główna, lub
- dokumenty z KRS lub REGON potwierdzą, że wykonywana przez rolnika działalność rolnicza stanowi główną działalność gospodarczą, lub
- udokumentuje, że:
  - jego przychód z działalności rolniczej stanowi co najmniej 1/3 całego przychodu w gospodarstwie, lub
  - roczna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 5% całości przychodów z działalności pozarolniczej.

4.1.4.2 Decyzja o stosowaniu wykazu negatywnego działalności pozarolniczej jako narzędzia uzupełniającego

: **Tak**

Za rolników nieaktywnych co do zasady uznawane będą podmioty:

- administrujące portami lotniczymi
- administrujące wodociągami
- administrujące trwałymi terenami sportowymi i rekreacyjnymi
- świadczące usługi przewozu kolejowego
- świadczące usługi w zakresie obrotu nieruchomościami

4.1.4.3 Decyzja o ustaleniu kwoty płatności bezpośrednich (nie wyższej niż 5 000 EUR), w ramach której rolnicy są w każdym przypadku uznawani za „rolników aktywnych zawodowo”

: **Tak**

5 000 EUR

Zaproponowana wysokość progu pozwoli na wyeliminowanie ze wsparcia podmiotów, które dysponując znacznymi areałami ziemi rolnej nie zajmują się produkcją rolniczą. Zjawisko to nie sprzyja prawidłowej dystrybucji środków finansowych w ramach wsparcia bezpośredniego, którego zasadniczym celem jest wsparcie dochodów rolników. Największe ryzyko pobierania płatności przez osoby niezajmujące się produkcją rolną dotyczy w szczególności dużych podmiotów, które posiadając znaczne zasoby ziemi osiągają wysokie przychody z tego tytułu. Z tego względu działania związane z badaniem aktywności rolniczej proponuje się ograniczyć jedynie do gospodarstw największych. W pozostałych przypadkach efekty stosowania tego mechanizmu byłyby niewspółmiernie małe do poniesionych nakładów administracyjnych. Jest to bowiem instrument o wysokim poziomie skomplikowania pod względem procesu weryfikacji.

Jeżeli dany rolnik nie złożył wniosku o przyznanie pomocy dotyczącego płatności bezpośrednich w poprzednim roku obrotowym, łączną kwotę płatności bezpośrednich określa się mnożąc liczbę kwalifikujących się hektarów lub zwierząt zgłoszonych przez tego rolnika w roku złożenia wniosku o przyznanie płatności przez średnią krajową płatność na hektar lub do zwierząt za poprzedni rok.

4.1.5 Młody rolnik

4.1.5.1 Maksymalny limit wiekowy

Maksymalny limit wiekowy: **40**

4.1.5.2 Warunki bycia „kierującym gospodarstwem”

Kierowanie gospodarstwem rolnym oznacza prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym osobiście (podejmowanie decyzji), na własny rachunek i we własnym imieniu, ponoszenie kosztów i czerpanie korzyści w związku z prowadzeniem tej działalności. Szczegółowe warunki, jakie muszą spełniać osoby prawne i grupy osób fizycznych, aby mogły zostać uznane za kierującego gospodarstwem rolnym, zostaną określone w przepisach prawa krajowego.

4.1.5.3 Wymóg odbycia odpowiedniego przeszkolenia lub posiadania odpowiednich umiejętności

Młody rolnik posiada co najmniej:

- wykształcenie zasadnicze branżowe, średnie branżowe, średnie lub zasadnicze zawodowe w rozumieniu przepisów prawa oświatowego, lub
- 3-letni staż pracy w rolnictwie, przy czym za staż pracy w rolnictwie uznaje się okres, liczony do dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy, w którym wnioskodawca:

- podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie jako rolnik lub domownik lub ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności rolniczej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) lub,

- był zatrudniony w gospodarstwie rolnym na podstawie umowy o pracę, na stanowisku związanym z prowadzeniem produkcji rolnej.

4.1.5.4 Inne uwagi odnoszące się do definicji młodego rolnika

-

4.1.6 Nowy rolnik

4.1.6.1 Warunki bycia „kierującym gospodarstwem” po raz pierwszy

-

4.1.6.2 Wymóg odbycia odpowiedniego przeszkolenia lub posiadania odpowiednich umiejętności

-

4.1.7 Minimalne wymogi dotyczące otrzymywania płatności bezpośrednich

4.1.7.1 Próg

Próg w ha: **1**
Próg w EUR: **200**

4.1.7.2 Wyjaśnienie

Przyjęty próg obszarowy 1 ha pozwala na uwzględnienie w systemie płatności bezpośrednich najmniejszych gospodarstw, które odgrywają istotną rolę w strukturze społecznej polskich obszarów wiejskich. Produkcja rolna z tych rozpowszechnionych w Polsce gospodarstw nie odgrywa wprawdzie istotnej roli w produkcji towarowej, jednak stanowi ważne dla wielu obywateli źródło samozaopatrzenia w żywność oraz przyczynia się do wsparcia i dywersyfikacji dochodów najuboższych rodzin. W tej grupie znajdują się również gospodarstwa wyspecjalizowane w mniej popularnych, małoobszarowych kierunkach produkcji (np. tytoń), dla których minimalna efektywna skala produkcji kształtuje się na poziomie znacznie niższym od przeciętnego w całym rolnictwie.

Ustalony próg został ustanowiony z uwzględnieniem kosztów obsługi administracyjnej jednego wniosku wynoszącym wg. danych ARiMR ok. 197 zł (szacunki na dzień 28.07.2020).

Zaproponowany próg kwotowy wynika z dotychczas obowiązującego maksymalnego limitu określonego w załączniku IV do rozporządzenia nr 1307/2013. Próg kwotowy będzie stosowany do rolników, którzy nie spełniają wymogu dotyczącego minimalnej powierzchni, ale otrzymują płatności do zwierząt.

Przyjęcie progu kwotowego w wysokości 200 EUR sprawi, że potencjał warunku o minimalnych wymogach dotyczących przyznawania płatności w ograniczaniu nakładu administracyjnego związanego z obsługą wniosków zostanie w pełni wykorzystany.

4.1.8 Inne definicje stosowane w planie WPR

Tytuł	Opis
Systemy jakości żywności	– oznaczają rolnictwo ekologiczne, system chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności oraz systemy jakości żywności uznane za krajowe.
Grupa Producentów Rolnych	– przedsiębiorca, zarejestrowany przez ARiMR w rejestrze grup producentów rolnych, zgodnie z ustawą o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw.
Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa („MŚP")	- oznaczają przedsiębiorstwa zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji (UE) 651/2014
Związek Grup Producentów Rolnych	– przedsiębiorca, zrzeszający Grupy Producentów Rolnych, zarejestrowany przez ARiMR w rejestrze związków grup producentów rolnych, zgodnie z ustawą o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw.
Zrzeszenie Organizacji Producentów	– przedsiębiorca, zrzeszający Organizacje Producentów, zarejestrowany przez ARiMR zgodnie z przepisami Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 oraz właściwymi przepisami krajowymi.
Organizacja Producentów Rolnych	– przedsiębiorca, zarejestrowany przez ARiMR zgodnie z przepisami Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 oraz właściwymi przepisami krajowymi.
Las	– definicja lasu określona w art. 3 ustawy o lasach, która stanowi, iż las to grunt: 1. o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokryty roślinnością leśną (uprawami leśnymi) - drzewami i krzewami oraz runem leśnym - lub przejściowo jej pozbawiony: 2. przeznaczony do produkcji leśnej lub 3. stanowiący rezerwat przyrody lub wchodzący w skład parku narodowego albo 4. wpisany do rejestru zabytków;

	5. związany z gospodarką leśną, zajęty pod wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej: budynki i budowle, urządzenia melioracji wodnych, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna, a także wykorzystywany na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.
Przetwórstwo produktów rolnych	- oznacza czynności dokonywane na produkcie rolnym, których produktem końcowym jest również produkt rolny, wymieniony w załączniku I do Traktatu, lub produkt nierolny, z wyjątkiem produktów rybołówstwa i akwakultury wchodzących w zakres stosowania rozporządzenia (WE) nr 104/2000 oraz z wyjątkiem wykonywanych w gospodarstwach czynności niezbędnych do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży. Przetwarzaniem produktów rolnych nie jest np. czyszczenie, mycie, sortowanie, czy pakowanie produktów rolnych w gospodarstwie rolnym, które to czynności nie stanowią przetwarzania, a są to czynności niezbędne do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży.

4.2 Element związany z płatnościami bezpośrednimi

4.2.2 Zmniejszenie płatności bezpośrednich

4.2.2.1 Opis zmniejszenia lub ograniczenia płatności bezpośrednich

Czy stosujesz obniżanie płatności? : **Nie**
Czy stosujesz ograniczanie (tj. 100% redukcji)? : **Nie**
Objaśnienia

4.2.2.2 Odjęcie kosztów pracy

Czy stosujesz odjęcie kosztów pracy? : **Nie**

4.2.2.3 Szacunkowa kwota wynikająca ze zmniejszenia płatności bezpośrednich i ograniczania w odniesieniu do każdego roku

Rok składania wniosków	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Objaśnienia**
Rok obrachunkowy	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	
Całkowita szacowana kwota roczna (w EUR)	0	0	0	0	0	Nie dotyczy
- wykorzystanie na płatności redystrybucyjne (w EUR)	0	0	0	0	0	Nie dotyczy
- przeznaczenie na inne interwencje w formie płatności bezpośrednich (w EUR)	0	0	0	0	0	Nie dotyczy
- przesunięcie do EFRROW (w EUR)	0	0	0	0	0	Nie dotyczy

4.2.3 Wniosek na poziomie członków osób prawnych lub grup, lub na poziomie grupy powiązanych podmiotów prawnych (art. 110)

- Stosowanie progów/limitów ustalonych w [rozporządzeniu w sprawie planów strategicznych] lub w [rozporządzeniu horyzontalnym] na poziomie członków podmiotów prawnych lub grup:
Art. 17 ust. 4 [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] Zmniejszenia płatności
Zastosuj próg : **Nie**

Art. 29 ust. 6 akapit pierwszy [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów do celów zrównoważoności
Zastosuj próg : **Tak**
Proszę wskazać uzasadnienie swojej decyzji

W przypadku spółdzielni zaproponowane limity w ramach tej płatności będą obliczane jako iloczyn liczby członków spółdzielni i ustalonego jednostkowego limitu powierzchniowego (30 ha) bez względu na wielkość wkładu gruntowego poszczególnych rolników do spółdzielni. W konsekwencji płatność redystrybucyjna będzie mogła zostać przyznana spółdzielni wnioskującej o przyznanie płatności do większej powierzchni.

W warunkach polskich spółdzielnie rolnicze stanowią jedną z pożądanych form zrzeszania się rolników, z tego względu są one odrębnie traktowane w polskim porządku prawnym, co ma swoje odzwierciedlenie w przepisach ustawy z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników. Limity proponowane w interwencjach PS WPR powodują, że podmioty powiązane, grupy beneficjentów, otrzymają mniejsze wsparcie niż gdyby o wsparcie wnioskował odrębnie każdy z członków danego podmiotu, co zniechęca rolników do prowadzenia działalności rolniczej w ramach podmiotów zorganizowanych, w tym spółdzielni. Z tego względu zasadne jest odrębne potraktowanie spółdzielni w PS WPR odnośnie płatności redystrybucyjnej.

Szczegółowe zasady przyznawania płatności spółdzielniom zostaną uregulowane w przepisach krajowych.

Interwencje:
I 2. - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów

Art. 30 ust. 4 [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników
Zastosuj próg : **Nie**

Art. 17 ust. 1 [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] Dyscyplina finansowa
Zastosuj próg : **Nie**

- W przypadku progów/limitów ustalonych przez państwo członkowskie, stosowanie tych progów/limitów na poziomie członków osób prawnych/grup:
Art. 28 [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] Płatność dla małych gospodarstw
Zastosuj próg : **Nie**

Art. 31 [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] Ekoschematy
Zastosuj próg : **Nie**

Art. 32–34 [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] Wsparcie dochodów związane z produkcją
Zastosuj próg : **Tak**
Proszę wskazać uzasadnienie swojej decyzji

W przypadku spółdzielni płatność w ramach wsparcia dochodów związanego z produkcją do roślin pastewnych będzie obliczana jako iloczyn liczby członków spółdzielni i ustalonego jednostkowego limitu powierzchniowego (75 ha) bez względu na wielkość wkładu gruntowego poszczególnych rolników do spółdzielni. W konsekwencji płatność do roślin pastewnych będzie mogła zostać przyznana spółdzielni wnioskującej o przyznanie płatności do większej powierzchni.

W warunkach polskich spółdzielnie rolnicze stanowią jedną z pożądanych form zrzeszania się rolników, z tego względu są one odrębnie traktowane w polskim porządku prawnym, co ma swoje odzwierciedlenie w przepisach ustawy z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników. Limity proponowane w interwencjach PS WPR powodują, że podmioty powiązane, grupy beneficjentów, otrzymają mniejsze wsparcie niż gdyby o wsparcie wnioskował odrębnie każdy z członków danego podmiotu, co zniechęca rolników do prowadzenia działalności rolniczej w ramach podmiotów zorganizowanych, w tym spółdzielni. Z tego względu zasadne jest odrębne potraktowanie spółdzielni w PS WPR odnośnie płatności.

Zastosowanie odrębnego podejścia do spółdzielni, w ramach wsparcia dochodów związanego z produkcją do roślin pastewnych, sprzyjać będzie rozwojowi bardziej konkurencyjnej bazy surowcowej do produkcji pasz.

Szczegółowe zasady przyznawania płatności spółdzielniom zostaną uregulowane w przepisach krajowych.

Interwencje:
I 5.12 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych

Art. 70 [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Zastosuj próg : **Tak**
Proszę wskazać uzasadnienie swojej decyzji

W ramach interwencji Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 obowiązuje mechanizm degresywności. Płatność rolno-środowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w wysokości:

100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;

75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;

60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

W przypadku spółdzielni płatność będzie obliczana z uwzględnieniem liczby poszczególnych rolników – członków spółdzielni i powyższych limitów. W konsekwencji płatność będzie mogła zostać przyznana spółdzielni wnioskującej o przyznanie płatności do większej powierzchni.

W warunkach polskich spółdzielnie rolnicze stanowią jedną z pożądanych form zrzeszania się rolników, z tego względu są one odrębnie traktowane w polskim porządku prawnym, co ma swoje odzwierciedlenie w przepisach ustawy z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników. Limity proponowane w interwencjach PS WPR powodują, że podmioty powiązane, grupy beneficjentów, otrzymają mniejsze wsparcie niż gdyby o wsparcie wnioskował odrębnie każdy z członków danego podmiotu, co zniechęca rolników do prowadzenia działalności rolniczej w ramach podmiotów zorganizowanych, w tym spółdzielni.

Mając na uwadze cel interwencji Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 w ramach działania rolno-środowiskowo-klimatycznego podejście grupowe/wspólnotowe może wzmacniać ich efektywność w realizacji celów środowiskowo-klimatycznych, m.in. ze względu na realizację zobowiązania w szerszej w skali niż na poziomie indywidualnego gospodarstwa rolnego. Z tego względu zasadne jest odrębne potraktowanie spółdzielni w ramach tej interwencji.

Szczegółowe zasady przyznawania płatności spółdzielniom zostaną uregulowane w przepisach krajowych.

Interwencje:

I 8.2. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000

Art. 71 [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] Obszary z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami

Zastosuj próg : **Tak**

Proszę wskazać uzasadnienie swojej decyzji

Płatności ONW podlegają degresywności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą. Płatność jest przyznawana

w zależności od powierzchni obszarów ONW w gospodarstwie, w wysokości:

do 25 ha – 100% płatności;

25,01 - 50 ha – 50% płatności;

50,01 - 75 ha – 25% płatności.

W przypadku spółdzielni płatność będzie obliczana z uwzględnieniem liczby poszczególnych rolników – członków spółdzielni i powyższych limitów. W konsekwencji płatność będzie mogła zostać przyznana spółdzielni wnioskującej o przyznanie płatności do większej powierzchni.

W warunkach polskich spółdzielnie rolnicze stanowią jedną z pożądanych form zrzeszania się rolników, z tego względu są one odrębnie traktowane w polskim porządku prawnym, co ma swoje odzwierciedlenie w przepisach ustawy z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników. Limity proponowane w interwencjach PS WPR powodują, że podmioty powiązane, grupy beneficjentów, otrzymają mniejsze wsparcie niż gdyby o wsparcie wnioskował odrębnie każdy z członków danego podmiotu, co zniechęca rolników do prowadzenia działalności rolniczej w ramach podmiotów zorganizowanych, w tym spółdzielni.

Mając na uwadze, że płatności w ramach tego rodzaju interwencji mogą być przyznawane wyłącznie w celu rekompensowania beneficjentom na danym obszarze całości lub części dodatkowych kosztów i utraconych dochodów związanych z ograniczeniami naturalnymi

lub innymi ograniczeniami specyficznymi dla obszaru, zastosowanie podejścia grupowego/wspólnotowego może wzmocnić efektywność realizacji celów udzielanych płatności ONW, w tym w szczególności przeciwdziałać porzucaniu prowadzenia działalności rolniczej na wyznaczonych obszarach ONW, ze względu na możliwość utrzymania działalności rolniczej na większej powierzchni (w szerszej skali) niż na poziomie indywidualnego gospodarstwa rolnego.

Dlatego też w przypadku spółdzielni zasadne jest zastosowanie odmiennego podejścia

w zakresie stosowania progów degresywności na poziomie poszczególnych członków spółdzielni.

Szczegółowe zasady przyznawania płatności spółdzielniom zostaną uregulowane w przepisach krajowych.

Interwencje:
I 9. - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)

Art. 72 [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] Niekorzystne warunki specyficzne dla obszaru wynikające z niektórych obowiązkowych wymogów
Zastosuj próg : **Nie**

Art. 73 [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] Inwestycje
Zastosuj próg : **Nie**

Art. 75 [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] Rozpoczynanie działalności przez młodych rolników oraz zakładanie przedsiębiorstw wiejskich
Zastosuj próg : **Nie**

- Stosowanie progów/limitów ustalonych w [rozporządzeniu w sprawie planów strategicznych] na poziomie grupy powiązanych podmiotów prawnych:
Art. 29 ust. 6 akapit drugi [rozporządzenia w sprawie planów strategicznych] uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów do celów zrównoważoności
Zastosuj próg : **Nie**

4.2.4 Wkład w narzędzia zarządzania ryzykiem

Czy stosujesz możliwość uzależnienia wypłaty do 3% płatności bezpośrednich od faktu, że kwota ta jest wykorzystywana na wkład w narzędzie zarządzania ryzykiem? : **Nie**
Jaki jest procent?
Główne elementy

4.3 Pomoc techniczna

4.3.1 Cele

Celem pomocy technicznej jest wspieranie zarządzania *Planem strategicznym WPR (Plan)* i wdrażania określonych w nim interwencji, w tym utworzenia i funkcjonowania krajowej sieci WPR. W związku z tym, że dotychczasowa nazwa sieci jest dobrze rozpoznawalna w Polsce, zasadne jest, aby tej nazwy istotnie nie zmieniać, co przyczyni się pozytywnie do jej odbioru. Z tego względu oraz zważywszy na szerszy zakres spraw objętych siecią (również I filar WPR), na poziomie kraju będzie używana nazwa „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+", w skrócie „KSOW+". Dodany do nazwy znak „+" oznacza, że sieć obejmuje szerszy zakres spraw niż w latach 2014–2022.

4.3.2 Zakres i orientacyjny plan działań

Pomoc techniczna zostanie wykorzystana do sfinansowania działań związanych z zarządzaniem i wdrażaniem interwencji w ramach I i II filaru WPR, jak również do utworzenia i funkcjonowania KSOW+.
Środki pomocy technicznej zostaną w szczególności przeznaczone na następujące działania:
1. przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, ocena, rozpatrywanie skarg oraz kontrola i audyt dotyczące realizacji Planu strategicznego WPR;
2. utworzenie i realizacja zadań KSOW+, w tym wsparcie systemu AKIS oraz informowanie beneficjentów o interwencjach określonych w Planie strategicznym WPR;
3. zmniejszenie obciążenia administracyjnego beneficjentów, w tym cyfryzację procesu ubiegania się o wsparcie i obsługi tego wsparcia w ramach interwencji *Planu strategicznego WPR* oraz wzmocnienie

potencjału organów państwa członkowskiego w zakresie zarządzania środkami i beneficjentów w zakresie efektywnego wykorzystania środków;

4. związane z poprzednim okresem programowania w zakresie dotyczącym II filaru oraz kolejnym okresem programowania, w tym prace nad przygotowaniem Planu strategicznego WPR na kolejny okres programowania.

Biorąc pod uwagę możliwość finansowania w okresie programowania 2023-2027 dodatkowo działań związanych z zarządzaniem i wdrażaniem interwencji w ramach I filaru WPR oraz utworzeniem i funkcjonowaniem KSOW+ obejmującej również I filar (zatem w szerszym zakresie niż miało to miejsce w poprzednich okresach programowania), na pomoc techniczną (w tym KSOW+) planuje się przeznaczyć 4% całkowitego wkładu EFRROW określonego w Planie. W celu zapewnienia odpowiedniego wsparcia zadań związanych z zarządzaniem *Planem strategicznym WPR* i wdrażaniem określonych w nim interwencji, w tym utworzenia i funkcjonowania krajowej sieci WPR, oprócz środków z EFRROW na pomoc techniczną zostanie przeznaczone współfinansowanie krajowe w wysokości 45%.

Udział partnerów społeczno-gospodarczych, organizacji pozarządowych itp. będzie finansowany ze środków pomocy technicznej w zakresie związanym z ich udziałem w pracach Komitetu Monitorującego, Komitetu Sterującego oraz grup i sieci tematycznych KSOW+, zgodnie z regulaminem tych komitetów, grup i sieci.

Pomoc beneficjentom pomocy technicznej będzie udzielana w szczególności w formie: zwrotu faktycznie poniesionych kosztów kwalifikowalnych, kosztów jednostkowych, płatności ryczałtowych oraz stawek ryczałtowych.

W ramach pomocy technicznej realizowane będą dwa schematy:

1) Schemat I: Wsparcie wdrażania *Planu strategicznego WPR* oraz utworzenie i funkcjonowanie KSOW+

Celem tego schematu jest stworzenie warunków do zarządzania i wdrażania, monitorowania, oceny, rozpatrywania skarg oraz kontroli i audytu dotyczących realizacji *Planu strategicznego WPR*, jak również zapewnienie efektywnego i skutecznego funkcjonowania KSOW+. Osiągnięcie tego celu możliwe będzie przez wsparcie instytucji zaangażowanych w te procesy.

2) Schemat II: Wsparcie operacji realizowanych w ramach KSOW+.

Celem niniejszego schematu jest finansowanie operacji w ramach działań realizujących cele określone w art. 126 ust. 3 rozporządzenia o planach strategicznych. Środki na schemat II będą mogły zostać wykorzystane na realizację operacji przez jednostki tworzące strukturę sieci, w tym we współpracy z partnerami sieci.

W ramach schematu II finansowane będą również działania w zakresie realizacji *Strategii Komunikacji WPR 2023-2027*.

4.3.3 Beneficjenci

– Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
– Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
– samorządy województw;
– Ministerstwo Finansów;
– Urząd Zamówień Publicznych;
– Rządowe Centrum Legislacji;
– jednostki doradztwa rolniczego;
inni beneficjenci, którym instytucja zarządzająca deleguje zadania związane z wdrażaniem *Planu*.

Pomoc techniczna nie obejmuje finansowania jednostki certyfikującej, o której mowa w art. 12 rozporządzenia (UE) 2021/2116.

4.3.4 Stopa

Wskazanie procentu całkowitego wkładu EFRROW w plan strategiczny WPR, który zostanie wykorzystany na finansowanie działań z zakresu pomocy technicznej. Pojedynczy odsetek w całym okresie (do 4%/6% dla BE, DK, EE, CY, LV, LT, LU, MT, NL, SI, SE) **4**

4.4 Sieć WPR

4.4.1 Krótki opis i cele krajowej sieci WPR, w tym działania wspierające EPI i przepływ wiedzy w ramach AKIS

Krajowa sieć Wspólnej Polityki Rolnej = Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+ (KSOW+)

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+ (KSOW+), która jest krajową siecią WPR, o której mowa w art. 126 ust. 1 rozporządzenia w sprawie planu WPR, zostanie utworzona w oparciu o istniejącą Krajową Sieć Obszarów Wiejskich (KSOW), w tym Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), umożliwiając wykorzystanie zbudowanego potencjału i zapewnienie ciągłości jej funkcjonowania, jednocześnie uwzględniając modyfikacje wynikające z dotychczasowych doświadczeń i szerszego jej zakresu w okresie programowania 2023-2027.

KSOW+ obejmować będzie całą Wspólną Politykę Rolną, tj. zagadnienia dotyczące I i II filaru WPR, a w związku z tym będzie podejmować działania w zakresie tworzenia sieci kontaktów w odniesieniu do wszystkich interwencji określonych w Planie i obejmować będzie szerszy zakres interesariuszy niż KSOW w latach 2014–2022.

Planowana struktura instytucjonalna KSOW+ (w tym udział jednostek doradztwa rolniczego) oraz zaangażowanie w zadania sieci partnerów (m.in. instytutów badawczych, organizacji działających na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich, rolników, przedsiębiorstw) zapewni odpowiednie objęcie siecią właściwych interesariuszy obu filarów WPR".

Cele Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ (KSOW+), w tym działania wspierające EPI i przepływ wiedzy w ramach AKIS

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+ (KSOW+) ustanawiana jest w celu stworzenia sieci kontaktów na szczeblu krajowym oraz wojewódzkim pomiędzy organizacjami i administracją, przedstawicielami sektora rolnictwa, doradcami, naukowcami, podmiotami zaangażowanymi we wdrażanie innowacji i innymi podmiotami działającymi w obszarze rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich.

Utworzenie Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ (KSOW+) będzie służyć następującym celom:

1. zwiększeniu zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron we wdrażanie Planu strategicznego WPR oraz, w stosownych przypadkach, w jego opracowywanie;
2. wspieraniu organów administracji państwa członkowskiego w realizacji Planu strategicznego WPR oraz przejściu na model oparty na realizacji celów;
3. przyczynieniu się do podniesienia jakości działań służących wdrażaniu Planu strategicznego WPR;
4. informowaniu ogółu społeczeństwa i potencjalnych beneficjentów o WPR i możliwościach finansowania;
5. sprzyjaniu innowacyjności w rolnictwie i rozwoju obszarów wiejskich oraz wspieraniu wzajemnego uczenia się i włączeniu wszystkich zainteresowanych stron w procesy wymiany i rozwijania wiedzy oraz wspieraniu interakcji między takimi stronami;
6. przyczynianiu się do rozwijania zdolności i prowadzenia działań w zakresie monitorowania i oceny;
7. rozpowszechnianiu rezultatów Planu strategicznego WPR.

Powyższe cele zostaną osiągnięte przez realizację takich działań jak:

1. gromadzenie, analiza i upowszechnianie informacji na temat działań i dobrych praktyk wdrażanych lub wspieranych w ramach Planu strategicznego WPR, a także przeprowadzenie

analiz na temat zmian sytuacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, mających znaczenie dla celów szczegółowych określonych w art. 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia o planach strategicznych;
2. przyczynianie się do zbudowania zdolności administracji państwa członkowskiego i innych podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Planu strategicznego WPR, w tym w zakresie procesów monitorowania i ewaluacji;
3. tworzenie platform, organizacji forów i wydarzeń ułatwiających wymianę doświadczeń między zainteresowanymi stronami oraz wzajemne uczenie się, w tym, możliwość wymiany z sieciami w państwach trzecich;
4. gromadzenie informacji i ułatwianie ich upowszechniania, a także tworzenie sieci kontaktów w ramach finansowanych struktur i projektów, takich jak LGD i grupy operacyjne EPI, a także równoważnych im struktur i projektów;
5. wsparcie projektów współpracy między grupami operacyjnymi EPI, LGD lub podobnymi lokalnymi strukturami na rzecz rozwoju, w tym współpracy międzynarodowej;
6. rozwijanie powiązań z innymi strategiami lub sieciami finansowanymi przez Unię;
7. przyczynianie się do dalszego rozwoju WPR i przygotowanie Planu strategicznego WPR na kolejny okres programowania;
8. uczestnictwo w działalności europejskiej sieci WPR i wnoszenie wkładu w tę działalność.

Siec KSOW + będzie wspomagać działania i rozwój narzędzi wspierających monitorowanie i ocenę wdrażania PS WPR. W ramach sieci będą podejmowane przedsięwzięcia (np. szkolenia, seminaria, spotkania tematyczne) na rzecz budowania zdolności i rozwoju kompetencji podmiotów zaangażowanych w monitoring i ocenę wdrażania Planu. Sieć będzie również finansować zamawiane analizy i ekspertyzy dot. postępów we wdrażaniu Planu. Poprzez narzędzia i metody komunikacji sieci, KSOW + umożliwi również upowszechnienie wyników monitoringu i ewaluacji (np. upowszechnienie odpowiednich informacji na stronach internetowych, w mediach czy podczas organizacji wydarzeń tematycznych).

Sieć KSOW + w ramach swoich działań będzie aktywnie wspierać lokalne grupy działania oraz inne inicjatywy terytorialne. Wsparcie to ma na celu aktywowanie współpracy pomiędzy LGD a innymi inicjatywami i polegać będzie min. na organizacji spotkań LGD w celu wymiany wiedzy i doświadczeń, organizacji szkoleń dla LGD w celu podnoszenia ich wiedzy i umiejętności, jak również organizację spotkań grupy tematycznej ds. LEADER i prowadzenie bazy danych LGD na portalu internetowym KSOW+.

Wspierane będą narzędzia wymiany wiedzy i informacji o inicjatywach terytorialnych, jak również promowane będą dobre praktyki w zakresie projektów zrealizowanych w ramach LEADER i inicjatyw terytorialnych. W ramach swoich zadań, sieć zapewniać będzie również uczestnictwo przedstawicieli LGD w spotkaniach europejskich dotyczących LEADER (ELARD, LINC itp.) w celu podnoszenia świadomości korzyści ze współpracy międzynarodowej.

Wsparcie Grup Operacyjnych EPI w ramach działalności KSOW + będzie się odbywało w szczególności poprzez:

- nawiązywanie kontaktów podczas organizacji wydarzeń sieciujących dedykowanych Grupom Operacyjnym, na których będą miały one możliwość zaprezentowania swoich projektów i ich rezultatów, wymiany zdobytych doświadczeń, a przede wszystkim nawiązania kontaktów z członkami konsorcjów działających w podobnym obszarze tematycznym;

- sieciowanie i kojarzenie Grup Operacyjnych EPI i ich projektów z potencjalnymi odbiorcami rezultatów tych projektów np. poprzez organizację spotkań, konferencji, seminariów, warsztatów oraz innych wydarzeń poświęconych konkretnej tematyce, na których prelegentami będą przedstawiciele Grup Operacyjnych, a grupa odbiorców będzie wielopodmiotowa:

a. rolnicy – bezpośredni odbiorcy innowacyjnych rozwiązań;

b. przedsiębiorcy – bezpośredni odbiorcy rozwiązań, potencjalni inwestorzy;

c. doradcy – przekazują zdobyte informacje do kolejnych osób / podmiotów;

d. naukowcy – stanowią potencjalne powiązanie projektów z kolejnymi badaniami /projektami.

W ramach KSOW+ realizowane będą również działania informacyjno-promocyjne zgodnie *ze Strategią Komunikacji*. Dokument ten zostanie przygotowany przez instytucję zarządzającą w oparciu o unijne przepisy szczegółowe dotyczące stosowania wymogów w zakresie informacji, promocji oraz właściwej identyfikacji wizualnej operacji.

Strategia Komunikacji określać będzie cele i grupy docelowe podejmowanych działań, zasady prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych, kanały i narzędzia komunikacji, instytucje zaangażowane w te działania, źródło finansowania oraz budżet.

Celem *Strategii Komunikacji* będzie m.in. zapewnienie rozpowszechniania informacji o planie strategicznym WPR, poprzez informowanie potencjalnych beneficjentów oraz wszystkich zainteresowanych podmiotów o możliwościach oferowanych przez plan strategiczny WPR i zasadach uzyskania dostępu do finansowania w ramach *Planu*, a także poprzez informowanie beneficjentów i ogółu społeczeństwa o wspieraniu przez Unię rolnictwa oraz rozwoju obszarów wiejskich za pomocą planu strategicznego WPR.

Strategia Komunikacji uwzględniać będzie również udział Komisji Europejskiej, jak również współpracę z instytucjami realizującymi Strategię Komunikacji dla innych programów oraz instrumentów UE w zakresie realizacji działań informacyjnych i promocyjnych.

Strategia Komunikacji będzie obowiązywać wszystkie podmioty, które odpowiadają za wykorzystanie środków w ramach Planu.

Obowiązki informacyjne beneficjenta planu strategicznego WPR, w tym dot. właściwej identyfikacji wizualnej realizowanej operacji (w szczególności poprzez oznaczanie miejsca realizacji operacji oraz stosowanie odpowiednich logotypów) zostaną określone w *Księdze wizualizacji planu strategicznego WPR* przygotowanej przez IZ.

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+ w ramach ww. działań wspierać będzie wymianę wiedzy i innowacji w rolnictwie pomiędzy partnerami systemu AKIS. Wsparcie to polegać będzie m.in. na:

1. ułatwianiu wymiany wiedzy i nawiązywania kontaktów przez interesariuszy systemu (naukowców, doradców, przedsiębiorców, rolników i inne zainteresowane podmioty);
2. zapewnieniu forum do wymiany wiedzy i współpracy, w tym w ramach grup lub sieci tematycznych;
3. wsparciu nawiązywania współpracy, przygotowania i realizacji projektów interaktywnych, oraz funkcjonujących grup operacyjnych i ich współpracy;
4. promowaniu dobrych praktyk w tworzeniu i wdrażaniu nowych lub innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie i obszarach wiejskich;
5. podnoszeniu poziomu wiedzy i umiejętności interesariuszy systemu;
6. tworzeniu lub utrzymaniu platform/forów wymiany wiedzy i informacji pomiędzy interesariuszami;
7. upowszechnianiu informacji o realizowanych działaniach, innowacyjnych rozwiązaniach.

Sieć KSOW+ będzie aktywizować i poszukiwać partnerów, którzy mają potencjał do udziału w projektach międzynarodowych (np. jednostki badawczo-rozwojowe, organizacje rolnicze, instytucje wspierające rozwój rolnictwa), oraz zachęcać ich do udziału w wydarzeniach międzynarodowych w celu wymiany wiedzy i doświadczeń. Istotną rolę odgrywać będzie sieciowanie i łączenie jednostek naukowych (ich wyników badań oraz rezultatów projektów m.in. Horyzont Europa) z potencjalnymi odbiorcami (doradcy/przedsiębiorcy/brokerzy), jak również upowszechnianie rezultatów projektów badawczych realizowanych w ramach strategii i programów, w tym Horyzont Europa, poprzez warsztaty/ seminaria/webinaria tematyczne oraz prezentowanie korzyści wynikających z udziału w projektach międzynarodowych, zwłaszcza typu multi-actor approach.

4.4.2 Struktura, zarządzanie i funkcjonowanie krajowej sieci WPR

Strukturę organizacyjno-instytucjonalną KSOW+ (tj. jednostki wsparcia sieci) będą tworzyć: instytucja zarządzająca, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, samorządy województw oraz jednostki doradztwa rolniczego. Sieć będzie wspierana przez komitet sterujący ds. Krajowej Sieci Obszarów

Wiejskich+, stanowiący organ opiniodawczo-doradczy Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a w realizację działań sieci oprócz jednostek wsparcia sieci będą zaangażowani również jej partnerzy, tj. podmioty aktywnie działające na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa, w tym wdrażające innowacje lub opracowujące innowacyjne rozwiązania.

Instytucja zarządzająca będzie w szczególności:

1. opracowywać krajowe przepisy i wytyczne;
2. nadzorować funkcjonowanie sieci;
3. odpowiadać za przygotowanie (we współpracy z jednostkami wsparcia sieci) planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ na lata 2023-2027 i Strategii Komunikacji WPR na lata 2023-2027 oraz ich zmian;
4. akceptować plan operacyjny przygotowany przez jednostkę centralną (JC);
5. realizować operacje w ramach planu operacyjnego.

Komitet sterujący ds. Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ będzie w szczególności proponował kierunki działania sieci, przyjmował sprawozdania JC z działalności sieci, ułatwiał wymianę wiedzy i doświadczeń oraz współpracę różnych podmiotów. Na podstawie sprawozdania komitet będzie mógł wydać rekomendacje dotyczące realizacji operacji. Komitet będą tworzyć: przedstawiciele administracji publicznej, nauki, doradztwa rolniczego, partnerów/organizacji społecznych i branżowych funkcjonujących w obszarze rolnictwa i obszarów wiejskich.

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie będzie pełnić funkcję jednostki centralnej (JC), tj. zapewniać funkcjonowanie sieci oraz realizację jej zadań na poziomie krajowym , a na poziomie wojewódzkim – w zakresie niezastrzeżonym dla jednostek regionalnych.

Zadaniem **JC** będzie w szczególności:

1. opracowanie instrukcji dotyczącej zgłaszania operacji do planu operacyjnego;
2. opracowanie planu operacyjnego i przedstawienie go do akceptacji IZ;
3. realizowanie operacji w ramach planu operacyjnego na poziomie krajowym;
4. współpraca z jednostkami wsparcia sieci w osiąganiu jej celów;
5. monitoring realizacji operacji oraz sprawozdawczość;
6. przygotowanie sprawozdań i przedstawianie ich komitetowi sterującemu;
7. identyfikacja podmiotów współpracujących w ramach KSOW+, umożliwienie im włączenia się w realizację zadań sieci oraz aktywizowanie ich do działania;
8. obsługa komitetu sterującego ds. Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+;
9. w zależności od potrzeb, powoływanie i wspieranie grup tematycznych w celu realizacji zadań sieci;
10. koordynacja i wsparcie realizacji zadań istniejących i powołanych w przyszłości sieci tematycznych;
11. wspieranie współpracy i przepływu informacji pomiędzy jednostkami wsparcia sieci i innymi podmiotami.

Samorządy województw, jako jednostki regionalne, będą realizowały zadania sieci na poziomie wojewódzkim ukierunkowane na tematykę związaną z rozwojem obszarów wiejskich, poprzez realizację operacji w ramach planu operacyjnego, zgodnie instrukcją przygotowaną na dany okres przez JC.

Do zadań **SW** będzie należało w szczególności:

1. tworzenie grup tematycznych oraz wsparcie realizacji ich zadań;
2. identyfikacja partnerów KSOW+, umożliwienie im włączenia się w realizację zadań sieci oraz aktywizowanie ich do działania;
3. współpraca z innymi jednostkami wsparcia sieci;

4. współpraca z lokalnymi punktami kontaktowymi funduszy europejskich w zakresie informacji o istniejących możliwościach wsparcia z funduszy ze środków krajowych i europejskich na rozwój obszarów wiejskich;
5. diagnozowanie potrzeb województw w zakresie działań niezbędnych do podjęcia w kierunku poprawy wdrażania wspólnej polityki rolnej;
6. prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych dotyczących wdrażanych interwencji w ramach Planu Strategicznego, zgodnie ze Strategią Komunikacji WPR na lata 2023-2027.

Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego, jako jednostki regionalne, będą realizowały zadania sieci na poziomie wojewódzkim poprzez realizację operacji w ramach planu operacyjnego, zgodnie z instrukcją przygotowaną na dany okres przez JC.

Do zadań **WODR** będzie należało w szczególności:

1. tworzenie grup tematycznych oraz wsparcie realizacji ich zadań;
2. identyfikacja partnerów KSOW+, umożliwienie im włączenia się w realizację zadań sieci oraz aktywizowanie ich do działania;
3. współpraca z innymi jednostkami wsparcia sieci;
4. wsparcie realizacji zadań sieci tematycznych;
5. prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych dotyczących Planu strategicznego WPR, zgodnie ze Strategią Komunikacji na lata 2023-2027.

W ramach KSOW+ będą mogły być powoływane i wspierane sieci oraz grupy tematyczne, w tym w szczególności sieci dotyczące innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz gospodarstw demonstracyjnych.

Jednostki wsparcia sieci będą mogły realizować operacje zgłoszone do planu operacyjnego m.in. angażując partnerów w zależności od potrzeb.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa będzie realizowała zadania określone w Strategii Komunikacji WPR na lata 2023-2027.

Utrzymanie struktury organizacyjnej KSOW+ będzie finansowane ze środków przeznaczonych na wsparcie funkcjonowania w ramach schematu I pomocy technicznej.

Szczegółowy opis działań Sieci zostanie zawarty w dokumentach krajowych.

Na funkcjonowanie KSOW+ planuje się przeznaczyć nie mniej niż 15% budżetu zarezerwowanego na pomoc techniczną.

4.5 Ogólny zarys koordynacji, rozgraniczenia i komplementarności między EFRROW i innymi funduszami unijnymi wykorzystywanymi na obszarach wiejskich.

WPR będzie realizowana w Polsce w latach 2023-2027 przy zapewnieniu synergii i komplementarności z innymi obszarami polityki WPR oraz pozostałymi funduszami UE. W szczególności zostanie zapewniona spójność interwencji Planu z inwestycjami wspieranymi w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych oraz Europejskiego Instrumentu Odbudowy Next Generation EU. Prezentowane poniżej (tabela nr 2) zakresy możliwych obszarów spójności lub komplementarności powstały w oparciu o projekty programów współfinansowanych ze środków UE oraz treść rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159) i inne oraz wybory strategiczne wynikające z kluczowych wyzwań, jakie rysują się dla gospodarki polskiej wsi i rolnictwa do 2030 r.

Z myślą o maksymalizacji spójności i komplementarności wsparcia kierowanego do sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w ramach różnych funduszy UE w przygotowaniu dokumentów wdrożeniowych wykorzystano działania i projekty strategiczne wskazane w krajowych i wspólnotowych dokumentach strategicznych, w tym w szczególności: strategii *Europejski Zielony Ład**, Strategii *„Od pola do stołu”*, *Strategii bioróżnorodności, Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)** Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030****, *Krajowej strategii rozwoju regionalnego 2030*****.

Uwzględniono także ukierunkowanie środków UE na lata 2021-2027 na zieloną i cyfrową transformację gospodarki oraz zachowań społecznych. Przyjmuje się, że cyfrowa transformacja rolnictwa i obszarów wiejskich przyniesie dodatkowy impuls dla rozwoju tego sektora i obszarów wiejskich, których główną rolą niezmiennie jest zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego kraju.

Prezentowane wybory uwzględniają również nowe uwarunkowania wynikające z pandemii COVID-19. Zakłada się, że nie tylko w *Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności,* ale również w pozostałych dokumentach wdrożeniowych środków UE projektowanych po 2020 r. w sposób szczególny będzie położony nacisk na działania mające na celu naprawienie szkód gospodarczych i społecznych, a także odbudowę gospodarki i ochronę miejsc pracy w związku z wystąpieniem pandemii koronawirusa SARS-CoV-2.

Interwencje ujęte w Planie uwzględniają również wnioski płynące z Komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego I Komitetu Regionów *Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE - W kierunku silniejszych, lepiej skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r*. (Bruksela, dnia 30.6.2021 r. COM(2021) 345 final).

Tabela 2. Informacja dotycząca demarkacji i komplementarność Planu z innymi funduszami UE

OBSZAR	ZAKRES	WPR 2023-2027	POLITYKA SPÓJNOŚCI 2021-2027	KPO (RRF)
Bezpieczeństwo żywnościowe i bezpieczeństwo żywności (Cel 1 SZRWRiR 2030)	Wsparcie dochodów rolniczych dla zachowania bezpieczeństwa żywnościowego	+		
	Wsparcie jakości i bezpieczeństwa żywności	+		
	Stabilizacja i rozwój rynków rolnych, krótkich łańcuchów dostaw	+		+
Wzrost konkurencyjności sektora rolno-spożywczego (Cel 1 SZRWRiR 2030)	Modernizacja i wzrost innowacyjności gospodarstw rolnych, cyfryzacja gospodarstw rolnych, rolnictwo 4.0.	+		+
	Zielona transformacja gospodarstw rolnych i przetwórstwa rolno-spożywczego	+		+
	Infrastruktura B+R+I (również Instytutów nadzorowanych przez MRiRW, GIJHARS)		+	+
Rynek i zasoby pracy oraz przedsiębiorczość na obszarach wiejskich (Cel 3 SZRWRiR 2030)	Umiejętności i kompetencje rolników w zakresie realizacji zawodu i aktywności związanej z rolnictwem, w tym kompetencje cyfrowe	+		
	Umiejętności i kompetencje mieszkańców wsi pracujących poza rolnictwem, w tym kompetencje cyfrowe		+	
	Rozwój i tworzenie na obszarach wiejskich MŚP niezwiązanych z rolnictwem	+	+	

Bioróżnorodność i ochrona krajobrazu (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Działania w rolnictwie na rzecz bioróżnorodności i zachowania krajobrazu rolniczego	+	+	
	Pozarolnicze działania na rzecz bioróżnorodności i krajobrazu		+	
	Zachowanie zasobów genowych w rolnictwie	+		
Gospodarka o Obiegu Zamkniętym (Cel 2 SZRWRiR 2030)	GOZ w gospodarstwie rolnym	+		
	GOZ w przetwórstwie rolno-spożywczym	+	+	+
	GOZ na obszarach wiejskich niezwiązana z rolnictwem		+	+
Zaopatrzenie w energię (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Elektroenergetyka, w tym przesył i dystrybucja		+	
	Wytwarzanie OZE w gospodarstwie rolnym	+	+	
	Wytwarzanie OZE na obszarach wiejskich poza rolnictwem		+	+
	Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych		+	+
	Efektywność energetyczna budynków gospodarstw rolnych	+		
Zasoby wody i ich jakość[1] (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Inwestycje w zakresie magazynowania wody i nawadniania w rolnictwie oraz odzyskiwania wody w gospodarstwach rolnych	+		
	Inwestycje w zakresie retencji oraz przeciwdziałania powodziom i suszom		+	+
	Dostęp do wody pitnej na obszarach wiejskich (inwestycje wodociągowe)			+
Gospodarka komunalna na wsi (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Kanalizacja			+
	Przydomowe oczyszczalnie ścieków	+		
Dostępność terytorialna obszarów wiejskich (Cel 2 SZRWRiR 2030)	Krajowa i regionalna infrastruktura drogowa		+	+
	Infrastruktura lokalna (drogi powiatowe i gminne), ścieżki rowerowe		+	
	Transport zbiorowy (w tym niskoemisyjny) i infrastruktura węzłów przesiadkowych		+	+
Cyfryzacja obszarów wiejskich i usług (Cel 1 i 2 SZRWRiR 2030)	Duża infrastruktura cyfrowa (w tym Internetu szerokopasmowego i 5G)		+	+
	E-usługi w rolnictwie			+
	Cyfryzacja usług publicznych niepowiązanych z rolnictwem, e-administracja		+	+
	Smart village	+	+	
Infrastruktura i usługi publiczne (Cel 2 i 3 SZRWRiR 2030)	Infrastruktura z zakresu zdrowia publicznego			+
	Wpływ żywienia na zdrowie, w tym żywienie w szkołach	+		
	Opieka nad dzieckiem od lat 3, edukacja na poziomie wczesnoszkolnym i szkolnym, w tym infrastruktura, edukacja wczesnoszkolna i edukacja szkolna, edukacja zawodowa, termomodernizacja budynków szkół.		+	+

	Usługi opiekuńcze i infrastruktura		+	+
Rozwój kierowany przez społeczność i współpraca (Cel 2 i 3 SZRWRiR 2030)	Wsparcie inicjatyw oddolnych i budowa kompetencji współpracy	+	+	
	Zawiązywanie partnerstw międzysektorowych	+	+	
	Rozwój współpracy i współdziałania w sektorze rolno-spożywczym	+		

[1] Zasoby wody i ich jakość (Cel 2 SZRWRiR 2030) -Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w zakresie środowiska i gospodarki wodnej przyjęta uchwałą nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r.

Dlatego, mając na uwadze zaproponowany przez służby KE *Pakt na rzecz obszarów wiejskich* zakłada się również możliwość zmian w Planie w trakcie trwania jego wdrażania. Takie elastyczne podejście przyczyni się do zwiększenia synergii, komplementarności i spójności na szczeblu krajowym, regionalnym i terytorialnym między politykami i interwencjami, które mają wpływ na rozwój obszarów wiejskich. Ma to szczególne znaczenie w kontekście różnej dynamiki prac nad Planem i krajowymi oraz regionalnymi programami realizującymi Umowę Partnerstwa 2021-2027. Ewentualne zmiany w zakresie wsparcia, jakie będzie objęte Planem, będą wynikały również z bieżącego reagowania na skalę potrzeb i efekty wdrażania Krajowego Planu Odbudowy i zwiększania Odporności.

Plan stanowi uzupełnienie działań – w zakresie infrastruktury technicznej wsi - które będą finansowane w ramach programów finansowanych z budżetu krajowego oraz programów finansowanych z funduszy strukturalnych, Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) – finansowanego ze środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF).

Szacuje się, że **w ramach polityki spójności może zostać przeznaczonych ok. 10 mld EUR w formie dedykowanych instrumentów we właściwych programach krajowych i regionalnych na działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich** (co stanowi 13,3% całości alokacji), z czego część będzie przeznaczona na inwestycje infrastrukturalne.

Inwestycje w rozwój infrastruktury dróg gminnych na obszarach wiejskich będą ponoszone głównie w ramach programów finansowanych z budżetu państwa, natomiast ze środków polityki spójności będą finansowane inwestycje umożliwiające włączenie obszarów wiejskich w sieć transportu ponadlokalnego. Uzupełniająco ze środków RRF finansowane będzie przywracanie połączeń komunikacji autobusowej na obszarach wiejskich zagrożonych wykluczeniem transportowym. Sektor transportu będzie wspierany w okresie 2021-2026 ze środków Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności, , a część wsparcia powinna trafić również na obszary wiejskie.

Ze środków polityki spójności finansowane będą również usługi publiczne, infrastruktura społeczna i komunalna, przedsiębiorczość, gospodarka o obiegu zamkniętym, czyste środowisko, infrastruktura telekomunikacyjna itd. i ze wszystkich tych działań będą korzystać beneficjenci ulokowani na obszarach wiejskich. **Programy polityki spójności (krajowe i regionalne) będą na preferencyjnych zasadach wspierać OSI tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją, do których należą przede wszystkim gminy wiejskie i miejsko-wiejskie**.

W zakresie **gospodarki wodno-kanalizacyjnej ze środków KPO** (204 mln euro) wsparcie uzyska kilkadziesiąt inwestycji dot. budowy, rozbudowy lub modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę lub odprowadzania ścieków na terenach wiejskichZe względu na bardzo ograniczony budżet inwestycji B3.1.1. KPO wspierane będą wyłącznie przedsięwzięcia, tych gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich, które mają ograniczone możliwości inwestycji i rozwoju. Ze środków polityki spójności planuje się wspierać inwestycje wod.-kan. wyłącznie w obszarze aglomeracji. Nie planuje się wspierać ze środków polityki spójności inwestycji wod.-kan. na obszarach wiejskich innych niż te, które są w obszarze aglomeracji.

W Planie finansowanie jedynie będą indywidualne oczyszczalnie ścieków.

Rozwój infrastruktury szerokopasmowego Internetu będzie realizowany przy pomocy europejskich i krajowych instrumentów wsparcia innych niż PS WPR. Główne źródła finansowania tego typu projektów to KPO, polityka spójności (przede wszystkim Program Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy) oraz środki krajowe z Funduszu Szerokopasmowego.

Szczegółowe informacje na temat spójności i komplementarności poszczególnych interwencji PS WPR 2023-2027 zostały opisane w logice każdej z zaplanowanych interwencji.

Prośba o zmianę zdania na: "Główne źródła finansowania tego typu projektów to KPO, polityka spójności (przede wszystkim Program Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy) oraz środki krajowe z Funduszu Szerokopasmowego."

---

* 11 grudnia 2019 r. Komisja opublikowała komunikat w sprawie europejskiego zielonego ładu. To nowo proponowana unijna strategia wzrostu, która ma przekształcić Unię w neutralne klimatycznie, sprawiedliwe i dostatnie społeczeństwo o nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce.

** Została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r.

*** Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 15 października 2019 r.

**** Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 17 września 2019 r.

***** Obszary Strategicznej Interwencji, obok obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją obejmują również miasta średnie tracące funkcje społeczno – gospodarcze.

4.6 Instrumenty finansowe

4.6.1 Opis instrumentu finansowego

Mając na względzie utrudniony dostęp rolników oraz przedsiębiorstw przetwórczych sektora rolno-spożywczego do zewnętrznego źródła finansowania działalności w ramach planu zaplanowano IF w ramach czterech interwencji - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność, Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości – w gospodarstwie, Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości- poza gospodarstwem oraz Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa.

Główną przeszkodą w dostępie do finansowania gospodarstw rolnych i zakładów przetwórstwa rolno spożywczego są wysokie wymogi dotyczące zabezpieczeń, które są trudne do spełnienia przez ww. podmioty. W kontekście IF warto wskazać również potrzeby kapitału finansowego na start dla młodych rolników oraz dostęp do kapitału na zakup ziemi.

W związku ze zidentyfikowanymi potrzebami, zaprojektowano instrumenty finansowe, których zadaniem będzie ułatwienie dostępu do zewnętrznych zwrotnych źródeł finansowania.

Alokacja środków na IF w WPR 2023-2027 jest odpowiedzią na zdiagnozowaną w ramach oceny ex ante z 2019 r. lukę finansową, która wynosi ok 11,8 mld zł dla całego sektora rolno-spożywczego. Zgodnie z art. 68 rozporządzenia 2021/1060, wkład z programu może być przekazany na rzecz instrumentu finansowego, w tym gwarancji, pożyczek, inwestycji kapitałowych i quasi-kapitałowych. Dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu instrumentów finansowych w ramach PROW 2014-2020 i ocena ex ante dla instrumentów finansowych PROW 2014-2020 oraz aktualne analizy potwierdziły zasadność wdrażania instrumentu gwarancyjnego, który w przypadku wdrożonego pilotażu najlepiej odpowiadał na potrzeby ostatecznych odbiorców pomocy, dlatego też instrument gwarancyjny został w pierwszej kolejności rekomendowany do zastosowania w perspektywie 2023-2027.

Gwarancje są instrumentem finansowym o najwyższym współczynniku dźwigni finansowej rozumianej jako relacja wygenerowanego finansowania do zaangażowanych środków publicznych. Przewiduje się, że gwarancja nie będzie obejmować całości kredytu obrotowego lub inwestycyjnego, a tylko jego część (do 80% kapitału kredytu). Przejęcie przez fundusz gwarancyjny części ryzyka ponoszonego przez instytucje finansowe stworzy zachętę do angażowania się kapitału prywatnego w finansowanie działalności gospodarstw rolnych oraz MŚP w sektorze rolnym.

Instrument finansowy w formie gwarancji będzie możliwy w połączeniu z dotacją na spłatę odsetek. Dotacja na spłatę odsetek ma zachęcać m.in. młodych rolników oraz małe gospodarstwa do korzystania z instrumentów finansowych na rozwój gospodarstwa rolnego oraz pozostałych rolników oraz

przedsiębiorstwa przetwórcze sektora rolno-spożywczego do realizacji inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu.

Warunki preferencyjne wprowadzane będą z myślą o wsparciu młodych rolników, w tym w zakupie gruntów lub wsparciu tych inwestycji, które przyczynią się do ochrony środowiska i klimatu, w tym będą realizować cele Europejskiego Zielonego Ładu oraz Strategii „Od pola do stołu". Szczegółowe warunki wsparcia oraz dobór wskaźników produktu i rezultatu zawarte są w opisie interwencji dedykowanych poszczególnym działaniom.

Instrumenty finansowe będą mieć zastosowanie na terenie całego kraju. Celem wsparcia jest poprawa dostępu do kapitału oraz zwiększenie możliwości inwestycyjnych zarówno w gospodarstwach jak i w przedsiębiorstwach przetwórstwa produktów rolnych, a także rozwijanie współpracy w ramach łańcucha dostaw. Wsparcie można przeznaczyć na inwestycje materialne i niematerialne w powyższym obszarze. Instrumenty finansowe mogą też wspierać kapitał obrotowy zgodnie z art. 80 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planu WPR. Grupą docelową wsparcia są, jak wspomniano wyżej rolnicy, w tym młodzi rolnicy, przedsiębiorstwa przetwórcze sektora rolno-spożywczego oraz podmioty świadczące usługi na rzecz rolnictwa i leśnictwa.

Struktura wdrażania, wybór podmiotu wdrażającego instrument finansowy oraz banków finansujących

Zgodnie z art. 59 ust. 3 rozporządzenia 2021/1060 instytucja zarządzająca powierzy bezpośrednio zadanie polegające na wdrożeniu instrumentów podmiotowi wdrażającemu instrumenty finansowe (bez funduszu funduszy).

Podmiot wdrażający instrument finansowy przeprowadzi procedurę selekcji w celu wyboru banków finansujących, które będą udzielać kredytów ostatecznym odbiorcom zabezpieczonych gwarancją z instrumentu finansowego, zgodnie z zasadami i regułami opisanymi w umowie o finansowaniu, zwanej dalej umową o finansowaniu.

Podmiot wdrażający podlega kontroli władzy publicznej w zakresie prawidłowości realizacji instrumentu finansowego. Kontrola ta jest realizowana zgodnie z kompetencjami przez agencję płatniczą, Instytucję Zarządzającą oraz inne podmioty uprawnione do ich przeprowadzenia na podstawie odrębnych przepisów.

Obowiązki zaangażowanych podmiotów

Sposób przekazywania środków do instrumentów finansowych, relacje pomiędzy instytucją zarządzającą i agencją płatniczą a podmiotem wdrażającym instrument finansowy lub bankami finansującymi, a także warunki wdrażania instrumentu finansowego będą uregulowane w umowie o finansowaniu. Instrumenty finansowe będą wdrażane przez podmiot wdrażający w oparciu o wyodrębniony system księgowy, umożliwiający prowadzenie odrębnej rachunkowości kosztów zarządzania instrumentem.

Opis instrumentu finansowego gwarancji

Płatności dla instrumentu finansowego będą dokonywane zgodnie z umową o finansowaniu. Wydatki będą deklarowane Komisji Europejskiej jako wydatki kwalifikowane zgodnie z art. 32 ust. 4. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1306/2013.

Środki WPR 2023-2027 w ramach funduszu gwarancji portfelowych będą zabezpieczać portfel kredytów udzielonych przez banki finansujące do poziomu ustalonych w wyniku badania ex ante oceny ryzyka i wskazanych w umowie o finansowaniu.

Wsparcie udzielane ostatecznym odbiorcom będzie zgodne z obowiązującymi zasadami pomocy państwa.

Polityka kredytowa banków finansujących powinna uwzględniać powstanie transferu korzyści na rzecz ostatecznych odbiorców w wybranych formach m.in. w zakresie zmniejszenia oprocentowania kredytów udzielanych przez banki finansujące lub w zakresie zabezpieczenia kredytów lub okresów karencji spłaty kredytów lub długości okresów kredytowania.

W przypadku gwarancji korzyścią dla ostatecznego odbiorcy jest ograniczenie (całościowo lub w części) potrzeby przedstawienia przez kredytobiorców zabezpieczenia dla banków w celu uzyskania finansowania.

Dopuszczalna będzie możliwość łączenia instrumentu finansowego w formie gwarancji z dotacją na spłatę odsetek w ramach jednej operacji zgodnie z art. 58 ust. 5 rozporządzenia 2021/1060 oraz możliwość łączenia z dotacją w ramach odrębnych operacji.

4.7 Wspólne elementy rodzajów interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

4.7.1 Wykaz niekwalifikujących się inwestycji

Wykaz niekwalifikowalnych inwestycji i kategorii wydatków został określony w art. 73 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planu WPR.

Dodatkowo w zakresie inwestycji realizowanych w ramach art. 73 i art. 77 rozporządzenia w sprawie planu WPR oraz finansowanych w formie dotacji za inwestycje niekwalifikujące się do przyznania pomocy uznaje się w szczególności:

1. Koszty poniesione przed dniem, w którym został złożony wniosek o przyznanie pomocy, a w przypadku kosztów ogólnych – przed dniem 1 stycznia 2023 r.

2. Koszty ogólne przekraczające 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych, a w przypadku I.10.8 Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym – przekraczające 15% pozostałych kosztów kwalifikowalnych.

3. Koszty remontu budynków lub budowli, jeśli nie jest połączony z ich modernizacją.

4. Koszty zakupu nieruchomości z wyłączeniem zakupu gruntu stanowiącego element operacji polegającej na budowie budynku inwentarskiego do wysokości 10% kosztów kwalifikowalnych operacji w ramach I.10.1.1 Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność – dotacje.

5. Koszty zakładania sadów i plantacji wieloletnich oraz wymiany w nich nasadzeń.

6. Koszty leasingu zwrotnego oraz dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak marża finansującego i ubezpieczenie.

7. Podatek od wartości dodanej (VAT), z wyjątkiem przypadków gdy nie podlega on odzyskaniu na podstawie krajowych przepisów o podatku VAT.

8. Koszty zakupu używanych maszyn, urządzeń, wyposażenia, w tym również ich instalacji, z wyłączeniem eksponatów w I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność w ramach operacji dotyczących dziedzictwa kulturowego.

9. Koszty zakupu zwierząt, nasion i ich siewu oraz roślin jednorocznych i ich sadzenia.

10. Koszty zakupu samochodów osobowych.

11. Koszty rozbudowy infrastruktury sieci 5G i sieci światłowodowej.

12. Koszty inwestycji w nawodnienia w gospodarstwie rolnym oraz związane z tym koszty budowy ujęć wody.

13. Koszty zakupu kotłów do spalania słomy.

14. Koszty sporządzenia wniosku o przyznanie pomocy i wniosku o płatność.

ze wsparcia w formie dotacji wyłączono:

1. Rolnika posiadającego gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 300 ha użytków rolnych, który ubiega się o wsparcie w ramach interwencji - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje), Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, Rozwój małych gospodarstw.

2. Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą wyłącznie w celach naukowo-badawczych.

3. Inwestycje mające na celu dostosowanie do norm lub wymogów unijnych, z wyjątkiem tych inwestycji, wspieranych na zasadach określonych w art. 73 ust. 5 rozporządzenia o planach strategicznych WPR.

W ramach inwestycji finansowanych w formie Instrumentów finansowych za niekwalifkowalne poza wskazanymi w art. 73 rozporządzenia w sprawie planu WPR uznaje się:

1.Koszty zakupu, budowy lub modernizacji budynków lub pomieszczeń mieszkalnych;

2.Zakup udziałów/akcji w podmiotach gospodarczych (inwestycje kapitałowe);

3.Zakup używanych maszyn, urządzeń, sprzętu zmechanizowanego, starszego niż 5 lat.

4.7.2 Określenie obszaru wiejskiego i możliwość zastosowania

Obszary wiejskie – co do zasady są to tereny położone poza granicami administracyjnymi miast, jednak w przypadku interwencji *Infrastruktura na obszarach wiejskich* przez obszary wiejskie rozumiane będą także obszary miast o liczbie ludności nie większej niż 5 tys., a w przypadku realizacji koncepcji inteligentnej wsi oraz interwencji *LEADER* - nie większej niż 20 tys.

4.7.3 Dodatkowe elementy wspólne dla interwencji sektorowych, interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich lub wspólne zarówno dla interwencji sektorowych, jak i interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Koszty ogólne to w szczególności koszty przygotowania dokumentacji technicznej operacji, sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego, koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi, opłaty za konsultacje, opłaty za doradztwo w zakresie zrównoważenia środowiskowego i gospodarczego, w tym studia wykonalności, które są związane z operacją.

Inne warunki ogólne mające zastosowanie do więcej niż jednej interwencji:

Zaliczki – beneficjentom będzie można wypłacać zaliczki, o których mowa w art. 44 rozporządzenia (UE) horyzontalnego. Mając na uwadze że, w przypadku interwencji pozostających poza IACS, zaliczki, o których mowa w rozporządzeniu (UE) horyzontalnym, nie niwelują trudności beneficjentów spowodowanych koniecznością oczekiwania na wypłatę pomocy po rozliczeniu operacji (projektu), wdrożony zostanie dodatkowy system zaliczkowania na zasadach przewidzianych w przepisach krajowych.

Agencja płatnicza będzie wdrażać wszystkie rodzaje interwencji w ramach Planu z wyjątkiem interwencji:

1) Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym

2) Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi

3) LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)

które będą wdrażane przez samorządy województw jako podmioty wdrażające, którym agencja płatnicza deleguje zadania.

Samorządy województw wykonują także jako instytucje pośredniczące zadania instytucji zarządzającej w zakresie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS), z wyłączeniem zadań dotyczących:

1) określenia kryteriów wyboru lokalnych strategii rozwoju (LSR);

2) wyboru jednego z właściwych funduszy w celu wspierania wszystkich kosztów przygotowania, zarządzania i animacji związanych z LSR;

3) wyboru funduszu wiodącego.

Trwałość operacji obejmujących inwestycje w infrastrukturę lub inwestycje produkcyjne:

Na poziomie regulacji krajowych zostaną określone zobowiązania dotyczące utrzymania inwestycji w infrastrukturę lub utrzymania inwestycji produkcyjnych, polegające m.in. na:

1) braku możliwości zaprzestania działalności produkcyjnej;

2) nieprzenoszeniu prawa własności, posiadania rzeczy nabytych w związku z realizacją operacji, niedokonywaniu zmiany sposobu ich wykorzystania;

3) niedokonywaniu istotnych zmian wpływających na charakter operacji;

- bez zgody podmiotu przyznającego pomoc.

Co do zasady przewiduje się obowiązek utrzymania danego zobowiązania przez 5 lat od ostatniej płatności. W zależności jednak od specyfiki interwencji, kategorii beneficjenta bądź przedmiotu może zostać określony krótszy okres trwania tych zobowiązań (przykładowo w ramach interwencji Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF zakłada się obowiązek utrzymania zrealizowanej operacji w okresie 3 lat od ostatniej płatności).

4.7.4 Stawki wkładu mające zastosowanie do interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Stawka/stawki wkładu krajowego

Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
155(2)(c) - Wcześniejsze emerytury		20,00%	43,00%
91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
91(2)(b) - Regiony najbardziej oddalone i mniejsze wyspy Morza Egejskiego		20,00%	80,00%
91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%
91(3)(a) - Payments for natural or others area-specific constraints under Article 71 and Article 78(b)	65,00%	20,00%	65,00%
91(3)(b) - Płatności na podstawie art. 70, płatności na podstawie art. 72, wsparcie inwestycji nieprodukcyjnych, o których mowa w art. 73, wsparcie projektów grup operacyjnych EPI na podstawie art. 77 ust. 1 lit. a) oraz inicjatywy LEADER, na podstawie art. 77 ust. 1 lit. b)		20,00%	80,00%
91(3)(c) - Operacje dofinansowywane ze środków przesuniętych do EFRROW zgodnie z art. 17 i 103		20,00%	100,00%
91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%
91(3)(b) - 72 - Płatności na podstawie art. 72		20,00%	80,00%
91(3)(b) - 73 - Wsparcie inwestycji nieprodukcyjnych, o których mowa w art. 73	80,00%	20,00%	80,00%
91(3)(b) - 77(1)(a) - Wsparcie europejskiego partnerstwa innowacyjnego na podstawie art. 77 ust. 1 lit. a)	55,00%	20,00%	80,00%
91(3)(b) - 77(1)(b) - Inicjatywy LEADER na podstawie art. 77 ust. 1 lit. b)	55,00%	20,00%	80,00%
91(3)(c) - 70 - Operacje na podstawie art. 70 dofinansowywane ze środków przesuniętych do EFRROW zgodnie z art. 17 i 103		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 71 - Operacje na podstawie art. 71 dofinansowywane ze środków przesuniętych do EFRROW zgodnie z art. 17 i 103		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 72 - Operacje na podstawie art. 72 dofinansowywane ze środków przesuniętych do EFRROW zgodnie z art. 17 i 103		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 73-74 - Operacje na podstawie art. 73–74 dofinansowywane ze środków przesuniętych do EFRROW zgodnie z art. 17 i 103		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 75 - Operacje na podstawie art. 75 dofinansowywane ze środków przesuniętych do EFRROW zgodnie z art. 17 i 103		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 76 - Operacje na podstawie art. 76 dofinansowywane ze środków przesuniętych do EFRROW zgodnie z art. 17 i 103		20,00%	100,00%
91(3)(c) - 77 - Operacje na podstawie art. 77 dofinansowywane ze środków przesuniętych do EFRROW zgodnie z art. 17 i 103	55,00%	20,00%	100,00%
91(3)(c) - 78 - Operacje na podstawie art. 78 dofinansowywane ze środków przesuniętych do EFRROW zgodnie z art. 17 i 103		20,00%	100,00%

Stawka/stawki wkładu regionalnego

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka

5 Płatności bezpośrednie, interwencje sektorowe i interwencje dotyczące rozwoju obszarów wiejskich określone w strategii

Fundusz	Forma interwencji	Typ interwencji	Kod interwencji (państwo członkowskie) – nazwa	Przeniesienie	Wspólny wskaźnik produktu	Gen. Renewal	Env.	System rabatów ES	LEADER
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	BISS(21)	I 1 - Podstawowe wsparcie dochodów		O.4				
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	BISS(21)	I 1.1 - Płatność dla małych gospodarstw		O.5				
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	CRISS(29)	I 2. - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów		O.7				
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	CIS-YF(30)	I 3. - Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników		O.6				
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	Eco-scheme(31) / Art. 31 ust. 7 lit. a) – płatności dodatkowe w stosunku do podstawowego wsparcia dochodu	I 4.1 - Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi		O.8				
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	Eco-scheme(31) / Art. 31 ust. 7 lit. b) – Płatność stanowiąca rekompensatę	I 4.2 - Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi	Nie obejmuje	O.8				
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	Eco-scheme(31) / Art. 31 ust. 7 lit. b) – Płatność stanowiąca rekompensatę	I 4.5 - Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych	Nie obejmuje	O.8				
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	Eco-scheme(31) / Art. 31 ust. 7 lit. b) – Płatność stanowiąca rekompensatę	I 4.6 - Ekoschemat – Dobrostan zwierząt	Nie obejmuje	O.8				
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	Eco-scheme(31) / Art. 31 ust. 7 lit. b) – Płatność stanowiąca rekompensatę	I 4.7 - Ekoschemat – Grunty wyłączone z produkcji	Nie obejmuje	O.8				
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	Eco-scheme(31) / Art. 31 ust. 7 lit. b) – Płatność stanowiąca rekompensatę	I 4.8 - Ekoschemat – Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany	Nie obejmuje	O.8				
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	Eco-scheme(31) / Art. 31 ust. 7 lit. a) – płatności dodatkowe w stosunku do podstawowego wsparcia dochodu	l 4.3 - Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin		O.8				
EFRG	Płatności bezpośrednie niezwiązane z wielkością produkcji	Eco-scheme(31) / Art. 31 ust. 7 lit. a) – płatności dodatkowe w stosunku do podstawowego wsparcia dochodu	l 4.4 - Ekoschemat - Biologiczna uprawa		O.8				

EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.1. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów		O.11				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.10 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek		O.10				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.11. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych		O.10				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.12 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych		O.10				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.13. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno		O.10				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.2. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła		O.11				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.3. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec		O.11				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.4. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz		O.11				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.5. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych		O.10				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.6. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu		O.10				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.7. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu		O.10				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.8. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych		O.10				
EFRG	Płatności bezpośrednie związane z produkcją	CIS(32)	I 5.9. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów		O.10				

EFRG	Sektorowe - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a))	I.7.1. - Poprawa infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, dostosowania produkcji do popytu w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacji kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw		O.35				
EFRG	Sektorowe - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a))	I.7.2. - Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw		O.35				
EFRG	Sektorowe - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a))	I.7.5. - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu		O.35				
EFRG	Sektorowe - Owoce i warzywa	INVRE(47(1)(a))	I.7.6. - Badania i rozwój		O.35				
EFRG	Sektorowe - Owoce i warzywa	ADVI1(47(1)(b))	I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna		O.35				
EFRG	Sektorowe - Owoce i warzywa	TRAINCO(47(1)(c))	I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk		O.35				
EFRG	Sektorowe - Owoce i warzywa	PROMO(47(1)(f))	I.7.3. - Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw		O.35				
EFRG	Sektorowe - Owoce i warzywa	WITHD(47(2)(f))	I.7.4. - Wycofanie z rynku owoców i warzyw		O.35				
EFRG	Sektorowe - Produkty pszczele	ADVIBEES(55(1)(a))	I 6.1 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej		O.37				
EFRG	Sektorowe - Produkty pszczele	INVAPI(55(1)(b))	I 6.2 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – inwestycje, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych.		O.37				

EFRG	Sektorowe - Produkty pszczele	INVAPI(55(1)(b))	I 6.3 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi.		O.37				
EFRG	Sektorowe - Produkty pszczele	INVAPI(55(1)(b))	I 6.4 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej		O.37				
EFRG	Sektorowe - Produkty pszczele	PRESBEEHIVES(55(1)(d))	I 6.5 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół		O.37				
EFRG	Sektorowe - Produkty pszczele	COOPAPI(55(1)(e))	I 6.6 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze		O.37				
EFRG	Sektorowe - Produkty pszczele	ACTQUAL(55(1)(g))	I 6.7. - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miodów odmianowych		O.37				
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I 8.1. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000	Nie obejmuje	O.14	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I 8.10. - Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020	W pełni	O.15	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I 8.11. - Rolnictwo ekologiczne	Nie obejmuje	O.17	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo	Nie obejmuje	O.14	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I 8.2. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000	Nie obejmuje	O.14	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I 8.3. - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	Nie obejmuje	O.14	Nie	Tak	Nie	Nie

EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I 8.4. - Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych	Nie obejmuje	O.14	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I 8.5. - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	Nie obejmuje	O.19	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I 8.6. - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	Nie obejmuje	O.19	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I 8.7. - Bioróżnorodność na gruntach ornych	Nie obejmuje	O.14	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I 8.8 - Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych	Nie obejmuje	O.15	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I.8.9.1. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020. Pakiet 4.Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000	W pełni	O.14	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I.8.9.2. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000	W pełni	O.14	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ENVCLIM(70)	I.8.9.3. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone	W pełni	O.14	Nie	Tak	Nie	Nie

EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	ANC(71)	I 9. - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)	Nie obejmuje	O.12	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.1.1 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)	Nie obejmuje	O.20	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.1.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)	Nie obejmuje	O.20	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.10. - Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi	Nie obejmuje	O.22	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.11. - Zalesianie gruntów rolnych	Nie obejmuje	O.21	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.12. - Tworzenie zadrzewień śródpolnych	Nie obejmuje	O.21	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.13. - Zakładanie systemów rolno-leśnych	Nie obejmuje	O.21	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.14. - Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych	Nie obejmuje	O.21	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.15 - Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń	Nie obejmuje	O.20	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	Nie obejmuje	O.20	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.3. - Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF	Nie obejmuje	O.20	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.4. - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	Nie obejmuje	O.20	Nie	Tak	Nie	Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.5. - Rozwój małych gospodarstw	Nie obejmuje	O.20	Nie	Nie		Nie

EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.6.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie	Nie obejmuje	O.20	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.6.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie	Nie obejmuje	O.20	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.7.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem	Nie obejmuje	O.24	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.7.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem	Nie obejmuje	O.24	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.8 - Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym	Nie obejmuje	O.24	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INVEST(73-74)	I 10.9. - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)	Nie obejmuje	O.24	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	INSTAL(75)	I 11. - Premie dla młodych rolników	Nie obejmuje	O.25	Tak	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	RISK(76)	I 12.1. - Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich	Nie obejmuje	O.9	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	RISK(76)	I 12.2. - Dofinansowanie Funduszy Wzajemnościowych	Nie obejmuje	O.9	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	COOP(77)	I 13.1. - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)	Nie obejmuje	O.31	Nie	Nie		Tak
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	COOP(77)	I 13.2. - Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	Nie obejmuje	O.28	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	COOP(77)	I 13.3. - Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności	Nie obejmuje	O.32	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	COOP(77)	I 13.4. - Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności	Nie obejmuje	O.29	Nie	Nie		Nie

EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	COOP(77)	I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI	Nie obejmuje	O.1	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	COOP(77)	I 13.6. - Zobowiązania dla beneficjentów działania 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.2. Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	Nie obejmuje	O.28	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	COOP(77)	I 13.7 - Zobowiązania dla beneficjentów poddziałania 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności	Nie obejmuje	O.29	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	KNOW(78)	I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników	Nie obejmuje	O.33	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	KNOW(78)	I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze	Nie obejmuje	O.33	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	KNOW(78)	I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	Nie obejmuje	O.33	Nie	Nie		Nie
EFRROW	Rozwój obszarów wiejskich	KNOW(78)	I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych	Nie obejmuje	O.33	Nie	Nie		Nie

5.1 Interwencje w formie płatności bezpośrednich

BISS(21) - Podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności

I 1 - Podstawowe wsparcie dochodów

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 1
Nazwa interwencji	Podstawowe wsparcie dochodów
Typ interwencji	BISS(21) - Podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności
Wspólny wskaźnik produktu	O.4. Liczba hektarów objętych podstawowym wsparciem dochodów

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Analizy przeprowadzone na potrzeby przygotowania Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027 nie wykazały zasadności wprowadzenia terytorialnego zróżnicowania kwoty podstawowego wsparcia dochodów.

Z analizy rozkładu gospodarstw wynika, że w województwach o średniej powierzchni gospodarstwa większej od średniej krajowej, udział gospodarstw o powierzchni do 10 ha (a więc poniżej średniej krajowej) waha się od 48% do 70%. Gospodarstwa te posiadają średnio 14% gruntów w tych województwach.

W związku z powyższym zastosowanie różnych stawek, chociażby płatności podstawowej dla różnych województw, jest nieuzasadnione, a dodatkowo naraziłoby na zarzut nierównego traktowania podmiotów gospodarczych przy podobnej wysokości ponoszonych kosztów produkcji (nawozy, paliwo, praca).

W ocenie Polski różnice między regionami, jakkolwiek mają miejsce, są mniej istotne dla programowania, niż różnice między wielkością i potencjałem gospodarstw. Także koszty produkcji w gospodarstwach są podobne bez względu na region kraju, różnią się natomiast w zależności od skali produkcji.

Samo położenie gospodarstwa w danym regionie nie jest czynnikiem decydującym o jego sytuacji ekonomicznej. Dostępne dane pokazują, że to skala produkcji (wielkość gospodarstwa) w największym stopniu determinuje wysokość dochodów danego gospodarstwa, i właśnie to kryterium powinno być podstawową przesłanką różnicowania poziomu wsparcia.

W przypadku podejścia regionalnego część gospodarstw byłaby pokrzywdzona. Brak regionalizacji poprzez odpowiednie zaprogramowanie wybranych płatności (uwzględnienie określonych elementów charakteryzujących wielkość gospodarstwa), prowadzić będzie do redystrybucji środków w wymiarze regionalnym i umożliwi ukierunkowanie wsparcia do grupy gospodarstw o niższych dochodach.

Dlatego też nie przewiduje się zróżnicowania regionalnego stawek płatności w ramach interwencji PS WPR.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie	krytyczna (+++)	Tak

	godnego poziomu życia i wyrównywania szans		
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P4.	Rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego	wymagana (++)	Tak
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Podstawowe wsparcie dochodów udzielane rolnikom stanowi instrument stabilizujący ich dochody, a co za tym idzie, uodparnia na wahania rynkowe cen środków produkcji oraz produktów rolnych.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Beneficjent jest rolnikiem aktywnym zawodowo.

Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro.

Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Ogółem w latach 2023-2027 na Podstawowe wsparcie dochodów planuje się przeznaczyć ok. 7 537 mln EUR, co stanowi 42,5% puli środków na płatności bezpośrednie (po wdrożeniu płatności dla małych gospodarstw oraz po uwzględnieniu zwiększenia alokacji na k. 2027 r.).

Płatność roczna do kwalifikującego się hektara, jednolita w całym kraju.

Dodatkowo stosowana będzie Płatność dla małych gospodarstw.

Podstawowym celem Płatności podstawowej jest minimalizacja różnicy dochodów gospodarstw rolnych, stanowiących podstawę bezpieczeństwa żywieniowego kraju, z dochodem uzyskiwanym z działalności w innych gałęziach gospodarki.

Z danych FADN (2020) wynika, że dla gospodarstw będących w polu obserwacji FADN roczna różnica pomiędzy dochodem z gospodarstwa rolnego a przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej, wynosi ok. 4,7 mld EUR (ok. 6,3 tys. EUR na gospodarstwo). Jednakże kwota ta odnosi się jedynie do ok. 12 tys. gospodarstw uzyskujących dochód na poziomie min. 4 tys. EUR (Standard Output), które reprezentują ponad połowę gospodarstw w Polsce. Faktyczna różnica dla wszystkich gospodarstw rolnych w Polsce byłaby zatem znacząco większa. Dostępna całkowita alokacja środków dla Polski w ramach I filaru WPR - średniorocznie w wysokości ok. 3,1 mld EUR (bez transferu środków z II filaru, natomiast ok. 3,5 mld EUR z uwzględnieniem transferu środków z II filaru), pozwala tylko częściowo na zmniejszenie różnicy pomiędzy dochodem z działalności rolniczej a dochodem parytetowym.

Równocześnie koperta płatności podstawowej jest częścią Planu Strategicznego i musi uwzględniać nałożone minimalne limity wydatkowania środków WPR w innych interwencjach (płatność redystrybucyjna, ekoschematy, płatności związane z produkcją, wsparcie dla młodych rolników) oraz potrzeby pozostałych instrumentów wsparcia rolnictwa przewidzianych do realizacji w ramach PS WPR.

Dostępny budżet PS WPR nie pozwoli na eliminację powyższej różnicy dochodowej w całości, szacowana stawka na poziomie ok. 113 EUR/ha (stanowiąca iloraz dostępnych środków i przewidywanej powierzchni wspartej; średnia z lat 2023-2026 po wprowadzeniu płatności dla małych gospodarstw) może jedynie spowodować jej zmniejszenie średnio o ok. 20% (1,24 tys. EUR na gospodarstwo w polu obserwacji FADN (średnia powierzchnia gospodarstwa w Polsce wynosi 11 ha)).

Stawka maksymalna na 2023 r. wynosi 127,4 EUR/ha i stanowi ok. 117% stawki planowanej, natomiast w latach 2024-2027 stawka maksymalna wynosi od 128,77 EUR/ha do 131,75 EUR/ha, a jej stosunek do stawki planowanej w poszczególnych latach wynosi odpowiednio: ok. 114% w 2024 r., ok. 113,9% w 2025 r. oraz ok. 113,7% w 2026 r. i w 2027 r.

Mając na uwadze doświadczenia z ostatnich lat wdrażania tego wsparcia (przed 2023 r. jednolita płatność obszarowa) należy uznać taki poziom odchylenia (ok. 17% w 2023 r. oraz ok. 14% w kolejnych latach) stawki maksymalnej od planowanej za uzasadniony.

Zaproponowana wysokość stawki minimalnej jest niższa o 10% od wysokości stawki planowanej w danym roku i wynosi 104,26 EUR/ha w 2026 r. i w 2027 r. Wprowadzenie minimalnej stawki przyczyni się do lepszego zarządzania Planem przez Instytucję Zarządzającą oraz zwiększy pewność wnioskujących o płatności bezpośrednie odnośnie do wysokości tych płatności, a w konsekwencji umożliwi adekwatne planowanie wydatków związanych z prowadzeniem działalności rolniczej przez beneficjentów PS WPR.

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).

Redukcja płatności (capping) oraz degresywność nie będą stosowane.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Czy interwencja w ramach podstawowego wsparcia dochodu stanowi płatność na rzecz małych gospodarstw rolnych? (art. 28)

☑ Tak ☐ Nie

Jaką formę wsparcia stosują Państwo w odniesieniu do płatności na rzecz małych gospodarstw rolnych? (art. 28)

☐ Kwoty ryczałtowe ☑ Płatności na hektar

Jaka jest maksymalna kwota płatności na rzecz małych gospodarstw rolnych? (art. 28)

1 125,00

Czy mają Państwo inne uwagi lub wyjaśnienia dotyczące płatności na rzecz małych gospodarstw rolnych?

Płatność dla małych gospodarstw zostanie uruchomiona z uwzględnieniem następujących założeń:

- płatność będzie przyznawana do powierzchni od 1 ha do 5 ha (będącej w posiadaniu rolnika) z zastosowaniem stawki ryczałtowej w wysokości 225 EUR/ha.

W pierwszym roku realizacji płatności dla małych gospodarstw (2023 r.) szacowano, że liczba potencjalnie kwalifikujących się gospodarstw wyniesie ok. 535 tys., a powierzchnia ok. 1 390 tys. ha. Na tej podstawie wyliczono orientacyjną pulę środków dla tej płatności, która wynosiła ok. 312,8 mln EUR. Zgodnie z danymi ARiMR w kampanii 2023 r. o płatność dla małych gospodarstw ubiegało się ok. 196 tys. rolników na łączną powierzchnię ok. 525 tys. ha.

Na podstawie doświadczeń z kampanii 2023 r. szacuje się, że w odniesieniu do kampanii 2024-2027 liczba rolników zainteresowanych tą płatnością wyniesie ok. 310 tys., a powierzchnia ok. 820,5 tys. ha, co stanowi 50% powierzchni gospodarstw posiadających maksymalnie 5 ha. Na tej podstawie wyliczono orientacyjną pulę środków dla tej płatności, która wynosi ok. 184,6 mln EUR oraz kwotę wsparcia na hektar w wysokości 225 EUR.

Z uwagi na to, że zgodnie z art. 28 rozporządzenia 2021/2115, Płatność dla małych gospodarstw zastępuje inne rodzaje płatności bezpośrednich, konieczne jest odpowiednie zmniejszenie puli środków i wysokości stawki Podstawowego wsparcia dochodów dla rolników, którzy nie będą objęci Płatnością dla małych gospodarstw.

Dla większości rolników zmniejszenie to jest zrekompensowane poprzez zwiększenie, od 2023 r., puli środków na Uzupełniającą płatność podstawową (w ramach Przejściowego wsparcia krajowego, o którym mowa w art. 147 rozporządzenia 2021/2115).

Faktyczne stawki płatności dla danej kampanii są wyliczane dopiero po zakończeniu naboru wniosków - na podstawie rzeczywistych danych zgłoszonych przez rolników i zweryfikowanych przez agencję płatniczą w danym roku oraz po ogłoszeniu kursu wymiany stosowanego do przeliczania wysokości płatności (z uwagi na to, że w Polsce płatności wypłacane są w PLN). W związku z tym rzeczywista stawka może różnić się od planowanej (szacowanej) stawki określonej w Planie Strategicznym.

Terytorializacja (art. 22 ust. 2)

☐ Tak ☑ Nie

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 5 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Płatność podstawowa wypłacana jest niezależnie od prowadzonego kierunku produkcji rolnej i nie ma związku z uzyskanymi efektami oraz wielkością produkcji.

Płatność ta nie dotyczy wsparcia cen produktów oraz nie obciąża z tego tytułu konsumentów.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_1 - Podstawowe wsparcie dochodów	Jednolita		R.4; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)
I_1 - Podstawowe wsparcie dochodów

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_1 - Podstawowe wsparcie dochodów	Planowana kwota jednostkowa	108,54	112,93	114,42	115,84	115,84	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej				104,26	104,26	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	127,41	128,77	130,29	131,75	131,75	
	O.4 (jednostka: Hektary)	12 819 679,00	13 389 195,40	13 389 195,40	13 389 195,40	13 389 195,40	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	1 391 447 958,66	1 512 041 836,52	1 531 991 737,67	1 551 004 395,14	1 551 004 395,14	7 537 490 323,13
OGÓŁEM	O.4 (jednostka: Hektary)	12 819 679,00	13 389 195,40	13 389 195,40	13 389 195,40	13 389 195,40	**Suma:** 66 376 460,60 **Maks.:** 13 389 195,40
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	1 391 463 339,37	1 512 023 495,24	1 531 945 549,11	1 551 028 004,19	1 551 028 004,19	7 537 488 392,10
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 1.1 - Płatność dla małych gospodarstw

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 1.1
Nazwa interwencji	Płatność dla małych gospodarstw
Typ interwencji	BISS(21) - Podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności
Wspólny wskaźnik produktu	O.5. Liczba beneficjentów lub hektarów objętych płatnością dla małych gospodarstw

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P4.	Rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego	wymagana (++)	Tak
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Płatność dla małych gospodarstw wdrażana jest na podstawie art. 28 rozporządzenia 2021/2115. Proponowane zmiany wejdą w życie następnego dnia po dacie powiadomienia o decyzji Komisji zatwierdzającej wniosek o zmianę Planu Strategicznego WPR.

Płatność dla małych gospodarstw jest dobrowolna - rolnik będzie mógł skorzystać z tego rozwiązania jeśli uzna, że jest ono dla niego korzystne.

W latach 2023-2024 płatność skierowana jest do rolników, którzy złożyli wnioski o przyznanie płatności bezpośrednich i dodatkowo poinformowali agencję płatniczą (ARiMR) o tym, że chcą skorzystać z Płatności dla małych gospodarstw. Od 2025 r. termin i sposób wnioskowania o płatność będzie taki sam, jak dla pozostałych płatności bezpośrednich.

Rolnicy są na bieżąco informowani o proponowanych zmianach oraz o tym, że możliwość skorzystania z Płatności dla małych gospodarstw uzależniona jest od uzyskania zgody Komisji Europejskiej. Prowadzone liczne działania informacyjne, obejmujące w szczególności artykuły prasowe, komunikaty na stronach internetowych, prezentacje dla izb rolniczych i ośrodków doradztwa rolniczego, szkolenia prowadzone przez agencję płatniczą, umożliwią rolnikom podjęcie decyzji o ewentualnym skorzystaniu z Płatności dla małych gospodarstw w wyznaczonym terminie.

W związku z powyższym wprowadzenie Płatności dla małych gospodarstw nie narusza przepisów art. 119 ust. 8 rozporządzenia 2021/2115.

Szczegółowe zasady przyznawania Płatności dla małych gospodarstw zostaną określone w przepisach krajowych. Płatność dla małych gospodarstw udzielana rolnikom stanowi instrument stabilizujący ich dochody, a co za tym idzie, uodparnia na wahania rynkowe cen środków produkcji oraz produktów rolnych.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Beneficjent jest rolnikiem aktywnym zawodowo.

Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.

Płatność dla małych gospodarstw będzie stosowana do 2027 r.

Płatność będzie przyznawana do powierzchni od 1 ha do 5 ha użytków rolnych (będącej w posiadaniu rolnika) z zastosowaniem stawki ryczałtowej w wysokości 225 EUR/ha.

Sposób wdrażania Płatności w latach 2024-2027 będzie zbliżony do sposobu wdrożenia z kampanii 2023 r.

W 2024 r., podobnie jak w 2023 r., Płatność zostanie przyznana rolnikom, którzy złożyli wnioski o przyznanie płatności bezpośrednich. Polska wprowadziła także dodatkowy termin - do 31 sierpnia,w którym rolnicy mogą zdecydować czy chcą skorzystać z Płatności. Z jednej strony zapewni to rolnikom odpowiedni czas na podjęcie decyzji, a z drugiej pozwoli agencji płatniczej na rozpatrzenie złożonych dokumentów w czasie, który nie zagraża terminowemu rozpoczęciu wypłaty tego wsparcia. Składając wniosek do agencji płatniczej, rolnik zawnioskuje jedynie o ustalenie płatności w uproszczony sposób przewidziany dla Płatności dla małych gospodarstw. Wprowadzenie Płatności nie będzie miało wpływu na już podjęte decyzje produkcyjne rolników, w tym na strukturę zasiewów.Tym samym żaden z rolników nie jest dyskryminowany z powodu wprowadzenia powyższych zmian i przestrzegane są zasady ogólne prawa Unii, w tym m.in. zasada niedyskryminacji i ochrony uzasadnionych oczekiwań rolników i innych beneficjentów.

Biorąc pod uwagę powyższe, wdrożenie Płatności na 2024 r. nie powinno przysporzyć rolnikom trudności. Ponadto, rolnicy mogą korzystać, nieodpłatnie, z pomocy ośrodków doradztwa rolniczego.

Od 2025 r. termin i sposób wnioskowania o Płatność będzie taki sam, jak dla pozostałych płatności bezpośrednich.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

W odniesieniu do kampanii 2023 r. oszacowano, że liczba potencjalnie kwalifikujących się gospodarstw wynosi ok. 535 tys., a powierzchnia ok. 1 390 tys. ha. Na tej podstawie wyliczono orientacyjną pulę środków dla tej płatności, tj. ok. 312,8 mln EUR oraz kwotę wsparcia na hektar w wysokości 225 EUR. Zgodnie z danymi ARiMR w kampanii 2023 r. o płatność dla małych gospodarstw ubiegało się ok. 196 tys. rolników na łączną powierzchni ok. 525 tys. ha.

Na podstawie doświadczeń z kampanii 2023 r. szacuje się, że w odniesieniu do kampanii 2024-2027 liczba rolników zainteresowanych tą płatnością wyniesie ok. 310 tys., a powierzchnia ok. 820,5 tys. ha, co stanowi 50% powierzchni gospodarstw posiadających maksymalnie 5 ha. Na tej podstawie wyliczono orientacyjną pulę środków dla tej płatności, która wynosi ok. 184,6 mln EUR oraz kwotę wsparcia na hektar w wysokości 225 EUR.

Zgodnie z art. 102 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115 „W odniesieniu do interwencji w formie płatności bezpośrednich państwa członkowskie mogą ustalić maksymalne lub minimalne planowane kwoty jednostkowe, lub oba ich rodzaje, dla każdej kwoty jednostkowej planowanej dla każdej interwencji.”.

Polska planuje realizować Płatność dla małych gospodarstw w stałej wysokości 225 EUR/ha. Oznacza to, że stawka planowana jest równa stawce maksymalnej. Zaproponowana wysokość stawki minimalnej (202,50 EUR/ha) jest niższa o 10% od wysokości stawki planowanej.

Z dostępnych danych wynika, że przy tak określonej wysokości stawki ww. pula środków nie zostanie przekroczona. Jednocześnie nie jest zasadne zwiększenie stawki ponad 225 EUR/ha, aby nie zniechęcać rolników o większych ambicjach (w tym środowiskowych) do podejmowania nowych wyzwań wynikających z Planu Strategicznego WPR.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Czy interwencja w ramach podstawowego wsparcia dochodu stanowi płatność na rzecz małych gospodarstw rolnych? (art. 28)

☑ Tak ☐ Nie

Jaką formę wsparcia stosują Państwo w odniesieniu do płatności na rzecz małych gospodarstw rolnych? (art. 28)

☐ Kwoty ryczałtowe ☑ Płatności na hektar

Jaka jest maksymalna kwota płatności na rzecz małych gospodarstw rolnych? (art. 28)

1 125,00

Czy mają Państwo inne uwagi lub wyjaśnienia dotyczące płatności na rzecz małych gospodarstw rolnych?

Płatność dla małych gospodarstw będzie realizowana z uwzględnieniem następujących założeń:

- płatność będzie przyznawana do powierzchni od 1 ha do 5 ha (będącej w posiadaniu rolnika) z zastosowaniem stawki ryczałtowej w wysokości 225 EUR/ha.

Rolnicy ubiegający się o Płatność dla małych gospodarstw, podobnie jak rolnicy ubiegający się o pozostałe rodzaje płatności bezpośrednich, będą mogli ubiegać się o przyznanie Przejściowego wsparcia krajowego na podstawie art. 147 rozporządzenia 2021/2115. Zgodnie bowiem z tym przepisem „Warunki przyznawania przejściowego wsparcia krajowego są identyczne z warunkami, o których mowa w art. 37 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013.”.

Terytorializacja (art. 22 ust. 2)

☐ Tak ☑ Nie

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 5 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Płatność dla małych gospodarstw wypłacana jest niezależnie od prowadzonego kierunku produkcji rolnej i nie ma związku z uzyskanymi efektami oraz wielkością produkcji.
Płatność ta nie dotyczy wsparcia cen produktów oraz nie obciąża z tego tytułu konsumentów.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_1.1 - Płatność dla małych gospodarstw	Jednolita		R.4; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_1.1 - Płatność dla małych gospodarstw

Wyjaśnienia zostały podane we wcześniejszej części formularza.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_1.1 - Płatność dla małych gospodarstw	Planowana kwota jednostkowa	225,00	225,00	225,00	225,00	225,00	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	202,50	202,50	202,50	202,50	202,50	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.5 (jednostka: Hektary)	1 390 034,00	820 517,61	820 517,61	820 517,61	820 517,61	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	312 757 650,00	184 616 462,25	184 616 462,25	184 616 462,25	184 616 462,25	1 051 223 499,00
OGÓŁEM	O.5 (jednostka: Hektary)	1 390 034,00	820 517,61	820 517,61	820 517,61	820 517,61	**Suma:** 4 672 104,44 **Maks.:** 1 390 034,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	312 757 714,09	184 616 461,13	184 616 461,13	184 616 461,13	184 616 461,13	1 051 223 558,61
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

CRISS(29) - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu do celów zrównoważoności

I 2. - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 2.
Nazwa interwencji	Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów
Typ interwencji	CRISS(29) - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu do celów zrównoważoności
Wspólny wskaźnik produktu	O.7. Liczba hektarów objętych redystrybucyjnym wsparciem dochodów

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów jest dodatkowym wsparciem do płatności podstawowej (BISS), zatem argumentacja dotycząca decyzji o ewentualnym zróżnicowaniu regionalnym tej płatności jest identyczna i dotyczy m.in. przewagi liczebnej małych i średnich gospodarstw w porównaniu do gospodarstw większych również w województwach o średniej powierzchni gospodarstwa większej od średniej krajowej, a także konieczności równego traktowania beneficjentów.

Wprowadzenie regionalizacji tej płatności stanowiłoby także element wpływający na złożoność jej obsługi, będący dodatkowym obciążeniem administracyjnym dla agencji płatniczej.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Wsparcie przyznawane jako uzupełnienie Podstawowego wsparcia dochodów, do powierzchni od 1 ha do 30 ha gospodarstwom o powierzchni maksymalnie 300 ha.

Stanowi instrument stabilizujący dochody rolników, a co za tym idzie uodparnia przed wahaniami rynkowymi cen środków produkcji oraz produktów rolnych.

Ponadto, wsparcie to ma na celu zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami mniejszymi (średnio do 30 ha), nieuzyskującymi z prowadzonej działalności rolniczej dochodów parytetowych w gospodarce narodowej lub uzyskującymi je tylko dzięki płatnościom bezpośrednim i płatnościami ONW (gospodarstwa 30-50 ha), a gospodarstwami większymi.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Beneficjent jest rolnikiem aktywnym zawodowo.

Powierzchnia gospodarstwa wynosząca 1-300 ha.

Posiadanie gruntów, do których przyznano Podstawowe wsparcie dochodów.

Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.

W przypadku spółdzielni rolniczych (w różnych formach) zaproponowane limity w ramach tej płatności będą stosowane z uwzględnieniem liczby członków spółdzielni.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 1 865 mln EUR, co stanowi 10,5% puli środków na płatności bezpośrednie (po wdrożeniu płatności dla małych gospodarstw oraz zwiększeniu alokacji na 2027 r.).

Płatność roczna do kwalifikującego się hektara, jednolita w całym kraju.

Koperta na płatność dodatkową musi uwzględniać nałożony minimalny limit wydatkowania środków WPR (minimum 10% budżetu płatności bezpośrednich), minimalne limity wydatkowania środków w ramach innych interwencji (ekoschematy, płatności związane z produkcją, wsparcie dla młodych rolników) oraz jednocześnie potrzeby pozostałych instrumentów wsparcia rolnictwa przewidzianych do realizacji w ramach PS WPR.

Zaproponowana wysokość koperty tej płatności (wyższa niż wymagana przepisami UE) oraz zasady jej przyznawania (zakresy wsparcia) jest kompromisem pomiędzy potrzebą realizacji samej funkcji redystrybucji wsparcia z WPR – przeniesienia płatności z gospodarstw większych do mniejszych, a koniecznością zachowania zdolności produkcyjnych największych producentów żywności. Proponowana kwota (i wynikająca z niej stawka wsparcia) z jednej strony pozwala istotnie zwiększyć ogólny poziom płatności dla gospodarstw małych i średnich, które tworzą bazę zatrudnienia i żywności wysokiej jakości

na rynek lokalny, a z drugiej strony może zostać przesunięta bez znacznego pogarszania sytuacji gospodarstw największych odgrywających kluczową rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego (szczególnie istotnego w związku z obecną sytuacją w Ukrainie).

Płatność redystrybucyjna, obok płatności podstawowej, jest jednym z elementów minimalizacji różnicy dochodów rolników i wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Z przeprowadzonej analizy wynika, że dostępny budżet PS WPR nie pozwoliłby na eliminację tej różnicy w całości. Szacowana stawka ok. 40 EUR/ha pozwoli na zmniejszenie różnicy dochodowej średnio o ok. 400 EUR na uprawnione gospodarstwo (średnia powierzchnia gospodarstwa w Polsce wynosi 11 ha), co razem z płatnością podstawową zminimalizuje (dla gospodarstw w polu obserwacji FADN) różnicę do dochodu parytetowego w gospodarce narodowej o ok. 27%.

Stawka maksymalna ok. 44 EUR/ha, stanowiąca 110% stawki jednolitej. Elastyczność stawki wynika z prognoz powierzchni wspieranej w kolejnych latach (trend malejący).

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Czy stosujesz terytorializację do celów CRIS?

☐ Tak ☑ Nie

Czy stosujesz różne kwoty dla różnych przedziałów hektarów? (art. 29 ust. 3)

☐ Tak ☑ Nie

Jaka jest maksymalna liczba hektarów na rolnika, w przypadku której wypłacane jest CRIS? (art. 29 ust. 3)

30,00

– Czy wyłączasz gospodarstwa rolne z CRIS na podstawie ich fizycznych rozmiarów?

☑ Tak ☐ Nie

Wsparcie udzielane gospodarstwom o powierzchni wynoszącej 1-300 ha.

Uzasadnieniem powyższego górnego limitu powierzchniowego jest potrzeba realizacji obowiązującej w Polsce zasady traktowania gospodarstw rodzinnych jako podstawy kształtowania ustroju rolnego. Zasada ta wynika wprost z art. 23 Konstytucji RP. Gospodarstwo rodzinne zostało zdefiniowane w ustawie z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (art. 5 ust. 2a) jako gospodarstwo rolne o powierzchni nie większej niż 300 ha.

W warunkach polskich spółdzielnie rolnicze stanowią jedną z pożądanych form zrzeszania się rolników, i z tego względu są one odrębnie traktowane w polskim porządku prawnym. Dlatego wsparcie dla spółdzielni będzie obliczane jako iloczyn liczby członków spółdzielni i ustalonego jednostkowego limitu powierzchniowego (30 ha) bez względu na wielkość wkładu gruntowego poszczególnych rolników do spółdzielni.

- Dodatkowe zasady lub objaśnienia dotyczące CRIS

Posiadanie gruntów, do których przyznano Podstawowe wsparcie dochodów.

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 5 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Płatność dodatkowa (redystrybucyjna) wypłacana jest niezależnie od prowadzonego kierunku produkcji rolnej i nie ma związku z uzyskanymi efektami oraz wielkością produkcji.

Płatność ta nie dotyczy wsparcia cen produktów oraz nie obciąża z tego tytułu konsumentów.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_2 - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów	Jednolita		R.4; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_2 - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_2 - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów	Planowana kwota jednostkowa	39,10	39,45	39,80	40,15	40,15	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	43,01	43,40	43,78	44,17	44,17	
	O.7 (jednostka: Hektary)	8 928 716,00	9 498 232,40	9 498 232,40	9 498 232,40	9 498 232,40	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	349 112 795,60	374 705 268,18	378 029 649,52	381 354 030,86	381 354 030,86	1 864 555 775,02
OGÓŁEM	O.7 (jednostka: Hektary)	8 928 716,00	9 498 232,40	9 498 232,40	9 498 232,40	9 498 232,40	**Suma:** 46 921 645,60 **Maks.:** 9 498 232,40
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	349 134 109,85	374 723 638,52	378 043 706,01	381 363 774,43	381 363 774,43	1 864 629 003,24
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

CIS-YF(30) - Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników

I 3. - Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 3.
Nazwa interwencji	Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników
Typ interwencji	CIS-YF(30) - Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników
Wspólny wskaźnik produktu	O.6. Liczba hektarów objętych uzupełniającym wsparciem dochodów dla młodych rolników

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P2.	Dostęp do kapitału	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P5.	Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P6.	Poprawa dochodów młodych rolników	krytyczna (+++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.36 Liczba młodych rolników korzystających ze wsparcia w ramach WPR na rozpoczęcie działalności, z uwzględnieniem podziału według płci

R.37 Nowe miejsca pracy wspierane w ramach projektów WPR
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Płatność dla młodych rolników przyznawana do powierzchni, na której prowadzona jest działalność rolnicza, jest stabilnym elementem dochodu młodego rolnika i stanowi zachętę do rozpoczęcia działalności rolniczej lub jej utrzymania, jednocześnie ułatwiając prowadzenie tej działalności.

Dodatkowa płatność do wszystkich gruntów objętych Podstawowym wsparciem dochodów dla rolników spełniających definicję młodego rolnika, wypłacana maksymalnie przez 5 lat i nie później niż dla kampanii 2027 r. włącznie.

Warunki przyznania wsparcia:

1) posiadanie gruntów, do których przyznano Podstawowe wsparcie dochodów do celów stabilności,

2) rozpoczęcie działalności jako kierujący gospodarstwem nie wcześniej niż 5 lat przed złożeniem po raz pierwszy wniosku o Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników.

Za datę rozpoczęcia działalności rolniczej przez danego rolnika uznaje się najwcześniejszą z następujących dat:

· datę rozpoczęcia działalności rolniczej przez rolnika ustaloną na podstawie informacji zawartych w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej (REGON),

· datę rozpoczęcia działalności rolniczej przez rolnika ustaloną na podstawie informacji zawartych w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG),

· datę złożenia wniosku o:

- przyznanie płatności na podstawie przepisów o płatnościach bezpośrednich do gruntów rolnych i oddzielnej płatności z tytułu cukru lub przepisów o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego,
- dofinansowanie realizacji projektu w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” przeznaczone dla osób prowadzących działalność rolniczą lub rolników,
- udzielenie pomocy finansowej na działania objęte Planem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004–2006 przeznaczonej dla osób prowadzących działalność rolniczą lub rolników,
- przyznanie pomocy finansowej w ramach działań objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 przeznaczonej dla osób prowadzących działalność rolniczą lub rolników,
- przyznanie pomocy finansowej w ramach działań lub poddziałań objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 przeznaczonej dla osób prowadzących działalność rolniczą lub rolników,

3) działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.

Wsparcie udzielane będzie również beneficjentom otrzymującym płatność dla młodych rolników w poprzedniej perspektywie finansowej przy założeniu, że spełniają warunki tej interwencji.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO7 przyciąganie i utrzymanie młodych rolników i nowych rolników oraz ułatwianie rozwoju zrównoważonej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Beneficjent jest rolnikiem aktywnym zawodowo spełniającym definicję młodego rolnika.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Płatność dla młodych rolników ma na celu przede wszystkim poprawę dochodów młodych rolników, a także zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej oraz poprawę struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi, niezależnie od wyników ekonomicznych podjętej działalności.

Jak wynika z analizy SWOT, przeciętne dochody młodych rolników są niższe od średniej w próbie FADN. W 2018 r. kształtowały się one na poziomie 76%, a różnica w dochodzie na 1 ha wynosiła prawie 7 tys. zł.

Przewidywana wysokość stawki płatności dla młodych rolników w wysokości średnio 61 EUR/ha stanowi ok. 50% wysokości płatności podstawowej.

Pomimo, iż największymi przeszkodami w rozpoczynaniu działalności rolniczej przez osoby młode są trudności z dostępem do ziemi i kapitału, to zwiększenie poziomu podstawowego wsparcia dochodów o połowę, jako narzędzie uzupełniające względem pozostałych interwencji, może stanowić realną zachętę do podjęcia takiej działalności.

Ponadto mając na uwadze wzrost inflacji (w okresie IV 2019 – IV 2021 oscylowała ona w granicach 2-4% osiągając 8% pod koniec 2021 r.) i spodziewane utrzymanie jej wysokiego poziomu w nadchodzących latach, koniecznym jest utrzymanie stawki wsparcia młodych rolników wypłacanej do powierzchni po 2023 r. na co najmniej tym samym poziomie jak dotychczas (średnia stawka z lat 2015-2021 wynosi 52,5 EUR/ha, z czego dla lat 2020-2021 ok. 61,6 EUR/ha).

Dlatego też realizując jednocześnie nałożony minimalny limit wydatków na wymianę pokoleniową w ramach PS WPR oraz biorąc pod uwagę potrzeby budżetowe innych interwencji realizowanych w ramach PS WPR, ogółem w latach 2023-2027 w ramach I filaru planuje się przeznaczyć na tę interwencję ok. 178 mln EUR, co stanowi 1,01% puli środków na płatności bezpośrednie (po wdrożeniu płatności dla małych gospodarstw oraz zwiększeniu alokacji na płatności bezpośrednie na 2027 r.).

Płatność roczna do powierzchni, jednolita w całym kraju.

Szacowana stawka ok. 61 EUR/ha.

Stawka maksymalna ok. 67 EUR/ha, stanowi 110% stawki jednolitej ze względu na prognozy (trend malejący) wspieranej powierzchni w kolejnych latach.

Należy również zauważyć, że liczba beneficjentów, którzy otrzymali płatności w ramach obecnej perspektywy, będzie malała z racji kończącego się maksymalnego pięcioletniego okresu wsparcia.

Wobec powyższego przyjęcie 10% odchylenia stawki maksymalnej od stawki nominalnej można uznać za ostrożną prognozę.

Wysokość wsparcia dla beneficjenta obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (ha).

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Przez ile lat w ramach interwencji młodzi rolnicy będą otrzymywać wsparcie? **5**

Jakie warunki stosuje się przy definiowaniu rozpoczęcia działalności?

Rozpoczęcie działalności nie wcześniej niż 5 lat przed złożeniem wniosku o Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników.

Jaką formę przybiera wsparcie: **roczna płatność bezpośrednia niezwiązana z produkcją na kwalifikujący się hektar**

Jaka jest kwota pomocy na hektar/kwota ryczałtowa?

Ustalasz maksymalną liczbę hektarów? T/N

☐ Tak ☑ Nie

Inne uwagi dotyczące progów?

-

Czy zachowujesz ciągłość z poprzednim programem (płatność dla młodych rolników)?

Tak

Inne uwagi

-

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 5 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Płatność wypłacana jest niezależnie od prowadzonego kierunku produkcji rolnej i nie ma związku z uzyskanymi efektami oraz wielkością produkcji.

Płatność ta nie dotyczy wsparcia cen produktów oraz nie obciąża z tego tytułu konsumentów.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_3 - Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników	Jednolita		R.36; R.37; R.4; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_3 - Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_3 - Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników	Planowana kwota jednostkowa	60,57	59,96	58,12	59,44	64,90	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	66,62	65,96	63,93	65,38	71,40	
	O.6 (jednostka: Hektary)	649 183,00	667 175,14	609 855,73	534 158,35	489 219,91	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	39 321 014,31	40 003 821,39	35 444 815,03	31 750 372,32	31 750 372,16	178 270 395,21
OGÓŁEM	O.6 (jednostka: Hektary)	649 183,00	667 175,14	609 855,73	534 158,35	489 219,91	**Suma:** 2 949 592,13 **Maks.:** 667 175,14
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	39 319 710,00	40 005 030,71	35 446 048,90	31 748 278,95	31 748 278,95	178 267 347,51
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)	39 319 710,00	40 005 030,71	35 446 048,90	31 748 278,95	31 526 629,02	178 045 697,58

Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt

I 4.1 - Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 4.1
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi
Typ interwencji	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt / Art. 31 ust. 7 lit. a) – płatności dodatkowe w stosunku do podstawowego wsparcia dochodu
Wspólny wskaźnik produktu	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Mając na uwadze potrzebę ochrony różnorodności biologicznej, wskazane jest wprowadzenie ekoschematu w całej Polsce.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

Kod + opis OBSZARÓW DZIAŁANIA WPR
AOA-E ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych
AOA-F działania na rzecz zrównoważonego i ograniczonego stosowania pestycydów, w szczególności pestycydów stwarzających zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub środowiska

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P3.	Zwiększenie różnorodności upraw	wymagana (++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej
R.34 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie zarządzania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości

R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Opis interwencji

Celem interwencji jest zachęcenie rolników do tworzenia obszarów z roślinami miododajnymi, stanowiącymi długotrwałe, różnorodne i bezpieczne żerowiska dla pszczoły miodnej i dzikich owadów zapylających; obszary takie przyczyniają się do ochrony różnorodności biologicznej. Interwencja będzie polegała na tworzeniu obszarów z roślinami miododajnymi przez wysiew mieszanki składającej się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych z określonej listy, która nie obejmuje obcych gatunków inwazyjnych.

Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:

Interwencja jest komplementarna (uzupełnia się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich, w tym w szczególności innymi ekoschematami, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym, cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie.

Wsparcie w ramach ekoschematu z punktu widzenia realizacji celów klimatyczno-środowiskowych jest komplementarne w skali kraju z interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru, w szczególności z interwencją Wieloletnie pasy kwietne.

Opis zobowiązań w ramach ekoschematu

Wymagania w ramach interwencji:

-Utworzenie obszaru z roślinami miododajnymi przez wysiew mieszanki składającej się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych z określonej listy.

-Zakaz prowadzenia produkcji rolnej (w tym zakaz wypasu i koszenia) w terminie do dnia 31 sierpnia.

-Zakaz stosowania środków ochrony roślin.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Warunki kwalifikowalności:

-Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą.

-Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro

-Działka deklarowana do wsparcia, o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.

Beneficjent:

Rolnik aktywny zawodowo.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis

GAEC08	Zachowanie elementów krajobrazu. Zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych. Fakultatywnie – środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków roślin
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin: (i) art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097); (ii) § 1 ust. 1 pkt 1-4, 6 i 2 pkt 1-3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097).

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a ekoschematem (należy wyjaśnić, w jaki sposób ekoschemat wykracza poza wartość bazową, w szczególności w odniesieniu do wymogów podstawowych w zakresie zarządzania i norm krajowych)

Ekoschemat wykracza poza prawodawstwo krajowe i normę DKR 8, gdyż wprowadza obowiązek utrzymania mieszanek składających się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych.

Powierzchnia z roślinami miododajnymi zgłoszona w ramach DKR 8 nie może zostać zadeklarowana w ramach ekoschematu Obszary z roślinami miododajnymi.

W zakresie stosowania środków ochrony roślin ekoschemat wykracza ponad SMR 7, SMR 8 oraz odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin poprzez wprowadzenie zakazu ich stosowania.

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Typ płatności - art. 31 ust. 7 lit. a.

Płatność roczna przyznawana do powierzchni gruntów ornych, na których realizowany jest ekoschemat. Łączny limit powierzchni na gospodarstwo, do którego będą przyznawane płatności wynosi 300 ha i stanowi sumę wszystkich realizowanych ekoschematów obszarowych, praktyk lub wariantów, przy czym limit ten nie dotyczy ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych. Ponadto przy wyliczaniu limitu powierzchni 300 ha nie będzie brany pod uwagę dodatkowy ekoschemat/praktyka/wariant realizowany na tej samej powierzchni co ekoschemat Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany.

Szacowana stawka: 269,21 Euro/ha.

Przy szacowaniu wysokości stawki wzięto pod uwagę poziom ambicji ekoschematu oraz koszty jakie będą musiały być spełniane przez rolników w ramach interwencji, mając na względzie zapewnienie odpowiedniej wysokości wsparcia w stosunku do ponoszonych nakładów wynikających z realizacji ekoschematu.

W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 5 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 5 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
4_1 - Obszary z roślinami miododajnymi	Jednolita		R.24; R.31; R.34; R.4; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

4_1 - Obszary z roślinami miododajnymi

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwnecji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją ekoschematem ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie stawki minimalnej i maksymalnej. Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem - tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – przy jej określeniu wzięto pod uwagę spodziewane zmiany cen środków produkcji dla rolnictwa i cen produktów rolnych w kolejnych latach. Jej wartość stanowi 110% stawki podstawowej.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_1 - Obszary z roślinami miododajnymi	Planowana kwota jednostkowa	269,21	269,21	269,21	269,21	269,21	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	188,45	188,45	188,45	188,45	188,45	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	298,20	298,20	298,20	298,20	298,20	
	O.8 (jednostka: Hektary)	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	40 381 500,00
OGÓŁEM	O.8 (jednostka: Hektary)	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	**Suma:** 150 000,00 **Maks.:** 30 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	40 381 500,00

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 4.2 - Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 4.2
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi
Typ interwencji	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt / Art. 31 ust. 7 lit. b) – Płatność stanowiąca rekompensatę
Wspólny wskaźnik produktu	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Mając na uwadze znaczenie rolnictwa węglowego i właściwe zarządzanie składnikami odżywczymi, wskazane jest wprowadzenie ekoschematu w całej Polsce.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

Kod + opis OBSZARÓW DZIAŁANIA WPR
AOA-A łagodzenie zmiany klimatu, w tym ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzących z praktyk rolniczych, a także utrzymanie istniejących rezerwuarów węgla i zwiększenie sekwestracji węgla
AOA-B przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym działania na rzecz zwiększenia odporności systemów produkcji żywności oraz różnorodności zwierząt i roślin w celu zwiększenia odporności na choroby i zmianę klimatu
AOA-C ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne
AOA-D zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby]
AOA-E ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P1.	Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa	krytyczna (+++)	Tak
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo

CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P4.	Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza	pożądana (+)	Częściowo
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P3.	Zwiększenie różnorodności upraw	wymagana (++)	Tak
CS 6. P5.	Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.12 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do lepszego przystosowania się do zmiany klimatu
R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.19 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, zmianowanie upraw, w tym z udziałem roślin strączkowych)
R.20 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do ograniczenia emisji amoniaku
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi
R.23 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy bilansu wodnego
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Celem interwencji jest wparcie praktyk rolniczych, które zwiększają składowanie węgla w glebie, magazynują CO_2 z atmosfery w roślinach i zmniejszają jego emisję.

Sekwestracja dwutlenku węgla w rolnictwie przynosi wiele korzyści dla zdrowia gleby i dodatkowo pozytywnie oddziałuje na środowisko wodne, powietrze i bioróżnorodność.

Jedną z największych korzyści wynikających ze wsparcia praktyk przyczyniających się do magazynowania węgla organicznego jest zdrowie gleby. Jako najważniejsze korzyści związane z utrzymaniem zdrowych gleb można wymienić: wyższe poziomy materii organicznej w glebie, lepszą zdolność do wychwytywania i magazynowania węgla w glebie (lepsza sekwestracja węgla), ulepszoną strukturę gleby, która zwiększa odporność na zmienność pogody, większą odporność na susze i powodzie, ponieważ zdrowe gleby lepiej wchłaniają i zatrzymują wodę, poprawioną zdolność do zatrzymywania większej ilości składników odżywczych, co ogranicza ich spływ z pól uprawnych do źródeł wody.

W ramach interwencji wsparciem objęte będą następujące praktyki:

- **Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt**

Celem praktyki jest ochrona bioróżnorodności poprzez właściwe gospodarowanie na TUZ o niskiej wartości produkcyjnej. Praktyka będzie przyczyniała się do ograniczenia zagęszczenia zwierząt, co

zgodnie z ideą rolnictwa węglowego, jest korzystne z punktu widzenia ilości azotu wprowadzanego do środowiska. Praktyka będzie również zachęcała do prowadzenia racjonalnego wypasu zwierząt, a także przyczyni się do przeciwdziałania negatywnemu trendowi jakim jest zaprzestawanie utrzymywania zwierząt trawożernych w gospodarstwach posiadających TUZ. Pasące się zwierzęta wielorako oddziałują na ekosystem. Aktywnie pielęgnują TUZ poprzez zgryzanie i wydeptywanie darni chroniąc przy tym jej bioróżnorodność. Dodatkowo, wymóg polegający na zakazie przeorywana TUZ w trakcie trwania zobowiązania, wzmocni znaczenie wspieranych TUZ w sekwestracji węgla.

- **Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe**

Celem praktyki Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe jest poprawa stanu i ochrona gleby. Międzyplony mają za zadanie pokrycie gleby roślinnością, szczególnie w okresach newralgicznych, w których gleby są narażone na erozję, dzięki czemu ograniczają wymywanie składników do wód podziemnych. Posiadają one także znaczący wpływ na ochronę zasobów naturalnych gleb, w szczególności poprzez zwiększanie substancji organicznej w glebie. Uprawa międzyplonów oraz wsiewek śródplonowych może także zwiększać pochłanianie CO2 w rolnictwie, poprzez wiązanie go w materii organicznej.

- **Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem**

Celem praktyki jest właściwe zarządzanie nawożeniem dostosowanym do zasobności gleb w azot, fosfor, potas, magnez, wapń (N, P, K, Mg i Ca) i potrzeb roślin z wykorzystaniem analizy gleby i systemów wspomagania decyzji w zakresie nawożenia.

Badanie (analiza chemiczna) gleby umożliwia zastosowanie optymalnych ilości nawozów, co pozwoli na uniknięcie wprowadzenia zbyt dużej ich ilości do gleby oraz ograniczenie ich wymywania i przenikania do wód gruntowych. Wyniki analizy gleby posłużą do opracowania planu nawożenia, który wskaże ilości N, P, K, Mg i Ca do zastosowania w nawozach na danej działce rolnej.

Nawozy należą do najważniejszych elementów decydujących o uzyskiwanych plonach w produkcji roślinnej. Jednakże stosowanie nawozów w dawkach przekraczających potrzeby nawozowe roślin może mieć skutki negatywne w postaci zakwaszenia gleb, przenawożenia roślin azotem, wymywania składników odżywczych i emisji związków azotu do atmosfery. Straty azotu w formie amoniaku z mineralnych nawozów azotowych są uzależnione od warunków glebowo-klimatycznych, techniki aplikacji oraz rodzaju zastosowanego nawozu.

Racjonalne stosowanie nawozów może przyczynić się w sposób bezpośredni do zmniejszenia zużycia nawozów. Dodatkowo może wpłynąć na ograniczenie emisji tlenków azotu do atmosfery, przez co przyczynia się do ochrony powietrza, oraz zapobiegania przedostawaniu się zawartych w nawozach składników, szczególnie azotu i fosforu, do wód powierzchniowych i podziemnych, dzięki czemu wpływa na poprawę jakości wód. Poprzez racjonalne, co w tym przypadku oznacza zrównoważone stosowanie nawozów, dawki składników nawozowych powinny być bezpośrednio wykorzystane przez rośliny.

Interwencja zawiera wariant dotyczący wapnowania. Działanie ma przeciwdziałać zakwaszeniu gleb, które stanowi istotne zagrożenie dla środowiska. Zakwaszenie m.in. pogarsza strukturę gleby, osłabia kompleks sorpcyjny i zdolność zatrzymywania wody (co ma szczególne znaczenie w okresach suszy), zwiększa mobilność glinu i manganu oraz innych metali ciężkich, zmniejsza efektywność wykorzystania azotu i fosforu, przez co wpływa na pogorszenie jakości wód na skutek strat niewykorzystywanego przez rośliny azotu i fosforu, a także wpływa na jakość wód podziemnych (przenikanie azotu azotanowego).

- **Zróżnicowana struktura upraw**

Celem praktyki jest poprawa jakości gleby i potrzeba odbudowy materii organicznej poprzez wzbogacenie struktury upraw o gatunki roślin, które wpływają zarówno na dodatni bilans materii organicznej, jak i na zwiększanie się różnorodności biologicznej. Ponadto, do ochrony różnorodności biologicznej wymóg udziału co najmniej trzech różnych upraw w gospodarstwie przyczyni się do ograniczania monokultur na gruntach ornych.

- **Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji**

Ograniczenie emisji amoniaku na etapie stosowania obornika na gruntach ornych można osiągnąć poprzez doskonalenie metod aplikacji nawozów naturalnych np. poprzez orkę lub płytką uprawę, niemniej jednak za najbardziej efektywną strategię ograniczania emisji amoniaku podczas stosowania

obornika uważa się skrócenie czasu jego pozostawienia na powierzchni pola. Wynika to z faktu, że większość amoniaku jest uwalniana z obornika w ciągu kilku godzin po rozrzuceniu na powierzchni ziemi.

Celem praktyki jest ograniczenie emisji amoniaku do atmosfery poprzez działanie polegające na wymieszaniu obornika w okresie maksymalnie 12 godzin od jego aplikacji na glebę. W znaczny sposób wpłynie to na ograniczenie emisji amoniaku, a jednocześnie będzie możliwe do realizacji przez rolników ze względów organizacyjnych. Dodatkowo praktyka pozwoli na ograniczenie emisji podtlenku azotu.

Dodatkowo, propagowanie nawożenia obornikiem (praktyka będzie dostępna również dla gospodarstw nieposiadających własnego obornika), przyczyni się do poprawy jakości gleb i zwiększenia sekwestracji węgla w glebie, a także będzie promować zrównoważoną produkcję w gospodarstwie.

- **Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo**

Ograniczenie emisji amoniaku ze stosowanych na gruntach, płynnych nawozów naturalnych, można osiągnąć poprzez doskonalenie metod aplikacji nawozów naturalnych np. poprzez orkę lub płytką uprawę. Niemniej jednak, najskuteczniejszą metodą w tym zakresie jest aplikacja płynnych nawozów naturalnych bezpośrednio do gleby. Przykładowo badania dotyczące stosowania gnojowicy, wskazują, że wprowadzenie jej bezpośrednio do gleby przyczynia się do ograniczenia emisji amoniaku na poziomie do 90%.

Aplikacja doglebowa przyczynia się do lepszego wykorzystania składników pokarmowych dostępnych w nawozach naturalnych przy jednoczesnym ograniczeniu emisji amoniaku i podtlenku azotu.

Celem praktyki jest zachęcenie rolników do stosowania metod doglebowych podczas aplikacji płynnych nawozów naturalnych, co przyczyni się do ograniczenia emisji amoniaku do atmosfery ze stosowanych nawozów.

- **Uproszczone systemy uprawy**

W Polsce dominuje tradycyjny – płużny system uprawy roli. Jednak taki sposób przygotowania pola pod zasiew prowadzi do wielu negatywnych zmian w środowisku glebowym. Duża głębokość i intensywność spulchniania przy stosowaniu uprawy płużnej przyspiesza proces mineralizacji próchnicy. Ubytek glebowej materii organicznej wywiera negatywny wpływ na strukturę gleby, pojemność wodną i jej biologiczną aktywność.

Celem praktyki jest wsparcie konserwującej uprawy roli, której głównym celem jest zachowanie naturalnych zasobów przyrody przy równoczesnym osiąganiu zadowalających plonów. Uprawa ta bazuje na wspieraniu naturalnych procesów biologicznych w glebie a wszelkiego rodzaju zabiegi uprawowe są zredukowane do niezbędnego minimum. Środki produkcji pochodzenia organicznego lub syntetycznego są w tym systemie uprawy w ten sposób stosowane, aby nie naruszać procesów odtwarzających życie biologiczne i naturalnej struktury gleby.

W ramach systemu uprawy konserwującej, wspieranej w ramach praktyki, wyróżnia się uprawę bezorkową - bezpłużną, gdzie pług zastępowany jest innymi narzędziami uprawowymi, np. przez bronę talerzową, kultywator ścierniskowy, spulchniacz obrotowy. Jednocześnie uprawa traw na gruntach ornych z uwagi na jej charakter (prowadzenie w cyklu wieloletnim, standardowo stosowana technika uprawy) nie może zostać objęta wsparciem w ramach praktyki.

Uproszczonym systemem uprawy jest również tzw. pasowa uprawa roli (strip-till), która polega na spulchnieniu pasa gleby wzdłuż rzędów rośliny uprawnej. Po pasowym spulchnieniu (nawet do 30 cm) wykonuje się nawożenie i siew nasion. Wszystkie te zabiegi można przeprowadzić w trakcie jednego przejazdu zestawem składającym się z maszyny spulchniającej glebę, siewnika i aplikatora umożliwiającego rzędowe (zlokalizowane) stosowanie nawozu.

Prowadzenie upraw uproszczonych (bezpłużnych, pasowych) zapobiega erozji wodnej i wietrznej, poprawia strukturę i porowatość gleby, wpływa na lepsze zatrzymywanie wody w glebie i zwiększanie zawartości substancji organicznej w wierzchniej warstwie gleby, ogranicza parowanie wody z gleby oraz straty azotu w czasie zimy. Jednocześnie ograniczenie zabiegów uprawowych zmniejsza ilość spalin trafiających do atmosfery.

Praktyka nie obejmuje tzw. uprawy zerowej z uwagi na zbyt duże negatywne konsekwencje stosowania herbicydów jako jedynej formy przygotowywania gruntu pod zasiew roślin w tym typie upraw.

- **Wymieszanie słomy z glebą**

Żyzność gleby jest ściśle powiązana z zawartością w niej próchnicy. Dlatego wykorzystanie słomy do utrzymywania lub zwiększania poziomu zawartości materii organicznej, jak i składników pokarmowych w glebach jest najskuteczniejszym działaniem zapewniającym utrzymanie ich żyzności. Z punktu więc widzenia racjonalnej gospodarki nawozowej przyorywanie słomy jest zabiegiem korzystnym, gdyż jest ważnym źródłem węgla powracającego do gleby i wzbogaca glebę w próchnicę, co oznacza poprawę właściwości chemicznych, fizycznych i biologicznych gleby. Przeznaczając do przyorania masę słomy zbóż wynoszącą przeciętnie 4,5 tony i zawierającą ok. 42% Corg., dostarcza się glebie około 1900 kg/ha węgla organicznego.

Ponadto przyorana słoma zapewnia powrót do gleby składników mineralnych niezbędnych dla rozwoju roślin. Wzrost zawartości próchnicy o 1% zwiększa o 30% retencję wodną gleb. Regularne przyorywania słomy zapewniają utrzymanie żyzności gleby w efekcie zwiększania poziomu próchnicy, co oznacza poprawę właściwości chemicznych, fizycznych i biologicznych gleby. Większa zawartość próchnicy podtrzymuje tak bioróżnorodność organizmów glebowych, jak i zmniejsza podatność gleb na procesy erozyjne oraz zwiększa ich żyzność. Wartość reprodukcyjną słomy określa się przy wykorzystaniu współczynników reprodukcji/odnowy, które informują o ilości (w kg·ha-1) glebowej materii organicznej, o którą zostanie wzbogacona gleba w wyniku wprowadzania do niej słomy określonego gatunku roślin. Zgodnie ze stosowanymi w Polsce współczynnikami reprodukcji i degradacji materii organicznej, współczynnik odnowy materii organicznej dla 1 tony masy słomy wynosi średnio +0,175–0,210. Dla porównania – dla 1 tony obornika wynosi +0,070, a dla 1 m^3 gnojowicy +0,014–0,028.

Powyższe praktyki włączone w ekoschemat Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi będą objęte systemem punktowym.

Do każdej z praktyk przypisana została odpowiednia liczba punktów. Wartości punktów odpowiadają wysokości stawek wyliczonych przez Instytut na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i dodatkowych korzyści (1 pkt odpowiada ok 100 zł), a także odzwierciedlają wkład ponoszony na realizację poszczególnych praktyk a także ich znaczenie środowiskowe.

Warunkiem przystąpienia do ekoschematu jest uzyskanie co najmniej takiej liczby punktów (minimalna liczba), która odpowiada równowartości punktów jaką rolnik otrzymałby w sytuacji realizacji na co najmniej 25% powierzchni użytków rolnych, nie większej niż 300 ha, najwyżej punktowanej praktyki. Uzyskanie minimalnej liczby punktów możliwe jest za pomocą co najmniej jednej lub dowolnej liczby praktyk.

Na danej działce rolnej możliwa jest realizacja dowolnej liczby praktyk z następującymi wyjątkami:

- Praktyki Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe nie łączy się na tej samej działce z praktykami: Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, Uproszczone systemy uprawy i Wymieszanie słomy z glebą;
- Praktyki Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji nie łączy się na tej samej działce z praktykami: Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, Uproszczone systemy uprawy i Wymieszanie słomy z glebą;
- Praktyki Wymieszanie słomy z glebą nie łączy się na tej samej działce z praktyką Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo i praktyką Uproszczone systemy uprawy.

Komplementarność z innymi interwencjami:

Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie.

<u>Praktyka Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt</u>

Dzięki odniesieniu do obsady zwierząt trawożernych na TUZ, praktyka jest komplementarna z ekoschematem – Dobrostan zwierząt. Ekoschemat Dobrostan zwierząt ma na celu zapewnienie zwierzętom podwyższonych standardów bytowych, obejmując również wypas.

Ponadto, z punktu widzenia realizacji celów klimatyczno-środowiskowych praktyka jest również komplementarna w skali kraju z interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru (Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000).

Praktyka Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe

Praktyka jest komplementarna (uzupełnia się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich, w tym w szczególności innymi praktykami, m.in. Zróżnicowaną strukturą upraw w zakresie ochrony zasobów, poprawy jakości gleby i sekwestracji węgla w glebie, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE.

Praktyka Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem

Praktyka jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich, w tym innych praktyk, np.: Wymieszaniem obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, czy Zróżnicowanej struktury upraw w zakresie ochrony zasobów i poprawy jakości gleby, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE.

Praktyka Zróżnicowana struktura upraw

Praktyka jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich, w tym innych praktyk, np.: Opracowaniem i przestrzeganiem planu nawożenia, czy Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe, w zakresie ochrony zasobów i poprawy jakości gleby, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE.

Praktyka Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji oraz Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo

Uchwała nr 34 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2019 r. w sprawie przyjęcia Krajowego programu ograniczania zanieczyszczenia powietrza wskazuje, że w celu ograniczenia emisji amoniaku propagowane będą wśród rolników działania polegające na przyoraniu obornika w ciągu 12 godzin od aplikacji oraz rozlewaniu gnojowicy innymi metodami niż rozbryzgowo. Praktyki, poprzez zachętę finansową, bezpośrednio wpisują się w realizację przyjętych założeń.

Praktyki są komplementarne z interwencjami inwestycyjnymi II filaru ukierunkowanymi na ograniczenie emisji amoniaku i GHG.

Praktyka Uproszczone systemy uprawy

Praktyka jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb jak i szczegółowych celów UE. Praktyka jest komplementarna z interwencjami inwestycyjnymi II filaru ukierunkowanymi na ograniczenie emisji GHG.

Praktyka Wymieszanie słomy z glebą

Praktyka jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich w tym w szczególności innymi praktykami, m.in. Zróżnicowaną strukturą upraw, Uproszczonymi systemami uprawy w zakresie ochrony zasobów, poprawy jakości gleby i sekwestracji węgla w glebie, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE.

Opis zobowiązań w ramach ekoschematu

Wymagania w ramach interwencji:

Ekoschemat mogą realizować tylko te gospodarstwa, które spełnią warunek uzyskania minimalnej liczby punktów.

Minimalna liczba punktów określana jest jako równowartość punktów, jakie rolnik otrzymałby w sytuacji realizacji na co najmniej 25% powierzchni użytków rolnych, nie większej niż 300 ha, najwyżej punktowanej praktyki.

W ramach interwencji poszczególne praktyki mają następujące wymagania:

Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt:

- Obsada zwierząt trawożernych w gospodarstwie wynosi co najmniej 0,3 DJP/ha TUZ i maksymalnie 2 DJP/ha TUZ w okresie wegetacyjnym roślin
- Zakaz przeorywania TUZ w okresie realizacji ekoschematu.

Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe:

1) utrzymywanie roślin w postaci:

1.

- wsiewek roślin bobowatych drobnonasiennych lub mieszanek z udziałem roślin bobowatych drobnonasiennych w uprawę główną lub
- międzyplonów ozimych w formie mieszanek utworzonych z co najmniej 2 gatunków roślin w terminie do 1 października i utrzymywanych, co najmniej do 15 lutego następnego roku. W okresie utrzymania międzyplonu ozimego dopuszcza się jego mulczowanie, jednak nie wcześniej niż po 15 listopada.

2) Zakaz stosowania środków ochrony roślin:

1.

- na międzyplonach ozimych - przez okres ich utrzymania,
- w przypadku wsiewek śródplonowych - od momentu zbioru uprawy głównej przez co najmniej 8 tygodni lub do momentu wysiewu kolejnej uprawy głównej.

Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem

Praktyka składa się z dwóch wariantów: wariantu podstawowego (bez wapnowania, w przypadku, gdy wyniki próbek gleby nie wskazują na potrzebę zastosowania wapnowania):

- Opracowanie i przestrzeganie planu nawozowego do powierzchni gruntów ornych i trwałych użytków zielonych w gospodarstwie, opartego na bilansie azotu oraz chemicznej analizie gleby, określającego dawki składników pokarmowych (N, P, K i Mg oraz potrzeby wapnowania) oraz
- Wariantu z wapnowaniem, który obejmuje opisany wyżej zakres podstawowy rozszerzony o zastosowanie wapnowania, którego potrzeba wynika z przeprowadzonych w ramach wariantu podstawowego badań gleby, przy czym wsparcie do wapnowania przysługuje do powierzchni gruntów w gospodarstwie o pH poniżej lub równej 5,5, na których wykonywany jest zabieg wapnowania. Wsparcie w zakresie wapnowania do poszczególnych działek rolnych przysługuje nie częściej niż raz na 4 lata.

Zróżnicowana struktura upraw

Uprawa co najmniej 3 różnych upraw na gruntach ornych w gospodarstwie, przy czym:

1) udział głównej uprawy w strukturze zasiewów nie przekracza 65% i udział trzeciej lub, w przypadku większej liczby upraw, łącznie trzeciej i kolejnych upraw, nie może być mniejszy niż 10%,

2) co najmniej 20% w strukturze zasiewów stanowią: uprawy gatunków roślin mających pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej (m.in. bobowate) oraz

3) udział zbóż w strukturze zasiewów nie przekracza 65%, oraz

4) udział upraw mających ujemny wpływ na bilans materii organicznej (m.in.: okopowe) nie przekracza 30%.

Za odrębną uprawę uznaje się uprawę zgodnie z definicją określoną w ramach normy GAEC 7.

W przypadku uprawy rzepaku, począwszy od 2024 r., słomę po zbiorze plonu głównego rozdrabnia się i miesza z glebą lub przyoruje.

W przypadku rozdrobnienia lub wymieszania z glebą słomy pozostałej po zbiorze rzepaku, nie łączy się na tej powierzchni realizacji praktyki Zróżnicowana struktura upraw z praktyką Wymieszanie słomy z glebą.

Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji

- Wymieszanie określonej ilości obornika z glebą maksymalnie w ciągu 12 godzin od aplikacji na gruncie ornym;
- Potwierdzenie realizacji tej praktyki za pomocą tzw. zdjęcia geotagowanego przy wykorzystaniu aplikacji udostępnionej przez ARiMR.

Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo

- Stosowanie określonej ilości płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo na gruntach ornych i trwałych użytkach zielonych.

Uproszczone systemy uprawy

Na gruntach ornych uprawa roślin prowadzona jest w formie uprawy konserwującej bezorkowej lub uprawy pasowej (strip – till), przy czym:

- zabiegi uprawowe wykonywane są z odstąpieniem od uprawy płużnej w zespole uprawek pożniwnych i przedsiewnych,
- po zbiorze uprawy pozostawia się na polu całość resztek pożniwnych w formie mulczu.

Praktyka nie obejmuje uprawy zerowej.

Wymieszanie słomy z glebą

- Rozdrobnienie i wymieszanie całej słomy z glebą lub jej przyoranie po zbiorze plonu głównego na gruntach ornych.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Warunki kwalifikowalności:

- Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą.
- Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.
- Działka deklarowana do wsparcia o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.
- Ekoschemat mogą realizować tylko te gospodarstwa, które spełnią warunek uzyskania minimalnej liczby punktów. Minimalna liczba punktów określana jest jako równowartość punktów, jakie rolnik otrzymałby w sytuacji realizacji na co najmniej 25% powierzchni użytków rolnych, nie większej niż 300 ha, najwyżej punktowanej praktyki.

Beneficjent:

Rolnik aktywny zawodowo.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC01	Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.
GAEC03	Zakaz wypalania ściernisk, chyba że odbywa się to ze względów związanych ze zdrowiem roślin
GAEC05	Zarządzanie orką, przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu
GAEC06	Minimalna pokrywa glebowa, w celu uniknięcia niepokrycia gleby roślinnością w najwrażliwszych okresach
GAEC07	Zmianowanie upraw na gruntach ornych, z wyjątkiem roślin rosnących pod wodą
GAEC08	Zachowanie elementów krajobrazu. Zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz

	okresu wychowu młodych. Fakultatywnie – środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków roślin
GAEC09	Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000.
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

Praktyka Międzyplony ozime /wsiewki śródplonowe:

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin: (i) art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097); (ii): § 1 ust. 1 pkt 1-4, 6 i 2 pkt 1-3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097).

Praktyka Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem:

art. 105a ust. 1–3 oraz art. 105c ustawy Prawo wodne oraz rozdział 1.5 ust. 3 i 5–7 programu działań – wymogi dotyczące obowiązku wykonania planu nawożenia w zakresie stosowania nawozów zawierających azot.

Praktyka Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji i Praktyka Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo:

Pkt 4 rozdział 1.2.3 Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu

Praktyka Uproszczone systemy uprawy:

W Polsce dominuje tradycyjny - płużny systemu uprawy gleby. Praktyka wprowadza obowiązek uprawy roślin i wykonania zabiegów uprawowych bez stosowania pługa i odwracania gleby a także dodatkowo obliguje do pozostawiania na polu całości resztek pożniwnych.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a ekoschematem (należy wyjaśnić, w jaki sposób ekoschemat wykracza poza wartość bazową, w szczególności w odniesieniu do wymogów podstawowych w zakresie zarządzania i norm krajowych)

Praktyka Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt

Norma DKR 1 nakłada obowiązek utrzymania powierzchni TUZ na określonym poziomie w skali kraju, natomiast DKR 9 wprowadza zakaz przekształcania lub zaorywania wyznaczonych cennych trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000. Obsada zwierząt liczona będzie do całej

powierzchni TUZ w gospodarstwie, jednakże płatność będzie przysługiwała jedynie do powierzchni TUZ położonych poza obszarami Natura 2000

Dzięki powiązaniu z odpowiednią (niską) obsadą zwierząt praktyka zapewnia ochronę bioróżnorodności tych siedlisk poprzez ekstensywne użytkowanie.

Praktyka Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe

Praktyka wykracza poza wymogi normy DKR 6, DKR 7 i DKR 8, ponieważ w ramach tej praktyki jest obowiązek utrzymania międzyplonu w formie mieszanki utworzonej z co najmniej 2 gatunków roślin, w przeciwieństwie do: wymogów normy DKR 6, DKR 7 i DKR 8 – w ramach których międzyplony mogą być realizowane za pomocą upraw jednogatunkowych, a dodatkowo w przypadku DKR 7 będzie to dotyczyło innych powierzchni, ponieważ w ramach praktyki są to międzyplony ozime – utrzymywane w okresie jesienno-zimowym, natomiast w DKR 7 są to o międzyplony uprawiane jeszcze w tym samym roku co uprawa w plonie głównym (międzyplony ścierniskowe). W zakresie stosowania środków ochrony roślin praktyka wykracza ponad SMR 7, SMR 8 oraz odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin poprzez wprowadzenie zakazu ich stosowania.

Praktyka Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem

W odróżnieniu od wymogu SMR 2, nakładającego jedynie obowiązek opracowywania i przestrzegania planu nawożenia azotem, w ramach praktyki, wymogi dotyczą opracowania i przestrzegania planu nawożenia, (obok azotu N), również dla pozostałych makroelementów, tj. fosforu(P), potasu (K), magnezu (Mg) oraz pH gleby.

Jednocześnie w ramach praktyki wymagana jest chemiczna analiza gleby określająca dawki składników pokarmowych: P, K i Mg oraz potrzeby wapnowania – brak jest takiego wymogu w ramach SMR 2.

Praktyka Zróżnicowana struktura upraw

Praktyka wykracza ponad normę DKR 7, gdyż, obok wskazania minimalnych i maksymalnych powierzchni upraw w strukturze zasiewów, wprowadza obowiązkowy, minimalny udział roślin strukturotwórczych (posiadających dodatnie współczynniki reprodukcji glebowej materii organicznej, np. rośliny bobowate) oraz określa górne limity udziałów: roślin neutralnych (niewpływających znacząco na ubytek ani na wzrost materii organicznej, np. zboża) oraz mających negatywny wpływ na bilans materii organicznej (posiadających ujemne współczynniki degradacji glebowej materii organicznej, np. rośliny okopowe).

Praktyka Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji

W odniesieniu do terenów o dużym nachyleniu, nakłada się wymóg przyorania lub wymieszania z glebą obornika nie później niż następnego dnia po jego zastosowaniu. Praktyka wykracza poza ten wymóg, gdyż dotyczy wykonania zabiegu przyorania lub wymieszania obornika w terminie krótszym, tj. w ciągu 12 godzin od aplikacji na glebę, również na gruntach ornych nieposiadających spadków (wdrażanie na poziomie całego kraju).

Praktyka Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo

W odniesieniu do gruntów ornych położonych na terenach o dużym nachyleniu, nakłada się wymóg przyorania lub wymieszania z glebą nie później niż następnego dnia po jego zastosowaniu.

W ramach praktyki zobowiązuje się rolnika do stosowania nawozów płynnych na gruntach ornych, również na terenach nieposiadających spadków (wdrażanie na poziomie całego kraju) techniką doglebową (lub naglebową na TUZ-ach z wyłączeniem rozbryzgowej), która zwiększa skuteczność deponowania biogenów w glebie, co wykracza poza wymogi ujęte w ramach SMR 2**.**

Praktyka Uproszczone systemy uprawy

Praktyka wykracza poza prawodawstwo krajowe i warunkowość w następujący sposób:

wprowadza obowiązek uprawy roślin i wykonania zabiegów uprawowych bez stosowania pługa i odwracania gleby a także dodatkowo obliguje do pozostawiania na polu całości resztek pożniwnych.

Norma DKR 6 dotyczy utrzymania okrywy roślinnej (rozumianej również jako ściernisko) w okresie od 1 listopada do 15 lutego na określonej powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie. W ramach praktyki rolnik będzie miał obowiązek pozostawić całość resztek pożniwnych (w tym słomy) w formie mulczu, co przyczyniać się będzie do ograniczenia parowania ale też będzie stanowiło źródło materii organicznej, która wróci do gleby. Przede wszystkim jednak zobowiązanie w ramach praktyki będzie wiązało się z

odstąpieniem od upraw płużnej w zespole uprawek przedsiewnych i pożniwnych, co daleko wykracza poza obowiązki wynikające z normy GAEC 6, która nie reguluje sposobu prowadzenia uprawy w gospodarstwie.

Praktyka Wymieszanie słomy z glebą

Praktyka wykracza ponad normę:

- GAEC 7, gdyż polega na wprowadzeniu do gleby dodatkowej masy organicznej o wysokich współczynnikach reprodukcji gleby, ponad dywersyfikację upraw i zmianowanie obowiązujące w ramach normy GAEC 7. Tym samym, wymieszanie z glebą słomy, dodatkowo wpłynie pozytywnie na utrzymanie żyzności i jakości gleb poprzez racjonalną gospodarkę glebową materią organiczną oraz będzie wspierać efektywne zarządzanie składnikami pokarmowymi.
- GAEC 6, gdyż powierzchnia objęta praktyką nie może być jednocześnie deklarowana jako spełnienie normy GAEC 6. Czynności w ramach praktyki nie mogą dotyczyć pozostawienia słomy na powierzchni pola i utrzymania okrywy ochronnej gleby w okresie jesienno-zimowym. Wynika to z tego, że wsparciem w ramach praktyki objęte będzie wymieszanie słomy z glebą bądź jej przyoranie bezpośrednio po zbiorze plonu głównego, a nie po okresie zimowym.

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Typ płatności - art. 31 ust. 7 lit. b.

Płatność roczna przyznawana do powierzchni gruntów objętych poszczególnymi praktykami w ramach ekoschematu. Podstawę do wyliczenia płatności za ekoschemat stanowi suma punktów uzyskana w ramach ekoschematu, uwzględniająca liczbę realizowanych praktyk, ich punktową wartość oraz powierzchnię, na której będą realizowane. Łączny limit powierzchni na gospodarstwo, do którego będą przyznawane płatności wynosi 300 ha i stanowi sumę wszystkich realizowanych ekoschematów obszarowych, praktyk lub wariantów, przy czym limit ten nie dotyczy ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych. Ponadto przy wyliczaniu limitu powierzchni 300 ha nie będzie brany pod uwagę dodatkowy ekoschemat/praktyka/wariant realizowany na tej samej powierzchni co ekoschemat Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany.

Szacowana stawka: Wysokość wsparcia odpowiada liczbie punktów przypisanych do danej praktyki.

Wartość 1 pkt =100 zł. stawki

Do praktyk przypisano następującą liczbę punktów:

Lp.	Praktyki w ramach ekoschematu Rolnictwo węglowe	Proponowana liczba pkt (1 pkt = 100 PLN)
1	Ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych z obsadą zwierząt	5
2	Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe	5
3A	Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy	1
3B	Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem	3
4	Zróżnicowana struktura upraw	3
5	Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji	2
6	Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo	3
7	Uproszczone systemy uprawy	3
8	Wymieszanie słomy z glebą	1

Wartości punktów odpowiadają wysokości wsparcia wyliczonej przez Instytut na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i dodatkowych korzyści (1 pkt odpowiada ok 100 zł), a także odzwierciedlają wkład ponoszony na realizację poszczególnych praktyk a także ich znaczenie środowiskowe.

W przypadku większego lub mniejszego zainteresowania realizacją poszczególnych praktyk w ramach ekoschematu proponowane punkty lub ich wartość mogą ulec odpowiednio zmniejszeniu (do minimalnej stawki określonej w Planie Strategicznym WPR) lub zwiększeniu (ale tylko do maksymalnej wartości stawki wyliczonej przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB (IERiGŻ-PIB).

Kalkulacja wysokości wsparcia w ramach poszczególnych praktyk została opracowana przez IERiGŻ-PIB, co potwierdza odpowiedni certyfikat. Wysokość szacowanej stawki płatności, wyrażona wartością punktową, stanowi częściową rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją danej praktyki w ramach ekoschematu, i przedstawia się następująco:

- Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt - 43%
- Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe - 66%
- Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - w. podstawowy – 70%
- Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – w. z wapnowaniem – 42%
- Zróżnicowana struktura upraw – 80%
- Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji – 42%
- Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo – 93%
- Uproszczone systemy uprawy – 45%
- Wymieszanie słomy z glebą – 17%

W celu wyliczenia wysokości wsparcia w ramach poszczególnych praktyk ekoschematu IERiGŻ-PIB brał pod uwagę następujące elementy:

Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt: wysokość wsparcia w ramach praktyki jest wynikiem bilansu poszczególnych pozycji kosztów i korzyści związanych z różnicą między średnim poziomem dochodu pomiędzy gospodarstwami o niezrównoważonej (<0,3 i> 2 DJP/ha TUZ) a zrównoważonej obsadzie zwierząt (0,3 – 2 DJP/ha TUZ) oraz dodatkowym kosztem pracy własnej (również liczonym jako różnica średniej dla gospodarstw o niezrównoważonej obsadzie i gospodarstw o obsadzie zrównoważonej). Dodatkowo, mając na względzie, że wyliczenia opierały się na wartościach archiwalnych, przyjęto założenie wzrostu cen w kolejnych latach, zwiększając uzyskaną kwotę o 10%.

Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe: wysokość wsparcia w ramach praktyki jest wynikiem uśrednionego bilansu poszczególnych pozycji kosztów i korzyści wynikających z wdrażania praktyki poprzez uprawę międzyplonów ozimych lub wsiewek śródplonowych. Utracona korzyść dla rolnika jest określona poprzez różnicę w plonowaniu rośliny głównej bez wsiewki i przy wprowadzeniu wsiewki. W przypadku międzyplonu – brak jest utraconej korzyści, gdyż wdrażając wymogi w ramach podstawowych norm poprzez uprawę międzyplonów jednogatunkowych, rolnik nie ma możliwości zasiewu rośliny ozimej w plonie głównym. Dodatkowe koszty wynikają z kosztów wysiewu roślin, a mianowicie kosztów związanych z rodzajem i masą nasion drugiego gatunku rośliny z przeznaczeniem na międzyplon bądź kosztów wysiewu wsiewki oraz kosztem materiału siewnego, dodatkowymi kosztami wysiewu wsiewki wiosną w rosnącą roślinę ozimą Dodatkowo, mając na względzie, że wyliczenia opierały się na wartościach archiwalnych przyjęto założenie wzrostu cen w kolejnych latach, zwiększając uzyskaną kwotę o 10%.

Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem: Jako założenia dla określenia wysokości wsparcia przyjęto utraconą korzyść (brak) oraz dodatkowe koszty związane z opracowaniem planu nawozowego, prowadzeniem ewidencji upraw, produkcji nawozów naturalnych i organicznych oraz nawożenia w gospodarstwie, usługą pobrania próbki i badania gleby jak również premią motywacyjną za udział w szkoleniu. W przypadku wyliczania stawki płatności w części dotyczącej wapnowania, uwzględniono obok kosztów sporządzenia planu nawozowego, również uśredniony koszt jednostkowy nawozów wapniowych w 2019 r., przeciętny koszt nawozów wapniowych oraz koszt ich rozrzucenia na polu. Z uwagi na to, że część gospodarstw rolnych, zgodnie z dyrektywa azotanową i programem działań jest zobowiązana do opracowywania planu nawożenia azotem, wysokość płatności wyrażona liczba punktów 1 nie uwzględnia kosztu opracowania planu nawozowego. Dodatkowo, mając na względzie, że wyliczenia opierały się na wartościach archiwalnych, przyjęto założenie wzrostu cen w kolejnych latach, zwiększając uzyskaną kwotę o 10%.

Zróżnicowana struktura upraw: Jako założenia dla określenia wysokości wsparcia dla praktyki przyjęto bilans utraconych korzyści i dodatkowych kosztów ponoszonych przez rolnika. Utracona korzyść wynika z różnicy w dochodzie z jednego ha użytków rolnych między dwoma grupami gospodarstw wyróżniającymi się zrównoważoną strukturą upraw polowych, która pozytywnie wpływa na urodzajność gleby (odpowiadającą gospodarstwom norfolskim) w porównaniu do gospodarstw pozostałych. Natomiast dodatkowe koszty stanowią różnicę w opłacie pracy własnej między badanymi grupami gospodarstw. Dodatkowo, mając na względzie, że wyliczenia opierały się na wartościach archiwalnych, przyjęto założenie wzrostu cen w kolejnych latach, zwiększając uzyskaną kwotę o 10%.

Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji: Obliczając wysokość wsparcia dla ekoschematu wzięto pod uwagę brak utraconej korzyści oraz dodatkowy koszt wykonania praktyki, tj. rozrzucenia i wymieszania obornika z glebą. Od wyliczonej w ten sposób wartości odjęto dodatkową korzyść dla rolnika, którą jest ograniczenie strat azotu w porównaniu do praktyki wykonywanej w dłuższym okresie czasu. Dodatkowo, mając na względzie, że wyliczenia opierały się na wartościach archiwalnych, przyjęto założenie wzrostu cen w kolejnych latach, zwiększając uzyskaną kwotę o 10%.

Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo: Obliczając wysokość wsparcia wzięto pod uwagę brak utraconej przez rolnika korzyści oraz dodatkowy koszt wykonania usługi doglebowej aplikacji gnojowicy. Od wyliczonej w ten sposób wartości odjęto dodatkową korzyść, którą poprzez zastosowanie przez rolnika płytkiej iniekcji przy aplikacji nawozów naturalnych płynnych ograniczy się straty azotu o 20%. Dodatkowo, mając na względzie, że wyliczenia opierały się na wartościach archiwalnych, przyjęto założenie wzrostu cen w kolejnych latach, zwiększając uzyskaną kwotę o 10%.

Uproszczone systemy uprawy: wysokość wsparcia jest wynikiem bilansu poszczególnych pozycji utraconych korzyści przy uprawie uproszczonej w porównaniu do systemu tradycyjnego oraz dodatkowych kosztów związanych z usługą świadczoną odpowiednim sprzętem rolniczym, tj. zestawem do uprawy i siewu bezpośredniego. Dodatkowo, mając na względzie, że wyliczenia opierały się na wartościach archiwalnych, przyjęto założenie wzrostu cen w kolejnych latach, zwiększając uzyskaną kwotę o 10%.

Wymieszanie słomy z glebą: wysokość wsparcia w ramach praktyki jest wynikiem bilansu utraconej korzyści stanowiącej wartość słomy oraz kosztu wymieszania słomy z glebą.

Po roku realizacji Planu Strategicznego przewidywane jest przeprowadzenie oceny wdrażania ekoschematu. W przypadku zaistnienia potrzeby, Plan zostanie zaktualizowany w celu zapewnienia realizacji zakładanych celów.

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ - PIB

Znak sprawy: ZEPRROW.431.29.2022.5

Warszawa, 4 lipca 2022 r.

Pan
Krzysztof Ciecióra
Podsekretarz Stanu
w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi

temat: certyfikat metodologii kalkulacji płatności dla praktyk w ramach ekoschematu *Rolnictwo węglowe na lata 2023-2027*

Szanowny Panie Ministrze,

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy zaświadcza, że przygotowane przez pracowników Instytutu stawki płatności dla następujących praktyk w ramach ekoschematu *Rolnictwo węglowe* lata 2023-2027:

- Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt
- Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe
- Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem
- Zróżnicowana struktura upraw
- Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji
- Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo
- Uproszczone systemy uprawy
- Wymieszanie słomy z glebą

ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa, tel. 22/505 44 44, fax 022/827 19 60; www.ierigz.waw.pl; ierigz@ierigz.waw.pl
NIP 525-000-93-41, REGON 000080499

wykonane zostały w sposób ekspercki, zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno-rolniczych.

W związku z tym, Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii kalkulacji płatności dla praktyk w ramach ekoschematu Rolnictwo węglowe na lata 2023-2027.

Z poważaniem

dr inż. Sylwia Łaba

Dyrektor IERiGŻ-PIB

/podpisano elektronicznie/

ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa, tel. 22/505 44 44, fax 022/827 19 60; www.ierigz.waw.pl; ierigz@ierigz.waw.pl
NIP 525-000-93-41, REGON 000090499

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
4_2_1 - Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt	Jednolita		R.14; R.31; R.6; R.7
4_2_2 - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe	Jednolita		R.14; R.19; R.21; R.4; R.6; R.7
4_2_3a - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant podstawowy	Jednolita		R.19; R.20; R.21; R.22; R.4; R.6; R.7
4_2_3b - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant z wapmowaniem	Jednolita		R.19; R.20; R.21; R.22; R.4; R.6; R.7
4_2_4 - Zróżnicowana struktura upraw	Jednolita		R.19; R.31; R.4; R.6; R.7
4_2_5 - Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji	Jednolita		R.20; R.4; R.6; R.7
4_2_6 - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo	Jednolita		R.20; R.4; R.6; R.7
4_2_7 - Uproszczone systemy uprawy	Jednolita		R.12; R.14; R.19; R.23; R.4; R.6; R.7
4_2_8 - Wymieszanie słomy z glebą	Jednolita		R.12; R.14; R.19; R.23; R.4; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

4_2_1 - Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwnecji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją praktyki ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na praktykę (wyrażonej wartością punktów) oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania praktyką, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie dla tej praktyki stawki minimalnej i maksymalnej.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników praktyką - tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – stanowi 130% stawki podstawowej i nie przekracza kwoty wyliczonej przez IERiGŻ-PIB na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i dodatkowych korzyści.

4_2_2 - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwnecji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją praktyki ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na praktykę (wyrażonej wartością punktów) oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania praktyką, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie dla tej praktyki stawki minimalnej i maksymalnej.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników praktyką - tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – stanowi 130% stawki podstawowej i nie przekracza kwoty wyliczonej przez IERiGŻ-PIB na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i dodatkowych korzyści.

4_2_3a - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant podstawowy

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwnecji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją praktyki ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na praktykę (wyrażonej wartością punktów) oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania praktyką, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie dla tej praktyki stawki minimalnej i maksymalnej.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników praktyką – tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – stanowi 130% stawki podstawowej i nie przekracza kwoty wyliczonej przez IERiGŻ-PIB na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i dodatkowych korzyści.

4_2_3b - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant z wapmowaniem

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwnecji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją praktyki ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na praktykę (wyrażonej wartością punktów) oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania praktyką, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie dla tej praktyki stawki minimalnej i maksymalnej.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników praktyką – tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – stanowi 130% stawki podstawowej i nie przekracza kwoty wyliczonej przez IERiGŻ-PIB na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i dodatkowych korzyści.

4_2_4 - Zróżnicowana struktura upraw

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwnecji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją praktyki ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na praktykę (wyrażonej wartością punktów) oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania praktyką, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie dla tej praktyki stawki minimalnej i maksymalnej.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników praktyką – tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – stanowi pełną rekompensatę (100%) kwoty wyliczonej przez IERiGŻ-PIB na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i dodatkowych korzyści.

4_2_5 - Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwnecji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją praktyki ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na praktykę (wyrażonej wartością punktów) oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania praktyką, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie dla tej praktyki stawki minimalnej i maksymalnej.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników praktyką – tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – stanowi 130% stawki podstawowej i nie przekracza kwoty wyliczonej przez IERiGŻ-PIB na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i dodatkowych korzyści.

4_2_6 - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwnecji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją praktyki o stateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na praktykę (wyrażonej wartością punktów) oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania praktyką, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie dla tej praktyki stawki minimalnej i maksymalnej.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników praktyką – tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – stanowi pełną rekompensatę (100%) kwoty wyliczonej przez IERiGŻ-PIB na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i dodatkowych korzyści.

4_2_7 - Uproszczone systemy uprawy

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwnecji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją praktyki ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na praktykę (wyrażonej wartością punktów) oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania praktyką, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie dla tej praktyki stawki minimalnej i maksymalnej.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników praktyką – tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – stanowi 130% stawki podstawowej i nie przekracza kwoty wyliczonej przez IERiGŻ-PIB na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i dodatkowych korzyści.

4_2_8 - Wymieszanie słomy z glebą

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwnecji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją praktyki ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na praktykę (wyrażonej wartością punktów) oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania praktyką, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie dla tej praktyki stawki minimalnej i maksymalnej.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników praktyką – tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – stanowi 130% stawki podstawowej i nie przekracza kwoty wyliczonej przez IERiGŻ-PIB na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i dodatkowych korzyści.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	**Rok budżetowy**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Ogółem 2024–2028**
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_2_1 - Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt	Planowana kwota jednostkowa	112,35	112,35	112,35	112,35	112,35	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	78,65	78,65	78,65	78,65	78,65	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	146,06	146,06	146,06	146,06	146,06	
	O.8 (jednostka: Hektary)	500 400,00	500 400,00	500 400,00	500 400,00	500 400,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	56 219 940,00	56 219 940,00	56 219 940,00	56 219 940,00	56 219 940,00	281 099 700,00
4_2_2 - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe	Planowana kwota jednostkowa	112,35	112,35	112,35	112,35	112,35	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	78,65	78,65	78,65	78,65	78,65	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	146,06	146,06	146,06	146,06	146,06	
	O.8 (jednostka: Hektary)	310 000,00	310 000,00	310 000,00	310 000,00	310 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	34 828 500,00	34 828 500,00	34 828 500,00	34 828 500,00	34 828 500,00	174 142 500,00
	Planowana kwota jednostkowa	22,47	22,47	22,47	22,47	22,47	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
4_2_3a - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant podstawowy	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	15,73	15,73	15,73	15,73	15,73	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	29,21	29,21	29,21	29,21	29,21	
	O.8 (jednostka: Hektary)	1 961 000,00	1 993 000,00	2 026 000,00	2 019 000,00	1 910 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	44 063 670,00	44 782 710,00	45 524 220,00	45 366 930,00	42 917 700,00	222 655 230,00
4_2_3b - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant z wapmowaniem	Planowana kwota jednostkowa	67,41	67,41	67,41	67,41	67,41	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	47,19	47,19	47,19	47,19	47,19	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	87,63	87,63	87,63	87,63	87,63	
	O.8 (jednostka: Hektary)	1 758 000,00	1 786 000,00	1 816 000,00	1 807 000,00	1 711 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	118 506 780,00	120 394 260,00	122 416 560,00	121 809 870,00	115 338 510,00	598 465 980,00
4_2_4 - Zróżnicowana struktura upraw	Planowana kwota jednostkowa	67,41	67,41	67,41	67,41	67,41	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	47,19	47,19	47,19	47,19	47,19	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	84,27	84,27	84,27	84,27	84,27	
	O.8 (jednostka: Hektary)	1 075 000,00	1 075 000,00	1 075 000,00	1 075 000,00	1 075 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	72 465 750,00	72 465 750,00	72 465 750,00	72 465 750,00	72 465 750,00	362 328 750,00
4_2_5 - Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji	Planowana kwota jednostkowa	44,94	44,94	44,94	44,94	44,94	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	31,46	31,46	31,46	31,46	31,46	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	58,42	58,42	58,42	58,42	58,42	
	O.8 (jednostka: Hektary)	1 090 000,00	1 090 000,00	1 090 000,00	1 090 000,00	1 090 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	48 984 600,00	48 984 600,00	48 984 600,00	48 984 600,00	48 984 600,00	244 923 000,00
	Planowana kwota jednostkowa	67,41	67,41	67,41	67,41	67,41	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
4_2_6 - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	47,19	47,19	47,19	47,19	47,19	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	72,36	72,36	72,36	72,36	72,36	
	O.8 (jednostka: Hektary)	40 000,00	40 000,00	40 000,00	40 000,00	40 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	2 696 400,00	2 696 400,00	2 696 400,00	2 696 400,00	2 696 400,00	13 482 000,00
4_2_7 - Uproszczone systemy uprawy	Planowana kwota jednostkowa	89,88	89,88	67,41	67,41	67,41	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	62,92	62,92	47,19	47,19	47,19	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	116,84	116,84	87,63	87,63	87,63	
	O.8 (jednostka: Hektary)	786 000,00	786 000,00	1 501 657,00	1 501 664,00	1 501 671,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	70 645 680,00	70 645 680,00	101 226 698,37	101 227 170,24	101 227 642,11	444 972 870,72
4_2_8 - Wymieszanie słomy z glebą	Planowana kwota jednostkowa	44,94	44,94	22,47	22,47	22,47	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	31,46	31,46	15,73	15,73	15,73	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	58,42	58,42	29,21	29,21	29,21	
	O.8 (jednostka: Hektary)	2 621 000,00	2 621 000,00	1 607 000,00	1 607 000,00	1 607 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	117 787 740,00	117 787 740,00	36 109 290,00	36 109 290,00	36 109 290,00	343 903 350,00
OGÓŁEM	O.8 (jednostka: Hektary)	10 141 400,00	10 201 400,00	10 266 057,00	10 250 064,00	10 045 071,00	**Suma:** 50 903 992,00 **Maks.:** 10 266 057,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	566 199 060,00	568 805 580,00	520 471 958,37	519 708 450,24	510 858 332,11	2 686 043 380,72
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 4.5 - Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 4.5
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych
Typ interwencji	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt / Art. 31 ust. 7 lit. b) – Płatność stanowiąca rekompensatę
Wspólny wskaźnik produktu	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Cały kraj, z zastrzeżeniem wymogów szczegółowych wskazanych w punkcie „Opis wymagań ekoschematu”.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych

Kod + opis OBSZARÓW DZIAŁANIA WPR
AOA-B przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym działania na rzecz zwiększenia odporności systemów produkcji żywności oraz różnorodności zwierząt i roślin w celu zwiększenia odporności na choroby i zmianę klimatu
AOA-C ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P1.	Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa	krytyczna (+++)	Tak
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.12 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do lepszego przystosowania się do zmiany klimatu
R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.23 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy bilansu wodnego

R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Opis interwencji:

Celem interwencji jest promowanie retencjonowania wody, które poprawia gospodarkę wodną, a także ogranicza emisję dwutlenku węgla do atmosfery (poprzez ograniczenie rozkładu materii organicznej).

Płatność przyznawana będzie rolnikom udostępniającym swoje TUZ na cele związane z retencjonowaniem wody, położone na terenach, gdzie w okresie wegetacyjnym w danym roku faktycznie wystąpiły zalania – podtopienia. Wdrożenie ekoschematu opierać się będzie na monitoringu satelitarnym. Proponowany model wdrażania jest spójny z postulatem uproszczeń i stosowania rozwiązań opartych na cyfryzacji.

Ograniczenie wsparcia do gruntów objętych zobowiązaniami w ramach wybranych wariantów pakietów przyrodniczych lub ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt, interwencji Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 lub do powierzchni gruntów znajdujących się na obszarze objętym normą GAEC 2 ukierunkowuje ten rodzaj wsparcia na siedliska hydrogeniczne, szczególnie predestynowane do funkcji retencyjnej, których kondycja przyrodnicza jest uzależniona od obecności wody, i na tereny o ekstensywnym lub ekologicznym systemie produkcji, gdzie możliwości/potrzeby produkcyjne mogą być stosunkowo łatwe do pogodzenia z wykorzystaniem terenu na cele usług ekosystemowych w zakresie retencjonowania wody. Jednocześnie poprzez możliwość zrekompensowania w ramach tej interwencji ewentualnych strat produkcyjnych spowodowanych przez zalania/podtopienia – rolnicy gospodarujący na TUZ w sposób ekstensywny lub ekologiczny lub realizujący wymogi w ramach normy GAEC 2 będą w mniejszym stopniu zmuszeni (w celu zapewnienia paszy dla zwierząt) do podejmowania działań zmierzających do osuszania terenu.

Interwencja będzie stanowić kontynuację analogicznego działania wdrażanego w ramach działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW w roku 2022.

Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:

Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie. Ekoschemat jest komplementarny wobec: (i) wariantów pakietów przyrodniczych związanych z zachowaniem cennych siedlisk przyrodniczych i siedlisk zagrożonych gatunków ptaków w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020: Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (poza wariantem 4.3. Murawy) lub Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (poza wariantem 5.3. Murawy) oraz analogicznych zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego 2023-2027, (ii) ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt i interwencji Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000, oraz (iii) interwencji Rolnictwo ekologiczne i działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020, ponieważ uzupełnia objęte nimi zobowiązania rolników o retencjonowanie wody.

Opis zobowiązań w ramach ekoschematu

Opis wymagań:

Warunkiem uzyskania płatności w danym roku jest wystąpienie na trwałych użytkach zielonych zalania lub podtopienia, zdefiniowanego jako stan wysycenia profilu glebowego wodą na poziomie przynajmniej 80%, w okresie między 1 maja a 30 września, przez okres co najmniej 12 następujących po sobie dni.

Wsparcie będzie dotyczyło gospodarstw realizujących równolegle na danym obszarze zobowiązania w ramach:

- wybranych wariantów pakietów przyrodniczych związanych z zachowaniem cennych siedlisk przyrodniczych i siedlisk zagrożonych gatunków ptaków w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020: Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (poza wariantem 4.3. Murawy) lub Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (poza wariantem 5.3. Murawy) oraz analogicznych zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego 2023-2027, lub
- ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt lub interwencji Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000, lub
- interwencji Rolnictwo ekologiczne i działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020

lub gospodarstw posiadających TUZ położonych na obszarze objętym normą GAEC 2.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Warunki kwalifikowalności:

- Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą
- Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.
- Działka deklarowana do wsparcia, o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.

Beneficjent:

Rolnik aktywny zawodowo

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC01	Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.
GAEC02	Ochrona torfowisk i terenów podmokłych
GAEC09	Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000.
SMR03	Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa: art. 3 ust. 1, art. 3 ust. 2 lit. b), art. 4 ust. 1, 2 i 4
SMR04	Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory: art. 6 ust. 1 i 2

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

-

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a ekoschematem (należy wyjaśnić, w jaki sposób ekoschemat wykracza poza wartość bazową, w szczególności w odniesieniu do wymogów podstawowych w zakresie zarządzania i norm krajowych)

Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych w ramach ekoschematu wykracza ponad normy i wymogi podstawowe, którymi są:

-normy DKR w zakresie utrzymania TUZ: DKR 1 (utrzymanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych do użytków rolnych na poziomie krajowym), DKR 2 (zakaz zaorywania terenów podmokłych i torfowisk) i DKR 9 (zakaz przekształcania lub zaorywania wyznaczonych cennych trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000)), ponieważ ekoschemat dotyczy trwałych użytków zielonych, na których świadczona będzie usługa zatrzymywania (retencjonowania) wody,

-wymogi wynikające z dyrektywy ptasiej i siedliskowej (SMR 3 (ochrona dzikiego ptactwa) i SMR 4 (ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory)), ponieważ na TUZ objętych ekoschematem mają być realizowane jednocześnie wybrane warianty pakietów przyrodniczych w ramach zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych PROW.

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Typ płatności - art. 31 ust. 7 lit. b

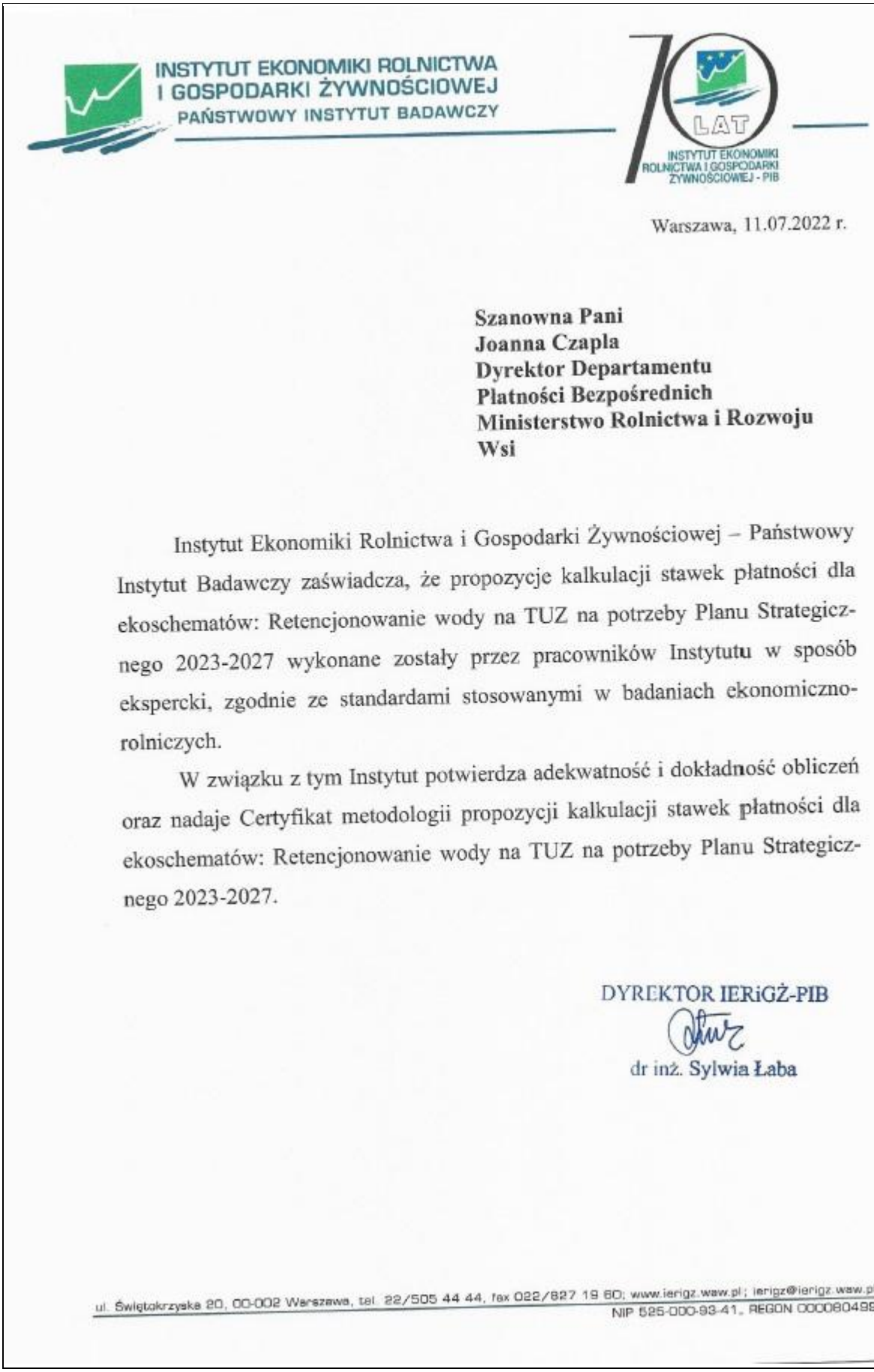
Płatność roczna przyznawana do powierzchni trwałych użytków zielonych objętych ekoschematem.

Szacowana stawka: 63,15 Euro/ha.

W przypadku większego zainteresowania ekoschematem faktyczna wypłacona stawka może być niższa.

Kalkulacja stawki płatności została opracowana przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB (IERiGŻ-PIB), co potwierdza odpowiedni certyfikat. Wysokość szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów, związanych z realizacją ekoschematu.

Stawka płatności w ramach ekoschematu jest wynikiem bilansu utraconej na skutek zalania wartości plonu oraz ograniczenia poniesionych kosztów zbioru siana z łąki.

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ - PIB

Warszawa, 11.07.2022 r.

Szanowna Pani
Joanna Czapla
Dyrektor Departamentu
Płatności Bezpośrednich
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju
Wsi

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy zaświadcza, że propozycje kalkulacji stawek płatności dla ekoschematów: Retencjonowanie wody na TUZ na potrzeby Planu Strategicznego 2023-2027 wykonane zostały przez pracowników Instytutu w sposób ekspercki, zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno-rolniczych.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii propozycji kalkulacji stawek płatności dla ekoschematów: Retencjonowanie wody na TUZ na potrzeby Planu Strategicznego 2023-2027.

DYREKTOR IERiGŻ-PIB
dr inż. Sylwia Łaba

ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa, tel. 22/505 44 44, fax 022/827 19 60; www.ierigz.waw.pl; ierigz@ierigz.waw.pl
NIP 525-000-93-41, REGON 000080499

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji
Nie dotyczy

9 Zgodność z zasadami WTO
Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
4_5 - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych	Jednolita		R.12; R.23; R.4; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

4_5 - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych

Wysokość stawki stanowi rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów. Ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa (w granicach stawki minimalnej).

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem - tak by utrzyma a została opłacalność prowadzonych działań.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_5 - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych	Planowana kwota jednostkowa	63,15	63,15	63,15	63,15	63,15	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	44,20	44,20	44,20	44,20	44,20	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)	315 000,00	315 000,00	315 000,00	315 000,00	315 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	99 461 250,00
OGÓŁEM	O.8 (jednostka: Hektary)	315 000,00	315 000,00	315 000,00	315 000,00	315 000,00	**Suma:** 1 575 000,00 **Maks.:** 315 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	99 461 250,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 4.6 - Ekoschemat – Dobrostan zwierząt

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 4.6
Nazwa interwencji	Ekoschemat – Dobrostan zwierząt
Typ interwencji	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt / Art. 31 ust. 7 lit. b) – Płatność stanowiąca rekompensatę
Wspólny wskaźnik produktu	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

Kod + opis OBSZARÓW DZIAŁANIA WPR
AOA-G działania na rzecz poprawy dobrostanu zwierząt lub zwalczania odporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 9.P 1.	Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 9.P 3.	Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt	krytyczna (+++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.43 Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi działaniami służącymi ograniczeniu stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych (zapobieganie/ograniczanie)
R.44 Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi działaniami służącymi poprawie dobrostanu zwierząt
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Opis interwencji

Celem interwencji jest zachęcenie rolników do promowania podwyższonych (ponad obowiązujące standardy) warunków dobrostanu zwierząt. Rolnikom udzielane będzie wsparcie za realizację zobowiązań w zakresie dobrostanu zwierząt, które wykraczają ponad odpowiednie obowiązkowe normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa oraz powszechnie stosowane praktyki. Wsparcie to ma na celu

zrekompensowanie dodatkowych poniesionych kosztów i utraconych dochodów w wyniku wprowadzenia praktyk hodowlanych związanych z podwyższonym dobrostanem zwierząt. Utrzymywanie zwierząt w warunkach podwyższonego dobrostanu wpisuje się w realizację celu szczegółowego nr 9.

Istnieje wiele czynników, które mogą wpływać na dobrostan zwierząt np. rodzaj obiektów, w których zwierzęta są utrzymywane, strefy odpoczynku, dostępna przestrzeń oraz obsada zwierząt, a także dostęp do wybiegu/pastwiska. Poprzez wprowadzenie praktyk hodowlanych, które wykraczają poza odpowiednie obowiązkowe normy, zwierzętom zapewnia się możliwość realizowania potrzeb behawioralnych, a tym samym lepsze ich samopoczucie i zdrowie. Pozwala to również zapobiegać agresji między zwierzętami i wzajemnemu okaleczaniu się. Poprawa dobrostanu zwierząt wpłynie korzystnie na wyniki produkcji i jakość produktów pozyskiwanych od tych zwierząt, a tym samym na zdrowie ludzi.

W produkcji zwierzęcej ważnym zagadnieniem jest ograniczenie stosowania substancji przeciwdrobnoustrojowych w celu przeciwdziałania wykształcaniu się szczepów drobnoustrojów antybiotykoodpornych, stanowiących zagrożenie dla zdrowia publicznego. Konieczne jest zwiększanie wśród rolników wiedzy w tym zakresie, promowanie praktyk w zakresie dobrostanu zwierząt mających wpływ na odporność i w konsekwencji – prowadzących do zmniejszenia potrzeby stosowania leków poprzez wynagradzanie rolników uczestniczących w systemach jakości, które obejmują swoim zakresem element ograniczenia wykorzystania przeciwdrobnoustrojowych leków weterynaryjnych.

Interwencja obejmuje świnie (lochy i tuczniki), bydło (krowy i opasy), owce, kury nioski, kurczęta brojlery, indyki utrzymywane z przeznaczeniem na produkcję mięsa, konie i kozy.

Interwencja co do zasady stanowi kontynuację wdrażanego w ramach PROW 2014-2020 działania Dobrostan zwierząt. Zasadne jest jednak rozszerzenie zakresu dotychczasowego wsparcia poprzez promowanie dobrych praktyk w utrzymywaniu zwierząt, wykraczających ponad minimalne wymagania, w odniesieniu również do innych gatunków/grup, które są istotne dla polskiego rolnictwa ze względu na skalę produkcji, np. bydło (opasy), kurczęta brojlery oraz indyki. Ponadto, uzasadnieniem dla objęcia wsparciem również innych gatunków /grup zwierząt jest także przygotowanie rolników na przyszłe zmiany przepisów unijnych w zakresie dobrostanu zwierząt i zwrócenie ich uwagi na kierunki tych zmian oraz tendencje i oczekiwania społeczne w tym zakresie. Zasadne jest również zachęcanie rolników do podwyższania poziomu dobrostanu zwierząt gospodarskich poprzez promowanie uwzględnienia innych czynników mających wpływ na dobrostan tj. rodzaju podłoża i długości przebywania młodych z matkami.

Dodatkowo, dla rolników uczestniczących w systemach jakości, które uwzględniają ograniczenie stosowania antybiotyków w chowie zwierząt wprowadza się płatność z tytułu realizacji praktyki polegającej na utrzymywaniu zwierząt zgodnie z wymogami tych systemów.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do otrzymania płatności.

Powiązanie z odpowiednim prawodawstwem

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie finansowania WPR, zarządzania nią i monitorowania jej i akty wykonawcze i delegowane
- Ustawa o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt i rozporządzenia wykonawcze do ustawy
- Ustawa o ochronie zwierząt i rozporządzenia wykonawcze do ustawy
- inne prawodawstwo UE:

-dyrektywa Rady 2008/120/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony świń

-dyrektywa Rady 2007/43/WE z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie ustanowienia minimalnych zasad dotyczących ochrony kurcząt utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa

-dyrektywa Rady 1999/74/WE z dnia 19 lipca 1999 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony kur niosek

-dyrektywa Rady 2008/119/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony cieląt

Komplementarność z innymi interwencjami z obu filarów

Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów

wykraczających ponad jej wymagania i tym samym cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie. Poprzez wspieranie na uproszczonych zasadach również zwierząt objętych systemem rolnictwa ekologicznego interwencja jest komplementarna w stosunku do interwencji Rolnictwo ekologiczne, w ramach której zwierzętom zapewniana jest baza paszowa. Interwencja ma również uzupełniający charakter w stosunku do innych ekoschematów tj. np. Rolnictwa węglowego, w ramach którego jedną z praktyk jest Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Poprzez promowanie wypasu i utrzymania zwierząt na ścióce interwencja przyczynia się do realizacji celów środowiskowych i klimatycznych. Z kolei poprzez promowanie utrzymywania zwierząt w ramach systemów jakości interwencja stanowi dopełnienie interwencji Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności. Ponadto, interwencja jest komplementarna z interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru - poprzez wymóg wypasu przyczynia się bowiem do utrzymania struktury krajobrazu rolniczego wraz z jego zróżnicowanym bogactwem przyrodniczym. W każdym środowisku gdzie pasą się zwierzęta powstaje bowiem związek przyczynowo skutkowy: siedlisko – roślinność – zwierzęta. Ekoschemat - Dobrostan zwierząt ma również uzupełniający charakter względem interwencji dotyczącej zachowania zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie. Ekoschemat jest także komplementarny z interwencją Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń, w ramach której udzielane jest wsparcie rolnikom na realizację inwestycji w zakresie dobrostanu zwierząt, które wykraczają ponad odpowiednie obowiązkowe normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa. Ponadto, interwencja jest także komplementarna z interwencją Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje), w ramach której realizowane mogą być operacje dotyczące produkcji zwierzęcej, w tym m.in. w zakresie zapewnienia wybiegów i pastwisk.

Szacowany dla interwencji poziom wskaźnika produktu czyli liczba DJP wspieranych w ramach WPR objętych zobowiązaniami w zakresie dobrostanu zwierząt uwzględnia w odniesieniu do gatunków/grup zwierząt objętych działaniem Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 dotychczasowe doświadczenia i trendy, z wyjątkiem tuczników, gdzie ze względu na wprowadzenie możliwości otrzymania płatności dobrostanowej nie tylko do tuczników pochodzących od loch dobrostanowych – założono, że zainteresowanie tym rodzajem płatności będzie znacznie zwiększone. W odniesieniu do gatunków/grup zwierząt objętych działaniem Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 planowany jest ponadto wzrost obecnie wspieranej liczby zwierząt tych gatunków/grup wynikający m.in. ze wzrastającej świadomości wśród rolników o możliwości uzyskania tego rodzaju wsparcia oraz rosnącej świadomości potrzeby zapewnienia zwierzętom lepszych warunków bytowych. Natomiast w odniesieniu do gatunków/grup zwierząt nieobjętych dotychczas wsparciem w ramach dobrostanu zwierząt szacowany poziom wskaźnika produktu wynika z szacunków własnych opartych na analogii do doświadczeń z wdrażania działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 oraz zakładanego zainteresowania rolników takim rodzajem wsparcia w odniesieniu do całkowitej populacji danej grupy zwierząt.

Opis zobowiązań w ramach ekoschematu

Opis wymagań w ramach zobowiązań objętych ekoschematem

Wymagania w ramach interwencji:

1.
   - Wymogi odnoszące się do danej grupy zwierząt dotyczą wszystkich zwierząt tej grupy utrzymywanych w gospodarstwie rolnym.
   - Rolnik realizujący interwencję dotyczącą dobrostanu zwierząt zobowiązany jest, do jednorazowego odbycia szkolenia z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków. Wymóg ten obowiązuje od 2024 r.
   - Rolnik posiada plan poprawy dobrostanu zwierząt (w odniesieniu do bydła wymóg dotyczy praktyk dobrostanowych polegających na zapewnieniu zwiększonej o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach oraz krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym).

W odniesieniu do świń i bydła zastosowanie ma system punktowy polegający na możliwości wyboru przez rolnika z katalogu poszczególnych praktyk podwyższających poziom dobrostanu zwierząt - praktyk możliwych do realizacji w danym gospodarstwie.

Podstawowym warunkiem realizacji ekoschematu – Dobrostan zwierząt w odniesieniu do świń jest wybór praktyki polegającej na zapewnieniu zwierzętom zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach. Jedynie przy wyborze tej praktyki możliwa jest realizacja pozostałych praktyk przewidzianych dla danej grupy zwierząt.

W przypadku bydła wszystkie praktyki dobrostanowe (zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach, wybieg, wypas, zapewnienie ściółki oraz późniejsze odsadzanie cieląt od krów mlecznych oraz utrzymywanie zwierząt zgodnie z wymogami systemów jakości) mogą być realizowane niezależnie, bez powiązania z powiększoną powierzchnią bytową w budynkach/pomieszczeniach, przy czym w przypadku bydła utrzymywanego na uwięzi nie jest możliwa realizacja praktyki polegającej na zapewnieniu zwierzętom zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach. W przypadku gospodarstw utrzymujących bydło mięsne (krowy mamki, cielęta, opasy o masie ciała do 300 kg i jałówki użytkowane w kierunku mięsnym) w systemie otwartym wspierane jest zapewnienie zwiększonej zewnętrznej powierzchni bytowej a płatność dobrostanowa przyznawana jest do krów mamek.

W przypadku pozostałych gatunków /grup zwierząt rolnik zobowiązany jest do realizowania zestawu obowiązkowych wymogów dobrostanowych określonych dla danej grupy zwierząt. Dodatkowo w przypadku dobrostanu kurcząt brojlerów oraz dobrostanu indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa rolnicy, którzy uczestniczą w systemach jakości będą mogli otrzymać dodatkową płatność dobrostanową za stosowanie metod zmierzających do ograniczenia stosowania antybiotyków w chowie tych zwierząt pod warunkiem realizacji zestawu obowiązkowych wymogów dobrostanowych określonych dla danej grupy zwierząt.

W przypadku dobrostanu świń, aby przeciwdziałać wzajemnemu obgryzaniu ogonów i ograniczyć potrzebę ich przycinania, świniom zapewnia się stały dostęp do wystarczającej dla danej grupy technologicznej ilości materiałów wzbogacających lub przedmiotów absorbujących ich uwagę; te materiały lub przedmioty powinny być bezpieczne oraz powinny być jadalne lub nadawać się do żucia, lub nadawać się do badania lub do manipulacji; świniom zapewnia się taką ilość różnych materiałów lub przedmiotów, które samoistnie lub w połączeniu z innymi materiałami zaspokajały będą potrzebę poznawania otoczenia i poszukiwania paszy zapobiegając znudzeniu i sfrustrowaniu.

1. Dobrostan loch:

- lochy nie są utrzymywane w systemie jarzmowym; dopuszcza się jednak utrzymywanie loch w jarzmie w okresie okołoporodowym nie dłużej jednak niż przez 14 dni;

a) **zwiększona powierzchnia bytowa** - lochom zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach zgodnie z tabelą określającą minimalne wielkości tych powierzchni:

LOCHY				
Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie - zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa	Wymogi obowiązujące w dobrostanie - zwiększona o co najmniej 50% powierzchnia bytowa
1.	Powierzchnia kojca, dla loch w okresie porodu i odchowu prosiąt ssących	co najmniej 3,5 m^2	co najmniej **4,2 m^2**	co najmniej **5,25 m^2**
2.	Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku **utrzymywania grupowo**:			
	Loch	co najmniej 2,25 m^2, przy czym w przypadku loch prośnych, co najmniej 1,3 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe	co najmniej **2,7 m^2**, przy czym w przypadku loch prośnych, co najmniej 1,3 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe	co najmniej **3,4 m^2**, przy czym w przypadku loch prośnych, co najmniej 1,3 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe
	Loszek po pokryciu	co najmniej 1,64 m^2, przy czym co najmniej 0,95 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe	co najmniej **2 m^2**, przy czym co najmniej 0,95 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe	co najmniej **2,5 m^2**, przy czym co najmniej 0,95 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe
3.	Loch	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%**; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%**	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%** tj. **3 m^2**; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%** tj. **2,4 m^2**	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%** tj. **3,8 m^2**; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%** tj. **3 m^2**
	Loszek po pokryciu	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%**; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%**	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%** tj. **2,2 m^2**; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%** tj. **1,8 m^2**	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%** tj. **2,7 m^2**; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%** tj. **2,2 m^2**
	Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku **utrzymywania pojedynczo**:			
4.	Loch (***)	co najmniej: – długość - długość zwierzęcia powiększona o 0,3 m, nie mniej jednak niż 2 m; – szerokość 0,6 m.	co najmniej **2,7 m^2**	co najmniej **3,4 m^2**

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.)
(**) w stosunku do wartości wskazanych w pkt 2.
(***) Dotyczy gospodarstw utrzymujących mniej niż 10 loch lub loszek od 4. tygodnia po pokryciu do tygodnia przed przewidywanym terminem proszenia

b) **ściółka** – możliwa praktyka dodatkowa w przypadku zapewnienia lochom zwiększonej o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchni bytowej – zapewnienie lochem utrzymania na ściółce ze słomy lub podobnego materiału na powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek loch;

c) **odsadzanie prosiąt** – możliwa praktyka dodatkowa w przypadku zapewnienia lochom zwiększonej o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchni bytowej – prosięta odsadza się od loch nie wcześniej niż w 35. dniu od dnia ich urodzenia;

d) **utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości** - możliwa praktyka dodatkowa w przypadku zapewnienia lochom zwiększonej o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchni bytowej; praktyka dostępna dla rolników uczestniczących w systemach jakości i zobowiązanych w ramach tych systemów do ograniczenia stosowania antybiotyków w chowie zwierząt objętych wymogami tych systemów.

2. Dobrostan tuczników:

a) **zwiększona powierzchnia bytowa** - tucznikom zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach, zgodnie z tabelą określającą minimalne wielkości tych powierzchni.

TUCZNIKI				
Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 50% powierzchnia bytowa
1.	Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku utrzymywania grupowego dla warchlaków i tuczników o masie ciała, co najmniej:			
	• do 10 kg	0,15 m^2	0,18 m^2	0,23 m^2
	• powyżej 10 do 20 kg	0,2 m^2	0,24 m^2	0,3 m^2
	• powyżej 20 do 30 kg	0,3 m^2	0,36 m^2	0,45 m^2
	• powyżej 30 do 50 kg	0,4 m^2	0,48 m^2	0,6 m^2
	• powyżej 50 do 85 kg	0,55 m^2	0,66 m^2	0,83 m^2
	• powyżej 85 do 110 kg	0,65 m^2	0,78 m^2	0,98 m^2
	• powyżej 110 kg	1 m^2	1,2 m^2	1,5 m^2

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.)

b) **ściółka** – możliwa praktyka dodatkowa w przypadku zapewnienia zwiększonej o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchni bytowej - zapewnienie tucznikom utrzymania na ściółce ze słomy lub podobnego materiału na powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek zwierząt;

c) **utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości** - możliwa praktyka dodatkowa w przypadku zapewnienia tucznikom zwiększonej o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchni bytowej; praktyka dostępna dla rolników uczestniczących w systemach jakości i zobowiązanych w ramach tych systemów do ograniczenia stosowania antybiotyków w chowie zwierząt objętych wymogami tych systemów.

3. Dobrostan krów mlecznych:

a) **wypas** – krowom mlecznym zapewnia się co najmniej 120 dni wypasu w sezonie wegetacyjnym, bez uwięzi (przez min. 6 godz. dziennie);

b) **zwiększona powierzchnia bytowa** - krowom mlecznym utrzymywanym grupowo bez uwięzi wolnostanowiskowo zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach, zgodnie z poniższą tabelą:

KROWY MLECZNE				
Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie– zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa	Wymogi obowiązujące w dobrostanie– zwiększona o co najmniej 50% powierzchnia bytowa
1.	W systemie wolnostanowiskowym z wydzielonymi legowiskami: • wymiary wydzielonego legowiska	długość - co najmniej 2,1 m, szerokość - co najmniej 1,1 m;	długość - co najmniej 2,1 m, szerokość - co najmniej 1,1 m;	długość - co najmniej 2,1 m, szerokość - co najmniej 1,1 m;
	• powierzchnia odpasowo - ruchowa	-	co najmniej **4 m²**	co najmniej **5 m²**
2.	Powierzchnia, w przeliczeniu na jedną sztukę w systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk na ściółce	co najmniej 4,5 m²	co najmniej **5,4 m²**	co najmniej **6,8** m²

(*) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).

c) **ściółka** – zapewnienie krowom mlecznym utrzymania na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką ze słomy lub podobnego materiału o powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek krów mlecznych;

d) **wybieg** – zapewnienie krowom mlecznym wybiegu przez co najmniej 4 godz. dziennie przez cały rok;

e) **odsadzanie cieląt** – cielęta odsadza się od krów mlecznych nie wcześniej niż w 5. dniu od dnia ich urodzenia.

4. Dobrostan krów mamek:

- wymogami objęte są krowy mamki, cielęta, opasy o masie ciała do 300 kg i jałówki użytkowane w kierunku mięsnym;

- w odniesieniu do zwierząt objętych wymogami stosowana jest co najmniej jedna z następujących praktyk:

a) **zwierzęta objęte wymogami utrzymywane w pomieszczeniach/budynkach:**

- **zwiększona powierzchnia bytowa** - krowom mamkom, cielętom, opasom o masie ciała do 300 kg i jałówkom użytkowanym w kierunku mięsnym, utrzymywanym bez uwięzi, zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach zgodnie z tabelą podaną odpowiednio w ramach dobrostanu krów mlecznych (krowy) i w ramach dobrostanu opasów (cielęta i opasy o masie ciała do 300 kg) oraz w odniesieniu do jałówek zgodnie z poniższą tabelą:

Jałówki				
Lp		**Obowiązujące normy prawne***	**Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa**	**Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 50% powierzchnia bytowa**
1.	W systemie wolnostanowiskowym z wydzielonymi legowiskami:	Jałówki powyżej 7 m-ca ciąży		
		• wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 2,1 m, - szerokość - co najmniej 1,1 m • powierzchnia odpasowo – ruchowa: -	• wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 2,1 m, - szerokość - co najmniej 1,1 m; • powierzchnia odpasowo – ruchowa: co najmniej **4 m²**	• wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 2,1 m, - szerokość - co najmniej 1,1 m; • powierzchnia odpasowo – ruchowa: co najmniej **5 m²**
		Jałówki powyżej 6 m-ca życia, ale nie dłużej niż do 7 m-ca ciąży		
		• wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 1,9 m, - szerokość - co najmniej 0,9 m; • powierzchnia odpasowo – ruchowa: -	• wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 1,9 m, - szerokość - co najmniej 0,9 m; • powierzchnia odpasowo – ruchowa: - **4 m²**	• wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 1,9 m, - szerokość - co najmniej 0,9 m; • powierzchnia odpasowo – ruchowa: - **5 m²**
2.	W systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk na ściółce	Jałówki powyżej 7 m-ca ciąży		
		co najmniej 4,5 m²	co najmniej **5,4 m²**	co najmniej **6,8 m²**
		Jałówki powyżej 6 m-ca życia, ale nie dłużej niż do 7 m-ca ciąży		
		co najmniej 2,2 m²	co najmniej **2,6 m²**	co najmniej **3,3 m²**
3.	W systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk i ściółki	Jałówki powyżej 19. m-ca życia, jednak nie dłużej niż do 7. m-ca ciąży		
		co najmniej 2 m²	co najmniej **2,2 m²**	co najmniej **3 m²**
		Jałówek powyżej 6. m-ca życia do 19. m-ca życia		
		co najmniej 1,6 m²	co najmniej **1,9 m²**	co najmniej **2,4 m²**

(*)Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).

– **ściółka** – zapewnienie utrzymania zwierząt objętych wymogami na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką ze słomy lub podobnego materiału o powierzchni pozwalającej zwierzętom na jednoczesny odpoczynek;

– **wybieg** – zapewnienie zwierzętom objętym wymogami wybiegu przez co najmniej 4 godz. dziennie przez cały rok;

– **wypas** – zapewnienie zwierzętom objętym wymogami wypasu bez uwięzi przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym (przez min. 6 godz. dziennie);

– **utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości** - praktyka dostępna dla rolników uczestniczących w systemach jakości i zobowiązanych w ramach tych systemów do ograniczenia stosowania antybiotyków w chowie zwierząt objętych wymogami tych systemów.

b) **zwierzęta objęte wymogami utrzymywane w systemie otwartym:**

– **zwiększona powierzchnia bytowa** – krowom mamkom, cielętom, opasom o masie ciała do 300 kg i jałówkom użytkowanym w kierunku mięsnym, zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% zewnętrzną powierzchnię bytową zgodnie z poniższą tabelą:

Zwierzęta objęte wymogami			
lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie - zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa
Powierzchnia, na której utrzymywane jest bydło na 1 sztukę wynosi, co najmniej:			
1.	Cielęta	5 m^2	6 m^2
2.	Jałówki	10 m^2	12 m^2
3.	Opasy do 300 kg	-	12 m^2
4.	Krowy	15 m^2	18 m^2

(*) Przepisy prawa określają wyłącznie minimalna powierzchnie dla bydła utrzymywanego w systemie otwartym, brak jest regulacji dotyczącej powierzchni minimalnej dla opasów utrzymywanych poza budynkiem inwentarskim.

Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).

Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

– **utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości** - praktyka dostępna dla rolników uczestniczących w systemach jakości i zobowiązanych w ramach tych systemów do ograniczenia stosowania antybiotyków w chowie zwierząt objętych wymogami tych systemów.

5. Dobrostan opasów:

- wymogami objęte jest bydło opasowe w wieku kwalifikującym do płatności;

a) **zwiększona powierzchnia bytowa –** zwierzętom objętym wymogami, utrzymywanym bez uwięzi, zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach, zgodnie z tabelą określającą minimalne wielkości tych powierzchni:

OPASY				
Lp		Obowiązujące normy prawne	Wymogi obowiązujące w dobrostanie - zwiększona o co najmniej 20% powierzchnia bytowa	Wymogi obowiązujące w dobrostanie – zwiększona o co najmniej 50% powierzchnia bytowa
CIELĘTA (*)				
1.	Utrzymywane pojedynczo – wymiary kojca***	a) szerokość - co najmniej wysokość cielęcia w kłębie, b) długość - co najmniej 1,1 długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego;	a) szerokość - co najmniej wysokość cielęcia w kłębie **+20%,** b) długość - co najmniej 1,1 długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego **+ 20%**	a) szerokość - co najmniej wysokość cielęcia w kłębie **+50%,** b) długość - co najmniej 1,1 długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego **+ 50%**
	Utrzymywane grupowo – powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę	1) 1,5 m^2 - dla cieląt o masie ciała do 150 kg; 2) 1,7 m^2 - dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg; 3) 1,8 m^2 - dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg.	1) **1,8 m^2** - dla cieląt o masie ciała do 150 kg; 2) **2 m^2** - dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg; 3) **2,2 m^2** - dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg.	1) **2,3 m^2** - dla cieląt o masie ciała do 150 kg; 2) **2,6 m^2** - dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg; 3) **2,7 m^2** - dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg.
OPASY (**)				
2.	Utrzymywane bez uwięzi wolnostanowiskowo bez wydzielonych legowisk na ściółce – powierzchnia w przeliczeniu na jedną sztukę	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej 1,6 m^2;	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej **1,9 m^2**	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej **2,4 m^2**
		bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej 2,2 m^2;	bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej **2,6 m^2**	bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej **3,3 m^2**
3.	Utrzymywane bez uwięzi wolnostanowiskowo, bez wydzielonych legowisk i ściółki	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej 1,3 m^2	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej **1,6 m^2**	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej **2 m^2**
		bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej 1,8 m^2	bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej **2,2 m^2**	bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej **2,7 m^2**

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).
(**) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).
(***) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tj. Dz.U. z 2022 poz. 572) - pojedynczo można utrzymywać cielęta w wieku powyżej 8 tygodni tylko w gospodarstwach, które posiadają mniej niż 6 sztuk cieląt (w gospodarstwach utrzymujących co najmniej 6 cieląt – zabrania się utrzymania pojedynczo cieląt w wieku powyżej 8 tygodnia życia).

b) **ściółka** - zapewnienie zwierzętom objętym wymogami utrzymania na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką ze słomy lub podobnego materiału o powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek zwierząt;

c) **wybieg** - zapewnienie zwierzętom objętym wymogami wybiegu przez co najmniej 4 godz. dziennie przez cały rok;

d) **wypas** - zapewnienie zwierzętom objętym wymogami wypasu, bez uwięzi, przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym (przez min. 6 godz. dziennie);

e) **utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości** - praktyka dostępna dla rolników uczestniczących w systemach jakości i zobowiązanych w ramach tych systemów do ograniczenia stosowania antybiotyków w chowie zwierząt objętych wymogami tych systemów.

6. Dobrostan owiec:

wszystkim grupom technologicznym zwierząt z gatunku owca domowa zapewnia się:

- wypas lub dostęp do wybiegu - przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym;
- zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach, zgodnie z poniższą tabelą:

OWCE			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia pomieszczenia dla owiec **utrzymywanych pojedynczo** powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	-	co najmniej **2,16 m²**
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z jagnięciem	co najmniej 2,5 m² i dodatkowo co najmniej 0,7 m² dla każdego następnego jagnięcia ssącego	co najmniej **3 m²** i dodatkowo co najmniej **0,84 m²** dla każdego następnego jagnięcia ssącego
	samicy gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m²	co najmniej **1,8 m²**
	samca gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy(**)	co najmniej 3 m²	co najmniej **3,6 m²**
	samca gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy(**)	co najmniej 2 m²	co najmniej **2,4 m²**
	samca gatunku owca domowa - skopka	co najmniej 0,8 m²	co najmniej **0,96 m²**
2.	Powierzchnia pomieszczenia dla owiec **utrzymywanych grupowo, w przeliczeniu na jedną sztukę**, powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	-	co najmniej **1,2 m²**
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z jagnięciem	co najmniej 1,5 m² i dodatkowo co najmniej 0,5 m² dla każdego następnego jagnięcia ssącego	co najmniej **1,8 m²** i dodatkowo co najmniej **0,6 m²** dla każdego następnego jagnięcia ssącego
	samicy gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy	co najmniej 0,8 m²	co najmniej **0,96 m²**
	samca gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy(**)	co najmniej 2 m²	co najmniej **2,4 m²**
	samca gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy(**)	co najmniej 1,5 m²	co najmniej **1,8 m²**
	samca gatunku owca domowa - skopka	co najmniej 0,6 m²	co najmniej **0,72 m²**

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1966)

(**) nie dotyczy skopków

7. Dobrostan kur niosek:

- zakaz przycinania dziobów;
- zapewnienie utrzymania bez klatek na ściółce;
- zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w kurniku – obsada nie większa niż 7 szt./m^2 powierzchni użytkowej podłogi;
- zapewnienie zwiększonej dostępności gniazd: w przypadku stosowania gniazd pojedynczych – nie więcej niż 5 kur niosek/gniazdo, a w przypadku gniazd grupowych – nie więcej niż 96 kur niosek/m^2 powierzchni gniazda;
- zapewnienie grzędy o długości min. 0,2 m/kurę nioskę;
- zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.

KURY NIOSKI			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.		utrzymanie klatkowe utrzymanie bez klatek	utrzymanie bez klatek
W przypadku utrzymywania kur niosek bez klatek			
2.	Obsada	max 9 szt./m²	max 7 szt./m²
3.	Gniazdo • pojedyncze lub • grupowe	• max 7 kur niosek/gniazdo • max 120 kur niosek/m²	• max 5 kur niosek/gniazdo • max 96 kur niosek/m²
4.	Grzęda	co najmniej 0,15 m x liczba kur niosek	co najmniej 0,2 m x liczba kur niosek
5.	Inne	w celu przeciwdziałania wydziobywaniu piór i kanibalizmowi możliwe jest przycinanie dziobów przed ukończeniem 10 dnia życia	zakaz przycinania dziobów
		-	zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

8. Dobrostan kurcząt brojlerów:

a) **podstawowy zestaw wymogów** - wszystkim kurczętom brojlerom zapewnia się:

- zwiększoną powierzchnię bytową w kurniku - maksymalne zagęszczenie obsady nie większe niż 30 kg/m^2 i jednocześnie nie większe niż 20 szt./m^2;
- minimum 6 godzin fazy ciemnej/dobę następującej po fazie jasnej oświetlenia;
- stały dostęp do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.

KURCZĘTA BROJLERY			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
Utrzymywanie kurcząt brojlerów			
1.	Obsada	max 33 kg/m²	max 30 kg/m² i nie więcej niż 20 szt./m²
2.	Inne	w okresie 7 dni od dnia umieszczenia kurcząt brojlerów w kurniku, a także w okresie 3 dni przed przewidywanym dniem ich uboju oświetlenie dostosowuje się do 24-godzinnego rytmu, z okresami zaciemnienia trwającymi co najmniej 6 godzin ogółem i co najmniej z jednym okresem nieprzerwanego zaciemnienia trwającym przynajmniej 4 godziny, z wyłączeniem okresów przyciemniania	co najmniej 6 godzin fazy ciemnej/dobę następującej po fazie jasnej oświetlenia;
		-	stały dostęp do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

b) **utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości** – możliwa praktyka dodatkowa w przypadku realizacji podstawowego zestawu wymogów dobrostanowych określonych w pkt a); praktyka dostępna dla rolników uczestniczących w systemach jakości i zobowiązanych w ramach tych systemów do ograniczenia stosowania antybiotyków w chowie zwierząt objętych wymogami tych systemów.

9. Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa:

a) **podstawowy zestaw wymogów** - wszystkim indykom utrzymywanym z przeznaczeniem na produkcję mięsa zapewnia się:

- zwiększoną powierzchnię bytową w pomieszczeniu/budynku – maksymalne zagęszczenie obsady nie większe niż 50 kg/m^2;
- 8 godzin fazy ciemnej/dobę następującej po fazie jasnej oświetlenia;
- stały dostęp do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.

INDYKI UTRZYMYWANE Z PRZEZNACZENIEM NA PRODUKCJĘ MIĘSA			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
Utrzymywanie indyków bez klatek			
1.	Obsada	max 57 kg/m²	max 50 kg/m²
2.	Inne	-	zapewnienie co najmniej 8 godzin fazy ciemnej/dobę następującej po fazie jasnej oświetlenia
		-	zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie

(*)Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).

b) **utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości** – możliwa praktyka dodatkowa w przypadku realizacji podstawowego zestawu wymogów dobrostanowych określonych w pkt a); praktyka dostępna dla rolników uczestniczących w systemach jakości i zobowiązanych w ramach tych systemów do ograniczenia stosowania antybiotyków w chowie zwierząt objętych wymogami tych systemów.

10. Dobrostan koni (*dorosłe/młodzież/ klacz ze źrebięciem*):

- utrzymywanie bez uwięzi
- zapewnienie:

a)zwiększona powierzchnia bytowa:

- w sezonie wegetacyjnym - wypasu lub dostępu do powierzchni zewnętrznych przez co najmniej 140 dni (przez min. 6 godz. dziennie);
- poza sezonem wegetacyjnym - dostępu do powierzchni zewnętrznych lub biegalni przez min. 2 godz. dziennie o powierzchni w przypadku:
  - koni dorosłych/ młodzieży – 70m^2/szt.;
  - klaczy ze źrebięciem – 85 m^2/szt.

- boksów lub w przypadku utrzymywania wolnostanowiskowego w pomieszczeniach/budynkach - powierzchni zwiększonej co najmniej o 20%, zgodnie z poniższą tabelą:

KONIE			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia boksu	• konie dorosłe, których wysokość w kłębie wynosi do 1,47 m - co najmniej 6 m²; • konie dorosłe, których wysokość w kłębie wynosi powyżej 1,47 m - co najmniej 9 m²; • klacz ze źrebięciem - co najmniej 12 m².	• konie dorosłe, których wysokość w kłębie wynosi do 1,47 m - co najmniej **7,2 m²**; • konie dorosłe, których wysokość w kłębie wynosi powyżej 1,47 m - co najmniej **10,8 m²**; • klacz ze źrebięciem - co najmniej **14,4 m²**.
2.	Powierzchnia w przypadku utrzymywania w systemie wolnostanowiskowym bez uwięzi	• konie dorosłe lub młodzież po odsadzeniu od matki - co najmniej 10 m²; • klacz ze źrebięciem - co najmniej 12 m².	• konie dorosłe lub młodzież po odsadzeniu od matki - co najmniej **12 m²**; • klacz ze źrebięciem - co najmniej **14,4 m²**.

(*) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966).

b) system otwarty:

- zadaszenia o powierzchni pozwalającej na jednoczesne przebywanie wszystkich koni pod tym zadaszeniem;
- ściółki pod zadaszeniem;

- powierzchni zewnętrznej zwiększonej co najmniej o 20% względem powierzchni wymaganej dla systemu otwartego, zgodnie z poniższą tabelą:

KONIE			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia w systemie otwartym	koń dorosły – 0,1 ha	koń** – **0,12 ha**

(*) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2019, poz. 1966),
(**) niezależnie od wieku i płci

11. Dobrostan kóz:

wszystkim grupom technologicznym zwierząt z gatunku koza domowa zapewnia się:

- utrzymywanie bez uwięzi;
- dostęp do wybiegu przez cały rok - o powierzchni zwiększonej co najmniej o 20%, zgodnie z poniższą tabelą;
- wypas przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym;
- zwiększoną co najmniej o 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach, zgodnie z poniższą tabelą:

KOZY			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w dobrostanie
1.	Powierzchnia kojca w przypadku utrzymywania **pojedynczego w przeliczeniu na jedną sztukę** powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m²	co najmniej **1,8 m²**
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z koźlęciem ssącym	co najmniej 1,5 m² i dodatkowo co najmniej 0,3 m² dla każdego następnego koźlęcia ssącego	co najmniej **1,8 m²** i dodatkowo co najmniej **0,36 m²** dla każdego następnego koźlęcia ssącego
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m²	co najmniej **1,8 m²**
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 3 m²	co najmniej **3,6 m²**
2.	Powierzchnia kojca w przypadku utrzymywania **grupowego w przeliczeniu na jedną sztukę** powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m²	co najmniej **1,8 m²**
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z koźlęciem ssącym	co najmniej 1,5 m² i dodatkowo co najmniej 0,3 m² dla każdego następnego koźlęcia ssącego	co najmniej **1,8 m²** i dodatkowo co najmniej **0,36 m²** dla każdego następnego koźlęcia ssącego
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m²	co najmniej **1,8 m²**
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 3 m²	co najmniej **3,6 m²**
	samicy lub samca od odsadzenia do osiągnięcia dojrzałości płciowej tj. do ukończenia 12 miesięcy.	co najmniej 1 m²	co najmniej **1,2 m²**
Powierzchnia **wybiegu** w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić w przypadku utrzymywania:			
3.	wszystkie grupy technologiczne z gatunku koza poza samcem w wieku powyżej 12 miesięcy, w tym również samcem w tym wieku przeznaczonym do rozrodu	co najmniej 4 m²	co najmniej **4,8 m²**
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy, w tym również samca w tym wieku przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 6 m²	co najmniej **7,2 m²**

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1966)

W przypadku realizacji praktyki/wymogu dotyczących zapewnienia wybiegu bierze się pod uwagę stan fizjologiczny zwierząt oraz niekorzystne zjawiska pogodowe.

Szczegółowe wymagania dotyczące interwencji, w tym zasady łączenia poszczególnych rodzajów płatności, systemy jakości objęte praktyką utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości w ramach ekoschematu oraz systemy jakości, które zawierają obowiązkowy element zwiększenia powierzchni bytowej, zostaną doprecyzowane w szczegółowych przepisach krajowych określających warunki przyznania pomocy. Do 2024 r. do systemów jakości, które obejmowały element ograniczenia stosowania antybiotyków w chowie zwierząt, zaliczały się systemy jakości QAFP (w zakresie loch, tuczników, kurcząt brojlerów i indyków), QMP (w zakresie krów mamek i opasów), a także system rolnictwa ekologicznego.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Beneficjent

Rolnik aktywny zawodowo.

Opis warunków kwalifikowalności /specyficznych warunków kwalifikowalności

- Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą.
- Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro.
- Posiadanie odpowiedniej siedziby stada zarejestrowanej zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy), a w przypadku drobiu – numer zakładu drobiu.
- Zwierzęta objęte wymogami są oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy).
- Wszystkie lochy w gospodarstwie rolnym są indywidualnie oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt – w przypadku dobrostanu loch.
- Posiadanie nadanego numeru weterynaryjnego - w przypadku kur niosek.
- Podmioty utrzymujące kurczęta brojlery i indyki utrzymywane z przeznaczeniem na produkcję mięsa są zarejestrowane zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.
- Minimalna liczba posiadanych w gospodarstwie stanowisk zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami:

- w przypadku kur niosek — 350,
- w przypadku kurcząt brojlerów — 500,
- w przypadku indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa — 100.

- Minimalna liczba posiadanych zwierząt w przypadku koni – 2 szt. koni w wieku co najmniej 24 miesiące lub klacz ze źrebięciem zgłoszonym do ARiMR.
- Do płatności nie kwalifikują się konie utrzymywane w dzikich lub półdzikich warunkach, pochodzące z obszarów parku narodowego albo parku krajobrazowego, wskazanych zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.
- W ramach dobrostanu tuczników - do płatności kwalifikują się tuczniki pochodzące od loch utrzymywanych w gospodarstwach realizujących interwencję dotyczącą dobrostanu loch lub tuczniki pochodzące od loch utrzymywanych w siedzibie stada położonej nie dalej niż 100 km od siedziby stada, w której będą utrzymywane tuczniki, w odniesieniu do których realizowany jest dobrostan tuczników (szczegóły zostaną doprecyzowane na poziomie przepisów krajowych).
- W ramach dobrostanu bydła opasowego - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe w wieku od ukończenia 4 miesiąca życia do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym

gospodarstwie w tym okresie, co najmniej przez 120 dni - w przypadku opasów, które nie pochodzą od krów mamek objętych interwencją.

- W ramach dobrostanu bydła opasowego - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym gospodarstwie, w tym okresie, co najmniej przez 120 dni - w przypadku opasów, które pochodzą od krów mamek objętych interwencją.

W przypadku gospodarstw, w których prowadzi się cykl zamknięty świń, a rolnik realizuje jednocześnie dobrostan loch i dobrostan tuczników – możliwe jest otrzymanie dodatkowej płatności do tucznika kwalifikującego się do płatności w ramach dobrostanu tuczników i urodzonego w tym gospodarstwie.

Zwierzęta gatunków/grup objętych interwencją, które są **utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego,** co zostało potwierdzone przez jednostki certyfikujące w rolnictwie ekologicznym lub lochy, tuczniki, które są **utrzymywane zgodnie z krajowymi systemami jakości** co zostało potwierdzone przez jednostki certyfikujące, mogą kwalifikować się do płatności dobrostanowych na uproszczonych zasadach o ile utrzymywane są w systemie, którego dotyczy dana płatność dobrostanowa (odpowiednio pomieszczenia/budynki/system otwarty), jeżeli:

- Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą.
- Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, wynosi co najmniej 200,00 euro.
- Odpowiednie siedziby stada rolnika są zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy), a w przypadku drobiu – nadano numer zakładu drobiu.
- Zwierzęta objęte wymogami interwencji są oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy).
- Wszystkie zwierzęta danej grupy zwierząt w gospodarstwie rolnym są utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego – w przypadku gatunków/grup zwierząt objętych interwencją, które są utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego.
- Wszystkie świnie utrzymywane w gospodarstwie rolnym, których dotyczą wymogi Dobrostanu loch (tj. lochy i loszki po pokryciu), są utrzymywane zgodnie z wymogami systemów jakości zawierających obowiązkowy element zwiększenia powierzchni bytowej – w przypadku rolników uczestniczących w krajowych systemach jakości ubiegających się o płatność w ramach Dobrostanu loch.
- Wszystkie świnie utrzymywane w gospodarstwie rolnym, których dotyczą wymogi Dobrostanu tuczników (tj. warchlaki i tuczniki), są utrzymywane zgodnie z wymogami systemów jakości zawierających obowiązkowy element zwiększenia powierzchni bytowej – w przypadku rolników uczestniczących w krajowych systemach jakości ubiegających się o płatność w ramach Dobrostanu tuczników.

A ponadto:

- Zwierzęta utrzymywane są bez uwięzi (w przypadku wypasu krów mlecznych wymóg dotyczy wypasu).
- W ramach dobrostanu loch - wszystkie lochy w gospodarstwie rolnym są indywidualnie oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.
- W ramach dobrostanu kur niosek – nadany został numer weterynaryjny.
- W ramach dobrostanu kur niosek – ptakom nie są przycinane dzioby.
- W ramach dobrostanu kurcząt brojlerów i indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa - podmioty je utrzymujące są zarejestrowane zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

- W ramach dobrostanu bydła opasowego - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe w wieku od ukończenia 4 miesiąca życia do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym gospodarstwie w tym okresie, co najmniej przez 120 dni - w przypadku opasów, które nie pochodzą od krów mamek objętych interwencją.
- W ramach dobrostanu bydła opasowego - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym gospodarstwie, w tym okresie, co najmniej przez 120 dni - w przypadku opasów, które pochodzą od krów mamek objętych interwencją.
- W ramach dobrostanu koni - do płatności nie kwalifikują się konie utrzymywane w dzikich lub półdzikich warunkach, pochodzące z obszarów parku narodowego albo parku krajobrazowego, wskazanych zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.
- W ramach dobrostanu koni zwiększona powierzchnia bytowa - poza sezonem wegetacyjnym zwierzętom zapewniony jest dostęp do powierzchni zewnętrznych lub biegalni.
- W ramach dobrostanu kóz - zwierzętom poza okresem wypasu zapewniony jest dostęp do wybiegu.

W odniesieniu do dobrostanu loch, tuczników, krów mamek i opasów możliwość uproszczonej realizacji ekoschematu – Dobrostan zwierząt dotyczy jedynie praktyki polegającej na zapewnieniu zwierzętom powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach zwiększonej o co najmniej 20%.

W przypadku dobrostanu krów mlecznych możliwość uproszczonej realizacji ekoschematu – Dobrostan zwierząt dotyczy praktyki polegającej na zapewnieniu zwierzętom powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach zwiększonej o co najmniej 20% lub praktyki dotyczącej wypasu.

W przypadku dobrostanu krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym możliwość uproszczonej realizacji ekoschematu – Dobrostan zwierząt dotyczy praktyki polegającej na zapewnieniu zwierzętom zewnętrznej powierzchni bytowej zwiększonej o co najmniej 20%.

W przypadku gospodarstw, w których prowadzi się cykl zamknięty świń, a rolnik realizuje jednocześnie dobrostan loch i dobrostan tuczników – możliwe jest otrzymanie dodatkowej płatności do tucznika kwalifikującego się do płatności w ramach dobrostanu tuczników i urodzonego w tym gospodarstwie.

W przypadku, gdy rolnik zainteresowany jest płatnościami w zakresie pozostałych praktyk w odniesieniu do tych gatunków – realizuje je na zasadach ogólnych.

Płatności dobrostanowe do zwierząt gatunków/grup objętych interwencją, które są utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego lub do loch/tuczników/krów mamek/opasów/kurcząt brojlerów/indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa, które są utrzymywane zgodnie z wymaganiami systemów jakości przyznawane są tak, jak w przypadku pozostałych zwierząt tzn. w odniesieniu do świń i bydła – w systemie punktowym, a w odniesieniu do drobiu rzeźnego – za realizację podstawowego zestawu wymogów dobrostanowych i opcjonalnie za realizację praktyki polegającej na utrzymywaniu zwierząt zgodnie z wymogami systemów jakości.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
SMR09	Dyrektywa Rady 2008/119/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony cieląt: art. 3 i 4
SMR10	Dyrektywa Rady 2008/120/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony świń: art. 3 i 4

SMR11	Dyrektywa Rady 98/58/WE z dnia 20 lipca 1998 r. dotycząca ochrony zwierząt hodowlanych: art. 4

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

Lochy i tuczniki – ściółka:

-**Prawo krajowe:** rolnik utrzymuje świnie w kojcu na ściółce lub bez ściółki zgodnie z § 19 ust. 1 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.

Lochy i tuczniki - ograniczenie stosowania antybiotyków w ramach systemów jakości:

Prawo krajowe i unijne: rolnik jest obowiązany do stosowania przeciwdrobnoustrojowych produktów leczniczych, w tym antybiotyków zgodnie z zaleceniami lekarza weterynarii i pod jego nadzorem oraz do posiadania dokumentacji dotyczącej ww. produktów podawanych zwierzętom oraz dat ich podawania i okresów karencji zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 czerwca 2008 r. w sprawie stosowania produktu leczniczego weterynaryjnego oraz kryteriów zaliczania produktu leczniczego weterynaryjnego do poszczególnych kategorii stosowania i dostępności (Dz.U. 2008 nr 107 poz. 683), rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz.U. 2011 nr 224 poz. 1347) oraz rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/6 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie weterynaryjnych produktów leczniczych i uchylające dyrektywę 2001/82/WE (Dz. Urz. UE L 4 z dnia 7.1.2019, s. 43).

Zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych

i uchylającego rozporządzenie Rady (WE0 nr 834/2007) (Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2018, str. 1 z późn. zm.), zwanym dalej „rozporządzeniem 2018/848" zabronione jest profilaktyczne stosowanie syntetyzowanych chemicznie alopatycznych weterynaryjnych produktów leczniczych, w tym antybiotyków; zabronione jest stosowanie stymulatorów wzrostu lub produktywności (w tym antybiotyków). Choroby leczy się natychmiast, aby zapobiec cierpieniu zwierząt; jeżeli stosowanie leków roślinnych, homeopatycznych i innych jest nieodpowiednie, w razie konieczności, przy spełnieniu rygorystycznych warunków oraz na odpowiedzialność lekarza weterynarii można stosować syntetyzowane chemicznie alopatyczne weterynaryjne produkty lecznicze, w tym antybiotyki. W szczególności zostają określone ograniczenia w odniesieniu do cyklów leczenia oraz okresów karencji. Materiały paszowe pochodzenia mineralnego dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24, dodatki dietetyczne dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24 oraz produkty fitoterapeutyczne i homeopatyczne mają pierwszeństwo przed leczeniem syntetyzowanymi chemicznie alopatycznymi weterynaryjnymi produktami leczniczymi, w tym antybiotykami, pod warunkiem, że ich działanie terapeutyczne jest skuteczne dla danego gatunku zwierząt oraz schorzenia, w jakim mają być one zastosowane.

Krowy mleczne – wypas:

-**Standardowa praktyka**: krowy mleczne utrzymywane są na uwięzi w zamkniętych pomieszczeniach, bez dostępu do wybiegów i pastwisk.

Krowy mleczne – zwiększona powierzchnia bytowa:

-**Prawo krajowe**: rolnik jest obowiązany zapewnić krowom powierzchnię określoną w § 11 rozporządzenia z 28 czerwca 2010 r.

Krowy mleczne – ściółka:

-**Prawo krajowe:** rolnik utrzymuje krowy na uwięzi lub bez uwięzi wolnostanowiskowo bez wydzielonych legowisk na ściółce lub bez wydzielonych legowisk i ściółki zgodnie z § 11 rozporządzenia z 28 czerwca 2010 r.

Krowy mleczne – wybieg:

-**Standardowa praktyka**: krowy mleczne utrzymywane są na uwięzi w zamkniętych pomieszczeniach, bez dostępu do wybiegów i pastwisk.

Krowy mleczne - odsadzanie cieląt:

-**Standardowa praktyka**: cielęta krów mlecznych odsadza się niedługo po urodzeniu.

Krowy mamki– zwiększona powierzchnia bytowa:

-**Prawo krajowe**: rolnik jest obowiązany zapewnić krowom, jałówkom i opasom powierzchnię określoną w § 11 rozporządzenia z 28 czerwca 2010 r.

Krowy mamki - ściółka:

-**Prawo krajowe**: rolnik utrzymuje krowy na uwięzi lub bez uwięzi wolnostanowiskowo bez wydzielonych legowisk na ściółce lub bez wydzielonych legowisk i ściółki zgodnie z § 11 rozporządzenia z 28 czerwca 2010 r.

Krowy mamki - system otwarty:

-**Prawo krajowe**: rolnik jest obowiązany zapewnić w systemie otwartym utrzymania bydła powierzchnię, o której mowa w § 12 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Krowy mamki - ograniczenie stosowania antybiotyków w ramach systemów jakości:

Prawo krajowe i unijne: rolnik jest obowiązany do stosowania przeciwdrobnoustrojowych produktów leczniczych, w tym antybiotyków zgodnie z zaleceniami lekarza weterynarii i pod jego nadzorem oraz do posiadania dokumentacji dotyczącej ww. produktów podawanych zwierzętom oraz dat ich podawania i okresów karencji zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 czerwca 2008 r. w sprawie stosowania produktu leczniczego weterynaryjnego oraz kryteriów zaliczania produktu leczniczego weterynaryjnego do poszczególnych kategorii stosowania i dostępności (Dz.U. 2008 nr 107 poz. 683), rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz.U. 2011 nr 224 poz. 1347) oraz rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/6 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie weterynaryjnych produktów leczniczych i uchylające dyrektywę 2001/82/WE (Dz. Urz. UE L 4 z dnia 7.1.2019, s. 43).

Zgodnie z rozporządzeniem 2018/848 zabronione jest profilaktyczne stosowanie syntetyzowanych chemicznie alopatycznych weterynaryjnych produktów leczniczych, w tym antybiotyków; zabronione jest stosowanie stymulatorów wzrostu lub produktywności (w tym antybiotyków). Choroby leczy się natychmiast, aby zapobiec cierpieniu zwierząt; jeżeli stosowanie leków roślinnych, homeopatycznych i innych jest nieodpowiednie, w razie konieczności, przy spełnieniu rygorystycznych warunków oraz na odpowiedzialność lekarza weterynarii można stosować syntetyzowane chemicznie alopatyczne weterynaryjne produkty lecznicze, w tym antybiotyki. W szczególności zostają określone ograniczenia w odniesieniu do cyklów leczenia oraz okresów karencji. Materiały paszowe pochodzenia mineralnego dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24, dodatki dietetyczne dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24 oraz produkty fitoterapeutyczne i homeopatyczne mają pierwszeństwo przed leczeniem syntetyzowanymi chemicznie alopatycznymi weterynaryjnymi produktami leczniczymi, w tym antybiotykami, pod warunkiem, że ich działanie terapeutyczne jest skuteczne dla danego gatunku zwierząt oraz schorzenia, w jakim mają być one zastosowane.

Opasy – zwiększona powierzchnia bytowa:

-**Prawo krajowe**: rolnik jest obowiązany zapewnić cielętom utrzymywanym w pomieszczeniach, powierzchnię, o której mowa w § 15 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., a pozostałemu bydłu – warunki, o których mowa w § 11 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Opasy – ściółka:

-**Prawo krajowe**: rolnik utrzymuje opasy bez uwięzi wolnostanowiskowo bez wydzielonych legowisk na ściółce lub bez wydzielonych legowisk i ściółki zgodnie z § 11 rozporządzenia z 28 czerwca 2010 r.

Opasy – wybieg:

-**Standardowa praktyka:** opasy utrzymywane są w zamkniętych pomieszczeniach, bez dostępu do wybiegów i pastwisk.

Opasy - wypas:

-**Standardowa praktyka:** opasy utrzymywane są w zamkniętych pomieszczeniach, bez dostępu do wybiegów i pastwisk.

Opasy - ograniczenie stosowania antybiotyków w ramach systemów jakości:

Prawo krajowe i unijne: rolnik jest obowiązany do stosowania przeciwdrobnoustrojowych produktów leczniczych, w tym antybiotyków zgodnie z zaleceniami lekarza weterynarii i pod jego nadzorem oraz do posiadania dokumentacji dotyczącej ww. produktów podawanych zwierzętom oraz dat ich podawania i okresów karencji zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 czerwca 2008 r. w sprawie stosowania produktu leczniczego weterynaryjnego oraz kryteriów zaliczania produktu leczniczego weterynaryjnego do poszczególnych kategorii stosowania i dostępności (Dz.U. 2008 nr 107 poz. 683), rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz.U. 2011 nr 224 poz. 1347) oraz rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/6 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie weterynaryjnych produktów leczniczych i uchylające dyrektywę 2001/82/WE (Dz. Urz. UE L 4 z dnia 7.1.2019, s. 43).

Zgodnie z rozporządzeniem 2018/848 zabronione jest profilaktyczne stosowanie syntetyzowanych chemicznie alopatycznych weterynaryjnych produktów leczniczych, w tym antybiotyków; zabronione jest stosowanie stymulatorów wzrostu lub produktywności (w tym antybiotyków). Choroby leczy się natychmiast, aby zapobiec cierpieniu zwierząt; jeżeli stosowanie leków roślinnych, homeopatycznych i innych jest nieodpowiednie, w razie konieczności, przy spełnieniu rygorystycznych warunków oraz na odpowiedzialność lekarza weterynarii można stosować syntetyzowane chemicznie alopatyczne weterynaryjne produkty lecznicze, w tym antybiotyki. W szczególności zostają określone ograniczenia w odniesieniu do cyklów leczenia oraz okresów karencji. Materiały paszowe pochodzenia mineralnego dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24, dodatki dietetyczne dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24 oraz produkty fitoterapeutyczne i homeopatyczne mają pierwszeństwo przed leczeniem syntetyzowanymi chemicznie alopatycznymi weterynaryjnymi produktami leczniczymi, w tym antybiotykami, pod warunkiem, że ich działanie terapeutyczne jest skuteczne dla danego gatunku zwierząt oraz schorzenia, w jakim mają być one zastosowane.

Owce:

-**Prawo krajowe**: rolnik jest obowiązany zapewnić owcom powierzchnię określoną w § 16 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;

-**Standardowa praktyka**: owce w sezonie wegetacyjnym przebywają na pastwiskach lub wybiegach albo utrzymywane są tylko w systemie alkierzowym.

Kury nioski:

-**Prawo krajowe**: (i) rolnik jest obowiązany utrzymywać kury nioski w kurniku bez klatek jednopoziomowo lub wielopoziomowo zgodnie z warunkami określonymi w § 29 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.; (ii) w celu przeciwdziałania wydziobywaniu piór i kanibalizmowi u kur niosek można przycinać im, przed ukończeniem 10. dnia życia, dzioby zgodnie z § 33 tego rozporządzenia.

Kurczęta brojlery:

-**Prawo krajowe**: (i) rolnik obowiązany jest utrzymywać kurczęta brojlery w kurniku, w którym zagęszczenie określone zostało w § 34 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (ii) w okresie 7 dni od dnia umieszczenia kurcząt brojlerów w kurniku, a także w okresie 3 dni przed przewidywanym dniem ich uboju oświetlenie dostosowuje się do 24-godzinnego rytmu, z okresami zaciemnienia trwającymi co najmniej 6

godzin ogółem i co najmniej z jednym okresem nieprzerwanego zaciemnienia trwającym przynajmniej 4 godziny, z wyłączeniem okresów przyciemniania, zgodnie z § 5 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.

Kurczęta brojlery - ograniczenie stosowania antybiotyków w ramach systemów jakości:

Prawo krajowe i unijne: rolnik jest obowiązany do stosowania przeciwdrobnoustrojowych produktów leczniczych, w tym antybiotyków zgodnie z zaleceniami lekarza weterynarii i pod jego nadzorem oraz do posiadania dokumentacji dotyczącej ww. produktów podawanych zwierzętom oraz dat ich podawania i okresów karencji zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 czerwca 2008 r. w sprawie stosowania produktu leczniczego weterynaryjnego oraz kryteriów zaliczania produktu leczniczego weterynaryjnego do poszczególnych kategorii stosowania i dostępności (Dz.U. 2008 nr 107 poz. 683), rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz.U. 2011 nr 224 poz. 1347) oraz rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/6 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie weterynaryjnych produktów leczniczych i uchylające dyrektywę 2001/82/WE (Dz. Urz. UE L 4 z dnia 7.1.2019, s. 43).

Zgodnie z rozporządzeniem 2018/848 zabronione jest profilaktyczne stosowanie syntetyzowanych chemicznie alopatycznych weterynaryjnych produktów leczniczych, w tym antybiotyków; zabronione jest stosowanie stymulatorów wzrostu lub produktywności (w tym antybiotyków). Choroby leczy się natychmiast, aby zapobiec cierpieniu zwierząt; jeżeli stosowanie leków roślinnych, homeopatycznych i innych jest nieodpowiednie, w razie konieczności, przy spełnieniu rygorystycznych warunków oraz na odpowiedzialność lekarza weterynarii można stosować syntetyzowane chemicznie alopatyczne weterynaryjne produkty lecznicze, w tym antybiotyki. W szczególności zostają określone ograniczenia w odniesieniu do cyklów leczenia oraz okresów karencji. Materiały paszowe pochodzenia mineralnego dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24, dodatki dietetyczne dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24 oraz produkty fitoterapeutyczne i homeopatyczne mają pierwszeństwo przed leczeniem syntetyzowanymi chemicznie alopatycznymi weterynaryjnymi produktami leczniczymi, w tym antybiotykami, pod warunkiem, że ich działanie terapeutyczne jest skuteczne dla danego gatunku zwierząt oraz schorzenia, w jakim mają być one zastosowane.

Indyki utrzymywane z przeznaczeniem na mięso:

-**Prawo krajowe**: rolnik obowiązany jest utrzymywać indyki w kurniku, w którym zagęszczenie określone zostało w § 19 rozporządzenia z 28 czerwca 2010 r.

Indyki utrzymywane z przeznaczeniem na produkcję mięsa - ograniczenie stosowania antybiotyków w ramach systemów jakości:

Prawo krajowe i unijne: rolnik jest obowiązany do stosowania przeciwdrobnoustrojowych produktów leczniczych, w tym antybiotyków zgodnie z zaleceniami lekarza weterynarii i pod jego nadzorem oraz do posiadania dokumentacji dotyczącej ww. produktów podawanych zwierzętom oraz dat ich podawania i okresów karencji zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 czerwca 2008 r. w sprawie stosowania produktu leczniczego weterynaryjnego oraz kryteriów zaliczania produktu leczniczego weterynaryjnego do poszczególnych kategorii stosowania i dostępności (Dz.U. 2008 nr 107 poz. 683), rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz.U. 2011 nr 224 poz. 1347) oraz rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/6 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie weterynaryjnych produktów leczniczych i uchylające dyrektywę 2001/82/WE (Dz. Urz. UE L 4 z dnia 7.1.2019, s. 43).

Zgodnie z rozporządzeniem 2018/848 zabronione jest profilaktyczne stosowanie syntetyzowanych chemicznie alopatycznych weterynaryjnych produktów leczniczych, w tym antybiotyków; zabronione jest stosowanie stymulatorów wzrostu lub produktywności (w tym antybiotyków). Choroby leczy się natychmiast, aby zapobiec cierpieniu zwierząt; jeżeli stosowanie leków roślinnych, homeopatycznych i innych jest nieodpowiednie, w razie konieczności, przy spełnieniu rygorystycznych warunków oraz na odpowiedzialność lekarza weterynarii można stosować syntetyzowane chemicznie alopatyczne weterynaryjne produkty lecznicze, w tym antybiotyki. W szczególności zostają określone ograniczenia w

odniesieniu do cyklów leczenia oraz okresów karencji. Materiały paszowe pochodzenia mineralnego dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24, dodatki dietetyczne dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24 oraz produkty fitoterapeutyczne i homeopatyczne mają pierwszeństwo przed leczeniem syntetyzowanymi chemicznie alopatycznymi weterynaryjnymi produktami leczniczymi, w tym antybiotykami, pod warunkiem, że ich działanie terapeutyczne jest skuteczne dla danego gatunku zwierząt oraz schorzenia, w jakim mają być one zastosowane.

Konie:

-**Prawo krajowe**: (i) rolnik utrzymuje konie w pomieszczeniach zgodnie z warunkami określonymi w § 13 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.; (ii) rolnik zapewnia koniom powierzchnię w pomieszczeniach określoną w § 14 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r., (iii) rolnik zapewnia koniom utrzymywanym w systemie otwartym powierzchnię, o której mowa w § 15 tego rozporządzenia.

Kozy:

Prawo krajowe: rolnik jest obowiązany zapewnić kozom zarówno możliwość korzystania z wybiegów o określonej powierzchni, jak i powierzchnię określoną w § 18 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a ekoschematem (należy wyjaśnić, w jaki sposób ekoschemat wykracza poza wartość bazową, w szczególności w odniesieniu do wymogów podstawowych w zakresie zarządzania i norm krajowych)

Wymagania zaproponowane w odniesieniu do poszczególnych gatunków/grup zwierząt wykraczają ponad: odpowiednie SMR, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące dobrostanu zwierząt, inne odpowiednie obowiązkowe wymogi ustanowione w prawie krajowym i unijnym, standardowe praktyki hodowlane, ponieważ dotyczą zapewnienia dodatkowych praktyk mających na celu podniesienie poziomu dobrostanu zwierząt, w tym zwiększonej powierzchni bytowej ponad obowiązujące prawodawstwo lub zapewnienia dostępu do środowiska zewnętrznego, ściółki w przypadkach kiedy nie jest to wymagane przepisami prawa lub nie jest to standardowa praktyka utrzymania zwierząt.

Lochy i tuczniki– zwiększona powierzchnia bytowa:

-**SMR 10**: rolnik jest obowiązany: (i) w przypadku grupowego utrzymywania knurów warchlaków, tuczników, knurków, loszek hodowlanych, loch i loszek po pokryciu, do zapewnienia im odpowiedniej powierzchni kojca, zgodnie z wymaganiami określonymi w § 24 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r. (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.), (ii) w stadach powyżej 9 sztuk loch, utrzymywać grupowo lochy i loszki od 4. tygodnia po pokryciu do tygodnia przed przewidywanym terminem proszenia, przy czym długość każdego z boków kojca powinna spełniać warunki, o których mowa w § 24 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (iii) utrzymywać świnie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (iv) zapewnić, aby pomieszczenia dla świń były zbudowane w sposób umożliwiający utrzymanie świń w warunkach, o których mowa w § 4, z zastrzeżeniem ust. 3 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (v) zapewnić, aby powierzchnia kojca do proszenia umożliwiała proszenie naturalne lub zapewniała osobie obsługującej dostęp do zwierzęcia zgodnie z § 20 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (vi) zapewnić świniom stały dostęp do materiałów i przedmiotów absorbujących ich uwagę, w szczególności słomy, siana, drewna i trocin, o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na ich zdrowie. Ponadto wszelkie zabiegi, w celach innych niż lecznicze lub diagnostyczne, albo w celach identyfikacji świń, zgodnie z odpowiednimi przepisami, a które w rezultacie prowadzą do uszkodzenia lub utraty wrażliwej części ciała albo zmiany układu kostnego, są zakazane, z wyjątkiem: 1) redukcji kłów u prosiąt i knurów, 2) obcinania części ogona, 3) kastracji samców, 4) kolczykowania nosa u świń utrzymywanych w systemie otwartym, zgodnie z warunkami, o których mowa w § 23 ust. 2–6 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.

Lochy – odsadzanie prosiąt:

-**SMR 10:** rolnik jest obowiązany zapewnić, aby prosięta co najmniej do 28. dnia od dnia ich urodzenia przebywały z lochą, chyba że wystąpi zagrożenie zdrowia lochy lub prosięcia. Jednakże prosięta mogą być odsadzane także z innej przyczyny, nie wcześniej jednak niż w 21. dniu od dnia urodzenia, jeżeli po odsadzeniu zostaną umieszczone w pomieszczeniu uprzednio oczyszczonym, odkażonym i odizolowanym od pomieszczeń, w których utrzymuje się lochy zgodnie z § 22 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.

Krowy mleczne – wypas:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r. (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1966).

Krowy mleczne – zwiększona powierzchnia bytowa:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Krowy mleczne – wybieg:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Krowy mamki– zwiększona powierzchnia bytowa:

-**SMR 9**: (i) rolnikowi zabrania się utrzymywania cieląt powyżej 8. tygodnia życia w pojedynczych boksach, z wyjątkiem cieląt trzymanych z ich matkami w okresie ssania oraz przypadków, o których mowa w art. 12 ust. 4b ustawy o ochronie zwierząt i § 14 ust. 1 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (ii) rolnikowi nie wolno utrzymywać cieląt na uwięzi, z wyjątkiem cieląt utrzymywanych grupowo w porze karmienia nie dłużej niż jedną godzinę zgodnie z art. 12 ust. 4a pkt 2 ustawy o ochronie zwierząt, (iii) rolnik jest obowiązany zapewnić, aby kojce, w których cielęta są utrzymywane pojedynczo, spełniały warunki, o których mowa w § 15 ust. 2 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.; (iv) rolnik jest obowiązany zapewnić, aby kojce, w których cielęta są utrzymywane grupowo, spełniały warunki, o których mowa w § 15 ust. 3 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.; (v) rolnik jest obowiązany utrzymywać cielęta w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Krowy mamki - ściółka:

-**SMR 9**: rolnik jest obowiązany, w przypadku utrzymywania cieląt w pomieszczeniach, utrzymywać na ściółce cielęta do ukończenia 2. tygodnia życia zgodnie z § 15 ust. 6 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.

Krowy mamki – wybieg:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Krowy mamki – wypas:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Krowy mamki – system otwarty:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Opasy – zwiększona powierzchnia bytowa:

-**SMR 9**: (i) rolnikowi zabrania się utrzymywania cieląt powyżej 8. tygodnia życia w pojedynczych boksach, z wyjątkiem cieląt trzymanych z ich matkami w okresie ssania oraz przypadków, o których mowa w art. 12 ust. 4b ustawy o ochronie zwierząt i § 14 ust. 1 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r., (ii) rolnikowi nie wolno utrzymywać cieląt na uwięzi, z wyjątkiem cieląt utrzymywanych grupowo w porze karmienia nie dłużej niż jedną godzinę zgodnie z art. 12 ust. 4a pkt 2 ustawy o ochronie zwierząt, (iii) rolnik jest obowiązany zapewnić, aby kojce, w których cielęta są utrzymywane pojedynczo, spełniały warunki, o których mowa w § 15 ust. 2 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.; (iv) rolnik jest obowiązany zapewnić, aby kojce, w których cielęta są utrzymywane grupowo, spełniały warunki, o których mowa w § 15 ust. 3 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.; (v) rolnik jest obowiązany utrzymywać cielęta w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Opasy – ściółka:

-**SMR 9**: rolnik jest obowiązany, w przypadku utrzymywania cieląt w pomieszczeniach, utrzymywać na ściółce cielęta do ukończenia 2. tygodnia życia zgodnie z § 15 ust. 6 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.

Opasy – wybieg:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;

Opasy - wypas:

-**SMR 11:** rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;

Owce:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;

Kury nioski:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r;

Kurczęta brojlery:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia z § 4 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r.;

Indyki utrzymywane z przeznaczeniem na mięso:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;

Konie:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r., a koniom utrzymywanym w systemie otwartym zapewnić możliwość ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi, w szczególności przez zakrzewienie lub zadrzewienie miejsc ich utrzymywania albo przez budowę w tych miejscach niezwiązanych trwale z podłożem zadaszeń, wiat lub innych osłon chroniących przed wiatrem zgodnie z § 2 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.

Kozy:

-**SMR 11**: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia zgodnie z § 3 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r.;

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Forma i wysokość wsparcia

Płatność roczna przyznawana do sztuki zwierzęcia.

Typ płatności art. 31 ust. 7 lit. b – płatności stanowią rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją wymogów interwencji w zakresie stosowania w produkcji zwierzęcej – praktyk wykraczających ponad obowiązujące lub powszechnie stosowane standardy.

Wprowadzenie systemu punktowego w przypadku świń i bydła (również w odniesieniu do zwierząt utrzymywanych w systemie rolnictwa ekologicznego lub w systemach jakości) oznacza, że do każdej praktyki przypisana jest odpowiednia liczba punktów, która odpowiada wysokości szacowanej stawki za daną praktykę do sztuki zwierzęcia określonej zgodnie z art. 31 ust. 7 lit. b. Przyjęto, że 1 pkt jest równy 100 zł, czyli 22,47 EUR.

Szacowane stawki płatności będą płacone w przypadku:

-dobrostanu loch – za lochę,

-dobrostanu tuczników – za tucznika,

-dobrostanu krów mlecznych – za krowę mleczną,

-dobrostanu krów mamek – zwierzęta objęte wymogami utrzymywane w pomieszczeniach/budynkach – za krowę mamkę,

-dobrostanu krów mamek - zwierzęta objęte wymogami utrzymywane w systemie otwartym – za krowę mamkę,

-dobrostanu opasów - za opasa,

-dobrostanu owiec – za samicę gatunku owca domowa w wieku co najmniej 12 miesięcy,
-dobrostanu kur niosek – za kurę nioskę,
-dobrostanu kurcząt brojlerów – za kurczę brojlera,
-dobrostanu indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – za indyka,
-dobrostanu koni – zwiększona powierzchnia bytowa – za konia w wieku co najmniej 24 miesiące,
-dobrostanu koni - system otwarty – za konia w wieku co najmniej 24 miesiące,
-dobrostanu kóz – za samicę gatunku koza domowa w wieku co najmniej 12 miesięcy.

Poniżej w tabelach przedstawiono:
- w odniesieniu do świń i bydła - liczbę punktów przypisaną danej praktyce wyliczoną w oparciu o stawkę w EUR/DJP (szacowna stawka w EUR na 1 DJP przeliczona na punkty). Liczba punktów została zaokrąglona względem wyliczonej stawki płatności do jednego miejsca po przecinku zgodnie z regułami matematycznymi;
- w odniesieniu do pozostałych gatunków zwierząt - stawki płatności (EUR/DJP).

LOCHY		
	pkt (w EUR)/DJP	Współczynnik przeliczenia na DJP*
Zwiększenie pow. bytowej o co najmniej 20%	7,8	0,5
Późniejsze odsadzanie młodych	5,4	0,5
Ściółka	3,2	0,5
Zwiększenie pow. bytowej o co najmniej 50%	18,6	0,5
Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	3,8	0,5

*Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/2290

TUCZNIKI		
	pkt (w EUR)/DJP	Współczynnik przeliczenia na DJP*
Zwiększenie pow. bytowej o co najmniej 20%	4	0,1
Ściółka	6	0,1
Zwiększenie pow. bytowej o co najmniej 50%	6	0,1
Cykl zamknięty	3	0,1
Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	5	0,1

*Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/2290

KROWY MLECZNE		
	pkt (w EUR)/DJP	Współczynnik przeliczenia na DJP*
Zwiększenie pow. bytowej o co najmniej 20%	6,9	1
Wybieg	2	1
Późniejsze odsadzanie młodych	1,7	1
Ściółka	1	1
Zwiększenie pow. bytowej o co najmniej 50%	10	1
Wypas	3,1	1

*Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/2290.

KROWY MAMKI		
	pkt (w EUR)/DJP	Współczynnik przeliczenia na DJP*
Zwierzęta objęte wymogami utrzymywane w pomieszczeniach/budynkach		
Zwiększenie pow. bytowej o co najmniej 20%	3,6	1
Wybieg	1,5	1
Ściółka	0,9	1
Wypas	1,5	1
Zwiększenie pow. bytowej o co najmniej 50%	9,1	1
Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	2,5	1
Zwierzęta objęte wymogami utrzymywane w systemie otwartym		
Zwiększona powierzchnia bytowa	3,8	1
Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	2,5	1

*Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/2290

OPASY		
	pkt (w EUR)/DJP	Współczynnik przeliczenia na DJP*
Zwiększenie pow. bytowej o co najmniej 20%	1,1	0,7
Wybieg	4	0,7
Ściółka	1,3	0,7
Wypas	4,1	0,7
Zwiększenie pow. bytowej o co najmniej 50%	2,9	0,7
Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	1,9	0,7

*Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/2290

Lp.	Dobrostan zwierząt	Szacowana stawka płatności dobrostanowej (EUR/DJP)	DJP*
1.	Dobrostan owiec	347,17	0,1
2.	Dobrostan kur niosek	227,13	0,014
3.	Dobrostan kurcząt brojlerów –podstawowy zestaw wymogów	6,42	0,007
4.	Dobrostan kurcząt brojlerów – utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	5,46	0,007
5.	Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – podstawowy zestaw wymogów	22,47	0,03
6.	Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	8,09	0,03
7.	Dobrostan koni – zwiększona powierzchnia bytowa	121,53	0,8
8.	Dobrostan koni – system otwarty	55,02	0,8
9.	Dobrostan kóz	335,28	0,1

*Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/2290

Płatności w obrębie danej grupy technologicznej są przyznawane z zastosowaniem poniższych progów degresywności (nie dotyczy płatności do zwierząt utrzymywanych w systemie rolnictwa ekologicznego oraz płatności do loch lub tuczników utrzymywanych w ramach krajowych systemów jakości, jeżeli rolnik ubiega się o te płatności na uproszczonych zasadach oraz płatności w ramach praktyki polegającej na utrzymywaniu zwierząt, tj. loch, tuczników, krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach/budynkach, krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym, opasów, kurcząt brojlerów, indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa, zgodnie z wymogami systemów jakości):

- do 100 DJP – 100%
- powyżej 100 DJP do 150 DJP – 75%
- powyżej 150 DJP – brak płatności

Stawki płatności/liczba punktów zostały zróżnicowane ze względu na gatunek/grupę zwierząt oraz rodzaj praktyk. Chów i hodowla zwierząt w zależności od gatunku/grupy zwierząt charakteryzuje się bowiem odmienną wysokością i rodzajem ponoszonych kosztów oraz utraconych korzyści.

Płatności na sztukę zwierzęcia mogą być dodatkowo powiększone o koszty transakcyjne, które stanowią częściową rekompensatę z tytułu sporządzenia planu poprawy dobrostanu zwierząt (z wyjątkiem praktyk innych niż praktyki polegające na zapewnieniu świniom i bydłu zwiększonej o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach oraz krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym) lub pomniejszone ze względu na degresywność płatności.

Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia

Wysokości szacowanych stawek płatności i liczby punktów oszacowane na podstawie stawek płatności stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją wymogów interwencji w zakresie stosowania w produkcji zwierzęcej – praktyk wykraczających ponad

obowiązujące lub powszechnie stosowane standardy.Jedynie w przypadku praktyki dotyczącej zapewnienia krowom mlecznym powierzchni zwiększonej o co najmniej 50% liczba punktów stanowi ok. 59% wyliczonej stawki płatności, a także w przypadku praktyki dotyczącej utrzymywania zwierząt zgodnie z wymogami systemów jakości liczba punktów/stawki płatności stanowią ok. 62% wyliczonej odpowiednio liczby punktów/stawki płatności.

Hodowcy świń, bydła, drobiu rzeźnego (kurcząt brojlerów i indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa) uczestniczący w systemach jakości i zobowiązani w ramach tych systemów do ograniczenia stosowania antybiotyków, ponoszą dodatkowe koszty profilaktyki weterynaryjnej (szczepienia ochronne, bioasekuracja, immunizacja stada) i żywieniowej, co zostało uwzględnione w kalkulacji stawek płatności dobrostanowej za tę praktykę.

Kalkulacje zostały przygotowane z uwzględnieniem wymogów prawodawstwa UE oraz wytycznych KE w odniesieniu do wymogów wykraczających ponad odpowiednie SMR, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące dobrostanu zwierząt, inne odpowiednie obowiązkowe wymogi ustanowione w prawie krajowym i unijnym, standardowe praktyki hodowlane.

Dla grup zwierząt objętych wsparciem przeprowadzono kalkulację nadwyżki bezpośredniej dla produkcji standardowej i produkcji w poprawionych warunkach dobrostanu zwierząt i na tej podstawie określono wysokość stawek płatności. W kalkulacjach stawek wykorzystane zostały dane statystyczne oraz materiały źródłowe pochodzące z badań w gospodarstwach rolnych utrzymujących zwierzęta, prowadzonych przez IZ-PIB. Stawki płatności wyliczono do jednej sztuki zwierzęcia utrzymywanego w gospodarstwie.

W odniesieniu do zwierząt utrzymywanych zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego, zgodnie z opinią Instytutu Zootechniki-PIB przyjęto, że pomimo pewnych różnic w poziomie wymogów w ramach interwencji dotyczącej dobrostanu zwierząt i w ramach systemu rolnictwa ekologicznego - system rolnictwa ekologicznego kompleksowo zapewnia zwierzętom wysoki poziom dobrostanu i tym samym wyliczone stawki płatności w ramach interwencji mają zastosowanie pomimo tych różnic również do zwierząt utrzymywanych w systemie rolnictwa ekologicznego.

Kalkulacje stawek płatności zostały opracowane przez Instytut Zootechniki – PIB, co potwierdza odpowiedni certyfikat.

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu świń** w zależności od grupy zwierząt uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt pasz, koszt remontu stada (lochy), koszt leków i usług weterynaryjnych oraz inseminacji (lochy), koszt zakupu prosiąt (tuczniki). Do pozostałych kosztów bezpośrednich produkcji wliczono: ubezpieczenie zwierząt, koszt zużytej wody do produkcji, koszty specjalistyczne (np. znakowanie zwierząt, koszt środków do konserwacji i magazynowania pasz, koszt dokumentacji hodowlanej).

- **Dobrostan loch:**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu produkcji prosiąt, wynikający ze zmniejszenia obsady loch w budynkach/pomieszczeniach oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt. W przypadku płatności za zapewnienie zwierzętom utrzymania na ściółce w kalkulacji uwzględniono dodatkowo nakłady robocizny (ściołowanie) oraz koszt słomy, a w przypadku płatności za opóźnione odsadzenie prosiąt – uwzględniono również zmniejszoną liczbę miotów w roku. W przypadku praktyki polegającej na utrzymywaniu loch zgodnie z wymogami systemów jakości, których istotnym elementem jest ograniczenie stosowania antybiotyków w chowie zwierząt – uwzględniono, między innymi, koszty szczepień ochronnych, wzmożonej opieki weterynaryjnej oraz koszty stosowania dodatków paszowych w żywieniu tych zwierząt.

- **Dobrostan tuczników:**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu produkcji tuczników, wynikający ze zmniejszenia obsady tuczników w budynkach/pomieszczeniach oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt. W przypadku płatności za zapewnienie zwierzętom utrzymania na ściółce w kalkulacji uwzględniono dodatkowo nakłady robocizny (ściołowanie) oraz koszt słomy. W przypadku dodatkowej płatności do tucznika (cykl zamknięty) w kalkulacji płatności uwzględniono koszty okresu odchowu prosiąt od momentu odsadzenia do ukończenia 10 tygodnia życia. W przypadku praktyki polegającej na utrzymywaniu tuczników zgodnie z wymogami systemów jakości, których istotnym elementem jest ograniczenie stosowania antybiotyków w chowie zwierząt – uwzględniono, między innymi,

koszty szczepień ochronnych, wzmożonej opieki weterynaryjnej oraz koszty stosowania dodatków paszowych w żywieniu tych zwierząt.

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu krów** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt pasz, koszt remontu stada, koszt leków i usług weterynaryjnych oraz inseminacji, koszt oceny użytkowości mlecznej i pracy hodowlanej. Do pozostałych kosztów bezpośrednich produkcji wliczono także m. in.: ubezpieczenie zwierząt, środki czystości i dezynfekcyjne.

- **Dobrostan krów mlecznych:**

W przypadku płatności za zapewnienie wypasu krów mlecznych wyliczenie płatności przeprowadzono w odniesieniu do chowu alkierzowego. W kalkulacji płatności uwzględniono spadek wydajności mlecznej krów korzystających z pastwisk w stosunku do krów utrzymywanych alkierzowo oraz dodatkowe koszty ponoszone w związku z codziennym przeprowadzaniem krów między pastwiskiem a oborą i nadzorowaniem właściwego wyposażenia pastwisk (np. stan ogrodzeń, dowóz wody). Po stronie korzyści ze stosowania wypasu uwzględniono obniżone koszty żywienia zwierząt. W przypadku płatności za zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej produkcji mleka, wynikający ze zmniejszenia obsady krów w budynkach/pomieszczeniach oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt. W przypadku płatności za zapewnienie zwierzętom utrzymania na ściółce w kalkulacji uwzględniono dodatkowo nakłady robocizny (ściołowanie) oraz koszt słomy, a w przypadku płatności za opóźnione odsadzenie cieląt – uwzględniono również mniejszą wydajność mleczną. W przypadku płatności za zapewnienie krowom wybiegu uwzględniono dodatkowo nakłady robocizny związane z obsługą wybiegu.

- **Dobrostan krów mamek - zwierzęta objęte wymogami utrzymywane w pomieszczeniach/budynkach:**

W przypadku płatności za zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej, w kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej sprzedaży produkcji żywca, wynikający ze zmniejszenia obsady krów oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt. W przypadku płatności za zapewnienie zwierzętom utrzymania na ściółce, w kalkulacji uwzględniono dodatkowo nakłady robocizny (ściołowanie) oraz koszt słomy. W przypadku płatności za zapewnienie wybiegu lub wypasu uwzględniono dodatkowo nakłady robocizny związane z obsługą odpowiednio wybiegu/pastwiska. W przypadku praktyki polegającej na utrzymywaniu bydła zgodnie z wymogami systemów jakości, których istotnym elementem jest ograniczenie stosowania antybiotyków w chowie zwierząt – uwzględniono, między innymi, koszty szczepień ochronnych, wzmożonej opieki weterynaryjnej oraz koszty stosowania dodatków paszowych w żywieniu tych zwierząt.

- **Dobrostan krów mamek - zwierzęta objęte wymogami utrzymywane w systemie otwartym:**

W przypadku płatności za zapewnienie zwiększonej zewnętrznej powierzchni bytowej, w kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej sprzedaży produkcji żywca, wynikający ze zmniejszenia obsady krów oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt. W przypadku praktyki polegającej na utrzymywaniu bydła zgodnie z wymogami systemów jakości, których istotnym elementem jest ograniczenie stosowania antybiotyków w chowie zwierząt – uwzględniono, między innymi, koszty wzmożonej opieki weterynaryjnej oraz koszty szczepień ochronnych, stosowania dodatków paszowych w żywieniu tych zwierząt.

- **Dobrostan opasów:**

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu opasów** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt zakupu cielęcia do opasu, koszt pasz, koszt usług weterynaryjnych oraz leków i profilaktyki, koszt wody zużytej na produkcję, dodatkowy koszt pracy. W przypadku płatności za zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej produkcji żywca wołowego, wynikający ze zmniejszenia obsady opasów w pomieszczeniach/budynkach oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt. W przypadku płatności za zapewnienie zwierzętom utrzymania na ściółce uwzględniono dodatkowo nakłady robocizny (ściołowanie) oraz koszt słomy, a w przypadku płatności za zapewnienie wybiegu lub wypasu uwzględniono również dodatkowe koszty pracy związane z obsługą odpowiednio wybiegu/pastwiska. W przypadku praktyki polegającej na utrzymywaniu bydła zgodnie z wymogami systemów jakości, których istotnym elementem jest ograniczenie stosowania antybiotyków w chowie zwierząt – uwzględniono,

między innymi, koszty szczepień ochronnych, wzmożonej opieki weterynaryjnej oraz koszty stosowania dodatków paszowych w żywieniu tych zwierząt.

- **Dobrostan owiec**

W kalkulacji płatności dla **Dobrostanu owiec** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in. koszty pasz, koszty strzyży, koszty weterynaryjne (korekta racic, odrobaczanie, leki, usługi weterynaryjne) itp.

Wyliczenie płatności przeprowadzono w odniesieniu do chowu alkierzowo – pastwiskowego owiec o mleczno-mięsnym kierunku użytkowania. Uznając, że zwykłą praktyką w produkcji owiec jest wypas letni/dostęp do wybiegów w sezonie wegetacyjnym, kosztów z tym związanych nie uwzględniono w wyliczeniu stawki.

Kalkulacja płatności opiera się na stratach w produkcji wynikających ze zmniejszenia liczebności owiec w celu zapewnienia zwiększonej o 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach oraz na spadku kosztów wynikającym ze zmniejszenia liczby zwierząt.

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu drobiu** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt zakupu zwierząt (kurek lub piskląt), koszt pasz, koszt leków i usług weterynaryjnych, koszt ściółki, koszt materiałów absorbujących uwagę, koszt wody zużytej na produkcję, koszt dezynfekcji, koszt najmu pracy dorywczej.

- **Dobrostan kur niosek**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej sprzedaży jaj i żywca nieśnego wynikający ze zmniejszenia obsady kur niosek w kurnikach z 9 szt./m^2 do 7 szt./m^2 oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

- **Dobrostan kurcząt brojlerów**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej sprzedaży żywca wynikający ze zmniejszenia obsady kurcząt brojlerów z 33 kg/m^2 do 30 kg/m^2 w kurnikach oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt. W przypadku praktyki polegającej na utrzymywaniu zwierząt zgodnie z wymogami systemów jakości, których istotnym elementem jest ograniczenie stosowania antybiotyków w chowie zwierząt– uwzględniono, między innymi, koszty wzmożonych szczepień ochronnych, opieki weterynaryjnej oraz koszty stosowania dodatków paszowych w żywieniu tych zwierząt.

- **Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej sprzedaży żywca wynikający ze zmniejszenia obsady indyków z 57 kg/m^2 do 50 kg/m^2 oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt. Stawka płatności dla indyków została określona jako średnia ważona stawek płatności dla indyków lekkich, średniociężkich i ciężkich. W przypadku praktyki polegającej na utrzymywaniu zwierząt zgodnie z wymogami systemów jakości, których istotnym elementem jest ograniczenie stosowania antybiotyków w chowie zwierząt – uwzględniono, między innymi, koszty szczepień ochronnych, wzmożonej opieki weterynaryjnej oraz koszty stosowania dodatków paszowych w żywieniu tych zwierząt.

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu koni** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt zakupu konia, koszt pasz, koszt obsługi weterynaryjnej, koszt ubezpieczenia zwierzęcia, koszt usług kowalskich, koszt ściółki, koszty związane z dodatkowym nakładem pracy.

- **Dobrostan koni – zwiększona powierzchnia bytowa**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu pracy konia wynikający ze zmniejszenia obsady oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

- **Dobrostan koni – system otwarty**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu wynikający ze zmniejszenia obsady oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

W kalkulacjach płatności dla **Dobrostanu kóz** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszty pasz, koszty weterynaryjne (w tym: leki i profilaktykę), zużycie wody, koszty słomy lub innych materiałów na ściółkę, zakupu kolczyków.

- **Dobrostan kóz**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu sprzedaży mleka, serów, żywca wynikający ze zmniejszenia obsady oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

Zakłada się możliwość rekalkulacji stawek płatności w trakcie wdrażania interwencji.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej (z wyjątkiem praktyki polegającej na zapewnieniu krowom mlecznym zwiększonej powierzchni bytowej o co najmniej 50% oraz praktyk polegających na utrzymywaniu zwierząt zgodnie z wymogami systemów jakości) rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych (z wyjątkiem praktyk innych niż praktyki polegające na zapewnieniu świniom i bydłu zwiększonej o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach oraz krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym). Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej (z wyjątkiem praktyki polegającej na zapewnieniu krowom mlecznym zwiększonej powierzchni bytowej o co najmniej 50% oraz praktyk polegających na utrzymywaniu zwierząt zgodnie z wymogami systemów jakości) rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych (z wyjątkiem praktyk innych niż praktyki polegające na zapewnieniu świniom i bydłu zwiększonej o co najmniej 20% lub o co najmniej 50% powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach oraz krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym), pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów w latach następnych.
W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa w art.102 ust. 2 zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji.

INSTYTUT ZOOTECHNIKI
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY
NATIONAL RESEARCH INSTITUTE OF ANIMAL PRODUCTION

D/318/22

Balice, 11.07.2022 r.

Sz. Pan
Krzysztof Ciecióra

Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Instytut Zootechniki PIB oświadcza, że kalkulacje płatności do interwencji Ekoschemat - Dobrostan zwierząt, zawartej w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, a przygotowanej przez pracowników Instytutu, zostały wykonane z całą starannością w oparciu o ogólnie uznane, rzetelne, sprawiedliwe i weryfikowalne metody oraz materiał, zgodnie z obowiązującą aktualnie wiedzą i stanem faktycznym. W szczególności potwierdzamy, że do ww. kalkulacji użyto własnych baz danych IZ PIB, stale monitorujących standardy i uwarunkowania krajowej produkcji zwierzęcej, a także poziom dobrostanu zwierząt gospodarskich, prowadzonych w ramach Programu wieloletniego IZ PIB oraz zadań powierzonych przez MRiRW. Wykonane kalkulacje kosztów i utraconych korzyści uwzględniają wszystkie niezbędne uwarunkowania ekonomiczne i gwarantują uniknięcie nieuzasadnionych korzyści przez beneficjentów interwencji Ekoschemat – Dobrostan zwierząt. W związku z powyższym Instytut Zootechniki PIB potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii kalkulacji płatności do interwencji Ekoschemat – Dobrostan zwierząt, realizowanej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Z poważaniem

DYREKTOR
dr Krzysztof Duda

Adres do korespondencji:
32-083 BALICE, ul. Krakowska 1
tel. : +48 12 35 72 700, +48 666 081 111
fax : +48 12 422 80 65
www.izoo.krakow.pl
e-mail: sekretariat@iz.edu.pl

Adres siedziby:
31-047 KRAKÓW, ul. Sarego 2
tel. : +48 12 35 72 700, +48 666 081 111
KRS 0000125481
NIP 675-000-21-30
REGON 000079728

INSTYTUT ZOOTECHNIKI
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY
NATIONAL RESEARCH INSTITUTE OF ANIMAL PRODUCTION

D/21/2024

Balice, dnia 10.01.2024

Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa

Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy (IZ PIB) oświadcza, że oszacowane przez pracowników IZ PIB w 2023 roku stawki płatności dla rolników prowadzących produkcję zwierzęcą (bydło mięsne, świnie, drób rzeźny) w ramach krajowych systemów jakości żywności QMP i QAFP uwzględniających ograniczenie stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych, w tym antybiotyków, planowane do wdrożenia w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt, zawartego w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027 (PS WPR 2023-2027), zostały wykonane z całą starannością w oparciu o ogólnie uznane, rzetelne, sprawiedliwe i weryfikowalne metody oraz materiał, zgodnie z obowiązującą aktualnie wiedzą i stanem faktycznym.

W szczególności potwierdzamy, że do ww. kalkulacji użyto własnych baz danych IZ PIB, stale monitorujących standardy i uwarunkowania krajowej produkcji zwierzęcej, a także poziom dobrostanu zwierząt gospodarskich, prowadzony w ramach zadań powierzonych przez MRiRW. Wykonane kalkulacje kosztów i utraconych korzyści uwzględniają wszystkie niezbędne uwarunkowania ekonomiczne i gwarantują uniknięcie nieuzasadnionych korzyści przez beneficjentów interwencji ekoschemat - Dobrostan zwierząt.

DYREKTOR
dr Krzysztof Duda

Adres do korespondencji:
32-083 BALICE, ul. Krakowska 1
tel.: +48 12 357 27 00, +48 666 081 111
www.iz.edu.pl
e-mail: sekretariat@iz.edu.pl

Adres siedziby:
31-047 KRAKÓW, ul. Sarego 2
tel.: +48 12 357 27 00, +48 666 081 111
KRS: 0000125481
NIP: 675-000-21-30
REGON: 000079728

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Stawka płatności będzie ograniczona do dodatkowych kosztów lub utraconych dochodów wynikających z realizacji zobowiązań w ramach interwencji.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
4_6_1 - Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_10 - Dobrostan krów mlecznych – zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_11 - Dobrostan krów mlecznych - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_12 - Dobrostan krów mlecznych - ściółka	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_13 - Dobrostan krów mlecznych - wybieg	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_14 - Dobrostan krów mlecznych - odsadzanie cieląt	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_15 - Dobrostan krów mamek - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_16 - Dobrostan krów mamek - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_17 - Dobrostan krów mamek - ściółka	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_18 - Dobrostan krów mamek - wybieg	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_19 - Dobrostan krów mamek - wypas	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_2 - Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_20 - Dobrostan opasów -zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_21 - Dobrostan opasów - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_22 - Dobrostan opasów - ściółka	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_23 - Dobrostan opasów - wybieg	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_24 - Dobrostan opasów - wypas	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_25 - Dobrostan owiec	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7

4_6_26 - Dobrostan kur niosek	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_27 - Dobrostan kurcząt brojlerów – podstawowy zestaw wymogów	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_28 - Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – podstawowy zestaw wymogów	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_29 - Dobrostan koni - zwiększona powierzchnia bytowa	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_3 - Dobrostan loch - ściółka	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_30 - Dobrostan koni – system otwarty	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_31 - Dobrostan kóz	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_32 - Dobrostan krów mamek - system otwarty	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_33 - Dobrostan loch - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Jednolita		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_34 - Dobrostan tuczników - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Jednolita		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_35a - Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach/budynkach - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Jednolita		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_35b - Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym - utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Jednolita		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_36 - Dobrostan opasów - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Jednolita		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_37 - Dobrostan kurcząt brojlerów – utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Jednolita		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_38 - Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Jednolita		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_4 - Dobrostan loch - odsadzanie prosiąt	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_5 - Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_6 - Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_7 - Dobrostan tuczników - ściółka	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7

4_6_8 - Cykl zamknięty - dodatkowa płatność do tucznika	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7
4_6_9 - Dobrostan krów mlecznych - wypas	Średnia		R.4; R.43; R.44; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

4_6_1 - Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_10 - Dobrostan krów mlecznych – zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_11 - Dobrostan krów mlecznych - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę częściowej (ok.59%) rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę częściowej

rekompensaty (ok. 59%) utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_12 - Dobrostan krów mlecznych - ściółka

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_13 - Dobrostan krów mlecznych - wybieg

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_14 - Dobrostan krów mlecznych - odsadzanie cieląt

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_15 - Dobrostan krów mamek - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej

poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_16 - Dobrostan krów mamek - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_17 - Dobrostan krów mamek - ściółka

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_18 - Dobrostan krów mamek - wybieg

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_19 - Dobrostan krów mamek - wypas

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_2 - Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_20 - Dobrostan opasów -zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_21 - Dobrostan opasów - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej

poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_22 - Dobrostan opasów - ściółka

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_23 - Dobrostan opasów - wybieg

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_24 - Dobrostan opasów - wypas

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_25 - Dobrostan owiec

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe,

o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_26 - Dobrostan kur niosek

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_27 - Dobrostan kurcząt brojlerów – podstawowy zestaw wymogów

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_28 - Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – podstawowy zestaw wymogów

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w

tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_29 - Dobrostan koni - zwiększona powierzchnia bytowa

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_3 - Dobrostan loch - ściółka

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_30 - Dobrostan koni – system otwarty

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_31 - Dobrostan kóz

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_32 - Dobrostan krów mamek - system otwarty

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_33 - Dobrostan loch - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane planowane maksymalne kwoty jednostkowe, które stanowią częściową rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji.

4_6_34 - Dobrostan tuczników - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane planowane maksymalne kwoty jednostkowe, które stanowią częściową rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji.

4_6_35a - Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach/budynkach - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane planowane maksymalne kwoty jednostkowe, które stanowią częściową rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji.

4_6_35b - Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym - utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane planowane maksymalne kwoty jednostkowe, które stanowią częściową rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawką płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji.

4_6_36 - Dobrostan opasów - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane planowane maksymalne kwoty jednostkowe, które stanowią częściową rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji.

4_6_37 - Dobrostan kurcząt brojlerów – utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane planowane maksymalne kwoty jednostkowe, które stanowią częściową rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji.

4_6_38 - Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane planowane maksymalne kwoty jednostkowe, które stanowią częściową rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji.

4_6_4 - Dobrostan loch - odsadzanie prosiąt

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej

poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_5 - Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_6 - Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_7 - Dobrostan tuczników - ściółka

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

4_6_8 - Cykl zamknięty - dodatkowa płatność do tucznika

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności. Istnieje dobrowolność wnioskowania o zwrot kosztów transakcyjnych, a ponadto w przypadku realizacji z roku na rok zobowiązania w tym samym zakresie nie przewiduje się możliwości wnioskowania o zwrot tych kosztów.

4_6_9 - Dobrostan krów mlecznych - wypas

W tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności). W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu i ze względu na wzrost poziomu cen i usług, który w latach 2023 – 2025 wyniósł 21%, maksymalne planowane kwoty jednostkowe, o których mowa wyżej zwiększa się, od roku 2025, do wysokości określonych w tabeli finansowej z danymi wyjściowymi, tj. zgodnie z przywołanym wyżej poziomem inflacji. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności, to w tabeli finansowej zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) pomniejszone o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	**Rok budżetowy**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Ogółem 2024–2028**
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_6_1 - Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%	Planowana kwota jednostkowa	192,29	183,55	180,06	180,06	180,06	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	201,57	201,57	243,90	243,90	243,90	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	12 325,00	13 558,00	14 235,00	14 947,00	15 695,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	2 369 974,25	2 488 570,90	2 563 154,10	2 691 356,82	2 826 041,70	12 939 097,77
4_6_10 - Dobrostan krów mlecznych – zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%	Planowana kwota jednostkowa	165,01	157,51	154,51	154,51	154,51	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	178,31	178,31	215,76	215,76	215,76	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	339 589,00	270 670,00	270 670,00	270 670,00	270 670,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	56 035 580,89	42 633 231,70	41 821 221,70	41 821 221,70	41 821 221,70	224 132 477,69
4_6_11 - Dobrostan krów mlecznych - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%	Planowana kwota jednostkowa	239,14	228,27	223,92	223,92	223,92	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	258,43	258,43	312,70	312,70	312,70	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	84 897,00	63 673,00	63 673,00	63 673,00	63 673,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	20 302 268,58	14 534 635,71	14 257 658,16	14 257 658,16	14 257 658,16	77 609 878,77
4_6_12 - Dobrostan krów mlecznych - ściółka	Planowana kwota jednostkowa	21,74	21,74	21,74	21,74	21,74	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	22,47	22,47	27,19	27,19	27,19	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	975 740,00	1 005 018,00	1 025 124,00	1 045 626,00	1 066 539,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	21 212 587,60	21 849 091,32	22 286 195,76	22 731 909,24	23 186 557,86	111 266 341,78
4_6_13 - Dobrostan krów mlecznych - wybieg	Planowana kwota jednostkowa	43,48	43,48	43,48	43,48	43,48	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	44,94	44,94	54,38	54,38	54,38	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	117 985,00	121 525,00	123 955,00	126 434,00	128 963,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	5 129 987,80	5 283 907,00	5 389 563,40	5 497 350,32	5 607 311,24	26 908 119,76
	Planowana kwota jednostkowa	36,96	36,96	36,96	36,96	36,96	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_6_14 - Dobrostan krów mlecznych - odsadzanie cieląt	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	38,20	38,20	46,22	46,22	46,22	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	98 541,00	101 497,00	103 527,00	105 597,00	106 653,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	3 642 075,36	3 751 329,12	3 826 357,92	3 902 865,12	3 941 894,88	19 064 522,40
4_6_15 - Dobrostan krów mamek - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%	Planowana kwota jednostkowa	88,41	84,39	82,78	82,78	82,78	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	93,03	93,03	112,57	112,57	112,57	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	63 986,00	67 185,00	69 872,00	72 667,00	75 574,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	5 657 002,26	5 669 742,15	5 784 004,16	6 015 374,26	6 256 015,72	29 382 138,55
4_6_16 - Dobrostan krów mamek - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%	Planowana kwota jednostkowa	223,48	213,32	209,26	209,26	209,26	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	235,17	235,17	284,56	284,56	284,56	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	15 996,00	16 796,00	17 468,00	18 167,00	18 893,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	3 574 786,08	3 582 922,72	3 655 353,68	3 801 626,42	3 953 549,18	18 568 238,08
4_6_17 - Dobrostan krów mamek - ściółka	Planowana kwota jednostkowa	20,09	20,09	20,09	20,09	20,09	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	20,22	20,22	24,47	24,47	24,47	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	37 323,00	39 189,00	40 761,00	42 393,00	44 088,00	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	749 819,07	787 307,01	818 888,49	851 675,37	885 727,92	4 093 417,86
4_6_18 - Dobrostan krów mamek - wybieg	Planowana kwota jednostkowa	33,49	33,49	33,49	33,49	33,49	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	33,71	33,71	40,79	40,79	40,79	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	43 784,00	45 973,00	47 812,00	49 724,00	51 713,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	1 466 326,16	1 539 635,77	1 601 223,88	1 665 256,76	1 731 868,37	8 004 310,94
4_6_19 - Dobrostan krów mamek - wypas	Planowana kwota jednostkowa	33,49	33,49	33,49	33,49	33,49	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	33,71	33,71	40,79	40,79	40,79	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	54 676,00	57 410,00	59 707,00	62 095,00	64 579,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	1 831 099,24	1 922 660,90	1 999 587,43	2 079 561,55	2 162 750,71	9 995 659,83
4_6_2 - Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%	Planowana kwota jednostkowa	458,55	437,70	429,37	429,37	429,37	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	480,67	480,67	581,61	581,61	581,61	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	3 081,00	3 389,00	3 559,00	3 737,00	3 924,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	1 412 792,55	1 483 365,30	1 528 127,83	1 604 555,69	1 684 847,88	7 713 689,25
4_6_20 - Dobrostan opasów - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%	Planowana kwota jednostkowa	28,19	26,91	26,39	26,39	26,39	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	29,53	29,53	35,73	35,73	35,73	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	229 885,00	149 426,00	149 427,00	152 413,00	152 413,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	6 480 458,15	4 021 053,66	3 943 378,53	4 022 179,07	4 022 179,07	22 489 248,48
4_6_21 - Dobrostan opasów - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%	Planowana kwota jednostkowa	70,47	67,27	65,99	65,99	65,99	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	73,84	73,84	89,35	89,35	89,35	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	57 470,00	60 343,00	62 154,00	64 018,00	65 939,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	4 049 910,90	4 059 273,61	4 101 542,46	4 224 547,82	4 351 314,61	20 786 589,40
4_6_22 - Dobrostan opasów - ściółka	Planowana kwota jednostkowa	28,83	28,83	28,83	28,83	28,83	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	28,89	28,89	34,96	34,96	34,96	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	322 756,00	338 894,00	349 061,00	359 534,00	370 323,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	9 305 055,48	9 770 314,02	10 063 428,63	10 365 365,22	10 676 412,09	50 180 575,44
4_6_23 - Dobrostan opasów - wybieg	Planowana kwota jednostkowa	89,69	89,69	89,69	89,69	89,69	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	89,89	89,89	108,77	108,77	108,77	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	135 103,00	40 531,00	40 531,00	41 341,00	41 341,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	12 117 388,07	3 635 225,39	3 635 225,39	3 707 874,29	3 707 874,29	26 803 587,43
4_6_24 - Dobrostan opasów - wypas	Planowana kwota jednostkowa	92,89	92,89	92,89	92,89	92,89	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	93,10	93,10	112,65	112,65	112,65	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	90 069,00	29 723,00	29 723,00	30 317,00	30 317,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	8 366 509,41	2 760 969,47	2 760 969,47	2 816 146,13	2 816 146,13	19 520 740,61
4_6_25 - Dobrostan owiec	Planowana kwota jednostkowa	380,35	363,07	356,15	356,15	356,15	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	397,98	397,98	481,56	481,56	481,56	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	10 598,00	10 912,00	11 121,00	11 343,00	11 570,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	4 030 949,30	3 961 819,84	3 960 744,15	4 039 809,45	4 120 655,50	20 113 978,24
4_6_26 - Dobrostan kur niosek	Planowana kwota jednostkowa	240,00	229,09	224,73	224,73	224,73	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	261,20	261,20	316,05	316,05	316,05	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	12 725,00	12 980,00	13 239,00	13 504,00	13 774,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	3 054 000,00	2 973 588,20	2 975 200,47	3 034 753,92	3 095 431,02	15 132 973,61
4_6_27 - Dobrostan kurcząt brojlerów – podstawowy zestaw wymogów	Planowana kwota jednostkowa	6,48	6,19	6,07	6,07	6,07	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	7,38	7,38	8,93	8,93	8,93	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	58 718,00	264 236,00	269 523,00	274 914,00	277 664,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	380 492,64	1 635 620,84	1 636 004,61	1 668 727,98	1 685 420,48	7 006 266,55
	Planowana kwota jednostkowa	22,88	21,84	21,43	21,43	21,43	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
4_6_28 - Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – podstawowy zestaw wymogów	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	25,84	25,84	31,27	31,27	31,27	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	19 140,00	38 279,00	39 810,00	41 405,00	43 058,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	437 923,20	836 013,36	853 128,30	887 309,15	922 732,94	3 937 106,95
4_6_29 - Dobrostan koni - zwiększona powierzchnia bytowa	Planowana kwota jednostkowa	133,79	127,71	125,28	125,28	125,28	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	139,87	139,87	169,24	169,24	169,24	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	52 479,00	15 744,00	15 744,00	15 744,00	15 744,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	7 021 165,41	2 010 666,24	1 972 408,32	1 972 408,32	1 972 408,32	14 949 056,61
4_6_3 - Dobrostan loch - ściółka	Planowana kwota jednostkowa	71,72	71,72	71,72	71,72	71,72	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	71,91	71,91	87,01	87,01	87,01	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	10 654,00	11 719,00	12 305,00	12 920,00	13 566,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	764 104,88	840 486,68	882 514,60	926 622,40	972 953,52	4 386 682,08
4_6_30 - Dobrostan koni – system otwarty	Planowana kwota jednostkowa	60,56	57,81	56,71	56,71	56,71	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	63,31	63,31	76,61	76,61	76,61	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	1 018,00	1 049,00	1 070,00	1 091,00	1 113,00	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	61 650,08	60 642,69	60 679,70	61 870,61	63 118,23	307 961,31
4_6_31 - Dobrostan kóz	Planowana kwota jednostkowa	368,31	351,57	344,88	344,88	344,88	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	385,06	385,06	465,92	465,92	465,92	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	2 092,00	2 154,00	2 198,00	2 242,00	2 286,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	770 504,52	757 281,78	758 046,24	773 220,96	788 395,68	3 847 449,18
4_6_32 - Dobrostan krów mamek - system otwarty	Planowana kwota jednostkowa	93,32	89,08	87,38	87,38	87,38	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	98,20	98,20	118,82	118,82	118,82	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	109 148,00	114 605,00	119 189,00	123 957,00	128 913,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	10 185 691,36	10 209 013,40	10 414 734,82	10 831 362,66	11 264 417,94	52 905 220,18
4_6_33 - Dobrostan loch - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Planowana kwota jednostkowa		85,39	85,39	85,39	85,39	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			103,32	103,32	103,32	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		10 800,00	12 000,00	13 000,00	14 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		922 212,00	1 024 680,00	1 110 070,00	1 195 460,00	4 252 422,00
4_6_34 - Dobrostan tuczników - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Planowana kwota jednostkowa		37,45	112,36	112,36	112,36	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			135,96	135,96	135,96	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		324 000,00	120 004,00	129 999,00	139 997,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		12 133 800,00	13 483 649,44	14 606 687,64	15 730 062,92	55 954 200,00
4_6_35a - Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach/budynkach - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Planowana kwota jednostkowa		56,18	56,18	56,18	56,18	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			67,98	67,98	67,98	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		60 000,00	46 960,00	51 656,00	56 822,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		3 370 800,00	2 638 212,80	2 902 034,08	3 192 259,96	12 103 306,84
4_6_35b - Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym - utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Planowana kwota jednostkowa			56,18	56,18	56,18	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			67,98	67,98	67,98	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)			19 040,00	20 944,00	23 038,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			1 069 667,20	1 176 633,92	1 294 274,84	3 540 575,96
4_6_36 - Dobrostan opasów - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Planowana kwota jednostkowa		41,73	41,73	41,73	41,73	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			50,49	50,49	50,49	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		175 000,00	210 000,00	252 000,00	302 400,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		7 302 750,00	8 763 300,00	10 515 960,00	12 619 152,00	39 201 162,00
4_6_37 - Dobrostan kurcząt brojlerów – utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Planowana kwota jednostkowa		5,46	5,46	5,46	5,46	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			6,61	6,61	6,61	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		245 000,00	250 250,00	262 766,00	268 904,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		1 337 700,00	1 366 365,00	1 434 702,36	1 468 215,84	5 606 983,20
4_6_38 - Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości	Planowana kwota jednostkowa		8,09	8,09	8,09	8,09	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			9,79	9,79	9,79	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		36 000,00	37 800,00	39 600,00	42 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		291 240,00	305 802,00	320 364,00	339 780,00	1 257 186,00
4_6_4 - Dobrostan loch - odsadzanie prosiąt	Planowana kwota jednostkowa	121,02	121,02	121,02	121,02	121,02	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	121,35	121,35	146,83	146,83	146,83	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	6 148,00	6 762,00	7 100,00	7 455,00	7 828,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	744 030,96	818 337,24	859 242,00	902 204,10	947 344,56	4 271 158,86
4_6_5 - Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20%	Planowana kwota jednostkowa	32,42	30,94	91,07	91,07	91,07	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	34,46	34,46	125,08	125,08	125,08	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	322 100,00	299 495,00	99 826,00	102 987,00	106 167,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	10 442 482,00	9 266 375,30	9 091 153,82	9 379 026,09	9 668 628,69	47 847 665,90
	Planowana kwota jednostkowa	48,63	46,42	136,60	136,60	136,60	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
4_6_6 - Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50%	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	51,69	51,69	187,62	187,62	187,62	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	80 525,00	88 578,00	31 002,00	32 552,00	34 180,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	3 915 930,75	4 111 790,76	4 234 873,20	4 446 603,20	4 668 988,00	21 378 185,91
4_6_7 - Dobrostan tuczników - ściółka	Planowana kwota jednostkowa	44,21	44,21	132,62	132,62	132,62	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	44,94	44,94	163,14	163,14	163,14	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	281 762,00	79 823,00	26 608,00	26 608,00	26 608,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	12 456 698,02	3 528 974,83	3 528 752,96	3 528 752,96	3 528 752,96	26 571 931,73
4_6_8 - Cykl zamknięty - dodatkowa płatność do tucznika	Planowana kwota jednostkowa	24,31	23,21	68,30	68,30	68,30	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	25,84	25,84	93,81	93,81	93,81	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	149 892,00	67 125,00	22 384,00	22 483,00	22 483,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	3 643 874,52	1 557 971,25	1 528 827,20	1 535 588,90	1 535 588,90	9 801 850,77
4_6_9 - Dobrostan krów mlecznych - wypas	Planowana kwota jednostkowa	69,49	69,49	69,49	69,49	69,49	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	69,66	69,66	84,29	84,29	84,29	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	701 315,00	719 963,00	733 159,00	754 294,00	776 297,00	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	48 734 379,35	50 030 228,87	50 947 218,91	52 415 890,06	53 944 878,53	256 072 595,72
OGÓŁEM	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	2 196 644,00	2 375 399,00	2 427 129,00	2 498 660,00	2 571 295,00	**Suma:** 12 069 127,00 **Maks.:** 2 571 295,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	270 347 499,00	247 730 549,00	252 391 087,00	260 527 127,00	268 948 902,96	1 299 945 164,96
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 4.7 - Ekoschemat – Grunty wyłączone z produkcji

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 4.7
Nazwa interwencji	Ekoschemat – Grunty wyłączone z produkcji
Typ interwencji	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt / Art. 31 ust. 7 lit. b) – Płatność stanowiąca rekompensatę
Wspólny wskaźnik produktu	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Mając na uwadze cel interwencji, wskazane jest wprowadzenie ekoschematu w całej Polsce.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

Kod + opis OBSZARÓW DZIAŁANIA WPR
AOA-E ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych
AOA-F działania na rzecz zrównoważonego i ograniczonego stosowania pestycydów, w szczególności pestycydów stwarzających zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub środowiska

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej
R.34 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie zarządzania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Celem interwencji jest zachęcenie rolników do wyłączenia z produkcji gruntów ornych lub do tworzenia na tych gruntach ornych wyłączonych z produkcji nowych elementów krajobrazu. Na gruntach wyłączonych z produkcji, w tym na tych, na których utworzone zostały nowe elementy krajobrazu, w terminie od dnia 1 stycznia do dnia 31 lipca:

- nie będzie mogła być prowadzona produkcja (w tym zakaz wypasu i koszenia) oraz
- będzie obowiązywał zakaz stosowania środków ochrony roślin i nawozów.

Takie wyłączone z produkcji powierzchnie, w tym powierzchnie, na których utworzone zostały nowe elementy krajobrazu, korzystnie oddziałują na środowisko, w szczególności korzystnie wpływają na różnorodność biologiczną terenów rolniczych. Interwencja przyczyni się również do ograniczenia stosowania pestycydów, poprzez wprowadzenie zakazu ich stosowania.

Powiązanie z odpowiednim prawodawstwem

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie finansowania WPR, zarządzania nią i monitorowania jej i akty wykonawcze i delegowane
- ustawa o środkach ochrony roślin i rozporządzenia wykonawcze do ustawy

Komplementarność z innymi interwencjami z obu filarów

Interwencja jest komplementarna (uzupełnia się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich, w tym w szczególności innymi ekoschematami, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE. Wsparcie w ramach ekoschematu z punktu widzenia realizacji celów klimatyczno-środowiskowych jest komplementarne w skali kraju z wybranymi interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru.

Opis zobowiązań w ramach ekoschematu

Wymagania w ramach interwencji:

1. Przeznaczenie powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie na obszary wyłączone z produkcji, w tym obszary wyłączone z produkcji obejmujące utworzone elementy krajobrazu.
2. W terminie od dnia 1 stycznia do dnia 31 lipca zakaz:
    - prowadzenia produkcji rolnej (w tym zakaz wypasu i koszenia),
    - stosowania środków ochrony roślin i nawozów.
3. Za obszary wyłączone z produkcji uznaje się:
    - grunty ugorowane,
    - grunty ugorowane, na których położone są utworzone elementy krajobrazu, obejmujące:

a) **żywopłoty** lub **pasy gruntów zadrzewionych**, które nie stanowią części lasu, przy czym do płatności kwalifikuje się nie więcej niż 10 m szerokości danego żywopłotu lub danego pasa,

b) **zadrzewienia liniowe**, które nie stanowią części lasu,

c) **pojedyncze drzewa** – nie więcej niż 150 sztuk/ha,

d) **zagajniki śródpolne**, które nie stanowią części lasu, obejmujące drzewa lub krzewy, o powierzchni nie większej niż 0,5 ha,

e) **rowy**, w tym otwarte cieki wodne służące do nawadniania lub odwadniania, z wyłączeniem rowów wykonanych z betonu, przy czym do płatności kwalifikuje się nie więcej niż 10 m szerokości danego rowu,

f) **oczka wodne** inne niż zbiorniki z betonu lub tworzywa sztucznego, o maksymalnej powierzchni wynoszącej 1 ha, przy czym do płatności kwalifikuje się nie więcej niż 0,5 ha danego oczka; w przypadku, gdy oczko wodne jest otoczone roślinnością nadbrzeżną, do powierzchni oczka wodnego wlicza się obszar z tą roślinnością lub

g) **miedze śródpolne** lub **strefy buforowe** o szerokości nie mniejszej niż 1 m, przy czym do płatności kwalifikuje się nie więcej niż 20 m szerokości danej miedzy lub danej strefy.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

- Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą.
- Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro.
- Powierzchnia deklarowana do wsparcia musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.

Beneficjent:
Rolnik aktywny zawodowo.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

- odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin poprzez wprowadzenie zakazu ich stosowania

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a ekoschematem (należy wyjaśnić, w jaki sposób ekoschemat wykracza poza wartość bazową, w szczególności w odniesieniu do wymogów podstawowych w zakresie zarządzania i norm krajowych)

W zakresie stosowania środków ochrony roślin ekoschemat wykracza ponad SMR 7 i SMR 8 oraz odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin poprzez wprowadzenie zakazu ich stosowania.

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Typ płatności art. 31 ust. 7 lit. b.

Płatność roczna przyznawana do powierzchni nie większej niż 4% powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie przeznaczonych na grunty wyłączone z produkcji lub na grunty wyłączone z produkcji obejmujące utworzone elementy krajobrazu.

Łączny limit powierzchni na gospodarstwo, do którego będą przyznawane płatności wynosi 300 ha i stanowi sumę wszystkich realizowanych ekoschematów obszarowych, praktyk lub wariantów, przy czym limit ten nie dotyczy ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych. Ponadto przy wyliczaniu limitu powierzchni 300 ha nie będzie brany pod uwagę dodatkowy

ekoschemat/praktyka/wariant realizowany na tej samej powierzchni co ekoschemat Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany.

Szacowana stawka płatności (podstawowa) wynosi ok. 563 zł/ha, tj. ok. 126,52 EUR/ha.

W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej). W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie stawki minimalnej i maksymalnej.

Wysokość szacowanej stawki płatności stanowi rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją wymogów interwencji w zakresie przeznaczenia powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie na obszary wyłączone z produkcji, jak również wynikających z tego oszczędności w kosztach bezpośrednich i pośrednich.

W analizach dotyczących ustalenia stawki płatności w ramach analizowanego ekoschematu wykorzystano dane dotyczące cen, plonów i kosztów związanych z uprawą gatunków roślin uprawnych w Polsce średnio z lat 2019-2023 (pszenica ozima, żyto ozime, rzepak ozimy oraz jęczmień jary).

Koszty bezpośrednie dla analizowanych działalności rolniczych zaczerpnięto z kalkulacji Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z lat 2019 - 2023. Tak oszacowana przeciętna wartość tych kosztów dla wszystkich analizowanych rodzajów upraw wyniosła 2875,7 zł na hektar.

Przy kalkulacji obok kosztów bezpośrednich pod uwagę wzięto również część kosztów pośrednich, które w przypadku prowadzenia uprawy pszenicy, żyta, jęczmienia czy rzepaku rolnik musiałby ponieść. Na potrzeby tej kalkulacji posłużono się 70% wartością tych kosztów. Ze względu na duże podobieństwo agrotechniki analizowanych upraw przyjęto je na identycznym poziomie dla każdej z upraw. Tak oszacowana wartość nieponiesionych kosztów pośrednich wyniosła 1061,4 zł na hektar.

Kalkulacja stawki płatności została opracowana przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy, co potwierdza odpowiedni certyfikat.

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Warszawa, 05 kwietnia 2024 r.

Szanowny Pan
Dr Czesław Siekierski
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Ministrze,

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowy Instytut Badawczy zaświadcza, że przygotowana przez pracowników Instytutu stawka płatności dla praktyki w ramach ekoschematu dotycząca *minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych wykorzystywanych na obszary lub obiekty nieprodukcyjne* wykonana została w sposób ekspercki, zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno-rolniczych.

W związku z tym, Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii kalkulacji płatności dla ww. praktyki.

Dyrektor IERiGŻ-PIB
Marek Wigier
Dr hab. Marek Wigier, prof. IERiGŻ-PIB

+48 22 505 45 18
ierigz@ierigz.waw.pl
www.ierigz.waw.pl
Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji
Nie dotyczy

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 5 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
4_7 - Grunty wyłączone z produkcji	Jednolita		R.24; R.31; R.34; R.4; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

4_7 - Grunty wyłączone z produkcji

Stawka minimalna stanowi 70% stawki podstawowej, czyli 394,1 zł/ha, tj. ok. 88,56 EUR/ha.

Stawka maksymalna stanowi 110% stawki podstawowej, czyli 619 zł/ha, tj. ok. 139,10 EUR/ha i nie przekracza kwoty wyliczonej przez IERiGŻ-PIB na podstawie rachunku utraconych dochodów, poniesionych kosztów i utraconych korzyści.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_7 - Grunty wyłączone z produkcji	Planowana kwota jednostkowa		126,52	126,52	126,52	126,52	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej		88,56	88,56	88,56	88,56	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)		139,10	139,10	139,10	139,10	
	O.8 (jednostka: Hektary)		217 000,00	217 000,00	217 000,00	217 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		27 454 840,00	27 454 840,00	27 454 840,00	27 454 840,00	109 819 360,00
OGÓŁEM	O.8 (jednostka: Hektary)		217 000,00	217 000,00	217 000,00	217 000,00	**Suma:** 868 000,00 **Maks.:** 217 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		27 454 840,00	27 454 840,00	27 454 840,00	27 454 840,00	109 819 360,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 4.8 - Ekoschemat – Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 4.8
Nazwa interwencji	Ekoschemat – Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany
Typ interwencji	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt / Art. 31 ust. 7 lit. b) – Płatność stanowiąca rekompensatę
Wspólny wskaźnik produktu	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Mając na uwadze cel interwencji, wskazane jest wprowadzenie ekoschematu w całej Polsce.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

Kod + opis OBSZARÓW DZIAŁANIA WPR
AOA-B przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym działania na rzecz zwiększenia odporności systemów produkcji żywności oraz różnorodności zwierząt i roślin w celu zwiększenia odporności na choroby i zmianę klimatu
AOA-C ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne
AOA-D zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby]
AOA-F działania na rzecz zrównoważonego i ograniczonego stosowania pestycydów, w szczególności pestycydów stwarzających zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub środowiska

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 2.	Zrównoważone stosowanie środków produkcji i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi

R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Celem ekoschematu jest zachęcenie rolników do stosowania materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany, co pozwala na ograniczanie stosowania nawożenia mineralnego oraz środków ochrony roślin. Podstawą do uzyskania wsparcia będą dokumenty potwierdzające użycie materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany w ilości, jaka powinna być użyta do obsiania lub obsadzenia 1 ha powierzchni gruntów ornych. Płatność będzie przyznawana do powierzchni gruntów ornych obsianych lub obsadzonych materiałem siewnym kategorii elitarny lub kwalifikowany określonych gatunków roślin - zbóż i ich mieszanek, roślin strączkowych oraz ziemniaków.

Płatnościami do przedmiotowego ekoschematu nie będą objęte uprawy przeznaczone na przedplon lub poplon. Ponadto, warunkiem uzyskania płatności będzie zastosowanie na co najmniej 25% powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany.

Powiązanie z odpowiednim prawodawstwem

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie finansowania WPR, zarządzania nią i monitorowania jej i akty wykonawcze i delegowane
- Ustawa o środkach ochrony roślin i rozporządzenia wykonawcze do ustawy

Komplementarność z innymi interwencjami z obu filarów

Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów: Interwencja jest komplementarna (uzupełnia się) z pozostałymi interwencjami w ramach płatności bezpośrednich, w tym w szczególności innymi ekoschematami, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów UE. Wsparcie w ramach ekoschematu jest komplementarne w skali kraju z rolnictwem ekologicznym II filaru.

Opis zobowiązań w ramach ekoschematu

Wymagania w ramach interwencji:

- Zastosowanie na danej działce do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany.
- Na tej samej powierzchni gruntów ornych, na której wysiano lub wysadzono materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany, wysianie międzyplonu ścierniskowego lub ozimego lub realizacja ekoschematu Biologiczna uprawa lub realizacja jednej z praktyk lub wariantów ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

- Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą.
- Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro.
- Działka deklarowana do wsparcia, o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych

właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

Ekoschemat wykracza poza prawodawstwo krajowe i warunkowość poprzez wprowadzenie obowiązku stosowania do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany. Rolnik przystępujący do ekoschematu będzie zobligowany do stosowania do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a ekoschematem (należy wyjaśnić, w jaki sposób ekoschemat wykracza poza wartość bazową, w szczególności w odniesieniu do wymogów podstawowych w zakresie zarządzania i norm krajowych)

Ekoschemat wykracza poza prawodawstwo krajowe i warunkowość poprzez wprowadzenie obowiązku stosowania do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany. Rolnik przystępujący do ekoschematu będzie zobligowany do stosowania do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany.

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Typ płatności art. 31 ust. 7 lit. b.

Płatność roczna przyznawana do powierzchni gruntów ornych. Łączny limit powierzchni na gospodarstwo, do którego będą przyznawane płatności wynosi 300 ha i stanowi sumę wszystkich realizowanych ekoschematów obszarowych, praktyk lub wariantów, przy czym limit ten nie dotyczy ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych. Ponadto przy wyliczaniu limitu powierzchni 300 ha nie będzie brany pod uwagę dodatkowy ekoschemat/praktyka/wariant realizowany na tej samej powierzchni co ekoschemat Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany.

Szacowana stawka płatności, wyliczona przez IERiGŻ-PIB, co potwierdza odpowiedni certyfikat, uzależniona jest od zastosowanego na danej działce materiału siewnego i wynosi dla:

1) zbóż i ich mieszanek – 26,74 EUR/ha

2) roślin strączkowych – 43,37 EUR/ha,

3) ziemniaków – 112,13 EUR/ha.

Przy szacowaniu wysokości stawki wzięto pod uwagę poziom ambicji ekoschematu, oraz koszty jakie będą musiały być spełniane przez rolników w ramach interwencji, mając na względzie zapewnienie odpowiedniej wysokości wsparcia w stosunku do ponoszonych nakładów wynikających z realizacji ekoschematu.

W przypadku większego zainteresowania ekoschematem faktyczna wypłacona stawka może być niższa.

W celu ustalenia stawki płatności dla ekoschematu wykorzystano dane dotyczące cen wybranych działalności rolniczych w Polsce średnio z lat 2019 – 2023 (pszenica ozima, żyto ozime, jęczmień jary, ziemniak i łubin). Ceny roślin uprawnych zaczerpnięto z Analiz Rynkowych *Rynek zbóż stan i perspektywy*, *Rynek ziemniaka stan i perspektywy, Rynek środków produkcji dla rolnictwa stan i perspektywy* (IERiGŻ PIB) z lat 2019-2023, dodatkowe dane uzyskano m.in. z Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz przeprowadzono konsultacje eksperckie. W analizach założono, że gospodarstwo stosuje staranną agrotechnikę, a własny materiał siewny reprodukuje w zalecanym okresie do co najwyżej 2-3 lat. Dodatkowo dla określenia wysokości wsparcia dla interwencji przyjęto utraconą korzyść oraz dodatkowe koszty związane z zakupem materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany.

Kalkulacja stawki płatności została opracowana przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy, co potwierdza odpowiedni certyfikat.

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Warszawa, 11 października 2024 r.

Szanowny Pan

dr Czesław Siekierski
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Ministrze,

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowy Instytut Badawczy zaświadcza, że przygotowana przez pracowników Instytutu stawka płatności dla ekoschematu dotyczącego stosowania materiału siewnego elitarnego lub kwalifikowanego wykonana została w sposób ekspercki, zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno-rolniczych.

W związku z tym, Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii kalkulacji płatności dla ww. praktyki.

Z wyrazami szacunku

Marek Janusz Wigier

Elektronicznie podpisany przez Marek Janusz Wigier
Data: 2024.10.11 17:41:48 +02'00'

+48 22 505 45 18
ierigz@ierigz.waw.pl
www.ierigz.waw.pl
Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji
Nie dotyczy

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 12 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
4_8_1 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_zboża i ich mieszanki	Jednolita		R.22; R.24; R.4; R.6; R.7
4_8_2 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_rośliny strączkowe	Jednolita		R.22; R.24; R.4; R.6; R.7
4_8_3 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_ziemniaki	Jednolita		R.22; R.24; R.4; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

4_8_1 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_zboża i ich mieszanki

W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie stawki minimalnej, która stanowi ok. 70% stawki podstawowej. Pozwoli to zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem.

4_8_2 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_rośliny strączkowe

W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie stawki minimalnej, która stanowi ok. 70% stawki podstawowej. Pozwoli to zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem.

4_8_3 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_ziemniaki

W celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie stawki minimalnej, która stanowi ok. 70% stawki podstawowej. Pozwoli to zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
4_8_1 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_zboża i ich mieszanki	Planowana kwota jednostkowa			26,74	26,74	26,74	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			18,88	18,88	18,88	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			1 200 000,00	1 200 000,00	1 200 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			32 088 000,00	32 088 000,00	32 088 000,00	96 264 000,00
4_8_2 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_rośliny strączkowe	Planowana kwota jednostkowa			43,37	43,37	43,37	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			30,36	30,36	30,36	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			50 000,00	50 000,00	50 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			2 168 500,00	2 168 500,00	2 168 500,00	6 505 500,00
4_8_3 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_ziemniaki	Planowana kwota jednostkowa			112,13	112,13	112,13	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			78,49	78,49	78,49	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			50 000,00	50 000,00	50 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			5 606 500,00	5 606 500,00	5 606 500,00	16 819 500,00
OGÓŁEM	O.8 (jednostka: Hektary)			1 300 000,00	1 300 000,00	1 300 000,00	**Suma:** 3 900 000,00 **Maks.:** 1 300 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			39 863 000,00	39 863 000,00	39 863 000,00	119 589 000,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 4.3 - Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 4.3
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin
Typ interwencji	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt / Art. 31 ust. 7 lit. a) – płatności dodatkowe w stosunku do podstawowego wsparcia dochodu
Wspólny wskaźnik produktu	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Produkcja roślin w certyfikowanym systemie jakości jest gwarancją wprowadzania na rynek żywności wyprodukowanej w sposób zrównoważony. Wskazane jest promowanie przyjaznych środowisku metod produkcji na terenie całego kraju.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

Kod + opis OBSZARÓW DZIAŁANIA WPR
AOA-B przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym działania na rzecz zwiększenia odporności systemów produkcji żywności oraz różnorodności zwierząt i roślin w celu zwiększenia odporności na choroby i zmianę klimatu
AOA-C ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne
AOA-D zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby]
AOA-E ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych
AOA-F działania na rzecz zrównoważonego i ograniczonego stosowania pestycydów, w szczególności pestycydów stwarzających zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub środowiska

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 2.	Zrównoważone stosowanie środków produkcji i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.19 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, zmianowanie upraw, w tym z udziałem roślin strączkowych)
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Opis interwencji:

Założeniem interwencji jest udzielanie pomocy do prowadzenia w danym roku upraw zgodnie z metodykami integrowanej produkcji roślin pod nadzorem podmiotów certyfikujących. Potwierdzenia prowadzenia upraw zgodnie z określonymi metodami, będzie dokonywał podmiot certyfikujący, który funkcjonuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2020 poz. 2097).

Celem interwencji jest zachęcenie rolników do prowadzenia produkcji roślinnej w sposób zrównoważony, przy jednoczesnym utrzymaniu wielkość plonów na odpowiednim poziomie.

Rolnicy prowadząc uprawy zgodnie z metodyką integrowanej produkcji roślin będą pozytywnie oddziaływać na środowisko poprzez efektywne i przyjazne wykorzystanie zasobów takich jak np. woda, gleba, środki ochrony roślin, nawozy, nasiona, maszyny rolnicze.

Określone w metodykach sposoby prowadzenia uprawy są połączeniem wielu ważnych praktyk rolniczych, które łączą ze sobą cele środowiskowe i ekonomiczne. Wśród nich możemy wyróżnić praktyki odnoszące się m.in. do:

-stosowania odpowiedniego płodozmianu,

-przestrzegania zasad integrowanej ochrony roślin, zaostrzone o obligatoryjne stosowanie metod ochrony roślin alternatywnych dla metod chemicznych, w szczególności metod biologicznych i zredukowanie palety środków ochrony roślin o te, które mają najbardziej negatywny wpływ na środowisko,

-zabiegów agrotechnicznych zastępujących stosowanie herbicydów przedwschodowo i doglebowo,

-wykorzystywania odmian odpornych na choroby, szkodniki, czy też niedobory wody,

-stosowania kwalifikowanego materiału siewnego,

-prowadzenia nawożenia według potrzeb pokarmowych roślin, przy wykorzystaniu aktualnych badań gleby na składniki pokarmowe i ph gleby,

-dbałości o zwiększenie liczby organizmów pożytecznych w pobliżu uprawy poprzez zarośla śródpolne, pasy kwietne, ustawianie domków dla murarek, kopców dla trzmieli,

-stworzenie odpowiednich warunków do obecności ptaków drapieżnych tj. ustawianie tyczek spoczynkowych,

-czyszczenia maszyn i sprzętu wykorzystywanego w uprawie roślin m.in. w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się szkodliwych organizmów.

Metodyki zostały opracowane dla różnych rodzajów roślin uprawnych. W każdej zawarte są konkretne wymogi ściśle związane z technologią uprawy danej rośliny. Rolnik musi postępować zgodnie ze wskazanymi w metodyce praktykami. Metodyki zawierają listy wymagań obligatoryjnych, podstawowych, dodatkowych i zalecenia. Ich realizacja wymaga dużej świadomości rolnika, zastosowania bardziej pracochłonnych i kosztochłonnych metod produkcji. Uczestnik systemu ponosi także koszty certyfikacji oraz obowiązkowych badań.

Rolnik jest zobowiązany do prowadzenia ochrony roślin zgodnie z programami ochrony wskazującymi środki ochrony roślin wytypowane do stosowania w ramach systemu IP. W ramach systemu ograniczane jest stosowanie preparatów stwarzających największe potencjalne zagrożenie, nieselektywnych.

Stopień realizacji wymagań zawartych w metodykach, podlega ocenie dokonywanej przez podmiot certyfikujący. Ocenie zostaje poddawana również część plonów, która jest kierowana na badania weryfikujące poziom pozostałości środków ochrony roślin. Pozytywna ocena metod uprawy upoważnia podmiot certyfikujący do wydania certyfikatu na pochodzący z niej plon. Produkt jest rozpoznawalny na rynku dzięki oryginalnemu znakowi IP.

Metodyki integrowanej produkcji opracowywane zostały przy współudziale jednostek naukowych i stanowią dorobek ich wieloletnich prac badawczych i najlepszych praktyk rolniczych. Metodyki będą mogły być modyfikowane zgodnie ze zmieniającymi się uwarunkowaniami i pracami badawczymi.

Wsparciem w ramach interwencji będzie objęta:

- powierzchnia gruntów, na których były uprawiane poszczególne rośliny uprawne z takich grup upraw jak: rolnicze, warzywne, sadownicze, jagodowe - dla których zostały opracowane metodyki IP.

Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:

Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. w kwestii:

-ochrony wody w zakresie wymogów związanych z zachowaniem stref buforowych z zakazem stosowania środków ochrony roślin wzdłuż cieków wodnych, czy też poprzez racjonalne nawożenie z wymogami warunkowości dotyczącymi ochrony wód przed nadmierną eutrofizacją,

-ochrony gleby, w zakresie normy związanej ze zmianowaniem upraw,

-ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazu, w zakresie wymogów związanych z ochroną ptactwa, czy też norm związanych z zachowaniem elementów krajobrazu,

-bezpieczeństwa żywności w zakresie wymogów dotyczących właściwego stosowania i postępowania ze środkami ochrony roślin.

Natomiast w ramach drugiego filaru jest komplementarna do interwencji „Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych", „Tworzenie zadrzewień śródpolnych", „Zakładanie systemów rolno-leśnych", „Wieloletnie pasy kwietne".

Opis zobowiązań w ramach ekoschematu

Opis wymagań:

Potwierdzenie przez podmiot certyfikujący spełnienia wymagań prowadzenia danej uprawy w systemie integrowanej produkcji roślin zgodnie z metodykami integrowanej produkcji roślin.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Warunki kwalifikowalności:

- Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą,
- Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro,
- Działka deklarowana do wsparcia, o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.

Beneficjent:

Rolnik aktywny zawodowo.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC07	Zmianowanie upraw na gruntach ornych, z wyjątkiem roślin rosnących pod wodą
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

-art. 35 ust 3 ustawy z dnia z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin - obowiązek stosowania integrowanej ochrony roślin

-art. 105a ust. 1–3 oraz art. 105c ustawy Prawo wodne oraz rozdział 1.5 ust. 3 i 5–7 programu działań – wymogi dotyczące obowiązku wykonania planu nawożenia w zakresie stosowania nawozów zawierających azot

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a ekoschematem (należy wyjaśnić, w jaki sposób ekoschemat wykracza poza wartość bazową, w szczególności w odniesieniu do wymogów podstawowych w zakresie zarządzania i norm krajowych)

Interwencja wykracza ponad:

-art. 35 ust 3 ustawy z dnia z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin - obowiązekstosowania integrowanej ochrony roślin

-art. 105a ust. 1–3 oraz art. 105c ustawy Prawo wodne oraz rozdział 1.5 ust. 3 i 5–7 programu działań – wymogi dotyczące obowiązku wykonania planu nawożenia w zakresie stosowania nawozów zawierających azot

-SMR 7: przestrzeganie wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin, które obejmuje stosowanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin i spełnianie warunków ustanowionych zgodnie z art. 31 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i podanych na etykietach.

-SMR 8 przestrzeganie wymagań w zakresie (i) postępowania przechowywania, utylizacji pozostałości środków ochrony roślin, (ii) ograniczeń stosowania środków ochrony roślin na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie ramowej dyrektywy wodnej i przepisów dotyczących sieci Natura 2000

-SMR 2: przestrzeganie wymagań związanych ze stosowaniem nawozów zawierających azot.

-DKR 7: Zmianowanie upraw lub inne praktyki mające na celu zachowanie potencjału gleby, takie jak dywersyfikacja upraw. Państwa członkowskie mogą wyłączyć z normy gospodarstwa: spełniające warunki określone w art. 44 ust. 3 lit. a i b rozporządzenia 1307/2013 lub o powierzchni do 10 ha gruntów ornych.

Praktyka wykracza ponad prawodawstwo krajowe i warunkowość w taki sposób, że IP jako system jakość wiąże ze sobą wiele praktyk rolniczych, które muszą być realizowane wedle ściśle określonych reguł wskazanych w metodyce. Reguły te w wielu obszarach daleko wybiegających poza obowiązki prawa krajowego. Na przykład w zakresie:

-stosowania środków ochrony roślin - w ramach IP uczestnik systemu jest zobowiązany do ograniczenia w większym stopniu ilości zużywanych środków ochrony roślin, poprzez wykluczenie ze stosowania środków ochrony roślin, których użycie wiąże się z największym ryzykiem. Dozwolone środki znajdują się na specjalnie opracowanej liście. Dodatkowo każda metodyka zawiera obowiązek zastosowania niechemicznej metody ochrony roślin. W zależności od uprawy są to różne metody. Ponadto uczestnik systemu musi zapewnić warunki dla życia organizmów pożytecznych np. domki dla murarek, kopce dla trzmieli, zarośla śródpolne w pobliżu uprawy,

- nawożenia - uczestnik systemu wykonuje więcej badań gleby na obecność mikro i makro składników zawartych w glebie, potrzebnych do określenia potrzeb nawozowych pod uprawiane uprawy. Ilość określanych pierwiastków zależy od metodyki, w zakresie płodozmianu w zależności od metodyki, są wskazane konkretne uprawy które należy uwzględnić w płodozmianie.

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Typ płatności - art. 31 ust. 7 lit. a (do 2024 włącznie)

Płatność roczna przyznawana do:

-powierzchni upraw, z których pochodzą produkty roślinne opatrzone w danym roku certyfikatem Integrowanej Produkcji Roślin oraz

-powierzchni trwałych użytków zielonych odpowiadającej równowartości powierzchni upraw z których pochodzą produkty roślinne opatrzone w danym roku certyfikatem Integrowanej Produkcji Roślin

Szacowana stawka (do 2024 włącznie):

-292,13 Euro/ha – do powierzchni upraw z których pochodzą produkty roślinne opatrzone w danym roku certyfikatem Integrowanej Produkcji Roślinnej,

-292,13 Euro/ha - do powierzchni trwałych użytków zielonych, odpowiadającej równowartości powierzchni upraw z których pochodzą produkty roślinne opatrzone w danym roku certyfikatem Integrowanej Produkcji Roślin

Przy szacowaniu wysokości stawki wzięto pod uwagę poziom ambicji ekoschematu, koszty jakie będą musiały być spełniane przez rolników w ramach interwencji oraz dotychczasowe doświadczenia z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości - Integrowana Produkcja, mając na względzie zapewnienie odpowiedniej wysokości wsparcia w stosunku do ponoszonych nakładów wynikających z realizacji ekoschematu.

W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W sytuacji większego zainteresowania ekoschematami niż zaplanowano, w przypadku realizacji co najmniej dwóch lub większej ilości ekoschematów na tej samej powierzchni (działce), redukcja stawki planowanej będzie zastosowana w pierwszej kolejności w stosunku do kolejnych ekoschematów tak, żeby stawka w pełnej wysokości była przyznawana co najmniej za jeden ekoschemat o najwyższej stawce. Stawki w odniesieniu do kolejnych ekoschematów na tej samej powierzchni będą proporcjonalnie zmniejszone w granicach ustalonych stawek minimalnych.

***

(zmiany obowiązujące od 2025 r.)

Typ płatności - art. 31 ust. 7 lit. b

Płatność roczna przyznawana do powierzchni w ramach danej grupy upraw tj.: sadowniczych, jagodowych, rolniczych, warzyw, z których pochodzą produkty roślinne, co do których uzyskano potwierdzenie od podmiotu certyfikującego spełnienia wymagań prowadzenia danej uprawy w systemie integrowanej produkcji roślin.

Łączny limit powierzchni na gospodarstwo, do którego będą przyznawane płatności wynosi 300 ha i stanowi sumę wszystkich realizowanych ekoschematów obszarowych, praktyk lub wariantów, przy czym limit ten nie dotyczy ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych. Ponadto przy wyliczaniu limitu powierzchni 300 ha nie będzie brany pod uwagę dodatkowy ekoschemat/praktyka/wariant realizowany na tej samej powierzchni co ekoschemat Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany.

Szacowana stawka (podstawowa) płatności dla danej grupy upraw wynosi:

·sadowniczych ok. 342,70 EUR/ha

·jagodowych ok. 309,21 EUR/ha

·rolniczych ok. 146,07 EUR/ha co stanowi ok. 74,80% stawki wyliczonej przez IERiGŻ

·warzyw ok. 309,21 EUR/ha.

Przy szacowaniu wysokości stawki wzięto pod uwagę poziom ambicji ekoschematu oraz zróżnicowanie kosztów ponoszonych przez rolnika w zależności od rodzaju uprawy.

Kalkulację stawek płatności przeprowadzono przez pracowników Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy (IERiGZ – PIB), co potwierdza załączony certyfikat.

Kalkulacja została sporządzona dla głównych grup/koszyków upraw roślin: rolniczych, sadowniczych, jagodowych i warzyw z uwzględnieniem kosztów i rodzajów wymaganych działań oraz czynności w ramach każdej z wyróżnionych grup. Źródłem danych o dominujących działalnościach rolniczych stanowiących podstawę do wydzielenia grup upraw były informacje o rodzajach upraw z deklaracji we wnioskach składanych przez rolników w kampanii 2024 r. (dane udostępnione przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ARiMR).

W przypadku upraw sadowniczych, jagodowych oraz warzyw, przyjęta została stawka wyliczona przez IERiGŻ-PIB, która stanowi pełną rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowych kosztów ponoszonych w związku z realizacją wymogów. Natomiast w przypadku upraw polowych przyjęto częściową rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją wymogów ekoschematu – na poziomie ok. 74,80%.

W przypadku większego zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może ulec zmniejszeniu.

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Znak sprawy: ZEPRROW.4201.5.2024

Warszawa, 18 września 2024 r.

dot. DPB.bk.542.1.2024

Szanowny Pan
dr Czesław Siekierski
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Dotyczy: danych źródłowych i uzupełnień ekspertyzy dot. stawek do Integrowanej Produkcji (IP) przekazanych przez IERiGŻ do MRiRW w dniu 26.07.24r

Szanowny Panie Ministrze

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowy Instytut Badawczy zaświadcza, że przygotowane przez pracowników Instytutu stawki płatności dla ekoschematu - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin wykonane zostały w sposób ekspercki, zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno-rolniczych.

W związku z tym, Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii kalkulacji płatności dla ww. ekoschematu.

Z wyrazami szacunku
Dyrektor IERiGŻ-PIB
dr hab. Marek Wigier, prof. IERiGŻ-PIB
/podpisano elektronicznie/

+48 22 505 45 18
ierigz@ierigz.waw.pl
www.ierigz.waw.pl
Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 5 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 5 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
4_3 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin	Średnia		R.19; R.21; R.22; R.24; R.4; R.6; R.7
4_3_1 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy sadownicze	Jednolita		R.19; R.21; R.22; R.24; R.4; R.6; R.7
4_3_2 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy jagodowe	Jednolita		R.19; R.21; R.22; R.24; R.4; R.6; R.7
4_3_3 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy rolnicze	Jednolita		R.19; R.21; R.22; R.24; R.4; R.6; R.7
4_3_4 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy warzyw	Jednolita		R.19; R.21; R.22; R.24; R.4; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

4_3 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin

(do 2024 włącznie)

Budżet interwencji oszacowano na podstawie doświadczeń z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości – Integrowana Produkcja (m.in. w zakresie liczby beneficjentów i powierzchni upraw z których pochodziły produkty roślinne opatrzone certyfikatem). Tym samym budżet interwencji to budżet obejmujący kwoty wyliczone na podstawie szacowanej stawki płatności i szacowanej wielkości powierzchni objętej wsparciem.

Przy szacowaniu wysokości stawki wzięto pod uwagę poziom ambicji ekoschematu, koszty jakie będą musiały być spełniane przez rolników w ramach interwencji oraz dotychczasowe doświadczenia z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości - Integrowana Produkcja, mając na względzie zapewnienie odpowiedniej wysokości wsparcia w stosunku do ponoszonych nakładów wynikających z realizacji ekoschematu. Jednocześnie przedstawiona w planie finansowym średnia planowana kwota uwzględnia koszty transakcyjne, stanowiące częściową rekompensatę z tytułu kosztów kontroli gospodarstwa przeprowadzanej przez podmiot certyfikujący w ramach systemu kontroli w Integrowanej Produkcji.

Niemniej ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku i ewentualnego uwzględnia kosztów transakcyjnych. W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem - tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – stanowi 130% stawki podstawowej.

4_3_1 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy sadownicze

(od 2025 r.)

Budżet interwencji oszacowano na podstawie doświadczeń z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości – Integrowana Produkcja (m.in. w zakresie liczby beneficjentów i powierzchni upraw z których pochodziły produkty roślinne opatrzone certyfikatem). Tym samym budżet interwencji to budżet obejmujący kwoty wyliczone na podstawie szacowanej stawki płatności i szacowanej wielkości powierzchni objętej wsparciem.

Przy szacowaniu wysokości stawki wzięto pod uwagę poziom ambicji ekoschematu, koszty jakie będą musiały być spełniane przez rolników w ramach interwencji oraz dotychczasowe doświadczenia z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości - Integrowana Produkcja, mając na względzie zapewnienie odpowiedniej wysokości wsparcia w stosunku do ponoszonych nakładów wynikających z realizacji ekoschematu.

Niemniej ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem - tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

4_3_2 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy jagodowe

(od 2025 r.)

Budżet interwencji oszacowano na podstawie doświadczeń z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości – Integrowana Produkcja (m.in. w zakresie liczby beneficjentów i powierzchni upraw z których pochodziły produkty roślinne opatrzone certyfikatem). Tym samym budżet interwencji to budżet obejmujący kwoty wyliczone na podstawie szacowanej stawki płatności i szacowanej wielkości powierzchni objętej wsparciem.

Przy szacowaniu wysokości stawki wzięto pod uwagę poziom ambicji ekoschematu, koszty jakie będą musiały być spełniane przez rolników w ramach interwencji oraz dotychczasowe doświadczenia z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości - Integrowana Produkcja, mając na względzie zapewnienie odpowiedniej wysokości wsparcia w stosunku do ponoszonych nakładów wynikających z realizacji ekoschematu.

Niemniej ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem - tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

4_3_3 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy rolnicze

(od 2025 r.)

Budżet interwencji oszacowano na podstawie doświadczeń z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości – Integrowana Produkcja (m.in. w zakresie liczby beneficjentów i powierzchni upraw z których pochodziły produkty roślinne opatrzone certyfikatem). Tym samym budżet interwencji to budżet obejmujący kwoty wyliczone na podstawie szacowanej stawki płatności i szacowanej wielkości powierzchni objętej wsparciem.

Przy szacowaniu wysokości stawki wzięto pod uwagę poziom ambicji ekoschematu, koszty jakie będą musiały być spełniane przez rolników w ramach interwencji oraz dotychczasowe doświadczenia z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości - Integrowana Produkcja, mając na względzie zapewnienie odpowiedniej wysokości wsparcia w stosunku do ponoszonych nakładów wynikających z realizacji ekoschematu.

Niemniej ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem - tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

4_3_4 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy warzyw

(od 2025 r.)

Budżet interwencji oszacowano na podstawie doświadczeń z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości – Integrowana Produkcja (m.in. w zakresie liczby beneficjentów i powierzchni upraw z których pochodziły produkty roślinne opatrzone certyfikatem). Tym samym budżet interwencji to budżet obejmujący kwoty wyliczone na podstawie szacowanej stawki płatności i szacowanej wielkości powierzchni objętej wsparciem.

Przy szacowaniu wysokości stawki wzięto pod uwagę poziom ambicji ekoschematu, koszty jakie będą musiały być spełniane przez rolników w ramach interwencji oraz dotychczasowe doświadczenia z uczestnictwa rolników w krajowym systemie jakości - Integrowana Produkcja, mając na względzie zapewnienie odpowiedniej wysokości wsparcia w stosunku do ponoszonych nakładów wynikających z realizacji ekoschematu.

Niemniej ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem - tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	**Rok budżetowy**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Ogółem 2024–2028**
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_3 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin	Planowana kwota jednostkowa	306,74	306,74				
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	214,72	214,72				
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	398,76	398,76				
	O.8 (jednostka: Hektary)	24 500,00	25 700,00				
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	7 515 130,00	7 883 218,00				15 398 348,00
4_3_1 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy sadownicze	Planowana kwota jednostkowa			342,70	342,70	342,70	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			239,89	239,89	239,89	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			4 457,00	4 687,00	4 917,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			1 527 413,90	1 606 234,90	1 685 055,90	4 818 704,70
4_3_2 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy jagodowe	Planowana kwota jednostkowa			309,21	309,21	309,21	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			216,45	216,45	216,45	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			1 386,00	1 458,00	1 529,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			428 565,06	450 828,18	472 782,09	1 352 175,33
4_3_3 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy rolnicze	Planowana kwota jednostkowa			146,07	146,07	146,07	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			102,25	102,25	102,25	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			41 672,00	43 832,00	45 992,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			6 087 029,04	6 402 540,24	6 718 051,44	19 207 620,72
4_3_4 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy warzyw	Planowana kwota jednostkowa			309,21	309,21	309,21	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			216,45	216,45	216,45	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			771,00	811,00	850,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			238 400,91	250 769,31	262 828,50	751 998,72
OGÓŁEM	O.8 (jednostka: Hektary)	24 500,00	25 700,00	48 286,00	50 788,00	53 288,00	**Suma:** 202 562,00 **Maks.:** 53 288,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	7 515 130,00	7 883 218,00	8 281 411,63	8 710 375,76	9 138 717,93	41 528 853,32
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 4.4 - Ekoschemat - Biologiczna uprawa

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 4.4
Nazwa interwencji	Ekoschemat - Biologiczna uprawa
Typ interwencji	Eco-scheme(31) - Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt / Art. 31 ust. 7 lit. a) – płatności dodatkowe w stosunku do podstawowego wsparcia dochodu
Wspólny wskaźnik produktu	O.8. Liczba hektarów lub dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza objętych ekoschematami

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Cały kraj

Z uwagi na to, że produkcja roślin z wykorzystaniem biologicznych metod ochrony wpływa na zachowanie równowagi biologicznej oraz zmniejsza depozycję środków ochrony roślin do środowiska, a stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych przyczynia się do poprawy aktywności biologicznej gleby lub stymulacji procesów odżywiania roślin wskazane jest stosowanie tej interwencji na terenie całego kraju.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

Kod + opis OBSZARÓW DZIAŁANIA WPR
AOA-A łagodzenie zmiany klimatu, w tym ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzących z praktyk rolniczych, a także utrzymanie istniejących rezerwuarów węgla i zwiększenie sekwestracji węgla
AOA-B przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym działania na rzecz zwiększenia odporności systemów produkcji żywności oraz różnorodności zwierząt i roślin w celu zwiększenia odporności na choroby i zmianę klimatu
AOA-C ochrona lub poprawa jakości wody i zmniejszenie presji na zasoby wodne
AOA-D zapobieganie degradacji gleby, odtwarzanie gleby, poprawa żyzności gleby i gospodarowania składnikami odżywczymi [oraz fauny i flory gleby]
AOA-E ochrona różnorodności biologicznej, zachowanie lub odtworzenie siedlisk lub gatunków, w tym zachowanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieprodukcyjnych
AOA-F działania na rzecz zrównoważonego i ograniczonego stosowania pestycydów, w szczególności pestycydów stwarzających zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub środowiska

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P1.	Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa	krytyczna (+++)	Tak
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo

CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 2.	Zrównoważone stosowanie środków produkcji i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.12 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do lepszego przystosowania się do zmiany klimatu
R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.19 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, zmianowanie upraw, w tym z udziałem roślin strączkowych)
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi
R.23 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy bilansu wodnego
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Opis interwencji:

Interwencja polega na:

a) przeprowadzeniu na uprawie zabiegu ochrony roślin z wykorzystaniem mikrobiologicznego środka ochrony roślin (wariant 1),

b) zastosowaniu w uprawie nawozowego produktu mikrobiologicznego (wariant 2).

Mikrobiologiczne środki ochrony roślin zawierające mikroorganizmy jako substancje czynne muszą być zarejestrowane jako środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu zezwoleniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wykonanie zabiegu preparatem biologicznym wyeliminuje konieczność wykonania zabiegu chemicznego. Zabieg chemicznym środkiem ochrony będzie dopuszczony tylko w ostateczności, gdy nie będzie możliwa eliminacja patogenów poprzez preparaty mikrobiologiczne. Szczegóły dotyczące możliwości stosowania ochrony chemicznej będą określone na poziomie krajowych aktów prawnych.

Nawozowe produkty mikrobiologiczne są ujęte w wykazie prowadzonym przez upoważniony przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy (IUNG-PIB). Nawozowe produkty mikrobiologiczne są to produkty zawierające wyłącznie mikroorganizmy, w tym mikroorganizmy martwe lub nieaktywne, lub konsorcja tych mikroorganizmów

oraz substancje stanowiące pożywkę dla tych mikroorganizmów i ich metabolity, a także nieszkodliwe substancje resztkowe z pożywek, które poprawiają aktywność biologiczną gleby lub stymulują procesy odżywiania roślin lub grzybów, a wyłącznym celem ich zastosowania jest poprawa efektywności wykorzystania składników pokarmowych przez rośliny lub grzyby, ich odporności na stres abiotyczny, ich cech jakościowych lub przyswajalności przez nie składników pokarmowych z form trudno dostępnych w glebie.

Obecnie (stan na 14.10.2024) mamy:

- 51 zarejestrowanych preparatów będących środkami ochrony roślin zawierającymi mikroorganizmy jako substancje czynne (tj. zawierających grzyby, bakterie, wirusy),
- 258 nawozowych produktów mikrobiologicznych ujętych w wykazie prowadzonym przez IUNG-PIB.

Powyższe preparaty mikrobiologiczne, do których należą mikrobiologiczne środki ochrony roślin oraz nawozowe produkty mikrobiologiczne, mogą być zastosowane na uprawach sadowniczych, jagodowych, warzywniczych, polowych. Zabieg będzie można wykonać na uprawach założonych na wszystkich typach gruntów w tym na drzewach owocowych uprawianych na trwałych użytkach zielonych w systemach rolno-leśnych.

Obecnie brak jest palety biologicznych środków ochrony roślin umożliwiającej pełną ochronę upraw, dlatego w ramach ekoschematu nie będzie zabronione stosowanie ochrony chemicznej. Zakłada się, że podstawą do uzyskania wsparcia do stosowania preparatów mikrobiologicznych będą dowody zakupu tych preparatów oraz wpisy w ewidencji zabiegów, z której będzie wynikało, m.in. na której działce został zastosowany dany preparat, na jakiej powierzchni, w jakiej dawce. Weryfikacja obejmie zgodność wykonania zabiegu z etykietą instrukcji stosowania danego preparatu.

Celem interwencji w przypadku stosowania:

a) mikrobiologicznych środków ochrony roślin jest ograniczenie stosowania chemicznych środków ochrony roślin, co będzie miało pozytywny wpływ na ochronę różnorodności biologicznej i zmniejszy depozycję chemicznych środków ochrony roślin do środowiska.

Wsparcie przyczyni się do złagodzenia trudności występujących przy produkcji roślinnej chronionej biologicznie.

b) nawozowych produktów mikrobiologicznych jest poprawa aktywności mikrobiologicznej gleby oraz stymulacja procesów odżywiania roślin lub grzybów, zwiększenie przyswajalności trudno dostępnych składników pokarmowych przez rośliny, większa odporność roślin na stres abiotyczny i patogeny, utrzymanie lub zwiększenie ilości węgla organicznego w glebie oraz zwiększenie porowatości gleb jak również zwiększenie różnorodności mikrobiologicznej środowiska glebowego.

Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:

W zakresie mikrobiologicznych środków ochrony roślin interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań warunkowości tj. w kwestii bezpieczeństwa żywności w zakresie wymogów dotyczących właściwego stosowania i postępowania ze środkami ochrony roślin oraz ekoschematu „Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin".

W zakresie nawozowych produktów mikrobiologicznych interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań warunkowości tj. np. ochrony wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego oraz ekoschematu „Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin", a także praktyk takich jak: Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe oraz Zróżnicowana struktura upraw w ramach ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi.

Opis zobowiązań w ramach ekoschematu

Opis wymagań:

Zastosowanie preparatów mikrobiologicznych zgodnie z etykietą danego preparatu.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Warunki kwalifikowalności:

- Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą
- Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich, która może zostać im wypłacona wynosi co najmniej 200,00 euro.
- Działka deklarowana do wsparcia, o minimalnej powierzchni 0,1 ha, musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami.

Beneficjent:

Rolnik aktywny zawodowo.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

W zakresie mikrobiologicznych środków ochrony roślin interwencja wykracza ponad art. 35 ust 3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin - obowiązek stosowania integrowanej ochrony roślin.

W zakresie nawozowych produktów mikrobiologicznych interwencja wykracza ponad art. 105a ust. 1–3 oraz art. 105c ustawy Prawo wodne oraz rozdział 1.5 programu działań – wymogi dotyczące obowiązku wykonania planu nawożenia w zakresie stosowania nawozów zawierających azot.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a ekoschematem (należy wyjaśnić, w jaki sposób ekoschemat wykracza poza wartość bazową, w szczególności w odniesieniu do wymogów podstawowych w zakresie zarządzania i norm krajowych)

W przypadku mikrobiologicznych środków ochrony roślin interwencja wykracza ponad:

1. art. 35 ust 3 ustawy z dnia z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin - obowiązek stosowania integrowanej ochrony roślin
2. SMR 7: przestrzeganie wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin, które obejmuje stosowanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin i spełnianie warunków ustanowionych

zgodnie z art. 31 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i podanych na etykietach.

3. SMR 8: przestrzeganie wymagań w zakresie (i) postępowania przechowywania, utylizacji pozostałości środków ochrony roślin, (ii) ograniczeń stosowania środków ochrony roślin na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie ramowej dyrektywy wodnej i przepisów dotyczących sieci Natura 2000.

Praktyka wykracza poza przepisy krajowe oraz warunkowość ponieważ żadne przepisy nie nakładają obowiązku stosowania biologicznych metod ochrony. Rolnik przystępując do ekoschematu (wariant 1.) będzie zobligowany do zastosowania zabiegu ochrony roślin z wykorzystaniem biologicznej ochrony roślin przy użyciu mikrobiologicznych środków ochrony roślin.

W przypadku nawozowych produktów mikrobiologicznych interwencja wykracza ponad:

SMR 2: przestrzeganie wymagań związanych ze stosowaniem nawozów zawierających azot.

Praktyka wykracza poza przepisy krajowe oraz warunkowość ponieważ żadne przepisy nie nakładają obowiązku stosowania nawozowych produktów mikrobiologicznych. Rolnik przystępując do ekoschematu (wariant 2.) będzie zobligowany do zastosowania nawozowych produktów mikrobiologicznych zgodnie z etykietą.

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Typ płatności - art. 31 ust. 7 lit. a

Płatność roczna przyznawana do powierzchni gruntów rolnych objętych ekoschematem.

Przy szacowaniu wysokości stawki wzięto pod uwagę poziom ambicji ekoschematu oraz koszty jakie będą musiały być spełniane przez rolników w ramach interwencji, mając na względzie zapewnienie odpowiedniej wysokości wsparcia w stosunku do ponoszonych nakładów wynikających z realizacji ekoschematu.

Szacowana stawka:

- 89,89 Euro/ha - w przypadku wariantu 1. Mikrobiologiczne środki ochrony roślin

- 22,47 Euro/ha - w przypadku wariantu 2. Nawozowe produkty mikrobiologiczne.

W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna wypłacona stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

Łączny limit powierzchni na gospodarstwo, do którego będą przyznawane płatności wynosi 300 ha i stanowi sumę wszystkich realizowanych ekoschematów obszarowych, praktyk lub wariantów, przy czym limit ten nie dotyczy ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych. Ponadto przy wyliczaniu limitu powierzchni 300 ha nie będzie brany pod uwagę dodatkowy ekoschemat/praktyka/wariant realizowany na tej samej powierzchni co ekoschemat Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 5 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja wpisuje się w kategorię zieloną (Green Box) zgodnie z ust. 5 załącznika nr 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja jest zgodna z wymogami w zakresie kategorii zielonej, ponieważ nie powoduje zakłóceń handlu ani zmian w produkcji.

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
4_4_1 - Mikrobiologiczne środki ochrony roślin	Jednolita		R.24; R.4; R.6; R.7
4_4_2 - Nawozowe Produkty Mikrobiologiczne	Jednolita		R.12; R.14; R.19; R.21; R.22; R.23; R.4; R.6; R.7

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

4_4_1 - Mikrobiologiczne środki ochrony roślin

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwnecji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją ekoschematem ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimanej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie stawki minimalnej i maksymalnej.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem - tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – przy jej określeniu wzięto pod uwagę spodziewane zmiany cen środków produkcji dla rolnictwa i cen produktów rolnych w kolejnych latach. Jej wartość stanowi 110% stawki podstawowej.

4_4_2 - Nawozowe Produkty Mikrobiologiczne

Niemniej z uwagi na brak doświadczeń w zakresie wdrażania interwencji i trudności w oszacowaniu jakie dokładnie będzie zainteresowanie realizacją ekoschematem ostateczna wysokość stawki będzie wynikiem założonej kwoty na ekoschemat oraz powierzchni wnioskowanej do objęcia wsparciem w danym roku. W zależności od zainteresowania ekoschematem, faktyczna stawka może być niższa lub wyższa (w granicach stawki minimalnej i maksymalnej).

W związku z tym w celu zachowania elastyczności w zakresie wdrażania ekoschematu proponuje się ustanowienie stawki minimalnej i maksymalnej.

Stawka minimalna – stanowi 70% stawki podstawowej, pozwoli zachować równowagę między kosztami poniesionymi przez rolnika a płatnością, którą faktycznie rolnik otrzyma w sytuacji znacznego zainteresowania rolników ekoschematem - tak by utrzymana została opłacalność prowadzonych działań.

Stawka maksymalna – przy jej określeniu wzięto pod uwagę spodziewane zmiany cen środków produkcji dla rolnictwa i cen produktów rolnych w kolejnych latach. Jej wartość stanowi 110% stawki podstawowej.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
4_4_1 - Mikrobiologiczne środki ochrony roślin	Planowana kwota jednostkowa	89,89	89,89	89,89	89,89	89,89	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	62,92	62,92	62,92	62,92	62,92	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	98,88	98,88	98,88	98,88	98,88	
	O.8 (jednostka: Hektary)	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	449 450,00	449 450,00	449 450,00	449 450,00	449 450,00	2 247 250,00
4_4_2 - Nawozowe Produkty Mikrobiologiczne	Planowana kwota jednostkowa			22,47	22,47	22,47	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			15,73	15,73	15,73	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			24,72	24,72	24,72	
	O.8 (jednostka: Hektary)			500 000,00	500 000,00	500 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			11 235 000,00	11 235 000,00	11 235 000,00	33 705 000,00
OGÓŁEM	O.8 (jednostka: Hektary)	5 000,00	5 000,00	505 000,00	505 000,00	505 000,00	**Suma:** 1 525 000,00 **Maks.:** 505 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	449 450,00	449 450,00	11 684 450,00	11 684 450,00	11 684 450,00	35 952 250,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji

I 5.1. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.1.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.11. Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym z elementami regionalnymi**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

W przypadku województw, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest wyższa od średniej krajowej, tj. dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, opolskiego, podlaskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego, do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają co najmniej 3 szt. kwalifikujących się zwierząt. W pozostałych województwach do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają 1 szt. kwalifikujących się zwierząt.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P8.	Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta	wymagana (++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników utrzymujących krowy przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji w tym sektorze.

Płatność związana z produkcją do krów ma na celu przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących krowy. Ten typ wsparcia związanego ma szczególne znaczenie dla gospodarstw z mniejszą liczbą krów i ma charakter łagodzący dysparytet dochodowy między rodziną rolnika a przeciętnym dochodem w gospodarce narodowej poprzez poprawę dochodów.

Możliwość otrzymania płatności wpłynie na ograniczenie dalszego spadku populacji krów, co jest istotne m.in. dla utrzymania istniejących miejsc pracy, a także przyczyni się do zachowania trwałych użytków zielonych w dobrej kulturze rolnej.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.

Płatność przyznawana jest do liczby krów kwalifikujących się do płatności w gospodarstwie, nie większej jednak niż 20 sztuk.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności, będący rolnikiem aktywnym zawodowo, są uprawnieni do otrzymania wsparcia.

Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro.

Do wsparcia kwalifikują się samice gatunku *Bos taurus* w wieku ponad 24 miesięcy; wiek zwierząt ustalany jest na dzień 15 maja roku złożenia wniosku.

W przypadku województw, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest wyższa od średniej krajowej, tj. dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, opolskiego, podlaskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego, do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają co najmniej 3 szt. kwalifikujących się zwierząt. W pozostałych województwach do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają co najmniej 1 szt. kwalifikujących się zwierząt.

Zwierzęta zgłaszane do płatności powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia złożenia wniosku.

Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku.

W trakcie okresu przetrzymywania możliwe jest zastąpienie zwierząt. Zastępujące zwierzęta muszą spełniać warunki kwalifikowalności. Rolnik, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia zdarzenia powodującego konieczność zastąpienia zwierzęcia, musi wejść w posiadanie nowego zwierzęcia oraz poinformować o zastąpieniu kierownika biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (na formularzu opracowanym i udostępnionym przez Agencję). Możliwe jest również zastąpienie danej sztuki inną, przebywającą do tej pory w gospodarstwie (nie ma obowiązku zakupu nowego zwierzęcia).

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych

właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Płatność do krów, a także płatność do młodego bydła, będzie ukierunkowana na małe i bardzo małe stada, tj. liczące do 20 sztuk zwierząt. Zarówno liczba takich stad w Polsce, jak i ilość utrzymywanych w nich zwierząt w latach 2006-2019 ulegała systematycznemu zmniejszeniu, co przekładało się na spadek udziału tej grupy w populacji. Zmiany te wykazywały tendencję stałą.

Udział liczby krów utrzymywanych w stadach do 20 szt. zwierząt w całkowitej populacji krów w Polsce zmniejszył się w latach 2006-2019 z 65,18% do zaledwie 35,52%. W tym samym okresie udział ilości mleka wyprodukowanego w stadach do 20 szt. w globalnej produkcji mleka spadł z 58,3% do 26,4%.

Podobnie w przypadku młodego bydła, udział liczby zwierząt utrzymywanych w stadach do 20 szt. zwierząt w całkowitej populacji w Polsce zmniejszył się w latach 2006-2019 z 75,09% do 45,67%. Jednocześnie udział w ilości żywca wołowego wyprodukowanego w stadach do 20 szt. w globalnej produkcji spadł z 73,0% do 43,6%.

Powyższe dane pokazują, że zarówno produkcja mleka, jak i wołowiny, w gospodarstwach, do których kierowane jest wsparcie związane z produkcją ma coraz mniejsze znaczenie w całkowitej produkcji w UE, a więc stosowanie tego instrumentu może mieć jedynie znikomy wpływ na jednolity rynek UE.

Warto także zwrócić uwagę na fakt, że w latach 2013-2020 produkcja mleka zmalała jedynie w pięciu krajach UE (Bułgaria, Chorwacja, Litwa Rumunia, Szwecja), z których tylko jeden (Szwecja) nie stosował wsparcia związanego do tego sektora.

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 809 mln EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 4,56% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 30,43% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do sztuki zwierzęcia. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 96 EUR/szt.

W celu wyznaczenia stawki płatności wykorzystano zaproponowaną przez IERiGŻ metodę uproszczonej kalkulacji różnicowej, która polega na ustaleniu różnicy wyników finansowych pomiędzy alternatywnymi kierunkami produkcji. W kalkulacji tej za punkt wyjścia przyjęto parametry dla gospodarstw o stadach liczących do 20 sztuk fizycznych oraz jako odniesienie wyniki finansowe i nakłady pracy w gospodarstwach posiadających krowy mleczne mieszczące się w przedziałach: 21-40 sztuk fizycznych, 45-120 sztuk fizycznych oraz parametry dla całej zbiorowości posiadaczy zwierząt bez podziału na podgrupy. Oszacowana różnica w poziomie wyniku finansowego powinna wyznaczać poziom stawki płatności lub jej górny pułap. Została ona następnie odpowiednio zmniejszona z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie.

Jednocześnie, ponieważ liczba krów zgłaszanych do wsparcia związanego z produkcją powoli, ale systematycznie spada (w 2021 r. o około 6,5% względem roku 2017), dążono do tego by stawka nie była niższa niż dotychczasowa (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi 84,83 EUR). W ocenie Polski taka wysokość pozwoli zmniejszyć dynamikę spadku pogłowia krów w grupie docelowej.

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby zwierząt).

Przyjęta tolerancja w zakresie wysokości stawki (stawka maksymalna) jest znacznie poniżej potrzeb wyliczonych ww. metodą i wynosi 10%. Uwzględnia ona możliwe wahania produkcji oraz wskaźnik inflacji, który w Polsce przekracza 10%.

Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

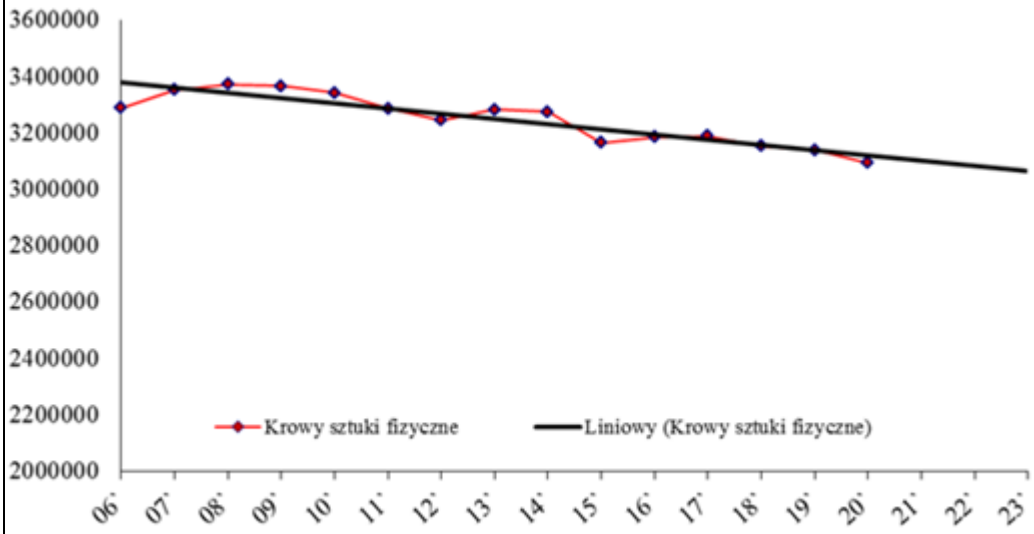
8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

Według danych ARiMR, w 2019 roku jedynie 244 tys. gospodarstw posiadało krowy, co stanowiło tylko 40% stanu z 2006 roku. Największe zmniejszenie się liczby gospodarstw z krowami dotyczyło podmiotów o najmniejszej liczbie tych zwierząt i wszystkich grup obszarowych gospodarstw. W szczególności zmniejszała się liczba gospodarstw ze stadem o wielkości do 25 krów mlecznych – o blisko 30% w latach 2006-2019. Niemniej gospodarstwa w tej grupie wielkości stada zdecydowanie dominowały wśród gospodarstw z produkcją mleka i stanowiły około 90% wszystkich gospodarstw.

W latach 2012-2018 w grupie bydła w wieku 2 i więcej lat zanotowano spadek pogłowia krów mlecznych o 6%. Prognozuje się, że pogłowie krów będzie ulegało dalszym spadkom w kolejnych latach.

Pogłowie krów[a] w latach 2006-2020 oraz przewidywane zmiany na podstawie długoterminowych trendów w latach 2021-2023.

[a] Zbiorowość obejmuje również jałówki w wieku powyżej 18 miesięcy.

Źródło: IERiGŻ na podstawie danych ARiMR.

Spadkową tendencję pogłowia oraz liczby gospodarstw utrzymujących krowy obserwuje się w szczególności w gospodarstwach o najmniejszych stadach, tj. do 20 szt. zwierząt, co obrazuje poniższa tabela

Liczba gospodarstw utrzymujących krowy i pogłowie zwierząt w zależności od liczebności stad w latach 2006-2019:

Liczebność stada (sztuki fizyczne)	**Parametry**	**Lata**				
		2006	**2010**	**2017**	**2018**	**2019**
do 20	ilość stad	661 266	507 123	301 319	267 569	244 144
	liczba zwierząt	2 173 383	1 779 741	1 271 782	1 182 891	1 115 064
21-50	ilość stad	25 047	30 753	35 614	36 084	36 224
	liczba zwierząt	727 221	916 050	1 096 659	1 117 840	1 124 834
51-100	ilość stad	2 453	3 964	6 411	7 083	7319
	liczba zwierząt	160 039	259 911	424 709	469 250	486 864
101 i więcej	ilość stad	1 007	1 177	1 693	1 882	1 986
	liczba zwierząt	273 728	294 270	362 565	396 802	412 088
łącznie	ilość stad	689 773	543 017	345 037	296 971	289 673

	liczba zwierząt	3 334 371	3 249 972	3 155 715	3 325 500	3 138 850

Źródło: IERiGŻ na podstawie danych ARiMR

Jedną z podstawowych przyczyn, dla których zmniejsza się liczba gospodarstw z najmniejszymi stadami (do 20 szt. krów) jest fakt, że osiągają one zdecydowanie najniższe dochody (poniżej dochodu parytetowego na osobę w gospodarce narodowej) z działalności rolniczej.

W najliczniejszej grupie gospodarstw ze względu na wielkość stada, tj. do 20 krów, osiągany dochód nie pozwalał na parytetową opłatę pracy. Dopłaty operacyjne w tej grupie gospodarstw (włączając dopłaty do mleka) stanowiły 2/3 dochodu z gospodarstwa rolnego.

W latach 2015-2016 we wszystkich gospodarstwach, niezależnie od wielkości stada, dochód bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej, w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej był ujemny. W kolejnych latach w gospodarstwach ze stadami powyżej 20 zwierząt, co do zasady, dochód był dodatni, natomiast w grupie gospodarstw posiadających do 20 krów nadal ujemny i jak pokazują poniższe tabele, od 2018 roku sytuacja dochodowa tych gospodarstw systematycznie się pogarsza.

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających krowy w 2015 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)	
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	273 576	25 865	3 224	8 811	311 477
Wielkość ekonomiczna (euro)	16 800,90	52 768,00	101 403,40	230 204,30	26 700,50
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,59	1,94	2,88	5,25	1,73
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej(zł)	-28 314,00	31 337,20	53 303,90	98 770,00	-18 920,50
Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU	**-31 105,16**	**-11 697,22**	**-11 615,35**	**-2 495,22**	**-26 613,01**

Źródło: dane polskiego FADN

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających krowy w 2016 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie	
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)		
Liczba gospodarstw w polu	249 768	25 811	3 629	7 383	286 591	

obserwacji FADN											
Wielkość ekonomiczna (euro)	16 952,10	54 154,20	89 662,90	265 843,40	27 635,20						
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,6	2	2,77	7,24	1,8						
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej (zł)	-27 265,60	43 332,30	61 814,00	152 771,50	-15 141,50	**Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU**	**-30618,25**	**-7729,00**	**-11063,43**	**-1661,19**	**-24880,44**

Źródło: dane polskiego FADN

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających krowy w 2017 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie						
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)							
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	235 461	25 413	3 521	6 223	270 618						
Wielkość ekonomiczna (euro)	17 053,00	53 895,60	85 140,60	301 497,60	27 940,00						
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,6	2	2,43	7,24	1,78						
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej(zł)	-21 892,40	82 971,00	157 975,70	212 590,60	-4 312,40	**Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej w**	**-28003,50**	**13204,90**	**27621,40**	**5530,33**	**-19500,34**

						przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU					

Źródło: dane polskiego FADN

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających krowy w 2018 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)	
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	206 104	28 276	3 756	6 267	244 403
Wielkość ekonomiczna (euro)	17 294,20	50 012,00	97 337,60	277 578,10	28 984,10
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,56	1,95	2,75	7,16	1,77
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej (zł)	-27 720,40	61 305,70	117 182,40	194 763,00	-9 488,70
Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU	**-33 278,40**	**2 457,23**	**2 384,04**	**-3 734,04**	**-24 751,19**

Źródło: dane polskiego FADN

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających krowy w 2019 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)	
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	203 837	28 226	3 989	6 042	242 095
Wielkość ekonomiczna (euro)	16 625,10	50 296,20	86 260,50	311 331,50	29 053,50
Nakłady pracy	1,52	1,96	2,65	7,91	1,75

ogółem (AWU)											
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej(zł)	-27 792,70	60 490,70	126 947,10	162 179,20	-10 208,40	**Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU**	**-34324,28**	**19033,37**	**8990,57**	**-12284,96**	**-26014,74**

Źródło: dane polskiego FADN

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających krowy w 2020 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie						
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)							
Liczba gospodarstw polu obserwacji FADN	159 501	27 595	4 477	6 715	198 288						
Wielkość ekonomiczna (euro)	22 268,20	73 570,50	117 025,50	559 647,50	49 745,00						
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,49	1,99	2,25	8,16	1,8						
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej (zł)	-27 757,30	68 864,00	169 636,30	280 329,30	578,5	**Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU**	**-36051,28**	**33158,88**	**36075,24**	**30514,43**	**-22008,44**

Źródło: dane polskiego FADN

W latach 2023-2027 uwarunkowania rynkowe w chowie krów będą odznaczały się dużą niepewnością w zakresie dochodowości. Źródłami ryzyka produkcyjnego i handlowego będą skutki inwazji Rosji na Ukrainę, strategia „*Od pola do stołu*", a także skutki pandemii COVID-19 i małe nasilenie ruchu turystycznego. Ryzykiem handlowym staną się natomiast (prawdopodobnie większe niż zazwyczaj) wahania kursów walut, a także procesy inflacyjne w Polsce, w UE i na świecie.

W przypadku gospodarstw utrzymujących krowy mleczne, wysoka pracochłonność i duże różnice w dochodowości produkcji mleka w zależności od skali produkcji skutkują relatywnie szybką koncentracją i restrukturyzacją produkcji mleka, która jest pożądana z punktu widzenia efektywności branży mleczarskiej. Może to jednak prowadzić do zbyt szybkiej rezygnacji z chowu bydła w mniejszych gospodarstwach, dysponujących dużymi zasobami trwałych użytków zielonych i siły roboczej, co może spowodować degradację TUZ i gwałtowny wzrost bezrobocia.

Spadek pogłowia krów ma również negatywne konsekwencje dla środowiska, w szczególności, w Polsce obserwuje się dynamiczne zmiany w strukturze wykorzystania trwałych użytków zielonych. W przypadku zwierząt żywionych zielonką i sianem spadek pogłowia przyczynia się do przekształcania dużych obszarów łąk i pastwisk w nieużytki bądź przekształcania na inne kierunki produkcji roślinnej.

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności
☐ w celu poprawy jakości
☐ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Potrzeby zdiagnozowane dla tego sektora są istotne również z punktu widzenia pozostałych kierunków produkcji i zrównoważonego wykorzystania zasobów rolnictwa w skali kraju. Z tego względu, w PS WPR zaproponowano szereg interwencji odpowiadających na te potrzeby. Oznacza to, że właściciele gospodarstw rolnych prowadzących produkcję w sektorze mogą otrzymać wsparcie, które nie tylko w sposób bezpośredni, ale również w sposób pośredni, będzie miało wpływ na utrzymanie i rozwój produkcji. Wsparcie związane z produkcją jest komplementarne z innymi instrumentami, a jego stosowanie przyczyni się do poprawy kondycji finansowej gospodarstw objętych wsparciem. Połączonym efektem wszystkich stosowanych instrumentów będzie zwiększenie koncentracji produkcji, co umożliwi rolnikom uzyskanie większych korzyści oraz wzmocnienie ich rentowności i pozycji rynkowej w dłuższej perspektywie.

Wśród interwencji wspierających sektor bydła w filarze I należy wyróżnić przede wszystkim: podstawowe wsparcie dochodów, wsparcie dla młodych rolników, oraz uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów. Pośrednio sektor wspierany będzie także poprzez ekoschemat Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w obszarze: Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt oraz ekoschemat Dobrostan zwierząt. Komplementarnie, sektor bydła może otrzymywać wsparcie w ramach dobrowolnych instrumentów II filara takich jak: Rolnictwo ekologiczne, interwencje inwestycyjne (dotacje i instrumenty finansowe) poprawiające konkurencyjność, czy też przyczyniające się do poprawy dobrostanu bydła. Możliwe jest także finansowanie działań na rzecz ograniczenia presji z produkcji zwierzęcej na środowisko i klimat. Należy także wspomnieć o wsparciu na rzecz młodych rolników oraz wsparciu przetwórstwa w zakresie rolniczego handlu detalicznego – interwencje te także pośrednio będą oddziaływać na ten sektor. Ważnym elementem, biorąc pod uwagę rozdrobnioną strukturę gospodarstw, będzie wsparcie na rzecz rozwoju małych gospodarstw. Producenci mogą także korzystać ze wsparcia poprzez grupy, organizacje i zrzeszenia organizacji producentów. Wsparcie możliwe jest także w związku z udziałem rolników w interwencjach na rzecz podnoszenia jakości produkcji oraz w związku z udziałem w działaniach na rzecz transferu wiedzy, doradztwa i innowacji. Sektor bydła może także korzystać ze wsparcia krajowego, oferowanego np. w formie kredytów.

Szczegóły dotyczące komplementarności wsparcia dla danego sektora opisane zostały w rozdziale 3.5.

Struktura gospodarstw oraz warunki ekonomiczne i środowiskowe w województwach, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest niższa od średniej krajowej, tj. lubelskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, śląskim i świętokrzyskim, powodują, że prowadzenie gospodarstw większych jest tam utrudnione. W województwach tych dominują jednostki dysponujące małym areałem użytków rolnych i mniejszą liczbą zwierząt, a zatem słabsze ekonomicznie i dlatego mają one ograniczone możliwości inwestowania w rozwój.

W związku z powyższym zasadne jest zastosowanie w regionach o większym rozdrobnieniu odmiennych narzędzi wsparcia niż w województwach, w których średnia powierzchnia gospodarstw jest większa. W przypadku większych gospodarstw rolnych, ze względu na większy potencjał ekonomiczny są one w stanie dokonywać zakupu kolejnych gruntów na powiększenie powierzchni gospodarstw.

Ponadto w województwach, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest niższa od średniej krajowej, obserwuje się większą skalę niewykorzystanych TUZ oraz większy zanik chowu niż w pozostałych regionach kraju (odpowiednio 86,9% do 88,1%). Obniżenie dolnej granicy dostępu do interwencji do 1 szt. w tych regionach będzie sprzyjać efektywnemu wykorzystaniu TUZ.

W najtrudniejszej sytuacji znajdują się gospodarstwa ze stadami do 20 sztuk krów (90% wszystkich gospodarstw). Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat w tej grupie jako jedynej nastąpiło znaczące ograniczenie liczby gospodarstw utrzymujących zwierzęta. Zaproponowany limit liczby zwierząt w gospodarstwie zapewnia ukierunkowanie wsparcia wyłącznie do tych gospodarstw, w których obserwuje się tendencję spadkową.

Ponadto z uwagi na wprowadzenie od 31 grudnia 2024 r. restrykcyjnych przepisów dotyczących wymagań w zakresie warunków i wyposażenia w infrastrukturę do przechowywania nawozów naturalnych pochodzenia zwierzęcego, prognozuje się w przyszłości dalszy spadek pogłowia krów w grupie stad liczących 20 sztuk i mniej. Zagrożeniem dla utrzymania produkcji krów jest także perspektywa wdrożenia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu. Wiele gospodarstw będzie musiało przeprowadzić znaczne inwestycje dostosowawcze, co w przypadku braku płatności produkcyjnych może być przesłanką do likwidacji stad krów. Jednocześnie czynnikiem, który może mieć negatywny efekt dla produkcji zwierzęcej są duże zmiany relacji cen produktów rolnych i środków do produkcji wskutek wojny w Ukrainie. W tych okolicznościach płatności te mogą mitygować ww. szoki cenowe i kosztowe przyczyniając się do utrzymania różnorodnej struktury sektorowej rolnictwa. Niemniej jednak płatności te nie wpłyną negatywnie na warunki konkurencji na jednolitym rynku.

Ponadto Polska jest krajem, który przyjął najwięcej uchodźców z Ukrainy. Musi mieć zatem odpowiednią wielkość produkcji rolniczej i żywności, by zaspokoić potrzeby wewnętrzne. W ten sposób odciąży także systemy społeczne, żywnościowe i finansów publicznych przede wszystkim w krajach UE-15.

Cechą charakterystyczną hodowli bydła w Polsce jest dwukierunkowe użytkowanie zwierząt. Z reguły zwierzęta utrzymywane są do produkcji mleka, a następnie przeznaczane na ubój. Zdecydowana większość bydła w Polsce to rasy mleczne. Mając na uwadze tę specyfikę hodowli bydła w Polsce płatność do krów została zaprojektowana w sposób, który nie uzależnia możliwości otrzymania wsparcia od kierunku produkcji. Jednakże, z uwagi na chęć stworzenia zachęty do utrzymania produkcji przez rolników, którzy utrzymują stada mleczne, płatność dopasowana została bardziej do specyficznych wymagań hodowli stad mlecznych lub mieszanych.

Z tego względu wsparciem objęte zostały samice bydła w wieku powyżej 24 miesięcy. Pierwsze wycielenia u samic bydła następują w wieku 24-27 miesięcy, od tego momentu rozpoczyna się produkcja mleka (laktacja). Ponadto, przyjęty wiek krów spowoduje, że płatnością zostaną objęte samice w pełni dojrzałe rozpłodowo (z reguły po pierwszym cieleniu). Skierowanie wsparcia do samic w wieku rozpłodowym podyktowane jest tym, że ta kategoria zwierząt decyduje o utrzymaniu produkcji. Zwierzęta młodsze mogą być bowiem przedmiotem znaczących przemieszczeń, w tym także międzynarodowych (handel, ubój).

Wsparcie to przyczynia się do utrzymania struktury krajobrazu rolniczego wraz z jego zróżnicowanym bogactwem przyrodniczym, w szczególności w powiązaniu z interwencją dotyczącą zachowania zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie. Ponadto, interwencja jest także

komplementarna z interwencją Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje), w szczególności w podmiotach o małej wielkości ekonomicznej (do 25 tys. euro), w ramach której realizowane mogą być operacje dotyczące produkcji zwierzęcej, w tym m.in. w zakresie zapewnienia wybiegów i pastwisk.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Mleko i przetwory mleczne

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

Mleczarstwo jest jednym z najważniejszych działów polskiej gospodarki żywnościowej. Udział produkcji mleka w strukturze rolniczej produkcji towarowej w 2018 r. wyniósł ponad 18% (opracowanie IERiGŻ na podstawie danych GUS), co daje drugą pozycję po produkcji żywca rzeźnego.

Sektor determinuje możliwość produkcji nie tylko mleka, ale i wołowiny (cielęta), która to działalność w Polsce stanowi znaczący udział całkowitych przychodów/dochodów w rolnictwie.

Spadek pogłowia bydła, w tym krów, zdecydowanie wpłynąłby na ograniczenie wielofunkcyjności gospodarstw ze względu na ograniczenie dywersyfikacji produkcji.

W okresie 2017-2021 we wnioskach o przyznanie płatności nastąpił wzrost udziału powierzchni łąk i pastwisk deklarowanych przez osoby nieposiadające zwierząt w całkowitej powierzchni TUZ z około 41% do około 50%. Zjawisko to należy uznać za niekorzystne nie tylko ze względu na niepełne wykorzystanie krajowych zasobów do produkcji, lecz także z punktu widzenia środowiskowego, m.in. z uwagi na fakt, że wypas zwierząt jest istotny dla wzrostu biomasy, urozmaicania i wzbogacania składu gatunkowego, odtwarzania się zbiorowisk roślinnych oraz dla zachowania ciągłości układów troficznych. Prowadzenie wypasu na trwałych użytkach zielonych sprzyja bowiem zachowaniu bioróżnorodności. Chów krów determinuje możliwość stosowania nawożenia organicznego. W Polsce przeważają słabe piaszczyste gleby, 73% powierzchni użytków rolnych stanowią gleby IV-VI klasy bonitacyjnej. Nawożenie organiczne zwiększa zasobność gleby w próchnicę (zwiększa zasoby węgla organicznego), poprawia pojemność wodną i tym samym jest ważnym elementem działań adaptacyjnych i mitygacyjnych związanych ze zmianami klimatu.

Utrzymanie krów sprzyja ochronie przed degradacją TUZ poprzez wypas i koszenie, służy ich konserwacji i zrównoważonemu wykorzystaniu.

Przeżuwacze mogą zagospodarować pasze gospodarskie niedostępne dla innych gatunków zwierząt.

Należy zatem zauważyć, że utrzymanie odpowiedniego stanu pogłowia zwierząt gospodarskich jest ważne ze względu na zrównoważenie działalności rolniczej i ochronę bioróżnorodności, co doskonale wpisuje się w unijną strategię „na rzecz bioróżnorodności". Jest to również instrument dywersyfikowania rolnictwa, źródeł dochodów i poprawiania odporności (rezyliencji) całego sektora i poszczególnych typów gospodarstw.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Płatność związana do krów nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. W tym kontekście istotna jest ochrona jakości wód przez zapobieganie przedostawaniu się azotanów pochodzenia rolniczego do wód gruntowych i powierzchniowych, co wynika z przepisów dyrektywy azotanowej (91/676/EWG) stanowiącej integralną część ramowej dyrektywy wodnej. Na ograniczenie emisji zanieczyszczeń wpływ ma wielkość stosowanych dawek oraz sposoby nawożenia azotem. Dlatego też od 15.02.2020 r. na terenie całego kraju realizowany jest „Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu", który zobowiązuje wszystkie podmioty prowadzące produkcję rolną oraz działalność, w ramach której są przechowywane

odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, prowadzić ją w taki sposób, aby zapobiegać zanieczyszczaniu wód azotanami.

Z dniem 31 grudnia 2021 r. podmioty prowadzące produkcję zwierzęcą na poziomie większym niż 210 DJP średniorocznie zobowiązane są do posiadania szczelnych obiektów do gromadzenia obornika przez okres co najmniej 5 miesięcy, natomiast zbiorników o szczelnych ścianach i dnie na płynne nawozy naturalne przez okres 6 miesięcy. Gospodarstwa prowadzące chów lub hodowlę zwierząt na poziomie nieprzekraczającym 210 DJP średniorocznie mają obowiązek posiadania takich obiektów do przechowywania nawozów naturalnych od 31 grudnia 2024 r. Do tego terminu obowiązują wymagania dotyczące zbiorników na nawozy płynne w wielkości ich 4 miesięcznej produkcji. Według obowiązujących wymogów można przechowywać przez okres 6 miesięcy od daty rozpoczęcia składowania obornik w pryzmie bezpośrednio na gruncie. Miejsce takie lokalizuje się: poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie, o dopuszczalnym spadku do 3 proc., w miejscu niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, pasa morskiego i ujęć wód, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Lokalizację pryzmy oraz datę złożenia obornika w danym roku na danej działce zaznacza się na mapie lub szkicu działki, które przechowuje się przez okres 3 lat od dnia zakończenia przechowywania obornika. Obornik na pryzmie ponownie przechowuje się w tym samym miejscu po upływie 3 lat od dnia zakończenia uprzedniego przechowywania obornika.

Ponadto, zgodnie z informacjami z Ministerstwa Infrastruktury, do 2018 roku wydano 20680 pozwoleń wodnoprawnych, z których zaledwie 4 dotyczyły zrzutu odchodów zwierzęcych. Niemniej jednak są to pozwolenia wydane na podstawie starych przepisów. Zgodnie z przepisami ww. ustawy Prawo wodne (art. 77 ust. 1 pkt 1)) wprowadzanie do wód ciekłych odchodów zwierzęcych jest zakazane.

Wdrożone zostały również wymogi dotyczące zarówno sposobu obliczania dopuszczalnej rocznej dawki nawozów naturalnych, która nie może przekroczyć 170 kg N/ha, jak również zasady opracowywania planu nawożenia azotem (dla gospodarstw utrzymujących obsadę większą niż 60 DJP, według stanu średniorocznego), czy też wymagania w zakresie niezbędnej dokumentacji. Istotnym jest, że przestrzeganie wymogów programu azotanowego stanowi jeden z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, tj. SMR 2, od którego uzależnione jest otrzymanie przez beneficjentów pełnego wsparcia w ramach płatności obszarowych WPR, zapewniając tym samym wyższy poziom ambicji w zakresie ochrony środowiska i klimatu, zgodnie z zapowiedziami Komisji w komunikacie pt. „Przyszłość rolnictwa i produkcji żywności" i w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2021-2027, ustanowionych rozporządzeniem Rady (UE, Euratom) nr 2020/2093. Nawożenie naturalne zwiększa zasobność gleby w materię organiczną.

Ze względu na poprawę stanu gleby, stosowanie nawozów naturalnych także przyczynia się do poprawy warunków wodnych w glebie. Odpowiednia struktura gleby warunkuje wzrost kapilarnej pojemności wodnej oraz zawartości wody dostępnej dla roślin. Dodatkowo dobra struktura przyśpiesza wsiąkanie wody opadowej, co ogranicza spływy powierzchniowe i nasilenie erozji wodnej, umożliwia także swobodną wymianę powietrza pomiędzy atmosferą i glebą. Spadek zawartości materii organicznej w glebie oznacza obniżenie zdolności retencyjnej oraz wzrost podatności gleby na erozję wodną i wietrzną, a także ograniczenie jej zdolności sorpcyjnej, co zwiększa niebezpieczeństwo rozproszenia biogenów w środowisku.

Woda pitna dla zwierząt stanowi jedynie małą część wody wykorzystywanej w rolnictwie.

W Polsce dominuje wypas ekstensywny (stosunkowo niska obsada zwierząt np. w latach 2018-2021 r. 0,32-0,33 DJP/ha użytków rolnych; 1,74-1,77 DJP/ha TUZ – bydło, owce i kozy (liczone względem wszystkich powierzchni TUZ w kraju); w 2020 r. średnia obsada w gospodarstwach posiadających zwierzęta wynosiła 3,84 DJP/ha TUZ, podczas gdy w gospodarstwach posiadających do 20 szt. krów obsada ta wynosi 0,75 DJP/ha TUZ), w związku z czym obciążenie środowiska z tego tytułu można uznać za stosunkowo niskie. Zatem z uwagi na zasady przyznawania (maksymalny limit 20 szt. zwierząt, do których rolnik może otrzymać płatności), wsparcie związane z produkcją do krów promuje gospodarstwa małe i średnie z niewielką produkcją i niższą obsadą zwierząt. Jednocześnie nie zakłada się zwiększenia liczby sztuk zwierząt kwalifikujących się do płatności (co odzwierciedla stabilny poziom wskaźnika produktu O.11. „Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z produkcją"), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☐ Tak ☑ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką" (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce"?) do celów np. wskaźników.

Nie dotyczy

W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_1 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów	Jednolita	PL;	R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_1 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_1 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów	Planowana kwota jednostkowa	94,94	95,79	96,64	97,49	97,49	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	104,43	105,37	106,30	107,24	107,24	
	O.11 (jednostka: Pogłowie)	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	159 237 165,60	160 662 819,60	162 088 473,60	163 514 127,60	163 514 127,60	809 016 714,00
OGÓŁEM	O.11 (jednostka: Pogłowie)	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	**Suma:** 8 386 200,00 **Maks.:** 1 677 240,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	159 238 185,00	160 661 655,00	162 085 124,00	163 508 594,00	163 508 594,00	809 002 152,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.10 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.10
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą truskawek przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji truskawek.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.

Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających truskawki.

Wypłacane jest do zatwierdzonej powierzchni uprawy truskawek (bez limitu).

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

1.Rolnik aktywny zawodowo uprawiający truskawki.

2.Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. Płatność przysługuje do powierzchni zajętej pod uprawę truskawek (płatność nie przysługuje do części powierzchni kwalifikujacego się hektara zajętej pod elementami krajobrazu wykorzystywanymi do osiągnięcia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych przeznaczanych na obszary i elementy nieprodukcyjne w ramach DKR 8, których wielkość wynosi 100 m2 i więcej lub szerokość przekracza 2 m).

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 52,5 mln EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 0,3% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 1,97% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy truskawek. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 271 EUR/ha (średnia z lat 2023-2026). Przy wyliczeniu wysokości wsparcia posłużono się zaproponowaną przez IERiGŻ metodą badawczą polegającą na wyznaczeniu efektywności ekonomicznej sektora (działalności). Ustalenie efektywności polega na obliczeniu skorygowanego wyniku finansowego na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących produkcję rośliny.

Z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie, a także mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia z wdrażania wsparcia, proponowana stawka płatności jest niższa od stawki wynikającej z rzeczywistych potrzeb sektora. Powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją w latach 2019-2021 zmniejsza się stopniowo. Zaproponowana stawka jest zbliżona do dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 263 EUR/ha).

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).

Jako stawkę maksymalną przyjęto stawkę planowaną powiększoną o ok. 28,7%. Jak wynika z analiz IERiGŻ, powierzchnia upraw truskawek w latach 2023-2027 może zmniejszyć się nawet do 25-30 tys. ha, w szczególności bez odpowiedniego wsparcia. Należy mieć również na uwadze wskaźnik inflacji,

który w Polsce przekracza 10%. Na potrzeby wyliczenia wskaźnika zwiększenia stawki planowanej przyjęto powierzchnię 30 tys. ha. W sytuacji ewentualnych znacznych zmian w liczbie hektarów deklarowanych do wsparcia zastosowanie będzie miał mechanizm samoregulacji wysokości wsparcia. Proponowana maksymalna stawka jest niższa od średniej straty finansowej z lat 2015-2020.

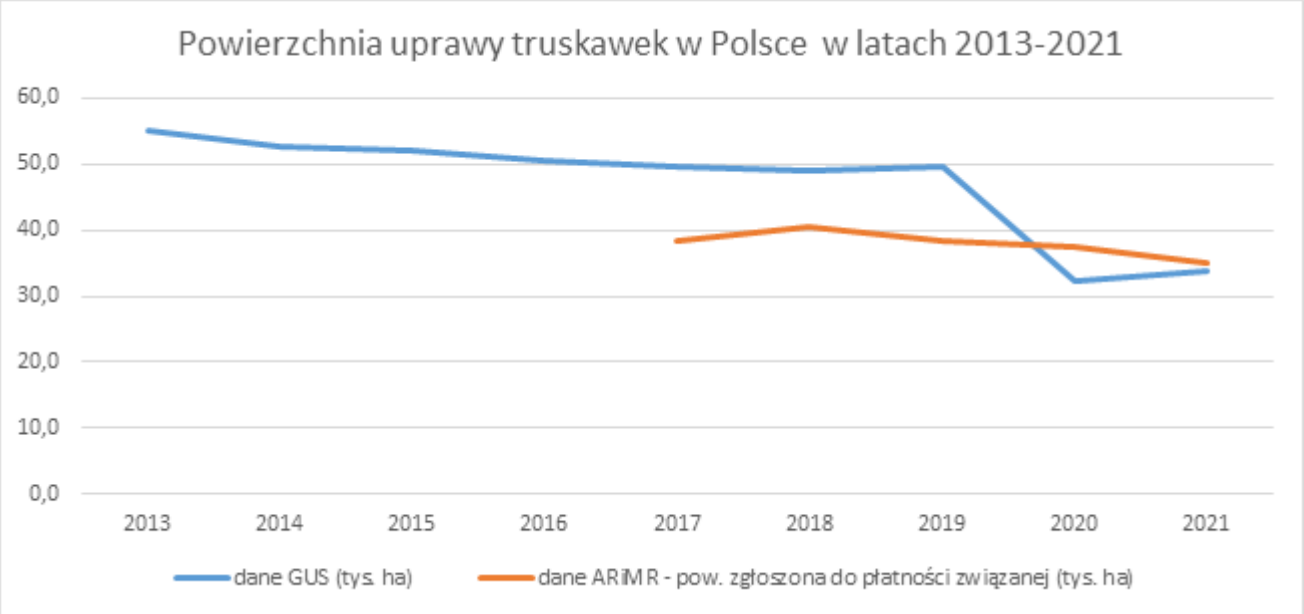
Jednocześnie Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

W latach 2014-2020 zarówno powierzchnia, jak i zbiory większości gatunków owoców i warzyw nie wzrastały, przy równocześnie występujących silnych wahaniach plonów i zbiorów powodowanych zmiennością warunków klimatycznych. Trudności dotykające poszczególnych gatunków co do zasady mają charakter krótkookresowy. Odmienna sytuacja występuje w przypadku truskawek.

Powierzchnia uprawy truskawek systematycznie ulega zmniejszeniu. O ile w 2012 roku uprawiano truskawki na powierzchni ponad 55 tys. ha w kraju, to w latach 2018-2019 obszar ten zmniejszył się do 49 tys. ha (dane GUS). Występowanie trendu spadkowego potwierdzają również dane ARiMR dotyczące powierzchni upraw zakwalifikowanych do płatności do truskawek udzielanych w ramach dopłat związanych z produkcją. Obserwowane zmiany uwarunkowane są pogarszającymi się wynikami ekonomicznymi uzyskiwanymi z tej działalności, silną konkurencją ze strony innych państw, jak też pogłębiającym się problemem braku sezonowych pracowników.

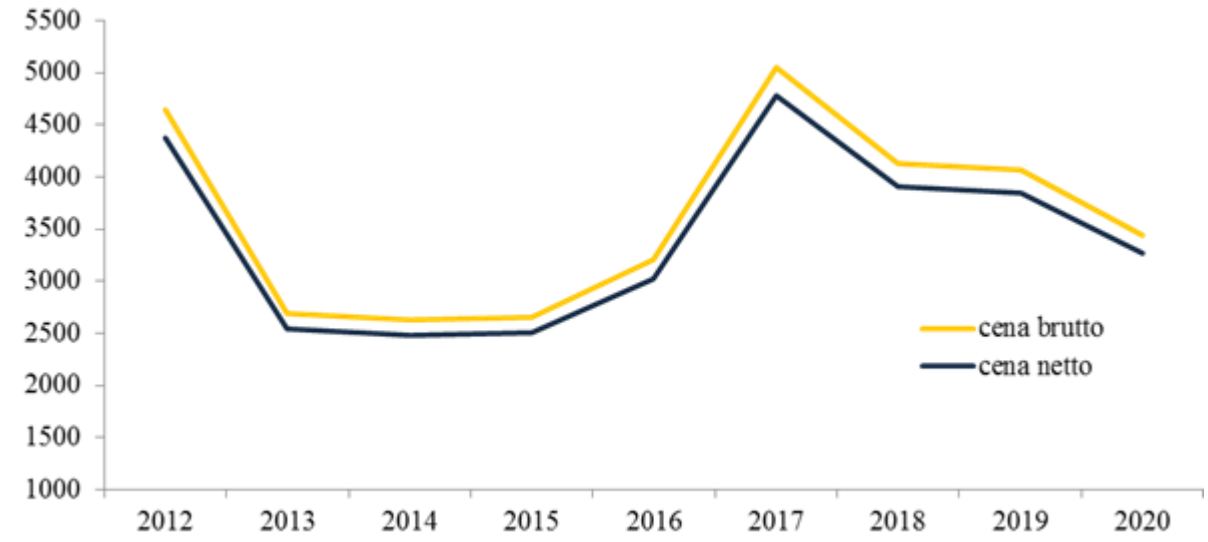

Źródło: opracowanie MRiRW na podstawie danych GUS i ARiMR.

Rosnąca konkurencyjność cenowa produkcji truskawek, zwłaszcza z krajów aspirujących o członkostwo w UE, umacnianie się pozycji na rynku mrożonek Chin, Maroka i Egiptu, wskazuje na konieczność wspierania tego kierunku produkcji poprzez wsparcie związane, celem utrzymania produkcji charakteryzującej się wysoką jakością, zwłaszcza do bezpośredniej konsumpcji.

Uprawa truskawek w Polsce charakteryzuje się dużą pracochłonnością oraz wzrastającymi kosztami pracy, natomiast mała odporność owoców i roślin na warunki zewnętrzne ogranicza możliwości zastosowania maszyn do zbiorów (zbiór ręczny).

Znaczne wahania cen skupu truskawek skutkują brakiem stabilizacji dochodowej gospodarstw zajmujących się tym kierunkiem produkcji, a związane z tym ryzyko może skłaniać do przestawiania się rolników na inne uprawy.

Ceny skupu truskawek (zł/tonę) w ujęciu rocznym w latach 2012-2020.

Źródło: opracowanie własne IERiGŻ na podstawie danych GUS.

Dane FADN za lata 2015-2020 wskazują, że dochód gospodarstw uprawiających truskawki, pomniejszony o szacowany koszt pracy własnej, był ujemny we wszystkich latach. Po odjęciu dopłat wartość ta spada średnio o 80%.

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych uprawiających truskawki w latach 2015-2020 pozostających w polu obserwacji FADN.

Wyszczególnienie	Lata					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	39 478	36 668	36 801	40 903	39 856	42 831
Wielkość ekonomiczna (euro)	16 433,6	18 890,6	16 685,0	16 140,0	14 999,2	18 978,6
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej (zł)	-21 624,0	-22 162,4	-21 029,0	-30 168,0	-28 853,1	-28 425,3
Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat oraz pomniejszony o oszacowane koszt pracy wł. (zł)	-40 914,2	-42 817,9	-40 501,6	-50 840,3	-48 856,6	-46 601,2

Źródło: dane polskiego FADN.

Przewiduje się, że w latach 2023-2027 uwarunkowania rynkowe produkcji truskawek mogą ulec dalszemu pogorszeniu. Z powodu pandemii COVID-19 i konfliktu zbrojnego w Ukrainie doszło do głębokich zmian struktury upraw. Pogłębił się problem braku siły roboczej, a koszty zatrudnienia pracowników w ostatnich latach znacznie wzrosły. Czynnikiem ograniczającym rozwój branży będą też wysokie koszty środków

produkcji oraz rozwiązania przyjęte w ramach strategii „*Europejskiego Zielonego Ładu*". W konsekwencji należy oczekiwać ekstensyfikacji produkcji oraz dalszego ograniczania areału upraw tego gatunku. Istotnym czynnikiem wpływającym na spadek powierzchni upraw truskawek będą również wysokie ceny skupu zbóż. Ceny te będą sprzyjały zmianie struktury upraw na niekorzyść truskawek. Przykładowo średnia cena pszenicy konsumpcyjnej wzrosła o 37%, tj. z 1260 zł/tonę (w połowie lutego 2022 r.) do 1732 zł/tonę w trzecim tygodniu maja 2022 r.

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności

☐ w celu poprawy jakości

☐ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Potrzeby zdiagnozowane dla tego sektora są istotne również z punktu widzenia pozostałych kierunków produkcji i zrównoważonego wykorzystania zasobów rolnictwa w skali kraju. Z tego względu, w PS WPR zaproponowano szereg interwencji odpowiadających na te potrzeby. Oznacza to, że właściciele gospodarstw rolnych prowadzących produkcję w tym sektorze mogą otrzymać wsparcie, które nie tylko w sposób bezpośredni, ale również w sposób pośredni, będzie miało wpływ na utrzymanie i rozwój produkcji. Wsparcie związane z produkcją jest komplementarne z innymi instrumentami, a jego stosowanie przyczyni się do poprawy kondycji finansowej gospodarstw objętych wsparciem. Połączonym efektem wszystkich stosowanych instrumentów będzie zwiększenie koncentracji produkcji, co umożliwi rolnikom uzyskanie większych korzyści oraz wzmocnienie ich rentowności i pozycji rynkowej w dłuższej perspektywie.

W I filarze WPR sektor owoców i warzyw (w tym truskawek) otrzymuje wsparcie sektorowe - szerokie spektrum działań o charakterze modernizacyjnym i rynkowym, przewidzianych do realizacji przez organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów, obejmujące poprawę infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, następnie poprawę wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw, wsparcie na działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw, wsparcie w przypadku wycofania z rynku owoców i warzyw, wsparcie działań na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu oraz na badania i rozwój.

Wśród interwencji wspierających sektor truskawek w filarze I należy wyróżnić przede wszystkim: podstawowe wsparcie dochodów, wsparcie dla młodych rolników oraz uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów. Wsparcie sektora truskawek objęte jest płatnościami związanymi z produkcją. Pośrednio sektor wspierany będzie także poprzez ekoschemat dotyczący produkcji integrowanej oraz biologicznej ochrony upraw.

Komplementarnie, sektor truskawek może otrzymywać wsparcie w ramach dobrowolnych instrumentów II filara takich jak: Rolnictwo ekologiczne, interwencje inwestycyjne (dotacje i instrumenty finansowe) poprawiające konkurencyjność, czy też na rzecz ograniczenia presji z produkcji na środowisko i klimat. Ważnym elementem, biorąc pod uwagę rozdrobnioną strukturę gospodarstw, będzie wsparcie na rzecz rozwoju małych gospodarstw. Należy także wspomnieć o wsparciu na rzecz młodych rolników oraz wsparciu przetwórstwa – interwencje te także pośrednio będą oddziaływać na ten sektor. Wsparcie możliwe jest także w związku z udziałem rolników w interwencjach na rzecz podnoszenia jakości produkcji oraz w związku z udziałem w działaniach na rzecz transferu wiedzy, doradztwa i innowacji. Możliwe jest także finansowanie działań na rzecz zarządzania ryzykiem. Sektor może także korzystać ze wsparcia krajowego, oferowanego np. w formie kredytów.

Szczegóły dotyczące komplementarności wsparcia dla danego sektora opisane zostały w rozdziale 3.5.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Owoce i warzywa

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

Truskawki są ważnym surowcem przemysłu spożywczego, głównie ze względu na ich walory smakowe i dietetyczne. Gospodarcze znaczenie sektora jako dostawcy surowca dla przemysłu przetwórczego wynika przede wszystkim z zastosowania truskawek do produkcji dżemów, soków i mrożonek. Sektor truskawek należy do sektorów relatywnie pracochłonnych, które mają szczególne znaczenie ze względu na generowanie miejsc pracy, zwłaszcza w rejonach o rozdrobnionej strukturze agrarnej, spełnia zatem również funkcję społeczną. Produkcja truskawek ma duży wpływ na poziom dochodów gospodarstw i gospodarkę regionalną, zwłaszcza gospodarkę rejonów wyspecjalizowanych w ich uprawie.

Środowiskowe znaczenie sektora wynika z roli truskawek w dywersyfikacji upraw.

W Polsce uprawa truskawki wpisuje się w długoletnią tradycję, co wynika m.in. z korzystnych warunków glebowo-klimatycznych dla jej uprawy. Truskawka jest objęta systemem integrowanej, jak i ekologicznej produkcji, co wskazuje na możliwość jej uprawy z troską o stan środowiska przyrodniczego, zapewniając odpowiednią jakość owoców.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Zgodnie z opinią Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) sektory upraw polowych proponowane do wsparcia w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 nie są sektorami, w których obserwuje się intensywny rozwój nawodnień, przez co nie wywierają one znaczącego oddziaływania na zasoby wód podziemnych.

Dyrektywa Wodna wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m3 na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m3 wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystający z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo, kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie.

Według procedowanych projektów drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy na 174 wyznaczone w Polsce jednolite części wód podziemnych (jcwpd), z których pobierane były próbki do badań, tylko w 4 jcwpd odnotowano przekroczenie wskaźnika dla azotanów. Należy zauważyć, że wskaźnik ten odnosi się zarówno do zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, jak i z gospodarki komunalnej. W 2018 roku pobór wód podziemnych do celów rolniczych stanowił zaledwie 1,11% całkowitego poboru wód w Polsce. Do 2018 r. wydano 20 680 pozwoleń wodnoprawnych, w tym 14 661 pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych i powierzchniowych. W latach 2018-2019 łącznie wydano 35 594 pozwolenia wodnoprawne, z czego tylko 5 548 nowych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

Płatności związane do upraw zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszto- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności. Jednocześnie w przypadku tych upraw, systemy nawadniające nie są powszechnie stosowane, co oznacza, że sektory objęte wsparciem nie powodują dużego zużycia wody.

Uprawa truskawek prowadzona jest przede wszystkim w mniejszych gospodarstwach rodzinnych gospodarujących na plantacjach o powierzchni od 1 do 10 ha. Areał średniej plantacji truskawek przypadający na jedno gospodarstwo w 2016 r. wynosił około 1,1 ha.

Nie zakłada się zwiększenia powierzchni upraw w wyniku stosowania wsparcia związanego z produkcją (odzwierciedla to stabilny poziom wskaźnika produktu O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

W świetle powyższych informacji należy stwierdzić, że płatność związana do truskawek nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Należy również podkreślić, że w ramach inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu oraz w ramach interwencji sektorowych, m.in w sektorze owoców i warzyw, wspierane będą projekty związane z pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej oraz instalacjami do powtórnego obiegu wody. Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych w produkcji rolnej.

Komplementarnie, w ramach Krajowego Planu Odbudowy, realizowany będzie projekt pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich", którego celem jest wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów.

Dodatkowo, w celu zwiększenia zasobów wodnych, a tym samym adaptacji rolnictwa do zmian klimatu, tworzone są Lokalne Partnerstwa ds. Wody, których zadaniem jest inicjowanie, a następnie współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami działającymi na danym terenie, w tym mieszkańcami, rolnikami, instytucjami i urzędami w planowaniu przedsięwzięć, w tym inwestycji służących poprawie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☐ Tak ☑ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką" (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce"?) do celów np. wskaźników.

Nie dotyczy

W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_10 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek	Jednolita		R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_10 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_10 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek	Planowana kwota jednostkowa	267,36	269,75	272,14	274,53	274,53	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	344,16	347,24	350,32	353,39	353,39	
	O.10 (jednostka: Hektary)	38 618,00	38 618,00	38 618,00	38 618,00	38 618,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	10 324 908,48	10 417 205,50	10 509 502,52	10 601 799,54	10 601 799,54	52 455 215,58
OGÓŁEM	O.10 (jednostka: Hektary)	38 618,00	38 618,00	38 618,00	38 618,00	38 618,00	**Suma:** 193 090,00 **Maks.:** 38 618,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	10 324 900,00	10 417 196,00	10 509 493,00	10 601 790,00	10 601 790,00	52 455 169,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.11. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.11.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą ziemniaków skrobiowych przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji ziemniaków skrobiowych.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.

Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających ziemniaki skrobiowe.

Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy ziemniaków skrobiowych nie większej, niż powierzchnia uprawy ziemniaków skrobiowych określona w umowie.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

1.Rolnik aktywny zawodowo uprawiający ziemniaki skrobiowe.

2.Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. Płatność przysługuje do powierzchni zajętej pod uprawę ziemniaków skrobiowych (płatność nie przysługuje do części powierzchni kwalifikujacego się hektara zajętej pod elementami krajobrazu wykorzystywanymi do osiągnięcia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych przeznaczanych na obszary i elementy nieprodukcyjne w ramach DKR 8, których wielkość wynosi 100 m2 i więcej lub szerokość przekracza 2 m).

3.Zawarcie umowy na uprawę ziemniaków skrobiowych, w której rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia podmiotowi, którego przedmiot działalności obejmuje wytwarzanie skrobi lub wyrobów skrobiowych, określonej ilości ziemniaków skrobiowych z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te ziemniaki odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i wyprodukować z nich skrobię lub wyroby skrobiowe.

4.Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy ziemniaków skrobiowych nie większej, niż powierzchnia uprawy ziemniaków skrobiowych określona w umowie.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

W przypadku Polski wzrost cen żywności i poszukiwanie oszczędności ze strony przetwórców (przemysłu rolno-spożywczego) powoduje rezygnację ze skrobi ziemniaczanej i ograniczenie popytu na nią. Plantatorzy ziemniaków skrobiowych doświadczają więc w szczególności konkurencji ze strony skrobi wytwarzanej z pszenicy i kukurydzy. W latach 2010-2019 udział skrobi ziemniaczanej w łącznej ilości wytwarzanej skrobi spożywczej systematycznie malał z 22,3% w 2010 r. do niespełna 8% w 2019 r. Płatności związane z produkcją służyć będą zatem łagodzeniu trudnej sytuacji w sektorze oraz poprawie pozycji plantatorów względem krajowego przetwórstwa, a nie stworzeniu/zwiększeniu przewagi konkurencyjnej na rynku wewnętrznym UE.

Warto także podkreślić, że pomimo stosowania w ostatnich latach płatności związanych z produkcją w sektorze skrobi ziemniaczanej, udział Polski w powierzchni uprawy ziemniaków skrobiowych w UE pozostawał na stałym poziomie 15-16%, z wyjątkiem 2022 r, gdy spadł do zaledwie ok. 11%. Oznacza to,

że wsparcie to nie zakłóca rynku wewnętrznego, w tym konkurencyjności na tym rynku. Pośrednio potwierdza to również fakt, że wśród państw o zwiększonej dynamice produkcji w 2019 roku względem 2013 roku znajdują się zarówno kraje stosujące płatności związane w sektorze skrobi ziemniaczanej, jak i te, które nie wdrożyły tego instrumentu.

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 46,1 mln EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 0,26% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 1,74% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy ziemniaków skrobiowych. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 384 EUR/ha (średnia z lat 2024-2026). Przy wyliczeniu wysokości stawki posłużono się zaproponowaną przez IERiGŻ metodą uproszczonej kalkulacji różnicowej, która sprowadza się do ustalenia różnicy w wynikach finansowych pomiędzy alternatywnymi kierunkami produkcji. Dodatkowo pod uwagę wzięto drastyczny spadek produkcji w 2022 r. Jako uprawy alternatywne przyjęto żyto ozime oraz ziemniaki jadalne (żyto - z uwagi na wymagania glebowo-klimatyczne oraz ziemniaki jadalne - z uwagi na opcjonalną możliwość przeznaczenia plonu).

Z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie, a także mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia z wdrażania wsparcia, proponowana stawka płatności jest niższa od stawki, która równoważyłaby utracone korzyści z alternatywnych kierunków produkcji. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją w ostatnich latach znacząco się zmniejszyła, zaproponowana stawka jest wyższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 273 EUR/ha).

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).

Jako stawkę maksymalną przyjęto stawkę planowaną powiększoną o ok. 32%. Przy określeniu poziomu wskaźnika zwiększenia stawki planowanej pod uwagę wzięto możliwy dalszy spadek produkcji. Należy mieć również na uwadze, że wskaźnik inflacji w Polsce utrzymuje się na wysokim poziomie. Jak wynika z dostępnych danych, przy braku odpowiedniego wsparcia, istnieje ryzyko, że powierzchnia uprawy ziemniaków skrobiowych może w dalszym ciągu ulegać zmniejszeniu. Dochodowość uprawy będzie uzależniona przede wszystkim od cen środków produkcji oraz unijnych programów wsparcia, jak również od cen skupu, które w poprzednich latach charakteryzowały się bardzo niewielkimi wahaniami, mimo dużych zmian kosztów uprawy. W sytuacji ewentualnych znacznych zmian w liczbie hektarów deklarowanych do wsparcia zastosowanie będzie miał mechanizm samoregulacji wysokości wsparcia. Jednocześnie Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

Powierzchnia uprawy ziemniaka w kraju w latach 2005-2020 według danych GUS uległa znaczącemu zmniejszeniu. O ile w 2005 roku w kraju uprawiano ziemniaka na powierzchni 588 tys. ha, to w 2020 roku obsadzono już tylko 308 tys. ha. Wpływa to negatywnie na stabilność rynku ziemniaków skrobiowych. W szczególności w okresach znacznie niższych zbiorów ziemniaki skrobiowe nie są kierowane do przemysłu, co wpływa na destabilizację rynku. W efekcie Polska jest importerem netto produktów skrobiowych.

Zgromadzone w FADN dane dotyczące gospodarstw uprawiających ziemniaki skrobiowe wskazują, że w żadnym roku z sześcioletniego okresu 2015-2020 gospodarstwa te nie osiągały, bez dopłat, dochodów, które pozwoliłyby pokryć szacowane koszty pracy własnej rolników (ujemny dochód).

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych uprawiających ziemniaki skrobiowe w latach 2015-2020 pozostających w polu obserwacji FADN.

Wyszczególnienie	Lata					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba gospodarstw w polu	3 981	4 110	4 424	4 837	4 653	4 728

obserwacji FADN						
Wielkość ekonomiczna (euro)	50 987,7	47 698,8	47 365,0	43 660,5	49 927,6	71 435,1
Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat oraz pomniejszony o oszacowane koszt pracy wł. (zł)	**-39 472,9**	**-31 984,0**	**-23 035,4**	**-44 594,7**	**-35 012,9**	**-15 907,6**

Źródło: dane polskiego FADN.

W 2022 r. z powodu spadku opłacalności produkcji, zwłaszcza w odniesieniu do alternatywnych upraw jak zboża czy rzepak, doszło do dramatycznego zmniejszenia powierzchni uprawy ziemniaków skrobiowych. Zmniejszenie to wyniosło ok. 28% - spadek z ok. 33 tys. ha w 2021 r. do ok. 24 tys. ha.

Według Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowego Instytutu Badawczego (IERiGŻ) wzrost cen żywności i poszukiwanie oszczędności ze strony przetwórców (przemysłu rolno-spożywczego) powodują rezygnację ze skrobi ziemniaczanej i ograniczenie popytu na nią, ze względu na silną konkurencję ze strony skrobi wytwarzanej z pszenicy i kukurydzy.

W 2023 r., zgodnie z danymi Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, powierzchnia zgłoszona do wsparcia nadal utrzymuje się na wyjątkowo niskim poziomie - wynosi ok. 23,3 tys. ha. Przewiduje się, że w latach 2024-2027 uwarunkowania rynkowe w uprawie ziemniaków skrobiowych będą wykazywały rosnące ryzyko produkcyjne, związane z silnymi czynnikami inflacyjnymi, będącymi konsekwencją pandemii COVID-19 oraz wojny w Ukrainie. Występowanie coraz częściej ekstremalnych zjawisk pogodowych jak susze i powodzie, będących skutkiem globalnego ocieplenia, będzie się przekładać na rosnącą niestabilność uwarunkowań produkcyjnych, powodujących dużą zmienność plonowania i wielkości zbiorów, a w konsekwencji i duże wahania poziomu dochodów plantatorów ziemniaków skrobiowych.

Istotnym czynnikiem determinującym rozwój branży będą szczegółowe regulacje w ramach strategii „Od pola do stołu", w tym także ograniczenia ilości pestycydów i zmniejszenie zużycia nawożenia mineralnego w rolnictwie. Uwzględniając rosnące koszty uprawy oraz wdrożenie zrównoważonych technologii (m.in. wycofywanie z użycia szeregu istotnych dla uprawy środków ochrony roślin), należy oczekiwać ekstensyfikacji produkcji. Wysokie ceny zbóż i roślin oleistych mogą skutkować skłonnością plantatorów do ograniczania czy wręcz rezygnacji z uprawy ziemniaków skrobiowych. Przykładowo średnia cena pszenicy konsumpcyjnej wzrosła o 37%, tj. z 1260 zł/tonę (w połowie lutego 2022 r.) do 1732 zł/tonę w trzecim tygodniu maja 2022 r. Dochodowość uprawy będzie uzależniona przede wszystkim od cen środków produkcji oraz unijnych programów wsparcia, jak również od cen skupu, które w ostatnich latach charakteryzowały się bardzo niewielkimi wahaniami, mimo dużych zmian kosztów uprawy.

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności
☐ w celu poprawy jakości
☐ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Potrzeby zdiagnozowane dla tego sektora są istotne również z punktu widzenia pozostałych kierunków produkcji i zrównoważonego wykorzystania zasobów rolnictwa w skali kraju. Z tego względu, w PS

WPR zaproponowano szereg interwencji odpowiadających na te potrzeby. Oznacza to, że właściciele gospodarstw rolnych prowadzących produkcję w tym sektorze mogą otrzymać wsparcie, które nie tylko w sposób bezpośredni, ale również w sposób pośredni, będzie miało wpływ na utrzymanie i rozwój produkcji. Wsparcie związane z produkcją jest komplementarne z innymi instrumentami, a jego stosowanie przyczyni się do poprawy kondycji finansowej gospodarstw objętych wsparciem. Połączonym efektem wszystkich stosowanych instrumentów będzie zwiększenie koncentracji produkcji, co umożliwi rolnikom uzyskanie większych korzyści oraz wzmocnienie ich rentowności i pozycji rynkowej w dłuższej perspektywie.

Wśród interwencji wspierających sektor ziemniaka skrobiowego w filarze I należy wyróżnić przede wszystkim: podstawowe wsparcie dochodów, wsparcie dla młodych rolników oraz uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów. Pośrednio sektor wspierany będzie także poprzez ekoschemat dotyczący produkcji integrowanej oraz biologicznej ochrony upraw.

Komplementarnie, sektor może otrzymywać wsparcie w ramach dobrowolnych instrumentów II filara takich jak: Rolnictwo ekologiczne, interwencje inwestycyjne (dotacje i instrumenty finansowe) poprawiające konkurencyjność, czy też na rzecz ograniczenia presji z produkcji na środowisko i klimat. Ważnym elementem, biorąc pod uwagę rozdrobnioną strukturę gospodarstw, będzie wsparcie na rzecz rozwoju małych gospodarstw. Producenci ziemniaka skrobiowego mogą także korzystać ze wsparcia poprzez grupy, organizacje i zrzeszenia organizacji producentów. Należy także wspomnieć o wsparciu na rzecz młodych rolników oraz wsparciu przetwórstwa – interwencje te także pośrednio będą oddziaływać na ten sektor. Wsparcie możliwe jest także w związku z udziałem rolników w interwencjach na rzecz transferu wiedzy, doradztwa i innowacji. Możliwe jest także finansowanie działań na rzecz zarządzania ryzykiem. Sektor może także korzystać ze wsparcia krajowego, oferowanego np. w formie kredytów.

Szczegóły dotyczące komplementarności wsparcia dla danego sektora opisane zostały w rozdziale 3.5.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Ziemniaki

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

Gospodarcze znaczenie sektora wynika z zastosowań skrobi ziemniaczanej i jej modyfikatów w produkcji żywności, leków i kosmetyków oraz w przemyśle, zwłaszcza papierniczym. Społeczne znaczenie sektora związane jest z jego zdolnością do tworzenia miejsc pracy, zwłaszcza w rolnictwie i przemyśle przetwórczym.

Natomiast znaczenie środowiskowe wynika z roli ziemniaków skrobiowych (roślina okopowa) w dywersyfikacji upraw i poprawie jakości gleb. Zahamowanie spadku udziału ziemniaków w strukturze zasiewów i produkcji roślinnej ma istotne znaczenie z punktu widzenia zachowania bioróżnorodności i kształtowania krajobrazu obszarów wiejskich. Lepsze zmianowanie i większa dywersyfikacja upraw to cele środowiskowe, które są spójne z promowaniem praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Zgodnie z opinią Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) sektory upraw polowych proponowane do wsparcia w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 nie są sektorami, w których obserwuje się intensywny rozwój nawodnień, przez co nie wywierają one znaczącego oddziaływania na zasoby wód podziemnych.

Dyrektywa Wodna wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m3 na dobę lub pobór wód podziemnych

lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m3 wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystający z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo, kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie.

Według procedowanych projektów drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy na 174 wyznaczone w Polsce jednolite części wód podziemnych (jcwpd), z których pobierane były próbki do badań, tylko w 4 jcwpd odnotowano przekroczenie wskaźnika dla azotanów. Należy zauważyć, że wskaźnik ten odnosi się zarówno do zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, jak i z gospodarki komunalnej. W 2018 roku pobór wód podziemnych do celów rolniczych stanowił zaledwie 1,11% całkowitego poboru wód w Polsce. Do 2018 r. wydano 20 680 pozwoleń wodnoprawnych, w tym 14 661 pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych i powierzchniowych. W latach 2018-2019 łącznie wydano 35 594 pozwolenia wodnoprawne, z czego tylko 5 548 nowych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

Płatności związane do upraw zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszto- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności. Jednocześnie w przypadku tych upraw, systemy nawadniające nie są powszechnie stosowane, co oznacza, że sektory objęte wsparciem nie powodują dużego zużycia wody.

Nie zakłada się zwiększenia powierzchni upraw w wyniku stosowania wsparcia związanego z produkcją (odzwierciedla to stabilny poziom wskaźnika produktu O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

W świetle powyższych informacji należy stwierdzić, że płatność związana do ziemniaków skrobiowych nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Należy również podkreślić, że w ramach inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu oraz w ramach interwencji sektorowych wspierane będą projekty związane z pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej oraz instalacjami do powtórnego obiegu wody. Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych w produkcji rolnej.

Komplementarnie, w ramach Krajowego Planu Odbudowy, realizowany będzie projekt pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich", którego celem jest wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów.

Dodatkowo, w celu zwiększenia zasobów wodnych, a tym samym adaptacji rolnictwa do zmian klimatu, tworzone są Lokalne Partnerstwa ds. Wody, których zadaniem jest inicjowanie, a następnie współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami działającymi na danym terenie, w tym mieszkańcami, rolnikami, instytucjami i urzędami w planowaniu przedsięwzięć, w tym inwestycji służących poprawie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☐ Tak ☑ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką” (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce”?) do celów np. wskaźników.
Nie dotyczy
W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO
Kategoria bursztynowa
Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_11 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych	Jednolita		R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_11 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_11 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych	Planowana kwota jednostkowa	245,41	380,57	383,94	387,32	387,32	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	324,32	502,93	507,40	511,84	511,84	
	O.10 (jednostka: Hektary)	37 003,00	24 075,00	24 075,00	24 075,00	24 075,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	9 080 906,23	9 162 222,75	9 243 355,50	9 324 729,00	9 324 729,00	46 135 942,48
OGÓŁEM	O.10 (jednostka: Hektary)	37 003,00	24 075,00	24 075,00	24 075,00	24 075,00	**Suma:** 133 303,00 **Maks.:** 37 003,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	9 081 094,95	9 162 273,40	9 243 450,85	9 324 629,30	9 324 629,30	46 136 077,80
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.12 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.12
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą roślin pastewnych przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji roślin pastewnych.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.

Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających rośliny pastewne.

Płatnością może być objęte nie więcej niż 75 ha upraw roślin pastewnych w gospodarstwie. Ustalony próg 75 ha, przy założeniu 25% udziału tej grupy upraw, daje pułap powierzchni gospodarstwa wynoszący 300 ha, która w Polsce jest traktowana jako progowa wielkość gospodarstwa o charakterze rodzinnym.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

1.Rolnik aktywny zawodowo uprawiający rośliny pastewne.

2.Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. Płatność przysługuje do powierzchni zajętej pod uprawę roślin pastewnych (płatność nie przysługuje do części powierzchni kwalifikujacego się hektara zajętej pod elementami krajobrazu wykorzystywanymi do osiągnięcia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych przeznaczanych na obszary i elementy nieprodukcyjne w ramach DKR 8, których wielkość wynosi 100 m2 i więcej lub szerokość przekracza 2 m).

3.Uprawa następujących roślin: esparceta siewna; koniczyna czerwona; koniczyna biała; koniczyna białoróżowa; koniczyna perska; koniczyna krwistoczerwona; komonica zwyczajna; lędźwian; lucerna siewna; lucerna mieszańcowa; lucerna chmielowa; nostrzyk biały; seradela uprawna; wyka kosmata; wyka siewna. Wsparcie będzie skierowane do wszystkich najczęściej uprawianych paszowych roślin wysokobiałkowych w Polsce. Podejmując decyzję o liście gatunków objętych wsparciem kierowano się właściwościami tych roślin, które stanowią ich cechy wspólne tj. przede wszystkim duża zawartość białka, ale także wiązanie azotu atmosferycznego i wysoki korzystny wpływ na glebę wynikający z dodatniego bilansu substancji organicznej, pozytywnego wpływu na strukturę i właściwości fizykochemiczne gleb, co czynni z nich bardzo cenny element zmianowania. Poszczególne gatunki różnią się w pewnym stopniu pod względem wymagań glebowych i są wśród nich gatunki uprawiane w cyklu wieloletnim (np. lucerna, koniczyna biała) jak i jednoroczne (np. seradela, koniczyna perska). Dzięki temu zapewniona jest możliwość optymalnego doboru gatunków uprawnych do możliwości i warunków agrotechnicznych oraz potrzeb paszowych gospodarstw.

4.Płatność przysługuje również w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek oraz w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek z roślinami strączkowymi na ziarno.

5.Uprawa zgłoszona do wsparcia nie może zostać przeznaczona na zielony nawóz.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 88,6 mln EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 0,50% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 3,33% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy roślin pastewnych. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 103 EUR/ha (średnia z lat 2023-2026). Przy wyliczeniu wysokości wsparcia posłużono się zaproponowaną przez IERiGŻ metodą badawczą polegającą na wyznaczeniu efektywności ekonomicznej sektora (działalności). Ustalenie efektywności polega na obliczeniu skorygowanego wyniku finansowego na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących produkcję rośliny.

Z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie, a także mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia z wdrażania wsparcia, proponowana stawka płatności jest niższa od stawki wynikającej z rzeczywistych potrzeb sektora. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją wykazywała niewielkie wahania, zaproponowana stawka jest zbliżona do dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2017-2021 wynosi ok. 100 EUR/ha).

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).

Jako stawkę maksymalną przyjęto stawkę planowaną powiększoną o 10%. Przy określeniu poziomu wskaźnika zwiększenia stawki planowanej pod uwagę wzięto możliwe niewielkie wahania produkcji. Proponowana maksymalna stawka jest niższa od średniej straty finansowej z lat 2015-2020. Należy mieć również na uwadze wskaźnik inflacji, który w Polsce przekracza 10%.

Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

Czynnikiem ograniczającym atrakcyjność upraw tych roślin jest bardzo wysoki współczynnik zmienności plonowania i wartości produkcji z jednostki powierzchni.

Sektor roślin pastewnych (na 1 ha UR)

	Lata					
Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	74 194,72	77 393,79	72 294,82	72 811,13	68 006,13	63 160,34
Wielkość ekonomiczna w euro na 1 ha PUR	1 171,44	1 173,28	1 165,57	1 169,04	1 179,93	1 746,40
Nakłady pracy ogółem w AWU na 1 ha PUR	0,09	0,09	0,08	0,08	0,08	0,07
Nakłady pracy własnej w FWU na 1 ha PUR	0,08	0,08	0,08	0,08	0,07	0,07
Powierzchnia uż. rolnych w ha na 1 ha PUR	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Koszty ogółem w zł na 1 ha PUR	4 555,93	4 706,08	4 806,69	5 052,93	5 248,78	5 976,82
Zużycie wewnętrzne w zł na 1 ha PUR	3 287,67	3 386,14	3 486,44	3 681,48	3 873,94	4 473,83
Koszty bezpośrednie razem w zł na 1 ha PUR	2 184,24	2 262,38	2 330,70	2 422,37	2 605,42	3 149,72
Koszty bezpośrednie w prod. roś. w zł na 1 ha PUR	890,78	905,52	858,91	879,97	941,00	1 009,34
Sprzedaż ogółem w zł na 1 ha PUR	3 822,83	3 824,29	4 370,20	4 456,74	4 691,14	6 280,51
Sprzedaż roślin pastewnych w zł na 1 ha uprawy roślin pastewnych	468,74	391,31	286,19	246,03	274,85	357,12
Dotacje operacyjne w zł na 1 ha PUR	1 441,80	1 525,01	1 563,47	1 683,08	1 654,40	1 688,43
Dochód z rodz. gosp. rolnego w zł na 1 ha PUR	1 763,95	1 946,22	2 510,14	2 386,79	2 653,79	3 065,56
Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat w zł na 1 ha PUR	265,84	366,86	893,41	652,25	898,33	1 270,44
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o szac. koszt pracy wł. w zł na 1 ha PUR	- 949,96	- 833,14	- 189,93	- 537,26	- 281,47	319,83
Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat oraz pomniejszony o szac. koszt pracy wł. w zł na 1 ha PUR	-2 448,07	-2 412,50	-1 806,66	-2 271,80	-2 036,93	-1 475,29

Współczynnik zmienności plonu (ilość sprzedaży pastewnych na ha)	1 179,72	1 255,34	1 142,79	993,72	1 135,42	1 023,17

Źródło: Zasoby Polskiego FADN - opracowanie IERiGŻ.

Przewiduje się, że w latach 2023-2027 uwarunkowania rynkowe w uprawie roślin pastewnych będą miały mniejsze znaczenie, gdyż są one zużywane bezpośrednio w gospodarstwach rolnych i z reguły nie są przedmiotem obrotów rynkowych. O skali uprawy będzie decydować zapotrzebowanie na wysokiej jakości pasze objętościowe stosowane głównie w chowie bydła mlecznego i opasowego. Jednym z istotnych czynników decydujących o rozwoju tych upraw będą regulacje w ramach strategii „Od pola do stołu".

W związku z obecną sytuacją w Ukrainie kluczowe znaczenie ma zagwarantowanie dużej podaży i wysokiej jakości pasz objętościowych w żywieniu przeżuwaczy, co jest również istotnym elementem bezpieczeństwa żywnościowego.

Podobnie jak w przypadku roślin strączkowych również pomiędzy grupą roślin motylkowatych (pastewnych) zachodzą zależności konkurencyjne z opłacalnością upraw głównie kukurydzy na zielonkę i kiszonkę oraz uprawa traw na pasze dla zwierząt. Niewątpliwie czynnikiem ograniczającym atrakcyjność upraw tych roślin jest bardzo wysoki współczynnik zmienności plonowania i wartości produkcji z jednostki powierzchni.

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności
☐ w celu poprawy jakości
☑ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Potrzeby zdiagnozowane dla tego sektora są istotne również z punktu widzenia pozostałych kierunków produkcji i zrównoważonego wykorzystania zasobów rolnictwa w skali kraju. Z tego względu, w PS WPR zaproponowano szereg interwencji odpowiadających na te potrzeby. Oznacza to, że właściciele gospodarstw rolnych prowadzących produkcję w tym sektorze mogą otrzymać wsparcie, które nie tylko w sposób bezpośredni, ale również w sposób pośredni, będzie miało wpływ na utrzymanie i rozwój produkcji. Wsparcie związane z produkcją jest komplementarne z innymi instrumentami, a jego stosowanie przyczyni się do poprawy kondycji finansowej gospodarstw objętych wsparciem. Połączonym efektem wszystkich stosowanych instrumentów będzie zwiększenie koncentracji produkcji, co umożliwi rolnikom uzyskanie większych korzyści oraz wzmocnienie ich rentowności i pozycji rynkowej w dłuższej perspektywie.

Wśród interwencji wspierających sektor roślin pastewnych w filarze I należy wyróżnić przede wszystkim: podstawowe wsparcie dochodów, wsparcie dla młodych rolników, uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów oraz Uzupełniającą Płatność Podstawową w ramach Przejściowego Wsparcia Krajowego.

Komplementarnie, sektor roślin pastewnych może otrzymywać wsparcie w ramach dobrowolnych instrumentów II filara takich jak: Rolnictwo ekologiczne, interwencje inwestycyjne (dotacje i instrumenty finansowe) poprawiające konkurencyjność. Możliwe jest także finansowanie działań na rzecz zarządzania ryzykiem. Ważnym elementem, biorąc pod uwagę rozdrobnioną strukturę gospodarstw, będzie wsparcie na rzecz rozwoju małych gospodarstw. Producenci roślin pastewnych mogą także korzystać ze wsparcia poprzez grupy, organizacje i zrzeszenia organizacji producentów.

Wsparcie możliwe jest także w związku z udziałem rolników działaniach na rzecz transferu wiedzy, doradztwa i innowacji.

Sektor może także korzystać ze wsparcia krajowego, oferowanego np. w formie kredytów.

Szczegóły dotyczące komplementarności wsparcia dla danego sektora opisane zostały w rozdziale 3.5.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Rośliny wysokobiałkowe

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

Uruchomienie instrumentu mającego na celu utrzymanie produkcji paszowych roślin wysokobiałkowych pozytywnie wpłynie na bilans białka oraz przyczyni się do poprawy stanu środowiska glebowego. Paszowe rośliny wysokobiałkowe zajmują zróżnicowaną powierzchnię w poszczególnych rejonach Polski. W Polsce wciąż dominują gospodarstwa rolne nastawione na tradycyjne sposoby gospodarowania, w tym gospodarstwa agroturystyczne, utrzymujące niewielkie stada zwierząt żywione w sposób ekstensywny z wykorzystaniem pasz gospodarskich. Potrzeby pokarmowe tych zwierząt wymagają uzupełnienia ich diet w pasze wysokobiałkowe w tym w postaci zielonek, kiszonek i suszu. Paszowe rośliny wysokobiałkowe wywierają bardzo korzystny wpływ na biologiczne i fizyko-chemiczne właściwości gleby i są ważnym elementem rolniczych działań adaptacyjnych i mitygacyjnych związanych ze zmianami klimatu. W szczególności, w warunkach polskich: (i) dzięki symbiozie z bakteriami asymilującymi wolny azot atmosferyczny, wzbogacają glebę w ten składnik, co ma znaczenie zarówno ekologiczne, klimatyczne, jak i ekonomiczne, (ii) charakteryzuje je, jako jedną z nielicznych grup roślin uprawnych, dodatni bilans substancji organicznej w glebie, (iii) ich system korzeniowy jest głęboki i rozluźnia warstwę podporną ułatwiając głębsze ukorzenienie się roślin następczych, (iv) wydzieliny korzeniowe części z tych gatunków uruchamiają uwstecznione związki fosforu, dzięki czemu może on być wykorzystywany przez następne gatunki zmianowaniu, (v) zwarty porost masy nadziemnej tych roślin silnie ocienia glebę sprzyjając aktywności życia biologicznego gleby. W związku z powyższym są one doskonałym przedplonem dla roślin zbożowych, przemysłowych i okopowych, a jako element płodozmianu, zmniejszają zużycie paliwa przy pielęgnacji gleby, co przekłada się na obniżenie kosztów zabiegów pielęgnacyjnych i uprawowych. Szczególnie korzystny wpływ następczy roślin wysokobiałkowych obserwuje się w latach o nierównomiernym rozkładzie opadów lub ich niedoborach. Rośliny te przyczyniają się również do ograniczenia chorób przenoszonych za pośrednictwem gleby.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Zgodnie z opinią Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) sektory upraw polowych proponowane do wsparcia w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 nie są sektorami, w których obserwuje się intensywny rozwój nawodnień, przez co nie wywierają one znaczącego oddziaływania na zasoby wód podziemnych.

Dyrektywa Wodna wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m3 na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m3 wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystający z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo, kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie.

Według procedowanych projektów drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy na 174 wyznaczone w Polsce jednolite części wód podziemnych (jcwpd), z których pobierane były próbki do badań, tylko w 4 jcwpd odnotowano przekroczenie wskaźnika dla azotanów. Należy

zauważyć, że wskaźnik ten odnosi się zarówno do zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, jak i z gospodarki komunalnej. W 2018 roku pobór wód podziemnych do celów rolniczych stanowił zaledwie 1,11% całkowitego poboru wód w Polsce. Do 2018 r. wydano 20 680 pozwoleń wodnoprawnych, w tym 14 661 pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych i powierzchniowych. W latach 2018-2019 łącznie wydano 35 594 pozwolenia wodnoprawne, z czego tylko 5 548 nowych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

Płatności związane do upraw zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszto- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności. Jednocześnie w przypadku tych upraw, systemy nawadniające nie są powszechnie stosowane, co oznacza, że sektory objęte wsparciem nie powodują dużego zużycia wody.

Średnia powierzchnia uprawy roślin pastewnych w Polsce jest niewielka i wynosi ok. 3 ha.

Nie zakłada się zwiększenia powierzchni upraw w wyniku stosowania wsparcia związanego z produkcją (odzwierciedla to stabilny poziom wskaźnika produktu O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

W świetle powyższych informacji należy stwierdzić, że płatność związana do roślin pastewnych nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Należy również podkreślić, że w ramach inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu oraz w ramach interwencji sektorowych wspierane będą projekty związane z pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej oraz instalacjami do powtórnego obiegu wody. Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych w produkcji rolnej.

Komplementarnie, w ramach Krajowego Planu Odbudowy, realizowany będzie projekt pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich", którego celem jest wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów.

Dodatkowo, w celu zwiększenia zasobów wodnych, a tym samym adaptacji rolnictwa do zmian klimatu, tworzone są Lokalne Partnerstwa ds. Wody, których zadaniem jest inicjowanie, a następnie współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami działającymi na danym terenie, w tym mieszkańcami, rolnikami, instytucjami i urzędami w planowaniu przedsięwzięć, w tym inwestycji służących poprawie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Obowiązująca UE lista koncesyjna WTO dotycząca nasion oleistych (porozumienie z Blair House): Czy interwencja jest ukierunkowana na którąkolwiek z upraw objętych zakresem porozumienia (tj. soi, rzepaku, nasion słonecznika)?

☐ Tak ☑ Nie

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☑ Tak ☐ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką” (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce”?) do celów np. wskaźników.
Nie dotyczy
W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO
Kategoria bursztynowa
Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_12 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych	Jednolita		R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_12 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_12 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych	Planowana kwota jednostkowa	101,88	102,79	103,70	104,61	104,61	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	112,06	113,06	114,07	115,07	115,07	
	O.10 (jednostka: Hektary)	171 210,00	171 210,00	171 210,00	171 210,00	171 210,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	17 442 874,80	17 598 675,90	17 754 477,00	17 910 278,10	17 910 278,10	88 616 583,90
OGÓŁEM	O.10 (jednostka: Hektary)	171 210,00	171 210,00	171 210,00	171 210,00	171 210,00	**Suma:** 856 050,00 **Maks.:** 171 210,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	17 442 086,00	17 598 005,00	17 753 924,00	17 909 843,00	17 909 843,00	88 613 701,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.13. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.13.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą roślin strączkowych na ziarno przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji roślin strączkowych na ziarno.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.

Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających rośliny strączkowe na ziarno.

Wypłacane jest do zatwierdzonej powierzchni uprawy roślin strączkowych na ziarno (bez limitu).

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

1.Rolnik aktywny zawodowo uprawiający rośliny strączkowe na ziarno z listy roślin objętych wsparciem.

2.Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. Płatność przysługuje do powierzchni zajętej pod uprawę roślin strączkowych na ziarno (płatność nie przysługuje do części powierzchni kwalifikujacego się hektara zajętej pod elementami krajobrazu wykorzystywanymi do osiągnięcia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych przeznaczanych na obszary i elementy nieprodukcyjne w ramach DKR 8, których wielkość wynosi 100 m2 i więcej lub szerokość przekracza 2 m).

3.Uprawa następujących roślin (również w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek): bobik; groch siewny, w tym peluszka, z wyłączeniem grochu siewnego cukrowego i grochu siewnego łuskowego; łubin biały; łubin wąskolistny; łubin żółty; soja zwyczajna. Wsparcie będzie zatem przyznawane do uprawy najważniejszych roślin strączkowych, mających istotne znaczenie jako komponent do produkcji pasz treściwych (śruty). Takie ukierunkowanie wsparcia będzie sprzyjało tworzeniu bardziej konkurencyjnej krajowej bazy surowcowej do produkcji pasz i w rezultacie przyczyni się do ograniczenia niepewności w zakresie bezpieczeństwa białkowego kraju.

4.Dokonanie zbioru ziarna (nasion).

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 333,6 mln EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 1,88% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 12,55% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy roślin strączkowych na ziarno. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 204 EUR/ha (średnia z lat 2023-2026). Przy wyliczeniu wysokości wsparcia posłużono się zaproponowaną przez IERiGŻ metodą badawczą polegającą na wyznaczeniu efektywności ekonomicznej sektora (działalności). Ustalenie efektywności polega na obliczeniu skorygowanego wyniku finansowego na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących produkcję rośliny.

Z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej

na płatności bezpośrednie, a także mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia z wdrażania wsparcia, proponowana stawka płatności jest niższa od stawki wynikającej z rzeczywistych potrzeb sektora. Jednocześnie, z uwagi na znaczenie tego sektora, zaproponowana stawka jest wyższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2017-2021 wynosi ok. 157 EUR/ha).

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).

Jako stawkę maksymalną przyjęto stawkę planowaną powiększoną o 10%. Przy określeniu poziomu wskaźnika zwiększenia stawki planowanej pod uwagę wzięto możliwe niewielkie wahania produkcji. Proponowana maksymalna stawka jest niższa od średniej straty finansowej z lat 2015-2020. Należy mieć również na uwadze wskaźnik inflacji, który w Polsce przekracza 10%.

Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

Uprawa roślin białkowych ma duże znaczenie gospodarcze, gdyż rośliny te stanowią źródło wartościowego białka w żywieniu ludzi i zwierząt. Rośliny białkowe są elementem bezpieczeństwa żywnościowego, które jest celem polityki gospodarczej każdego kraju, obejmującego dostępność białka. Należy zaznaczyć, że wobec agresji Rosji na Ukrainę zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego, w tym zwiększenie upraw roślin białkowych w UE i w Polsce, nabiera jeszcze większego znaczenia. Wraz z wybuchem wojny zostały przerwane dostawy m.in. soi oraz słonecznika, które stanowią ważne komponenty pasz.

W związku z niepewną sytuacją dotyczącą importu z Ukrainy oraz historycznie wysokimi cenami zbóż i rzepaku rolnicy planują zwiększyć powierzchnię upraw gatunków zbożowych, przede wszystkie pszenicy, oraz rzepaku kosztem powierzchni przeznaczonej pod uprawę innych gatunków, w tym gatunków bobowatych. Stąd ważne jest utrzymanie płatności do roślin białkowych tak, aby stały się konkurencyjną uprawą w stosunku do uprawy zbóż.

Brak dodatkowego wsparcia bezpośredniego w tym sektorze spowodowałby zagrożenie spadku poziomu produkcji, utratę potencjału biologicznego i różnorodności rodzimych zasobów genowych odmian roślin uprawnych oraz zaburzenie bezpieczeństwa żywnościowego.

Sektor roślin strączkowych na ziarno (na 1 ha UR)

	Lata					
Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	108 429,87	116 952,30	114 175,68	110 217,31	119 458,55	119 761,02
Wielkość ekonomiczna w euro na 1 ha PUR	1 075,83	1 056,22	1 012,24	1 006,25	1 018,25	1 266,80
Nakłady pracy ogółem w AWU na 1 ha PUR	0,06	0,07	0,06	0,07	0,07	0,06
Nakłady pracy własnej w FWU na 1 ha PUR	0,06	0,06	0,06	0,07	0,07	0,06
Powierzchnia uż. rolnych w	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

ha na 1 ha PUR						
Koszty ogółem w zł na 1 ha PUR	4 570,64	4 393,49	4 217,72	4 296,87	4 512,97	4 279,30
Zużycie wewnętrzne w zł na 1 ha PUR	3 382,48	3 214,29	3 062,53	3 082,34	3 229,00	3 077,07
Koszty bezpośrednie razem w zł na 1 ha PUR	2 465,10	2 273,89	2 119,06	2 065,54	2 166,25	2 056,64
Koszty bezpośrednie w prod. roś. w zł na 1 ha PUR	1 088,93	1 092,24	1 019,56	1 043,73	1 063,45	1 165,76
Sprzedaż ogółem w zł na 1 ha PUR	4 012,26	3 747,83	3 634,89	3 454,99	3 745,76	3 884,59
Sprzedaż roślin strączkowych na ziarno w zł na 1 ha uprawy roślin strączkowych na ziarno	665,21	830,22	855,51	812,30	695,15	1 207,47
Dotacje operacyjne w zł na 1 ha PUR	1 292,36	1 378,03	1 476,50	1 556,51	1 572,79	1 560,40
Dochód z rodz. gosp. rolnego w zł na 1 ha PUR	1 501,90	1 558,24	1 914,97	1 637,63	2 121,05	2 061,28
Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat w zł na 1 ha PUR	146,76	116,97	385,86	32,96	438,22	388,47
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o szac. koszt pracy wł. w zł na 1 ha PUR	- 348,68	- 478,70	- 189,56	- 813,21	- 674,63	- 410,19
Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat oraz	-1 703,82	-1 919,97	-1 718,67	-2 417,88	-2 357,46	-2 083,01

pomniejszony o szac. koszt pracy wł. w zł na 1 ha PUR						
Współczynnik zmienności plonu (ilość sprzedaży strączkowych na ha)	487,74	353,02	429,92	513,46	273,69	333,05

Źródło: Zasoby Polskiego FADN - opracowanie IERiGŻ.

Przewiduje się, że w latach 2023-2027 uwarunkowania rynkowe w uprawie strączkowych na ziarno będą wykazywały rosnące ryzyko produkcyjne, w związku z utrzymującą się relatywnie niską opłacalnością uprawy względem innych roślin gwarantujących zdecydowanie wyższe dochody z hektara. Jednym z istotnych czynników decydujących o rozwoju tych upraw będą szczegółowe regulacje w ramach strategii „Od pola do stołu", w tym także ograniczenia ilości pestycydów w rolnictwie.

Z punktu widzenia funkcjonowania rynku produktów nasion roślin strączkowych, jak również powierzchni ich upraw w kraju, znaczne zakłócenia mogą nastąpić w związku z toczącą się wojną w Ukrainie oraz pośrednio wynikać z ograniczeń handlowych dotyczących surowców rolnych i produktów spożywczych. Rośliny strączkowe stanowią bowiem w uprawie alternatywę dla zbóż z uwagi na zbliżone wymagania wodno-glebowo-klimatyczne. Tak więc w przypadku soi, bobiku i grochu alternatywną uprawą dla nich jest: pszenica, jęczmień oraz kukurydza. Uwzględniając stanowiska, na jakich są lokalizowane łubiny alternatywnymi uprawami dla nich jest żyto i pszenżyto. Niewątpliwą wadą roślin strączkowych w stosunku do zbóż jest duża zmienność plonowania przekładająca się na wysoką zmienność wartości produkcji uzyskiwanej z jednego hektara uprawy.

Każde zakłócenie popytowo-podażowe prowadzące do wzrostu cen zbóż stanowi więc bodziec dla producentów do wprowadzania tych gatunków roślin w miejsce roślin strączkowych. Biorąc pod uwagę udział Ukrainy i Rosji w światowym eksporcie zbóż (pszenicy, kukurydzy i pozostałych) znaczące ograniczenie produkcji (głównie Ukraina) oraz wprowadzenie potencjalnych ograniczeń eksportowych może spowodować znaczne perturbacje na rynku światowym, a pośrednio na krajowym.

Wysokie ceny zbóż będą zatem miały znaczący wpływ na decyzje plantatorów o zaprzestaniu uprawy roślin strączkowych. Przykładowo średnia cena pszenicy konsumpcyjnej wzrosła o 37%, tj. z 1260 zł/tonę (w połowie lutego 2022 r.) do 1732 zł/tonę w trzecim tygodniu maja 2022 r.

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności
☐ w celu poprawy jakości
☑ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Potrzeby zdiagnozowane dla tego sektora są istotne również z punktu widzenia pozostałych kierunków produkcji i zrównoważonego wykorzystania zasobów rolnictwa w skali kraju. Z tego względu, w PS WPR zaproponowano szereg interwencji odpowiadających na te potrzeby. Oznacza to, że właściciele gospodarstw rolnych prowadzących produkcję w tym sektorze mogą otrzymać wsparcie, które nie tylko w sposób bezpośredni, ale również w sposób pośredni, będzie miało wpływ na utrzymanie i rozwój produkcji. Wsparcie związane z produkcją jest komplementarne z innymi instrumentami, a jego stosowanie przyczyni się do poprawy kondycji finansowej gospodarstw objętych wsparciem. Wsparcie przyczyni się również, w dłuższej perspektywie, do zapewnienia dużych, jednolitych partii surowca dla zakładów produkujących pasze i do przestawienia się tych zakładów na produkowanie pasz z surowca pochodzenia krajowego. Połączonym efektem wszystkich stosowanych instrumentów będzie zwiększenie

koncentracji produkcji, co umożliwi rolnikom uzyskanie większych korzyści oraz wzmocnienie ich rentowności i pozycji rynkowej w dłuższej perspektywie.

Wśród interwencji wspierających sektor roślin strączkowych na ziarno w filarze I należy wyróżnić przede wszystkim: podstawowe wsparcie dochodów, wsparcie dla młodych rolników, uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów oraz Uzupełniającą Płatność Podstawową w ramach Przejściowego Wsparcia Krajowego.

Komplementarnie, sektor roślin strączkowych może otrzymywać wsparcie w ramach dobrowolnych instrumentów II filara takich jak: Rolnictwo ekologiczne, interwencje inwestycyjne (dotacje i instrumenty finansowe) poprawiające konkurencyjność. Możliwe jest także finansowanie działań na rzecz zarządzania ryzykiem. Ważnym elementem, biorąc pod uwagę rozdrobnioną strukturę gospodarstw, będzie wsparcie na rzecz rozwoju małych gospodarstw. Producenci roślin strączkowych mogą także korzystać ze wsparcia poprzez grupy, organizacje i zrzeszenia organizacji producentów.

Wsparcie możliwe jest także w związku z udziałem rolników działaniach na rzecz transferu wiedzy, doradztwa i innowacji.

Sektor może także korzystać ze wsparcia krajowego, oferowanego np. w formie kredytów.

Szczegóły dotyczące komplementarności wsparcia dla danego sektora opisane zostały w rozdziale 3.5.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Rośliny wysokobiałkowe

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

Uruchomienie instrumentu mającego na celu utrzymanie produkcji roślin białkowych pozytywnie wpłynie na bilans białka oraz przyczyni się do poprawy stanu środowiska glebowego.

Rośliny strączkowe zajmują zróżnicowaną powierzchnię w poszczególnych rejonach Polski. Najwięcej tych roślin uprawia się w województwach kujawsko-pomorskim, wielkopolskim, mazowieckim i lubelskim. Najmniej roślin strączkowych uprawia się w województwach: małopolskim, opolskim, śląskim i podkarpackim.

Rośliny strączkowe wywierają korzystny wpływ na biologiczne i fizyko-chemiczne właściwości gleby i są ważnym elementem rolniczych działań adaptacyjnych i mitygacyjnych związanych ze zmianami klimatu. W szczególności, w warunkach polskich: (i) dzięki symbiozie z bakteriami asymilującymi wolny azot atmosferyczny, wzbogacają glebę w ten składnik, co ma znaczenie zarówno ekologiczne, klimatyczne, jak i ekonomiczne, (ii) charakteryzuje je, jako jedną z nielicznych grup roślin uprawnych, dodatni bilans substancji organicznej w glebie, (iii) ich system korzeniowy rozluźnia warstwę podporną ułatwiając głębsze ukorzenienie się roślin następczych, (iv) wydzieliny korzeniowe łubinów uruchamiają uwstecznione związki fosforu, dzięki czemu może on być wykorzystywany przez następne gatunki w zmianowaniu, (v) zwarty porost masy nadziemnej tych roślin silnie ocienia glebę sprzyjając aktywności życia biologicznego gleby.

W związku z powyższym są one doskonałym przedplonem dla roślin zbożowych, przemysłowych i okopowych, a jako element płodozmianu, zmniejszają zużycie paliwa przy pielęgnacji gleby, co przekłada się na obniżenie kosztów zabiegów pielęgnacyjnych i uprawowych. Szczególnie korzystny wpływ następczy roślin strączkowych obserwuje się w latach o nierównomiernym rozkładzie opadów lub ich niedoborach. Rośliny te przyczyniają się również do ograniczenia chorób przenoszonych za pośrednictwem gleby.

Kluczowe jest również znaczenie roślin białkowych w strategii „Od pola do stołu” oraz w realizacji celu klimatycznego Europejskiego Zielonego Ładu.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Zgodnie z opinią Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) sektory upraw polowych proponowane do wsparcia w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 nie są sektorami, w których obserwuje się intensywny rozwój nawodnień, przez co nie wywierają one znaczącego oddziaływania na zasoby wód podziemnych.

Dyrektywa Wodna wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy

są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m3 na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m3 wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystający z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo, kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie.
Według procedowanych projektów drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy na 174 wyznaczone w Polsce jednolite części wód podziemnych (jcwpd), z których pobierane były próbki do badań, tylko w 4 jcwpd odnotowano przekroczenie wskaźnika dla azotanów. Należy zauważyć, że wskaźnik ten odnosi się zarówno do zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, jak i z gospodarki komunalnej. W 2018 roku pobór wód podziemnych do celów rolniczych stanowił zaledwie 1,11% całkowitego poboru wód w Polsce. Do 2018 r. wydano 20 680 pozwoleń wodnoprawnych, w tym 14 661 pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych i powierzchniowych. W latach 2018-2019 łącznie wydano 35 594 pozwolenia wodnoprawne, z czego tylko 5 548 nowych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

Płatności związane do upraw zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszto- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności. Jednocześnie w przypadku tych upraw, systemy nawadniające nie są powszechnie stosowane, co oznacza, że sektory objęte wsparciem nie powodują dużego zużycia wody.

Średni areał uprawy roślin strączkowych na ziarno przypadający na jedno gospodarstwo rolne jest niewielki i wynosi 2,5 ha.
Nie zakłada się zwiększenia powierzchni upraw w wyniku stosowania wsparcia związanego z produkcją (odzwierciedla to stabilny poziom wskaźnika produktu O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

W świetle powyższych informacji należy stwierdzić, że płatność związana do roślin strączkowych na ziarno nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Należy również podkreślić, że w ramach inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu oraz w ramach interwencji sektorowych wspierane będą projekty związane z pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej oraz instalacjami do powtórnego obiegu wody. Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych w produkcji rolnej.

Komplementarnie, w ramach Krajowego Planu Odbudowy, realizowany będzie projekt pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich”, którego celem jest wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów.

Dodatkowo, w celu zwiększenia zasobów wodnych, a tym samym adaptacji rolnictwa do zmian klimatu, tworzone są Lokalne Partnerstwa ds. Wody, których zadaniem jest inicjowanie, a następnie współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami działającymi na danym terenie, w tym mieszkańcami, rolnikami, instytucjami i urzędami w planowaniu przedsięwzięć, w tym inwestycji służących poprawie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Obowiązująca UE lista koncesyjna WTO dotycząca nasion oleistych (porozumienie z Blair House): Czy interwencja jest ukierunkowana na którąkolwiek z upraw objętych zakresem porozumienia (tj. soi, rzepaku, nasion słonecznika)?

☑ Tak ☐ Nie

	Rok składania wniosków				
	2023	2024	2025	2026	2027
słonecznik (z wyłączeniem nasion słonecznika konfekcyjnego)	0	0	0	0	0
nasiona soi	26 000	26 000	26 000	26 000	26 000
rzepak/rzepik	0	0	0	0	0

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☑ Tak ☐ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką" (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce"?) do celów np. wskaźników.

Nie dotyczy

W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_13 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno	Jednolita		R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_13 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_13 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno	Planowana kwota jednostkowa	198,36	202,23	206,09	209,95	209,95	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	218,20	222,45	226,70	230,94	230,94	
	O.10 (jednostka: Hektary)	324 970,00	324 970,00	324 970,00	324 970,00	324 970,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	64 461 049,20	65 718 683,10	66 973 067,30	68 227 451,50	68 227 451,50	333 607 702,60
OGÓŁEM	O.10 (jednostka: Hektary)	324 970,00	324 970,00	324 970,00	324 970,00	324 970,00	**Suma:** 1 624 850,00 **Maks.:** 324 970,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	64 462 370,00	65 717 250,00	66 972 127,00	68 227 006,00	68 227 006,00	333 605 759,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.2. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.2.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.11. Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym z elementami regionalnymi**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

W przypadku województw, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest wyższa od średniej krajowej, tj. dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, opolskiego, podlaskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego, do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają co najmniej 3 szt. kwalifikujących się zwierząt. W pozostałych województwach do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają 1 szt. kwalifikujących się zwierząt.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P8.	Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta	wymagana (++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników utrzymujących młode bydło przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji w tym sektorze.

Wsparcie do młodego bydła ma na celu przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta. Ma charakter łagodzący dysparytet dochodowy między rodziną rolnika a przeciętnym dochodem w gospodarce narodowej poprzez poprawę dochodów.

Możliwość otrzymania płatności jest istotna m.in. dla utrzymania istniejących miejsc pracy, a także przyczyni się do zachowania trwałych użytków zielonych w dobrej kulturze rolnej.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.

Przyznawane jest do liczby sztuk zwierząt kwalifikujących się do płatności w gospodarstwie, nie większej jednak niż do 20 sztuk.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności, będący rolnikiem aktywnym zawodowo, są uprawnieni do otrzymania wsparcia.

Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro.

Do wsparcia kwalifikują się samce i samice gatunku *Bos taurus* w wieku nie więcej niż 24 miesiące; wiek zwierząt ustalany jest na dzień 15 maja roku złożenia wniosku.

W przypadku województw, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest wyższa od średniej krajowej, tj. dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, opolskiego, podlaskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego, do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają co najmniej 3 szt. kwalifikujących się zwierząt.

W pozostałych województwach do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają co najmniej 1 szt. kwalifikujących się zwierząt.

Zwierzęta zgłaszane do płatności powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia złożenia wniosku.

Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku.

W trakcie okresu przetrzymywania możliwe jest zastąpienie zwierząt. Zastępujące zwierzęta muszą spełniać warunki kwalifikowalności. Rolnik, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia zdarzenia powodującego konieczność zastąpienia zwierzęcia, musi wejść w posiadanie nowego zwierzęcia oraz poinformować o zastąpieniu kierownika biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (na formularzu opracowanym i udostępnionym przez Agencję). Możliwe jest również zastąpienie danej sztuki inną, przebywającą do tej pory w gospodarstwie (nie ma obowiązku zakupu nowego zwierzęcia).

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz

wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Płatność do młodego bydła, a także płatność do krów, będą ukierunkowane na małe i bardzo małe stada, tj. liczące do 20 sztuk zwierząt. Zarówno liczba takich stad w Polsce, jak i ilość utrzymywanych w nich zwierząt w latach 2006-2019 ulegała systematycznemu zmniejszeniu, co przekładało się na spadek udziału tej grupy w populacji. Zmiany te wykazywały tendencję stałą.

W przypadku młodego bydła, udział liczby zwierząt utrzymywanych w stadach do 20 szt. zwierząt w całkowitej populacji w Polsce zmniejszył się w latach 2006-2019 z 75,09% do 45,67%. Jednocześnie udział ilości żywca wołowego wyprodukowanego w stadach do 20 szt. w globalnej produkcji spadł z 73,0% do 43,6%. Podobnie, udział liczby krów utrzymywanych w stadach do 20 szt. zwierząt w całkowitej populacji krów w Polsce zmniejszył się w latach 2006-2019 z 65,18% do zaledwie 35,52%. W tym samym okresie udział ilości mleka wyprodukowanego w stadach do 20 szt. w globalnej produkcji mleka spadł z 58,3% do 26,4%.

Powyższe dane pokazują, że zarówno produkcja wołowiny, jak i mleka z gospodarstw, do których kierowane jest wsparcie związane z produkcją ma coraz mniejsze znaczenie w całkowitej produkcji w UE, a więc stosowanie tego instrumentu może mieć jedynie znikomy wpływ na jednolity rynek UE.

Warto także zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku pogłowia młodego bydła (wołowina) spadki produkcji występowały zarówno w krajach stosujących płatności związane, jak i tych, w których instrument ten nie został wdrożony.

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 914,8 mln EUR, co stanowi 5,16% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 34,41% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do sztuki zwierzęcia. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 74-76 EUR/szt.

W celu wyznaczenia stawki płatności wykorzystano zaproponowaną przez IERiGŻ metodę uproszczonej kalkulacji różnicowej, która polega na ustaleniu różnicy wyników finansowych pomiędzy alternatywnymi kierunkami produkcji. W kalkulacji tej za punkt wyjścia przyjęto parametry dla gospodarstw o stadach liczących do 20 sztuk fizycznych oraz jako odniesienie wyniki finansowe i nakłady pracy w gospodarstwach posiadających młode bydło w ilości mieszczącej się w przedziałach: 25-50 sztuk fizycznych, 55-200 sztuk fizycznych oraz parametry dla całej zbiorowości posiadaczy młodego bydła bez podziału na podgrupy. Oszacowana różnica w poziomie wyniku finansowego powinna wyznaczać poziom stawki płatności lub jej górny pułap. Została ona następnie odpowiednio zmniejszona z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie.

Jednocześnie dążono do tego by stawka nie była niższa niż dotychczasowa (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi 62,28 EUR). Zgodnie z danymi ARiMR (na podstawie wniosków o płatności bezpośrednie), liczba gospodarstw rolnych utrzymujących bydło spadła ogółem o około 20% w okresie 2015-2019, przy czym w grupie gospodarstw do 20 szt. spadek wyniósł około 25%. W najmniejszych stadach w największym stopniu zmniejszyła się również liczba bydła. W ocenie Polski taka wysokość stawki pozwoli zmniejszyć dynamikę spadku pogłowia młodego bydła w grupie docelowej.

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby zwierząt).

Przyjęta tolerancja w zakresie wysokości stawki (stawka maksymalna) jest znacznie poniżej potrzeb wyliczonych ww. metodą i wynosi 10%. Uwzględnia ona możliwe wahania produkcji oraz wskaźnik inflacji, który w Polsce przekracza 10%.

Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

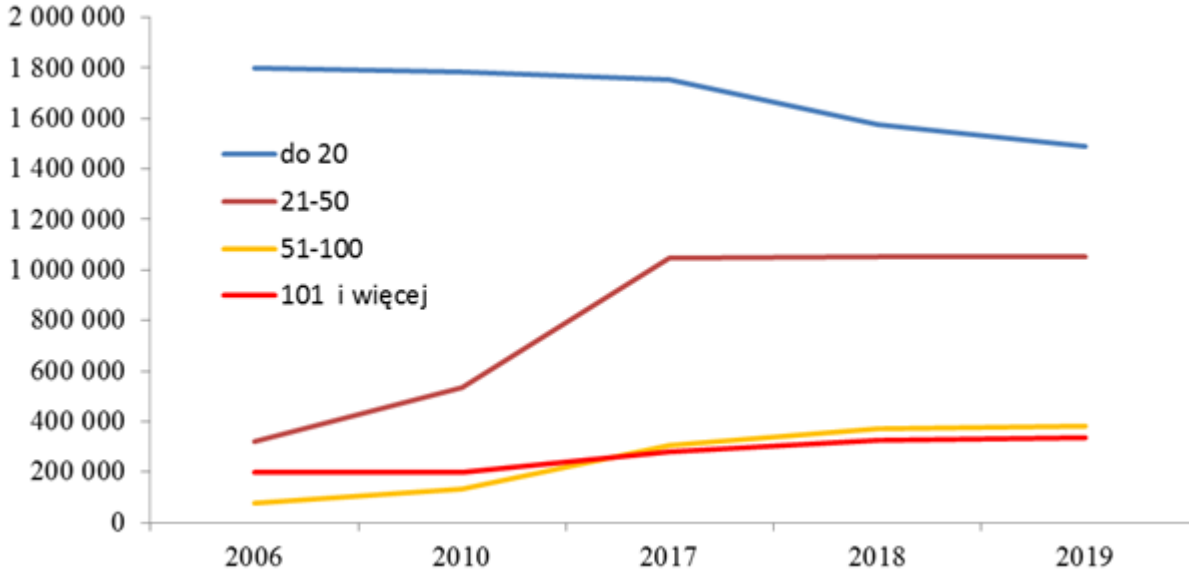
Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

Zgodnie z danymi ARiMR (na podstawie wniosków o płatności bezpośrednie), liczba gospodarstw rolnych utrzymujących bydło spadła ogółem o około 20% w okresie 2015-2019, przy czym w grupie gospodarstw do 20 szt. spadek wyniósł około 25%.

W okresie 2014-2018 najbardziej liczną grupę stanowiły gospodarstwa ze średniorocznym stanem od 4 do 24 sztuk - ponad 90% wszystkich gospodarstw z produkcją wołowiny i cielęciny. Liczba tych gospodarstw w latach 2014 – 2018 zwiększała się, niemniej udział gospodarstw rentownych zmniejszył się z około 90% do 85%. W przypadku gospodarstw o średniorocznym stanie zwierząt powyżej 96 sztuk udział gospodarstw rentownych był jeszcze mniejszy – poniżej 70% w roku 2018. Wskazuje to na wysoką niepewność wyniku gospodarstw z tymi kierunkami produkcji, także przy dużej jej skali.

Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat w grupie gospodarstw ze stadami do 20 sztuk zwierząt jako jedynej zaszły drastyczne zmiany pod względem liczby gospodarstw. Największy ubytek obserwowano w latach 2010-2017. Proces ten jednak następował również w latach 2017-2020, a więc w okresie stosowania płatności do bydła. Nadal jednak najmniejsze stada stanowią około 84% wszystkich stad w kraju. W innych grupach następował wzrost liczby gospodarstw posiadających bydło (stada 51-100 sztuk bydła i powyżej 100) lub po okresie wzrostu w latach 2006-2017 nastąpiła stabilizacja tego parametru w kolejnych latach, tj. 2017-2019 (stada 21-50 sztuk bydła). W najmniejszych stadach w największym stopniu zmniejszyła się również liczba bydła. Największy ubytek zwierząt nastąpił w 2018 roku względem 2017 roku.

Pogłowie bydła (bez krów) w latach 2006-2019 w zależności od wielkości stada

Źródło: IERiGŻ na podstawie danych ARiMR.

Gospodarstwa w polu obserwacji FADN, specjalizujące się w produkcji zwierząt trawożernych (obejmujące produkcję żywca wołowego i cielęcego) na tle innych typów rolniczych gospodarstw rolnych charakteryzują się istotnie mniejszą dochodowością.

Chów w gospodarstwach z młodym bydłem wiąże się z dodatkowymi nakładami finansowymi w związku z koniecznością m.in. zapewnienia odpowiednich urządzeń i dostosowań budynków, konieczności zapewnienia odpowiednich pasz i warunków żywienia, konieczności zapewnienia ochrony zdrowia i prawidłowego wzrostu. Utrzymywanie młodego bydła związane jest z właściwym zarządzaniem w gospodarstwie, tj. prawidłowym postępowaniem hodowcy w okresie pierwszych 15 miesięcy życia, zapewniającym optymalne warunki do wzrostu i rozwoju zwierząt. Dotyczy ono wszystkich elementów związanych z wychowem od momentu wycielenia aż do wieku pierwszego pokrycia, tzn. dojrzałości hodowlanej. Skuteczne zarządzanie powinno zapewniać prawidłowe, racjonalne żywienie, prawidłowe leczenie w wypadku występowania chorób, odpowiedni system wychowu (warunki mikroklimatyczne i zoohigieniczne, tj. odpowiednią powierzchnię dla 1 zwierzęcia, długość żłobu, optymalną wilgotność, wymianę powietrza, oświetlenie, higienę, itp.).

Dane na temat kosztów i dochodów związanych z produkcją żywca wołowego wskazują na następujące:

- w 2017 r. produkcja przynosiła straty,
- w przypadku gospodarstw z najmniejszą skalą produkcji nawet uzyskiwane dopłaty nie prowadziły do dodatniego dochodu z prowadzonej działalności.

Również wskaźnik opłacalności pokazuje, iż w 2017 r. produkcja żywca wołowego była nieopłacalna. Przeciętnie wskaźnik ten wynosił 92%. Najniższy poziom tego wskaźnika dotyczył gospodarstw z najmniejszą skalą produkcji i wynosił jedynie 75,5%.

Dane za rok 2018 i 2019 wskazują, że dochód bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej był ujemny we wszystkich wyróżnionych ze względu na skalę produkcji grupach gospodarstw (na podstawie danych FADN, opracowanych przez IERiGŻ).

Gospodarstwa rolne z tym kierunkiem produkcji charakteryzują się mniejszymi dochodami w porównaniu do przeciętnego gospodarstwa towarowego mimo tendencji do zwiększania skali produkcji. Brak dopłat operacyjnych w tych gospodarstwach, bez względu na skalę produkcji skutkowałby obniżeniem dochodu do poziomu nie pozwalającego na parytetową opłatę pracy własnej rolnika.

Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w całej badanej zbiorowości gospodarstw posiadających bydło ulegał zmianom w czasie. Najgorsze wyniki finansowe odnotowywały gospodarstwa utrzymujące najmniejsze stada zwierząt, tj. posiadające do 20 sztuk bydła. Z przedstawionych poniżej tabel wynika, że sytuacja dochodowa tych gospodarstw w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej w latach 215-2016 systematycznie ulega pogorszeniu.

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających bydło (z wyłączeniem krów) w 2015 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)	
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	389 234	19 577	2 060	771	411 642
Wielkość ekonomiczna (euro)	17 978,40	56 509,20	152 814,40	1 141 072,70	22 588,30
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,57	2	3,91	33,81	1,66
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej(zł)	-25 745,20	27 243,50	93 187,20	-570 795,80	-23 650,30

Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU	**-31199,30** **-16574,60** **-17406,78** **-42357,28** **-30671,63**

Źródło: dane polskiego FADN

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających bydło (z wyłączeniem krów) w 2016 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)	
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	383 907	21 345	2 221	899	408 372
Wielkość ekonomiczna (euro)	17 871,5	55 248,1	136 714,2	1 163 565,0	22 992,8
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,57	2,04	3,6	33,55	1,68
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej(zł)	-24 369,0	37 058,0	98 766,4	-282 311,2	-21 056,2

Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU	**-30579,04**	**-14741,76**	**-17127,78**	**-40246,45**	**-29769,40**

Źródło: dane polskiego FADN

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających bydło (z wyłączeniem krów) w 2017 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)	
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	385 886	24 564	2 271	956	413 676
Wielkość ekonomiczna (euro)	17 644,50	52 199,20	122 950,70	1 054 409,10	22 669,50
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,57	1,95	3,14	29,21	1,66
Dochód z rodz. gosp. rolnego	-19 716,20	63 306,00	153 321,30	170 923,10	-13 396,20

Dochód z rodz. gosp. rolnego bez	**-28**	**-33,**	**374**	**-25**	**-26**

pomniejszony o koszt pracy własnej(zł)						**dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU**	**441,34**	**23**	**8,09**	**141,19**	**077,71**

Źródło: dane polskiego FADN

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających bydło (z wyłączeniem krów) w 2018 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)	
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	386 287	25 667	2 969	1 350	416 274
Wielkość ekonomiczna (euro)	17 444,7	50 655,0	121 165,9	1 043 916,1	23 561,7
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,55	1,95	3,17	26,01	1,67
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej (zł)	-27 072,8	42 670,5	95 811,9	301 745,2	-20 829,4

						Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU	**-34354,58**	**-11590,62**	**-1815,56**	**-3250,20**	**-3231,32**

Źródło: dane polskiego FADN

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających bydło (z wyłączeniem krów) w 2019 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)	

Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	384 712	28 426	3 179	1 411	417 727	
Wielkość ekonomiczna (euro)	17 223,6	51 716,4	106 824,1	1 001 579,7	23 576,6	
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,52	1,97	2,75	26,28	1,65	
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej(zł)	-26 466,4	42 237,5	75 312,7	275 016,7	-19 998,7	**Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU** **-35054,93** **-12553,50** **-20558,40** **-30541,81** **-32664,06**

Źródło: dane polskiego FADN

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających bydło (z wyłączeniem krów) w 2020 roku w zależności od liczebności stada

Wyszczególnienie	Wielkość stada (stan średnioroczny)				Łącznie	
	[0; 21)	[21; 51)	[51; 101)	[101;)		
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	290 951	24 523	2 924	1 104	319 503	
Wielkość ekonomiczna (euro)	23 610,90	85 327,30	202 816,50	1 725 773,70	35 868,80	
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,49	2,06	3,15	30,92	1,65	
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt	-25 897,40	78 233,70	246 852,90	308 342,80	-14 254,00	**Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o** **-36764,** **13457,78** **22658,** **-30215,** **-31664,**

pracy własnej (zł)						**oszacowane koszty pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU**	**83**		**92**	**55**	**36**

Źródło: dane polskiego FADN

W latach 2023-2027 uwarunkowania rynkowe w chowie bydła będą odznaczały się dużą niepewnością w zakresie dochodowości. Źródłami ryzyka produkcyjnego i handlowego będą skutki inwazji Rosji na Ukrainę, strategia „*Od pola do stołu*", a także skutki pandemii COVID-19. Ryzykiem handlowym staną się natomiast (prawdopodobnie większe niż zazwyczaj) wahania kursów walut, a także procesy inflacyjne w Polsce, w UE i na świecie.

Obserwowany proces koncentracji bydła w większych stadach jako efekt postępującej specjalizacji jest warunkowany uzyskiwanymi wynikami finansowymi z produkcji zwierzęcej. Ubytek liczby gospodarstw z bydłem jest jednak zjawiskiem niekorzystnym z punktu widzenia gospodarki nawozowej i kształtowania się bilansu materii organicznej w glebie. Gospodarstwa dysponujące nawozami naturalnymi pochodzenia zwierzęcego są w stanie w większym stopniu zapewnić odpowiednie nawożenie organiczne, co sprzyja utrzymaniu żyzności gleby poprzez zachowanie poziomu próchnicy i zdolności gleby do absorpcji wody i podatności na niekorzystne warunki pogodowe.

W Polsce obserwuje się dynamiczne zmiany w strukturze wykorzystania trwałych użytków zielonych. W okresie 2017-2021 we wnioskach o przyznanie płatności nastąpił wzrost udziału powierzchni łąk i pastwisk deklarowanych przez osoby nieposiadające zwierząt w całkowitej powierzchni TUZ z około 41% do około 50%. Zjawisko to jest niekorzystne nie tylko ze względu na niepełne wykorzystanie krajowych zasobów do produkcji, lecz także z punktu widzenia środowiskowego. Wypas zwierząt jest bardzo istotny dla wzrostu biomasy, urozmaicenia i wzbogacenia składu gatunkowego, odtwarzania się zbiorowisk roślinnych oraz dla zachowania ciągłości układów troficznych.

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności
☐ w celu poprawy jakości
☐ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Potrzeby zdiagnozowane dla tego sektora są istotne również z punktu widzenia pozostałych kierunków produkcji i zrównoważonego wykorzystania zasobów rolnictwa w skali kraju. Z tego względu, w PS WPR zaproponowano szereg interwencji odpowiadających na te potrzeby. Oznacza to, że właściciele gospodarstw rolnych prowadzących produkcję w sektorze mogą otrzymać wsparcie, które nie tylko w sposób bezpośredni, ale również w sposób pośredni, będzie miało wpływ na utrzymanie i rozwój produkcji. Wsparcie związane z produkcją jest komplementarne z innymi instrumentami, a jego stosowanie przyczyni się do poprawy kondycji finansowej gospodarstw objętych wsparciem. Połączonym efektem wszystkich stosowanych instrumentów będzie zwiększenie koncentracji produkcji, co umożliwi rolnikom uzyskanie większych korzyści oraz wzmocnienie ich rentowności i pozycji rynkowej w dłuższej perspektywie.

Wśród interwencji wspierających sektor bydła w filarze I należy wyróżnić przede wszystkim: podstawowe wsparcie dochodów, wsparcie dla młodych rolników oraz uzupełniające redystrybucyjne

wsparcie dochodów. Pośrednio sektor wspierany będzie także poprzez ekoschemat Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w obszarze: Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt oraz ekoschemat Dobrostan zwierząt. Komplementarnie, sektor bydła może otrzymywać wsparcie w ramach dobrowolnych instrumentów II filara takich jak: Rolnictwo ekologiczne, interwencje inwestycyjne (dotacje i instrumenty finansowe) poprawiające konkurencyjność, czy też przyczyniające się do poprawy dobrostanu bydła. Możliwe jest także finansowanie działań na rzecz ograniczenia presji z produkcji zwierzęcej na środowisko i klimat. Należy także wspomnieć o wsparciu na rzecz młodych rolników oraz wsparciu przetwórstwa w zakresie rolniczego handlu detalicznego – interwencje te także pośrednio będą oddziaływać na ten sektor. Ważnym elementem, biorąc pod uwagę rozdrobnioną strukturę gospodarstw, będzie wsparcie na rzecz rozwoju małych gospodarstw. Producenci mogą także korzystać ze wsparcia poprzez grupy, organizacje i zrzeszenia organizacji producentów. Wsparcie możliwe jest także w związku z udziałem rolników w interwencjach na rzecz podnoszenia jakości produkcji oraz w związku z udziałem w działaniach na rzecz transferu wiedzy, doradztwa i innowacji. Sektor bydła może także korzystać ze wsparcia krajowego, oferowanego np. w formie kredytów.

Szczegóły dotyczące komplementarności wsparcia dla danego sektora opisane zostały w rozdziale 3.5.

Struktura gospodarstw oraz warunki ekonomiczne i środowiskowe w województwach, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest niższa od średniej krajowej, tj. lubelskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, śląskim i świętokrzyskim, powodują, że prowadzenie gospodarstw większych jest tam utrudnione. W województwach tych dominują jednostki dysponujące małym areałem użytków rolnych i mniejszą liczbą zwierząt, a zatem słabsze ekonomicznie i dlatego mają one ograniczone możliwości inwestowania w rozwój.

W związku z powyższym zasadne jest zastosowanie w regionach o większym rozdrobnieniu odmiennych narzędzi wsparcia niż w województwach, w których średnia powierzchnia gospodarstw jest większa. W przypadku większych gospodarstw rolnych, ze względu na większy potencjał ekonomiczny są one w stanie dokonywać zakupu kolejnych gruntów na powiększenie powierzchni gospodarstw.

Ponadto w w województwach, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest niższa od średniej krajowej, obserwuje się większą skalę niewykorzystanych TUZ oraz większy zanik chowu niż w pozostałych regionach kraju (odpowiednio 87,8% do 94,1%). Obniżenie dolnej granicy dostępu do interwencji do 1 szt. w tych regionach będzie sprzyjać efektywnemu wykorzystaniu TUZ.

W najtrudniejszej sytuacji znajdują się gospodarstwa ze stadami do 20 sztuk młodego bydła (84% wszystkich gospodarstw). Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat w tej grupie jako jedynej nastąpiło znaczące ograniczenie liczby gospodarstw utrzymujących zwierzęta. Zaproponowany limit liczby zwierząt w gospodarstwie zapewnia ukierunkowanie wsparcia wyłącznie do tych gospodarstw, w których obserwuje się tendencję spadkową.

Ponadto z uwagi na wprowadzenie od 31 grudnia 2024 r. restrykcyjnych przepisów dotyczących wymagań w zakresie warunków i wyposażenia w infrastrukturę do przechowywania nawozów naturalnych pochodzenia zwierzęcego, prognozuje się w przyszłości dalszy spadek pogłowia młodego bydła w grupie stad liczących 20 sztuk i mniej. Zagrożeniem dla utrzymania produkcji krów jest także perspektywa wdrożenia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu. Wiele gospodarstw będzie musiało przeprowadzić znaczne inwestycje dostosowawcze, co w przypadku braku płatności produkcyjnych może być przesłanką do likwidacji stad młodego bydła. Jednocześnie czynnikiem, który może mieć negatywny efekt dla produkcji zwierzęcej są duże zmiany relacji cen produktów rolnych i środków do produkcji wskutek wojny w Ukrainie. W tych okolicznościach płatności te mogą mitygować ww. szoki cenowe i kosztowe przyczyniając się do utrzymania różnorodnej struktury sektorowej rolnictwa. Niemniej jednak płatności te nie wpłyną negatywnie na warunki konkurencji na jednolitym rynku.

Ponadto Polska jest krajem, który przyjął najwięcej uchodźców z Ukrainy. Musi mieć zatem odpowiednią wielkość produkcji rolniczej i żywności, by zaspokoić potrzeby wewnętrzne. W ten sposób odciąży także systemy społeczne, żywnościowe i finansów publicznych przede wszystkim w krajach UE-15.

Mając na uwadze specyfikę hodowli bydła w Polsce płatność do młodego bydła została zaprojektowana w sposób, który nie uzależnia możliwości otrzymania wsparcia od kierunku produkcji. Jednakże z uwagi na chęć stworzenia zachęty do podtrzymania produkcji mięsa, płatność dopasowana została bardziej do

specyficznych wymagań hodowli stad mięsnych lub mieszanych. Z tego względu wsparciem objęte zostało bydło młode, obu płci, a więc populacja zwierząt, które najczęściej przeznaczane są do produkcji mięsa. Wiek do 24 miesiąca życia to wiek, w którym wykorzystuje się w opasie okres najintensywniejszego wzrostu.

Wsparcie to przyczynia się do utrzymania struktury krajobrazu rolniczego wraz z jego zróżnicowanym bogactwem przyrodniczym, w szczególności w powiązaniu z interwencją dotyczącą zachowania zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie. Ponadto, interwencja jest także komplementarna z interwencją Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje), w szczególności w podmiotach o małej wielkości ekonomicznej (do 25 tys. euro), w ramach której realizowane mogą być operacje dotyczące produkcji zwierzęcej, w tym m.in. w zakresie zapewnienia wybiegów i pastwisk.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Wołowina i cielęcina

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

W polskich gospodarstwach rodzinnych przeważa wielofunkcyjny model produkcji ze zrównoważonym użytkowaniem łąk i pastwisk (z wykorzystaniem warunków naturalnych oraz w sposób ekstensywny pod względem nawożenia) – spadek pogłowia bydła stanowi zagrożenie dla tego modelu i tym samym dla funkcji społecznych i środowiskowych gospodarstw.

Utrzymanie bydła sprzyja ochronie przed degradacją TUZ poprzez wypas i koszenie, służy ich konserwacji i zrównoważonemu wykorzystaniu. W Polsce obserwuje się dynamiczne zmiany w strukturze wykorzystania trwałych użytków zielonych. W okresie 2017-2021 nastąpił wzrost udziału powierzchni łąk i pastwisk deklarowanych we wnioskach o przyznanie płatności przez osoby nieposiadające zwierząt w całkowitej powierzchni TUZ z około 41 do około 50%. Zjawisko to jest niekorzystne nie tylko ze względu na niepełne wykorzystanie krajowych zasobów do produkcji, lecz także z punktu widzenia środowiskowego. Wypas zwierząt jest bardzo istotny dla wzrostu biomasy, urozmaicenia i wzbogacenia składu gatunkowego, odtwarzania się zbiorowisk roślinnych oraz dla zachowania ciągłości układów troficznych.

Prowadzenie wypasu na trwałych użytkach zielonych sprzyja bowiem zachowaniu bioróżnorodności. Chów bydła determinuje możliwość stosowania nawożenia organicznego. W Polsce przeważają słabe piaszczyste gleby, 73% powierzchni użytków rolnych stanowią gleby IV-VI klasy bonitacyjnej. Nawożenie organiczne zwiększa zasobność gleby w próchnicę (zwiększa zasoby węgla organicznego), poprawia pojemność wodną i tym samym jest ważnym elementem działań adaptacyjnych i mitygacyjnych związanych ze zmianami klimatu.

Produkcja wołowiny stanowi dobrą alternatywę dla produkcji np. wieprzowiny, która znacznie mocniej obciąża środowisko.

Produkcja młodego bydła może być alternatywą lub uzupełnieniem produkcji mleka w związku ze zniesieniem kwot mlecznych.

Polska ma tradycje utrzymywania bydła w Polsce w związku z warunkami klimatycznymi (umiarkowane temperatury) i naturalnymi (dużo łąk i pastwisk).

Spadek pogłowia bydła zdecydowanie wpłynąłby na ograniczenie wielofunkcyjności gospodarstw ze względu na ograniczenie dywersyfikacji produkcji. Spadek pogłowia zwierząt żywionych zielonką i sianem powoduje, że duże obszary łąk i pastwisk stają się nieużytkami lub są przekształcane na inne kierunki produkcji roślinnej.

Przeżuwacze mogą zagospodarować pasze gospodarskie niedostępne dla innych gatunków zwierząt.

Należy zatem zauważyć, że utrzymanie odpowiedniego stanu pogłowia zwierząt gospodarskich jest ważne ze względu na zrównoważenie działalności rolniczej i ochronę bioróżnorodności, co doskonale wpisuje się w unijną strategię „na rzecz bioróżnorodności". Jest to również instrument dywersyfikowania rolnictwa, źródeł dochodów i poprawiania odporności (rezyliencji) całego sektora i poszczególnych typów gospodarstw.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Płatność związana do młodego bydła nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. W tym kontekście istotna jest ochrona jakości wód przez zapobieganie przedostawaniu się azotanów pochodzenia rolniczego do wód gruntowych i powierzchniowych, co wynika z przepisów dyrektywy azotanowej (91/676/EWG) stanowiącej integralną część ramowej dyrektywy wodnej. Na ograniczenie emisji zanieczyszczeń wpływ ma wielkość stosowanych dawek oraz sposoby nawożenia azotem. Dlatego też od 15.02.2020 r. na terenie całego kraju realizowany jest „Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu", który zobowiązuje wszystkie podmioty prowadzące produkcję rolną oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, prowadzić ją w taki sposób, aby zapobiegać zanieczyszczaniu wód azotanami.

Z dniem 31 grudnia 2021 r. podmioty prowadzące produkcję zwierzęcą na poziomie większym niż 210 DJP średniorocznie zobowiązane są do posiadania szczelnych obiektów do gromadzenia obornika przez okres co najmniej 5 miesięcy, natomiast zbiorników o szczelnych ścianach i dnie na płynne nawozy naturalne przez okres 6 miesięcy. Gospodarstwa prowadzące chów lub hodowlę zwierząt na poziomie nieprzekraczającym 210 DJP średniorocznie mają obowiązek posiadania takich obiektów do przechowywania nawozów naturalnych od 31 grudnia 2024 roku. Do tego terminu obowiązują wymagania dotyczące zbiorników na nawozy płynne w wielkości ich 4 miesięcznej produkcji. Według obowiązujących wymogów można przechowywać przez okres 6 miesięcy od daty rozpoczęcia składowania obornik w pryzmie bezpośrednio na gruncie. Miejsce takie lokalizuje się: poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie, o dopuszczalnym spadku do 3 proc., w miejscu niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, pasa morskiego i ujęć wód, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Lokalizację pryzmy oraz datę złożenia obornika w danym roku na danej działce zaznacza się na mapie lub szkicu działki, które przechowuje się przez okres 3 lat od dnia zakończenia przechowywania obornika. Obornik na pryzmie ponownie przechowuje się w tym samym miejscu po upływie 3 lat od dnia zakończenia uprzedniego przechowywania obornika.

Ponadto, zgodnie z informacjami udostępnionymi przez Ministerstwo Infrastruktury, do 2018 roku wydano 20680 pozwoleń wodnoprawnych, z których zaledwie 4 dotyczyły zrzutu odchodów zwierzęcych. Niemniej jednak są to pozwolenia wydane na podstawie starych przepisów. Zgodnie z przepisami ww. ustawy Prawo wodne (art. 77 ust. 1 pkt 1) wprowadzanie do wód ciekłych odchodów zwierzęcych jest zakazane.

Wdrożone zostały również wymogi dotyczące zarówno sposobu obliczania dopuszczalnej rocznej dawki nawozów naturalnych, która nie może przekroczyć 170 kg N/ha, jak również zasady opracowywania planu nawożenia azotem (dla gospodarstw utrzymujących obsadę większą niż 60 DJP, według stanu średniorocznego), czy też wymagania w zakresie niezbędnej dokumentacji. Istotnym jest, że przestrzeganie wymogów programu azotanowego stanowi jeden z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, tj. SMR 2, od którego uzależnione jest otrzymanie przez beneficjentów pełnego wsparcia w ramach płatności obszarowych WPR, zapewniając tym samym wyższy poziom ambicji w zakresie ochrony środowiska i klimatu, zgodnie z zapowiedziami Komisji w komunikacie pt. „Przyszłość rolnictwa i produkcji żywności" i w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2021-2027, ustanowionych rozporządzeniem Rady (UE, Euratom) nr 2020/2093. Nawożenie naturalne zwiększa zasobność gleby w materię organiczną.

Ze względu na poprawę stanu gleby, stosowanie nawozów naturalnych także przyczynia się do poprawy warunków wodnych w glebie. Odpowiednia struktura gleby warunkuje wzrost kapilarnej pojemności wodnej oraz zawartości wody dostępnej dla roślin. Dodatkowo dobra struktura przyśpiesza wsiąkanie wody opadowej, co ogranicza spływy powierzchniowe i nasilenie erozji wodnej, umożliwia także swobodną wymianę powietrza pomiędzy atmosferą i glebą. Spadek zawartości materii organicznej w

glebie oznacza obniżenie zdolności retencyjnej oraz wzrost podatności gleby na erozję wodną i wietrzną, a także ograniczenie jej zdolności sorpcyjnej, co zwiększa niebezpieczeństwo rozproszenia biogenów w środowisku.

Chów bydła determinuje możliwość stosowania nawożenia organicznego. W Polsce przeważają słabe piaszczyste gleby, 73% powierzchni użytków rolnych stanowią gleby IV-VI klasy bonitacyjnej. Nawożenie organiczne zwiększa zasobność gleby w próchnicę (zwiększa zasoby węgla organicznego), poprawia pojemność wodną i tym samym jest ważnym elementem działań adaptacyjnych i mitygacyjnych związanych ze zmianami klimatu.

Woda pitna dla zwierząt stanowi jedynie małą część wody wykorzystywanej w rolnictwie.

W Polsce dominuje wypas ekstensywny (stosunkowo niska obsada zwierząt np. w latach 2018-2021 r. 0,32-0,33 DJP/ha użytków rolnych; 1,74-1,77 DJP/ha TUZ – bydło, owce i kozy (liczone względem wszystkich powierzchni TUZ w kraju; w 2020 r. średnia obsada w gospodarstwach posiadających zwierzęta wynosiła 3,84 DJP/ha TUZ, podczas gdy w gospodarstwach posiadających do 20 szt. młodego bydła obsada ta wynosiła 0,92 DJP/ha TUZ), w związku z czym obciążenie środowiska z tego tytułu można uznać za stosunkowo niskie.

Zatem z uwagi na zasady przyznawania (maksymalny limit 20 szt. zwierząt, do których rolnik może otrzymać płatności), wsparcie związane z produkcją do krów promuje gospodarstwa małe i średnie z niewielką produkcją i niższą obsadą zwierząt. Jednocześnie nie zakłada się zwiększenia liczby sztuk zwierząt kwalifikujących się do płatności (co odzwierciedla stabilny poziom wskaźnika produktu O.11. „Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z produkcją"), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☐ Tak ☑ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką" (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce"?) do celów np. wskaźników.

Nie dotyczy

W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_2 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła	Jednolita	PL;	R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_2 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_2 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła	Planowana kwota jednostkowa	74,21	74,87	75,53	76,20	76,20	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	81,63	82,36	83,09	83,82	83,82	
	O.11 (jednostka: Pogłowie)	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	180 069 674,48	181 671 156,56	183 272 638,64	184 898 385,60	184 898 385,60	914 810 240,88
OGÓŁEM	O.11 (jednostka: Pogłowie)	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	**Suma:** 12 132 440,00 **Maks.:** 2 426 488,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	180 064 944,00	181 674 589,00	183 284 234,00	184 893 879,00	184 893 879,00	914 811 525,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.3. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.3.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.11. Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P8.	Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta	wymagana (++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia na rolników posiadających owce ma zapobiegać nasileniu się w sektorze owiec trudności, które mogłyby spowodować zaniechanie produkcji i negatywnie wpłynąć na inne części łańcucha dostaw lub rynki powiązane.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.

Wsparcie do owiec będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących owce. Przyczyni się ono do zapewnienia stabilności dochodów rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji w tym sektorze.

Wypłacane jest do wszystkich kwalifikujących się zwierząt w gospodarstwie (brak limitu).

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności, będący rolnikiem aktywnym zawodowo, są uprawnieni do otrzymania wsparcia.

Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro.

Rolnik posiada minimum 10 maciorek owczych (*Ovis aries)* w wieku co najmniej 12 miesięcy; wiek zwierząt jest ustalany na dzień 15 maja roku złożenia wniosku.

Zwierzęta powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia 15 marca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie tych płatności.

Wymagany okres przetrzymywania: od 15 marca do 15 kwietnia roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie tej płatności.

W trakcie okresu przetrzymywania możliwe jest zastąpienie zwierząt. Zastępujące zwierzęta muszą spełniać warunki kwalifikowalności. Rolnik, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia zdarzenia powodującego konieczność zastąpienia zwierzęcia, musi wejść w posiadanie nowego zwierzęcia oraz poinformować o zastąpieniu kierownika biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (na formularzu opracowanym i udostępnionym przez Agencję). Możliwe jest również zastąpienie danej sztuki inną, przebywającą do tej pory w gospodarstwie (nie ma obowiązku zakupu nowego zwierzęcia).

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 24,8 mln EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 0,14% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 0,93% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do sztuki zwierzęcia, jednolita w całym kraju. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 26 EUR/szt.

W celu wyznaczenia stawki płatności wykorzystano zaproponowaną przez IERiGŻ metodę uproszczonej kalkulacji różnicowej, która polega na ustaleniu różnicy wyników finansowych pomiędzy alternatywnymi kierunkami produkcji. W ramach tej kalkulacji przyjęto założenie o alternatywnej działalności w postaci chowu bydła mlecznego o skali zapewniającej stabilizacje finansową, a więc powyżej 20 sztuk krów. Wynikało to z jednej strony z zapotrzebowania na podobne typy pasz (w tym zwłaszcza pasze objętościowe) oraz najbardziej podobny kierunek użytkowania samic (mleczny). Oszacowana różnica w poziomie wyniku finansowego powinna wyznaczać poziom stawki płatności lub jej górny pułap. Została ona następnie odpowiednio zmniejszona z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie.

Liczba owiec zawsze była ściśle powiązana z poziomem wsparcia produkcji owczarskiej. Do 2014 roku pogłowie owiec dynamicznie spadało, od przełomu lat 80. i 90. XX wieku ponad 23 krotnie. Tempo spadku zostało wprawdzie spowolnione po wprowadzeniu najpierw regionalnego wsparcia specjalnego do matek w 2010 r., a następnie w 2015 r. – w całym kraju – płatności związanej z produkcją do owiec. W latach 2018-2020 nastąpiło jednak dalsze zmniejszenie zarówno łącznej liczby owiec, jak i maciorek. Wprowadzenie wsparcia związanego z produkcją pozwoliło wyhamować trend spadkowy i utrzymać pogłowie owiec na w miarę stabilnym poziomie (około 270 tys. szt.). W związku z powyższym, stawka w kolejnych latach nie powinna być niższa niż obecnie.

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby zwierząt).

Przyjęta tolerancja w zakresie wysokości stawki (stawka maksymalna) jest znacznie poniżej potrzeb wyliczonych ww. metodą i wynosi 10%. Uwzględnia ona możliwe wahania produkcji oraz wskaźnik inflacji, który w Polsce przekracza 10%.

Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

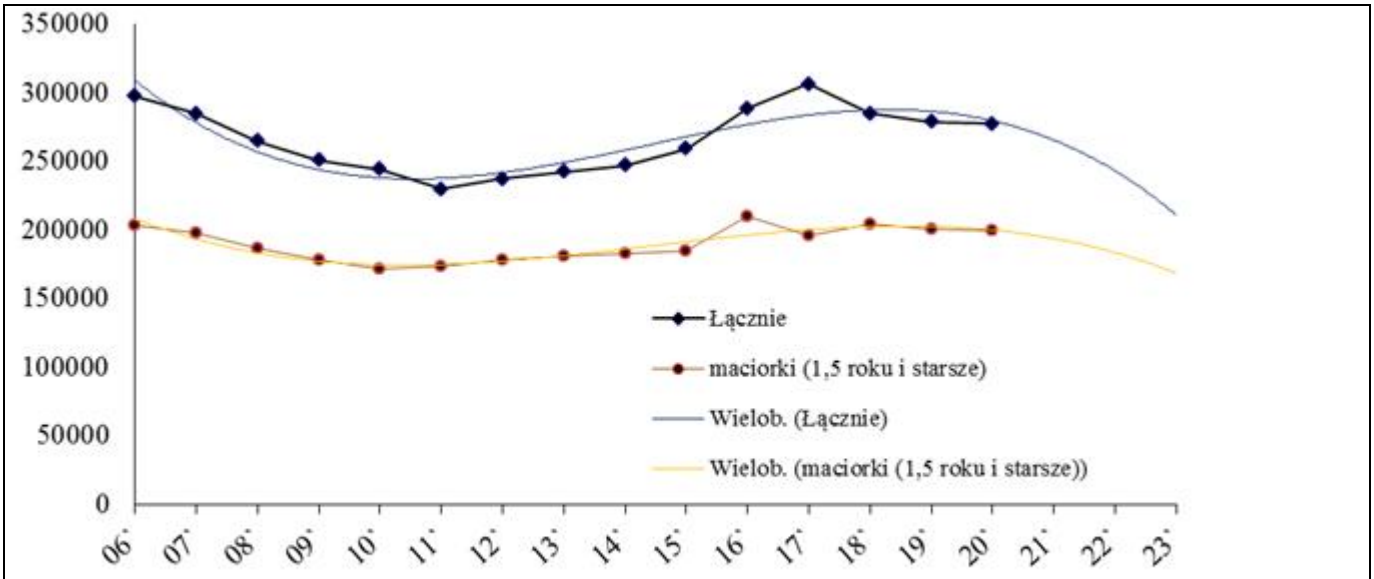
Chów owiec charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem. W 2016 r. owczarstwem zajmowało się 9,5 tys. gospodarstw rolnych o następującej strukturze według skali chowu: 1-4 szt. - 42%, 5-49 szt. – 44%, a 50 sztuk i więcej szt. utrzymywało 14% podmiotów. W najmniejszych gospodarstwach rolnych utrzymywano 4% pogłowia, w grupach o średniej i dużej skali chowu odpowiednio 26 i 70% pogłowia.

W sektorze owczarskim od wielu lat występował regres. Na przełomie lat 80. i 90. XX w. pogłowie wynosiło około 4,7 mln szt., a w 2020 r. tylko około 278 tys. szt. Tym samym, w Polsce w ciągu ostatnich 30 lat pogłowie owiec spadło 17 krotnie.

Pogłowie owiec po długim okresie spadku liczby zwierząt obserwowanym od końca lat osiemdziesiątych XX wieku w latach 2012-2013 zaczęło rosnąć. Nastąpiło odwrócenie kierunku zmian tendencji rozwojowej. Skala spadku pogłowia tych zwierząt była znacząca, biorąc pod uwagę to, że w 1996 roku w Polsce było jeszcze ponad 544 tys. owiec, ale ich liczba w 2011 roku wyniosła około 230-250 tys. sztuk. Niewątpliwie do zmiany kierunku trendu przyczyniło się wprowadzenie od 2010 roku płatności do owiec w formie wsparcia specjalnego do matek w stadach liczących 10 i więcej ich sztuk. Ograniczone było ono jednak terytorialnie i można się było o nie ubiegać w przypadku lokalizacji stada w wybranych województwach, tj.: lubelskim, małopolskim, podkarpackim, śląskim, świętokrzyskim. W ramach zmiany systemu wsparcia bezpośredniego od 2015 roku wprowadzono płatność do owiec powiązaną z produkcją w całym kraju.

Obserwowany przyrost pogłowia owiec w latach 2016-2017 miał charakter przejściowy. W latach 2018-2020 nastąpiło zmniejszenie zarówno łącznej liczby owiec, jak również maciorek.

Pogłowie owiec w latach 2005-2020 oraz przewidywane zmiany na podstawie długoterminowych trendów w latach 2021-2023.

Źródło: obliczenia własne IERiGŻ na podstawie danych ARiMR.

Na podstawie tendencji rozwojowej przewiduje się dalsze ograniczenie pogłowia tych zwierząt w kraju. Sektor ten jest zagrożony całkowitym wyparciem z rynku.

Na taki kierunek zmian wskazują również dotychczasowe wyniki finansowe uzyskiwane przez gospodarstwa utrzymujące owce. Niska opłacalność produkcji, przy jednoczesnym wysokim koszcie jednostkowym pracy nie zachęca do zajmowania się owczarstwem.

W latach 2015-2020 w gospodarstwach utrzymujących owce odnotowano ujemny dochód, niezależnie od wielkości stada, co obrazuje poniższa tabela.

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych posiadających owce w latach 2015-2020 pozostających w polu obserwacji FADN

Wyszczególnienie	Lata					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	7 945	6 509	6 086	5 416	6 382	5 331
Wielkość ekonomiczna (euro)	28 356,20	33 301,70	35 586,20	23 770,40	48 479,70	65 719,90
Nakłady pracy ogółem (AWU)	1,8	1,97	1,97	1,75	2,37	2,31
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej (zł)	-35 898,00	-33 950,80	19 742,40	2 576,60	-10 805,70	5 957,50

Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat pomniejszony o oszacowane koszty	**-42 423,17**	**-44 293,19**	**-23 218,40**	**-32 907,68**	**-37 146,19**	**-31 516,19**

							pracy własnej w przeliczeniu na jednostkę pracy własnej (zł)/AWU						

Źródło: dane polskiego FADN.

W latach 2023-2027 uwarunkowania rynkowe w chowie owiec będą odznaczały się dużą niepewnością w zakresie dochodowości. Źródłami ryzyka produkcyjnego i handlowego będą skutki inwazji Rosji na Ukrainę, strategia „*Od pola do stołu*", a także skutki pandemii COVID-19 i małe nasilenie ruchu turystycznego. Ryzykiem handlowym staną się natomiast (prawdopodobnie większe niż zazwyczaj) wahania kursów walut, a także procesy inflacyjne w Polsce, w UE i na świecie. Baranina należy do najdroższych rodzajów mięsa, a więc w sytuacjach kryzysowych jej spożycie ograniczane jest w pierwszej kolejności. Uwzględniając powyższe uwarunkowania przewiduje się, że pogłowie owiec spadnie do ok. 200 tys. szt. Zaważy na tym spadek popytu na baraninę i inne produkty owczarskie oraz wzrost kosztów produkcji. Niezwykle pożądane jest więc dalsze wsparcie sektora płatnościami do owiec, które uzupełniają dochody z rynku.

Utrzymywanie owiec jest niezbędne do zachowania właściwego ekosystemu. Zaniechanie ich wypasu skutkowałoby zalesieniem pastwisk oraz dużą zmiennością gatunkową roślin na nich występujących. Owce mają zdolność do niskiego przygryzania traw i selektywnego wybierania roślin. Są doskonałą alternatywą wszędzie tam, gdzie inne metody (np. wykaszanie) są bardzo kosztowne ze względu na konieczność wykonywania odpowiednich zabiegów, np. rekultywacji, melioracji czy zalesiania. Do takich terenów można zaliczyć parki krajobrazowe i rezerwaty przyrody, wydmy, a także budowle wodne i melioracyjne.

Nieracjonalne użytkowanie pastwisk jest przyczyną ograniczenia ich bioróżnorodności i czynnikiem intensywnego wzrostu niepożądanych traw; nieraz jednocześnie pojawiają się też niechciane zakrzaczenia i zadrzewienia. Do niepożądanych gatunków roślin należą głównie wysokie trawy, których nadmierny wzrost powoduje zanik roślinności niskiej, m.in. wielu wartościowych ziół, koniczyn, storczyków czy krokusów. Wypas owiec pomaga temu zapobiec.

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności

☐ w celu poprawy jakości

☐ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Z punktu widzenia rentowności gospodarstw, poprawy ich konkurencyjności, czy znaczenia środowiskowego determinującym kryterium jest wielkość stad. Zaproponowana minimalna wielkość stada uprawniająca do ubiegania się o płatność jest w warunkach polskich optymalna dla osiągnięcia zakładanych celów. W dotychczasowej praktyce hodowlanej przyjęło się, że minimalne stado, które ma możliwość utrzymania stada zachowawczego i produkcji materiału hodowlanego powinno liczyć co najmniej 10 szt. maciorek – zwłaszcza, że w przypadku owiec stosuje się głównie rozród naturalny, więc stado powinno być zdolne do utrzymania tryka. Jest to liczba zwierząt, która umożliwia zachowanie zmienności genetycznej w stadzie oraz ewentualną produkcję wystarczającą dla gospodarstwa rodzinnego, a przy tym dającą możliwość rozwoju tej produkcji.

Jednocześnie około 25-30 % owiec w Polsce jest utrzymywanych na terenie gór i pogórza, gdzie średnie gospodarstwo najczęściej ma 3-5 ha. Na tym terenie są utrzymywane między innymi typowe tylko dla

tego regionu 4 rasy owiec stanowiące cenną rezerwę genową: polska owca górska, polska owca górska odmiana barwna, cakiel podhalański i polska owca pogórza. W tym regionie stada powyżej 10-15 szt. są rzadkością z powodu małych powierzchni użytków zielonych (małe gospodarstwa) i trudnych warunków klimatycznych (niska wydajność użytków zielonych, krótki okres wegetacyjny).

W związku z powyższym, zaproponowany próg posiadania co najmniej 10 maciorek owczych zachęca do utrzymywania stad o skali zapobiegającej zaprzestaniu produkcji i, w konsekwencji, negatywnym skutkom środowiskowym oraz społecznym oraz pełni funkcję prorozwojową dla gospodarstw, które mają predyspozycje do rozwoju działalności. Ze względu na fakt, że o utrzymaniu i odnowie stad decyduje przede wszystkim liczba maciorek oraz przystępek tj. młodych samic, które jeszcze nie rodziły, ale są przeznaczone do rozpłodu (jagnięta częściej przeznaczane są na ubój, tryki utrzymywane są w niewielkich liczbach, 1 tryk wystarcza na 20-30 maciorek), proponuje się skierowanie wsparcia do samic w wieku od 12 miesiąca życia. Większość ras owiec uzyskuje pełną dojrzałość w wieku ok. 1,5 roku z tym, że są znaczne różnice pomiędzy rasami – rasy wcześnie dojrzewające (np. teksel) – ok. 8 miesięcy. Przyjmuje się, że gotowe do rozpłodu są samice, które osiągnęły 2/3 do 3/4 przeciętnego ciężaru owiec dorosłych w danej rasie. W związku z tym, że decyzje o przeznaczeniu owiec do dalszej hodowli, zarówno w stosunku do owiec starszych, jak i przystępek podejmuje się wcześniej przed sezonem krycia (stanówką) wiek 12 miesięcy pozwoli na właściwe ukierunkowanie wsparcia.

Planowane wsparcie jest spójne i komplementarne z innymi instrumentami – szczegółowe informacje przedstawiono w dziale 3 Planu, dotyczącym spójności strategii i komplementarności.

Wsparcie to przyczynia się do utrzymania struktury krajobrazu rolniczego wraz z jego zróżnicowanym bogactwem przyrodniczym, w szczególności w powiązaniu z interwencją dotyczącą zachowania zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie. Ponadto, interwencja jest także komplementarna z interwencją Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje), w szczególności w podmiotach o małej wielkości ekonomicznej (do 25 tys. euro), w ramach której realizowane mogą być operacje dotyczące produkcji zwierzęcej, w tym m.in. w zakresie zapewnienia wybiegów i pastwisk.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Mięso baranie i kozie

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

Chów i hodowla owiec przyczyniają się do utrzymania wielofunkcyjności gospodarstw, a także wspierają lokalną produkcję wyrobów regionalnych i tradycyjnych.

Polska ma bardzo długie tradycje w hodowli i utrzymywaniu owiec, szczególnie w południowych regionach kraju chów owiec jest nie tylko kierunkiem produkcji rolnej, ale także stylem życia. Ponadto 15 ras owiec jest w Polsce objętych ochroną jako tradycyjne rasy zagrożone wyginięciem. Z produkcją owczarską powiązane są pozarolnicze działalności gospodarcze (np. rzemiosło). Chów owiec przyczynia się do kultywowania tożsamości kulturowej związanej z pasterstwem, krzewienia tradycji i kultury ludowej, rozwoju rzemiosła i przetwórstwa produktów pochodzenia owczego. Chów małych przeżuwaczy jest podstawą do odtworzenia produkcji żywności tradycyjnej, a czynnik ten stanowi także znaczne wsparcie dla rozwoju lokalnej turystyki czy też rzemiosła, który jest istotnym bodźcem stymulującym gospodarkę regionu.

Owce stanowią źródło żywności funkcjonalnej. Wydajność produkcyjna serów z mleka owczego jest prawie dwukrotnie wyższa niż z mleka krowiego.

Wełna owcza charakteryzuje się szeregiem cech mających korzystne oddziaływanie na stan zdrowotny organizmu ludzkiego. Może być również wykorzystana jako materiał izolacyjny w budownictwie. Może być ponownie użyta do produkcji albo ulec biodegradacji, co jest istotne w kontekście ochrony środowiska.

Owce są wykorzystywane do zagospodarowania użytków zielonych, odłogów, obwałowań, nieużytków, obrzeży pól i rowów, dodatkowo coraz częściej są doceniane w parkach narodowych i krajobrazowych oraz obszarach wyłączonych z użytkowania rolniczego. Wypas owiec prowadzi do szeregu pozytywnych następstw w glebie i runi oraz przyczynia się do zachowania, a często zwiększania różnorodności florystycznej cennych zbiorowisk roślinnych, co wynika z selektywnego pobierania runi pastwiskowej, udeptywania gleby i darni, pozostawiania odchodów. Wypas owiec przyczynia się do lepszego ukorzenienia przygryzanych roślin i do rozkrzewienia się traw. Im więcej masy roślinnej zjadają owce,

tym szybciej się ona odradza i regeneruje. W wymiarze ekologicznym chów małych zwierząt trawożernych przyczynia się do zachowania różnorodności biologicznej siedlisk półnaturalnych, w tym zasobów genetycznych w rolnictwie. Owce stanowią bardzo cenny element bioróżnorodności genetycznej i odgrywają ważną rolę w ekosystemie poprzez wykorzystanie ich do wypasu w celu zachowania walorów środowiska przyrodniczego.

Owce, jako jedyne spośród wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich, wypasają tereny o nachyleniu nawet do 70%, przyczyniając się do wyeliminowania procesów związanych z erozją gleb, wypasają równomiernie udostępnione im obszary, w sposób zrównoważony nawożąc podłoże przyczyniają się do wzrostu akumulacji węgla, odpowiedzialnego za czystość wód. Ich pobyt na pastwisku nie powoduje zmian gatunkowych u rodzimych gatunków fauny zamieszkujących warstwy runi i podglebia. Żaden inny gatunek zwierząt gospodarskich nie wykazuje takich właściwości i predyspozycji.

Szczególnie ważną rolę pielęgnacyjną wypas owiec odgrywa wczesną wiosną, gdyż przyczynia się to do wzrostu darni, a w konsekwencji chroni gleby przed erozją.

Owce mogą też służyć do ekologicznej pielęgnacji niektórych kultur leśnych (młodników) oraz przyczyniać się do uniknięcia pożarów, zwłaszcza w okresie letnim.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Płatność związana do owiec nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. W tym kontekście istotna jest ochrona jakości wód przez zapobieganie przedostawaniu się azotanów pochodzenia rolniczego do wód gruntowych i powierzchniowych, co wynika z przepisów dyrektywy azotanowej (91/676/EWG) stanowiącej integralną część ramowej dyrektywy wodnej. Na ograniczenie emisji zanieczyszczeń wpływ ma wielkość stosowanych dawek oraz sposoby nawożenia azotem. Dlatego też od 15.02.2020 r. na terenie całego kraju realizowany jest „Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu", który zobowiązuje wszystkie podmioty prowadzące produkcję rolną oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, prowadzić ją w taki sposób, aby zapobiegać zanieczyszczaniu wód azotanami.

Z dniem 31 grudnia 2021 r. podmioty prowadzące produkcję zwierzęcą na poziomie większym niż 210 DJP średniorocznie zobowiązane są do posiadania szczelnych obiektów do gromadzenia obornika przez okres co najmniej 5 miesięcy, natomiast zbiorników o szczelnych ścianach i dnie na płynne nawozy naturalne przez okres 6 miesięcy. Gospodarstwa prowadzące chów lub hodowlę zwierząt na poziomie nieprzekraczającym 210 DJP średniorocznie mają obowiązek posiadania takich obiektów do przechowywania nawozów naturalnych od 31 grudnia 2024 roku. Do tego terminu obowiązują wymagania dotyczące zbiorników na nawozy płynne w wielkości ich 4 miesięcznej produkcji. Według obowiązujących wymogów można przechowywać przez okres 6 miesięcy od daty rozpoczęcia składowania obornik w pryzmie bezpośrednio na gruncie. Miejsce takie lokalizuje się: poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie, o dopuszczalnym spadku do 3 proc., w miejscu niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, pasa morskiego i ujęć wód, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Lokalizację pryzmy oraz datę złożenia obornika w danym roku na danej działce zaznacza się na mapie lub szkicu działki, które przechowuje się przez okres 3 lat od dnia zakończenia przechowywania obornika. Obornik na pryzmie ponownie przechowuje się w tym samym miejscu po upływie 3 lat od dnia zakończenia uprzedniego przechowywania obornika.

Ponadto, zgodnie z informacjami udostępnionymi przez Ministerstwo Infrastruktury, do 2018 roku wydano 20 680 pozwoleń wodnoprawnych, z których zaledwie 4 dotyczyły zrzutu odchodów

zwierzęcych. Niemniej jednak są to pozwolenia wydane na podstawie starych przepisów. Zgodnie z przepisami ww. ustawy Prawo wodne (art. 77 ust. 1 pkt 1) wprowadzanie do wód ciekłych odchodów zwierzęcych jest zakazane.

Wdrożone zostały również wymogi dotyczące zarówno sposobu obliczania dopuszczalnej rocznej dawki nawozów naturalnych, która nie może przekroczyć 170 kg N/ha, jak również zasady opracowywania planu nawożenia azotem (dla gospodarstw utrzymujących obsadę większą niż 60 DJP, według stanu średniorocznego), czy też wymagania w zakresie niezbędnej dokumentacji. Istotnym jest, że przestrzeganie wymogów programu azotanowego stanowi jeden z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, tj. SMR 2, od którego uzależnione jest otrzymanie przez beneficjentów pełnego wsparcia w ramach płatności obszarowych WPR, zapewniając tym samym wyższy poziom ambicji w zakresie ochrony środowiska i klimatu, zgodnie z zapowiedziami Komisji w komunikacie pt. „Przyszłość rolnictwa i produkcji żywności" i w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2021-2027, ustanowionych rozporządzeniem Rady (UE, Euratom) nr 2020/2093.Nawożenie naturalne zwiększa zasobność gleby w materię organiczną.

Ze względu na poprawę stanu gleby, stosowanie nawozów naturalnych także przyczynia się do poprawy warunków wodnych w glebie. Odpowiednia struktura gleby warunkuje wzrost kapilarnej pojemności wodnej oraz zawartości wody dostępnej dla roślin. Dodatkowo dobra struktura przyśpiesza wsiąkanie wody opadowej, co ogranicza spływy powierzchniowe i nasilenie erozji wodnej, umożliwia także swobodną wymianę powietrza pomiędzy atmosferą i glebą. Spadek zawartości materii organicznej w glebie oznacza obniżenie zdolności retencyjnej oraz wzrost podatności gleby na erozję wodną i wietrzną, a także ograniczenie jej zdolności sorpcyjnej, co zwiększa niebezpieczeństwo rozproszenia biogenów w środowisku.

Woda pitna dla zwierząt stanowi jedynie małą część wody wykorzystywanej w rolnictwie.

W Polsce dominuje wypas ekstensywny (stosunkowo niska obsada zwierząt np. w latach 2018-2021 r. 0,32-0,33 DJP/ha użytków rolnych; 1,74-1,77 DJP/ha TUZ – bydło, owce i kozy (liczone względem wszystkich powierzchni TUZ w kraju)), w związku z czym obciążenie środowiska z tego tytułu można uznać za stosunkowo niskie. Jednocześnie nie zakłada się zwiększenia liczby sztuk zwierząt kwalifikujących się do płatności (co odzwierciedla stabilny poziom wskaźnika produktu O.11. „Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z produkcją"), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

Chów owiec w niewielkim stopniu przyczynia się do emisji podtlenku azotu. Według danych Fundacji Instytut na rzecz Ekorozwoju, owce cechują się najniższymi wskaźnikami jednostkowymi zawartości azotu wydalanego w odchodach zwierzęcych (16 kg/zwierzę/rok). Chów owiec cechuje się również bardzo niską emisją amoniaku. Ze względu na bardzo małą populację owiec w kraju, gatunek ten nie wpływa na krajowe emisje amoniaku.

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☐ Tak ☑ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką" (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce"?) do celów np. wskaźników.

Nie dotyczy

W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_3 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec	Jednolita		R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_3 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_3 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec	Planowana kwota jednostkowa	25,35	25,57	25,80	26,03	26,03	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	27,88	28,13	28,38	28,63	28,63	
	O.11 (jednostka: Pogłowie)	192 539,00	192 539,00	192 539,00	192 539,00	192 539,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	4 880 863,65	4 923 222,23	4 967 506,20	5 011 790,17	5 011 790,17	24 795 172,42
OGÓŁEM	O.11 (jednostka: Pogłowie)	192 539,00	192 539,00	192 539,00	192 539,00	192 539,00	**Suma:** 962 695,00 **Maks.:** 192 539,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	4 879 989,00	4 923 612,00	4 967 236,00	5 010 859,00	5 010 859,00	24 792 555,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.4. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.4.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.11. Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P8.	Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta	wymagana (++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia na rolników posiadających kozy ma zapobiegać nasileniu się, w sektorze kóz, trudności, które mogłyby spowodować zaniechanie produkcji i negatywnie wpłynąć na inne części łańcucha dostaw lub rynki powiązane.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji, wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.

Wsparcie do kóz będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących kozy. Przyczyni się ono do zapewnienia stabilności dochodów rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji w tym sektorze.

Wypłacane jest do wszystkich kwalifikujących się zwierząt w gospodarstwie (brak limitu).

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

Wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności, będący rolnikiem aktywnym zawodowo, są uprawnieni do otrzymania wsparcia.

Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro.

Rolnik posiada minimum 5 samic kozy domowej (*Capra hircus*) w wieku co najmniej 12 miesięcy; wiek zwierząt ustalany jest na dzień 15 maja roku złożenia wniosku.

Zwierzęta powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia złożenia wniosku.

Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku.

W trakcie okresu przetrzymywania możliwe jest zastąpienie zwierząt. Zastępujące zwierzęta muszą spełniać warunki kwalifikowalności. Rolnik, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia zdarzenia powodującego konieczność zastąpienia zwierzęcia, musi wejść w posiadanie nowego zwierzęcia oraz poinformować o zastąpieniu kierownika biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (na formularzu opracowanym i udostępnionym przez Agencję). Możliwe jest również zastąpienie danej sztuki inną, przebywającą do tej pory w gospodarstwie (nie ma obowiązku zakupu nowego zwierzęcia).

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 1,42 mln EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 0,01% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 0,05% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do sztuki zwierzęcia, jednolita w całym kraju. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 11 EUR/szt.

W celu wyznaczenia stawki płatności wykorzystano zaproponowaną przez IERiGŻ metodę uproszczonej kalkulacji różnicowej, która polega na ustaleniu różnicy wyników finansowych pomiędzy alternatywnymi

kierunkami produkcji. W ramach tej kalkulacji przyjęto założenie o alternatywnej działalności w postaci chowu bydła mlecznego o skali zapewniającej stabilizacje finansową, a więc powyżej 20 sztuk krów. Wynikało to z jednej strony z zapotrzebowania na podobne typy pasz (w tym zwłaszcza pasze objętościowe) oraz najbardziej podobny kierunek użytkowania samic (mleczny). Oszacowana różnica w poziomie wyniku finansowego powinna wyznaczać poziom stawki płatności lub jej górny pułap. Została ona następnie odpowiednio zmniejszona z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie.

Wprowadzenie płatności związanych z produkcją do kóz w 2015 r. pozwoliło wyhamować spadek produkcji, co wskazuje, że stawka powinna przynajmniej zostać utrzymana na dotychczasowym poziomie.

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby zwierząt).

Przyjęta tolerancja w zakresie wysokości stawki (stawka maksymalna) jest znacznie poniżej potrzeb wyliczonych ww. metodą i wynosi 10%. Uwzględnia ona możliwe wahania produkcji oraz wskaźnik inflacji, który w Polsce przekracza 10%.

Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

Od wielu lat notuje się systematyczny spadek pogłowia i stad tych zwierząt. W latach 2000-2014 pogłowie spadło o 55% do zaledwie 80 tys. szt. (IERiGŻ), a w latach 2014-2020 pogłowie zmniejszyło się do 46 tys. szt. Spadek pogłowia postępował w całym okresie i wynikał z braku poprawy opłacalności chowu. Wyrażał się on relatywnie małym popytem i w związku z tym stagnacją cen wyrobów z mleka koziego. Dane ARiMR wskazują na znaczne fluktuacje liczby tych zwierząt. Od 2015 roku nastąpiło zahamowanie spadków i niewielki wzrost pogłowia kóz, m.in. w wyniku wprowadzenia płatności związanej do tego gatunku zwierząt.

Tendencja rozwojowa wskazuje jednak, że populacja w latach 2021-2022 osiąga okresowe maksimum na poziomie około 60 tys. sztuk zwierząt, a następnie zacznie maleć, lub na tym poziomie zacznie się stabilizować.

Utrudnienia wynikają głównie z niskiej opłacalności produkcji względem innych gatunków zwierząt, w tym zwłaszcza bydła (krów mlecznych) utrzymywanych w dużych i bardzo dużych stadach. Obecnie produkcja kozia w kraju ma charakter niszowy i jest rozproszona po całym kraju. Występują jednocześnie bardzo wysokie koszty przekwalifikowania się gospodarstw na inną produkcję zwierzęcą o skali zapewniającej opłacalność produkcji. Wprowadzenie od 31 grudnia 2024 r. restrykcyjnych przepisów dotyczących wymagań w zakresie warunków i wyposażenia w infrastrukturę do przechowywania nawozów naturalnych pochodzenia zwierzęcego spowoduje w wielu gospodarstwach wymóg przeprowadzenia znacznych inwestycji dostosowawczych, co może być przesłanką do likwidacji i znacznego ograniczenia pogłowia kóz w kraju.

Mimo niewielkiego wzrostu liczebności kóz w ostatnim okresie obserwuje się brak rentowności tego sektora produkcji zwierzęcej. Główne przyczyny spadku dochodów właścicieli kóz to:

- rozproszony rynek zbytu na mleko i produkty mleczne,
- ilości mleka pozyskiwanego od kóz są niewielkie; w Polsce spotykamy niewielkie hodowle,
- utrudniony skup większych partii mleka na terenie całego kraju ze względu na wielkość (z wyjątkami) stad i wycofanie jednego z większych odbiorców mleka,
- wzrost cen dla wszystkich kategorii pasz dla zwierząt,
- brak siły roboczej do pracy w produkcji zwierzęcej, większy koszt zatrudnienia pracownika,
- brak rynku mięsa koziego.

Tak jak w przypadku wszystkich produktów zwierzęcych, w latach 2023-2027 uwarunkowania rynkowe w chowie kóz będą odznaczały się dużą niepewnością w zakresie dochodowości. Źródłami ryzyka produkcyjnego i handlowego będą skutki inwazji Rosji na Ukrainę, a także pandemii COVID-19 i stosunkowo małe nasilenie ruchu turystycznego. Ryzykiem handlowym staną się procesy inflacyjne i

relatywne ubożenie społeczeństwa. Koźlina i produkty jej przerobu, a także mleko i produkty z niego wytwarzane są relatywnie drogie. W 2020 r. cena detaliczna mleka koziego (4,78 zł/l) była o 62,5% wyższa niż cena detaliczna mleka krowiego. Skala spadku popytu na mleko kozie i mięso kozie będzie zależała od stopnia nasilenia ogólnego kryzysu gospodarczego i humanitarnego. Uwzględniając powyższe uwarunkowania przewiduje się, że pogłowie kóz zmniejszy się do 35-40 tys. szt.

Niska opłacalność produkcji, przy jednoczesnym wysokim koszcie jednostkowym pracy nie zachęca do zajmowania się koziarstwem.

Wyniki produkcyjne gospodarstwa utrzymującego kozy karpackie, z uwzględnieniem kosztów produkcji, przychodów ze sprzedaży produkcji zwierzęcej i usług naukowo-badawczych oraz dotacji rolniczych pokazują brak rentowności w tym sektorze:

Wyszczególnienie	**Jm**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Wynik finansowy	**zł**	-3 457	-7 823	-5 105	-48 972	-54 334
rentowność	**%**	-5,7	-10,5	-6,5	-55,8	-52,6

Źródło: ZD IZ PIB Odrzechowa.

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności
☐ w celu poprawy jakości
☐ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Hodowla kóz może być szansą przede wszystkim dla małych i średnich gospodarstw rolnych. Rentowność produkcji rolniczej, w dużym stopniu zależy od jej skali.Wielkość graniczna dla kóz na poziomie 5 sztuk stada podstawowego jest kompromisem pomiędzy potencjalnie możliwą do osiągnięcia wielkością stada, która będzie związana z faktycznym użytkowaniem rolniczym, a możliwością i chęcią rolników do utrzymywania większej liczby kóz. Mając na względzie, że średnia wielkość stada oscyluje w okolicach 5 sztuk kóz, podniesienie minimalnej liczby kóz w stadzie spowodowałoby, że o wsparcie mogliby się ubiegać nieliczni rolnicy utrzymujący kozy, co mogłoby doprowadzić do istotnego zmniejszenia pogłowia.

Kozy są często traktowane jako zwierzęta towarzyszące i są gatunkiem uzupełniającym w gospodarstwie.

Kozy jako małe przeżuwacze utrzymywane w niewielkich stadach pełnią bardzo ważną rolę usługową w gospodarstwach także ze względu na wykorzystanie tzw. pasz absolutnych czyli zielonek, odpadów z warzywnictwa i sadów, które w innym przypadku stanowią odpad.

W związku z powyższym zaproponowana minimalna wielkość stada uprawniająca do ubiegania się o płatność do kóz jest w warunkach polskich optymalna dla osiągnięcia zakładanych celów. Z jednej strony pełni funkcję prorozwojową dla gospodarstw, które mają predyspozycje do rozwoju działalności, a z drugiej strony zapewnia utrzymywanie stad w skali zapobiegającej zaprzestaniu produkcji i, w konsekwencji, negatywnym skutkom środowiskowym i społecznym.

Ze względu na fakt, że o utrzymaniu i odnowie stad decyduje przede wszystkim liczba samic kóz, które osiągają pełną dojrzałość do rozpłodu dopiero po ukończeniu pierwszego roku życia (średni wiek pierwszego wykotu w polskiej populacji kóz wynosi 13 m-cy), proponuje się skierowanie wsparcia do samic w wieku od 12 miesiąca życia.

Planowane wsparcie jest spójne i komplementarne z innymi instrumentami – szczegółowe informacje przedstawiono w dziale 3 Planu, dotyczącym spójności strategii i komplementarności.

Wsparcie to przyczynia się do utrzymania struktury krajobrazu rolniczego wraz z jego zróżnicowanym bogactwem przyrodniczym, w szczególności w powiązaniu z interwencją dotyczącą zachowania

zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie. Ponadto, interwencja jest także komplementarna z interwencją Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje), w szczególności w podmiotach o małej wielkości ekonomicznej (do 25 tys. euro), w ramach której realizowane mogą być operacje dotyczące produkcji zwierzęcej, w tym m.in. w zakresie zapewnienia wybiegów i pastwisk.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Mięso baranie i kozie

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

Utrzymanie wielofunkcyjności gospodarstw.

Chów i hodowla kóz ma długie tradycje w Polsce. W wyniku prowadzonych prac hodowlanych wykształcono typowe rasy polskie, takie jak: polska biała uszlachetniona i polska barwna uszlachetniona.

Chów i hodowla kóz wspiera lokalną produkcję wyrobów regionalnych i tradycyjnych. (serów, mięsa), co stanowi także znaczne wsparcie dla rozwoju lokalnej turystyki czy też rzemiosła, który jest istotnym bodźcem stymulującym gospodarkę regionu.

Hodowla kóz możliwa jest na terenach, na których utrudnione jest prowadzenie innych, bardziej wymagających aktywności rolniczych. Ten dział produkcyjny może mieć zatem niebagatelny wpływ na aktywizację zawodową na terenach o wysokim bezrobociu strukturalnym.

Mleko kozie i jego przetwory (np. sery) mogą stanowić uzupełnienie podaży na rynku mleczarskim. Coraz więcej badań naukowych potwierdza fakt, że mleko kozie jest lepiej przyswajane przez ludzi niż mleko krowie. Mleko kozie nie zakwasza organizmu oraz jest bogatsze w składniki mineralne niż mleko krowie.

Chów i hodowla kóz są ściśle związane z użytkowaniem trwałych użytków zielonych, służą ich konserwacji i zrównoważonemu wykorzystaniu. Chów kóz odgrywa istotną rolę w ochronie środowiska naturalnego, między innymi poprzez utrzymywanie najmniej żyznych obszarów oraz zachowanie krajobrazów i ochronę wrażliwych ekosystemów. Utrzymywanie tych zwierząt w niektórych regionach jest niezbędne do zachowania właściwego ekosystemu.

Wypasanie małych przeżuwaczy często odbywa się na terenach, na których wcześniej zaniechano takiego użytkowania. Spadek pogłowia kóz wpływa na pogorszenie warunków naturalnych na halach górskich i trudno dostępnych pastwiskach. Wyjadanie i przygryzanie runi przez zwierzęta trawożerne zapobiega ekspansji kosmopolitycznych chwastów, hamuje wzrost wysokich traw, jak również zapobiega zarastaniu pastwisk przez krzewy i drzewa. Ponadto jej zdeptywanie przez małe przeżuwacze poprawia stosunki wilgotnościowo-powietrzne gleby. Wypas łąk i pastwisk przyczynia się do ich naturalnego nawożenia, dzięki czemu następuje poprawa stanu runi pastwiskowej oraz utrzymana jest stabilność ekologiczna roślin i zwierząt.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Płatność związana do kóz nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Dyrektywa ta wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. W tym kontekście istotna jest ochrona jakości wód przez zapobieganie przedostawaniu się azotanów pochodzenia rolniczego do wód gruntowych i powierzchniowych, co wynika z przepisów dyrektywy azotanowej (91/676/EWG) stanowiącej integralną część ramowej dyrektywy wodnej. Na ograniczenie emisji zanieczyszczeń wpływ ma wielkość stosowanych dawek oraz sposoby nawożenia azotem. Dlatego też od 15.02.2020 r. na terenie całego kraju realizowany jest „Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu”, który zobowiązuje wszystkie podmioty prowadzące produkcję rolną oraz działalność, w ramach której są przechowywane

odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, prowadzić ją w taki sposób, aby zapobiegać zanieczyszczaniu wód azotanami.

Z dniem 31 grudnia 2021 r. podmioty prowadzące produkcję zwierzęcą na poziomie większym niż 210 DJP średniorocznie zobowiązane są do posiadania szczelnych obiektów do gromadzenia obornika przez okres co najmniej 5 miesięcy, natomiast zbiorników o szczelnych ścianach i dnie na płynne nawozy naturalne przez okres 6 miesięcy. Gospodarstwa prowadzące chów lub hodowlę zwierząt na poziomie nieprzekraczającym 210 DJP średniorocznie mają obowiązek posiadania takich obiektów do przechowywania nawozów naturalnych od 31 grudnia 2024 roku. Do tego terminu obowiązują wymagania dotyczące zbiorników na nawozy płynne w wielkości ich 4 miesięcznej produkcji. Według obowiązujących wymogów można przechowywać przez okres 6 miesięcy od daty rozpoczęcia składowania obornik w pryzmie bezpośrednio na gruncie. Miejsce takie lokalizuje się: poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie, o dopuszczalnym spadku do 3 proc., w miejscu niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, pasa morskiego i ujęć wód, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Lokalizację pryzmy oraz datę złożenia obornika w danym roku na danej działce zaznacza się na mapie lub szkicu działki, które przechowuje się przez okres 3 lat od dnia zakończenia przechowywania obornika. Obornik na pryzmie ponownie przechowuje się w tym samym miejscu po upływie 3 lat od dnia zakończenia uprzedniego przechowywania obornika.

Ponadto, zgodnie z informacjami udostępnionymi przez Ministerstwo Infrastruktury, do 2018 roku wydano 20 680 pozwoleń wodnoprawnych, z których zaledwie 4 dotyczyły zrzutu odchodów zwierzęcych. Niemniej jednak są to pozwolenia wydane na podstawie starych przepisów. Zgodnie z przepisami ww. ustawy Prawo wodne (art. 77 ust. 1 pkt 1) wprowadzanie do wód ciekłych odchodów zwierzęcych jest zakazane.

Wdrożone zostały również wymogi dotyczące zarówno sposobu obliczania dopuszczalnej rocznej dawki nawozów naturalnych, która nie może przekroczyć 170 kg N/ha, jak również zasady opracowywania planu nawożenia azotem (dla gospodarstw utrzymujących obsadę większą niż 60 DJP, według stanu średniorocznego), czy też wymagania w zakresie niezbędnej dokumentacji. Istotnym jest, że przestrzeganie wymogów programu azotanowego stanowi jeden z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, tj. SMR 2, od którego uzależnione jest otrzymanie przez beneficjentów pełnego wsparcia w ramach płatności obszarowych WPR, zapewniając tym samym wyższy poziom ambicji w zakresie ochrony środowiska i klimatu, zgodnie z zapowiedziami Komisji w komunikacie pt. „Przyszłość rolnictwa i produkcji żywności" i w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2021-2027, ustanowionych rozporządzeniem Rady (UE, Euratom) nr 2020/2093.

Nawożenie naturalne zwiększa zasobność gleby w materię organiczną.

Ze względu na poprawę stanu gleby, stosowanie nawozów naturalnych także przyczynia się do poprawy warunków wodnych w glebie. Odpowiednia struktura gleby warunkuje wzrost kapilarnej pojemności wodnej oraz zawartości wody dostępnej dla roślin. Dodatkowo dobra struktura przyśpiesza wsiąkanie wody opadowej, co ogranicza spływy powierzchniowe i nasilenie erozji wodnej, umożliwia także swobodną wymianę powietrza pomiędzy atmosferą i glebą. Spadek zawartości materii organicznej w glebie oznacza obniżenie zdolności retencyjnej oraz wzrost podatności gleby na erozję wodną i wietrzną, a także ograniczenie jej zdolności sorpcyjnej, co zwiększa niebezpieczeństwo rozproszenia biogenów w środowisku.

Woda pitna dla zwierząt stanowi jedynie małą część wody wykorzystywanej w rolnictwie.

W Polsce dominuje wypas ekstensywny (stosunkowo niska obsada zwierząt np. w latach 2018-2021 r. 0,32-0,33 DJP/ha użytków rolnych; 1,74-1,77 DJP/ha TUZ – bydło, owce i kozy (liczone względem wszystkich powierzchni TUZ w kraju)), w związku z czym obciążenie środowiska z tego tytułu można uznać za stosunkowo niskie. Jednocześnie nie zakłada się zwiększenia liczby sztuk zwierząt kwalifikujących się do płatności (co odzwierciedla stabilny poziom wskaźnika produktu O.11. „Pogłowie objęte wsparciem dochodów związanym z produkcją"), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

Chów kóz w niewielkim stopniu przyczynia się do emisji podtlenku azotu. Według danych Fundacji Instytut na rzecz Ekorozwoju dane, kozy cechują się jednymi z niższych wskaźników jednostkowych zawartości azotu wydalanego w odchodach zwierzęcych (25 kg/zwierzę/rok). Chów kóz cechuje się

również bardzo niską emisją amoniaku. Ze względu na bardzo małą populację kóz w kraju, gatunek ten nie wpływa na krajowe emisje amoniaku.

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☐ Tak ☑ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką" (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce"?) do celów np. wskaźników.

Nie dotyczy

W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_4 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz	Jednolita		R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_4 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_4 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz	Planowana kwota jednostkowa	11,08	11,18	11,27	11,37	11,37	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	12,18	12,29	12,40	12,51	12,51	
	O.11 (jednostka: Pogłowie)	25 212,00	25 212,00	25 212,00	25 212,00	25 212,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	279 348,96	281 870,16	284 139,24	286 660,44	286 660,44	1 418 679,24
OGÓŁEM	O.11 (jednostka: Pogłowie)	25 212,00	25 212,00	25 212,00	25 212,00	25 212,00	**Suma:** 126 060,00 **Maks.:** 25 212,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	279 272,00	281 768,00	284 265,00	286 761,00	286 761,00	1 418 827,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.5. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.5.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą buraków cukrowych przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji buraków cukrowych.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.

Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających buraki cukrowe.

Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy buraków cukrowych nie większej, niż powierzchnia uprawy buraków cukrowych określona w umowie.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

1.Rolnik aktywny zawodowo uprawiający buraki cukrowe.

2.Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. Płatność przysługuje do powierzchni zajętej pod uprawę buraków cukrowych (płatność nie przysługuje do części powierzchni kwalifikujacego się hektara zajętej pod elementami krajobrazu wykorzystywanymi do osiągnięcia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych przeznaczanych na obszary i elementy nieprodukcyjne w ramach DKR 8, których wielkość wynosi 100 m2 i więcej lub szerokość przekracza 2 m).

3.Zawarcie umowy dostawy, w której rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia odpowiedniemu podmiotowi określonej ilości buraków cukrowych z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te buraki odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i przeznaczyć te buraki na produkcję cukru.

4.Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy buraków cukrowych nie większej, niż powierzchnia uprawy buraków cukrowych określona w umowie.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

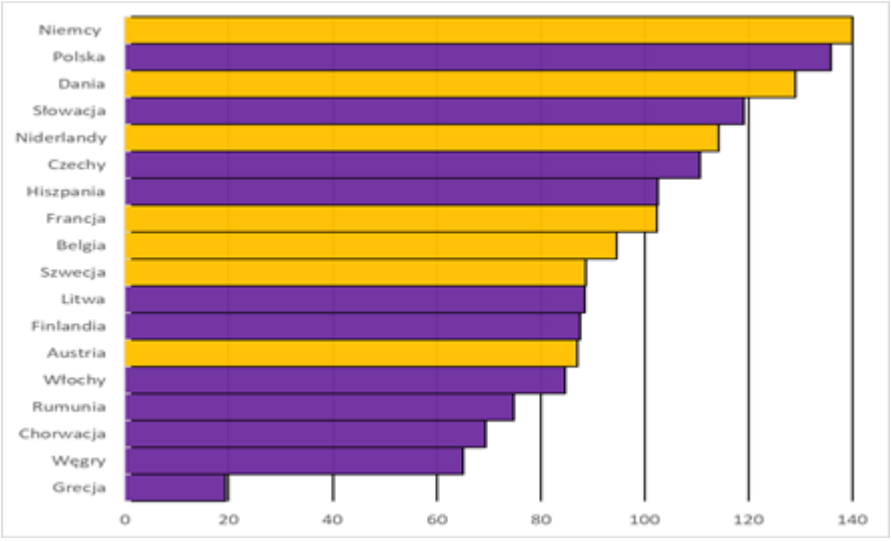
7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Dane empiryczne dotyczące powierzchni uprawy buraków cukrowych wskazują, że stosowanie płatności związanych z produkcją nie powoduje, że produkcja przesuwa się z krajów niestosujących płatności (osiem krajów) do państw stosujących ten mechanizm interwencji. W latach 2013-2021 powierzchnia uprawy buraków cukrowych wzrosła bowiem jedynie w pięciu krajach członkowskich z czego tylko dwa (Polska i Słowacja) stosowały wsparcie związane z produkcją. Trzy pozostałe były to kraje niestosujące tego instrumentu. Największe spadki powierzchni uprawy buraka cukrowego obserwowano natomiast wyłącznie w krajach stosujących płatności związane.

Podobnie sytuacja wygląda odnośnie do poziomu produkcji buraków cukrowych. W badanym okresie nastąpiło zwiększenie produkcji względem 2013 roku łącznie w ośmiu krajach, z tego cztery nie stosowały płatności związanych do buraków cukrowych. W trójce krajów o największej dynamice wzrostu zbiorów znalazły się Niemcy i Dania. Poza Austrią największy ubytek produkcji obserwowano natomiast w krajach stosujących płatności związane.

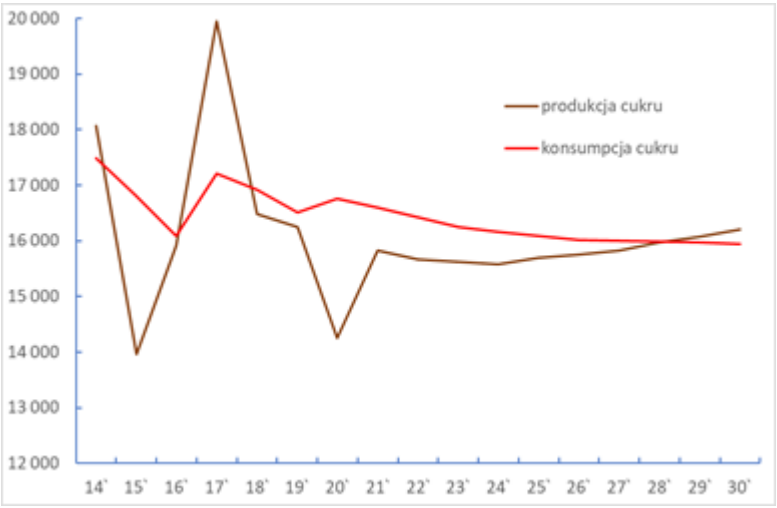
Wykres 1. Zmiana produkcji buraka cukrowego w państwach UE* w 2021 roku względem 2013 roku (powierzchnia w 2013 roku=100%)

*Na fioletowo oznaczono kraje stosujące płatności związane do buraka cukrowego, na żółto kraje nie stosujące tego wsparcia
Źródło: obliczenia IERiGŻ PIB na podstawie danych FAOSTAT oraz European Commission (May 2022) Voluntary coupled support. Member States' support decisions applicable for claim year 2022.

Zdaniem Polski powyższe trendy w produkcji buraków cukrowych w krajach UE wynikają z faktu, że konkurencja na rynku cukrunie odbywa się pomiędzy poszczególnymi producentami UE lecz głównie na poziomie UE - kraje trzecie, a więc siła wewnątrzwspólnotowej konkurencji jest słabsza. Analizując dane z lat 2014-2020 trzeba zauważyć, że poza wyjątkowym rokiem 2017, na przestrzeni badanego okresu UE (27 państw członkowskich) wykazywała wyższy poziom konsumpcji cukru względem produkcji.

Wykres 2. Poziom produkcji i konsumpcji cukru w UE w latach 2014-2020 i prognoza na lata 2021-2030 (tys. ton)

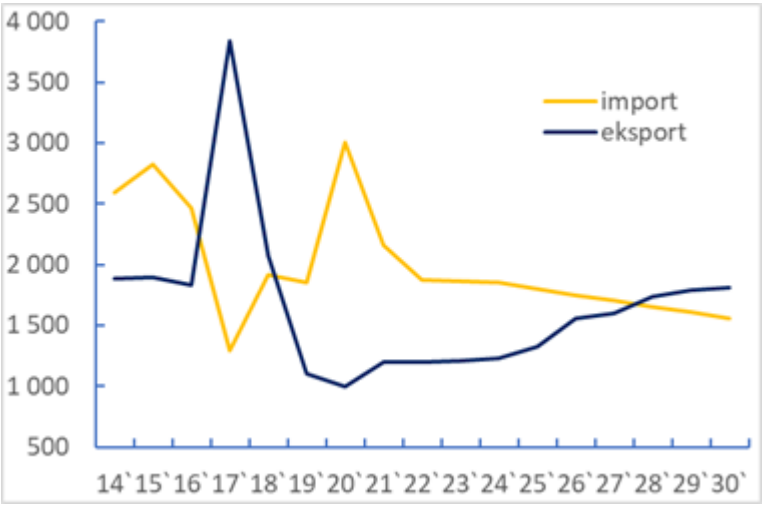

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie OECD/FAO (2021), OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/19428846-en

Poziom braku samowystarczalności pogłębił się w latach 2019-2020, a prognozy OECD-FAO na kolejne lata wskazują, że bez uwzględnienia wpływu wojny na Ukrainie na rynek cukru, nadwyżka importu nad

eksportem będzie zjawiskiem trwałym i utrzyma się co najmniej do 2028 roku. Unijny rynek cukru znajduje się więc pod znaczącą presją producentów z krajów trzecich wytwarzających ten produkt po niższych kosztach z trzciny cukrowej.

Wykres 3. Import i eksport cukru w UE w latach 2014-2020 i prognoza na lata 2021-2030 (tys. ton)

Źródło: opracowanie IERiGŻ PIB na podstawie OECD/FAO (2021), OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/19428846-en

Wycofanie się z płatności związanych do buraków cukrowych w Polsce pogłębiłoby problem deficytu w handlu zagranicznym cukru w UE i miałoby znaczące konsekwencje w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego. Płatności produkcyjne stanowią instrument wyrównujący efektywność wytwarzania, w tym w zakresie niższej intensywności uprawy buraków cukrowych. Wskazują na to znaczące niższe plony tej rośliny w krajach stosujących płatności związane względem państw bez tego instrumentu.

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 368,9 mln EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 2,08% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 13,88% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy buraków cukrowych. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 301 EUR/ha (średnia z lat 2023-2026). Przy wyliczeniu wysokości stawki posłużono się zaproponowaną przez IERiGŻ metodą uproszczonej kalkulacji różnicowej, która sprowadza się do ustalenia różnicy w wynikach finansowych pomiędzy alternatywnymi kierunkami produkcji. Jako uprawy alternatywne przyjęto pszenicę ozimą oraz rzepak ozimy (uwzględniając wymagania glebowe obie uprawy charakteryzowały się największym prawdopodobieństwem do potencjalnego zastąpienia buraka cukrowego w strukturze zasiewów).

Z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie, a także mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia z wdrażania wsparcia, proponowana stawka płatności jest niższa od stawki, która równoważyłaby utracone korzyści z alternatywnych kierunków produkcji. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją do uprawy buraków cukrowych wzrastała w ostatnich latach (w 2021 r. o ok. 8% względem roku 2017), zaproponowana stawka jest niższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 384 EUR/ha).

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).

Jako stawkę maksymalną przyjęto stawkę planowaną powiększoną o 10%. Przy określeniu poziomu wskaźnika zwiększenia stawki planowanej pod uwagę wzięto możliwe niewielkie wahania produkcji.

Proponowana maksymalna stawka jest niższa od stawki, która równoważyłaby utracone korzyści z uprawy roślin alternatywnych.

Należy mieć również na uwadze wskaźnik inflacji, który w Polsce przekracza 10%.

Jednocześnie Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

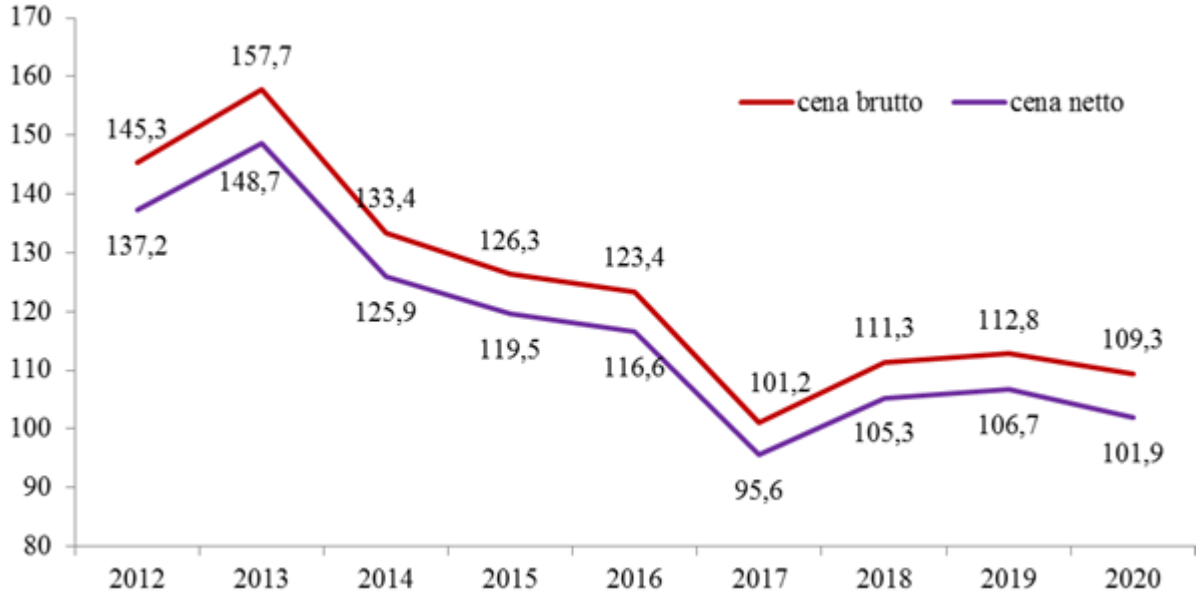
Przed uprawą buraków cukrowych rysuje się wiele zagrożeń i sytuacji niepewnych, które mogą doprowadzić do znacznego ograniczenia ich produkcji lub całkowitego zaprzestania. Można te czynniki podzielić na wynikające z uwarunkowań ekonomicznych, prawnych i przyrodniczych.

Liberalizacja handlu cukrem, w tym umożliwienie napływu cukru spoza UE prowadzi do coraz niższej opłacalności produkcji cukru wewnątrz UE, a w ślad za tym idzie presja na obniżanie cen surowca do produkcji, czyli korzeni buraków cukrowych. Stawia to plantatorów buraków cukrowych, będących biorcami cen na tym rynku, w sytuacji braku opłacalności uprawy.

Powierzchnia oraz rozmieszczenie uprawy buraka cukrowego w kraju są uwarunkowane lokalizacją oraz możliwościami produkcyjnymi działających cukrowni. Wynika to z charakteru wytwarzanego produktu, jakim jest korzeń buraka cukrowego, w gospodarstwach. Produkcja korzeni ma charakter całkowicie towarowy (brak jest możliwości towarowego przetwarzania w gospodarstwach) i relatywnie przy dużej masie biologicznej wartość jednego kwintala korzeni jest niska. Brak możliwości alternatywnego zagospodarowania surowca w gospodarstwie oraz relatywnie wysokie koszty transportu sprawiają, że buraki mogą być przetwarzane jedynie przez lokalne cukrownie, a ich uprawa poza stosunkowo bliskim sąsiedztwem zakładów przetwórczych jest nieopłacalna. Przyszły areał uprawy tej rośliny oraz rozmieszczenie powierzchni w kraju będzie więc uzależnione od liczby działających zakładów przetwórczych, ich mocy produkcyjnych oraz kondycji ekonomicznej.

Utrzymaniu opłacalności uprawy buraków cukrowych nie sprzyja odnotowywany od 2013 r. spadek cen skupu tego surowca. Analizując zmiany cen skupu buraków cukrowych w badanym okresie, obserwowano systematyczny spadek tego parametru. Średnia cena uzyskiwana przez plantatorów w 2013 roku wynosiła prawie 157,7 zł brutto za 1 tonę buraków (148,7 zł netto) i w kolejnych latach uległa ona obniżeniu do poziomu 101,2 zł brutto (95,6 zł netto) w 2017 roku. W latach 2018-2019 nastąpił okres korekty w postaci stabilizacji cen na poziomie ok. 111-113 zł brutto (ok. 105-107 zł netto), a w 2020 roku ceny znów uległy zmniejszeniu do 109,3 zł brutto za 1 tonę korzeni.

Ceny skupu buraków cukrowych (zł/tonę) w ujęciu rocznym w latach 2012-2020

Źródło: opracowano na podstawie danych GUS.

Zmiany cen skupu buraków cukrowych w kraju przebiegały nieco odmiennie od dokonujących się zmian cen cukru na rynku światowym. Ceny na światowym rynku cukru od 2011 roku do 2015 roku

systematycznie obniżały się, ale w latach 2016-2017 obserwowano korektę w postaci wyższych cen względem 2015 roku. W latach 2018-2020 światowe ceny cukru pozostawały na bardzo niskim poziomie z niewielką tendencją rosnącą, aby ulec wyraźnej zwyżce w 2021 roku. Na podstawie długoterminowego trendu IERiGŻ prognozuje utrzymanie się wyższej ceny jedynie w 2022 roku, a w kolejnych latach jej obniżkę nawet poniżej poziomu z lat 2018-2019. Będzie to więc generowało presję dochodową na przemysł przetwórczy w latach 2021-2023, jak również na obniżkę cen oferowanych rolnikom uprawiającym buraki cukrowe.

Poza kosztami nakładów ponoszonych na produkcję, na opłacalność uprawy buraków cukrowych coraz silniej wpływają trudne do wyceniania czynniki przyrodnicze i agrotechniczne, takie jak: coraz częstsze występowanie niedoboru opadów, a nawet suszy w okresie wegetacji, erozja wietrzna w części regionów uprawy, zagrożenie ze strony szkodników. Mimo prowadzenia prac hodowlanych nie udało się dotychczas uzyskać odmian buraków cukrowych o zwiększonej tolerancji na suszę.

Niekorzystne skutki suszy można tylko do pewnego stopnia ograniczyć poprzez dbałość o odpowiednią agrotechnikę, a także wprowadzanie nowych, innowacyjnych rozwiązań technologicznych.

Zgodnie z informacjami IERiGŻ w grupie gospodarstw zajmujących się uprawą buraków cukrowych w latach 2015-2020 dochody z rodzinnego gospodarstwa rolnego bez dopłat były dodatnie tylko w trzech latach (2017, 2018 i 2020). W pozostałych latach wyniki badanych gospodarstw wykazały ujemne dochody. Ponadto w całym wskazanym okresie dochody gospodarstw uprawiających buraki cukrowe bez dopłat wykazały ujemną wartość po odjęciu szacowanych kosztów pracy własnej, co oznacza, że osiągane wyniki nie pozwalają na opłacenie pracy własnej rolników zajmujących się tym kierunkiem produkcji.

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych uprawiających buraka cukrowego w latach 2015-2020 pozostających w polu obserwacji FADN

Wyszczególnienie	Lata					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	41 743	40 342	38 378	37 097	34 606	33 961
Wielkość ekonomiczna (euro)	56 737,4	60 278,9	63 654,7	66 083,9	70 318,7	114 575,2
Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat oraz pomniejszony o oszacowane koszt pracy wł. (zł)	**-58 767,7**	**-59 837,1**	**-40 151,9**	**-54 909,0**	**-63 519,2**	**-52 524,8**

Źródło: dane polskiego FADN.

W raporcie "Study on the adaptation strategies of the sugar supply chain after the end of the sugar quotas" (listopad, 2021 r.)[1]wskazano m.in., że oczekuje się, że najbardziej poważny negatywny wpływ na rentowność plantatorów buraków cukrowych i producentów cukru w UE będzie miało:

- ograniczenie stosowania pestycydów, a także zniesienie odstępstw przewidzianych obecnie w dziesięciu państwach członkowskich w odniesieniu do stosowania zakazanych neonikotynoidów,
- ograniczenie/zniesienie wsparcia związanego z produkcją przez 11 państw członkowskich, które obecnie stosują VCS w odniesieniu do buraków cukrowych (obecnie 30% powierzchni i produkcji

buraków cukrowych w UE-27, w tym m.in. Polska:16% powierzchni buraków cukrowych i 12% produkcji).

W latach 2023-2027 uwarunkowania rynkowe w uprawie buraków cukrowych będą wykazywały rosnące ryzyko produkcyjne i handlowe, a zdecydują o tym społeczno-gospodarcze skutki pandemii oraz wojna w Ukrainie. W gospodarce narodowej od 2021 r. występują silne czynniki inflacyjne, które wpływają na podażową i popytową stronę rynku. Istotnym czynnikiem determinującym rozwój branży będą szczegółowe regulacje w ramach strategii „Od pola do stołu", w tym także dotyczące redukcji stosowania chemicznych środków plonotwórczych. Uwzględniając rosnące koszty uprawy oraz wdrożenie zrównoważonych technologii należy oczekiwać ekstensyfikacji produkcji. Wysokie ceny zbóż mogą wpływać na decyzje plantatorów o zaprzestaniu uprawy buraków cukrowych.

Przykładowo średnia cena pszenicy konsumpcyjnej wzrosła o 37%, tj. z 1260 zł/tonę (w połowie lutego 2022 r.) do 1732 zł/tonę w trzecim tygodniu maja 2022 r.

[1] https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cmef/products-and-markets/adaptation-strategies-sugar-supply-chain-after-end-quotas_pl

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności

☐ w celu poprawy jakości

☐ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Potrzeby zdiagnozowane dla tego sektora są istotne również z punktu widzenia pozostałych kierunków produkcji i zrównoważonego wykorzystania zasobów rolnictwa w skali kraju. Z tego względu, w PS WPR zaproponowano szereg interwencji odpowiadających na te potrzeby. Oznacza to, że właściciele gospodarstw rolnych prowadzących produkcję w tym sektorze mogą otrzymać wsparcie, które nie tylko w sposób bezpośredni, ale również w sposób pośredni, będzie miało wpływ na utrzymanie i rozwój produkcji. Wsparcie związane z produkcją jest komplementarne z innymi instrumentami, a jego stosowanie przyczyni się do poprawy kondycji finansowej gospodarstw objętych wsparciem. Połączonym efektem wszystkich stosowanych instrumentów będzie zwiększenie koncentracji produkcji, co umożliwi rolnikom uzyskanie większych korzyści oraz wzmocnienie ich rentowności i pozycji rynkowej w dłuższej perspektywie.

Wśród interwencji wspierających sektor buraka cukrowego w filarze I należy wyróżnić przede wszystkim: podstawowe wsparcie dochodów, wsparcie dla młodych rolników oraz uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów. Komplementarnie, sektor buraków cukrowych może otrzymywać wsparcie w ramach dobrowolnych instrumentów II filara takich jak: Rolnictwo ekologiczne, interwencje inwestycyjne (dotacje i instrumenty finansowe) poprawiające konkurencyjność, czy też przyczyniające się do ograniczenia presji na środowisko i klimat. Producenci buraka cukrowego mogą także korzystać ze wsparcia poprzez grupy, organizacje i zrzeszenia organizacji producentów. Należy także wspomnieć o interwencji wspierającej rozpoczynanie działalności rolniczej przez młodych rolników, która także pośrednio oddziałuje na ten sektor. Ważnym elementem, biorąc pod uwagę rozdrobnioną strukturę gospodarstw, będzie wsparcie na rzecz rozwoju małych gospodarstw.

Wsparcie możliwe jest także w związku z udziałem rolników działaniach na rzecz transferu wiedzy, doradztwa i innowacji. Sektor buraka cukrowego może także korzystać ze wsparcia krajowego, oferowanego np. w formie kredytów.

Szczegóły dotyczące komplementarności wsparcia dla danego sektora opisane zostały w rozdziale 3.5.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Burak cukrowy

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

Gospodarcze znaczenie sektora wynika przede wszystkim z zastosowania buraków cukrowych do produkcji cukru spożywczego. Buraki cukrowe są podstawowym źródłem surowca dla przemysłu

cukrowniczego. Liście buraka cukrowego wykorzystuje się jako paszę dla zwierząt. Produkty uboczne powstające podczas produkcji cukru spożywczego (melasa i wysłodki) stanowią cenny materiał w żywieniu zwierząt i w gorzelnictwie. Melasa znajduje zastosowanie m. in. do produkcji drożdży i spirytusu, a ponadto jest bardzo dobrym dodatkiem do pasz. Wysłodki są wartościową paszą w hodowli bydła, koni i trzody chlewnej, a także wykorzystywane są w produkcji biogazu.

Społeczne znaczenie sektora związane jest z jego zdolnością do tworzenia miejsc pracy, zwłaszcza w rolnictwie i cukrownictwie. Buraki cukrowe stanowią źródło dochodów dla wielu rodzin (ok. 27 tys. plantatorów) oraz są surowcem w przemyśle cukrowniczym, który jest zaliczany do podstawowych branż gospodarki żywnościowej. Branża cukrownicza jest bezpośrednio związana z wieloma innymi branżami obejmującymi m.in.: firmy nasienne, transportowe, środków ochrony roślin.

Uprawa buraków cukrowych w Polsce jest bardzo rozdrobniona. Mimo intensywnego procesu restrukturyzacji, mimo utrwalania się wzrostowej tendencji plonowania buraków cukrowych, polscy plantatorzy buraków cukrowych są mniej konkurencyjni w ramach UE, ich warunki gospodarowania są gorsze, a dochodowość mniejsza względem wielu innych plantatorów buraków w UE.

Natomiast znaczenie środowiskowe wynika z roli buraków cukrowych (roślina okopowa) w dywersyfikacji upraw i poprawie jakości gleb. Zmniejszenie udziału roślin okopowych w płodozmianie na rzecz zbóż negatywnie wpływa na żyzność gleby oraz utrudnia zwalczanie chorób grzybowych i szkodników. Bioróżnorodność jest ważnym elementem kształtowania krajobrazu obszarów wiejskich, a uprawa różnych roślin (w tym okopowych) odgrywa w tym zakresie kluczową rolę. Lepsze zmianowanie i większa dywersyfikacja upraw to cele, które są spójne z promowaniem praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Zgodnie z opinią Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) sektory upraw polowych proponowane do wsparcia w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 nie są sektorami, w których obserwuje się intensywny rozwój nawodnień, przez co nie wywierają one znaczącego oddziaływania na zasoby wód podziemnych.

Dyrektywa Wodna wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m3 na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m3 wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystający z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo, kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie.

Według procedowanych projektów drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy na 174 wyznaczone w Polsce jednolite części wód podziemnych (jcwpd), z których pobierane były próbki do badań, tylko w 4 jcwpd odnotowano przekroczenie wskaźnika dla azotanów. Należy zauważyć, że wskaźnik ten odnosi się zarówno do zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, jak i z gospodarki komunalnej. W 2018 roku pobór wód podziemnych do celów rolniczych stanowił zaledwie 1,11% całkowitego poboru wód w Polsce. Do 2018 r. wydano 20 680 pozwoleń wodnoprawnych, w tym 14 661 pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych i powierzchniowych. W latach 2018-2019 łącznie wydano 35 594 pozwolenia wodnoprawne, z czego tylko 5 548 nowych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

Płatności związane do upraw zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszto- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności. Jednocześnie w przypadku tych upraw, systemy nawadniające nie są powszechnie stosowane, co oznacza, że sektory objęte wsparciem nie powodują dużego zużycia wody.

Produkty uboczne uprawy buraka cukrowego i produkcji cukru mogą być wykorzystywane w rolnictwie zarówno na cele paszowe, jak i nawozowe. Liście buraka cukrowego wzbogacają glebę nie tylko w materię organiczną, ale także dostarczają wielu składników pokarmowych, co pozwala ograniczyć dawki nawozów mineralnych stosowanych pod rośliny następcze.

Nie zakłada się zwiększenia powierzchni upraw w wyniku stosowania wsparcia związanego z produkcją (odzwierciedla to stabilny poziom wskaźnika produktu O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

W świetle powyższych informacji należy stwierdzić, że płatność związana do buraków cukrowych nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Należy również podkreślić, że w ramach inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu oraz w ramach interwencji sektorowych wspierane będą projekty związane z pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej oraz instalacjami do powtórnego obiegu wody. Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych w produkcji rolnej.

Komplementarnie, w ramach Krajowego Planu Odbudowy, realizowany będzie projekt pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich", którego celem jest wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów.

Dodatkowo, w celu zwiększenia zasobów wodnych, a tym samym adaptacji rolnictwa do zmian klimatu, tworzone są Lokalne Partnerstwa ds. Wody, których zadaniem jest inicjowanie, a następnie współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami działającymi na danym terenie, w tym mieszkańcami, rolnikami, instytucjami i urzędami w planowaniu przedsięwzięć, w tym inwestycji służących poprawie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☐ Tak ☑ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką" (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce"?) do celów np. wskaźników.

Nie dotyczy

W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_5 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych	Jednolita		R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_5 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_5 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych	Planowana kwota jednostkowa	300,75	300,75	300,75	300,75	300,75	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	330,83	330,83	330,83	330,83	330,83	
	O.10 (jednostka: Hektary)	245 316,00	245 316,00	245 316,00	245 316,00	245 316,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	73 778 787,00	73 778 787,00	73 778 787,00	73 778 787,00	73 778 787,00	368 893 935,00
OGÓŁEM	O.10 (jednostka: Hektary)	245 316,00	245 316,00	245 316,00	245 316,00	245 316,00	**Suma:** 1 226 580,00 **Maks.:** 245 316,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	73 779 472,00	73 779 472,00	73 779 472,00	73 779 472,00	73 779 472,00	368 897 360,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.6. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.6.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym z elementami regionalnymi**

Kod	Opis
PL	Polska
PL41	Wielkopolskie
PL51	Dolnośląskie
PL81	Lubelskie

Opis zakresu terytorialnego

Pomoc będzie przyznawana w następujących trzech rejonach:

1. rejonie lubelskim obejmującym powiaty: biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, kielecki, kozienicki, krasnostawski, kraśnicki, lipski, lubaczowski, lubartowski, lubelski, łańcucki, łęczyński, łukowski, opolski z siedzibą władz w Opolu Lubelskim, puławski, radzyński, starachowicki, świdnicki z siedzibą władz w Świdniku, tomaszowski z siedzibą władz w Tomaszowie Lubelskim, włodawski, zamojski i zwoleński;
2. rejonie wielkopolskim obejmującym powiaty: bydgoski, gorzowski, gostyński, grodziski z siedzibą władz w Grodzisku Wielkopolskim, kępiński, koszaliński, krotoszyński, nakielski, nowotomyski, poznański, rawicki, słupecki, wolsztyński, żagański, żarski i żniński oraz
3. rejonie dolnośląskim obejmującym powiaty: kłodzki, nyski, oleśnicki, piotrkowski, wrocławski i zawierciański.

Charakterystyczną cechą uprawy tej rośliny jest koncentracja w określonych, historycznych rejonach kraju. Również w Polsce chmiel ma duże znacznie w ujęciu regionalnym, a nawet lokalnym. Rejony uprawy chmielu zostały określone z uwzględnieniem podziału terytorialnego kraju, czynników przyrodniczych, a także tradycyjnie wyodrębnionych rejonów uprawy chmielu. Są to te same rejony, które zostały wskazane na potrzeby certyfikacji w przepisach krajowych z 2004 r. (rozporządzenie z dnia 7 kwietnia 2004 r. w sprawie określenia rejonów uprawy chmielu).

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak

CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą chmielu przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji chmielu.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są rolnicy uprawiający chmiel w rejonie objętym wsparciem, spełniający warunki kwalifikowalności.

Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających chmiel.

Wypłacane jest do zatwierdzonej powierzchni uprawy chmielu (bez limitu).

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

1.Rolnik aktywny zawodowo, uprawiający chmiel w rejonie objętym wsparciem.

2.Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. Płatność przysługuje do powierzchni zajętej pod uprawę chmielu (płatność nie przysługuje do części powierzchni kwalifikujacego się hektara zajętej pod elementami krajobrazu wykorzystywanymi do osiągnięcia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych przeznaczanych na obszary i elementy nieprodukcyjne w ramach DKR 8, których wielkość wynosi 100 m2 i więcej lub szerokość przekracza 2 m).

3.Zachowanie minimalnej obsady: 1 300 szt./ ha. Poziom obsady ustalono w porozumieniu z Instytutem Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Pozwoli to na ukierunkowanie wsparcia na uprawy prowadzone zgodnie z zaleceniami agrotechnicznymi, a w rezultacie na zabezpieczenie przed nieuzasadnionym przyznawaniem wsparcia.

4.Płatność przysługuje do powierzchni, na których uprawiane są rośliny chmielu, zajętych przez konstrukcję nośną i ograniczonych linią jej zewnętrznych odciągów kotwicznych. Jeżeli na tej linii znajdują się sadzonki chmielu, to dodaje się pasy brzeżne o szerokości odpowiadającej średniej szerokości międzyrzędzia wewnątrz działki, pod warunkiem że nie stanowią one części drogi publicznej. Ponadto dodaje się pasy przeznaczone na manewry maszynami rolniczymi, znajdujące się na zakończeniach rzędów roślin, pod warunkiem że szerokość żadnego z nich nie przekracza 8 m i nie stanowią one części drogi publicznej.

Z uwagi na specyfikę tej gałęzi produkcji rolnej, a w szczególności wysoki poziom wyspecjalizowania gospodarstw, w których prowadzona jest uprawa chmielu, uznano, że zasadne jest określenie szczegółowych warunków pozwalających uznać daną uprawę za plantację chmielu. Proponowane rozwiązania odzwierciedlają tradycyjną technikę uprawy tej rośliny.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 4,46 mln EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 0,03% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 0,17% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy chmielu. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 435 EUR/ha (średnia z lat 2023-2026). Przy wyliczeniu wysokości wsparcia posłużono się zaproponowaną przez IERiGŻ metodą badawczą polegającą na wyznaczeniu efektywności ekonomicznej sektora (działalności). Ustalenie efektywności polega na obliczeniu skorygowanego wyniku finansowego na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących produkcję rośliny. Proponowana stawka pozwoli w znacznym stopniu na zrekompensowanie strat finansowych ponoszonych przez producentów chmielu.

Średnia strata w latach 2015-2020 w przeliczeniu na ha wyniosła 2,771 tys. PLN (ok. 622,70 EUR/ha wg szacunkowego kursu wymiany wynoszącego 4,45 PLN/EUR).

Tabela. Wyniki finansowe (dochód skorygowany o dopłaty operacyjne i koszty pracy własnej) w PLN w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach posiadających uprawę chmielu.

Sektor roślinny	2015	2016	2017	2018	2019	2020	**Średnia 2015-2020**
Chmiel (w PLN)	-2 304	-2 346	-3 748	-2 985	-2 140	-3 100	**-2 771**

Źródło: Obliczenia IERiGŻ na podstawie FADN.

Z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie, a także mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia z wdrażania wsparcia, proponowana stawka płatności jest niższa od stawki, która pozwoliłaby w całości zrekompensować straty. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją nieznacznie zwiększa się (w 2021 r. o ok. 4% względem roku 2019), zaproponowana stawka jest niższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 495 EUR/ha).

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).

Maksymalna stawka odpowiada średniej stracie finansowej z lat 2015-2020, tj. 2 771 tys. zł (622,70 EUR/ha po przeliczeniu według szacunkowego kursu wymiany wynoszącego 4,45 PLN/EUR). Przy takim podejściu średni poziom odchylenia od stawki planowanej w latach 2023-2027 wynosi ok. 46%. Proponowana maksymalna stawka została obliczona z uwzględnieniem **odchylenia niższego o połowę (średnio ok. 23%)** i jest niższa od stawki, która odpowiadałaby maksymalnej stracie z okresu 2015-2020 (3 748 PLN w 2017 r.). Należy mieć również na uwadze wskaźnik inflacji, który w Polsce przekracza 10%. Niewielki rozmiar tego sektora, a także możliwe znaczne wahania produkcji (potwierdzone danymi z lat 2015-2021), mogą skutkować występowaniem odchyleń w zaproponowanej wysokości.

Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

Na rynku chmielu obserwowana jest długotrwała, mała efektywność produkcji oraz trudności ze zbytem wyprodukowanego surowca. Z przeprowadzonych analiz empirycznych dla okresów 2005-2019 i 1999-2019 wynika, że chmiel (obok zbóż) charakteryzuje się największym ryzykiem cenowym.

Średni skup chmielu z sezonów 2020/2021-2021/2022 ogółem wyniósł ok. 2,6 tys. ton i spadł o 20% w porównaniu do średniego skupu w sezonach 2018/2019-2019/2020 (według danych Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej MRiRW (ZSRIR)). W przypadku chmielu aromatycznego spadek skupu wyniósł aż 40%. Natomiast średnia cena skupu chmielu w latach 2020/2021-2021/2022 wynosiła 18,75 zł/kg i była o ok. 9% niższa od średniej ceny skupu chmielu z sezonów 2018/2019-2019/2020.

Uprawa chmielu należy do najbardziej wyspecjalizowanych gałęzi produkcji rolnej, wymaga dużej wiedzy fachowej oraz specjalistycznego zaplecza technicznego, a także zaangażowania znaczących środków finansowych na infrastrukturę, która nie może być wykorzystana do innych gałęzi produkcji. Jest to uprawa pracochłonna i, w zależności od stopnia zaangażowania nowych rozwiązań technologicznych usprawniających produkcję, wymaga dużych nakładów robocizny. Założenie plantacji chmielu jest związane z wysokimi kosztami (ok. 40 tys. PLN/ha) i jest to inwestycja nawet na 20 lat. Z tego powodu niskie dochody z produkcji chmielu mogą szybko doprowadzić do całkowitego zaprzestania uprawy chmielu w Polsce. Dlatego brak dodatkowego, stabilnego wsparcia może doprowadzić do całkowitego zaniechania produkcji i do upadku sektora. Za możliwością pojawienia się takiego zagrożenia przemawia też to, że wśród gospodarstw rezygnujących z produkcji chmielu dużą część stanowią gospodarstwa o średnim areale uprawy chmielu, wyposażone w specjalistyczne maszyny i urządzenia. Trudna sytuacja dochodowa plantatorów negatywnie odbija się na procesie restrukturyzacji, który przebiega zbyt wolno i który wymaga specjalnego wsparcia, umożliwiającego dostosowanie się producentów do zmieniających się wymogów rynkowych.

W okresie 2015 – 2020 dochody gospodarstw uprawiających chmiel objęte systemem rachunkowości FADN po pomniejszeniu o szacunkowe koszty pracy własnej były ujemne w każdym roku, a więc nie pozwalały na opłatę pracy własnej rolników. Ujemna wartość dochodu odnotowywana była nawet po uwzględnieniu dopłat.

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych uprawiających chmiel w latach 2015-2020 pozostających w polu obserwacji FADN.

Wyszczególnienie	Lata					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	663	795	587	694	414	1 156
Wielkość ekonomiczna (euro)	28 034,1	28 116,7	29 731,9	27 799,2	28 478,4	19 444,6
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej (zł)	-7 847,5	-6 785,1	-19 792,9	-5 604,2	-5 111,2	-16 684,1
Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat oraz	**-26 200,4**	**-27 071,5**	**-43 542,2**	**-35 353,6**	**-28 876,5**	**-34 525,2**

pomniejszony o oszacowane koszt pracy wł. (zł)						

Źródło: dane polskiego FADN.

W latach 2023 -2027 uwarunkowania rynkowe będą determinowane przez skutki pandemii COVID-19 i wojnę w Ukrainie. W konsekwencji można spodziewać się wzrostu ryzyka handlowego po stronie plantatorów w kontekście dochodów. Ryzyko produkcyjne będzie determinowane przede wszystkim zmiennymi warunkami pogodowymi w okresie wegetacji oraz regulacjami dotyczącymi redukcji stosowania środków plonotwórczych w ramach strategii „Od pola do stołu".

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności

☐ w celu poprawy jakości

☐ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Z punktu widzenia rentowności gospodarstw, poprawy ich konkurencyjności, czy znaczenia środowiskowego zasadniczą kwestią jest utrzymanie zachęt finansowych do kontynuowania uprawy chmielu, przy zastosowaniu odpowiednich praktyk agrotechnicznych, w tradycyjnych rejonach uprawy.

Płatność związana do chmielu będzie stanowiła stabilną część dochodów rolników, i dzięki temu wpłynie na ograniczenie skutków ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (zmienności sytuacji rynkowej), jak i ryzyka związanego z poziomem plonowania (zmienności warunków pogodowych). Poprzez wsparcie dochodów rolników płatność przyczyni się do złagodzenia zidentyfikowanych trudności występujących w sektorze, wynikających z uwarunkowań ekonomicznych i przyrodniczych.

Określone dodatkowe wymogi (minimalna obsada: 1 300 szt./ ha oraz konstrukcja nośna i zewnętrzne odciągi kotwiczne) stanowią zachętę do prowadzenia uprawy w sposób zapewniający większą wydajność oraz lepszą rentowność (tylko takie uprawy będą objęte wsparciem związanym).

Ustanowienie rejonizacji przyczyni się do utrzymania już istniejących gospodarstw chmielarskich, z których wiele poniosło w ostatnich latach znaczne koszty podczas restrukturyzacji odmianowej i modernizacji produkcji.

Szczegóły dotyczące komplementarności wsparcia dla danego sektora opisane zostały w rozdziale 3.5.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Chmiel

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

Mimo że powierzchnia uprawy jest stosunkowo niewielka, chmiel odgrywa dużą rolę jako wartościowa roślina towarowa i ważny surowiec przemysłowy. Poza wykorzystaniem w produkcji piwa, chmiel wykorzystywany jest również w innych branżach: w farmacji, medycynie, przemyśle kosmetycznym.

Chmiel w Polsce ma duże znaczenie w ujęciu regionalnym, a nawet lokalnym. Przykładem jest Lubelszczyzna, gdzie produkcja chmielu ma długą tradycję i duże znacznie gospodarcze.

Chmiel jest uprawiany przede wszystkim w małych gospodarstwach rodzinnych, w których powierzchnia chmielników kształtuje się na średnim poziomie ok. 2 ha. Większość prac jest wykonywana samodzielnie (przez członków rodziny), tylko największe gospodarstwa korzystają z najemnej siły roboczej.

Niska dochodowość upraw chmielu połączona ze spadkiem dochodowości innych upraw, które współwystępują w rejonach produkcji tej rośliny, mogą doprowadzić do ograniczenia aktywności rolniczej na tych terenach. Większość upraw jest zlokalizowana w regionach kraju, w których występuje

duże bezrobocie, a gospodarstwa są rozdrobnione i trudno jest wprowadzić alternatywne rośliny mogące zastąpić uprawy chmielu (których uprawa zapewniałaby przychody na zbliżonym poziomie).

Sektor chmielu należy do sektorów pracochłonnych, które mają szczególne znaczenie ze względu na generowanie miejsc pracy, zwłaszcza w rejonach o rozdrobnionej strukturze agrarnej, spełnia zatem również funkcję społeczną. Dla większości plantatorów chmiel jest podstawową rośliną uprawianą w gospodarstwie, a przez to głównym źródłem dochodu.

Uprawa chmielu, wymagająca specjalistycznej wiedzy z zakresu biologii i ochrony roślin, nawożenia oraz technologii suszenia, stanowi istotny element w podnoszeniu kultury rolnej na wsi.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Zgodnie z opinią Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) sektory upraw polowych proponowane do wsparcia w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 nie są sektorami, w których obserwuje się intensywny rozwój nawodnień, przez co nie wywierają one znaczącego oddziaływania na zasoby wód podziemnych.

Dyrektywa Wodna wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m3 na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m3 wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystający z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo, kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie.

Według procedowanych projektów drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy na 174 wyznaczone w Polsce jednolite części wód podziemnych (jcwpd), z których pobierane były próbki do badań, tylko w 4 jcwpd odnotowano przekroczenie wskaźnika dla azotanów. Należy zauważyć, że wskaźnik ten odnosi się zarówno do zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, jak i z gospodarki komunalnej. W 2018 roku pobór wód podziemnych do celów rolniczych stanowił zaledwie 1,11% całkowitego poboru wód w Polsce. Do 2018 r. wydano 20 680 pozwoleń wodnoprawnych, w tym 14 661 pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych i powierzchniowych. W latach 2018-2019 łącznie wydano 35 594 pozwolenia wodnoprawne, z czego tylko 5 548 nowych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

Płatności związane do upraw zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszto- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności. Jednocześnie w przypadku tych upraw, systemy nawadniające nie są powszechnie stosowane, co oznacza, że sektory objęte wsparciem nie powodują dużego zużycia wody.

Wymaga również podkreślenia, że w Polsce powierzchnia średniej plantacji chmielu jest niewielka w porównaniu do innych państw i wynosi ok. 2 ha.

Nie zakłada się zwiększenia powierzchni upraw w wyniku stosowania wsparcia związanego z produkcją (odzwierciedla to stabilny poziom wskaźnika produktu O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

W świetle powyższych informacji należy stwierdzić, że płatność związana do chmielu nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Należy również podkreślić, że w ramach inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu oraz w ramach interwencji sektorowych wspierane będą projekty związane z pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej oraz instalacjami do powtórnego obiegu wody. Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych w produkcji rolnej.

Komplementarnie, w ramach Krajowego Planu Odbudowy, realizowany będzie projekt pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich", którego celem jest wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów.

Dodatkowo, w celu zwiększenia zasobów wodnych, a tym samym adaptacji rolnictwa do zmian klimatu, tworzone są Lokalne Partnerstwa ds. Wody, których zadaniem jest inicjowanie, a następnie współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami działającymi na danym terenie, w tym mieszkańcami, rolnikami, instytucjami i urzędami w planowaniu przedsięwzięć, w tym inwestycji służących poprawie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☐ Tak ☑ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką" (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce"?) do celów np. wskaźników.

Nie dotyczy

W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_6 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu	Jednolita	PL; PL41; PL51; PL81;	R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_6 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_6 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu	Planowana kwota jednostkowa	429,00	432,84	436,67	440,51	440,51	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	525,85	527,77	529,69	531,61	531,61	
	O.10 (jednostka: Hektary)	2 045,00	2 045,00	2 045,00	2 045,00	2 045,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	877 305,00	885 157,80	892 990,15	900 842,95	900 842,95	4 457 138,85
OGÓŁEM	O.10 (jednostka: Hektary)	2 045,00	2 045,00	2 045,00	2 045,00	2 045,00	**Suma:** 10 225,00 **Maks.:** 2 045,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	877 420,00	885 263,00	893 107,00	900 950,00	900 950,00	4 457 690,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.7. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.7.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą lnu przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji lnu.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.

Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających len.

Wypłacane jest do zatwierdzonej powierzchni uprawy lnu (bez limitu).

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

1.Rolnik aktywny zawodowo, uprawiający len.

2.Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. Płatność przysługuje do powierzchni zajętej pod uprawę lnu (płatność nie przysługuje do części powierzchni kwalifikujacego się hektara zajętej pod elementami krajobrazu wykorzystywanymi do osiągnięcia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych przeznaczanych na obszary i elementy nieprodukcyjne w ramach DKR 8, których wielkość wynosi 100 m2 i więcej lub szerokość przekracza 2 m).

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 3,04 mln EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 0,02% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 0,11% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy lnu. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 101 EUR/ha (średnia z lat 2023-2026). Przy wyliczeniu wysokości wsparcia posłużono się zaproponowaną przez IERiGŻ metodą badawczą bazującą na wyznaczeniu efektywności ekonomicznej sektora (działalności). Ze względu na ograniczoną dostępność danych skorygowana nadwyżka finansowa stanowiła średnią ważoną wyników z gospodarstw uprawiających tę roślinę w latach 2019-2020.

Z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie, a także mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia z wdrażania wsparcia, proponowana stawka płatności jest niższa od stawki wynikającej z rzeczywistych potrzeb sektora.

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).

Jako stawkę maksymalną przyjęto stawkę planowaną powiększoną o ok. 24,8%. Przy określeniu poziomu wskaźnika zwiększenia stawki planowanej pod uwagę wzięto ryzyko wystąpienia znacznych wahań produkcji, które może być skutkiem np. aktualnych uwarunkowań rynkowych, czy pogodowych. Niestabilność rynków rolnych w obliczu prowadzonych działań wojennych w Ukrainie oraz historycznie wysokie ceny zbóż i rzepaku zachęcają rolników uprawiających len do zmiany profilu produkcji. Jak wynika z analiz IERiGŻ, powierzchnia uprawy lnu w Polsce będzie wahała się w granicach 2-4 tys. ha.

Na potrzeby wyliczenia ww. wskaźnika zwiększenia przyjęto powierzchnię 4 tys. ha. **Tak wyliczona wartość wskaźnika została zmniejszona o połowę.** W sytuacji ewentualnych znacznych zmian w liczbie hektarów deklarowanych do wsparcia zastosowanie będzie miał mechanizm samoregulacji wysokości wsparcia. Proponowana maksymalna stawka jest niższa od maksymalnej stawki wyliczonej na podstawie wspomnianej metody badawczej. Należy mieć również na uwadze wskaźnik inflacji, który w Polsce przekracza 10%. Niewielki rozmiar tego sektora, a także możliwe znaczne wahania produkcji (potwierdzone danymi z lat 2015-2021), mogą skutkować występowaniem odchyleń w zaproponowanej wysokości.

Jednocześnie Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

Sektor lnu charakteryzuje się wyjątkowo dużą pracochłonnością, związaną przede wszystkim ze zbiorem i roszeniem lnu, oraz stosunkowo niewielkim stopniem zmechanizowania prac związanych z uprawą tych roślin. Ceny profesjonalnych maszyn do zbioru są bardzo wysokie.

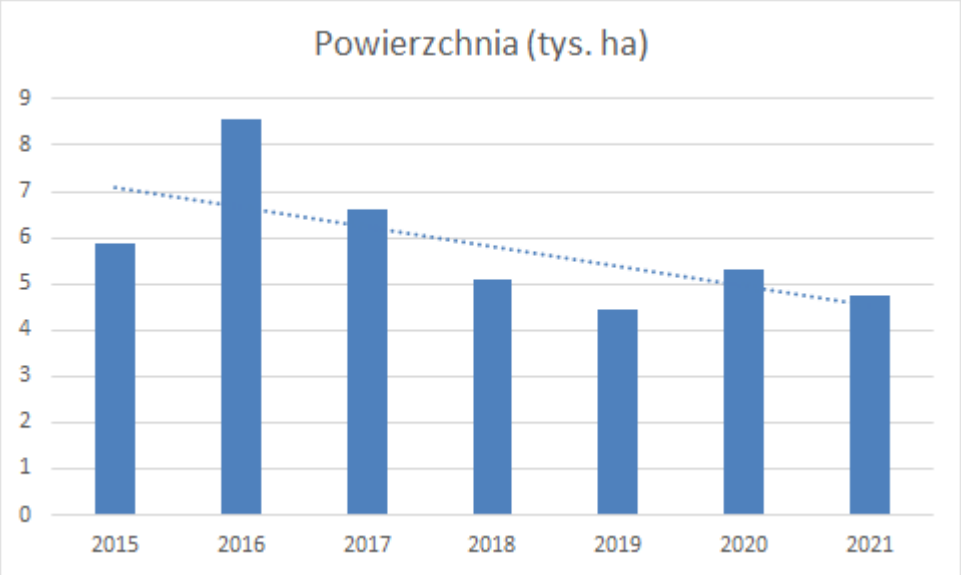
Wysokie koszty produkcji skutkują wysokimi cenami surowca (nasion czy słomy) w porównaniu do surowca z importu o dużo gorszej jakości.

Silna konkurencja włókien syntetycznych (łatwiejsza dostępność i znacznie niższa cena), a także rosnąca konkurencja i spowodowane tym duże wahania koniunktury na światowym rynku włókien naturalnych, prowadzą do przejściowych, gwałtownych zmian popytu oraz cen włókna lnianego. Wpływa to niekorzystnie na opłacalność tej uprawy w Polsce i jednocześnie znacznie utrudnia planowanie bądź kontraktację powierzchni upraw.

Zmiana warunków pogodowych (postępująca susza) powoduje znaczne zmniejszenie uzyskanego plonu, co skutkuje niską opłacalnością w porównaniu do innych sektorów. Uprawa lnu wymaga dobrej jakości gleby, jest zatem uprawą konkurencyjną wobec uprawy zbóż czy rzepaku. W porównaniu do uprawy lnu, uprawy zbóż i rzepaku charakteryzują się mniejszą pracochłonnością i wyższą dochodowością.

Istnieje ryzyko zaprzestania produkcji ze względu na kryzys w branży włókienniczej w Polsce i UE. Dane dotyczące produkcji lnu w ostatnich latach wykazują spadkową tendencję. Do zatrzymania lub przynajmniej spowolnienia dynamiki tego trendu może przyczynić się stosowanie płatności związanych.

Powierzchnia uprawy lnu w latach 2015-2021 (dane Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa):

Przewiduje się, że w latach 2023-2027 uprawa lnu pozostanie niszowym segmentem produkcji rolnej. Głównym powodem tego będzie niewielka dynamika rozwoju branży włókienniczej. W związku z trudną sytuacją gospodarczą, której źródłem będzie konflikt zbrojny w Ukrainie oraz ewentualne kolejne fale pandemii, na krajowym rynku może wystąpić bariera popytowa. Źródłami ryzyka produkcyjnego, podobnie jak w przypadku większości produktów roślinnych, będą zmienne i niekorzystne warunki pogodowe w okresie wegetacji, w tym w szczególności małe zasoby wody oraz regulacje dotyczące redukcji stosowania środków plonotwórczych w ramach strategii „Od pola do stołu”. Źródłem ryzyka

handlowego będzie przede wszystkim silna konkurencja ze strony innych produktów włóknistych i olejarskich, w tym także wyrobów pochodzących z importu.

Wysokie ceny zbóż mogą wpływać na decyzje plantatorów o zaprzestaniu uprawy lnu. Przykładowo średnia cena pszenicy konsumpcyjnej wzrosła o 37%, tj. z 1260 zł/tonę (w połowie lutego 2022 r.) do 1732 zł/tonę w trzecim tygodniu maja 2022 r.

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności
☐ w celu poprawy jakości
☐ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Potrzeby zdiagnozowane dla tego sektora są istotne również z punktu widzenia pozostałych kierunków produkcji i zrównoważonego wykorzystania zasobów rolnictwa w skali kraju. Z tego względu, w PS WPR zaproponowano szereg interwencji odpowiadających na te potrzeby. Oznacza to, że właściciele gospodarstw rolnych prowadzących produkcję w tym sektorze mogą otrzymać wsparcie, które nie tylko w sposób bezpośredni, ale również w sposób pośredni, będzie miało wpływ na utrzymanie i rozwój produkcji. Wsparcie związane z produkcją jest komplementarne z innymi instrumentami, a jego stosowanie przyczyni się do poprawy kondycji finansowej gospodarstw objętych wsparciem. Połączonym efektem wszystkich stosowanych instrumentów będzie zwiększenie koncentracji produkcji, co umożliwi rolnikom uzyskanie większych korzyści oraz wzmocnienie ich rentowności i pozycji rynkowej w dłuższej perspektywie.

Wśród interwencji wspierających sektor lnu w filarze I należy wyróżnić przede wszystkim: podstawowe wsparcie dochodów, wsparcie dla młodych rolników, uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów oraz Uzupełniającą Płatność Podstawową w ramach Przejściowego Wsparcia Krajowego.

Komplementarnie, sektor lnu może otrzymywać wsparcie w ramach dobrowolnych instrumentów II filara takich jak: Rolnictwo ekologiczne, interwencje inwestycyjne (dotacje i instrumenty finansowe) poprawiające konkurencyjność, czy też wsparcia dla grup, organizacji i zrzeszeń organizacji producentów. Należy także wspomnieć o interwencji wspierającej rozpoczynanie działalności rolniczej przez młodych rolników, która także pośrednio oddziałuje na ten sektor. Ważnym elementem, biorąc pod uwagę rozdrobnioną strukturę gospodarstw, będzie wsparcie na rzecz rozwoju małych gospodarstw.

Wsparcie możliwe jest także w związku z udziałem rolników działaniach na rzecz transferu wiedzy, doradztwa i innowacji. Sektor może także korzystać ze wsparcia krajowego, oferowanego np. w formie kredytów.

Szczegóły dotyczące komplementarności wsparcia dla danego sektora opisane zostały w rozdziale 3.5.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Len

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

W Polsce uprawia się odmiany dwóch form użytkowych lnu zwyczajnego (Linum usitatissimum L.), tj. włóknistego i oleistego. Wykorzystanie poszczególnych form w gospodarce może być wszechstronne. Szerokie wykorzystanie produktów głównych, jak i ubocznych z uprawy lnu kwalifikuje go do roślin mających znaczenie nie tylko gospodarcze, ale także środowiskowe i społeczne.

Włókno lniane stanowi wysokowartościowy, ekologiczny surowiec dla przemysłu włókienniczego. Jest to surowiec tradycyjnie wykorzystywany do produkcji materiałów użytku domowego (obrusy, serwety itp.), obiciowych, a w ostatnim okresie coraz większego znaczenia nabiera zagadnienie nietekstylnego wykorzystania włókna lnianego np. do produkcji wykładzin podłogowych i samochodowych a także geowłóknin. W procesie produkcji włókna, podczas trzepania słomy roszonej uzyskuje się paździerze, które są surowcem do wytwarzania płyt lignocelulozowych będących materiałem stosowanym w budownictwie (okładziny ścian i sufitów) i przemyśle meblarskim. Poza włóknem i paździerzami len włóknisty jest surowcem dla szeregu innych produktów wytwarzanych przez przemysł spożywczy i farmaceutyczny.

Duża różnorodność wytwarzanych z roślin lnu surowców i półproduktów stanowi „koło zamachowe” dla rozwoju wielu branż opierających swoją produkcję na wykorzystaniu bioproduktów.

Wprowadzenie lnu do płodozmianu wpływa korzystnie na plenność innych roślin (poprzez poprawę właściwości gleby), uprawianych w następnym roku na tym samym obszarze, zwiększa także bioróżnorodność w gospodarstwie.

Technologie lniarskie spełniają kryteria zrównoważonego rozwoju gdyż są: (i) bezodpadowe, (ii) przyjazne dla środowiska (redukcja dwutlenku węgla, biodegradacja, recykling), (iii) wykorzystują zasoby odnawialne.

Wsparcie produkcji lnu przyczyni się do zachowania i tworzenia miejsc pracy przy zbiorach i uprawie lnu w tradycyjnych obszarach jego produkcji i przetwórstwa. Uprawy lnu oraz jego przetwórstwo są zlokalizowane głównie w rejonach wiejskich o wysokiej stopie bezrobocia i dużym udziale małych gospodarstw, dysponujących siłą roboczą, która może być wykorzystana poza sezonem wegetacyjnym do przerobu słomy roszonej i ewentualnego wytwarzania wyrobów rękodzielniczych.

Zachowanie potencjału rodzimej produkcji roślin włóknistych, w obliczu rosnącej konkurencji cenowej włókien sztucznych względem naturalnych, pozwoli na częściowe uniezależnienie się od zmiennej koniunktury na światowym rynku włókienniczym.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Zgodnie z opinią Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) sektory upraw polowych proponowane do wsparcia w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 nie są sektorami, w których obserwuje się intensywny rozwój nawodnień, przez co nie wywierają one znaczącego oddziaływania na zasoby wód podziemnych.

Dyrektywa Wodna wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m3 na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m3 wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystający z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo, kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie.

Według procedowanych projektów drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy na 174 wyznaczone w Polsce jednolite części wód podziemnych (jcwpd), z których pobierane były próbki do badań, tylko w 4 jcwpd odnotowano przekroczenie wskaźnika dla azotanów. Należy zauważyć, że wskaźnik ten odnosi się zarówno do zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, jak i z gospodarki komunalnej. W 2018 roku pobór wód podziemnych do celów rolniczych stanowił zaledwie 1,11% całkowitego poboru wód w Polsce. Do 2018 r. wydano 20 680 pozwoleń wodnoprawnych, w tym 14 661 pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych i powierzchniowych. W latach 2018-2019 łącznie wydano 35 594 pozwolenia wodnoprawne, z czego tylko 5 548 nowych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

Płatności związane do upraw zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszto- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności. Jednocześnie w przypadku tych upraw, systemy nawadniające nie są powszechnie stosowane, co oznacza, że sektory objęte wsparciem nie powodują dużego zużycia wody.

Nie zakłada się zwiększenia powierzchni upraw w wyniku stosowania wsparcia związanego z produkcją (odzwierciedla to stabilny poziom wskaźnika produktu O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

W świetle powyższych informacji należy stwierdzić, że płatność związana do lnu nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Należy również podkreślić, że w ramach inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu oraz w ramach interwencji sektorowych, wspierane będą projekty związane z pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej oraz instalacjami do powtórnego obiegu wody. Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych w produkcji rolnej.

Komplementarnie, w ramach Krajowego Planu Odbudowy, realizowany będzie projekt pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich", którego celem jest wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów.

Dodatkowo, w celu zwiększenia zasobów wodnych, a tym samym adaptacji rolnictwa do zmian klimatu, tworzone są Lokalne Partnerstwa ds. Wody, których zadaniem jest inicjowanie, a następnie współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami działającymi na danym terenie, w tym mieszkańcami, rolnikami, instytucjami i urzędami w planowaniu przedsięwzięć, w tym inwestycji służących poprawie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☐ Tak ☑ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką" (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce"?) do celów np. wskaźników.

Nie dotyczy

W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_7 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu	Jednolita		R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_7 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_7 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu	Planowana kwota jednostkowa	100,06	100,96	101,85	102,75	102,75	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	124,87	125,98	127,10	128,22	128,22	
	O.10 (jednostka: Hektary)	5 983,00	5 983,00	5 983,00	5 983,00	5 983,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	598 658,98	604 043,68	609 368,55	614 753,25	614 753,25	3 041 577,71
OGÓŁEM	O.10 (jednostka: Hektary)	5 983,00	5 983,00	5 983,00	5 983,00	5 983,00	**Suma:** 29 915,00 **Maks.:** 5 983,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	598 698,00	604 050,00	609 402,00	614 754,00	614 754,00	3 041 658,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.8. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.8.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą konopi włóknistych przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji konopi włóknistych.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.

Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających konopie włókniste.

Wypłacane jest do zatwierdzonej powierzchni uprawy konopi.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

1.Rolnik aktywny zawodowo uprawiający konopie.

2.Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. Płatność przysługuje do powierzchni zajętej pod uprawę konopi (płatność nie przysługuje do części powierzchni kwalifikujacego się hektara zajętej pod elementami krajobrazu wykorzystywanymi do osiągnięcia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych przeznaczanych na obszary i elementy nieprodukcyjne w ramach DKR 8, których wielkość wynosi 100 m2 i więcej lub szerokość przekracza 2 m).

3.Uprawa konopi odmian zawierających poziom tetrahydrokanabinolu (THC) nieprzekraczający maksymalnego poziomu, tj. 0,3%THC.

4.Uprawa zgodnie z przepisami o przeciwdziałaniu narkomanii.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 495 tys. EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 0,003% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 0,02% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy konopi. Szacunkowa wysokość stawki: ok. 29 EUR/ha (średnia z lat 2023-2026). Przy wyliczeniu wysokości wsparcia posłużono się zaproponowaną przez IERiGŻ metodą badawczą bazującą na wyznaczeniu efektywności ekonomicznej sektora (działalności). Ze względu na ograniczoną dostępność danych skorygowana nadwyżka finansowa stanowiła średnią ważoną wyników z gospodarstw uprawiających tę roślinę w latach 2019-2020.

Z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie, a także mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia z wdrażania wsparcia, proponowana stawka płatności jest niższa od stawki wynikającej z rzeczywistych potrzeb sektora. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją w latach 2016-2020 systematycznie wzrastała, zaproponowana stawka jest znacznie niższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 70 EUR/ha).

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).

Jako stawkę maksymalną przyjęto stawkę planowaną powiększoną o ok. 34%. Przy określeniu poziomu wskaźnika zwiększenia stawki planowanej pod uwagę wzięto ryzyko wystąpienia znacznych wahań produkcji, które może być skutkiem np. aktualnych uwarunkowań rynkowych, czy pogodowych. Niestabilność rynków rolnych w obliczu prowadzonych działań wojennych w Ukrainie oraz historycznie wysokie ceny zbóż i rzepaku zachęcają rolników uprawiających konopie do zmiany profilu produkcji. Jak wynika z analiz IERiGŻ, powierzchnia zbiorów konopi w Polsce będzie wahała się w granicach 2-5 tys. ha. W związku z powyższym na potrzeby wyliczenia tolerancji przyjęto powierzchnię 2 tys. ha. **Tak wyliczona wartość wskaźnika została zmniejszona o połowę.** W sytuacji ewentualnych znacznych zmian w liczbie hektarów deklarowanych do wsparcia zastosowanie będzie miał mechanizm samoregulacji wysokości wsparcia. Proponowana maksymalna stawka jest niższa od maksymalnej stawki wyliczonej na podstawie wspomnianej metody badawczej. Należy mieć również na uwadze wskaźnik inflacji, który w Polsce przekracza 10%. Niewielki rozmiar tego sektora, a także możliwe znaczne wahania produkcji (potwierdzone danymi z lat 2015-2021), mogą skutkować występowaniem odchyleń w zaproponowanej wysokości. Jednocześnie Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

Konopie włókniste (siewne, przemysłowe) były uprawiane w Polsce od dawna. W latach 90. nastąpił jednak duży kryzys w uprawie spowodowany intensywnym rozwojem przemysłu produkującego sztuczne włókna. Od 2015 roku odnotowuje się wzrost zainteresowania uprawą konopi, chociaż nadal jest to uprawa niszowa. Z uwagi na wysokość plonu słomy i nasion uprawa konopi nie jest w stanie konkurować z wysokowydajnymi uprawami np. pszenicy i rzepaku. Charakteryzuje się również wiekszą zmiennością plonowania. Zmiany na rynku materiałów włókienniczych powodują, że trudno jest konkurować z włóknami syntetycznymi i bawełnianymi. W przypadku konopi włóknistych również z uwagi na możliwość mechanizacji i uproszczenie struktury produkcji roślinnej rezygnacja ze wsparcia związanego spowoduje zastępowanie tej uprawy głównie pszenicą.

Zgodnie z informacjami Instytutu Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich, uprawa konopi włóknistych daje dodatni wynik finansowy, niemniej jednak porównanie kalkulacji opłacalności tej uprawy i uprawy pszenicy na ziarno wykazuje znacznie niższą opłacalność uprawy konopi. W latach 2018-2020 dochodowość z produkcji konopi włóknistych (na słomę), z uwzględnieniem płatności bezpośrednich, systematycznie spadała (odpowiednio z ok. 179 zł/ha do – 413 zł/ha). W 2018 r. dochód z uprawy konopi wyniósł 179 zł/ha i stanowił niecałe 12% dochodu z uprawy pszenicy (1538 zł/ha). Natomiast w latach 2019-2020 dochód z uprawy pszenicy kształtował się odpowiednio: 1500 zł/ha i 850 zł/ha, podczas gdy dochodowość uprawy konopi była ujemna (odpowiednio -77zł/ha i -413 zł/ha).

Zdecydowanie niższa rentowność uprawy konopi względem innych upraw (zwłaszcza zbóż) powoduje istotne zagrożenie przestawiania się rolników na bardziej dochodowe kierunki produkcji.

Uprawa konopi wiąże się z wysokimi kosztami produkcji - profesjonalne maszyny do zbioru konopi są bardzo drogie. Zbiór często odbywa się przy pomocy bardzo przestarzałych niskowydajnych maszyn, co uniemożliwia uprawy na dużych areałach.

Słabą stroną tego sektora jest brak zainteresowania producentów maszyn z przyczyn ekonomicznych oraz wiele obostrzeń prawnych. Brak parku maszynowego do przerobu włókna powoduje, że większość rolników uprawia konopie na nasiona nie mając zbytu na słomę (włókno).

Rośnie konkurencja cenowa włókien sztucznych względem włókien naturalnych.

Przewiduje się, że w latach 2023-2027 uprawa konopi nadal pozostanie niszowym segmentem produkcji rolnej. Głównym powodem tego będą restrykcyjne przepisy prawne oraz niewielka dynamika rozwoju branży włókienniczej. Produkty przetwórstwa konopi należą do grupy produktów, które charakteryzują się relatywnie wysokimi cenami. W związku z trudną sytuacją gospodarczą, której źródłem będzie konflikt zbrojny w Ukrainie oraz ewentualne kolejne fale pandemii COVID-19, na krajowym rynku może wystąpić bariera popytowa. Źródłami ryzyka produkcyjnego będą zmienne i niekorzystne warunki pogodowe w okresie wegetacji. Źródłem ryzyka handlowego będzie przede wszystkim silna konkurencja ze strony innych produktów włóknistych i olejarskich, w tym także wyrobów pochodzących z importu. Znaczący wpływ na sektor będzie miała sytuacja w uprawach, które mogą być uznawane za alternatywne

i które zapewniają znacznie lepszy wynik finansowy. Przykładowo średnia cena pszenicy konsumpcyjnej wzrosła o 37%, tj. z 1260 zł/tonę (w połowie lutego 2022 r.) do 1732 zł/tonę w trzecim tygodniu maja 2022 r.

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności
☐ w celu poprawy jakości
☐ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Potrzeby zdiagnozowane dla tego sektora są istotne również z punktu widzenia pozostałych kierunków produkcji i zrównoważonego wykorzystania zasobów rolnictwa w skali kraju. Z tego względu, w PS WPR zaproponowano szereg interwencji odpowiadających na te potrzeby. Oznacza to, że właściciele gospodarstw rolnych prowadzących produkcję w tym sektorze mogą otrzymać wsparcie, które nie tylko w sposób bezpośredni, ale również w sposób pośredni, będzie miało wpływ na utrzymanie i rozwój produkcji. Wsparcie związane z produkcją jest komplementarne z innymi instrumentami, a jego stosowanie przyczyni się do poprawy kondycji finansowej gospodarstw objętych wsparciem. Połączonym efektem wszystkich stosowanych instrumentów będzie zwiększenie koncentracji produkcji, co umożliwi rolnikom uzyskanie większych korzyści oraz wzmocnienie ich rentowności i pozycji rynkowej w dłuższej perspektywie.

Wśród interwencji wspierających sektor konopi włóknistych w filarze I należy wyróżnić przede wszystkim: podstawowe wsparcie dochodów, wsparcie dla młodych rolników, uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów oraz Uzupełniającą Płatność Podstawową w ramach Przejściowego Wsparcia Krajowego.

Komplementarnie, sektor konopi włóknistych może otrzymywać wsparcie w ramach dobrowolnych instrumentów II filara takich jak: Rolnictwo ekologiczne, interwencje inwestycyjne (dotacje i instrumenty finansowe) poprawiające konkurencyjność, czy też wsparcia dla grup, organizacji i zrzeszeń organizacji producentów. Możliwe jest także finansowanie działań na rzecz ograniczenia presji na środowisko i klimat. Producenci konopi włóknistych mogą również otrzymywać wsparcie, którego celem jest Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości – wsparcie będzie oddziaływać na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywnościowego oraz będzie promować współpracę w ramach łańcucha wartości. Należy także wspomnieć o interwencji wspierającej rozpoczynanie działalności rolniczej przez młodych rolników, która także pośrednio oddziałuje na ten sektor. Ważnym elementem, biorąc pod uwagę rozdrobnioną strukturę gospodarstw, będzie wsparcie na rzecz rozwoju małych gospodarstw.

Wsparcie możliwe jest także w związku z udziałem rolników działaniach na rzecz transferu wiedzy, doradztwa i innowacji. Sektor może także korzystać ze wsparcia krajowego, oferowanego np. w formie kredytów.

Szczegóły dotyczące komplementarności wsparcia dla danego sektora opisane zostały w rozdziale 3.5.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Konopie

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

Konopie mają znaczenie gospodarcze jako roślina włóknista, oleista i rolnicza.

Polska posiada wieloletnią tradycję uprawy i przerobu konopi. Oprócz tradycyjnego włókienniczego wykorzystania, konopie znajdują zastosowanie między innymi w przemyśle: papierniczym, budowlanym, motoryzacyjnym, kosmetycznym i chemicznym, z uwagi na szczególne właściwości włókna konopi – odporność na procesy gnilne w warunkach większego wilgocenia (np. węże pożarnicze, sieci, nici chirurgiczne, papier filtracyjny).

Uprawa konopi niezwykle korzystnie wpływa na poprawę struktury gleby oraz zmniejszenie zachwaszczenia na polu, ponadto wymaga minimalnego użycia pestycydów, głównie z uwagi na fakt, iż jako retardant konopie hamują rozwój niektórych chwastów i nicieni glebowych oraz odstraszają szkodniki. Ich wprowadzenie do płodozmianu powoduje zwiększenie plenności następnych upraw.

Dodatkowo, uprawa konopi umożliwia rekultywację gleb zdegradowanych przez przemysł metalurgiczny i wydobywczy.

Duża różnorodność wytwarzanych z konopi surowców i półproduktów stanowi „koło zamachowe" dla rozwoju wielu branż opierających swoją produkcję na wykorzystaniu bioproduktów.

Z tego względu wsparcie produkcji konopi przyczyni się do zachowania miejsc pracy w tradycyjnych obszarach ich uprawy. Przetwórstwo konopi jest zlokalizowane głównie w rejonach wiejskich, zatem ich uprawa i dalsze wykorzystanie wpływają korzystnie na poziom zatrudnienia i wielofunkcyjny rozwój tych rejonów.

Zachowanie potencjału rodzimej produkcji roślin włóknistych, w obliczu rosnącej konkurencji cenowej włókien sztucznych względem naturalnych, pozwoli na częściowe uniezależnienie się od zmiennej koniunktury na światowym rynku włókienniczym.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Zgodnie z opinią Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) sektory upraw polowych proponowane do wsparcia w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 nie są sektorami, w których obserwuje się intensywny rozwój nawodnień, przez co nie wywierają one znaczącego oddziaływania na zasoby wód podziemnych.

Dyrektywa Wodna wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m3 na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m3 wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystający z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo, kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie.

Według procedowanych projektów drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy na 174 wyznaczone w Polsce jednolite części wód podziemnych (jcwpd), z których pobierane były próbki do badań, tylko w 4 jcwpd odnotowano przekroczenie wskaźnika dla azotanów. Należy zauważyć, że wskaźnik ten odnosi się zarówno do zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, jak i z gospodarki komunalnej. W 2018 roku pobór wód podziemnych do celów rolniczych stanowił zaledwie 1,11% całkowitego poboru wód w Polsce. Do 2018 r. wydano 20 680 pozwoleń wodnoprawnych, w tym 14 661 pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych i powierzchniowych. W latach 2018-2019 łącznie wydano 35 594 pozwolenia wodnoprawne, z czego tylko 5 548 nowych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

Płatności związane do upraw zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszto- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności. Jednocześnie w przypadku tych upraw, systemy nawadniające nie są powszechnie stosowane, co oznacza, że sektory objęte wsparciem nie powodują dużego zużycia wody.

Nie zakłada się zwiększenia powierzchni upraw w wyniku stosowania wsparcia związanego z produkcją (odzwierciedla to stabilny poziom wskaźnika produktu O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko.

W świetle powyższych informacji należy stwierdzić, że płatność związana do konopi włóknistych nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Należy również podkreślić, że w ramach inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu oraz w ramach interwencji sektorowych wspierane będą projekty związane z pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej oraz instalacjami do powtórnego obiegu wody. Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych w produkcji rolnej.

Komplementarnie, w ramach Krajowego Planu Odbudowy, realizowany będzie projekt pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich", którego celem jest wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów.

Dodatkowo, w celu zwiększenia zasobów wodnych, a tym samym adaptacji rolnictwa do zmian klimatu, tworzone są Lokalne Partnerstwa ds. Wody, których zadaniem jest inicjowanie, a następnie współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami działającymi na danym terenie, w tym mieszkańcami, rolnikami, instytucjami i urzędami w planowaniu przedsięwzięć, w tym inwestycji służących poprawie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☐ Tak ☑ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki" jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką" (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce"?) do celów np. wskaźników.

Nie dotyczy

W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_8 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych	Jednolita		R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_8 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_8 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych	Planowana kwota jednostkowa	29,03	29,29	29,55	29,81	29,81	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	38,89	39,23	39,58	39,93	39,93	
	O.10 (jednostka: Hektary)	3 357,00	3 357,00	3 357,00	3 357,00	3 357,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	97 453,71	98 326,53	99 199,35	100 072,17	100 072,17	495 123,93
OGÓŁEM	O.10 (jednostka: Hektary)	3 357,00	3 357,00	3 357,00	3 357,00	3 357,00	**Suma:** 16 785,00 **Maks.:** 3 357,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	97 477,00	98 348,00	99 220,00	100 091,00	100 091,00	495 227,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

I 5.9. - Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 5.9.
Nazwa interwencji	Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów
Typ interwencji	CIS(32) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji
Wspólny wskaźnik produktu	O.10. Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.6 Odsetek dodatkowych płatności bezpośrednich na hektar dla kwalifikujących się gospodarstw rolnych mniejszych od gospodarstw średniej wielkości (w porównaniu ze średnią)
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)
R.8 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem dochodów związanym z wielkością produkcji na poprawę konkurencyjności, zrównoważoności lub jakości

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Ukierunkowanie wsparcia bezpośredniego na rolników zajmujących się uprawą pomidorów przyczyni się do zapewnienia stabilności dochodów tych rolników i poprawy ich konkurencyjności oraz do utrzymania produkcji pomidorów.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Do otrzymania płatności uprawnieni są wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności.

Wsparcie będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach uprawiających pomidory kierowane do przetwórstwa.

Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy pomidorów nie większej, niż powierzchnia uprawy pomidorów określona w umowie.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem oraz, w stosownych przypadkach, z innymi istotnymi zobowiązaniami

1.Rolnik aktywny zawodowo uprawiający pomidory.

2.Minimalne wymagania: kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest nie mniejszy niż 1,00 ha albo w przypadku rolników posiadających mniej niż 1,00 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt, minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 200,00 euro. Działka rolna deklarowana do wsparcia (min. 0,1 ha) musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami. Płatność przysługuje do powierzchni zajętej pod uprawę pomidorów (płatność nie przysługuje do części powierzchni kwalifikujacego się hektara zajętej pod elementami krajobrazu wykorzystywanymi do osiągnięcia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych przeznaczanych na obszary i elementy nieprodukcyjne w ramach DKR 8, których wielkość wynosi 100 m2 i więcej lub szerokość przekracza 2 m).

3.Uprawa pomidorów założona z rozsady oraz minimalna obsada 20 000 szt./ha. W przypadku Polski uprawa pomidorów z siewu bezpośredniego znacznie zmniejsza szansę na uzyskanie plonu zapewniającego opłacalność produkcji. Ze względu na warunki klimatyczne w Polsce uprawa pomidorów z siewu bezpośredniego jest nieuzasadniona i powinna być wyłączona z tej płatności. Dlatego też w celu wykluczenia tych gruntów, na których tworzone są jedynie pozory prowadzenia uprawy pomidorów, wsparcie zostało ukierunkowane wyłącznie na uprawy prowadzone zgodnie z zasadami poprawnej agrotechniki. Proponowana minimalna obsada na hektar jest zgodna z zaleceniami agrotechnicznymi Instytutu Ogrodnictwa. Przyjmuje się, że jest to minimalna wartość zapewniająca opłacalność uprawy pomidorów.

4.Zawarcie umowy na uprawę pomidorów, w której rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia podmiotowi, którego przedmiot działalności obejmuje przetwarzanie owoców i warzyw, określonej ilości pomidorów z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te pomidory odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i je przetworzyć.

5.Płatność przyznawana jest do powierzchni uprawy pomidorów nie większej, niż powierzchnia uprawy pomidorów określona w umowie.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Zakres i wysokość wsparcia

Opis

Ogółem w latach 2023-2027 planuje się przeznaczyć na płatność ok. 10,7 mln EUR (po zwiększeniu alokacji na 2027 r.), co stanowi 0,06% puli środków na płatności bezpośrednie i ok. 0,4% puli środków na wsparcie dochodów związane z produkcją.

Płatność roczna do kwalifikującej się powierzchni uprawy pomidorów. Szacunkowa wysokość stawki: 550 EUR/ha (średnia z lat 2023-2026). Przy wyliczeniu wysokości wsparcia posłużono się zaproponowaną przez IERiGŻ metodą badawczą polegającą na wyznaczeniu efektywności ekonomicznej sektora (działalności). Ustalenie efektywności polega na obliczeniu skorygowanego wyniku finansowego na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących produkcję rośliny.

Proponowana stawka pozwoli w znacznym stopniu na zrekompensowanie strat finansowych ponoszonych przez producentów pomidorów. W sektorze pomidorów w uprawie polowej średnia strata w latach 2015-2020 w przeliczeniu na ha wyniosła 2,755 tys. PLN (ok. 619,10 EUR/ha po przeliczeniu według szacunkowego kursu wymiany wynoszącego 4,45 PLN/EUR).

Tabela. Wyniki finansowe (dochód skorygowany o dopłaty operacyjne i koszty pracy własnej) w PLN w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach posiadających uprawę pomidorów.

Sektor roślinny	2015	2016	2017	2018	2019	2020	**Średnia 2015-2020**
Sektor pomidorów ogółem (w PLN)	-3 141	-2 529	-2 671	-2 842	-2 494	-491	**-2 361**
Sektor pomidorów w uprawie polowej (w PLN)	-3 321	-3 241	-1 865	-1 560	-3 391	-3 152	**-2 755**

Źródło: Obliczenia IERiGŻ na podstawie FADN.

Z uwagi na ograniczenie wynikające z możliwości wydatkowania w ramach wszystkich płatności związanych z produkcją maksymalnie 15% (13%+2% na wysokobiałkowe) rocznej alokacji finansowej na płatności bezpośrednie, a także mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia z wdrażania wsparcia, proponowana stawka płatności jest niższa od stawki, która pozwoliłaby w całości zrekompensować straty. Jednocześnie, ponieważ powierzchnia zgłaszana do wsparcia związanego z produkcją w latach 2015-2021 oscylowała między ok. 3,7 tys. ha a ok. 7,4 tys. ha, zaproponowana stawka jest niższa od dotychczasowej wysokości wsparcia (średnia stawka za lata 2015-2021 wynosi ok. 670 EUR/ha).

Wysokość wsparcia dla beneficjenta będzie obliczana jako iloczyn stawki jednostkowej oraz uprawnionych produktów (liczby hektarów).

Maksymalna stawka odpowiada średniej stracie finansowej z lat 2015-2020, tj. 2 755 PLN (619,10 EUR/ha po przeliczeniu według szacunkowego kursu wymiany wynoszącego 4,45 PLN/EUR). Przyjęto, że średni poziom odchylenia od stawki planowanej w latach 2023-2026 wyniesie ok. 12,6%. Przy określeniu poziomu odchylenia pod uwagę wzięto ryzyko wystąpienia znacznych wahań produkcji, które może być skutkiem np. aktualnych uwarunkowań rynkowych, czy pogodowych. Proponowana maksymalna stawka jest niższa od stawki, która odpowiadałaby maksymalnej stracie z okresu 2015-2020 (3 391 PLN w 2019 r.). Należy mieć również na uwadze wskaźnik inflacji, który w Polsce przekracza 10%.

Polska zdecydowała o nieokreślaniu stawki minimalnej.

8 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Uzasadnienie trudności, jakie napotykają objęte pomocą sektory/rodzaje produkcji lub typy rolnicze.

W latach 2014-2020 zarówno powierzchnia, jak i zbiory większości gatunków owoców i warzyw nie wzrastały, przy równocześnie występujących silnych wahaniach plonów i zbiorów powodowanych zmiennością warunków klimatycznych. Trudności dotykające poszczególnych gatunków co do zasady mają charakter krótkookresowy. Odmienna sytuacja występuje w przypadku pomidorów. Powierzchnia uprawy pomidorów w gruncie (produkcja pomidorów w gruncie jest w Polsce ukierunkowana przede wszystkim na potrzeby sektora przetwórczego) w Polsce zmniejszyła się z przeszło 10 tys. ha w latach 2014-2015 do niespełna 6 tys. ha w 2020 r. Produkcja pomidorów wahała się od 271,9 tys. ton w 2014 r.

do 240,5 tys. ton w 2019 r. W 2020 r. zbiory obniżyły się do 185,9 tys. ton. Z uwagi na nasilające się anomalie pogodowe i rosnące koszty produkcji, uprawa jest obciążona dużym ryzykiem produkcyjnym. Istotnym czynnikiem ograniczającym to ryzyko i w konsekwencji skłaniającym do podejmowania tej działalności są płatności.

W związku z gorszymi warunkami klimatycznymi do uprawy pomidorów w Polsce niż na południu Europy, o utrzymaniu uprawy w najbliższej przyszłości będzie decydować łączna konkurencyjność systemu produkcji pomidorów i ich przetwórstwa na konkurencyjnym rynku europejskim.

Stabilizujący wpływ płatności jest więc szczególnie ważny w latach pogorszenia koniunktury na rynkach przetworów z pomidorów, ponieważ zapewnia ona opłacalność produkcji pomimo spadków cen skupu.

Zgodnie z danymi FADN w latach 2015-2020 dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego, w którym uprawiane były pomidory w uprawie polowej, po odjęciu szacunkowych kosztów pracy własnej, był dodatni tylko w jednym roku - w 2020 r. W pozostałych pięciu latach tego okresu wynik był ujemny. Wartość ta kształtuje się na poziomie jeszcze niższym po odjęciu uzyskanych dopłat – w tym przypadku wynik był ujemny we wszystkich badanych latach, a więc w całym okresie nie pozwalał na opłacenie pracy własnej rolnika.

Wskaźniki i mierniki finansowe gospodarstw rolnych uprawiających pomidory w uprawie polowej w latach 2015-2020 pozostających w polu obserwacji FADN.

Wyszczególnienie	Lata					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba gospodarstw w polu obserwacji FADN	17664	14512	14151	14213	14530	10771
Wielkość ekonomiczna (euro)	22 239,2	24 433,4	24 281,2	23 220,7	21 095,0	45 183,2
Dochód z rodz. gosp. rolnego pomniejszony o koszt pracy własnej (zł)	-11 995,2	-8 068,9	-8 674,1	-8 260,1	-4 969,7	10 033,9
Dochód z rodz. gosp. rolnego bez dopłat oraz pomniejszony o oszacowane koszt pracy wł. (zł)	-21 333,3	-18 884,1	-18 254,2	-19 065,5	-15 325,0	-3 156,2

Źródło: dane polskiego FADN.

Przewiduje się, że w latach 2023-2027 dominujący wpływ na produkcję pomidorów gruntowych będą miały przede wszystkim czynniki inflacyjne, w tym silny wzrost cen środków produkcji. Istotnym zagrożeniem dla tej działalności są także anomalie pogodowe, które nasilają się wraz z postępującymi zmianami klimatu. Ostateczny wpływ na rozwój produkcji pomidorów gruntowych w Polsce będzie miała sytuacja popytowa na rynku UE na przetwory wytwarzane z tych warzyw. Negatywny wpływ na sektor będzie miała trudna sytuacja gospodarcza, której źródłem będzie konflikt zbrojny w Ukrainie oraz ewentualne kolejne fale pandemii COVID-19.

Jaki jest cel interwencji w odniesieniu do objętych pomocą sektorów/ rodzajów produkcji lub typów rolniczych?

☑ w celu poprawy konkurencyjności
☐ w celu poprawy jakości
☐ w celu poprawy zrównoważonego rozwoju

W jaki sposób interwencja przyczyni się do rozwiązania zidentyfikowanych trudności w ramach tego celu (np. wyjaśnienie ukierunkowania)?

Z punktu widzenia rentowności gospodarstw, poprawy ich konkurencyjności, czy znaczenia środowiskowego zasadniczą kwestią jest utrzymanie zachęt finansowych do prowadzenia uprawy pomidorów przy zastosowaniu odpowiednich praktyk agrotechnicznych.

Płatność związana do pomidorów będzie stanowiła stabilną część dochodów rolników, i dzięki temu wpłynie na ograniczenie skutków ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (zmienności sytuacji rynkowej), jak i ryzyka związanego z poziomem plonowania (zmienności warunków pogodowych). Poprzez wsparcie dochodów rolników płatność przyczyni się do złagodzenia zidentyfikowanych trudności występujących w sektorze, wynikających z uwarunkowań ekonomicznych i przyrodniczych.

W wyniku wprowadzenia wymogu zawarcia umowy na uprawę, zasady przyznawania płatności wyłącznie do powierzchni gruntów nie większej niż powierzchnia wskazana w tej umowie oraz wymogów odnoszących się do tej umowy, zapewnione będzie, aby wsparciem objęte były uprawy prowadzone w związku z zapotrzebowaniem zgłaszanym przez przemysł przetwórczy. Wsparcie w dłuższej perspektywie ma zatem znaczenie również dla całego sektora przetwórczego oraz związanych z nim miejsc pracy.

Określone dodatkowe wymogi (założenie uprawy z rozsady oraz minimalna gęstość 20 000 szt./ha)stanowią zachętę do prowadzenia uprawy w sposób zapewniający większą wydajność oraz lepszą rentowność (tylko takie uprawy będą objęte wsparciem związanym). W rezultacie rolnicy będą odchodzili od niewłaściwych praktyk agrotechnicznych (siew nasion bezpośrednio w grunt), niegwarantujących osiągnięcia plonu zapewniającego opłacalność produkcji.

Planowane wsparcie jest spójne i komplementarne z innymi instrumentami – szczegóły dotyczące komplementarności wsparcia dla danego sektora opisane zostały w rozdziale 3.5.

Wskaż sektor lub sektory, których to dotyczy.

Owoce i warzywa

Uzasadnienie znaczenia objętych pomocą sektorów/rodzajów produkcji lub typów rolniczych

Pomidor jest ważnym surowcem przemysłu spożywczego, głównie ze względu na jego walory smakowe i dietetyczne. Gospodarcze znaczenie sektora jako dostawcy surowca dla przemysłu przetwórczego wynika przede wszystkim z zastosowania pomidorów do produkcji soków, przecierów i koncentratów. Sektor pomidorów należy do sektorów relatywnie pracochłonnych, które mają szczególne znaczenie ze względu na generowanie miejsc pracy, zwłaszcza w rejonach o rozdrobnionej strukturze agrarnej, spełnia zatem również funkcję społeczną. Znaczenie sektora w tworzeniu miejsc pracy i źródła dochodów na wsi jest istotne w szczególności dla kilku podstawowych rejonów uprawy – lubelskiego, kujawskiego i wielkopolskiego.

Środowiskowe znaczenie sektora wynika z roli pomidorów w dywersyfikacji upraw i poprawie jakości gleb. Lepsze zmianowanie i większa dywersyfikacja upraw to cele środowiskowe, które są spójne z promowaniem praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska.

Wyjaśnienie, w jaki sposób zapewniona jest spójność interwencji z ramową dyrektywą wodną (tj. 2000/60/WE).

Zgodnie z opinią Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) sektory upraw polowych proponowane do wsparcia w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 nie są sektorami, w których obserwuje się intensywny rozwój nawodnień, przez co nie wywierają one znaczącego oddziaływania na zasoby wód podziemnych.

Dyrektywa Wodna wdrażana jest w Polsce, przede wszystkim, w postaci przeglądu i aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są jednym z podstawowych dokumentów planistycznych i stanowią one podstawę podejmowania decyzji

kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w perspektywie sześcioletniej. Oznacza to, że korzystanie z wód nie może m.in. powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zgodnie z ustaleniami planów wydawane są m.in. pozwolenia wodnoprawne, wydawane na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z tymi przepisami nawadnianie gruntów rolnych wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m3 na dobę lub pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie większej niż 5 m3 wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Do przestrzegania tych przepisów zobowiązani są wszyscy obywatele, w tym rolnicy korzystający z wód powierzchniowych i podziemnych. Dodatkowo, kwestia ta jest elementem warunkowości (obecnie zasady wzajemnej zgodności), do przestrzegania której zobowiązani są wszyscy rolnicy ubiegający się o płatności bezpośrednie.

Według procedowanych projektów drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy na 174 wyznaczone w Polsce jednolite części wód podziemnych (jcwpd), z których pobierane były próbki do badań, tylko w 4 jcwpd odnotowano przekroczenie wskaźnika dla azotanów. Należy zauważyć, że wskaźnik ten odnosi się zarówno do zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, jak i z gospodarki komunalnej. W 2018 roku pobór wód podziemnych do celów rolniczych stanowił zaledwie 1,11% całkowitego poboru wód w Polsce. Do 2018 r. wydano 20 680 pozwoleń wodnoprawnych, w tym 14 661 pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych i powierzchniowych. W latach 2018-2019 łącznie wydano 35 594 pozwolenia wodnoprawne, z czego tylko 5 548 nowych pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód.

Płatności związane do upraw zapobiegają porzucaniu mniej popularnych, koszto- i pracochłonnych kierunków produkcji, dzięki czemu przeciwdziałają powstawaniu upraw monokulturowych i spadkowi bioróżnorodności. Jednocześnie w przypadku tych upraw, systemy nawadniające nie są powszechnie stosowane, co oznacza, że sektory objęte wsparciem nie powodują dużego zużycia wody.

Nie zakłada się zwiększenia powierzchni upraw w wyniku stosowania wsparcia związanego z produkcją (odzwierciedla to stabilny poziom wskaźnika produktu O.10 Liczba hektarów objętych wsparciem dochodów związanym z produkcją), co oznacza, że wsparcie będzie miało neutralny wpływ na środowisko. W świetle powyższych informacji należy stwierdzić, że płatność związana do pomidorów nie narusza przepisów Dyrektywy 2000/60/WE.

Należy również podkreślić, że w ramach inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu oraz w ramach interwencji sektorowych, m.in w sektorze owoców i warzyw, wspierane będą projekty związane z pozyskiwaniem i zagospodarowaniem wody deszczowej oraz instalacjami do powtórnego obiegu wody. Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych w produkcji rolnej.

Komplementarnie, w ramach Krajowego Planu Odbudowy, realizowany będzie projekt pn.: „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich", którego celem jest wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich w zakresie poprawy gospodarowania wodą oraz efektywności wykorzystania jej zasobów.

Dodatkowo, w celu zwiększenia zasobów wodnych, a tym samym adaptacji rolnictwa do zmian klimatu, tworzone są Lokalne Partnerstwa ds. Wody, których zadaniem jest inicjowanie, a następnie współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami działającymi na danym terenie, w tym mieszkańcami, rolnikami, instytucjami i urzędami w planowaniu przedsięwzięć, w tym inwestycji służących poprawie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

Czy interwencja jest finansowana częściowo lub całkowicie z dopłat do roślin wysokobiałkowych (łącznie maksymalnie 2 %) zgodnie z art. 96 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych?

☐ Tak ☑ Nie

Jeżeli interwencja jest ukierunkowana na uprawy mieszane roślin strączkowych i traw: należy wskazać minimalny udział procentowy roślin strączkowych w uprawie mieszanej.

Nie dotyczy

Wsparcie dochodów związane z produkcją przyznawane z tytułu jedwabników stanowi wsparcie bazujące na zwierzętach, gdzie stosowanie „sztuki” jako podstawowej jednostki w ramach wsparcia wymaga wcześniejszego wyjaśnienia następujących kwestii:

należy wyjaśnić przelicznik między tą jednostką a „sztuką” (tzn. jaka część tej jednostki odpowiada „1 sztuce”?) do celów np. wskaźników.

Nie dotyczy

W komentarzu można podać dalsze wyjaśnienia (np. masę jaj, jaką musi zawierać pojemnik)

9 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami art. 6.5 lub załącznika 2 do Porozumienia u w sprawie rolnictwa (kategoria niebieska), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
I_5_9 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów	Jednolita		R.4; R.6; R.7; R.8

Wyjaśnienie i uzasadnienie (w tym elastyczność)

I_5_9 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów

Wyjaśnienia i uzasadnienie przedstawiono w pkt 7.

12 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem 2024–2028
	Rok kalendarzowy	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_9 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów	Planowana kwota jednostkowa	550,00	550,00	550,00	550,00	550,00	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	619,10	619,10	619,10	619,10	619,10	
	O.10 (jednostka: Hektary)	3 885,00	3 885,00	3 885,00	3 885,00	3 885,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	2 136 750,00	2 136 750,00	2 136 750,00	2 136 750,00	2 136 750,00	10 683 750,00
OGÓŁEM	O.10 (jednostka: Hektary)	3 885,00	3 885,00	3 885,00	3 885,00	3 885,00	**Suma:** 19 425,00 **Maks.:** 3 885,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	2 136 662,00	2 136 662,00	2 136 662,00	2 136 662,00	2 136 662,00	10 683 310,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

5.2 Interwencje sektorowe

Owoce i warzywa

Planowanie kwoty jednostkowej – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
7 - Interwencja w sektorze owoców i warzyw	Średnia		R.1; R.10; R.11; R.15; R.26; R.27; R.39; R.5; R.9

Opis

7 - Interwencja w sektorze owoców i warzyw

Kwota jednostkowa wyznaczona na podstawie danych historycznych oraz szacunków.

Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
7 - Interwencja w sektorze owoców i warzyw	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	0,00	1 665 265,84	2 400 000,00	2 400 000,00	2 400 000,00	
	O.35 (jednostka: Programy operacyjne)	0,00	7,00	7,00	10,00	11,00	
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	0,00	11 656 860,88	16 800 000,00	24 000 000,00	26 400 000,00	78 856 860,88

INVRE(47(1)(a)) - - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania

I.7.1. - Poprawa infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, dostosowania produkcji do popytu w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacji kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I.7.1.
Nazwa interwencji	Poprawa infrastruktury służącej do planowania i organizacji produkcji, dostosowania produkcji do popytu w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacji kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw
Typ interwencji	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania
Wspólny wskaźnik produktu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR
PROD(46(a)) planowanie i organizacja produkcji, dostosowanie produkcji do popytu, zwłaszcza w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacja kosztów produkcji i zwrotów z inwestycji, stabilizowanie cen producenta

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 3.	Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 4.	Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 6.	Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym	pożądana (+)	Tak
CS 9.P 4.	Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej,	wymagana (++)	Częściowo

	wytwarzanej w systemach jakości żywności		
CS 9.P 7.	Podnoszenie świadomości uczestników rynku w celu przeciwdziałanie marnowaniu żywności	poza priorytetyzacją	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR
R.11/Owoce i warzywa Odsetek wartości produkcji sprzedanej przez organizacje producentów lub grupy producentów posiadających programy operacyjne w określonych sektorach
R.39 Liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw biogospodarki rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR
R.9 Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Celem interwencji jest poprawa wyposażenia technicznego organizacji producentów owoców i warzyw lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw wykorzystywanego do planowania i organizacji produkcji, w tym do utrzymania jakości produktu w procesie produkcji, dostosowywania tej produkcji do popytu, optymalizacji kosztów produkcji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

W ramach interwencji wspierane będą inwestycje w aktywa materialne i niematerialne dotyczące:

1) wymiany lub powiększenia upraw trwałych, z wyłączeniem szkółek i zagajników-;

2) kontroli warunków klimatycznych, fitopatologicznych oraz entomologicznych w produkcji owoców i warzyw;

3) systemów przekazywania informacji w zakresie planowania i organizacji produkcji owoców i warzyw;

4) systemów teleinformatycznych wspierających stosowanie nowoczesnych metod kontroli jakości na etapie produkcji owoców i warzyw;

5) ochrony drzew i krzewów owocowych oraz upraw warzywnych przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi (grad, nadmierny deszcz, przymrozki (z wyłączeniem instalacji zasilanych wodą), wiatr) lub zwierzyną łowną i ptakami;

6) zbioru oraz gromadzenia i transportu owoców i warzyw po zbiorze;

7) wdrażania krajowych i unijnych systemów jakości;

8) wdrażania systemów identyfikowalności i systemów certyfikacji oraz zarządzania jakością, w tym monitoringu jakości produktów oferowanych odbiorcom.

W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

Do wsparcia kwalifikują się również koszty personelu i koszty administracyjne związane z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego.

Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw, które w ramach swojego programu operacyjnego dokonało danej inwestycji jest zobowiązane do wykorzystywania tej inwestycji zgodnie z jej charakterem, celami i przeznaczeniem opisanymi w zatwierdzonym programie operacyjnym.

Nabyte inwestycje pozostają własnością i w posiadaniu organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw co najmniej do końca okresu amortyzacji podatkowej lub przez co najmniej 5 lat, w zależności od tego, który okres jest krótszy.

W celu utrzymania inwestycji lub miejsc pracy stworzonych przez mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa w rozumieniu zalecenia Komisji 2003/361/WE, może mieć zastosowanie krótszy okres niż 5 lat, w którym dane aktywo pozostaje własnością i w posiadaniu beneficjenta, lecz okres ten nie może być krótszy niż 3 lata.

Okres, w którym nabyta inwestycja ma pozostawać własnością i w posiadaniu organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw rozpoczyna się w momencie nabycia tej inwestycji.

W przypadku gdy inwestycja obejmuje budynek lub budowlę, okres, w którym ma ona pozostawać własnością oraz w posiadaniu organizacji producentów owoców i warzyw lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw rozpoczyna się w momencie oddania jej do użytku.

Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów zapewnia również utrzymanie danej inwestycji w ww. okresie.

W przypadku inwestycji realizowanych w gospodarstwach członków organizacja producentów owoców i warzyw ma prawo dostępu do tego składnika aktywów podczas obowiązywania ww. okresu.

W przypadku wybranych środków trwałych, jako alternatywa nabycia, możliwy będzie najem, dzierżawa lub leasing (do wartości netto) tych środków. Dzierżawa, najem lub leasing środków trwałych musi być ekonomicznie uzasadniona jako alternatywa wobec zakupu.

Na podstawie art. 11 ust. 2 akapit pierwszy rozporządzenia (UE) 2022/126 wsparcie na rzecz inwestycji w aktywa materialne i niematerialne, w tym realizowane na podstawie umów leasingowych, może być finansowane zarówno w ramach jednej kwoty lub w ratach zatwierdzonych w programie operacyjnym, w zależności od formy nabycia.

Beneficjent

Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych inwestycji.

Unijna pomoc finansowa jest równa w przypadku:

- organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tej organizacji lub przez samą organizację;

- zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tego zrzeszenia.

Alternatywnie możliwe jest stosowanie uproszczonych form kosztów (standardowe stawki ryczałtowe, stawki jednostkowe lub kwoty ryczałtowe na podstawie art. 44 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/2115).

W przypadku kosztów personelu i kosztów administracyjnych związanych z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego standardowa stawka ryczałtowa, o której mowa w art. 23 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2022/126, wynosi maksymalnie 2% zatwierdzonego funduszu operacyjnego, obejmującego zarówno pomoc Unii, jak też wkład organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw.

Wysokość pomocy podlega ograniczeniom określonym w art. 52 rozporządzenia w sprawie planiu WPR.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z zasadami WTO (ust. 11 załącznik 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa). W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do dostosowań strukturalnych. Pomoc inwestycyjna będzie przyznawana na podstawie jasno

sformułowanych kryteriów w ramach Planu. Kwota wsparcia nie jest zależna od, lub oparta na, rodzaju i wielkości produkcji podjętej przez producenta w jakimkolwiek roku po okresie bazowym oraz nie jest zależna lub oparta na cenach, krajowych lub międzynarodowych, odnoszących się do danej produkcji podjętej w jakimkolwiek roku po okresie bazowym. Płatności nie będą świadczone dłużej niż przez okres niezbędny dla realizacji inwestycji, której one dotyczą. Płatności nie będą uwarunkowane wymogiem wytwarzania przez beneficjentów produktów rolnych ani też nie będą w jakikolwiek sposób określały takich produktów.

I.7.2. - Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I.7.2.
Nazwa interwencji	Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw
Typ interwencji	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania
Wspólny wskaźnik produktu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR
CONC(46(b)) koncentracja podaży i wprowadzania do obrotu produktów, w tym za pomocą marketingu bezpośredniego

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 3.	Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 4.	Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR
R.11/Owoce i warzywa Odsetek wartości produkcji sprzedanej przez organizacje producentów lub grupy producentów posiadających programy operacyjne w określonych sektorach
R.39 Liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw biogospodarki rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Celem interwencji jest poprawa infrastruktury wykorzystywanej do koncentrowania dostaw pochodzących od członków organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw oraz umieszczania produktów na rynku.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

W ramach interwencji wspierane będą inwestycje w aktywa materialne i niematerialne dotyczące:

1) infrastruktury służącej do przechowywania owoców i warzyw;

2) infrastruktury służącej do przygotowania owoców i warzyw do sprzedaży oraz do sprawnego i efektywnego realizowania dostaw;

3) systemów teleinformatycznych wspierających stosowanie nowoczesnych metod kontrolowania, planowania i realizacji dostaw;

4) systemów teleinformatycznych służących do wspierania internetowych platform handlowych;

5) dostępu do internetowych platform handlowych, giełd towarowych oraz baz danych handlowych, statystycznych i informacji rynkowej;

6) infrastruktury służącej do ważenia i etykietowania owoców i warzyw.

W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

Do wsparcia kwalifikują się również koszty personelu i koszty administracyjne związane z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego.

Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw, które w ramach swojego programu operacyjnego dokonało danej inwestycji jest zobowiązane do wykorzystywania tej inwestycji zgodnie z jej charakterem, celami i przeznaczeniem opisanymi w zatwierdzonym programie operacyjnym.

Nabyte inwestycje pozostają własnością i w posiadaniu organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw co najmniej do końca okresu amortyzacji podatkowej lub przez co najmniej 5 lat, w zależności od tego, który okres jest krótszy.

W celu utrzymania inwestycji lub miejsc pracy stworzonych przez mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa w rozumieniu zalecenia Komisji 2003/361/WE, może mieć zastosowanie krótszy okres niż 5 lat, w którym dane aktywo pozostaje własnością i w posiadaniu beneficjenta, lecz okres ten nie może być krótszy niż 3 lata.

Okres, w którym nabyta inwestycja ma pozostawać własnością i w posiadaniu organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw rozpoczyna się w momencie nabycia tej inwestycji.

W przypadku gdy inwestycja obejmuje budynek lub budowlę, okres, w którym ma ona pozostawać własnością oraz w posiadaniu organizacji producentów owoców i warzyw lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw rozpoczyna się w momencie oddania jej do użytku.

Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów zapewnia również utrzymanie danej inwestycji w ww. okresie.

W przypadku inwestycji realizowanych w gospodarstwach członków organizacja producentów owoców i warzyw ma prawo dostępu do tego składnika aktywów podczas obowiązywania ww. okresu.

W przypadku wybranych środków trwałych, jako alternatywa nabycia, możliwy będzie najem, dzierżawa lub leasing (do wartości netto) tych środków. Dzierżawa, najem lub leasing środków trwałych musi być ekonomicznie uzasadniona jako alternatywa wobec zakupu.

Na podstawie art. 11 ust. 2 akapit pierwszy rozporządzenia (UE) 2022/126 wsparcie na rzecz inwestycji w aktywa materialne i niematerialne, w tym realizowane na podstawie umów leasingowych, może być finansowane zarówno w ramach jednej kwoty lub w ratach zatwierdzonych w programie operacyjnym, w zależności od formy nabycia.

Beneficjent

Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych inwestycji.

Unijna pomoc finansowa jest równa w przypadku:

- organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tej organizacji lub przez samą organizację;

- zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tego zrzeszenia.

Alternatywnie możliwe jest stosowanie uproszczonych form kosztów (standardowe stawki ryczałtowe, stawki jednostkowe lub kwoty ryczałtowe na podstawie art. 44 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/2115).

W przypadku kosztów personelu i kosztów administracyjnych związanych z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego standardowa stawka ryczałtowa, o której mowa w art. 23 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2022/126, wynosi maksymalnie 2% zatwierdzonego funduszu operacyjnego, obejmującego zarówno pomoc Unii, jak też wkład organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw.

Wysokość pomocy podlega ograniczeniom określonym w art. 52 rozporządzenia w sprawie planu WPR.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z zasadami WTO (ust. 11 załącznik 2). W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do dostosowań strukturalnych. Pomoc inwestycyjna będzie przyznawana na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach Planu. Kwota wsparcia nie jest zależna od, lub oparta na, rodzaju i wielkości produkcji podjętej przez producenta w jakimkolwiek roku po okresie bazowym oraz nie jest zależna lub oparta na cenach, krajowych lub międzynarodowych, odnoszących się do danej produkcji podjętej w jakimkolwiek roku po okresie bazowym. Płatności nie będą świadczone dłużej niż przez okres niezbędny dla realizacji inwestycji, której one dotyczą. Płatności nie będą uwarunkowane wymogiem wytwarzania przez beneficjentów produktów rolnych ani też nie będą w jakikolwiek sposób określały takich produktów.

I.7.5. - Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I.7.5.
Nazwa interwencji	Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu
Typ interwencji	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania
Wspólny wskaźnik produktu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR
CLIMA(46(f)) przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej
PROD(46(a)) planowanie i organizacja produkcji, dostosowanie produkcji do popytu, zwłaszcza w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacja kosztów produkcji i zwrotów z inwestycji, stabilizowanie cen producenta
PROMO(46(e)) promocja, rozwój i wdrażanie: (i) metod i technik produkcji przyjaznych dla środowiska naturalnego; (ii) praktyk produkcyjnych odpornych na agrofagi i choroby; (iii) norm w zakresie zdrowia i dobrostanu zwierząt wykraczających poza minimalne wymogi ustanowione na mocy prawa unijnego i prawa krajowego; (iv) zmniejszania ilości odpadów i racjonalnego środowiskowo wykorzystania produktów ubocznych i gospodarowania nimi, w tym ich ponownego wykorzystania i odzysku; (v) ochrony i poprawy różnorodności biologicznej oraz zrównoważonego wykorzystywania zasobów naturalnych, w szczególności ochrony wody, gleby i powietrza.

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 4. P1.	Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa	krytyczna (+++)	Tak
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu –	krytyczna (+++)	Częściowo

	ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych		
CS 4. P4.	Rozwój zrównoważonej energii w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 4. P5.	Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii	wymagana (++)	Częściowo
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P4.	Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza	pożądana (+)	Częściowo
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 4.	Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR
R.11/Owoce i warzywa Odsetek wartości produkcji sprzedanej przez organizacje producentów lub grupy producentów posiadających programy operacyjne w określonych sektorach
R.15 Objęte wsparciem inwestycje w zdolności w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym z biomasy (w MW)
R.26 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje produkcyjne i nieprodukcyjne w ramach WPR związane z dbałością o zasoby naturalne
R.27 Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej
R.39 Liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw biogospodarki rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR
R.9 Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Celem interwencji jest włączenie sektora owoców i warzyw w działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego oraz w działania na rzecz łagodzenia zmian klimatycznych. Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru. W ramach interwencji wspierane będą inwestycje w aktywa materialne i niematerialne dotyczące:

1. systemów przyczyniających się do ograniczenia zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, w tym gazów cieplarnianych;

2. instalacji produkujących energię z odnawialnych źródeł energii wykorzystywaną dla potrzeb związanych z działalnością organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw (urządzeń do produkcji energii z promieniowania słonecznego, biogazowni rolniczych oraz pomp ciepła, wraz z magazynami energii oraz inteligentnymi systemami zarządzania energią;

3. systemów poprawiających gospodarowanie wodą, za pośrednictwem:

a) elementów infrastruktury technicznej niezbędnej do pozyskiwania, magazynowania w zamkniętych zbiornikach oraz zagospodarowania wody deszczowej,

b) instalacji do powtórnego obiegu wody (z wyłączeniem możliwości wykorzystania tej wody do nawadniania upraw);

4. infrastruktury do kompostowania bioodpadów wraz z infrastrukturą zabezpieczającą przed przedostawaniem się odcieków do gleby i wód gruntowych;

5. stacji meteorologicznych, systemów wspomagania decyzji w ochronie roślin, w tym sprzętu teleinformatycznego;

6. stanowisk do napełniania opryskiwaczy oraz konstrukcji do ich mycia;

7. systemu oczyszczania ścieków lub płynnych pozostałości po zabiegach ochrony roślin;

8. maszyn lub urządzeń do niskoemisyjnej aplikacji nawozów (np. doglebowa aplikacja, aplikacja nawozów z wykorzystaniem rozwiązań cyfrowych), precyzyjnego stosowania i redukującego zużycie środków ochrony roślin (np. opryskiwacze sensorowe lub recyrkulacyjne), uprawy bezorkowej, do mechanicznego lub biologicznego zwalczania chwastów lub szkodników (np. pielniki, urządzenia do mechanicznego niszczenia szkodników).

Realizacja inwestycji, o których mowa w punktach:

- 1 i 2 przyczynia się do osiągnięcia celu, o którym mowa w art. 46 lit. f rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR;

- 3-8 przyczynia się do osiągnięcia celu, o którym mowa w art. 46 lit. e rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Inwestycje, o których mowa w pkt 3 nie obejmują infrastruktury służącej do nawadniania upraw.

W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

Do wsparcia kwalifikują się również koszty personelu i koszty administracyjne związane z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego.

Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw, które w ramach swojego programu operacyjnego dokonało danej inwestycji jest zobowiązane do wykorzystywania tej inwestycji zgodnie z jej charakterem, celami i przeznaczeniem opisanymi w programie operacyjnym.

Nabyte inwestycje pozostają własnością i w posiadaniu organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw co najmniej do końca okresu amortyzacji podatkowej lub przez co najmniej 5 lat, w zależności od tego, który okres jest krótszy.

W celu utrzymania inwestycji lub miejsc pracy stworzonych przez mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa w rozumieniu zalecenia Komisji 2003/361/WE, może mieć zastosowanie krótszy okres niż 5 lat, w którym dane aktywo pozostaje własnością i w posiadaniu beneficjenta, lecz okres ten nie może być krótszy niż 3 lata.

Okres, w którym nabyta inwestycja ma pozostawać własnością i w posiadaniu organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw rozpoczyna się w momencie nabycia tej inwestycji.

W przypadku gdy inwestycja obejmuje budynek lub budowlę, okres, w którym ma ona pozostawać własnością oraz w posiadaniu organizacji producentów owoców i warzyw lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw rozpoczyna się w momencie oddania jej do użytku.

Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów zapewnia również utrzymanie danej inwestycji w ww. okresie.

W przypadku inwestycji realizowanych w gospodarstwach członków organizacja producentów owoców i warzyw ma prawo dostępu do tego składnika aktywów podczas obowiązywania ww. okresu.

W przypadku wybranych środków trwałych, jako alternatywa nabycia, możliwy będzie najem, dzierżawa lub leasing (do wartości netto) tych środków. Dzierżawa, najem lub leasing środków trwałych musi być ekonomicznie uzasadniona jako alternatywa wobec zakupu.

Na podstawie art. 11 ust. 2 akapit pierwszy rozporządzenia (UE) 2022/126 wsparcie na rzecz inwestycji w aktywa materialne i niematerialne, w tym realizowane na podstawie umów leasingowych, może być finansowane zarówno w ramach jednej kwoty lub w ratach zatwierdzonych w programie operacyjnym, w zależności od formy nabycia.

Jeżeli dana inwestycja będzie realizowana w gospodarstwach członków organizacji producentów owoców i warzyw to w celu wzmocnienia jej oddziaływania na rzecz ochrony środowiska lub łagodzenia zmian klimatu musi ona obejmować swoim zasięgiem oddziaływania co najmniej połowę liczby gospodarstw członków organizacji producentów owoców i warzyw, lub co najmniej połowę powierzchni upraw członków organizacji producentów owoców i warzyw.

Inwestycje dotyczące systemów wytwarzania energii, kwalifikują się do wsparcia, jeżeli ilość wytworzonej energii nie przekracza ilości energii, która może być wykorzystywana w skali roku w odniesieniu do działań

związanych z owocami i warzywami przeprowadzanych przez organizację producentów lub zrzeszenie organizacji producentów, którzy odnoszą korzyści z inwestycji. Dla każdego programu operacyjnego wymaga się, aby obejmował on co najmniej 3 działania związane z celami, o których mowa w art. 46 lit. e oraz f rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR. W przypadku gdy co najmniej 80% członków danej organizacji producentów podlega jednemu lub większej liczbie jednakowych zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych lub w zakresie rolnictwa ekologicznego, przewidzianych w rozdziale IV rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, każde z tych zobowiązań liczy się jako jedno z minimalnie trzech działań, o których mowa powyżej.

Jednocześnie co najmniej 15% kwoty wydatków dokonywanych w ramach realizowanego programu operacyjnego przeznacza się na interwencje dotyczące celów, o których mowa w art. 46 lit. e oraz f rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR. Osiągnięcie ww. poziomu faktycznie poniesionych i zakwalifikowanych do wsparcia wydatków powinno być badane na zakończenie realizacji programu operacyjnego. Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw na etapie zatwierdzania programu operacyjnego przedkłada opinię niezależnego wykwalifikowanego podmiotu lub eksperta w danej dziedzinie ochrony środowiska, która będzie potwierdzała że planowana w programie operacyjnym inwestycja w aktywa materialne i niematerialne prowadząca do obniżenia obecnego wykorzystania środków produkcji oraz do ograniczenia emisji zanieczyszczeń lub ilości odpadów powstałych w wyniku procesu produkcji, przyczyni się do poprawy środowiska na poziomie co najmniej 15% w stosunku do sytuacji wyjściowej w okresie amortyzacji danego aktywa. Poprawę środowiska należy rozumieć jako zmniejszenie:

a) wykorzystania czynników produkcji, które są nieodnawialnymi zasobami naturalnymi (np. paliwa kopalne), lub możliwymi źródłami zanieczyszczeń środowiska, takimi jak nawozy, środki ochrony roślin lub niektóre rodzaje źródeł energii;

b) emisji zanieczyszczeń powietrza, gleby lub wody powstałych w wyniku procesu produkcji, lub

c) wytwarzania odpadów, w tym ścieków, powstałych w wyniku procesu produkcji.

Na zasadzie odstępstwa od ww. zasady, dopuszcza się kwalifikowanie do wsparcia inwestycji umożliwiających wykazanie zmniejszenia na poziomie 7% poprawy środowiska, o którym mowa powyżej, jeżeli takie inwestycje prowadzą do co najmniej jednej dodatkowej korzyści dla środowiska.

W przypadku systemów poprawiających gospodarowanie wodą, na etapie zatwierdzania programu operacyjnego, organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw przedkłada opinię niezależnego wykwalifikowanego podmiotu lub eksperta w danej dziedzinie ochrony środowiska, która będzie potwierdzała że te systemy przyczynią się do zmniejszenia zużycia wody ze źródeł konwencjonalnych o co najmniej 5% w porównaniu do tego zużycia sprzed inwestycji.

W przypadku inwestycji w aktywa materialne i niematerialne mogących doprowadzić do ograniczenia zagrożeń dla środowiska związanych ze stosowaniem niektórych środków produkcji, w tym środków ochrony roślin i nawozów lub prowadzących do poprawy stanu środowiska i których wpływ na środowisko jest niewymierny, na etapie zatwierdzania programu operacyjnego organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw przedkłada opinię niezależnego wykwalifikowanego podmiotu lub eksperta w danej dziedzinie ochrony środowiska, potwierdzającą że planowana w programie operacyjnym inwestycja przyczyni się co najmniej do jednego z poniższych: ochrony gleb, oszczędzania wody lub energii, poprawy lub utrzymania jakości wody, ochrony siedlisk lub różnorodności biologicznej.

Beneficjent

Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO4 przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii, celu SO5 wspieranie zrównoważonego rozwoju zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze, i wydajnego gospodarowania nimi, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych oraz celu SO6 przyczynianie się do powstrzymania utraty różnorodności biologicznej i odwrócenia tego procesu, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych inwestycji.

Unijna pomoc finansowa jest równa w przypadku:

- organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tej organizacji lub przez samą organizację;

- zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tego zrzeszenia.

Alternatywnie możliwe jest stosowanie uproszczonych form kosztów (standardowe stawki ryczałtowe, stawki jednostkowe lub kwoty ryczałtowe na podstawie art. 44 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/2115).

W przypadku kosztów personelu i kosztów administracyjnych związanych z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego standardowa stawka ryczałtowa, o której mowa w art. 23 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2022/126, wynosi maksymalnie 2% zatwierdzonego funduszu operacyjnego, obejmującego zarówno pomoc Unii, jak też wkład organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw.

Wysokość pomocy podlega ograniczeniom określonym w art. 52 rozporządzenia w sprawie planu WPR.

Wydatki na wyżej opisane inwestycje podlegają ograniczeniu określonemu w art. 50 ust. 7 lit. a rozporządzenia w sprawie planu WPR.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z zasadami WTO (ust. 11 załącznik 2). W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do ochrony środowiska i klimatu. Pomoc inwestycyjna będzie przyznawana na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach Planu. Kwota wsparcia nie jest zależna od, lub oparta na, rodzaju i wielkości produkcji podjętej przez producenta w jakimkolwiek roku po okresie bazowym oraz nie jest zależna lub oparta na cenach, krajowych lub międzynarodowych, odnoszących się do danej produkcji podjętej w jakimkolwiek roku po okresie bazowym. Płatności nie będą świadczone dłużej niż przez okres niezbędny dla realizacji inwestycji, której one dotyczą. Płatności nie będą uwarunkowane wymogiem wytwarzania przez beneficjentów produktów rolnych ani też nie będą w jakikolwiek sposób określały takich produktów.

I.7.6. - Badania i rozwój

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I.7.6.
Nazwa interwencji	Badania i rozwój
Typ interwencji	INVRE(47(1)(a)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, badania, eksperymentalne i innowacyjne metody produkcji oraz inne działania
Wspólny wskaźnik produktu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR
REDE(46(d)) badania i rozwój w zakresie zrównoważonych metod produkcji, m.in. odporności na agrofagi, odporności na choroby zwierząt oraz odporności na zmianę klimatu i łagodzenia zmiany klimatu, innowacyjnych praktyk i technik produkcji zwiększających konkurencyjność gospodarczą i wspierających rozwój rynków

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 10.P 6.	Podniesienie innowacyjności sektora poprzez tworzenie i wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 3.	Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 5.	Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 9.P 4.	Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 8.	Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji	poza priorytetyzacją	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.1 Liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestnictwa w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR w celu zwiększenia zrównoważonej efektywności gospodarczej, środowiskowej, klimatycznej i w zakresie gospodarowania zasobami
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR
R.11/Owoce i warzywa Odsetek wartości produkcji sprzedanej przez organizacje producentów lub grupy producentów posiadających programy operacyjne w określonych sektorach
R.9 Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Celem interwencji jest włączenie organizacji producentów owoców i warzyw do realizacji innowacyjnych operacji:

- promujących zrównoważone metody produkcji,
- odpowiadających na zapotrzebowanie rynkowe,
- zmierzających do optymalizacji produkcji oraz poprawy konkurencyjności,
- ukierunkowanych na badania naukowe, technologię i cyfryzację.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

W ramach interwencji wspierane będą działania polegające na przeprowadzaniu badań i rozwoju w zakresie zrównoważonych metod produkcji, łagodzenia i adaptacji do zmiany klimatu, innowacyjnych praktyk i technik produkcji zwiększających konkurencyjność gospodarczą i wspierających rozwój rynków.

Do wsparcia kwalifikują się również koszty personelu i koszty administracyjne związane z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego.

Interwencja wdrażana jest we współpracy z ośrodkami naukowo-badawczymi. Organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów powinny wraz z programem operacyjnym przedstawić projekt naukowo-badawczy przygotowany lub pozytywnie zaopiniowany przez ośrodek naukowo-badawczy lub uczelnię wyższą prowadzącą działalność w zakresie objętym planowanym działaniem oraz dysponującą kadrą naukową, która mogłaby kierować przebiegiem eksperymentu lub badań naukowych, a następnie sformułować wnioski z przeprowadzanych prac, oceniając przydatność nowych rozwiązań oraz ewentualnie współpracować z organizacją producentów na etapie ich wdrożenia produkcyjnego.

Co najmniej 2% kwoty wydatków dokonywanych w ramach realizowanego programu operacyjnego przeznacza się na interwencje dotyczące celu, o którym mowa w art. 46 lit. d rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Osiągnięcie ww. poziomu faktycznie poniesionych i zakwalifikowanych do wsparcia wydatków powinno być badane na zakończenie realizacji programu operacyjnego.

Beneficjent

Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych inwestycji.

Unijna pomoc finansowa jest równa w przypadku:

- organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tej organizacji lub przez samą organizację;

- zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tego zrzeszenia.

Alternatywnie możliwe jest stosowanie uproszczonych form kosztów (standardowe stawki ryczałtowe, stawki jednostkowe lub kwoty ryczałtowe na podstawie art. 44 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/2115).

W przypadku kosztów personelu i kosztów administracyjnych związanych z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego standardowa stawka ryczałtowa, o której mowa w art. 23 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2022/126, wynosi maksymalnie 2% zatwierdzonego funduszu operacyjnego, obejmującego zarówno pomoc Unii, jak też wkład organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw.

Wysokość pomocy podlega ograniczeniom określonym w art. 52 rozporządzenia w sprawie planu WPR.

Wydatki na wyżej opisane działania podlegają ograniczeniu określonemu w art. 50 ust. 7 lit. c rozporządzenia w sprawie planu WPR.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z ust. 2 lit. a załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Operacje realizowane w ramach interwencji będą służyły podniesieniu innowacyjności w sektorze owoców i warzyw poprzez tworzenie i wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań, a co za tym idzie nie będą miały wpływu na produkcję i handel.

ADVI1(47(1)(b)) - - usługi doradcze i pomoc techniczna, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy

I.7.7. - Usługi doradcze i pomoc techniczna

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I.7.7.
Nazwa interwencji	Usługi doradcze i pomoc techniczna
Typ interwencji	ADVI1(47(1)(b)) - usługi doradcze i pomoc techniczna, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy
Wspólny wskaźnik produktu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR
BOOST(46(g)) podwyższanie wartości handlowej i jakości produktów, w tym poprawa jakości produktów i tworzenie produktów mających chronioną nazwę pochodzenia lub chronione oznaczenie geograficzne lub objętych unijnymi lub krajowymi systemami jakości uznawanymi przez państwa członkowskie
CLIMA(46(f)) przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej
COMP(46(c)) poprawa średnio- i długoterminowej konkurencyjności, zwłaszcza w drodze modernizacji
CONC(46(b)) koncentracja podaży i wprowadzania do obrotu produktów, w tym za pomocą marketingu bezpośredniego
CONS(46(i)) zwiększenie konsumpcji produktów sektora owoców i warzyw, świeżych lub przetworzonych
EMPL(46(k)) poprawa warunków zatrudnienia i zapewnienie przestrzegania obowiązków pracodawcy, a także wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy zgodnie z dyrektywami 89/391/EWG, 2009/104/WE i (UE) 2019/1152
MARKET(46(h)) promocja i marketing produktów
PROD(46(a)) planowanie i organizacja produkcji, dostosowanie produkcji do popytu, zwłaszcza w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacja kosztów produkcji i zwrotów z inwestycji, stabilizowanie cen producenta
PROMO(46(e)) promocja, rozwój i wdrażanie: (i) metod i technik produkcji przyjaznych dla środowiska naturalnego; (ii) praktyk produkcyjnych odpornych na agrofagi i choroby; (iii) norm w zakresie zdrowia i dobrostanu zwierząt wykraczających poza minimalne wymogi ustanowione na mocy prawa unijnego i prawa krajowego; (iv) zmniejszania ilości odpadów i racjonalnego środowiskowo wykorzystania produktów ubocznych i gospodarowania nimi, w tym ich ponownego wykorzystania i odzysku; (v) ochrony i poprawy różnorodności biologicznej oraz zrównoważonego wykorzystywania zasobów naturalnych, w szczególności ochrony wody, gleby i powietrza.

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii

SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 2.P 8.	Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 3.P 5.	Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 4. P6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 5.P 6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 8.	Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji	poza priorytetyzacją	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.1 Liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestnictwa w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR w celu zwiększenia zrównoważonej efektywności gospodarczej, środowiskowej, klimatycznej i w zakresie gospodarowania zasobami
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR
R.11/Owoce i warzywa Odsetek wartości produkcji sprzedanej przez organizacje producentów lub grupy producentów posiadających programy operacyjne w określonych sektorach

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Celem interwencji jest wprowadzenie usług doradczych i pomocy technicznej w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, warunków zatrudnienia, obowiązków pracodawców oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

Finansowanie usług doradczych i pomocy technicznej dostosowanych do potrzeb beneficjentów umożliwia im realizację programu operacyjnego i przyczynia się do rozwoju umiejętności i wiedzy organizacji producentów i jej członków w zakresie konkretnych zagadnień.

Pomoc kwalifikuje się w programach operacyjnych do pokrycia kosztów doradztwa, pomocy lub wsparcia technicznego udzielanego organizacjom producentów lub jej członkom w trakcie realizacji przez te organizacje programu operacyjnego.

Doradztwo w zakresie nowych technik zwalczania szkodników pozwala na ograniczenie stosowania środków chemicznych i stopnia ich wpływu na zasoby naturalne i na ludzi.

Usługi doradcze i pomoc techniczna wdrażane przez organizacje producentów owoców i warzyw oraz jej członków mają na celu w szczególności:

- odpowiednie planowanie i organizację produkcji, koncentrację podaży i wprowadzanie produktów na rynek;

- utrzymanie i podniesienie jakości produktów na etapie produkcji;

- utrzymanie jakości produktów i podniesienie ich wartości handlowej na etapie przygotowywania do sprzedaży;

- łagodzenie i adaptowanie się do zmian klimatu;

- zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin;

- promowanie rozwoju i upowszechniania zrównoważonych technik zwalczania organizmów szkodliwych;

- poprawę warunków zatrudnienia oraz realizację obowiązków pracodawców i wymogów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Beneficjent

Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu dostaw. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych.

Unijna pomoc finansowa jest równa w przypadku:

- organizacji producentów owoców i warzyw – wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tej organizacji lub przez samą organizację;

- zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw – wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków jej zrzeszenia.

Alternatywnie możliwe jest stosowanie uproszczonych form kosztów (standardowe stawki ryczałtowe, stawki jednostkowe lub kwoty ryczałtowe na podstawie art. 44 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/2115).

W przypadku kosztów personelu i kosztów administracyjnych związanych z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego standardowa stawka ryczałtowa, o której mowa w art. 23 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2022/126, wynosi maksymalnie 2% zatwierdzonego funduszu operacyjnego, obejmującego zarówno pomoc Unii, jak też wkład organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw.

Wysokość pomocy podlega ograniczeniom określonym w art. 52 rozporządzenia w sprawie planu WPR.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z zasadami WTO ust. 2 załącznik 2. Operacje realizowane w ramach interwencji będą służyły wprowadzeniu usług doradczych i pomocy technicznej dla organizacji producentów i członków tych organizacji będących rolnikami.

TRAINCO(47(1)(c)) - - szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym

I.7.8. - Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I.7.8.
Nazwa interwencji	Szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk
Typ interwencji	TRAINCO(47(1)(c)) - szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym
Wspólny wskaźnik produktu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	**Opis**
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR
BOOST(46(g)) podwyższanie wartości handlowej i jakości produktów, w tym poprawa jakości produktów i tworzenie produktów mających chronioną nazwę pochodzenia lub chronione oznaczenie geograficzne lub objętych unijnymi lub krajowymi systemami jakości uznawanymi przez państwa członkowskie
CLIMA(46(f)) przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej
COMP(46(c)) poprawa średnio- i długoterminowej konkurencyjności, zwłaszcza w drodze modernizacji
CONC(46(b)) koncentracja podaży i wprowadzania do obrotu produktów, w tym za pomocą marketingu bezpośredniego
CONS(46(i)) zwiększenie konsumpcji produktów sektora owoców i warzyw, świeżych lub przetworzonych
EMPL(46(k)) poprawa warunków zatrudnienia i zapewnienie przestrzegania obowiązków pracodawcy, a także wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy zgodnie z dyrektywami 89/391/EWG, 2009/104/WE i (UE) 2019/1152
MARKET(46(h)) promocja i marketing produktów
PROD(46(a)) planowanie i organizacja produkcji, dostosowanie produkcji do popytu, zwłaszcza w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacja kosztów produkcji i zwrotów z inwestycji, stabilizowanie cen producenta
PROMO(46(e)) promocja, rozwój i wdrażanie: (i) metod i technik produkcji przyjaznych dla środowiska naturalnego; (ii) praktyk produkcyjnych odpornych na agrofagi i choroby; (iii) norm w zakresie zdrowia i dobrostanu zwierząt wykraczających poza minimalne wymogi ustanowione na mocy prawa unijnego i prawa krajowego; (iv) zmniejszania ilości odpadów i racjonalnego środowiskowo wykorzystania produktów ubocznych i gospodarowania nimi, w tym ich ponownego wykorzystania i odzysku; (v) ochrony i poprawy różnorodności biologicznej oraz zrównoważonego wykorzystywania zasobów naturalnych, w szczególności ochrony wody, gleby i powietrza.

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.

SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 2.P 8.	Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 3.P 5.	Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 4. P6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 5.P 6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 8.	Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji	poza priorytetyzacją	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.1 Liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestnictwa w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR w celu zwiększenia zrównoważonej efektywności gospodarczej, środowiskowej, klimatycznej i w zakresie gospodarowania zasobami
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR
R.11/Owoce i warzywa Odsetek wartości produkcji sprzedanej przez organizacje producentów lub grupy producentów posiadających programy operacyjne w określonych sektorach

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Celem interwencji jest prowadzenie działań szkoleniowych, w tym coachingu i wymiany najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania agrofagów i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt, oraz przystosowywania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych oraz giełd towarowych na rynku gotówkowym i terminowym.

W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

Działania w zakresie szkoleń, coachingu i wymiany dobrych praktyk objęte tą interwencją odnoszą się do jednego lub więcej celów sektorowych określonych w art. 46 rozporządzenia (UE) 2021/2115, wymienionych poniżej:

a) planowanie i organizacja produkcji, dostosowanie produkcji do popytu, zwłaszcza w odniesieniu do jakości i ilości, optymalizacja kosztów produkcji i zwrotów z inwestycji, stabilizowanie cen producenta;

b) koncentracja podaży i wprowadzanie do obrotu produktów, w tym za pomocą marketingu bezpośredniego;

c) poprawa średnio- i długoterminowej konkurencyjności, zwłaszcza w drodze modernizacji;

e) promocja, rozwój i wdrażanie:

- metod i technik produkcji przyjaznych dla środowiska naturalnego;

- praktyk produkcyjnych odpornych na agrofagi i choroby;

- zmniejszania ilości odpadów i racjonalnego środowiskowo wykorzystania produktów ubocznych i gospodarowania nimi, w tym ich ponownego wykorzystania i odzysku;

- ochrony i poprawy różnorodności biologicznej oraz zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych, w szczególności ochrony wody, gleby i powietrza;

f) przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej;

g) podwyższanie wartości handlowej i jakości produktów, w tym poprawa jakości produktów i tworzenie produktów mających chronioną nazwą pochodzenia lub chronione oznaczenie geograficzne lub objętych unijnymi lub krajowymi systemami jakości uznawanymi przez te państwa członkowskie;

h) promocja i marketing produktów;

j) zapobieganie sytuacjom kryzysowym i zarządzanie ryzykiem w celu unikania kryzysów i radzenia sobie z zakłóceniami na rynkach danego sektora;

k) poprawa warunków zatrudnienia i egzekwowanie obowiązków pracodawcy, a także wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy zgodnie z dyrektywami 89/391/EWG, 2009/104/WE i (UE)2019/1152.

W myśl art. 13 rozporządzenia (UE) 2022/126 w przypadku realizacji w programie operacyjnym organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw działań związanych z coachingiem, należy zapewnić, aby tego rodzaju działania służyły realizacji co najmniej jednego z następujących celów:

a) wymiana najlepszych praktyk związana z interwencjami w zakresie zapobiegania sytuacjom kryzysowym i zarządzania kryzysowego, pomagająca beneficjentowi korzystać z doświadczeń we wdrażaniu interwencji w zakresie zapobiegania sytuacjom kryzysowym i zarządzania ryzykiem;

b) wspieranie tworzenia nowych organizacji producentów, łączenia istniejących lub umożliwianie producentom indywidualnym wstępowania do już istniejących organizacji producentów, jak również doradzanie grupom producentów na drodze do uznania ich za organizacje producentów zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 1308/2013;

c) tworzenie możliwości nawiązywania kontaktów między dostawcami i odbiorcami usług coachingu, w szczególności kanałów sprzedaży jako sposobu zapobiegania sytuacjom kryzysowym i zarządzania nimi.

Kosztami kwalifikowanymi w ramach interwencji mogą być w szczególności:

- koszty uczestnictwa w kursach szkoleniowych dla personelu organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów, a także dla członków OP – w tym dzienne diety i koszty zakwaterowania i koszty transportu;

- koszty usług szkoleniowych prowadzonych przez wykwalifikowany podmiot lub eksperta.

Beneficjent

Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu dostaw. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych.

Unijna pomoc finansowa jest równa w przypadku:

- organizacji producentów owoców i warzyw – wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tej organizacji lub przez samą organizację;

- zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw – wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków jej zrzeszenia.

Alternatywnie możliwe jest stosowanie uproszczonych form kosztów (standardowe stawki ryczałtowe, stawki jednostkowe lub kwoty ryczałtowe na podstawie art. 44 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/2115).

W przypadku kosztów personelu i kosztów administracyjnych związanych z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego standardowa stawka ryczałtowa, o której mowa w art. 23 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2022/126, wynosi maksymalnie 2% zatwierdzonego funduszu operacyjnego, obejmującego zarówno pomoc Unii, jak też wkład organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw.

Wysokość pomocy podlega ograniczeniom określonym w art. 52 rozporządzenia w sprawie planu WPR.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z zasadami WTO ust. 2 załącznik 2. Operacje realizowane w ramach interwencji będą służyły wprowadzeniu szkoleń, w tym coachingu i wymiany najlepszych praktyk dla organizacji producentów i członków tych organizacji będących rolnikami.

PROMO(47(1)(f)) - - promocja, komunikacja i marketing, w tym działania i działalność ukierunkowane w szczególności na zwiększenie wiedzy konsumentów o unijnych systemach jakości i znaczeniu zdrowego odżywiania się, a także na dywersyfikację i konsolidację rynków

I.7.3. - Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I.7.3.
Nazwa interwencji	Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw
Typ interwencji	PROMO(47(1)(f)) - promocja, komunikacja i marketing, w tym działania i działalność ukierunkowane w szczególności na zwiększenie wiedzy konsumentów o unijnych systemach jakości i znaczeniu zdrowego odżywiania się, a także na dywersyfikację i konsolidację rynków
Wspólny wskaźnik produktu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR
CONS(46(i)) zwiększenie konsumpcji produktów sektora owoców i warzyw, świeżych lub przetworzonych
MARKET(46(h)) promocja i marketing produktów

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 9.P 5.	Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 7.	Podnoszenie świadomości uczestników rynku w celu przeciwdziałanie marnowaniu żywności	poza priorytetyzacją	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji

R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR
R.11/Owoce i warzywa Odsetek wartości produkcji sprzedanej przez organizacje producentów lub grupy producentów posiadających programy operacyjne w określonych sektorach

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Celem interwencji jest zwiększenie rozpoznawalności marki lub znaku towarowego organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw, promocji produktów oferowanych przez organizację producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw jak też promocji znaków jakości. Dodatkowo interwencja przyczyni się do upowszechniania wiedzy wśród konsumentów na temat zdrowych nawyków żywieniowych poprzez promowanie przez organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów zwiększania udziału w diecie owoców i warzyw świeżych i przetworzonych. Interwencja przyczyni się do realizacji celów, o których mowa w art. 14 lit. c), g) oraz j) rozporządzenia (UE) 2022/126.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

W ramach interwencji wspierane będą:

1. działania polegające na:

a) rejestracji znaków towarowych;

b) przeprowadzaniu badań marketingowych dotyczących marki lub znaku towarowego organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów;

c) przeprowadzaniu badań marketingowych w zakresie promocji ogólnej produktów i promocji znaków jakości, działania informacyjne, promocyjne i marketingowe realizowane w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw,

2. działania ukierunkowane w szczególności na upowszechnianie wiedzy wśród konsumentów o znaczeniu zdrowego odżywiania się poprzez promowanie zwiększenia spożycia owoców i warzyw świeżych i przetworzonych.

Realizacja działań, o których mowa w punkcie:

- 1 przyczynia się do osiągnięcia celu, o którym mowa w art. 46 lit. h rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR;

- 2 przyczynia się do osiągnięcia celu, o którym mowa w art. 46 lit. i rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

Do wsparcia kwalifikują się również koszty personelu i koszty administracyjne związane z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego.

Promocja ogólna polega na działaniach promocyjnych skierowanych w odniesieniu do konkretnego produktu lub grupy produktów sektora owoców i warzyw, bez wskazywania pochodzenia, producenta lub dystrybutora tego produktu lub grupy produktów.

Beneficjent

Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacjicelu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych.

Unijna pomoc finansowa jest równa w przypadku:

- organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tej organizacji lub przez samą organizację;

- zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tego zrzeszenia.

Alternatywnie możliwe jest stosowanie uproszczonych form kosztów (standardowe stawki ryczałtowe, stawki jednostkowe lub kwoty ryczałtowe na podstawie art. 44 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/2115).

W przypadku kosztów personelu i kosztów administracyjnych związanych z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego standardowa stawka ryczałtowa, o której mowa w art. 23 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2022/126, wynosi maksymalnie 2% zatwierdzonego funduszu operacyjnego, obejmującego zarówno pomoc Unii, jak też wkład organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw.

Wysokość pomocy podlega ograniczeniom określonym w art. 52 rozporządzenia w sprawie planu WPR.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z ust. 2 lit. f załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa Interwencja zapewnia marketing i promocję sektora owoców i warzyw.

WITHD(47(2)(f)) - - wycofanie z obrotu w celu bezpłatnej dystrybucji lub zmiany przeznaczenia, w tym w razie potrzeby przetwarzanie produktów w celu ułatwienia ich wycofania z obrotu

I.7.4. - Wycofanie z rynku owoców i warzyw

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I.7.4.
Nazwa interwencji	Wycofanie z rynku owoców i warzyw
Typ interwencji	WITHD(47(2)(f)) - wycofanie z obrotu w celu bezpłatnej dystrybucji lub zmiany przeznaczenia, w tym w razie potrzeby przetwarzanie produktów w celu ułatwienia ich wycofania z obrotu
Wspólny wskaźnik produktu	O.35. Liczba wspartych programów operacyjnych

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR
RISK(46(j)) zapobieganie sytuacjom kryzysowym i zarządzanie ryzykiem w celu unikania kryzysów i radzenia sobie z kryzysami na rynkach danego sektora

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR
R.11/Owoce i warzywa Odsetek wartości produkcji sprzedanej przez organizacje producentów lub grupy producentów posiadających programy operacyjne w określonych sektorach
R.5 Odsetek gospodarstw rolnych korzystających z narzędzi zarządzania ryzykiem w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Celem interwencji jest skuteczne zarządzanie ryzykiem na rynku w latach wystąpienia kryzysu.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

W ramach interwencji o wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

Wsparcie będzie przyznawane organizacjom producentów i zrzeszeniom organizacji producentów owoców i warzyw za wycofywane z rynku produkty na tzw. bezpłatną dystrybucję lub na inne przeznaczenia tj. skarmianie zwierząt znajdujących się:

a) w gospodarstwach rolnych,

b) w ogrodach zoologicznych,

c) w parkach narodowych i parkach krajobrazowych,

d) w rezerwatach przyrody,

e) na terenach obwodów łowieckich, jeżeli zwierzęta te są przedmiotem gospodarki łowieckiej.

Do wsparcia kwalifikują się również koszty personelu i koszty administracyjne związane z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego.

Beneficjent

Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych.

Unijna pomoc finansowa jest równa w przypadku:

- organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tej organizacji lub przez samą organizację;

- zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw - wkładowi finansowemu dokonanemu przez członków tego zrzeszenia.

Alternatywnie możliwe jest stosowanie uproszczonych form kosztów (standardowe stawki ryczałtowe, stawki jednostkowe lub kwoty ryczałtowe na podstawie art. 44 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/2115).

W przypadku kosztów personelu i kosztów administracyjnych związanych z zarządzaniem funduszem operacyjnym lub przygotowaniem, realizacją i monitorowaniem programu operacyjnego standardowa stawka ryczałtowa, o której mowa w art. 23 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2022/126, wynosi maksymalnie 2% zatwierdzonego funduszu operacyjnego, obejmującego zarówno pomoc Unii, jak też wkład organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw.

Wysokość pomocy podlega ograniczeniom określonym w art. 52 rozporządzenia w sprawie planu WPR.

Limit 50% przewidziany w art. 52 ust. 1 rozporządzenia o planach strategicznych podwyższa się do 100% w przypadku wycofania z rynku owoców i warzyw z przeznaczeniem na bezpłatną dystrybucję pod warunkiem że ich ilość nie przekracza 5% wielkości produkcji sprzedanej przez daną organizację producentów owoców i warzyw.Wydatki na operacje wycofania z rynku nie przekraczają jednej trzeciej łącznych wydatków dokonywanych w ramach realizowanych programów operacyjnych.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja jest objęta kategorią bursztynową WTO.

Producent otrzymuje minimalną cenę za swój produkt poprzez wycofanie z rynku.

Interwencja zapewnia zabezpieczenie dochodów producentów owoców i warzyw.

Produkty pszczele

ADVIBEES(55(1)(a)) - - usługi doradcze, pomoc techniczna, szkolenia, informacje i wymiana najlepszych praktyk, w tym poprzez tworzenie sieci kontaktów, dla pszczelarzy i organizacji pszczelarzy

I 6.1 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 6.1
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej
Typ interwencji	ADVIBEES(55(1)(a)) - usługi doradcze, pomoc techniczna, szkolenia, informacje i wymiana najlepszych praktyk, w tym poprzez tworzenie sieci kontaktów, dla pszczelarzy i organizacji pszczelarzy
Wspólny wskaźnik produktu	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 8.	Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze	poza priorytetyzacją	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Jedną z przyczyn słabej kondycji sektora pszczelarskiego jest jego słabe zorientowanie na rynek oraz słabe ukierunkowanie na badania naukowe, technologie i cyfryzację. Dlatego, istotny również ze względu na środowisko sektor pszczelarski będzie wspierany poprzez, między innymi, rozwój kapitału ludzkiego w ramach szkolenia dla producentów sektora pszczelarskiego. Jak wskazano w analizie SWOT, istotnym zagrożeniem jest niski poziom świadomości i orientacji rynkowej znacznej części producentów rolnych. Szkolenia skierowane do pszczelarzy przyczynią się do ograniczenia tego zagrożenia.

O pomoc może podmiot mający co najmniej 3-letnie doświadczenie w organizowaniu szkoleń dla pszczelarzy.

Uczestnikiem szkolenia może być:

- pszczelarz (podmiot prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (Apis mellifera), wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421);
- osoba, która złoży oświadczenie, że planuje prowadzić działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (Apis mellifera), i wystąpić o wpis do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421).

Tematyka szkoleń dotyczy przede wszystkim:

1. prowadzenia gospodarki pasiecznej;
2. chorób pszczół i ich zwalczania oraz zapobiegania;
3. biologii rodziny pszczelej;
4. pożytków i produktów pszczelich;
5. marketingu i pozycjonowania na rynku produktów;
6. ekonomiki gospodarki pasiecznej;
7. wędrownej gospodarki pasiecznej.

Tematy szkoleń pszczelarskich obejmujące inny niż wyżej wyszczególniony zakres, nie mogą przekroczyć 30% godzin szkoleniowych.

Beneficjent

I. Organizacje pszczelarskie działające w formie:

1. związków pszczelarskich;
2. stowarzyszeń pszczelarzy;
3. zrzeszeń pszczelarzy;
4. spółdzielni pszczelarskich;

II. Jednostki Doradztwa Rolniczego

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego

Refundacja do 100% określonych kosztów netto (bez VAT) szkoleń pszczelarzy i osób planujących założenie pasieki.

Przykładowe koszty podlegajace refundacji to w szczególności:

- najem sal do celów szkolenia,

- materiały szkoleniowe,

- wynagrodzenie wykładowców,

- wyżywienie uczestników,

W latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 30 działań co pozwoli na wsparcie 30 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 10 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 22 000,00 euro na beneficjenta (11 000,00 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 80 działań, co pozwoli na wsparcie 80 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 40 beneficjentów. Zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 11 675,00 euro na beneficjenta (3 984,00 euro ze środków UE).

Organizacje pszczelarskie oraz Jednostki Doradztwa Rolniczego mogą ubiegać się o refundację udokumentowanych kosztów bezpośrednio związanych z wykonaniem projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 4% udzielonej kwoty wsparcia.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO
Kategoria zielona
Pkt 2 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Niniejsza Interwencja, dotycząca udzielania pomocy na podnoszenie poziomu wiedzy pszczelarskiej, jest zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa gdyż dotyczy działań na rzecz rolnictwa. Nie wpływa ona na wielkość produkcji i nie zakłóca handlu.

9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
6_1 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej	Średnia		

Opis

6_1 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej

Liczba szkoleń i konferencji.

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 30 działań co pozwoli na wsparcie 30 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 10 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 22 000,00 euro na beneficjenta (11 000,00 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 80 działań, co pozwoli na wsparcie 80 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 40 beneficjentów. Zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 11 675,00 euro na beneficjenta (3 984,00 euro ze środków UE).

10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
6_1 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	11 000,00	11 000,00	11 000,00	3 983,50	3 983,50	
	O.37 (jednostka: Działania)	10,00	10,00	10,00	40,00	40,00	**Suma:** 110,00 **Maks.:** 40,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	110 000,00	110 000,00	110 000,00	159 340,00	159 340,00	648 680,00
OGÓŁEM	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	220 000,00	220 000,00	220 000,00	467 000,00	467 000,00	1 594 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	110 000,00	110 000,00	110 000,00	159 340,00	159 340,00	648 680,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12	

INVAPI(55(1)(b)) - - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania

I 6.2 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – inwestycje, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych.

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 6.2
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim – inwestycje, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych.
Typ interwencji	INVAPI(55(1)(b)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania
Wspólny wskaźnik produktu	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 3.	Ułatwienie dostępu do kapitału m.in. na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie	pożądana (+)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.35 Odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

W analizie SWOT dla Celu 2 wskazano na niską innowacyjność i zaawansowanie technologiczne produkcji rolnej. Innowacyjne technologie produkcyjne stosują przede wszystkim duże i wyspecjalizowane gospodarstwa rolne. W ramach niniejszego rodzaju interwencji pszczelarskiej wsparcie jest nakierowane na modernizację gospodarstw pasiecznych. Podjecie powyższej interwencji poprawi konkurencyjność gospodarstw pasiecznych oraz poprawi jej opłacalność. W dłuższej perspektywie poprawi atrakcyjność podejmowania tego rodzaju działalności.

Interwencją może być objęty pszczelarz będący producentem produktów pszczelich, spełniający następujące warunki:

- prowadzi działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (Apis mellifera), i jest wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421);
- umieszcza na rynku produkty pszczele, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (na przykład w ramach sprzedaży bezpośredniej czy rolniczego handlu detalicznego);
- posiadający co najmniej 10 pni pszczelich.

Pomoc w pełnej wysokości i w pierwszej kolejności będzie udzielana dla młodych pszczelarzy tj. tych którzy nie ukończyli 40 roku życia.

Beneficjent

I.Pszczelarz, producent produktów pszczelich.

II.Pszczelarz, producent produktów pszczelich może się ubiegać o pomoc również za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie:

1) związków pszczelarskich;

2) stowarzyszeń pszczelarzy;

3) zrzeszeń pszczelarzy;

4) spółdzielni pszczelarskich;

5) grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego.

Refundacja do 60% kosztów netto zakupu nowego sprzętu pszczelarskiego, maszyn i urządzeń wykorzystywanych na potrzeby gospodarki pasiecznej.

Inwestycje będą nakierowane na modernizację i unowocześnianie gospodarstw pasiecznych, przyczyniając się do poprawy efektywności produkcji pasiecznej.

Przykładowe koszty podlegajace refundacji to w szczególności zakup:

- miodarek (maszyny do wirowania miodu),
- odstojników,
- dekrystalizatorów,
- stołów do odsklepiania plastrów,
- urządzeń do kremowania miodu,
- wózków ręcznych do transportu uli,
- wialni do pyłku

Maksymalna wysokość pomocy przekazanej jednemu beneficjentowi w okresie jednego roku pszczelarskiego nie może przekroczyć 100 zł w przeliczeniu na jeden posiadany pień pszczeli i nie więcej niż 15 000 zł.

W latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 3 720 działań co pozwoli na wsparcie 3 720 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 1 240 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 3 335,48 euro na beneficjenta (1 667,74 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 6 000 działań co pozwoli na wsparcie 6 000 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 3 000 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 1 754,10 euro na beneficjenta (598,50 euro ze środków UE).

Organizacje pszczelarskie mogą ubiegać się o refundację udokumentowanych kosztów bezpośrednio związanych z wykonaniem projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 4% kwoty wsparcia udzielonej pszczelarzom za ich pośrednictwem.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Uwaga! Interwencje na podstawie art. 55 ust. 1 lit. b) ppkt (i) i (ii) muszą, na podstawie art. 10 i załącznika II, być zgodne z kryteriami kategorii zielonej WTO Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Amber Box.

9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
6_2 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc techniczna, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecz	Średnia		R.35

Opis

6_2 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc techniczna, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecz

Pszczelarze

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 3 720 działań co pozwoli na wsparcie 3 720 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 1 240 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 3 335,48 euro na beneficjenta (1 667,74 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 6 000 działań co pozwoli na wsparcie 6 000 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 3 000 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 1 754,10 euro na beneficjenta (598,50 euro ze środków UE).

10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
6_2 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc techniczna, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecz	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	1 667,74	1 667,74	1 667,74	598,50	598,50	
	O.37 (jednostka: Pszczelarze)	1 240,00	1 240,00	1 240,00	3 000,00	3 000,00	**Suma:** 9 720,00 **Maks.:** 3 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	2 068 000,00	2 068 000,00	2 068 000,00	1 795 498,00	1 795 498,00	9 794 996,00
OGÓŁEM	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	4 136 000,00	4 136 000,00	4 136 000,00	5 262 300,00	5 262 300,00	22 932 600,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	2 068 000,00	2 068 000,00	2 068 000,00	1 795 498,00	1 795 498,00	9 794 996,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12	

I 6.3 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi.

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 6.3
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi.
Typ interwencji	INVAPI(55(1)(b)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania
Wspólny wskaźnik produktu	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.35 Odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

W analizie SWOT dla Celu 2 wskazano na stosunkowo niską efektywność wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie. W przypadku działalności pszczelarskiej jednym z istotniejszych czynników ograniczającym efektywność wykorzystania czynników wytwórczych jest powszechne występowanie choroby pszczół, warrozy. W ramach tego rodzaju interwencji pszczelarskiej wsparcie jest nakierowane na walkę z tą chorobą w formie refundacji leków warrozobójczych.

Interwencją może być objęty pszczelarz producent produktów pszczelich - podmiot prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (Apis mellifera), wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421).

Pomoc jest przyznawana do:

- zakupu produktów leczniczych weterynaryjnych warrozobójczych;
- nabycia produktów leczniczych do walki z warrozą, zawierających substancje czynne wymienione w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. Urz. UE L 150 z 14.6.2018, str. 1) – w przypadku pasiek, których właściciele posiadają certyfikat produkcji metodami ekologicznymi.

Ilość refundowanych produktów leczniczych weterynaryjnych dla pszczelarza producenta produktów pszczelich powinna być zgodna z zaleceniem lekarza weterynarii.

Refundacja kosztów zakupu produktów leczniczych weterynaryjnych będzie wypłacana, jeżeli obrót lekami odbędzie się zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa.

Beneficjent

I.Pszczelarz, producent produktów pszczelich.

II. Pszczelarz, producent produktów pszczelich prowadzący działalność nadzorowaną

w zakresie utrzymywania pszczół, który może się ubiegać o pomoc za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie:

1) związków pszczelarskich;

2) stowarzyszeń pszczelarzy;

3) zrzeszeń pszczelarzy;

4) spółdzielni pszczelarskich;

5) grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego.

Refundacja do 90% kosztów netto zakupu środków leczniczych warrozobójczych w ilości zgodnej z zaleceniem lekarza weterynarii.

W latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 4 275 działań co pozwoli na wsparcie 4 275 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 1 425 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 2 221,75 euro na beneficjenta (1 110,87 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 60 000 działań co pozwoli na wsparcie 60 000 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 30 000 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 163,77 euro na beneficjenta (55,88 euro ze środków UE).

Organizacje pszczelarskie mogą ubiegać się o refundację udokumentowanych kosztów bezpośrednio związanych z wykonaniem projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 4% kwoty wsparcia udzielonej pszczelarzom za ich pośrednictwem.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Uwaga! Interwencje na podstawie art. 55 ust. 1 lit. b) ppkt (i) i (ii) muszą, na podstawie art. 10 i załącznika II, być zgodne z kryteriami kategorii zielonej WTO Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Niniejsza Interwencja, dotycząca udzielania pomocy na walkę z warrozą produktami leczniczymi, jest zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa gdyż dotyczy działań na rzecz rolnictwa. Nie wpływa ona na wielkość produkcji i nie zakłóca handlu.

9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
6_3 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi	Średnia		R.35

Opis

6_3 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi

Pszczelarze

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 4 275 działań co pozwoli na wsparcie 4 275 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 1 425 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 2 221,75 euro na beneficjenta (1 110,87 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 60 000 działań co pozwoli na wsparcie 60 000 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 30 000 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 163,77 euro na beneficjenta (55,88 euro ze środków UE).

10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
6_3 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	1 110,87	1 110,87	1 110,87	55,88	55,88	
	O.37 (jednostka: Pszczelarze)	1 425,00	1 425,00	1 425,00	30 000,00	30 000,00	**Suma:** 64 275,00 **Maks.:** 30 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	1 583 000,00	1 583 000,00	1 583 000,00	1 676 350,00	1 676 350,00	8 101 700,00
OGÓŁEM	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	3 166 000,00	3 166 000,00	3 166 000,00	4 913 100,00	4 913 100,00	19 324 200,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	1 583 000,00	1 583 000,00	1 583 000,00	1 676 350,00	1 676 350,00	8 101 700,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12	

I 6.4 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 6.4
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej
Typ interwencji	INVAPI(55(1)(b)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania
Wspólny wskaźnik produktu	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.35 Odsetek uli otrzymujących wsparcie w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Powyższy rodzaj interwencji wychodzi naprzeciw stosunkowo niskiej efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie, wskazanej w analizie SWOT dla Celu 2. Jednym ze sposobów podniesienia efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w produkcji pasiecznej jest wykorzystanie możliwie największej liczby pożytków pszczelich. Takiemu działaniu sprzyja prowadzenie gospodarki wędrownej umożliwiającej przemieszczanie pni pszczelich na pożytki. W ramach powyższego rodzaju interwencji pszczelarskiej wsparcie jest nakierowane na ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej.

Interwencją może być objęty pszczelarz, będący producentem produktów pszczelich, spełniający następujące warunki:

- prowadzi działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (Apis mellifera), wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt)Dz. U. z 2020 r. poz. 1421);
- umieszcza na rynku produkty pszczele zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (na przykład w ramach sprzedaży bezpośredniej czy rolniczego handlu detalicznego);
- posiada co najmniej 25 pni pszczelich – warunek w przypadku ubiegania się o pomoc na zakup przyczep (lawet) do przewozu uli, urządzeń dźwigowych do załadunku i rozładunku uli, wag pasiecznych, elektryzatorów (pastuchów elektrycznych), lokalizatorów GPS uli;

- posiadający co najmniej 150 pni pszczelich – warunek w przypadku ubiegania się o pomoc na zakup ładowarek, mini ładowarek oraz innych wózków samojezdnych umożliwiajacych załadunek i rozładunek uli.

Pomoc w pełnej wysokości i w pierwszej kolejności będzie udzielana dla młodych pszczelarzy tj. tych którzy nie ukończyli 40 roku życia.

Beneficjent

Pszczelarz, producent produktów pszczelich

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Refundacji podlegają koszty zakupu:

-przyczep (lawet)

-nowych maszyn i urządzeń służących do prowadzenia gospodarki wędrownej.

Przykładowe koszty podlegające refundacji to w szczególności zakup:

- urządzeń dźwigowych do załadunku i rozładunku uli,
- wag pasiecznych,
- elektryzatorów (pastuchów elektrycznych),
- lokalizatorów GPS uli,
- mini ładowarek oraz innych wózków samojezdnych umożliwiających załadunek i rozładunek uli.

Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego.

Refundacja do 60% kosztów netto zakupu.

Maksymalna wysokość pomocy przekazanej jednemu producentowi produktów pszczelich w okresie jednego sezonu pszczelarskiego nie może przekroczyć:

- 150 zł w przeliczeniu na jeden posiadany pień pszczeli w przypadku pszczelarza posiadającego 25-150 pni pszczelich;
- 200 zł w przeliczeniu na jeden posiadany pień pszczeli w przypadku pszczelarza posiadającego powyżej 150 pni pszczelich i nie więcej niż 40 000 zł.

W latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 180 działań, co pozwoli na wsparcie 180 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 60 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 8 883,33 euro na beneficjenta (4 441,66 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 800 działań co pozwoli na wsparcie 800 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 400 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 3 416,25 euro na beneficjenta (1165,63 euro ze środków UE).

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Uwaga! Interwencje na podstawie art. 55 ust. 1 lit. b) ppkt (i) i (ii) muszą, na podstawie art. 10 i załącznika II, być zgodne z kryteriami kategorii zielonej WTO Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Amber Box.

9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
6_4 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej	Średnia		R.35

Opis

6_4 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej

Pszczelarze

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 180 działań, co pozwoli na wsparcie 180 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 60 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 8 883,33 euro na beneficjenta (4 441,66 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 800 działań co pozwoli na wsparcie 800 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 400 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 3 416,25 euro na beneficjenta (1165,63 euro ze środków UE).

10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
6_4 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	4 441,66	4 441,66	4 441,66	1 165,63	1 165,63	
	O.37 (jednostka: Pszczelarze)	60,00	60,00	60,00	400,00	400,00	**Suma:** 980,00 **Maks.:** 400,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	266 500,00	266 500,00	266 500,00	466 250,00	466 250,00	1 732 000,00
OGÓŁEM	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12	
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	533 000,00	533 000,00	533 000,00	1 366 500,00	1 366 500,00	4 332 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	266 500,00	266 500,00	266 500,00	466 250,00	466 250,00	1 732 000,00

PRESBEEHIVES(55(1)(d)) - - działania mające na celu zachowanie lub zwiększenie obecnej liczby uli w Unii, w tym hodowla pszczół

I 6.5 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 6.5
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół
Typ interwencji	PRESBEEHIVES(55(1)(d)) - działania mające na celu zachowanie lub zwiększenie obecnej liczby uli w Unii, w tym hodowla pszczół
Wspólny wskaźnik produktu	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 7.	Pokonanie ograniczeń rozwojowych w produkcji małej skali – nowe technologie, modele organizacyjne.	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Powyższy rodzaj interwencji wychodzi naprzeciw stosunkowo niskiej efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie, wskazanej w analizie SWOT dla Celu 2. Jednym ze sposobów podniesienia efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w produkcji pasiecznej jest wykorzystanie możliwie największej liczby rodzin pszczelich. Takiemu działaniu sprzyja odbudowa i poprawa wartości użytkowej pszczół. Niniejszy rodzaj interwencji ma na celu poprawę wydajności i efektywności pasieki po zimowych osypach, pszczołami pochodzącymi z pasiek hodowlanych.

Producent produktów pszczelich w danym sezonie może otrzymać wsparcie do zakupu matek, pakietów i odkładów pszczelich łącznie, nie więcej niż 50% liczby aktualnie posiadanych przez niego pni pszczelich, w tym nie więcej niż 20% pakietów i odkładów pszczelich.

Interwencją może być objęty pszczelarz, spełniający następujący warunki:

- prowadzi działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (Apis mellifera), wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421);

- umieszcza na rynku produkty pszczele, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (na przykład w ramach sprzedaży bezpośredniej czy rolniczego handlu detalicznego) - warunek nie dotyczy pszczelarzy posiadających nie więcej niż 10 pni pszczelich.

Refundacji podlegają koszty zakupu:

a) matek pszczelich pochodzących z linii hodowlanych, dla których prowadzone są księgi i rejestry, z pasiek hodowlanych, w których prowadzona jest ocena przez podmiot upoważniony przez ministra właściwego do spraw rolnictwa,

b) odkładów lub pakietów pszczelich z matkami pszczelimi pochodzącymi z linii hodowlanych, dla których prowadzone są księgi i rejestry, z pasiek hodowlanych, w których prowadzona jest ocena przez podmiot upoważniony przez ministra właściwego do spraw rolnictwa,

c) odkładów lub pakietów pszczelich, od producentów którzy uzyskali rekomendację związków lub zrzeszeń pszczelarzy, gwarantujących między innymi, że matki pszczele w pakietach i odkładach pszczelich pochodzą z linii hodowlanych, dla których prowadzone są księgi lub rejestry.

Refundacji podlegają koszy zakupu pszczół, z pasiek:

a) które przed rozpoczęciem sprzedaży pszczół w danym roku pszczelarskim przedstawią agencji płatniczej aktualne zaświadczenie weterynaryjne o zdrowotności rodzin pszczelich, wystawione przez lekarza weterynarii wolnej praktyki, a zainteresowanym pszczelarzom, kopię takiego zaświadczenia,

b) w których nie stwierdzono objawów klinicznych chorób pszczół, w szczególności warrozy, nosemozy, zgnilca amerykańskiego i europejskiego, chorób wirusowych oraz grzybicy wapiennej,

c) w których na potrzeby związane z Interwencją wyprodukowano nie więcej łącznie niż 3 pakiety lub odkłady, w przeliczeniu na posiadany pień pszczeli.

Lista producentów matek, pakietów i odkładów pszczelich z pasiek których zakup pszczół podlega refundacji w danym sezonie, jest publikowana na stronie internetowej i aktualizowana przez agencję płatniczą.

Kwota pomocy dla beneficjenta nie może przekroczyć 10 000 zł rocznie.

Beneficjent

I.Pszczelarz, producent produktów pszczelich.

II. Pszczelarz, producent produktów pszczelich prowadzący działalność nadzorowaną

w zakresie utrzymywania pszczół, który może się ubiegać o pomoc za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie:

- związków pszczelarskich;
- stowarzyszeń pszczelarzy;
- zrzeszeń pszczelarzy;
- spółdzielni pszczelarskich;

grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego.

Refundacja do 70% kosztów netto zakupu pszczół.

W latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 2 364 działań, co pozwoli na wsparcie 2 364 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 788 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 2223,35 euro na beneficjenta (1 111,67 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 16 000 działań co pozwoli na wsparcie 16 000 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 8 000 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 307,00 euro na beneficjenta (104,75 euro ze środków UE).

Organizacje pszczelarskie mogą ubiegać się o refundację udokumentowanych kosztów bezpośrednio związanych z wykonaniem projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 4% kwoty wsparcia udzielonej pszczelarzom za ich pośrednictwem.

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Amber Box.

9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
6_5 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół	Średnia		

Opis

6_5 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół

Pszczelarze

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 2 364 działań, co pozwoli na wsparcie 2 364 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 788 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 2223,35 euro na beneficjenta (1 111,67 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 16 000 działań co pozwoli na wsparcie 16 000 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 8 000 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 307,00 euro na beneficjenta (104,75 euro ze środków UE).

10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
6_5 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	1 111,67	1 111,67	1 111,67	104,75	104,75	
	O.37 (jednostka: Pszczelarze)	788,00	788,00	788,00	8 000,00	8 000,00	**Suma:** 18 364,00 **Maks.:** 8 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	876 000,00	876 000,00	876 000,00	837 987,00	837 987,00	4 303 974,00
OGÓŁEM	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	1 752 000,00	1 752 000,00	1 752 000,00	2 456 000,00	2 456 000,00	10 168 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	876 000,00	876 000,00	876 000,00	837 987,00	837 987,00	4 303 974,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12	

COOPAPI(55(1)(e)) - - współpraca z wyspecjalizowanymi jednostkami w zakresie wdrażania programów badawczych w dziedzinie pszczelarstwa i produktów pszczelich

I 6.6 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 6.6
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze
Typ interwencji	COOPAPI(55(1)(e)) - współpraca z wyspecjalizowanymi jednostkami w zakresie wdrażania programów badawczych w dziedzinie pszczelarstwa i produktów pszczelich
Wspólny wskaźnik produktu	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 2.	Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Jedną z przyczyn słabej kondycji sektora pszczelarskiego jest jego słabe zorientowanie na rynek oraz słabe ukierunkowanie na badania naukowe, technologie i cyfryzację. Zgodnie z analizą SWOT dla Celu 2, w zagrożeniach zidentyfikowano niski poziom nakładów na badania i prace rozwojowe w rolnictwie. Niniejszy rodzaj interwencji wychodzi na przeciw temu zagrożeniu. Wskazane obszary tematyczne kierunków prac badawczych pozytywnie przyczynią się do rozwoju sektora pszczelarskiego.

O wsparcie mogą ubiegać się jednostki naukowo-badawcze zajmujące się tematyką pszczelarską.

Do głównych obszarów tematycznych wspieranych projektów będą zaliczane:

- zdrowie pszczół,
- jakość produktów pszczelich,
- innowacje w gospodarce pasiecznej.

W związku z szerokim spektrum możliwych badań i analiz, wnioski o wsparcie powinny zawierać szczegółowy ich opis, który pozwoli oszacować:

- potencjalne korzyści dla pszczelarstwa,
- wielkość nakładów do potencjalnych korzyści.

Ostateczna kwalifikacja kosztów będzie oceniana dla każdego projektu indywidualnie.

W okresie roku wsparcie udzielone beneficjentowi na realizację danego projektu nie może przekroczyć 80 000 zł.

Beneficjent

Jednostki naukowo-badawcze zajmujące się tematyką pszczelarską.

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego.

Refundacja do 100% kosztów.

Przykładowe koszty podlegajace refundacji to w szczególności koszty związane z obsługą i realizacją projektu , np. :

- wynagrodzenie personelu zaangażowanego w realizację projektu,
- koszty delegacji, diet,
- zakup odczynników i niezbędnego sprzętu laboratoryjnego,
- zakup usług niezbędnych do zrealizowania projektu,

W ramach niniejszej interwencji nie przewiduje się refundacji kosztów inwestycyjnych.

W latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 30 działań co pozwoli na wsparcie 30 beneficjentów. Corocznie planuje się wsparcie po 10 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 17 700,00 euro na beneficjenta (8 850 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 20 działań co pozwoli na wsparcie 20 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 10 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 17 700,00 euro na beneficjenta (6039,20 euro ze środków UE).

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Niniejsza Interwencja, dotycząca wsparcia naukowo-badawczego, jest zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa gdyż nie wpływa na wielkość produkcji i nie zakłóca handlu.

9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
6_6 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze	Średnia		

Opis

6_6 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze

Liczba beneficjentów

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 30 działań co pozwoli na wsparcie 30 beneficjentów. Corocznie planuje się wsparcie po 10 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 17 700,00 euro na beneficjenta (8 850 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 20 działań co pozwoli na wsparcie 20 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 10 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 17 700,00 euro na beneficjenta (6039,20 euro ze środków UE).

10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
6_6 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	8 850,00	8 850,00	8 850,00	6 039,20	6 039,20	
	O.37 (jednostka: Beneficjenci)	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	**Suma:** 50,00 **Maks.:** 10,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	88 500,00	88 500,00	88 500,00	60 392,00	60 392,00	386 284,00
OGÓŁEM	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	177 000,00	177 000,00	177 000,00	177 000,00	177 000,00	885 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	88 500,00	88 500,00	88 500,00	60 392,00	60 392,00	386 284,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12	

ACTQUAL(55(1)(g)) - - działania służące poprawie jakości produktów

I 6.7. - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miodów odmianowych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 6.7.
Nazwa interwencji	Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miodów odmianowych
Typ interwencji	ACTQUAL(55(1)(g)) - działania służące poprawie jakości produktów
Wspólny wskaźnik produktu	O.37. Liczba działań lub jednostek na rzecz utrzymania lub doskonalenia pszczelarstwa

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

Kod + opis CELU SEKTOROWEGO WPR

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 2.	Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opis

Jedną z przyczyn słabej kondycji sektora pszczelarskiego jest jego słabe zorientowanie na rynek oraz słabe ukierunkowanie na badania naukowe, technologie i cyfryzację. Dlatego, istotny ze względu na środowisko sektor pszczelarski będzie wspierany w ramach niniejszej interwencji w kierunku badania jakości produktów pszczelarskich.

Wsparcie przewidziane dla analiz miodu nie będzie obejmowało analiz wykonanych w celu potwierdzenia spełniania standardowych wymagań dotyczących właściwości fizyko-chemicznych miodów, określonych w obowiązujących przepisach prawa, jak również analiz urzędowych.

Interwencją może być objęty pszczelarz, będący producentem produktów pszczelich, spełniający następujące warunki:

- prowadzi działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (Apis mellifera), wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421);

- umieszcza na rynku produkty pszczele zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (na przykład w ramach sprzedaży bezpośredniej czy rolniczego handlu detalicznego);

- posiada co najmniej 10 pni pszczelich.

Badania mogą dotyczyć jedynie analiz fizyko-chemicznych oraz analizy pyłkowej miodu.

W okresie roku beneficjent nie może otrzymać wsparcia wyższego niż 10 000 zł.

Beneficjent

Pszczelarz, producent produktów pszczelich

6 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Refundacji podlegają koszty:

-zakupu analiz fizyko-chemicznych

-analizy pyłkowej miodu.

Stawki analiz nie wyższe niż badań urzędowych

Refundacji podlegają koszty poniesione w trakcie danego roku pszczelarskiego.

Refundacja do 90% kosztów netto.

W latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 90 działań, co pozwoli na wsparcie 90 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 30 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 2 197,87 euro na beneficjenta (1 098,93 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 800 działań co pozwoli na wsparcie 800 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 400 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 213,59 euro na beneficjenta (72,88 euro ze środków UE).

7 Dodatkowe informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

-

8 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - niniejsza Interwencja, dotycząca wspierania badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacji miodów odmianowych, jest zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa gdyż nie wpływa na wielkość produkcji i nie zakłóca handlu.

9 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu
6_7 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja	Średnia		

Opis

6_7 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja

Osoba otrzymująca refundację zakupu analiz miodu

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w latach 2023-2025 w ramach interwencji planuje się realizację 90 działań, co pozwoli na wsparcie 90 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 30 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 2 197,87 euro na beneficjenta (1 098,93 euro ze środków UE).

W latach 2026-2027 w ramach interwencji planuje się realizację 800 działań co pozwoli na wsparcie 800 beneficjentów. Corocznie w tym okresie planuje się wsparcie po 400 beneficjentów, zaś zakłada się, że średnia wartość takiego działania wyniesie 213,59 euro na beneficjenta (72,88 euro ze środków UE).

10 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
6_7 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	1 098,93	1 098,93	1 098,93	72,88	72,88	
	O.37 (jednostka: Beneficjenci)	30,00	30,00	30,00	400,00	400,00	**Suma:** 890,00 **Maks.:** 400,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	32 968,00	32 968,00	32 968,00	29 151,00	29 151,00	157 206,00
OGÓŁEM	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	32 968,00	32 968,00	32 968,00	29 151,00	29 151,00	157 206,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12	
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	65 936,00	65 936,00	65 936,00	85 436,00	85 436,00	368 680,00

5.3 Interwencje na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania

I 8.1. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 8.1.
Nazwa interwencji	Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Obszary sieci Natura 2000 na terenie całego kraju.

Mając na uwadze, że obszary Natura 2000 mają wysoką wartość przyrodniczą, wskazane jest wdrażanie interwencji na wszystkich obszarach Natura 2000 w Polsce.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P5.	Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony	wymagana (++)	Częściowo

CS 6. P8.	Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych	pożądana (+)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej
R.33 Odsetek całkowitego obszaru Natura 2000 objętego wspieranymi zobowiązaniami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem tej interwencji jest utrzymanie, zapobieganie pogarszaniu się lub przywrócenie właściwego stanu ochrony na obszarach Natura 2000:

- cennych siedlisk przyrodniczych (tj. zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla, murawy, półnaturalne łąki wilgotne, półnaturalne łąki świeże, torfowiska),

- siedlisk lęgowych ptaków (tj. rycyka, kszyka, kwawodzioba, czajki, dubelta, kulika wielkiego, wodniczki, derkacza),

których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej.

Wsparciem objęte są również siedliska marginalne z punktu widzenia działalności rolnej, ale istotne dla zachowania różnorodności biologicznej obszarów wiejskich (np. murawy). Trwałość tych siedlisk jest zależna od wykonywania ekstensywnych zabiegów agrotechnicznych.

W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności:

·stosowanie odpowiedniej liczby pokosów,

·ekstensywny wypas zwierząt,

·dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody.

Zakres wymogów różni się w zależności od przedmiotu ochrony – dostosowany jest do preferencji zagrożonych gatunków oraz charakteru siedlisk przyrodniczych.

We wszystkich wariantach beneficjent jest zobowiązany do realizacji wymogów dotyczących ekstensywnego użytkowania rolniczego, odbiegających od standardowej/zwykłej praktyki rolniczej, co powoduje ponoszenie dodatkowych kosztów i utratę dochodów. Szczegółowy zakres wymogów znajduje się
w dalszej części tego rozdziału.

Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.

Zobowiązania co do zasady są oparte na zarządzaniu (management-based), niemniej jednak w przypadku obszarów przyrodniczych tj. gruntów niebedących użytkami rolnymi, na których wystąpiło zalanie lub podtopienie (potwierdzone z wykorzystaniem monitoringu satelitarnego), oprócz komponentu opartego na zarządzaniu zobowiązanie będzie zawierało drugi komponent oparty na rezultacie (result-based).

Interwencja wdrażana jest poprzez szereg wariantów dedykowanych odpowiednim siedliskom lub gatunkom:

1.Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

2.Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla

3.Murawy

4.Półnaturalne łąki wilgotne

5.Półnaturalne łąki świeże

6.Torfowiska

7.Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka)

8.Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego

9.Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki

10.Ochrona siedlisk lęgowych derkacza

We wdrażanie tej interwencji zaangażowani są eksperci przyrodniczy.

Ich rolą jest potwierdzenie występowania przedmiotu ochrony wspieranego w ramach tej interwencji m.in. w oparciu o warstwy cyfrowe (mapy) opracowane przez instytucję sprawującą nadzór nad obszarami Natura 2000 lub prowadzącą działania monitoringowe tych siedlisk lub gatunków lub inwentaryzację terenową.

Wybrane wymogi poszczególnych wariantów są uszczegóławiane przez eksperta przyrodniczego. Takiemu uszczegółowieniu podlegają terminy koszenia/ wypasu (ekspert może zawęzić taki termin w ramach terminu ogólnego, wskazanego dla danego wariantu) oraz wymogi, których opis wskazuje na możliwość (dopuszczalność) zastosowania indywidualnego podejścia w uzasadnionych przypadkach.

W sytuacji gdy wymogi w ramach danego wariantu są sprzeczne z odpowiednimi działaniami ochronnymi określonymi w Planach Ochrony (PO) lub Plany zadań ochronnych (PZO) beneficjent:

a) realizuje zobowiązanie zgodnie z ww. działaniami ochronnymi,

b) realizuje zobowiązanie zgodnie z wymogami danego wariantu po uzyskaniu zgody właściwego podmiotu sprawującego nadzór nad danym obszarem chronionym.

W każdym przypadku ekspert doprecyzowuje wymogi zgodnie ze stwierdzonym stanem siedliska uwzględniając uwarunkowania lokalne (m.in. w celu zapewnienia braku sprzeczności z działaniami ochronnymi określonymi w szczególności w PO i PZO dla danego obszaru Natura 2000).

Realizacja powyższej interwencji wpisuje się w założenia Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

<u>Wymogi przekrojowe dla wszystkich wariantów siedliskowych i ornitologicznych:</u>

1)obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;

2)obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej, stanowiącej identyfikację siedliska, sporządzonej przez eksperta przyrodniczego (jeśli siedlisko jest niezidentyfikowane);

3)zakaz: stosowania komunalnych osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury gleby, w tym bronowania i przeorywania;

4)zakaz stosowania środków ochrony roślin, z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia niepożądanych gatunków roślin (w szczególności – inwazyjnych) z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych);

5)zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu.

6)w przypadku występowania gatunków niepożądanych (określonych w dokumentach krajowych) wymogi poszczególnych wariantów dotyczące: terminów i częstotliwości koszenia, obowiązku pozostawiana części działki rolnej nieskoszonej oraz terminów i intensywności wypasu mogą być

zmienione przez eksperta przyrodniczego w celu eliminacji lub ograniczenia występowania tych gatunków. Zmiana ww. wymogów powinna być szczegółowo uzasadniona. Szczegóły dotyczące powyższych okoliczności oraz zakres możliwych zmian wymogów będą określone w dokumentach krajowych;

7)w przypadku użytkowania kośnego, kośno-pastwiskowego lub pastwiskowego (dotyczy niedojadów): zebranie i usunięcie skoszonej lub wyciętej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do 1 marca kolejnego roku;

8)zakaz tworzenia nowych, rozbudowy, przebudowy i odtwarzania istniejących urządzeń melioracji wodnych, z wyjątkiem przypadków dotyczących dostosowania tych urządzeń do potrzeb związanych z utrzymaniem lub poprawą warunków siedliskowych gatunków lub siedlisk, a w przypadku wariantów ornitologicznych nie wpłyną również na obniżenie poziomu wód gruntowych w okresie lęgowym ptaków, jeżeli takie działania zostaną dopuszczone i szczegółowo określone przez eksperta przyrodniczego;

<u>Wymogi przekrojowe dla wszystkich wariantów siedliskowych:</u>

1)zakaz włókowania w okresie od:

a)1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (poniżej 300 m n.p.m.);

b)15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.);

2)zakaz: wałowania;

Wariant	**Rodzaj użytkowania**	**Wymogi przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym**				**Wymogi przy użytkowaniu pastwiskowym**				**Wymogi specyficzne dla wariantu**
		Koszenie częstotliwość	**Koszenie - termin**	**Pozostawienie powierzchni nieskoszonych**	**Użytkowanie kośno-pastwiskowe - termin wypasu, obsada i obciążenie**	**Wypas - termin**	**Wypas - obsada/obciążenie**	**Możliwość wypasu całorocznego koników polskich i koni huculskich**	**Wykaszanie niedojadów - termin**	
Zmienowilgotne łąki trzęślicowe	kośne; w uzasadnionych przypadkach użytko	jeden pokos co roku, a w uzasadnionych przypadkach - co dwa lata	1 września - 31 października, a w uzasadnionych przypadkach 1	5-20% powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 0,5 ha dopuszczalne	wypas po pokosie od 1 września do 15 paździ	nd	nd	nd	nd	Zakaz nawożenia, w tym wapnowania

	wanie kośno-pastwiskowe		5 czerwca - 30 czerwca	zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	ernika, przy obsadzie do 0,5 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha					
Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla	kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe	jeden lub dwa pokosy w roku	15 czerwca - 30 września	5-20% powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	jeden pokos i wypas po pokosie nie później niż 15 października, przy obsadzie do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	1 maja - 15 października	obsada od 0,3 DJP do 1 DJP/ha i obciążenie do 10 DJP/ha	dopuszczalne przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	corocznie wykoszenie niedojadów od 15 lipca do 31 października	Zakaz nawożenia, w tym wapnowania
Murawy	pastwiskowe, a w uzasadnionych przypadkach kośne lub kośno-pastwiskowe	jeden pokos w roku, a w uzasadnionych przypadkach co dwa lata	1 sierpnia - 31 października	5-20% powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 0,5 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	wypas od 1 maja do 15 października, przy obsadzie do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	1 maja - 15 października	obsada od 0,3 DJP do 1 DJP/ha i obciążenie do 10 DJP/ha	nd	wykaszanie niedojadów raz w roku lub raz na 2 lata, od 1 sierpnia do 31 października	Zakaz nawożenia, w tym wapnowania
Półnaturalne łąki	kośne, a w uzasadnionyc	jeden lub dwa pokosy w roku	15 czerwca - 30 września	5-20% powierzchni działki rolnej; dla działek	jeden pokos i wypas	nd	nd	nd	nd	Dopuszczalne jest nawoż

wilgotne	h przypadkach kośno-pastwiskowe			rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	po pokosie od 15 lipca do 15 października przy obsadzie do 0,5 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha					enie azotem do 60 kg N/rok. Zakaz wapnowania.
Półnaturalne łąki świeże	kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe	jeden lub dwa pokosy w roku	15 czerwca do 30 września	5-20% powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	jeden pokosi wypas po pokosie nie później niż 15 października, przy obsadzie do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	1 maja - 15 października	obsada od 0,3 DJP do 1,0 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	dopuszczalne przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	corocznie wykoszenie niedojadów od 15 lipca do 31 października	Dopuszczalne jest nawożenie azotem do 60 kg N/rok. W uzasadnionych przypadkach dopuszczalne jest wapnowanie po wykonaniu analiz.
Torfowiska – wymogi kluczowe	kośne	· wycięcie zarośli i podrostu drzew w pierwszym roku od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku; ·koszenie powierzchni, na której występują odrośla		nd	nd	nd	nd	nd	nd	· Zakaz nawożenia, w tym

		drzew i krzewów, lub usuwanie odrośli tych drzew i krzewów co roku lub raz na 2 lata, od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku; dopuszcza się pokos rzadziej niż raz na dwa lata w uzasadnionych przypadkach								wapnowania, · zakaz: wydobywania torfu, zalesiania; · usuwanie odpadów pochodzenia antropogenicznego; · zakaz wykorzystywania sprzętu mechanicznego powodującego naruszenie wierzchniej warstwy gleby
Torfowiska - wymogi – kluczowe i uzupełniające Beneficjent	kośne	raz, dwa lub trzy razy w ciągu 5 lat, jednak nie częściej niż co dwa lata W przypadku torfowisk z roślinnością ekspansywną	koszenie runi od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku	dopuszcza się pozostawienie do 20% powierzchni działki rolnej nieskoszonej	nd	nd	nd	nd	nd	nd

realizuje również wymogi określone dla wariantu **Torfowiska – wymogi kluczowe**		(głównie trzciną) dopuszcza się koszenie coroczne								
Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób i czajka)	kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe	Użytkowanie kośne: dwa pokosy w ciągu roku; dopuszcza się jeden pokos w roku w przypadku siedlisk o podłożu torfowym Użytkowanie kośno-pastwiskowe: jeden pokos w roku	W przypadku stosowania dwóch pokosów w roku: · pierwszy 15 czerwca - 10 lipca, · drugi 15 sierpnia - 31 października W przypadku stosowania jednego pokosu w roku: 15 czerwca- 31 października. W przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego jeden pokos w terminie od 15 czerwca do 15 lipca	5-10 % powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	wypas po pokosie nie później niż 31 października przy obsadzie od 0,3 do 2 DJP/ha lub od 0,2 do 1 DJP/ha w przypadku siedlisk o podłożu torfowym i obciążeniu do 10 DJP/ha	· 10 maja - 30 listopada na obszarach poniżej 300 m n.p.m. lub · 20 maja do 30 września na obszarach powyżej 300 m n.p.m.,	w okresie do dnia 20 lipca przy obsadzie od 0,2 do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha, a po 20 lipca przy obsadzie do 2 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha;	dopuszczalne; w okresie od 10 maja do 20 lipca wypas przy obsadzie zwierząt od 0,2 do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha, po dniu 20 lipca wypas przy obsadzie zwierząt do 2 DJP/ha i obciążeniu	wykoszenie niedojadów nie rzadziej niż raz na dwa lata od 1 sierpnia do 15 listopada	· zakaz wałowania, włókowania i stosowania gnojowicy w terminie od 1 marca do 1 sierpnia; · dopuszczalne jest nawożenie azotem do 60 kgN/rok (przy użytkowaniu kośnym) · dopuszczalne jest

								do 10 DJP/ha;		wapnowanie · zakaz stosowania innych zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 15 czerwca w przypadku użytkowania pastwiskowego. · W pierwszym roku realizacji zobowiązania, w sytuacji odtwarzania zdegra

										dowanych siedlisk dopuszcza się: a) przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym - wykonanie 3 pokosów w roku w okresie od 15 czerwca do 30 listopada - brak obowiązku pozostawienia nieskoszonej powierzchni działki rolnej; b) przy użytkowaniu pastwiskowym - zwiększenie obsady

										zwierząt do 3 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha;
Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego	kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe	Użytkowanie kośne: dwa pokosy w roku; dopuszcza się jeden pokos w roku w przypadku siedlisk o podłożu torfowym Użytkowanie kośno-pastwiskowe: jeden pokos w roku	W przypadku stosowania dwóch pokosów roku: · w przypadku kulika wielkiego - pierwszy pokos po 30 czerwca do 31 lipca, drugi pokos od 15 sierpnia do 31 października · w przypadku dubelta pierwszy pokos od 10 lipca do 31 lipca, drugi pokos od 15 sierpnia do 31 października W przypadku stosowania jednego pokosu w roku, oraz w przypadku użytkowania kośno-	5-10% powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej W przypadku ostoi dubelta w odniesieniu do siedlisk o podłożu torfowym dopuszcza się pozostawianie 50% działki rolnej nieskoszonej lub koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata.	wypas po pokosie nie później niż 31 października przy obsadzie od 0,3 do 2 DJP/ha lub od 0,2 do 1 DJP/ha w przypadku siedlisk o podłożu torfowym i obciążeniu do 10 DJP/ha	30 maja - 30 listopada	w okresie do 20 lipca przy obsadzie od 0,2 do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha, a po 20 lipca przy obsadzie do 2 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	Dopuszczalne dla kulika wielkiego; w okresie od 10 kwietnia do 20 lipca wypas przy obsadzie zwierząt od 0,2 do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha, po dniu 20 lipca wypas przy obsadzie zwierząt do 2 DJP/ha i obciążeniu do 10	wykoszenie niedojadów nie rzadziej niż raz na dwa lata od 1 sierpnia do 15 listopada	• zakaz wałowania, włókowania i stosowania gnojowicy w terminie od 1 marca do 1 sierpnia; • dopuszczalne jest nawożenie azotem do 60 kg N/rok (przy użytkowaniu kośnym) • dopuszczalne jest wapnowanie • zakaz stosowania

			pastwiskowego: · dla kulika wielkiego - pokos po 30 czerwca do 31 października · dla dubelta pokos od 10 lipca do 31 października					DJP/ha		innych zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 10 lipca w przypadku użytkowania pastwiskowego. · W pierwszym roku realizacji zobowiązania, w sytuacji odtwarzania zdegradowanych siedlisk dopuszcza się: a) przy użytko

											waniu kośnym i kośno-pastwiskowym - wykonanie 3 pokosów w roku w okresie od 10 lipca do 31 października - brak obowiązku pozostawienia nieskoszonej powierzchni działki rolnej; b) przy użytkowaniu pastwiskowym - zwiększenie obsady zwierząt do 3 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha;
Ochrona siedlis	kośne lub kośno-pastwiskowe	jeden pokos w roku lub	15 sierpnia - 15 lutego	W przypadku	wypas od 15 maja	nd	nd	nd	nd	· zakaz

k lęgowych wodniczki		koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata	kolejnego roku	corocznego koszenia - 15-85% powierzchni działki rolnej;	do 31 października, przy czym w okresie od 15 maja do 31 lipca przy obsadzie do 0,5 DJP/ha oraz obciążeniu do 10DJP/ha, a w okresie od 1 sierpnia do dnia 31 października przy obsadzie do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha.					nawożenia; · zakaz wapnowania; · zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od 1 marca do terminu pierwszego pokosu.
Ochrona siedlisk lęgowych derkacza	Kośne, kośno-pastwiskowe	jeden pokos w roku;	1 sierpnia - 31 października	5-10% powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 1	wypas po pokosie nie później niż do 31 października, przy obsadzie do	nd	nd	nd	nd	· zakaz wałowania, włókowania i stosowania gnojowicy w

				ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	1 DJP/ha, i obciążeniu do 10 DJP/ha.					terminie od 1 marca do 1września; · dopuszcza się nawożenie azotem (do 60 kg N/ha/rok) w przypadku użytkowania kośnego; · dopuszcza się wapnowanie; · zakaz stosowania innych zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu;

													· W pierwszym roku realizacji zobowiązania, w sytuacji odtwarzania zdegradowanych siedlisk dopuszcza się: - wykonanie 2 pokosów w roku w okresie od 1 sierpnia do 31 października - brak obowiązku pozostawienia nieskoszonej powierzchni działki rolnej;

Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. w zakresie obowiązku utrzymywania trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych, odpowiedniej ochrony terenów podmokłych i torfowisk, czy też zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako

cenne na obszarach Natura 2000, a także do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo weglowe w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. W przypadku tych interwencji nie istnieje ryzyko podwójnego finansowania, ponieważ interwencja ta bedzie wdrażana na obszarach Natura 2000, a ww. praktyka w ramach ekoschematu poza nimi.Wymienione powyżej wymogi i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochronę różnorodności biologicznej.

Interwencja, poprzez dodatkową płatność do obszarów niebędących użytkami rolnymi, które zostały zalane lub podtopione, będzie komplementarna w stosunku do ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent posiada użytki rolne lub obszary przyrodnicze (tj. obszary niebędące użytkami rolnymi, na których występują określone typy cennych siedlisk) o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha;

Obszar kwalifikowany - grunt (użytek rolny - trwały użytek zielony lub obszar niebędący użytkiem rolnym), na którym występuje cenne siedlisko lub gatunek uprawniony do wsparcia w ramach interwencji.

Pomoc przysługuje do działek rolnych o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.

Beneficjent

Rolnik, w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR lub posiadacz obszaru przyrodniczego.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

O14 Jaki obszar jest kwalifikowalny?

☐Użytki rolnicze określone dla planu WPR

☑Grunty rolne, w tym użytki rolne i inne

Obszar kwalifikowany – grunt (użytek rolny- trwały użytek zielony lub obszar niebędący użytkiem rolnym), na którym występuje cenne siedlisko lub gatunek uprawniony do wsparcia w ramach interwencji.

☐Grunty nierolnicze

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC01	Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.
GAEC02	Ochrona torfowisk i terenów podmokłych
GAEC09	Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000.
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami

	powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR03	Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa: art. 3 ust. 1, art. 3 ust. 2 lit. b), art. 4 ust. 1, 2 i 4
SMR04	Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory: art. 6 ust. 1 i 2
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin:

1) art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097);

2) § 1 ust. 1 pkt 2,4, 5 i 6 oraz ust. 2 pkt 1 - 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097)

-wymogi dotyczące zasad stosowania środków ochrony roślin, w tym integrowanej ochrony roślin w celu zminimalizowania negatywnego wpływu na bioróżnorodność.

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów:

1) Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne art. 105 ust. 1, art. 105a ust. 8, art. 105c ust. 1 i 2 – w zakresie odwołania do art. 105 a ust.8 -– wymogi dotyczące stosowania nawozów w odpowiednich dawkach.

2) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych , § 3) - wymogi dotyczące stosowania komunalnych osadów ściekowych.

Inne odpowiednie wymogi krajowe:

1) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:

-art. 33 ust. 1 i 2 – dotyczy podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000

-art. 15 ust 1 pkt 1 i pkt 7, art. 17 ust. 1 pkt 6, art. 24 ust. 1, pkt 3, 6, art. 45 ust. 1 pkt 4, art. 60 ust.6 pkt 3 – dotyczy działań, które są zakazane na obszarach chronionych w zakresie zmiany stosunków wodnych.

2) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, § 6 ust 1, 3, 4) - dotyczy zakazów w stosunku do dziko występujących zwierząt w tym ptaków, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową.

3) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (§3 ust. 1 pkt 6 lit a, b, c, d, g) oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 (§ 3 ust 1 pkt 8 lit. g) - dotyczą ustalenia w ramach planu zadań ochronnych lub planu ochrony dla obszaru Natura 2000 działań ochronnych, w tym wskazanie obligatoryjnych działań ochronnych

4) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (art. 15 ust. 1 pkt 6, 8, art. 17 ust. 1 pkt 4, art. 24 ust. 1 pkt 4, , art. 45 ust. 1 pkt 8 - dotyczy ograniczeń w wydobywaniu torfu na obszarach chronionych.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Interwencja „Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000” wykracza ponad przepisy krajowe oraz warunkowość ponieważ przepisy nie nakładają obowiązku stosowania praktyk rolniczych szczegółowo (precyzyjnie) dopasowanych na poziomie działek rolnych w danym gospodarstwie do potrzeb ochrony konkretnych cennych siedlisk lub gatunków.

Interwencja ta wykracza ponad odpowiednie elementy warunkowości i inne odpowiednie wymogi krajowe tj.

1) inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące działań w zakresie zmiany stosunków wodnych na obszarach chronionych ze względu na obowiązujący w ramach interwencji wymóg ograniczający możliwość zmiany stosunków wodnych;

2) SMR 2 oraz SMR 7 i SMR 8, a także inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin ustanowione w prawodawstwie krajowym w związku z obowiązującymi w jej ramach wymogami dotyczącymi ograniczenia stosowania środków ochrony roślin oraz ograniczenia nawożenia i stosowania osadów ściekowych.

3) GAEC 2 (ze względu na szczegółowe wymogi dot. użytkowania i ograniczeń, inne niż zakaz zaorywania, na obszarach pofmokłych i na torfowiskach) i GAEC 9 (ze względu na szczegółowe wymogi dot. zakazu mechanicznego niszczenia struktury gleby), SMR 3 i SMR 4 (ze względu na szczegółowe wymogi dot. użytkowania wykraczajace ponad działania ochronne obligatoryne ustanowione w PZO/PO dla obszarów Natura 2000) oraz inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące: (i) podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, (ii) zakazów w stosunku do dziko występujących zwierząt w tym ptaków, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową, (iii) ustalenia w ramach planu zadań ochronnych lub planu ochrony dla obszaru Natura 2000 działań ochronnych, w tym wskazanie obligatoryjnych działań ochronnych oraz (iv) ograniczeń w wydobywaniu torfu na obszarach chronionych (ze względu na obowiązujące w ramach interwencji szczegółowe wymogi w zakresie użytkowania gruntów na obszarach Natura 2000, ukierunkowane na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedliska lęgowe ptaków).

4) GAEC 1 ze względu na fakt, że zobowiązania w ramach interwencji są realizowana przede wszystkim na TUZ oraz ze względu na szczegółowe wymogi dot. zakazu mechanicznego niszczenia struktury gleby.

Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Interwencje te poprzez ekstensywne użytkowanie wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz zagrożonych gatunków ptaków.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☑ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem. Stawki płatności są zróżnicowane ze względu na rodzaj siedliska lub gatunek chroniony i wynikający z tego zakres zobowiązań.

Stawka płatności:

- Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe - 1568 zł/ha
- Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla- 1452 zł/ha

- Murawy - 1612 zł/ha
- Półnaturalne łąki wilgotne – 1115 zł/ha
- Półnaturalne łąki świeże - 1497 zł/ha
- Torfowiska – 912 zł/ha (wymogi kluczowe), - 1536 (wymogi kluczowe i uzupełniające),
- Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób i czajka) -1055 zł/ha
- Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego – 1347 zł/ha
- Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki – 1555 zł/ha
- Ochrona siedlisk lęgowych derkacza – 1055 zł/ha *

Beneficjentowi realizujacemu zobowiązanie na obszarach niebędacych użytkami rolnymi (i innymi niż murawy) przysługiwać będzie dodatkowa płatność (płatność oparta na rezultacie – "result-based") w przypadku zalania lub podtopienia gruntu w wysokości 280 zł/ha. Informacja o podtopieniu lub zalaniu będzie oparta na monitoringu satelitarnym.

Płatność będzie mogła zostać jednorazowo powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych. Wysokośc rekompensaty będzie zróżnicowana w zależnosci od zakresu usług eksperckich niezbednych na etapie poprzedzajacym realizację zobowiazania.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność "retencyjna", w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na warianty).

* Określona na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów stawka płatności w wysokości 1465 zł/ha została obniżona do poziomu stawki dla ptaków siewkowych tj. do 1055 zł/ha. Populacja tego gatunku jest dość liczna, zaś jej trend długoterminowy nie wykazuje znacznych spadków liczebności populacji.

Metoda obliczania

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez beneficjenta wymogów, określonych dla tej interwencji (art. 70 ust. 4 rozporządzenia o Planach strategicznych WPR)

W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty dodatkowe związane ze zbiorem biomasy.

W przypadku niektórych siedlisk przyrodniczych i siedlisk lęgowych ptaków stawka płatności została pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.

Dodatkowa płatność związana z wystąpieniem zalania lub podtopienia (oparta na rezultacie – "result-based") stanowi rekompensatę dodatkowej utraty wartości plonu.

Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi. Certyfikat metodologii kalkulacji stawek płatności dla intewencji rolno-środowiskowo-klimatycznych potwierdzający adekwatność i dokładność obliczeń stanowi załącznik do Planu Strategicznego.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?

☑ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)

☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)

☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

W ramach zobowiązania beneficjent jest zobligowany do realizacji zestawu wymogów, które służą osiągnięciu celów interwencji.

Jaki jest okres umów?

5 lat

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_1_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie
8_1_10 - Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie
8_1_11 - Ochrona siedlisk lęgowych derkacza	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie
8_1_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie
8_1_3 - Murawy	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie
8_1_4 - Półnaturalne łąki wilgotne	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie
8_1_5 - Półnaturalne łąki świeże	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie
8_1_6 - Torfowiska - wymogi kluczowe	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie
8_1_7 - Torfowiska - wymogi kluczowe i uzupełniające	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie
8_1_8 - Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie
8_1_9 - Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_1_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant).

8_1_10 - Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant).

8_1_11 - Ochrona siedlisk lęgowych derkacza

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant).

8_1_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant).

8_1_3 - Murawy

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant).

8_1_4 - Półnaturalne łąki wilgotne

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariantu wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant).

8_1_5 - Półnaturalne łąki świeże

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant).

8_1_6 - Torfowiska - wymogi kluczowe

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant).

8_1_7 - Torfowiska - wymogi kluczowe i uzupełniające

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant).

8_1_8 - Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka)

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant).

8_1_9 - Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariant zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnych będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant).

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_1_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		387,60	369,98	364,10	361,17	359,41		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		422,83	422,83	422,83	422,83	422,83		
	O.14 (jednostka: Hektary)		861,00	1 723,00	2 584,00	3 446,00	4 307,00		**Suma:** 12 921,00 **Maks.:** 4 307,00
8_1_10 - Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		384,38	366,91	361,09	358,17	356,43		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		482,25	482,25	482,25	482,25	482,25		
	O.14 (jednostka: Hektary)		2 304,00	4 608,00	6 911,00	9 215,00	11 519,00		**Suma:** 34 557,00 **Maks.:** 11 519,00
8_1_11 - Ochrona siedlisk lęgowych derkacza (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		260,79	248,93	244,98	243,01	241,82		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		347,42	347,42	347,42	347,42	347,42		
	O.14 (jednostka: Hektary)		180,00	360,00	540,00	720,00	900,00		**Suma:** 2 700,00 **Maks.:** 900,00

8_1_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		358,95	342,64	337,20	334,48	332,85		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		454,47	454,47	454,47	454,47	454,47		
	O.14 (jednostka: Hektary)		578,00	1 155,00	1 733,00	2 312,00	2 890,00		**Suma:** 8 668,00 **Maks.:** 2 890,00
8_1_3 - Murawy (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		398,47	380,36	374,32	371,30	369,49		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		434,70	434,70	434,70	434,70	434,70		
	O.14 (jednostka: Hektary)		1 012,00	2 023,00	3 034,00	4 046,00	5 058,00		**Suma:** 15 173,00 **Maks.:** 5 058,00
8_1_4 - Półnaturalne łąki wilgotne (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		275,62	263,09	258,91	256,83	255,57		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		300,67	300,67	300,67	300,67	300,67		
	O.14 (jednostka: Hektary)		6 858,00	13 714,00	20 572,00	27 430,00	34 287,00		**Suma:** 102 861,00 **Maks.:** 34 287,00

8_1_5 - Półnaturalne łąki świeże (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		370,04	353,22	347,62	344,81	343,13		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		403,69	403,69	403,69	403,69	403,69		
	O.14 (jednostka: Hektary)		19 568,00	39 137,00	58 704,00	78 273,00	97 841,00		**Suma:** 293 523,00 **Maks.:** 97 841,00
8_1_6 - Torfowiska - wymogi kluczowe (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		269,82	257,55	253,46	251,42	250,19		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		308,85	308,85	308,85	308,85	308,85		
	O.14 (jednostka: Hektary)		21,00	42,00	65,00	86,00	107,00		**Suma:** 321,00 **Maks.:** 107,00
8_1_7 - Torfowiska - wymogi kluczowe i uzupełniające (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		382,42	365,04	359,24	356,34	354,61		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		477,12	477,12	477,12	477,12	477,12		
	O.14 (jednostka: Hektary)		804,00	1 608,00	2 412,00	3 215,00	4 020,00		**Suma:** 12 059,00 **Maks.:** 4 020,00

8_1_8 - Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		260,79	248,94	244,99	243,01	241,83		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		347,42	347,42	347,42	347,42	347,42		
	O.14 (jednostka: Hektary)		18 858,00	37 716,00	56 575,00	75 433,00	94 291,00		**Suma:** 282 873,00 **Maks.:** 94 291,00
8_1_9 - Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		333,02	317,88	312,84	310,31	308,80		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		426,16	426,16	426,16	426,16	426,16		
	O.14 (jednostka: Hektary)		1 842,00	3 685,00	5 527,00	7 370,00	9 212,00		**Suma:** 27 636,00 **Maks.:** 9 212,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)		52 886,00	105 771,00	158 657,00	211 546,00	264 432,00		**Suma:** 793 292,00 **Maks.:** 264 432,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		16 852 679,00	32 173 227,00	47 493 990,00	62 815 066,00	78 136 423,00		237 471 385,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		13 482 143,20	25 738 581,60	37 995 192,00	50 252 052,80	62 509 138,40		189 977 108,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 8.10. - Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 8.10.
Nazwa interwencji	Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.15. Liczba hektarów (leśnictwo) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Interwencja wdrażana na terenie całego kraju; we wszystkich regionach Polski występowały gleby marginalne, które zostały zalesione.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P4.	Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów	wymagana (++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.30 Odsetek gruntów leśnych objętych zobowiązaniami w dziedzinie wspierania ochrony lasów i zarządzania usługami ekosystemowymi

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Beneficjenci realizują zobowiązania podjęte w ramach:

- PROW 2004-2006 dotyczące utrzymania zalesienia przez co najmniej 20 lat od wypłaty środków
- PROW 2007-2013 dotyczące utrzymania zalesienia przez co najmniej 15 lat od wypłaty środków
- PROW 2014-2020 dotyczące utrzymania zalesienia przez co najmniej 12 lat od wypłaty środków oraz jego pielęgnacji przez 5 lat zgodnie z wymogami planu zalesienia

i w związku z tym otrzymują:

- premię pielęgnacyjną (beneficjenci PROW 2014-2020), która rekompensuje poniesione dodatkowe koszty prac pielęgnacyjnych w nowo założonych uprawach leśnych oraz na gruntach zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej;
- premię zalesieniową (beneficjenci PROW 2004-2006, 2007-2013 i 2014-2020) do zalesionych gruntów, która rekompensuje utracony dochód z działalności rolniczej.

Dzięki tej pomocy realizowany jest cel główny zalesień, czyli sekwestracja dwutlenku węgla, jak również funkcje towarzyszące, jakimi są ochrona gleb i wód. Interwencja sprzyja zachowaniu ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych.

Interwencja jest komplementarna z interwencją Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych, ponieważ w momencie, gdy skończy się wypłata 5-letniej premii pielęgnacyjnej i drzewostan osiągnie odpowiednią fazę rozwoju, możliwe jest wsparcie w zakresie inwestycji zwiększających odporność lasów prywatnych poprzez wykonanie cięć pielęgnacyjnych.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Zgodnie z warunkami określonymi w ramach PROW 2004-2006, 2007-2013 i 2014-2020 premie pielęgnacyjne i zalesieniowe przysługują beneficjentom kontynuującym podjęte zobowiązania zalesieniowe.

Beneficjent

Rolnik, będący właścicielem gruntu, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.

INSTYTUT BADAWCZY LEŚNICTWA

FOREST RESEARCH INSTITUTE

Istnieje od 1930 roku / Established in 1930

02340208025318
RPW/35035/2022 N
MRiRW 2022-05-23

Instytut Badawczy Leśnictwa (IBL) zaświadcza, że kalkulacja stawek płatności w zakresie premii pielęgnacyjnych i premii zalesieniowej na potrzeby Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz analogicznych stawek premii zalesieniowych dla beneficjentów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020, PROW 2007-2013 oraz PROW 2004-2006 przyznawanych od roku 2023 zostały wykonane z wyprzedzeniem na podstawie rzetelnej, sprawiedliwej i weryfikowalnej metody.

Obliczenia wykonano w sposób ekspercki na podstawie danych uzyskanych bezpośrednio z jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych oraz danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny i ośrodków doradztwa rolniczego zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno- leśnych.

W związku z tym IBL potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń tych stawek płatności.

ZASTĘPCA DYREKTORA
ds. Ekonomicznych
dr hab. Piotr Gołos

Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn, P.O. Box 10, Poland
Tel. +48 22 7150 300 ; Fax +48 22 7200 397 ; E-mail: ibl@ibles.waw.pl ; www.ibles.pl
KRS 0000039417 Regon 000115832 NIP PL 5250009200 Konto BH SA VI O/Warszawa nr 57 1030 1061 0000 0000 0078 8401

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

-

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

-

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☐ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Pomoc jest przyznawana w formie ryczałtu jako:

Premia zalesieniowa:

- PROW 2004-2006 – 490 zł/ ha (w przypadku, gdy producent rolny uzyskuje mniej niż 20% dochodów z rolnictwa) lub 1 962 zł/ha (w przypadku, gdy producent rolny uzyskuje co najmniej 20% dochodów z rolnictwa).
- PROW 2007-2013 – 1 438 zł/ha (dla gruntów kwalifikujących się do jpo) lub 1 962 zł/ha (dla gruntów niekwalifikujących się do jpo),
- PROW 2014-2020 –1 438 zł/ha.

Premia pielęgnacyjna (beneficjenci PROW 2014-2020)

A. Na gruntach w warunkach korzystnych – 1 075 zł/ha

B. Na gruntach o nachyleniu powyżej 12° - 1 237 zł/ha

C. Na gruntach erozyjnych – 1 358 zł/ha

D. Na gruntach erozyjnych o nachyleniu powyżej 12° - 1 628 zł/ha

E. Na gruntach innych niż rolne z wykorzystaniem sukcesji naturalnej – 794 zł/ha

F. Na gruntach innych niż rolne o nachyleniu powyżej 12° z wykorzystaniem sukcesji naturalnej – 968 zł/ha

G. Zabezpieczenie repelentami – 424 zł/ha

INSTYTUT BADAWCZY LEŚNICTWA

FOREST RESEARCH INSTITUTE

Istnieje od 1930 roku / Established in 1930

02340208025318
RPW/35035/2022 N
MRiRW 2022-05-23

Instytut Badawczy Leśnictwa (IBL) zaświadcza, że kalkulacja stawek płatności w zakresie premii pielęgnacyjnych i premii zalesieniowej na potrzeby Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz analogicznych stawek premii zalesieniowych dla beneficjentów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020, PROW 2007-2013 oraz PROW 2004-2006 przyznawanych od roku 2023 zostały wykonane z wyprzedzeniem na podstawie rzetelnej, sprawiedliwej i weryfikowalnej metody.

Obliczenia wykonano w sposób ekspercki na podstawie danych uzyskanych bezpośrednio z jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych oraz danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny i ośrodków doradztwa rolniczego zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno- leśnych.

W związku z tym IBL potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń tych stawek płatności.

ZASTĘPCA DYREKTORA
ds. Ekonomicznych
dr hab. Piotr Gołos

Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn, P.O. Box 10, Poland
Tel. +48 22 7150 300 ; Fax +48 22 7200 397 ; E-mail: ibl@ibles.waw.pl ; www.ibles.pl
KRS 0000039417 Regon 000115832 NIP PL 5250009200 Konto BH SA VI O/Warszawa nr 57 1030 1061 0000 0000 0078 8401

Metoda obliczania

Zgodnie z poszczególnymi PROW koszty utrzymania i pielęgnacji zalesienia ustalone zostały ryczałtowo, na hektar powierzchni zalesionej. Kalkulacja wysokości premii bazuje na uśrednionych kosztach związanych z pielęgnacją upraw leśnych młodych drzewostanów w różnych regionach kraju.

Przy wyliczeniu wysokości stawki płatności brano pod uwagę m.in. koszty: wykaszania chwastów, cięć pielęgnacyjnych, przerzedzania przegęszczonych partii samosiewów.

Przy wyliczeniu wysokości stawki premii zalesieniowej, brano pod uwagę wartość utraconych dochodów związanych z trwałym wyłączeniem gruntu z użytkowania rolnego.

Stawki zostały ujednolicone dla wszystkich beneficjentów będących rolnikami w następujący sposób:

- do poziomu 1 438 zł/ha/rok tj. wyliczonego dla okresu programowania 2023–2027 - beneficjentom, którzy są uprawnieni do płatności bezpośrednich,
- do poziomu 1 962 zł/ha/rok tj. do sumy stawki premii zalesieniowej i stawki płatności bezpośrednich - beneficjentom, którzy nie są uprawnieni do płatności bezpośrednich.

Beneficjentom z PROW 2004–2006, którzy uzyskali mniej niż 20% dochodów z rolnictwa (tzw. nie rolników) stawka została podwyższona do poziomu 490 zł/ha/rok, zgodnie z metodologią określenia tej stawki zapisaną w PROW 2004–2006, czyli na poziomie 4 krotnie mniejszym niż stawka przewidziana dla rolników.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☑ Tak ☐ Nie ☐ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE w całości.
ABER
Pomoc zgodna z art. 32 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:
☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa
SA.62807

Informacje dodatkowe:
☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?
☐ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)
☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)
☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

-

Jaki jest okres umów?

20, 15 lub 12 lat - zgodnie z informacją wskazaną w sekcji 5 opisu interwencji.

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_10 - Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.30	Tak

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_10 - Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020)

Wartości unit amount zostały wyliczone w oparciu o szacowaną powietrznię objętą zobowiązaniami zalesieniowymi z PROW 2004-2006,2007-2013 oraz 2014-2020.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_10 - Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020) (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				409,85	409,85	409,85		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.15 (jednostka: Hektary)				8 306,00	35 184,00	12 274,00		**Suma:** 55 764,00 **Maks.:** 35 184,00
OGÓŁEM	O.15 (jednostka: Hektary)				8 306,00	35 184,00	12 274,00		**Suma:** 55 764,00 **Maks.:** 35 184,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				3 404 214,00	14 420 162,00	5 030 499,00		22 854 875,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				2 723 371,20	11 536 129,60	4 024 399,20		18 283 900,00
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)				3 404 214,00	14 420 162,00	5 030 499,00		22 854 875,00
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)				2 723 371,20	11 536 129,60	4 024 399,20		18 283 900,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 8.11. - Rolnictwo ekologiczne

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 8.11.
Nazwa interwencji	Rolnictwo ekologiczne
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.17. Liczba hektarów lub liczba innych jednostek objętych wsparciem z tytułu rolnictwa ekologicznego
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 2.	Zrównoważone stosowanie środków produkcji i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 9.P 4.	Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji

R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.19 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, zmianowanie upraw, w tym z udziałem roślin strączkowych)
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.29 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem w ramach WPR na rolnictwo ekologiczne z podziałem na utrzymywanie i konwersję
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Opis interwencji

Rolnictwo ekologiczne to prowadzenie produkcji rolniczej w sposób łączący najkorzystniejsze dla środowiska praktyki, ochronę zasobów naturalnych, wysoki stopień różnorodności biologicznej, stosowanie wysokich standardów dotyczących dobrostanu zwierząt. Oferuje ono konsumentom wyroby wytwarzane przy użyciu substancji naturalnych i naturalnych procesów.

Celem interwencji jest wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w prawodawstwie unijnym i krajowym. Ekologiczne metody produkcji wpisują się w realizację celów szczegółowych tj. 9, 5, 6 i 4.

Wsparciem w ramach interwencji objęte są powierzchnie w ramach następujących grup upraw: rolnicze, warzywne, zielarskie, sadownicze podstawowe, jagodowe, sadownicze ekstensywne, paszowe oraz TUZ, prowadzone zgodnie z zasadami rolnictwa ekologicznego.

Ponadto, małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi o powierzchni UR nie większej niż 10 ha mogą otrzymać wsparcie w ramach interwencji na uproszczonych zasadach - płatność do hektara w jednakowej wysokości niezależnie od grupy upraw.

W ramach interwencji rolnicy mogą również otrzymać do każdego hektara zgłoszonego do płatności ekologicznych dodatkową premię za prowadzenie zrównoważonej produkcji roślinno-zwierzęcej (zarówno w przypadku płatności ekologicznych do powierzchni ww. grup upraw, jak i w przypadku małych gospodarstw z uprawami ekologicznymi).

Brak kryteriów wyboru operacji - wszyscy wnioskujący spełniający warunki kwalifikowalności są uprawnieni do jej otrzymania.

Zobowiązania w ramach interwencji – Rolnictwo ekologiczne obejmują okres 5 lat.

Płatności ekologiczne w okresie konwersji, w ramach 5-letniego zobowiązania, przysługują nie dłużej niż przez okres pierwszych 3 lat realizacji zobowiązania obejmującego przez te 3 lata uprawy w okresie konwersji, z tym że jeżeli dany rolnik do danego gruntu otrzymał płatności ekologiczne w ramach analogicznych działań PROW 2004-2006, PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020 – do takiego gruntu przysługują płatności ekologiczne wg stawek określonych dla okresu po konwersji.

Płatności ekologiczne po okresie konwersji przysługują do upraw ekologicznych przez cały okres ubiegania się o wsparcie.

Szczegółowe zasady przyznawania płatności ekologicznych w ramach zobowiązań ekologicznych zostaną określone na poziomie przepisów krajowych.

Opis wymagań w ramach zobowiązań objętych interwencją

Wymagania w ramach interwencji:

- Obowiązek produkcji ekologicznej i odpowiednie przeznaczenie zbioru.
- Uprawa gatunków roślin określonych na poziomie przepisów krajowych.

- Posiadanie zwierząt – w przypadku płatności do upraw paszowych na gruntach ornych oraz do trwałych użytków zielonych.

- Posiadanie zwierząt w obsadzie 0,5-1,5 DJP na każdy hektar UR – w przypadku premii za prowadzenie zrównoważonej produkcji roślinno-zwierzęcej.

- Zachowanie trwałych użytków zielonych (nie dotyczy pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi w przypadku TUZ innych niż cenne przyrodniczo).

- W przypadku podstawowych upraw sadowniczych, ekstensywnych upraw sadowniczych oraz upraw jagodowych:

  - Uprawa gatunków w okresie owocowania, a w przypadku upraw niebędących w okresie owocowania - potwierdzenie, że do założenia tych upraw wykorzystano materiał nasadzeniowy odpowiedniej jakości.
  - Utrzymanie minimalnej obsady dla poszczególnych gatunków roślin z tolerancją do 10%.
  - Coroczne wykonywanie na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych.

W ramach interwencji Rolnictwo ekologiczne zostanie wykorzystany potencjał i pozytywne doświadczenia z funkcjonowania systemu doradztwa realizowanego w poprzednich okresach programowania (PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020).

Szczegółowe wymagania dotyczące interwencji zostaną doprecyzowane w szczegółowych przepisach określających warunki przyznania pomocy.

Powiązanie z odpowiednim prawodawstwem:

• Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie finansowania, zarządzania i monitorowania WPR i akty wykonawcze i delegowane

• Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych

• Ustawa o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej oraz rozporządzenia wykonawcze do ustawy

Komplementarność z innymi interwencjami obu filarów:

Interwencja jest komplementarna (uzupełniająca się) z interwencjami w ramach płatności bezpośrednich przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb jak i szczegółowych celów UE. Interwencja stanowi również dopełnienie zasad warunkowości poprzez realizację wymogów wykraczających ponad jej wymagania i tym samym cele szczegółowe UE są realizowane w szerszym zakresie. Dzięki zapewnieniu w ramach interwencji bazy paszowej dla zwierząt ekologicznych jest ona również komplementarna z ekoschematem – Dobrostan zwierząt, w ramach którego premiowane są zwierzęta utrzymywane w systemie rolnictwa ekologicznego. Ponadto, interwencja jest komplementarna z niektórymi interwencjami II filaru ukierunkowanymi na produkcję ekologiczną (np. interwencja dotycząca uczestnictwa w systemach jakości żywności) lub wprowadzającymi preferencje dla gospodarstw ekologicznych (np. inwestycje w gospodarstwach rolnych). Ponadto, z punktu widzenia realizacji celów klimatyczno-środowiskowych interwencja jest również komplementarna w skali kraju z pozostałymi interwencjami rolno-środowiskowo-klimatycznymi II filaru.

Interwencja stanowi jeden z elementów mających na celu rozwój rolnictwa ekologicznego poprzez wsparcie powierzchni upraw prowadzonych ekologicznymi metodami produkcji oraz premiowanie gospodarstw ekologicznych utrzymujących zwierzęta.

Inne istotne informacje:

Szacowany dla interwencji poziom wskaźnika produktu czyli liczba hektarów wspieranych w ramach WPR objętych zobowiązaniami w zakresie konwersji lub utrzymania ekologicznych metod produkcji uwzględnia dotychczasowe doświadczenia i trendy w zakresie wsparcia powierzchniowego dla rolnictwa ekologicznego tj. działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020. Uwzględnia on także planowany wzrost obecnie wspieranej w ramach tego działania powierzchni, co jest oczekiwanym rezultatem uproszczeń w realizacji zobowiązań ekologicznych i podwyższenia stawek względem PROW 2014-2020. Poziom wskaźnika produktu nie jest jednak tożsamy z % udziałem UR objętych systemem rolnictwa ekologicznego - w odniesieniu do części gruntów objętych ekologicznymi metodami produkcji rolnicy nie korzystają z takiego rodzaju wsparcia w ramach WPR.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent

Rolnik, w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, objęty nadzorem jednostki certyfikującej w ramach systemu kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym.

Opis warunków kwalifikowalności/specyficznych warunków kwalifikowalności

- Beneficjent posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.
- Obszar kwalifikowany – użytki rolne (grunty orne, trwałe użytki zielone, uprawy trwałe-sadownicze).
- Działka deklarowana do wsparcia o minimalnej powierzchni 0,1 ha.
- Prowadzenie ekologicznej produkcji rolnej zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 oraz ustawy o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC01	Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.
GAEC02	Ochrona torfowisk i terenów podmokłych
GAEC03	Zakaz wypalania ściernisk, chyba że odbywa się to ze względów związanych ze zdrowiem roślin
GAEC06	Minimalna pokrywa glebowa, w celu uniknięcia niepokrycia gleby roślinnością w najwrażliwszych okresach
GAEC07	Zmianowanie upraw na gruntach ornych, z wyjątkiem roślin rosnących pod wodą
GAEC09	Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000.
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w

	odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

1. **PRODUKCJA METODAMI EKOLOGICZNYMI - ŚRODKI OCHRONY ROŚLIN**

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin: (i) art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097); **(ii):** § 1 ust. 1 pkt 1-4, 6 i 2 pkt 1-3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097).

2. **PRODUKCJA METODAMI EKOLOGICZNYMI - NAWOŻENIE**

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin: art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624 z póź. zm.).

Inne prawo krajowe: art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55 z późn. zm.)

3. **PRODUKCJA METODAMI EKOLOGICZNYMI - ZAPOBIEGANIE ZANIECZYSZCZANIU ŚRODOWISKA**

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin: (i) art. 75 pkt 3 lit. a, art. 84 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624 z póź. zm.); **(ii)** § 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz.U. poz. 1311).

4. **WYMOGI DLA INTERWENCJI - ZACHOWANIE TUZ**

Nieprzekształcanie występujących w gospodarstwie rolnym trwałych użytków zielonych i pastwisk trwałych

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Wymagania produkcji ekologicznej określone na poziomie przepisów UE m.in. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 wykraczają ponad powszechnie obowiązujące prawodawstwo. Ponadto wymogi specyficzne dla interwencji nie są zawarte ani w powszechnie obowiązującym prawodawstwie ani w wymaganiach systemu rolnictwa ekologicznego - tym samym zobowiązania w ramach interwencji wykraczają ponad wymagania obowiązujące rolników prowadzących konwencjonalne metody produkcji.

1. PRODUKCJA METODAMI EKOLOGICZNYMI - ŚRODKI OCHRONY ROŚLIN

Prowadzenie produkcji rolnej, zgodnie z przepisami określonymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848:

(i) zał. II cz. I pkt 1.10.1;

Zapobieganie szkodom wyrządzanym przez szkodniki i chwasty polega przede wszystkim na ochronie poprzez:

- ich naturalnych wrogów,
- wybór gatunków, odmian i heterogenicznego materiału,
- płodozmian,
- techniki uprawy, takie jak biofumigacja, metody mechaniczne i fizyczne, oraz
- procesy termiczne, takie jak solaryzacja i, w przypadku upraw pod osłonami, płytka obróbka gleby parą (do maksymalnej głębokości 10 cm).

(ii) zał. II cz. I pkt 1.10.2;

W przypadku gdy odpowiednia ochrona roślin przed szkodnikami nie jest możliwa z wykorzystaniem środków przewidzianych w pkt 1.10.1 (części I załącznika II do rozporządzenia (UE) 2018/848), lub w przypadku stwierdzonego zagrożenia dla uprawy, można stosować jedynie produkty i substancje

dopuszczone do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 9 i 24 i tylko w zakresie, w jakim jest to niezbędne. Podmioty zachowują dokumentację dowodzącą konieczności stosowania takich produktów.

(iii) art. 6 lit. d.

Utrzymywanie zdrowia roślin poprzez stosowanie środków zapobiegawczych, w szczególności takich jak dobór odpowiednich gatunków, odmian lub materiału heterogenicznego odpornych na szkodniki i choroby, odpowiedni płodozmian, metody mechaniczne i fizyczne oraz ochrona naturalnych wrogów szkodników.

SMR 7: Przestrzega się wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin, które obejmuje stosowanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin i spełnianie warunków ustanowionych zgodnie z art. 31 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i podanych na etykietach.

SMR 8: Dyrektywa 2009/128/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: [art. 5 ust. 2, art. 6 ust. 2, art. 9 ust. 2 i art. 8 ust. 1 do 5, art. 12 w odniesieniu do ograniczeń w zakresie stosowania pestycydów w obszarach chronionych określonych na podstawie ramowej dyrektywy wodnej i prawodawstwa Natura 2000, oraz art. 13 ust. 1 i 3 dotyczący postępowania z pestycydami i ich przechowywania oraz usuwania pozostałości].

2. <u>PRODUKCJA METODAMI EKOLOGICZNYMI - NAWOŻENIE</u>

Prowadzenie produkcji rolnej, zgodnie z przepisami określonymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848:

(i) zał. II cz. I pkt 1.9.1;

W ekologicznej produkcji roślinnej stosuje się praktyki uprawy, które przyczyniają się do utrzymania lub zwiększenia ilości substancji organicznych w glebie, zwiększają jej stabilność i różnorodność biologiczną oraz zapobiegają zagęszczaniu i erozji gleby.

(ii) zał. II cz. I pkt 1.9.2;

Żyzność i aktywność biologiczna gleby jest utrzymywana i zwiększana:

a) z wyjątkiem łąk i upraw wieloletnich na paszę– poprzez stosowanie wieloletniego płodozmianu, w tym obowiązkową uprawę roślin bobowatych jako uprawę podstawową lub okrywową w ramach płodozmianu i innych roślin na nawóz zielony;

b) w przypadku szklarni lub upraw wieloletnich innych niż rośliny na paszę – poprzez stosowanie krótkoterminowej uprawy roślin na nawóz zielony i roślin strączkowych, a także stosowanie różnorodnych roślin; oraz

c) we wszystkich przypadkach – poprzez stosowanie obornika lub materii organicznej, w obu przypadkach najlepiej przekompostowanych, pochodzących z produkcji ekologicznej.

(iii) zał. II cz. I pkt 1.9.3;

W przypadku gdy potrzeby żywieniowe roślin nie mogą być zaspokojone przy pomocy środków przewidzianych w pkt 1.9.1 i 1.9.2 (części I załącznika II do rozporządzenia (UE) 2018/848), można używać – tylko w koniecznym zakresie – wyłącznie nawozów i środków poprawiających właściwości gleby dopuszczonych do stosowania w produkcji ekologicznej na podstawie art. 24. Podmioty zachowują dokumentację stosowania tych produktów.

(iv) zał. II cz. I pkt 1.9.4;

Całkowita masa odchodów zwierzęcych pochodzących od zwierząt gospodarskich, jak zdefiniowano w dyrektywie Rady 91/676/EWG, stosowanych w jednostkach produkcyjnych w okresie konwersji i ekologicznych jednostkach produkcyjnych jest taka, by ilość azotu nie przekraczała 170 kg rocznie na hektar użytków rolnych. Limit ten stosuje się wyłącznie do użycia obornika, suchego obornika i odwodnionego nawozu od drobiu, kompostowanych odchodów zwierzęcych, w tym nawozu od drobiu, kompostowanego obornika i płynnych odchodów zwierzęcych.

(v) zał. II cz. I pkt 1.9.8.

Nie stosuje się mineralnych nawozów azotowych.

DKR 3: Zakaz wypalania ściernisk, chyba że odbywa się to ze względów związanych ze zdrowiem roślin.

DKR 6: Minimalna pokrywa glebowa, w celu uniknięcia niepokrycia gleby roślinnością w najwrażliwszych okresach.

DKR 7: Zmianowanie upraw na gruntach ornych, z wyjątkiem roślin rosnących pod wodą. Państwa członkowskie mogą wyłączyć z normy gospodarstwa:

- o powierzchni do 10 ha gruntów ornych;
- w których więcej niż 75% GO jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, uprawy roślin strączkowych lub ugorowanych lub stanowi sumę powyższych;
- w których więcej niż 75% UR stanowi TUZ lub jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych lub stanowi sumę powyższych.

SMR 2: Roczna dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo zawiera nie więcej niż 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

3. PRODUKCJA METODAMI EKOLOGICZNYMI - ZAPOBIEGANIE ZANIECZYSZCZANIU ŚRODOWISKA

Prowadzenie produkcji rolnej, zgodnie z przepisami określonymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848: zał. II cz. I pkt 1.6.

Wszelkie stosowane techniki produkcji roślinnej zapobiegają zanieczyszczaniu środowiska lub ograniczają je do minimum.

4. WYMOGI DLA INTERWENCJI - ZACHOWANIE TUZ

DKR 9: Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000.

DKR 1: Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.

DKR 2: Ochrona torfowisk i terenów podmokłych.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☑ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Forma i wysokość wsparcia

Płatność roczna przyznawana do hektara powierzchni upraw prowadzonych metodami ekologicznymi.

Typ płatności - art. 70 ust. 4 - płatności ustalone na podstawie poniesionych dodatkowych kosztów i dochodów utraconych w wyniku podjętych zobowiązań, tj. związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi.

Szacowane stawki płatności w przypadku:

poszczególnych grup upraw:

- Upraw rolniczych: 1 697 zł/ha - w okresie konwersji; 1 571 zł/ha - po okresie konwersji
- Upraw warzywnych: 3 021 zł/ha - w okresie konwersji; 2 391 zł/ha - po okresie konwersji
- Upraw zielarskich: 1 856 zł/ha - w okresie konwersji/po okresie konwersji
- Podstawowych upraw sadowniczych: 3 105 zł/ha - w okresie konwersji; 1 961 zł/ha - po okresie konwersji
- Upraw jagodowych: 2 495 zł/ha – w okresie konwersji; 2 213 zł/ha - po okresie konwersji

- Ekstensywnych upraw sadowniczych: 1 326 zł/ha - w okresie konwersji/po okresie konwersji
- Upraw paszowych na gruntach ornych: 1 638 zł/ha - w okresie konwersji; 1 504 zł/ha - po okresie konwersji
- Trwałych użytków zielonych: 1 043 zł/ha - w okresie konwersji/po okresie konwersji

innych płatności niż do grup upraw:

- Małych gospodarstw z uprawami ekologicznymi - 1 640 zł/ha
- Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą - 573 zł/ha

Stawki płatności zostały zróżnicowane ze względu na grupy upraw - różniące się od siebie kierunki produkcji charakteryzują się odmienną wysokością i rodzajem ponoszonych kosztów oraz utraconych korzyści. Stawki płatności do poszczególnych grup upraw zostały również zróżnicowane ze względu na status uprawy, tj. czy znajduje się ona w okresie konwersji, czy też jest już uprawą ekologiczną (po okresie konwersji). Przy przechodzeniu na produkcję ekologiczną spadek dochodów jest wyższy, co wynika przede wszystkim z wyższego ryzyka spadku plonów i jednoczesnego braku możliwości sprzedaży wytworzonych produktów jako produkty ekologiczne.

Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi do 10 ha UR, zamiast płatności zróżnicowanych ze względu na grupę upraw i ich status mogą otrzymać płatność ekologiczną w jednakowej wysokości do każdego hektara UR (niezależnie od grupy upraw).

Poza płatnością do danego hektara zróżnicowaną ze względu na grupę upraw lub nie zróżnicowaną jak w przypadku małych gospodarstw z uprawami ekologicznymi, możliwe jest otrzymanie dodatkowej płatności do danego ha w przypadku posiadania w gospodarstwie obsady zwierząt od 0,3 DJP/ha do 1,5 DJP/ha (premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą).

Szacowana stawka płatności będąca płatnością do hektara może być dodatkowo powiększona o koszty transakcyjne lub pomniejszona ze względu na degresywność płatności.

Koszty transakcyjne

Koszty transakcyjne stanowią częściową rekompensatę z tytułu kosztów kontroli gospodarstwa przeprowadzanej przez jednostkę certyfikującą w ramach systemu kontroli w rolnictwie ekologicznym. Ubieganie się o zwrot kosztów transakcyjnych jest dobrowolne dla rolników. Wysokość kosztów transakcyjnych dla gospodarstw jest zróżnicowana ze względu na ich wielkość i ze względu na wysokość otrzymanej płatności ekologicznej (tj. ze względu na rodzaj upraw).

Degresywność płatności

Płatność ekologiczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

W przypadku gospodarstw rolnych realizujących interwencję - Rolnictwo ekologiczne należy uwzględnić występowanie ekonomii skali. Na zjawisko to wskazują opracowania sporządzone w IERiGŻ-PIB na podstawie wyników monitoringu polskiego FADN, a także inne analizy sporządzane od wielu lat również w ośrodkach naukowych w Polsce, zajmujących się ekonomiką rolnictwa.

Stwierdzono, że dodatkowe koszty, w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wykazują istotne zróżnicowanie w zależności od powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie. Większe gospodarstwa korzystają z efektu skali, co ze względu na ponoszenie niższych kosztów jednostkowych produkcji przekłada się na tworzenie przewagi konkurencyjnej dla takich gospodarstw. Natomiast w gospodarstwach małych i średnich efekt ten nie występuje, ponieważ ponoszą one wyższe jednostkowe koszty produkcji.

Na podstawie doświadczeń z wdrażania działania poprzedzającego interwencję – Rolnictwo ekologiczne (tj. działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020) zauważalne jest, że przy wsparciu powierzchniowym dla rolnictwa ekologicznego przeważają właśnie małe i średnie gospodarstwa. Dla takich gospodarstw istotna jest możliwość pozyskiwania płatności bez stosowania degresywności stawek płatności, co z punktu widzenia efektu utraty plonu w produkcji ekologicznej pozwoli odpowiednio

zrekompensować wyższe jednostkowe koszty produkcji, jakie są ponoszone w małych i średnich gospodarstwach. Natomiast większe gospodarstwa ekologiczne są w stanie skuteczniej rekompensować część efektu utraty plonów wyższym całkowitym poziomem produkcji, wynikającym z większej powierzchni, na której taka produkcja jest prowadzona. Degresywność kosztów, związaną m.in. z kosztami stałymi i transakcyjnymi oraz udziałem prac pomocniczo-przygotowawczo-zakończeniowych w całkowitym czasie wykonywania poszczególnych zabiegów produkcyjnych ma miejsce w odniesieniu do kosztów: (i) amortyzacji nowo nabytych przez gospodarstwa specjalistycznych maszyn, w tym o większej wydajności, (ii) wynajmu maszyn specjalistycznych, (iii) zakupu specjalistycznych środków produkcji (np. nasion, materiału szkółkarskiego, środków do ochrony biologicznej), (iv) efektów zwiększenia liczby upraw (wymóg płodozmianu), (v) wykonywania dodatkowych zabiegów produkcyjnych.

Powyższe zależności wskazują na zasadność zastosowanie następującej degresywności stawek: dla powierzchni od 0,1 do 50 ha - 100%, dla powierzchni powyżej 50 do 100 ha - 75%, a dla powierzchni powyżej 100 ha - 60%.

Zastosowanie degresywności płatności ekologicznych pozwoli również ukierunkować wsparcie na małe i średnie gospodarstwa ekologiczne.

W celu uniknięcia podwójnego finansowania, pomoc w ramach kosztów transakcyjnych przyznawana będzie pod warunkiem, że wnioskodawca nie jest beneficjentem interwencji dotyczącej rozwoju obszarów wiejskich, tj.:

I. 13.7. – Zobowiązania dla beneficjentów poddziałania 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności w części dotyczącej rolnictwa ekologicznego.

Metoda obliczania

Metoda obliczania planowanych jednostkowych kwot wsparcia

Wysokości szacowanych stawek płatności stanowią pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy. Kalkulacje stawek płatności zostały opracowane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB (IERiGŻ-PIB), co potwierdza odpowiedni certyfikat.

Założenia przyjęte w kalkulacjach stawek płatności opracowanych przez IERiGŻ-PIB, odnośnie do wpływu ekologizacji produkcji na poniesione koszty i utracone dochody oparte są o ekspertyzy IERiGŻ-PIB oraz dane Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, polskiego FADN, GUS, ODR oraz konsultacje i szacunki eksperckie (Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach oraz Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich). Stawki płatności w ramach poszczególnych pakietów są wynikiem bilansu poszczególnych pozycji kosztów i korzyści związanych z rodzajem prowadzonej produkcji. W kalkulacjach stawek płatności wykorzystano dane z lat 2016-2018.

W kalkulacjach stawek dla pakietów dotyczących *upraw rolniczych* (w okresie konwersji i po okresie konwersji), w ramach poniesionych kosztów i utraconych dochodów uwzględniono wartość utraconego plonu wyliczoną jako iloczyn średniej ważonej cen koszyka zbóż i różnicy plonów dla tego koszyka w gospodarstwach ekologicznych w porównaniu do gospodarstw konwencjonalnych. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono także wzrost nakładów pracy. W ramach osiągniętych korzyści uwzględniono kwotę oszczędności w kosztach zakupu środków produkcji (tj. sztucznych nawozów mineralnych i środków ochrony roślin) oraz oszczędności wynikające ze zmniejszenia zużycia oleju napędowego.

W kalkulacja stawek dla pakietów dotyczących *upraw warzywnych* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) w ramach poniesionych koszów i utraconych dochodów uwzględniono wartość utraconego plonu, wyliczoną jako sumę wartości utraconego plonu dla 4 grup upraw warzywnych (I grupa: marchew jadalna, kapusta; II grupa: pomidory gruntowe; III grupa: cebula, kalafiory oraz buraki ćwikłowe; IV grupa: ogórki gruntowe) z różnym poziomem procentowym utraty plonu dla każdej z tych grup, przy czym dla każdej z tych grup tak wyliczona wartość utraconego plonu została zważona w oparciu o udział tych 4 grup w powierzchni upraw warzywnych w latach 2016-2018. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono także wzrost nakładów pracy i kwotę wynikającą ze zwiększonego zużycia oleju napędowego. W ramach osiągniętych korzyści uwzględniono kwotę oszczędności w kosztach zakupu środków produkcji (tj.

sztucznych nawozów mineralnych i środków ochrony roślin). Współczynnik zmienności średniej ważonej standardowej wartości produkcji koszyka upraw warzywnych w makroregionach Polskiego FADN wykazuje zróżnicowanie statystycznie nieistotne stąd też nie jest uzasadnione różnicowanie stawek płatności w ujęciu regionalnym.

W kalkulacjach stawek dla pakietów dotyczących *upraw zielarskich* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) w ramach poniesionych kosztów i utraconych dochodów uwzględniono wartość utraconego plonu, wyliczoną jako iloczyn cen skupu popularnych obecnie gatunków ziół (tj. nostrzyk żółty i rumianek pospolity) i zmniejszonej wielości plonu tych ziół w przypadku przechodzenia na ekologiczne metody uprawy. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono także wzrost nakładów pracy oraz kwotę wynikającą ze zwiększonego zużycia oleju napędowego. W ramach osiągniętych korzyści uwzględniono kwotę oszczędności w kosztach zakupu środków produkcji (tj. sztucznych nawozów mineralnych i środków ochrony roślin).

W kalkulacjach stawek dla pakietów dotyczących *podstawowych upraw sadowniczych* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) w ramach poniesionych kosztów i utraconych dochodów uwzględniono wartość utraconego plonu, wyliczoną jako iloczyn określonego współczynnika procentowego i wartość krajowej produkcji owoców (tj. jabłek, gruszek, śliwek, wiśni, czereśni, brzoskwiń) ustalonej z uwzględnieniem średnich plonów poszczególnych gatunków owoców w dt/ha dla regionów FADN (tj. Pomorze i Mazury, Wielkopolska i Śląsk, Mazowsze i Podlasie, Małopolska i Pogórze) i dla Polski oraz średnich cen skupu za lata 2016-2018 na podstawie danych pochodzących z GUS. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono także wzrost nakładów pracy oraz kwotę wynikającą ze zwiększonego zużycia oleju napędowego. W ramach osiągniętych korzyści uwzględniono kwotę oszczędności w kosztach zakupu środków produkcji (tj. sztucznych nawozów mineralnych i środków ochrony roślin). Współczynnik zmienności średniej ważonej standardowej wartości produkcji upraw sadowniczych w makroregionach Polskiego FADN wynosi 26 %, co oznacza, że wykazuje on zróżnicowanie statystycznie istotne. Jednakże nieuzasadnione jest różnicowanie stawek płatności w ujęciu regionalnym, gdyż wartość produkcji w gospodarstwach sadowniczych w regionie Pomorze i Mazury ma marginalny wpływ na wartość produkcji sadowniczej na poziomie całego kraju.

W kalkulacjach stawek dla pakietów dotyczących *upraw jagodowych* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) w ramach poniesionych kosztów i utraconych dochodów uwzględniono wartość utraconego plonu, wyliczoną jako iloczyn określonego współczynnika procentowego i średniej wartość krajowej produkcji upraw jagodowych (tj. truskawek, malin, czarnych porzeczek, czerwonych porzeczek, borówek wysokich, agrestu). W ramach poniesionych kosztów uwzględniono także wzrost nakładów pracy oraz kwotę wynikającą ze zwiększonego zużycia oleju napędowego. W ramach osiągniętych korzyści uwzględniono kwotę oszczędności w kosztach zakupu środków produkcji (tj. sztucznych nawozów mineralnych i środków ochrony roślin). Współczynnik zmienności średniej ważonej standardowej wartości produkcji koszyka upraw jagodowych w makroregionach Polskiego FADN wykazuje zróżnicowanie statystycznie nieistotne stąd też nieuzasadnione jest różnicowanie stawek płatności w ujęciu regionalnym.

W kalkulacjach stawek dla pakietów dotyczących *ekstensywnych upraw sadowniczych* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) w ramach poniesionych kosztów i utraconych dochodów uwzględniono wartość utraconego plonu, wyliczoną jako iloczyn współczynnika procentowego i średniej wartość krajowej produkcji owoców pozyskiwanych z upraw ekstensywnych (aronii). W ramach poniesionych kosztów uwzględniono także wzrost nakładów pracy oraz kwotę wynikającą ze zwiększonego zużycia oleju napędowego. W ramach osiągniętych korzyści uwzględniono kwotę oszczędności w kosztach zakupu środków produkcji (tj. sztucznych nawozów mineralnych i środków ochrony roślin). Współczynnik zmienności średniej ważonej standardowej wartości produkcji dla aronii w makroregionach Polskiego FADN wykazuje słabe statystyczne zróżnicowanie tej cechy stąd nieuzasadnione jest różnicowanie stawek płatności w ujęciu regionalnym.

W kalkulacjach stawek dla pakietów dotyczących *upraw paszowych na gruntach ornych* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) w ramach poniesionych kosztów i utraconych dochodów uwzględniono wartość utraconego plonu, wyliczoną jako iloczyn współczynnika procentowego i średniej wartość produkcji takich upraw. Przy wyliczaniu wartości produkcji upraw paszowych na gruntach ornych zostały wzięte pod uwagę powierzchnie m.in. kukurydzy na zielonkę, traw polowych na zielonkę, lucerny na zielonkę, koniczyny na zielonkę, seradeli i innych motylkowatych na zielonkę. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono również wartość niesprzedanej produkcji pasz objętościowych gdyż cała produkcja

jest wykorzystywana do żywienia utrzymywanych zwierząt gospodarskich. Niemniej jednak ze względu na podatność na skutki zmian klimatu, jako poniesiony koszt została uwzględniona również kwota wynikająca z potrzeby zakupu dodatkowych pasz. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono także wzrost nakładów pracy oraz kwotę wynikającą ze zwiększonego zużycia oleju napędowego, a także wydatki związane z produkcją zwierzęcą dotyczące m.in. opłat za usługi weterynaryjne, kosztów inseminacji, przygotowania produktów pochodzenia zwierzęcego do sprzedaży i ich przechowywania. W ramach osiągniętych korzyści uwzględniono wartość sprzedaży produktów pochodzenia zwierzęcego oraz kwotę oszczędności w kosztach zakupu środków produkcji (tj. sztucznych nawozów mineralnych i środków ochrony roślin).

W kalkulacjach stawek dla pakietów dotyczących *trwałych użytków zielonych* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) w ramach poniesionych kosztów i utraconych dochodów uwzględniono wartość utraconego plonu siana oraz wartość niesprzedanej produkcji pasz objętościowych (gdyż cała produkcja jest wykorzystywana do żywienia utrzymywanych zwierząt gospodarskich). Niemniej jednak ze względu na podatność na skutki zmian klimatu, jako poniesiony koszt została uwzględniona również kwota wynikająca z potrzeby zakupu dodatkowych pasz. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono także wzrost nakładów pracy oraz kwotę wynikającą ze zwiększonego zużycia oleju napędowego, a także wydatki związane z produkcją zwierzęcą dotyczące m.in. opłat za usługi weterynaryjne, kosztów inseminacji, przygotowania produktów pochodzenia zwierzęcego do sprzedaży i ich przechowywania. W ramach osiągniętych korzyści uwzględniono wartość sprzedaży produktów pochodzenia zwierzęcego oraz oszczędności w kosztach zakupu środków produkcji (tj. sztucznych nawozów mineralnych i środków ochrony roślin).

W kalkulacjach stawek dla pakietu dotyczącego *małych gospodarstw z uprawami ekologicznymi* w ramach którego rolnicy będą otrzymywać płatność w jednakowej wysokości niezależnie od rodzaju prowadzonej uprawy, stawkę ustalono jako średnią ważoną stawek płatności dla pakietów/wariantów z uwzględnieniem struktury upraw w latach 2016-2018 w gospodarstwach o powierzchni do 10 ha użytków rolnych.

W kalkulacjach stawek dla pakietu dotyczącego *premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą* w ramach poniesionych kosztów i utraconych dochodów uwzględniono m.in. wartość produkcji roślinnej w gospodarstwie, która jest w całości przeznaczana na paszę. W ramach osiągniętych korzyści uwzględniono wartość sprzedaży produktów pochodzenia zwierzęcego oraz oszczędności w kosztach zakupu obornika, który jest pozyskiwany od zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie.

Zakłada się możliwość rekalkulacji stawek płatności w trakcie wdrażania interwencji.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.
Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ - PIB

Warszawa, 11.07.2022 r.

Pan
Krzysztof Ciecióra
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Ministrze,

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy zaświadcza, że przygotowane przez pracowników Instytutu stawki płatności dla interwencji – Rolnictwo ekologiczne na lata 2023-2027 wykonane zostały w sposób ekspercki, zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno-rolniczych.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii kalkulacji płatności dla interwencji – Rolnictwo ekologiczne na lata 2023-2027.

DYREKTOR IERiGŻ-PIB
dr inż. Sylwia Łaba

ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa, tel. 22/505 44 44, fax 022/827 19 60; www.ierigz.waw.pl; ierigz@ierigz.waw.pl
NIP 525-000-93-41, REGON 000080499

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?

☐ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)

☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)

☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

W ramach zobowiązania beneficjent jest zobligowany do realizacji zestawu wymogów, które służą osiągnięciu celów interwencji.

Jaki jest okres umów?

5 lat

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Stawka płatności będzie ograniczona do dodatkowych kosztów lub utraconych dochodów wynikających z realizacji zobowiązań w ramach interwencji.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_11_1 - Uprawy rolnicze w okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_10 - Uprawy jagodowe po okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_11 - Ekstensywne uprawy sadownicze w okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_12 - Ekstensywne uprawy sadownicze po okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_13 - Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_14 - Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie

8_11_15 - Trwałe użytki zielone w okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_16 - Trwałe użytki zielone po okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_17 - Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_18 - Premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_2 - Uprawy rolnicze po okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_3 - Uprawy warzywne w okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie

8_11_4 - Uprawy warzywne po okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_5 - Uprawy zielarskie w okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_6 - Uprawy zielarskie po okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_7 - Podstawowe uprawy sadownicze w okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_8 - Podstawowe uprawy sadownicze po okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie
8_11_9 - Uprawy jagodowe w okresie konwersji	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.14; R.19; R.21; R.24; R.29; R.31	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_11_1 - Uprawy rolnicze w okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_10 - Uprawy jagodowe po okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_11 - Ekstensywne uprawy sadownicze w okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_12 - Ekstensywne uprawy sadownicze po okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_13 - Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_14 - Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów

związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_15 - Trwałe użytki zielone w okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_16 - Trwałe użytki zielone po okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_17 - Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały

również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_18 - Premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_2 - Uprawy rolnicze po okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_3 - Uprawy warzywne w okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną

produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_4 - Uprawy warzywne po okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_5 - Uprawy zielarskie w okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_6 - Uprawy zielarskie po okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność

płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_7 - Podstawowe uprawy sadownicze w okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_8 - Podstawowe uprawy sadownicze po okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

8_11_9 - Uprawy jagodowe w okresie konwersji

Wysokości szacowanej stawki płatności stanowi pełną rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z prowadzeniem produkcji metodami ekologicznymi tzn. praktyk wykraczających ponad obowiązujące standardy.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności (poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą) mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i maksymalnej zakładanej

wysokości kosztów transakcyjnych. Równocześnie biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być pomniejszone ze względu na degresywność płatności (poza płatnością z tytułu realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi oraz poza płatnością z tytułu Premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą w przypadku realizacji pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznym), to w tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę pełnej rekompensaty utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązania (szacowana stawka płatności) i przewidywanej (średniej) kwoty kosztów transakcyjnych, pomniejszoną w niektórych przypadkach o odpowiednią kwotę wynikającą z degresywności płatności.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_11_1 - Uprawy rolnicze w okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		372,39	372,39	372,39	372,39	372,39		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		457,62	457,62	457,62	457,62	457,62		
	O.17 (jednostka: Hektary)		33 816,00	111 591,00	199 004,00	173 448,00	99 499,00		**Suma:** 617 358,00 **Maks.:** 199 004,00
8_11_10 - Uprawy jagodowe po okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		485,62	485,62	485,62	485,62	485,62		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		596,76	596,76	596,76	596,76	596,76		
	O.17 (jednostka: Hektary)		995,00	3 282,00	5 853,00	6 405,00	7 251,00		**Suma:** 23 786,00 **Maks.:** 7 251,00
8_11_11 - Ekstensywne uprawy sadownicze w okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		290,98	290,98	290,98	290,98	290,98		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		357,57	357,57	357,57	357,57	357,57		
	O.17 (jednostka: Hektary)		432,00	1 425,00	2 542,00	2 215,00	1 271,00		**Suma:** 7 885,00 **Maks.:** 2 542,00

8_11_12 - Ekstensywne uprawy sadownicze po okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		290,98	290,98	290,98	290,98	290,98		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		357,57	357,57	357,57	357,57	357,57		
	O.17 (jednostka: Hektary)		533,00	1 758,00	3 135,00	3 745,00	4 928,00		**Suma:** 14 099,00 **Maks.:** 4 928,00
8_11_13 - Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		359,44	359,44	359,44	359,44	359,44		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		441,71	441,71	441,71	441,71	441,71		
	O.17 (jednostka: Hektary)		9 164,00	30 240,00	53 928,00	47 002,00	26 975,00		**Suma:** 167 309,00 **Maks.:** 53 928,00
8_11_14 - Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		330,04	330,04	330,04	330,04	330,04		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		405,57	405,57	405,57	405,57	405,57		
	O.17 (jednostka: Hektary)		9 334,00	30 803,00	54 932,00	67 300,00	91 912,00		**Suma:** 254 281,00 **Maks.:** 91 912,00

8_11_15 - Trwałe użytki zielone w okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		228,87	228,87	228,87	228,87	228,87		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		281,26	281,26	281,26	281,26	281,26		
	O.17 (jednostka: Hektary)		5 783,00	19 084,00	34 032,00	29 662,00	17 007,00		**Suma:** 105 568,00 **Maks.:** 34 032,00
8_11_16 - Trwałe użytki zielone po okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		228,87	228,87	228,87	228,87	228,87		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		281,26	281,26	281,26	281,26	281,26		
	O.17 (jednostka: Hektary)		3 914,00	12 918,00	23 037,00	30 260,00	45 307,00		**Suma:** 115 436,00 **Maks.:** 45 307,00
8_11_17 - Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		386,97	386,97	386,97	386,97	386,97		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		442,25	442,25	442,25	442,25	442,25		
	O.17 (jednostka: Hektary)		3 893,00	12 848,00	22 912,00	24 057,00	25 020,00		**Suma:** 88 730,00 **Maks.:** 25 020,00

8_11_18 - Premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		120,09	120,09	120,09	120,09	120,09		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		128,76	128,76	128,76	128,76	128,76		
	O.17 (jednostka: Hektary)		18 253,00	80 264,00	143 138,00	150 295,00	156 287,00		**Suma:** 548 237,00 **Maks.:** 156 287,00
8_11_2 - Uprawy rolnicze po okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		344,74	344,74	344,74	344,74	344,74		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		423,64	423,64	423,64	423,64	423,64		
	O.17 (jednostka: Hektary)		24 498,00	80 844,00	144 172,00	186 887,00	275 249,00		**Suma:** 711 650,00 **Maks.:** 275 249,00
8_11_3 - Uprawy warzywne w okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		662,92	662,92	662,92	662,92	662,92		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		814,65	814,65	814,65	814,65	814,65		
	O.17 (jednostka: Hektary)		7 194,00	23 741,00	42 338,00	36 901,00	21 168,00		**Suma:** 131 342,00 **Maks.:** 42 338,00

8_11_4 - Uprawy warzywne po okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		524,68	524,68	524,68	524,68	524,68		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		644,76	644,76	644,76	644,76	644,76		
	O.17 (jednostka: Hektary)		1 423,00	4 697,00	8 376,00	16 349,00	34 212,00		**Suma:** 65 057,00 **Maks.:** 34 212,00
8_11_5 - Uprawy zielarskie w okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		407,28	407,28	407,28	407,28	407,28		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		500,49	500,49	500,49	500,49	500,49		
	O.17 (jednostka: Hektary)		707,00	2 334,00	4 162,00	3 628,00	2 081,00		**Suma:** 12 912,00 **Maks.:** 4 162,00
8_11_6 - Uprawy zielarskie po okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		407,28	407,28	407,28	407,28	407,28		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		500,49	500,49	500,49	500,49	500,49		
	O.17 (jednostka: Hektary)		1 407,00	4 643,00	8 280,00	9 436,00	11 506,00		**Suma:** 35 272,00 **Maks.:** 11 506,00

8_11_7 - Podstawowe uprawy sadownicze w okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		681,36	681,36	681,36	681,36	681,36		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		837,30	837,30	837,30	837,30	837,30		
	O.17 (jednostka: Hektary)		297,00	982,00	1 751,00	1 526,00	875,00		**Suma:** 5 431,00 **Maks.:** 1 751,00
8_11_8 - Podstawowe uprawy sadownicze po okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		430,32	430,32	430,32	430,32	430,32		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		528,81	528,81	528,81	528,81	528,81		
	O.17 (jednostka: Hektary)		321,00	1 059,00	1 888,00	2 294,00	3 098,00		**Suma:** 8 660,00 **Maks.:** 3 098,00
8_11_9 - Uprawy jagodowe w okresie konwersji (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		547,50	547,50	547,50	547,50	547,50		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		672,81	672,81	672,81	672,81	672,81		
	O.17 (jednostka: Hektary)		247,00	814,00	1 452,00	1 265,00	728,00		**Suma:** 4 506,00 **Maks.:** 1 452,00

OGÓŁEM	O.17 (jednostka: Hektary)		103 958,00	343 063,00	611 794,00	642 380,00	668 087,00		**Suma:** 2 369 282,00 **Maks.:** 668 087,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		40 946 884,00	137 531 075,00	245 263 181,00	255 121 672,00	259 854 277,00		938 717 089,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		22 520 786,20	75 642 091,25	134 894 749,55	140 316 919,60	142 919 852,35		516 294 398,95
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 8.12. - Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 8.12.
Nazwa interwencji	Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Mając na uwadze funkcje i znaczenie torfowisk i pozostałych obszarów podmokłych, w tym trwałych użytków zielonych i gruntów ornych występujących na glebach organicznych, w ochronie klimatu poprzez ich potencjał w ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych i w zwiększaniu bioróżnorodności na terenach wiejskich, wskazane jest wdrażanie interwencji w całej Polsce na obszarach objętych normą GAEC 2.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P1.	Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa	krytyczna (+++)	Tak
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak

CS 6. P5.	Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.12 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do lepszego przystosowania się do zmiany klimatu
R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.19 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, zmianowanie upraw, w tym z udziałem roślin strączkowych)
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej
R.34 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie zarządzania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Cele interwencji

Interwencja ma na celu ochronę torfowisk i obszarów podmokłych objętych normą GAEC 2, czyli gruntów użytkowanych rolniczo, na których prowadzona jest działalność rolnicza pozwalająca na zakwalifikowanie tych obszarów jako użytki rolne.

Torfowiska i pozostałe obszary podmokłe odgrywają znaczącą rolę w łagodzeniu zmian klimatycznych i dostosowaniu się do nich. Świadczą również wiele innych ważnych usług ekosystemowych, w tym akumulują węgiel, mają zdolność retencjonowania wody, umożliwiają adaptację do zmian klimatycznych, łagodząc skutki suszy i zapobiegając powodziom lub pożarom. Pełnią funkcję „filtrów" – spowalniając i znacząco ograniczając spływ zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych. Ochrona tych obszarów, będących również siedliskami dla wielu unikalnych gatunków roślin i zwierząt, przyczynia się do zwiększenia różnorodności biologicznej – służy zachowaniu cennych siedlisk przyrodniczych, zbiorowisk roślinnych, stanowisk flory, siedlisk zagrożonych gatunków ptaków, w tym ptaków krajobrazu rolniczego (FBI), jak również innych grup zwierząt, m.in. motyli i innych zapylaczy na użytkach zielonych.

Celem interwencji jest zrekompensowanie rolnikom poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji wymogów ustanowionych w ramach normy GAEC 2, które sprzyjają ochronie torfowisk i pozostałych obszarów podmokłych. Płatności przysługują za realizację wymogów określonych dla trwałych użytków zielonych (TUZ) oraz gruntów ornych (GO), których przestrzeganie zapobiega ich odwadnianiu, gwarantuje zachowanie TUZ, a na GO wyklucza głęboką orkę (zgodnie z wytycznymi UE Ref. Ares (2021) 712584 – 19/11/2021 dopuszczone jest stosowanie jedynie płytkiej uprawy gleby).

Aby wzmocnić wymiar środowiskowy interwencji na obszarach objętych normą GAEC 2 istnieje również możliwość otrzymania wsparcia za przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone (docelowo w TUZ), co pozwoli na zachowanie i regenerację gleb organicznych na tych obszarach oraz niewątpliwie przyczyni się do ograniczania lub zapobiegania emisji gazów cieplarnianych. Ponadto użytki zielone, w porównaniu z typowo użytkowanymi gruntami ornymi, charakteryzuje większa pojemność retencyjna gleb organicznych, spowolnienie odpływu, co sprzyja zapobieganiu suszy jak również ochronie przeciwpowodziowej.

Wsparcie w ramach interwencji przyczyni się m.in. do realizacji celów określonych dla sektora rolnego w rozporządzeniu (UE) 2024/1991 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie

odbudowy zasobów przyrodniczych i zmiany rozporządzenia (UE) 2022/869 (NRL), jak również unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, strategii UE na rzecz ochrony gleb 2030 COM(2021) 699, dyrektywy w sprawie monitorowania i odporności gleb COM(2023) 416, rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 z 30 maja 2018 r. w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE (tzw. rozporządzenie LULUCF).

Opis interwencji

Na wyznaczonych torfowiskach i obszarach podmokłych objętych normą GAEC 2 rolnicy otrzymują płatności rekompensujące realizację wymogów określonych na potrzeby tej normy w przepisach krajowych zarówno na trwałych użytkach zielonych (Wariant 1.), jak również gruntach ornych (Wariant 2.).

Dodatkowo rolnicy mogą dobrowolnie przystąpić do realizacji bardziej ambitnych środowiskowo praktyk polegających na przekształceniu gruntów ornych w użytki zielone (Wariant 3.).

Kluczowe wymogi poszczególnych wariantów

Wariant 1. Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na trwałych użytkach zielonych

- zakaz przekształcania i zaorywania TUZ, z wyjątkiem możliwości wykonania zabiegu renowacji z zastosowaniem płytkiej uprawy gleby i podsiewu nie częściej niż raz na 4 lata,
- zakaz wydobywania torfu,
- zakaz budowy i odnawiania rowów i instalacji drenujących do odwadniania lub odprowadzania wody z terenu.

Zobowiązanie podejmowane na 1 rok.

Wariant 2. Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach ornych

- zakaz zaorywania; umożliwia się płytką uprawę gleby do głębokości 15 cm,
- zakaz wydobywania torfu,
- zakaz budowy i odnawiania rowów i instalacji drenujących do odwadniania lub odprowadzania wody z terenu.

Zobowiązanie podejmowane na 1 rok.

Wariant 3. Przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone

Zobowiązanie polega na przekształcaniu gruntów ornych objętych normą GAEC 2 w użytki zielone. W ramach tego wariantu rolnik będzie zobowiązany do wysiania odpowiedniej mieszanki roślin na gruncie ornym oraz właściwego użytkowania tego obszaru. Z tego względu zobowiązanie to ma charakter wieloletni i jest podejmowane na 5 lat.

W ramach interwencji nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. przede wszystkim w zakresie obowiązku utrzymywania trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych (GAEC 1), odpowiedniej ochrony obszarów podmokłych i torfowisk (GAEC 2), czy też zakazu przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000 (GAEC 9). Interwencja jest też komplementarna w zakresie realizacji celów środowiskowych m.in. do interwencji I filaru tj. Ekoschematów takich jak: Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych oraz Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyk: (i) wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji, (ii) stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo, (iii) uproszczone systemy uprawy i interwencji II filaru tj: I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000, I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000, I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000.

Wymienione powyżej wymogi w ramach warunkowości i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób przyczyniają się do ograniczania emisji gazów cieplarnianych, łagodzenia zmian klimatu, do zachowania glebowej materii organicznej, poprawy jakości gleby pod względem fizycznym, chemicznym i biologicznym, a także retencji i poprawy jakości wód oraz ochrony i zwiększania różnorodności biologicznej.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

Obszar kwalifikowany – użytki rolne.

Interwencja może być realizowana wyłącznie na użytkach rolnych objętych normą GAEC 2.

Do płatności kwalifikują się działki rolne o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.

Beneficjent

Rolnik (w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

O14 Jaki obszar jest kwalifikowalny?

☑Użytki rolnicze określone dla planu WPR

☐Grunty rolne, w tym użytki rolne i inne

☐Grunty nierolnicze

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC01	Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.
GAEC09	Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000.
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR03	Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa: art. 3 ust. 1, art. 3 ust. 2 lit. b), art. 4 ust. 1, 2 i 4
SMR04	Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory: art. 6 ust. 1 i 2

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

<u>Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów:</u>

1) Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne art. 105 ust. 1, art. 105a ust. 8, art. 105c ust. 1 i 2 – w zakresie odwołania do art. 105 a ust.8 – wymogi dotyczące stosowania nawozów w odpowiednich dawkach.

2) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych, § 3) – wymogi dotyczące stosowania komunalnych osadów ściekowych.

<u>Inne odpowiednie wymogi krajowe:</u>

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:

– art. 15 ust 1 pkt 1 i pkt 7, art. 17 ust. 1 pkt 6, art. 24 ust. 1, pkt 3, 6, art. 45 ust. 1 pkt 4, art. 60 ust.6 pkt 3 – dotyczy działań, które są zakazane na obszarach chronionych w zakresie zmiany stosunków wodnych,

– art. 15 ust. 1 pkt 6, 8, art. 17 ust. 1 pkt 4, art. 24 ust. 1 pkt 4, , art. 45 ust. 1 pkt 8 - dotyczy ograniczeń w wydobywaniu torfu na obszarach chronionych.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Wymogi ustanowione w interwencji I.8.12., wariantu 1 i 2 tj. ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na TUZ oraz gruntach ornych są spójne z wymogami:

– obowiązującymi w ramach normy GAEC 2 (przepisy UE umożliwiają wyłączenie GAEC 2 z poziomu bazowego);

– prawodawstwa krajowego w obszarze dotyczącym ograniczeń w zakresie zmiany stosunków wodnych oraz wydobywania torfu na obszarach chronionych (w tym przypadku prawodawstwo krajowe na obszarach chronionych wykracza ponad prawo UE).

Dobrowolne dla rolników wymogi ustanowione w interwencji I.8.12., Wariant 3. Przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone wykraczają poza wymogi warunkowości (GAEC 2) oraz prawodawstwo krajowe, ponieważ żadne przepisy nie nakładają na rolników obowiązku przekształcania gruntów ornych w użytki zielone.

Interwencja ta wykracza również ponad:

1) inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące działań w zakresie zmiany stosunków wodnych na obszarach chronionych ze względu na obowiązujący w ramach interwencji wymóg ograniczający możliwość zmiany stosunków wodnych;

2) SMR 2, a także inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące stosowania nawozów ustanowione w prawodawstwie krajowym w związku z obowiązującymi w jej ramach wymogami dotyczącymi ograniczenia stosowania nawożenia i stosowania osadów ściekowych;

3) SMR 3 i SMR 4 ze względu na szczegółowe wymogi dot. użytkowania sprzyjające zachowaniu różnorodności biologicznej.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☐ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem.

Stawki płatności:

Wariant 1. Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na trwałych użytkach zielonych – 581 zł/ha/rok

Wariant 2. Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach ornych – 627 zł/ha/rok

Wariant 3. Przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone – 2 387 zł/ha/rok

Metoda obliczania

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez rolnika wymogów określonych dla tej interwencji (art. 70 ust. 4 rozporządzenia o Planach strategicznych WPR).

W przypadku szacowania stawki płatności w ramach Wariantu 1. i 2. – w ramach poniesionych kosztów uwzględniono utraconą wartość produkcji rolniczej na gruntach ornych/trwałych użytkach zielonych

znajdujących się na obszarach objętych normą GAEC 2. Jako główny powód utraty potencjalnych korzyści (strat w plonowaniu) uznano zaniechanie budowy lub odnowy istniejących urządzeń melioracyjnych w celach odwadniających, co może prowadzić do okresowego zalewania upraw.

W przypadku szacowania stawki płatności w ramach Wariantu 3. - w ramach poniesionych kosztów uwzględniono utraconą wartość produkcji rolniczej wynikającą ze zmiany sposobu użytkowania gruntu oraz utratę potencjalnych korzyści wynikającą z zaniechania budowy lub odnowy istniejących urządzeń melioracyjnych w celach odwadniających, co może prowadzić do okresowego zalewania upraw. Natomiast po stronie korzyści uwzględniono oszczędności na kosztach bezpośrednich.

Powyższe elementy zostały oszacowane poprzez porównanie:

– potencjalnej wartości produkcji rolniczej na gruntach ornych z potencjalną wartością produkcji rolniczej na trwałych użytkach zielonych,

– przeciętnej wartości poniesionych kosztów bezpośrednich na gruntach ornych z przeciętną wartością poniesionych kosztów bezpośrednich na trwałych użytkach zielonych.

Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB.

Certyfikat metodologii kalkulacji stawek płatności dla interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych potwierdzający adekwatność i dokładność obliczeń stanowi załącznik do Planu Strategicznego.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?

☐ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)

☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)

☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

W ramach zobowiązania beneficjent jest zobligowany do realizacji zestawu wymogów, które służą osiągnięciu celów interwencji.

Jaki jest okres umów?

Warianty 1. i 2. – 1 rok

Wariant 3. – 5 lat

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box – Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8.12.1. - 8_12_1 – Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na trwałych użytkach zielonych	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.12; R.14; R.19; R.21; R.31	Nie
8.12.2. - 8_12_2 – Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach ornych	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.12; R.14; R.19; R.21; R.31	Nie
8.12.3. - 8_12_3 – Przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.12; R.14; R.19; R.21; R.22; R.31; R.34	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8.12.1. - 8_12_1 – Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na trwałych użytkach zielonych

W ramach interwencji stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

8.12.2. - 8_12_2 – Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach ornych

W ramach interwencji stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

8.12.3. - 8_12_3 – Przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone

W ramach interwencji stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8.12.1. - 8_12_1 – Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na trwałych użytkach zielonych (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)					130,56	130,56		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)					223 222,00	223 222,00		**Suma:** 446 444,00 **Maks.:** 223 222,00
8.12.2. - 8_12_2 – Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach ornych (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)					140,90	140,90		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)					32 122,00	32 122,00		**Suma:** 64 244,00 **Maks.:** 32 122,00
8.12.3. - 8_12_3 – Przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)					536,40	536,40		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)					1 000,00	2 000,00		**Suma:** 3 000,00 **Maks.:** 2 000,00

OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)					256 344,00	257 344,00		**Suma:** 513 688,00 **Maks.:** 257 344,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)					34 206 590,00	34 742 994,00		68 949 584,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)					27 365 272,00	27 794 395,20		55 159 667,20
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 8.2. - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 8.2.
Nazwa interwencji	Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Cały kraj (poza obszarami Natura 2000).
Mając na uwadze, że obszary mające wysoką wartość przyrodniczą znajdują się w również poza obszarami Natura 2000, wskazane jest wdrażanie interwencji poza tymi obszarami na terenie całego kraju.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P5.	Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony	wymagana (++)	Częściowo
CS 6. P8.	Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych	pożądana (+)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem tej interwencji jest utrzymanie, zapobieganie pogarszaniu się lub przywrócenie właściwego stanu ochrony poza obszarami Natura 2000:

- cennych siedlisk przyrodniczych (tj. zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla, murawy, półnaturalne łąki wilgotne, półnaturalne łąki świeże, torfowiska),
- siedlisk lęgowych ptaków (tj. rycyka, kszyka, kwawodzioba, czajki, dubelta, kulika wielkiego, wodniczki, derkacza),

których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej.

Wsparciem objęte są również siedliska marginalne z punktu widzenia działalności rolnej, ale istotne dla zachowania różnorodności biologicznej obszarów wiejskich (np. murawy). Trwałość tych siedlisk jest zależna od wykonywania ekstensywnych zabiegów agrotechnicznych.

W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności:

• stosowanie odpowiedniej liczby pokosów,
• ekstensywny wypas zwierząt,
• dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody.

Zakres wymogów różni się w zależności od przedmiotu ochrony – dostosowany jest do preferencji zagrożonych gatunków oraz charakteru siedlisk przyrodniczych.

W wszystkich wariantach beneficjent jest zobowiązany do realizacji wymogów dotyczących ekstensywnego użytkowania rolniczego, odbiegających od standardowej/zwykłej praktyki rolniczej, co powoduje ponoszenie dodatkowych kosztów i utratę dochodów. Szczegółowy zakres wymogów znajduje się w dalszej części tego rozdziału.

Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.

Zobowiązania co do zasady są oparte na zarządzaniu (menagement-based), niemniej jednak w przypadku obszarów przyrodniczych tj. gruntów niebędących użytkami rolnymi, na których wystąpiło zalanie lub podtopienie (potwierdzone z wykorzystaniem monitoringu satelitarnego), oprócz komponentu opartego na zarządzaniu zobowiązanie będzie zawierało drugi komponent oparty na rezultacie (result-based).

Interwencja wdrażana jest poprzez szereg wariantów dedykowanych odpowiednim siedliskom/gatunkom:

1. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe
2. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla
3. Murawy
4. Półnaturalne łąki wilgotne

5. Półnaturalne łąki świeże
6. Torfowiska
7. Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka)
8. Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego
9. Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki
10. Ochrona siedlisk lęgowych derkacza

We wdrażanie tej interwencji zaangażowani są eksperci przyrodniczy.

Ich rolą jest stwierdzenie występowania danego siedliska lub gatunku ptaka.

Nie dotyczy to sytuacji gdy informacja o zasięgu występowania wodniczki i dubelta wynika z warstw cyfrowych (mapy) opracowanych w ramach monitoringu prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

W każdym przypadku ekspert doprecyzowuje wymogi zgodnie ze stwierdzonym stanem siedliska uwzględniając uwarunkowania lokalne (w tym działania ochronne obowiązujące na danym obszarze).

Wybrane wymogi poszczególnych wariantów są uszczegóławiane przez eksperta przyrodniczego. Takiemu uszczegółowieniu podlegają terminy koszenia/ wypasu (ekspert może zawęzić taki termin w ramach terminu ogólnego, wskazanego dla danego wariantu) oraz wymogi, których opis wskazuje na możliwość (dopuszczalność) zastosowania indywidualnego podejścia w uzasadnionych przypadkach.

W sytuacji, gdy na danej działce ekspert stwierdzi występowanie zarówno derkacza jak i gatunków ptaków siewkowych, możliwe będzie realizowanie jedynie wariantu dedykowanego ptakom siewkowym (priorytetyzacja).

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

<u>Wymogi przekrojowe dla wszystkich wariantów siedliskowych i ornitologicznych:</u>

1) obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;

2) obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej, stanowiącej identyfikację siedliska, sporządzonej przez eksperta przyrodniczego (jeśli siedlisko jest niezidentyfikowane);

3) zakaz: stosowania komunalnych osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury gleby, w tym bronowania i przeorywania;

4) zakaz stosowania środków ochrony roślin, z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia niepożądanych gatunków roślin (w szczególności – inwazyjnych) z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych);

5) zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu.

6) w przypadku występowania gatunków niepożądanych (określonych w dokumentach krajowych) wymogi poszczególnych wariantów dotyczące: terminów i częstotliwości koszenia, obowiązku pozostawiana części działki rolnej nieskoszonej oraz terminów i intensywności wypasu mogą być zmienione przez eksperta przyrodniczego w celu eliminacji lub ograniczenia występowania tych gatunków. Zmiana ww. wymogów powinna być szczegółowo uzasadniona. Szczegóły dotyczące powyższych okoliczności oraz zakres możliwych zmian wymogów będą określone w dokumentach krajowych;

7) w przypadku użytkowania kośnego, kośno-pastwiskowego lub pastwiskowego (dotyczy niedojadów): zebranie i usunięcie skoszonej lub wyciętej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do 1 marca kolejnego roku;

8) zakaz tworzenia nowych, rozbudowy, przebudowy i odtwarzania istniejących urządzeń melioracji wodnych, z wyjątkiem przypadków dotyczących dostosowania tych urządzeń do potrzeb związanych z

utrzymaniem lub poprawą warunków siedliskowych gatunków lub siedlisk, a w przypadku wariantów ornitologicznych nie wpłyną również na obniżenie poziomu wód gruntowych w okresie lęgowym ptaków, jeżeli takie działania zostaną dopuszczone i szczegółowo określone przez eksperta przyrodniczego;

Wymogi przekrojowe dla wszystkich wariantów siedliskowych:

1) zakaz włókowania w okresie od:

a) 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (poniżej 300 m n.p.m.);

b) 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.);

2) zakaz: wałowania;

Wariant	Rodzaj użytkowania	Wymogi przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym				Wymogi przy użytkowaniu pastwiskowym				Wymogi specyficzne dla wariantu
		Koszenie częstotliwość	Koszenie - termin	Pozostawienie powierzchni nieskoszonych	Użytkowanie kośno-pastwiskowe - termin wypasu, obsada i obciążenie	Wypas - termin	Wypas - obsada/ obciążenie	Możliwość wypasu całorocznego koników polskich i koni huculskich	Wykaszanie niedojadów - termin	
Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	kośne; w uzasadnionych przypadkach użytkowanie kośno-pastwiskowe	jeden pokos co roku, a w uzasadnionych przypadkach - co dwa lata	1 września - 31 października, a w uzasadnionych przypadkach 15 czerwca - 30 czerwca	5-20% powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 0,5 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	wypas po pokosie od 1 września do 15 października,przy obsadzie do 0,5 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	nd	nd	nd	nd	Zakaz nawożenia, w tym wapnowania
Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla	kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe	jeden lub dwa pokosy w roku	15 czerwca - 30 września	5-20% powierzchni działki rolnej; dla	jeden pokos i wypas po pokosie nie	1 maja - 15 października	obsada od 0,3 DJP do 1 DJP/ha i obciążen	dopuszczalne przy obsadzie zwierząt do 1	coroczne wykoszenie niedojadów od 15 lipca	Zakaz nawożenia, w tym wapnowania

				działek rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	później niż 15 października, przy obsadzie do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha		ie do 10 DJP/ha	DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	do 31 października	
Murawy	pastwiskowe, a w uzasadnionych przypadkach kośne lub kośno-pastwiskowe	jeden pokos w roku, a w uzasadnionych przypadkach co dwa lata	1 sierpnia - 31 października	5-20% powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 0,5 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	wypas od 1 maja do 15 października, przy obsadzie do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	1 maja - 15 października	obsada od 0,3 DJP do 1 DJP/ha i obciążenie do 10 DJP/ha	nd	wykaszanie niedojadów raz w roku lub raz na 2 lata, od 1 sierpnia do 31 października	Zakaz nawożenia, w tym wapnowania
Półnaturalne łąki wilgotne	kośne, a w uzasadnionych przypadkach kośno-pastwiskowe	jeden lub dwa pokosy w roku	15 czerwca - 30 września	5-20% powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	jeden pokos i wypas po pokosie od 15 lipca do 15 października przy obsadzie do 0,5 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	nd	nd	nd	nd	Dopuszczalne jest nawożenie azotem do 60 kg N/rok. Zakaz wapnowania.
Półnaturalne	kośne, kośno-	jeden lub dwa	15 czerwca	5-20% powierzc	jeden pokos i	1 maja - 15	obsada od 0,3	dopuszczalne	coroczne wykosze	

łąki świeże	pastwiskowe, pastwiskowe	pokosy w roku	do 30 września	hni działki rolnej; dla działek rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	wypas po pokosie nie później niż 15 października, przy obsadzie do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	październ ika	DJP do 1,0 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	nie niedojadów od 15 lipca do 31 października	Dopuszczalne jest nawożenie azotem do 60 kg N/rok. W uzasadnionych przypadkach dopuszczalne jest wapnowanie po wykonaniu analiz.
Torfowiska – wymogi kluczowe	kośne	· wycięcie zarośli i podrostu drzew w pierwszym roku od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku; ·koszenie powierzchni, na której występują odrośla drzew i krzewów, lub usuwanie odrośli tych drzew i krzewów co roku lub raz na 2 lata, od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku; dopuszcza się pokos rzadziej niż raz na dwa lata w uzasadnionych przypadkach		nd	nd	nd	nd	nd	nd	· Zakaz nawożenia, w tym wapnowania, · zakaz: wydobywania torfu, zalesiania; · usuwanie odpadów pochodzenia antropogenicznego; · zakaz wykorzystywania sprzętu mechanicznego powodującego naruszen

										ie wierzchniej warstwy gleby
Torfowiska - wymogi – kluczowe i uzupełniające Beneficjent realizuje również wymogi określone dla wariantu **Torfowiska – wymogi kluczowe**	kośne	raz, dwa lub trzy razy w ciągu 5 lat, jednak nie częściej niż co dwa lata W przypadku torfowisk z roślinnością ekspansywną (głównie trzciną) dopuszcza się koszenie coroczne	koszenie runi od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku	dopuszcza się pozostawienie do 20% powierzchni działki rolnej nieskoszonej	nd	nd	nd	nd	nd	nd
Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób i czajka)	kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe	Użytkowanie kośne: dwa pokosy w ciągu roku; dopuszcza się jeden pokos w roku w przypadku siedlisk o podłożu torfowym	W przypadku stosowania dwóch pokosów w roku: · pierwszy 15 czerwca - 10 lipca, · drugi 15 sierpnia - 31 października	5-10 % powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	wypas po pokosie nie później niż 31 października przy obsadzie od 0,3 do 2 DJP/ha lub od 0,2 do 1 DJP/ha w przypadku siedliska	· 10 maja - 30 listopada na obszarach poniżej 300 m n.p.m. lub · 20 maja do 30 września na obszarach powyżej	w okresie do dnia 20 lipca przy obsadzie od 0,2 do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha, a po 20 lipca przy obsadzie do 2 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha;	dopuszczalne; w okresie od 10 maja do 20 lipca wypas przy obsadzie zwierząt od 0,2 do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha, po dniu 20 lipca wypas przy obsadzie	wykoszenie niedojadów nie rzadziej niż raz na dwa lata od 1 sierpnia do 15 listopada	· zakaz wałowania, włókowania i stosowania gnojowicy w terminie od 1 marca do 1 sierpnia; · dopuszczalne jest nawożenie azotem

		Użytkowanie kośno-pastwiskowe: jeden pokos w roku	W przypadku stosowania jednego pokosu w roku: 15 czerwca-31 października. W przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego jeden pokos w terminie od 15 czerwca do 15 lipca		podłożu torfowym i obciążeniu do 10 DJP/ha	300 m n.p.m.,		zwierząt do 2 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha;		do 60 kgN/rok (przy użytkowaniu kośnym) · dopuszczalne jest wapnowanie · zakaz stosowania innych zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 15 czerwca w przypadku użytkowania pastwiskowego. · W pierwszym roku realizacji zobowiązania, w sytuacji

										odtwarzania zdegradowanych siedlisk dopuszcza się: a) przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym - wykonanie 3 pokosów w roku w okresie od 15 czerwca do 30 listopada - brak obowiązku pozostawienia nieskoszonej powierzchni działki rolnej; b) przy użytkowaniu pastwiskowym - zwiększenie obsady zwierząt do 3 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha;
Ochrona siedlisk	kośne, kośno-pastwisk	Użytkowanie kośne:	W przypadku	5-10% powierzchni	wypas po pokosie	30 maja - 30 listopada	w okresie do 20	Dopuszczalne dla kulika	wykoszenie niedojad	• zakaz wałowania,

lęgowych dubelta i kulika wielkiego	owe, pastwiskowe	dwa pokosy w roku; dopuszcza się jeden pokos w roku w przypadkusiedlisk o podłożu torfowym Użytkowanie kośno-pastwiskowe: jeden pokos w roku	stosowania dwóch pokosów roku: · w przypadku kulika wielkiego - pierwszy pokos po 30 czerwca do 31 lipca, drugi pokos od 15 sierpnia do 31 października · w przypadku dubelta pierwszy pokos od 10 lipca do 31 lipca, drugi pokos od 15 sierpnia do 31 października W przypadku stosowa	działki rolnej; dla działek rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej W przypadku ostoi dubelta w odniesieniu do siedlisko podłożu torfowym dopuszcza się pozostawianie 50% działki rolnej nieskoszonej lub koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata.	nie później niż 31 października przy obsadzie od 0,3 do 2 DJP/ha lub od 0,2 do 1 DJP/ha w przypadku siedlisko podłożu torfowym i obciążeniu do 10 DJP/ha		lipca przy obsadzie od 0,2 do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha, a po 20 lipca przy obsadzie do 2 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	wielkiego; w okresie od 10 kwietnia do 20 lipca wypas przy obsadzie zwierząt od 0,2 do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha, po dniu 20 lipca wypas przy obsadzie zwierząt do 2 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	ów nie rzadziej niż raz na dwa lata od 1 sierpnia do 15 listopada	włókowania i stosowania gnojowicy w terminie od 1 marca do 1 sierpnia; • dopuszczalne jest nawożenie azotem do 60 kg N/rok (przy użytkowaniu kośnym) • dopuszczalne jest wapnowanie • zakaz stosowania innych zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 10 lipca

			nia jednego pokosu w roku, oraz w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego: · dla kulika wielkiego - pokos po 30 czerwca do 31 października · dla dubelta pokos od 10 lipca do 31 października							w przypadku użytkowania pastwiskowego. · W pierwszym roku realizacji zobowiązania, w sytuacji odtwarzania zdegradowanych siedlisk dopuszcza się: a) przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym - wykonanie 3 pokosów w roku w okresie od 10 lipca do 31 października - brak obowiązku pozostawienia nieskoszonej powierzchni działki rolnej;

										b) przy użytkowaniu pastwiskowym - zwiększenie obsady zwierząt do 3 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha;
Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki	kośne lub kośno-pastwiskowe	jeden pokos w roku lub koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata	15 sierpnia - 15 lutego kolejnego roku	W przypadku corocznego koszenia - 15-85% powierzchni działki rolnej;	wypas od 15 maja do 31 października, przy czym w okresie od 15 maja do 31 lipca przy obsadzie do 0,5 DJP/ha oraz obciążeniu do 10DJP/ha, a w okresie od 1 sierpnia do dnia 31 października przy obsadzie do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha.	nd	nd	nd	nd	· zakaz nawożenia; · zakaz wapnowania; · zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od 1 marca do terminu pierwszego pokosu.
Ochrona siedlisk lęgowych	Kośne, kośno-pastwiskowe	jeden pokos w roku;	1 sierpnia - 31 października	5-10% powierzchni	wypas po pokosie nie później	nd	nd	nd	nd	· zakaz wałowania, włókowania i

derkacza				działki rolnej; dla działek rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	niż do 31 października, przy obsadzie do 1 DJP/ha, i obciążeniu do 10 DJP/ha.					stosowania gnojowicy w terminie od 1 marca do 1września; · dopuszcza się nawożenie azotem (do 60 kg N/ha/rok) w przypadku użytkowania kośnego; · dopuszcza się wapnowanie; · zakaz stosowania innych zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu; · W pierwszym roku

										realizacji zobowiązania, w sytuacji odtwarzania zdegradowanych siedlisk dopuszcza się: - wykonanie 2 pokosów w roku w okresie od 1 sierpnia do 31 października - brak obowiązku pozostawienia nieskoszonej powierzchni działki rolnej;

Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. w zakresie obowiązku utrzymywania trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych, odpowiedniej ochrony terenów podmokłych i torfowisk, czy też zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000, a także do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. W celu eliminacji ryzyka podwójnego finansowania, beneficjent realizujący zobowiązanie w ramach tej interwencji nie będzie mógł uzyskać płatności do tych samych gruntów za realizację ww. praktyki w ramach Ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi. Wymienione powyżej wymogi i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochronę różnorodności biologicznej.

Interwencja, poprzez dodatkową płatność do obszarów niebędących użytkami rolnymi, które zostały zalane lub podtopione, będzie komplementarna w stosunku do ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent posiada użytki rolne lub obszary przyrodnicze (tj. obszary niebędące użytkami rolnymi, na których występują określone typy cennych siedlisk) o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha;
Obszar kwalifikowany – grunt (użytek rolny- trwały użytek zielony lub obszar niebędący użytkiem rolnym), na którym występuje cenne siedlisko lub gatunek uprawniony do wsparcia w ramach interwencji.
Pomoc przysługuje do działek rolnych o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.

Beneficjent
Rolnik, w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR lub posiadacz obszaru przyrodniczego.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

O14 Jaki obszar jest kwalifikowalny?
☐Użytki rolnicze określone dla planu WPR
☑Grunty rolne, w tym użytki rolne i inne

Obszar kwalifikowany – grunt (użytek rolny - trwały użytek zielony lub obszar niebędący użytkiem rolnym), na którym występuje cenne siedlisko lub gatunek uprawniony do wsparcia w ramach interwencji.

☐Grunty nierolnicze

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych
(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)
Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC01	Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.
GAEC02	Ochrona torfowisk i terenów podmokłych
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR03	Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa: art. 3 ust. 1, art. 3 ust. 2 lit. b), art. 4 ust. 1, 2 i 4
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami,

	przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin:

1) art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097);

2) § 1 ust. 1 pkt 2,4, 5 i 6 oraz ust. 2 pkt 1 - 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097)

- wymogi dotyczące zasad stosowania środków ochrony roślin, w tym integrowanej ochrony roślin w celu zminimalizowania negatywnego wpływu na bioróżnorodność.

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów:

1) Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne art. 105 ust. 1, art. 105a ust. 8, art. 105c ust. 1 i 2 – w zakresie odwołania do art. 105 a ust.8 -– wymogi dotyczące stosowania nawozów w odpowiednich dawkach.

2) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych , § 3) - wymogi dotyczące stosowania komunalnych osadów ściekowych.

Inne odpowiednie wymogi krajowe:

1) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (art. 15 ust 1 pkt 1 i pkt 7, art. 17 ust. 1 pkt 6, art. 24 ust. 1, pkt 3, 6, art. 45 ust. 1 pkt 4, art. 60 ust.6 pkt 3) – dotyczy działań, które są zakazane na obszarach chronionych w zakresie zmiany stosunków wodnych.

2)Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, § 6 ust 1, 3, 4) - dotyczy zakazów w stosunku do dziko występujących zwierząt w tym ptaków, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową.

3) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (art. 15 ust. 1 pkt 6, 8, art. 17 ust. 1 pkt 4, art. 24 ust. 1 pkt 4, , art. 45 ust. 1 pkt 8 - dotyczy ograniczeń w wydobywaniu torfu na obszarach chronionych.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Interwencja „Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000” wykracza ponad przepisy krajowe oraz warunkowość ponieważ przepisy nie nakładają obowiązku stosowania praktyk rolniczych szczegółowo (precyzyjnie) dopasowanych na poziomie działek rolnych w danym gospodarstwie do potrzeb ochrony konkretnych cennych siedlisk lub gatunków.

Interwencja ta wykracza ponad odpowiednie elementy warunkowości tj.

- inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące działań w zakresie zmiany stosunków wodnych na obszarach chronionych ze względu na obowiązujący w ramach interwencji wymóg ograniczający możliwość zmiany stosunków wodnych;

- SMR 2 oraz SMR 7 i SMR 8, a także inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin ustanowione w prawodawstwie krajowym w związku z obowiązującymi w jej ramach wymogami dotyczącymi ograniczenia stosowania środków ochrony roślin oraz ograniczenia nawożenia i stosowania osadów ściekowych.

- GAEC 2 (ze względu na szczegółowe wymogi dot. użytkowania i ograniczeń, inne niż zakaz zaorywania, na obszarach pofmokłych i na torfowiskach), SMR 3 (ze względu na szczegółowe wymogi dot. użytkowania sprzyjajace zachowaniu zagrożonych gatunków ptaków) oraz inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące: (i) zakazów w stosunku do dziko występujących zwierząt w tym ptaków, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową oraz (ii) ograniczeń w wydobywaniu torfu na obszarach chronionych - ze względu na obowiązujące w ramach interwencji szczegółowe wymogi w zakresie użytkowania gruntów, ukierunkowane na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedliska lęgowe ptaków.

- GAEC 1 ze względu na fakt, że zobowiązania w ramach interwencji są realizowane przede wszystkim na TUZ oraz ze względu na szczegółowe wymogi dot. zakazu mechanicznego niszczenia struktury gleby.

Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo weglowe w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Interwencje te poprzez

ekstensywne użytkowanie wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz zagrożonych gatunków ptaków.

Interwencja, poprzez dodatkową płatność do obszarów niebędacych użytkami rolnymi, które zostały zalane lub podtopione, będzie komplementarna w stosunku do ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☑ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem. Stawki płatności są zróżnicowane ze względu na rodzaj siedliska lub gatunek chroniony i wynikający z tego zakres zobowiązań.

Stawka płatności:

·Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe - 1568 zł/ha

·Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla- 1452 zł/ha

·Murawy- 1612 zł/ha

·Półnaturalne łąki wilgotne – 1115 zł/ha

·Półnaturalne łąki świeże- 1497 zł/ha

·Torfowiska – 912 zł/ha (wymogi kluczowe) - 1536 (wymogi kluczowe i uzupełniające),

·Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób i czajka) - 1055zł/ha

·Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego - 1347zł/ha

·Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki – 1555 zł/ha

·Ochrona siedlisk lęgowych derkacza - 1055zł/ha*

Beneficjentowi realizującemu zobowiązanie na obszarach niebędących użytkami rolnymi przysługiwać będzie dodatkowa płatność w przypadku zalania lub podtopienia gruntu w wysokości 280 zł/ha. Informacja o podtopieniu lub zalaniu będzie oparta na monitoringu satelitarnym.

W ramach interwencji obowiązuje mechanizm degresywności. Płatność rolno-środowiskowo-klimatyczna za zobowiązanie oparte na zarządzaniu (management based) jest przyznawana w wysokości:

100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;

75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;

60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Mechanizm degresywności nie spowoduje spadku zainteresowania beneficjentów w podejmowaniu zobowiązań w ramach interwencji względem analogicznego pakietu Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020.

Płatność będzie mogła zostać jednorazowo powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych. Wysokośc rekompensaty będzie zróżnicowana w zależnosci od zakresu usług eksperckich niezbednych na etapie poprzedzajacym realizację zobowiazania.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność "retencyjna", a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 %- dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na warianty), a także uwzględniają zastosowanie degresywności.

* Określona na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów stawka płatności w wysokości 1465 zł/ha została obniżona do poziomu stawki dla ptaków siewkowych tj. do 1055 zł/ha. Populacja tego gatunku jest dość liczna, zaś jej trend długoterminowy nie wykazuje znacznych spadków liczebności populacji.

Metoda obliczania

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez beneficjenta wymogów, określonych dla tej interwencji. (art. 70 ust. 4 rozporządzenia o Planach strategicznych WPR).

W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty dodatkowe związane ze zbiorem biomasy. W przypadku niektórych siedlisk przyrodniczych i siedlisk lęgowych ptaków stawka płatności została pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.

Dodatkowa płatność (oparta na rezultacie – "result based") związana z wystąpieniem zalania lub podtopienia stanowi rekompensatę dodatkowej utraty wartości plonu.

Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi. Certyfikat metodologii kalkulacji stawek płatności dla intewencji rolno-środowiskowo-klimatycznych potwierdzający adekwatność i dokładność obliczeń stanowi załącznik do Planu Strategicznego.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?

☑ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)

☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)

☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

W ramach zobowiązania beneficjent jest zobligowany do realizacji zestawu wymogów, które służą osiągnięciu celów interwencji.

Jaki jest okres umów?

5 lat

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.
Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_2_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Nie
8_2_10 - Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Nie
8_2_11 - Ochrona siedlisk lęgowych derkacza	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Nie
8_2_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Nie
8_2_3 - Murawy	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Nie
8_2_4 - Półnaturalne łąki wilgotne	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Nie
8_2_5 - Półnaturalne łąki świeże	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Nie
8_2_6 - Torfowiska - wymogi kluczowe	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Nie
8_2_7 - Torfowiska - wymogi kluczowe i uzupełniające	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Nie
8_2_8 - Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Nie
8_2_9 - Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_2_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant), a także uwzględniają zastosowanie degresywności.

8_2_10 - Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla wariant zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant), a także uwględniają zastosowanie degresywności.

8_2_11 - Ochrona siedlisk lęgowych derkacza

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant), a także uwględniają zastosowanie degresywności.

8_2_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant), a także uwględniają zastosowanie degresywności.

8_2_3 - Murawy

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów

transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant), a także uwzględniają zastosowanie degresywności.

8_2_4 - Półnaturalne łąki wilgotne

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant), a także uwzględniają zastosowanie degresywności.

8_2_5 - Półnaturalne łąki świeże

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant), a także uwzględniają zastosowanie degresywności.

8_2_6 - Torfowiska - wymogi kluczowe

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant), a także uwzględniają zastosowanie degresywności.

8_2_7 - Torfowiska - wymogi kluczowe i uzupełniające

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność “retencyjna”, a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie

planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant), a także uwzględniają zastosowanie degresywności.

8_2_8 - Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka)

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność "retencyjna", a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant), a także uwzględniają zastosowanie degresywności.

8_2_9 - Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, a w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność "retencyjna", a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych i nie uwzględniają degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności, oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że średnie wartości kosztów transakcyjnyvh będą stanowiły w kolejnych latach od 10 % - dla roku 2023 do 2% - dla roku 2027 budżetu przeznaczonego na ten wariant), a także uwzględniają zastosowanie degresywności.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_2_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		364,34	347,78	342,26	339,50	337,84		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		422,83	422,83	422,83	422,83	422,83		
	O.14 (jednostka: Hektary)		730,00	1 460,00	2 190,00	2 921,00	3 650,00		**Suma:** 10 951,00 **Maks.:** 3 650,00
8_2_10 - Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		361,32	344,90	339,42	336,68	335,04		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		482,25	482,25	482,25	482,25	482,25		
	O.14 (jednostka: Hektary)		1 818,00	3 636,00	5 453,00	7 272,00	9 090,00		**Suma:** 27 269,00 **Maks.:** 9 090,00
8_2_11 - Ochrona siedlisk lęgowych derkacza (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		245,14	234,00	230,28	228,43	227,31		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		347,42	347,42	347,42	347,42	347,42		
	O.14 (jednostka: Hektary)		130,00	259,00	389,00	518,00	648,00		**Suma:** 1 944,00 **Maks.:** 648,00

8_2_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		337,42	322,08	316,97	314,41	312,88		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		454,47	454,47	454,47	454,47	454,47		
	O.14 (jednostka: Hektary)		80,00	161,00	241,00	321,00	402,00		**Suma:** 1 205,00 **Maks.:** 402,00
8_2_3 - Murawy (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		374,56	357,54	351,86	349,03	347,32		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		434,70	434,70	434,70	434,70	434,70		
	O.14 (jednostka: Hektary)		1 625,00	3 251,00	4 876,00	6 501,00	8 125,00		**Suma:** 24 378,00 **Maks.:** 8 125,00
8_2_4 - Półnaturalne łąki wilgotne (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		259,08	247,30	243,38	241,42	240,24		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		300,67	300,67	300,67	300,67	300,67		
	O.14 (jednostka: Hektary)		16 850,00	33 701,00	50 550,00	67 400,00	84 250,00		**Suma:** 252 751,00 **Maks.:** 84 250,00

8_2_5 - Półnaturalne łąki świeże (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		347,84	332,03	326,76	324,13	322,54		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		403,69	403,69	403,69	403,69	403,69		
	O.14 (jednostka: Hektary)		32 655,00	65 309,00	97 965,00	130 619,00	163 274,00		**Suma:** 489 822,00 **Maks.:** 163 274,00
8_2_6 - Torfowiska - wymogi kluczowe (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		253,63	242,10	238,26	236,34	235,18		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		308,85	308,85	308,85	308,85	308,85		
	O.14 (jednostka: Hektary)		12,00	23,00	35,00	48,00	60,00		**Suma:** 178,00 **Maks.:** 60,00
8_2_7 - Torfowiska - wymogi kluczowe i uzupełniające (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		359,47	343,13	337,69	334,96	333,33		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		477,12	477,12	477,12	477,12	477,12		
	O.14 (jednostka: Hektary)		222,00	442,00	664,00	885,00	1 107,00		**Suma:** 3 320,00 **Maks.:** 1 107,00

8_2_8 - Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		245,14	234,00	230,29	228,43	227,32		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		347,42	347,42	347,42	347,42	347,42		
	O.14 (jednostka: Hektary)		14 489,00	28 980,00	43 469,00	57 959,00	72 448,00		**Suma:** 217 345,00 **Maks.:** 72 448,00
8_2_9 - Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		313,04	298,81	294,07	291,69	290,27		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		426,16	426,16	426,16	426,16	426,16		
	O.14 (jednostka: Hektary)		1 402,00	2 806,00	4 208,00	5 610,00	7 014,00		**Suma:** 21 040,00 **Maks.:** 7 014,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)		70 013,00	140 028,00	210 040,00	280 054,00	350 068,00		**Suma:** 1 050 203,00 **Maks.:** 350 068,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		21 388 144,00	40 832 456,00	60 276 435,00	79 721 296,00	99 164 235,00		301 382 566,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		17 110 515,20	32 665 964,80	48 221 148,00	63 777 036,80	79 331 388,00		241 106 052,80

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 8.3. - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 8.3.
Nazwa interwencji	Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Obszary sieci Natura 2000 na terenie całego kraju.

Mając na uwadze, że obszary Natura 2000 stanowią z założenia obszary o wysokiej wartości przyrodniczej, wskazane jest wdrażanie interwencji ukierunkowanej na te obszary.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P5.	Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony	wymagana (++)	Częściowo
CS 6. P8.	Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych	pożądana (+)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji

R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej
R.33 Odsetek całkowitego obszaru Natura 2000 objętego wspieranymi zobowiązaniami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem tej interwencji jest ekstensywne użytkowanie rolnicze na trwałych użytkach zielonych, aby zapobiec zanikaniu łąk i pastwisk bądź przeciwdziałać intensyfikacji rolnictwa, a tym samym zapewnić dogodne warunki bytowania dla wielu cennych siedlisk i gatunków, których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej.

Pomoc jest przyznawana do powierzchni trwałych użytków zielonych położonych na obszarach Natura 2000, na których prowadzone jest ekstensywne użytkowanie rolnicze łąk i pastwisk.

Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based).

W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności: (i) stosowanie odpowiedniej liczby pokosów, (ii) ekstensywny wypas zwierząt, (ii) dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody. Szczegółowy zakres wymogów znajduje się w dalszej części tego rozdziału.

W przypadku tej interwencji nie jest wymagany udział eksperta przyrodniczego.

Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

Interwencję będzie można realizować jedynie na trwałych użytkach zielonych położonych na obszarach Natura 2000, na których nie występują przedmioty ochrony wspierane w interwencji 8.1. dedykowanej konkretnym siedliskom/gatunkom ptaków (priorytetyzacja interwencji ukierunkowanej na siedliska/gatunki).

Realizacja powyższej interwencji wpisuje się w założenia Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000.

<u>Wymogi przekrojowe dla wszystkich typów użytkowania:</u>

1) obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;

2) zakaz: wałowania, stosowania komunalnych osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury gleby, w tym bronowania i przeorywania;

3) zakaz włókowania w okresie od:

a) 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (poniżej 300 m n.p.m.);

b) 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.);

4) zakaz stosowania środków ochrony roślin, z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia niepożądanych gatunków roślin (w szczególności – inwazyjnych) z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych);

5) w przypadku użytkowania kośnego, kośno-pastwiskowego lub pastwiskowego (dotyczy niedojadów): zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi, powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do 1 marca kolejnego roku;

6) zakaz tworzenia nowych, rozbudowy, przebudowy i odtwarzania istniejących urządzeń melioracji wodnych, z wyjątkiem przypadków dotyczących dostosowania tych urządzeń do potrzeb związanych z poprawą warunków siedliskowych gatunków lub siedlisk, jeżeli takie działania zostaną dopuszczone przez doradcę rolnośrodowiskowego;

7) zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu;

8) dopuszczalne jest ograniczone nawożenie do 60 kg N/ha/rok;

Rodzaj użytkowania	**Wymogi przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym**				**Wymogi przy użytkowaniu pastwiskowym**			
	Koszenie częstotliwość	**Koszenie - termin**	**Pozostawienie powierzchni nieskoszonych**	**Użytkowanie kośno-pastwiskowe - termin wypasu, obsada i obciążenie**	**Wypas - termin**	**Wypas - obsada/obciążenie**	**Możliwość wypasu całorocznego koników polskich i koni huculskich**	**Wykaszanie niedojadów - termin**
kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe	· nie więcej niż dwa pokosy w roku w przypadku użytkowania kośnego, · jeden pokos w roku w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego	15 czerwca - 30 września	5-20% powierzchni działki rolnej; dla działek rolnych do 1 ha dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej	wypas po pokosie nie później niż 31 października, przy obsadzie do 1,5 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	1 maja - 31 października na obszarach do 300 m n.p.m. lub 20 maja - 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m.	obsada od 0,3 DJP/ha do 1,5 DJP/ha i obciążenie do 10 DJP/ha	dopuszczalne przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha	coroczne wykaszanie niedojadów w terminie do 15 listopada

Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. w zakresie obowiązku utrzymywania trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni

trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych, odpowiedniej ochrony terenów podmokłych i torfowisk, czy też zakaz przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000, a także do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Wymienione powyżej wymogi i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochronę różnorodności biologicznej.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent posiada gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

Pomoc przysługuje do działek rolnych o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.

Obszar kwalifikowany – użytki rolne (trwały użytek zielony).

Interwencja Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 może być realizowana na obszarze Natura 2000. W przypadku istnienia PZO/PO, interwencja może być realizowana na działkach, dla których w ustanowionym PZO/PO nie wskazano dla danej działki działań ochronnych dla konkretnego siedliska/gatunku objętego wsparciem w ramach wariantów interwencji: Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000.

Beneficjent

Rolnik, w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

O14 Jaki obszar jest kwalifikowalny?

☑Użytki rolnicze określone dla planu WPR

☐Grunty rolne, w tym użytki rolne i inne

☐Grunty nierolnicze

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC01	Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.
GAEC09	Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000.
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR03	Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa: art. 3 ust. 1, art. 3 ust. 2 lit. b), art. 4 ust. 1, 2 i 4

SMR04	Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory: art. 6 ust. 1 i 2
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin:

1) art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097);

2) § 1 ust. 1 pkt 2,4, 5 i 6 oraz ust. 2 pkt 1 - 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097)

- wymogi dotyczące zasad stosowania środków ochrony roślin, w tym integrowanej ochrony roślin w celu zminimalizowania negatywnego wpływu na bioróżnorodność.

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów:

1) Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne art. 105 ust. 1, art. 105a ust. 8, art. 105c ust. 1 i 2 – w zakresie odwołania do art. 105 a ust.8 -– wymogi dotyczące stosowania nawozów w odpowiednich dawkach.

2) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych , § 3) - wymogi dotyczące stosowania komunalnych osadów ściekowych.

Inne odpowiednie wymogi krajowe:

1) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:

art. 33 ust. 1 i 2 – dotyczy podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000

art. 15 ust 1 pkt 1 i pkt 7, art. 17 ust. 1 pkt 6, art. 24 ust. 1, pkt 3, 6, art. 45 ust. 1 pkt 4, art. 60 ust.6 pkt 3 – dotyczy działań, które są zakazane na obszarach chronionych w zakresie zmiany stosunków wodnych.

2) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (§3 ust. 1 pkt 6 lit a, b, c, d, g) oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 (§ 3 ust 1 pkt 8 lit. g) - dotyczą ustalenia w ramach planu zadań ochronnych lub planu ochrony dla obszaru Natura 2000 działań ochronnych, w tym wskazanie obligatoryjnych działań ochronnych.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Interwencja „Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000” wykracza ponad przepisy krajowe oraz warunkowość ponieważ przepisy nie nakładają obowiązku stosowania na TUZ szczegółowych praktyk rolniczych na poziomie działek rolnych w danym gospodarstwie.

Interwencja ta wykracza ponad odpowiednie elementy warunkowości tj.

- inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące działań w zakresie zmiany stosunków wodnych na obszarach chronionych ze względu na obowiązujący w ramach interwencji wymóg ograniczający możliwość zmiany stosunków wodnych;

- SMR 2 oraz SMR 7 i SMR 8, a także inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin ustanowione w prawodawstwie krajowym w związku z

obowiązującymi w jej ramach wymogami dotyczącymi ograniczenia stosowania środków ochrony roślin oraz ograniczenia nawożenia i stosowania osadów ściekowych.

- GAEC 9 (ze względu na szczegółowe wymogi dot. zakazu mechanicznego niszczenia struktury gleby), SMR 3 i SMR 4 (ze względu na szczegółowe wymogi dot. użytkowania wykraczajace ponad działania ochronne obligatoryne ustanowione w PZO/PO dla obszarów Natura 2000) oraz inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące: (i) podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, (ii) zakazów w wstosunku do dziko występujących zwierząt w tym ptaków, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową, (iii) ustalenia w ramach planu zadań ochronnych lub planu ochrony dla obszaru Natura 2000 działań ochronnych, w tym wskazanie obligatoryjnych działań ochronnych ze względu na obowiązujące w ramach interwencji szczegółowe wymogi w zakresie użytkowania TUZ na obszarach Natura 2000.
- GAEC 1 ze względu na fakt, że zobowiązania w ramach interwencji są realizowane na TUZ oraz ze względu na szczegółowe wymogi dot. zakazu mechanicznego niszczenia struktury gleby.

Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Interwencja ta poprzez ekstensywne użytkowanie wpływa na ochronę bioróżnorodności TUZ na obszarach Natura 2000.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☐ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem.

Stawka płatności - 836 zł/ha

Metoda obliczania

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez beneficjenta wymogów, określonych dla tej interwencji.

W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty dodatkowe związane ze zbiorem biomasy. Stawka płatności została pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.

Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi. Certyfikat metodologii kalkulacji stawek płatności dla intewencji rolno-środowiskowo-klimatycznych potwierdzający adekwatność i dokładność obliczeń stanowi załącznik do Planu Strategicznego.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?
☐ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)
☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)
☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

W ramach zobowiązania beneficjent jest zobligowany do realizacji zestawu wymogów, które służą osiągnięciu celów interwencji.

Jaki jest okres umów?

5 lat.

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.
Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_3 - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_3 - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

W ramach interwencji stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_3 - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		187,87	187,87	187,87	187,87	187,87		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)		6 272,00	12 543,00	18 815,00	25 087,00	31 358,00		**Suma:** 94 075,00 **Maks.:** 31 358,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)		6 272,00	12 543,00	18 815,00	25 087,00	31 358,00		**Suma:** 94 075,00 **Maks.:** 31 358,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 178 321,00	2 356 453,00	3 534 774,00	4 713 095,00	5 891 227,00		17 673 870,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		942 656,80	1 885 162,40	2 827 819,20	3 770 476,00	4 712 981,60		14 139 096,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 8.4. - Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 8.4.
Nazwa interwencji	Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Cały kraj.

Biorąc pod uwagę potrzebę zachowania sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, wdrażanie interwencji wskazane jest w całej Polsce.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P3.	Zwiększenie różnorodności upraw	wymagana (++)	Tak
CS 6. P6.	Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej

R.34 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie zarządzania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja polega na ochronie dawnych odmian drzew owocowych, nieprzydatnych do uprawy towarowej, lecz stanowiących cenne dziedzictwo i zasób genetyczny. Sady złożone z tradycyjnych odmian drzew owocowych są charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego i (ze względu na ekstensywny sposób użytkowania) – środowiskiem życia wielu organizmów.

Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based).

W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji określonych wymogów obejmujących w szczególności:

- utrzymanie wielogatunkowych lub wieloodmianowych sadów złożonych z drzew owocowych odmian tradycyjnych jabłoni, gruszy, czereśni, wiśni lub śliw,
- odpowiednie użytkowanie i pielęgnację tych sadów,
- ograniczenie stosowania środków ochrony roślin.

Wsparcie dotyczy istniejących starych sadów, w co najmniej 15 lat po nasadzeniu.

Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

Wymogi:

1) Zachowanie sadu tradycyjnych odmian drzew owocowych, który obejmuje co najmniej 12 drzew:

a) rozmnażanych na silnie rosnących podkładkach,

b) prowadzonych jako pienne drzewa,

c) w wieku od 15 lat,

d) reprezentujących nie mniej niż 4 odmiany lub gatunki;

2) Liczba drzew w przeliczeniu na 1 ha powierzchni sadu jest nie mniejsza niż 90 - przy czym istnieje możliwość uzupełnienia. Uzupełnienia dokonuje się drzewami rozmnażanymi na silnie rosnących podkładkach i prowadzonymi jako pienne drzewa;

3) Co najmniej 75% drzew ma minimalną wysokość pnia 1,20 m (pozostałe 25% drzew, które są niższe są wliczane do obsady);

4) Sad nie jest prowadzony jako uprawa jednorzędowa;

5) Zakaz stosowania środków ochrony roślin, z wyjątkiem dopuszczonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym;

6) Wykonywanie, zgodnie ze wskazaniami doradcy rolnośrodowiskowego, podstawowych zabiegów pielęgnacyjnych w sadzie:

a) cięcie formujące i sanitarne drzew oraz prześwietlające nadmiernie zagęszczone korony;

b) usuwanie odrostów i samosiewów;

c) bielenie pni drzew starszych i zabezpieczanie pni młodych drzew przed ogryzaniem przez gryzonie i zającokształtne.

7) Koszenie trawy co najmniej raz w sezonie wegetacyjnym, nie później niż do 31 sierpnia lub wypasanie w okresie wegetacyjnym;

8) Zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (możliwe pozostawienie rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi;

9) Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

Interwencja ma komplementarny charakter do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. przede wszystkim w zakresie minimalnego odsetka gruntów ornych przeznaczonych na obszary nieprodukcyjne,

zachowania charakterystycznych elementów krajobrazu, czy też norm i wymogów dotyczących przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód związkami azotu i fosforu czy wymogów dotyczących środków ochrony roślin. Wymienione powyżej wymogi w ramach warunkowości i interwencja w komplementarny sposób wpływają na ochronę bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz ograniczenie zużycia środków produkcji tj. nawozy i środki ochrony roślin.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

Obszar kwalifikowany – użytki rolne (sady).

Pomoc przyznawana jest do wieloodmianowych lub wielogatunkowych sadów złożonych z drzew owocowych odmian tradycyjnych; lista odmian i szczegółowe parametry sadów uprawnionych do wsparcia określone będą w przepisach krajowych.

Do płatności kwalifikują się działki rolne nie mniejsze niż 0,1 ha.

Beneficjent

Beneficjent/rolnik (w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR).

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

O14 Jaki obszar jest kwalifikowalny?

☑Użytki rolnicze określone dla planu WPR

☐Grunty rolne, w tym użytki rolne i inne

☐Grunty nierolnicze

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC08	Zachowanie elementów krajobrazu. Zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych. Fakultatywnie – środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków roślin
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin:

1) art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097);

2) § 1 ust. 1 pkt 2 i 6 oraz ust. 2 pkt 1 - 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097)

- wymogi dotyczące zasad stosowania środków ochrony roślin, w tym integrowanej ochrony roślin w celu zminimalizowania negatywnego wpływu na bioróżnorodność.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Interwencja „Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych" wykracza ponad przepisy krajowe oraz warunkowość ponieważ żadne przepisy nie nakładają na rolników obowiązku zachowywania sadów dawnych tradycyjnych odmian drzew owocowych.

Interwencja wykracza ponad odpowiednie elementy warunkowości tj. SMR 7 i SMR 8 – dotyczące środków ochrony roślin oraz odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin ustanowione w prawodawstwie krajowym w związku z obowiązującym w jej ramach wymogiem dotyczącym zakazu stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem tych dopuszczonych w rolnictwie ekologicznym. Interwencji tej odpowiada również GAEC 8 w zakresie zachownia elementów krajobrazu ze względu na utrzymanie sadów tradycyjnych będących charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego oraz w zakresie zakazu przycinania żywopłotów i drzew w okresie wylęgu i chowu ptaków ze względu na wymóg tej interwencji dotyczący obowiązku wykonywania w sadach podstawowych zabiegów pielęgnacyjnych w tym przycinania drzew.

Interwencja ta oraz ww. elementy bazowe wpływają na ochronę bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz ograniczenie zużycia środków ochrony roślin.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☐ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność przyznawana do ha objętego 5-letnim zobowiązaniem, według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji tego zobowiązania.

Stawka płatności: 2117 zł/ha

Metoda obliczania

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez rolnika wymogów, określonych dla tej interwencji (art. 70 ust. 4 rozporządzenia o Planach strategicznych WPR).

W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty m.in. z tytułu straty wartości plonów, koszty związane z ochroną roślin, utrzymaniem międzyrzędzi w stanie niezachwaszczonym oraz wykonaniem zabiegów pielęgnacyjnych w sadzie. Uwzględniono natomiast korzyści wynikające z uzyskanych plonów.

Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi. Certyfikat metodologii kalkulacji stawek płatności dla intewencji rolno-środowiskowo-klimatycznych potwierdzający adekwatność i dokładność obliczeń stanowi załącznik do Planu Strategicznego.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?

☐ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)

☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)

☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

W ramach zobowiązania beneficjent jest zobligowany do realizacji zestawu wymogów, które służą osiągnięciu celów interwencji.

Jaki jest okres umów?

5 lat

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_4 - Sady odmian tradycyjnych pow. 15 lat	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.24; R.31; R.34	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_4 - Sady odmian tradycyjnych pow. 15 lat

W ramach interwencji stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_4 - Sady odmian tradycyjnych pow. 15 lat (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		475,73	475,73	475,73	475,73	475,73		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)		98,00	196,00	295,00	394,00	492,00		**Suma:** 1 475,00 **Maks.:** 492,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)		98,00	196,00	295,00	394,00	492,00		**Suma:** 1 475,00 **Maks.:** 492,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		46 622,00	93 243,00	140 340,00	187 438,00	234 059,00		701 702,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		37 297,60	74 594,40	112 272,00	149 950,40	187 247,20		561 361,60
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 8.5. - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 8.5.
Nazwa interwencji	Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.19. Liczba operacji lub jednostek wspierania zasobów genetycznych
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Biorąc pod uwagę potrzebę zachowania różnorodności biologicznej roślin uprawnych, wskazane jest wdrażanie interwencji w całej Polsce.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P3.	Zwiększenie różnorodności upraw	wymagana (++)	Tak
CS 6. P6.	Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja polega na zachowaniu tradycyjnych i rzadkich w uprawach gatunków roślin rolniczych, warzywnych i zielarskich, a także dawnych odmian oraz miejscowych populacji i ekotypów uprawianych na terenie Polski, skutkiem czego będzie dywersyfikacja upraw sprzyjająca zwiększaniu bioróżnorodności na terenach wiejskich.

Wsparciem będą objęte: uprawa (wariant 1) lub wytwarzanie materiału siewnego roślin (wariant 2) zagrożonych erozją genetyczną:

(i) odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze,

(ii) odmian marginalnych gatunków roślin rolniczych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze lub Wspólnym katalogu odmian roślin rolniczych, których powierzchnia plantacji nasiennych w Polsce w trzech latach poprzedzających rok podjęcia zobowiązania nie przekracza 50 ha, określonych w przepisach krajowych,

(iii) obecnie rzadko uprawianych roślin rolniczych i warzywnych, określonych w przepisach krajowych oraz

(iv) roślin zielarskich, które są rzadko uprawiane w Polsce lub występują w siedliskach naturalnych, dla których istnieje potrzeba wprowadzenia do uprawy celem zmniejszenia presji na naturalne zbiorowiska roślinne, określonych w przepisach krajowych (wariant 1).

Powierzchnia uprawy danego gatunku lub odmiany w ramach wariantów 1 i 2 nie może być łącznie większa niż 5 ha.

Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (*management based*).

Zobowiązanie w ramach interwencji podejmowane jest na 5 lat.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

Wymogi:

1.<u>Wariant 1. Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin</u>

1) Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;

2) Uprawa następujących kategorii roślin uprawnych zagrożonych erozją genetyczną:

a) odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze,

b) odmian gatunków marginalnych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze lub Wspólnym katalogu odmian roślin rolniczych, których powierzchnia plantacji nasiennych w Polsce w trzech latach poprzedzających podjęcie zobowiązania nie przekracza 50 ha, określonych w przepisach krajowych,

c) rzadko uprawianych gatunków roślin rolniczych lub warzywnych, określonych w przepisach krajowych,

d) roślin zielarskich, które są rzadko uprawiane w Polsce lub występują w siedliskach naturalnych, dla których istnieje potrzeba wprowadzenia do uprawy celem zmniejszenia presji na naturalne zbiorowiska roślinne, określonych w przepisach krajowych;

3) W przypadku uprawy odmian określonych w lit. a i b w pierwszym i czwartym roku uprawy danej odmiany obowiązek uprawy z materiału siewnego kategorii kwalifikowany lub standard. W drugim, trzecim i piątym roku uprawy tej odmiany możliwa jest uprawa z materiału uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku.

2.<u>Wariant 2. Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin</u>

1) Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;

2) Obowiązek wytwarzania materiału siewnego zagrożonych erozją genetyczną:

a) odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze;

b) odmian gatunków marginalnych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze lub Wspólnym katalogu odmian roślin rolniczych, których powierzchnia plantacji nasiennych w Polsce w trzech latach poprzedzających podjęcie zobowiązania nie przekracza 50 ha, określonych w przepisach krajowych,

- zgodnie z przepisami o nasiennictwie (przy utrzymaniu czystości i tożsamości odmianowej, prowadzenie dokumentacji plantacji oraz wykonywanych zabiegów i uzyskanie świadectwa laboratoryjnego)

c) rzadko uprawianych gatunków roślin określonych w przepisach krajowych, spełniającego minimalne wymagania jakościowe (określone w przepisach krajowych) oraz posiadanie wyników badań laboratoryjnych potwierdzających spełnienie minimalnych wymagań jakościowych.

Interwencja ma komplementarny charakter przede wszystkim do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Zróżnicowana struktura upraw. Wymienione interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na zwiększeniu dywersyfikacji upraw sprzyjając tym samym zwiększaniu bioróżnorodności na terenach wiejskich.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.
Obszar kwalifikowany – użytki rolne (grunty orne).
Do płatności kwalifikują się działki rolne nie mniejsze niż 0,1 ha.

Beneficjent
Rolnik (w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR).

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

Inne wymogi krajowe:
Ustawa z dni a 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie (art. 52, ust. 1 – 3) – dotyczy wymogu wytwarzania materiału siewnego odmian regionalnych w regionie pochodzenia.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Interwencja „Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie" wykracza ponad przepisy krajowe oraz warunkowość ponieważ żadne przepisy nie nakładają na rolników obowiązku zachowywania poprzez uprawę konkretnych odmian roślin stanowiących cenne zasoby genowe, w tym szczególnie rzadkich lub zagrożonych wyginięciem.
Interwencji tej odpowiada wymóg ustanowiony w prawodawstwie krajowym dotyczący obowiązku wytwarzania materiału siewnego odmian regionalnych w regionie pochodzenia ze względu na fakt, że w ramach interwencji przedmiotem wsparcia jest m.in. wytwarzanie materiału siewnego odmian regionalnych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Roślin Uprawnych.
Interwencja ma komplementarny charakter do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Zróżnicowana struktura upraw.Powyższe interwencje wpływają na zwiększenie dywersyfikacji upraw sprzyjając tym samym zwiększaniu bioróżnorodności na terenach wiejskich.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**
☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☑ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność przyznawana do powierzchni objętej 5-letnim zobowiązaniem, według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji tego zobowiązania.

Stawka płatności:

- Wariant 1. Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin - 1411 zł/ha
- Wariant 2. Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin - 1619 zł/ha

W ramach zobowiązania (wariant 2) płatność będzie powiększana o rekompensatę kosztów transakcyjnych wynikających z konieczności wykonania oceny wytworzonego materiału siewnego. Koszty transakcyjne będą uzależnione od liczby uprawianych gatunków/odmian roślin.

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawki płatności mogą być powiększone o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że koszty transakcyjne będą stanowiły 6% budżetu przeznaczonego na wariant 2.).

Metoda obliczania

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez rolnika wymogów określonych dla tej interwencji (art. 70 ust. 4 rozporządzenia o Planach strategicznych WPR).

W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu m.in.: utraconej nadwyżki bezpośredniej w stosunku do standardowej uprawy, materiału siewnego typ kwalifikowany. Po stronie korzyści uwzględniono wartość produkcji sprzedanej lub użytej na potrzeby własne gospodarstwa. Dodatkowo w przypadku wariantu dotyczącego wytwarzania materiału siewnego uwzględniono koszty związane z prowadzeniem dokumentacji oraz z większym nakładem pracy.

Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi. Certyfikat metodologii kalkulacji stawek płatności dla intewencji rolno-środowiskowo-klimatycznych potwierdzający adekwatność i dokładność obliczeń stanowi załącznik do Planu Strategicznego.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?

☐ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)

☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)

☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

W ramach zobowiązania beneficjent jest zobligowany do realizacji wymogów, które służą osiągnięciu celów interwencji.

Jaki jest okres umów?

5 lat

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.
Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_5_1 - Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.31	Nie
8_5_2 - Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.31	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_5_1 - Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin

W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

8_5_2 - Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin

Biorąc pod uwagę, że szacowana stawka płatności może być powiększona o koszty transakcyjne, to w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności i maksymalnej zakładanej wysokości kosztów transakcyjnych.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawki płatności oraz przewidywanych średnich wartości kosztów transakcyjnych (przyjęto założenie, że koszty transakcyjne będą stanowiły 6% budżetu przeznaczonego na ten wariant).

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_5_1 - Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		317,08	317,08	317,08	317,08	317,08		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Hektary)		1 048,00	2 095,00	3 144,00	4 192,00	5 240,00		**Suma:** 15 719,00 **Maks.:** 5 240,00
8_5_2 - Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		385,65	385,65	385,65	385,65	385,65		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		436,58	436,58	436,58	436,58	436,58		
	O.19 (jednostka: Hektary)		319,00	637,00	956,00	1 274,00	1 593,00		**Suma:** 4 779,00 **Maks.:** 1 593,00
OGÓŁEM	O.19 (jednostka: Hektary)		1 367,00	2 732,00	4 100,00	5 466,00	6 833,00		**Suma:** 20 498,00 **Maks.:** 6 833,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		455 322,00	909 942,00	1 365 581,00	1 820 517,00	2 275 840,00		6 827 202,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		364 257,60	727 953,60	1 092 464,80	1 456 413,60	1 820 672,00		5 461 761,60

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 8.6. - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 8.6.
Nazwa interwencji	Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.19. Liczba operacji lub jednostek wspierania zasobów genetycznych
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Biorąc pod uwagę potrzebę zachowania zagrożonych ras zwierząt gospodarskich, wskazane jest wdrażanie interwencji w całej Polsce.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P7.	Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	pożądana (+)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.25 Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi zobowiązaniami do poprawy zrównoważenia środowiskowego

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem tej interwencji jest zachowanie i gospodarcze wykorzystanie zasobów genetycznych zwierząt, hodowla zwierząt gospodarskich ras zachowawczych: krów, koni, owiec, świń i kóz.

Obecnie w produkcji zwierzęcej dominują rasy wyspecjalizowane, przeznaczone do chowu intensywnego, a więc charakteryzujące się wysoką produktywnością i wysokimi wymaganiami odnośnie do warunków utrzymania i żywienia. Dla przyszłości hodowli zwierząt i zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego niezbędne jest zachowanie różnorodności genetycznej zwierząt gospodarskich.

Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarządzaniu (management based).

Pomoc przyznawana będzie rolnikom realizującym programy ochrony zasobów genetycznych kierowanych przez Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy.

Płatność przyznawana jest do następujących ras:

1. bydło (wsparcie do samic i samców) - polskie czerwone, białogrzbiete, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe;
2. konie (wsparcie do samic i samców) - koniki polskie, huculskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, zimnokrwiste (w typie sokólskim i sztumskim);
3. owce (wsparcie do samic; stawka płatności uwzględnia utrzymanie samców) – wrzosówka, świniarka, olkuska, polska owca górska odmiany barwnej, merynos odmiany barwnej, uhruska, wielkopolska, żelaźnieńska, korideil, kamieniecka, pomorska, cakiel podhalański, merynos polski w starym typie, czarnogłówka, owca pogórza, polska owca górska i białogłowa owca mięsna;
4. świnie (wsparcie do samic i samców) – puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra;
5. kozy (wsparcie do samic; stawka płatności uwzględnia utrzymanie samców) - koza karpacka, koza kazimierzowska i koza sandomierska.

Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

W Polsce zwierzęta ras rodzimych zagrożonych wyginięciem są obejmowane ochroną zasobów genetycznych na podstawie *ustawy z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich* (Dz.U. z 2021, poz. 36). Art. 34. ust. 1. ustawy precyzuje, że rasy zwierząt gospodarskich oraz linie hodowlane lub odmiany w obrębie ras zwierząt gospodarskich, których liczebność stwarza zagrożenie dla ich istnienia, obejmuje się ochroną zasobów genetycznych polegającą na utrzymywaniu żywych zwierząt gospodarskich lub gromadzeniu i przechowywaniu materiału biologicznego pochodzącego od tych zwierząt.

Zgodnie z przepisami art. 34 ust. 3 ustawy Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy realizuje i koordynuje działania w zakresie ochrony zasobów genetycznych, w tym m.in.:

- tworzy programy ochrony, których realizacja ma zapewnić ochronę poszczególnych zagrożonych ras,
- nadzoruje i koordynuje realizację programów ochrony zasobów genetycznych poszczególnych ras,
- określa kryteria i progi liczebności, przy których dana rasa staje się zagrożona.

Zgodnie z przepisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016[1] w Instytucie Zootechniki PIB opracowano model szacowania statusu zagrożenia ras rodzimych, dostosowany do warunków polskich. Aktualny status zagrożenia dla krajowych populacji wraz z opisem metody szacowania tego statusu znajduje się na stronie internetowej Instytutu pod adresem: http://www.bioroznorodnosc.izoo.krakow.pl/status-zagrozenia-ras.

Analiza statusu zagrożenia poszczególnych populacji w oparciu o opracowany w Instytucie model wykazała potrzebę dalszej ochrony wszystkich ras zwierząt objętych uprzednio programami ochrony; znalazło to potwierdzenie w nowych programach ochrony ze stycznia 2022 roku.

Zwierzęta, które mają zostać zakwalifikowane do programu są wybierane spośród zwierząt objętych oceną wartości użytkowej i wpisanych do księgi hodowlanej danej rasy prowadzonej przez podmiot uznany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wykaz uznanych związków hodowców prowadzących księgi hodowlane dla zwierząt hodowlanych czystorasowych gatunków: bydło, owce, kozy, świnie i koniowate zamieszczony jest na stronie internetowej:
https://www.gov.pl/web/rolnictwo/zootechnikazootechnics

Związki hodowców lub inne podmioty prowadzące księgę hodowlaną danej rasy:

- potwierdzają wpis i liczbę zwierząt wpisanych do ksiąg hodowlanych,
- oceniają zgodność zwierząt z wzorcem rasy i innymi wymaganiami programu ochrony,
- corocznie składają sprawozdanie do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z prowadzenia ksiąg,
- dokonują oceny wartości użytkowej zwierząt i publikują jej wyniki.

Uczestnictwo hodowców w programie ochrony jest dobrowolne. Jeżeli dane zwierzę zostanie zakwalifikowane do programu, to jego właściciel jest zobowiązany do przestrzegania wszystkich przepisów dotyczących realizacji programów ochrony.

Poniżej przedstawiono wykaz lokalnych ras i liczebności zwierząt, których hodowla jest zagrożona erozją genetyczną.

Liczba samic lokalnych ras zwierząt gospodarskich objętych w 2021 r. ochroną zasobów genetycznych:

- Bydło (ogółem) - 9309, w tym: polskie czerwone – 3668, białogrzbiete - 798, polskie czerwono-białe - 3533, polskie czarno-białe -1310.
- Konie (ogółem) – 8279, w tym: koniki polskie – 1873, huculskie -1261, małopolskie – 512, śląskie – 1326, wielkopolskie – 165, sokólskie – 1458, sztumskie – 1684.
- Owce (ogółem) – 69065, w tym: wrzosówka – 8552, świniarka -2252, olkuska -1159, polska owca górska odmiany barwnej - 2187, merynos odmiany barwnej - 794,uhruska – 7486, wielkopolska - 7911, żelaźnieńska - 1983, koridеil -2023, kamieniecka - 5479, pomorska - 8300, cakiel podhalański – 8052, merynos polski w starym typie – 7625, czarnogłówka - 3600, owca pogórza - 1662, polska owca górska - 341*, białogłowa owca mięsna - 844*.
- Kozy (ogółem) – 483, w tym: koza karpacka – 306, koza kazimierzowska - 33*, koza sandomierska - 144*.
- Świnie (ogółem) - 4657, w tym: puławska – 2060, złotnicka biała – 1358, złotnicka pstra – 1239.

* w odniesieniu do ras, do których dotychczas nie było wsparcia finansowego podano szacunkowe liczebności zwierząt wytypowanych do programu ochrony w roku 2021.

[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świni, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt („rozporządzenie w sprawie hodowli zwierząt") (Dz.U. L 171 z 29.6.2016, s. 66).

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent posiada:

·gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha;

·zwierzęta: krowy, konie, owce, świnie lub kozy: wpisane do odpowiedniej księgi hodowlanej, objęte programem ochrony zasobów genetycznych i realizuje wymogi tego programu.

·minimalną liczbę zwierząt, określoną na poziomie przepisów krajowych lub w programie ochrony zasobów genetycznych

Beneficjent

Rolnik (w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

-

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Interwencja ma specyficzny charakter, gdyż związana jest z zachowaniem zasobów genetycznych zagrożonych ras zwierząt gospodarskich. W ramach interwencji warunkiem przyznania płatności jest objęcie zwierząt programem ochrony zasobów genetycznych prowadzonym przez Instytut Zootechniki - PIB. W ramach tej interwencji nie są sformułowane dodatkowe wymogi, dla których możliwe jest zidentyfikowanie odpowiednich elementów poziomu bazowego (baseline). Z tego względu nie jest uzasadnione, by wykazywać zależność między tą interwencją, a elementami poziomu bazowego.

W Planie strategicznym nie ma przewidzianych innych interwencji ukierunkowanych na zachowanie zasobów genetycznych zwierząt.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☐ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność przyznawana do sztuki zwierzęcia objętej 5-letnim zobowiązaniem, według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji zobowiązania.

Stawka płatności:

Wariant 1.1. Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mleczne – 2738 zł/szt (2738 zł/DJP)

Wariant 1.2. Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mięsne – 1752 zł/szt. (1752 zł/DJP)

W ramach wariantów 1.1. i 1.2. przewiduje się dodatkową płatność w wysokości 15131 zł/szt. (15131 zł/DJP) rekompensującą koszty udostępnienia samców w celu pozyskania nasienia (płatność przyznawana jest jednorazowo do danej sztuki).

Wariant 2.1.1. Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie i wielkopolskie) - 2669 zł/szt (2224 zł/DJP)

Wariant 2.1.2. Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie i wielkopolskie) - 5925 zł/szt (4938 zł/DJP)

Wariant 2.2.1 Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie) - 2461 zł/szt. (2051 zł/DJP)

Wariant 2.2.2.. Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie) - 5275 zł/szt. (4396 zł/DJP)

Wariant 2.3.1. Zachowanie lokalnych ras koni – samice (koniki polskie i huculskie) - 2395 zł/szt. (3992 zł/DJP)

Wariant 2.3.2. Zachowanie lokalnych ras koni – samce (koniki polskie i huculskie) - 5130 zł/szt. (8550 zł/DJP)

Wariant 2.4.1. Zachowanie lokalnych ras koni – samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim) - 2185 zł/szt. (1821 zł/DJP)

Wariant 2.4.2. Zachowanie lokalnych ras koni – samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim) - 2513 zł/szt. (2094 zł/DJP)

Wariant 3. Zachowanie lokalnych ras owiec - 500 zł/szt. (5000 zł/DJP)
Wariant 4. Zachowanie lokalnych ras świń - 1335 zł/szt. (3814 zł/DJP)
Wariant 5. Zachowanie lokalnych ras kóz - 953 zł/szt. (6353 zł/DJP)

Metoda obliczania

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez rolnika wymogów, określonych dla tej interwencji, wynikających z programu ochrony dla danej rasy (art. 70 ust. 4 rozporządzenia o Planach strategicznych WPR).

W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu: utraconej nadwyżki bezpośredniej, prowadzenie dokumentacji hodowlanej, koszty związane z rozrodem (w przypadku bydła i koni) oraz inne koszty w zależności od gatunku, a po stronie korzyści uwzględniono w przypadku koni przychód ze sprzedaży źrebaka oraz z jazd rekreacyjnych. W przypadku wariantów dotyczących zachowania ras owiec i kóz stawka płatności uwzględnia koszty utrzymania samców.

Przewidziana dodatkowa płatność rekompensująca koszty udostępnienia buhajów w celu pozyskania nasienia uwzględnia m.in.. koszty utrzymania w stacji hodowlanej przekazanie nasienia do banku genów oraz koszty badań weterynaryjnych. Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi. Certyfikat metodologii kalkulacji stawek płatności dla interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych potwierdzający adekwatność i dokładność obliczeń stanowi załącznik do Planu Strategicznego.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?
☐ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)
☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)
☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

W ramach zobowiązania beneficjent jest zobligowany do realizacji wymogów wynikających z programu ochrony zasobów genetycznych, które służą osiągnięciu celów interwencji.

Jaki jest okres umów?

5 lat

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.
Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_6_1 - Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mleczne	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_10 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_11 - Zachowanie lokalnych ras owiec	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_12 - Zachowanie lokalnych ras świń	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_13 - Zachowanie lokalnych ras kóz	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_1_i_2_plus - Dodatkowa płatność do samców w ramach wariantów 1.1. i 1.2.	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_2 - Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mięsne	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_3 - Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie i wielkopolskie)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_4 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie i wielkopolskie)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_5 - Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_6 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_7 - . Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie polskie i huculskie)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_8 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie polskie i huculskie)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie
8_6_9 - Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.25	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_6_1 - Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mleczne

W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

8_6_10 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim)

W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.
8_6_11 - Zachowanie lokalnych ras owiec
W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.
8_6_12 - Zachowanie lokalnych ras świń
W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.
8_6_13 - Zachowanie lokalnych ras kóz
W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.
8_6_1_i_2_plus - Dodatkowa płatność do samców w ramach wariantów 1.1. i 1.2.
Dodatkowa płatność stosowana będzie jako jednolita kwota jednostkowa.
8_6_2 - Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mięsne
W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.
8_6_3 - Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie i wielkopolskie)
W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.
8_6_4 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie i wielkopolskie)
W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.
8_6_5 - Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie)
W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.
8_6_6 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie)
W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.
8_6_7 - . Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie polskie i huculskie)
W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.
8_6_8 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie polskie i huculskie)
W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.
8_6_9 - Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim)
W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_6_1 - Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mleczne (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		615,28	615,28	615,28	615,28	615,28		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		4 944,00	8 127,00	10 723,00	10 956,00	11 191,00		**Suma:** 45 941,00 **Maks.:** 11 191,00
8_6_10 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim) (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		470,60	470,60	470,60	470,60	470,60		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		208,00	366,00	472,00	482,00	491,00		**Suma:** 2 019,00 **Maks.:** 491,00
8_6_11 - Zachowanie lokalnych ras owiec (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 123,60	1 123,60	1 123,60	1 123,60	1 123,60		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		4 204,00	6 420,00	7 998,00	8 160,00	8 321,00		**Suma:** 35 103,00 **Maks.:** 8 321,00

8_6_12 - Zachowanie lokalnych ras świń (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		857,14	857,14	857,14	857,14	857,14		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		401,00	815,00	889,00	909,00	927,00		**Suma:** 3 941,00 **Maks.:** 927,00
8_6_13 - Zachowanie lokalnych ras kóz (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 427,72	1 427,72	1 427,72	1 472,72	1 472,72		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		18,00	34,00	52,00	53,00	54,00		**Suma:** 211,00 **Maks.:** 54,00
8_6_1_i_2_plus - Dodatkowa płatność do samców w ramach wariantów 1.1. i 1.2. (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 400,22	3 400,22	3 400,22	3 400,22	3 400,22		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		20,00	20,00	20,00	20,00	20,00		**Suma:** 100,00 **Maks.:** 20,00

8_6_2 - Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mięsne (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		393,71	393,71	393,71	393,71	393,71		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		2 494,00	4 100,00	5 408,00	5 526,00	5 644,00		**Suma:** 23 172,00 **Maks.:** 5 644,00
8_6_3 - Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie i wielkopolskie) (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		499,81	499,81	499,81	499,81	499,81		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		314,00	552,00	713,00	726,00	742,00		**Suma:** 3 047,00 **Maks.:** 742,00
8_6_4 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie i wielkopolskie) (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 109,55	1 109,55	1 109,55	1 109,55	1 109,55		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		19,00	34,00	44,00	45,00	46,00		**Suma:** 188,00 **Maks.:** 46,00

8_6_5 - Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie) (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		460,86	460,86	460,86	460,86	460,86		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		663,00	1 165,00	1 505,00	1 535,00	1 563,00		**Suma:** 6 431,00 **Maks.:** 1 563,00
8_6_6 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie) (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		987,83	987,83	987,83	987,83	987,83		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		42,00	74,00	96,00	98,00	99,00		**Suma:** 409,00 **Maks.:** 99,00
8_6_7 - . Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie polskie i huculskie) (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		897,00	897,00	897,00	897,00	897,00		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		802,00	1 411,00	1 825,00	1 861,00	1 895,00		**Suma:** 7 794,00 **Maks.:** 1 895,00

8_6_8 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie polskie i huculskie) (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 921,35	1 921,35	1 921,35	1 921,35	1 921,35		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		51,00	90,00	116,00	118,00	120,00		**Suma:** 495,00 **Maks.:** 120,00
8_6_9 - Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim) (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		409,18	409,18	409,18	409,18	409,18		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		1 753,00	3 082,00	3 987,00	4 063,00	4 139,00		**Suma:** 17 024,00 **Maks.:** 4 139,00
OGÓŁEM	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		15 933,00	26 290,00	33 848,00	34 552,00	35 252,00		**Suma:** 145 875,00 **Maks.:** 35 252,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		11 342 509,00	18 438 762,00	23 524 663,00	24 010 422,00	24 491 899,00		101 808 255,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		9 074 007,20	14 751 009,60	18 819 730,40	19 208 337,60	19 593 519,20		81 446 604,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 8.7. - Bioróżnorodność na gruntach ornych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 8.7.
Nazwa interwencji	Bioróżnorodność na gruntach ornych
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Mając na uwadze funkcje przyrodnicze wieloletnich pasów kwietnych oraz znaczenie ogródków bioróżnorodności w zwiększaniu bioróżnorodności na terenach wiejskich wdrażanie interwencji jest wskazane w całej Polsce.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P3.	Zwiększenie różnorodności upraw	wymagana (++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej
R.34 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie zarządzania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem interwencji jest wzbogacenie bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz zapewnienie miejsca bytowania oraz bazy pokarmowej dla organizmów pożytecznych, w tym owadów zapylających i ptaków krajobrazu rolniczego.

Interwencja polega na zakładaniu na gruntach ornych i utrzymaniu:

- śródpolnych, wieloletnich pasów kwietnych, stanowiących jednocześnie korytarze ekologiczne i ostoje dla wielu gatunków zwierząt (wariant 1),
- ogródków bioróżnorodności w celu zwiększania bioróżnorodności na terenach wiejskich (wariant 2).

Zobowiązania w ramach interwencji będą zobowiązaniami opartymi na zarzadzaniu (management based).

W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji określonych wymogów wymienionych poniżej:

1. Wariant 1. Wieloletnie pasy kwietne

1) Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;

2) Utrzymanie na gruntach ornych, pasów kwietnych o szerokości od 3 do 20 m i powierzchni co najmniej 0,1 ha obsianych określonymi w przepisach krajowych gatunkami rodzimych roślin zielnych (gatunki dziko rosnące oraz uprawne), stanowiącymi pożytek dla organizmów pożytecznych, w tym owadów zapylających lub ptaków. W przypadku utrzymywania na gruntach ornych więcej niż jednego pasa, odległość między pasami powinna wynosić co najmniej 50 m;

3) Wykorzystanie mieszanki złożonej z co najmniej 8 gatunków roślin (określonych w przepisach krajowych). Szczegółowe wytyczne w zakresie składu mieszanki zostaną określone w przepisach krajowych;

4) Wysiew mieszanki w terminie od 15 sierpnia do 31 października (w roku poprzedzającym rok rozpoczęcia realizacji zobowiązania) lub od 1 kwietnia do 15 maja;

5) Możliwy podsiew w miejscach wypadów roślin gatunkami roślin zielnych określonymi w przepisach krajowych;

6) Koszenie 50% powierzchni pasa raz w roku w terminie od 1 września do 31 października; w dwóch kolejnych latach należy pozostawić nieskoszony inny fragment pasa; zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 14 dni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z powierzchni pasa;

7) W uzasadnionych przypadkach, w sytuacji rozwoju w obrębie pasa roślin gatunków niepożądanych (określonych w przepisach krajowych), dodatkowe jednorazowe koszenie przed dniem 1 września powierzchni, na której występują te gatunki z obowiązkiem usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 14 dni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z powierzchni pasa;

8) Obowiązek zachowania istniejących drzew i krzewów w obrębie pasa;

9) W obrębie pasa zakazuje się:

a) przeorywania,
b) wypasu,
c) stosowania nawozów mineralnych i naturalnych,
d) stosowania osadów ściekowych,
e) stosowania środków ochrony roślin,
f) składowania obornika, siana, słomy lub odpadów,
g) wykorzystywania pasów jako dróg dojazdowych,
h) pozostawiania maszyn i urządzeń rolniczych.

2. Wariant 2. Ogródki bioróżnorodności

W ogródkach będzie prowadzona uprawa:

1) roślin przewidzianych do wsparcia w ramach wariantu 1 Interwencji Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie,

2) roślin zielarskich określonych w przepisach krajowych,

3) roślin warzywnych określonych w przepisach krajowych,

4) materiałów pozyskanych z kolekcji banków genów, w tym gatunków lub odmian uprawianych dawniej na terenie Polski.

Wymogi:

1) Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;

2) Założenie ogródka bioróżnorodności o powierzchni od 0,1 do 0,5 ha, złożonego z minimum 15 gatunków, przy czym w ramach jednego gatunku dopuszcza się uprawę kilku odmian lub form (populacji lub genotypów) i odpowiednim udziale określonym w przepisach krajowych gatunków roślin warzywnych i zielarskich;

3) W przypadku:

a) uprawy odmian roślin zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze w pierwszym roku uprawa jest zakładana z kwalifikowanego materiału siewnego,

b) uprawy roślin z materiału pozyskanego z kolekcji banku genów, w pierwszym roku uprawa jest zakładana z tego materiału na podstawie protokołu przekazania przez bank genów;

4) W kolejnych latach uprawa z materiału uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku;

5) W okresie zobowiązania dopuszcza się zmianę składu gatunkowego lub liczby uprawianych gatunków, przy zachowaniu minimalnej liczby 15 gatunków;

6) Dopuszcza się dodanie nowych gatunków, odmian lub formw trakcie trwania zobowiązania przy zachowaniu zasad określonych powyżej;

7) Zakaz stosowania herbicydów.

Zobowiązanie w ramach interwencji podejmowane jest na 5 lat.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

Interwencja ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. przede wszystkim w zakresie minimalnego odsetka gruntów ornych przeznaczonych na obszary nieprodukcyjne, zachowania charakterystycznych elementów krajobrazu . Interwencja jest też komplementarna do interwencji I filaru tj. Ekoschematów takich jak: Obszary z roślinami miododajnymi oraz Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Zróżnicowana struktura upraw i II filaru tj: Zalesienie gruntów rolnych, Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne, a także Tworzenie zadrzewień śródpolnych, Utrzymanie systemów rolno-leśnych oraz Utrzymanie zadrzewień śródpolnych. Wymienione powyżej wymogi w ramach warunkowości i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz zapewnienie miejsca bytowania oraz bazy pokarmowej dla organizmów pożytecznych, w tym owadów zapylających.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

Obszar kwalifikowany – użytki rolne.

Do płatności kwalifikują się działki rolne o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.

Beneficjent

Rolnik (w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR)

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

O14 Jaki obszar jest kwalifikowalny?

☑Użytki rolnicze określone dla planu WPR

☐Grunty rolne, w tym użytki rolne i inne
☐Grunty nierolnicze

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC07	Zmianowanie upraw na gruntach ornych, z wyjątkiem roślin rosnących pod wodą
GAEC08	Zachowanie elementów krajobrazu. Zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych. Fakultatywnie – środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków roślin
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin:

1) art. 35 ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097);

2) § 1 ust. 1 pkt 2 i 6 oraz ust. 2 pkt 1i 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097)

- wymogi dotyczące zasad stosowania środków ochrony roślin, w tym integrowanej ochrony roślin w celu zminimalizowania negatywnego wpływu na bioróżnorodność.

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów:

1) Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne art. 105 ust. 1, art. 105a ust. 8, art. 105c ust. 1 i 2 – w zakresie odwołania do art. 105 a ust.8 – wymogi dotyczące stosowania nawozów w odpowiednich dawkach.

2) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych, § 3 - wymogi dotyczące stosowania komunalnych osadów ściekowych.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Interwencja „Bioróżnorodność na gruntach ornych" wykracza ponad przepisy krajowe oraz warunkowość, ponieważ żadne przepisy nie nakładają na rolników obowiązku utrzymywania na gruntach ornych wieloletnich pasów kwietnych lub wielogatunkowych ogródków bioróżnorodności.

Interwencja ta wykracza ponad odpowiednie elementy warunkowości tj. SMR 2, SMR 7 i SMR 8 oraz odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin ustanowione w prawodawstwie krajowym w związku z obowiązującymi w jej ramach wymogami dotyczącymi zakazu stosowania środków ochrony roślin (wariant 1) lub herbicydów (wariant 2) oraz zakazu nawożenia i stosowania osadów ściekowych (wariant 1). Interwencji tej odpowiada również GAEC 8 w zakresie zachowania charakterystycznych elementów krajobrazu ze względu na wymóg tej interwencji dotyczący obowiązku zachowania istniejących drzew i krzewów w obrębie pasa kwietnego. Ponadro interwencja wykracza ponad GAEC 7, ze względu na wymóg zróżnicowania upraw (wariant 2). Interwencja jest komplementarna do interwencji I filaru tj. Ekoschematów takich jak: Obszary z roślinami miododajnymi oraz Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Zróżnicowana struktura upraw i II filaru tj: Zalesienie gruntów rolnych i Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne, a także Tworzenie zadrzewień śródpolnych oraz Utrzymanie systemów rolno-leśnych, Utrzymanie zadrzewień śródpolnych. Powyższe interwencje w komplementarny sposób wpływają na ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazu wiejskiego oraz zapewnienie miejsca bytowania oraz bazy pokarmowej dla organizmów pożytecznych, w tym owadów zapylających.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☐ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem (tj. powierzchni pasa kwietnego)

Stawki płatności:

Wariant 1. Wieloletnie pasy kwietne – 3 501zł/ha

Wariant 2. Ogródki bioróżnorodności – 2 342 zł/ha

Metoda obliczania

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez rolnika wymogów określonych dla tej interwencji (art. 70 ust. 4 rozporządzenia o Planach strategicznych WPR).

W ramach poniesionych kosztów uwzględniono: utraconą nadwyżkę bezpośrednią ustaloną dla produkcji roślinnej, koszty zakupu nasion do mieszanki wykorzystywanej do założenia pasa kwietnego lub ogródka bioróżnorodności. Dodatkowo w przypadku pasów kwietnych w kalkulacji uwzględniono: koszty uprawowe związane z założeniem pasa kwietnego, koszty podsiewu oraz koszenia i usunięcia skoszonej biomasy.Natomiast w przypadku ogródków bioróżnorodności uwzględniono inne koszty zmienne. Po stronie korzyści w przypadku pasów kwietnych uwzględniono wartość kompostu sporządzonego z zebranej biomasy, natomiast w przypadku ogródków bioróżnorodności wartość produkcji sprzedanej lub zużytej na potrzeby własne gospodarstw.

Wysokość wsparcia została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB we współpracy z innymi krajowymi instytucjami naukowo-badawczymi. Certyfikat metodologii kalkulacji stawek płatności dla intewencji rolno-środowiskowo-klimatycznych potwierdzający adekwatność i dokładność obliczeń stanowi załącznik do Planu Strategicznego.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?

☐ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)

☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)

☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

W ramach zobowiązania beneficjent jest zobligowany do realizacji zestawu wymogów, które służą osiągnięciu celów interwencji.

Jaki jest okres umów?

5 lat.

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_7_1 - Wieloletnie pasy kwietne	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.24; R.31; R.34	Nie
8_7_2 - Ogródki bioróżnorodnościowe	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.24; R.31; R.34	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_7_1 - Wieloletnie pasy kwietne

W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

8_7_2 - Ogródki bioróżnorodnościowe

W ramach interwencji stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_7_1 - Wieloletnie pasy kwietne (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		786,74	786,74	786,74	786,74	786,74		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)		142,00	283,00	425,00	567,00	708,00		**Suma:** 2 125,00 **Maks.:** 708,00
8_7_2 - Ogródki bioróżnorodnościowe (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		526,29	526,29	526,29	526,29	526,29		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)		142,00	283,00	425,00	567,00	708,00		**Suma:** 2 125,00 **Maks.:** 708,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)		284,00	566,00	850,00	1 134,00	1 416,00		**Suma:** 4 250,00 **Maks.:** 1 416,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		186 450,00	371 587,00	558 038,00	744 488,00	929 625,00		2 790 188,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		149 160,00	297 269,60	446 430,40	595 590,40	743 700,00		2 232 150,40

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 8.8 - Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 8.8
Nazwa interwencji	Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.15. Liczba hektarów (leśnictwo) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Interwencja wdrażana na terenie całego kraju; we wszystkich regionach Polski występują gleby marginalne, które przeznaczone mogą być do zalesienia.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P4.	Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów	wymagana (++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.12 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do lepszego przystosowania się do zmiany klimatu

R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.19 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, zmianowanie upraw, w tym z udziałem roślin strączkowych)
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi
R.30 Odsetek gruntów leśnych objętych zobowiązaniami w dziedzinie wspierania ochrony lasów i zarządzania usługami ekosystemowymi
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej
R.34 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie zarządzania elementami krajobrazu, w tym żywopłotami i drzewami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Beneficjenci realizują zobowiązania, dotyczące utrzymania i pielęgnacji:

1. zalesień:
    - wykonanych w ramach interwencji pt. Zalesianie gruntów rolnych wdrażanej z art. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR oraz
    - powstałych na gruntach innych niż rolne w wyniku sukcesji naturalnej
2. zadrzewień śródpolnych, założonych w ramach:
    - poddziałania 8.1 Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych, PROW na lata 2014-2020 zgodnie z art. 22 rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013,
    - interwencji pt. Tworzenie zadrzewień śródpolnych wdrażanej z art. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, oraz
3. systemów rolno-leśnych, wykonanych w ramach interwencji pt. Zakładanie systemów rolno-leśnych wdrażanej z art. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR

W związku z realizacją ww. zobowiązań beneficjenci otrzymują:

1. w zakresie zalesień:
    - przez 5 lat - premię pielęgnacyjną, która rekompensuje poniesione dodatkowe koszty prac pielęgnacyjnych w nowozałożonych uprawach leśnych oraz na gruntach zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej;
    - przez 5 lat - premię zalesieniową do gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej, która rekompensuje utracony dochód wynikający z podjętego zobowiązania do utrzymania tego zalesienia;
    - przez 12 lat - premię zalesieniową do zalesionych gruntów rolnych, która rekompensuje utracony dochód z działalności rolniczej. Utrzymanie 12 letniego okresu wypłaty premii zalesieniowej (analogicznego jak w PROW 2014 - 2020) stanowić będzie zachętę do długotrwałego utrzymania lasu, a w konsekwencji realizacji celów klimatycznych i środowiskowych, w tym przede wszystkim sekwestracji dwutlenku węgla, zatrzymywania wody w profilu glebowym oraz zwiększenia różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich.
2. w zakresie zadrzewień śródpolnych – 5 letnią premię, która rekompensuje poniesione dodatkowe koszty prac pielęgnacyjnych nowozałożonych zadrzewień i utraconych dochodów z działalności rolniczej;

3. w zakresie systemów rolno-leśnych – 5 letnią premię, która rekompensuje poniesione dodatkowe koszty prac pielęgnacyjnych nowozałożonych systemów i utraconego dochodu wynikającego ze zmniejszenia wytwarzanego w gospodarstwie dochodu na skutek wprowadzenia nasadzeń śródpolnych.

Dzięki tej pomocy realizowany będzie cel główny interwencji, czyli sekwestracja dwutlenku węgla, jak również funkcje towarzyszące, jakimi są ochrona gleb i wód. W szczególności utrzymanie zalesień, zadrzewień i systemów rolno-leśnych na gruntach erozyjnych i na stokach przyczyni się do zatrzymywania wody w profilu glebowym oraz warstwie wodonośnej, co wpływać będzie zarówno na jakość wód podziemnych (poprzez filtrowanie zanieczyszczeń i ograniczanie ich rozprzestrzeniania się), jak również łagodzenie wezbrań na obszarach o dużych spadkach terenu, na których występują gleby mało przepuszczalne.

Interwencja sprzyja zachowaniu ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych oraz stanowi kluczowy element krajobrazu, istotny dla zachowania bioróżnorodności obszarów rolnych.

Interwencja ma komplementarny (uzupełniający) charakter z interwencjami inwestycyjnymi tj. Zalesianie gruntów rolnych, Tworzenie zadrzewień śródpolnych i Zakładanie systemów rolno-leśnych, wdrażanych z art. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, ponieważ umożliwia utrzymanie i pielęgnację nowo założonych lasów, zadrzewień i systemów rolno-leśnych na gruntach rolnych. Jednocześnie jest komplementarna z płatnościami bezpośrednimi w ramach I filaru WPR, ponieważ obszary objęte zobowiązaniami w ramach niniejszej interwencji będą mogły zostać objęte jednolitą płatnością obszarową.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Roczne premie przyznawane są na utrzymanie i pielęgnację:

1. zalesień, dla których opracowany jest plan zalesienia przez Nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe:
    - wykonanych w ramach interwencji pt. Zalesianie gruntów rolnych wdrażanej z art. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR oraz
    - powstałych na gruntach innych niż rolne w wyniku sukcesji naturalnej
2. zadrzewień śródpolnych, założonych w ramach:
    - poddziałania 8.1 - Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych, PROW na lata 2014-2020 zgodnie z art. 22 rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013
    - interwencji pt.Tworzenie zadrzewień śródpolnych wdrażanej z art. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, oraz
3. systemów rolno-leśnych, założonych w ramach interwencji pt. Zakładanie systemów rolno-leśnych wdrażanej zart. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR

- o minimalnej powierzchni - 0,1 ha.

Beneficjent

Właściciele gruntów, którzy realizują zobowiązania, dotyczące utrzymania i pielęgnacji:

1. zalesień:
    - wykonanych w ramach interwencji pt. Zalesianie gruntów rolnych wdrażanej z art. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR oraz
    - powstałych na gruntach innych niż rolne w wyniku sukcesji naturalnej
2. zadrzewień śródpolnych, założonych w ramach:
    - poddziałania 8.1 - Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych, PROW na lata 2014-2020 zgodnie z art. 22 rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013
    - interwencji pt. Tworzenie zadrzewień śródpolnych wdrażanej z art. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, oraz

3. systemów rolno-leśnych, wykonanych w ramach interwencji pt. Zakładanie systemów rolno-leśnych wdrażanej zart. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR

- z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem oraz jednostek samorządu terytorialnego.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

-

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

-

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☐ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Pomoc w formie ryczałtu obejmuje:

- 5 letnią premię pielęgnacyjną dla zalesionych gruntów rolnych oraz gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej, w wysokości od ok. 900 do 1 500 zł/ha rocznie - stawki zróżnicowane zostały w zależności od nachylenia terenu oraz wykorzystania sukcesji naturalnej,
- 5 letnią premię dla zadrzewionych gruntów, w wysokości 2 494 zł/ha rocznie,
- 5 letnią premię dla gruntów objętych systemami rolno-leśnymi, w wysokości 300 zł/ha rocznie,
- premię zalesieniową – wypłacaną przez 5 lat dla gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej oraz przez 12 lat dla zalesionych gruntów rolnych, w wysokości 1 438 zł/ha rocznie.

INSTYTUT BADAWCZY LEŚNICTWA

FOREST RESEARCH INSTITUTE

Istnieje od 1930 roku / Established in 1930

02340208025318
RPW/35035/2022 N
MRiRW 2022-05-23

Instytut Badawczy Leśnictwa (IBL) zaświadcza, że kalkulacja stawek płatności w zakresie premii pielęgnacyjnych i premii zalesieniowej na potrzeby Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz analogicznych stawek premii zalesieniowych dla beneficjentów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020, PROW 2007-2013 oraz PROW 2004-2006 przyznawanych od roku 2023 zostały wykonane z wyprzedzeniem na podstawie rzetelnej, sprawiedliwej i weryfikowalnej metody.

Obliczenia wykonano w sposób ekspercki na podstawie danych uzyskanych bezpośrednio z jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych oraz danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny i ośrodków doradztwa rolniczego zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno- leśnych.

W związku z tym IBL potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń tych stawek płatności.

ZASTĘPCA DYREKTORA
ds. Ekonomicznych
dr hab. Piotr Gołos

Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn, P.O. Box 10, Poland
Tel. +48 22 7150 300 ; Fax +48 22 7200 397 ; E-mail: ibl@ibles.waw.pl ; www.ibles.pl
KRS 0000039417 Regon 000115832 NIP PL 5250009200 Konto BH SA VI O/Warszawa nr 57 1030 1061 0000 0000 0078 8401

ZEPROW. 4201. 4. 2022

Warszawa, 13.06.2022 r.

Szanowny Pan
Krzysztof Ciecióra
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Ministrze!

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy zaświadcza, że przygotowane przez pracowników Instytutu stawki płatności w zakresie utrzymania zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych, na potrzeby Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, zostały wykonane w sposób ekspercki, zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno-rolniczych.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii kalkulacji płatności w zakresie utrzymania zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych na lata 2023-2027.

DYREKTOR
dr inż. Sylwia Łaba

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ-
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY
00-002 WARSZAWA, ul. Świętokrzyska 20
tel. (48 22) 505 44 44, fax 827 19 60
(4) NIP 525-000-93-41

Metoda obliczania

1. Koszty utrzymania i pielęgnacji zalesienia ustalone zostały ryczałtowo, na hektar powierzchni zalesionej, w oparciu o dane i analizy Instytutu Badawczego Leśnictwa. Koszty te ustalono z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, ekonomicznych, przestrzennych i społecznych. Kalkulacja wysokości wsparcia bazuje na uśrednionych kosztach związanych z pielęgnacją upraw leśnych młodych drzewostanów w różnych regionach kraju. Przy wyliczeniu wysokości stawki płatności brano pod uwagę m.in. koszty: wykaszania chwastów, cięć pielęgnacyjnych, przerzedzania przegęszczonych partii samosiewów. Stawki płatności w zakresie premii zalesieniowej zostały skalkulowane z uwzględnieniem faktu stosowania płatności bezpośrednich do gruntów zalesionych. Przy wyliczeniu wysokości stawki, brano pod uwagę wartość utraconych dochodów związanych z trwałym wyłączeniem gruntu z użytkowania rolnego. Kalkulację oparto na danych Głównego Urzędu Statystycznego, dotyczących cen produktów rolnych, które decydują o sumarycznej wartości przychodów oraz kalkulacjach kosztów bezpośrednich produkcji rolnej, opracowanych przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego.
2. Szacowana wysokość wsparcia na utrzymanie zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych została określona przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, jako rekompensata utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z wyłączeniem części gruntu ornego pod zadrzewienia. A także rekompensaty za zabiegi pielęgnacyjne, takie jak przycinanie lub podkrzesywanie drzewek, wykaszanie chwastów, ewentualnie inne zabiegi mające na celu zapewnienie przetrwania posadzonych drzew. W szacowaniu kwot jednostkowych wykorzystano dotychczasowe doświadczenia z wdrażania płatności na zalesianie gruntów rolnych PROW 2014-2020 w zakresie liczby beneficjentów i powierzchni objętych wsparciem. Ponadto w kalkulacji stawek przyjęto, że systemy rolno-leśne będą zakładane na gruntach najgorszej jakości, najmniej przydatnych do prowadzenia produkcji rolniczej. Następnie policzono kwotę utraconego dochodu wynikającą ze zmniejszenia wytwarzanego w gospodarstwie dochodu spowodowanego wyłączeniem części gruntu z produkcji oraz dodano koszty pielęgnacji posadzonych drzew i krzewów.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☐ Nie ☑ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Interwencja w zakresie utrzymania i pielęgnacji:

- zalesień - wykracza poza art. 42 TFUE w całości. ABER. Pomoc zgodna z art. 32 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014
- zadrzewień śródpolnych i systemów rolno-leśnych - nie wykracza poza art. 42 TFUE i nie podlega ocenie pod kątem pomocy państwa.

W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:
☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa
SA.107525

Informacje dodatkowe:
☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze

rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?
☐ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)
☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)
☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

-

Jaki jest okres umów?

5 lub 12 lat - zgodnie z informacją wskazaną w sekcji 5 opisu interwencji.

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona
Pkt 12 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_8_1 - Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.30	Nie
8_8_2 - Premie zadrzewieniowe	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.14; R.19; R.21; R.22; R.31; R.34	Nie
8_8_3 - Premie systemów rolno-leśnych	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.12; R.14; R.19; R.21; R.22; R.31	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_8_1 - Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne

Wartości unit amount zostały wyliczone w oparciu o:

- jedną uśrednioną stawkę zł/ha, na którą składa się 5 letnia premia pielęgnacyjna (wyliczona przy założeniu, że 80 % zalesień jest na gruntach korzystnych a 20 % jest z nachyleniem powyżej 12 stopni oraz dodatkowo 5 letnią (w przypadku sukcesji naturalnej) i 12 letnią premię zalesieniową będącą rekompensatą utraconych dochodów
- dostępny budżet, przy założeniu, że premie wypłacane są co roku do końca okresu programowania zgodnie z zasadą N+ 2 czyli do 2029 r. włącznie.

8_8_2 - Premie zadrzewieniowe

Wartości unit amount zostały wyliczone w oparciu o:

- wyliczoną jedną stawkę zł/ha

8_8_3 - Premie systemów rolno-leśnych

Wartości unit amount zostały wyliczone w oparciu o:

- wyliczoną jedną stawkę zł/ha

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_8_1 - Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		616,98	616,98	616,98	616,98	616,98		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.15 (jednostka: Hektary)		200,00	900,00	263,00	395,00	527,00		**Suma:** 2 285,00 **Maks.:** 900,00
8_8_2 - Premie zadrzewieniowe (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		560,45	560,45	560,45	560,45	560,45		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.15 (jednostka: Hektary)		100,00	487,00	44,00	60,00	76,00		**Suma:** 767,00 **Maks.:** 487,00
8_8_3 - Premie systemów rolno-leśnych (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			67,42	67,42	67,42	67,42		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.15 (jednostka: Hektary)			975,00	86,00	96,00	106,00		**Suma:** 1 263,00 **Maks.:** 975,00

OGÓŁEM	O.15 (jednostka: Hektary)		300,00	2 362,00	393,00	551,00	709,00		**Suma:** 4 315,00 **Maks.:** 2 362,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		81 502,00	443 672,00	192 724,00	283 807,00	374 890,00		1 376 595,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		65 201,60	354 937,60	154 179,20	227 045,60	299 912,00		1 101 276,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I.8.9.1. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020. Pakiet 4.Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I.8.9.1.
Nazwa interwencji	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020. Pakiet 4.Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Obszary sieci Natura 2000 na terenie całego kraju.

Mając na uwadze, że obszary Natura 2000 mają wysoką wartość przyrodniczą, wskazane jest wdrażanie interwencji na wszystkich obszarach Natura 2000 w Polsce.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P5.	Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony	wymagana (++)	Częściowo

CS 6. P8.	Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych	pożądana (+)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej
R.33 Odsetek całkowitego obszaru Natura 2000 objętego wspieranymi zobowiązaniami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem interwencji jest:

i. poprawa warunków bytowania zagrożonych gatunków ptaków, których siedliska lęgowe są związane z trwałymi użytkami zielonymi, poprzez dostosowanie użytkowania do wymogów gatunków ptaków gniazdujących na łąkach i pastwiskach oraz ekstensyfikację gospodarowania

ii. utrzymanie bądź przywrócenie właściwego stanu lub zapobieganie pogarszaniu się stanu cennych siedlisk przyrodniczych określonych według typów siedlisk klasyfikacji Dyrektywy siedliskowej, chronionych w ramach sieci Natura 2000 oraz innych cennych przyrodniczo siedlisk występujących na łąkach i pastwiskach, poprzez stosowanie tradycyjnych i ekstensywnych sposobów użytkowania poszczególnych siedlisk.

Pakiet ukierunkowany jest na ekstensyfikację gospodarowania, stosowanie odpowiednich ilości i terminów wykonywanych pokosów lub intensywności wypasu na cennych siedliskach przyrodniczych lub siedliskach zagrożonych gatunków ptaków, znajdujących się na obszarach Natura 2000, co wpływa pozytywnie na różnorodność biologiczną.Zakres wymogów różni się w zależności od przedmiotu ochrony – dostosowany jest do preferencji zagrożonych gatunków oraz charakteru siedlisk przyrodniczych.

We wszystkich wariantach beneficjent jest zobowiązany do realizacji wymogów dotyczących ekstensywnego użytkowania rolniczego, odbiegających od standardowej/zwykłej praktyki rolniczej, co powoduje ponoszenie dodatkowych kosztów i utratę dochodów.Szczegółowe wymogi są zawarte w PROW 2014 – 2020.

Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat (ostatnie zobowiązania podjęte w roku 2022).

Zobowiązania co do zasady są oparte na zarządzaniu (management-based), niemniej jednak w przypadku obszarów przyrodniczych tj. gruntów niebędących użytkami rolnymi, na których wystąpiło zalanie lub podtopienie (potwierdzone z wykorzystaniem monitoringu satelitarnego), oprócz komponentu opartego na zarządzaniu zobowiązanie będzie zawierało drugi komponent oparty na rezultacie (result-based).

Interwencja wdrażana jest poprzez szereg wariantów dedykowanych odpowiednim siedliskom lub gatunkom:

1. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe
2. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla
3. Murawy

4. Półnaturalne łąki wilgotne
5. Półnaturalne łąki świeże
6. Torfowiska
7. Ekstensywne użytkowanie na obszarach specjalnej ochrony ptaków (OSO)
8. Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: rycyka, kszyka, krwawodzioba, czajki
9. Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: wodniczki
10. Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: dubelta lub kulika wielkiego
11. Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: derkacza

We wdrażanie tego pakietu (nie dotyczy wariantu 4.7. Ekstensywne użytkowanie na obszarach specjalnej ochrony ptaków (OSO)) zaangażowani są eksperci przyrodniczy, których rolą jest jest stwierdzenie występowania danego siedliska lub gatunku ptaka. Wybrane wymogi poszczególnych wariantów są uszczegóławiane przez eksperta przyrodniczego, a w przypadku wariantu 4.7. doradcę rolnośrodowiskowego. Takiemu uszczegółowieniu podlegają np. terminy koszenia lub wypasu (ekspert może zawęzić taki termin w ramach terminu ogólnego, wskazanego dla danego wariantu) oraz wymogi, których opis wskazuje na możliwość (dopuszczalność) zastosowania indywidualnego podejścia w uzasadnionych przypadkach.

Realizacja powyższego pakietu wpisuje się w założenia Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000.
Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

Pakiet ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. w zakresie obowiązku utrzymywania trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych, odpowiedniej ochrony terenów podmokłych i torfowisk, czy też zakazu przekształcania lub zaorywania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000, a także do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Wymienione powyżej wymogi i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochronę różnorodności biologicznej. Pakiet, poprzez dodatkową płatność obszarów niebędacych użytkami rolnymi, które zostały zalane lub podtopione, będzie komplementarny w stosunku do ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014-2020

O14 Jaki obszar jest kwalifikowalny?

☐Użytki rolnicze określone dla planu WPR

☑Grunty rolne, w tym użytki rolne i inne

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020

☐Grunty nierolnicze

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC01	Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.
GAEC02	Ochrona torfowisk i terenów podmokłych
GAEC08	Zachowanie elementów krajobrazu. Zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych. Fakultatywnie – środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków roślin
GAEC09	Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000.
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR03	Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa: art. 3 ust. 1, art. 3 ust. 2 lit. b), art. 4 ust. 1, 2 i 4
SMR04	Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory: art. 6 ust. 1 i 2
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

a) Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin:

- art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097);
- § 1 ust. 1 pkt 2,4, 5 i 6 oraz ust. 2 pkt 1 - 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097);

- wymogi dotyczące zasad stosowania środków ochrony roślin, w tym integrowanej ochrony roślin w celu zminimalizowania negatywnego wpływu na bioróżnorodność.

b) Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów:

- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne art. 105 ust. 1, art. 105a ust. 8, art. 105c ust. 1 i 2 – w zakresie odwołania do art. 105 a ust.8 -– wymogi dotyczące stosowania nawozów w odpowiednich dawkach;

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych, § 3 - wymogi dotyczące stosowania komunalnych osadów ściekowych.

c) Inne odpowiednie wymogi krajowe:

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:

- art. 33 ust. 1 i 2 – dotyczy podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000;

- art. 15 ust 1 pkt 1 i pkt 7, art. 17 ust. 1 pkt 6, art. 24 ust. 1, pkt 3, 6, art. 45 ust. 1 pkt 4, art. 60 ust.6 pkt 3 – dotyczy działań, które są zakazane na obszarach chronionych w zakresie zmiany stosunków wodnych;

- art. 15 ust. 1 pkt 6, 8, art. 17 ust. 1 pkt 4, art. 24 ust. 1 pkt 4, , art. 45 ust. 1 pkt 8 - dotyczy ograniczeń w wydobywaniu torfu na obszarach chronionych;

- art. 40 ust. 2, art. 45 ust. 1 pkt 1, art. 60 ust 6 pkt 2 – wymogi dotyczące ochrony, zakazu niszczenia, uszkadzania, przekształcania, wycinania wybranych elementów krajobrazu tj. drzewa stanowiące pomniki przyrody, inne pomniki przyrody, drzewa i krzewy w strefach ochrony ostoi.

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, § 6 ust 1, 3, 4 - dotyczy zakazów w stosunku do dziko występujących zwierząt w tym ptaków, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (§3 ust. 1 pkt 6 lit a, b, c, d, g) oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 (§ 3 ust 1 pkt 8 lit. g) - dotyczą ustalenia w ramach planu zadań ochronnych lub planu ochrony dla obszaru Natura 2000 działań ochronnych, w tym wskazanie obligatoryjnych działań ochronnych.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Pakiet 4. „Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000” wykracza ponad przepisy krajowe oraz warunkowość ponieważ przepisy nie nakładają obowiązku stosowania praktyk rolniczych szczegółowo (precyzyjnie) dopasowanych na poziomie działek rolnych w danym gospodarstwie do potrzeb ochrony konkretnych cennych siedlisk lub gatunków.

Pakiet ten wykracza ponad odpowiednie elementy warunkowości i inne odpowiednie wymogi krajowe tj.

1. inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące działań w zakresie zmiany stosunków wodnych na obszarach chronionych ze względu na obowiązujący w ramach interwencji wymóg ograniczający możliwość zmiany stosunków wodnych;
2. SMR 2 oraz SMR 7 i SMR 8, a także inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin ustanowione w prawodawstwie krajowym w związku z obowiązującymi w jej ramach wymogami dotyczącymi ograniczenia stosowania środków ochrony roślin oraz ograniczenia nawożenia i stosowania osadów ściekowych.
3. GAEC 2 i GAEC 9, SMR 3 i SMR 4 oraz inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące: (i) podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, (ii) zakazów w stosunku do dziko występujących zwierząt w tym ptaków, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową, (iii) ustalenia w ramach planu zadań ochronnych lub planu ochrony dla obszaru Natura 2000 działań ochronnych, w tym wskazanie obligatoryjnych działań ochronnych oraz (iv) ograniczeń w wydobywaniu torfu na obszarach chronionych - ze względu na obowiązujące w ramach interwencji szczegółowe wymogi w zakresie użytkowania gruntów na obszarach Natura 2000, ukierunkowane na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedliska lęgowe ptaków.
4. GAEC 1 ze względu na fakt, że zobowiązania w ramach interwencji są realizowana przede wszystkim na TUZ oraz zw względu na obowiązujący w pakiecie wymóg zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych w gospodarstwie.
5. GAEC 08 ze względu na wymóg zachowania występujących w gospodarstwie rolnym elementów krajobrazu rolniczego nieużytkowanych rolniczo, tworzących ostoje przyrody, określonych w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Pakiet ma komplementarny charakter w stosunku do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Interwencje te poprzez ekstensywne użytkowanie wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz zagrożonych gatunków ptaków.

Pakiet, poprzez dodatkową płatność (opartą na rezultacie – "result based") do obszarów niebędących użytkami rolnymi, które został zalane lub podtopione, będzie komplementarny w stosunku do ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☐ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem.

Planowane stawki płatności odpowiadają stawkom określonym w PROW 2014-2020. Uzależnione są od od:

(i)ekstensywnego użytkowania na OSO: 881 zł/ha,

(ii)występowania gatunków ptaków tj.: rycyka (a także kszyka, krwawodzioba, czajki): 1055 zł/ha, wodniczki: 1555 zł/ha, dubelta (a także kulika wielkiego): 1347 zł/ha, derkacza: 1055 zł/ha oraz

(iii)typu siedliska: zmiennowilgotne łąki trzęślicowe: 1568 zł/ha, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla: 1452 zł/ha, murawy: 1612 zł/ha, półnaturalne łąki wilgotne: 1115 zł/ha, półnaturalne łąki świeże: 1497 zł/ha, torfowiska: 912 zł/ha (wymogi obowiązkowe) lub 1536* zł/ha (wymogi obowiązkowe i uzupełniające).

Ponadto, beneficjentowi realizujacemu zobowiązanie na obszarach niebędacych użytkami rolnymi (i innymi niż murawy) przysługiwać będzie dodatkową płatność (płatność oparta na rezultacie – "result-based") w przypadku zalania lub podtopienia gruntu w wysokości 280 zł/ha. Informacja o podtopieniu lub zalaniu będzie oparta na monitoringu satelitarnym.

Biorąc pod uwagę, że w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność "retencyjna", w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności.

Metoda obliczania

Płatności zostały ustalone w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez beneficjenta wymogów.

W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty dodatkowe związane ze zbiorem biomasy. W przypadku niektórych siedlisk przyrodniczych i siedlisk lęgowych ptaków stawka płatności została pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.

Dodatkowa płatność (oparta na rezultacie – "result based") związana z wystąpieniem zalania lub podtopienia stanowi rekompensatę dodatkowej utraty wartości plonu.

Szczegółowy opis jest zawarty w PROW 2014 – 2020.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?

☑ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)

☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)

☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

W ramach zobowiązania beneficjent jest zobligowany do realizacji zestawu wymogów, które służą osiągnięciu celów interwencji.

Jaki jest okres umów?

5 lat (ostatnie zobowiązania podjęte w roku 2022)

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_9_1_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak
8_9_1_10 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: dubelta lub kulika wielkiego	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak
8_9_1_11 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: derkacza	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak
8_9_1_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak
8_9_1_3 - Murawy	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak
8_9_1_4 - Półnaturalne łąki wilgotne	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak
8_9_1_5 - Półnaturalne łąki świeże	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak
8_9_1_6_1 - Torfowiska -wymogi obowiązkowe	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak
8_9_1_6_2 - Torfowiska - wymogi obowiązkowe i uzupełniające	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak
8_9_1_7 - Ekstensywne użytkowanie na obszarach specjalnej ochrony ptaków (OSO)	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Jednolita		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak
8_9_1_8 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: rycyka, kszyka, krwawodzioba lub czajki	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak
8_9_1_9 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: wodniczki	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31; R.33	Tak

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_9_1_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

8_9_1_10 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: dubelta lub kulika wielkiego

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawka płatności w niektórych przypadkach może być powiększona o dodatkową płatność “retencyjną”, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowi sumę powyższych płatności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowi sumę stawki płatności oraz przewidywaną płatność retencyjną, oszacowaną z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpieniem zalania lub podtopienia.

8_9_1_11 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: derkacza

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawka płatności w niektórych przypadkach może być powiększona o dodatkową płatność "retencyjną", w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowi sumę powyższych płatności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowi sumę stawki płatności oraz przewidywaną płatność retencyjną, oszacowaną z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpieniem zalania lub podtopienia.

8_9_1_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawka płatności w niektórych przypadkach może być powiększona o dodatkową płatność "retencyjną", w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowi sumę powyższych płatności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowi sumę stawki płatności oraz przewidywaną płatność retencyjną, oszacowaną z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpieniem zalania lub podtopienia.

8_9_1_3 - Murawy

W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

8_9_1_4 - Półnaturalne łąki wilgotne

W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

8_9_1_5 - Półnaturalne łąki świeże

W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

8_9_1_6_1 - Torfowiska -wymogi obowiązkowe

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawka płatności w niektórych przypadkach może być powiększona o dodatkową płatność "retencyjną", w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowi sumę powyższych płatności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowi sumę stawki płatności oraz przewidywaną płatność retencyjną, oszacowaną z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpieniem zalania lub podtopienia.

8_9_1_6_2 - Torfowiska - wymogi obowiązkowe i uzupełniające

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawka płatności w niektórych przypadkach może być powiększona o dodatkową płatność "retencyjną", w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowi sumę powyższych płatności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowi sumę stawki płatności oraz przewidywaną płatność retencyjną, oszacowaną z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpieniem zalania lub podtopienia.

8_9_1_7 - Ekstensywne użytkowanie na obszarach specjalnej ochrony ptaków (OSO)

W ramach wariantu stosowana będzie jednolita kwota jednostkowa.

8_9_1_8 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: rycyka, kszyka, krwawodzioba lub czajki

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawka płatności w niektórych przypadkach może być powiększona o dodatkową płatność “retencyjną”, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowi sumę powyższych płatności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowi sumę stawki płatności oraz przewidywaną płatność retencyjną, oszacowaną z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpieniem zalania lub podtopienia.

8_9_1_9 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: wodniczki

Biorąc pod uwagę, że szacowane stawka płatności w niektórych przypadkach może być powiększona o dodatkową płatność “retencyjną”, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowi sumę powyższych płatności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowi sumę stawki płatności oraz przewidywaną płatność retencyjną, oszacowaną z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpieniem zalania lub podtopienia.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_9_1_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				352,36	352,36			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)				506,00	1 128,00			**Suma:** 1 634,00 **Maks.:** 1 128,00
8_9_1_10 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: dubelta lub kulika wielkiego (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				302,74	302,74			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				365,62	365,62			
	O.14 (jednostka: Hektary)				1 812,00	3 249,00			**Suma:** 5 061,00 **Maks.:** 3 249,00
8_9_1_11 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: derkacza (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				237,08	237,08			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				300,00	300,00			
	O.14 (jednostka: Hektary)				94,00	83,00			**Suma:** 177,00 **Maks.:** 94,00

8_9_1_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				326,32	326,32			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				389,21	389,21			
	O.14 (jednostka: Hektary)				403,00	558,00			**Suma:** 961,00 **Maks.:** 558,00
8_9_1_3 - Murawy (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				362,25	362,25			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)				659,00	1 216,00			**Suma:** 1 875,00 **Maks.:** 1 216,00
8_9_1_4 - Półnaturalne łąki wilgotne (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				250,56	250,56			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)				3 504,00	5 925,00			**Suma:** 9 429,00 **Maks.:** 5 925,00

8_9_1_5 - Półnaturalne łąki świeże (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				336,40	336,40			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)				10 938,00	18 819,00			**Suma:** 29 757,00 **Maks.:** 18 819,00
8_9_1_6_1 - Torfowiska -wymogi obowiązkowe (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				245,29	245,29			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				267,87	267,87			
	O.14 (jednostka: Hektary)				96,00	76,00			**Suma:** 172,00 **Maks.:** 96,00
8_9_1_6_2 - Torfowiska - wymogi obowiązkowe i uzupełniające (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				347,65	347,65			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				408,09	408,09			
	O.14 (jednostka: Hektary)				221,00	305,00			**Suma:** 526,00 **Maks.:** 305,00

8_9_1_7 - Ekstensywne użytkowanie na obszarach specjalnej ochrony ptaków (OSO) (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				197,98	197,98			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)				3 148,00	5 749,00			**Suma:** 8 897,00 **Maks.:** 5 749,00
8_9_1_8 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: rycyka, kszyka, krwawodzioba lub czajki (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				237,08	237,08			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				300,00	300,00			
	O.14 (jednostka: Hektary)				11 833,00	21 423,00			**Suma:** 33 256,00 **Maks.:** 21 423,00
8_9_1_9 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: wodniczki (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				349,44	349,44			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				412,36	412,36			
	O.14 (jednostka: Hektary)				909,00	1 208,00			**Suma:** 2 117,00 **Maks.:** 1 208,00

OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)				34 123,00	59 739,00			**Suma:** 93 862,00 **Maks.:** 59 739,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				9 523 508,00	16 602 555,00			26 126 063,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				7 618 806,40	13 282 044,00			20 900 850,40
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)				9 523 508,00	16 602 555,00			26 126 063,00
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)				7 618 806,40	13 282 044,00			20 900 850,40
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I.8.9.2. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I.8.9.2.
Nazwa interwencji	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Cały kraj (poza obszarami Natura 2000).

Mając na uwadze, że obszary mające wysoką wartość przyrodniczą znajdują się w również poza obszarami Natura 2000, wskazane jest wdrażanie interwencji poza tymi obszarami na terenie całego kraju.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak

CS 6. P5.	Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony	wymagana (++)	Częściowo
CS 6. P8.	Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych	pożądana (+)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi
R.24 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie szczególnymi zobowiązaniami, które prowadzą do zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów, takiego jak wyciek pestycydów, i skutków stosowania pestycydów
R.31 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami służącymi ochronie albo przywracaniu różnorodności biologicznej, w tym praktyk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem jest utrzymanie bądź przywrócenie właściwego stanu lub zapobiegania pogarszaniu się stanu cennych siedlisk przyrodniczych, określonych według typów siedlisk klasyfikacji Dyrektywy siedliskowej oraz innych cennych przyrodniczo siedlisk występujących na łąkach i pastwiskach poza obszarami Natura 2000, poprzez stosowanie tradycyjnych i ekstensywnych sposobów użytkowania poszczególnych siedlisk.

Pakiet ukierunkowany jest na ekstensyfikację gospodarowania, stosowanie odpowiednich ilości i terminów wykonywanych pokosów lub intensywności wypasu na cennych siedliskach przyrodniczych, znajdujących się poza obszarami Natura 2000, co wpływa pozytywnie na różnorodność biologiczną. Zakres wymogów różni się w zależności od przedmiotu ochrony – dostosowany jest do charakteru siedlisk przyrodniczych.

We wszystkich wariantach beneficjent jest zobowiązany do realizacji wymogów dotyczących ekstensywnego użytkowania rolniczego, odbiegających od standardowej/zwykłej praktyki rolniczej, co powoduje ponoszenie dodatkowych kosztów i utratę dochodów.Szczegółowe wymogi są zawarte w PROW 2014 – 2020.

Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat (ostatnie zobowiązania podjęte w roku 2022).

Zobowiązania co do zasady są oparte na zarządzaniu (management-based), niemniej jednak w przypadku obszarów przyrodniczych tj. gruntów niebędących użytkami rolnymi, na których wystąpiło zalanie lub podtopienie (potwierdzone z wykorzystaniem monitoringu satelitarnego), oprócz komponentu opartego na zarządzaniu zobowiązanie będzie zawierało drugi komponent oparty na rezultacie (result-based).

Interwencja wdrażana jest poprzez szereg wariantów dedykowanych odpowiednim siedliskom:

1. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe
2. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla
3. Murawy
4. Półnaturalne łąki wilgotne
5. Półnaturalne łąki świeże
6. Torfowiska

We wdrażanie tego pakietu zaangażowani są eksperci przyrodniczy, których rolą jest stwierdzenie występowania danego siedliska. Wybrane wymogi poszczególnych wariantów są uszczegóławiane przez

eksperta przyrodniczego. Takiemu uszczegółowieniu podlegają np. terminy koszenia/ wypasu (ekspert może zawęzić taki termin w ramach terminu ogólnego, wskazanego dla danego wariantu) oraz wymogi, których opis wskazuje na możliwość (dopuszczalność) zastosowania indywidualnego podejścia w uzasadnionych przypadkach.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

Pakiet ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. w zakresie obowiązku utrzymywania trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych czy też odpowiedniej ochrony terenów podmokłych i torfowisk, a także do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. W celu eliminacji ryzyka podwójnego finansowania, beneficjent realizujący zobowiązanie w ramach tego pakietu nie będzie mógł uzyskać płatności do tych samych gruntów za realizację ww. praktyki w ramach Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi. Wymienione powyżej wymogi i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochronę różnorodności biologicznej.

Pakiet poprzez dodatkową płatność do obszarów niebędących użytkami rolnymi, które zostały zalane lub podtopione, będzie komplementarny w stosunku do ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 – 2020

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014-2020

O14 Jaki obszar jest kwalifikowalny?

☐Użytki rolnicze określone dla planu WPR

☑Grunty rolne, w tym użytki rolne i inne

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020

☐Grunty nierolnicze

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC01	Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.
GAEC02	Ochrona torfowisk i terenów podmokłych
GAEC08	Zachowanie elementów krajobrazu. Zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych. Fakultatywnie – środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków roślin
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami

	powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5
SMR07	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie
SMR08	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

a) Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin:

- art. 35, ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2020 r. poz. 2097);
- § 1 ust. 1 pkt 2,4, 5 i 6 oraz ust. 2 pkt 1 - 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz.U. poz. 2097);

- wymogi dotyczące zasad stosowania środków ochrony roślin, w tym integrowanej ochrony roślin w celu zminimalizowania negatywnego wpływu na bioróżnorodność.

b) Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów:

- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne art. 105 ust. 1, art. 105a ust. 8, art. 105c ust. 1 i 2 – w zakresie odwołania do art. 105 a ust.8 -– wymogi dotyczące stosowania nawozów w odpowiednich dawkach;
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych, §3 - wymogi dotyczące stosowania komunalnych osadów ściekowych.

c) Inne odpowiednie wymogi krajowe:

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

- art. 15 ust 1 pkt 1 i pkt 7, art. 17 ust. 1 pkt 6, art. 24 ust. 1, pkt 3, 6, art. 45 ust. 1 pkt 4, art. 60 ust.6 pkt 3 – dotyczy działań, które są zakazane na obszarach chronionych w zakresie zmiany stosunków wodnych;
- art. 15 ust. 1 pkt 6, 8, art. 17 ust. 1 pkt 4, art. 24 ust. 1 pkt 4, , art. 45 ust. 1 pkt 8 - dotyczy ograniczeń w wydobywaniu torfu na obszarach chronionych;
- art. 40 ust. 2, art. 45 ust. 1 pkt 1, art. 60 ust 6 pkt 2 – wymogi dotyczące ochrony, zakazu niszczenia, uszkadzania, przekształcania, wycinania wybranych elementów krajobrazu tj. drzewa stanowiące pomniki przyrody, inne pomniki przyrody, drzewa i krzewy w strefach ochrony ostoi.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 wykracza ponad przepisy krajowe oraz warunkowość ponieważ przepisy nie nakładają obowiązku stosowania praktyk rolniczych szczegółowo (precyzyjnie) dopasowanych na poziomie działek rolnych w danym gospodarstwie do potrzeb ochrony konkretnych cennych siedlisk.

Interwencja ta wykracza ponad odpowiednie elementy warunkowości i inne odpowiednie wymogi krajowe tj.:

1. inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące działań w zakresie zmiany stosunków wodnych na obszarach chronionych ze względu na obowiązujący w ramach interwencji wymóg ograniczający możliwość zmiany stosunków wodnych;
2. SMR 2 oraz SMR 7 i SMR 8, a także inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin ustanowione w prawodawstwie krajowym w związku z

obowiązującymi w jej ramach wymogami dotyczącymi ograniczenia stosowania środków ochrony roślin oraz ograniczenia nawożenia i stosowania osadów ściekowych.

3. GAEC 2 oraz inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące ograniczeń w wydobywaniu torfu na obszarach chronionych - ze względu na obowiązujące w ramach interwencji szczegółowe wymogi w zakresie użytkowania gruntów, ukierunkowane na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych.
4. GAEC 1 ze względu na fakt, że zobowiązania w ramach interwencji są realizowana przede wszystkim na TUZ oraz ze względu na obowiązujący w ramach Pakietu wymóg zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych w gospodarstwie.
5. GAEC 8 ze względu na wymóg zachowania występujących w gospodarstwie rolnym elementów krajobrazu rolniczego nieużytkowanych rolniczo, tworzących ostoje przyrody, określonych w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Pakiet ma komplementarny charakter w stosunku do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt. Interwencje te poprzez ekstensywne użytkowanie wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych.

Pakiet, poprzez dodatkową płatność do obszarów niebędących użytkami rolnymi, które został zalane lub podtopione, będzie komplementarny w stosunku do ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☐ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem.

Planowane stawki płatności odpowiadają stawkom określonym w PROW 2014-2020. Uzależnione są od od typu siedliska: zmiennowilgotne łąki trzęślicowe: 1568 zł/ha, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla: 1452 zł/ha, murawy: 1612 zł/ha, półnaturalne łąki wilgotne: 1115 zł/ha, półnaturalne łąki świeże: 1497 zł/ha, torfowiska: 912 zł/ha (wymogi obowiązkowe) lub 1536 zł/ha (wymogi obowiązkowe i uzupełniające).

Ponadto, beneficjentowi realizującemu zobowiązanie na obszarach niebędących użytkami rolnymi (i innymi niż murawy) przysługiwać będzie dodatkowa płatność (płatność oparta o rezultat – "result-based") w przypadku zalania lub podtopienia gruntu w wysokości 280 zł/ha. Informacja o podtopieniu lub zalaniu będzie oparta na monitoringu satelitarnym.

W ramach interwencji obowiązuje mechanizm degresywności. Płatność rolno-środowiskowo-klimatyczna za zobowiązanie oparte na zarządzaniu (management based) jest przyznawana w wysokości:

·100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;

·75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;

·60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Biorąc pod uwagę, że w niektórych przypadkach może być przyznana dodatkowa płatność "retencyjna", a także będzie stosowana degresywność płatności, w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i nie uzwgędniają degresywności.
W tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności, obniżoną w związku z zastosowaniem degresywności.

Metoda obliczania

Płatności zostały ustalone w oparciu o rachunek poniesionych kosztów i utraconych dochodów wynikających z realizacji przez beneficjenta wymogów, określonych dla tej interwencji.
W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty dodatkowe związane ze zbiorem biomasy. W przypadku niektórych siedlisk przyrodniczych i siedlisk lęgowych ptaków stawka płatności została pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.

Dodatkowa płatność związana z wystąpieniem zalania lub podtopienia (oparta o rezultat – "result-based") stanowi rekompensatę dodatkowej utraty wartości plonu.
Szczegółowy opis jest zawarty w PROW 2014 – 2020.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?
☑ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)
☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)
☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

W ramach zobowiązania beneficjent jest zobligowany do realizacji zestawu wymogów, które służą osiągnięciu celów interwencji.

Jaki jest okres umów?

5 lat (ostatnie zobowiązania podjęte w roku 2022).

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.
Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_9_2_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Tak
8_9_2_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Tak
8_9_2_3 - Murawy	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Tak
8_9_2_4 - Półnaturalne łąki wilgotne	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Tak
8_9_2_5 - Półnaturalne łąki świeże	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Tak
8_9_2_6_1 - Torfowiska -wymogi obowiązkowe	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Tak
8_9_2_6_2 - Torfowiska - wymogi obowiązkowe i uzupełniające	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.21; R.22; R.24; R.31	Tak

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_9_2_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

Biorąc pod uwagę, że w ramach wariantu stosowany jest mechanizm degresywności płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią skalkulowaną stawkę płatności bez wpływu degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które uwzględnia zastosowanie degresywności płatności.

8_9_2_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla

Biorąc pod uwagę, że w ramach wariantu jest stosowany mechanizm degresywności płatności, a szacowana stawka płatności może być powiększona o dodatkową płatność "retencyjna", w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i nie uwzględniają mechanizmu degresywności płatności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które uwzględnia zastosowanie degresywności płatności oraz przewidywaną płatność retencyjną, oszacowaną z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpieniem zalania lub podtopienia.

8_9_2_3 - Murawy

Biorąc pod uwagę, że w ramach wariantu stosowany jest mechanizm degresywności płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią skalkulowaną stawkę płatności bez wpływu degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które uwzględnia zastosowanie degresywności płatności.

8_9_2_4 - Półnaturalne łąki wilgotne

Biorąc pod uwagę, że w ramach wariantu stosowany jest mechanizm degresywności płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią skalkulowaną stawkę płatności bez wpływu degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które uwzględnia zastosowanie degresywności płatności.

8_9_2_5 - Półnaturalne łąki świeże

Biorąc pod uwagę, że w ramach wariantu stosowany jest mechanizm degresywności płatności, w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią skalkulowaną stawkę płatności bez wpływu degresywności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które uwzględnia zastosowanie degresywności płatności.

8_9_2_6_1 - Torfowiska -wymogi obowiązkowe

Biorąc pod uwagę, że w ramach wariantu jest stosowany mechanizm degresywności płatności, a szacowana stawka płatności może być powiększona o dodatkową płatność "retencyjna", w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i nie uwzględniają mechanizmu degresywności płatności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które uwzględnia zastosowanie degresywności płatności oraz przewidywaną płatność retencyjną, oszacowaną z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpieniem zalania lub podtopienia.

8_9_2_6_2 - Torfowiska - wymogi obowiązkowe i uzupełniające

Biorąc pod uwagę, że w ramach wariantu jest stosowany mechanizm degresywności płatności, a szacowana stawka płatności może być powiększona o dodatkową płatność "retencyjna", w tabeli finansowej dla wariantu zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią sumę stawek płatności i nie uwzględniają mechanizmu degresywności płatności.

W tabeli finansowej dla wariantu zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które uwzględnia zastosowanie degresywności płatności oraz przewidywaną płatność retencyjną, oszacowaną z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpieniem zalania lub podtopienia.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_9_2_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				331,22	331,22			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				352,36	352,36			
	O.14 (jednostka: Hektary)				547,00	1 041,00			**Suma:** 1 588,00 **Maks.:** 1 041,00
8_9_2_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				306,74	306,74			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				389,21	389,21			
	O.14 (jednostka: Hektary)				179,00	108,00			**Suma:** 287,00 **Maks.:** 179,00
8_9_2_3 - Murawy (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				340,51	340,51			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				362,25	362,25			
	O.14 (jednostka: Hektary)				1 037,00	1 944,00			**Suma:** 2 981,00 **Maks.:** 1 944,00

8_9_2_4 - Półnaturalne łąki wilgotne (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				235,53	235,53			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				250,56	250,56			
	O.14 (jednostka: Hektary)				9 473,00	16 290,00			**Suma:** 25 763,00 **Maks.:** 16 290,00
8_9_2_5 - Półnaturalne łąki świeże (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				316,22	316,22			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				336,40	336,40			
	O.14 (jednostka: Hektary)				19 366,00	33 460,00			**Suma:** 52 826,00 **Maks.:** 33 460,00
8_9_2_6_1 - Torfowiska -wymogi obowiązkowe (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				230,57	230,57			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				267,87	267,87			
	O.14 (jednostka: Hektary)				32,00	38,00			**Suma:** 70,00 **Maks.:** 38,00

8_9_2_6_2 - Torfowiska - wymogi obowiązkowe i uzupełniające (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				326,79	326,79			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				408,09	408,09			
	O.14 (jednostka: Hektary)				109,00	152,00			**Suma:** 261,00 **Maks.:** 152,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)				30 743,00	53 033,00			**Suma:** 83 776,00 **Maks.:** 53 033,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				8 987 283,00	15 515 819,00			24 503 102,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				7 189 826,40	12 412 655,20			19 602 481,60
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)				8 987 283,00	15 515 819,00			24 503 102,00
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)				7 189 826,40	12 412 655,20			19 602 481,60
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I.8.9.3. - Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I.8.9.3.
Nazwa interwencji	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone
Typ interwencji	ENVCLIM(70) - Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania
Wspólny wskaźnik produktu	O.14. Liczba hektarów (z wyjątkiem leśnictwa) lub liczba innych jednostek objętych zobowiązaniami środowiskowymi lub klimatycznymi, wykraczającymi poza wymogi obowiązkowe
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Mając na uwadze potrzebę promowania zrównoważonego modelu prowadzenia gospodarki rolnej, który sprzyja realizacji celów klimatycznych i środowiskowych, uzasadnione jest aby interwencja była wdrażana na terenie całego kraju.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P4.	Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza	pożądana (+)	Częściowo
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P3.	Zwiększenie różnorodności upraw	wymagana (++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.14 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do redukcji emisji lub do utrzymania lub zwiększenia składowania dwutlenku węgla (w tym trwałe użytki zielone, uprawy trwałe z trwałą okrywą zieloną, grunty rolne na terenach podmokłych i torfowiskach)
R.19 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej otrzymującymi wsparcie zobowiązaniami korzystnymi dla gospodarowania glebami w celu poprawy jakości gleby i stanu fauny i flory w glebie (np. uprawa uproszczona, pokrycie gleby uprawami, zmianowanie upraw, w tym z udziałem roślin strączkowych)
R.20 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do ograniczenia emisji amoniaku
R.21 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami w zakresie jakości jednolitych części wód
R.22 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wspieranymi zobowiązaniami do poprawy gospodarki składnikami odżywczymi

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem interwencji jest promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania i zapobieganie ubytkowi substancji organicznej w glebie. Wsparcie promuje racjonalne wykorzystywanie zasobów przyrody, ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko, w tym poprzez optymalizację stosowania nawozów, przeciwdziałanie ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie.

Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat (ostatnie zobowiązania podjęte w roku 2022). Zobowiązania są oparte na zarządzaniu (management-based).

Beneficjent zobowiązany jest do dwukrotnego przeprowadzenia analizy gleby, wykonania corocznie planu nawozowego, dywersyfikacji upraw (min. 4 w każdym roku), odpowiedniego płodozmianu, przynajmniej dwukrotnego zastosowania na każdej działce w okresie trwania zobowiązania jednej z trzech praktyk zwiększających zawartość substancji organicznej w glebie: międzyplonu, przyorania słomy lub przyorania obornika, jednak przynajmniej raz powinien to być międzyplon. Praktyki te stanowić będą podstawę planowania środowiskowego w prawidłowej gospodarce rolnej.

Szczegółowe informacje, w tym wymogi interwencji, są zawarte w PROW 2014 – 2020.

Nie przewiduje się ustanowienia kryteriów wyboru.

Pakiet ma komplementarny charakter w stosunku do wybranych wymagań w ramach warunkowości tj. w zakresie:(i) zmianowania upraw lub innych praktyk mających na celu zachowanie potencjału gleby, w tym dywersyfikacji upraw, (ii) obowiązku utrzymywania trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych, (iii) zakazu przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000, (iv) zachowania elementów krajobrazu oraz zakazu ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych, (v) zakazu wypalania ściernisk, chyba że służy ono zdrowiu roślin, (vi) normy dotyczczącej przestrzegania wymagań związanych ze stosowaniem nawozów zawierających azot, a także do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyk - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe, Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, Zróżnicowana struktura upraw, Wymieszanie słomy z glebą. W celu eliminacji ryzyka podwójnego finansowania, beneficjent realizujący zobowiazanie w ramach tego pakietu nie bedzie mógł uzyskać płatności do tych samych guntów za realizację ww. praktyk w ramach eksoschematu Rolnoictwo węglowe. Wymienione powyżej wymogi i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na prowadzenie zrównoważonej gospodarki rolnej i realizację celów klimatyczno-środowiskowych WPR.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020

O14 Jaki obszar jest kwalifikowalny?

☑Użytki rolnicze określone dla planu WPR

☐Grunty rolne, w tym użytki rolne i inne

☐Grunty nierolnicze

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Wykaz odpowiednich norm GAEC i wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Kod	Opis
GAEC01	Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.
GAEC03	Zakaz wypalania ściernisk, chyba że odbywa się to ze względów związanych ze zdrowiem roślin
GAEC07	Zmianowanie upraw na gruntach ornych, z wyjątkiem roślin rosnących pod wodą
GAEC08	Zachowanie elementów krajobrazu. Zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych. Fakultatywnie – środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków roślin
GAEC09	Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000.
SMR02	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5

Wykaz odpowiednich obowiązkowych norm krajowych

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin:

-

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów:

1. Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne - art. 104a ust. 1, art. 105 ust. 1, art. 105a ust. 1-3 i ust. 7-8, art. 105c -– wymogi dotyczące stosowania nawozów w odpowiednich dawkach, w tym przez podmioty, które opracowały plan nawożenia, zasady opracowywania planów nawożenia;
2. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania,§ 2 ust. 3. – wymogi dotyczące ustalania dawek nawozu;
3. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych, §3 - wymogi dotyczące stosowania komunalnych osadów ściekowych.

Inne odpowiednie wymogi krajowe:

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody - art. 40 ust. 2, art. 45 ust. 1 pkt 1, art. 60 ust 6 pkt 2 – wymogi dotyczące ochrony, zakazu niszczenia, uszkadzania, przekształcania, wycinania wybranych elementów krajobrazu tj. drzewa stanowiące pomniki przyrody, inne pomniki przyrody, drzewa i krzewy w strefach ochrony ostoi.

Związek między normami GAEC, wymogami podstawowymi w zakresie zarządzania i normami krajowymi a interwencją

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone wykracza ponad odpowiednie elementy warunkowości tj. GAEC 7, ze względu na wymóg pakietu dotyczący obowiązku stosowania praktyk sprzyjających poprawie bilansu materii organicznej w glebie oraz obowiązku corocznego stosowania co najmniej 4 upraw na gruntach ornych. Ponadto odpowiednim elementem warunkowości do tej interwencji jest GAEC 3, w związku z obowiązkiem w ramach Pakietu 1. stosowania praktyk sprzyjających poprawie bilansu materii organicznej w glebie. Pakiet 1. wykracza również ponad SMR 2 oraz odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów ustanowione w prawodawstwie krajowym w związku z obowiązującymi w jej ramach wymogami dotyczącymi obowiązku opracowania na podstawie chemicznej analizy gleby planu nawożenia i przestrzegania tego planu i zakazu stosowania komunalnych osadów ściekowych.Pakietowi odpowiadają również normy GAEC 1 i GAEC 9, w związku z wymogiem tej interwencji dotyczącym obowiązku zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych w gospodarstwie. Interwencji tej odpowiada również GAEC 8 w zakresie zachowania charakterystycznych elementów krajobrazu oraz inne odpowiednie wymogi krajowe dotyczące ochrony, zakazu niszczenia, uszkadzania, przekształcania, wycinania wybranych elementów krajobrazu tj. drzewa stanowiące pomniki przyrody, inne pomniki przyrody, drzewa i krzewy w strefach ochrony ostoi, ze względu na wymóg Pakietu 1. dotyczący zachowania występujących w gospodarstwie rolnym elementów krajobrazu rolniczego nieużytkowanych rolniczo, tworzących ostoje przyrody, określonych w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Pakiet 1. jest komplementarny do interwencji I filaru tj. Ekoschematu: Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyk - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe, Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, Zróżnicowana struktura upraw, Wymieszanie słomy z glebą. Wymienione powyżej wymogi i interwencje, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na prowadzenie zrównoważonej gospodarki rolnej i realizację celów klimatyczno-środowiskowych WPR.

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

☑ **Objęta ZSZiK**

☐ **Nieobjęta ZSZiK**

Sekcja objęta ZSZiK

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów

☐ w tym koszt transakcji

☐ płatność jednorazowa

☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem.

Planowana stawka odpowiadająca stawce określonej w PROW 2014-2020 wynosi: 883 zł/ha.

W ramach interwencji obowiązuje mechanizm degresywności. Płatność rolno-środowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w wysokości:

·100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;

·75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;

· 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Metoda obliczania

Planowana od 2023 r. stawka płatności dla Pakietu 1. obliczona została w oparciu o wielkości wsparcia w ramach ekoschematu Planu Strategicznego WPR 2023-2027 promującego analogiczne praktyki: Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe, Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia i Zróżnicowana struktura upraw).

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie są modele zobowiązań w ramach interwencji?

☐ oparty na rezultatach (z możliwością wyboru)

☑ oparty na zarządzaniu (z możliwością wyboru)

☐ hybrydowy (oparty na zarządzaniu i na rezultatach)

Proszę wyjaśnić obowiązki/możliwości beneficjentów w odniesieniu do zobowiązań określonych w interwencji

-

Jaki jest okres umów?

5 lat (ostatnie zobowiązania podjęte w roku 2022).

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 12 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji wymogów zobowiązania.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 70 - Płatności na podstawie art. 70	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
8_9_3 - Rolnictwo zrównoważone	Dotacja	91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Średnia		R.14; R.19; R.20; R.21; R.22	Tak

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

8_9_3 - Rolnictwo zrównoważone

Biorąc pod uwagę, że w ramach interwencji stosowany jest mechanizm degresywności płatności, w tabeli finansowej dla interwencji zostały wskazane maksymalne średnie planowane kwoty jednostkowe, które stanowią skalkulowaną stawkę płatności bez wpływu degresywności.

W tabeli finansowej dla interwencji zostały również wskazane średnie kwoty jednostkowe, które uwzględniają zastosowanie degresywności płatności.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
8_9_3 - Rolnictwo zrównoważone (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				178,58	178,58			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				198,43	198,43			
	O.14 (jednostka: Hektary)				32 283,00	45 712,00			**Suma:** 77 995,00 **Maks.:** 45 712,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)				32 283,00	45 712,00			**Suma:** 77 995,00 **Maks.:** 45 712,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				5 765 098,00	8 163 249,00			13 928 347,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				4 612 078,40	6 530 599,20			11 142 677,60
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)				5 765 098,00	8 163 249,00			13 928 347,00
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)				4 612 078,40	6 530 599,20			11 142 677,60

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

ANC(71) - Ograniczenia naturalne lub inne ograniczenia specyficzne dla obszaru

I 9. - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 9.
Nazwa interwencji	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)
Typ interwencji	ANC(71) - Ograniczenia naturalne lub inne ograniczenia specyficzne dla obszaru
Wspólny wskaźnik produktu	O.12. Liczba hektarów objętych wsparciem dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub szczególnymi ograniczeniami, w tym w podziale na rodzaje obszarów
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Cały kraj.
Do pomocy kwalifikują się grunty rolne zlokalizowane w gminach lub obrębach ewidencyjnych na terenie całego kraju, położone na obszarach wyznaczonych zgodnie z art. 32 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - tzw. obszarach ONW.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P2.	Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi	pożądana (+)	Tak
CS 1. P7.	Utrzymanie potencjału produkcyjnego przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej	pożądana (+)	Tak
CS 1. P8.	Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta	wymagana (++)	Tak
CS 5. P5.	Zapobieganie porzucaniu gruntów	pożądana (+)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji

R.4 Odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych objętej wsparciem dochodu i podlegającej warunkowości
R.7 Odsetek dodatkowego wsparcia na hektar na obszarach o większych potrzebach (w porównaniu ze średnią)

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Realizacja interwencji ma zrekompensować rolnikom wszystkie lub część dodatkowych kosztów oraz utraconych dochodów związanych z ograniczeniami dla produkcji rolnej na wyznaczonych obszarach górskich i innych obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (obszarach ONW), ułatwiając rolnikom kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi.

Ponadto, wsparcie udzielane w ramach interwencji umożliwi zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich oraz utrzymanie i promowanie zrównoważonych systemów działalności rolniczej na tych terenach.

Brak kryteriów wyboru w ramach interwencji. Wszyscy wnioskujący, spełniający warunki kwalifikowalności, są uprawnieni do otrzymania płatności.

Wsparcie w ramach interwencji jest udzielane w zależności od rodzaju obszaru ONW, z podziałem na:

- płatności dla obszarów górskich (ONW typ górski), wyznaczonych zgodnie z art. 32, ust 1, lit. a rozporządzenia nr 1305/2013.
- płatności dla obszarów innych niż obszary górskie, charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (ONW z ograniczeniami naturalnymi), wyznaczonych zgodnie z art. 32, ust 1, lit. b rozporządzenia nr 1305/2013.
- płatności dla innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (ONW typ specyficzny), wyznaczonych zgodnie z art. 32, ust 1, lit. c rozporządzenia nr 1305/2013.

Interwencja polega na wsparciu finansowym rolników, którzy prowadzą działalność rolniczą na obszarach górskich i innych obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (obszarach ONW).

Wsparcie w ramach interwencji jest udzielane w zależności od rodzaju obszaru ONW, z podziałem na:

- płatności dla obszarów, na których występują znaczące ograniczenia naturalne (ONW z ograniczeniami naturalnymi) w podziale na dwie strefy:
    - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa I
    - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa II

wyznaczone na podstawie wartości wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP),

- płatności dla obszarów charakteryzujących się innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW typ specyficzny) w podziale na dwie strefy:
    - ONW typ specyficzny strefa I (obszary o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych, na terenie których ważne jest utrzymanie prowadzenia działalności rolniczej w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru),
    - ONW typ specyficzny strefa II (obszary, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m. oraz z niekorzystnymi warunkami dla produkcji rolnej o wartości WWRPP poniżej 52 punktów),
- płatności dla obszarów górskich (ONW typ górski), tj. obszarów, w których zgodnie z numerycznym modelem terenu (DEM) ponad połowa użytków rolnych położona jest powyżej wysokości 500 m n.p.m.,
- płatności dla gospodarstw rolnych posiadających minimalną obsadę zwierząt trawożernych, co najmniej 0,3 DJP/ha UR w całym gospodarstwie, położonych na obszarach ONW typ górski i tzw. podgórskich (tj. obszarów ONW typ specyficzny strefy II, które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.”).

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Rolnik aktywny zawodowo, prowadzący działalność rolniczą na wyznaczonych obszarach ONW.
Warunki dostępu:

- Beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą na obszarach ONW;
- Działki rolne, których dotyczy pomoc, są użytkowane jako użytki rolne;
- Powierzchnia użytków rolnych należących do danego gospodarstwa rolnego, położonych w granicach ONW i wykorzystywanych do produkcji rolniczej, wynosi co najmniej 1 ha.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

O12 Jaki obszar jest kwalifikowalny?

☑Obszary górskie (zgodnie z art. 32 ust. 1 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013)

Lista obszarów ONW znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
(https://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2019/pozycja/262).

☑Obszary z ograniczeniami naturalnymi, inne niż góry (zgodnie z art. 32 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013)

Lista obszarów ONW znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
(https://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2019/pozycja/262).

☑Obszary podlegające innym ograniczeniom szczególnym dla danego obszaru (zgodnie z art. 32 ust. 1 lit. c) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013)

Lista obszarów ONW znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
(https://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2019/pozycja/262).

☐Wszystkie obszary z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami

☐Inne

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Rodzaj płatności

☑ koszt jednostkowy na podstawie dodatkowych kosztów i utraconych dochodów
☐ w tym koszt transakcji
☐ płatność jednorazowa
☐ płatności ryczałtowe

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność ryczałtowa, jednoroczna, do hektara użytków rolnych położonych na obszarach ONW.

Stawki płatności zostały ustalone oddzielnie dla różnych typów i stref obszarów ONW oraz w zależności od systemu rolniczego dla ONW typ górski i ONW typ specyficzny i tzw. podgórskich (które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.").

Stawki płatności ONW:

ONW z ograniczeniami naturalnymi:

- strefa I - 179 zł/ha/rok;
- strefa II - 264 zł/ha/rok.

ONW typ specyficzny:

- strefa I - 179 zł/ha/rok;
- strefa II - 264.zł/ha/rok;
- strefa II tzw. podgórskie - 676 zł/ha UR/rok - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej 0,3 DJP/ha UR (obsada liczona na UR w całym gospodarstwie), które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.".

ONW typ górski:

- 450 zł/ha/rok;
- 829 zł/ha UR/rok - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej 0,3 DJP/ha UR (obsada liczona na UR w całym gospodarstwie).

Ponadto, płatności ONW podlegają degresywności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą. Płatność jest przyznawana w zależności od powierzchni obszarów ONW w gospodarstwie, w wysokości:

- do 25 ha – 100% płatności;
- 25,01 - 50 ha – 50% płatności;
- 50,01 - 75 ha – 25% płatności.

Metoda obliczania

Kwoty jednostkowe są zróżnicowane w zależności od typu obszaru ONW w celu właściwego uwzględnienia siły ograniczeń naturalnych dla produkcji rolnej na danym obszarze, co powinno zapewnić właściwą skuteczność pod względem przeciwdziałania porzucaniu gruntów.

Kwoty jednostkowe są ustalone na podstawie bilansu kosztów i utraconych dochodów, wynikających z występowania ograniczeń naturalnych lub innych ograniczeń specyficznych występujących na danym obszarze, obliczone przez porównanie z obszarami, które nie charakteryzują się takimi ograniczeniami. Obowiązujące wyliczenia zostały wykonane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (IERiGŻ-PIB). Centralnym elementem obliczeń są wyniki polskiego FADN i IERiGŻ-PIB, które zawierają charakterystyki przychodów i kosztów bezpośrednich odnoszących się do polskich gospodarstw rolnych.

Wsparcie przyznawane jest w formie rocznej płatności udzielanej na hektar użytków rolnych, stanowiącej iloczyn stawki ustalonej dla danego typu ONW oraz ilości hektarów zgłoszonych przez rolnika, z uwzględnieniem degresywności stawek.

Adekwatność i dokładność obliczeń stawek potwierdzona oświadczeniem IERiGŻ - załącznik pn. Certyfikat potwierdzający kalkulację stawek płatności ONW zgodnie z art. 82.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji
Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO
Kategoria zielona
Pkt 13 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z ust. 1 oraz ust. 13 załącznika nr 2 do porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Interwencja spełnia kryteria określone w ustępie 1 oraz ustępie 13 załącznika nr 2 do tego porozumienia, ponieważ jest wdrażana w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, a pomoc przyznawana w jej ramach stanowi rekompensatę za utrudnienia na jakie narażona jest produkcja rolna ze względu na występowanie naturalnych i innych szczególnych ograniczeń na danym terenie. Ponadto, udzielana w ramach interwencji pomoc nie wywiera skutków zakłócających handel ani skutków dla produkcji.

Płatności udzielane będą rolnikom prowadzącym działalność rolniczą na wyznaczonych obszarach ONW, na których występują ograniczenia naturalne lub inne szczególne ograniczenia.

Kwota wypłat płatności nie będzie związana ani oparta na rodzaju lub wielkości produkcji (w tym jednostek hodowlanych) ani na cenach krajowych lub międzynarodowych stosowanych do jakiejkolwiek produkcji.

Płatności będą ogólnie dostępne dla wszystkich rolników prowadzących działalność rolniczą na wyznaczonych obszarach ONW.

Płatności będą podlegały degresywności.

Wysokość udzielanych płatności jest ograniczona do dodatkowych kosztów lub utraconych dochodów związanych z prowadzeniem działalności rolniczej na wyznaczonych obszarach ONW, na których występują ograniczenia naturalne lub inne szczególne ograniczenia.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(a) - Payments for natural or others area-specific constraints under Article 71 and Article 78(b)	65,00%	20,00%	65,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
9_1 - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa I	Dotacja	91(3)(a)-PL-65,00%	Średnia		R.4; R.7	Nie
9_2 - ONW typ specyficzny strefa I (niekorzystne warunki o walorach przyrodniczo – turystycznych)	Dotacja	91(3)(a)-PL-65,00%	Średnia		R.4; R.7	Nie
9_3 - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa II	Dotacja	91(3)(a)-PL-65,00%	Średnia		R.4; R.7	Nie
9_4 - ONW typ specyficzny strefa II - bez zwierząt	Dotacja	91(3)(a)-PL-65,00%	Średnia		R.4; R.7	Nie
9_5 - ONW typ specyficzny strefa II (podgórskie) - ze zwierzętami	Dotacja	91(3)(a)-PL-65,00%	Średnia		R.4; R.7	Nie
9_6 - ONW typ górski - bez zwierząt	Dotacja	91(3)(a)-PL-65,00%	Średnia		R.4; R.7	Nie
9_7 - ONW typ górski - ze zwierzętami	Dotacja	91(3)(a)-PL-65,00%	Średnia		R.4; R.7	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

9_1 - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa I

Średnia planowana kwota jednostkowa jest kwotą maksymalną pomniejszoną o kwotę wynikającą z zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą.

Maksymalna planowana kwota jednostkowa, jest kwotą bez zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa.

Kwoty skonstruowane w powyższy sposób zapewnią właściwą skuteczność realizacji interwencji.

9_2 - ONW typ specyficzny strefa I (niekorzystne warunki o walorach przyrodniczo – turystycznych)

Średnia planowana kwota jednostkowa jest kwotą maksymalną pomniejszoną o kwotę wynikającą z zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą.

Maksymalna planowana kwota jednostkowa, jest kwotą bez zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa.

Kwoty skonstruowane w powyższy sposób zapewnią właściwą skuteczność realizacji interwencji.

9_3 - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa II

Średnia planowana kwota jednostkowa jest kwotą maksymalną pomniejszoną o kwotę wynikającą z zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą.

Maksymalna planowana kwota jednostkowa, jest kwotą bez zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa.

Kwoty skonstruowane w powyższy sposób zapewnią właściwą skuteczność realizacji interwencji.

9_4 - ONW typ specyficzny strefa II - bez zwierząt

Średnia planowana kwota jednostkowa jest kwotą maksymalną pomniejszoną o kwotę wynikającą z zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą.
Maksymalna planowana kwota jednostkowa, jest kwotą bez zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa.
Kwoty skonstruowane w powyższy sposób zapewnią właściwą skuteczność realizacji interwencji.

9_5 - ONW typ specyficzny strefa II (podgórskie) - ze zwierzętami

Średnia planowana kwota jednostkowa jest kwotą maksymalną pomniejszoną o kwotę wynikającą z zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą.
Maksymalna planowana kwota jednostkowa, jest kwotą bez zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa.
Kwoty skonstruowane w powyższy sposób zapewnią właściwą skuteczność realizacji interwencji.

9_6 - ONW typ górski - bez zwierząt

Średnia planowana kwota jednostkowa jest kwotą maksymalną pomniejszoną o kwotę wynikającą z zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą.
Maksymalna planowana kwota jednostkowa, jest kwotą bez zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa.
Kwoty skonstruowane w powyższy sposób zapewnią właściwą skuteczność realizacji interwencji.

9_7 - ONW typ górski - ze zwierzętami

Średnia planowana kwota jednostkowa jest kwotą maksymalną pomniejszoną o kwotę wynikającą z zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą.
Maksymalna planowana kwota jednostkowa, jest kwotą bez zastosowania degresywności płatności na poziomie gospodarstwa.
Kwoty skonstruowane w powyższy sposób zapewnią właściwą skuteczność realizacji interwencji.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
9_1 - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa I (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			35,51	35,51	35,51	35,51		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			40,22	40,22	40,22	40,22		
	O.12 (jednostka: Hektary)			3 443 463,00	3 443 463,00	3 443 463,00	3 443 463,00		**Suma:** 13 773 852,00 **Maks.:** 3 443 463,00
9_2 - ONW typ specyficzny strefa I (niekorzystne warunki o walorach przyrodniczo – turystycznych) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			35,81	35,81	35,81	35,81		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			40,22	40,22	40,22	40,22		
	O.12 (jednostka: Hektary)			851 578,00	851 578,00	851 578,00	851 578,00		**Suma:** 3 406 312,00 **Maks.:** 851 578,00
9_3 - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa II (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			55,85	55,85	55,85	55,85		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			59,33	59,33	59,33	59,33		
	O.12 (jednostka: Hektary)			2 244 789,00	2 244 789,00	2 244 789,00	2 244 789,00		**Suma:** 8 979 156,00 **Maks.:** 2 244 789,00

9_4 - ONW typ specyficzny strefa II - bez zwierząt (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			54,92	54,92	54,92	54,92		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			59,33	59,33	59,33	59,33		
	O.12 (jednostka: Hektary)			240 572,00	240 572,00	240 572,00	240 572,00		**Suma:** 962 288,00 **Maks.:** 240 572,00
9_5 - ONW typ specyficzny strefa II (podgórskie) - ze zwierzętami (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			142,06	142,06	142,06	142,06		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			151,91	151,91	151,91	151,91		
	O.12 (jednostka: Hektary)			55 840,00	55 840,00	55 840,00	55 840,00		**Suma:** 223 360,00 **Maks.:** 55 840,00
9_6 - ONW typ górski - bez zwierząt (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			93,52	93,52	93,52	93,52		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			101,12	101,12	101,12	101,12		
	O.12 (jednostka: Hektary)			91 973,00	91 973,00	91 973,00	91 973,00		**Suma:** 367 892,00 **Maks.:** 91 973,00

9_7 - ONW typ górski - ze zwierzętami (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			177,23	177,23	177,23	177,23		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			186,29	186,29	186,29	186,29		
	O.12 (jednostka: Hektary)			59 056,00	59 056,00	59 056,00	59 056,00		**Suma:** 236 224,00 **Maks.:** 59 056,00
OGÓŁEM	O.12 (jednostka: Hektary)			6 987 271,00	6 987 271,00	6 987 271,00	6 987 271,00		**Suma:** 27 949 084,00 **Maks.:** 6 987 271,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			329 173 489,23	318 400 000,00	318 400 000,00	318 400 000,00		1 284 373 489,23
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			213 962 768,00	206 960 000,00	206 960 000,00	206 960 000,00		834 842 768,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie

I 10.1.1 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.1.1
Nazwa interwencji	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P3.	Utrzymanie produkcji w szczególnie istotnych sektorach produkcji rolnej	wymagana (++)	Tak
CS 1. P4.	Rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego	wymagana (++)	Tak
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 1. P7.	Utrzymanie potencjału produkcyjnego przeciwdziałanie zaniechaniu	pożądana (+)	Tak

	prowadzenia działalności rolniczej		
CS 1. P8.	Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta	wymagana (++)	Tak
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 2.	Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 3.	Ułatwienie dostępu do kapitału m.in. na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie	pożądana (+)	Częściowo
CS 2.P 4.	Zwiększanie dochodowości - przedłużanie trwałości, przechowalnictwo, przygotowanie do sprzedaży.	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 5.	Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P2.	Dostęp do kapitału	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P3.	Dostęp do ziemi	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P5.	Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P6.	Poprawa dochodów młodych rolników	krytyczna (+++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.3 Odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia na cyfrowe technologie rolne
R.9 Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem interwencji jest zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw poprzez:
(i) racjonalizację technologii produkcji,
(ii) wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub innowacji,
(iii) zmianę profilu produkcji,
(iv) poprawę jakości produkcji,
(v) zwiększenie wartości dodanej produktu.
Operacje mogą dotyczyć produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.
W ukierunkowaniu pomocy na realizację ww. celu pomocne będą kryteria wyboru operacji, które mogą dotyczyć w szczególności inwestycji:
a. dotyczących poprawy jakości produkcji

b. realizowanych przez rolnika, który należy do grupy producentów rolnych, organizacji producentów, spółdzielni (jeśli nie jest grupą albo organizacją), klastra, jeżeli: operacja dotyczy tego samego produktu lub grupy produktów ze względu na który została utworzona grupa albo organizacja lub operacja dotyczy produktu lub grupy produktów będących przedmiotem współpracy rolnika ze spółdzielnią, klastrem,

c. innowacyjnych lub cyfrowych.

Ponadto, w obszarach A, C i D kryterium wyboru może dotyczyć inwestycji dotyczących systemów jakości.

W przypadku obszaru B kryterium wyboru może również dotyczyć bezpiecznego dla konsumenta i efektywnego przedłużania trwałości produktów, przechowalnictwa lub lepszego przygotowania do sprzedaży oraz ekologicznej produkcji zwierzęcej.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO2 zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

W ramach interwencji możliwa będzie realizacja operacji w czterech obszarach:

Obszar A

Operacje dotyczące produkcji zwierzęcej polegające na:

- stosowaniu rozwiązań rolnictwa precyzyjnego w budynkach lub budowlach służących do produkcji zwierzęcej.

Obszar B

Operacje dotyczące produkcji ekologicznej w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną polegające na:

- budowie lub modernizacji budynków lub budowli służących do produkcji ekologicznej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym również w miarę możliwości ograniczających szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych (wraz z wyposażeniem tych obiektów); operacje polegające na budowie lub modernizacji budynków lub budowli do utrzymywania zwierząt gospodarskich muszą zakładać wyłącznie bezuwięziowe utrzymanie zwierząt; lub
- stosowaniu rozwiązań rolnictwa precyzyjnego, w tym w budynkach lub budowlach służących do produkcji ekologicznej, lub
- zapewnieniu wybiegów oraz pastwisk dla zwierząt, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, lub
- zwiększaniu dochodowości produkcji poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej), w tym operacje polegające na budowie lub modernizacji budynków lub budowli lub zakupie sprzętu do: przygotowywania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowania, konfekcjonowania produktów rolnych, lub
- zakupie lub leasingu, zakończonego przeniesieniem prawa własności, nowych maszyn, urządzeń, wyposażenia do ekologicznej produkcji rolnej, lub
- budowie albo zakupie elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej.

Obszar C

Operacje dotyczące produkcji rolnej prowadzonej w gospodarstwie polegające na zwiększaniu dochodowości produkcji poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej), w tym operacje polegające na budowie lub modernizacji budynków lub budowli lub zakupie nowego sprzętu do: przygotowywania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowania, konfekcjonowania produktów rolnych.

Obszar D

Operacje dotyczące produkcji roślinnej polegające na zakupie maszyn do zbioru.

W ramach interwencji wspierane będą inwestycje materialne lub niematerialne związane z ww. operacjami, mające bezpośredni związek z działalnością rolniczą prowadzoną w gospodarstwie, w tym dotyczące przechowywania, suszenia, magazynowania oraz przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży a także zapewnienia pasz dla zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie.

Pomoc w obszarze B dotyczy gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną na rynek, w przypadku których co najmniej 80% powierzchni UR albo co najmniej 50% powierzchni UR i cała produkcja zwierzęca, której dotyczy operacja, są objęte tym systemem w dniu składania wniosku o przyznanie pomocy.

Pomoc w obszarze C przyznawana jest na operacje dotyczące wyłącznie nieprzetworzonych produktów rolnych produkowanych w gospodarstwie.

Gospodarstwa spełniające warunki określone dla obszaru B nie mogą być wspierane w obszarze A, C lub D, jeżeli operacja dotyczy produkcji ekologicznej prowadzonej w tych gospodarstwach.

W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich.

Do jednostek wykorzystywanych do działalności rolniczej i zarządzanych przez rolnika zalicza się w tej interwencji składniki materialne (w szczególności grunty rolne, budynki, urządzenia oraz inwentarz) oraz składniki niematerialne (prawa związane z prowadzeniem gospodarstwa), jeżeli stanowią zorganizowaną całość gospodarczą.

Operacja musi doprowadzić do wzrostu wartości dodanej brutto (GVA) w gospodarstwie, w szczególności w wyniku racjonalizacji technologii produkcji lub wprowadzenia innowacji, zmiany profilu produkcji, poprawy jakości produkcji lub zwiększenia wartości dodanej produktu, co najmniej o 10% w odniesieniu do roku bazowego w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy.

Jeżeli operacja zostanie zrealizowana prawidłowo, w tym w zakresie zestawienia rzeczowego operacji, a warunek wzrostu GVA w gospodarstwie nie zostanie osiągnięty ze względu na czynniki zewnętrzne, których negatywnego wpływu na GVA gospodarstwa rolnik nie miał możliwości złagodzić, pomoc nie będzie podlegała zwrotowi.

W przypadku obszaru B należy wykazywać sprzedaż produktów ekologicznych z gospodarstwa.

W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy konkurencyjności gospodarstwa rolnego i jego zorientowania na rynek w wyniku jego restrukturyzacji. Przez restrukturyzację rozumie się zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie jego rentowności oraz dokonywane z uwzględnieniem zmian w otoczeniu oraz wewnętrznych potrzeb danego gospodarstwa. Restrukturyzacja powinna być oparta o orientację rynkową.

W przypadku możliwości racjonalnego zastosowania, obligatoryjne jest zastosowanie dostępnych na rynku technologii, które zapewniają ograniczenie szkodliwego wpływu rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych itp.

W przypadku inwestycji budowlanych projekt powinien zawierać rozwiązania ograniczające emisję gazów cieplarnianych, presję produkcji rolnej na środowisko naturalne i klimat oraz uwzględniać rozwiązania związane z odnawialnymi źródłami energii. Uzasadnione ekonomicznie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii może stanowić element operacji.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy wynosi co najmniej 25 tys. euro i nie więcej niż 250 tys. euro.

Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie:

- chowu drobiu, chyba że produkcja jest ekologiczna albo operacja będzie polegała na zmianie sposobu chowu z konwencjonalnego na ekologiczny,
- zwierząt futerkowych, z wyjątkiem królika utrzymywanego w celu produkcji surowca mięsnego,
- sprzętu pszczelarskiego, maszyn i urządzeń wykorzystywanych na potrzeby gospodarki pasiecznej wspieranych w ramach interwencji w sektorze pszczelarskim, o których mowa w art. 42 rozporządzenia o planach strategicznych.

Beneficjent interwencji „Rozwój małych gospodarstw” w ramach Planu nie może wnioskować o wsparcie w ramach opisywanej interwencji przed zrealizowaniem biznesplanu.

Beneficjentowi interwencji „Rozwój małych gospodarstw” pomoc może być udzielona na inwestycje polegające na budowie lub modernizacji budynków lub budowli wraz z ich integralnym wyposażeniem albo na operację w obszarze D realizowaną wspólnie na rzecz więcej niż jednego gospodarstwa.

Ze wsparcia wyłączone są inwestycje, które mogą być realizowane w ramach innych interwencji albo innego Programu, chyba że stanowią integralny element inwestycji realizowanej w ramach omawianej interwencji.

Beneficjent zobowiązuje się do prowadzenia w gospodarstwie co najmniej ewidencji przychodów i rozchodów oraz zdarzeń o charakterze niefinansowym od dnia przyznania pomocy.

Beneficjent zobowiązuje się do utrzymania zrealizowanej operacji .

Nie udziela się wsparcia na operację, która ma być realizowana wspólnie na rzecz więcej niż jednego gospodarstwa, z wyjątkiem operacji realizowanych w obszarze D, gdzie o pomoc może ubiegać się wyłącznie grupa rolników.

Beneficjent

O pomoc może ubiegać się rolnik w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą, z której uzyskuje roczny przychód ze sprzedaży w wysokości co najmniej 75 tys. zł (w przypadku obszarów A, C i D) albo 45 tys. zł (w przypadku obszaru B).

Grupę rolników stanowi co najmniej trzech rolników (osoby fizyczne), którzy ubiegają się wspólnie o pomoc w ramach tej interwencji w celu zrealizowania inwestycji zbiorowej.

W przypadku obszaru B, przychód z tej sprzedaży musi pochodzić z działalności w zakresie produkcji ekologicznej.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Pomoc ma formę dotacji:

- refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

Intensywność pomocy:

- 65% kosztów operacji kwalifikujących się do wsparcia w przypadku rolników, którzy mają nie więcej niż 40 lat lub realizują operację w gospodarstwie prowadzącym działalność ekologiczną (obszar B) albo

- 45% tych kosztów w przypadku pozostałych operacji.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach interwencji w okresie realizacji planu nie może przekroczyć:

1 mln zł - w obszarze B w przypadku operacji polegających na:
· budowie lub modernizacji budynków lub budowli służących do produkcji ekologicznej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym również w miarę możliwości ograniczających szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych (wraz z wyposażeniem tych obiektów); operacje polegające na budowie lub modernizacji budynków lub budowli do utrzymywania zwierząt gospodarskich muszą zakładać wyłącznie bezuwięziowe utrzymanie zwierząt lub
· zapewnieniu wybiegów oraz pastwisk dla zwierząt, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań oraz w obszarze B i C w przypadku przechowalni.
300 tys. zł - w przypadku pozostałych operacji realizowanych w obszarach A, B, C i D.
W przypadku ubiegania się o pomoc w więcej niż jednym obszarze limity nie łączą się.
Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikujących się do wsparcia powyżej 50 tys. zł.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?
☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)
Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)
Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona
Pkt 2 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.
W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy konkurencyjności gospodarstwa rolnego i jego zorientowania na rynek w wyniku jego restrukturyzacji. Pomoc inwestycyjna w dostosowaniach strukturalnych będzie przyznawana na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach Planu. Pomoc będzie wspierała restrukturyzację działalności producenta rolnego wobec obiektywnie wykazanych niedogodności strukturalnych w zakresie produkcji zwierzęcej i produkcji ekologicznej, w zakresie przechowalnictwa i przygotowania do

sprzedaży oraz zbioru produktów rolnych. Kwota wsparcia nie jest zależna od, lub oparta na, rodzaju i wielkości produkcji (w tym wielkości pogłowia), podjętej przez producenta w jakimkolwiek roku po okresie bazowym oraz nie jest zależna lub oparta na cenach, krajowych lub międzynarodowych, odnoszących się do danej produkcji podjętej w jakimkolwiek roku po okresie bazowym. Płatności nie będą świadczone dłużej niż przez okres niezbędny dla realizacji inwestycji, której one dotyczą. Płatności nie będą uwarunkowane wymogiem wytwarzania przez beneficjentów produktów rolnych ani też nie będą w jakikolwiek sposób określały takich produktów.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_1_1_1 - inwestycje budowlane	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.3; R.9	Nie
10_1_1_2 - Inwestycje inne niż budowlane	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.3; R.9	Nie
10_1_1_3 - Inwestycje budowlane i inne niż budowlane	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.3; R.9	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_1_1_1 - inwestycje budowlane

Określone kwoty jednostkowe są przeciętnymi oczekiwanymi kwotami, ustalonymi na podstawie kwoty pomocy jakiej można udzielić jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach interwencji w okresie realizacji planu.

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji oraz doświadczenia z wdrażania podobnego instrumentu w ramach PROW 2014-2020

10_1_1_2 - Inwestycje inne niż budowlane

Określone kwoty jednostkowe są przeciętnymi oczekiwanymi kwotami, ustalonymi na podstawie kwoty pomocy jakiej można udzielić jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach interwencji w okresie realizacji planu.

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji oraz doświadczenia z wdrażania podobnego instrumentu w ramach PROW 2014-2020

10_1_1_3 - Inwestycje budowlane i inne niż budowlane

Określone kwoty jednostkowe są przeciętnymi oczekiwanymi kwotami, ustalonymi na podstawie kwoty pomocy jakiej można udzielić jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach interwencji w okresie realizacji planu.

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji oraz doświadczenia z wdrażania podobnego instrumentu w ramach PROW 2014-2020

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_1_1_1 - inwestycje budowlane (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	0,00	0,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)		0,00	10,00	20,00	24,00	24,00	22,00	**Suma:** 100,00 **Maks.:** 24,00
10_1_1_2 - Inwestycje inne niż budowlane (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		60 819,56	60 819,56	60 819,56	60 819,56	60 819,56	60 819,56	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)		380,00	836,00	1 083,00	1 014,00	938,00	635,00	**Suma:** 4 886,00 **Maks.:** 1 083,00
10_1_1_3 - Inwestycje budowlane i inne niż budowlane (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			262 711,18	262 711,18	262 711,18	262 711,18	262 711,18	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			30,00	55,00	63,00	55,00	75,00	**Suma:** 278,00 **Maks.:** 75,00

OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)		380,00	876,00	1 158,00	1 101,00	1 017,00	732,00	**Suma:** 5 264,00 **Maks.:** 1 158,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		23 111 600,00	60 726 835,45	84 316 715,00	83 022 104,34	76 298 015,00	62 725 353,21	390 200 623,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		12 711 380,00	33 399 759,50	46 374 193,25	45 662 157,38	41 963 908,25	34 498 943,99	214 610 342,37
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.1.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.1.2.
Nazwa interwencji	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 2.P 3.	Ułatwienie dostępu do kapitału m.in. na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie	pożądana (+)	Częściowo
CS 7. P2.	Dostęp do kapitału	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P3.	Dostęp do ziemi	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P5.	Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P6.	Poprawa dochodów młodych rolników	krytyczna (+++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.9 Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Nie stosuje się kryteriów wyboru operacji.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO2 zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

O pomoc może ubiegać się rolnik, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą.

W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich.

Operacje mogą dotyczyć wytwarzania produktów rolnych, przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich.

W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy funkcjonowania gospodarstwa rolnego i jego zorientowania na rynek.

Instrumenty finansowe zapewniają wsparcie jedynie w przypadku inwestycji, które nie są fizycznie ukończone lub w pełni wdrożone w dniu podjęcia decyzji inwestycyjnej, co do których oczekuje się, że będą finansowo opłacalne, będą generować dochód lub przynosić oszczędności.

Do wsparcia udzielanego w formie instrumentów finansowych w zakresie podstawowej produkcji rolnej kwalifikują się inwestycje materialne i niematerialne oraz kapitał obrotowy zgodnie z art. 80 ust.3 z projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR.

Celem interwencji jest zwiększenie konkurencyjności gospodarstw i zorientowania na rynek poprzez:

a) racjonalizację technologii produkcji;

b) wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub innowacji;

c) zmianę profilu produkcji;

d) poprawę jakości produkcji;

e) zakup gruntów (do 10% wartości kwoty kredytu, zaś w przypadku młodego rolnika – do 100% wartości kwoty kredytu)

W ramach interwencji możliwa będzie realizacja inwestycji:

a) o charakterze innowacyjnym lub wpływającym na cyfryzację, automatyzację działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie, w tym w rolnictwo precyzyjne;

b) innych niż objęte zakresem w pkt. a, ale dotyczące produkcji rolnej w zakresie racjonalizacji technologii produkcji, zmiany profilu produkcji, poprawy jakości produkcji;

c) polegającej na rozwoju produkcji roślinnej lub zwierzęcej w gospodarstwie (głównie

w przypadku gospodarstw poniżej 25 tys. euro wartości ekonomicznej i młodego rolnika);

d) dotyczących przechowalnictwa, suszenia, magazynowania, przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży;

e) dotyczących sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich.

Beneficjent

Rolnik w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☐ **Dotacja**

☑ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Instrumenty finansowe – gwarancje wraz dotacjami na spłatę odsetek

1. młody rolnik - gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz do 100% dotacji na spłatę odsetek;
2. gospodarstwo rolne produkujące trzodę chlewną - gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz dotacja na spłatę odsetek przez pierwsze 4 lata: przez pierwsze 2 lata – 100% odsetek, przez kolejne 2 lata – 50% odsetek w przypadku inwestycji dotyczących zwiększenia i utrzymania pogłowia loch
3. pozostałe gospodarstwa rolne - gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz do 50% dotacji na spłatę odsetek, a w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu – do 100% dotacji na spłatę odsetek.

Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją.

Intensywność pomocy – do 65 % kosztów kwalifikowalnych.

Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 i 12 załącznika 2 Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_1_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)	Instrument finansowy	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.9	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_1_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)

Wysokość wsparcia jest to procentowy udział gwarancji w kredycie, który nie może przekroczyć 80% kapitału kredytu. Dodatkowo wsparcie powiększone jest o wartość dotacji na spłatę odsetek.

W ramach budżetu środków na instrument finansowy będą również ponoszone koszty zarządzania / opłat, które zostaną ustalone uwzględniając przepisy unijne w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę charakter wsparcia (interwencji), które jest w formie instrumentu finansowego – gwarancji (zabezpieczenia spłaty kredytu zaciągniętego w banku), przy określaniu stawki wsparcia wzięto pod uwagę potrzeby sektora rolno - spożywczego w Polsce, m.in. dane dotyczące wartość udzielanych gwarancji w ramach poddziałania 4.1 „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” PROW 2014 - 2020.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_1_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe) (Instrument finansowy - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		45 197,74	45 081,97	45 081,97	45 081,97	45 081,97	45 197,74	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)		288,00	688,00	799,00	688,00	244,00	177,00	**Suma:** 2 884,00 **Maks.:** 799,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)		288,00	688,00	799,00	688,00	244,00	177,00	**Suma:** 2 884,00 **Maks.:** 799,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		13 000 000,00	31 000 000,00	36 000 000,00	31 000 000,00	11 000 000,00	8 000 000,00	130 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		7 150 000,00	17 050 000,00	19 800 000,00	17 050 000,00	6 050 000,00	4 400 000,00	71 500 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)		13 000 000,00	31 000 000,00	36 000 000,00	31 000 000,00	11 000 000,00	8 000 000,00	130 000 000,00
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)		7 150 000,00	17 050 000,00	19 800 000,00	17 050 000,00	6 050 000,00	4 400 000,00	71 500 000,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.10. - Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.10.
Nazwa interwencji	Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.22. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji infrastrukturalnych
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 7. P8.	Rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej w tym w zakresie dostępu do Internetu	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 8.P 11.	Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 8.P 3.	Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: gospodarka wodno-ściekowa	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.40 Liczba wspartych strategii inteligentnych wsi
R.41 Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja wspiera rozwój infrastruktury wiejskiej, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia , a także będzie wspierać infrastrukturę ukierunkowaną na poszanowanie środowiska i klimatu.

W ramach interwencji przewiduje się dwa schematy:

Obszar A Inwestycje w zakresie systemów indywidualnego oczyszczania ścieków.

Obszar B Inteligentna wieś

W ramach tego obszaru przewiduje się realizację wdrożenia wybranych elementów koncepcji inteligentnych wsi obejmujących inwestycyjne infrastrukturalne, które w sposób oddolny, kompleksowy i innowacyjny pozwolą ma rozwiązanie konkretnego oraz istotnego problemu zaznaczającego się na danym terenie, a odnoszącego się np. do poprawy jakości życia ludności, ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych, podniesienia jakości usług publicznych, poszanowania środowiska przyrodniczego, zwiększenia zatrudnienia oraz włączenia cyfrowego. W szczególności planuje się wsparcie działań odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby społeczności lokalnych i angażujących ich zasoby lokalne. . W ramach tej interwencji preferowane będą w szczególności inwestycje w zakresie nowoczesnej infrastruktury, w tym infrastruktury służącej adaptacji do zmian klimatu i ochronie środowiska (np. poprzez budowę instalacji odnawialnych źródeł energii, zbiorników retencyjnych w celu gromadzenia wód opadowych i roztopowych oraz budownictwo pasywne)".

Kryteria wyboru będą w szczególności dotyczyć:

Obszar A Inwestycje w zakresie systemów indywidualnego oczyszczania ścieków:

- operacji realizowanych na obszarach uboższych oraz charakteryzujących się wysokim wskaźnikiem bezrobocia,
- wskaźnika zwodociągowania,
- wskaźnik skanalizowania.

Obszar B Inteligentna wieś:

- oddziaływania zrealizowanego projektu na rozwój miejscowości,
- zastosowania komponentów cyfrowych,
- określenia dalszego funkcjonowania projektu, w tym dodatkowe źródła finansowania.
- kompleksowości i dojrzałości proponowanych rozwiązań,
- innowacyjności,
- wskazania wymiaru ekonomicznego projektu.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO8 promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Pomoc może być przyznana jeśli:

- w obszarze A:
  - operacja realizowana jest w miejscowościach położonych poza aglomeracjami zdefiniowanymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych.
- w obszarze B:
  - przygotowana koncepcja inteligentnej wsi jest spójne z koncepcja określoną w interwencji LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)
  - zawiera elementy dla którego inwestorem może być gmina lub związek międzygminny

Beneficjent zobowiązuje się do utrzymania zrealizowanej operacji.

Beneficjent

Gmina lub związek międzygminny

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

Intensywność pomocy wynosi do 75% (i nie mniej niż 30%) kosztów kwalifikowalnych operacji, z czego pomoc finansowana z EFRROW wynosi maksymalnie 55% (a w regionie Warszawa - 43%) kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% (a w regionie Warszawa - 32%) kosztów kwalifikowalnych - ze środków budżetu państwa.

W obszarze A wysokość pomocy nie może przekroczyć 1,5 mln zł na obszar gminy w okresie realizacji Programu.

Wysokość pomocy udzielonej na realizację operacji w schemacie B nie może przekroczyć 10 mln zł a pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikujących się do wsparcia powyżej 1,5 mln zł.

Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 45% (a w regionie Warszawa - 57%) kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta w wysokości co najmniej 25% kosztów kwalifikowalnych projektu oraz ze środków budżetu państwa w wysokości maksymalnie 20% (a w regionie Warszawa - 32%) kosztów kwalifikowalnych projektu.

Oprócz pomocy finansowej wypłacanej przez agencję płatniczą (maksymalnie 75% kosztów kwalifikowalnych), wydatkami publicznymi w rozumieniu art. 3 pkt 5 *rozporządzenia w sprawie planu WPR* jest także wkład własny beneficjenta, będącego jednostką sektora finansów publicznych, w realizowaną operację, z tym, że ta część tego wkładu, która powoduje zaburzenie proporcji pomiędzy wkładem EFRROW, a wymaganym krajowym wkładem środków publicznych równej 55% do 45% (a w regionie Warszawa 43% do 57%) - nie stanowi kwalifikowalnych wydatków publicznych, w rozumieniu art. 91 *rozporządzenia w sprawie planu WPR.*

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit g załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Pomoc ma na celu wsparcie rozwoju podstawowej infrastruktury wiejskiej oraz odnowę wsi, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia społeczności wiejskiej jednocześnie wsparcie ukierunkowane jest na poszanowanie środowiska i klimatu.

Ponadto pomoc nie będzie obejmowała bezpośrednich płatności na rzecz producentów lub przetwórców. Nakłady będą dokonywane tylko na cele inwestycji podstawowych i nie będą one obejmowały subsydiów na nakłady i koszty eksploatacji a użytkownicy nie będą ponosili żadnych opłat.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_10_1 - Przydomowe oczyszczalnie	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.41	Nie
10_10_2 - Smart Village	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.40	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_10_1 - Przydomowe oczyszczalnie

Jednostkowa kwota wsparcia została ustalona na podstawie danych historycznych, tj. na podstawie średniej kwoty wsparcia udzielanej na inwestycje w ramach działania Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich PROW 2014 - 2020.

10_10_2 - Smart Village

Jednostkowa kwota wsparcia została ustalona na podstawie sumy średnich kwot wsparcia udzielanej na inwestycje w ramach wybranych typów operacji działania Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich oraz LEADER w ramach PROW 2014-2020, jak również działania Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej w ramach PROW 2007 - 2013 z zakresu objętego przedmiotową interwencją.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_10_1 - Przydomowe oczyszczalnie (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			403 741,10	403 741,10	403 741,10	403 741,10	403 741,10	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.22 (jednostka: Operacje)			100,00	200,00	290,00	100,00	21,00	**Suma:** 711,00 **Maks.:** 290,00
10_10_2 - Smart Village (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				2 663 337,78	2 663 337,78	2 663 337,78	2 663 337,78	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.22 (jednostka: Operacje)				5,00	6,00	5,00	2,00	**Suma:** 18,00 **Maks.:** 6,00
OGÓŁEM	O.22 (jednostka: Operacje)			100,00	205,00	296,00	105,00	23,00	**Suma:** 729,00 **Maks.:** 296,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			40 374 109,75	94 064 908,31	133 064 944,78	53 690 798,60	13 805 238,56	335 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			22 205 760,36	51 735 699,57	73 185 719,63	29 529 939,23	7 592 881,21	184 250 000,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.11. - Zalesianie gruntów rolnych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.11.
Nazwa interwencji	Zalesianie gruntów rolnych
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.17 Obszar objęty wsparciem na zalesianie, odbudową systemu rolno-leśnego, z uwzględnieniem podziału
R.18 Łączne inwestycje mające na celu poprawę wyników działalności sektora leśnictwa
R.27 Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

W ramach interwencji premiowane będą zalesienia wpływające na osiąganie celów w zakresie zapobiegania erozji oraz wzmacniania ekologicznej stabilności obszarów leśnych. Dodatkowo, w celu

wzmocnienia wpływu zalesień na bioróżnorodność preferowane będą zalesienia przyczyniające się do tworzenia korytarzy ekologicznych.

Interwencja ma na celu zwiększanie obszarów leśnych poprzez wsparcie zalesiania gruntów. Obszary zalesione przyczyniają się bezpośrednio do sekwestracji dwutlenku węgla oraz mają korzystny wpływ na gleby i warunki wodne poprzez m.in. zapobieganie erozji i zwiększenie retencji na obszarach wiejskich. Pełnią również ważne funkcje w zakresie ochrony bioróżnorodności i wzbogacania krajobrazu.

Interwencja przyczyni się do realizacji ogólnokrajowego celu ujętego w Krajowym Programie Zwiększania Lesistości, polegającego na zwiększeniu lesistości Polski do 33% w roku 2050.

Realizacja interwencji przyczynia się do realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu, w tym strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, gdzie wskazuje się, że zalesianie, ponowne zalesianie i sadzenie drzew służące różnorodności biologicznej oraz odbudowie ekosystemów będą promowane m.in. za pośrednictwem planów strategicznych WPR. Jednocześnie przyczynia się do wypełniania planu działania, zawartego w Nowej strategii leśnej UE 2030 r., dotyczącego zasadzenia co najmniej 3 mld dodatkowych drzew w UE do 2030 r.

W ramach interwencji aby zapewnić realizację celów środowiskowych:

- przyznawane będzie wsparcie na wykonanie zalesienia oraz jego ochronę przed zniszczeniem;
- w składzie gatunkowym zalesień przeważać będą gatunki liściaste, o ile pozwolą na to warunki siedliskowe;
- zalesienia wykonane będą rodzimymi gatunkami drzew lub krzewów, w tym m.in. biocenotycznymi lub miododajnymi, a ich liczba określona będzie w planie zalesienia zgodnie z powszechnie obowiązującymi „Zasadami hodowli lasu" i w przypadku gatunków liściastych mieściła się będzie w przedziale od ok. 4 do 8 tys. szt/ha;
- skład gatunkowy zalesień dostosowany będzie do warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru;
- premiowane będą zalesienia wpływające na osiąganie celów w zakresie zapobiegania erozji oraz wzmacniania ekologicznej stabilności obszarów leśnych;
- w celu wypełnienia założeń Priorytetowych Ram Działań dla Sieci Natura 2000 (PAF) preferowane będą zalesienia tworzące korytarze ekologiczne w ramach Sieci Natura 2000, o ile tego typu obszary przewidziane będą do zalesienia w Planach Zadań Ochronnych lub Planach Ochrony dla obszarów Natura 2000;
- pomoc przyznawana będzie do gruntów, dla których opracowany jest plan zalesienia przez Nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe;
- wspierane będą zalesienia spójne z celami w zakresie klimatu i środowiska zgodnymi z zasadami zrównoważonej gospodarki leśnej, określonymi w ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących zalesiania i ponownego zalesiania;
- zalesienia wykonywane będą zgodnie z przepisami o ochronie przyrody i ocenach oddziaływania na środowisko - w wymaganych przepisami przypadkach, po wcześniejszych konsultacjach planowanego zalesienia - z właściwymi organami w zakresie obszarowych form ochrony przyrody, natomiast w przypadku obszarów wyznaczonych jako Natura 2000 w ramach dyrektywy 2009/147/WE i dyrektywy 92/43/EWG - zgodnie z celami zarządzania tych obszarów.

Interwencja jest komplementarna z interwencją I 8.8 obejmującą premie z tytułu zalesień, ponieważ ma na celu tworzenie terenów zalesionych możliwych do objęcia płatnościami w ramach zobowiązań z art. 70.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Pomoc przyznawana jest na zalesienie gruntów:

- rolnych - stanowiących grunty orne lub sady lub,
- innych niż rolne - wykazanych w ewidencji gruntów jako użytki rolne lub grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych, niewykorzystywane do produkcji rolniczej,

- o minimalnej powierzchni - 0,1 ha,
- przeznaczonych do zalesienia w dokumentach planistycznych gminy.

W jednym roku beneficjent może uzyskać pomoc maksymalnie do 40 ha gruntów.

Beneficjent

Rolnik (w rozumieniu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR) - będący właścicielem gruntu, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.

Jednostki samorządu terytorialnego - będące właścicielami gruntów rolnych oraz gruntów innych niż rolne.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Pomoc ma formę ryczałtu. Płatność ryczałtowa ustalana będzie w oparciu oart. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. a (i).

Wsparcie na zalesienie przyznawane jest jednorazowo za wykonanie zalesienia gruntów rolnych lub innych niż rolne lub dolesienie na terenach pokrytych częściowo samosiewem. Dodatkowo przyznawane jest wsparcie na ochronę nasadzeń przed zniszczeniami.

Stawki na zalesienie i ich ochronę zostały określone ryczałtowo na 1 ha lub na metr bieżący. Odpowiadają 100% wyszacowanych kosztów inwestycyjnych. Stawki zróżnicowane są w zależności od ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek przed zniszczeniami i wynoszą od ok. 16 000 do 21 000 zł/ha.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

-

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☑ Tak ☐ Nie ☐ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Pomoc zgodna z art. 32 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.
W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:

☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa

SA.107525

Informacje dodatkowe:

☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.

☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 73 - Wsparcie inwestycji nieprodukcyjnych, o których mowa w art. 73	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_11 - Zalesianie gruntów rolnych	Dotacja	91(3)(b) - 73-PL-80,00%	Średnia		R.17; R.18; R.27	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_11 - Zalesianie gruntów rolnych

Wartości unit amount zostały wyliczone w oparciu o:

- uśrednioną stawkę zł/ha zalesienia na gruntach korzystnych (założono 80 % takich zalesień) oraz zalesień na gruntach o nachyleniu powyżej 12 stopni (20 %), w tym dodatkowo uwzględniono zabezpieczenie drzewek repelentami
- dostępny budżet na 5 naborów wniosków na wsparcie na zalesienie (inwestycje)

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_11 - Zalesianie gruntów rolnych (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		4 648,21	4 648,21	4 648,21	4 648,21	4 648,21		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.21 (jednostka: Hektary)		500,00	500,00	112,00	112,00	112,00		**Suma:** 1 336,00 **Maks.:** 500,00
OGÓŁEM	O.21 (jednostka: Hektary)		500,00	500,00	112,00	112,00	112,00		**Suma:** 1 336,00 **Maks.:** 500,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 310 901,00	1 335 387,00	520 600,00	520 600,00	520 600,00		4 208 088,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		1 048 720,80	1 068 309,60	416 480,00	416 480,00	416 480,00		3 366 470,40
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.12. - Tworzenie zadrzewień śródpolnych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.12.
Nazwa interwencji	Tworzenie zadrzewień śródpolnych
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.16 Odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia inwestycji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej oraz na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych lub biomasy
R.17 Obszar objęty wsparciem na zalesianie, odbudową systemu rolno-leśnego, z uwzględnieniem podziału
R.26 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje produkcyjne i nieprodukcyjne w ramach WPR związane z dbałością o zasoby naturalne
R.32 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje w ramach WPR przyczyniające się do różnorodności biologicznej

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja polegająca na założeniu zadrzewień śródpolnych, w celu zwiększenia pochłaniania dwutlenku węgla. W ramach interwencji preferowane będą nasadzenia w formie liniowej, tak aby jednocześnie spełniały funkcje przeciwwietrzne, wodochronne i przeciwerozyjne.

Interwencja wpływa też na ochronę zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze oraz wzrost różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich. Zadrzewienia przyczyniają się do zwiększania retencji wodnej oraz zmniejszają ilość zanieczyszczeń przedostających się do wód. Stanowią istotny element przeciwdziałania skutkom suszy. Zapobiegają erozji wodnej i wietrznej.

Zadrzewienia prowadzą do urozmaicenia krajobrazu rolniczego, wspomagają utrzymanie równowagi ekologicznej na obszarach wiejskich, stanowią miejsce bytowania wielu organizmów i bazę pokarmową m.in. dla ptaków i owadów zapylających, w szczególności pszczół, dla których oferują nie tylko pokarm, ale również miejsce na założenie gniazda.

Interwencja bezpośrednio realizuje cele Europejskiego Zielonego Ładu, w tym Strategii bioróżnorodności, dotyczące m.in.: ochrony i przywracania elementów krajobrazu charakteryzujących się bogatą różnorodnością biologiczną, powstrzymania i odwrócenia procesu spadku liczebności owadów zapylających, jak również przyczynia się do wypełniania planu działania, zawartego w Nowej strategii leśnej UE 2030 r., dotyczącego zasadzenia co najmniej 3 mld dodatkowych drzew w UE do 2030 r.

W ramach interwencji aby zapewnić realizację celów środowiskowych:

- przyznawane będzie wsparcie na tworzenie zadrzewień śródpolnych i ich ochronę przed zniszczeniem;
- nasadzenia prowadzone będą rodzimymi gatunkami drzew lub krzewów lub odmianami drzew owocowych, wspieranymi w ramach interwencji I 8.4. - Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, w tym m.in. biocenotycznymi lub miododajnymi;
- w składzie gatunkowym nasadzeń przeważać będą gatunki liściaste, tj. co najmniej 90%, o ile pozwolą na to warunki siedliskowe;
- nasadzenia prowadzone będą co najmniej 3 różnymi gatunkami lub rodzajami drzew lub krzewów, z tym że udział drzew lub krzewów najmniej licznego gatunku lub rodzaju spośród trzech najliczniejszych wynosi co najmniej 10%,
- skład gatunkowy dostosowany będzie do warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru;
- szczegółowa lista gatunków i rodzajów drzew i krzewów dla tej interwencji zdefiniowana zostanie w przepisach krajowych;
- liczba sadzonek drzew lub krzewów wynosić będzie ok. 1 500 – 2 500 szt./ha;
- rolnik będzie miał możliwość skonsultowania planowanego zadrzewienia z wyspecjalizowanym w tym zakresie doradcą rolnym.

Interwencja jest komplementarna z interwencją Zalesianie gruntów rolnych, ponieważ uzupełnia możliwość uzyskania pomocy do gruntów, które z uwagi na warunki powierzchniowe (szerokość) nie kwalifikują się do zalesienia. Interwencja ma również komplementarny (uzupełniający) charakter z interwencją I 8.8 obejmującą premie z tytułu zadrzewień, w ramach której założone zadrzewienia będą mogły być pielęgnowane i utrzymywane, co zapewni długotrwały efekt środowiskowy.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Pomoc przyznawana jest na tworzenie zadrzewień śródpolnych:

- na gruntach ornych,
- o powierzchni co najmniej 0,1 ha.

W jednym roku beneficjent może uzyskać pomoc maksymalnie do 40 ha.

Beneficjent

Rolnik (w rozumieniu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR) - będący właścicielem gruntu z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.

Jednostki samorządu terytorialnego - będące właścicielami gruntów rolnych.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Płatność ryczałtowa ustalana będzie w oparciu oart. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. a (i). Pomoc na tworzenie zadrzewień śródpolnych ma formę ryczałtu wypłacanego jednorazowo za jego założenie.

Stawki płatności zostały określone ryczałtowo na 1 ha i odpowiadają 100% wyszacowanych kosztów inwestycyjnych. Stawki zróżnicowane są w zależności od ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek przed zniszczeniem i wynoszą od ok. 10 000 do 18 000 zł/ha

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

-

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 73 - Wsparcie inwestycji nieprodukcyjnych, o których mowa w art. 73	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_12 - Tworzenie zadrzewień śródpolnych	Dotacja	91(3)(b) - 73-PL-80,00%	Średnia		R.16; R.17; R.26; R.32	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_12 - Tworzenie zadrzewień śródpolnych

Wartości unit amount zostały wyliczone w oparciu o:

- uśrednioną stawkę zł/ha za założenie zadrzewienia na gruntach korzystnych (założono 80 % takich zadrzewień) oraz zadrzewień na gruntach o nachyleniu powyżej 12 stopni (20 %), w tym dodatkowo uwzględniono zabezpieczenie drzewek osłonkami
- dostępny budżet na 5 naborów wniosków na Tworzenie zadrzewień śródpolnych (inwestycje)

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_12 - Tworzenie zadrzewień śródpolnych (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 102,38	3 102,38	3 102,38	3 102,38	3 102,38		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.21 (jednostka: Hektary)		387,00	387,00	16,00	16,00	16,00		**Suma:** 822,00 **Maks.:** 387,00
OGÓŁEM	O.21 (jednostka: Hektary)		387,00	387,00	16,00	16,00	16,00		**Suma:** 822,00 **Maks.:** 387,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		597 867,00	617 518,00	131 891,00	131 891,00	131 891,00		1 611 058,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		478 293,60	494 014,40	105 512,80	105 512,80	105 512,80		1 288 846,40
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.13. - Zakładanie systemów rolno-leśnych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.13.
Nazwa interwencji	Zakładanie systemów rolno-leśnych
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.16 Odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia inwestycji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej oraz na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych lub biomasy
R.17 Obszar objęty wsparciem na zalesianie, odbudową systemu rolno-leśnego, z uwzględnieniem podziału
R.26 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje produkcyjne i nieprodukcyjne w ramach WPR związane z dbałością o zasoby naturalne
R.32 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje w ramach WPR przyczyniające się do różnorodności biologicznej

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja polega na założeniu systemu rolno-leśnego, tym samym pozwala na użytkowanie gruntu rolnego, na którym drzewa lub krzewy są zintegrowane z uprawą rolną na tym samym obszarze. Jest to wielofunkcyjne użytkowanie gruntu przynoszące korzyści środowiskowo-klimatyczne.

Systemy rolno-leśne przyczyniają się do redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększania zawartości materii organicznej w glebie. Wpływają na poprawę zasobów wodnych poprzez zwiększenie infiltracji oraz ochronę wód powierzchniowych, zapobiegają erozji. Mają pozytywny wpływ na różnorodność biologiczną, gdyż biocenotyczne i miododajne gatunki drzew lub krzewów są naturalnym środowiskiem występowania owadów zapylających, w szczególności pszczół, dla których oferują nie tylko pokarm, ale również miejsce na założenie gniazda.

Systemy rolno-leśne, w których drzewa i krzewy stanowią część pastwiska dają zwierzętom schronienie przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi. Dzięki temu podnoszą dobrostan zwierząt, co przekłada się na poprawę ich produktywności i stanu zdrowia.

W Europejskim Zielonym Ładzie systemy rolno-leśne zaliczono do zrównoważonych praktyk, które powinny być promowane w ramach krajowych Planów Strategicznych Wspólnej Polityki Rolnej. Interwencja bezpośrednio przyczynia się do wypełniania planu działania, zawartego w Nowej strategii leśnej UE 2030 r., dotyczącego zasadzenia co najmniej 3 mld dodatkowych drzew w UE do 2030 r.

W ramach interwencji aby zapewnić realizację celów środowiskowych:

· przyznawane będzie wsparcie na założenie systemów rolno-leśnych i ich ochronę przed zniszczeniem;

· nasadzenia prowadzone będą rodzimymi gatunkami drzew lub krzewów lub odmianami drzew owocowych, wspieranymi w ramach interwencji I 8.4. - Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, w tym m.in. biocenotycznymi lub miododajnymi;

· w składzie gatunkowym nasadzeń przeważać będą gatunki liściaste, o ile pozwolą na to warunki siedliskowe;

· skład gatunkowy dostosowany będzie do warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru;

· liczba sadzonek drzew lub krzewów wynosić będzie ok. 150 – 250 szt./ha;

· systemy rolno-leśne zakładane będą w formie:

- o rzędowej gdzie drzewa i krzewy sadzone na gruntach ornych, połączone są z uprawą oraz

- o pastwiskowej, gdzie obszar zadrzewiony stanowi część TUZ;

rolnik będzie miał możliwość skonsultowania planowanego systemu rolno-leśnego z wyspecjalizowanym w tym zakresie doradcą rolnym.

Interwencja ma komplementarny (uzupełniający) charakter z interwencją I 8.8 obejmującą premie z tytułu systemów rolno-leśnych, ponieważ założone systemy rolno-leśne będą mogły być pielęgnowane i utrzymywane w ramach zobowiązań z art. 70.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Pomoc przyznawana jest na zakładanie systemów rolno-leśnych:

- na gruntach ornych lub TUZ, z wyłączeniem TUZ na Naturze 2000,
- o powierzchni co najmniej 0,1 ha.

W jednym roku beneficjent może uzyskać pomoc maksymalnie do 40 ha.

Beneficjent

Rolnik (w rozumieniu rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR) - będący właścicielem gruntu z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Płatność ryczałtowa ustalana będzie w oparciu oart. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. a (i). Wsparcie na zakładanie systemów rolno-leśnych jest przyznawane w formie ryczałtu, jednorazowo za jego założenie.

Stawki płatności zostały określone ryczałtowo na 1 ha i odpowiadają 100% wyszacowanych kosztów inwestycyjnych. Stawki są zróżnicowane w zależności od ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek i wynoszą od ok. 3 000 do 7 000 zł/ha

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

-

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 73 - Wsparcie inwestycji nieprodukcyjnych, o których mowa w art. 73	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_13 - Zakładanie systemów rolno-leśnych	Dotacja	91(3)(b) - 73-PL-80,00%	Średnia		R.16; R.17; R.26; R.32	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_13 - Zakładanie systemów rolno-leśnych

Wartości unit amount zostały wyliczone w oparciu o:

- uśrednioną stawkę zł/ha za założenie systemów rolno-leśnych na gruntach korzystnych (założono 80 % takich systemów) oraz na gruntach o nachyleniu powyżej 12 stopni (20 %), w tym dodatkowo uwzględniono zabezpieczenie drzewek osłonkami
- dostępny budżet na 5 naborów wniosków na Zakładanie systemów rolno-leśnych (inwestycje).

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_13 - Zakładanie systemów rolno-leśnych (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 230,52	1 230,52	1 230,52	1 230,52	1 230,52		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.21 (jednostka: Hektary)		975,00	975,00	10,00	10,00	10,00		**Suma:** 1 980,00 **Maks.:** 975,00
OGÓŁEM	O.21 (jednostka: Hektary)		975,00	975,00	10,00	10,00	10,00		**Suma:** 1 980,00 **Maks.:** 975,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		559 737,00	523 063,00	12 306,00	12 306,00	12 306,00		1 119 718,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		447 789,60	418 450,40	9 844,80	9 844,80	9 844,80		895 774,40
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.14. - Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.14.
Nazwa interwencji	Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.21. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji nieprodukcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak
CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 6. P4.	Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów	wymagana (++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.17 Obszar objęty wsparciem na zalesianie, odbudową systemu rolno-leśnego, z uwzględnieniem podziału
R.18 Łączne inwestycje mające na celu poprawę wyników działalności sektora leśnictwa
R.27 Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Pomoc w ramach interwencji jest przyznawana na wprowadzanie podsadzeń w istniejących lasach, przy uwzględnieniu lokalnych warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru.

Pozwoli to na zwiększenie sekwestracji CO2, przyczyniając się tym samym do łagodzenia zmian klimatu oraz wzbogacenia ekosystemów. Interwencja obejmuje nasadzenia zwiększające różnorodność biologiczną w lasach prywatnych poprzez dywersyfikację struktury leśnej oraz składu gatunkowego drzewostanów.

Wsparcie jest przyznawane również na inwestycje zwiększające odporność lasów prywatnych, poprzez wykonanie cięć pielęgnacyjnych, mających na celu:

- usuwanie lub hamowanie wzrostu drzew wadliwych, inwazyjnych, chorych młodszych klas wieku;
- przerzedzanie nadmiernie zagęszczonych partii drzewostanu;
- regulowanie składu gatunkowego oraz wytwarzanie i utrwalanie pożądanej formy zmieszania.

Zabiegi takie, prowadzone w drzewostanach młodszych klas wieku, będą stanowiły element zapobiegawczy przed ekstremalnymi warunkami pogodowymi i pożarami, gdyż pozwolą na zwiększenie odporności i zdrowotności ekosystemów, co jest szczególnie istotne z uwagi na potrzebę adaptacji do zmian klimatu.

Wspierane są m.in. inwestycje polegające na:

- przebudowie składu gatunkowego drzewostanu poprzez:

- wprowadzenie drugiego piętra,

- dolesienie luk lub odnowienia w drzewostanach uszkodzonych w szczególności w wyniku chorób, szkodników, zwierzyny lub ekstremalnych warunków pogodowych;

- zróżnicowaniu struktury drzewostanu poprzez wprowadzenie podszytu;
- zakładaniu remiz leśnych;
- kształtowaniu ekotonów na obrzeżach lasu;
- prowadzeniu cięć pielęgnacyjnych.

Dodatkowo w zakresie inwestycji polegających na wprowadzaniu nowych nasadzeń wspierana jest ich ewentualna ochrona przed zniszczeniami.

Interwencja realizuje założenia Europejskiego Zielonego Ładu, w tym strategii na rzecz bioróżnorodności oraz nowej strategii leśnej, której jednym z celów jest poprawa jakości i odporności lasów Unii Europejskiej.

W ramach interwencji:

- wszystkie rodzaje inwestycji będą dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych i krajobrazowych,
- nasadzenia prowadzone będą rodzimymi gatunkami drzew lub krzewów, w tym m.in. biocenotycznymi i miododajnymi;
- w składzie gatunkowym nasadzeń przeważać będą gatunki liściaste, o ile pozwolą na to warunki siedliskowe;
- realizacja poszczególnych inwestycji dostosowana będzie do odpowiedniego wieku drzewostanu;
- wspierane będą nasadzenia w lasach spójne z celami w zakresie klimatu i środowiska zgodnymi z zasadami zrównoważonej gospodarki leśnej, określonymi w ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących zalesiania i ponownego zalesiania,
- inwestycje będą wykonywane zgodnie z przepisami o ochronie przyrody i ocenach oddziaływania na środowisko (w wymaganych przepisami przypadkach, po wcześniejszych konsultacjach planowanej inwestycji - z właściwymi organami w zakresie obszarowych form ochrony przyrody, natomiast w przypadku obszarów wyznaczonych jako Natura 2000 w ramach dyrektywy 2009/147/WE i dyrektywy 92/43/EWG - zgodnie z celami zarządzania tych obszarów).

Interwencja jest komplementarna z interwencją Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020, ponieważ uzupełnia możliwość uzyskania pomocy właścicielom lasów, którzy skorzystali z pomocy w ramach działań zalesieniowych w poprzednich okresach programowania.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Warunki przyznania wsparcia:

- minimalna powierzchnia gruntu objętego pomocą - 0,1 ha;
- w jednym roku beneficjent może uzyskać pomoc maksymalnie do 40 ha;
- wymagane jest, niezależnie od wielkości inwestycji, potwierdzenie, że jej realizacja nie stoi w sprzeczności z zapisami Uproszczonego Planu Urządzenia Lasu lub dokumentu równoważnego.

Beneficjent

Właściciele lasów prywatnych lub ich stowarzyszenia, lub wspólnoty gruntowe.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Płatność ryczałtowa ustalana będzie w oparciu oart. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. a (i). Wsparcie na inwestycję jest przyznawane w formie ryczałtu, jednorazowo za jej wykonanie.

Stawki zostały określone ryczałtowo na 1 ha lub na metr bieżący (w przypadku zabezpieczenia nasadzeń) i odpowiadają 100% wyszacowanych kosztów inwestycyjnych. Stawki zróżnicowane są w zależności od ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek przed zniszczeniami i wynoszą:

- od ok. 8 000 do 22 000 zł/ha - w przypadku inwestycji polegających na wprowadzaniu podsadzeń mających na celu zwiększenie różnorodności biologicznej istniejących lasów wraz z ochroną nasadzeń przed zniszczeniem,
- od ok. 1 500 do 2 300 zł/ha - w przypadku cięć pielęgnacyjnych zwiększających odporność i zdrowotność drzewostanów.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

-

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☑ Tak ☐ Nie ☐ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Pomoc zgodna z art. 32 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.

W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:
☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis
Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa
SA.107511

Informacje dodatkowe:
☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji
Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?
☐ Tak ☑ Nie
Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)
Nie dotyczy
Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)
Nie dotyczy
Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO
Kategoria zielona
Pkt 11 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 73 - Wsparcie inwestycji nieprodukcyjnych, o których mowa w art. 73	80,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_14_1 - Inwestycje bioróżnosrodowiskowe	Dotacja	91(3)(b) - 73-PL-80,00%	Średnia		R.17; R.18; R.27	Nie
10_14_2 - Cięcia pielęgnacyjne	Dotacja	91(3)(b) - 73-PL-80,00%	Średnia		R.17; R.18; R.27	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_14_1 - Inwestycje bioróżnosrodowiskowe

Wartości unit amount zostały wyliczone w oparciu o:

- średnią ważoną stawkę zł/ha z inwestycji polegającej na dolesieniu luk (80% gruntów w warunkach korzystnych, a 20% na nachyleniu) powiększoną o średnią stawkę z repelentów i osłonek, oraz
- dostępny budżet na inwestycje bioróżnorodnościwe

10_14_2 - Cięcia pielęgnacyjne

Wartości unit amount zostały wyliczone w oparciu o:

- średnią ważoną stawkę zł/ha przyjętą na cięcia pielęgnacyjne w istniejącym lesie, których celem jest podnoszenie odporności drzewostanu (założono że 80 % tych inwestycji będzie na gruntach korzystnych a 20 % na gruntach z nachyleniem)
- dostępny budżet na cięcia pielęgnacyjne

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_14_1 - Inwestycje bioróżnosrodowiskowe (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		4 221,05	4 221,05	4 221,05	4 221,05	4 221,05		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.21 (jednostka: Hektary)		398,00	398,00	22,00	22,00	22,00		**Suma:** 862,00 **Maks.:** 398,00
10_14_2 - Cięcia pielęgnacyjne (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		384,62	384,62	384,62	384,62	384,62		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.21 (jednostka: Hektary)		1 872,00	1 872,00	1 767,00	1 767,00	1 767,00		**Suma:** 9 045,00 **Maks.:** 1 872,00
OGÓŁEM	O.21 (jednostka: Hektary)		2 270,00	2 270,00	1 789,00	1 789,00	1 789,00		**Suma:** 9 907,00 **Maks.:** 2 270,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 542 449,00	1 489 333,00	772 487,00	772 487,00	772 487,00		5 349 243,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		1 233 959,20	1 191 466,40	617 989,60	617 989,60	617 989,60		4 279 394,40

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.15 - Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.15
Nazwa interwencji	Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 9.P 1.	Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 9.P 3.	Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt	krytyczna (+++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.43 Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi działaniami służącymi ograniczeniu stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych (zapobieganie/ograniczanie)
R.44 Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi działaniami służącymi poprawie dobrostanu zwierząt
R.9 Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Ważnym elementem Planu będzie również wsparcie promowania podwyższonych warunków utrzymania zwierząt, które są lepiej dostosowane do ich potrzeb. Jest to istotne, ponieważ w przypadu chowu bydła i świń następuje proces koncentracji produkcji. Wsparcie będzie udzielane rolnikom na realizację inwestycji

w zakresie dobrostanu zwierząt, które wykraczają ponad odpowiednie minimalne normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa oraz powszechnie stosowanych praktyk. Dzięki tym inwestycjom zwierzęta będą miały (i) zapewniony dostęp do środowiska zewnętrznego poprzez możliwość korzystania z wybiegów czy pastwiska (*dotyczy bydła*), (ii) większą swobodę ruchu (*w przypadku świń*), (iii) odpowiedni mikroklimat w budynkach inwentarskich (dotyczy *bydła lub świń*), poprawiający ich zdrowotność i eliminujący stres termiczny. Ponadto inwestycje przyczynią (iv) ograniczenia stresu i urazów bydła podczas przemieszczania zwierząt oraz podczas wykonywania zabiegów. Poprawa dobrostanu zwierząt wpłynie korzystnie na wyniki produkcji i jakość produktów pozyskiwanych od tych zwierząt, a tym samym na zdrowie ludzi. Interwencja jest komplementarna w stosunku do interwencji pn. Ekoschemat – Dobrostan zwierząt oraz interwencji Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje) i Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu.

Preferencje wyboru operacji do realizacji w szczególności dotyczą (i) wielkości stada (ii) rodzaju inwestycji (iii) prowadzenia produkcji ekologicznej (zgodnie z ustawą z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym), (v) zastosowania rozwiązań cyfrowych w zakresie dobrostanu zwierząt, (vi) zastosowania technologii oszczędzających wodę, zastosowanie technologii wykorzystujących odnawialne źródła energii albo zastosowanie technologii wraz z zasilaniem z pochodzącym z odnawialnych źródeł energii, (vii) rolnika, który ma nie więcej niż 40 lat (nieukończone 41 lat), (viii) rolników uczestniczących w krajowych systemach jakości żywności.

Dodatkowo dla operacji dotyczących dobrostanu bydła przewiduje się preferencje w zakresie wykorzystania pastwisk.

Pomoc może być przyznana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona wielkością produkcji prowadzonej w gospodarstwie, adekwatna do panujących w nim warunków gospodarowania oraz racjonalna pod względem kosztów.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO9 poprawa reagowania rolnictwa Unii na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym w zakresie żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób, w zakresie zmniejszenia marnowania żywności, zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Pomoc przyznaje się rolnikowi, prowadzącemu chów lub hodowlę świń lub chów lub hodowlę bydła.

W ramach interwencji wspierane będą inwestycje materialne lub niematerialne mające na celu w szczególności:

1. zapewnienie bydłu dostępu do środowiska zewnętrznego, w tym poprzez:

- budowę lub przebudowę wybiegów (utwardzenie i ogrodzenie wybiegu oraz budowa lub przebudowa zbiorników na wodę gnojową z tych wybiegów),

- przygotowanie wyposażenia pastwisk umożliwiających bezuwieziowy wypas - zakup pastuchów (elektryzatorów) oraz budowę, przebudowę lub zakup i montaż wodopojów, w tym wodopojów mobilnych – gwarantujących zbiorowy dostęp zwierząt do wody na pastwisku – poidła grupowe,

- zakup grupowych budek do odchowu cieląt w wieku do 8 tyg. życia wraz z wygrodzeniami,

2. zwiększenie swobody ruchu dla lochy i prosiąt poprzez budowę lub przebudowę lub zakup i montaż pojedynczych lub grupowych kojców dla loch w okresie porodu i odchowu prosiąt ssących, w tym źródeł miejscowego dogrzewania (maty, promienniki) dla prosiąt,

3. stworzenie odpowiedniego mikroklimatu w budynkach inwentarskich, w których utrzymywane jest bydło albo świnie oraz poprawa higieny bydła, w tym poprzez:

- zakup i montaż zautomatyzowanych instalacji poprawiających mikroklimat w budynkach inwentarskich (schładzanie lub ogrzewanie), wraz z zasilaniem awaryjnym,

- zakup systemów zarządzania stadem, akcelerometrów z oprogramowaniem do zarządzania zdrowiem i dobrostanem krów w stadzie, zakup czujników mierzących co najmniej LKS, białko, tłuszcz w trakcie

doju (*wczesne wykrywanie subklinicznego mastitis oraz ketozy i alkalozy*) z oprogramowaniem i znacznikami RFID do identyfikacji krów,

- zakup autonomicznych, samobieżnych urządzeń do czyszczenia podłóg (*usuwania odchodów*),

- zakup i montaż automatycznych czochradeł.

4. zapewnienie kontrolowanego i bezpiecznego przemieszczania zwierząt, a także ich chwilowego unieruchomienia w celach zabiegowych i diagnostycznych poprzez zakup i montaż przepędów i poskromów.

Beneficjent

Rolnik, w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

W okresie programowania maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo nie może przekroczyć 150 tys. zł.

Intensywność pomocy: do 65% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Dodatkowe wyjaśnienie

Wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo została oszacowana na podstawie doświadczeń z PROW 2014-2020, tj. analizy danych historycznych w zakresie podobnych inwestycji realizowanych w ramach obecnego okresu programowania.

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Pomoc w dostosowaniach strukturalnych, świadczona przez wsparcie inwestycyjne

a. uprawnienia do takich płatności będą określone na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach programów rządowych mających na celu pomoc w finansowej lub fizycznej restrukturyzacji działalności producenta wobec obiektywnie wykazanych niedogodności strukturalnych. Kwalifikacja do korzystania z takich programów może być także oparta na jasno określonym rządowym programie reprywatyzacji ziemi rolniczej.

b. kwota takich płatności w jakimkolwiek danym roku nie będzie zależna od oparta lub rodzaju i wielkości produkcji (w tym wielkości pogłowia), podjętej przez producenta w jakimkolwiek roku po okresie bazowym, z zastrzeżeniem kryterium (e)

c. kwota takich płatności w jakimkolwiek danym roku nie będzie zależna lub oparta na cenach, krajowych lub międzynarodowych, odnoszących się do danej produkcji podjętej w jakimkolwiek roku po okresie bazowym.

d. płatności będą świadczone tylko przez okres niezbędny dla realizacji inwestycji której one dotyczą.

e. płatności nie będą uwarunkowane wymogiem wytwarzania przez beneficjentów produktów rolnych ani też nie będą w jakikolwiek sposób określały takich produktów, z wyjątkiem wymagań dotyczących niewytwarzania określonego produktu.

f. płatności będą ograniczone do wartości wymaganej do zrekompensowania niedogodności strukturalnych.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_15 - Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.43; R.44; R.9	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_15 - Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń

Określone kwoty jednostkowe są przeciętnymi oczekiwanymi kwotami, ustalonymi na podstawie kwoty pomocy jakiej można udzielić jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach interwencji w okresie realizacji planu.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_15 - Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			30 338,72	30 338,72	30 338,72	30 338,72	30 338,72	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			1 627,00	1 627,00	1 627,00	1 627,00	1 628,00	**Suma:** 8 136,00 **Maks.:** 1 628,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)			1 627,00	1 627,00	1 627,00	1 627,00	1 628,00	**Suma:** 8 136,00 **Maks.:** 1 628,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			49 361 745,00	49 361 745,00	49 361 745,00	49 361 745,00	49 393 929,00	246 840 909,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			27 148 959,75	27 148 959,75	27 148 959,75	27 148 959,75	27 166 661,00	135 762 500,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.2. - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.2.
Nazwa interwencji	Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo
CS 4. P1.	Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa	krytyczna (+++)	Tak
CS 4. P4.	Rozwój zrównoważonej energii w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 4. P5.	Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P2.	Dostęp do kapitału	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P6.	Poprawa dochodów młodych rolników	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 7.	Podnoszenie świadomości uczestników rynku w celu	poza priorytetyzacją	Częściowo

	przeciwdziałanie marnowaniu żywności		

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.15 Objęte wsparciem inwestycje w zdolności w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym z biomasy (w MW)
R.16 Odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia inwestycji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej oraz na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych lub biomasy
R.9 Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem interwencji jest zmniejszenie presji działalności rolniczej na środowisko, poprzez wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, właściwe zagospodarowanie odpadów i produktów ubocznych z rolnictwa oraz poprawę efektywności energetycznej.

W ukierunkowaniu pomocy na realizację ww. celu pomocne będą kryteria wyboru operacji, które mogą dotyczyć:

1. Wielkości pogłowia zwierząt w gospodarstwie w DJP.

2. Prowadzenia produkcji ekologicznej (zgodnie z ustawą z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej) lub uczestnictwa w systemie integrowanej produkcji roślin (zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin).

3. Gospodarstw znajdujących się na obszarach, o których mowa w art. 6 ust.1 pkt 1-5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody wraz z otulinami tych form ochrony przyrody.

4. Rolnika, który ma nie więcej niż 40 lat (nieukończone 41 lat).

Ponadto w obszarze A kryterium wyboru może dotyczyć inwestycji dotyczących stopnia wykorzystania nawozów naturalnych pochodzących z gospodarstwa.

W przypadku obszaru B kryterium wyboru może również dotyczyć:

·sprawności urządzeń,

·gospodarstw nieposiadających instalacji do produkcji energii z promieniowania słonecznego dofinansowanej ze środków PROW 2014-2020.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Pomoc może zostać przyznana w przypadku odbycia szkolenia w zakresie efektywności energetycznej gospodarstwa rolnego lub zobowiązanie się do jego odbycia nie później niż do dnia złożenia wniosku o płatność końcową.

Pomoc może być przyznana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona ekonomicznie w danym gospodarstwie, w tym pod względem kosztów oraz wytworzona energia (elektryczna, cieplna lub paliwa gazowe) zostanie wykorzystana na potrzeby własne gospodarstwa . Inwestycje w instalacje wytwarzające energię będą służyły wyłącznie zaspokojeniu potrzeb własnych beneficjenta w zakresie energii, a zdolności produkcyjne tych instalacji nie przekroczą ekwiwalentu łącznego średniego rocznego zużycia energii termicznej i elektrycznej w danym gospodarstwie rolnym, łącznie z gospodarstwem domowym rolnika.

W przypadku obszaru A i B rolnik będzie prosumentem energii odnawialnej w myśl art. 2 pkt 27a ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.

Interwencja wspiera inwestycje materialne lub niematerialne w szczególności dotyczące budowy lub zakupu:

- · **Obszar A**

nowych urządzeń do produkcji energii z biogazu rolniczego (elektryczna lub ciepło lub paliwo gazowe) lub

- **Obszar B**

instalacji produkujących energię z promieniowania słonecznego wraz z magazynami energii i systemami zarządzania energią lub z pompą ciepła - o ile będzie stanowiła integralną cześć instalacji produkującej energię z promieniowania słonecznego, koszty montażu instalacji ww. urządzeń do produkcji energii lub

- **Obszar C**

systemów poprawiających efektywność energetyczną budynków gospodarskich służących produkcji rolnej takich jak budowa, przebudowa lub zakup kotłów na biomasę, systemów odzyskiwania ciepła (np.: z mleka, z budynków inwentarskich, ściółki, gnojowicy), przeszkleń dachowych, oświetlenie LED, a także termomodernizacja budynków gospodarskich służących do produkcji rolnej.

Beneficjent zobowiązuje się do utrzymania zrealizowanej operacji.

Beneficjent

1) Rolnik w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☑ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Art. 83 ust. 1 lit. b oraz ust. 2 lit. a (ii) rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Koszty jednostkowe za 1 kW mocy instalacji produkujących energię z promieniowania słonecznego i za 1 kWh pojemności magazynu energii elektrycznej zostały zaproponowane w celu uproszczenia procesu przyznawania i rozliczania pomocy.

Wysokość kosztów jednostkowych została opracowana na podstawie analizy danych historycznych (dane pozyskane z wniosków o przyznanie pomocy złożonych w naborze przeprowadzonym w 2024 r.) przy jednoczesnym uwzględnieniu zmian cen produkcji budowlano-montażowej opublikowanych przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Pomoc ma formę:

a. refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji,

b. standardowych kosztów jednostkowych (w przypadku zakupu instalacji produkujących energię z promieniowania słonecznego wraz z magazynami energii elektrycznej).

W okresie programowania maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi nie może przekroczyć w:

·obszarze A - 1,5 mln zł

·obszarze B - 200 tys. zł

·obszarze C - 200 tys. zł

Intensywność pomocy do 65% kosztów kwalifikowalnych operacji lub do 65% ustalonych stawek.

Beneficjent może skorzystać zarówno z obszaru A, B lub C. Maksymalna kwota pomocy łącznie na obszary nie może przekroczyć 1 700 000 zł.

Indykatywne koszty jednostkowe wynoszą:

- za 1 kW mocy instalacji produkujących energię z promieniowania słonecznego – 3 940 zł,

- za 1 kWh pojemności magazynu energii elektrycznej – 2 250 zł.

Powyższe ceny są cenami netto (bez podatku VAT).

Koszty jednostkowe będą aktualizowane w przypadku zmian poziomu kosztów uwzględnianych przy ich szacowaniu, w tym związanych ze wskaźnikiem inflacji.

Dodatkowe wyjaśnienie

Jednostkowe kwoty wsparcia w odniesieniu do pojedynczej operacji zostały określone na podstawie wyliczeń przygotowanych do wdrożenia programu Agroenergia finansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, oraz na podstawie ekspertyzy naukowej z 2021 r. pn. “Określenie rodzajów inwestycji przyczyniających się do realizacji 4, 5 oraz 6 celu szczegółowego WPR 2021 - 2027".

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 12 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 12 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

W ramach tej interwencji mogą być realizowane inwestycje, które będą określone na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach programów rządowych mających na celu ochronę środowiska, włączając w to warunki metod produkcji i jej składników.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_2_1_1 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar A - biogazownie	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.15; R.16; R.9	Nie
10_2_1_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar B - fotowoltaika	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.15; R.16; R.9	Nie
10_2_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar C - termomodernizacja	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.15; R.16; R.9	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_2_1_1 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar A - biogazownie

Jednostkowe kwoty wsparcia w odniesieniu do pojedynczej operacji zostały określone na podstawie wyliczeń przygotowanych do wdrożenia programu Agroenergia finansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, oraz na podstawie ekspertyzy naukowej z 2021 r. pn. “Określenie rodzajów inwestycji przyczyniających się do realizacji 4, 5 oraz 6 celu szczegółowego WPR 2021 - 2027".

10_2_1_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar B - fotowoltaika

Jednostkowe kwoty wsparcia w odniesieniu do pojedynczej operacji zostały określone...

10_2_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar C - termomodernizacja

Jednostkowe kwoty wsparcia w odniesieniu do pojedynczej operacji zostały określone na podstawie wyliczeń przygotowanych do wdrożenia programu Agroenergia finansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, oraz na podstawie ekspertyzy naukowej z 2021 r. pn. “Określenie rodzajów inwestycji przyczyniających się do realizacji 4, 5 oraz 6 celu szczegółowego WPR 2021 - 2027".

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_2_1_1 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar A - biogazownie (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			303 501,95	303 501,95	303 501,95			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			40,00	55,00	34,00			**Suma:** 129,00 **Maks.:** 55,00
10_2_1_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar B - fotowoltaika (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			40 436,33	40 436,33	40 436,33	40 436,33		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			360,00	720,00	440,00	356,00		**Suma:** 1 876,00 **Maks.:** 720,00
10_2_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar C - termomodernizacja (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			40 436,33	40 436,33	40 436,33	40 436,33		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			360,00	719,00	440,00	356,00		**Suma:** 1 875,00 **Maks.:** 719,00

OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)			760,00	1 494,00	914,00	713,00		**Suma:** 3 881,00 **Maks.:** 1 494,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			41 254 235,00	74 738 899,00	45 903 036,00	28 831 103,00		190 727 273,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			22 689 829,20	41 106 394,40	25 246 669,80	15 857 106,60		104 900 000,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.3. - Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.3.
Nazwa interwencji	Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 1. P9.	Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 7. P5.	Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 2.	Zrównoważone stosowanie środków produkcji i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.43 Odsetek dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) objętych wspieranymi działaniami służącymi ograniczeniu stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych (zapobieganie/ograniczanie)
R.5 Odsetek gospodarstw rolnych korzystających z narzędzi zarządzania ryzykiem w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Ważnym elementem Planu będzie również wsparcie bezpieczeństwa biologicznego, ze względu na obecność w Polsce wirusa ASF. Od początku pojawienia się wirusa w Polsce podejmowane są działania mające na celu zapobieganie przenoszeniu się ASF na teren gospodarstw utrzymujących świnie.

W 2021 r. opracowany został „Program wsparcia gospodarstw utrzymujących świnie", który jest zintegrowanym programem finansowego wsparcia dla rolników i hodowców świń w związku z ASF. Pomoc ze środków EFRROW, jako element tego programu, w tym Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF, stanowi część kompleksowego podejścia do bezpieczeństwa biologicznego w Polsce, a katalog inwestycji możliwych do zrealizowania jest ograniczony do operacji niefinansowanych w ramach innych form pomocy. Wsparcie to zapewnia wprowadzenie fizycznej bariery jako środka bioasekuracji, ponieważ przewiduje realizację inwestycji polegających na budowie ogrodzenia, które zabezpieczy obszar przeznaczony do obsługi świń wraz z budynkami służącymi do utrzymania świń – przed przedostaniem się zwierząt dzikich stanowiących rezerwuar i źródło przenoszenia ASF. Wspierane są inwestycje polegające na wyposażeniu gospodarstw w szczelne pomieszczenia magazynowe do przechowywania paszy dla świń lub magazyny na słomę, co ogranicza mechaniczne przeniesienie wirusa do świń. Dodatkowo, biorąc pod uwagę, że jednym ze skutecznych sposobów na uniknięcie przenoszenia wirusa jest higiena, wspierane są inwestycje związane z dezynfekcją osób zajmujących się obsługą świń, jak również dezynfekcją pojazdów i sprzętu używanego do obsługi świń.

Pomoc jest udzielana na inwestycje ograniczające możliwość rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń.

Preferencje w szczególności dotyczą (i) wielkości stada, (ii)rodzaju inwestycji, (iii) realizacji operacji przez rolnika utrzymującego świnie ras rodzimych objęte programami ochrony zasobów genetycznych lub czystych ras wpisanych do ksiąg hodowlanych i uczestniczących w realizacji programów hodowlanych zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi,(iiii) chowu lub hodowli świń zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego w rozumieniu przepisów rozporządzenia 2018/848.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii oraz do realizacji SO9 poprawa reagowania rolnictwa Unii na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym w zakresie żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób, w zakresie zmniejszenia marnowania żywności, zwiększenia dobrostanu zwierząt i zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Pomoc przyznaje się rolnikowi, prowadzącemu chów lub hodowlę świń. Minimalna średnioroczna liczba świń w stadzie wynosi co najmniej 50 sztuk zarejestrowanych na nieruchomości, na której będzie realizowana inwestycja.

W przypadku prowadzenia chowu lub hodowli ras rodzimych: puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra, objętych programami ochrony zasobów genetycznych lub świń czystych ras wpisanych do ksiąg hodowlanych i uczestniczących w realizacji programów hodowlanych zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zarejestrowanych na nieruchomości, na której będzie realizowana inwestycja warunek dotyczący liczby świń w stadzie nie obowiązuje.

W przypadku prowadzenia chowu lub hodowli świń zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego w rozumieniu przepisów rozporządzenia 2018/848 średnioroczna liczba świń w stadzie wynosi co najmniej 27 sztuk zarejestrowanych na nieruchomości, na której będzie realizowana inwestycja.

Wsparcie w ramach interwencji dotyczy inwestycji służących bioasekuracji. Pomocą mogą być objęte w szczególności inwestycje związane z:

- budową, przebudową, remontem budynków lub budowli służących bioasekuracji, takich jak np.: niecki dezynfekcyjne, magazyny do przechowywania słomy dla świń,
- wykonaniem ogrodzenia spełniającego warunki bioasekuracji, które będzie posiadać zamykane bramy wjazdowe i furtki,
- zakupem urządzeń służących bioasekuracji, takich jak np.: brama, kurtyna lub tunel,
- zakupem i posadowieniem silosu na paszę gotową do bezpośredniego spożycia przez świnie,
- wykonaniem inwestycji umożliwiającej utrzymywanie świń w gospodarstwie rolnym w odrębnych, zamkniętych pomieszczeniach, mających oddzielne wejścia oraz niemających bezpośredniego przejścia do innych pomieszczeń, w których są utrzymywane inne zwierzęta kopytne.

Pomoc może być przyznana w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona wielkością produkcji w gospodarstwie, adekwatna do panujących w nim warunków gospodarowania oraz racjonalna pod względem kosztów.

Beneficjent zobowiązuje się do utrzymania zrealizowanej operacji.

Beneficjent

Rolnik, w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☑ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Art. 83 ust. 1 lit. b oraz ust. 2 lit. a (ii) rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Decyzję o przyjęciu kosztów jednostkowych w przypadku ogrodzenia podjęto na podstawie doświadczeń z PROW 2014-2020 (ogrodzenia były objęte standardowymi stawkami jednostkowymi) oraz w związku z tym, że jest to najbardziej optymalny rodzaj płatności dla operacji polegającej na wykorzystaniu modułowych elementów, dla których można ustalić standardowy koszt.

Wysokość indykatywnych kosztów jednostkowych w przypadku ogrodzenia została opracowana na podstawie doświadczeń z PROW 2014-2020, tj. analizy danych historycznych przy jednoczesnym uwzględnieniu zmian cen produkcji budowlano-montażowej albo w oparciu o powszechnie obowiązujący standard wykonywania kosztorysów.

Wysokość indykatywnych kosztów jednostkowych w przypadku silosów została opracowana na podstawie zweryfikowanych przez ARiMR w latach 2023-2025 wniosków o przyznanie pomocy (tj. wniosków zakończonych umową o przyznanie pomocy) w ramach interwencji I.10.3. Na dane historyczne składają się indywidualnie dla każdego silosu: wniosek i umowa o przyznanie pomocy oraz

dokumentacja budowlana w postaci: szkicu/planu zabudowy gospodarstwa (w przypadku zgłoszenia budowy lub innych robót budowlanych) lub projektu budowlanego (w przypadku decyzji o pozwolenie na budowę) oraz oferty na silos lub oferty i kosztorysu inwestorskiego na silos i płytę fundamentową (pod silos). Koszty jednostkowe zostały zaktualizowane na podstawie zmian cen opublikowanych na stronie internetowej Komunikatów Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w sprawie zmian cen produkcji budowlano-montażowej w okresach kwartalnych. Decyzję o przyjęciu kosztów jednostkowych w przypadku operacji polegającej na zakupie i posadowieniem silosu na paszę gotową do bezpośredniego spożycia przez świnie lub silosu na zboże przeznaczone na paszę podjęto na podstawie doświadczeń naborów zrealizowanych do 2025 r.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Pomoc ma formę:

a. refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji,

b. standardowych kosztów jednostkowych (w przypadku wykonania ogrodzenia oraz silosów).

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi w ramach tego instrumentu wsparcia, w okresie realizacji PS WPR na lata 2023-2027, nie może przekroczyć 100 000 zł.

Intensywność pomocy: do 80 % kosztów kwalifikowalnych operacji lub do 80% ustalonych stawek.

Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikowalnych powyżej 20 000 zł.

W przypadku ogrodzenia przyjmuje się indykatywne koszty jednostkowe za wykonanie:

- metra bieżącego ogrodzenia – 360 zł,
- bramy – 3 250 zł,
- furtki –1100 zł.

W przypadku silosów na paszę gotową do bezpośredniego spożycia przez świnie lub silosów na zboże przeznaczone na paszę przyjmuje się indykatywne koszty jednostkowe za wykonanie:

1. silosu bez płyty fundamentowej:
   - 1 570 zł za 1 tonę ładowności silosu – w przypadku silosów o ładowności nie większej niż 20 ton,
   - 850 zł za 1 tonę ładowności silosu – w przypadku silosów o ładowności powyżej 20 ton i nie większej niż 100 ton,
   - 630 zł za 1 tonę ładowności silosu – w przypadku silosów o ładowności powyżej 100 ton;
2. silosu z płytą fundamentową:
   - 1 930 zł za 1 tonę ładowności silosu – w przypadku silosów o ładowności nie większej niż 20 ton,
   - 1 210 zł za 1 tonę ładowności silosu – w przypadku silosów o ładowności powyżej 20 ton i nie większej niż 100 ton,
   - 990 zł za 1 tonę ładowności silosu – w przypadku silosów o ładowności powyżej 100 ton.

Koszty jednostkowe będą aktualizowane w przypadku zmian poziomu kosztów uwzględnianych przy ich szacowaniu, w tym związanych ze wskaźnikiem inflacji.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. b załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Działania podejmowane w ramach interwencji mają charakter prewencyjny i polegają na wsparciu inwestycji, których celem jest ochrona zwierząt przed chorobą i zwalczanie wirusów.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_3 - Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.43; R.5	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_3 - Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF

Określone kwoty jednostkowe są przeciętnymi oczekiwanymi kwotami, ustalonymi na podstawie kwoty pomocy jakiej można udzielić jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach interwencji w okresie realizacji planu.

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji oraz doświadczenia z wdrażania podobnego instrumentu w ramach PROW 2014-2020.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_3 - Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			20 231,00	20 231,00	20 231,00	20 231,00	20 231,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			692,00	692,00	692,00	692,00	692,00	**Suma:** 3 460,00 **Maks.:** 692,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)			692,00	692,00	692,00	692,00	692,00	**Suma:** 3 460,00 **Maks.:** 692,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			14 000 000,00	14 000 000,00	14 000 000,00	14 000 000,00	14 000 000,00	70 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			7 700 000,00	7 700 000,00	7 700 000,00	7 700 000,00	7 700 000,00	38 500 000,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.4. - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.4.
Nazwa interwencji	Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Tak System rabatów ES: Nie LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 5.	Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 4. P1.	Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa	krytyczna (+++)	Tak
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 4. P3.	Zwiększanie pochłaniania i magazynowania węgla min. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych	wymagana (++)	Tak

CS 5. P2.	Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P3.	Poprawa jakości wód	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5. P4.	Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza	pożądana (+)	Częściowo
CS 6. P1.	Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego	krytyczna (+++)	Tak
CS 6. P2.	Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów	krytyczna (+++)	Tak
CS 7. P6.	Poprawa dochodów młodych rolników	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 2.	Zrównoważone stosowanie środków produkcji i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.16 Odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia inwestycji na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej oraz na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych lub biomasy
R.26 Odsetek gospodarstw rolnych objętych wsparciem na inwestycje produkcyjne i nieprodukcyjne w ramach WPR związane z dbałością o zasoby naturalne
R.3 Odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia na cyfrowe technologie rolne
R.9 Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem interwencji jest ochrona zasobów naturalnych oraz klimatu poprzez wsparcie inwestycyjne. Ułatwi to gospodarstwom rolnym spełnianie warunków technicznych pozwalających na ograniczenie presji rolnictwa na środowisko naturalne.

Adaptacja do zmian klimatu poprzez wsparcie inwestycyjne gospodarstw pozwoli na dostosowanie prowadzonej przez gospodarstwa rolne produkcji do obserwowanych zmian klimatu w celu minimalizowania negatywnych skutków tych zmian.

Interwencja uwzględnia różnorodne aspekty dostosowań do zmian klimatu i zmniejszenia obciążeń dla środowiska m.in. ograniczenie zużycia środków ochrony roślin lub nawozów, ograniczenie emisji zanieczyszczeń, w tym gazów cieplarnianych, amoniaku i odorów, zwiększenie sekwestracji węgla oraz bioróżnorodności gleby przez właściwe użytkowanie gruntami, adaptację do zmian klimatu. Interwencja stanowi także wzmocnienie realizacji w Polsce systemów na rzecz ochrony środowiska i klimatu zaprogramowanych w I i II filarze Planu, tj. ekoschematów i zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych.

Doposażenie gospodarstw w nowoczesny sprzęt i technologie, w tym rozwiązania cyfrowe, pozwoli producentom rolnym skuteczniej realizować systemy na rzecz ochrony środowiska i klimatu zaprogramowane w I i II filarze PS WPR, tj. ekoschematy i zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne.

Inwestycje przewidziane do wsparcia w ramach tej interwencji zostały wyraźnie ukierunkowane na cele związane z ochroną środowiska lub klimatu oraz adaptacji do jego zmian. Stosowane przez gospodarstwa maszyny, urządzenia zakupione w ramach tej interwencji pozwolą realizować praktyki wykraczające poza powszechnie stosowane metody produkcji. Na podstawie dostępnych wyników badań naukowych zostanie dokonany wybór maszyn i urządzeń, które przynoszą znaczące korzyści dla ochrony środowiska lub klimatu oraz adaptacji do jego zmian.

Kryteria wyboru mogą w szczególności obejmować:

- skalę lub rodzaj produkcji prowadzonej w gospodarstwie rolnym,
- zastosowanie rozwiązań cyfrowych,
- operacje realizowane przez grupę rolników, tj. wspólnego użytkowania zakupionych nowych maszyn i urządzeń (umowa zawarta pomiędzy co najmniej trzema rolnikami będącymi osobami fizycznymi),
- operacje, które mają na celu poprawę efektywności wykorzystania nawozów mineralnych, organicznych i naturalnych oraz produktów pofermentacyjnych ,
- operacje, które mają na celu zmniejszenie zużycia lub poprawę efektywności stosowania środków ochrony roślin,
- operacje, które mają na celu poprawę efektywności retencjonowania lub wykorzystania wody,
- operacje, które mają na celu zwiększenie bioróżnorodności gleby poprzez właściwe użytkowanie gruntami,
- położenie gospodarstwa na obszarach Natura 2000.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO4 przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii, celu SO5 wspieranie zrównoważonego rozwoju zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze, i wydajnego gospodarowania nimi, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych oraz celu SO6 przyczynianie się do powstrzymania utraty różnorodności biologicznej i odwrócenia tego procesu, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Pomoc może być przyznana na określone rodzaje inwestycji ograniczające presję produkcji rolnej na zasoby środowiska naturalnego i klimatu albo pozwalające przystosować się do zmian klimatu.

Pomoc może być przyznana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona wielkością produkcji prowadzonej w gospodarstwie, adekwatna do panujących w nim warunków gospodarowania oraz racjonalna pod względem kosztów.

W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich.

Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie:

- pszczelarstwa.
- prowadzenia instalacji wymagających uzyskania pozwolenia zintegrowanego.

Inwestycje nie mogą negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000.

Beneficjent zobowiązuje się do udziału w szkoleniu z zakresu zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, lub ograniczania ryzyka związanego ze zmianą klimatu w produkcji rolnej w gospodarstwie.

Wsparcie na operację, która ma być realizowana wspólnie na rzecz więcej niż jednego gospodarstwa może zostać przyznane wyłącznie na inwestycje w ruchomości (nowe maszyny lub urządzenia).

W ramach interwencji wspierane będą inwestycje materialne lub niematerialne mające na celu:

1. ograniczenie zużycia środków ochrony roślin lub nawozów, w tym poprzez:

1) zakup nowych maszyn lub urządzeń m.in. do:

- precyzyjnego i redukującego zużycie stosowania środków ochrony roślin (*np. opryskiwacze sensorowe, czy recyrkulacyjne*),
- niskoemisyjnej aplikacji nawozów (*np. doglebowa aplikacja, aplikacja nawozów z wykorzystaniem rozwiązań cyfrowych*),
- mechanicznej lub biologicznej walki z chwastami lub szkodnikami (*np. pielniki, urządzenia do mechanicznego niszczenia szkodników*),

2) przygotowanie miejsc do mycia opryskiwaczy lub utylizowania resztek cieczy użytkowej,

2. ograniczenie emisji zanieczyszczeń, w tym gazów cieplarnianych i odorów, w tym poprzez:

- wyposażenie gospodarstw w płyty, zbiorniki lub urządzenia do przechowywania nawozów naturalnych lub kiszonek,

- zakup lub montaż systemów oczyszczania powietrza z budynków inwentarskich,

- niskoemisyjne utrzymanie zwierząt gospodarskich, z wyłączeniem bydła i świń (*np. systemy zarządzania stadem, roboty do czyszczenia podłóg*),

3. poprawę gospodarowania wodą, w tym:

- budowę, zakup lub instalację elementów infrastruktury technicznej niezbędnych do pozyskiwania, magazynowania w zamkniętych zbiornikach oraz zagospodarowania wody deszczowej,

- budowę lub zakup instalacji do powtórnego obiegu wody lub oszczędnego gospodarowania wodą,

4. zwiększenie sekwestracji oraz bioróżnorodności gleby przez właściwe użytkowanie gruntami, w tym:

- zakup nowych maszyn lub urządzeń do uprawy gleby pasowej lub bezorkowej - bezpłużnej (*np. agregat do uprawy pasowej, gruber, kultywator dłutowy*),

- zakup nowych maszyn lub urządzeń do ochrony gleby (*np. ściółkowania, siewniki do poplonów*),

- zakup nowych maszyn lub urządzeń przeznaczonych do utrzymania zadrzewień śródpolnych, systemów rolno-leśnych oraz trwałych użytków zielonych, w tym służących do uprawy, pielęgnacji lub zbioru biomasy z trwałych użytków zielonych,

5. adaptację do zmian klimatu oraz ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych, w tym poprzez:

- budowę lub zakup elementów infrastruktury technicznej pod kątem adaptacji do niekorzystnych warunków pogodowych, w tym:

- wodopoje dla zwierząt, z wyłączeniem bydła i świń,

- instalacje poprawiające wentylację lub obniżające temperaturę w budynkach inwentarskich z wyłączeniem budynków dla bydła i świń,

- siatki przeciwgradowe,

- systemy wspomagania decyzji.

Beneficjent zobowiązuje się do utrzymania zrealizowanej operacji.

Beneficjent

Rolnik w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR **lub grupa rolników,** którzy prowadzą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą.

Grupę rolników stanowi co najmniej trzech rolników (osoby fizyczne), którzy ubiegają się wspólnie o pomoc w ramach tej interwencji w celu zrealizowania inwestycji zbiorowej.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☑ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe
☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Art. 83 ust. 1 lit. b oraz ust. 2 lit. a (ii) rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR

Koszty jednostkowe za wykonanie budowli do przechowywania nawozów naturalnych zostały zaproponowane w celu uproszczenia procesu przyznawania i rozliczania pomocy; analogiczne rozwiązanie zostanie wdrożone w PROW 2014-2020 w typie operacji „Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych".

Wysokość kosztów jednostkowych została opracowana na podstawie doświadczeń z wdrażania PROW 2014-2020 tj. analizy danych historycznych przy jednoczesnym uwzględnieniu zmian cen produkcji budowlano-montażowej.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Pomoc ma formę:

a. refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji (np. maszyn, urządzeń),

b. standardowych kosztów jednostkowych (np. w przypadku budowli do przechowywania nawozów naturalnych).

W okresie programowania maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne, w tym na realizację projektów zbiorowych, nie może przekroczyć 200 tys. zł.

Beneficjent może realizować operacje indywidualnie lub zbiorowo z tym, że limit na drugą operację jest zawsze pomniejszony o kwotę pomocy udzielonej na pierwszą operację, niezależnie od tego, która operacja została zrealizowana jako pierwsza.

Intensywność pomocy:

- do 80% kosztów kwalifikowalnych operacji (grupa rolników),
- do 65% kosztów kwalifikowalnych operacji lub do 65% ustalonych stawek (rolnik).

Koszty jednostkowe będą aktualizowane w przypadku zmian poziomu kosztów uwzględnianych przy ich szacowaniu, w tym związanych ze wskaźnikiem inflacji.

Indykatywne koszty jednostkowe za 1 m^2 płyty albo 1 m^3 zbiornika wynoszą:

1. Płyty obornikowe o powierzchni użytkowej: do 100 m^2– 646 zł, powyżej 100 m^2– 524 zł

2. Zbiornik zamknięty na gnojówkę lub gnojowicę: do 50 m^3– 1 450 zł, powyżej 50 m^3 i do 100 m^3– 1 048 zł, powyżej 100 m^3 i do 300 m^3 – 780 zł

3. Zbiornik otwarty na gnojówkę lub gnojownicę: do 50 m^3 – 1 109 zł, powyżej 50 m^3 i do 100 m^3– 756 zł, powyżej 100 m^3 i do 300 m^3 – 646 zł.

4. Zbiornik z zadaszeniem na gnojówkę lub gnojowicę o pojemności użytkowej: powyżej 300 m^3 i do 500 m^3– 743 zł, powyżej 500 m^3 i do 1000 m^3– 378 zł, powyżej 1000 m^3– 219 zł,

5. Zbiornik bez zadaszenia na gnojówkę lub gnojowicę o pojemności użytkowej: powyżej 300 m^3 i do 500 m^3– 524 zł, powyżej 500 m^3 i do 1000 m^3– 305 zł, powyżej 1000 m^3– 183 zł.

Powyższe ceny są cenami netto (bez podatku VAT) i nie uwzględniają wyposażenia płyty obornikowej, zbiornika na gnojówkę lub gnojowicę w elementy dodatkowe, które wymagane są dla tego rodzaju budowli z uwagi na ich sposób przeznaczenia, np. mieszadło do zbiornika, instalacje itp.

Kwoty będą aktualizowane w przypadku zmian w kosztach uwzględnianych przy ich szacowaniu, w tym związanych ze wskaźnikiem inflacji.

Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikujących się do wsparcia powyżej 20 tys. zł.

Dodatkowe wyjaśnienie

Wysokość wsparcia została obliczona na podstawie doświadczeń z wdrażania działań inwestycyjnych w ramach PROW 2014-2020. Jednostkowa kwota wsparcia, w odniesieniu do pojedynczej operacji, została

ustalona na podstawie danych historycznych, tj. na podstawie średniej kwoty wsparcia udzielanej na inwestycje w ramach instrumentów Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 oraz Modernizacja gospodarstw rolnych.

Wysokość standardowych stawek jednostkowych została opracowana na podstawie doświadczeń z PROW 2014-2020 tj. analizy danych historycznych przy jednoczesnym uwzględnieniu zmian cen produkcji budowlano-montażowej.

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Interwencja zgodna z zasadami WTO (ust. 11 załącznik 2). W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do ochrony środowiska i klimatu. Pomoc inwestycyjna będzie przyznawana na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach Planu. Kwota wsparcia nie jest zależna od, lub oparta na, rodzaju i wielkości produkcji (w tym wielkości pogłowia), podjętej przez producenta w jakimkolwiek roku po okresie bazowym oraz nie jest zależna lub oparta na cenach, krajowych lub międzynarodowych, odnoszących się do danej produkcji podjętej w jakimkolwiek roku po okresie bazowym. Płatności nie będą świadczone dłużej niż przez okres niezbędny dla realizacji inwestycji, której one dotyczą. Płatności nie będą uwarunkowane wymogiem wytwarzania przez beneficjentów produktów rolnych ani też nie będą w jakikolwiek sposób określały takich produktów.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_4 - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.16; R.26; R.3; R.9	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_4 - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Określone kwoty jednostkowe są kwotami średnimi, ustalonymi na podstawie kwoty pomocy jakiej można udzielić jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach interwencji w okresie realizacji planu.

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_4 - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			40 562,38	40 562,38	40 562,38			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			1 000,00	5 349,00	4 000,00			**Suma:** 10 349,00 **Maks.:** 5 349,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)			1 000,00	5 349,00	4 000,00			**Suma:** 10 349,00 **Maks.:** 5 349,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			40 562 380,00	216 971 621,00	162 253 044,00			419 787 045,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			22 309 309,00	119 334 392,00	89 239 174,00			230 882 875,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.5. - Rozwój małych gospodarstw

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.5.
Nazwa interwencji	Rozwój małych gospodarstw
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 3.	Ułatwienie dostępu do kapitału m.in. na rzecz inwestycji poprawiających konkurencyjność w rolnictwie	pożądana (+)	Częściowo
CS 2.P 4.	Zwiększanie dochodowości - przedłużanie trwałości, przechowalnictwo, przygotowanie do sprzedaży.	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 5.	Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 2.P 7.	Pokonanie ograniczeń rozwojowych w produkcji małej skali – nowe technologie, modele organizacyjne.	krytyczna (+++)	Częściowo

CS 7. P2.	Dostęp do kapitału	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P3.	Dostęp do ziemi	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P5.	Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.9 Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja wspiera rozwój małych gospodarstw, to znaczy gospodarstw o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro, które w wyniku realizacji operacji osiągną wzrost wartości sprzedaży wyprodukowanych lub przetworzonych produktów rolnych (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex).

Celem interwencji jest zwiększenie orientacji rynkowej gospodarstwa (a w rezultacie konkurencyjności gospodarstwa).

Operacje mogą dotyczyć produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, rolniczego handlu detalicznego, sprzedaży bezpośredniej oraz dostaw bezpośrednich.

W ramach interwencji wspierane będą inwestycje materialne i niematerialne związane z ww. operacjami, w tym budowa, modernizacja lub wyposażenie budynków lub budowli, zakup nowych maszyn i urządzeń.

Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw np. w zakresie:

- zwierząt futerkowych, z wyjątkiem królika utrzymywanego w celu produkcji surowca mięsnego,
- roślin wieloletnich na cele energetyczne,
- niektórych działów specjalnych produkcji rolnej m. in.: hodowla zwierząt laboratoryjnych, ryb akwariowych, psów rasowych i kotów rasowych,
- sprzętu pszczelarskiego, maszyn i urządzeń wykorzystywanych na potrzeby gospodarki pasiecznej wspieranych w ramach interwencji w sektorze pszczelarskim, o których mowa w art. 42 rozporządzenia dot. Planów Strategicznych.

Kryteria wyboru operacji mogą dotyczyć w szczególności:

- produkcji w systemach jakości,
- udziału w zorganizowanych formach współpracy, przy czym przedmiot operacji powinien mieć związek z zakresem działalności będącej przedmiotem współpracy,
- gospodarstwa, w którym co najmniej 50% gruntów użytkowanych przez to gospodarstwo znajduje się na ONW typ górski lub ONW typ specyficzny strefa II (tylko obszary, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.),
- udziału w szkoleniach związanych z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie,
- produkcji zwierzęcej,
- inwestycji budowlanych.

Ponadto, przewiduje się preferencje dla kobiet.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO2 zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Wnioskodawca przedkłada biznesplan dotyczący rozwoju swojego gospodarstwa, w którym przedstawia koncepcję zmian w gospodarstwie służących zwiększeniu orientacji rynkowej gospodarstwa, w tym zmiany w zakresie wzrostu wartości sprzedaży produktów z gospodarstwa/produkcji rolnej.

W ramach tej interwencji mogą być wspierane wyłącznie takie operacje, które będą przyczyniały się do zwiększenia orientacji rynkowej gospodarstwa rolnego.

Beneficjent zobowiązuje się w szczególności do:

- realizacji założeń biznesplanu;
- osiągnięcia w wyniku realizacji biznesplanu wzrostu wartości sprzedaży produktów z gospodarstwa/produkcji rolnej co najmniej o 30% (w stosunku do wartości bazowej), przy czym nie mniej niż do poziomu odpowiadającego dwunastokrotności minimalnego wynagrodzenia w miesiącu, w którym rozpoczął się nabór wniosków o przyznanie pomocy w 2023 roku oraz utrzymania osiągniętego poziomu przychodu co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
- utrzymania zrealizowanej operacji;
- prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności);
- prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie oraz działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie) (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności);
- prowadzenia w gospodarstwie co najmniej ewidencji przychodów i rozchodów do dnia upływu co najmniej 3 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy.

Jeżeli operacja zostanie zrealizowana prawidłowo, w tym w zakresie realizacji założeń biznesplanu, a warunek wzrostu wartości sprzedaży produktów z gospodarstwa/produkcji rolnej w gospodarstwie nie zostanie osiągnięty ze względu na czynniki zewnętrzne, których negatywnego wpływu na przychody gospodarstwa rolnik nie miał możliwości złagodzić, pomoc nie będzie podlegała zwrotowi.

Beneficjent interwencji „Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność” (dotacje) nie może wnioskować o wsparcie w opisywanej interwencji.

Pomoc może być udzielona albo w ramach interwencji „Rozwój małych gospodarstw” albo w ramach interwencji „Premie dla młodych rolników”.

W przypadku ubiegania się o wsparcie na rozpoczęcie działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie) pomoc może być udzielona albo w ramach interwencji „Rozwój małych gospodarstw” albo w ramach inwestycji KPO A1.4.1. Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu.

Pomoc przyznaje się tylko raz w okresie realizacji Planu na osobę i na gospodarstwo.

W przypadku ubiegania się o wsparcie na rozpoczęcie działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie), biznesplan może przewidywać również inwestycje dotyczące rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie związanej z ww. formami działalności. Pomoc w wysokości co najmniej 20 tys. zł powinna być przeznaczona na inwestycje związane z rozpoczęciem działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie).

Beneficjent

O pomoc może się ubiegać rolnik w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR, będący posiadaczem gospodarstwa rolnego o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą, z której uzyskuje przychód ze sprzedaży na ustalonym poziomie minimalnym. Rolnik, o którym mowa powyżej, spełnia definicję MŚP, tzn. mikro-, małego lub średniego przedsiębiorstwa.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Art. 73 w powiązaniu z art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. a (i) rozporządzenia o Planach strategicznych WPR.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Płatność ryczałtowa wypłacana w dwóch ratach.

Wysokość ryczałtu (maksymalnie 85 % kosztów operacji):

120 tys. zł – gospodarstwa rozpoczynające działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie) oraz gospodarstwa prowadzące produkcję ekologiczną.

100 tys. zł – pozostałe.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy konkurencyjności gospodarstwa rolnego i jego zorientowania na rynek w wyniku jego restrukturyzacji. Pomoc inwestycyjna w dostosowaniach strukturalnych będzie przyznawana na podstawie jasno sformułowanych kryteriów w ramach Planu, wspierając restrukturyzację działalności producentów rolnych prowadzących małe gospodarstwa rolne. Kwota wsparcia nie jest zależna od, lub oparta na, rodzaju i wielkości produkcji (w tym wielkości pogłowia), podjętej przez producenta w jakimkolwiek roku po okresie bazowym oraz nie jest zależna lub oparta na cenach, krajowych lub międzynarodowych, odnoszących się do danej produkcji podjętej w jakimkolwiek roku po okresie bazowym. Płatności nie będą świadczone dłużej niż przez okres niezbędny dla realizacji inwestycji, której one dotyczą. Płatności nie będą uwarunkowane wymogiem wytwarzania przez beneficjentów produktów rolnych ani też nie będą w jakikolwiek sposób określały takich produktów.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_5_1 - Rozwój małych gospodarstw - krótki łańcuch dostaw i gospodarstwa ekologiczne	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.9	Nie
10_5_2 - Rozwój małych gospodarstw - pozostałe	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.9	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_5_1 - Rozwój małych gospodarstw - krótki łańcuch dostaw i gospodarstwa ekologiczne

Ustalając wysokość kwoty jednostkowej dla gospodarstw rozpoczynających działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (rolniczy handel detaliczny, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie), uwzględniono średnią wartość operacji przyjmowanej do finansowania w poddziałaniu „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój" PROW 2014-2020, wspierającym podmioty wykonujące lub podejmujące wykonywanie działalności w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz wzrost kosztów realizacji operacji. W przypadku produkcji ekologicznej uwzględniono zaś fakt, że wymaga ona bardziej rozbudowanego parku maszynowego niż produkcja konwencjonalna, i w związku z tym charakteryzuje się większym zapotrzebowaniem na kapitał.

10_5_2 - Rozwój małych gospodarstw - pozostałe

Ustalając wysokość kwoty jednostkowej dla pozostałych gospodarstw uwzględniono ceny sprzętu ruchomego, który stanowił dominujący wydatek w interwencji „Restrukturyzacja małych gospodarstw" PROW 2014-2020 oraz średnią wartość operacji udzielanej gospodarstwom o wielkości poniżej 25 tys. euro w ramach „Modernizacji gospodarstw rolnych" PROW 2014-2020.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_5_1 - Rozwój małych gospodarstw - krótki łańcuch dostaw i gospodarstwa ekologiczne (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		26 431,80	26 431,80	26 431,80	26 431,80	26 431,80	26 431,80	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)		1 944,00	2 116,00	2 386,00	2 477,00	520,00	520,00	**Suma:** 9 963,00 **Maks.:** 2 477,00
10_5_2 - Rozwój małych gospodarstw - pozostałe (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		22 027,44	22 027,44	22 027,44	22 027,44	22 027,44	22 027,44	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)		711,00	755,00	857,00	893,00	177,00	178,00	**Suma:** 3 571,00 **Maks.:** 893,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)		2 655,00	2 871,00	3 243,00	3 370,00	697,00	698,00	**Suma:** 13 534,00 **Maks.:** 3 370,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		67 044 928,00	72 560 405,00	81 943 789,00	85 142 068,00	17 643 391,00	17 665 419,00	342 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		36 874 710,40	39 908 222,75	45 069 083,95	46 828 137,40	9 703 865,05	9 715 980,45	188 100 000,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.6.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.6.1
Nazwa interwencji	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P1.	Zwiększenie indywidualnego dochodu w celu zapewnienie godnego poziomu życia i wyrównywania szans	krytyczna (+++)	Tak
CS 2.P 4.	Zwiększanie dochodowości - przedłużanie trwałości, przechowalnictwo, przygotowanie do sprzedaży.	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 7.	Pokonanie ograniczeń rozwojowych w produkcji małej skali – nowe technologie, modele organizacyjne.	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 2.	Wspieranie krótkich/alternatywnych	krytyczna (+++)	Częściowo

	łańcuchów wartości w tym związanych z produkcją wysokiej jakości		
CS 3.P 3.	Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 4.	Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P1.	Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P2.	Dostęp do kapitału	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P6.	Poprawa dochodów młodych rolników	krytyczna (+++)	Tak
CS 8.P 11.	Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 8.P 9.	Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Wsparcie jest nakierowane na realizację działań inwestycyjnych, które mają wzmocnić pozycję rynkową rolników/mikroprzedsiębiorców, a także wpłynąć na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywnościowego. Pomoc udzielana jest na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) oraz wytwarzania produktów nierolnych (pomoc *de minimis*), z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury.

W celu zapewnienia osiągnięcia celów szczegółowych określone zostały następujące kryteria wyboru:

- dla operacji przyczyniających się do realizacji celów Strategii „Od pola do stołu" – obejmujących zrównoważone metody przetwarzania, znakowania, etykietowania, gospodarki obiegu zamkniętego, ograniczanie strat i marnowania żywności, wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów ekologicznych, przetwarzanie produktów certyfikowanych w ramach systemu integrowanej produkcji roślin**,** uczestnictwo w systemach jakości żywności,
- preferencja dla operacji posiadających komponent kosztów inwestycyjnych dotyczących ochrony środowiska, stanowiących co najmniej 20% kosztów kwalifikowalnych operacji,
- preferencja dla operacji, w których co najmniej 50% kwalifikowalnych kosztów inwestycyjnych dotyczy inwestycji o charakterze innowacyjnym,
- dla operacji realizowanych na obszarach o najwyższym poziomie bezrobocia w kraju.

Dodatkowo dla rolników rozpoczynających działalność przetwórczą:

- preferencja dla osób fizycznych, które są ubezpieczone w KRUS z mocy ustawy w pełnym zakresie,
- preferencja dla rolników do 40 roku życia,

- preferencja dla kobiet,
- preferencja dla gospodarstwa, w którym co najmniej 50% gruntów użytkowanych przez to gospodarstwo znajduje się na ONW typ górski lub ONW typ specyficzny strefa II (tylko obszary, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.).

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

W ramach interwencji wspierane są inwestycje związane z:

- zakładaniem lub prowadzeniem działalności w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD),
- zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej, w tym MOL, w zakresie przetwarzania produktów rolnych i sprzedaży przetworzonych produktów rolnych i nierolnych.

O pomoc może się ubiegać:

Rolnik, małżonek rolnika, który:

- deklaruje założenie lub prowadzenie działalności w zakresie objętym operacją w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) – przez 5 lat od wypłaty pomocy,

- w przypadku operacji realizowanej w ramach rolniczego handlu detalicznego, dotyczącej zakładania działalności w ramach RHD, wielkość ekonomiczna gospodarstwa powinna wynosić 25 tys. Euro i powyżej lub operacja realizowana jest w gospodarstwie beneficjenta interwencji *„Premie dla młodych rolników”*.,

- przetwarza produkty rolne i w wyniku tego procesu wytwarza oraz zbywa przetworzone produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex) i nierolne (non-Annex - pomoc *de minimis*), z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury,

Rolnik, domownik, małżonek rolnika, który:

- deklaruje założenie i prowadzenie działalności gospodarczej/MOL w zakresie objętym operacją – przez 5 lat od wypłaty pomocy,

- przetwarza produkty rolne i w wyniku tego procesu wytwarza oraz sprzedaje przetworzone produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex) i nierolne (non-Annex - pomoc *de minimis*), z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury,

- w przypadku wykorzystywania mocy przetwórczych dofinansowanych w ramach operacji do przetwarzania produktów rolnych spoza własnego gospodarstwa rolnego (powyżej 50% całości przetwarzanych produktów) – konieczność zawierania długoterminowych umów na dostawy z innymi rolnikami lub podmiotami posiadającymi status zorganizowanej formy współpracy rolników (j.w.) – co najmniej 3-letnich, przez okres co najmniej 5 lat po zakończeniu realizacji projektu.

Mikroprzedsiębiorca, który:

- deklaruje prowadzenie działalności gospodarczej/MOL w zakresie objętym operacją – przez 5 lat od wypłaty pomocy,

- jest właścicielem gospodarstwa rolnego samoistnie lub zależnie, oraz wykorzystuje do przetwarzania produkty rolne z własnego gospodarstwa (dla co najmniej 50% przetwarzanych produktów rolnych),

- przetwarza produkty rolne i w wyniku tego procesu wytwarza oraz sprzedaje przetworzone produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex) i nierolne (non-Annex - pomoc *de minimis*), z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury.

Beneficjent

Rolnik (w rozumieniu art. 3 ust 1 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR), Małżonek rolnika - który rozpoczyna lub kontynuuje prowadzenie rolniczego handlu detalicznego (RHD) i spełnia ww. warunki kwalifikowalności.

Rolnik, domownik, małżonek rolnika - który rozpoczyna działalność gospodarczą (w tym MOL) i spełnia ww. warunki kwalifikowalności.

Mikroprzedsiębiorca - który kontynuuje prowadzenie działalności gospodarczej (w tym MOL) i spełnia ww. warunki kwalifikowalności.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

-

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Forma pomocy:

- refundacja

- płatność ryczałtowa.

PŁATNOŚĆ RYCZAŁTOWA:

Płatność ryczałtowa wypłacana w dwóch ratach.

Wysokość ryczałtu (maksymalnie 65 % kosztów operacji):

W odniesieniu do zakładania lub prowadzenia RHD – ryczałt na jednego beneficjenta w okresie realizacji Programu wynosi w zależności od wielkości operacji – nie więcej niż::

30 000 zł lub

60 000 zł lub

120 000 zł.

W odniesieniu do zakładania działalności gospodarczej/MOL w zakresie przetwarzania produktów rolnych – ryczałt na jednego beneficjenta w okresie realizacji Programu wynosi

w zależności od wielkości operacji - nie więcej niż:

30 000 zł lub

60 000 zł lub

120 000 zł.

REFUNDACJA

– do 50% kosztów kwalifikowalnych operacji

W odniesieniu do kontynuacji prowadzenia działalności gospodarczej/MOL przez mikroprzedsiębiorcę – refundacja na jednego beneficjenta w okresie realizacji Programu wynosi maksymalnie 500 000 zł.

Minimalna kwota pomocy na realizację operacji wynosi 10 000 zł.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☐ Nie ☑ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE częściowo.

W przypadku wytwarzania produktów rolnych pomoc państwa jest udzielana na zasadach rozporządzenia ABER, zaś w przypadku produktów nie rolnych pomoc jest przyznawana w formie de minimis.

Notyfikacja;

Pomoc spełnia wymogi określone w pkt 1.1.1.4 Wytycznych UE w sprawie pomocy państwa w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich w latach 2014-2020.

Numer notyfikacji: w przygotowaniu.

W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:

☑ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☐ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa

Nie dotyczy

Informacje dodatkowe:

☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.

☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona
Pkt 11 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_6_1_1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) w gospodarstwie - RHD, MOL.	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.10	Nie
10_6_1_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) w gospodarstwie - rozwijanie mikro, MOL.	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.10	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_6_1_1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) w gospodarstwie - RHD, MOL.

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji

10_6_1_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) w gospodarstwie - rozwijanie mikro, MOL.

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_6_1_1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) w gospodarstwie - RHD, MOL. (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				24 056,60	24 056,60	24 056,60	24 056,60	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)				180,00	330,00	480,00	600,00	**Suma:** 1 590,00 **Maks.:** 600,00
10_6_1_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) w gospodarstwie - rozwijanie mikro, MOL. (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				104 508,20	104 508,20	104 508,20	104 508,20	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)				15,00	25,00	36,00	46,00	**Suma:** 122,00 **Maks.:** 46,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)				195,00	355,00	516,00	646,00	**Suma:** 1 712,00 **Maks.:** 646,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				5 897 813,00	10 551 385,00	15 309 465,00	19 241 337,00	51 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				3 243 797,15	5 803 261,75	8 420 205,75	10 582 735,35	28 050 000,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.6.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.6.2.
Nazwa interwencji	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.20. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych na terenie gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 4.	Zwiększanie dochodowości - przedłużanie trwałości, przechowalnictwo, przygotowanie do sprzedaży.	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 2.	Wspieranie krótkich/alternatywnych łańcuchów wartości w tym związanych z produkcją wysokiej jakości	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 3.	Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 4.	Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P1.	Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i	wymagana (++)	Częściowo

	leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw		
CS 7. P2.	Dostęp do kapitału	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P6.	Poprawa dochodów młodych rolników	krytyczna (+++)	Tak
CS 8.P 11.	Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 8.P 9.	Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

W ramach Instrumentów Finansowych nie stosuje się kryteriów wyboru operacji.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

O pomoc może się ubiegać:

Rolnik, mikro-, mały i średni przedsiębiorca, który:

- prowadzi działalność gospodarczą/MOL/RHD,
- przetwarza produkty rolne i w wyniku tego procesu wytwarza oraz sprzedaje/zbywa produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex) i nierolne (non-Annex), z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury, lub
- przetwarza odpady żywnościowe i produkty uboczne przetwórstwa (rolne i nierolne) na biokomponenty lub produkty bardziej przetworzone dla sektora nieżywnościowego – dotyczy działalności gospodarczej/MOL (w tym mikroprzedsiębiorcy).

Pomoc z wykorzystaniem instrumentów finansowych udzielana jest na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące:

a) w zakresie RHD

1. przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) i nierolnych (non-Annex) z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury,

b) w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej przez rolnika (w tym MOL) oraz przez mikro-, mały i średni przedsiębiorca (w tym MOL)

1. przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) i nierolnych (non-Annex) z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury,
2. przetwarzania odpadów żywności i produktów ubocznych przetwórstwa (rolnych i nierolnych) na biokomponenty lub produkty bardziej przetworzone dla sektora nieżywnościowego,

3. inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu”, oraz kapitał obrotowy zgodnie z art. 80. ust.3 rozporządzenia o Planach strategicznych WPR.

Beneficjent

Ostateczny odbiorca:

1.Rolnik, w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o planach Strategicznych WPR, który:

- prowadzi działalność w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nierolnych, z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury.

2. Rolnik, który prowadzi działalność gospodarczą (w tym w formie produkcji marginalnej, lokalnej i ograniczonej - MOL) w zakresie:

- przetwarzania produktów rolnych oraz wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych (objętych Załącznikiem nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej - Annex) i nierolnych (non-Annex), z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury i ich wprowadzania do obrotu,
- przetwarzania odpadów żywnościowych z produkcji na biokomponenty dla sektora niespożywczego,
- przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych,
- inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu”.

3. Mikro-, mały i średni przedsiębiorca (MŚP), (posiadający gospodarstwo rolne i wykorzystujący własne produkty rolne do przetwarzania), który prowadzi działalność gospodarczą (w tym MOL) w zakresie:

- przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych (objętych Załącznikiem nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej - Annex) i nierolnych (non-Annex), z wyłączeniem produktów rybnych,
- przetwarzania odpadów żywnościowych z produkcji na biokomponenty dla sektora niespożywczego,
- przetwarzania produktów ubocznych powstałych przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych,
- inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu”,
- wprowadzania do obrotu produktów rolnych – wyłącznie w przypadku mikro-, małych i średnich przedsiębiorców posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☐ **Dotacja**

☑ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności
☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta
☐ koszty jednostkowe
☐ płatności ryczałtowe
☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Instrumenty finansowe – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz do 50% dotacji na spłatę odsetek, a w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu" (zielone inwestycje) - do 100% dotacji na spłatę odsetek.
Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją.
Intensywność pomocy – do 65 % kosztów kwalifikowalnych.
Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☐ Nie ☑ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE częściowo.
Notyfikacja Pomoc spełnia wymogi określone w pkt 1.1.1.4 Wytycznych UE w sprawie pomocy państwa w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich w latach 2014-2020.
Numer notyfikacji: w przygotowaniu
W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:
☑ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☐ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa
Nie dotyczy

Informacje dodatkowe:
☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?
☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 i 12 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_6_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie	Instrument finansowy	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.10	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_6_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie

Wysokość wsparcia jest to procentowy udział gwarancji w kredycie, który nie może przekroczyć 80% kapitału kredytu. Dodatkowo wsparcie powiększone jest o wartość procentową dotacji na spłatę odsetek.

W ramach budżetu środków na instrument finansowy będą również ponoszone koszty zarządzania / opłat, które zostaną ustalone uwzględniając przepisy unijne w tym zakresie. Biorąc pod uwagę charakter wsparcia (interwencji), które jest w formie instrumentu finansowego – gwarancji (zabezpieczenia spłaty kredytu zaciągniętego w banku), przy określaniu stawki wsparcia wzięto pod uwagę potrzeby sektora rolno- spożywczego w Polsce, m.in. dane dotyczące wartości udzielanych gwarancji w ramach poddziałania 4.2 “Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” PROW 2014-2020.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_6_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie (Instrument finansowy - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	0,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)	0,00	10,00	10,00	40,00	40,00	30,00	20,00	**Suma:** 150,00 **Maks.:** 40,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)	0,00	10,00	10,00	40,00	40,00	30,00	20,00	**Suma:** 150,00 **Maks.:** 40,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 000 000,00	1 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	3 000 000,00	2 000 000,00	15 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		550 000,00	550 000,00	2 200 000,00	2 200 000,00	1 650 000,00	1 100 000,00	8 250 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 000 000,00	1 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	3 000 000,00	2 000 000,00	15 000 000,00
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)		550 000,00	550 000,00	2 200 000,00	2 200 000,00	1 650 000,00	1 100 000,00	8 250 000,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.7.1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.7.1
Nazwa interwencji	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 4.	Zwiększanie dochodowości - przedłużanie trwałości, przechowalnictwo, przygotowanie do sprzedaży.	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 2.	Wspieranie krótkich/alternatywnych łańcuchów wartości w tym związanych z produkcją wysokiej jakości	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 3.	Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 6.	Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym	pożądana (+)	Tak
CS 8.P 11.	Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje,	krytyczna (+++)	Częściowo

	cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego		
CS 8.P 9.	Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.39 Liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw biogospodarki rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Obszar A – PRZETWÓRSTWO I WPROWADZANIE DO OBROTU PRODUKTÓW ROLNYCH (MŚP)

Wsparcie jest kierowane do podmiotów posiadających status MŚP, tj. prowadzących działalność gospodarczą jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa rolno-spożywczego.

Wsparcie jest nakierowane na realizację działań inwestycyjnych, które mają wzmocnić pozycję rynkową sektora MŚP na rynkach lokalnych, wpłynąć na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywnościowego, a także promować współpracę w ramach łańcucha wartości poprzez obowiązek podpisywania umów na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym.

W celu zapewnienia skutecznego wkładu w osiągnięcie celu szczegółowego określone zostały następujące rodzaje preferencji:

• dla operacji przyczyniających się do realizacji celów Strategii „Od pola do stołu" - obejmujących zrównoważone metody przetwarzania, znakowania, etykietowania, gospodarki obiegu zamkniętego, ograniczanie strat i marnowania żywności, przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów certyfikowanych w ramach systemu integrowanej produkcji roślin, uczestnictwo w systemach jakości żywności - z wyłączeniem produktów rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego,

• dla operacji posiadających komponent kosztów inwestycyjnych dotyczących ochrony środowiska, stanowiących co najmniej 20% kosztów kwalifikowalnych operacji,

• dla operacji, w których co najmniej 50% kwalifikowalnych kosztów inwestycyjnych dotyczy inwestycji o charakterze innowacyjnym,

• dla operacji realizowanych przez zorganizowane formy współpracy rolników prowadzących działalność jako: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, uznane organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe,

• dla operacji realizowanych na obszarach wiejskich.,

• dla operacji realizowanych na obszarach o najwyższym poziomie bezrobocia w kraju,

• dla operacji realizowanych przez podmioty, które nie były ostatecznymi odbiorcami wsparcia w ramach części nr 1 lub 2 inwestycji A1.4.1 Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) „Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu".

Obszar B - PRZETWÓRSTWO I WPROWADZANIE DO OBROTU EKOLOGICZNYCH PRODUKTÓW ROLNYCH (MŚP)

Wsparcie jest kierowane do podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego posiadających status MŚP (tj. prowadzących działalność gospodarczą jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwa), które przetwarzają i wprowadzają do obrotu produkty rolne, objęte certyfikatem systemu rolnictwa ekologicznego.

Wsparcie dotyczy realizacji działań inwestycyjnych, które mają wzmocnić pozycję rynkową przetwórców sektora MŚP objętych systemem rolnictwa ekologicznego, wpłynąć na dywersyfikację i skracanie etapów łańcucha żywności ekologicznej na rynkach lokalnych, a także promować współpracę w ramach łańcucha

wartości poprzez obowiązek podpisywania umów na dostawy pomiędzy rolnikami objętymi systemem rolnictwa ekologicznego a ekologicznym przemysłem przetwórczym.

W celu zapewnienia skutecznego wkładu w osiągnięcie celu szczegółowego określone zostały następujące rodzaje preferencji:

• dla podmiotów przetwarzających albo wprowadzających do obrotu produkty rolne objęte certyfikatem systemu rolnictwa ekologicznego w wysokości co najmniej 70% całkowitej ilości produktów przetwarzanych lub wprowadzanych do obrotu;

• dla operacji posiadających komponent kosztów inwestycyjnych dotyczących ochrony środowiska, stanowiących co najmniej 20% kosztów kwalifikowalnych operacji,

• dla operacji, w których co najmniej 50% kwalifikowalnych kosztów inwestycyjnych dotyczy inwestycji o charakterze innowacyjnym,

• dla operacji realizowanych na obszarach wiejskich,

• dla operacji realizowanych na obszarach o najwyższym poziomie bezrobocia w kraju,

• dla operacji realizowanych przez podmioty, które nie były ostatecznymi odbiorcami wsparcia w ramach części nr 1 lub 2 inwestycji A1.4.1 Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) „Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu".

Pomoc w formie refundacji udzielana jest na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące:

- przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) objętych certyfikatem systemu rolnictwa ekologicznego/ z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury..

W ramach obszaru A i B wspierane są inwestycje materialne i niematerialne dotyczące:

- budowy budynków lub budowli,

- zakupu technologii na cele:

a) przetwarzania produktów rolnych lub

b) wprowadzania do obrotu produktów rolnych (w tym przechowywania, sortowania, pakowania, przygotowania do sprzedaży – wyłącznie w przypadku zorganizowanych form współpracy rolników),

- ochrony środowiska.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Obszar A – PRZETWÓRSTWO I WPROWADZANIE DO OBROTU PRODUKTÓW ROLNYCH (MŚP)

O pomoc może się ubiegać:

MŚP, tj. podmiot prowadzący działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo, który:

- przetwarza produkty rolne i wytwarza w wyniku tego procesu produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE - Annex), z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury,

- wprowadza do obrotu produkty rolne - wyłącznie w przypadku zorganizowanych form współpracy rolników takich jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe,

- zobowiązuje się do nabywania produktów rolnych w okresie 5-ciu lat po zakończeniu realizacji projektu (zobowiązanie weryfikowanie po zakończeniu inwestycji i wypłacie pomocy) - bezpośrednio od producentów rolnych lub zorganizowanych form współpracy rolników (j.w.) - w co najmniej 50% całkowitej ilości surowców niezbędnych do produkcji, umowy na dostawy co najmniej 3 letnie przez okres co najmniej 5 lat) - warunek ten nie dotyczy zorganizowanych form współpracy rolników (j.w.),

- realizuje inwestycje zakładające wzrost mocy produkcyjnych pod warunkiem udokumentowania bazy surowcowej i możliwości zbytu produkcji.

Obszar B - PRZETWÓRSTWO I WPROWADZANIE DO OBROTU EKOLOGICZNYCH PRODUKTÓW ROLNYCH (MŚP)

O pomoc może się ubiegać:

MŚP, tj. podmiot prowadzący działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo, który:

- przetwarza produkty rolne objęte certyfikatem systemu rolnictwa ekologicznego i wytwarza w wyniku tego procesu produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE - Annex) objęte systemem rolnictwa ekologicznego tj. certyfikowane produkty ekologiczne powstałe w wyniku przetwarzania produktów rolnych objętych art. 2 ust. 1 rozporządzenia PE i Rady (UE) 2018/848 (z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury), lub
- wprowadza do obrotu produkty rolne objęte certyfikatem systemu rolnictwa ekologicznego (z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury) - wyłącznie w przypadku zorganizowanych form współpracy rolników takich jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe;
- zobowiązuje się do nabywania produktów rolnych objętych certyfikatem systemu rolnictwa ekologicznego w okresie 5-ciu lat po zakończeniu realizacji projektu (zobowiązanie weryfikowanie po zakończeniu inwestycji i wypłacie pomocy) - bezpośrednio od objętych systemem rolnictwa ekologicznego producentów rolnych lub zorganizowanych form współpracy takich rolników - w co najmniej 50% całkowitej ilości surowców niezbędnych do produkcji, umowy na dostawy co najmniej 3 letnie przez okres co najmniej 5 lat) - warunek ten nie dotyczy zorganizowanych form współpracy rolników;
- realizuje inwestycje zakładające wzrost mocy produkcyjnych pod warunkiem udokumentowania bazy surowcowej i możliwości zbytu produkcji.

Beneficjent

Obszar A – PRZETWÓRSTWO I WPROWADZANIE DO OBROTU PRODUKTÓW ROLNYCH (MŚP)

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo (MŚP), które spełnia warunki kwalifikowalności.

Obszar B - PRZETWÓRSTWO I WPROWADZANIE DO OBROTU EKOLOGICZNYCH PRODUKTÓW ROLNYCH (MŚP)

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo (MŚP), które spełnia warunki kwalifikowalności.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Obszar A – PRZETWÓRSTWO I WPROWADZANIE DO OBROTU PRODUKTÓW ROLNYCH (MŚP)

Forma pomocy: REFUNDACJA

Intensywność pomocy:

- do 50% kosztów kwalifikowalnych operacji.

- do 60% kosztów kwalifikowalnych operacji dla beneficjentów prowadzących działalność w formie zorganizowanych form współpracy rolników (j.w.).

Obszar B - PRZETWÓRSTWO I WPROWADZANIE DO OBROTU EKOLOGICZNYCH PRODUKTÓW ROLNYCH (MŚP)

Forma pomocy: REFUNDACJA

Intensywność pomocy:

- do 60% kosztów kwalifikowalnych operacji.

W odniesieniu do inwestycji realizowanych przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) - pomoc przyznana jednemu beneficjentowi w formie refundacji w okresie realizacji Programu wynosi maksymalnie 10 000 000 zł. Minimalna kwota pomocy na realizację operacji wynosi 100 000 zł.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☐ Nie ☑ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Pomoc wykracza poza art. 42 TFUE. Wymaga potwierdzenia zgodności z przepisami UE w zakresie pomocy państwa.

W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:

☑ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☐ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa

Nie dotyczy

Informacje dodatkowe:

☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.

☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_7_1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.39	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_7_1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji oraz doświadczenia z wdrażania podobnego instrumentu w ramach PROW 2014-2020

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_7_1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				2 040 000,00	2 040 000,00	2 040 000,00		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.24 (jednostka: Operacje)				12,00	33,00	55,00		**Suma:** 100,00 **Maks.:** 55,00
OGÓŁEM	O.24 (jednostka: Operacje)				12,00	33,00	55,00		**Suma:** 100,00 **Maks.:** 55,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				24 480 000,00	67 320 000,00	112 200 000,00		204 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				13 464 000,00	37 026 000,00	61 710 000,00		112 200 000,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.7.2. - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.7.2.
Nazwa interwencji	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 4.	Zwiększanie dochodowości - przedłużanie trwałości, przechowalnictwo, przygotowanie do sprzedaży.	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 2.	Wspieranie krótkich/alternatywnych łańcuchów wartości w tym związanych z produkcją wysokiej jakości	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 3.	Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości	wymagana (++)	Częściowo
CS 8.P 11.	Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 8.P 9.	Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i	krytyczna (+++)	Częściowo

	utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów		

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.39 Liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw biogospodarki rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

W ramach Instrumentów Finansowych nie stosuje się kryteriów wyboru operacji.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

O pomoc może się ubiegać:

(MŚP) - podmiot prowadzący działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo, który:

- przetwarza produkty rolne i wytwarza w wyniku tego procesu produkty rolne (Załącznik nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu UE – Annex) oraz nierolne (non- Annex), z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury,
- przetwarza odpady żywnościowe na biokomponenty dla sektora niespożywczego,
- przetwarza produkty uboczne powstałe przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych,
- realizuje inwestycję przyczyniającą się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu".

Podmiot, który wprowadza do obrotu produkty rolne – wyłącznie w przypadku zorganizowanych form współpracy rolników takich jak: grupy producentów rolnych i ich związki, spółdzielnie, spółdzielnie rolników, organizacje producentów i ich zrzeszenia, organizacje międzybranżowe.

Duży przedsiębiorca, który:

- przetwarza odpady żywnościowe na biokomponenty dla sektora niespożywczego,
- przetwarza produkty uboczne powstałe przy wytwarzaniu produktów rolnych i nierolnych,
- realizuje inwestycję przyczyniającą się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu",
- realizuje inwestycję w zakresie wytwarzania gotowej paszy wolnej od organizmów genetycznie zmodyfikowanych (bez-GMO) w oparciu o rośliny białkowe.

Pomoc z wykorzystaniem instrumentów finansowych udzielana jest na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące:

- przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) i nierolnych - z wyłączeniem produktów rybołówstwa i akwakultury,
- przetwarzania odpadów żywności i produktów ubocznych przetwórstwa (rolnych i nierolnych) na biokomponenty, np. bioprodukty czy biogaz, lub produkty bardziej przetworzone dla sektora nieżywnościowego, inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu", oraz kapitał obrotowy zgodnie z art. 80. ust.3 rozporządzenia o Planach strategicznych WPR.

Ostateczny odbiorca

- Mikro, mały i średni przedsiębiorca (MŚP), który prowadzi działalność gospodarczą w zakresie objętym warunkami kwalifikowalności.

- Duży przedsiębiorca – realizujący projekty inwestycyjne w zakresie objętym warunkami kwalifikowalności.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☐ **Dotacja**

☑ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Instrumenty finansowe – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz do 50% dotacji na spłatę odsetek, a w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu" (zielone inwestycje) do 100% dotacji na spłatę odsetek.

Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją.

Intensywność pomocy – do 65 % kosztów kwalifikowalnych.

Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☐ Nie ☑ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Pomoc zgodna z zasadami określonymi w pkt 1.1.1.4 Wytycznych UE w sprawie pomocy państwa w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich w latach 2014-2020.

W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:

☑ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☐ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa

Nie dotyczy

Informacje dodatkowe:

☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 i 12 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_7_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem	Instrument finansowy	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.39	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_7_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem

Wysokość wsparcia jest to procentowy udział gwarancji w kredycie, który nie może przekroczyć 80% kapitału kredytu. Dodatkowo wsparcie powiększone jest o wartość procentową dotacji na spłatę odsetek.

W ramach budżetu środków na instrument finansowy będą również ponoszone koszty zarządzania / opłat, które zostaną ustalone uwzględniając przepisy unijne w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę charakter wsparcia (interwencji), które jest w formie instrumentu finansowego – gwarancji (zabezpieczenia spłaty kredytu zaciągniętego w banku), przy określaniu stawki wsparcia wzięto pod uwagę potrzeby sektora rolno- spożywczego w Polsce, m.in. dane dotyczące średniej wartości umów podpisanych w ramach działania 6.4 „Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej” PROW 2014-2020.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_7_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem (Instrument finansowy - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.24 (jednostka: Operacje)		5,00	15,00	25,00	25,00	20,00	10,00	**Suma:** 100,00 **Maks.:** 25,00
OGÓŁEM	O.24 (jednostka: Operacje)		5,00	15,00	25,00	25,00	20,00	10,00	**Suma:** 100,00 **Maks.:** 25,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 000 000,00	3 000 000,00	5 000 000,00	5 000 000,00	4 000 000,00	2 000 000,00	20 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		550 000,00	1 650 000,00	2 750 000,00	2 750 000,00	2 200 000,00	1 100 000,00	11 000 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 000 000,00	3 000 000,00	5 000 000,00	5 000 000,00	4 000 000,00	2 000 000,00	20 000 000,00
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)		550 000,00	1 650 000,00	2 750 000,00	2 750 000,00	2 200 000,00	1 100 000,00	11 000 000,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.8 - Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.8
Nazwa interwencji	Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 1.	Wzrost efektywności czynników wytwórczych, w tym produkcji zwierzęcej, w sposób zrównoważony	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.9 Odsetek rolników korzystających ze wsparcia na inwestycje na restrukturyzację i modernizację, w tym na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja przyczyni się do poprawy rozłogu gruntów, a w konsekwencji - do poprawy konkurencyjności polskiego rolnictwa poprzez realizację inwestycji polegających na budowie lub modernizacji dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz urządzeń wodnych zwiększających retencję.

Kryteria wyboru mogą dotyczyć w szczególności:

- Inwestycji przyczyniających się do zwiększenia retencji wodnej na gruntach rolnych (*mała retencja wodna w tym tworzenie lub odtworzenie śródpolnych oczek wodnych i mokradeł czy małych zbiorników wodnych*);
- Inwestycji zawierających rozwiązania ukierunkowane na ochronę przyrody i ochronę środowiska (*zachowanie zadarnionych skarp oraz zachowanie lub wyznaczanie pasów ochronnych o charakterze zakrzewień lub zadrzewień śródpolnych, wyznaczenie granicy polno-leśnej czy strefy buforowej*).

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO2 zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

W ramach interwencji wspierane będą prace związane z opracowaniem i realizacją projektu scalenia wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym.

Realizowane na gruntach, z których co najmniej 50% powierzchni uprawnione jest do otrzymania podstawowego wsparcia dochodu (grunty utrzymywane w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska).

Określono środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia.

Opracowano założenia do projektu scalenia gruntów.

Zgodne z ustawą z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz. U. z 2018 r. poz. 908) w szczególności poparte wystąpieniem do starosty ponad 50% właścicieli gospodarstw rolnych z projektowanego obszaru scalenia lub na wniosek właścicieli gruntów, których łączny obszar przekracza połowę powierzchni projektowanego obszaru scalenia.

Pomocy nie przyznaje się na realizacje scaleń infrastrukturalnych.

Beneficjent zobowiązuje się do utrzymania zrealizowanej operacji.

Beneficjent

Powiat

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Pomoc ma formę dotacji w postaci refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

100% kosztów kwalifikowalnych.

Wysokość pomocy na opracowanie projektu scalenia nie może przekroczyć kwoty:

- równowartości 3 600 zł na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego;
- równowartości 2 925 zł na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych województw.

Wysokość pomocy na wykonanie zagospodarowania poscaleniowego nie może przekroczyć kwoty:

- równowartości 9 000 zł na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego;
- równowartości 8 550 zł na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych województw.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?
☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2lit. g oraz ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Interwencja zgodna z zasadami WTO (ust. 2 lit g oraz ust. 11 załącznika nr 2).

Pomoc ma na celu poprawę rozłogu gruntów tj. dostosowaniach strukturalnych poprzez wsparcie inwestycyjne, co przyczyni się do poprawy konkurencyjności polskiego rolnictwa.

Ponadto pomoc nie będzie obejmowała bezpośrednich płatności na rzecz producentów lub przetwórców. Jednocześnie w ramach zagospodarowania poscaleniowego będą realizowane inwestycje o charakterze infrastrukturalnym w tym w zakresie dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz dojazdów do zabudowań poszczególnych uczestników scalenia tj. pomoc będzie dedykowana na cele inwestycji podstawowych nie w poszczególnych gospodarstwach rolnych. Jednocześnie uczestnicy postępowania scaleniowego nie będą ponosili kosztów związanych z użytkowaniem infrastruktury.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_ 8 - Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.9	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_ 8 - Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym

Wysokość kwot jednostkowych obliczono na podstawie analizy wykonanej na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi przez niezależny podmiot tj. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_ 8 - Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				2 600,00	2 600,00	2 600,00	2 600,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.24 (jednostka: Hektary)				10 901,00	10 901,00	21 791,00	8 714,00	**Suma:** 52 307,00 **Maks.:** 21 791,00
OGÓŁEM	O.24 (jednostka: Hektary)				10 901,00	10 901,00	21 791,00	8 714,00	**Suma:** 52 307,00 **Maks.:** 21 791,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				28 342 400,00	28 342 400,00	56 657 600,00	22 657 600,00	136 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				15 588 320,00	15 588 320,00	31 161 680,00	12 461 680,00	74 800 000,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 10.9. - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 10.9.
Nazwa interwencji	Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)
Typ interwencji	INVEST(73-74) - Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie
Wspólny wskaźnik produktu	O.24. Liczba operacji lub jednostek otrzymujących wsparcie w ramach inwestycji produkcyjnych poza terenem gospodarstwa
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 7.	Pokonanie ograniczeń rozwojowych w produkcji małej skali – nowe technologie, modele organizacyjne.	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P1.	Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw	wymagana (++)	Częściowo
CS 8.P 11.	Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 8.P 7.	Poprawa dostępu do usług komercyjnych	pożądana (+)	Częściowo
CS 8.P 9.	Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i	krytyczna (+++)	Częściowo

	utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów		

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.18 Łączne inwestycje mające na celu poprawę wyników działalności sektora leśnictwa
R.39 Liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw biogospodarki rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

W ramach Instrumentów Finansowych nie stosuje się kryteriów wyboru operacji.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO8 promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

O pomoc może ubiegać się podmiot będący mikro-, małym – lub średnim przedsiębiorstwem prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie usług rolniczych i leśnych.

Do wsparcia udzielanego w formie instrumentów finansowych kwalifikują się inwestycje materialne i niematerialne oraz kapitał obrotowy zgodnie z art. 80 ust. 3 rozporządzenia o Planach strategicznych WPR związanych z prowadzona działalnością gospodarczą w zakresie usług rolniczych i leśnych.

Celem interwencji jest wdrażanie nowych modeli biznesu i organizacji rynku na obszarach wiejskich, jak również wzrost poziomu przedsiębiorczości rolniczej poprzez wsparcie inwestycyjne podmiotów świadczących usługi na rzecz rolnictwa lub leśnictwa, w tym również przez ochronę zasobów naturalnych oraz klimatu również z wykorzystaniem innowacji i rozwiązań cyfrowych.

Zakres interwencji: Inwestycje dotyczące działalności polegającej na świadczeniu usług rolniczych i leśnych.

Ostateczny odbiorca:

Osoba fizyczna/prawna/jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej/spółka wodna:

- prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych jako mikro-, małe – lub średnie przedsiębiorstwo wspomagającą produkcję roślinną, lub wspomagającą chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, lub następującą po zbiorach;
- prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług leśnych jako mikro-, małe- lub średnie- przedsiębiorstwo;
- prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych jako mikro-, małe- lub średnie- przedsiębiorstwo z wykorzystaniem technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) lub w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych dla spółek wodnych lub związków spółek wodnych w rozumieniu ustawy prawo wodne;
- prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych lub leśnych jako mikro-, małe- lub średnie- przedsiębiorstwo w ramach mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal produkcyjnych oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych

właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☐ **Dotacja**

☑ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Instrumenty finansowe – gwarancja do 80% kwoty kapitału kredytu pozostającego do spłaty oraz do 50% dotacji na spłatę odsetek,a w przypadku gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu do 100% dotacji na spłatę odsetek.

Dotacja na spłatę odsetek dotyczy kredytów objętych gwarancją.

Intensywność pomocy – do 65 % kosztów kwalifikowalnych.

Udzielenie gwarancji jest bezpłatne.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☑ Tak ☐ Nie ☐ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Pomoc zgodna z przepisami rozporządzenia Komisji (UE) nr 2023/2831 w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis.

W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:

☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☐ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☑ de minimis

Informacje dodatkowe:

☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.

☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Jakie elementy nie kwalifikują się do wsparcia?

-

Czy inwestycja obejmuje nawadnianie?

☐ Tak ☑ Nie

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających – jaka jest wymagana potencjalna oszczędność wody (wyrażona w %)

Nie dotyczy

Szczegółowe informacje na temat różnych możliwości w zakresie oszczędzania wody w zależności od rodzaju instalacji lub infrastruktury (w stosownych przypadkach)

Inwestycje w poprawę istniejących instalacji nawadniających (mających wpływ na jednolite części wód, których stan jest poniżej dobrego) – jaki jest wymóg lub jakie są wymogi skutecznego zmniejszenia zużycia wody wyrażonego w %)

Nie dotyczy

Podział regionalny

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 11 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 11 i 12 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
10_9_2 - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)	Instrument finansowy	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.18; R.39	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

10_9_2 - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)

Wysokość wsparcia jest to procentowy udział gwarancji w kredycie, który nie może przekroczyć 80% kapitału kredytu. Dodatkowo wsparcie powiększone jest o wartość procentową dotacji na spłatę odsetek.

W ramach budżetu środków na instrument finansowy będą również ponoszone koszty zarządzania / opłat, które zostaną ustalone uwzględniając przepisy unijne w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę charakter wsparcia (interwencji), które jest w formie instrumentu zwrotnego – gwarancji (zabezpieczenia spłaty kredytu zaciągniętego w banku), przy określaniu stawki wsparcia wzięto pod uwagę potrzeby sektora rolno- spożywczego w Polsce. Przy określaniu stawki wzięto m.in. pod uwagę dane dotyczące średniej wartości umów podpisanych w ramach działania 6.4 „Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej” PROW 2014-2020.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
10_9_2 - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe) (Instrument finansowy - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.24 (jednostka: Operacje)			120,00	120,00	120,00	100,00	40,00	**Suma:** 500,00 **Maks.:** 120,00
OGÓŁEM	O.24 (jednostka: Operacje)			120,00	120,00	120,00	100,00	40,00	**Suma:** 500,00 **Maks.:** 120,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			12 000 000,00	12 000 000,00	12 000 000,00	10 000 000,00	4 000 000,00	50 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			6 600 000,00	6 600 000,00	6 600 000,00	5 500 000,00	2 200 000,00	27 500 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)			12 000 000,00	12 000 000,00	12 000 000,00	10 000 000,00	4 000 000,00	50 000 000,00
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)			6 600 000,00	6 600 000,00	6 600 000,00	5 500 000,00	2 200 000,00	27 500 000,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

INSTAL(75) - Rozpoczynanie działalności przez młodych rolników i nowych rolników oraz zakładanie przedsiębiorstw wiejskich

I 11. - Premie dla młodych rolników

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 11.
Nazwa interwencji	Premie dla młodych rolników
Typ interwencji	INSTAL(75) - Rozpoczynanie działalności przez młodych rolników i nowych rolników oraz zakładanie przedsiębiorstw wiejskich
Wspólny wskaźnik produktu	O.25. Liczba młodych rolników otrzymujących wsparcie na rozpoczynanie działalności
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Tak Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Wymiana pokoleniowa w rolnictwie poprzez przyciąganie młodych rolników jest niezbędna we wszystkich regionach, choć struktura wiekowa rolników różni się w poszczególnych województwach, wsparcie należy skierować do młodych rolników w całym kraju.

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 7. P2.	Dostęp do kapitału	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 7. P7.	Poprawa struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi	wymagana (++)	Tak

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.36 Liczba młodych rolników korzystających ze wsparcia w ramach WPR na rozpoczęcie działalności, z uwzględnieniem podziału według płci
R.37 Nowe miejsca pracy wspierane w ramach projektów WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Ta interwencja wspiera rozpoczynanie i rozwój działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym przez młodych rolników, zapewniając dostęp do kapitału niezbędnego w początkowej fazie prowadzenia gospodarstwa i przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 7 „Przyciąganie i utrzymanie młodych

rolników i innych nowych rolników oraz ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich".

Zakres wsparcia:

Wsparcie dotyczy rozpoczynania i rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym w zakresie wytwarzania nieprzetworzonych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży nieprzetworzonych produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie:

·zwierząt futerkowych, z wyjątkiem królika utrzymywanego w celu produkcji surowca mięsnego,

·plantacji roślin wieloletnich na cele energetyczne,

·niektórych działów specjalnych produkcji rolnej m.in.: hodowla zwierząt laboratoryjnych, ryb akwariowych, psów rasowych i kotów rasowych.

W ramach inwestycji związanych z rozpoczynaniem lub rozwojem działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym uwzględnia się przede wszystkim:

·inwestycje budowlane związane z budynkami lub budowlami wykorzystywanymi do wytwarzania nieprzetworzonych produktów rolnych lub przygotowania ich do sprzedaży,

·zakup nieruchomości rolnych,

·zakup zwierząt gospodarskich lub innych zwierząt niezbędnych do prowadzenia produkcji zwierzęcej,

·zakup nowych maszyn, urządzeń, wyposażenia lub sprzętu, w tym sprzętu komputerowego i oprogramowania służącego wsparciu wytwarzania nieprzetworzonych produktów rolnych lub przygotowania ich do sprzedaży.

Nie są wspierane inwestycje, które zostały zrealizowane lub rozpoczęte przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

Kryteria wyboru operacji mogą dotyczyć w szczególności:

1)posiadanych kwalifikacji zawodowych lub umiejętności;

2)różnicy wieku pomiędzy przekazującym użytki rolne a młodym rolnikiem;

3)powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie (tytuł prawny);

4)przejmowania przynajmniej jednego gospodarstwa w całości;

5)wielkości ekonomicznej gospodarstwa (tytuł prawny);

6)prowadzenia produkcji zwierzęcej;

7)udziału w systemach jakości;

8)dotychczasowej aktywności zawodowej wnioskodawcy.

Wymiana pokoleniowa w rolnictwie, kwalifikacje zawodowe lub umiejętności, przejmowanie gospodarstw w całości oraz udział w systemach jakości będą wiodącymi zagadnieniami przy wyborze operacji do przyznania pomocy. Ponadto, w celu zapewnienia większego udziału kobiet wśród osób prowadzących gospodarstwa rolne jako kierujący, przewiduje się preferowanie tej grupy wnioskodawców w przyznawaniu pomocy.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO7 przyciąganie i utrzymanie młodych rolników i nowych rolników oraz ułatwianie rozwoju zrównoważonej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Pomoc może być przyznana, jeżeli zostaną spełnione następujące warunki:

1.rozpoczęcie prowadzenia działalności rolniczej (w gospodarstwie rolnym) nie wcześniej niż w okresie 24 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy;

2.rozpoczęcie, najpóźniej w terminie 12 miesięcy od dnia przyznania pomocy, prowadzenia, jako kierujący, działalności rolniczej w gospodarstwie o powierzchni użytków rolnych równej co najmniej

średniej wojewódzkiej lub krajowej (tej niższej) lub o wielkości ekonomicznej równej co najmniej 15 000 euro; powierzchnia użytków rolnych tego gospodarstwa nie może przekraczać 300 ha, a jego wielkość ekonomiczna – 150 000 euro;

3.powierzchnia użytków rolnych stanowiących przedmiot własności beneficjenta, użytkowania wieczystego lub dzierżawy z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa lub od jednostek samorządu terytorialnego stanowi co najmniej 50% odpowiedniej średniej (wojewódzkiej lub krajowej – tej niższej);

4.przedłożenie biznesplanu dotyczącego rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym w zakresie wytwarzania nieprzetworzonych produktów rolnych lub przygotowania do sprzedaży nieprzetworzonych produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie;

5.posiadanie odpowiednich kwalifikacji zawodowych lub umiejętności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym (staż pracy w rolnictwie) i uwzględniających co najmniej wymogi określone w definicji młodego rolnika lub zadeklarowanie uzupełnienia kwalifikacji.

Warunek dotyczący posiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych lub umiejętności uważa się za spełniony, jeżeli osoba fizyczna posiada wykształcenie przydatne do prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie jako kierujący, a w przypadku posiadania innego wykształcenia ma odpowiedni staż pracy w rolnictwie.

Szczegółowy wykaz kierunków studiów, zawodów, tytułów kwalifikacyjnych oraz rodzaje dokumentów potwierdzających posiadanie kwalifikacji zawodowych i umiejętności zostanie określony w dokumentach krajowych.

Beneficjent jest zobowiązany do:

·realizacji założeń biznesplanu, w tym realizacji inwestycji w środki trwałe związanych z rozpoczynaniem lub rozwojem działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym w zakresie wytwarzania nieprzetworzonych produktów rolnych lub przygotowania do sprzedaży nieprzetworzonych produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie o szacunkowej wartości wynoszącej co najmniej 70% kwoty pomocy;

·uzupełnienia kwalifikacji zawodowych – jeśli beneficjent nie spełniał wymogu dotyczącego posiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych lub umiejętności;

·korzystania z doradztwa indywidualnego dla osób rozpoczynających po raz pierwszy prowadzenie gospodarstwa jako młody rolnik w ramach interwencji „Kompleksowe doradztwo rolnicze”;

·osiągnięcia co najmniej 60-procentowego udziału przychodów uzyskiwanych w związku z prowadzoną w gospodarstwie działalnością rolniczą we wszystkich swoich przychodach;

·osiągnięcia w wyniku realizacji biznesplanu wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa co najmniej o:

·30% w stosunku do wielkości wyjściowej – w przypadku, gdy gospodarstwo beneficjenta miało wyjściową wielkość ekonomiczną co najmniej 15 tys. euro i mniej niż 25 tys. euro,

·20% w stosunku do wielkości wyjściowej – w przypadku, gdy gospodarstwo beneficjenta miało wyjściową wielkość ekonomiczną co najmniej 25 tys. euro i mniej niż 50 tys. euro,

·15% w stosunku do wielkości wyjściowej – w przypadku, gdy gospodarstwo beneficjenta miało wyjściową wielkość ekonomiczną co najmniej 50 tys. euro i mniej niż 100 tys. euro,

·10% w stosunku do wielkości wyjściowej – w przypadku, gdy gospodarstwo beneficjenta miało wyjściową wielkość ekonomiczną co najmniej 100 tys. euro i nie więcej niż 150 tys. euro;

·osiągnięcia w wyniku realizacji biznesplanu wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa do poziomu co najmniej 19 500 euro – w przypadku, gdy gospodarstwo beneficjenta nie spełniało wymogu wyjściowej wielkości ekonomicznej;

·utrzymania wielkości ekonomicznej na zwiększonym, w co najmniej minimalnym wymaganym stopniu, poziomie oraz utrzymania co najmniej 60-procentowego udziału przychodów uzyskiwanych w związku z prowadzoną w gospodarstwie rolnym działalnością rolniczą we wszystkich przychodach beneficjenta przynajmniej - do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;

·utrzymania nabytych w ramach operacji środków trwałych co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;

·prowadzenia rachunkowości rolniczej, w tym ewidencji przychodów i rozchodów, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;

·prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie jako kierujący co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

Gospodarstwo rolne młodego rolnika stanowi lub może stanowić zorganizowaną całość gospodarczą.

Przysługuje jedna premia na osobę i gospodarstwo. Grunty, które wchodziły w skład gospodarstwa beneficjenta „Premii dla młodych rolników" PROW 2014 - 2020 w sytuacji wyjściowej – nie są uwzględniane na potrzeby wyboru operacji (kryterium dotyczące powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie, kryterium dotyczące wielkości ekonomicznej gospodarstwa oraz kryterium dotyczące przejmowania przynajmniej jednego gospodarstwa w całości i na własność).

W przypadku małżonków premię może otrzymać tylko jedno z nich, niezależnie od tego, czy prowadzą wspólne gospodarstwo, czy odrębne gospodarstwa.

Pomoc może być udzielona albo w ramach interwencji "Premie dla młodych rolników" albo w ramach interwencji "Rozwój małych gospodarstw".

Beneficjent

Młody rolnik będący pełnoletnią osobą fizyczną, po raz pierwszy rozpoczynającą prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym jako jedyny kierujący i który pracuje w tym gospodarstwie. Warunki dotyczące wieku są spełnione w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

Prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym rozpoczyna się co do zasady z dniem, gdy osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy stała się właścicielem lub objęła w posiadanie gospodarstwo rolne o powierzchni co najmniej 1 ha użytków rolnych. Wniosek o przyznanie pomocy może złożyć osoba, która na tym etapie nie jest jeszcze właścicielem lub posiadaczem co najmniej 1 ha UR.

Osoba, która otrzymała premię dla młodych rolników w ramach PROW 2014-2020 lub wsparcie na ułatwianie startu młodym rolnikom w ramach PROW 2007-2013 lub SPO 2004-2006 nie kwalifikuje się do wsparcia.

Wsparcia nie przyznaje się również, jeżeli małżonek młodego rolnika:

- otrzymał premię dla młodych rolników w ramach PROW 2014-2020 lub wsparcie na ułatwianie startu młodym rolnikom w ramach PROW 2007-2013 lub SPO 2004-2006 lub

- rozpoczął prowadzenie działalności rolniczej (w gospodarstwie rolnym) wcześniej niż w okresie 24 miesięcy przed dniem złożenia przez młodego rolnika wniosku o przyznanie pomocy.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe
☑ płatności ryczałtowe
☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Art. 75 w powiązaniu z art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. a (i) rozporządzenia o Planach strategicznych WPR

Ustalając stawkę pomocy wzięto pod uwagę aktualną kwotę pomocy dla młodych rolników (typ operacji „Premie dla młodych rolników" PROW 2014-2020), jak również zasadę, że kwota premii dla młodych rolników w kolejnych programach jest dostosowywana co kilka lat (średnio co 5 lat) z uwzględnieniem wzrastających kosztów prowadzenia działalności rolniczej (wzrost cen wybranych czynników produkcji w rolnictwie), a także wzrostu średnich cen użytków rolnych oraz przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto.

Określając kwotę premii dla młodych rolników wzięto również pod uwagę średnią wartość inwestycji zrealizowanych przez młodych rolników w ramach „Modernizacji gospodarstw rolnych" PROW 2014-2020 (około 187 000 zł).

Określając wyższą stawkę pomocy dla produkcji zwierzęcej wzięto pod uwagę duże potrzeby inwestycyjne gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierzęcej (chodzi o wartości środków trwałych oraz inwestycji netto w gospodarstwach). W celu zwiększenia wartości inwestycji w gospodarstwach zwierzęcych, a tym samym ograniczenia postępującej dekapitalizacji ich majątku ustala się kwotę premii dla młodych rolników podejmujących produkcję zwierzęcą na poziomie 300 000 zł. Kwota premii dla młodych rolników nie przekracza maksymalnej kwoty pomocy określonej w art. 75 ust. 4 rozporządzenia ani relacji PKB na mieszkańca w Polsce i UE.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Ryczałt (premia) w wysokości 200 000 zł, a w przypadku produkcji zwierzęcej – 300 000 zł, wypłacana w dwóch ratach.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria bursztynowa

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

-

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
11 - Premie dla młodych rolników	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.36; R.37	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

11 - Premie dla młodych rolników

Określone kwoty jednostkowe są kwotami ryczałtu przewidzianego w ramach interwencji dla jednego beneficjenta.

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę m.in. kwotę pomocy dla młodych rolników w analogicznym instrumencie wsparcia w PROW 2014-2020, średnią wartość inwestycji zrealizowanych przez młodych rolników w instrumencie „Modernizacja gospodarstw rolnych” PROW 2014-2020 oraz wzrost kosztów prowadzenia działalności rolniczej.

W 2025 r. wprowadzono wyższą kwotę pomocy w odniesieniu do produkcji zwierzęcej. Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono jako średnią wielkość pomocy przypadającą na beneficjenta, przy uwzględnieniu szacowanej relacji między liczbą beneficjentów, którzy otrzymają pomoc w wyższej kwocie i tymi, którzy otrzymają premię w dotychczasowej wysokości.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
11 - Premie dla młodych rolników (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		44 943,82	44 943,82	54 800,00	54 800,00	54 800,00	54 800,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.25 (jednostka: Beneficjenci)		2 000,00	2 140,00	2 200,00	2 200,00	2 200,00	460,00	**Suma:** 11 200,00 **Maks.:** 2 200,00
OGÓŁEM	O.25 (jednostka: Beneficjenci)		2 000,00	2 140,00	2 200,00	2 200,00	2 200,00	460,00	**Suma:** 11 200,00 **Maks.:** 2 200,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		89 870 841,00	96 162 976,00	120 560 000,00	120 560 000,00	120 560 000,00	25 219 092,00	572 932 909,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		49 428 962,00	52 889 637,00	66 308 000,00	66 308 000,00	66 308 000,00	13 870 501,00	315 113 100,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)		49 428 962,00	52 889 637,00	66 308 000,00	66 308 000,00	66 308 000,00	13 870 501,00	315 113 100,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)	0,00	49 428 962,00	52 889 637,00	61 343 569,00	63 024 467,45	63 172 783,00	4 377 016,97	294 236 435,42

RISK(76) - Narzędzia zarządzania ryzykiem

I 12.1. - Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 12.1.
Nazwa interwencji	Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich
Typ interwencji	RISK(76) - Narzędzia zarządzania ryzykiem
Wspólny wskaźnik produktu	O.9. Liczba jednostek objętych wspieranymi narzędziami zarządzania ryzykiem WPR
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 1. P9.	Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 7. P5.	Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.5 Odsetek gospodarstw rolnych korzystających z narzędzi zarządzania ryzykiem w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Odpowiedzią na prowadzenie działalności w warunkach ciągle występujących zagrożeń takich jak narażenie zwierząt gospodarskich na choroby, a w konsekwencji przymusowy ubój lub zabicie, jest zastosowanie różnych instrumentów zarządzania ryzykiem, czyli zespołu czynności, które pozwalają prowadzić gospodarstwo rolne ze świadomością istniejących zagrożeń dla produkcji rolniczej. Jednym z tych działań jest ubezpieczenie przez producenta rolnego swojej produkcji, a tym samym zabezpieczenie swoich dochodów umożliwiających dalsze prowadzenie i rozwijanie produkcji oraz uzyskiwanie dochodów z pracy.

Interwencja dotyczy wszystkich chorób zwierzęcych i nie jest ukierunkowana na żaden sektor, jednak dostęp do ubezpieczenia będzie zależny od oferty zakładów ubezpieczeń , które w całości ponoszą konsekwencje objęcia ubezpieczeniem danego ryzyka, które zależą od możliwości uzyskania reasekuracji na rynku ubezpieczeniowym.

W ramach interwencji w zależności od decyzji zakładu ubezpieczeń możliwa będzie sprzedaż ryzyk pojedynczych lub w pakiecie. Okres ubezpieczenia pokrywa się z okresem na który zostanie zawarta umowa ubezpieczeniowa.

Celem interwencji jest dofinansowanie umów ubezpieczeń zwierząt gospodarskich od chorób. Ochroną ubezpieczeniową objęte zostaną straty, które przekroczą 20 % średniej rocznej produkcji z poprzednich trzech lat lub średniej z trzech lat opartej na okresie pięciu wcześniejszych lat, z wyłączeniem wartości najwyższej i najniższe. Do obliczenia średniej rocznej produkcji zwierzęcej danego producenta, która uległa zniszczeniu będzie służyć ewidencja prowadzona do celów podatkowych i/lub ewidencja prowadzona przez ARiMR/Inspekcję Weterynaryjną oraz średniego dochodu od 1 sztuki zwierzęcia zgodnie z danymi GUS.

Nie przewiduje się kryteriów dostępu, pomoc przyznaje się do wysokości limitu wydatków w danym roku.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Dołączenie do wniosku polisy ubezpieczenia wraz z dowodem opłacenia składki z tytułu zawarcia tej umowy.

Beneficjent

Rolnik w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia o planach strategicznych WPR.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe
☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Pomoc będzie miała formę dotacji w postaci refundacji 70% kosztów zawarcia umowy ubezpieczenia zwierząt od ryzyka wystąpienia choroby.
Średnia wysokość pomocy udzielonej beneficjentowi do jednej polisy ubezpieczenia wynosi 7.650 zł.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Rekompensaty z tytułu strat. Jaki jest próg uruchamiający rekompensatę?

Odszkodowanie będzie wypłacane za szkody spowodowane chorobami wynoszące ponad 20% sumy ubezpieczenia. Zastosowanie, zgodnie z przepisami unijnymi, udziału własnego w wysokości 20 % stanowi ryzyko zmniejszonego zainteresowania producentów rolnych zakupieniem polisy ubezpieczenia, gdyż straty spowodowane chorobami zwierząt najczęściej nie przekraczają 20 % całej produkcji zwierzęcej.

Jaka jest metoda dotycząca obliczania strat i czynników uruchamiających rekompensatę?

Straty będą wyliczane przez likwidatorów pracujących na rzecz komercyjnych zakładów ubezpieczeń.
W ramach interwencji stosowane będą wyłącznie 70 % dopłaty do składki ubezpieczenia. Nie przewiduje się udziału środków EFRROW w reasekuracji ubezpieczeń.

Jaki jest rodzaj narzędzia zarządzania ryzykiem?
☑ Ubezpieczenie
☐ Fundusz wspólnego inwestowania
☐ Pozostałe

Jakie straty produkcyjne pokrywa?

zwierzęta gospodarskie

Jakie utracone dochody pokrywa?

Jakie są przepisy mające na celu uniknięcie zawyżonej rekompensaty z tytułu tego wkładu?

Warunki dostępu do pomocy i zasady refundacji 70 % zapłaconych składek z tytułu ubezpieczenia zostaną szczegółowo określone w rozporządzeniu wdrażającym interwencję.

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 7 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa (kategoria zielona), a jeśli tak, to w jaki sposób

Wsparcie ze środków EFFROW dotyczyć będzie wyłącznie dopłat do składek ubezpieczenia – i nie jest związane z wypłatą dotacji z tytułu powstałych szkód z tytułu wystąpienia chorób zwierząt.
Odszkodowania będą wypłacane w całości ze środków zakładów ubezpieczeń. Zachodzi zgodność tytularna założonej interwencji z pkt 7 i 8 załącznika nr 2 do Porozumienia ustanawiającego WTO, jednakże wypłata odszkodowań nie będzie warunkowana przekroczeniem progu 30 % strat średniej produkcji rolnej.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
12_1 - Dopłaty do składek ubezpieczenia	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.5	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

12_1 - Dopłaty do składek ubezpieczenia

Średnia wysokość pomocy została określona na podstawie danych z realizacji dopłat do ubezpieczeń zwierząt gospodarczych od ryzyka szkód spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. Oszacowania strat będą dokonywać likwidatorzy pracujący na rzecz zakładów ubezpieczeń.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
12_1 - Dopłaty do składek ubezpieczenia (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	1 719,11	1 719,11	1 719,11	1 719,11	1 719,11			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.9 (jednostka: Beneficjenci)	2 580,00	4 600,00	5 750,00	6 900,00	9 201,00			**Suma:** 29 031,00 **Maks.:** 9 201,00
OGÓŁEM	O.9 (jednostka: Beneficjenci)	2 580,00	4 600,00	5 750,00	6 900,00	9 201,00			**Suma:** 29 031,00 **Maks.:** 9 201,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	4 435 322,40	7 907 924,60	9 884 900,60	11 861 877,60	15 817 758,80			49 907 784,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	2 439 427,00	4 349 359,00	5 436 695,00	6 524 033,00	8 699 767,00			27 449 281,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 12.2. - Dofinansowanie Funduszy Wzajemnościowych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 12.2.
Nazwa interwencji	Dofinansowanie Funduszy Wzajemnościowych
Typ interwencji	RISK(76) - Narzędzia zarządzania ryzykiem
Wspólny wskaźnik produktu	O.9. Liczba jednostek objętych wspieranymi narzędziami zarządzania ryzykiem WPR
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P6.	Łagodzenie skutków ryzyka cenowego i produkcyjnego – pogoda, klęski żywiołowe, szkodniki, choroby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 1. P9.	Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 7. P5.	Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie	wymagana (++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.5 Odsetek gospodarstw rolnych korzystających z narzędzi zarządzania ryzykiem w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Dofinansowanie funduszy wzajemnościowych umożliwia wspólne zabezpieczenie się przed negatywnymi skutkami zdarzeń losowych w rolnictwie producentów rolnych. Fundusze charakteryzują się niezarobkowym charakterem oraz swobodą członkostwa i demokracją w zarządzaniu funduszem, producent rolny jest jednocześnie członkiem funduszu i ma prawo udziału w jego władzach

Forma funduszu ubezpieczeń wzajemnych pozwala na obniżenie kosztów ubezpieczenia w porównaniu do ubezpieczeń w zakładach komercyjnych.

Wypłaty odszkodowań w ramach funduszu zapewniają producentom rolnym uzyskanie dochodu z produkcji rolniczej pomimo wystąpienia strat w produkcji spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników lub straty spowodowane przez działanie podjęte zgodnie z dyrektywą 2000/29/WE w celu zwalczania lub powstrzymania choroby roślin lub szkodników lub skutku incydentu środowiskowego.

Przy projektowaniu interwencji uwzględniono możliwość tworzenia funduszy w oparciu

o funkcjonujące Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych.

Celem interwencji jest dofinansowanie tworzenia funduszy wzajemnościowych przez pierwsze trzy lata ich działalności oraz częściową refundację wypłaconych odszkodowań

z tytułu szkód w produkcji spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników lub straty spowodowane przez działanie podjęte zgodnie z dyrektywą 2000/29/WE w celu zwalczania lub powstrzymania choroby roślin lub szkodników lub skutku incydentu środowiskowego. Ochroną ubezpieczeniową będą objęte straty, które przekroczą 20 % średniej rocznej produkcji

z poprzednich trzech lat lub średniej z trzech lat opartej na okresie pięciu wcześniejszych lat, z wyłączeniem wartości najwyższej i najniższej. Do obliczenia średniej rocznej podanego producenta, która uległa zniszczeniu będzie służyć ewidencja prowadzona do celów podatkowych i/lub ewidencja prowadzona przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa/ Inspekcję Weterynaryjną oraz średnie ceny skupu wg GUS.

Zasady akredytacji i zarządzania funduszami zostaną określone w akcie wykonawczym do ustawy wdrażającej w Polsce SP WPR

Nie przewiduje się kryteriów dostępu, pomoc przyznaje się do wysokości limitu wydatków w danym roku.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO1 wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia zrównoważoności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Warunkiem uzyskania wsparcia będzie przedstawienie dowodów utworzenia funduszu (m.in. akt założycielski), a w kolejnych latach kwota wypłaconych odszkodowań.

Beneficjent

Beneficjentem wsparcia będą fundusze wzajemnościowe.

Rolnicy - członkowie funduszu wzajemnościowego będą ostatecznymi odbiorcami pomocy.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności
☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta
☐ koszty jednostkowe
☐ płatności ryczałtowe
☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Pomoc będzie miała formę dotacji w postaci refundacji maksymalnie 70% kosztów utworzenia funduszu i 70% kosztów wypłaconych odszkodowań z uwzględnieniem ograniczeń progowych określonych w projektowanych przepisach UE dotyczących narzędzi zarządzania ryzykiem.
Średnie wsparcie dla jednego funduszu wzajemnościowego w okresie 4 lat (w pierwszym roku dopłata do kapitału założycielskiego oraz refundacja 70% wypłaconych odszkodowań przez kolejne 3 lata) wyniesie 41,5 mln zł, co daje wartość średnio rocznie 10 383 334 zł dla jednego funduszu.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☑ Tak ☐ Nie ☐ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Numer notyfikacji: w przygotowaniu.
W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:
☑ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☐ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa
Nie dotyczy

Informacje dodatkowe:
☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Rekompensaty z tytułu strat. Jaki jest próg uruchamiający rekompensatę?

Odszkodowanie będzie wypłacane ze środków Funduszu za szkody spowodowane wystąpieniem ubezpieczonych ryzyk powodujących straty wynoszące ponad 20% sumy ubezpieczenia.

Jaka jest metoda dotycząca obliczania strat i czynników uruchamiających rekompensatę?

Straty będą wyliczane przez likwidatorów pracujących na rzecz Funduszu.
W ramach interwencji stosowane będą refundacje 70 % kosztów utworzenia Funduszu oraz refundacje 70 % kwoty wypłaconych odszkodowań.

Jaki jest rodzaj narzędzia zarządzania ryzykiem?
☐ Ubezpieczenie
☑ Fundusz wspólnego inwestowania
☐ Pozostałe

Jakie straty produkcyjne pokrywa?

uprawy

Jakie utracone dochody pokrywa?

Jakie są przepisy mające na celu uniknięcie zawyżonej rekompensaty z tytułu tego wkładu?

Warunki i zasady refundacji 70 % poniesionych kosztów utworzenia Funduszu oraz refundacja 70 % kwoty wypłaconych odszkodowań określi rozporządzenie wdrażające tą interwencję.

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 7 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie, czy interwencja jest zgodna z odpowiednimi postanowieniami załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa (kategoria zielona), a jeśli tak, to w jaki sposób

-

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
12_2 - Dofinansowanie funduszy	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.5	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

12_2 - Dofinansowanie funduszy

Za podstawę do kalkulacji przyjęto 70 % minimalnej kwoty kapitału założycielskiego (art. 272 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej).

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
12_2 - Dofinansowanie funduszy (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	9 333 336,00	9 333 336,00	9 333 336,00	9 333 336,00	9 333 336,00	9 333 336,00	9 333 336,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.9 (jednostka:)	4,00		1,00	1,00				**Suma:** 6,00 **Maks.:** 4,00
OGÓŁEM	O.9 (jednostka: Roczna płatność na fundusz/Annual payment to the fund)	4,00		1,00	1,00				**Suma:** 6,00 **Maks.:** 4,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	9 333 335,00	9 333 335,00	11 666 668,00	14 000 000,00	4 666 664,00	4 666 664,00	2 333 334,00	56 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	5 133 334,00	5 133 334,00	6 416 668,00	7 700 000,00	2 566 665,00	2 566 665,00	1 283 334,00	30 800 000,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

COOP(77) - Współpraca

I 13.1. - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 13.1.
Nazwa interwencji	LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)
Typ interwencji	COOP(77) - Współpraca
Wspólny wskaźnik produktu	O.31. Liczba wspartych lokalnych strategii rozwoju (LEADER) lub działań przygotowawczych
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Tak

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

Cały kraj. Wsparcie będzie ograniczone do obszarów wiejskich.

W związku z konkurencyjnym trybem wyboru LSR stosowane będą kryteria wyboru LSR ukierunkowujące wsparcie na obszary bardziej wymagające np. gminy obejmujące obszary po zlikwidowanych państwowych gospodarstwach rolnych (PGR)

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 7. P1.	Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw	wymagana (++)	Częściowo
CS 7. P6.	Poprawa dochodów młodych rolników	krytyczna (+++)	Tak
CS 8.P 10.	Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich	pożądana (+)	Częściowo
CS 8.P 11.	Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 8.P 12.	Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność	pożądana (+)	Tak
CS 8.P 13.	Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat	poza priorytetyzacją	Częściowo

CS 8.P 4.	Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 8.P 7.	Poprawa dostępu do usług komercyjnych	pożądana (+)	Częściowo
CS 8.P 8.	Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym	wymagana (++)	Częściowo
CS 8.P 9.	Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR
R.15 Objęte wsparciem inwestycje w zdolności w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym z biomasy (w MW)
R.27 Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej
R.37 Nowe miejsca pracy wspierane w ramach projektów WPR
R.38 Odsetek ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego
R.39 Liczba przedsiębiorstw wiejskich, w tym przedsiębiorstw biogospodarki rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR
R.40 Liczba wspartych strategii inteligentnych wsi
R.41 Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR
R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja LEADER ukierunkowana jest na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.

Ważny jest lokalny i zintegrowany charakter instrumentu; zorientowanie na obszary wiejskie; umożliwienie LGD dostatecznej swobody w określaniu lokalnych interdyscyplinarnych priorytetów rozwojowych.

Tym niemniej oczekuje się od LGD ukierunkowania na rozwój obszaru w oparciu o przedsiębiorczość z jednoczesnym poszanowaniem warunków przyrodniczych (biogospodarka, GOZ) i dziedzictwa kulturowego oraz szczególnej wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju lokalnego. Mając na uwadze rolę LGD we wspieraniu włączenia społecznego szczególny nacisk zostanie położony na potrzeby seniorów (osoby, które ukończyły 60 rok życia) i ludzi młodych (do 25 roku życia) oraz potrzeb zdiagnozowanych na obszarach objętych LSR grup osób w niekorzystnej sytuacji, tj.: osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, kobiet, migrantów, rolników z małych gospodarstw lub osób poszukujących zatrudnienia np. mieszkańców osiedli po-PGR.

Tym samym kierunki rozwoju przedsiębiorczości powinny uwzględniać sytuację lokalną np. posiadane zasoby przyrodnicze i kulturowe oraz popyt na usługi określonego rodzaju (srebrna gospodarka, gospodarka wolnego czasu itp.).

Z uwagi natomiast na specyfikę metody LEADER wymaga się, iż LSR zarówno na etapie jej przygotowania jak i wdrażania zakładały maksymalne zastosowanie podejścia partnerskiego, w odniesieniu do partnerów skupionych w LGD (inkluzywność) oraz partnerstwie LGD z innymi podmiotami zarówno z obszaru objętego LSR (np. władzami lokalnymi), jak i spoza obszaru. Ponadto dużą wagę przywiązuje się do innowacyjności projektowanych rozwiązań. Innowacyjność w ramach interwencji jest rozumiana bardzo

wszechstronnie z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru (kontekst lokalny). Preferowane jest wdrażanie innowacji poprzez implementowanie zupełnie nowych produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania, lecz przewiduje się możliwość udoskonalania rozwiązań już istniejących. Promowanie innowacyjności może znaleźć swój wyraz w celach lub przedsięwzięciach LSR oraz w kryteriach lokalnych, jak również w samym sposobie przygotowania LSR. Dodatkowym instrumentem pozwalającym na indukowanie innowacyjności jest wdrażanie koncepcji inteligentnej wsi, które ze swej natury są ukierunkowane zarówno na rozwiązania innowacyjne, także w zakresie technologii i cyfryzacji.

Wymagania w tym zakresie zostały sformułowane w warunkach wsparcia przygotowawczego finansowego w ramach podziałania 19.1 PROW 2014-2020 oraz w kryteriach wyboru LSR na okres programowania 2023-2027.

Cele interwencji będą osiągnięte przez realizację operacji w następujących zakresach wsparcia:

1.rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez:

a. podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,

b. rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej;

2.rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwijania:

a. gospodarstw agroturystycznych,

b. zagród edukacyjnych,

c. gospodarstw opiekuńczych;

3.rozwój współpracy poprzez tworzenie lub rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych;

4.przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi;

5.poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej;

6.kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, wsparcie wzmocnienia odporności cywilnej lokalnych społeczności poprzez szkolenia z obronności cywilnej lub inne działania proobronne, które będą budować świadomość społeczną oraz wsparcie działań na rzecz walki z dezinformacją, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji dotyczących budowy lub przebudowy elementów infrastruktury oraz małej architektury;

7.włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji;

8.ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi;

9.przygotowanie projektów partnerskich.

W ramach wsparcia w zakresie rozwoju przedsiębiorczości przewiduje się finansowanie kosztów szkoleniowych związanych ściśle z celem danej operacji, takich jak nabycie lub podwyższenie kwalifikacji, reorientacja zawodowa, koszty kursów specjalistycznych lub obejmujących wiedzę niezbędną do prowadzenia działalności gospodarczej np. podstawy księgowości.

W ramach wsparcia w zakresie poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej przewiduje się także finansowanie kosztów związanych z jej doposażeniem, które będzie służyć aktywizacji życia wiejskiego. Oferując przestrzeń do organizacji wydarzeń kulturalnych, rekreacyjnych i społecznych, zapewniając między innymi zajęcia dla dzieci, młodzieży i seniorów.

Realizacja celów interwencji będzie możliwa przez zaangażowanie lokalnych społeczności w przygotowanie i wdrożenie LSR.

Przewiduje się większą niż dotychczas specjalizację i ukierunkowanie na osiągnięcie tylko najistotniejszych celów LSR. Dlatego LGD będą zobowiązane do wskazania w strategii nie więcej niż 3 konkretnych priorytetowych celów na których będzie koncentrowało się wsparcie z Planu Strategicznego. Cele te powinny być wskazane precyzyjnie w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy, najlepiej ze wskazaniem posiadanych specyficznych lokalnych zasobów, które można zaangażować w tym procesie. W LSR powinny być wskazane konkretne zamierzenia składające się na dane przedsięwzięcie (przedsięwzięcie stanowi zbiór konkretnych działań (czasem nawet operacji), które pozwalają na osiągnięcie określonego celu wyrażonego konkretnymi wskaźnikami).

Działalność gospodarcza powinna być wspierana jedynie w zakresie w jakim jest to zgodne z celami wskazanymi w LSR.

Z pomocy wykluczone są operacje:

1.obejmujące budowę lub modernizację dróg, targowisk, sieci wodno-kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków,

2.dotyczące świadczenia usług dla rolnictwa.

Kryteria wyboru:

1) Wdrażanie LSR.

W celu właściwego ukierunkowania pomocy rekomenduje się zastosowanie przez LGD przynajmniej części z kryteriów wyboru premiujących w szczególności operacje:

•objęte oddolnymi koncepcjami inteligentnej wsi – możliwość wyboru przez LGD najlepszych koncepcji, w ramach których projekty będą premiowane lub premiowanie projektów z każdej koncepcji, na utworzenie której LGD udzieliła wsparcia,

•zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko,

•dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji,

•w partnerstwie/projekty partnerskie, z wyłączeniem operacji, które z zasady są realizowane w partnerstwie (np. operacje w zakresie rozwój współpracy poprzez tworzenie lub rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych) oraz międzynarodowych projektów partnerskich, w których wnioskodawcą jest LGD,

•zintegrowane (łączące różne dziedziny, tematyki, gospodarki, w celu kompleksowego zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb społeczności),

•innowacyjne, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR (z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru).

Kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, zostaną określone przez LGD.

2) Zarządzanie LSR

Nie przewiduje się kryteriów wyboru, ponieważ pomoc przyznana będzie wszystkim LGD, których LSR w ramach Planu Strategicznego na lata 2023-2027 będą wybrane do realizacji.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO8 promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Podstawowym warunkiem udzielenia wsparcia jest wybór nowych LSR, bowiem warunkiem kwalifikowalności jakichkolwiek kosztów jest objęcie danego obszaru LSR.

Wybór LSR:

Aby zniwelować ewentualne negatywne efekty opóźnienia w wydaniu rozporządzenia UE do WPR wybór LSR będzie przeprowadzony w okresie przejściowym, tzn. w trakcie wdrażania wydłużonego PROW 2014-2020 – jeszcze przed rozpoczęciem wdrażania Planu Strategicznego.

Planuje się stosowanie ujednoliconych zasad oraz wspólny termin dla wszystkich zaangażowanych w RLKS funduszy poza EFMRA (nie uczestniczy w procesie) przy wyodrębnieniu warunków dostępu i kryteriów wyboru LSR. Wyboru LSR dokonają powołane do tego celu komisje.

LSR składane do konkursu muszą spełniać wymagania ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności dotyczące tworzenia i funkcjonowania LGD oraz w zakresie spójności przestrzennej i liczby mieszkańców objętych LSR, a także te wynikające z art. 31 ust. 2 i art. 32 ust. 1 rozporządzenia CPR (tzw. warunki dostępu). Kryteria będą miały charakter:

·mierzalny tj. np.: odwołujące się do oficjalnych opublikowanych danych statystycznych, tj. np. wskaźniki dot. rolnictwa oraz środowiska i klimatu, demograficzne, społeczne czy gospodarcze,

·niemierzalny (ekspercki), tj. np.: zintegrowanie, partnerstwo we wdrażaniu LSR (inkluzywność), innowacyjność, terytorialność.

LSR będzie realizowana na obszarze wiejskim, zamieszkanym przez minimum 30 tys. mieszkańców, obejmującym obszar co najmniej 2 gmin położonych na obszarze wiejskim (dane GUS wg stanu na dzień 31.12.2020 r.).

Jeżeli LSR na danym obszarze została wybrana w okresie 2014-2020 natomiast liczba ludności spadła poniżej 30 tys. mieszkańców, to ww. warunek uważa się za spełniony.

W województwach, w których w ramach regionalnych programów operacyjnych wspierany jest RLKS w formule bezpośredniej LSR musi zakładać współfinansowanie ze wszystkich funduszy UE, które przewidują wsparcie RLKS (EFRROW oraz EFS+ i/lub EFRR).

Operacje jednostek sektora finansów publicznych mogą być finansowane ze środków Planu Strategicznego w ramach danej LSR do limitu 40% tych środków.

W przypadku LSR wielofunduszowej (współfinansowanej nie tylko ze środków Planu Strategicznego, ale także ze środków polityki spójności) podstawą ustalenia limitu 40% będzie suma wszystkich środków współfinansujących daną LSR, przy czym tak ustalona kwota będzie limitowała jedynie wykorzystanie środków Planu Strategicznego takiej LSR wielofunduszowej.

W obu przypadkach limit 40% nie ogranicza możliwości finansowania operacji wdrażających koncepcje inteligentnej wsi.

Należy zapewniać oddolność tworzenia LSR (np. przez rzeczywisty partycypacyjny udział mieszkańców w procesie powstawania LSR).

W związku z małą aktywnością osób młodych przekładającą się na brak silnego związku z obszarami wiejskimi niezbędne jest zwiększanie aktywności społecznej młodych poprzez kształcenie liderów młodzieżowych, działania na rzecz lokalnego środowiska, włączanie młodzieży w życie publiczne, z uwzględnieniem procesu podejmowania decyzji oraz kooperacja grup młodzieżowych, wspieranie aktywności młodzieży w obszarze ekonomii społecznej, budowanie sieci partnerstw. Zakłada się aktywny udział ludzi młodych w przygotowaniu oraz zarządzaniu LSR, także przez udział w pracach organów LGD. Przez ludzi młodych rozumie się osoby, które nie ukończyły 25 roku życia.

Warunki kwalifikowalności operacji uzależnione są od:

·ukierunkowania interwencji (cele podejścia LEADER, cele interwencji oraz cele LSR),

·komponentu interwencji (Wdrażanie LSR albo Zarządzanie LSR),

·rodzaju operacji (klasyczna operacja, operacja w partnerstwie, projekt partnerski, operacja własna albo projekt grantowy),

·zakresu wsparcia.

1) Dla komponentu Wdrażanie LSR przewiduje się, w szczególności, następujące warunki kwalifikowalności:

a) powiązanie wnioskodawcy z obszarem objętym LSR,

b) przyczynianie się do realizacji LSR:

- weryfikowane poprzez osiągnięcie zakładanych wskaźników,

- rozumiane jako bezpośredni wpływ na realizację konkretnego przedsięwzięcia,

c) legalność – zgodność projektu operacji z przepisami prawa,

d) w przypadku działalności gospodarczej - uzasadnienie ekonomiczne (uproszczony biznesplan),

e) w przypadku operacji realizowanych w ramach tworzenia lub rozwijania gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych – wielkość gospodarstwa (pomoc przyznawana jest rolnikowi albo małżonkowi rolnika albo domownikowi z małego gospodarstwa, przy czym przez małe gospodarstwo rolne rozumie się gospodarstwo, którego powierzchnia gruntów rolnych jest mniejsza od średniej wielkości powierzchni gruntów rolnych w kraju wyrażona ha fizycznych, a w przypadku województw gdzie średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym jest wyższa za małe gospodarstwo przyjmuje się gospodarstwo o powierzchni gruntów rolnych mniejszej niż średnia w tym województwie),

f) w przypadku operacji dotyczących obiektów zabytkowych – zapewnienie, iż obiekt jest zabytkiem (np. wpisany do Rejestru zabytków lub ewidencji zabytków),

g) w przypadku operacji w partnerstwie oraz projektów partnerskich:

- udział co najmniej 2 podmiotów,
- realizacja wspólnego przedsięwzięcia,
- dokument potwierdzający wolę współpracy co najmniej 2 podmiotów,

h) w przypadku operacji realizowanych w ramach tworzenia gospodarstw agroturystycznych:
- koncepcja wdrożenia systemów jakości wiejskiej bazy noclegowej,
- przystąpienie do organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich nie później niż w dniu złożenia wniosku o płatność,

i) w przypadku operacji realizowanych w ramach tworzenia zagród edukacyjnych - przystąpienie do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków nie później niż w dniu złożenia wniosku o płatność,

j) w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwijania zagród edukacyjnych oraz gospodarstw opiekuńczych – określenie standardu świadczonych usług oraz przedłożenie planu rozwoju tej działalności uwzględniającego m.in. rozszerzenie zakresu świadczonych usług lub podniesienie standardu świadczonych usług. Warunek ten stosuje się także do operacji realizowanych w ramach rozwijania gospodarstw agroturystycznych,

k) w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwijania pozarolniczej działalności gospodarczej, krótkich łańcuchów żywnościowych, gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz gospodarstw opiekuńczych – minimum roczne doświadczenie w prowadzeniu działalności w tym zakresie,

l) w przypadku operacji realizowanych w ramach tworzenia lub rozwijania gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych i krótkich łańcuchów żywnościowych pomoc nie obejmuje kosztów związanych z produkcją rolną oraz przetwarzaniem produktów rolnych,

m) w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwijania krótkich łańcuchów żywnościowych - dostosowanie rozwiązań dotyczących wspólnej sprzedaży produktów prowadzonej w ramach istniejącego już łańcucha do zwiększonej liczby rolników w ramach tego łańcucha albo poszerzenie asortymentu przedstawianej przez rolników oferty albo implementację nowych systemów sprzedaży, rozliczeń finansowych/księgowych albo rozszerzenie kręgu odbiorców poprzez szerszą promocję produktów wytwarzanych przez członków tego krótkiego łańcucha żywnościowego w tym zastosowanie różnorodnych kanałów komunikacji z konsumentem, ze szczególnym uwzględnieniem co najmniej dwóch kanałów komunikacji cyfrowej,

n) w przypadku operacji realizowanych w ramach poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej kwalifikowalne są operacje niekomercyjne, których koszty całkowite nie przekraczają 1 mln euro.

Wsparcie na podejmowanie lub rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej, tworzenie lub rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych, gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz gospodarstw opiekuńczych przysługuje tylko raz w okresie realizacji Planu Strategicznego.

W przypadku uzyskania wsparcia na podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej, tworzenie krótkich łańcuchów żywnościowych, gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych lub gospodarstw opiekuńczych wnioskodawca może ubiegać się o wsparcie na rozwijanie tych działalności nie wcześniej niż po upływie 2 lat od wypłaty płatności ostatecznej w ramach operacji realizowanej w ramach podejmowania/tworzenia tych działalności w ramach Planu Strategicznego.

Beneficjent realizujący operacje w zakresie inwestycji dotyczących budowy lub przebudowy elementów infrastruktury oraz małej architektury lub inwestycji produkcyjnych zobowiązuje się do zapewnienia trwałości inwestycji.

Ramowy opis systemu wdrażania interwencji LEADER:

Instytucją zarządzającą (IZ) PS WPR jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Agencja płatnicza – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, która deleguje część zadań do podmiotów wdrażających.

Podmioty wdrażające – właściwe terytorialnie dla LGD samorządy województw

LGD realizuje zadania określone w rozporządzeniu 2021/1060 tj. w szczególności:

a. opracowuje i wdraża LSR, w tym animuje społeczność lokalną,

b. opracowuje kryteria wyboru i procedurę wyboru operacji (oraz grantobiorców),

c. przygotowuje i prowadzi nabory wniosków,

d. wybiera operacje do finansowania oraz ustala maksymalną kwotę wsparcia, a następnie przedkłada wnioski o przyznanie pomocy do ostatecznej kwalifikowalności do podmiotu wdrażającego,

e. monitoruje realizację LSR,

f. prowadzi ewaluację LSR.

Nie przewiduje się delegowania do LGD zadań agencji płatniczej.

Agencja płatnicza, podmioty wdrażające, instytucje pośredniczące, LGD oraz organy administracji rządowej i jednostki organizacyjne podległe organom administracji rządowej lub przez nie nadzorowane, a także organy samorządu terytorialnego, współpracują przy realizacji zadań związanych z realizacją Planu.

LGD określi kryteria wyboru operacji o charakterze premiującym (rankingującym), których zastosowanie zapewni najefektywniejszy wybór operacji najlepiej pasujących do zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć. W związku ze specjalizacją LSR, LGD może ustanowić także kryteria wyboru o charakterze dostępowym (zawężające możliwość uzyskania wsparcia), które pozwolą ukierunkować wsparcie na operacje najpełniej odpowiadające potrzebom obszaru LSR i najlepiej pasujące do zaplanowanych realizacji przedsięwzięć. LGD dokonuje wyboru operacji w sposób zapewniający wzajemne powiązania i synergię pomiędzy tymi operacjami. LGD może to osiągnąć np. poprzez przeprowadzenie naborów wniosków o przyznanie pomocy obejmujących całe przedsięwzięcie.

LSR może wspierać przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi lub wdrażanie jej elementów.

Opis wdrażania projektów grantowych:

Projekt grantowy składa się z zadań podobnych lub kilku zadań komplementarnych składających się na jedną spójną operację. Minimalna wartość projektu grantowego lub minimalna ilość grantów na finansowanie zadań w ramach projektu grantowego może być określona na poziomie krajowym.

Kosztami kwalifikowalnymi projektu grantowego są granty, tj. środki finansowe przeznaczone na realizację danego zadania powierzonego do realizacji grantobiorcy.

Do wyboru grantobiorców do realizacji zadań w ramach projektu grantowego LGD stosuje określoną przez siebie procedurę.

Projekty grantowe w zakresie przygotowania koncepcji inteligentnych wsi:

W przypadku gdy LGD podejmie decyzję o wspieraniu przygotowania koncepcji inteligentnej wsi wsparcie to będzie udzielane w formie projektów grantowych. Procedura wyboru grantobiorców do przygotowania koncepcji inteligentnej wsi może różnić się od procedury wyboru grantobiorców w ramach innych projektów grantowych.

Wsparcie na projekt grantowy przysługuje pod warunkiem zapewnienia przez LGD odpowiedniej jakości finansowanych w ramach projektu grantowego koncepcji. Koncepcja zawiera w szczególności:

a) opis procesu opracowania koncepcji, w tym przeprowadzenia ze społecznością obszaru konsultacji wyników prac partnerstwa,

b) uproszczoną analizę SWOT obszaru objętego tą koncepcją,

c) plan włączenia społeczności w późniejszą ewentualną realizację tej koncepcji, z uwzględnieniem roli sołtysa lub rady sołeckiej w tym procesie,

d) listę projektów, które składać się będą na realizację tej koncepcji, uwzględniających komponent cyfrowy lub środowiskowy lub klimatyczny.

Zakres wsparcia koncepcji inteligentnej wsi jest dostosowany do potrzeb zdiagnozowanych w LSR, obejmujący wsparcie operacji realizowanych przez beneficjentów w ramach oddolnych koncepcji inteligentnych wsi, obejmujących obszary wiejskie oraz mających na celu wypracowanie efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu. Rozwiązania te powinny:

a) uwzględniać użycie technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepsze wykorzystanie wiedzy,

b) wykazywać korzyść dla lokalnej społeczności, m.in. w zakresie poprawy jakości życia, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska i klimatu, problemów dotyczących

niedoinwestowania, starzejącego się społeczeństwa, wyludnienia, niewystarczającej ilości miejsc pracy, przepaści cyfrowej.

Opis wdrażania operacji własnych:

Operacja własna może być realizowana, gdy realizuje cele publiczne oraz niekomercyjne oraz jest niezbędna do osiągnięcia danego celu/przedsięwzięcia LSR.

Opis operacji w partnerstwie i projektów partnerskich:

Operacja realizowana w partnerstwie jest realizowana wyłącznie przez partnerów z obszaru jednej LSR. Na projekt partnerski składa się kilka operacji realizowanych przez partnerów z obszarów wykraczających poza jedną LSR.

Koszty operacji własnych oraz przygotowania i realizacji międzynarodowych projektów partnerskich, gdy beneficjentem jest LGD, nie mogą stanowić łącznie więcej niż 20% budżetu komponentu Wdrażanie LSR.

- Etap przygotowania:

Jeden wniosek o pomoc składany jest przez jednego z partnerów projektu do właściwej terytorialnie LGD.

LGD może udzielić pomocy na przygotowanie projektu partnerskiego, jeśli zakres tego projektu jest zgodny z zakresem naboru planowanego do ogłoszenia po zakończeniu jego realizacji.

Limit środków na operacje w zakresie przygotowania projektów partnerskich to 1% budżetu komponentu Wdrażanie LSR.

Pomoc na przygotowanie danego projektu partnerskiego może być udzielona tylko raz w okresie realizacji Planu Strategicznego.

- Etap operacji:

Podstawą realizacji operacji w partnerstwie i projektu partnerskiego jest umowa partnerska zawarta pomiędzy wszystkimi partnerami.

Operacje w partnerstwie i projekty partnerskie będą wybierane w ramach Wdrażania LSR, a więc w danym konkursie do ich wyboru stosowane będą te same kryteria wyboru operacji co w przypadku pozostałych operacji, z dodatkową preferencją dla operacji w partnerstwie/ projektów partnerskich, z wyłączeniem operacji, które z zasady są realizowane w partnerstwie (np. operacje w zakresie rozwój współpracy poprzez tworzenie lub rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych) oraz międzynarodowych projektów partnerskich, w których wnioskodawcą jest LGD. LGD może także ogłosić konkurs dedykowany projektom partnerskim lub operacjom w partnerstwie.

W przypadku uzyskania wsparcia na przygotowanie projektu partnerskiego konieczne jest, aby planowany był co najmniej jeden nabór wniosków w ramach którego będzie możliwość sfinansowania zadań partnera z obszaru objętego tą LSR w ramach realizacji projektu partnerskiego.

Beneficjent:

1) Wdrażanie LSR:

- osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą,

- osoby prawne, w tym organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych, mikro- i małe przedsiębiorstwa lub LGD (w ramach projektów grantowych lub operacji własnych lub międzynarodowych projektów partnerskich),

- jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

2) Zarządzanie LSR – LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji oraz potwierdzono, iż w tych LGD sektor publiczny na poziomie każdej gminy jest reprezentowany przez władze lokalne (gminne lub powiatowe).

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz

wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☑ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☑ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

W przypadku Wdrażania LSR wysokość wsparcia w ramach:

1.podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych i gospodarstw opiekuńczych (w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych), tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych, przygotowanie projektów partnerskich (płatność ryczałtowa) ustalana będzie na bazie projektu budżetu (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b); maksymalne kwoty wsparcia ustalone zostały na podstawie doświadczeń wynikających z realizacji analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014-2020,

2.projektów grantowych na przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi ustalana będzie iloczyn liczby udzielonych grantów i ich wysokości, gdzie wysokość grantu (koszt jednostkowy) będzie tej samej wysokości co w PROW 2014-2020 w poddziałaniu 19.2 na grant tego samego typu (art. 83 ust. 1 lit. b oraz ust. 2 lit. c).

Kwoty płatności ryczałtowych określane na podstawie projektu budżetu ustalane będą z uwzględnieniem ww. stawek oraz obowiązującej intensywności wsparcia dla danego rodzaju operacji/beneficjenta.

W przypadku Zarządzania LSR wysokość stawki ryczałtowej mającej zastosowanie w przypadku danej LGD ustalona zostanie jako iloraz kwoty wsparcia kosztów zarządzania LSR oraz kwoty wsparcia wdrażania operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, przysługujących w ramach LSR realizowanej przez tę LGD. Tak wyznaczona stawka zostanie zaokrąglona do pełnych procent w górę. Metoda ustalania stawek i maksymalne wysokości wsparcia zaczerpnięte zostały z zasad wdrażania działania LEADER w ramach PROW 2014 - 2020 (art. 83 ust. 1 lit. d oraz ust. 2 lit. c). Mając na uwadze zasady ustalania budżetu LSR i spodziewane wielkości poszczególnych LSR, stawka procentowa ustalona w powyższy sposób zawierać się będzie w przedziale 17-25. Wyższe stawki zastosowanie będą miały w przypadku LSR z niższymi budżetami, a niższe – z wyższymi.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

W przypadku Wdrażania LSR wsparcie udzielane jest w formie dotacji w postaci ryczałtu w zakresie:

1. przygotowanie projektu partnerskiego (płatność ryczałtowa) do wysokości:

-50 tys. zł w przypadku projektu partnerskiego z podmiotem z obszaru innej LSR z Polski,

-150 tys. zł – w przypadku międzynarodowego projektu partnerskiego (z podmiotem z obszaru innej LSR z innego kraju),

2. podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz gospodarstw opiekuńczych (płatność ryczałtowa) – do wysokości 150 tys. zł,

3. tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych (płatność ryczałtowa) – do wysokości 350 tys. zł,

4. projektów grantowych na przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (wielokrotność kosztu jednostkowego) – do wysokości 500 tys. zł, przy czym wysokość pojedynczego grantu·na sfinansowanie przygotowania jednej koncepcji inteligentnej wsi (koszt jednostkowy) wynosi 4 tys. zł.

W pozostałych przypadkach Wdrażania LSR (w tym na operacje własne) wsparcie będzie miało formę dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości 500 tys. zł.

W przypadku Wdrażania LSR intensywność wsparcia będzie wynosiła:

- do 65% kosztów kwalifikowalnych, w przypadku operacji obejmujących inwestycje produkcyjne inne niż realizowane w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych,
- do 85% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych albo operacji polegających na rozszerzeniu kręgu odbiorców poprzez szerszą promocje produktów wytwarzanych przez członków krótkiego łańcucha żywnościowego w ramach rozwijania krótkich łańcuchów żywnościowych,
- do 100% kosztów kwalifikowalnych na operacje nieinwestycyjne realizowane przez beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych lub innych niż operacje polegające na rozszerzeniu kręgu odbiorców poprzez szerszą promocje produktów wytwarzanych przez członków krótkiego łańcucha żywnościowego w ramach rozwijania krótkich łańcuchów żywnościowych albo operacje inwestycyjne obejmujące inwestycje nieprodukcyjne realizowane przez beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych,
- do 75% kosztów kwalifikowalnych na operacje realizowane przez jednostki sektora finansów publicznych, z czego pomoc finansowa z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 45% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta w wysokości co najmniej 25% kosztów kwalifikowalnych projektu oraz ze środków budżetu państwa w wysokości maksymalnie 20% kosztów kwalifikowalnych projektu.

Oprócz pomocy finansowej wypłacanej przez agencję płatniczą (maksymalnie 75% kosztów kwalifikowalnych), wydatkami publicznymi w rozumieniu art. 3 pkt 5 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR jest także wkład własny beneficjenta, będącego jednostką sektora finansów publicznych, w realizowaną operację, z tym, że ta część tego wkładu, która powoduje zaburzenie proporcji pomiędzy wkładem EFRROW, a wymaganym krajowym wkładem środków publicznych równej 55% do 45% - nie stanowi kwalifikowalnych wydatków publicznych, w rozumieniu art. 90 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

W przypadku *Zarządzania LSR* wsparcie udzielane będzie w formie dotacji w postaci finansowania według % stawek ryczałtowych – pomoc jako określony % wsparcia udzielonego w ramach *Wdrażania LSR* dla danej LSR.

Dodatkowe wyjaśnienie

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☐ Nie ☑ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Wsparcie kierowane do przedsiębiorców będzie pomocą w ramach wyłączenia blokowego, o którym mowa w art. 19a lub 19b rozporządzenia 651/2014 (GBER).

W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:

☐ Powiadomienie ☑ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☐ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa

SA.116425

Informacje dodatkowe:

☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Na czym polega wartość dodana podejścia LEADER w odniesieniu do rozwoju obszarów wiejskich?

· Partnerstwo, aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, usamodzielnienie i upodmiotowienie społeczności lokalnych,

· zintegrowanie i komplementarność względem siebie finansowanych projektów (oraz względem projektów finansowanych ze środków niedostępnych w ramach RLKS) zwiększenie efektywności (efekt kuli śnieżnej),

· maksymalne dopasowanie do lokalnych potrzeb dzięki oddolności.

We wdrożeniu interwencji LEADER wymaga się od LGD podejścia partnerskiego. Wdrażane interwencji ma się opierać przede wszystkim na partnerstwie w ramach LGD oraz partnerstwie LGD z innymi podmiotami zarówno z obszaru objętego LSR (np. władzami lokalnymi), jak i spoza obszaru. Dlatego już w projektowanych kryteriach wyboru nowych LSR zwraca się szczególną uwagę na podejście do działań realizowanych w partnerstwie: tych planowanych oraz tych wykonanych wcześniej (doświadczenie podmiotu przystępujące go do konkursu w obszarze współpracy). Istotne jest sieciowanie, wymiana doświadczeń oraz propagowanie dobrych przykładów, które są dowodem na powodzenie w działaniu. Nie bez znaczenia jest edukacja i poszerzanie światopoglądu, w szczególności w zakresie innowacji, poszanowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego, znaczeniu gospodarki zrównoważonej, zielonej lub biogospodarki.

W ramach oceny LGD jako instytucji istotna jest jej inkluzywność rozumiana jako gotowość na poszerzanie partnerstwa (przyjmowanie nowych członków do LGD), kadencyjność organów LGD oraz otwartość na szeroko pojętą współpracę.

W projektowanej interwencji bardzo ważna jest oddolność. Na początku zakłada, że istotne jest poznanie lokalnych problemów (diagnoza) nie tylko poprzez analizę dostępnych danych ale przede wszystkim współpracę z przedstawicielami społeczności, która wskazuje szczegółowo problemy wymagające szczególnej uwagi oraz aktywnie pomaga opracować optymalne rozwiązanie tych problemów. Ważne jest zachowanie równowagi między poszczególnymi grupami interesów oraz umiejętne wypracowanie kompromisu, bez dominacji, którejkolwiek ze stron. Nacisk na oddolne tworzenie LSR został położony już w warunkach przyznania i wypłaty pomocy na wsparcie przygotowawcze finansowane w ramach środków PROW 2014-2020. Podejście oddolne jest od LGD wymagane również na etapie wdrażania LSR a jego wyrazem ma stanowić plan komunikacji LGD ze społecznością lokalną, który musi zakładać aktywizację, budowanie powiązań, zacieśnianie relacji oraz stały kontakt ze społecznością.

Takie partnerskie i oddolne podejście prowadzi do integracji członków społeczności, aktywizacji do udziału w życiu społecznym, poczucia sprawczości, by następnie stopniowo sprzyjać dojrzałości obywatelskiej, podejmowaniu własnych inicjatyw, samostanowienia, a nawet kontroli społecznej nad działaniami władz. Ma to szczególne znaczenie na obszarach wiejskich, gdzie pomimo zauważalnych więzi społecznych (zazwyczaj towarzyskich), potrzeba aktywizacji do życia społecznego jest nadal aktualna, tym bardziej, że historia samorządności w Polsce jest dość krótka a działania społeczne we współpracy nadal kojarzą się z przymusowymi pracami społecznymi z czasów PRL. Jest niezmiernie ważne, aby inicjatywa lokalna wychodziła właśnie od społeczności a przez to była akceptowana jako własna decyzja wraz z jej wszystkimi konsekwencjami.

Z uwagi na to, że zagadnienia problemowe mają zazwyczaj podłoże wielowątkowe kluczem do ich rozwiązania jest przygotowanie działań obejmujących różne zagadnienia oraz sposoby działania, tym samym nieodzowne jest zintegrowane podejście do zarządzania lokalnym rozwojem oraz zapewnienie maksymalnie szerokiego wachlarza wsparcia. Takie możliwości daje szczególnie RLKS wdrażany w

formule bezpośredniej, na której wdrożenie zdecydowało się większość województw w kraju (w pozostałych województwach zintegrowane podejście do rozwoju jest zapewniane w odmienny sposób np. poprzez wspieranie działań LGD poprzez RLKS pośredni). Zastosowanie metody LEADER pozwala na kompleksowe rozwiązywanie lokalnych problemów, bowiem daje unikalną możliwość realizacji przedsięwzięć/projektów o zróżnicowanym charakterze, które wzajemnie się uzupełniają i dopełniają. LEADER pozwala na koordynację wdrażania operacji realizowanych przez różnorodnych inwestorów, co pozwala na osiągniecie większej efektywności niż w przypadku, gdyby te działania nie były powiązane, m.in. przez możliwość ogłaszania naborów wniosków o przyznanie pomocy obejmujących zakresem całe przedsięwzięcia LSR. Ważnym aspektem wyboru operacji, jest ich dobór pod względem **komplementarnego zaspokojenia lokalnych potrzeb oraz pod kątem zapotrzebowania na nie**.

Dlatego oczekuje się od LGD, że po dokonaniu szczegółowej diagnozy obszaru i priorytetyzacji potrzeb, wskaże w LSR maksymalnie 3 cele wokół których będzie koncentrować się wdrażanie LSR. Należy także podkreślić, że wszystkie projekty, także o charakterze infrastrukturalnym, stanowić będą integralną część określonego w LSR przedsięwzięcia i będą mieć charakter komplementarny w stosunku do pozostałych projektów realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia.

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń można stwierdzić, iż niektóre rodzaje operacji są wdrażane **bardziej efektywnie** poprzez podejście LEADER niż przez pozostałe poddziałania w ramach PROW 2014-2020. Dobrym przykładem są operacje z zakresu podejmowania działalności gospodarczej (premie). W ramach poddziałania kwota wsparcia na operację (100 tys. zł), była niejednokrotnie obniżana przez LGD na podstawie lokalnych uwarunkowań, a mimo to powstało zdecydowanie więcej miejsc pracy niż w przypadku podziałania 6.2. Oznacza to, że skoncentrowanie wsparcia dotyczącego wspierania przedsiębiorczości (co ma bezpośrednie przełożenie na tworzoną liczbę miejsc pracy) w ramach interwencji LEADER jest decyzją racjonalną, mającą na celu jak najlepsze wykorzystanie posiadanych zasobów finansowych. Tym samym zdecydowano o wspieraniu tego zakresu tematycznego tylko w interwencji LEADER.

W ramach podejścia LEADER możliwe jest budowanie atmosfery przedsiębiorczości za pomocą wspierania kształtowania świadomości obywatelskiej, aktywizacji, szerokiej oferty dla obecnych i przyszłych przedsiębiorców. Tworzone są także narzędzia wpływające na rozwój przedsiębiorstw bezpośrednio albo na dynamikę rozwoju przedsiębiorczości pośrednio np. przez poprawę infrastruktury i kanałów sprzedażowych (także usług).

Podejście LEADER jest także odpowiednim instrumentem do wdrażania nowych rozwiązań aktualnie rodzących się problemów. Bardzo dużym wyzwaniem dla obszarów wiejskich jest depopulacja oraz starzenie się społeczności lokalnych. W związku ze zmianą struktury zapotrzebowania na usługi lokalne proponuje się w ramach Interwencji LEADER wdrożenie nowych rozwiązań takich jak wsparcie gospodarstw opiekuńczych (pilotaż). Mając na uwadze niedostateczną dostępność usług publicznych np. w zakresie świadczenia usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, zdrowotnych itp. proponuje się wsparcie podmiotów gospodarczych oferujących takie usługi. Analogicznie podejście projektowane jest w odniesieniu do usług z dziedziny kultury tzn. niedostateczna dostępność usług kulturalnych może być niwelowana rozwijaniem usług niepublicznych w tym zakresie.

Należy opisać, w jaki sposób model realizacji zapewni spełnienie podstawowych wymogów i zasad związanych z podejściem LEADER

Cechy podejścia LEADER są fundamentami, na których oparta jest metodologia. Ich implementacja jest wymagana już na etapie przygotowania LSR oraz wyboru LSR.

Podstawą wdrażanego modelu jest budowa partnerstwa, na podstawie którego powstaje LGD. Wymaga się od partnerstwa jak największej otwartości na nowych członków (inkluzywności) lub zmian osób reprezentantów dotychczasowych członków. Cenione są rozwiązania stosowane przez LGD obejmujące kadencyjność organów LGD. Ponadto skład partnerstwa powinien być reprezentatywny tj. obejmujący podmioty z jak największej ilości grup interesu zdiagnozowanych na obszarze (w tym sektora publicznego w postaci władz lokalnych, który odpowiada za politykę rozwoju a tym samym zapewnia spójność LSR z innymi strategiami rozwoju danego obszaru). Zakłada się, premiowanie udziału przedstawicieli tych grup w radzie LGD z jednoczesnym zapewnieniem, że żadna z grup interesu nie będzie kontrolowała procesu podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji. Oczekuje się, że

podejście do zagadnienia oddolności będzie odzwierciedlone w planie komunikacji LGD ze społecznością lokalną.

Na etapie wdrażania przewidziano premiowanie operacji w partnerstwie/projektów partnerskich. Operacje w partnerstwie będą mogły być realizowane z partnerami z obszaru jednej LSR, natomiast projekty partnerskie z partnerami spoza tego obszaru. Model wdrażania przewiduje zmianę roli LGD z realizatora na rolę podmiotu wybierającego operacje/beneficjenta realizującego operację ze środków LSR. Odstępstwem od tej reguły jest możliwość przygotowania i realizacji międzynarodowych projektów partnerskich, gdzie LGD może być jednym z partnerów takiego projektu i beneficjentem środków.

Nowe rozwiązanie pozwoli na włączenie do tego procesu większej liczby partnerów, które z kolei pozwoli budować większy potencjał zaangażowanych partnerów. Ważna jest też współpraca na wielu poziomach wdrażania LEADER tj. między LGD, podmiotami wdrażający oraz instytucjami zarządzającymi zapewniona przez kontakty robocze oraz cykliczne spotkania w ramach grupy tematycznej ds. LEADER (GTL), działając przy grupie roboczej ds. krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW). Powyższe rozwiązania okazały się bardzo efektywne w PROW 2014-2020/22 w związku z tym model wdrażania interwencji LEADER zakłada kontynuowanie ich w Planie Strategicznym. Wielopoziomowa współpraca z kolei w naturalny sposób przechodzi w sieciowanie, (wymiana doświadczeń i rozpowszechnianie dobrych praktyk) oraz zapewnia coraz głębszą integrację podmiotów w ramach społeczności i poza nią.

Partnerstwo i współpraca ściśle związane jest z **oddolnością**. Wdrażany model zakłada, że LSR zostanie przygotowana w sposób partycypacyjny, angażujący partnerów lokalnych, reprezentujących różne grupy interesu. Bardzo ważna dla całego procesu przygotowania LSR jest przejrzystość prowadzonych uzgodnień/konsultacji oraz proces dochodzenia do kompromisu. Aktywność podmiotów zaangażowanych w przygotowanie LSR powinna trwać również dalej, tj. w trakcie wdrażania strategii. Na tym etapie partnerzy powinni realizować projekty, inwentaryzować i analizować osiągnięcia, wyciągać wnioski na przyszłość.

W modelu wdrażania interwencji LEADER oczekuje się aby LSR przewidywały rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów w sposób **zintegrowany**. Ma temu sprzyjać wszechstronna współpraca licznych podmiotów, reprezentujących wszelkie grupy interesów. Różnorodność źródeł finansowania umożliwia działanie w sposób wszechstronny, kompleksowy a tym samym efektywniejszy niż w przypadku korzystania z jednego funduszu. Dlatego prowadzone są intensywne starania o objęcie formułą RLKS (bezpośredniego) jak największej ilości województw przez zachęty w zasadach wyboru nowych LSR.

Innowacyjność w projektowanym modelu wdrażania ma duży poziom istotności. Widoczne jest to przede wszystkim w kryteriach wyboru LSR. Choć innowacyjność jest rozumiana bardzo różnorodnie (dopuszcza się definiowanie tego pojęcie przez LGD) jednak preferowane jest wdrażanie innowacji poprzez implementowanie zupełnie nowych na obszarze objętym LSR produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania dostępnych zasobów. Ze względu na różnorodny stopień rozwoju danego terytorium akcentowane jest definiowanie innowacyjności również jako udoskonalanie rozwiązań już istniejących (kontekst lokalny). Oczekuje się aby innowacyjność w LSR znalazła swój wyraz w celach lub przedsięwzięciach LSR oraz kryteriach wyboru operacji (premiowanie operacji innowacyjnych) a nawet w sposobie przygotowania LSR. Dodatkowym fakultatywnym instrumentem pozwalającym na wzmocnienie nacisku na innowacyjność jest wdrażanie koncepcji inteligentnej wsi, które ze swej natury są ukierunkowane na rozwiązania innowacyjne, często w zakresie technologii i cyfryzacji.

Kontekst lokalny w podejściu do innowacyjności wynika wprost z podejścia **terytorialnego** dla podejścia LEADER. Z projektowanym modelu wdrażania zakłada się, iż LSR będą wdrażane na stosunkowo niewielkim, jednolitym i społecznie spójnym terenie, posiadającym wspólne problemy i potrzeby, często połączonym wspólnymi tradycjami, kulturą i tożsamością. Podejście to zakłada równocześnie, że obszar ten będzie na tyle duży, by wytworzyła się odpowiednia masa krytyczna i zasoby do skutecznego prowadzenia polityki rozwoju. W związku z tym, mimo iż przepisy rozporządzenia CPR 1060/2021 nie wprowadzają ograniczenia obszarowego, przyjęto zasadę, iż strategia może obejmować obszar obejmujący od 30 tys. mieszkańców ze względu na formułę finansowania LGD (podział środków uwzględniający liczbę mieszkańców), które nie byłoby wystarczające na działalność mniejszego partnerstwa. Nie przypadkowo, system wdrożenia interwencji LEADER opiera się na samorządach województw, które najlepiej znają

specyfikę danych obszarów, zatem są najodpowiedniejszym partnerem dla LGD w procesie wdrożenia LSR, w kontekście edukacji, sieciowania, realizacji projektów, ewaluacji, kontroli i nadzoru.

Czy planowane jest wsparcie z większej liczby funduszy UE niż jeden?

☑ Tak ☐ Nie

Należy opisać, którego funduszu to dotyczy

Przewiduje się możliwość wyboru i realizacji LSR wielofunduszowych. Ostateczna lista zaangażowanych funduszy (oprócz EFRROW także EFRR i/lub ESF+) oraz zasięg terytorialny wielofunduszowości (w których województwach), zostaną ukształtowane w efekcie równolegle prowadzonych prac nad regionalnymi programami operacyjnymi współfinansowanymi ze środków EFRR i ESF+, opracowywanymi przez zarządy poszczególnych województw. Aktualnie większość województw deklaruje wdrażanie RLKS w formule bezpośredniej, a pozostałe planują lub rozważają wspieranie LGD w dedykowanych im konkursach na poziomie regionalnym. Jest to zdecydowany postęp względem okresu programowania 2014-2020 gdzie wielofunduszowy RLKS jest wdrażany w 2 województwach.

Czy byłby zastosowany wariant funduszu głównego?

☐ Tak ☑ Nie

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit g oraz ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

Interwencja ze względu na szeroki zakres wsparcia częściowo mieści się w ust. 2 lit g (w zakresie infrastruktury), w częściowo w ust. 11 (w zakresie skracania łańcuchów dostaw, wsparcia m.in. rolników w zakresie rozwoju przedsiębiorczości). Operacje realizowane w ramach interwencji przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich zarówno w sposób bezpośredni (np. poprawa sytuacji ekonomicznej beneficjenta) jak i pośredni (np. ogólnodostępna infrastruktura, do której dostęp wpływa na jakość życia).

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 77(1)(b) - Inicjatywy LEADER na podstawie art. 77 ust. 1 lit. b)	55,00%	20,00%	80,00%
PL - Polska	91(3)(c) - 77 - Operacje na podstawie art. 77 dofinansowywane ze środków przesuniętych do EFRROW zgodnie z art. 17 i 103	55,00%	20,00%	100,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Grupa	Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
	13_1_1 - Ludność wiejska (30 000 - 39 999)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie
	13_1_10 - Ludność wiejska (120 000 - 129 999)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie
	13_1_11 - Ludność wiejska (130 000 - 139 999)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie
	13_1_12 - Ludność wiejska (>140 000)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie
.	13_1_13 - Zobowiązania prawne z PROW 2014-2020	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00%	Średnia		R.38	Nie
	13_1_2 - Ludność wiejska (40 000 - 49 999)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie
	13_1_3 - Ludność wiejska (50 000 - 59 999)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie
	13_1_4 - Ludność wiejska (60 000 - 69 999)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie
	13_1_5 - Ludność wiejska (70 000 - 79 999)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie

	13_1_6 - Ludność wiejska (80 000 - 89 999)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie
	13_1_7 - Ludność wiejska (90 000 - 99 999)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie
	13_1_8 - Ludność wiejska (100 000 - 109 999)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie
	13_1_9 - Ludność wiejska (110 000 - 119 999)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Średnia		R.10; R.15; R.27; R.37; R.38; R.39; R.40; R.41; R.42	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

13_1_1 - Ludność wiejska (30 000 - 39 999)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały w przedziale 30 0000 – 39 999 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13_1_10 - Ludność wiejska (120 000 - 129 999)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały w przedziale 120 000 - 129 999 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13_1_11 - Ludność wiejska (130 000 - 139 999)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały w przedziale 130 000 - 139 999 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13_1_12 - Ludność wiejska (>140 000)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały przez ponad 140 000 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów

Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13_1_13 - Zobowiązania prawne z PROW 2014-2020

Wartość unit amount odpowiada kwocie zobowiązań z działania M19 PROW 2014-2020 przeniesionych do sfinansowania w PS WPR 2023-2027.

13_1_2 - Ludność wiejska (40 000 - 49 999)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały w przedziale 40 000 - 49 999 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13_1_3 - Ludność wiejska (50 000 - 59 999)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały w przedziale 50 000 - 59 999 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13_1_4 - Ludność wiejska (60 000 - 69 999)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały w przedziale 60 000 - 69 999 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13_1_5 - Ludność wiejska (70 000 - 79 999)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały w przedziale 70 000 - 79 999 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13_1_6 - Ludność wiejska (80 000 - 89 999)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały w przedziale80 000 - 89 999 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13_1_7 - Ludność wiejska (90 000 - 99 999)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały w przedziale 90 000 - 99 999 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju

Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13_1_8 - Ludność wiejska (100 000 - 109 999)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały w przedziale 100 000 - 109 999 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13_1_9 - Ludność wiejska (110 000 - 119 999)

Wartość unit amount odpowiada przeciętnej oczekiwanej sumie budżetu przeznaczonego na realizację LSR oraz budżetu na koszty bieżące i aktywizacji dla pojedynczej LGD realizującej LSR obejmującej obszar zamieszkały w przedziale 110 000 - 119 999 liczby ludności wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wartość jednostkowych kwot wsparcia oszacowana została na podstawie danych historycznych, doświadczeń z wdrażania analogicznych zakresów wsparcia w PROW 2014 – 2020, z uwzględnieniem wskaźnika inflacji.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Grupa	Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
	13_1_1 - Ludność wiejska (30 000 - 39 999) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 569 978,86	1 569 978,86	1 569 978,86	1 569 978,86	1 569 978,86	1 569 978,86	
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
		O.31 (jednostka: Strategie)		41,00						**Suma:** 41,00 **Maks.:** 41,00
	13_1_10 - Ludność wiejska (120 000 - 129 999) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		4 162 500,00	4 162 500,00	4 162 500,00	4 162 500,00	4 162 500,00	4 162 500,00	
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
		O.31 (jednostka: Strategie)		8,00						**Suma:** 8,00 **Maks.:** 8,00
	13_1_11 - Ludność wiejska (130 000 - 139 999) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		4 412 500,00	4 412 500,00	4 412 500,00	4 412 500,00	4 412 500,00	4 412 500,00	
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								

		O.31 (jednostka: Strategie)		5,00						**Suma:** 5,00 **Maks.:** 5,00
	13_1_12 - Ludność wiejska (>140 000) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		4 662 500,00	4 662 500,00	4 662 500,00	4 662 500,00	4 662 500,00	4 662 500,00	
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
		O.31 (jednostka: Strategie)		5,00						**Suma:** 5,00 **Maks.:** 5,00
	13_1_2 - Ludność wiejska (40 000 - 49 999) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 862 500,00	1 862 500,00	1 862 500,00	1 862 500,00	1 862 500,00	1 862 500,00	
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
		O.31 (jednostka: Strategie)		48,00						**Suma:** 48,00 **Maks.:** 48,00
	13_1_3 - Ludność wiejska (50 000 - 59 999) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		2 162 500,00	2 162 500,00	2 162 500,00	2 162 500,00	2 162 500,00	2 162 500,00	

		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
		O.31 (jednostka: Strategie)		41,00						**Suma:** 41,00 **Maks.:** 41,00
	13_1_4 - Ludność wiejska (60 000 - 69 999) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		2 462 500,00	2 462 500,00	2 462 500,00	2 462 500,00	2 462 500,00	2 462 500,00	
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
		O.31 (jednostka: Strategie)		50,00						**Suma:** 50,00 **Maks.:** 50,00
	13_1_5 - Ludność wiejska (70 000 - 79 999) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		2 762 500,00	2 762 500,00	2 762 500,00	2 762 500,00	2 762 500,00	2 762 500,00	
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
		O.31 (jednostka: Strategie)		35,00						**Suma:** 35,00 **Maks.:** 35,00

	13_1_6 - Ludność wiejska (80 000 - 89 999) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 062 500,00	3 062 500,00	3 062 500,00	3 062 500,00	3 062 500,00	3 062 500,00	
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
		O.31 (jednostka: Strategie)		24,00						**Suma:** 24,00 **Maks.:** 24,00
	13_1_7 - Ludność wiejska (90 000 - 99 999) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 362 500,00	3 362 500,00	3 362 500,00	3 362 500,00	3 362 500,00	3 362 500,00	
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
		O.31 (jednostka: Strategie)		18,00						**Suma:** 18,00 **Maks.:** 18,00
	13_1_8 - Ludność wiejska (100 000 - 109 999) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 662 500,00	3 662 500,00	3 662 500,00	3 662 500,00	3 662 500,00	3 662 500,00	
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								

		O.31 (jednostka: Strategie)		9,00						**Suma:** 9,00 **Maks.:** 9,00
	13_1_9 - Ludność wiejska (110 000 - 119 999) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 912 500,00	3 912 500,00	3 912 500,00	3 912 500,00	3 912 500,00	3 912 500,00	
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
		O.31 (jednostka: Strategie)		8,00						**Suma:** 8,00 **Maks.:** 8,00
.	13_1_13 - Zobowiązania prawne z PROW 2014-2020 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			250 000,00					
		Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
		O.31 (jednostka: Strategie)			1,00					**Suma:** 1,00 **Maks.:** 1,00
	OGÓŁEM	O.31 (jednostka: Strategie)		292,00						**Suma:** 292,00 **Maks.:** 292,00
		Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		7 541 666,64	32 104 673,96	107 677 371,23	115 814 808,73	131 336 228,23	347 174 751,21	741 649 500,00

		Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		4 147 916,60	17 657 570,68	59 222 554,18	63 698 144,80	72 234 925,53	190 946 113,21	407 907 225,00
		Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
		Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 13.2. - Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 13.2.
Nazwa interwencji	Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych
Typ interwencji	COOP(77) - Współpraca
Wspólny wskaźnik produktu	O.28. Liczba wspieranych grup producentów oraz organizacji producentów
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 7.	Pokonanie ograniczeń rozwojowych w produkcji małej skali – nowe technologie, modele organizacyjne.	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 3.	Rozwój współpracy, poprawa konkurencyjności i innowacyjności w ramach łańcucha wartości	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 4.	Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu	wymagana (++)	Częściowo
CS 3.P 6.	Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym	pożądana (+)	Tak
CS 8.P 8.	Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym	wymagana (++)	Częściowo

CS 9.P 4.	Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 6.	Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Wsparcie jest kierowane wyłącznie do form zorganizowanych, tj. przedsiębiorstw zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym, które następnie zostały uznane i uzyskały status grupy producentów rolnych albo organizacji producentów.

Powyższe dwa etapy, które potencjalny beneficjent przeszedł pozytywnie, aby moc złożyć wniosek o przyznanie pomocy, dają szansę, że będzie to podmiot trwały, o określonej strukturze i planach rozwoju, które przedstawia w swoim planie biznesowym.

Tak więc, wsparcie będzie kierowane do rolników, którzy podjęli trud zorganizowania się i podjęcia dalszych wspólnych działań, aby wzmacniać swoją pozycję na runku i stać się konkurencyjnym, także w relacjach z innymi podmiotami łańcucha żywnościowego.

Wsparcie jest nacelowane na realizację działań inwestycyjnych, które mają wspomóc budowę wspólnych struktur rolników i jednocześnie zachować ich trwałość, w kierunku wzmacniania ich pozycji rynkowej, zarówno na poziomie lokalnym jak i dalszym, a także móc wpływać na dalsze etapy łańcucha.

Celem interwencji jest zwiększanie działalności producentów rolnych we wspólnych strukturach, jakimi są organizacje producentów i grupy producentów rolnych oraz odpowiednio ich zrzeszenia i związki.

Kryteria wyboru mogą w szczególności dotyczyć następujących zagadnień:

- podmiot posiada formę prawną spółdzielni;
- członkowie podmiotu prowadzą produkcję w unijnych lub krajowych systemach jakości;
- produkt lub grupa produktów lub sektor, dla których podmiot został uznany odnoszą się do sektora: wieprzowiny, wołowiny i cielęciny, baraniny i koziny, chmielu, lnu i konopi, buraków cukrowych, tytoniu;
- w skład podmiotu wchodzi co najmniej:

a) w przypadku grup producentów rolnych:

– 10 członków (dla GPR uznanych ze względu na produkt inny niż liście tytoniu suszone),

– 30 członków (dla GPR uznanych ze względu na produkt liście tytoniu suszone)

b) w przypadku organizacji producentów:

– 15 członków (dla OP z wyłączeniem sektora mleka i przetworów mlecznych i tytoniu),

– 25 członków (dla OP w sektorze mleka i przetworów mlecznych),

– 30 członków (dla OP w sektorze tytoniu),

a za każdego kolejnego członka podmiotu przyznaje się dodatkową punktację;

- co najmniej 50% produkcji każdego z producentów wchodzących w skład podmiotu, w zakresie produktu lub grupy produktów lub sektora, ze względu na który podmiot został uznany, zostało objęte dobrowolnym ubezpieczeniem (tj. innym niż ubezpieczenie obowiązkowe, o którym mowa w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. *o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich*), ważnym przez okres co najmniej 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy;

- podmiot zatrudnia co najmniej dwie osoby na pełne etaty na podstawie umowy o pracę albo jeżeli podmiot zatrudnia na podstawie umowy o pracę co najmniej jedną osobę niepełnosprawną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*;
- podmiot zamierza realizować działania innowacyjne - innowacje produktowe, procesowe, technologiczne w ramach podejmowanych inwestycji, a koszty tych działań dotyczą minimum 30% wartości planowanego wsparcia;
- podmiot zamierza realizować działania środowiskowe, a koszty tych działań dotyczą minimum 30% wartości planowanego wsparcia.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu SO3 poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Kryteria kwalifikowalności:

Podmioty posiadające status: organizacji producentów albo grupy producentów rolnych, uzyskany od dnia 1 stycznia 2023 r.

Nie przewiduje się wsparcia w sektorach:

- drobiu,
- owoców i warzyw
- pszczelarstwa

Wymogi dla organizacji producentów i grupy producentów rolnych, w szczególności:

- siedziba znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- obowiązek realizacji planu biznesowego,
- prowadzenie działalności jako przedsiębiorca prowadzący mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwo w rozumieniu załącznika I do rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, str. 1),

W skład podmiotów ubiegających się o wsparcie mogą wchodzić również osoby wcześniej będące członkami grupy producentów rolnych/ wstępnie uznanej grupy producentów/ uznanej organizacji producentów uznanej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów, której przyznano i wypłacono pomoc w ramach:

- działania „Grupy producentów rolnych” objętego PROW 2004 - 2006,
- działania 142 „Grupy producentów rolnych” w ramach PROW 2007 - 2013,
- działania 9 „Tworzenia grup producentów i organizacji producentów” objętego PROW 2014 - 2020
- interwencji I 13.2 "Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych", oraz
- instrumentów wsparcia sektora owoców i warzyw w ramach I filara WPR,

przy czym ich produkcja nie będzie stanowiła podstawy do wyliczenia kwoty przedmiotowej pomocy.

W skład wnioskodawcy i beneficjenta nie mogą wchodzić: producenci, którzy byli członkami grupy producentów rolnych albo organizacji producentów, która otrzymała wyprzedzające finansowanie pomocy w ramach działania 9 PROW 2014-2020 lub interwencji I.13.2, które nie zostało rozliczone.

Zobowiązania:

- obowiązek przeznaczenia min. 30 % uzyskanego wsparcia na środki trwałe - dotyczy organizacji producentów;
- realizowanie planu biznesowego w każdym roku działalności i przedkładania sprawozdań;
- utrzymania uznania przez minimum rok od otrzymania ostatniej płatności;

- prowadzenie oddzielnego systemu rachunkowości dot. otrzymanego wsparcia;
- wydatkowanie wsparcia uzyskanego w ramach tego mechanizmu nie później niż do końca pierwszego roku działalności beneficjenta, następującego po uzyskaniu ostatniej płatności

Niedotrzymanie wskazanych zobowiązań będzie skutkowało zwrotem części lub całości otrzymanego wsparcia.

Beneficjent

Podmiot posiadający status organizacji producentów albo grupy producentów rolnych, uzyskany od dnia 1 stycznia 2023 r.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Płatność ryczałtowa ustalana będzie w oparciu o art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. a (iii). Pomoc w formie ryczałtu obejmuje 5 pierwszych lat funkcjonowania GPR/OP.

Wysokość wsparcia w kolejnych latach 5-letniego okresu pomocy wynosi:

10%- I rok wsparcia;

9,5% - II wsparcia;

9 % - III rok wsparcia;

8,5 % - IV rok wsparcia;

8% - V rok wsparcia.

Wysokość wsparcia oblicza się na podstawie wartości przychodów netto GPR/OP ze sprzedaży produktów lub grup produktów lub sektora ze względu na które GPR/OP została uznana (lub produktów wytworzonych z tych produktów), wytworzonych i sprzedanych do GPR/OP przez jej członków, w danym roku jej działalności, i nie więcej niż wskazane poniżej kwoty maksymalne.

Wsparcie będzie obliczane na podstawie wartości produkcji sprzedanej kupującym niebędącym:

1) członkami beneficjenta;

2) współmałżonkiem członka beneficjenta;

3) podmiotami powiązanymi kapitałowo lub osobowo w sposób bezpośredni lub pośredni z członkiem beneficjenta lub jego współmałżonkiem albo osobami upoważnionymi do reprezentacji beneficjenta.

Roczny maksymalny poziom wsparcia na beneficjenta, wynosi:

- 100 000 Euro/rok – w przypadku organizacji producentów;
- 60 000 Euro/rok – w przypadku grup producentów rolnych (lecz nie więcej niż 10 tys. euro w przeliczeniu na jednego członka GPR.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

-

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
13_2_1 - Grupy producentów rolnych	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.10	Nie
13_2_2 - Organizacje producentów rolnych	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.10	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

13_2_1 - Grupy producentów rolnych

Kwota jednostkowa została ustalona w oparciu o przewidywany przeciętny poziom wsparcia dla grup producentów w całym okresie programowania. Ustalając kwotę jednostkową wzięto pod uwagę doświadczenia dotyczące wdrażania analogicznego instrumentu wsparcia w ramach PROW 2014-2020.

13_2_2 - Organizacje producentów rolnych

Kwota jednostkowa została ustalona w oparciu o przewidywany przeciętny poziom wsparcia dla organizacji producentów w całym okresie programowania. Ustalając kwotę jednostkową wzięto pod uwagę doświadczenia dotyczące wdrażania analogicznego instrumentu wsparcia w ramach PROW 2014-2020.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
13_2_1 - Grupy producentów rolnych (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			300 000,00	300 000,00	300 000,00			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.28 (jednostka: Beneficjenci)			1,00	6,00	158,00			**Suma:** 165,00 **Maks.:** 158,00
13_2_2 - Organizacje producentów rolnych (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			500 000,00	500 000,00	500 000,00			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.28 (jednostka: Beneficjenci)			0,00	0,00	179,00			**Suma:** 179,00 **Maks.:** 179,00
OGÓŁEM	O.28 (jednostka: Beneficjenci)			1,00	6,00	337,00			**Suma:** 344,00 **Maks.:** 337,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			66 000,00	500 000,00	38 600 000,00	38 550 000,00	38 564 000,00	116 280 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			36 300,00	275 000,00	21 230 000,00	21 202 500,00	21 210 200,00	63 954 000,00

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 13.3. - Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 13.3.
Nazwa interwencji	Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności
Typ interwencji	COOP(77) - Współpraca
Wspólny wskaźnik produktu	O.32. Liczba operacji lub jednostek objętych wsparciem z tytułu innego rodzaju współpracy (oprócz europejskiego partnerstwa innowacyjnego zgłaszanego w O.1)
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 1. P5.	Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego	krytyczna (+++)	Tak
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 2.	Wspieranie krótkich/alternatywnych łańcuchów wartości w tym związanych z produkcją wysokiej jakości	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 4.	Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 4.	Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 5.	Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów	wymagana (++)	Częściowo

CS 9.P 6.	Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

W celu zwiększenia rozpoznawalności wysokojakościowych produktów, wytwarzanych w ramach systemów jakości na rynku oraz poinformowania potencjalnych konsumentów o ich ponadstandardowych zaletach, konieczne jest poniesienie nakładów finansowych na przeprowadzenie działań informacyjnych, marketingowych i promocyjnych dotyczących tych produktów. Tego rodzaju działania sprzyjają rozpoznawalności produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności na rynku, a tym samym przekładają się na zwiększony popyt na te produkty, co z kolei zachęca innych producentów do jej rozpoczęcia. Jednocześnie, działania o charakterze informacyjnym, marketingowym i promocyjnym dotyczące produktów, wytwarzanych w ramach systemów jakości przekładają się na poziom aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi i mają wpływ na profil prowadzonej produkcji, przez co mogą one wpływać na poziom dochodowości gospodarstw rolnych, które podejmą się prowadzenia produkcji żywności wysokiej jakości w swoim gospodarstwie.

Interwencja pozwoli im na dotarcie do szerokiego grona potencjalnych konsumentów, którzy będą lepiej poinformowani o właściwościach produktów wytwarzanych w ramach danych systemach jakości żywności, dzięki czemu będą poszukiwać tego rodzaju produktów na rynku i będą skłonni zapłacić więcej za produkty, posiadające ponadstandardowe cechy.

Działania promocyjne, informacyjne i marketingowe muszą dotyczyć sytemu jakości żywności lub produktów wytworzonych w systemach, w tym symboli, oznaczeń, skrótów oznaczających uczestnictwo w systemach jakości żywności. Tego rodzaju działania są zaprojektowane w szczególności w taki sposób, aby zachęcić konsumentów do zakupu produktów objętych systemem jakości żywności oraz koncentrują się na szczególnych cechach lub korzyściach danych produktów, w szczególności na ich jakości, szczególnych metodach produkcji, wysokich normach w zakresie dobrostanu zwierząt i poszanowania środowiska, związanych z danym systemem jakości.

1) Kryteria wyboru operacji:

Operacja informacyjno–promocyjno–marketingowa dotyczy produktów wytwarzanych w ramach:

- systemu rolnictwa ekologicznego w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2018, str.1), lub
- systemu Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych oraz Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 343 z 14.12.2012, str. 1, z późn.zm.),

2) Podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy składa się wyłącznie z producentów produktów rolnych lub środków spożywczych, wytwarzanych w ramach systemów jakości.

3) Liczebność podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy, z tym preferencje będą przyznawane podmiotom o większej liczbie członków.

4) Preferowane będą operacje realizowane wspólnie przez więcej niż jeden podmiot działający w ramach jednego systemu jakości, których planowana operacja ma dotyczyć produktów wytworzonych w ramach tego systemu.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Kryteria dostępu:

Pomoc jest przyznawana beneficjentowi, który:

- nie korzystał z analogicznego zakresu wsparcia realizowanego w ramach poprzednich okresów Programowania, tj. ze środków działania 133 „Działania informacyjne i promocyjne" PROW 2007–2013 oraz poddziałania 3.2 „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym" PROW 2014–2020,
- korzystał z analogicznego zakresu wsparcia realizowanego w ramach poprzednich okresów Programowania (tj. została z nimi zawarta umowa o przyznaniu pomocy), ale planuje rozpoczęcie realizacji nowego (nierealizowanego dotychczas) działania informacyjno-promocyjno-marketingowego,
- w zakresie realizowanej operacji nie otrzymuje pomocy udzielanej na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1144/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących produktów rolnych wdrażanych na rynku wewnętrznym i w państwach trzecich oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 3/2008 (Dz. Urz. UE L 317 z 04.11.2014, str. 56),
- nie otrzymuje dofinansowania na działania promocyjne i informacyjne w rolnictwie ekologicznym, o których mowa w przepisach o rolnictwie ekologicznym, na zadania objęte realizowaną operacją,
- w przypadku podmiotu zorganizowanego w formie organizacji producentów owoców i warzyw, uznanego na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347, z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.), nie ubiega się lub nie otrzymuje pomocy udzielanej na działania informacyjne, promocyjne i marketingowe ze środków interwencji I. 7.3 „Interwencja w sektorze owoców i warzyw – Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw" oraz nie otrzymuje pomocy udzielanej na działania promocyjne w ramach programów operacyjnych realizowanych zgodnie ze „Strategią krajową dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw oraz zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2018–2025",
- w swoim składzie nie posiada członków będących członkami innej grupy producentów ubiegającej się o przyznanie pomocy ze środków przedmiotowej interwencji, której złożony wniosek o przyznanie pomocy dotyczy co najmniej jednego tego samego produktu rolnego lub środka spożywczego, wytwarzanego w ramach systemów jakości żywności.

W przypadku beneficjentów realizujących operacje w ramach:

a) poddziałania 3.2 „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym" PROW 2014–2020, lub

b) interwencji 13.3 „Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności"

- wnioski o przyznanie pomocy w ramach interwencji I.13.3 mogą być składane dopiero po złożeniu WOP końcową odpowiednio - w ramach poddziałania 3.2 lub w ramach interwencji I.13.3.

Nie przyznaje się wsparcia na realizację działań informacyjnych, promocyjnych i marketingowych dotyczących komercyjnych znaków towarowych lub marek handlowych produktów. Poza sytuacjami, w których prezentacja komercyjnych znaków towarowych lub marek handlowych ma drugorzędne znaczenie względem głównego przekazu informacyjno-promocyjno-marketingowego dotyczącego produktu wytwarzanego w ramach systemu jakości żywności, którego dotyczy dana operacja. Szczegółowe wymagania dotyczące prezentacji ww. znaków zostaną określone w wytycznych dotyczących przedmiotowego zakresu wsparcia.

Planowane do realizacji operacje muszą być tworzone w oparciu o zintegrowaną kampanię informacyjno-promocyjno-marketingową.

W ramach realizacji interwencji jednemu beneficjentowi pomoc może zostać przyzna nie więcej niż dwa razy. W przypadku dwukrotnego korzystania ze wsparcia przez tego samego beneficjenta, realizowane

operacje muszą dotyczyć nowych (nierealizowanych dotychczas) działań informacyjno-promocyjno-marketingowych.

Dodatkowo, w ramach jednego naboru wniosków o przyznanie pomocy jeden wnioskodawca może złożyć jeden wniosek o przyznanie pomocy.

Do zakresu kosztów kwalifikowalnych zalicza się m.in. następujące koszty:

- reklamy w mediach, w szczególności w internecie, telewizji, radiu lub prasie,
- promocji w punktach sprzedaży,
- przygotowania stoisk,
- przygotowania materiałów reklamowych,
- udziału w pokazach, wystawach lub targach,
- organizacji szkoleń lub konferencji,
- przygotowania, administrowania stroną internetową, profesjonalnego prowadzenia profilu beneficjenta w mediach społecznościowych do celów związanych z realizacją operacji, lub innej profesjonalnie prowadzonej działalności internetowej dotyczącej realizowanej operacji, najmu powierzchni reklamowej,
- publikacji, broszur, ulotek, plakatów, zaproszeń lub innych materiałów reklamowy

Szczegółowy zakres kosztów kwalifikowalnych zostanie określony w wytycznych dotyczących przedmiotowego zakresu wsparcia.

Beneficjent

Beneficjentem interwencji jest grupa producentów o dowolnej formie organizacyjno-prawnej, która składa się co najmniej z dwóch członków, którzy wytwarzają na terytorium RP produkty rolne lub środki spożywcze, przeznaczone bezpośrednio lub po przetworzeniu do spożycia przez ludzi, w ramach unijnych lub krajowych systemów jakości

I. Unijne systemy jakości:

1. Chronione Nazwy Pochodzenia, Chronione Oznaczenia Geograficzne oraz Gwarantowane Tradycyjne Specjalności, w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 343 z 14.12.2012, str. 1, z późn.zm.)*, lub

2. rolnictwo ekologiczne, zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2018, str.1), lub

3. chronione nazwy pochodzenia i oznaczenia geograficzne wyrobów winiarskich, o których mowa w części II tytule II rozdziale I sekcji 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347, z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.)*, lub

4. oznaczenia geograficzne napojów spirytusowych, w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2019/787 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie definicji, opisu, prezentacji i etykietowania napojów spirytusowych, stosowania nazw napojów spirytusowych w prezentacji i etykietowaniu innych środków spożywczych, ochrony oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych, wykorzystywania alkoholu etylowego i destylatów pochodzenia rolniczego w napojach alkoholowych, a także uchylające rozporządzenie (WE) nr 110/2008 (Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, str.1).*.

II. Krajowe systemy jakości**

1. integrowana produkcja roślin (IP), w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony (Dz. U. z 2020 r. poz. 2097, z późn. zm.) ***, lub

2. „Jakość Tradycja” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2007 r.***, lub

3. „Quality Meat Program (QMP)” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 października 2008 r *** , lub

4. QAFP „Tuszki, elementy i mięso z kurczaka, indyka i młodej polskiej gęsi owsianej” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 stycznia 2011 r***, lub

5. QAFP „Kulinarne mięso wieprzowe” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r .***, lub

6. QAFP „Wędliny” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2012 r ***, lub

7. System Jakości Wieprzowiny PQS (Pork Quality System) uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r.***, lub

8. System Jakości Wieprzowiny „TAQ” (Tradycja i Jakość) uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 kwietnia 2025 r. ***

*w odniesieniu do win i napojów spirytusowych operacje informacyjno-promocyjno-marketingowe muszą być zgodne z przepisami ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2021 r. poz. 1119, z późn. zm.) i skupiać się na informowaniu o systemie jakości i metodach produkcji wynikających z danego systemu jakości,

**systemy jakości żywności, o których mowa w art. 47 lit. a rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2022/126 z dnia 7 grudnia 2021 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 o dodatkowe wymogi w odniesieniu do niektórych rodzajów interwencji określonych przez państwa członkowskie w ich planach strategicznych WPR na lata 2023–2027 na podstawie tego rozporządzenia, jak również o przepisy dotyczące współczynnika dotyczącego normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) nr 1 (Dz. Urz. L 20 z 31.01.2022, str. 52), zwanego dalej: rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2022/126 z dnia 7 grudnia 2021 r.

***systemy jakości żywności uznane na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi za krajowe systemy jakości żywności i notyfikowane do KE zgodnie z Dyrektywą (UE) 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz. Urz. UE L 241 z 17.9.2015, str. 1), zwana dalej: Dyrektywą (UE) nr 2015/1535 PEiR z dnia 9 września 2015 r.

Przez grupę producentów należy rozumieć podmiot o dowolnej formie organizacyjno-prawnej, w tym np.:

1. spółdzielnię w rozumieniu przepisów prawa spółdzielczego – która wytwarza lub której członkowie wytwarzają produkty w ramach systemu jakości żywności,

2. grupę producentów rolnych, organizację producentów, organizację międzybranżową, organizację branżową, konsorcjum, stowarzyszenie, kółko rolnicze, rolnicze zrzeszenie branżowe, izbę gospodarczą których członkami są w przynajmniej 60 % producenci posiadający certyfikat lub świadectwo jakości, potwierdzające wytwarzanie produktów w danym systemie jakości żywności,

3.grupę wpisaną do wykazu grup, o którym mowa w ustawie o rejestracji i ochronie nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności produktów rolnych i środków spożywczych, win lub napojów spirytusowych oraz o produktach tradycyjnych,

4. podmioty posiadające ważną decyzję ministra rolnictwa i rozwoju wsi o uznaniu systemu jakości żywności za krajowy, o którym mowa w art. 47 lit. a rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2022/126 z dnia 7 grudnia 2021 r. – w odniesieniu do danego krajowego systemu jakości żywności i notyfikowane do KE zgodnie z Dyrektywą (UE) nr 2015/1535 PEiR z dnia 9 września 2015 r.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz

wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Pomoc ma formę dotacji w postaci refundacji do 70 % kosztów kwalifikowalnych, poniesionych bezpośrednio na przeprowadzenie operacji o charakterze informacyjnym, marketingowym i promocyjnym

Dodatkowe wyjaśnienie

Analogicznie jak ma to miejsce w odniesieniu do poddziałania 3.2 „Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym" PROW 2014–2020, przyjęto wysokość kosztów kwalifikowalnych podlegających refundacji, która tak samo jak obecnie, będzie wynosiła 561 780 euro.

Biorąc pod uwagę intensywność pomocy, która analogicznie do poprzednich okresów Programowania będzie wynosiła do 70% kosztów kwalifikowalnych, planowana wysokość kwoty jednostkowej, wynosić będzie 393 258 euro na jedną operację.

Powyższa kwota będzie możliwą do uzyskania wysokością wsparcia jaką jeden beneficjent będzie mógł otrzymać na realizację jednej operacji o charakterze promocyjnym, informacyjnym i marketingowym.

W trakcie realizacji interwencji jednemu beneficjentowi pomoc będzie mogła zostać przyznana nie więcej niż dwa razy, na nowe (nierealizowanych dotychczas) działania informacyjno-promocyjno-marketingowe.

Jedna operacja będzie mogła być realizowana nie dłużej niż 2 lata. Zasady takie obowiązywały również w poprzednich okresach Programowania.

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☐ Nie ☑ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Pomoc zgodna z przepisami art. 20 i 24 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014

W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:

☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa

SA.109558

Informacje dodatkowe:

☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze

rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji
Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO
Kategoria zielona
Pkt 2 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
13_3 - Promocja systemów jakości	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia			Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

13_3 - Promocja systemów jakości

Planowana kwota jednostkowa została oszacowana na podstawie doświadczeń z realizacji dotychczasowych okresów programowania, w tym w szczególności PROW 2014–2020.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
13_3 - Promocja systemów jakości (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		393 258,06	393 258,06	393 258,06	393 258,06	393 258,06	393 258,06	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.32 (jednostka:)		16,00	16,00	16,00	16,00	15,00	15,00	**Suma:** 94,00 **Maks.:** 16,00
OGÓŁEM	O.32 (jednostka: liczba operacji promocyjnych/number of promotional operations)		16,00	16,00	16,00	16,00	15,00	15,00	**Suma:** 94,00 **Maks.:** 16,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		6 292 132,00	6 292 132,00	6 292 132,00	6 292 132,00	5 898 872,50	5 898 872,50	36 966 273,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		3 460 672,60	3 460 672,60	3 460 672,60	3 460 672,60	3 244 379,80	3 244 379,80	20 331 450,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 13.4. - Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 13.4.
Nazwa interwencji	Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności
Typ interwencji	COOP(77) - Współpraca
Wspólny wskaźnik produktu	O.29. Liczba beneficjentów otrzymujących wsparcie na rzecz uczestnictwa w oficjalnych systemach jakości
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 2.P 5.	Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym produkcji ekologicznej	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 3.P 2.	Wspieranie krótkich/alternatywnych łańcuchów wartości w tym związanych z produkcją wysokiej jakości	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 9.P 3.	Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 4.	Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 5.	Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów	wymagana (++)	Częściowo

CS 9.P 6.	Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

W celu usprawnienia łańcucha wartości i zapewnienia rolnikom silnej pozycji na rynku, realizowane będzie wsparcie udzielane na wzmocnienie współpracy w ramach krajowych i unijnych systemów jakości żywności, w tym w ramach unijnego systemu rolnictwa ekologicznego oraz systemu Chronionych Oznaczeń Geograficznych, Chronionych Nazw Pochodzenia i Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności. Produkty wytwarzane w ramach systemów jakości żywności mogą dotyczyć zarówno produktów rolnych, o których mowa w załączniku nr I do Traktatu o funkcjonowaniu UE, jak i środków spożywczych. Wsparcie sprzyjać będzie koncentracji podaży produkcji wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności na rynku. Wsparcie będzie sprzyjało realizacji Europejskiego Zielonego Ładu, w tym Strategii od Pola do Stołu oraz Strategii na rzecz Bioróżnorodności, w której jednym z celów jest „osiągnięcie co najmniej 25% gruntów rolnych UE w systemie rolnictwa ekologicznego oraz znaczny wzrost akwakultury ekologicznej” do 2030 r.

W celu uniknięcia ryzyka podwójnego finansowania z różnych mechanizmów wsparcia PROW 2014–2020 oraz WPR 2023–2027, zarówno w odniesieniu do beneficjentów, jak i ich członków, opis interwencji reguluje linię demarkacyjną pomiędzy poszczególnymi mechanizmami wsparcia (pkt 6, 7, 8, 10). W zakresie komplementarności pomiędzy poszczególnymi mechanizmami wsparcia w obu filarach, należy wyjaśnić iż współpraca producentów w ramach systemów jakości żywności, nie jest tożsama ze współpracą realizowaną w ramach grupy producentów rolnych. Grupy producentów rolnych muszą posiadać formę prawną i prowadzić działalność gospodarczą. Podczas, gdy podmioty współpracujące w systemach jakości żywności, mogą działać w oparciu o wybraną formę organizacyjno–prawną. Status grupy producentów rolnych jest nadawany na podstawie oficjalnego uznania przez uprawniony podmiot, po spełnieniu wymagań określonych w przepisach krajowych. W przypadku współpracy podmiotów uczestniczących w systemach jakości żywności nie ma takiego obowiązku. Grupy producentów rolnych mogą organizować się wyłącznie w ramach produktów rolnych, w przypadku współpracy podmiotów uczestniczących w systemach jakości żywności są to również środki spożywcze. Grupy producentów rolnych nie mogą organizować się w ramach krajowych systemów jakości żywności.

Celem interwencji jest wzmocnienie i rozwój współpracy w ramach systemów jakości żywności oraz rozwój produkcji i zapewnienie dostępności produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywości na rynku, poprzez m.in.:

1)zwiększenie wielkości produkcji produktów wytwarzanych w ramach danego systemu jakości żywności, lub

2)zwiększenie wartości sprzedaży produktów wytwarzanych w ramach danego systemu jakości żywności oraz co najmniej jedno z poniższych:

3)dostosowanie produkcji prowadzonej w ramach danego systemu jakości żywności do zmian wynikających ze zmian klimatycznych, dobrostanu zwierząt, zmian rynkowych, lub

4)uwzględnienie w produkcji prowadzonej w ramach systemu jakości żywności warunków zrównoważonego rozwoju, lub

5)rozwój wspólnych form marketingu i wspólnej identyfikacji produktu, lub

6)rozszerzenie rynku zbytu poprzez nowe kanały dystrybucji, lub

7)wejście w dalsze fazy łańcucha wartości poprzez realizowanie działalności przetwórczej.

Wsparcie przyznawane jest na okres 4 lat i obejmuje dwa obszary:

A) zarządzanie współpracą – ryczałt dotyczący zarządzania wspólnymi działaniami w danym systemie jakości żywności.

B) refundacja kosztów kwalifikowalnych wynikających z planu rozwoju współpracy w danym systemie jakości żywności, polegających na:

1)badaniach, analizach i ekspertyzach dotyczących:

- zrównoważonego rozwoju produkcji, w tym ustaleń dotyczących kontroli zgodności i zapewnienia odpowiedniego ich upublicznienia, np. w systemie informacyjnym zapewnionym przez KE,
- wyników gospodarczych funkcjonowania w danym systemie jakości żywności, profilu odżywczego i profilu organoleptycznego produktu objętego danym systemem jakości żywności,
- zmian w dokumentacji dotyczącej dostosowania specyfikacji produktu wytwarzanego w ramach systemu jakości żywności oraz opracowywania dokumentacji projektowej obejmującej działania i inicjatywy prośrodowiskowe (np. zastąpienie opakowań, nowatorskie rozwiązania),
- rynków i opinii (badania marketingowe);

2)badaniach i analizach laboratoryjnych próbek produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności, których posiadanie jest wymagane w danym systemie jakości, lub niezbędne dla zapewnienia pożądanej jakości produktu przez członków grupy producentów;

3)doradztwie, szkoleniach, konsultacjach dotyczących danego produktu wytwarzanego w ramach danego systemu jakości żywności lub metody produkcji;

4)uzyskaniu i utrzymaniu ochrony wspólnego znaku towarowego;

5)pozyskiwaniu licencji i ponoszeniu kosztów opłat związanych z programami wspierającymi wiedzę i umiejętności, zarządzanie, dostęp do informacji - wyłącznie w zakresie dotyczącym danego systemu jakości żywności (portale specjalistyczne, programy do zarządzania, programy wspierające rolnictwo precyzyjne itp.).

Dobór kosztów kwalifikowalnych planowanych do poniesienia w ramach operacji będzie zależał od celu, określonego w planie rozwoju współpracy w danym systemie jakości.

Kryteria wyboru:

1)Podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest zorganizowany ze względu na produkt wytwarzany w ramach:

- systemu rolnictwa ekologicznego w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2018, str.1), lub

- systemu Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych oraz Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 343 z 14.12.2012, str. 1, z późn.zm.).

2)Liczebność podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy, z tym że preferencje będą przyznawane podmiotom o większej liczbie członków.

3)W składzie podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy znajdują się rolnicy, w rozumieniu art. 3 pkt. 1 rozporządzenia PEiR (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r., którzy jednocześnie przetwarzają w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. m rozporządzenia (WE) nr 852/2004 PEiR z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych (Dz. U. L. 139 z 30.4.2004, str. 1, ze zm.), lub którzy w przypadku systemu rolnictwa ekologicznego są podmiotami przygotowującymi w rozumieniu art. 3 pkt 44 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848,

- produkty wytwarzane w ramach unijnych i krajowych systemów jakości żywności.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Kryteria dostępu:

Pomoc jest przyznawana formie współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności:

1) której siedziba znajduje się na terytorium RP;

2) która składa się z co najmniej 5 członków (w tym co najmniej 4 musi być rolnikami), którzy wytwarzają na terytorium RP produkty rolne lub środki spożywcze, przeznaczone bezpośrednio lub po przetworzeniu do spożycia przez ludzi, w ramach unijnych lub krajowych systemów jakości, o których mowa poniżej;

3) której minimalna wartość sprzedaży produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności w roku bazowym, nie jest niższa niż 40 000 zł;

4) która realizuje plan rozwoju współpracy w danym systemie jakości;

5) która w przypadku przedsiębiorstw, lub w przypadku którego członkami są przedsiębiorcy – prowadzi działalność jako: mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo w rozumieniu załącznika I do rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, str. 1);

6) która w przypadku form współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności działających w ramach grupy producentów rolnych oraz organizacji producentów w systemie rolnictwa ekologicznego, lub w systemie Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych oraz Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności:

a) nie jest beneficjentem, mechanizmów wsparcia: 9 „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów" PROW 2014–2020 lub I. 13.2 „Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych" WPR 2023-2027 oraz

b) nie wnioskuje o otrzymanie wsparcia w ramach I. 13. 2 „Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych" WPR 2023-2027".

O pomoc w ramach I.13.4 mogą wnioskować podmioty będące wcześniej beneficjentem , któremu przyznano i wypłacono pomoc w ramach działań:

- 142 „Grupy producentów rolnych" PROW 2007-2013 oraz

- 9 „Tworzenia grup producentów i organizacji producentów" PROW 2014 – 2020;

7) która nie ubiega się i nie otrzymuje wsparcia w ramach interwencji I. 13.5 „Współpraca grup operacyjnych EPI" WPR 2023-2027 na operacje na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności.

W trakcie realizacji PS WPR 2023–2027, beneficjent będzie mógł skorzystać ze wsparcia tylko raz.

Zobowiązania:

1)obowiązek zwiększenia w okresie 4 lat objęcia wsparciem formy współpracy producentów w stosunku do roku bazowego wielkości produkcji produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności, lub wartości sprzedaży produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności, wprowadzanych na rynek,

2)realizowanie planu rozwoju współpracy w danym systemie jakości w każdym roku działalności i przedkładania sprawozdań,

3) utrzymanie działalności współpracy przez minimum rok od otrzymania ostatniej płatności,

4) prowadzenie oddzielnego systemu rachunkowości dot. otrzymanego wsparcia.

Beneficjent

1. Podmioty posiadające osobowość prawną, w tym:

a)spółdzielnia w rozumieniu przepisów prawa spółdzielczego – która wytwarza lub której członkowie wytwarzają produkty w ramach systemu jakości żywności,

b)grupa producentów rolnych, organizacja producentów, stowarzyszenie - których członkami są w przynajmniej 60 % producenci posiadający certyfikat lub świadectwo jakości, potwierdzające wytwarzanie produktów w danym systemie jakości żywności,

c)grupa wpisana do wykazu grup, o którym mowa w ustawie o rejestracji i ochronie nazw oraz oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych, oznaczeń geograficznych win, napojów spirytusowych oraz o produktach tradycyjnych (projekt ustawy w trakcie procesu legislacyjnego),

d)grupa podmiotów, o których mowa w art. 36 ust. 1 rozporządzenia PEiR (UE) 2018/848.

2.Podmioty nieposiadające osobowości prawej, w tym:

a) działające na podstawie umowy konsorcjum, których członkami są w przynajmniej 60 % producenci posiadający certyfikat lub świadectwo jakości, potwierdzające wytwarzanie produktów w danym systemie jakości żywności,

b) grupa wpisana do wykazu grup, o którym mowa w ustawie o rejestracji i ochronie nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności produktów rolnych i środków spożywczych, win lub napojów spirytusowych oraz o produktach tradycyjnych.

Członkami ww. podmiotów mogą być:

- rolnicy, w rozumieniu art. 3 pkt. 1 rozporządzenia o planach strategicznych – będący producentami produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności oraz

- przetwórcy – wytwarzający certyfikowane produkty, w pierwszej kolejności, w oparciu o surowiec wyprodukowanych przez innego członka grupy będącego rolnikiem, lub w oparciu o surowiec wytwarzany w ramach własnego gospodarstwa.

W odniesieniu do systemu rolnictwa ekologicznego za przetwórcę uważa się podmiot, który prowadzi działalność z zakresu przygotowania zgodnie z definicją przygotowania, o której mowa w art. 3 pkt 44 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2018, str.1).

W przypadku gdy członkami ww. podmiotów są przedsiębiorstwa, muszą one prowadzić działalność jako: mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo.

I. Unijne systemy jakości:

1) Chronione Nazwy Pochodzenia, Chronione Oznaczenia Geograficzne oraz Gwarantowane Tradycyjne Specjalności, w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 343 z 14.12.2012, str. 1, z późn.zm.),lub

2) Rolnictwo ekologiczne, zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2018, str.1), lub

3) chronione nazwy pochodzenia i oznaczenia geograficzne wyrobów winiarskich, o których mowa w części II tytule II rozdziale I sekcji 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347, z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.)*, lub

4) oznaczenia geograficzne napojów spirytusowych, w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2019/787 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie definicji, opisu, prezentacji i etykietowania napojów spirytusowych, stosowania nazw napojów spirytusowych w prezentacji i etykietowaniu innych środków spożywczych, ochrony oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych, wykorzystywania alkoholu etylowego i destylatów pochodzenia rolniczego w napojach alkoholowych, a także uchylające rozporządzenie (WE) nr 110/2008 (Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, str.1).*.

II. Krajowe systemy jakości*:

1) integrowana produkcja roślin (IP), w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony (Dz. U. z 2020 r. poz. 2097, z późn. zm.)**, lub

2) „Jakość Tradycja” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2007 r.**, lub

3) „Quality Meat Program (QMP)” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 października 2008 r.**, lub

4) QAFP „Tuszki, elementy i mięso z kurczaka, indyka i młodej polskiej gęsi owsianej” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 stycznia 2011 r.**, lub

5) QAFP „Kulinarne mięso wieprzowe” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r.**, lub

6) QAFP „Wędliny” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2012 r.**, lub

7) System Jakości Wieprzowiny PQS (Pork Quality System) uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r.**, lub

8) System Jakości Wieprzowiny TAQ (Tradition And Quality) uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 kwietnia 2025 r.**.

*systemy jakości żywności, o których mowa w art. 47 lit. a rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2022/126 z dnia 7 grudnia 2021 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 o dodatkowe wymogi w odniesieniu do niektórych rodzajów interwencji określonych przez państwa członkowskie w ich planach strategicznych WPR na lata 2023–2027 na podstawie tego rozporządzenia, jak również o przepisy dotyczące współczynnika dotyczącego normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) nr 1 (Dz. Urz. L 20 z 31.01.2022, str. 52), zwanego dalej: rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2022/126 z dnia 7 grudnia 2021 r.

**systemy jakości żywności uznane na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi za krajowe systemy jakości żywności i notyfikowane do KE zgodnie z Dyrektywą (UE) 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz. Urz. UE L 241 z 17.9.2015, str. 1).

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Obszar A został oszacowany na podstawie Komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. a ppkt i), aktualnego w momencie opracowywania założeń dla interwencji. Z tego względu indykatywna kwota jednostkowa w zakresie obszaru A wynosi 120 000 zł rocznie.

W odniesieniu do obszaru B – refundacja kosztów kwalifikowalnych do kwoty 200 000 zł w okresie 4 lat objęcia wsparciem. Powyższy limit wynika przede wszystkim z kosztów badań, analiz i ekspertyz ponoszonych przez beneficjenta. Zakres ww. kosztów może być bardzo zróżnicowany i zależy od wielu

czynników, wynikających z określonego systemem jakości żywności (każdy system stawia inne wymagania). Dodatkowo, limit ten wynika z kosztów uzyskania i utrzymania ochrony wspólnego znaku towarowego, wynikającego z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 sierpnia 2001 r. w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych (Dz. U. z 2001 r. poz. 90 oraz z 2016 r. poz. 1623).

Wybór kosztów i ich zakresu planowanych do objęcia wsparciem będzie wynikał z indywidulanych potrzeb związanych ze współpracą, tj. z celów planowanych do realizacji w okresie objętym wsparciem oraz zadań określonych w planie rozwoju współpracy. Istotnym czynnikiem jest liczebności członków, która przekłada się na koszty np. badań i analiz laboratoryjnych, próbek produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Poziom wsparcia:

- obszar A – ryczałt – 100%;
- obszar B – refundacja do 70% kosztów kwalifikowalnych. Wysokość refundacji nie może przekroczyć kwoty 200 000 zł w okresie 4 lat objęcia wsparciem.

Pomoc ma formę dotacji wypłacanej w rocznych ratach w okresie 4 lat od dnia przyznania pomocy.
Maksymalna kwota pomocy dla beneficjenta w okresie 4 lat nie może przekroczyć kwoty 680 000 zł.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☐ Nie ☑ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE częściowo.
ABER
W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:
☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa
SA.109558

Informacje dodatkowe:
☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
13_4 - Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.10	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

13_4 - Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności

Planowana kwota jednostkowa została oszacowana jako średnia wartość, którą beneficjent może otrzymać łącznie w okresie 4 lat objęcia wsparciem. Powyższą kwotę oszacowano na poziomie 640 000 zł na beneficjenta.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
13_4 - Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			143 834,00	143 834,00	143 834,00	143 834,00	143 834,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.29 (jednostka: Beneficjenci)			73,00	73,00				**Suma:** 146,00 **Maks.:** 73,00
OGÓŁEM	O.29 (jednostka: Beneficjenci)			73,00	73,00				**Suma:** 146,00 **Maks.:** 73,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			2 624 977,00	5 249 955,00	5 249 955,00	5 249 955,00	2 624 976,00	20 999 818,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			1 443 737,35	2 887 475,25	2 887 475,25	2 887 475,25	1 443 736,90	11 549 900,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 13.5. - Współpraca Grup Operacyjnych EPI

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 13.5.
Nazwa interwencji	Współpraca Grup Operacyjnych EPI
Typ interwencji	COOP(77) - Współpraca
Wspólny wskaźnik produktu	O.1. Liczba projektów grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI)
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 10.P 3.	Zacieśnienie współpracy pomiędzy partnerami AKIS	Wymagana (++)	Częściowo
CS 10.P 6.	Podniesienie innowacyjności sektora poprzez tworzenie i wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 2.P 2.	Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 7.	Pokonanie ograniczeń rozwojowych w produkcji małej skali – nowe	krytyczna (+++)	Częściowo

	technologie, modele organizacyjne.		
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 4. P2	Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 4. P6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 5. P1.	Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 5.P 6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 6. P9.	Rozwój i upowszechnianie zasobów wiedzy i informacji o środowisku	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 7. P4.	Dostęp młodych rolników do wiedzy	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 8.P 8.	Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 1.	Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 9.P 4.	Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 6.	Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.1 Liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestnictwa w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR w celu zwiększenia zrównoważonej efektywności gospodarczej, środowiskowej, klimatycznej i w zakresie gospodarowania zasobami
R.2 Liczba doradców otrzymujących wsparcie w celu włączenia ich do systemów wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa (AKIS)
R.28 Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestniczących w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) objętych wsparciem w ramach WPR związanego z efektywnością środowiskową lub klimatyczną

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Celem interwencji jest tworzenie grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (GO EPI) oraz opracowanie i wdrożenie innowacyjnych projektów tych grup, z uwzględnieniem potrzeb rolników, łączące partnerów dysponujących wiedzą z

wzajemnie uzupełniających się dziedzin oraz oparte na interaktywnym modelu innowacji. Wspierane będą projekty ukierunkowane na:

• Cel 2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

W Polsce występuje zjawisko stosunkowo niskiej efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie, niedostateczny poziom wiedzy technologicznej rolników, a także niski poziom nakładów na badania i prace rozwojowe w rolnictwie. Taki stan rzeczy nie sprzyja zwiększeniu zorientowania na rynek i poprawie konkurencyjności, powoduje niską innowacyjność i zaawansowanie technologiczne produkcji rolnej. Interwencja ma zatem na celu optymalizację produkcji oraz poprawę konkurencyjności. Dodatkowo sprzyjać będzie rozwojowi technologii i cyfryzacji sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich.

• Cel 3. Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości

Postępujące procesy integracji rolników celem wzmacniania producenta w łańcuchu dostaw żywności są powolne i ograniczone. Polscy rolnicy sygnalizują niechęć do form zrzeszania się i współpracy. Ważnym i zyskującym na znaczeniu obszarem potencjalnej poprawy pozycji rolników w łańcuchach dostaw jest rozwój produkcji żywności wysokiej jakości, w tym w ramach systemów jakości. Do kategorii tej z reguły zalicza się żywność ekologiczną, regionalną i tradycyjną. Popyt na ten rodzaj żywności systematycznie wzrasta. Szansą dla rozwoju sektora przetwórczego jest także dalsze zwiększenie zainteresowania konsumentów segmentami żywności prozdrowotnej (w tym funkcjonalnej), ekologicznej czy minimalnie przetworzonej (metody tradycyjne). Konieczne jest zatem pobudzanie zainteresowania rolników różnymi formami współpracy, propagowanie zainteresowania rolników alternatywnymi łańcuchami dostaw, nowymi kanałami dystrybucji (zorganizowane formy handlu, platformy żywnościowe, handel internetowy itd.) oraz informacji rynkowej (poprawa transparencji rynkowej). Wreszcie niezbędne jest podejmowanie kierunków produkcji o wyższym udziale wartości dodanej, jak żywność wysokiej jakości (rolnictwo ekologiczne, produkty regionalne i tradycyjne, żywność „na zamówienie", itd.), żywności funkcjonalnej oraz przetwórstwo żywności, a także racjonalne zagospodarowanie i wykorzystywanie produktów ubocznych i odpadów z przetwórstwa żywności.

• Cel 4. Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii

Ochrona i zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych w rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym m.in. wód, gleb, masy organicznej torfowisk, bioróżnorodności, krajobrazu rolniczego itp., stanowią pokaźny potencjał dla działań ograniczających zmiany klimatu, poprawiających adaptację do nich oraz generalnie podwyższających jakość środowiska naturalnego. Z tego względu interwencja ukierunkowana będzie na poprawę środowiska, adaptację rolnictwa do zmian klimatu lub przeciwdziałanie tym zmianom.

• Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych

Podstawowe znaczenie dla rozwoju produkcji rolniczej i pośrednio jej oddziaływaniu na środowisko ma jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Potrzeba zwiększonej dbałości o środowisko stymuluje rozwój nowych technik i technologii w rolnictwie. W większości oprócz poprawy wyników produkcyjnych zmniejszają one wydatnie presję rolnictwa na środowisko oraz pozwalają efektywniej gospodarować zasobami. Wpisują się również w paradygmat rozwoju zrównoważonego. Nowe technologię będą wykorzystywać w coraz większym stopniu rozwiązania z obszaru IT i wspierać rozwój rolnictwa precyzyjnego. Innowacje polegać mogą również na bezpośrednich zmianach w agrotechnice i doborze roślin uprawnych. Kluczowym elementem jest rozwój i wykorzystanie postępu biologicznego, który pozwoli na wprowadzenie do produkcji wydajnych roślin. Nowe odmiany, a nawet gatunki powinny efektywnie wykorzystywać potencjał plonotwórczy gleb oraz oszczędnie gospodarować wodą.

• Cel 9. Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

W Polsce obserwuje się niski stopień wykorzystania potencjału produkcyjnego żywności wysokiej jakości opartej na dobrostanie zwierząt. Nadal występuje niedostateczna świadomość potrzeby stosowania

integrowanej ochrony roślin oraz metod gospodarowania ograniczających stosowanie substancji chemicznych w rolnictwie. Konieczne jest pobudzenie zainteresowania rozwijaniem systemów jakości żywności, realizowaniem operacji ograniczających wpływ zmian klimatu na kondycję upraw oraz presję ze strony chorób, szkodników oraz chwastów. Niezbędne jest także zmniejszanie zużycia środków ochrony roślin oraz zapewnienie alternatywnych rozwiązań do stosowania antybiotyków. Dostarczane pożywienie powinno być odpowiedniej jakości, wytworzone z zapewnieniem odpowiedniego poziomu dobrostanu utrzymywanych zwierząt gospodarskich oraz przy zminimalizowaniu konieczności stosowania antybiotyków, poprzez zapewnienie odpowiednich alternatywnych metod, oraz ich rozważnego stosowania.

Zakres interwencji:

Wsparcie będzie udzielane w dwóch zakresach:

1. utworzenie GO EPI i opracowanie planu operacji GO EPI dotyczącej realizacji operacji, z uwzględnieniem potrzeb rolników
2. realizację operacji przez GO EPI, z uwzględnieniem potrzeb rolników, z preferencją dla operacji do 350 tys. zł.

1. WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE - fakultatywne (na utworzenie GO EPI i opracowanie planu operacji dotyczącej realizacji projektu).

2. REALIZACJA OPERACJI - rozwiązania w zakresie nowych/udoskonalonych produktów lub technologii, metod organizacji i marketingu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym,

w tym na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności oraz rolnictwa 4.0. Operacje skoncentrowane będą w zakresie produkcji i przetwarzania produktów rolnych.

Kryteria wyboru:

1. WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE:

- doświadczenie w tworzeniu partnerstw realizujących projekty,
- udział w GO EPI w ramach PROW 2014-2020/udział członków GO EPI w ramach PROW 2014 – 2020/udział w realizacji projektów horyzontalnych,
- udział partnerów z co najmniej 3 – letnim doświadczeniem adekwatnym do operacji, która będzie objęta planem operacji,
- inicjatywa utworzenia GO EPI pochodzi od rolnika,
- udział powyżej 2 rolników, w tym rolnik, który zainicjował utworzenie GO EPI,
- operacja, która będzie objęta planem operacji będzie dotyczyć projektu pilotażowego/prototypu/projektu eksperymentalnego.

2. REALIZACJA OPERACJI:

(dla EPI, które skorzystały ze wsparcia przygotowawczego nie stosuje się kryteriów dotyczących składu i doświadczenia):

- udział w GO EPI w ramach PROW 2014-2020/udział członków EPI w ramach PROW 2014 – 2020/ udział w realizacji projektów horyzontalnych,
- doświadczenie partnerów, w tym udział partnerów z co najmniej 3 – letnim doświadczeniem adekwatnym do operacji,
- adekwatność operacji do czasu, budżetu i rezultatów (efektów),
- wnioskowana kwota pomocy wynosi do 350 tys. zł,
- udział powyżej 2 rolników, w tym rolnik, który zainicjował utworzenie GO EPI,
- operacja dotyczy projektu pilotażowego/prototypu/projektu eksperymentalnego,
- adekwatność metodologii badawczej do rozwiązania problemu (o ile dotyczy),
- partnerstwo powstało z inicjatywy rolnika,
- realizacja celów Strategii „Od pola do stołu" na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego,

- możliwość wdrożenia na poziomie małych i średnich gospodarstw.

Minimalna liczba punktów warunkująca udzielenie wsparcia zostanie określona w przepisach krajowych (dotyczy Wsparcia przygotowawczego i Realizacji operacji).

Ocena merytoryczna operacji w uzasadnionych przypadkach wykonywana będzie przez ekspertów.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu XC0 Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Warunki dostępu:

1. WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE:

Wsparcie fakultatywne.

Uzyskanie wsparcia zobowiązuje GO EPI do aplikowania o środki oraz spełnienia warunków dostępu (w tym uzyskania co najmniej minimalnej liczby punktów) w ramach Realizacji operacji, pod rygorem zwrotu pomocy. Operacja, która będzie objęta planem operacji będzie dotyczyć problemów/potrzeb rolnika/gospodarstwa rolnego.

Utworzenie GO EPI w ramach Wsparcia przygotowawczego powinno nastąpić do końca 2026 r., aby możliwe było przystąpienie i rozliczenie operacji z obligatoryjnego etapu Realizacji operacji. Nabór na Wsparcie przygotowawcze zostanie ogłoszony jednokrotnie w 2025 r.

Utworzona GO EPI – umowa partnerstwa zawierająca postanowienia w zakresie współdecydowania, podziału zadań i obowiązków, udział co najmniej 2 różnych partnerów, obowiązkowy udział rolnika, w przypadku przedsiębiorcy udział tylko z kodem PKD adekwatnym do operacji, opis partnerstwa, w tym inicjatorów powstania GO EPI oraz problemu rolnika/gospodarstwa rolnego (I transza).

Opracowanie planu operacji dotyczącej realizacji projektu (II transza) spełniającego poniższe wymogi:

- określenie problemów rolnika jakie GO EPI zamierza rozwiązać poprzez realizację innowacyjnej operacji,
- określenie sposobu rozwiązania problemów w formie uproszczonego planu operacji,
- partycypacyjny charakter przygotowania planu operacji,
- określenie celów i efektów realizacji planu operacji,
- innowacyjność operacji.

2. REALIZACJA OPERACJI:

Operacje może realizować także GO EPI, która nie skorzystała ze Wsparcia przygotowawczego.

Utworzona GO EPI – umowa partnerstwa zawierająca postanowienia w zakresie współdecydowania, podziału zadań i obowiązków, udział co najmniej 2 różnych partnerów, obowiązkowy udział rolnika, w przypadku przedsiębiorcy udział tylko z kodem PKD adekwatnym do operacji (dotyczy każdej operacji).

Udział jednostki naukowej w operacji, w której występują koszty badań (obowiązkowo).

Udział podmiotów uczestniczących w krajowych lub unijnych systemach jakości w przypadku operacji na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności (obowiązkowo).

Wsparcie przyznawane wyłącznie na innowacyjne operacje.

Przedmiot operacji związany jest z rozwiązaniem problemów/potrzeb rolnika/gospodarstwa rolnego będących członkami GO EPI (udział rolnika jest obowiązkowy, przy czym premiowany będzie udział powyżej 2 rolników, w tym rolnik, który zainicjował utworzenie GO EPI).

Upowszechnianie informacji dotyczących operacji oraz jej rezultatów odbywać się będzie za pomocą strony internetowej GO EPI, dodatkowo dane te będą rozpowszechniane za pośrednictwem Sieci WPR. Dodatkowo każda GO EPI będzie zobowiązana do współpracy z brokerami innowacji w zakresie przekazywania informacji o realizowanej operacji oraz jej rezultatach.

Nabór na Realizację operacji zostanie ogłoszony jednokrotnie w 2026 r.

Beneficjenci Wsparcia przygotowawczego mają obowiązek przystąpić do Realizacji operacji w ramach wspólnego konkursu na Realizacje operacji – konkurują w tych samych konkursach między sobą i między GO EPI, które nie korzystają ze wsparcia przygotowawczego i ubiegają się bezpośrednio o wsparcie na realizację operacji. Beneficjent Wsparcia przygotowawczego, który przystąpił do konkursu z I obowiązkową operacją, spełnił warunki dostępu (w tym spełnił wymagane dla konkursu minimum punktowe), jednak nie wystarczyło dla niego środków w naborze - nie zwraca Wsparcia przygotowawczego.

Dodatkowe informacje:

Zapewnienie środków (osobny budżet) na poszukiwanie innowacji w konkretnych zakresach operacji (nabory tematyczne). Nabory tematyczne z pulą środków na poziomie krajowym, Minister RiRW określa tematy naborów, np. gleba, woda, block chain, greening, wykorzystanie roślin białkowych, agroleśnictwo, sekwestracja węgla, rozwijanie produkcji w systemach jakości żywności, rolnictwo precyzyjne (po uprzednim zasięgnięciu opinii rolników w zakresie pożądanej tematyki naborów).

Rola brokerów innowacji - identyfikacja oddolnych innowacyjnych problemów/potrzeb/możliwości rolnika/gospodarstwa rolnego oraz powiązanie z partnerami zainteresowanymi współpracą w zakresie podobnej tematyki operacji. Brokerzy innowacji udzielają bezpłatnej pomocy tworzącym się GO EPI, a także ułatwiają wymianę wiedzy fachowej oraz dobrych praktyk w zakresie innowacji w rolnictwie, produkcji żywności i na obszarach wiejskich. Brokerzy innowacji powinni zapewnić spójność GO EPI, aby partnerzy się rozumieli i chcieli ze sobą współpracować. Stąd broker powinien posiadać dużą wiedzę z różnych dziedzin życia i nauki (rolnictwa, ekonomii, prawa, psychologii, socjologii, zarządzania, organizacji itp.) powinny go cechować bezstronność i niezależność, umiejętność udzielania pomocy, wiedza o uczestnikach grupy oraz o sektorze, w którym działa. Środkami przekazu są bezpośrednie rozmowy i merytoryczne spotkania sieciujące z uczestnikami GO EPI, ale także zorganizowane wydarzenia, takie jak udział w targach, pokazach, organizowane warsztaty, seminaria, szkolenia, opracowane publikacje oraz materiały filmowe. Brokerzy innowacji nie są członkami GO EPI, natomiast mogą nimi być podmioty doradcze (publiczne i prywatne).

Interwencja wdrażana na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Beneficjent

1. WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE: osoba fizyczna/osoba prawna/jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej ze zdolnością prawną (1 podmiot zdolny do zawarcia umowy).

2. REALIZACJA OPERACJI:

Osoby fizyczne/osoby prawne/ jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej ze zdolnością prawną – partnerzy GO EPI nieposiadającej zdolności prawnej

1 podmiot zawiera umowę o przyznaniu pomocy (lider projektu) - fakultatywnie

GO EPI posiadająca zdolność prawną.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta
☐ koszty jednostkowe
☑ płatności ryczałtowe
☑ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

1. WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE (ryczałt)

Wsparcie przygotowawcze udzielane będzie w wysokości do 50 tys. zł w oparciu o planowany budżet projektu złożonego przez wnioskodawcę (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b).

Pomoc na utworzenie danej GO EPI może zostać udzielona tylko raz w okresie realizacji Planu Strategicznego WPR.

2. REALIZACJA OPERACJI (refundacja/ryczałt)

Wsparcie na realizację operacji udzielane będzie w wysokości do 2,5 mln zł na jedną operację, w formie dotacji, w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych, nie więcej niż:

- 100% kosztów ogólnych, przy czym koszty te mogą stanowić maksymalnie 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych,
- 100% kosztów badań, przy czym koszty te nie mogą przekroczyć wysokości kosztów inwestycyjnych,
- 65% kosztów inwestycji materialnych i niematerialnych, zgodnie z art. 73 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR oraz do 100 % w przypadku inwestycji nieprodukcyjnych.

Natomiast koszty bieżące/administracyjne w ramach realizacji operacji, w tym koszty związane z działaniami na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności wypłacane będą w formie ryczałtu w wysokości – do 20% kosztów inwestycyjnych i badań (art. 83 ust. 1 lit. d oraz ust. 2 lit. c).

Wsparcie do 350 tys. zł udzielane w formie kwoty określonej indywidualnie dla operacji, tj. na podstawie planowanego budżetu projektu złożonego przez wnioskodawcę (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b) z uwzględnieniem powyższych intensywności pomocy poszczególnych kategorii kosztów.

Wartość stawki ryczałtowej w przypadku kosztów bieżących będzie analogiczna do rozwiązania przyjętego w okresie programowania 2014 - 2020, na podstawie obliczonej poprzez zastosowanie wartości procentowej do jednej lub kilku kategorii kosztów - w wysokości do 20 % kosztów inwestycyjnych oraz badań, w ramach każdej z operacji.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

-

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☐ Tak ☐ Nie ☑ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Pomoc państwa udzielana w ramach wyłączenia blokowego na podstawie art. 39 rozporządzenia Komisji (UE) 2022/2472 (ABER) – Pomoc na pokrycie kosztów poniesionych przez przedsiębiorstwa uczestniczące w realizacji projektów grupy operacyjnej EPI.

W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:
☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa
SA.122263

Informacje dodatkowe:
☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji
Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO
Kategoria zielona
Pkt 2 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. a i ust. 11 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.
Operacje realizowane w ramach interwencji, niezależnie od tego czy będą zawierały komponent badawczy czy tylko inwestycyjny, będą służyły podniesieniu innowacyjności w sektorze rolno-spożywczym i na obszarach wiejskich poprzez tworzenie i powszechne wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań, a co za tym idzie nie będą miały wpływu na produkcję i handel.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(3)(b) - 77(1)(a) - Wsparcie europejskiego partnerstwa innowacyjnego na podstawie art. 77 ust. 1 lit. a)	55,00%	20,00%	80,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
13_5_1 - Wsparcie przygotowawcze	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(a)-PL-55,00%	Średnia		R.1; R.2	Nie
13_5_2 - Realizacja operacji (refundacja)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(a)-PL-55,00%	Średnia		R.1; R.2	Nie
13_5_3 - Realizacja operacji (planowany budżet projektu)	Dotacja	91(3)(b) - 77(1)(a)-PL-55,00%	Średnia		R.1; R.2	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

13_5_1 - Wsparcie przygotowawcze

Określone kwoty jednostkowe są kwotami średnimi, ustalonymi na podstawie kwoty pomocy jakiej można udzielić jednemu beneficjentowi na Wsparcie przygotowawcze w ramach interwencji w okresie realizacji planu. Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji.

13_5_2 - Realizacja operacji (refundacja)

Określone kwoty jednostkowe są kwotami średnimi, ustalonymi na podstawie kwoty pomocy jakiej można udzielić jednej GO EPI na jedną operację w ramach interwencji w okresie realizacji planu. Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji.

13_5_3 - Realizacja operacji (planowany budżet projektu)

Określone kwoty jednostkowe są kwotami średnimi, ustalonymi na podstawie kwoty pomocy jakiej można udzielić jednej GO EPI na jedną operację w ramach interwencji w okresie realizacji planu. Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalono biorąc pod uwagę przeciętne koszty realizacji operacji, które mogą być wspierane w ramach tej interwencji.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
13_5_1 - Wsparcie przygotowawcze (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		11 235,96	11 235,96	11 235,96				
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.1 (jednostka: Projekty)		36,00	28,00	28,00				**Suma:** 92,00 **Maks.:** 36,00
13_5_2 - Realizacja operacji (refundacja) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		561 797,75	561 797,75	561 797,75	561 797,75	561 797,75	561 797,75	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.1 (jednostka: Projekty)		8,00	16,00	16,00	25,00	49,00	49,00	**Suma:** 163,00 **Maks.:** 49,00
13_5_3 - Realizacja operacji (planowany budżet projektu) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		78 651,69	78 651,69	78 651,69	78 651,69	78 651,69	78 651,69	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.1 (jednostka: Projekty)		10,00	21,00	21,00	31,00	63,00	63,00	**Suma:** 209,00 **Maks.:** 63,00

OGÓŁEM	O.1 (jednostka: Projekty)		54,00	65,00	65,00	56,00	112,00	112,00	**Suma:** 464,00 **Maks.:** 112,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		5 812 425,00	11 107 100,00	11 107 100,00	16 194 675,00	32 389 350,00	32 389 350,00	109 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		3 196 833,75	6 108 905,00	6 108 905,00	8 907 071,25	17 814 142,50	17 814 142,50	59 950 000,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 13.6. - Zobowiązania dla beneficjentów działania 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.2. Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 13.6.
Nazwa interwencji	Zobowiązania dla beneficjentów działania 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.2. Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych
Typ interwencji	COOP(77) - Współpraca
Wspólny wskaźnik produktu	O.28. Liczba wspieranych grup producentów oraz organizacji producentów
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 3.P 1.	Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Płatność ryczałtowa ustalana będzie w oparciu oart. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. a (iii). Wsparcie bedzie kontynuacją wsparcia udzielanego na zasadach określonych w art. 27 Rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Zgodnie z opisem zawartym w PROW 2014 - 2020

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☑ Nie ☐ Mieszany

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
13_6 - Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych - zobowiązania PROW2014-2020	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.10	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

13_6 - Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych - zobowiązania PROW2014-2020

Wsparcie na zasadach określonych w art. 27 Rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
13_6 - Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych - zobowiązania PROW2014-2020 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				100 000,00				
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.28 (jednostka: Beneficjenci)				227,00				**Suma:** 227,00 **Maks.:** 227,00
OGÓŁEM	O.28 (jednostka: Beneficjenci)				227,00				**Suma:** 227,00 **Maks.:** 227,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				22 720 000,00				22 720 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				12 496 000,00				12 496 000,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 13.7 - Zobowiązania dla beneficjentów poddziałania 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 13.7
Nazwa interwencji	Zobowiązania dla beneficjentów poddziałania 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności
Typ interwencji	COOP(77) - Współpraca
Wspólny wskaźnik produktu	O.29. Liczba beneficjentów otrzymujących wsparcie na rzecz uczestnictwa w oficjalnych systemach jakości
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 3.P 2.	Wspieranie krótkich/alternatywnych łańcuchów wartości w tym związanych z produkcją wysokiej jakości	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 9.P 4.	Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej, wytwarzanej w systemach jakości żywności	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 5.	Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów	wymagana (++)	Częściowo
CS 9.P 6.	Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych	krytyczna (+++)	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji

R.10 Odsetek gospodarstw rolnych uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości wspieranych w ramach WPR

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Przystępowanie do uczestnictwa w systemie jakości wiąże się z ponoszeniem dodatkowych kosztów, wynikających z potrzeby wprowadzenia niezbędnych zmian w gospodarstwie oraz poddaniu go niezbędnym kontrolom, zgodnie z określonymi standardami systemu. Wsparcie ma charakter motywacyjny i ma na celu ułatwienie prowadzenia produkcji w nowych warunkach, wymaganych przez określony system jakości. Wsparcie ma na celu także umożliwienie pokrycia dodatkowych kosztów produkcji do momentu, kiedy będą one odzwierciedlone w wyższych cenach produktów na rynku.

Kryteria wyboru uwzględniają w szczególności wielkość powierzchni gruntów, na których wnioskodawca prowadzi wysokojakościową produkcję. Preferencje w przyznawaniu pomocy odnoszą się do gospodarstw powyżej 5 ha i nie więcej niż 10 ha użytków rolnych, dla których koszty stałe, wynikające z udziału w systemach jakości, stanowią duże obciążenie finansowe.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Pomoc przyznawana jest wnioskodawcy, który wytwarza produkty rolne lub środki spożywcze przeznaczone do spożycia przez ludzi w ramach systemu jakości, który nie otrzymywał tego rodzaju wsparcia dla tego samego systemu jakości w ramach działania „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności" objętego PROW 2007-2013. W celu uniknięcia podwójnego finansowania tych samych celów z dwóch różnych źródeł PROW 2014–2020, pomoc jest przyznawana pod warunkiem, iż wnioskodawca nie uzyskuje wsparcia na dofinansowanie kosztów transakcyjnych ze środków działania „Rolnictwo ekologiczne.

I. Unijne systemy jakości:

1) Chronione Nazwy Pochodzenia, Chronione Oznaczenia Geograficzne oraz Gwarantowane Tradycyjne Specjalności, w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 343 z 14.12.2012, str. 1, z późn.zm.),

2) Rolnictwo ekologiczne, zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2018, str.1),

3) chronione nazwy pochodzenia i oznaczenia geograficzne wyrobów winiarskich, o których mowa w części II tytule II rozdziale I sekcji 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347, z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.).

II. Krajowe systemy jakości*:

1) integrowana produkcja roślin (IP), w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony (Dz. U. z 2020 r. poz. 2097, z późn. zm.),

2) „Jakość Tradycja" uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2007 r.,

3) „Quality Meat Program (QMP)" uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 października 2008 r **, lub

4) QAFP „Tuszki, elementy i mięso z kurczaka, indyka i młodej polskiej gęsi owsianej" uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 stycznia 2011 r.,

5) QAFP „Kulinarne mięso wieprzowe" uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r.,

6) QAFP „Wędliny” uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2012 r.

*systemy jakości żywności uznane na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi za krajowe systemy jakości żywności i notyfikowane do KE zgodnie z Dyrektywą (UE) 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz. Urz. UE L 241 z 17.9.2015, str. 1).

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Refundacja kosztów kwalifikowalnych, które obejmują koszty poniesione przy przystępowaniu do systemu jakości i roczną składkę za udział w tym systemie. Do kosztów kwalifikowalnych zaliczane są wydatki dotyczące kontroli zgodności z wymaganiami systemu.

Kwoty możliwe do refundacji w ramach poszczególnych systemów jakości są określone w przepisach krajowych dot. przedmiotowego poddziałania. Pomoc jest wypłacana w okresie 5 lat od przystąpienia do systemu jakości. Wysokość wsparcia nie może przekroczyć kwoty 2 000 euro na gospodarstwo rocznie.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

Koszty poniesione przy przystępowaniu do systemu jakości i roczna składka za udział w tym systemie. Do kosztów kwalifikowalnych zaliczane są wydatki dotyczące kontroli zgodności z wymaganiami systemu.

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☐ Tak ☐ Nie ☑ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Interwencja wykracza poza art. 42 TFUE częściowo.
ABER

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:

☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa

SA.120387

Informacje dodatkowe:
☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji
Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO
Kategoria zielona
Pkt 2 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
13_7 - Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności - Zobowiązania z PROW 2014-2020, w zakresie poddz. 3.1 "Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości"	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.10	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

13_7 - Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności - Zobowiązania z PROW 2014-2020, w zakresie poddz. 3.1 "Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości"

Kwoty wsparcia zostały ustalone na podstawie rzeczywistych średnich kosztów ponoszonych przez rolników przy uczestnictwie w danym systemie jakości. Kwoty możliwe do refundacji w ramach poszczególnych systemów jakości są określone w przepisach krajowych dot. przedmiotowego poddziałania.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
13_7 - Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności - Zobowiązania z PROW 2014-2020, w zakresie poddz. 3.1 "Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości" (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				510,67	510,67			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.29 (jednostka: Beneficjenci)				264,00				**Suma:** 264,00 **Maks.:** 264,00
OGÓŁEM	O.29 (jednostka: Beneficjenci)				264,00				**Suma:** 264,00 **Maks.:** 264,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				121 061,00	13 757,00			134 818,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				66 583,55	7 566,35			74 149,90
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji

I 14.1. - Doskonalenie zawodowe rolników

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 14.1.
Nazwa interwencji	Doskonalenie zawodowe rolników
Typ interwencji	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji
Wspólny wskaźnik produktu	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 10.P 1.	Podnoszenie wiedzy kadr rolniczych oraz zapewnienie dostępności usług doradczych i szkoleniowych	Wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 2.	Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 8.	Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze	poza priorytetyzacją	Częściowo

CS 3.P 5.	Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 4. P6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 5.P 6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 6. P9.	Rozwój i upowszechnianie zasobów wiedzy i informacji o środowisku	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 7. P4.	Dostęp młodych rolników do wiedzy	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 9.P 1.	Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 9.P 3.	Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 8.	Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji	poza priorytetyzacją	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.1 Liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestnictwa w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR w celu zwiększenia zrównoważonej efektywności gospodarczej, środowiskowej, klimatycznej i w zakresie gospodarowania zasobami
R.2 Liczba doradców otrzymujących wsparcie w celu włączenia ich do systemów wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa (AKIS)
R.28 Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestniczących w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) objętych wsparciem w ramach WPR związanego z efektywnością środowiskową lub klimatyczną

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja dotyczy szkoleń dla rolników, obejmujących zagadnienia związane z celami WPR oraz realizacją celów Europejskiego Zielonego Ładu, w tym dotyczące klimatu, środowiska i stosowania antybiotyków, w zakresie działalności rolniczej i wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego. Interwencja zapewni przepływ wiedzy i informacji w zakresie rozwoju gospodarstw rolnych poprzez doskonalenie zawodowe rolników.

Zakres interwencji

W ramach interwencji zapewnia się organizację szkoleń podstawowych oraz profilowanych dla rolników.

Odbiorcami interwencji są rolnicy, w tym młodzi rolnicy, a także małżonkowie rolników, domownicy rolników oraz osoby zatrudnione w rolnictwie.

Moduł 1: Szkolenia podstawowe dla rolników

Wsparcie będzie udzielane na organizację i prowadzenie szkoleń dla rolników obejmujących tematy horyzontalne związane z działalnością gospodarstwa,

w szczególności w kontekście obowiązujących przepisów prawnych oraz najważniejszych obszarów i wyzwań polityki rolnej, wynikających z dokumentów programowych i strategicznych.

W ramach tego modułu realizowane będą także szkolenia niezbędne dla wdrożenia innych interwencji PS WPR.

Moduł 2: Szkolenia profilowane dla rolników

Wsparcie będzie udzielane na organizację i prowadzenie szkoleń dla rolników obejmujących tematy o charakterze specjalistycznym (w tym np. technologiczno-ekonomicznym, marketingowym) z możliwością ich branżowego ukierunkowania.

Szkolenia będą również mogły obejmować upowszechnianie innowacyjnych rozwiązań

i dobrych praktyk, które zostały już przetestowane i są możliwe do stosowania w sektorach produkcji rolnej lub w przetwórstwie rolno-spożywczym.

Zakres tematyczny oraz zasięg terytorialny szkoleń ustalane będą przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Możliwe będzie stosowanie preferencji w dostępie do szkoleń dla beneficjentów instrumentów Planu Strategicznego dla WPR.

Odbiorcy szkoleń nie ponoszą kosztów związanych z udziałem w szkoleniach, z wyłączeniem kosztu dojazdu uczestników, do miejsca szkolenia oraz kosztu zapewnienia sprzętu IT i dostępu do sieci Internet w szkoleniach organizowanych na odległość.

kryteria wyboru:

Moduł 1: - nie dotyczy

Moduł 2: - zasady konkursów ustalane będą z uwzględnieniem w szczególności tematyki szkoleń, zasięgu terytorialnego oraz grupy docelowej;

o wyborze decydować będą jakościowe kryteria wyboru, określane dla danego konkursu lub w przypadku operacji wdrażanych w formule projektu budżetu (art.83 ust. 1 lit b i ust. 2 lit b rozporządzenia o planach strategicznych WPR), również cena.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent

Moduł 1

Ze względu na doświadczenie w organizacji i prowadzeniu szkoleń dla specyficznej grupy odbiorców jaką są rolnicy, posiadane zasoby kadrowe umożliwiające przekazywanie najnowszej wiedzy, rozbudowaną bazę dydaktyczno-szkoleniową, a także ustawowe umocowanie do realizacji takiej działalności, szkolenia podstawowe będą realizowane przez ośrodki doradztwa rolniczego na terenie danego województwa.

Moduł 2

Podmioty prowadzące działalność szkoleniową lub konsorcja tych podmiotów, wybrane w ramach konkursu

W ramach modułu 1 i 2 pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:

1. prowadzi działalność szkoleniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
2. posiada doświadczenie w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych dla rolników lub doradców*;

3. dysponuje zasobami kadrowymi, posiadającymi odpowiednie kwalifikacje, w liczbie umożliwiającej przeprowadzenie działań szkoleniowych, objętych operacją;
4. dysponuje odpowiednią bazą dydaktyczno-lokalową do prowadzenia działań szkoleniowych, objętych operacją.

W przypadku konsorcjów spełnienie warunków 2-4 będzie weryfikowane na poziomie konsorcjum, a nie członków konsorcjum, tj. dla uznania, że został spełniony warunek wystarczy, że spełnia go co najmniej jeden z członków konsorcjum.

* Obowiązek dokumentowania doświadczenia w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych dla rolników lub doradców nie dotyczy jednostek doradztwa rolniczego ze względu na fakt, że prowadzenie doradztwa rolniczego obejmującego działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego jest ich zadaniem ustawowym i działalność ta podlega nadzorowi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Beneficjentem nie może być podmiot, który prowadzi działalność, której celem jest produkcja, obrót lub dystrybucja środków, materiałów

i urządzeń dla rolnictwa i leśnictwa, z wyjątkiem jednostek doradztwa rolniczego - osób prawnych, działających na podstawie ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, podmiotów tworzących system szkolnictwa wyższego i nauki na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz państwowej jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej Lasy Państwowe, działającej na podstawie przepisów ustawy o lasach.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☑ koszty jednostkowe

☐ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Moduł 1 i 2

Szkolenia w tych modułach rozliczane będą na podstawie kosztów jednostkowych *(art. 83 ust. 1 lit. b rozporządzenia w sprawie planu WPR) u*stalonych zgodnie z *art. 83 ust. 2 lit. a(i) rozporządzenia w sprawie planu WPR*, przy czym w przypadku potrzeby realizacji działań nietypowych, których koszty nie mogły być wzięte pod uwagę do wyliczenia kosztów jednostkowych, możliwe będzie wykorzystanie metody projektów budżetu *(art.83 ust. 1 lit b i ust. 2 lit b rozporządzenia w sprawie planu WPR).*

Koszty szkoleń będą kalkulowane w oparciu o stawki za osobogodzinę szkoleń z uwzględnieniem formy szkolenia (oddzielne stawki dla szkoleń w formule stacjonarnej i szkoleń w formule zdalnej).

Zakłada się aktualizację kosztów jednostkowych, w zależności od poziomu inflacji i poziomu cen w gospodarce narodowej – wskaźnik cen w ramach właściwej kategorii produktów lub usług (określanego przez Główny Urząd Statystyczny).

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

-

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☑ Tak ☐ Nie ☐ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Pomoc zgodna z przepisami art. 21 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.
W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831 .

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:

☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa

SA.107902
SA.119914

Informacje dodatkowe:

☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.

☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. c i d załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
14.1 - Doskonalenie zawodowe rolników -moduł 1 i 2	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.1; R.2; R.28	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

14.1 - Doskonalenie zawodowe rolników -moduł 1 i 2

Wysokość jednostkowej kwoty wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analizy przeprowadzonej przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.

Jednostkowa kwota wsparcia została określona jako koszt jednego osobodnia szkolenia przy założeniu organizacji szkolenia mieszanego (stacjonarnego wraz z warsztatem, o łącznym czasie trwania 2 dni, dla grupy 15 osób). Kwota ta została ustalona w oparciu o koszty jednostkowe (dotyczące osobogodzin szkolenia oraz elementów dodatkowych szkoleń), wyliczone na podstawie danych historycznych.

W analizie wykorzystano pozyskane przy pomocy badań ankietowych (CAWI) dane historyczne nt. wysokości kosztów szkoleń w publicznych jednostkach doradztwa rolniczego oraz podmiotach innego typu, prowadzących działalność szkoleniową (jednostkach doradztwa prywatnego, związkach i organizacjach branżowych rolników, podmiotach badań i edukacji oraz organizacjach trzeciego sektora/NGO). Przy szacowaniu wysokości stawek różnicowano koszty oraz wysokość wsparcia w zależności od przyjętej formy szkolenia (wykład, warsztat, wizyta w gospodarstwie pokazowym), czasu jego trwania, wielkości grup szkoleniowych, potrzeby zatrudnienia ekspertów zewnętrznych, nakładów związanych z przygotowaniem i udostępnieniem bazy dydaktycznej (obejmujących w przypadku praktycznych form szkoleń również koszt udostępnienia gospodarstwa i opieki nad szkolonymi oraz kosztów ich transportu do i z gospodarstwa).

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
14.1 - Doskonalenie zawodowe rolników -moduł 1 i 2 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	269,66	269,66	269,66	269,66	269,66	269,66	269,66	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka:)	3 750,00	20 000,00	27 500,00	27 500,00	25 000,00	15 000,00	6 250,00	**Suma:** 125 000,00 **Maks.:** 27 500,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: osobodzień szkoleniowy/person-day of training)	3 750,00	20 000,00	27 500,00	27 500,00	25 000,00	15 000,00	6 250,00	**Suma:** 125 000,00 **Maks.:** 27 500,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	1 011 235,95	5 393 258,43	7 415 730,34	7 415 730,34	6 741 573,03	4 045 078,65	1 685 393,26	33 708 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	556 179,77	2 966 292,13	4 078 651,69	4 078 651,69	3 707 865,17	2 224 793,26	926 966,29	18 539 400,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 14.2. - Kompleksowe doradztwo rolnicze

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 14.2.
Nazwa interwencji	Kompleksowe doradztwo rolnicze
Typ interwencji	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji
Wspólny wskaźnik produktu	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 10.P 1.	Podnoszenie wiedzy kadr rolniczych oraz zapewnienie dostępności usług doradczych i szkoleniowych	Wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 2.	Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 8.	Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 3.P 5.	Doradztwo, coaching, współpraca z liderami	poza priorytetyzacją	Częściowo

	środowisk naukowo-biznesowych		
CS 4. P6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 5.P 6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 6. P9.	Rozwój i upowszechnianie zasobów wiedzy i informacji o środowisku	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 7. P4.	Dostęp młodych rolników do wiedzy	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 9.P 8.	Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji	poza priorytetyzacją	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.1 Liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestnictwa w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR w celu zwiększenia zrównoważonej efektywności gospodarczej, środowiskowej, klimatycznej i w zakresie gospodarowania zasobami
R.2 Liczba doradców otrzymujących wsparcie w celu włączenia ich do systemów wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa (AKIS)
R.28 Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestniczących w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) objętych wsparciem w ramach WPR związanego z efektywnością środowiskową lub klimatyczną

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja obejmuje działania doradczo-upowszechnieniowe, dostosowane do indywidualnych potrzeb rolników lub grup rolników, obejmujące zagadnienia związane z celami WPR oraz realizacją celów Europejskiego Zielonego Ładu, w tym dotyczące klimatu i środowiska, w zakresie działalności rolniczej i wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego. Interwencja zapewni przepływ wiedzy i informacji w zakresie rozwoju gospodarstw rolnych poprzez indywidualne i grupowe doradztwo rolnicze.

Zakres interwencji

W ramach interwencji zapewnia się wsparcie doradcze dla gospodarstw rolnych poprzez:

1.doradztwo indywidualne realizowane w formie kompleksowych programów doradczych;

2.doradztwo grupowe.

Odbiorcami kompleksowych programów doradczych oraz uczestnikami doradztwa grupowego są rolnicy, w tym młodzi rolnicy.

Moduł 1: Kompleksowe programy doradcze

Wsparcie będzie udzielane na świadczenie usług doradczych dla rolników. Usługi będą realizowane w postaci kompleksowych programów doradczych odpowiadających na potrzeby gospodarstwa, przy czym kompleksowy program doradczy będzie obejmować co najmniej 2 usługi doradcze oraz będzie realizowany co najmniej przez 1 rok.

Tematyka usług doradczych zostanie określona przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zgodnie z art.15 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Moduł 2: Doradztwo grupowe

Wsparcie będzie udzielane na świadczenie usług doradczych dla grup rolników. Usługi będą realizowane w oparciu o wypracowany przez doradcę we współpracy z grupą program pracy, uwzględniający różne formy pracy (np. wizyty w gospodarstwach/obiektach pokazowych czy spotkania eksperckie). Program pracy grupy trwa 1 rok i może być kontynuowany maksymalnie przez kolejny rok.

Obszary tematyczne doradztwa grupowego zostaną określone przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zgodnie z art. 15 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Kryteria wyboru:
Moduł 1
- nie dotyczy
Moduł 2
- zasady konkursów ustalane będą w ogłoszeniach o naborze, z uwzględnieniem w szczególności zakresu doradztwa grupowego, zasięgu terytorialnego oraz grupy docelowej; o wyborze beneficjenta decydować będą jakościowe kryteria wyboru, określane dla danego konkursu.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent
Moduł 1
Ze względu na doświadczenie w prowadzeniu działalności doradczej, posiadane zasoby kadrowe, strukturę organizacyjną zapewniającą dotarcie do indywidualnego rolnika, zaplecze merytoryczne dla doradców umożliwiające świadczenie usług doradczych zgodnie z najnowszą wiedzą, a także ustawowe umocowanie do realizacji takiej działalności, kompleksowe programy doradcze będą realizowane przez ośrodki doradztwa rolniczego.

Moduł 2
Podmioty prowadzące działalność doradczą lub konsorcja tych podmiotów.
W ramach modułu 1 i 2 pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:
1.prowadzi działalność doradczą z zakresu doradztwa rolniczego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
2.posiada doświadczenie w świadczeniu usług doradczych*;
3.dysponuje odpowiednią liczbą doradców, wpisanych na listę doradców prowadzoną przez CDR, umożliwiającą realizację usług doradczych objętych operacją;
4.zapewni realizację kompleksowych programów doradczych/doradztwa grupowego przez bezstronnych doradców;
5.dysponuje odpowiednimi warunkami technicznymi, pozwalającymi na wykonywanie zadań związanych ze świadczeniem usług doradczych objętych operacją;
W przypadku konsorcjów spełnienie warunków 2-3,5 będzie weryfikowane na poziomie konsorcjum, a nie członków konsorcjum.

* Obowiązek dokumentowania doświadczenia w świadczeniu usług doradczych nie dotyczy wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego ze względu na fakt, że prowadzenie doradztwa rolniczego obejmującego działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego jest ich zadaniem ustawowym i działalność ta podlega nadzorowi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Beneficjentem nie może być podmiot, który prowadzi działalność, której celem jest produkcja, obrót lub dystrybucja środków, materiałów, urządzeń dla rolnictwa i leśnictwa, z wyjątkiem jednostek doradztwa rolniczego - osób prawnych, działających na podstawie ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, podmiotów tworzących system szkolnictwa wyższego i nauki na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz państwowej jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej Lasy Państwowe, działającej na podstawie przepisów ustawy o lasach.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☑ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Moduł 1

Koszty jednostkowe za realizację poszczególnych usług doradczych (art. 83 ust. 1 lit b rozporządzenia o planach strategicznych WPR).

Katalog usług doradczych wraz z wysokością kosztów jednostkowych za poszczególne usługi zostanie określony przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi i będzie aktualizowany w miarę potrzeb.

Wysokość kosztów jednostkowych będzie ustalana w oparciu o wyniki analiz prowadzonych przez niezależnych ekspertów (art.. 83 ust.2 lit. a (i) rozporządzenia o planach strategicznych WPR

Moduł 2

Płatność ryczałtowa (art. 83 ust. 1 lit c rozporządzenia w sprawie planu WPR)., ustalona zgodnie z *art. 83 ust. 2 lit. a(i) rozporządzenia w sprawie planu WPR.*

Płatność ryczałtowa wynosi 80 000 PLN i dotyczy kosztów realizacji rocznego programu pracy grupy rolników.

Wysokość płatności ryczałtowej może być aktualizowana przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w kolejnych latach wdrażania Planu.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

-

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☑ Tak ☐ Nie ☐ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Pomoc zgodna z przepisami art. 21 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.
W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:
☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis
Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa
SA.107901
SA.118563

Informacje dodatkowe:
☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji
Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO
Kategoria zielona
Pkt 2 załącznika 2 WTO
Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. c i d załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
14_2_1 - Kompleksowe doradztwo rolnicze - moduł 1	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.1; R.2; R.28	Nie
14_2_2 - Kompleksowe doradztwo rolnicze - moduł 2	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.1; R.2; R.28	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

14_2_1 - Kompleksowe doradztwo rolnicze - moduł 1

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analiz przeprowadzanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, w oparciu o zakres zadań i czynności zawartych w metodykach doradzania, obowiązujących w ramach PROW 2014-2020 oraz oszacowane czasy realizacji prac i ich koszty (w szczególności koszty wynagrodzeń), w połączeniu z ustaloną na podstawie danych historycznych intensywnością zastosowania poszczególnych usług doradczych.

Ze względu na stosunkowo wysoki poziom zmienności wycen poszczególnych usług doradczych, jednostkowa kwota wsparcia obliczona została jako wypadkowa cen pojedynczych usług z wykluczeniem wartości skrajnych.

14_2_2 - Kompleksowe doradztwo rolnicze - moduł 2

Przez "operację" rozumie się 1 program doradztwa grupowego.

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analiz przeprowadzanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, w oparciu o wyniki prac panelu ekspertów, pozwalających na ustalenie „modelowego” zakresu występowania określonych charakterystyk grupy rolników objętych doradztwem grupowym w odniesieniu do jej liczebności, częstotliwości organizacji spotkań merytorycznych, intensywności wsparcia eksperckiego (zarówno w zakresie specjalistów wewnętrznych podmiotu jak i ekspertów zewnętrznych), poziomu kompetencji wymaganego do kierowania grupą oraz wykorzystania dodatkowych form pracy doradczej (np. sesji wyjazdowych).

Ustalona wysokość wsparcia oparta została o dane rynkowe dotyczące cen wybranych usług (wynajmu i transportu) oraz wysokości wynagrodzeń, z uwzględnieniem wymaganych kompetencji profesjonalnych.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
14_2_1 - Kompleksowe doradztwo rolnicze - moduł 1 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 460,69	1 460,69	1 460,69	1 460,69	1 460,69	1 460,69	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka:)		4 487,00	17 946,00	13 460,00	22 433,00	17 946,00	13 460,00	**Suma:** 89 732,00 **Maks.:** 22 433,00
14_2_2 - Kompleksowe doradztwo rolnicze - moduł 2 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			17 977,53	17 977,53	17 977,53	17 977,53		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: Operacje)			76,00	76,00	76,00	76,00		**Suma:** 304,00 **Maks.:** 76,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: Operacje)			76,00	76,00	76,00	76,00		**Suma:** 304,00 **Maks.:** 76,00
	O.33 (jednostka: usługa doradcza/Advisory service)		4 487,00	17 946,00	13 460,00	22 433,00	17 946,00	13 460,00	**Suma:** 89 732,00 **Maks.:** 22 433,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		6 553 370,80	27 579 775,34	21 026 404,53	34 133 288,59	27 579 775,34	19 660 112,40	136 532 727,00

	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		3 604 353,94	15 168 876,44	11 564 522,49	18 773 308,87	15 168 876,44	10 813 061,82	75 093 000,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 14.3. - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 14.3.
Nazwa interwencji	Doskonalenie zawodowe kadr doradczych
Typ interwencji	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji
Wspólny wskaźnik produktu	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 10.P 1.	Podnoszenie wiedzy kadr rolniczych oraz zapewnienie dostępności usług doradczych i szkoleniowych	Wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 2.	Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 8.	Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 3.P 5.	Doradztwo, coaching, współpraca z liderami	poza priorytetyzacją	Częściowo

	środowisk naukowo-biznesowych		
CS 4. P6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 5.P 6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 6. P9.	Rozwój i upowszechnianie zasobów wiedzy i informacji o środowisku	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 7. P4.	Dostęp młodych rolników do wiedzy	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 9.P 8.	Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji	poza priorytetyzacją	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.1 Liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestnictwa w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR w celu zwiększenia zrównoważonej efektywności gospodarczej, środowiskowej, klimatycznej i w zakresie gospodarowania zasobami
R.2 Liczba doradców otrzymujących wsparcie w celu włączenia ich do systemów wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa (AKIS)
R.28 Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestniczących w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) objętych wsparciem w ramach WPR związanego z efektywnością środowiskową lub klimatyczną

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja dotyczy doskonalenia zawodowego kadr doradczych w celu zapewnienia wysokiej jakości doradztwa rolniczego obejmującego zagadnienia związane z celami WPR, w tym dotyczące klimatu i środowiska. Ponadto, interwencja może przyczyniać się do realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu w zakresie działalności rolniczej i wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego.

Zakres interwencji

W ramach interwencji zapewnia się wsparcie następujących działań z zakresu doskonalenia zawodowego:

- szkoleń podstawowych i uzupełniających;
- szkoleń profilowanych;
- studiów podyplomowych;
- mentoringu;
- praktyk.

Odbiorcami działań z zakresu doskonalenia zawodowego są osoby zajmujące się zawodowo doradzaniem rolnikom (zatrudnione zarówno w podmiotach publicznych, jak i prywatnych). Zakres tematyczny doskonalenia zawodowego będzie ukierunkowany w szczególności na przygotowanie doradców do świadczenia usług szkoleniowych i doradczych dla rolników w obszarach określonych w art. 15 rozporządzenia o Planach Strategicznych WPR.

Moduł 1: Podstawowe i uzupełniające szkolenia dla doradców rolniczych

Wsparcie udzielane będzie na organizację i przeprowadzenie szkoleń podstawowych i uzupełniających dla osób ubiegających się o wpis lub wpisanych na listy doradców prowadzone przez CDR oraz na prowadzenie tych list.

Moduł 2: Szkolenia profilowane dla doradców rolniczych

Wsparcie udzielane będzie na organizację i przeprowadzenie innych szkoleń niż szkolenia określone w module 1, mających na celu doskonalenie zawodowe doradców rolniczych, w tym także w obszarze umiejętności metodycznych i kompetencji miękkich niezbędnych w pracy doradczej.

Moduł 3: Studia podyplomowe dla doradców rolniczych

Moduł 4: Mentoring dla młodych doradców rolniczych

Moduł 5: Praktyki zawodowe dla doradców rolniczych

Wsparcie udzielane będzie na udział doradców rolniczych w studiach podyplomowych, organizację i przeprowadzenie mentoringu oraz organizację i przeprowadzenie praktyk dla doradców rolniczych.

Odbiorcy studiów podyplomowych i mentoringu są zobowiązani do kontynuowania pracy w zawodzie doradcy rolniczego.

W okresie obowiązywania PS WPR dany doradca może zostać objęty:

- studiami podyplomowymi nie więcej niż 2 razy.
- opieką mentorską tylko raz i nie dłużej niż przez 1 rok;
- praktykami nie krócej niż 10 dni kalendarzowych i nie dłużej niż przez 1 rok.

Odbiorcy działań z zakresu doskonalenia zawodowego nie ponoszą kosztów związanych z udziałem w tych działaniach, z wyłączeniem kosztu dojazdu uczestników do miejsca szkolenia oraz kosztu zapewnienia sprzętu IT i dostępu do sieci Internet w szkoleniach organizowanych na odległość.

Kryteria wyboru:

Moduł 1:

- nie dotyczy

Moduł 2:

- zasady konkursów ustalane będą w ogłoszeniach o naborze, z uwzględnieniem w szczególności tematyki działań szkoleniowych, zasięgu terytorialnego oraz grupy docelowej; o wyborze beneficjenta decydować będą jakościowe kryteria wyboru, określane dla danego konkursu lub w przypadku operacji wdrażanych w formule projektu budżetu, również cena.

Moduł 3:

- szczegółowe zasady wyboru określane będą w ogłoszeniach o naborze

Moduł 4:

- szczegółowe zasady wyboru określane będą w ogłoszeniach o naborze

Moduł 5:

- szczegółowe zasady wyboru określane będą w ogłoszeniach o naborze

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Moduł 1:

Pomoc może być przyznana, jeżeli podmiot posiada ustawowe umocowanie do prowadzenia list doradców i szkoleń uprawniających do wpisu na listę

Moduł 2:

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:

1. prowadzi działalność szkoleniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
2. posiada doświadczenie w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych dla doradców*;
3. dysponuje zasobami kadrowymi, posiadającymi odpowiednie kwalifikacje, w liczbie umożliwiającej przeprowadzenie szkoleń, objętych operacją;

4. dysponuje odpowiednią bazą dydaktyczno-lokalową do prowadzenia szkoleń, objętych operacją.

W przypadku konsorcjów spełnienie warunków 2-4, będzie weryfikowane na poziomie konsorcjum, a nie członków konsorcjum.

* Obowiązek dokumentowania doświadczenia w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych dla doradców nie dotyczy Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie ze względu na fakt, że podnoszenie kompetencji zawodowych doradców w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego jest jego zadaniem ustawowym i działalność ta podlega nadzorowi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Beneficjentem nie może być podmiot, który prowadzi działalność, której celem jest produkcja, obrót lub dystrybucja środków, materiałów, i urządzeń dla rolnictwa i leśnictwa, ,

z wyjątkiem jednostek doradztwa rolniczego - osób prawnych, działających na podstawie ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, podmiotów tworzących system szkolnictwa wyższego i nauki na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym

i nauce oraz państwowej jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej Lasy Państwowe, działającej na podstawie przepisów ustawy o lasach.

Moduł 3:

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca (podmiot zatrudniający uczestnika studiów podyplomowych):

1. prowadzi udokumentowaną działalność z zakresu doradztwa rolniczego;
2. zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradców rolniczych, z których co najmniej połowa znajduje się na listach doradców prowadzonych przez CDR;
3. kieruje na studia podyplomowe doradcę rolniczego zatrudnionego na podstawie umowy o pracę na pełny etat, posiadającego doświadczenie w pracy doradczej;
4. zobowiąże się do utrzymania zatrudnienia doradcy skierowanego na studia podyplomowe.

Moduł 4:

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:

1. prowadzi udokumentowaną działalność z zakresu doradztwa rolniczego;
2. zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradców rolniczych, z których co najmniej połowa znajduje się na listach doradców prowadzonych przez CDR;
3. zapewnia opiekę mentora z odpowiednim wykształceniem i doświadczeniem dla doradcy rolniczego zatrudnionego na podstawie umowy o pracę na pełny etat, zajmującego się zawodowo doradztwem rolniczym;
4. zobowiąże się do utrzymania zatrudnienia doradcy rolniczego objętego opieką mentorską.

Moduł 5:

Pomoc może być przyznana, jeżeli podmiot doradczy:

1. prowadzi udokumentowaną działalność z zakresu doradztwa rolniczego;
2. 2.zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradców rolniczych, z których co najmniej połowa znajduje się na listach doradców prowadzonych przez CDR;
3. kieruje na praktyki doradcę rolniczego zatrudnionego na podstawie umowy o pracę na pełny etat, zajmujacego się zawodowo doradztwem rolniczym;
4. zobowiąże się do utrzymania zatrudnienia doradcy rolniczego objętego praktykami.

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:

1. wpisany jest na listę podmiotów oferujących praktyki dla doradców rolniczych prowadzoną przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie;
2. zobowiąże się do zapewnienia opiekuna praktyk;

3. zobowiąże się do realizacji programu praktyk zgodnego z wytycznymi opracowanymi przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

Beneficjent

Moduł 1:

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie

W przypadku szkoleń dla osób ubiegających się o wpis lub wpisanych na listy doradców prowadzone przez CDR beneficjentem pomocy będzie CDR. CDR, na podstawie ustawy jest jedynym podmiotem uprawnionym do realizacji ww. szkoleń, przeprowadzania egzaminów i prowadzenia list doradców. CDR realizuje te zadania od 2007 r. i zostało do nich wyznaczone ze względu na posiadane doświadczenie, zasoby kadrowe i odpowiednią bazę dydaktyczno-szkoleniową.

Moduł 2:

Podmioty prowadzące działalność szkoleniową lub konsorcja tych podmiotów.

Moduł 3:

Podmioty prowadzące działalność z zakresu doradztwa rolniczego.

Moduł 4:

Podmioty prowadzące działalność z zakresu doradztwa rolniczego.

Moduł 5:

Podmioty wpisane na listę podmiotów oferujących praktyki dla doradców rolniczych

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☐ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☑ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☑ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Moduł 1 i 2

Szkolenia w tych modułach rozliczane będą na podstawie kosztów jednostkowych (art. 83 ust. 1 lit. b rozporządzenia w sprawie planu WPR) ustalonych zgodnie z *art. 83 ust. 2 lit. a(i) rozporządzenia w sprawie planu WPR*, przy czym w przypadku potrzeby realizacji działań nietypowych, których koszty nie mogły być wzięte pod uwagę do wyliczenia kosztów jednostkowych, możliwe będzie wykorzystanie metody projektów budżetu (art. 83 ust. 2 lit. b rozporządzenia w sprawie planu WPR).

Koszty szkoleń będą kalkulowane w oparciu o stawki za osobogodzinę szkoleń, z uwzględnieniem formy szkolenia (oddzielne stawki dla szkoleń w formule stacjonarnej i szkoleń w formule zdalnej).

Zakłada się aktualizację kosztów jednostkowych, z uwzględnieniem poziomu inflacji oraz poziomu cen w gospodarce narodowej.

Koszty prowadzenia list doradców przez Centrum Doradztwa Rolniczego w ramach modułu 1, finansowane będą na podstawie stawki ryczałtowej (art. 83 ust. 1 lit. d rozporządzenia w sprawie planu WPR), ustalonej zgodnie z *art. 83 ust. 2 lit. a (ii) rozporządzenia w sprawie planu WPR,* wynoszącej 15% kosztów realizacji szkoleń w ramach tego modułu.

Moduł 3

Refundacja (*art. 83 ust. 1 lit a rozporządzenia w sprawie planu WPR)*

Wysokość pomocy udzielona na udział w studiach podyplomowych dla jednego odbiorcy nie może przekroczyć 9 500 PLN i może być aktualizowana przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w kolejnych latach wdrażania Planu

Moduł 4

Płatność ryczałtowa (art. 83 ust. 1 lit c rozporządzenia w sprawie planu WPR), ustalona zgodnie z *art. 83 ust. 2 lit. a (i) rozporządzenia w sprawie planu WPR*.

Płatność ryczałtowa wynosi 18 000 PLN za roczne uczestnictwo jednej osoby w programie mentoringowym i może być aktualizowana przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w kolejnych latach wdrażania Planu.

Moduł 5

Koszt jednostkowy (art. 83 ust. 1 lit b rozporządzenia w sprawie planu WPR), ustalony zgodnie z *art. 83 ust. 2 lit. a (i) rozporządzenia w sprawie planu WPR*

Koszt jednostkowy wynosi:

- 405 PLN za 1 dzień praktyk 1 odbiorcy (osobodzień praktyk) w przypadku praktyk bez zakwaterowania
- 600 PLN za 1 dzień praktyk 1 odbiorcy (osobodzień praktyk) w przypadku praktyk z zakwaterowaniem

i może być aktualizowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w kolejnych latach wdrażania Planu.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

-

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:

☑ Tak ☐ Nie ☐ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Pomoc zgodna z przepisami art. 21 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014.

W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:

☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa

SA.107903

Informacje dodatkowe:

☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.

☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. c i d załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
14_3_1 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 1	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.1; R.2; R.28	Nie
14_3_2 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych- moduł 2	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.1; R.2; R.28	Nie
14_3_3 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 3	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.1; R.2; R.28	Nie
14_3_4 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 4	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.1; R.2; R.28	Nie
14_3_5 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 5	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.1; R.2; R.28	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

14_3_1 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 1

Wysokość jednostkowej kwoty wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analiz przeprowadzanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy oraz na podstawie historycznych danych księgowych przekazanych przez Centrum Doradztwa Rolniczego, dotyczących ponoszonych przez CDR kosztów, związanych z prowadzeniem listy doradców rolniczych, rolnośrodowiskowych i ekspertów przyrodniczych,

zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach PROW 2014-2020 oraz przepisami wykonawczymi do tej ustawy.

Jednostkowa kwota wsparcia została określona jako koszt jednego osobodnia szkolenia przy założeniu organizacji szkolenia mieszanego (stacjonarnego wraz z warsztatem, o łącznym czasie trwania 2 dni, dla grupy 15 osób) powiększonego o stawkę ryczałtową na prowadzenie list doradców. Kwota ta została ustalona w oparciu o koszty jednostkowe (dotyczące osobogodzin szkolenia oraz elementów dodatkowych szkoleń) oraz stawkę ryczałtową, wyliczone na podstawie danych historycznych.

W analizie dotyczącej kosztów szkoleń wykorzystano pozyskane przy pomocy badań ankietowych (CAWI) dane historyczne nt. wysokości kosztów szkoleń w publicznych jednostkach doradztwa rolniczego oraz podmiotach innego typu, prowadzących działalność szkoleniową (jednostkach doradztwa prywatnego, związkach i organizacjach branżowych rolników, podmiotach badań i edukacji oraz organizacjach trzeciego sektora/NGO). Przy szacowaniu wysokości stawek różnicowano koszty oraz wysokość wsparcia w zależności od przyjętej formy szkolenia (wykład, warsztat, wizyta w gospodarstwie pokazowym), czasu jego trwania, wielkości grup szkoleniowych, potrzeby zatrudnienia ekspertów zewnętrznych, nakładów związanych z przygotowaniem i udostępnieniem bazy dydaktycznej (obejmujących w przypadku praktycznych form szkoleń również koszt udostępnienia gospodarstwa i opieki nad szkolonymi oraz kosztów ich transportu do i z gospodarstwa).

14_3_2 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych- moduł 2

Wysokość jednostkowej kwoty wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analiz przeprowadzanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.

Jednostkowa kwota wsparcia została określona jako koszt jednego osobodnia szkolenia przy założeniu organizacji szkolenia mieszanego (stacjonarnego wraz z warsztatem, o łącznym czasie trwania 2 dni, dla grupy 15 osób). Kwota ta została ustalona w oparciu o koszty jednostkowe (dotyczące osobogodzin szkolenia oraz elementów dodatkowych szkoleń), wyliczone na podstawie danych historycznych.

W analizie wykorzystano pozyskane przy pomocy badań ankietowych (CAWI) dane historyczne nt. wysokości kosztów szkoleń w publicznych jednostkach doradztwa rolniczego oraz podmiotach innego typu, prowadzących działalność szkoleniową (jednostkach doradztwa prywatnego, związkach i organizacjach branżowych rolników, podmiotach badań i edukacji oraz organizacjach trzeciego sektora/NGO). Przy szacowaniu wysokości stawek różnicowano koszty oraz wysokość wsparcia w zależności od przyjętej formy szkolenia (wykład, warsztat, wizyta w gospodarstwie pokazowym), czasu jego trwania, wielkości grup szkoleniowych, potrzeby zatrudnienia ekspertów zewnętrznych, nakładów związanych z przygotowaniem i udostępnieniem bazy dydaktycznej (obejmujących w przypadku praktycznych form szkoleń również koszt udostępnienia gospodarstwa i opieki nad szkolonymi oraz kosztów ich transportu do i z gospodarstwa).

14_3_3 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 3

Przez "operację" rozumie się uczestnictwo 1 odbiorcy w studiach podyplomowych.

Wysokość jednostkowej kwoty wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analiz przeprowadzanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, w oparciu o wyniki kwerendy kosztów studiów podyplomowych z zakresu rolnictwa (zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie kwalifikacji rolniczych posiadanych przez osoby wykonujące działalność rolniczą obejmujących co najmniej jedno z następujących zagadnień: ekonomikę rolnictwa, organizację lub technologię produkcji rolniczej, marketing artykułów rolnych, rachunkowość rolniczą, agrobiznes) oraz specjalistycznej tematyki okołorolniczej (m.in. pszczelarstwa, bezpieczeństwa i jakości żywności, zarządzania ryzykiem produkcyjnym i cenowym w rolnictwie, rehabilitacji zwierząt) oferowanych w okresie ostatnich dwóch lat przez podmioty edukacyjne (uczelnie i instytuty badawcze) z obszaru całego kraju.

14_3_4 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 4

Przez "operację" rozumie się 1 program mentorski dla 1 osoby.

Wysokość jednostkowej kwoty wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analiz przeprowadzanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, w oparciu o wyniki prac panelu ekspertów, pozwalających na ustalenie „modelowego" kształtu formuły programu mentorskiego w zakresie doskonalenia kadr doradczych, w odniesieniu do liczby sesji mentoringowych, oraz wymiaru czasowego poszczególnych elementów w powiązaniu z wysokością kosztów, m.in. wynagrodzeń z uwzględnieniem wymaganego poziomu kompetencji profesjonalnych.

14_3_5 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 5

Wysokość jednostkowej kwoty wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analiz przeprowadzanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy i obejmuje: dodatek szkoleniowy dla opiekuna praktykanta, wyliczony na podstawie średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej wraz z pochodnymi wynagrodzeń; koszty zakwaterowania praktykanta; koszty wyżywienia praktykanta; koszty stałe beneficjenta.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
14_3_1 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 1 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	310,11	310,11	310,11	310,11	310,11	310,11		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka:)	696,00	2 783,00	1 391,00	696,00	696,00	696,00		**Suma:** 6 958,00 **Maks.:** 2 783,00
14_3_2 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych- moduł 2 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		269,66	269,66	269,66	269,66	269,66	269,66	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka:)		650,00	1 300,00	1 300,00	1 300,00	1 300,00	650,00	**Suma:** 6 500,00 **Maks.:** 1 300,00
14_3_3 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 3 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		2 134,83	2 134,83	2 134,83	2 134,83	2 134,83	2 134,83	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: Operacje)		90,00	180,00	180,00	180,00	180,00	90,00	**Suma:** 900,00 **Maks.:** 180,00

14_3_4 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 4 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		0,00	0,00	0,00	4 045,00	4 045,00	4 045,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: Operacje)		0,00	0,00	0,00	300,00	100,00	72,00	**Suma:** 472,00 **Maks.:** 300,00
14_3_5 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 5 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		128,09	128,09	128,09	128,09	128,09		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka:)		820,00	2 460,00	1 640,00	1 640,00	1 640,00		**Suma:** 8 200,00 **Maks.:** 2 460,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: osobodzień szkoleniowy/person-day of training)	696,00	3 433,00	2 691,00	1 996,00	1 996,00	1 996,00	650,00	**Suma:** 13 458,00 **Maks.:** 3 433,00
	O.33 (jednostka: Operacje)		90,00	180,00	180,00	480,00	280,00	162,00	**Suma:** 1 372,00 **Maks.:** 480,00
	O.33 (jednostka: osobodzień praktyk/person-day of practical training)		820,00	2 460,00	1 640,00	1 640,00	1 640,00		**Suma:** 8 200,00 **Maks.:** 2 460,00

	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	215 730,34	1 526 382,02	2 054 425,86	1 542 651,68	1 542 651,68	1 351 640,45	558 426,97	8 791 909,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	118 651,68	839 510,11	1 129 934,27	848 458,43	848 458,43	743 402,25	307 134,83	4 835 550,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

I 14.4. - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych

Kod interwencji (państwo członkowskie)	I 14.4.
Nazwa interwencji	Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych
Typ interwencji	KNOW(78) - Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji
Wspólny wskaźnik produktu	O.33. Liczba objętych wsparciem działań lub jednostek w zakresie szkoleń, doradztwa i zwiększania wiedzy
Wkład na rzecz wymogu w zakresie wyodrębnienia dla/do	Wymiana pokoleniowa: Nie Środowisko: Nie System rabatów ES: LEADER: Nie

1 Zakres terytorialny i, w stosownych przypadkach, wymiar regionalny

Zakres terytorialny: **Na poziomie krajowym**

Kod	Opis
PL	Polska

Opis zakresu terytorialnego

-

2 Powiązane cele szczegółowe, powiązany cel przekrojowy i istotne cele sektorowe

KOD CELU SZCZEGÓŁOWEGO WPR + Opis Zalecane cele szczegółowe WPR dla tego typu interwencji zaznaczono pogrubioną czcionką.
SO2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację
SO3 Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości
SO4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii
SO5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych
SO6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów
SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
SO9 Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywnej żywność produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe
XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania

3 Potrzeby zaspokojone przez interwencję

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 10.P 1.	Podnoszenie wiedzy kadr rolniczych oraz zapewnienie dostępności usług doradczych i szkoleniowych	Wymagana (++)	Częściowo
CS 10.P 3.	Zacieśnienie współpracy pomiędzy partnerami AKIS	Wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 2.	Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 2.P 8.	Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze	poza priorytetyzacją	Częściowo

CS 3.P 5.	Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 4. P6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 5.P 6.	Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 6. P9.	Rozwój i upowszechnianie zasobów wiedzy i informacji o środowisku	Poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 7. P4.	Dostęp młodych rolników do wiedzy	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 9.P 3.	Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt	krytyczna (+++)	Tak
CS 9.P 8.	Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji	poza priorytetyzacją	Częściowo

4 Wskaźnik(i) rezultatu

KOD WSKAŹNIKÓW REZULTATU + Opis Pogrubioną czcionką zaznaczono zalecane wskaźniki rezultatu dla wybranych celów szczegółowe WPR tej interwencji
R.1 Liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestnictwa w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR w celu zwiększenia zrównoważonej efektywności gospodarczej, środowiskowej, klimatycznej i w zakresie gospodarowania zasobami
R.2 Liczba doradców otrzymujących wsparcie w celu włączenia ich do systemów wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa (AKIS)
R.28 Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub uczestniczących w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) objętych wsparciem w ramach WPR związanego z efektywnością środowiskową lub klimatyczną

5 Szczegółowy projekt, wymogi i warunki kwalifikowalności interwencji

Opisz jakie są cele szczegółowe i treść interwencji, w tym szczególne ukierunkowanie, zasady wyboru, powiązania z odpowiednim prawodawstwem, komplementarność z innymi interwencjami/zestawami działań w obu filarach oraz inne istotne informacje.

Interwencja dotyczy transferu wiedzy w oparciu o demonstracje oraz wzmocnienia bazy gospodarstw demonstracyjnych i jest nakierowana na zagadnienia związane z celami WPR oraz realizacją celów Europejskiego Zielonego Ładu , w tym dotyczące klimatu i środowiska,

w zakresie działalności rolniczej

i wykorzystania zasobów gospodarstwa rolnego.

Interwencja zapewni przepływ wiedzy i informacji w zakresie rozwoju gospodarstw rolnych poprzez wizyty w gospodarstwach demonstracyjnych oraz rozwój bazy gospodarstw demonstracyjnych.

Zakres interwencji

W ramach interwencji zapewnia się:

- transfer wiedzy w oparciu o demonstracje;
- wzmocnienie bazy gospodarstw demonstracyjnych.

Odbiorcami interwencji są rolnicy, w tym młodzi rolnicy, a także małżonkowie rolników, domownicy rolników, osoby zatrudnione w rolnictwie oraz posiadacze gospodarstw demonstracyjnych.

Pośrednio, z rezultatów interwencji będą mogli korzystać także inni mieszkańcy obszarów wiejskich, w tym kadra dydaktyczna i uczniowie szkół rolniczych. Nie przewiduje się finansowania badań.

Moduł 1: Transfer wiedzy w oparciu o demonstracje

Wsparcie będzie udzielane na zakładanie i prowadzenie demonstracji oraz organizację i realizację wizyt w gospodarstwach demonstracyjnych. W ramach operacji przewiduje się także możliwość prowadzenia wdrożeń, testowania innowacyjnych rozwiązań, doświadczalnictwa polowego, promowania dobrych praktyk oraz upowszechniania rezultatów operacji. Nie przewiduje się finansowania badań.

Moduł 2: Wzmocnienie bazy gospodarstw demonstracyjnych

Wsparcie będzie udzielane na doposażenie gospodarstwa związane z poprawą warunków do przyjmowania osób wizytujących gospodarstwo oraz ulepszeniem jego bazy dydaktycznej.

Kryteria wyboru:

Moduł 1

- kryteria wyboru ustalane będą z uwzględnieniem w szczególności jakości usług doradczych lub naukowych oraz zakresu demonstracji

Moduł 2

- kryteria wyboru uwzględniają w szczególności:
  - udostępnianie gospodarstwa w celach edukacyjnych (wymiany wiedzy) dla rolników lub doradców rolniczych, w okresie poprzedzającym złożenie wniosku
  - doświadczenie w prowadzeniu demonstracji lub pokazów
  - współpracę w zakresie transferu wiedzy lub innowacji z ośrodkiem doradztwa rolniczego, szkołą rolniczą lub jednostką naukową.

Interwencja przyczynia się głównie do realizacji celu XCO Przekrojowy cel polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania. Pozostałe wymienione cele realizowane są przez interwencję częściowo.

Określenie kwalifikujących się beneficjentów i szczególnych kryteriów kwalifikowalności, w stosownych przypadkach związanych z beneficjentem i obszarem

Beneficjent

Moduł 1

Podmioty prowadzące działalność szkoleniową lub konsorcja tych podmiotów Moduł 2

Posiadacz gospodarstwa rolnego należącego do Sieci Gospodarstw Demonstracyjnych

Moduł 1

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:

1. prowadzi działalność szkoleniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
2. posiada doświadczenie w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych lub doradczych dla rolników lub doradców rolniczych*;
3. dysponuje zasobami kadrowymi, posiadającymi odpowiednie kwalifikacje, w liczbie umożliwiającej przeprowadzenie operacji;
4. dysponuje odpowiednią bazą dydaktyczno-lokalową do zrealizowania operacji
5. posiada prawo dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres trwania operacji.

W przypadku konsorcjów spełnienie warunków 2-5 będzie weryfikowane na poziomie konsorcjum, a nie członków konsorcjum.

* Obowiązek dokumentowania doświadczenia w organizacji i prowadzeniu działań szkoleniowych dla rolników lub doradców rolniczych nie dotyczy jednostek doradztwa rolniczego ze względu na fakt, że prowadzenie doradztwa rolniczego obejmującego działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego jest ich zadaniem ustawowym i działalność ta podlega nadzorowi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Beneficjentem nie może być podmiot, który prowadzi działalność, której celem jest produkcja, obrót lub dystrybucja środków, materiałów, i urządzeń dla rolnictwa i leśnictwa, z wyjątkiem jednostek doradztwa

rolniczego - osób prawnych, działających na podstawie ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, podmiotów tworzących system szkolnictwa wyższego i nauki na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym

i nauce oraz państwowej jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej Lasy Państwowe, działającej na podstawie przepisów ustawy o lasach

Moduł 2

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca:

1. jest posiadaczem gospodarstwa rolnego należącego do Sieci Gospodarstw Demonstracyjnych
2. stosuje w gospodarstwie dobre praktyki i rozwiązania wpisujące się w zakres tematyczny przyjęty dla danego naboru;
3. zapewni promocję i dostępność gospodarstwa na potrzeby wizytujących;
4. zobowiąże się do przyjęcia określonej liczby osób lub grup.

Określenie kwalifikowalnego rodzaju wsparcia (nieobjętego ZSZiK) lub zobowiązań (ZSZiK) i innych obowiązków

Odpowiednie informacje znajdują się w poprzedniej sekcji.

6 Wskazanie istotnych elementów bazowych

(odpowiednie normy GAEC, wymogi podstawowe w zakresie zarządzania oraz inne obowiązkowe wymogi ustanowione prawem krajowym i unijnym), w stosownych przypadkach, opis określonych właściwych obowiązków wynikających z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zobowiązanie wykracza poza obowiązkowe wymogi (o których mowa w art. 28 ust. 5 i art. 70 ust. 3 oraz w art. 72 ust. 5)

Nie dotyczy

7 Forma i stawka wsparcia/kwoty/metody obliczeniowe

Forma wsparcia

☑ **Dotacja**

☐ **Instrument finansowy**

Rodzaj płatności

☑ zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta

☐ koszty jednostkowe

☑ płatności ryczałtowe

☐ finansowanie według stawek ryczałtowych

Podstawa ustanowienia

Moduł 1

Wsparcie na zakładanie i prowadzenie demonstracji oraz organizację i realizację wizyt w gospodarstwach demonstracyjnych będzie udzielane z wykorzystaniem kosztów uproszczonych (w przypadku konkursu) lub na podstawie wynagrodzenia zgodnego

z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych.

Moduł 2

Płatność ryczałtowa. (art. 83 ust. 1 lit c rozporządzenia w sprawie planu WPR), ustalona zgodnie z *art. 83 ust. 2 lit. a (i) rozporządzenia w sprawie planu WPR.*

Płatność ryczałtowa została ustalona na dwóch poziomach:

1. 17 000 PLN w przypadku doposażenia gospodarstwa, nieobejmującego inwestycji o charakterze budowlanym;
2. 49 500 PLN w przypadku doposażenia gospodarstwa obejmującego inwestycje o charakterze budowlanym.

Płatność ryczałtowa może być aktualizowana przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w kolejnych latach wdrażania Planu.

Zakres wsparcia na poziomie beneficjenta

-

Dodatkowe wyjaśnienie

-

8 Informacje dotyczące oceny zgodności z zasadami pomocy państwa

Interwencja leży poza zakresem art. 42 TFUE i podlega ocenie zgodności z zasadami pomocy państwa:
☑ Tak ☐ Nie ☐ Mieszany

Wyjaśnienie dotyczące działań wspierających nieobjętych zakresem art. 42 TFUE

Pomoc zgodna z przepisami art. 21 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014
W przypadku gdy wsparcie udzielane będzie przed notyfikowaniem/zatwierdzeniem pomocy państwa, wsparcie to będzie udzielane w formie pomocy de minimis na podstawie rozporządzenia (UE) nr 2023/2831.

Rodzaj instrumentu pomocy państwa, który należy zastosować do celów rozliczenia:
☐ Powiadomienie ☐ ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych ☑ rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych w sektorze rolnym ☐ de minimis

Numer sprawy dotyczącej pomocy państwa
SA.120748

Informacje dodatkowe:
☐ Państwo członkowskie nie wybrało jeszcze instrumentu(-ów) i wskazało rozwiązania alternatywne. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie wybranego instrumentu staje się skuteczne ☐ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, ale nie uzyskało jeszcze rozliczenia. Beneficjenci nie otrzymają żadnego wsparcia przed dniem, w którym rozliczenie staje się skuteczne.
☑ Państwo członkowskie wybrało wskazany instrument, uzyskało rozliczenie i wskazało numer pomocy państwa do celów zgłoszenia, GBER lub ABER

9 Dodatkowe pytania/informacje specyficzne dla rodzaju interwencji

Nie dotyczy

10 Zgodność z zasadami WTO

Kategoria zielona

Pkt 2 załącznika 2 WTO

Wyjaśnienie sposobu, w jaki interwencja spełnia odpowiednie postanowienia załącznika 2 do Porozumienia w sprawie rolnictwa, jak określono w art. 10 niniejszego rozporządzenia oraz w załączniku II do niniejszego rozporządzenia (kategoria zielona)

Green Box - Interwencja zgodna z ust. 2 lit. c i d załącznika 2 do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

11 Stawki wkładu mające zastosowanie do danej interwencji

Region	Artykuł	Stosowana stawka	Min. stawka	Maks. stawka
PL - Polska	91(2)(a) - Regiony słabiej rozwinięte	55,32%	20,00%	85,00%
PL - Polska	91(2)(c) - Regiony w okresie przejściowym w rozumieniu art. 108 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060	55,32%	20,00%	60,00%
PL - Polska	91(2)(d) - Pozostałe regiony	43,00%	20,00%	43,00%

12 Planowane kwoty jednostkowe – definicja

Planowana kwota jednostkowa	Rodzaj wsparcia	Stawki wkładu	Rodzaj planowanej kwoty jednostkowej	Region(y)	Wskaźnik(i) rezultatu	Czy kwota jednostkowa opiera się na przeniesionych wydatkach?
14_4_1 - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych-moduł 1	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.1; R.2; R.28	Nie
14_4_2 - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych- moduł 2	Dotacja	91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(c)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00%	Średnia		R.1; R.2; R.28	Nie

Wyjaśnienie i uzasadnienie dotyczące wartości kwoty jednostkowej

14_4_1 - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych-moduł 1

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analizy przeprowadzonej przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy. Jednostkowa kwota wsparcia została określona jako koszt jednej wizyty grupy rolników w gospodarstwie demonstracyjnym. Kwota ta została oszacowana w oparciu o dostępne informacje dotyczące prowadzenia działań demonstracyjnych.

Przy szacowaniu kosztów wizyt demonstracyjnych wykorzystano i zaadoptowano scenariusze przygotowania i przeprowadzenia wizyt opracowane w ramach projektu H2020-Agridemo i zamieszczone na stronie https://farmdemo.eu/, a także odwołano się do pozyskanych przy pomocy badań ankietowych (CAWI) danych historycznych nt. wysokości wydatków związanych z poszczególnymi elementami wizyt w gospodarstwach demonstracyjnych, ponoszonych przez podmioty zaangażowane w działalność tego typu m.in. podmioty doradztwa publicznego zaangażowane w rozwijanie sieci gospodarstw demonstracyjnych, podmioty badań i edukacji oraz podmioty innego typu, prowadzące działalność szkoleniową.

14_4_2 - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych- moduł 2

Przez "activity" rozumie się 1 doposażone gospodarstwo demonstracyjne.

Wysokość jednostkowych kwot wsparcia ustalona została w oparciu o wyniki analizy przeprowadzonej przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy. Wysokość jednostkowych kwot wsparcia została określona w oparciu o wyniki prac panelu ekspertów, pozwalających na określenie „modelowych" kosztów wsparcia w przypadku doposażenia gospodarstwa demonstracyjnego w dwóch wariantach:

- doposażenia gospodarstwa, nie obejmującego inwestycji o charakterze budowlanym;

- doposażenia gospodarstwa obejmującego inwestycje o charakterze budowlanym.

Stawki rynkowe dla poszczególnych elementów kosztów ustalone zostały na podstawie zapytań ofertowych, w przypadku stawek jednostkowych na usługi budowlane wykorzystany został obowiązujący standard wykonywania kosztorysów - Polski Standard Kosztorysowania Robót Budowlanych.

13 Planowane kwoty jednostkowe – tabela finansowa z danymi wyjściowymi

Planowana kwota jednostkowa	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Ogółem 2023–2029
14_4_1 - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych-moduł 1 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			3 775,28	3 775,28	3 775,28	3 775,28	3 775,28	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka:)			550,00	1 100,00	1 650,00	1 100,00	1 100,00	**Suma:** 5 500,00 **Maks.:** 1 650,00
14_4_2 - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych- moduł 2 (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		11 123,60	11 123,60	11 123,60				
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: Działalność)		22,00	54,00	32,00				**Suma:** 108,00 **Maks.:** 54,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: Działalność)		22,00	54,00	32,00				**Suma:** 108,00 **Maks.:** 54,00
	O.33 (jednostka: wizyta grupowa/group visit)			550,00	1 100,00	1 650,00	1 100,00	1 100,00	**Suma:** 5 500,00 **Maks.:** 1 650,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		240 269,66	2 677 078,65	4 513 213,48	6 229 275,23	4 152 808,99	4 152 808,99	21 965 455,00

	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		132 148,31	1 472 393,26	2 482 267,42	3 426 101,13	2 284 044,94	2 284 044,94	12 081 000,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

6 Plan finansowy

6.1 Tabela zawierająca zestawienie

	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem
	Płatności bezpośrednie (rok składania wniosków N = rok finansowy N+1) na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/2115	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	
1	Początkowe przydziały na płatności bezpośrednie (pierwotny załącznik V)	Nie dotyczy	3 092 416 671,00	3 123 600 494,00	3 154 784 317,00	3 185 968 140,00	3 185 968 140,00	15 742 737 762,00
2	Bawełna (załącznik VIII)	Nie dotyczy						
3	Początkowe przydziały na płatności bezpośrednie z wyłączeniem bawełny (pierwotny załącznik IX)	Nie dotyczy	3 092 416 671,00	3 123 600 494,00	3 154 784 317,00	3 185 968 140,00	3 185 968 140,00	15 742 737 762,00
4	Wsparcie dochodów związane z produkcją (art. 96)	Nie dotyczy	523 262 569,95	527 940 143,40	532 617 716,85	537 295 290,30	537 295 290,30	2 658 411 010,80
5	Przesunięcie łącznej kwoty do EFRROW (elastyczność i zmniejszenie) Uzyskana kwota	Nie dotyczy					Nie dotyczy	
6	Łączna elastyczność – art. 103 ust. 1 lit. a) – kwota	Nie dotyczy					Nie dotyczy	
7	Jeśli powyżej 25%: z czego na cele związane ze środowiskiem i klimatem (art. 103 ust. 2 lit. a)) – kwota	Nie dotyczy					Nie dotyczy	
8	Jeśli powyżej 25%: z czego na rozpoczęcie działalności przez młodych rolników (art. 103 ust. 2 lit. b)) – kwota	Nie dotyczy					Nie dotyczy	
9	Łączna elastyczność w %	Nie dotyczy					Nie dotyczy	
10	Przesunięcie do EFRROW szacunkowej kwoty wynikającej ze zmniejszenia, w stosownych przypadkach (art. 17 ust. 5)	Nie dotyczy					Nie dotyczy	
11	Przesunięcie na rodzaje interwencji w pozostałych sektorach (art. 88 ust. 6) – kwota	Nie dotyczy						
12	Przesunięcie na rodzaje interwencji w pozostałych sektorach (art. 88 ust. 6) – wartość procentowa	Nie dotyczy						
13	Przesunięta z EFRROW: kwota (art. 103 ust. 1 lit. b))	Nie dotyczy	396 000 462,00	396 000 462,00	396 000 462,00	396 000 462,00	Nie dotyczy	1 584 001 848,00
15a	Increase or decrease of direct payment allocations (Article 103a) - Amount	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	396 000 462,00	396 000 462,00
16	Dostosowane przydziały na płatności bezpośrednie (załącznik V)	Nie dotyczy	3 488 417 133,00	3 519 600 956,00	3 550 784 779,00	3 581 968 602,00	3 581 968 602,00	17 722 740 072,00
17	Dostosowane przydziały na płatności bezpośrednie z wyłączeniem bawełny przed przesunięciem zmniejszenia (załącznik IX)	Nie dotyczy	3 488 417 133,00	3 519 600 956,00	3 550 784 779,00	3 581 968 602,00	3 581 968 602,00	17 722 740 072,00

	EFRG w ujęciu sektorowym na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/2115	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem
18	Wino (załącznik VII)						Nie dotyczy	
19	Pszczelarstwo (załącznik X)	5 024 968,00	5 024 968,00	5 024 968,00	5 024 968,00	5 024 968,00	Nie dotyczy	25 124 840,00
22	Rodzaje interwencji w innych sektorach (art. 42 lit. f)) w formie płatności bezpośrednich	Nie dotyczy						
	EFRROW na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/2115	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Ogółem**
23	Początkowa alokacja dla państwa członkowskiego z EFRROW (załącznik XI)	1 320 001 539,00	1 320 001 539,00	1 320 001 539,00	1 320 001 539,00	1 320 001 539,00	Nie dotyczy	6 600 007 695,00
24	Przesunięcie elastyczności na płatności bezpośrednie (art. 103 ust. 1 lit. b) i ust. 2 lit. b)) – kwota	330 000 000,00	396 000 462,00	396 000 462,00	396 000 462,00	396 000 462,00	Nie dotyczy	1 914 001 848,00
25	Odsetek	25,00	30,00	30,00	30,00	30,00	Nie dotyczy	29,00
26	Przesunięte z płatności bezpośrednich (elastyczność i oszacowanie zmniejszenia) (art. 17 i 103)	14 580 000,00					Nie dotyczy	14 580 000,00
27	Przydzielona do InvestEU (art. 81)						Nie dotyczy	
28	Przydzielona na działania w ramach LIFE (art. 99) – kwota						Nie dotyczy	
28a	Przydzielona na działania w ramach Erasmus (art. 99) – kwota						Nie dotyczy	
28b	Kwoty przeniesienia na wcześniejsze emerytury (art. 155 ust. 2 lit. a)) (art. 23 rozporządzenia (WE) nr 1698/2005) – kwota						Nie dotyczy	
30	Skorygowane alokacje z EFRROW dla państw członkowskich (załącznik XI)	1 004 581 539,00	924 001 077,00	924 001 077,00	924 001 077,00	924 001 077,00	Nie dotyczy	4 700 585 847,00
	Rok budżetowy, wymogi minimalnej kwoty wydatków na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/2115	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Ogółem**
31	Zarezerwowana na inicjatywę LEADER (art. 92 ust. 1) — minimum 5 % w danym okresie uzyskana wartość procentowa		11,21	10,98	10,98	10,98	Nie dotyczy	8,68
32	Zarezerwowana na inicjatywę LEADER – kwota		103 607 500,00	101 433 241,00	101 433 241,00	101 433 243,00	Nie dotyczy	407 907 225,00
33	Zarezerwowana na cele dotyczące środowiska i klimatu na podstawie EFRROW (art. 93) (minimum 35 %) — z wyłączeniem regionów najbardziej oddalonych uzyskana wartość procentowa		55,25	56,48	56,48	56,48	Nie dotyczy	44,17
34	Zarezerwowana na cele dotyczące środowiska i klimatu na podstawie EFRROW — kwota		510 464 713,94	521 913 972,94	521 913 972,94	521 913 970,93	Nie dotyczy	2 076 206 630,75
35	– z czego na podstawie art. 70		294 352 346,54	294 352 346,54	294 352 346,54	294 352 346,53	Nie dotyczy	1 177 409 386,15
36	– z czego na podstawie art. 71 (50 %)		104 436 596,00	104 328 263,00	104 328 263,00	104 328 262,00	Nie dotyczy	417 421 384,00
37	– z czego na podstawie art. 72						Nie dotyczy	
38	– z czego na podstawie art. 73 w związku z celami szczegółowymi określonymi w art. 6 ust. 1 lit. d), e) i f) oraz, w odniesieniu do dobrostanu zwierząt, w art. 6 ust. 1 lit. i)		111 675 771,40	123 233 363,40	123 233 363,40	123 233 362,40	Nie dotyczy	481 375 860,60
38a	– z czego na podstawie art. 74 w związku z celami szczegółowymi określonymi w art. 6 ust. 1 lit. d), e) i f)						Nie dotyczy	
39	Różnica w stosunku do kwoty minimalnej	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	431 001 584,30
39a	Do zarezerwowania dla młodych rolników (załącznik XII) – (art. 95) (jeżeli chodzi tylko o płatności bezpośrednie: kwoty roczne, których należy przestrzegać)	Nie dotyczy	92 772 500,00	93 708 015,00	94 643 530,00	95 579 044,00	95 579 044,00	472 282 133,00

39b	Zarezerwowana dla młodych rolników	63 022 620,00	102 342 330,00	103 027 650,71	98 468 668,90	94 770 898,95	31 748 278,95	493 380 447,51
40	Zarezerwowana dla młodych rolników – niezbędna na potrzeby spełnienia minimalnych wymogów	58 847 287,00	98 166 997,00	98 852 317,71	94 293 335,90	90 595 566,37	31 526 629,02	472 282 133,00
41	– poprzez uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników (w ramach płatności bezpośrednich)	Nie dotyczy	39 319 710,00	40 005 030,71	35 446 048,90	31 748 278,95	31 748 278,95	178 267 347,51
42	„z czego kwota niezbędna do spełnienia minimalnego wymogu” – podstawa odwrotnego pułapu	Nie dotyczy	39 319 710,00	40 005 030,71	35 446 048,90	31 748 278,95	31 526 629,02	178 045 697,58
43	– poprzez inwestycje dokonywane przez młodych rolników (o wskaźniku korygującym 50 %) (w ramach rozwoju obszarów wiejskich)						Nie dotyczy	
44	„z czego kwota niezbędna do spełnienia minimalnego wymogu” – podstawa odwrotnego pułapu						Nie dotyczy	
45	– rozpoczęcie działalności przez młodych rolników (w ramach rozwoju obszarów wiejskich)	63 022 620,00	63 022 620,00	63 022 620,00	63 022 620,00	63 022 620,00	Nie dotyczy	315 113 100,00
46	„z czego kwota niezbędna do spełnienia minimalnego wymogu” – podstawa odwrotnego pułapu	58 847 287,00	58 847 287,00	58 847 287,00	58 847 287,00	58 847 287,42	Nie dotyczy	294 236 435,42
47	Minimalna kwota zarezerwowana na ekoschematy (art. 97)	Nie dotyczy	872 104 283,25	879 900 239,00	887 696 194,75	895 492 150,50	895 492 150,50	4 430 685 018,00
48	Rabat (w stosownych przypadkach – opcjonalny dla państw członkowskich)	Nie dotyczy						
49	Roczne kwoty zarezerwowane na ekoschematy w ramach płatności bezpośrednich	Nie dotyczy	872 479 689,00	880 292 187,00	888 115 297,00	895 916 793,00	895 916 793,00	4 432 720 759,00
50	Z czego kwoty kompensujące niepełne wykonanie w poprzednim roku lub latach	Nie dotyczy	Nie dotyczy					
51	Łączna kwota przeznaczona na ekoschematy, w tym zmniejszenie	Nie dotyczy	872 479 689,00	880 292 187,00	888 115 297,00	895 916 793,00	895 916 793,00	4 432 720 759,00
52	Kwoty na rozwój obszarów wiejskich jako rekompensata za niepełne wykonanie ekoschematów (art. 97 ust. 6 lit. b), art. 97 ust. 7 lit. b) i art. 97 ust. 9 lit. b))	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	
52a	Z czego na podstawie art. 70 jako rekompensata za niepełne wykonanie ekoschematów (art. 97 ust. 6 lit. b), art. 97 ust. 7 lit. b) i art. 97 ust. 9 lit. b))	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy	
53	Kwota zarezerwowana na płatność redystrybucyjną (art. 29) – minimum 10 % rocznie, zastosowane do wiersza 17, o ile nie obowiązuje odstępstwo	Nie dotyczy	349 134 109,85	374 723 638,52	378 043 706,01	381 363 774,43	381 363 774,43	1 864 629 003,24
55	EAFRD reserved for crisis payments to farmers (article 78a) and for fertilisers (article 78b)	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy			Nie dotyczy	

6.2 Szczegółowe informacje finansowe i podział na interwencje oraz planowanie produkcji

6.2.1 Płatności bezpośrednie

	Rok budżetowy	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Ogółem 2024–2028**
	Rok kalendarzowy N = Rok obrachunkowy N-1	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
	Dostosowane przydziały na płatności bezpośrednie (załącznik V)	3 488 417 133,00	3 519 600 956,00	3 550 784 779,00	3 581 968 602,00	3 581 968 602,00	17 722 740 072,00
	Bawełna (załącznik VIII)						

	Dostosowane przydziały na płatności bezpośrednie z wyłączeniem bawełny przed przesunięciem zmniejszenia (załącznik IX)	3 488 417 133,00	3 519 600 956,00	3 550 784 779,00	3 581 968 602,00	3 581 968 602,00	17 722 740 072,00
	Przesunięcie do EFRROW szacunkowej kwoty wynikającej ze zmniejszenia, w stosownych przypadkach (art. 17 ust. 5)					Nie dotyczy	
	Maksymalna kwota orientacyjnych alokacji środków (art. 87 ust. 3)	1 391 463 339,37	1 512 023 495,24	1 531 945 549,11	1 551 028 004,19	1 551 028 004,19	
	Interwencje niezwiązane z produkcją (art. 16 ust. 2)						
BISS (21)	**Podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności**						
I 1	Podstawowe wsparcie dochodów	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_1 - Podstawowe wsparcie dochodów (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	108,54	112,93	114,42	115,84	115,84	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej				104,26	104,26	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	127,41	128,77	130,29	131,75	131,75	
	O.4 (jednostka: Hektary)	12 819 679,00	13 389 195,40	13 389 195,40	13 389 195,40	13 389 195,40	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	1 391 447 958,66	1 512 041 836,52	1 531 991 737,67	1 551 004 395,14	1 551 004 395,14	7 537 490 323,13
TOTAL	O.4 (jednostka: Hektary)	12 819 679,00	13 389 195,40	13 389 195,40	13 389 195,40	13 389 195,40	66 376 460,60
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	1 391 463 339,37	1 512 023 495,24	1 531 945 549,11	1 551 028 004,19	1 551 028 004,19	7 537 488 392,10
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
BISS (21)	**Podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności**						
I 1.1	Płatność dla małych gospodarstw	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_1.1 - Płatność dla małych gospodarstw (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	225,00	225,00	225,00	225,00	225,00	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	202,50	202,50	202,50	202,50	202,50	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.5 (jednostka: Hektary)	1 390 034,00	820 517,61	820 517,61	820 517,61	820 517,61	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	312 757 650,00	184 616 462,25	184 616 462,25	184 616 462,25	184 616 462,25	1 051 223 499,00
TOTAL	O.5 (jednostka: Hektary)	1 390 034,00	820 517,61	820 517,61	820 517,61	820 517,61	4 672 104,44
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	312 757 714,09	184 616 461,13	184 616 461,13	184 616 461,13	184 616 461,13	1 051 223 558,61
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CRISS (29)	**Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu do celów zrównoważoności**						
I 2.	Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_2 - Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	39,10	39,45	39,80	40,15	40,15	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	43,01	43,40	43,78	44,17	44,17	
	O.7 (jednostka: Hektary)	8 928 716,00	9 498 232,40	9 498 232,40	9 498 232,40	9 498 232,40	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	349 112 795,60	374 705 268,18	378 029 649,52	381 354 030,86	381 354 030,86	1 864 555 775,02
TOTAL	O.7 (jednostka: Hektary)	8 928 716,00	9 498 232,40	9 498 232,40	9 498 232,40	9 498 232,40	46 921 645,60
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	349 134 109,85	374 723 638,52	378 043 706,01	381 363 774,43	381 363 774,43	1 864 629 003,24
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS-YF (30)	**Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników**						
I 3.	Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_3 - Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	60,57	59,96	58,12	59,44	64,90	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	66,62	65,96	63,93	65,38	71,40	
	O.6 (jednostka: Hektary)	649 183,00	667 175,14	609 855,73	534 158,35	489 219,91	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	39 321 014,31	40 003 821,39	35 444 815,03	31 750 372,32	31 750 372,16	178 270 395,21
TOTAL	O.6 (jednostka: Hektary)	649 183,00	667 175,14	609 855,73	534 158,35	489 219,91	2 949 592,13
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	39 319 710,00	40 005 030,71	35 446 048,90	31 748 278,95	31 748 278,95	178 267 347,51
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)	39 319 710,00	40 005 030,71	35 446 048,90	31 748 278,95	31 526 629,02	178 045 697,58
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
Eco-scheme (31)	**Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt**						
I 4.1	Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_1 - Obszary z roślinami miododajnymi (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	269,21	269,21	269,21	269,21	269,21	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	188,45	188,45	188,45	188,45	188,45	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	298,20	298,20	298,20	298,20	298,20	
	O.8 (jednostka: Hektary)	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	40 381 500,00
TOTAL	O.8 (jednostka: Hektary)	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	150 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	8 076 300,00	40 381 500,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
Eco-scheme (31)	**Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt**						
I 4.2	Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_2_1 - Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	112,35	112,35	112,35	112,35	112,35	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	78,65	78,65	78,65	78,65	78,65	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	146,06	146,06	146,06	146,06	146,06	
	O.8 (jednostka: Hektary)	500 400,00	500 400,00	500 400,00	500 400,00	500 400,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	56 219 940,00	56 219 940,00	56 219 940,00	56 219 940,00	56 219 940,00	281 099 700,00
4_2_2 - Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	112,35	112,35	112,35	112,35	112,35	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	78,65	78,65	78,65	78,65	78,65	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	146,06	146,06	146,06	146,06	146,06	
	O.8 (jednostka: Hektary)	310 000,00	310 000,00	310 000,00	310 000,00	310 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	34 828 500,00	34 828 500,00	34 828 500,00	34 828 500,00	34 828 500,00	174 142 500,00
4_2_3a - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant podstawowy (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	22,47	22,47	22,47	22,47	22,47	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	15,73	15,73	15,73	15,73	15,73	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	29,21	29,21	29,21	29,21	29,21	
	O.8 (jednostka: Hektary)	1 961 000,00	1 993 000,00	2 026 000,00	2 019 000,00	1 910 000,00	

	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	44 063 670,00	44 782 710,00	45 524 220,00	45 366 930,00	42 917 700,00	222 655 230,00
4_2_3b - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia - wariant z wapmowaniem (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	67,41	67,41	67,41	67,41	67,41	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	47,19	47,19	47,19	47,19	47,19	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	87,63	87,63	87,63	87,63	87,63	
	O.8 (jednostka: Hektary)	1 758 000,00	1 786 000,00	1 816 000,00	1 807 000,00	1 711 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	118 506 780,00	120 394 260,00	122 416 560,00	121 809 870,00	115 338 510,00	598 465 980,00
4_2_4 - Zróżnicowana struktura upraw (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	67,41	67,41	67,41	67,41	67,41	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	47,19	47,19	47,19	47,19	47,19	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	84,27	84,27	84,27	84,27	84,27	
	O.8 (jednostka: Hektary)	1 075 000,00	1 075 000,00	1 075 000,00	1 075 000,00	1 075 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	72 465 750,00	72 465 750,00	72 465 750,00	72 465 750,00	72 465 750,00	362 328 750,00
4_2_5 - Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	44,94	44,94	44,94	44,94	44,94	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	31,46	31,46	31,46	31,46	31,46	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	58,42	58,42	58,42	58,42	58,42	
	O.8 (jednostka: Hektary)	1 090 000,00	1 090 000,00	1 090 000,00	1 090 000,00	1 090 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	48 984 600,00	48 984 600,00	48 984 600,00	48 984 600,00	48 984 600,00	244 923 000,00
4_2_6 - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	67,41	67,41	67,41	67,41	67,41	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	47,19	47,19	47,19	47,19	47,19	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	72,36	72,36	72,36	72,36	72,36	
	O.8 (jednostka: Hektary)	40 000,00	40 000,00	40 000,00	40 000,00	40 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	2 696 400,00	2 696 400,00	2 696 400,00	2 696 400,00	2 696 400,00	13 482 000,00
4_2_7 - Uproszczone systemy uprawy (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	89,88	89,88	67,41	67,41	67,41	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	62,92	62,92	47,19	47,19	47,19	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	116,84	116,84	87,63	87,63	87,63	
	O.8 (jednostka: Hektary)	786 000,00	786 000,00	1 501 657,00	1 501 664,00	1 501 671,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	70 645 680,00	70 645 680,00	101 226 698,37	101 227 170,24	101 227 642,11	444 972 870,72
4_2_8 - Wymieszanie słomy z glebą (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	44,94	44,94	22,47	22,47	22,47	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	31,46	31,46	15,73	15,73	15,73	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	58,42	58,42	29,21	29,21	29,21	
	O.8 (jednostka: Hektary)	2 621 000,00	2 621 000,00	1 607 000,00	1 607 000,00	1 607 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	117 787 740,00	117 787 740,00	36 109 290,00	36 109 290,00	36 109 290,00	343 903 350,00
TOTAL	O.8 (jednostka: Hektary)	10 141 400,00	10 201 400,00	10 266 057,00	10 250 064,00	10 045 071,00	50 903 992,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	566 199 060,00	568 805 580,00	520 471 958,37	519 708 450,24	510 858 332,11	2 686 043 380,72
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
Eco-scheme (31)	**Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt**						
I 4.5	Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_5 - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	63,15	63,15	63,15	63,15	63,15	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	44,20	44,20	44,20	44,20	44,20	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)	315 000,00	315 000,00	315 000,00	315 000,00	315 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	99 461 250,00
TOTAL	O.8 (jednostka: Hektary)	315 000,00	315 000,00	315 000,00	315 000,00	315 000,00	1 575 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	19 892 250,00	99 461 250,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
Eco-scheme (31)	**Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt**						
I 4.6	Ekoschemat – Dobrostan zwierząt	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_6_1 - Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia	Planowana kwota jednostkowa	192,29	183,55	180,06	180,06	180,06	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	201,57	201,57	243,90	243,90	243,90	

bytowa o co najmniej 20% (Średnia)	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	12 325,00	13 558,00	14 235,00	14 947,00	15 695,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	2 369 974,25	2 488 570,90	2 563 154,10	2 691 356,82	2 826 041,70	12 939 097,77
4_6_10 - Dobrostan krów mlecznych – zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20% (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	165,01	157,51	154,51	154,51	154,51	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	178,31	178,31	215,76	215,76	215,76	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	339 589,00	270 670,00	270 670,00	270 670,00	270 670,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	56 035 580,89	42 633 231,70	41 821 221,70	41 821 221,70	41 821 221,70	224 132 477,69
4_6_11 - Dobrostan krów mlecznych - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50% (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	239,14	228,27	223,92	223,92	223,92	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	258,43	258,43	312,70	312,70	312,70	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	84 897,00	63 673,00	63 673,00	63 673,00	63 673,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	20 302 268,58	14 534 635,71	14 257 658,16	14 257 658,16	14 257 658,16	77 609 878,77
4_6_12 - Dobrostan krów mlecznych - ściółka (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	21,74	21,74	21,74	21,74	21,74	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	22,47	22,47	27,19	27,19	27,19	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	975 740,00	1 005 018,00	1 025 124,00	1 045 626,00	1 066 539,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	21 212 587,60	21 849 091,32	22 286 195,76	22 731 909,24	23 186 557,86	111 266 341,78
4_6_13 - Dobrostan krów mlecznych - wybieg (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	43,48	43,48	43,48	43,48	43,48	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	44,94	44,94	54,38	54,38	54,38	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	117 985,00	121 525,00	123 955,00	126 434,00	128 963,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	5 129 987,80	5 283 907,00	5 389 563,40	5 497 350,32	5 607 311,24	26 908 119,76
4_6_14 - Dobrostan krów mlecznych - odsadzanie cieląt (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	36,96	36,96	36,96	36,96	36,96	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	38,20	38,20	46,22	46,22	46,22	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	98 541,00	101 497,00	103 527,00	105 597,00	106 653,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	3 642 075,36	3 751 329,12	3 826 357,92	3 902 865,12	3 941 894,88	19 064 522,40
4_6_15 - Dobrostan krów mamek - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20% (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	88,41	84,39	82,78	82,78	82,78	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	93,03	93,03	112,57	112,57	112,57	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	63 986,00	67 185,00	69 872,00	72 667,00	75 574,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	5 657 002,26	5 669 742,15	5 784 004,16	6 015 374,26	6 256 015,72	29 382 138,55
4_6_16 - Dobrostan krów mamek - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50% (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	223,48	213,32	209,26	209,26	209,26	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	235,17	235,17	284,56	284,56	284,56	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	15 996,00	16 796,00	17 468,00	18 167,00	18 893,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	3 574 786,08	3 582 922,72	3 655 353,68	3 801 626,42	3 953 549,18	18 568 238,08
4_6_17 - Dobrostan krów mamek - ściółka (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	20,09	20,09	20,09	20,09	20,09	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	20,22	20,22	24,47	24,47	24,47	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	37 323,00	39 189,00	40 761,00	42 393,00	44 088,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	749 819,07	787 307,01	818 888,49	851 675,37	885 727,92	4 093 417,86
4_6_18 - Dobrostan krów mamek - wybieg (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	33,49	33,49	33,49	33,49	33,49	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	33,71	33,71	40,79	40,79	40,79	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	43 784,00	45 973,00	47 812,00	49 724,00	51 713,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	1 466 326,16	1 539 635,77	1 601 223,88	1 665 256,76	1 731 868,37	8 004 310,94
4_6_19 - Dobrostan krów mamek - wypas (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	33,49	33,49	33,49	33,49	33,49	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	33,71	33,71	40,79	40,79	40,79	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	54 676,00	57 410,00	59 707,00	62 095,00	64 579,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	1 831 099,24	1 922 660,90	1 999 587,43	2 079 561,55	2 162 750,71	9 995 659,83
	Planowana kwota jednostkowa	458,55	437,70	429,37	429,37	429,37	

4_6_2 - Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50% (Średnia)	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	480,67	480,67	581,61	581,61	581,61	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	3 081,00	3 389,00	3 559,00	3 737,00	3 924,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	1 412 792,55	1 483 365,30	1 528 127,83	1 604 555,69	1 684 847,88	7 713 689,25
4_6_20 - Dobrostan opasów -zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20% (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	28,19	26,91	26,39	26,39	26,39	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	29,53	29,53	35,73	35,73	35,73	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	229 885,00	149 426,00	149 427,00	152 413,00	152 413,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	6 480 458,15	4 021 053,66	3 943 378,53	4 022 179,07	4 022 179,07	22 489 248,48
4_6_21 - Dobrostan opasów - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50% (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	70,47	67,27	65,99	65,99	65,99	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	73,84	73,84	89,35	89,35	89,35	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	57 470,00	60 343,00	62 154,00	64 018,00	65 939,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	4 049 910,90	4 059 273,61	4 101 542,46	4 224 547,82	4 351 314,61	20 786 589,40
4_6_22 - Dobrostan opasów - ściółka (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	28,83	28,83	28,83	28,83	28,83	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	28,89	28,89	34,96	34,96	34,96	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	322 756,00	338 894,00	349 061,00	359 534,00	370 323,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	9 305 055,48	9 770 314,02	10 063 428,63	10 365 365,22	10 676 412,09	50 180 575,44
4_6_23 - Dobrostan opasów - wybieg (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	89,69	89,69	89,69	89,69	89,69	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	89,89	89,89	108,77	108,77	108,77	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	135 103,00	40 531,00	40 531,00	41 341,00	41 341,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	12 117 388,07	3 635 225,39	3 635 225,39	3 707 874,29	3 707 874,29	26 803 587,43
4_6_24 - Dobrostan opasów - wypas (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	92,89	92,89	92,89	92,89	92,89	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	93,10	93,10	112,65	112,65	112,65	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	90 069,00	29 723,00	29 723,00	30 317,00	30 317,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	8 366 509,41	2 760 969,47	2 760 969,47	2 816 146,13	2 816 146,13	19 520 740,61
4_6_25 - Dobrostan owiec (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	380,35	363,07	356,15	356,15	356,15	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	397,98	397,98	481,56	481,56	481,56	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	10 598,00	10 912,00	11 121,00	11 343,00	11 570,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	4 030 949,30	3 961 819,84	3 960 744,15	4 039 809,45	4 120 655,50	20 113 978,24
4_6_26 - Dobrostan kur niosek (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	240,00	229,09	224,73	224,73	224,73	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	261,20	261,20	316,05	316,05	316,05	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	12 725,00	12 980,00	13 239,00	13 504,00	13 774,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	3 054 000,00	2 973 588,20	2 975 200,47	3 034 753,92	3 095 431,02	15 132 973,61
4_6_27 - Dobrostan kurcząt brojlerów – podstawowy zestaw wymogów (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	6,48	6,19	6,07	6,07	6,07	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	7,38	7,38	8,93	8,93	8,93	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	58 718,00	264 236,00	269 523,00	274 914,00	277 664,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	380 492,64	1 635 620,84	1 636 004,61	1 668 727,98	1 685 420,48	7 006 266,55
4_6_28 - Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – podstawowy zestaw wymogów (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	22,88	21,84	21,43	21,43	21,43	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	25,84	25,84	31,27	31,27	31,27	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	19 140,00	38 279,00	39 810,00	41 405,00	43 058,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	437 923,20	836 013,36	853 128,30	887 309,15	922 732,94	3 937 106,95
4_6_29 - Dobrostan koni - zwiększona powierzchnia bytowa (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	133,79	127,71	125,28	125,28	125,28	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	139,87	139,87	169,24	169,24	169,24	

	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	52 479,00	15 744,00	15 744,00	15 744,00	15 744,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	7 021 165,41	2 010 666,24	1 972 408,32	1 972 408,32	1 972 408,32	14 949 056,61
4_6_3 - Dobrostan loch - ściółka (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	71,72	71,72	71,72	71,72	71,72	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	71,91	71,91	87,01	87,01	87,01	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	10 654,00	11 719,00	12 305,00	12 920,00	13 566,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	764 104,88	840 486,68	882 514,60	926 622,40	972 953,52	4 386 682,08
4_6_30 - Dobrostan koni – system otwarty (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	60,56	57,81	56,71	56,71	56,71	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	63,31	63,31	76,61	76,61	76,61	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	1 018,00	1 049,00	1 070,00	1 091,00	1 113,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	61 650,08	60 642,69	60 679,70	61 870,61	63 118,23	307 961,31
4_6_31 - Dobrostan kóz (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	368,31	351,57	344,88	344,88	344,88	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	385,06	385,06	465,92	465,92	465,92	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	2 092,00	2 154,00	2 198,00	2 242,00	2 286,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	770 504,52	757 281,78	758 046,24	773 220,96	788 395,68	3 847 449,18
4_6_32 - Dobrostan krów mamek - system otwarty (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	93,32	89,08	87,38	87,38	87,38	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	98,20	98,20	118,82	118,82	118,82	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	109 148,00	114 605,00	119 189,00	123 957,00	128 913,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	10 185 691,36	10 209 013,40	10 414 734,82	10 831 362,66	11 264 417,94	52 905 220,18
4_6_33 - Dobrostan loch - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa		85,39	85,39	85,39	85,39	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			103,32	103,32	103,32	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		10 800,00	12 000,00	13 000,00	14 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		922 212,00	1 024 680,00	1 110 070,00	1 195 460,00	4 252 422,00
4_6_34 - Dobrostan tuczników - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa		37,45	112,36	112,36	112,36	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			135,96	135,96	135,96	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		324 000,00	120 004,00	129 999,00	139 997,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		12 133 800,00	13 483 649,44	14 606 687,64	15 730 062,92	55 954 200,00
4_6_35a - Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach/budynkach - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa		56,18	56,18	56,18	56,18	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			67,98	67,98	67,98	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		60 000,00	46 960,00	51 656,00	56 822,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		3 370 800,00	2 638 212,80	2 902 034,08	3 192 259,96	12 103 306,84
4_6_35b - Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym - utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa			56,18	56,18	56,18	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			67,98	67,98	67,98	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)			19 040,00	20 944,00	23 038,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			1 069 667,20	1 176 633,92	1 294 274,84	3 540 575,96
4_6_36 - Dobrostan opasów - Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa		41,73	41,73	41,73	41,73	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			50,49	50,49	50,49	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		175 000,00	210 000,00	252 000,00	302 400,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		7 302 750,00	8 763 300,00	10 515 960,00	12 619 152,00	39 201 162,00
4_6_37 - Dobrostan kurcząt brojlerów – utrzymywanie zgodnie z wymogami	Planowana kwota jednostkowa		5,46	5,46	5,46	5,46	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			6,61	6,61	6,61	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		245 000,00	250 250,00	262 766,00	268 904,00	

systemów jakości (Jednolita)	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		1 337 700,00	1 366 365,00	1 434 702,36	1 468 215,84	5 606 983,20
4_6_38 - Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa – utrzymywanie zgodnie z wymogami systemów jakości (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa		8,09	8,09	8,09	8,09	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			9,79	9,79	9,79	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		36 000,00	37 800,00	39 600,00	42 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		291 240,00	305 802,00	320 364,00	339 780,00	1 257 186,00
4_6_4 - Dobrostan loch - odsadzanie prosiąt (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	121,02	121,02	121,02	121,02	121,02	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	121,35	121,35	146,83	146,83	146,83	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	6 148,00	6 762,00	7 100,00	7 455,00	7 828,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	744 030,96	818 337,24	859 242,00	902 204,10	947 344,56	4 271 158,86
4_6_5 - Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 20% (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	32,42	30,94	91,07	91,07	91,07	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	34,46	34,46	125,08	125,08	125,08	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	322 100,00	299 495,00	99 826,00	102 987,00	106 167,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	10 442 482,00	9 266 375,30	9 091 153,82	9 379 026,09	9 668 628,69	47 847 665,90
4_6_6 - Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia bytowa o co najmniej 50% (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	48,63	46,42	136,60	136,60	136,60	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	51,69	51,69	187,62	187,62	187,62	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	80 525,00	88 578,00	31 002,00	32 552,00	34 180,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	3 915 930,75	4 111 790,76	4 234 873,20	4 446 603,20	4 668 988,00	21 378 185,91
4_6_7 - Dobrostan tuczników - ściółka (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	44,21	44,21	132,62	132,62	132,62	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	44,94	44,94	163,14	163,14	163,14	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	281 762,00	79 823,00	26 608,00	26 608,00	26 608,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	12 456 698,02	3 528 974,83	3 528 752,96	3 528 752,96	3 528 752,96	26 571 931,73
4_6_8 - Cykl zamknięty - dodatkowa płatność do tucznika (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	24,31	23,21	68,30	68,30	68,30	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	25,84	25,84	93,81	93,81	93,81	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	149 892,00	67 125,00	22 384,00	22 483,00	22 483,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	3 643 874,52	1 557 971,25	1 528 827,20	1 535 588,90	1 535 588,90	9 801 850,77
4_6_9 - Dobrostan krów mlecznych - wypas (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	69,49	69,49	69,49	69,49	69,49	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	69,66	69,66	84,29	84,29	84,29	
	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	701 315,00	719 963,00	733 159,00	754 294,00	776 297,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	48 734 379,35	50 030 228,87	50 947 218,91	52 415 890,06	53 944 878,53	256 072 595,72
TOTAL	O.8 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)	2 196 644,00	2 375 399,00	2 427 129,00	2 498 660,00	2 571 295,00	12 069 127,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	270 347 499,00	247 730 549,00	252 391 087,00	260 527 127,00	268 948 902,96	1 299 945 164,96
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
Eco-scheme (31)	**Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt**						
I 4.7	Ekoschemat – Grunty wyłączone z produkcji	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_7 - Grunty wyłączone z produkcji (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa		126,52	126,52	126,52	126,52	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej		88,56	88,56	88,56	88,56	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)		139,10	139,10	139,10	139,10	
	O.8 (jednostka: Hektary)		217 000,00	217 000,00	217 000,00	217 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa		27 454 840,00	27 454 840,00	27 454 840,00	27 454 840,00	109 819 360,00
TOTAL	O.8 (jednostka: Hektary)		217 000,00	217 000,00	217 000,00	217 000,00	868 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		27 454 840,00	27 454 840,00	27 454 840,00	27 454 840,00	109 819 360,00

	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
Eco-scheme (31)	**Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt**						
I 4.8	Ekoschemat – Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_8_1 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_zboża i ich mieszanki (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa			26,74	26,74	26,74	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			18,88	18,88	18,88	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			1 200 000,00	1 200 000,00	1 200 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			32 088 000,00	32 088 000,00	32 088 000,00	96 264 000,00
4_8_2 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_rośliny strączkowe (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa			43,37	43,37	43,37	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			30,36	30,36	30,36	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			50 000,00	50 000,00	50 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			2 168 500,00	2 168 500,00	2 168 500,00	6 505 500,00
4_8_3 - Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany_ziemniaki (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa			112,13	112,13	112,13	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			78,49	78,49	78,49	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			50 000,00	50 000,00	50 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			5 606 500,00	5 606 500,00	5 606 500,00	16 819 500,00
TOTAL	O.8 (jednostka: Hektary)			1 300 000,00	1 300 000,00	1 300 000,00	3 900 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			39 863 000,00	39 863 000,00	39 863 000,00	119 589 000,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
Eco-scheme (31)	**Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt**						
I 4.3	Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_3 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin (Średnia)	Planowana kwota jednostkowa	306,74	306,74				
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	214,72	214,72				
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	398,76	398,76				
	O.8 (jednostka: Hektary)	24 500,00	25 700,00				
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	7 515 130,00	7 883 218,00				15 398 348,00
4_3_1 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy sadownicze (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa			342,70	342,70	342,70	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			239,89	239,89	239,89	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			4 457,00	4 687,00	4 917,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			1 527 413,90	1 606 234,90	1 685 055,90	4 818 704,70
4_3_2 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy jagodowe (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa			309,21	309,21	309,21	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			216,45	216,45	216,45	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			1 386,00	1 458,00	1 529,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			428 565,06	450 828,18	472 782,09	1 352 175,33
4_3_3 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy rolnicze (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa			146,07	146,07	146,07	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			102,25	102,25	102,25	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			41 672,00	43 832,00	45 992,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			6 087 029,04	6 402 540,24	6 718 051,44	19 207 620,72
4_3_4 - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin_uprawy warzyw (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa			309,21	309,21	309,21	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			216,45	216,45	216,45	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)						
	O.8 (jednostka: Hektary)			771,00	811,00	850,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			238 400,91	250 769,31	262 828,50	751 998,72
TOTAL	O.8 (jednostka: Hektary)	24 500,00	25 700,00	48 286,00	50 788,00	53 288,00	202 562,00

	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	7 515 130,00	7 883 218,00	8 281 411,63	8 710 375,76	9 138 717,93	41 528 853,32
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
Eco-scheme (31)	**Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt**						
I 4.4	Ekoschemat - Biologiczna uprawa	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
4_4_1 - Mikrobiologiczne środki ochrony roślin (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	89,89	89,89	89,89	89,89	89,89	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej	62,92	62,92	62,92	62,92	62,92	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	98,88	98,88	98,88	98,88	98,88	
	O.8 (jednostka: Hektary)	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	449 450,00	449 450,00	449 450,00	449 450,00	449 450,00	2 247 250,00
4_4_2 - Nawozowe Produkty Mikrobiologiczne (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa			22,47	22,47	22,47	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej			15,73	15,73	15,73	
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)			24,72	24,72	24,72	
	O.8 (jednostka: Hektary)			500 000,00	500 000,00	500 000,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa			11 235 000,00	11 235 000,00	11 235 000,00	33 705 000,00
TOTAL	O.8 (jednostka: Hektary)	5 000,00	5 000,00	505 000,00	505 000,00	505 000,00	1 525 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	449 450,00	449 450,00	11 684 450,00	11 684 450,00	11 684 450,00	35 952 250,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
	Suma orientacyjnych alokacji na interwencje niezwiązane z produkcją	2 965 154 562,31	2 991 660 812,60	3 018 167 062,15	3 044 673 311,70	3 044 673 311,70	15 064 329 060,46
	Wsparcie dochodów związane z produkcją (art. 16 ust. 3 lit. a)) – kwota – obowiązujący pułap						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.1.	Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_1 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	94,94	95,79	96,64	97,49	97,49	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	104,43	105,37	106,30	107,24	107,24	
	O.11 (jednostka: Pogłowie)	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	159 237 165,60	160 662 819,60	162 088 473,60	163 514 127,60	163 514 127,60	809 016 714,00
TOTAL	O.11 (jednostka: Pogłowie)	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	1 677 240,00	8 386 200,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	159 238 185,00	160 661 655,00	162 085 124,00	163 508 594,00	163 508 594,00	809 002 152,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.10	Wsparcie dochodów związane z produkcją do truskawek	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_10 - Wsparcie dochodów związane z	Planowana kwota jednostkowa	267,36	269,75	272,14	274,53	274,53	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						

produkcją do truskawek (Jednolita)	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	344,16	347,24	350,32	353,39	353,39	
	O.10 (jednostka: Hektary)	38 618,00	38 618,00	38 618,00	38 618,00	38 618,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	10 324 908,48	10 417 205,50	10 509 502,52	10 601 799,54	10 601 799,54	52 455 215,58
TOTAL	O.10 (jednostka: Hektary)	38 618,00	38 618,00	38 618,00	38 618,00	38 618,00	193 090,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	10 324 900,00	10 417 196,00	10 509 493,00	10 601 790,00	10 601 790,00	52 455 169,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.11.	Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_11 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do ziemniaków skrobiowych (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	245,41	380,57	383,94	387,32	387,32	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	324,32	502,93	507,40	511,84	511,84	
	O.10 (jednostka: Hektary)	37 003,00	24 075,00	24 075,00	24 075,00	24 075,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	9 080 906,23	9 162 222,75	9 243 355,50	9 324 729,00	9 324 729,00	46 135 942,48
TOTAL	O.10 (jednostka: Hektary)	37 003,00	24 075,00	24 075,00	24 075,00	24 075,00	133 303,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	9 081 094,95	9 162 273,40	9 243 450,85	9 324 629,30	9 324 629,30	46 136 077,80
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.12	Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_12 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	101,88	102,79	103,70	104,61	104,61	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	112,06	113,06	114,07	115,07	115,07	
	O.10 (jednostka: Hektary)	171 210,00	171 210,00	171 210,00	171 210,00	171 210,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	17 442 874,80	17 598 675,90	17 754 477,00	17 910 278,10	17 910 278,10	88 616 583,90
TOTAL	O.10 (jednostka: Hektary)	171 210,00	171 210,00	171 210,00	171 210,00	171 210,00	856 050,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	17 442 086,00	17 598 005,00	17 753 924,00	17 909 843,00	17 909 843,00	88 613 701,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.13.	Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_13 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	198,36	202,23	206,09	209,95	209,95	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	218,20	222,45	226,70	230,94	230,94	
	O.10 (jednostka: Hektary)	324 970,00	324 970,00	324 970,00	324 970,00	324 970,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	64 461 049,20	65 718 683,10	66 973 067,30	68 227 451,50	68 227 451,50	333 607 702,60
TOTAL	O.10 (jednostka: Hektary)	324 970,00	324 970,00	324 970,00	324 970,00	324 970,00	1 624 850,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	64 462 370,00	65 717 250,00	66 972 127,00	68 227 006,00	68 227 006,00	333 605 759,00

	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.2.	Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_2 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	74,21	74,87	75,53	76,20	76,20	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	81,63	82,36	83,09	83,82	83,82	
	O.11 (jednostka: Pogłowie)	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	180 069 674,48	181 671 156,56	183 272 638,64	184 898 385,60	184 898 385,60	914 810 240,88
TOTAL	O.11 (jednostka: Pogłowie)	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	2 426 488,00	12 132 440,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	180 064 944,00	181 674 589,00	183 284 234,00	184 893 879,00	184 893 879,00	914 811 525,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.3.	Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_3 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do owiec (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	25,35	25,57	25,80	26,03	26,03	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	27,88	28,13	28,38	28,63	28,63	
	O.11 (jednostka: Pogłowie)	192 539,00	192 539,00	192 539,00	192 539,00	192 539,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	4 880 863,65	4 923 222,23	4 967 506,20	5 011 790,17	5 011 790,17	24 795 172,42
TOTAL	O.11 (jednostka: Pogłowie)	192 539,00	192 539,00	192 539,00	192 539,00	192 539,00	962 695,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	4 879 989,00	4 923 612,00	4 967 236,00	5 010 859,00	5 010 859,00	24 792 555,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.4.	Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_4 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do kóz (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	11,08	11,18	11,27	11,37	11,37	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	12,18	12,29	12,40	12,51	12,51	
	O.11 (jednostka: Pogłowie)	25 212,00	25 212,00	25 212,00	25 212,00	25 212,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	279 348,96	281 870,16	284 139,24	286 660,44	286 660,44	1 418 679,24
TOTAL	O.11 (jednostka: Pogłowie)	25 212,00	25 212,00	25 212,00	25 212,00	25 212,00	126 060,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	279 272,00	281 768,00	284 265,00	286 761,00	286 761,00	1 418 827,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						

	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.5.	Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_5 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do buraków cukrowych (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	300,75	300,75	300,75	300,75	300,75	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	330,83	330,83	330,83	330,83	330,83	
	O.10 (jednostka: Hektary)	245 316,00	245 316,00	245 316,00	245 316,00	245 316,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	73 778 787,00	73 778 787,00	73 778 787,00	73 778 787,00	73 778 787,00	368 893 935,00
TOTAL	O.10 (jednostka: Hektary)	245 316,00	245 316,00	245 316,00	245 316,00	245 316,00	1 226 580,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	73 779 472,00	73 779 472,00	73 779 472,00	73 779 472,00	73 779 472,00	368 897 360,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.6.	Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_6 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do chmielu (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	429,00	432,84	436,67	440,51	440,51	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	525,85	527,77	529,69	531,61	531,61	
	O.10 (jednostka: Hektary)	2 045,00	2 045,00	2 045,00	2 045,00	2 045,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	877 305,00	885 157,80	892 990,15	900 842,95	900 842,95	4 457 138,85
TOTAL	O.10 (jednostka: Hektary)	2 045,00	2 045,00	2 045,00	2 045,00	2 045,00	10 225,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	877 420,00	885 263,00	893 107,00	900 950,00	900 950,00	4 457 690,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.7.	Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_7 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do lnu (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	100,06	100,96	101,85	102,75	102,75	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	124,87	125,98	127,10	128,22	128,22	
	O.10 (jednostka: Hektary)	5 983,00	5 983,00	5 983,00	5 983,00	5 983,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	598 658,98	604 043,68	609 368,55	614 753,25	614 753,25	3 041 577,71
TOTAL	O.10 (jednostka: Hektary)	5 983,00	5 983,00	5 983,00	5 983,00	5 983,00	29 915,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	598 698,00	604 050,00	609 402,00	614 754,00	614 754,00	3 041 658,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						

I 5.8.	Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem 2023–2027
I_5_8 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do konopi włóknistych (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	29,03	29,29	29,55	29,81	29,81	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	38,89	39,23	39,58	39,93	39,93	
	O.10 (jednostka: Hektary)	3 357,00	3 357,00	3 357,00	3 357,00	3 357,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	97 453,71	98 326,53	99 199,35	100 072,17	100 072,17	495 123,93
TOTAL	O.10 (jednostka: Hektary)	3 357,00	3 357,00	3 357,00	3 357,00	3 357,00	16 785,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	97 477,00	98 348,00	99 220,00	100 091,00	100 091,00	495 227,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
CIS (32)	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji**						
I 5.9.	Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Ogółem 2023–2027**
I_5_9 - Wsparcie dochodów związane z produkcją do pomidorów (Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa	550,00	550,00	550,00	550,00	550,00	
	Minimalna wysokość planowanej kwoty jednostkowej						
	Maksymalna kwota planowanej kwoty jednostkowej (EUR)	619,10	619,10	619,10	619,10	619,10	
	O.10 (jednostka: Hektary)	3 885,00	3 885,00	3 885,00	3 885,00	3 885,00	
	Planowany produkt * Planowana kwota jednostkowa	2 136 750,00	2 136 750,00	2 136 750,00	2 136 750,00	2 136 750,00	10 683 750,00
TOTAL	O.10 (jednostka: Hektary)	3 885,00	3 885,00	3 885,00	3 885,00	3 885,00	19 425,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	2 136 662,00	2 136 662,00	2 136 662,00	2 136 662,00	2 136 662,00	10 683 310,00
	Z czego kwota niezbędna do spełnienia wymogu w zakresie wyodrębnienia (załącznik XII) (tylko na podstawie art. 30) (wkład Unii)						
	Z czego niezbędna kwota przeniesienia – wydatki (ma zastosowanie tylko w odniesieniu do ekoschematu i tylko z rodzajem płatności stanowiącej rekompensatę (art. 31 ust. 7 lit. b)), jeżeli interwencja obejmuje przeniesienie)						
	Suma orientacyjnych alokacji na interwencje związane z produkcją	523 262 569,95	527 940 143,40	532 617 716,85	537 295 290,30	537 295 290,30	2 658 411 010,80
	Suma wszystkich orientacyjnych alokacji na płatności bezpośrednie	3 488 417 132,26	3 519 600 956,00	3 550 784 779,00	3 581 968 602,00	3 581 968 602,00	17 722 740 071,26

6.2.2 Sektorowe

Rok budżetowy		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Alokacja finansowa ogółem**
Owoce i warzywa								
7 - Interwencja w sektorze owoców i warzyw (Średnia)	O.35 (jednostka: Programy operacyjne)		7,00	7,00	10,00	11,00		
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)		11 656 860,88	16 800 000,00	24 000 000,00	26 400 000,00		78 856 860,88
Produkty pszczele								
ADVIBEES (55(1)(a)) - usługi doradcze, pomoc techniczna, szkolenia, informacje i wymiana najlepszych praktyk, w tym poprzez tworzenie sieci kontaktów, dla pszczelarzy i organizacji pszczelarzy								

Rok budżetowy		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Alokacja finansowa ogółem
I 6.1 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem
6_1 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej (Średnia)	O.37 (jednostka: Działania)	10,00	10,00	10,00	40,00	40,00		110,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	110 000,00	110 000,00	110 000,00	159 340,00	159 340,00		648 680,00
TOTAL	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	220 000,00	220 000,00	220 000,00	467 000,00	467 000,00		1 594 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	110 000,00	110 000,00	110 000,00	159 340,00	159 340,00		648 680,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12		
INVAPI (55(1)(b)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania								
I 6.2 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – inwestycje, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych.		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem
6_2 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc techniczna, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecz (Średnia)	O.37 (jednostka: Pszczelarze)	1 240,00	1 240,00	1 240,00	3 000,00	3 000,00		9 720,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	2 068 000,00	2 068 000,00	2 068 000,00	1 795 498,00	1 795 498,00		9 794 996,00
TOTAL	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	4 136 000,00	4 136 000,00	4 136 000,00	5 262 300,00	5 262 300,00		22 932 600,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	2 068 000,00	2 068 000,00	2 068 000,00	1 795 498,00	1 795 498,00		9 794 996,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12		
INVAPI (55(1)(b)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania								
I 6.3 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi.		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Ogółem
6_3 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi (Średnia)	O.37 (jednostka: Pszczelarze)	1 425,00	1 425,00	1 425,00	30 000,00	30 000,00		64 275,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	1 583 000,00	1 583 000,00	1 583 000,00	1 676 350,00	1 676 350,00		8 101 700,00
TOTAL	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	3 166 000,00	3 166 000,00	3 166 000,00	4 913 100,00	4 913 100,00		19 324 200,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	1 583 000,00	1 583 000,00	1 583 000,00	1 676 350,00	1 676 350,00		8 101 700,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12		

Rok budżetowy		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Alokacja finansowa ogółem
INVAPI (55(1)(b)) - inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania								
I 6.4 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Ogółem**
6_4 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej (Średnia)	O.37 (jednostka: Pszczelarze)	60,00	60,00	60,00	400,00	400,00		980,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	266 500,00	266 500,00	266 500,00	466 250,00	466 250,00		1 732 000,00
TOTAL	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	533 000,00	533 000,00	533 000,00	1 366 500,00	1 366 500,00		4 332 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	266 500,00	266 500,00	266 500,00	466 250,00	466 250,00		1 732 000,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12		
PRESBEEHIVES (55(1)(d)) - działania mające na celu zachowanie lub zwiększenie obecnej liczby uli w Unii, w tym hodowla pszczół								
I 6.5 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Ogółem**
6_5 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół (Średnia)	O.37 (jednostka: Pszczelarze)	788,00	788,00	788,00	8 000,00	8 000,00		18 364,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	876 000,00	876 000,00	876 000,00	837 987,00	837 987,00		4 303 974,00
TOTAL	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	1 752 000,00	1 752 000,00	1 752 000,00	2 456 000,00	2 456 000,00		10 168 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	876 000,00	876 000,00	876 000,00	837 987,00	837 987,00		4 303 974,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12		
COOPAPI (55(1)(e)) - współpraca z wyspecjalizowanymi jednostkami w zakresie wdrażania programów badawczych w dziedzinie pszczelarstwa i produktów pszczelich								
I 6.6 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Ogółem**
6_6 - Interwencja w sektorze pszczelarskim – wsparcie naukowo-badawcze (Średnia)	O.37 (jednostka: Beneficjenci)	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00		50,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	88 500,00	88 500,00	88 500,00	60 392,00	60 392,00		386 284,00
TOTAL	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	177 000,00	177 000,00	177 000,00	177 000,00	177 000,00		885 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	88 500,00	88 500,00	88 500,00	60 392,00	60 392,00		386 284,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12		

Rok budżetowy		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Alokacja finansowa ogółem
ACTQUAL (55(1)(g)) - działania służące poprawie jakości produktów								
I 6.7. - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miodów odmianowych		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Ogółem**
6_7 - Interwencja w sektorze pszczelarskim - wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja (Średnia)	O.37 (jednostka: Beneficjenci)	30,00	30,00	30,00	400,00	400,00		890,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	32 968,00	32 968,00	32 968,00	29 151,00	29 151,00		157 206,00
TOTAL	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	65 936,00	65 936,00	65 936,00	85 436,00	85 436,00		368 680,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki Unii w EUR)	32 968,00	32 968,00	32 968,00	29 151,00	29 151,00		157 206,00
	Stopa współfinansowania UE w %	50,00	50,00	50,00	34,12	34,12		
Suma orientacyjnych alokacji i produktów na interwencje w odniesieniu do produkty pszczele		5 024 968,00	5 024 968,00	5 024 968,00	5 024 968,00	5 024 968,00		25 124 840,00

6.2.3 Rozwój obszarów wiejskich

	Rok budżetowy	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 (including payments of Q4 2029)	Total 2023 - 2029
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I 8.1.	Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8_1_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		387,60	369,98	364,10	361,17	359,41		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		422,83	422,83	422,83	422,83	422,83		
	O.14 (jednostka: Hektary)		861,00	1 723,00	2 584,00	3 446,00	4 307,00		12 921,00
8_1_10 - Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		384,38	366,91	361,09	358,17	356,43		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		482,25	482,25	482,25	482,25	482,25		
	O.14 (jednostka: Hektary)		2 304,00	4 608,00	6 911,00	9 215,00	11 519,00		34 557,00

8_1_11 - Ochrona siedlisk lęgowych derkacza (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		260,79	248,93	244,98	243,01	241,82		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		347,42	347,42	347,42	347,42	347,42		
	O.14 (jednostka: Hektary)		180,00	360,00	540,00	720,00	900,00		2 700,00
8_1_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		358,95	342,64	337,20	334,48	332,85		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		454,47	454,47	454,47	454,47	454,47		
	O.14 (jednostka: Hektary)		578,00	1 155,00	1 733,00	2 312,00	2 890,00		8 668,00
8_1_3 - Murawy (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		398,47	380,36	374,32	371,30	369,49		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		434,70	434,70	434,70	434,70	434,70		
	O.14 (jednostka: Hektary)		1 012,00	2 023,00	3 034,00	4 046,00	5 058,00		15 173,00
8_1_4 - Półnaturalne łąki wilgotne (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		275,62	263,09	258,91	256,83	255,57		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		300,67	300,67	300,67	300,67	300,67		
	O.14 (jednostka: Hektary)		6 858,00	13 714,00	20 572,00	27 430,00	34 287,00		102 861,00
8_1_5 - Półnaturalne łąki świeże (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		370,04	353,22	347,62	344,81	343,13		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		403,69	403,69	403,69	403,69	403,69		
	O.14 (jednostka: Hektary)		19 568,00	39 137,00	58 704,00	78 273,00	97 841,00		293 523,00
8_1_6 - Torfowiska - wymogi kluczowe (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		269,82	257,55	253,46	251,42	250,19		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		308,85	308,85	308,85	308,85	308,85		
	O.14 (jednostka: Hektary)		21,00	42,00	65,00	86,00	107,00		321,00
8_1_7 - Torfowiska - wymogi kluczowe i	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		382,42	365,04	359,24	356,34	354,61		

uzupełniające (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		477,12	477,12	477,12	477,12	477,12		
	O.14 (jednostka: Hektary)		804,00	1 608,00	2 412,00	3 215,00	4 020,00		12 059,00
8_1_8 - Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		260,79	248,94	244,99	243,01	241,83		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		347,42	347,42	347,42	347,42	347,42		
	O.14 (jednostka: Hektary)		18 858,00	37 716,00	56 575,00	75 433,00	94 291,00		282 873,00
8_1_9 - Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		333,02	317,88	312,84	310,31	308,80		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		426,16	426,16	426,16	426,16	426,16		
	O.14 (jednostka: Hektary)		1 842,00	3 685,00	5 527,00	7 370,00	9 212,00		27 636,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)		52 886,00	105 771,00	158 657,00	211 546,00	264 432,00		793 292,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		16 852 679,00	32 173 227,00	47 493 990,00	62 815 066,00	78 136 423,00		237 471 385,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		13 482 143,20	25 738 581,60	37 995 192,00	50 252 052,80	62 509 138,40		189 977 108,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								

I 8.10.	Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
8_10 - Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020) (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				409,85	409,85	409,85		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.15 (jednostka: Hektary)				8 306,00	35 184,00	12 274,00		55 764,00
OGÓŁEM	O.15 (jednostka: Hektary)				8 306,00	35 184,00	12 274,00		55 764,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				3 404 214,00	14 420 162,00	5 030 499,00		22 854 875,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				2 723 371,20	11 536 129,60	4 024 399,20		18 283 900,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)				3 404 214,00	14 420 162,00	5 030 499,00		22 854 875,00
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)				2 723 371,20	11 536 129,60	4 024 399,20		18 283 900,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I 8.11.	Rolnictwo ekologiczne	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8_11_1 - Uprawy rolnicze w okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		372,39	372,39	372,39	372,39	372,39		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		457,62	457,62	457,62	457,62	457,62		
	O.17 (jednostka: Hektary)		33 816,00	111 591,00	199 004,00	173 448,00	99 499,00		617 358,00

8_11_10 - Uprawy jagodowe po okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		485,62	485,62	485,62	485,62	485,62		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		596,76	596,76	596,76	596,76	596,76		
	O.17 (jednostka: Hektary)		995,00	3 282,00	5 853,00	6 405,00	7 251,00		23 786,00
8_11_11 - Ekstensywne uprawy sadownicze w okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		290,98	290,98	290,98	290,98	290,98		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		357,57	357,57	357,57	357,57	357,57		
	O.17 (jednostka: Hektary)		432,00	1 425,00	2 542,00	2 215,00	1 271,00		7 885,00
8_11_12 - Ekstensywne uprawy sadownicze po okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		290,98	290,98	290,98	290,98	290,98		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		357,57	357,57	357,57	357,57	357,57		
	O.17 (jednostka: Hektary)		533,00	1 758,00	3 135,00	3 745,00	4 928,00		14 099,00
8_11_13 - Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		359,44	359,44	359,44	359,44	359,44		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		441,71	441,71	441,71	441,71	441,71		
	O.17 (jednostka: Hektary)		9 164,00	30 240,00	53 928,00	47 002,00	26 975,00		167 309,00
8_11_14 - Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		330,04	330,04	330,04	330,04	330,04		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		405,57	405,57	405,57	405,57	405,57		
	O.17 (jednostka: Hektary)		9 334,00	30 803,00	54 932,00	67 300,00	91 912,00		254 281,00
8_11_15 - Trwałe użytki zielone w okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		228,87	228,87	228,87	228,87	228,87		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		281,26	281,26	281,26	281,26	281,26		
	O.17 (jednostka: Hektary)		5 783,00	19 084,00	34 032,00	29 662,00	17 007,00		105 568,00
8_11_16 - Trwałe użytki zielone po okresie	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		228,87	228,87	228,87	228,87	228,87		

konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		281,26	281,26	281,26	281,26	281,26		
	O.17 (jednostka: Hektary)		3 914,00	12 918,00	23 037,00	30 260,00	45 307,00		115 436,00
8_11_17 - Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		386,97	386,97	386,97	386,97	386,97		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		442,25	442,25	442,25	442,25	442,25		
	O.17 (jednostka: Hektary)		3 893,00	12 848,00	22 912,00	24 057,00	25 020,00		88 730,00
8_11_18 - Premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		120,09	120,09	120,09	120,09	120,09		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		128,76	128,76	128,76	128,76	128,76		
	O.17 (jednostka: Hektary)		18 253,00	80 264,00	143 138,00	150 295,00	156 287,00		548 237,00
8_11_2 - Uprawy rolnicze po okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		344,74	344,74	344,74	344,74	344,74		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		423,64	423,64	423,64	423,64	423,64		
	O.17 (jednostka: Hektary)		24 498,00	80 844,00	144 172,00	186 887,00	275 249,00		711 650,00
8_11_3 - Uprawy warzywne w okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		662,92	662,92	662,92	662,92	662,92		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		814,65	814,65	814,65	814,65	814,65		
	O.17 (jednostka: Hektary)		7 194,00	23 741,00	42 338,00	36 901,00	21 168,00		131 342,00
8_11_4 - Uprawy warzywne po okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		524,68	524,68	524,68	524,68	524,68		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		644,76	644,76	644,76	644,76	644,76		
	O.17 (jednostka: Hektary)		1 423,00	4 697,00	8 376,00	16 349,00	34 212,00		65 057,00
8_11_5 - Uprawy zielarskie w okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		407,28	407,28	407,28	407,28	407,28		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		500,49	500,49	500,49	500,49	500,49		

	O.17 (jednostka: Hektary)		707,00	2 334,00	4 162,00	3 628,00	2 081,00		12 912,00
8_11_6 - Uprawy zielarskie po okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		407,28	407,28	407,28	407,28	407,28		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		500,49	500,49	500,49	500,49	500,49		
	O.17 (jednostka: Hektary)		1 407,00	4 643,00	8 280,00	9 436,00	11 506,00		35 272,00
8_11_7 - Podstawowe uprawy sadownicze w okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		681,36	681,36	681,36	681,36	681,36		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		837,30	837,30	837,30	837,30	837,30		
	O.17 (jednostka: Hektary)		297,00	982,00	1 751,00	1 526,00	875,00		5 431,00
8_11_8 - Podstawowe uprawy sadownicze po okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		430,32	430,32	430,32	430,32	430,32		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		528,81	528,81	528,81	528,81	528,81		
	O.17 (jednostka: Hektary)		321,00	1 059,00	1 888,00	2 294,00	3 098,00		8 660,00
8_11_9 - Uprawy jagodowe w okresie konwersji (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		547,50	547,50	547,50	547,50	547,50		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		672,81	672,81	672,81	672,81	672,81		
	O.17 (jednostka: Hektary)		247,00	814,00	1 452,00	1 265,00	728,00		4 506,00
OGÓŁEM	O.17 (jednostka: Hektary)		103 958,00	343 063,00	611 794,00	642 380,00	668 087,00		2 369 282,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		40 946 884,00	137 531 075,00	245 263 181,00	255 121 672,00	259 854 277,00		938 717 089,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		22 520 786,20	75 642 091,25	134 894 749,55	140 316 919,60	142 919 852,35		516 294 398,95
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I 8.12.	Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach użytkowanych rolniczo	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8.12.1. - 8_12_1 – Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na trwałych użytkach zielonych (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)					130,56	130,56		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)					223 222,00	223 222,00		446 444,00
8.12.2. - 8_12_2 – Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych na gruntach ornych (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)					140,90	140,90		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)					32 122,00	32 122,00		64 244,00
8.12.3. - 8_12_3 – Przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)					536,40	536,40		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)					1 000,00	2 000,00		3 000,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)					256 344,00	257 344,00		513 688,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)					34 206 590,00	34 742 994,00		68 949 584,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)					27 365 272,00	27 794 395,20		55 159 667,20
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I 8.2.	Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8_2_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		364,34	347,78	342,26	339,50	337,84		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		422,83	422,83	422,83	422,83	422,83		
	O.14 (jednostka: Hektary)		730,00	1 460,00	2 190,00	2 921,00	3 650,00		10 951,00
8_2_10 - Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		361,32	344,90	339,42	336,68	335,04		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		482,25	482,25	482,25	482,25	482,25		
	O.14 (jednostka: Hektary)		1 818,00	3 636,00	5 453,00	7 272,00	9 090,00		27 269,00
8_2_11 - Ochrona siedlisk lęgowych derkacza (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		245,14	234,00	230,28	228,43	227,31		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		347,42	347,42	347,42	347,42	347,42		
	O.14 (jednostka: Hektary)		130,00	259,00	389,00	518,00	648,00		1 944,00
8_2_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		337,42	322,08	316,97	314,41	312,88		

91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		454,47	454,47	454,47	454,47	454,47		
	O.14 (jednostka: Hektary)		80,00	161,00	241,00	321,00	402,00		1 205,00
8_2_3 - Murawy (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		374,56	357,54	351,86	349,03	347,32		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		434,70	434,70	434,70	434,70	434,70		
	O.14 (jednostka: Hektary)		1 625,00	3 251,00	4 876,00	6 501,00	8 125,00		24 378,00
8_2_4 - Półnaturalne łąki wilgotne (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		259,08	247,30	243,38	241,42	240,24		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		300,67	300,67	300,67	300,67	300,67		
	O.14 (jednostka: Hektary)		16 850,00	33 701,00	50 550,00	67 400,00	84 250,00		252 751,00
8_2_5 - Półnaturalne łąki świeże (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		347,84	332,03	326,76	324,13	322,54		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		403,69	403,69	403,69	403,69	403,69		
	O.14 (jednostka: Hektary)		32 655,00	65 309,00	97 965,00	130 619,00	163 274,00		489 822,00
8_2_6 - Torfowiska - wymogi kluczowe (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		253,63	242,10	238,26	236,34	235,18		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		308,85	308,85	308,85	308,85	308,85		
	O.14 (jednostka: Hektary)		12,00	23,00	35,00	48,00	60,00		178,00
8_2_7 - Torfowiska - wymogi kluczowe i uzupełniające (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		359,47	343,13	337,69	334,96	333,33		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		477,12	477,12	477,12	477,12	477,12		
	O.14 (jednostka: Hektary)		222,00	442,00	664,00	885,00	1 107,00		3 320,00
8_2_8 - Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób, czajka) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		245,14	234,00	230,29	228,43	227,32		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		347,42	347,42	347,42	347,42	347,42		
	O.14 (jednostka: Hektary)		14 489,00	28 980,00	43 469,00	57 959,00	72 448,00		217 345,00

8_2_9 - Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		313,04	298,81	294,07	291,69	290,27		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		426,16	426,16	426,16	426,16	426,16		
	O.14 (jednostka: Hektary)		1 402,00	2 806,00	4 208,00	5 610,00	7 014,00		21 040,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)		70 013,00	140 028,00	210 040,00	280 054,00	350 068,00		1 050 203,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		21 388 144,00	40 832 456,00	60 276 435,00	79 721 296,00	99 164 235,00		301 382 566,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		17 110 515,20	32 665 964,80	48 221 148,00	63 777 036,80	79 331 388,00		241 106 052,80
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I 8.3.	Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8_3 - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		187,87	187,87	187,87	187,87	187,87		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)		6 272,00	12 543,00	18 815,00	25 087,00	31 358,00		94 075,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)		6 272,00	12 543,00	18 815,00	25 087,00	31 358,00		94 075,00

	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 178 321,00	2 356 453,00	3 534 774,00	4 713 095,00	5 891 227,00		17 673 870,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		942 656,80	1 885 162,40	2 827 819,20	3 770 476,00	4 712 981,60		14 139 096,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I 8.4.	Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8 4 - Sady odmian tradycyjnych pow. 15 lat (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		475,73	475,73	475,73	475,73	475,73		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)		98,00	196,00	295,00	394,00	492,00		1 475,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)		98,00	196,00	295,00	394,00	492,00		1 475,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		46 622,00	93 243,00	140 340,00	187 438,00	234 059,00		701 702,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		37 297,60	74 594,40	112 272,00	149 950,40	187 247,20		561 361,60
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								

	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I 8.5.	Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8_5_1 - Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		317,08	317,08	317,08	317,08	317,08		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Hektary)		1 048,00	2 095,00	3 144,00	4 192,00	5 240,00		15 719,00
8_5_2 - Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		385,65	385,65	385,65	385,65	385,65		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)		436,58	436,58	436,58	436,58	436,58		
	O.19 (jednostka: Hektary)		319,00	637,00	956,00	1 274,00	1 593,00		4 779,00
OGÓŁEM	O.19 (jednostka: Hektary)		1 367,00	2 732,00	4 100,00	5 466,00	6 833,00		20 498,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		455 322,00	909 942,00	1 365 581,00	1 820 517,00	2 275 840,00		6 827 202,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		364 257,60	727 953,60	1 092 464,80	1 456 413,60	1 820 672,00		5 461 761,60
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I 8.6.	Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8_6_1 - Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mleczne (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		615,28	615,28	615,28	615,28	615,28		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		4 944,00	8 127,00	10 723,00	10 956,00	11 191,00		45 941,00
8_6_10 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim) (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		470,60	470,60	470,60	470,60	470,60		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		208,00	366,00	472,00	482,00	491,00		2 019,00
8_6_11 - Zachowanie lokalnych ras owiec (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 123,60	1 123,60	1 123,60	1 123,60	1 123,60		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		4 204,00	6 420,00	7 998,00	8 160,00	8 321,00		35 103,00
8_6_12 - Zachowanie lokalnych ras świń (Dotacja - Jednolita)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		857,14	857,14	857,14	857,14	857,14		

91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		401,00	815,00	889,00	909,00	927,00		3 941,00
8_6_13 - Zachowanie lokalnych ras kóz (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 427,72	1 427,72	1 427,72	1 472,72	1 472,72		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		18,00	34,00	52,00	53,00	54,00		211,00
8_6_1_i_2_plus - Dodatkowa płatność do samców w ramach wariantów 1.1. i 1.2. (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 400,22	3 400,22	3 400,22	3 400,22	3 400,22		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		20,00	20,00	20,00	20,00	20,00		100,00
8_6_2 - Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mięsne (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		393,71	393,71	393,71	393,71	393,71		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		2 494,00	4 100,00	5 408,00	5 526,00	5 644,00		23 172,00
8_6_3 - Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie i wielkopolskie) (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		499,81	499,81	499,81	499,81	499,81		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		314,00	552,00	713,00	726,00	742,00		3 047,00
8_6_4 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie i wielkopolskie) (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 109,55	1 109,55	1 109,55	1 109,55	1 109,55		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		19,00	34,00	44,00	45,00	46,00		188,00
8_6_5 - Zachowanie lokalnych ras koni -	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		460,86	460,86	460,86	460,86	460,86		

samice (konie śląskie) (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		663,00	1 165,00	1 505,00	1 535,00	1 563,00		6 431,00
8_6_6 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie) (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		987,83	987,83	987,83	987,83	987,83		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		42,00	74,00	96,00	98,00	99,00		409,00
8_6_7 - . Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie polskie i huculskie) (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		897,00	897,00	897,00	897,00	897,00		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		802,00	1 411,00	1 825,00	1 861,00	1 895,00		7 794,00
8_6_8 - Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie polskie i huculskie) (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 921,35	1 921,35	1 921,35	1 921,35	1 921,35		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		51,00	90,00	116,00	118,00	120,00		495,00
8_6_9 - Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim) (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		409,18	409,18	409,18	409,18	409,18		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		1 753,00	3 082,00	3 987,00	4 063,00	4 139,00		17 024,00
OGÓŁEM	O.19 (jednostka: Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza)		15 933,00	26 290,00	33 848,00	34 552,00	35 252,00		145 875,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		11 342 509,00	18 438 762,00	23 524 663,00	24 010 422,00	24 491 899,00		101 808 255,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		9 074 007,20	14 751 009,60	18 819 730,40	19 208 337,60	19 593 519,20		81 446 604,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								

	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I 8.7.	Bioróżnorodność na gruntach ornych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8_7_1 - Wieloletnie pasy kwietne (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		786,74	786,74	786,74	786,74	786,74		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)		142,00	283,00	425,00	567,00	708,00		2 125,00
8_7_2 - Ogródki bioróżnorodnościowe (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		526,29	526,29	526,29	526,29	526,29		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)		142,00	283,00	425,00	567,00	708,00		2 125,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)		284,00	566,00	850,00	1 134,00	1 416,00		4 250,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		186 450,00	371 587,00	558 038,00	744 488,00	929 625,00		2 790 188,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		149 160,00	297 269,60	446 430,40	595 590,40	743 700,00		2 232 150,40
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I 8.8	Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8_8_1 - Premie zalesieniowe i pielęgnacyjne (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		616,98	616,98	616,98	616,98	616,98		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.15 (jednostka: Hektary)		200,00	900,00	263,00	395,00	527,00		2 285,00
8_8_2 - Premie zadrzewieniowe (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		560,45	560,45	560,45	560,45	560,45		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.15 (jednostka: Hektary)		100,00	487,00	44,00	60,00	76,00		767,00
8_8_3 - Premie systemów rolno-leśnych (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			67,42	67,42	67,42	67,42		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.15 (jednostka: Hektary)			975,00	86,00	96,00	106,00		1 263,00
OGÓŁEM	O.15 (jednostka: Hektary)		300,00	2 362,00	393,00	551,00	709,00		4 315,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		81 502,00	443 672,00	192 724,00	283 807,00	374 890,00		1 376 595,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		65 201,60	354 937,60	154 179,20	227 045,60	299 912,00		1 101 276,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I.8.9.1.	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020. Pakiet 4.Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8_9_1_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				352,36	352,36			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)				506,00	1 128,00			1 634,00
8_9_1_10 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: dubelta lub kulika wielkiego (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				302,74	302,74			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				365,62	365,62			
	O.14 (jednostka: Hektary)				1 812,00	3 249,00			5 061,00
8_9_1_11 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: derkacza (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				237,08	237,08			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				300,00	300,00			
	O.14 (jednostka: Hektary)				94,00	83,00			177,00

8_9_1_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				326,32	326,32			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				389,21	389,21			
	O.14 (jednostka: Hektary)				403,00	558,00			961,00
8_9_1_3 - Murawy (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				362,25	362,25			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)				659,00	1 216,00			1 875,00
8_9_1_4 - Półnaturalne łąki wilgotne (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				250,56	250,56			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)				3 504,00	5 925,00			9 429,00
8_9_1_5 - Półnaturalne łąki świeże (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				336,40	336,40			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)				10 938,00	18 819,00			29 757,00
8_9_1_6_1 - Torfowiska -wymogi obowiązkowe (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				245,29	245,29			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				267,87	267,87			
	O.14 (jednostka: Hektary)				96,00	76,00			172,00
8_9_1_6_2 - Torfowiska - wymogi obowiązkowe i uzupełniające (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				347,65	347,65			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				408,09	408,09			
	O.14 (jednostka: Hektary)				221,00	305,00			526,00
8_9_1_7 - Ekstensywne użytkowanie na obszarach specjalnej	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				197,98	197,98			

ochrony ptaków (OSO) (Dotacja - Jednolita) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.14 (jednostka: Hektary)				3 148,00	5 749,00			8 897,00
8_9_1_8 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: rycyka, kszyka, krwawodzioba lub czajki (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				237,08	237,08			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				300,00	300,00			
	O.14 (jednostka: Hektary)				11 833,00	21 423,00			33 256,00
8_9_1_9 - Ochrona siedlisk lęgowych ptaków: wodniczki (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				349,44	349,44			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				412,36	412,36			
	O.14 (jednostka: Hektary)				909,00	1 208,00			2 117,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)				34 123,00	59 739,00			93 862,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				9 523 508,00	16 602 555,00			26 126 063,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				7 618 806,40	13 282 044,00			20 900 850,40
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)				9 523 508,00	16 602 555,00			26 126 063,00
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)				7 618 806,40	13 282 044,00			20 900 850,40
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								

I.8.9.2.	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
8_9_2_1 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				331,22	331,22			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				352,36	352,36			
	O.14 (jednostka: Hektary)				547,00	1 041,00			1 588,00
8_9_2_2 - Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				306,74	306,74			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				389,21	389,21			
	O.14 (jednostka: Hektary)				179,00	108,00			287,00
8_9_2_3 - Murawy (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				340,51	340,51			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				362,25	362,25			
	O.14 (jednostka: Hektary)				1 037,00	1 944,00			2 981,00
8_9_2_4 - Półnaturalne łąki wilgotne (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				235,53	235,53			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				250,56	250,56			
	O.14 (jednostka: Hektary)				9 473,00	16 290,00			25 763,00
8_9_2_5 - Półnaturalne łąki świeże (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				316,22	316,22			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				336,40	336,40			
	O.14 (jednostka: Hektary)				19 366,00	33 460,00			52 826,00
8_9_2_6_1 - Torfowiska -wymogi obowiązkowe (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				230,57	230,57			

91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				267,87	267,87			
	O.14 (jednostka: Hektary)				32,00	38,00			70,00
8_9_2_6_2 - Torfowiska - wymogi obowiązkowe i uzupełniające (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				326,79	326,79			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				408,09	408,09			
	O.14 (jednostka: Hektary)				109,00	152,00			261,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)				30 743,00	53 033,00			83 776,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				8 987 283,00	15 515 819,00			24 503 102,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				7 189 826,40	12 412 655,20			19 602 481,60
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)				8 987 283,00	15 515 819,00			24 503 102,00
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)				7 189 826,40	12 412 655,20			19 602 481,60
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ENVCLIM (70)	**Zobowiązania związane ze środowiskiem, klimatem i inne zobowiązania w dziedzinie zarządzania**								
I.8.9.3.	Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wdrażane w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020). Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**

8_9_3 - Rolnictwo zrównoważone (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 70-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				178,58	178,58			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)				198,43	198,43			
	O.14 (jednostka: Hektary)				32 283,00	45 712,00			77 995,00
OGÓŁEM	O.14 (jednostka: Hektary)				32 283,00	45 712,00			77 995,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				5 765 098,00	8 163 249,00			13 928 347,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				4 612 078,40	6 530 599,20			11 142 677,60
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)				5 765 098,00	8 163 249,00			13 928 347,00
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)				4 612 078,40	6 530 599,20			11 142 677,60
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
ANC (71)	**Ograniczenia naturalne lub inne ograniczenia specyficzne dla obszaru**								
I 9.	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
9_1 - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa I (Dotacja - Średnia) 91(3)(a)-PL-65,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			35,51	35,51	35,51	35,51		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			40,22	40,22	40,22	40,22		
	O.12 (jednostka: Hektary)			3 443 463,00	3 443 463,00	3 443 463,00	3 443 463,00		13 773 852,00
9_2 - ONW typ specyficzny strefa I (niekorzystne warunki o	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			35,81	35,81	35,81	35,81		

walorach przyrodniczo – turystycznych) (Dotacja - Średnia) 91(3)(a)-PL-65,00%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			40,22	40,22	40,22	40,22		
	O.12 (jednostka: Hektary)			851 578,00	851 578,00	851 578,00	851 578,00		3 406 312,00
9_3 - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa II (Dotacja - Średnia) 91(3)(a)-PL-65,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			55,85	55,85	55,85	55,85		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			59,33	59,33	59,33	59,33		
	O.12 (jednostka: Hektary)			2 244 789,00	2 244 789,00	2 244 789,00	2 244 789,00		8 979 156,00
9_4 - ONW typ specyficzny strefa II - bez zwierząt (Dotacja - Średnia) 91(3)(a)-PL-65,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			54,92	54,92	54,92	54,92		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			59,33	59,33	59,33	59,33		
	O.12 (jednostka: Hektary)			240 572,00	240 572,00	240 572,00	240 572,00		962 288,00
9_5 - ONW typ specyficzny strefa II (podgórskie) - ze zwierzętami (Dotacja - Średnia) 91(3)(a)-PL-65,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			142,06	142,06	142,06	142,06		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			151,91	151,91	151,91	151,91		
	O.12 (jednostka: Hektary)			55 840,00	55 840,00	55 840,00	55 840,00		223 360,00
9_6 - ONW typ górski - bez zwierząt (Dotacja - Średnia) 91(3)(a)-PL-65,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			93,52	93,52	93,52	93,52		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			101,12	101,12	101,12	101,12		
	O.12 (jednostka: Hektary)			91 973,00	91 973,00	91 973,00	91 973,00		367 892,00
9_7 - ONW typ górski - ze zwierzętami (Dotacja - Średnia) 91(3)(a)-PL-65,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			177,23	177,23	177,23	177,23		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)			186,29	186,29	186,29	186,29		
	O.12 (jednostka: Hektary)			59 056,00	59 056,00	59 056,00	59 056,00		236 224,00
OGÓŁEM	O.12 (jednostka: Hektary)			6 987 271,00	6 987 271,00	6 987 271,00	6 987 271,00		27 949 084,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			329 173 489,23	318 400 000,00	318 400 000,00	318 400 000,00		1 284 373 489,23
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			213 962 768,00	206 960 000,00	206 960 000,00	206 960 000,00		834 842 768,00

	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.1.1	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_1_1_1 - inwestycje budowlane (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			10,00	20,00	24,00	24,00	22,00	100,00
10_1_1_2 - Inwestycje inne niż budowlane (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		60 819,56	60 819,56	60 819,56	60 819,56	60 819,56	60 819,56	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)		380,00	836,00	1 083,00	1 014,00	938,00	635,00	4 886,00
10_1_1_3 - Inwestycje budowlane i inne niż budowlane (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			262 711,18	262 711,18	262 711,18	262 711,18	262 711,18	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			30,00	55,00	63,00	55,00	75,00	278,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)		380,00	876,00	1 158,00	1 101,00	1 017,00	732,00	5 264,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		23 111 600,00	60 726 835,45	84 316 715,00	83 022 104,34	76 298 015,00	62 725 353,21	390 200 623,00

	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		12 711 380,00	33 399 759,50	46 374 193,25	45 662 157,38	41 963 908,25	34 498 943,99	214 610 342,37
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.1.2.	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_1_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe) (Instrument finansowy - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		45 197,74	45 081,97	45 081,97	45 081,97	45 081,97	45 197,74	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)		288,00	688,00	799,00	688,00	244,00	177,00	2 884,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)		288,00	688,00	799,00	688,00	244,00	177,00	2 884,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		13 000 000,00	31 000 000,00	36 000 000,00	31 000 000,00	11 000 000,00	8 000 000,00	130 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		7 150 000,00	17 050 000,00	19 800 000,00	17 050 000,00	6 050 000,00	4 400 000,00	71 500 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)		13 000 000,00	31 000 000,00	36 000 000,00	31 000 000,00	11 000 000,00	8 000 000,00	130 000 000,00
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)		7 150 000,00	17 050 000,00	19 800 000,00	17 050 000,00	6 050 000,00	4 400 000,00	71 500 000,00

	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.10.	Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_10_1 - Przydomowe oczyszczalnie (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			403 741,10	403 741,10	403 741,10	403 741,10	403 741,10	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.22 (jednostka: Operacje)			100,00	200,00	290,00	100,00	21,00	711,00
10_10_2 - Smart Village (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				2 663 337,78	2 663 337,78	2 663 337,78	2 663 337,78	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.22 (jednostka: Operacje)				5,00	6,00	5,00	2,00	18,00
OGÓŁEM	O.22 (jednostka: Operacje)			100,00	205,00	296,00	105,00	23,00	729,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			40 374 109,75	94 064 908,31	133 064 944,78	53 690 798,60	13 805 238,56	335 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			22 205 760,36	51 735 699,57	73 185 719,63	29 529 939,23	7 592 881,21	184 250 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.11.	Zalesianie gruntów rolnych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_11 - Zalesianie gruntów rolnych (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 73-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		4 648,21	4 648,21	4 648,21	4 648,21	4 648,21		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.21 (jednostka: Hektary)		500,00	500,00	112,00	112,00	112,00		1 336,00
OGÓŁEM	O.21 (jednostka: Hektary)		500,00	500,00	112,00	112,00	112,00		1 336,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 310 901,00	1 335 387,00	520 600,00	520 600,00	520 600,00		4 208 088,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		1 048 720,80	1 068 309,60	416 480,00	416 480,00	416 480,00		3 366 470,40
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								

I 10.12.	Tworzenie zadrzewień śródpolnych	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
10_12 - Tworzenie zadrzewień śródpolnych (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 73-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 102,38	3 102,38	3 102,38	3 102,38	3 102,38		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.21 (jednostka: Hektary)		387,00	387,00	16,00	16,00	16,00		822,00
OGÓŁEM	O.21 (jednostka: Hektary)		387,00	387,00	16,00	16,00	16,00		822,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		597 867,00	617 518,00	131 891,00	131 891,00	131 891,00		1 611 058,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		478 293,60	494 014,40	105 512,80	105 512,80	105 512,80		1 288 846,40
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.13.	Zakładanie systemów rolno-leśnych	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
10_13 - Zakładanie systemów rolno-leśnych (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 73-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 230,52	1 230,52	1 230,52	1 230,52	1 230,52		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.21 (jednostka: Hektary)		975,00	975,00	10,00	10,00	10,00		1 980,00
OGÓŁEM	O.21 (jednostka: Hektary)		975,00	975,00	10,00	10,00	10,00		1 980,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		559 737,00	523 063,00	12 306,00	12 306,00	12 306,00		1 119 718,00

	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		447 789,60	418 450,40	9 844,80	9 844,80	9 844,80		895 774,40
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.14.	Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_14_1 - Inwestycje bioróżnosrodowiskowe (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 73-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		4 221,05	4 221,05	4 221,05	4 221,05	4 221,05		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.21 (jednostka: Hektary)		398,00	398,00	22,00	22,00	22,00		862,00
10_14_2 - Cięcia pielęgnacyjne (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 73-PL-80,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		384,62	384,62	384,62	384,62	384,62		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.21 (jednostka: Hektary)		1 872,00	1 872,00	1 767,00	1 767,00	1 767,00		9 045,00
OGÓŁEM	O.21 (jednostka: Hektary)		2 270,00	2 270,00	1 789,00	1 789,00	1 789,00		9 907,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 542 449,00	1 489 333,00	772 487,00	772 487,00	772 487,00		5 349 243,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		1 233 959,20	1 191 466,40	617 989,60	617 989,60	617 989,60		4 279 394,40
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.15	Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_15 - Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			30 338,72	30 338,72	30 338,72	30 338,72	30 338,72	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			1 627,00	1 627,00	1 627,00	1 627,00	1 628,00	8 136,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)			1 627,00	1 627,00	1 627,00	1 627,00	1 628,00	8 136,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			49 361 745,00	49 361 745,00	49 361 745,00	49 361 745,00	49 393 929,00	246 840 909,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			27 148 959,75	27 148 959,75	27 148 959,75	27 148 959,75	27 166 661,00	135 762 500,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.2.	Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_2_1_1 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar A - biogazownie (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			303 501,95	303 501,95	303 501,95			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			40,00	55,00	34,00			129,00
10_2_1_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar B - fotowoltaika (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			40 436,33	40 436,33	40 436,33	40 436,33		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			360,00	720,00	440,00	356,00		1 876,00
10_2_2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej, obszar C - termomodernizacja (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			40 436,33	40 436,33	40 436,33	40 436,33		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			360,00	719,00	440,00	356,00		1 875,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)			760,00	1 494,00	914,00	713,00		3 881,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			41 254 235,00	74 738 899,00	45 903 036,00	28 831 103,00		190 727 273,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			22 689 829,20	41 106 394,40	25 246 669,80	15 857 106,60		104 900 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.3.	Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_3 - Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			20 231,00	20 231,00	20 231,00	20 231,00	20 231,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			692,00	692,00	692,00	692,00	692,00	3 460,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)			692,00	692,00	692,00	692,00	692,00	3 460,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			14 000 000,00	14 000 000,00	14 000 000,00	14 000 000,00	14 000 000,00	70 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			7 700 000,00	7 700 000,00	7 700 000,00	7 700 000,00	7 700 000,00	38 500 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.4.	Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_4 - Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			40 562,38	40 562,38	40 562,38			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)			1 000,00	5 349,00	4 000,00			10 349,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)			1 000,00	5 349,00	4 000,00			10 349,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			40 562 380,00	216 971 621,00	162 253 044,00			419 787 045,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			22 309 309,00	119 334 392,00	89 239 174,00			230 882 875,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.5.	Rozwój małych gospodarstw	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_5_1 - Rozwój małych gospodarstw - krótki łańcuch dostaw i	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		26 431,80	26 431,80	26 431,80	26 431,80	26 431,80	26 431,80	

gospodarstwa ekologiczne (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)		1 944,00	2 116,00	2 386,00	2 477,00	520,00	520,00	9 963,00
10_5_2 - Rozwój małych gospodarstw - pozostałe (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		22 027,44	22 027,44	22 027,44	22 027,44	22 027,44	22 027,44	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)		711,00	755,00	857,00	893,00	177,00	178,00	3 571,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)		2 655,00	2 871,00	3 243,00	3 370,00	697,00	698,00	13 534,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		67 044 928,00	72 560 405,00	81 943 789,00	85 142 068,00	17 643 391,00	17 665 419,00	342 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		36 874 710,40	39 908 222,75	45 069 083,95	46 828 137,40	9 703 865,05	9 715 980,45	188 100 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.6.1	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - w gospodarstwie	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_6_1_1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				24 056,60	24 056,60	24 056,60	24 056,60	

(dotacja) w gospodarstwie - RHD, MOL. (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)				180,00	330,00	480,00	600,00	1 590,00
10_6_1_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) w gospodarstwie - rozwijanie mikro, MOL. (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				104 508,20	104 508,20	104 508,20	104 508,20	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)				15,00	25,00	36,00	46,00	122,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)				195,00	355,00	516,00	646,00	1 712,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				5 897 813,00	10 551 385,00	15 309 465,00	19 241 337,00	51 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				3 243 797,15	5 803 261,75	8 420 205,75	10 582 735,35	28 050 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.6.2.	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_6_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	

(Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie (Instrument finansowy - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.20 (jednostka: Operacje)		10,00	10,00	40,00	40,00	30,00	20,00	150,00
OGÓŁEM	O.20 (jednostka: Operacje)		10,00	10,00	40,00	40,00	30,00	20,00	150,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 000 000,00	1 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	3 000 000,00	2 000 000,00	15 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		550 000,00	550 000,00	2 200 000,00	2 200 000,00	1 650 000,00	1 100 000,00	8 250 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 000 000,00	1 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	3 000 000,00	2 000 000,00	15 000 000,00
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)		550 000,00	550 000,00	2 200 000,00	2 200 000,00	1 650 000,00	1 100 000,00	8 250 000,00
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.7.1	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_7_1 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja) - poza gospodarstwem (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				2 040 000,00	2 040 000,00	2 040 000,00		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.24 (jednostka: Operacje)				12,00	33,00	55,00		100,00
OGÓŁEM	O.24 (jednostka: Operacje)				12,00	33,00	55,00		100,00

	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				24 480 000,00	67 320 000,00	112 200 000,00		204 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				13 464 000,00	37 026 000,00	61 710 000,00		112 200 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.7.2.	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_7_2 - Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) - poza gospodarstwem (Instrument finansowy - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.24 (jednostka: Operacje)		5,00	15,00	25,00	25,00	20,00	10,00	100,00
OGÓŁEM	O.24 (jednostka: Operacje)		5,00	15,00	25,00	25,00	20,00	10,00	100,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 000 000,00	3 000 000,00	5 000 000,00	5 000 000,00	4 000 000,00	2 000 000,00	20 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		550 000,00	1 650 000,00	2 750 000,00	2 750 000,00	2 200 000,00	1 100 000,00	11 000 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 000 000,00	3 000 000,00	5 000 000,00	5 000 000,00	4 000 000,00	2 000 000,00	20 000 000,00

	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)		550 000,00	1 650 000,00	2 750 000,00	2 750 000,00	2 200 000,00	1 100 000,00	11 000 000,00
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.8	Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_ 8 - Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				2 600,00	2 600,00	2 600,00	2 600,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.24 (jednostka: Hektary)				10 901,00	10 901,00	21 791,00	8 714,00	52 307,00
OGÓŁEM	O.24 (jednostka: Hektary)				10 901,00	10 901,00	21 791,00	8 714,00	52 307,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				28 342 400,00	28 342 400,00	56 657 600,00	22 657 600,00	136 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				15 588 320,00	15 588 320,00	31 161 680,00	12 461 680,00	74 800 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
INVEST (73-74)	**Inwestycje, w tym inwestycje w nawadnianie**								
I 10.9.	Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
10_9_2 - Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (Instrumenty finansowe) (Instrument finansowy - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.24 (jednostka: Operacje)			120,00	120,00	120,00	100,00	40,00	500,00
OGÓŁEM	O.24 (jednostka: Operacje)			120,00	120,00	120,00	100,00	40,00	500,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			12 000 000,00	12 000 000,00	12 000 000,00	10 000 000,00	4 000 000,00	50 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			6 600 000,00	6 600 000,00	6 600 000,00	5 500 000,00	2 200 000,00	27 500 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)			12 000 000,00	12 000 000,00	12 000 000,00	10 000 000,00	4 000 000,00	50 000 000,00
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)			6 600 000,00	6 600 000,00	6 600 000,00	5 500 000,00	2 200 000,00	27 500 000,00
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

INSTAL (75)	**Rozpoczynanie działalności przez młodych rolników i nowych rolników oraz zakładanie przedsiębiorstw wiejskich**								
I 11.	Premie dla młodych rolników	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
11 - Premie dla młodych rolników (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		44 943,82	44 943,82	54 800,00	54 800,00	54 800,00	54 800,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.25 (jednostka: Beneficjenci)		2 000,00	2 140,00	2 200,00	2 200,00	2 200,00	460,00	11 200,00
OGÓŁEM	O.25 (jednostka: Beneficjenci)		2 000,00	2 140,00	2 200,00	2 200,00	2 200,00	460,00	11 200,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		89 870 841,00	96 162 976,00	120 560 000,00	120 560 000,00	120 560 000,00	25 219 092,00	572 932 909,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		49 428 962,00	52 889 637,00	66 308 000,00	66 308 000,00	66 308 000,00	13 870 501,00	315 113 100,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)		49 428 962,00	52 889 637,00	66 308 000,00	66 308 000,00	66 308 000,00	13 870 501,00	315 113 100,00
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)		49 428 962,00	52 889 637,00	61 343 569,00	63 024 467,45	63 172 783,00	4 377 016,97	294 236 435,42
RISK (76)	**Narzędzia zarządzania ryzykiem**								
I 12.1.	Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
12_1 - Dopłaty do składek ubezpieczenia (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	1 719,11	1 719,11	1 719,11	1 719,11	1 719,11			

91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.9 (jednostka: Beneficjenci)	2 580,00	4 600,00	5 750,00	6 900,00	9 201,00			29 031,00
OGÓŁEM	O.9 (jednostka: Beneficjenci)	2 580,00	4 600,00	5 750,00	6 900,00	9 201,00			29 031,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	4 435 322,40	7 907 924,60	9 884 900,60	11 861 877,60	15 817 758,80			49 907 784,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	2 439 427,00	4 349 359,00	5 436 695,00	6 524 033,00	8 699 767,00			27 449 281,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
RISK (76)	**Narzędzia zarządzania ryzykiem**								
I 12.2.	Dofinansowanie Funduszy Wzajemnościowych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
12 2 - Dofinansowanie funduszy (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	9 333 336,00	9 333 336,00	9 333 336,00	9 333 336,00	9 333 336,00	9 333 336,00	9 333 336,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.9 (jednostka: Roczna płatność na fundusz/Annual payment to the fund)	4,00		1,00	1,00				6,00
OGÓŁEM	O.9 (jednostka: null)	4,00		1,00	1,00				6,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	9 333 335,00	9 333 335,00	11 666 668,00	14 000 000,00	4 666 664,00	4 666 664,00	2 333 334,00	56 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	5 133 334,00	5 133 334,00	6 416 668,00	7 700 000,00	2 566 665,00	2 566 665,00	1 283 334,00	30 800 000,00

	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
COOP (77)	**Współpraca**								
I 13.1.	LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
13_1_1 - Ludność wiejska (30 000 - 39 999) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 569 978,86	1 569 978,86	1 569 978,86	1 569 978,86	1 569 978,86	1 569 978,86	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.31 (jednostka: Strategie)		41,00						41,00
13_1_10 - Ludność wiejska (120 000 - 129 999) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		4 162 500,00	4 162 500,00	4 162 500,00	4 162 500,00	4 162 500,00	4 162 500,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.31 (jednostka: Strategie)		8,00						8,00
13_1_11 - Ludność wiejska (130 000 - 139 999) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		4 412 500,00	4 412 500,00	4 412 500,00	4 412 500,00	4 412 500,00	4 412 500,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.31 (jednostka: Strategie)		5,00						5,00
13_1_12 - Ludność wiejska (>140 000) (Dotacja - Średnia)	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		4 662 500,00	4 662 500,00	4 662 500,00	4 662 500,00	4 662 500,00	4 662 500,00	

91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.31 (jednostka: Strategie)		5,00						5,00
13_1_13 - Zobowiązania prawne z PROW 2014-2020 (Dotacja - Średnia) [.] 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			250 000,00					
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
[.] 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00%	O.31 (jednostka: Strategie)			1,00					1,00
13_1_2 - Ludność wiejska (40 000 - 49 999) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 862 500,00	1 862 500,00	1 862 500,00	1 862 500,00	1 862 500,00	1 862 500,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.31 (jednostka: Strategie)		48,00						48,00
13_1_3 - Ludność wiejska (50 000 - 59 999) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		2 162 500,00	2 162 500,00	2 162 500,00	2 162 500,00	2 162 500,00	2 162 500,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.31 (jednostka: Strategie)		41,00						41,00
13_1_4 - Ludność wiejska (60 000 - 69 999) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		2 462 500,00	2 462 500,00	2 462 500,00	2 462 500,00	2 462 500,00	2 462 500,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.31 (jednostka: Strategie)		50,00						50,00
13_1_5 - Ludność wiejska (70 000 - 79 999) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		2 762 500,00	2 762 500,00	2 762 500,00	2 762 500,00	2 762 500,00	2 762 500,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.31 (jednostka: Strategie)		35,00						35,00
13_1_6 - Ludność wiejska (80 000 - 89 999) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 062 500,00	3 062 500,00	3 062 500,00	3 062 500,00	3 062 500,00	3 062 500,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								

	O.31 (jednostka: Strategie)		24,00						24,00
13_1_7 - Ludność wiejska (90 000 - 99 999) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 362 500,00	3 362 500,00	3 362 500,00	3 362 500,00	3 362 500,00	3 362 500,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.31 (jednostka: Strategie)		18,00						18,00
13_1_8 - Ludność wiejska (100 000 - 109 999) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 662 500,00	3 662 500,00	3 662 500,00	3 662 500,00	3 662 500,00	3 662 500,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.31 (jednostka: Strategie)		9,00						9,00
13_1_9 - Ludność wiejska (110 000 - 119 999) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(b)-PL-55,00% 91(3)(c) - 77-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		3 912 500,00	3 912 500,00	3 912 500,00	3 912 500,00	3 912 500,00	3 912 500,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.31 (jednostka: Strategie)		8,00						8,00
OGÓŁEM	O.31 (jednostka: Strategie)		292,00						292,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		7 541 666,64	32 104 673,96	107 677 371,23	115 814 808,73	131 336 228,23	347 174 751,21	741 649 500,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		4 147 916,60	17 657 570,68	59 222 554,18	63 698 144,80	72 234 925,53	190 946 113,21	407 907 225,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
COOP (77)	**Współpraca**								

I 13.2.	Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Total 2023 - 2029
13_2_1 - Grupy producentów rolnych (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			300 000,00	300 000,00	300 000,00			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.28 (jednostka: Beneficjenci)			1,00	6,00	158,00			165,00
13_2_2 - Organizacje producentów rolnych (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			500 000,00	500 000,00	500 000,00			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.28 (jednostka: Beneficjenci)					179,00			179,00
OGÓŁEM	O.28 (jednostka: Beneficjenci)			1,00	6,00	337,00			344,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			66 000,00	500 000,00	38 600 000,00	38 550 000,00	38 564 000,00	116 280 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			36 300,00	275 000,00	21 230 000,00	21 202 500,00	21 210 200,00	63 954 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
COOP (77)	**Współpraca**								
I 13.3.	Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**

13_3 - Promocja systemów jakości (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		393 258,06	393 258,06	393 258,06	393 258,06	393 258,06	393 258,06	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.32 (jednostka: liczba operacji promocyjnych/number of promotional operations)		16,00	16,00	16,00	16,00	15,00	15,00	94,00
OGÓŁEM	O.32 (jednostka: null)		16,00	16,00	16,00	16,00	15,00	15,00	94,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		6 292 132,00	6 292 132,00	6 292 132,00	6 292 132,00	5 898 872,50	5 898 872,50	36 966 273,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		3 460 672,60	3 460 672,60	3 460 672,60	3 460 672,60	3 244 379,80	3 244 379,80	20 331 450,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
COOP (77)	**Współpraca**								
I 13.4.	Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
13_4 - Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			143 834,00	143 834,00	143 834,00	143 834,00	143 834,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.29 (jednostka: Beneficjenci)			73,00	73,00				146,00
OGÓŁEM	O.29 (jednostka: Beneficjenci)			73,00	73,00				146,00

	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			2 624 977,00	5 249 955,00	5 249 955,00	5 249 955,00	2 624 976,00	20 999 818,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)			1 443 737,35	2 887 475,25	2 887 475,25	2 887 475,25	1 443 736,90	11 549 900,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
COOP (77)	**Współpraca**								
I 13.5.	Współpraca Grup Operacyjnych EPI	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
13_5_1 - Wsparcie przygotowawcze (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(a)-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		11 235,96	11 235,96	11 235,96				
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.1 (jednostka: Projekty)		36,00	28,00	28,00				92,00
13_5_2 - Realizacja operacji (refundacja) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(a)-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		561 797,75	561 797,75	561 797,75	561 797,75	561 797,75	561 797,75	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.1 (jednostka: Projekty)		8,00	16,00	16,00	25,00	49,00	49,00	163,00
13_5_3 - Realizacja operacji (planowany budżet projektu) (Dotacja - Średnia) 91(3)(b) - 77(1)(a)-PL-55,00%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		78 651,69	78 651,69	78 651,69	78 651,69	78 651,69	78 651,69	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.1 (jednostka: Projekty)		10,00	21,00	21,00	31,00	63,00	63,00	209,00

	O.1 (jednostka: Projekty)		54,00	65,00	65,00	56,00	112,00	112,00	464,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		5 812 425,00	11 107 100,00	11 107 100,00	16 194 675,00	32 389 350,00	32 389 350,00	109 000 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		3 196 833,75	6 108 905,00	6 108 905,00	8 907 071,25	17 814 142,50	17 814 142,50	59 950 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
OGÓŁEM	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
COOP (77)	**Współpraca**								
I 13.6.	Zobowiązania dla beneficjentów działania 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.2. Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
13_6 - Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych - zobowiązania PROW2014-2020 (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				100 000,00				
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.28 (jednostka: Beneficjenci)				227,00				227,00
	O.28 (jednostka: Beneficjenci)				227,00				227,00
OGÓŁEM	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				22 720 000,00				22 720 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				12 496 000,00				12 496 000,00

	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
COOP (77)	**Współpraca**								
I 13.7	Zobowiązania dla beneficjentów poddziałania 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości PROW 2014–2020, realizowane w ramach interwencji I 13.4 Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
13 7 - Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności - Zobowiązania z PROW 2014-2020, w zakresie poddz. 3.1 "Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości" (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				510,67	510,67			
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.29 (jednostka: Beneficjenci)				264,00				264,00
OGÓŁEM	O.29 (jednostka: Beneficjenci)				264,00				264,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)				121 061,00	13 757,00			134 818,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)				66 583,55	7 566,35			74 149,90
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								

	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
KNOW (78)	**Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji**								
I 14.1.	Doskonalenie zawodowe rolników	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
14.1 - Doskonalenie zawodowe rolników - moduł 1 i 2 (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	269,66	269,66	269,66	269,66	269,66	269,66	269,66	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: osobodzień szkoleniowy/person-day of training)	3 750,00	20 000,00	27 500,00	27 500,00	25 000,00	15 000,00	6 250,00	125 000,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: null)	3 750,00	20 000,00	27 500,00	27 500,00	25 000,00	15 000,00	6 250,00	125 000,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	1 011 235,95	5 393 258,43	7 415 730,34	7 415 730,34	6 741 573,03	4 045 078,65	1 685 393,26	33 708 000,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	556 179,77	2 966 292,13	4 078 651,69	4 078 651,69	3 707 865,17	2 224 793,26	926 966,29	18 539 400,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
KNOW (78)	**Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji**								
I 14.2.	Kompleksowe doradztwo rolnicze	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
14_2_1 - Kompleksowe doradztwo rolnicze - moduł 1 (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		1 460,69	1 460,69	1 460,69	1 460,69	1 460,69	1 460,69	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: usługa doradcza/Advisory service)		4 487,00	17 946,00	13 460,00	22 433,00	17 946,00	13 460,00	89 732,00
14_2_2 - Kompleksowe doradztwo rolnicze - moduł 2 (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			17 977,53	17 977,53	17 977,53	17 977,53		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: Operacje)			76,00	76,00	76,00	76,00		304,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: Operacje)			76,00	76,00	76,00	76,00		304,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: null)		4 487,00	17 946,00	13 460,00	22 433,00	17 946,00	13 460,00	89 732,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		6 553 370,80	27 579 775,34	21 026 404,53	34 133 288,59	27 579 775,34	19 660 112,40	136 532 727,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		3 604 353,94	15 168 876,44	11 564 522,49	18 773 308,87	15 168 876,44	10 813 061,82	75 093 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								

	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
KNOW (78)	**Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji**								
I 14.3.	Doskonalenie zawodowe kadr doradczych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
14_3_1 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 1 (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	310,11	310,11	310,11	310,11	310,11	310,11		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: osobodzień szkoleniowy/person-day of training)	696,00	2 783,00	1 391,00	696,00	696,00	696,00		6 958,00
14_3_2 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych- moduł 2 (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		269,66	269,66	269,66	269,66	269,66	269,66	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: osobodzień szkoleniowy/person-day of training)		650,00	1 300,00	1 300,00	1 300,00	1 300,00	650,00	6 500,00
14_3_3 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 3 (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		2 134,83	2 134,83	2 134,83	2 134,83	2 134,83	2 134,83	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: Operacje)		90,00	180,00	180,00	180,00	180,00	90,00	900,00
14_3_4 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 4 (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)					4 045,00	4 045,00	4 045,00	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: Operacje)					300,00	100,00	72,00	472,00

14_3_5 - Doskonalenie zawodowe kadr doradczych-moduł 5 (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		128,09	128,09	128,09	128,09	128,09		
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: osobodzień praktyk/person-day of practical training)		820,00	2 460,00	1 640,00	1 640,00	1 640,00		8 200,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: null)	696,00	3 433,00	2 691,00	1 996,00	1 996,00	1 996,00	650,00	13 458,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: Operacje)		90,00	180,00	180,00	480,00	280,00	162,00	1 372,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: null)		820,00	2 460,00	1 640,00	1 640,00	1 640,00		8 200,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)	215 730,34	1 526 382,02	2 054 425,86	1 542 651,68	1 542 651,68	1 351 640,45	558 426,97	8 791 909,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)	118 651,68	839 510,11	1 129 934,27	848 458,43	848 458,43	743 402,25	307 134,83	4 835 550,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								
KNOW (78)	**Wymiana wiedzy i upowszechnianie informacji**								
I 14.4.	Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**Total 2023 - 2029**
14_4_1 - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych-moduł 1 (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)			3 775,28	3 775,28	3 775,28	3 775,28	3 775,28	
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: wizyta grupowa/group visit)			550,00	1 100,00	1 650,00	1 100,00	1 100,00	5 500,00

14_4_2 - Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych-moduł 2 (Dotacja - Średnia) 91(2)(a)-PL-55,32% 91(2)(d)-PL-43,00% 91(2)(c)-PL-55,32%	Planowana kwota jednostkowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		11 123,60	11 123,60	11 123,60				
	Maksymalna planowana średnia kwota jednostkowa (w stosownych przypadkach) (w EUR)								
	O.33 (jednostka: Działalność)		22,00	54,00	32,00				108,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: Działalność)		22,00	54,00	32,00				108,00
OGÓŁEM	O.33 (jednostka: null)			550,00	1 100,00	1 650,00	1 100,00	1 100,00	5 500,00
	Orientacyjna roczna alokacja finansowa (całkowite wydatki publiczne w EUR)		240 269,66	2 677 078,65	4 513 213,48	6 229 275,23	4 152 808,99	4 152 808,99	21 965 455,00
	Całkowita orientacyjna roczna alokacja finansowa (wkład Unii w EUR)		132 148,31	1 472 393,26	2 482 267,42	3 426 101,13	2 284 044,94	2 284 044,94	12 081 000,00
	Z czego na instrument finansowy (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego na instrument finansowy (wkład Unii w EUR)								
	Z czego przeniesienie (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego przeniesienie (wkład Unii w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (ma zastosowanie do art. 95 ust. 1 na podstawie art. 73 i 75) (całkowite wydatki publiczne w EUR)								
	Z czego kwota niezbędna do uzyskania minimalnej alokacji finansowej określonej w załączniku XII (wkład Unii w EUR)								

7 System zarządzania i koordynacji

7.1 Określenie organów zarządzających i koordynacyjnych + organów kontrolnych

Rodzaj instytucji	Nazwa instytucji	EFRG	EFRROW	Nazwisko osoby odpowiedzialnej	Adres	Adres e-mail
Instytucja zarządzająca	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Y	Y	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa	kancelaria@minrol.gov.pl
Właściwa instytucja	Minister Finansów	Y	Y	Minister Finansów	ul. Świętokrzyska 12, 00-916 Warszawa	kancelaria@mf.gov.pl
Agencja płatnicza	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Y	Y	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
Organ certyfikujący	Szef Krajowej Administracji Skarbowej	Y	Y	Szef Krajowej Administracji Skarbowej	ul. Świętokrzyska 12, 00-916 Warszawa	kancelaria@mf.gov.pl
Komitet monitorujący	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Y	Y	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa	kancelaria@minrol.gov.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Y	Y	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Dolnośląskiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Dolnośląskiego	Wybrzeże J. Słowackiego 12-14, 50-411 Wrocław	umwd@dolnyslask.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego	Plac Teatralny 2, 87-100 Toruń	punkt.informacyjny@kujawsko-pomorskie.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Lubelskiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Lubelskiego	ul. Artura Grottgera 4, 20-029 Lublin	info@lubelskie.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje	Samorząd Województwa Lubuskiego – zadania AP dotyczące niektórych	N	Y	Marszałek Województwa Lubuskiego	ul. Podgórna 7, 65-057 Zielona Góra	kancelaria.ogolna@lubuskie.pl

pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS					
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Mazowieckiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Mazowieckiego	ul. Jagiellońska 26, 03-719 Warszawa	urzad_marszalkowski@mazovia.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Małopolskiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Małopolskiego	Korespondencja: ul. Racławicka 56, 30-017 Kraków Siedziba: ul. Basztowa 22, 31-156 Kraków	urzad@umwm.malopolska.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Opolskiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Opolskiego	ul. Piastowska 14, 45-082 Opole	umwo@opolskie.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Podkarpackiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Podkarpackiego	ul. Cieplińskiego 4, 35-010 Rzeszów	urzad@podkarpackie.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Podlaskiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Samorząd Województwa Podlaskiego	ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 1, 15-888 Białystok	kancelaria@wrotapodlasia.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Pomorskiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Pomorskiego	ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk	info@pomorskie.eu
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	ul. Emilii Plater 1, 10-562 Olsztyn	do@warmia.mazury.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone	Samorząd Województwa Wielkopolskiego – zadania AP	N	Y	Marszałek Województwa Wielkopolskiego	al. Niepodległości 34, 61-714 Poznań	kancelaria@umww.pl

w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS					
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego	ul. Korsarzy 34, 70-540 Szczecin	umwz@wzp.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Łódzkiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Łódzkiego	al. Piłsudskiego 8, 90-051 Łódź	info@lodzkie.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Śląskiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Śląskiego	ul. Ligonia 46, 40-037 Katowice	kancelaria@slaskie.pl
Pozostałe podmioty upoważnione i instytucje pośredniczące nieokreślone w tym rozporządzeniu, z opisem ich roli	Samorząd Województwa Świętokrzyskiego – zadania AP dotyczące niektórych interwencji oraz niektóre zadania IZ w zakresie RLKS	N	Y	Marszałek Województwa Świętokrzyskiego	al. IX Wieków Kielc 3, budynek C2, 25-516 Kielce	urzad.marszalkowski@sejmik.kielce.pl
Organ kontrolny	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Y	Y	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
Organ kontrolny	Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych	Y	N	Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych	ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa	sekretariat@ijhars.gov.pl
Organ kontrolny	Inspekcja Weterynaryjna	Y	N	Główny Lekarz Weterynarii	ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa	wet@wetgiw.gov.pl
Koordynacja AKIS, w tym doradztwo w zakresie gospodarstw rolnych – odpowiednia instytucja koordynująca	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	N	Y	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	ul. Wspólna 30 00-930 Warszawa	kancelaria@minrol.gov.pl
Osoba odpowiedzialna za komunikację w ramach planu WPR (por. art. 48 ust. 2 RWP)	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Y	Y	Dyrektor Departamentu odpowiedzialnego za plan komunikacyjny PS WPR	ul. Wspólna 30; 00-930 Warszawa	sekretariat.DPT@minrol.gov.pl

Krótki opis struktury i organizacji właściwego organu

Funkcję właściwego organu będzie pełnił minister właściwy do spraw finansów publicznych na podstawie przepisów o finansowaniu wspólnej polityki rolnej na lata 2023–2027. Właściwy organ odpowiada za wydawanie, przegląd i cofanie akredytacji agencji płatniczej. Właściwy organ wykonuje swoje zadania przy pomocy komórki organizacyjnej wyodrębnionej w strukturze urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw finansów publicznych, *tj. przy pomocy wydziału ds. wspólnej polityki rolnej w ramach departamentu odpowiadającego za obsługę środków unijnych*. Nadzór nad departamentem sprawuje sekretarz stanu/podsekretarz stanu, który podlega bezpośrednio ministrowi.

Właściwy organ sprawuje bieżący nadzór nad agencją płatniczą i upewnia się o ciągłym spełnianiu przez nią kryteriów akredytacyjnych przez:

- stosowanie procedury regulującej zasady współpracy ministra właściwego do spraw finansów publicznych z ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi oraz z audytorem wewnętrznym agencji płatniczej. Współpraca ta ma zapewniać niezwłoczne przekazywanie właściwemu organowi wszystkich informacji sugerujących, że agencja płatnicza nie spełnia kryteriów akredytacyjnych;
- analizę składanego do Komisji Europejskiej rocznego rozliczenia rachunków agencji, obejmującego opinię jednostki certyfikującej oraz sprawozdanie z czynności sprawdzających w zakresie audytu gospodarowania środkami pochodzącymi z budżetu Unii Europejskiej w ramach EFRG oraz EFRROW w agencji za poprzedni rok budżetowy kończący się 15 października. Na podstawie ww. dokumentów właściwy organ uzyskiwać będzie informację dotyczącą ew. naruszeń kryteriów akredytacji przez agencję płatniczą i będzie podejmować działania mające na celu monitorowanie wdrożenia zaleceń organu certyfikującego przez agencję płatniczą oraz działania dotyczące ewentualnych zmian rozwiązań systemowych - w uzgodnieniu z agencją płatniczą i ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi;
- analizę wyników kontroli przeprowadzanych przez organy kontrolne UE oraz Najwyższą Izbę Kontroli w zakresie wspólnej polityki rolnej w obszarach objętych kryteriami akredytacji oraz sprawozdań z wykonania ustawy budżetowej;
- przygotowanie pisemnego sprawozdania z nadzoru agencji płatniczej i monitorowania jej działań, przekazywanego co trzy lata Komisji Europejskiej. Sprawozdanie to ma obejmować przegląd agencji płatniczej pod kątem jej ciągłej zgodności z kryteriami akredytacji, wraz z informacją na temat działań podjętych w celu uzupełnienia stwierdzonych niedociągnięć. W ww. sprawozdaniu właściwy organ będzie również przedstawiał własną opinię na temat ciągłości spełniania kryteriów akredytacji.;
- bieżącą współpracę z agencją płatniczą, ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi oraz organem certyfikującym.

Jeśli właściwy organ uzna, że agencja płatnicza nie spełnia kryteriów akredytacji, podejmie kroki przewidziane w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2022/128.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi jako Instytucja Zarządzająca w oparciu o art. 124 rozporządzenia w sprawie planu WPR powoła Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w drodze zarządzenia. Komitet będzie oddzielnym podmiotem pełniącym funkcje opiniodawczo doradczą. Proces powoływania Komitetu ma charakter czynności formalnej. W zarządzeniu powołującym Komitet określony zostanie m. in. skład oraz tryb podejmowania decyzji. W skład komitetu wchodzić będą przedstawiciele strony rządowej, społecznej oraz samorządowej. Kompozycja składu instytucjonalnego gwarantować będzie zrównoważony jego podział. Skład instytucjonalny Komitetu przed jego powołaniem zostanie skonsultowany ze wszystkimi zainteresowanymi stronami i podmiotami. Osoby do pracy w ramach Komitetu wskazywane będą poszczególne instytucje i podmioty. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie będzie miał wpływu na wybór danej osoby.

Zakłada się, że w ujęciu instytucjonalnym skład komitetu będzie przedstawiał się następująco:

- ⅓ stronę rządową (np. ministerstwa, agencja płatnicza),
- ⅓ stronę społeczną (np. organizacje pozarządowe, NGO, fundacje, stowarzyszenia, LGD,),
- ⅓ stronę samorządową oraz środowiska naukowe (np. urzędy marszałkowskie, instytuty badawcze, uczelnie).

Każda z osób wskazana przez ww. instytucje dysponować będzie takim samym prawem. Nie wystąpi więc nadreprezentatywność żadnej z grup czy środowisk.

Przedstawiając powyższe należy jednoznacznie zaznaczyć, że Komitet będzie podmiotem opiniodawczo doradczym, niezależnym od Ministra.

Zasady dotyczące kształtowania składu osobowego Komitetu Monitorującego, prócz przesłanek o charakterze merytorycznym, obejmują także zasady uwzględniające konieczność zapewnienia równości szans kobiet i mężczyzn. W prace Komitetu Monitorującego zaangażowani będą przedstawiciele/przedstawicielki:

- Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych;
- Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania;
- Rady Kobiet w rolnictwie.

Stałe reprezentowanie i zaangażowanie ww. podmiotów w pracach Komitetu będzie gwarantem wzmacniającym zapewnienie przez Instytucję Zarządzającą zasad równego traktowania na etapie modyfikacji Planu oraz określania kryteriów wyboru operacji.

7.2 Opis struktury monitorowania i sprawozdawczości

Monitorowanie oraz ewaluację planów strategicznych WPR przeprowadza się w celu poprawy ich jakości, jak również by ocenić ich skuteczność, wydajność, przydatność, spójność, unijną wartość dodaną i ich wkład w realizację celów ogólnych i szczegółowych WPR.

Za koordynację działań związanych z monitorowaniem i ewaluacją Planu odpowiada instytucja zarządzająca. Podstawowe zadania instytucji zarządzającej związane z monitorowaniem i ewaluacją Planu to:

1) organizacja systemu zbierania i gromadzenia danych niezbędnych do monitorowania i ewaluacji;

2) zapewnienie środków finansowych na realizację ewaluacji;

3) koordynacja procesu ewaluacji poprzez:

a) przygotowanie Planu ewaluacji oraz jego ewentualnych modyfikacji;

b) upublicznianie i rozpowszechnianie wyników ewaluacji;

c) współpracę z KE przy przeprowadzaniu ewaluacji inicjowanych przez KE;

d) zlecanie ewaluacji funkcjonalnie niezależnym ekspertom.

Za gromadzenie i odpowiednią agregację danych niezbędnych do monitorowania i ewaluacji, tj. m.in.: danych pochodzących z wniosków o przyznanie pomocy i pomocy technicznej, umów, decyzji i wniosków o płatność, danych dotyczących wskaźników produktu i rezultatu, odpowiadać będzie agencja płatnicza.

Informacje służące monitorowaniu i ocenie programu gromadzone będą przez podmioty wdrażające oraz agencję płatniczą, na podstawie dokumentów przedłożonych przez wnioskodawców i beneficjentów oraz dokumentów własnych tych podmiotów. Informacje na temat udzielonego wsparcia, potrzebne do monitorowania i oceny, w tym o beneficjentach i realizowanych przedsięwzięciach, będą rejestrowane i przechowywane w formie elektronicznej. Odrębne zasady określą sposób i zakres przekazywania niezbędnych danych przez podmioty wdrażające do agencji płatniczej. Na podstawie informacji własnych oraz przekazanych przez podmioty wdrażające agencja płatnicza sporządzi roczne sprawozdania z realizacji celów.

Opis systemów informatycznych

W ramach Planu Strategicznego (PS) Agencja będzie gromadzić, opracowywać i przekazywać Instytucji Zarządzającej dane dotyczące realizacji PS, w tym dane niezbędne do właściwego monitorowania realizacji i ewaluacji PS.

Do rejestracji wniosków i ich obsługi wykorzystywany będzie Centralny System Obsługi Beneficjentów (CSOB). CSOB zostanie zintegrowany z Platformą Usług Elektronicznych ARiMR (ePUE) udostępniającą beneficjentom: usługi składania wniosków do poszczególnych interwencji. CSOB będzie również udostępniał usługi integracyjne back office (przesyłanie w formie elektronicznej zleceń i list zleceń płatności do systemu finansowo-księgowego, pobieranie danych z rejestrów referencyjnych, np. KSEP, LPIS, CEiDG itp. oraz wymianę danych z innymi systemami i rejestrami agencji płatniczej na potrzeby kontroli na miejscu i kontroli krzyżowych).

Rejestracja i obsługa interwencji obszarowych dalej prowadzona będzie w systemie informatycznym IACS, wykorzystywanym już we wcześniejszych perspektywach finansowych.

Do systemów dziedzinowych (CSOB, IACS) wprowadzane będą dane dotyczące wartości osiągniętych wskaźników, bazujące na informacjach przekazanych przez beneficjentów interwencji. Przekazywane przez beneficjentów wsparcia informacje dotyczące osiągniętych wartości wskaźników rzeczowych i finansowych będą weryfikowane w trakcie prowadzonych czynności kontrolnych przez agencję płatniczą.

W Agencji został wdrożony system Hurtownia Danych (wielowymiarowa baza danych umożliwiająca analizowanie zawartych w niej danych pochodzących z różnych źródeł ARiMR) wraz z Business Intelligence (HD BI), który pozwoli na zintegrowanie baz danych systemów dziedzinowych obsługujących PS. System HD BI będzie podstawą monitorowania i sporządzania sprawozdań z wszystkich wdrażanych interwencji PS, a także rozliczania wydatków w oparciu o planowany i osiągnięty poziom wydatków w ramach poszczególnych interwencji oraz osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu. Możliwości analityczne HD BI pozwolą instytucjom (ARiMR, MRiRW, Jednostka Certyfikująca, SW) na pozyskiwanie jednostkowych i zagregowanych danych sprawozdawczych.

Określone w HD BI procedury kontroli jakości danych i wprowadzone zdefiniowane reguły weryfikacji i walidacji danych, zapewnią utrzymanie wysokiej jakości i wiarygodności danych. W HD BI istnieje narzędzie (moduł Quality Stage), umożliwiające prezentację wykrytych błędów oraz poprawianie i ujednolicanie danych po stronie systemu HD BI lub systemu źródłowego (w tym drugim przypadku oczyszczone i ujednolicane dane źródłowe ponownie są pobierane do HD BI). Zastosowane w HD BI rozwiązania weryfikacji i uzgadniania danych powinny zapewnić wysoką wiarygodność danych bazowych na potrzeby raportowania PS.

Reguły Data Quality w HD BI są weryfikowane dwuetapowo. Na pierwszym etapie sprawdzane są reguły poprawności wprowadzenia danych do warstwy ODS w HD BI. Przykłady takiej weryfikacji to:

- powierzchnie deklarowane po kompensacji powierzchni (po kontroli kompletności) z wniosków składanych przez rolnika w tej samej sprawie powinny być nieujemne i nie mogą równać się 0;
- powierzchnie deklarowane położenia nie może być większa niż 500 ha.

Ponadto reguły te dotyczą nie tylko warstwy ODS ale również HD. Przykładem jest wyliczanie/weryfikowanie płci na podstawie numeru pesel producenta (w przypadku, gdy przedostatnia cyfra w numerze pesel jest parzysta oznacza płeć "K", gdy cyfra nieparzysta "M").

Na drugim etapie tworzone są reguły poprawności danych biznesowych, które użytkownicy końcowi HD BI mają możliwość definiować, uszczegóławiać, monitorować oraz zmieniać w razie potrzeby. Reguły te dotyczą obiektów liczbowych oraz słownych (grupy miar, wymiary) w warstwie HD oraz OLAP. Użytkownicy końcowi definiują poszczególne warunki do wyliczenia pól bazując na wiedzy eksperckiej oraz zapotrzebowaniu na dane. Definicje poszczególnych reguł mogą być zawężone do konkretnych obiektów typu: działanie, pakiet, wariant i posiadać różne warunki wyliczeń dla każdego z nich. Główną zaletą takiego podejścia jest możliwość stałej kontroli oraz dbałości o poprawność danych w przypadku zmian założeń biznesowych.

HD BI umożliwia:

- integrację danych pochodzących z różnych systemów informatycznych i rejestrów,
- znaczące skrócenie czasu przygotowania raportów,
- zwiększenie wiarygodności danych w raportach oraz powtarzalności raportów,
- podniesienie poziomu bezpieczeństwa danych ARiMR,
- zwiększenie wydajności i stabilności systemów dziedzinowych,
- uspójnienie i ujednolicenie pojęć stosowanych w ARiMR,
- poszerzenie wachlarza możliwości raportowych ARiMR,
- modyfikowanie w pełnym zakresie modeli danych,
- utrzymania systemu przez wykonawców lub samodzielnie przez pracowników ARiMR,
- czyszczenie danych i monitorowanie ich jakości w zunifikowanym środowisku.

EFRG i EFRROW

W celu rocznego rozliczenia rachunków do 15 lutego następującego po danym roku budżetowym do Komisji Europejskiej przekazane będą następujące informacje:

1) roczne sprawozdanie finansowe (art. 9 rozporządzenia horyzontalnego),

2) roczne sprawozdanie z realizacji celów Planu Strategicznego WPR (art. 9 rozporządzenia horyzontalnego

i art. 134 rozporządzenia w sprawie Planów Strategicznych WPR) – obejmujące rozliczenie finansowe w zakresie kwot jednostkowych wsparcia odnośnych produktów (performance clearance) oraz dane dotyczące osiągania na poziomie Planu strategicznego wskaźników rezultatu,

3) roczne podsumowanie końcowych sprawozdań z audytu i przeprowadzonych kontroli oraz analizę charakteru i zakresu błędów i uchybień stwierdzonych w systemach zarządzania, jak również podjętych lub planowanych działań naprawczych (art. 9 rozporządzenia horyzontalnego),

4) deklaracja zarządcza (art. 9 rozporządzenia horyzontalnego),

5) opinia jednostki certyfikującej (art. 12 rozporządzenia horyzontalnego),

6) sprawozdanie z czynności sprawdzających w zakresie audytu gospodarowania środkami pochodzącymi z budżetu Unii Europejskiej w ramach EFRG oraz EFRROW w ARiMR za poprzedni rok budżetowy kończący się 15 października (art. 12 rozporządzenia horyzontalnego).

Informacje przekazywane będą za pośrednictwem aplikacji SFC (ang. System for Fund Management in the European Union) dedykowanej do wymiany danych między państwem członkowskim a Komisją Europejską.

Pozostałe sprawozdania i informacje

Do 15 lutego następującego po danym roku kalendarzowym do KE przekazywane będą sprawozdania z oceny jakości oraz w stosownych przypadkach, działania naprawcze i harmonogram ich wdrażania w odniesieniu do następujących elementów zintegrowanego systemu:

1) systemu identyfikacji działek rolnych,

2) systemu wniosków geoprzestrzennych,

3) systemu monitorowania obszarów.

Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi jako Instytucja Zarządzająca w oparciu o art. 124 rozporządzenia (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. powoła Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w drodze zarządzenia. Komitet będzie oddzielnym podmiotem pełniącym funkcje opiniodawczo doradczą. Proces powoływania Komitetu ma charakter czynności formalnej. W zarządzeniu powołującym Komitet określony zostanie m. in. skład oraz tryb podejmowania decyzji. W skład komitetu wchodzić będą przedstawiciele strony rządowej, społecznej i gospodarczej oraz samorządowej i środowisk naukowych. Kompozycja składu instytucjonalnego gwarantować będzie zrównoważony jego podział. Skład instytucjonalny Komitetu przed jego powołaniem zostanie skonsultowany ze wszystkimi zainteresowanymi stronami i podmiotami. Osoby do pracy w ramach Komitetu wskazywane będą poszczególne instytucje i podmioty. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie będzie miał wpływu na wybór danej osoby.

W celu zapenienia zrównoważonego udziału każdej ze stron, należy dążyć do określenia następującej struktury:

·⅓ strona rządowa (np. ministerstwa, agencja płatnicza),

·⅓ strona społeczna i gospodarcza (np. organizacje pozarządowe, NGO, fundacje, stowarzyszenia, LGD),

·⅓ strona samorządowa oraz środowiska naukowe (np. urzędy marszałkowskie, instytuty badawcze, uczelnie).

Każda z osób wskazana przez ww. instytucje dysponować będzie takim samym prawem. Nie wystąpi więc nadreprezentatywność żadnej z grup czy środowisk.

Komitet będzie podmiotem opiniodawczo doradczym, niezależnym od Ministra.

Zasady dotyczące kształtowania składu osobowego Komitetu Monitorującego, prócz przesłanek o charakterze merytorycznym, obejmują także zasady uwzględniające konieczność zapewnienia równości szans kobiet i mężczyzn. W prace Komitetu Monitorującego zaangażowani będą przedstawiciele/przedstawicielki:

·Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych;

·Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania;

·Rady Kobiet w rolnictwie.

Stałe reprezentowanie i zaangażowanie ww. podmiotów w pracach Komitetu będzie gwarantem wzmacniającym zapewnienie przez Instytucję Zarządzającą zasad równego traktowania na etapie modyfikacji Planu oraz określania kryteriów wyboru operacji.

7.3 Informacje na temat systemu kontroli i kar

7.3.1 ZSZiK – zintegrowany system zarządzania i kontroli

Czy ZSZiK jest wykorzystywany do zarządzania interwencjami w sektorze wina i ich kontroli, jak określono w tytule III rozporządzenia (UE) .../... [rozporządzenie w sprawie planu strategicznego WPR]? : **Nie**

Czy ZSZiK jest wykorzystywany do zarządzania warunkowością i jej kontroli? : **Tak**

Art. 65 ust. 4 lit. d) rozporządzenia horyzontalnego daje państwom członkowskim możliwość określenia „działki rolnej". Podaj definicję „działki rolnej" we własnym państwie członkowskim.

Działka rolna oznacza zwarty obszar gruntu rolnego, zadeklarowany przez jednego rolnika i obejmujący nie więcej niż jedną grupę upraw, z tym że obszar gruntów zalesionych w ramach PROW po roku 2008 oraz zagajniki o krótkiej rotacji stanowią odrębne działki. Minimalna powierzchnia działki rolnej, do której można ubiegać się o przyznanie płatności, wynosi co najmniej 0,1 ha.

7.3.1.1 Wszystkie elementy ZSZiK określone w rozporządzeniu [horyzontalnym] są ustanowione i funkcjonują od dnia 1 stycznia 2023 r.

Wszystkie elementy ZSZiK określone w rozporządzeniu [horyzontalnym] są ustanowione i funkcjonują od dnia 1 stycznia 2023 r. : **Tak**

7.3.1.1.1 System identyfikacji działek rolnych

System Identyfikacji Działek Rolnych działa w technologii geograficznych systemów informacyjnych GIS. Umożliwia potwierdzenie, czy dana działka rolna zgłoszona do płatności istnieje (poprzez identyfikację na działkach referencyjnych), czy położona jest na terenach uprawnionych do płatności i czy jej powierzchnia nie przekracza powierzchni uprawnionej do dopłat. Jedną z najważniejszych warstw referencyjnych LPIS jest cyfrowa ortofotomapa dla całego obszaru Polski, aktualizowana w cyklu maksymalnie 3-letnim.

7.3.1.1.2 System wniosków geoprzestrzennych i związanych ze zwierzętami

Wniosek geoprzestrzenny jest w pełni funkcjonalny i uwzględnia również system wniosków z tytułu płatności dotyczących zwierząt.

Wnioski o przyznanie płatności w ramach wniosku geoprzestrzennego składać się będzie, tak jak dotychczas, za pośrednictwem aplikacji eWniosekPlus dostępnej na stronie internetowej ARiMR.

Objęte nim zostaną podmioty wnioskujące o przyznanie płatności w ramach interwencji w formie płatności bezpośrednich oraz niektórych interwencji w ramach II filaru WPR (w tym zobowiązania kontynuacyjne) tj.: płatności zalesieniowych, rolno-środowiskowo-klimatycznych, działania Rolnictwo ekologiczne oraz płatności ONW.

System wniosków automatycznych stosowany będzie w odniesieniu do płatności związanych z produkcją do owiec i do kóz oraz do ekoschematu Dobrostan zwierząt.

7.3.1.1.3 Czy stosujesz automatyczny system składania wniosków w rozumieniu art. 65 ust. 4 lit. f) rozporządzenia horyzontalnego?

W odniesieniu do interwencji dotyczących danego obszaru? : **Nie**

W odniesieniu do interwencji dotyczących zwierząt? : **Tak**

7.3.1.1.4 System monitorowania obszarów (AMS)

W Polsce, system monitorowania obszarów (działalności rolniczej) z wykorzystaniem zobrazowań satelitarnych Sentinel 1 i 2 wdrażany będzie stopniowo, aż do osiągnięcia pełnej funkcjonalności umożliwiającej monitorowanie notyfikowanych do KE interwencji/zobowiązań. Od 01.01.2023 r., system AMS będzie wykorzystywany w ramach interwencji I filaru WPR - tam gdzie możliwe będzie jego wykorzystanie oraz interwencji II filaru WPR - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub

innymi szczegółowymi ograniczeniami (ONW). Zgodnie z terminem przewidzianym przepisami UE, pełne wdrożenie zaplanowanego zakresu funkcjonalności zostanie osiągnięte do dnia 01.01.2024 r.

W przypadkach, gdy wyniki satelitarnego monitorowania nie będą jednoznaczne, system informatyczny będzie uzupełniany poprzez wykorzystanie innych danych, o co najmniej równoważnej wartości np. zdjęć z geolokalizacją oraz poprzez system tradycyjnych kontroli na miejscu.

7.3.1.1.5 System kontroli i kar

Czy spełnione są wymogi określone w art. 72 rozporządzenia horyzontalnego? : **Tak**

7.3.1.1.5.1 Opis systemów kontroli i kar w związku z interwencjami ZSZiK

Zob. załączony dokument lub dokumenty

7.3.1.1.6 System identyfikacji i rejestracji uprawnień do płatności, w stosownych przypadkach

Czy spełnione są wymogi określone w art. 71 rozporządzenia horyzontalnego? : **Nie**

7.3.1.1.7 System identyfikacji i rejestracji zwierząt w rozumieniu art. 65 ust. 4 lit. c) [art. 66 ust. 1 lit. g) rozporządzenia horyzontalnego]

Czy posiadasz system identyfikacji i rejestracji zwierząt, o którym mowa w art. 66 ust. 1 lit. g) rozporządzenia horyzontalnego? : **Nie**

7.3.2 Systemy nieobjęte ZSZiK

7.3.2.1 Krótki opis systemu kar za interwencje nieobjęte ZSZiK zgodnie z zasadami skuteczności, proporcjonalności i odstraszania

Nieobjęte ZSZiK EFRG

System kar jest ustanowiony przez państwo członkowskie zgodnie z prawodawstwem unijnym oraz prawodawstwem krajowym przyjętym w zakresie interwencji w celu zapewnienia skutecznej ochrony interesów finansowych UE, w tym odzyskiwania nienależnych płatności.

Ustanowione w ramach systemu kary są skuteczne, odstraszające oraz proporcjonalne, przyjęty system kar uwzględnia dotkliwość, zasięg, trwałość, celowość oraz powtarzalność stwierdzonej niezgodności.

Nieobjęte ZSZiK EFRROW

System kar jest ustanowiony przez państwo członkowskie zgodnie z prawodawstwem unijnym oraz prawodawstwem krajowym przyjętym w zakresie interwencji w celu zapewnienia skutecznej ochrony interesów finansowych UE, w tym odzyskiwania nienależnych płatności.

Ustanowione w ramach systemu kary są skuteczne, odstraszające oraz proporcjonalne, przyjęty system kar uwzględnia dotkliwość, zasięg, trwałość, celowość oraz powtarzalność stwierdzonej niezgodności.

Na poziomie regulacji krajowych dotyczących poszczególnych interwencji zostaną określone warunki wypłaty środków z tytułu otrzymanej pomocy jak również warunki i wysokość stosowania zmniejszeń kwot pomocy w przypadku niewypełniania zobowiązań.

Środki będą mogły być wypłacone jeżeli beneficjent zrealizuje operację lub jej etap, poniesie koszty kwalifikowalne, udokumentuje ich poniesienie i opłacenie, zrealizuje bądź będzie w trakcie realizacji zobowiązań - zgodnie z warunkami określonymi w regulacjach krajowych oraz w innych przepisach dotyczących danej operacji.

W przypadku stwierdzenia niewywiązania się ze zobowiązań kwota pomocy do wypłaty zostanie pomniejszona proporcjonalne do okresu, w którym nie spełniono wymogu bądź wysokość zmniejszenia zostanie określona na podstawie wagi niezgodności.

W przypadku niespełnienia kryteriów kwalifikowalności pomoc nie będzie przyznana bądź wymagany będzie zwrot wypłaconej pomocy w całości.

Co do zasady w przypadku uniemożliwienia przeprowadzenia kontroli na miejscu związanych z przyznaną pomocą w trakcie realizacji operacji bądź po złożeniu wniosku o płatność – wniosek o

płatność będzie podlegać odrzuceniu i w konsekwencji nastąpi odmowa wypłaty pomocy, a w przypadku gdy część pomocy została wcześniej wypłacona - również zwrot dotychczas wypłaconych kwot pomocy.

Jeżeli zostanie stwierdzone że zostały stworzone sztuczne warunki, w sprzeczności z prawodawstwem rolnym, mające na celu obejście przepisów i otrzymanie pomocy finansowej, pomoc nie będzie przyznana bądź wymagany będzie zwrot wypłaconej pomocy w całości.

Nienależne kwoty pomocy będą podlegać zwrotowi wraz z odsetkami określonymi wg zasad krajowych.

7.3.2.2 Krótki opis systemu kontroli nieobjętego ZSZiK (metody kontroli, kontrole krzyżowe, trwałość inwestycji i powiązane z tym kontrole ex post itp.)

Nieobjęte ZSZiK EFRG

Interwencje sektorowe:

- w sektorze pszczelarskim

Podmiotem odpowiedzialnym za kontrole jest ARiMR. W przypadku kontroli na miejscu będą kontrolowani beneficjenci oraz odbiorcy końcowi pomocy. Podczas kontroli na miejscu będzie potwierdzane czy: 1) interwencje w sektorze pszczelarskim, w szczególności dotyczące inwestycji i usług, są właściwie realizowane; 2) faktycznie poniesione koszty odpowiadają wnioskowanemu wsparciu finansowemu; 3) zadeklarowana liczba pni pszczelich odpowiada stwierdzonej liczbie pni utrzymywanych przez beneficjenta, przy uwzględnieniu dodatkowych danych przedstawionych przez pszczelarza w zakresie jego działalności w ciągu danego roku pszczelarskiego. Kontrole na miejscu zostaną przeprowadzone na podstawie odpowiedniej próby by skutecznie zarządzać ryzykiem dla interesów finansowych UE. Dobór próby do kontroli będzie w oparciu o analizę ryzyka i wybór losowy.

- w sektorze owoców i warzyw i w pozostałych sektorach

Podmiotem odpowiedzialnym za kontrole jest ARiMR. Każda organizacja producentów, która realizuje program operacyjny jest kontrolowana przynajmniej raz na trzy lata. Kontrole na miejscu dotyczą w szczególności: 1) zgodności z kryteriami uznania na dany rok; 2) realizacji działań i zgodności z programem operacyjnym; 3) zgodności wydatków z prawem UE i przestrzegania terminów; 4) wykorzystania funduszu operacyjnego; 5) pełnego dostarczenia produktów przez danego członka, świadczenia usług i autentyczności wnioskowanych wydatków; 6) kontroli drugiego szczebla. Kontrole na miejscu zostaną przeprowadzone na podstawie odpowiedniej próby by skutecznie zarządzać ryzykiem dla interesów finansowych UE. Dobór próby do kontroli będzie w oparciu o analizę ryzyka i wybór losowy.

Nieobjęte ZSZiK EFRROW

System obejmuje kontrole administracyjne wniosków o przyznanie pomocy, pomocy technicznej i wniosków o płatność oraz odpowiedni poziom kontroli na miejscu i kontroli ex-post. ARiMR jako agencja płatnicza jest odpowiedzialna za zapewnienie przeprowadzenia kontroli operacji. Kontrole zapewniają zgodność operacji z mającymi zastosowanie warunkami ustanowionymi w przepisach unijnych, krajowych, w tym przepisach dotyczących udzielania zamówień publicznych, oraz innych obowiązkowych normach i wymogach.

Kontrole administracyjne są przeprowadzane w odniesieniu do wszystkich wniosków o przyznanie pomocy oraz wniosków o płatność. Kontrole te obejmują elementy, których kontrola jest możliwa, stosowna i o ile dotyczy, za pomocą kontroli administracyjnych. W szczególności będą obejmować weryfikację:

1) poprawności i kompletności informacji podanych we wniosku;

2) terminowości złożenia wniosku;

3) zgodności ze wszystkimi kryteriami kwalifikowalności, zobowiązaniami i innymi obowiązkami w odniesieniu do danej interwencji;

4) zgodności z kryteriami wyboru;

5) kwalifikowalności kosztów;
6) racjonalności kosztów;
7) braku podwójnego finansowania z innych środków unijnych;
8) prawidłowości poniesionych kosztów i dokonanych płatności;
9) zrealizowania zobowiązań i innych obowiązków w odniesieniu do danej interwencji.

Kontrole na miejscu mają na celu sprawdzenie czy operacja została zrealizowana zgodnie z obowiązującymi przepisami i obejmują wszystkie kryteria kwalifikowalności, zobowiązania i inne wymogi związane z warunkami przyznawania pomocy, które mogą być sprawdzone podczas kontroli na miejscu. Kontrole na miejscu powinny obejmować przede wszystkim elementy, które nie zostały zweryfikowane podczas kontroli administracyjnej.

Kontrole na miejscu będą przeprowadzane na poziomie niezbędnym do skutecznego zarządzania ryzykiem dla interesów finansowych UE. Dobór próby do kontroli będzie w oparciu o analizę ryzyka i wybór losowy.
W przypadku gdy kontrole na miejscu ujawnią poważne niezgodności planuje się możliwość zwiększenia poziomu kontroli. Ponadto dopuszcza się także możliwość zmniejszenia poziomu kontroli, w stosunku do wcześniej przyjętego poziomu, w przypadku niestwierdzenia znacznego ryzyka w realizacji operacji oraz w realizacji planu strategicznego. Decyzje w tym zakresie będą podejmowane na podstawie wyników kontroli prowadzonych przez różne organy kontrolne.

Planuje się wykorzystanie podczas kontroli administracyjnej oraz kontroli na miejscu nowych technologii, takich jak bezzałogowe systemy statków powietrznych, zdjęcia ze znacznikami geograficznymi, odbiorniki globalnego systemu nawigacji satelitarnej (GNSS) w połączeniu z europejskim systemem wspomagania satelitarnego (EGNOS) i Galileo, dane pochodzące z konstelacji satelitów serii Sentinel oraz inne istotne dowody w postaci dokumentów, które mają być wykorzystywane do sprawdzania zgodności z kryteriami kwalifikowalności, zobowiązaniami lub innymi obowiązkami w odniesieniu do danej interwencji.

Ponadto w celu ochrony interesów finansowych UE oraz przeciwdziałaniu nadużyciom finansowym, w szczególności w zakresie stworzenia sztucznych warunków do uzyskania wsparcia, zostanie wdrożone narzędzie informatyczne Arachne.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami Działu VIII Kodeksu postępowania administracyjnego, każdy ma prawo składania skarg do organów państwowych, organów jednostek samorządu terytorialnego, organów samorządowych jednostek organizacyjnych. Organy te rozpatrują skargi w ramach swojej właściwości.
Skargi składa się do organów właściwych do ich rozpatrzenia. Właściwym do rozpatrzenia skargi dotyczącej zadań lub działalności Prezesa ARiMR jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a skargi dotyczącej zadań lub działalności samorządu województwa – sejmik województwa.
Organ właściwy do rozpatrzenia skargi może ją przekazać do załatwienia organowi niższego stopnia, o ile skarga nie zawiera zarzutów dotyczących działalności tego organu. Skargę na pracownika można przekazać do załatwienia również jego przełożonemu służbowemu, z obowiązkiem zawiadomienia organu właściwego do rozpatrzenia skargi o sposobie jej załatwienia. O przekazaniu skargi zawiadamia się równocześnie skarżącego.
Organ właściwy do załatwienia skargi powinien załatwić skargę bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca. O sposobie załatwienia skargi zawiadamia się skarżącego.

7.3.2.3 Przepisy dotyczące zamówień publicznych?

Krótki opis sposobu zapewnienia zgodności z przepisami dotyczącymi zamówień publicznych.

Kontrole administracyjne wniosków będą zapewniać zgodność operacji z mającymi zastosowanie przepisami dotyczącymi udzielania zamówień publicznych. W przypadku stwierdzenia niezgodności polegającej na poniesieniu kosztów kwalifikowalnych z naruszeniem przepisów o zamówieniach

publicznych, pomoc zostanie wypłacona w zmniejszonej wysokości, a gdy nie jest możliwe dokładne ustalenie wysokości kosztów kwalifikowalnych poniesionych z naruszeniem przepisów o zamówieniach publicznych, wysokość zmniejszenia zostanie określona na podstawie wagi niezgodności i zgodnie z zasadą proporcjonalności.

7.4 Warunkowość

7.4.1 System kontroli w związku z zasadą warunkowości

7.4.1.1 Opis systemu kontroli w związku z zasadą warunkowości

Beneficjenci ubiegający się o interwencje w formie płatności bezpośrednich na podstawie Tytułu III, rozdziału II rozporządzenia ws. planów strategicznych lub interwencje w ramach II filaru na podstawie art. 70, 71 i 72 tego rozporządzenia, zobowiązani są do przestrzegania norm i wymogów w ramach warunkowości.W przypadku nieprzestrzegania tych obowiązków konsekwencją będzie odpowiednie zmniejszenie przyznanych płatności.

W ramach systemu kontroli warunkowości corocznie kontrolą na miejscu objętych będzie co najmniej 1% gospodarstw.

Kary administracyjne będą stosowane w przypadku, gdy niezgodność jest wynikiem działania lub zaniechania, które można bezpośrednio przypisać danemu beneficjentowi oraz w przypadku, gdy niezgodność związana jest z działalnością rolniczą beneficjenta lub dotyczy gospodarstwa rolnego lub innego obszaru zarządzanego przez beneficjenta.

Stosowany system sankcji uwzględni zasięg, dotkliwość, trwałość, powtarzalność oraz celowość stwierdzonej niezgodności. Zmniejszenie będzie wynosić co do zasady 3%. W przypadku poważnych naruszeń (gdy stwierdzona niezgodność ma poważne konsekwencje dla osiągnięcia celu danej normy lub wymogu) lub naruszeń stanowiących bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia publicznego lub zdrowia zwierząt -– zmniejszenie będzie wyższe. W przypadku powtarzającej się niezgodności – zmniejszenie będzie wynosić 10%, zaś w przypadku celowej niezgodności – co najmniej 15%. Natomiast w przypadku, gdy stwierdzona niezgodność nie ma lub ma tylko nieznaczne konsekwencje dla osiągnięcia celu danej normy lub wymogu, sankcje nie będą nakładane, a rolnik zostanie powiadomiony o stwierdzeniu takiej niezgodności i o obowiązku podjęcia działania naprawczego. W przypadku, gdy kwota zmniejszenia płatności jest równa lub mniejsza od 100 euro, sankcje nie będą nakładane, a rolnik będzie powiadamiany o stwierdzeniu niezgodności i obowiązku podjęcia działania naprawczego.

7.4.1.2 Rodzaje kontroli

Wymogi podstawowe w zakresie zarządzania/normy GAEC	Rodzaje kontroli
GAEC01 - Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o proporcję trwałych użytków zielonych w stosunku do użytków rolnych na poziomie krajowym, regionalnym lub subregionalnym, na poziomie grupy gospodarstw lub na poziomie gospodarstwa, w porównaniu do roku odniesienia 2018. Maksymalny spadek o 5 % w porównaniu do roku odniesienia.	Kontrola na miejscu
GAEC02 - Ochrona torfowisk i terenów podmokłych	Kontrola na miejscu
GAEC03 - Zakaz wypalania ściernisk, chyba że odbywa się to ze względów związanych ze zdrowiem roślin	Kontrola na miejscu
GAEC04 - Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych	Kontrola na miejscu
GAEC05 - Zarządzanie orką, przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu	Kontrola na miejscu
GAEC06 - Minimalna pokrywa glebowa, w celu uniknięcia niepokrycia gleby roślinnością w najwrażliwszych okresach	Kontrola na miejscu
GAEC07 - Zmianowanie upraw na gruntach ornych, z wyjątkiem roślin rosnących pod wodą	Kontrola na miejscu
GAEC08 - Zachowanie elementów krajobrazu. Zakaz ścinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych. Fakultatywnie – środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków roślin	Kontrola na miejscu
GAEC09 - Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe pod względem środowiskowym na obszarach należących do sieci Natura 2000.	Kontrola na miejscu
SMR01 - Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej: art. 11 ust. 3 lit. e) i lit. h) w odniesieniu do obowiązkowych wymogów dotyczących kontroli rozproszonych źródeł zanieczyszczeń fosforanami	Kontrola na miejscu
SMR02 - Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego: art. 4 i 5	Kontrola na miejscu
SMR03 - Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa: art. 3 ust. 1, art. 3 ust. 2 lit. b), art. 4 ust. 1, 2 i 4	Kontrola na miejscu
SMR04 - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory: art. 6 ust. 1 i 2	Kontrola na miejscu
SMR05 - Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności: art. 14 i 15, art. 17 ust. 1 oraz art. 18, 19 i 20	Kontrola na miejscu
SMR06 - Dyrektywa Rady 96/22/WE z dnia 29 kwietnia 1996 r. dotycząca zakazu stosowania w gospodarstwach hodowlanych niektórych związków o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i ß-agonistycznym i uchylająca dyrektywy 81/602/EWG, 88/146/EWG oraz 88/299/EWG: art. 3 lit. a), b), d) i e) oraz art. 4, 5 i 7	Kontrola na miejscu
SMR07 - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylające dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG: art. 55 zdanie pierwsze i drugie	Kontrola na miejscu

SMR08 - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów: art. 5 ust. 2 i art. 8 ust. 1–5; art. 12 w odniesieniu do ograniczeń stosowania pestycydów na obszarach chronionych wyznaczonych na podstawie dyrektywy 2000/60/WE i przepisów dotyczących sieci Natura 2000; art. 13 ust. 1 i 3 w sprawie postępowania z pestycydami, przechowywania pestycydów oraz utylizacji pozostałości pestycydów	Kontrola na miejscu
SMR09 - Dyrektywa Rady 2008/119/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony cieląt: art. 3 i 4	Kontrola na miejscu
SMR10 - Dyrektywa Rady 2008/120/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony świń: art. 3 i 4	Kontrola na miejscu
SMR11 - Dyrektywa Rady 98/58/WE z dnia 20 lipca 1998 r. dotycząca ochrony zwierząt hodowlanych: art. 4	Kontrola na miejscu

7.4.2 System kar w związku z zasadą warunkowości

7.4.2.1 Opis systemu kar w związku z zasadą warunkowości

System kar za niespełnienie warunkowości będzie co do zasady analogiczny do obecnie stosowanych kar w przypadku niespełnienia norm i wymogów w ramach wzajemnej zgodności. System kar zostanie odpowiednio dostosowany do aktualnych przepisów rozporządzenia horyzontalnego. Procentowa wielkość kary administracyjnej zostanie, tak jak w obecnym okresie w ramach zasady wzajemnej zgodności, oparta na liczbie punktów przypisanych stwierdzonym niezgodnościom w zależności od kryteriów zasięgu, dotkliwości i trwałości.

7.4.2.2 Definicja i stosowanie „powtarzalności" (sposób obliczania i zakres czasowy):

Zgodnie z przepisami rozporządzenia horyzontalnego, jeżeli niezgodność z tym samym wymogiem lub normą zostanie wykryta u rolnika więcej niż raz w ciągu trzech kolejnych lat kalendarzowych i beneficjent został poinformowany o poprzednio stwierdzonej niezgodności, taką niezgodność uznaje się za powtarzalną. Wartość procentowa zmniejszenia w przypadku powtarzalnej niezgodności co do zasady wynosi 10 % całkowitej kwoty płatności.

7.4.2.3 Definicja i stosowanie „celowości"

Celowa (umyślna) niezgodność ma miejsce w przypadku, gdy rolnik świadomie dopuścił się stwierdzonej niezgodności. Klasyfikacji celowej niezgodności dokonuje inspektor terenowy w ramach kontroli na podstawie przesłanek świadczących, ponad wszelką wątpliwość, iż niezgodność powstała na skutek umyślnej działalności rolnika.

W przypadku celowej niezgodności wielkość procentowa zmniejszenia wynosi co najmniej 15 % całkowitej kwoty płatności. Agencja płatnicza może jednak, na podstawie oceny niezgodności dokonanej przez właściwy organ kontrolny, postanowić o zwiększeniu go do 100% całkowitej kwoty płatności.

Ponadto, zgodnie z przepisami rozporządzenia horyzontalnego, jeżeli niezgodność z tym samym wymogiem lub normą zostanie wykryta u rolnika więcej niż raz w ciągu trzech kolejnych lat kalendarzowych i beneficjent został poinformowany o poprzednio stwierdzonej niezgodności, taką niezgodność uznaje się za powtarzalną. Jeżeli ta sama niezgodność nadal utrzymuje się bez uzasadnionej przyczyny ze strony beneficjenta, uważa się ją za przypadek umyślnej niezgodności.

7.4.3 Wskazanie zastosowania uproszczonego systemu kontroli w przypadku małych gospodarstw

-

7.4.4 Właściwe organy kontrolne odpowiedzialne za kontrole praktyk w zakresie warunkowości, wymogów podstawowych w zakresie zarządzania

Organami odpowiedzialnymi za przeprowadzanie kontroli w zakresie warunkowości będą: ARiMR - w zakresie spełniania norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska oraz wymogów dotyczących klimatu i środowiska, zdrowotności roślin i bezpieczeństwa żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia roślinnego oraz Inspekcja Weterynaryjna (IW) - w zakresie bezpieczeństwa pasz i żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia zwierzęcego oraz dobrostanu zwierząt.

Wymogi podstawowe w zakresie zarządzania/normy GAEC	Nazwa agencji płatniczej	Nazwa organu kontrolnego	Imię i nazwisko osoby odpowiedzialnej za kontrolę	Adres	Adres e-mail
GAEC01	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
GAEC02	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
GAEC03	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
GAEC04	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
GAEC05	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
GAEC06	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
GAEC07	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
GAEC08	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
GAEC09	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl

SMR01	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
SMR02	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
SMR03	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
SMR04	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
SMR05	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Inspekcja Weterynaryjna	Główny Lekarz Weterynarii, Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa, ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
SMR06	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Inspekcja Weterynaryjna	Główny Lekarz Weterynarii	ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa	wet@wetgiw.gov.pl
SMR07	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
SMR08	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa	info@arimr.gov.pl
SMR09	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Inspekcja Weterynaryjna	Główny Lekarz Weterynarii	ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa	wet@wetgiw.gov.pl
SMR10	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Inspekcja Weterynaryjna	Główny Lekarz Weterynarii	ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa	wet@wetgiw.gov.pl
SMR11	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Inspekcja Weterynaryjna	Główny Lekarz Weterynarii	ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa	wet@wetgiw.gov.pl

7.5 Warunkowość społeczna

7.5.1 Opis systemu kontroli w związku z warunkowością społeczną

Mechanizmem warunkowości społecznej objęci zostaną rolnicy, którzy wnioskują o przyznanie:

1) płatności bezpośrednich, w tym: podstawowego wsparcia dochodów, płatności redystrybucyjnej, płatności dla młodych rolników, płatności związanych z produkcją oraz płatności w ramach ekoschematów (w tym dobrostanowej),

2) płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych, płatności ekologicznych lub premii z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych,

3) płatności ONW.

Kontrole na potrzeby warunkowości społecznej będzie wykonywała Państwowa Inspekcja Pracy (PIP), która zgodnie z przepisami art. 1 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy, jest organem powołanym do sprawowania nadzoru i kontroli przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, a więc jest organem odpowiedzialnym za egzekwowanie prawodawstwa w dziedzinie polityki społecznej i zatrudnienia oraz mających zastosowanie norm pracy, o których mowa w przepisach rozporządzenia 2021/2116. Zaproponowane rozwiązanie umożliwia wykorzystanie, na potrzeby warunkowości społecznej, istniejącego w PIP systemu typowania i kontroli, opartego o wiedzę i doświadczenie PIP oraz inspektorów kontrolujących niezgodności.

PIP będzie wykonywała typowanie podmiotów do kontroli na podstawie historii kontroli tych podmiotów, wpływających skarg oraz przyjętych priorytetów kontrolnych PIP na dany rok – głównie przy uwzględnieniu ostatnich zmian legislacyjnych, a także powstających problemów na rynku pracy, w tym wzrostu poziomu zagrożeń zawodowych i wypadkowych. Dodatkowo wykorzystane zostaną dane zebrane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zwaną dalej „agencją płatniczą". PIP oraz agencja płatnicza będą współdziałać na etapie typowania oraz kontroli.

W czasie kontroli inspektor PIP poczyni ustalenia, co do przestrzegania przez rolnika przepisów krajowych dot. prawa pracy oraz zasad BHP, w zakresie określonym w Załączniku IV rozporządzenia 2021/2115 (w kształcie wdrożonym w państwie członkowskim). Jeżeli w wyniku kontroli wykonywanej przez PIP stwierdzone zostanie naruszenie przepisów (niezgodność), to rolnik otrzyma płatności naliczone przez agencję płatniczą w zmniejszonej wyskości (kara administracyjna).

7.5.2 Opis systemu kar w związku z warunkowością społeczną

Ustalenia dokonane przez organy kontrolne PIP odnośnie stwierdzonych niezgodności i nałożonych kar będą podstawą do naliczenia kar administracyjnych.

Opracowana zostanie matryca służąca skwantyfikowaniu stwierdzonych niezgodności (np. przez przypisanie odpowiedniej punktacji), z uwzględnieniem oceny i gradacji: dotkliwości, zasięgu, trwałości lub powtarzalności i umyślności danej niezgodności, w celu ustalenia wysokości zmniejszenia płatności. Tworząc matrycę kar, Polska oprze się o doświadczenie posiadane przez inspektorów pracy PIP. Matryca opracowana zostanie na poziomie aktu wykonawczego (rozporządzenia).

Na podstawie matrycy agencja płatnicza ustali również wysokości procentowego zmniejszenia kwoty płatności (kary administracyjne).

Polska decyduje, że nie nakłada się kary, jeżeli wynosi ona 100 EUR lub mniej w odniesieniu do danego rolnika na rok kalendarzowy; rolnika powiadamia się jednak o stwierdzeniu niezgodności i o obowiązku podjęcia działań naprawczych.

Zmniejszenie, co do zasady wynosi 3% całkowitej kwoty płatności. W przypadku poważnych naruszeń zmniejszenie jest wyższe niż 3%. W przypadku powtarzającej się niezgodności zmniejszenie wynosi 10%, zaś w przypadku celowej niezgodności (umyślność) - co najmniej 15%. W przypadkach umyślnego i drastycznego nieprzestrzegania przepisów możliwe będzie całkowite wyłączenie z płatności.

Kara administracyjna zostanie zwiększona w przypadku poważnej niezgodności.

8 Modernizacja: AKIS i transformacja cyfrowa

8.1 AKIS

8.1 Ogólna przewidywana struktura organizacyjna ulepszonego AKIS

Przewidziano wsparcie mechanizmów zachęcających do wytworzenia silniejszych powiązań i zintensyfikowania współpracy między poszczególnymi partnerami AKIS, w szczególności w ramach KSOW+ oraz wsparcia grup operacyjnych EPI.

W związku z występującymi potrzebami w zakresie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności kadr zaangażowanych w wymianę wiedzy i innowacji oraz zapewnienia dostępności profesjonalnych usług doradczych i szkoleniowych, przewidziano możliwości wsparcia usług doradczych i szkoleniowych dla rolników w zakresie związanym z prowadzeniem produkcji rolniczej i przetwórstwa w gospodarstwie. Realizacja wysokiej jakości usług szkoleniowych i doradczych wymaga zapewnienia możliwości podnoszenia kompetencji kadr doradczych zarówno z zakresie merytorycznym, jak i metodycznym.

W związku z potrzebą zapewnienia koordynacji działań na rzecz wzmocnienia AKIS na poziomie Instytucji Zarządzającej PS WPR, w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi zadania jednostki koordynującej będą wykonywane przez Departament Strategii i Rozwoju, realizujący zadania związane z podległością jednostek doradztwa rolniczego, realizacją zadań Instytucji Zarządzającej dla działań w zakresie transferu wiedzy i informowania, jak również zadania wynikające z nadzoru Ministra RiRW nad dwunastoma instytutami badawczymi.

Kluczową rolę w procesie wymiany wiedzy i wzmacniania współpracy pomiędzy interesariuszami AKIS odgrywają jednostki doradztwa rolniczego (Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie i 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego), podlegające Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które realizują zadania w zakresie działalności szkoleniowej, doradczej, upowszechnieniowej i informacyjnej dla rolników.

Działania w ramach PS WPR

Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia, planowane jest rozszerzenie działalności Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie poprzez szersze zaangażowanie doradztwa publicznego w wymianę wiedzy i innowacji we współpracy z innymi partnerami oraz wspieranie nawiązywania współpracy pomiędzy partnerami AKIS, ułatwiającej tworzenie grup operacyjnych EPI. W celu ułatwienia dostępu do informacji i usług doradczych, niezbędne jest również zapewnienie wsparcia wykorzystania narzędzi ICT w doradztwie rolniczym.

Usprawnienie systemu AKIS będzie również uwzględniać zwiększenie znaczenia tradycyjnych, podstawowych zadań i form doradczych, wzbogaconych o ściślejszą współpracę z uczelniami rolniczymi, instytutami badawczymi, szkołami rolniczymi i szkołami prowadzącymi kierunki rolnicze, a także przedsiębiorstwami.

Interwencje z zakresu współpracy, wymiany wiedzy i informowania (art. 77, 78)

W związku z wynikami analizy SWOT dla celu przekrojowego, wskazującymi na niedostateczną wiedzę, kompetencje i umiejętności producentów rolnych, oraz potrzebami w tym zakresie diagnozowanymi w ramach poszczególnych celów szczegółowych PS WPR, wspierane będzie prowadzenie szkoleń dla rolników, kompleksowego doradztwa rolniczego i gospodarstw demonstracyjnych (obejmujących różne formy i tematykę, dostosowane do bieżących potrzeb). Interwencja „**Doskonalenie zawodowe rolników**" ma na celu wzmocnienie przepływu wiedzy i informacji w zakresie prowadzenia działalności rolniczej i rozwoju gospodarstw rolnych. Poprzez interwencję zostanie zapewniona dostępność działań szkoleniowych dla rolników związanych z produkcją rolniczą i przetwórstwem w gospodarstwie.

W ramach interwencji „**Kompleksowe doradztwo rolnicze**" zapewniony będzie dla rolników dostęp do doradztwa w zakresie obejmującym zagadnienia związane z realizacją celów PS WPR, wpisujący się w zakres zadań doradczych określonych w art. 15 rozporządzenia o planach strategicznych WPR. W ramach tej interwencji przewidziane jest wspieranie zarówno doradztwa indywidualnego odpowiadającego potrzebom rolników, jak i doradztwa grupowego, umożliwiającego również zacieśnianie współpracy

członków grupy. W ramach realizacji programów doradczych wykorzystywane mogą być różne formy, w tym pokazy, demonstracje, czy spotkania z udziałem ekspertów zewnętrznych.

Celem zapewnienia profesjonalnych i wysokiej jakości ww. szkoleń i usług, niezbędne jest stałe kształcenie i podnoszenie kwalifikacji kadr zaangażowanych w wymianę wiedzy i innowacji. Tym samym, interwencja „**Doskonalenie zawodowe kadr doradczych**" będzie zapewniała dostęp dla doradców rolniczych do działań szkoleniowych, w szczególności do szkoleń, praktyk, mentoringu i studiów podyplomowych. W ramach tej interwencji planuje się również wsparcie aktualizacji wiedzy doradców wpisanych na listy prowadzone przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz szkoleń umożliwiających uzyskanie wpisu na te listy.77 oraz art. 127 ust. 3).Uzupełniająco, tworzenie grup operacyjnych oraz ułatwienie im nawiązywania współpracy będzie wspierane w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+.

Interwencje Planu wspierające wzmacnianie współpracy

Wzmacnianie współpracy oraz upowszechniania innowacji będzie wspierane w zakresie interwencji II filaru, takich jak:

1. Współpraca Grup Operacyjnych EPI (art. 77),
2. Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów (art. 77),
3. Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności (art. 77),
4. Leader (art. 77),
5. Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (art. 73),

Interwencje Planu wspierające wzmacnianie innowacyjności

6. Współpraca Grup Operacyjnych EPI (art. 77),
7. Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (art. 73),
8. Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu (art. 73),
9. Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej (art. 73),
10. Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (art. 73).

Interwencja „**Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów**" odpowiada na potrzebę stymulowania wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji. Dzięki interwencji możliwe będzie zwiększenie działalności producentów rolnych we wspólnych strukturach, jakimi są organizacje producentów i grupy producentów rolnych oraz odpowiednio ich zrzeszenia i związki.

W ramach interwencji „**Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności**" zapewnione będzie grupom producentów, o dowolnej formie organizacyjno-prawnej, w tym grupom producentów rolnych zorganizowanych w kategorii produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności 70% zwrot kosztów działań promocyjnych, informacyjnych, marketingowych dotyczących systemów jakości żywności.

Celem interwencji „**Leader**" jest budowanie lokalnej tożsamości poprzez m.in. wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. Jednym z celów szczegółowych interwencji LEADER jest stymulowanie rozwoju gospodarczego i innowacyjności poprzez tworzenie i rozwój przedsiębiorczości oraz współpracę, w tym ekonomii społecznej oraz rozwój sektora usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń, a także krótkich łańcuchów żywnościowych oraz biogospodarki. Nowym instrumentem realizowanym w ramach interwencji będą przedsięwzięcia z zakresu rozwoju inteligentnych wiosek (smart villages) mających na celu wykorzystanie wiedzy lub innowacji w poszukiwaniu rozwiązań m.in. w obszarach poprawy jakości życia, ograniczenia depopularyzacji, niekorzystnych trendów demograficznych, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska lokalnego, niewystraczającej liczby miejsc pracy czy wykluczenia cyfrowego. Przygotowanie i realizacja lokalnych strategii rozwoju w oparciu o współpracę różnych partnerów, w tym zaangażowanie społeczności lokalnej, jak również zakres możliwego wsparcia w ramach LSR, przyczyni się do umocnienia współpracy wielopodmiotowej na poziomie lokalnym.

Interwencja „**Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych i poprawa jego konkurencyjności**" ma przyczyniać się do rozwoju współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych.

Realizacja interwencji „**Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność**" ma przyczyniać się do zwiększenia zorientowania na rynek i konkurencyjność gospodarstw m.in. poprzez wprowadzanie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub innowacji. Wsparcie innowacyjnych rozwiązań w zakresie realizacji zielonych celów WPR będzie realizowane w ramach interwencji „**Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu**" oraz „**Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej**". Wprowadzanie nowych, innowacyjnych rozwiązań w gospodarstwach umożliwi zwiększenie bazy gospodarstw, których rozwiązania będą mogły być upowszechniane w ramach realizowanych szkoleń czy świadczonego doradztwa.

Głównym celem interwencji „**Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa**" jest wdrażanie nowych modeli biznesu i organizacji rynku na obszarach wiejskich, jak również wzrost poziomu przedsiębiorczości rolniczej poprzez wsparcie inwestycyjne podmiotów świadczących usługi na rzecz rolnictwa lub leśnictwa, w tym również przez ochronę zasobów naturalnych oraz klimatu również z wykorzystaniem innowacji i rozwiązań cyfrowych.

Działania w ramach polityki spójności

W ramach polityki spójności, wspierane będą

1. Usługi doradcze/ proinnowacyjne dla przedsiębiorstw:
   - Proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw;
   - Wsparcie dla nowopowstałych firm – usługi dot. prowadzenia działalności na wczesnym etapie, instrumenty kapitałowe;
   - Wsparcie dla innowacyjnych spółek na etapie rozwoju i ekspansji;
   - Rozwój potencjału ośrodków innowacji oraz klastrów o sprawdzonym potencjale do wdrażania nowych usług proinnowacyjnych dla firm;
   - Doradztwo i szkolenia dla MŚP jako element projektów kompleksowych.
2. Wsparcie powstawania i rozwoju startupów.
3. Wsparcie wdrożeń innowacji głównie w MŚP (wsparcie dla dużych przedsiębiorstw będzie możliwe po spełnieniu dodatkowych warunków wynikających z regulacji), w tym ramach kompleksowych projektów badawczo-rozwojowych i innowacyjnych, których elementem może być wdrażanie innowacji, a także komponent dotyczący rozwoju i absorpcji technologii cyfrowych, automatyzacji i robotyzacji.
4. Działania dotyczące technologii środowiskowych nakierowane na tworzenie i wdrażanie ekoinnowacji, wdrażanie technologii środowiskowych w tym związanych z GOZ (w tym transformację modeli biznesowych w kierunku GOZ), w powiązaniu z inteligentnymi specjalizacjami na poziomie krajowym i regionalnym, a także wsparcie w obszarze gospodarki materiałowej, zwiększenia zasobooszczędności, oszczędności wody i energii w procesach produkcyjnych.
5. W programach regionalnych wsparcie dla jednostek naukowych spoza PIMB i SBŁ – dla projektów uzgodnionych w trybie określonym w kontraktach programowych (w tym wsparcie projektów dotyczących sektora rolno-spożywczego niefinansowanych ze środków RRF).
6. Wsparcie infrastruktury B+R przedsiębiorstw.
7. Wsparcie m. in. działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi. Jednym z warunków uzyskania wsparcia będzie zapewnienie zgodności tematu projektu z KIS (poziom krajowy) lub RIS (poziom regionalny).
8. Wspieranie transferu technologii z nauki do gospodarki.

Działania w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności

Wzrost zainteresowania przedsiębiorstw inwestowaniem w działalność B+R oraz współpracę z organizacjami badawczymi wymaga poprawy oferty oraz lepszych kompetencji w zakresie transferu

technologii po stronie partnerów naukowych. W ramach budowania potencjału w sektorze żywnościowym, w KPO ujęto projekty dotyczące m.in. wzmocnienia infrastruktury badawczej/laboratoryjnej wybranych instytutów nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz GIJHARS, poprzez zapewnienie jej nowoczesności technologicznej oraz zdolności do prowadzenia badań, szczególnie w obszarach kluczowych dla sektora rolno-spożywczego.

Dodatkowo ze środków KPO wspierane będą inwestycje cyfrowe w gospodarstwach rolnych z zakresu rolnictwa 4.0. projekty cyfrowe związane z wdrożeniem rozwiązań geomatycznych i monitoringiem satelitarnym w rolnictwie oraz systemem weryfikacji terenów rolnych.

Ze środków RRF planuje się w KPO dofinansowywać również:

1. Inwestycje w projekty dot. wdrażania innowacyjnych, cyfrowych rozwiązań w dużych przedsiębiorstwach (np. transformacja w kierunku redukcji wykorzystania zasobów naturalnych, rozwoju kompetencji cyfrowych i informatycznych w obszarze projektowania i wytwarzania urządzeń komputerowych, wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań nakierowanych na transformację cyfrową przedsiębiorstw, wdrażanie cyfrowych miejsc pracy z wykorzystaniem sztucznej inteligencji i automatyzacji procesów).
2. Inwestycje MŚP związane z wdrażaniem technologii środowiskowych w tym związanych z GOZ, których efektem będzie lepsza gospodarka materiałowa, zwiększenie efektywności energetycznej i zmiana filozofii firm w kierunku zero waste.
3. Rozwój zastosowań bezzałogowych statków powietrznych poprzez inwestycje - rozbudowa i wyposażenie centrów kompetencji (specjalistyczne ośrodki szkoleniowe, wsparcia wdrożeń, centra monitorowania) oraz infrastruktura do zarządzania ruchem bezzałogowych statków powietrznych.

Działania w zakresie budowy systemów satelitarnych oraz wykorzystania danych satelitarnych - Budowa Narodowego Segmentu Naziemnego (krajowego systemu serwisów monitoringowych, produktów, narzędzi analitycznych i usług wraz z niezbędną infrastrukturą) oraz Satelitarnego Systemu Obserwacji Ziemi (pozyskiwanie zobrazowań Ziemi na potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa oraz w celu zaspokojenia potrzeb administracji publicznej).

8.2 Opis sposobu, w jaki usługi doradcze, sieci badawcze i sieci WPR będą uzupełniać się w ramach AKIS (art. 114 lit. a) pkt (ii))

Wsparcie AKIS w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ (KSOW+)

KSOW+, poprzez realizację operacji przez jednostki wsparcia sieci (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jednostki doradztwa rolniczego, samorządy województw) z możliwością angażowania partnerów, będzie wspierać funkcjonowanie systemu AKIS poprzez:

1. ułatwianie wymiany wiedzy i nawiązywanie kontaktów pomiędzy partnerami systemu AKIS (naukowcami, doradcami, przedsiębiorcami, rolnikami i innymi zainteresowanymi interesariuszami),
2. zapewnienie forum do wymiany wiedzy i współpracy partnerów AKIS, w tym w ramach grup lub sieci tematycznych,
3. wspieranie nawiązywania współpracy, przygotowania i realizacji projektów interaktywnych, w tym tworzenie grup operacyjnych EPI, wsparcie funkcjonujących grup operacyjnych i nawiązywania przez nie współpracy,
4. promowanie dobrych praktyk w tworzeniu i wdrażaniu nowych lub innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie i na obszarach wiejskich,
5. podnoszenie wiedzy i umiejętności partnerów, w szczególności niezbędnych w procesie wymiany wiedzy
6. i współpracy,
7. tworzenie lub utrzymanie platform/forów wymiany wiedzy i informacji pomiędzy interesariuszami,
8. upowszechnianiu informacji o realizowanych działaniach, innowacyjnych rozwiązaniach.

Wykorzystane zostaną doświadczenia z funkcjonowania Sieci innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich w ramach PROW 2014-2020, której funkcjonowanie oparte jest o system doradztwa publicznego.

Wzmocnienie roli jednostek doradztwa rolniczego we wsparciu innowacji i stymulowaniu współpracy wielopodmiotowej w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+, ułatwi tworzenie GO, przygotowanie planów operacji, a następnie realizację operacji przez grupy operacyjne EPI. Podejmowane będą również inicjatywy umożliwiające wymianę doświadczeń i nawiązywanie współpracy przez funkcjonujące grupy operacyjne.

Dzięki swoim narzędziom KSOW+ będzie wspierać rozwój innowacyjności i powiązań między zaangażowanymi podmiotami AKIS poprzez finansowanie m.in.:

- organizacji spotkań, szkoleń i seminariów tematycznych, przygotowania i przeprowadzania pokazów wypracowanych rozwiązań, dobrych praktyk;
- udziału w spotkaniach sieciujących, targach, wystawach zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym (finansowanie delegacji zarówno jednostek wsparcia sieci jak i zaangażowanych partnerów);
- tworzenia i prowadzenia baz członkowskich i grup tematycznych w obrębie różnych zagadnień;
- zbierania danych i tworzenia lub rozwoju istniejących baz danych;
- tworzenia opracowań, studiów przypadków, dobrych praktyk i ich upowszechniania.

Istotne jest również wspieranie zaangażowania jednostek naukowych w wymianie wiedzy i innowacji (poprzez włączanie ich jako partnerów do operacji realizowanych przez jednostki wsparcia sieci), w szczególności opracowywania: materiałów niezbędnych w procesie upowszechniania wiedzy i innowacji (m.in. filmów, prezentacji, instrukcji wdrożeniowych, materiałów informacyjnych), a także udział przedstawicieli jednostek naukowych w procesie wymiany wiedzy, w tym poprzez wspieranie ich udziału w pracach sieci/grup tematycznych, spotkaniach z doradztwem czy innymi partnerami. Planuje się, że ściślejsza współpraca z wybranymi jednostkami naukowymi zostanie osiągnięta poprzez ich zaangażowane w roli partnerów do czynnego udziału w realizowanych operacjach jednostek wsparcia sieci. Wsparcie udziału przedstawicieli jednostek naukowych w spotkaniach brokeringowych, spotkaniach sieciujących, targach, wystawach, spotkaniach na poziomie UE, w tym SCAR, grupach fokusowych Europejskiej Sieci Innowacji, pozytywnie wpłynie na nawiązywanie kontaktów i nawiązywanie współpracy w przygotowywaniu projektów w ramach Horyzont Europa.

Powiązanie z Programem Horyzont Europa

Kontynuowane będą działania na rzecz zwiększenia udziału w programie Horyzont Europa, w ramach klastra 6 „Żywność, biogospodarka, zasoby naturalne, rolnictwo i środowisko". Program Horyzont Europa poprzez tematykę konkursową przyszłych projektów ma wspierać implementację założeń przyjętych w Strategii „Od pola do stołu" oraz Strategii bioróżnorodności.

Prowadzone są działania w zakresie zacieśniania współpracy jednostek doradztwa rolniczego z Krajowym Punktem Kontaktowym Programów Badawczych UE, który odpowiada za wdrażanie i upowszechnianie informacji o programach Horyzont 2020 oraz Horyzont Europa. Efektem wspólnych prac są prowadzone ogólnopolskie działania informacyjne wśród potencjalnych beneficjentów podczas konferencji i szkoleń prowadzonych przez CDR i KPK. Ponadto organizowane są cykliczne spotkania sieciujące z przedstawicielami KPK oraz rolnikami, przedsiębiorcami, naukowcami oraz doradcami biorącymi udział w Grupach Operacyjnych EIP-AGRI. Corocznie odbywają się wydarzenia dedykowane dla polskich grup operacyjnych EPI, w których biorą udział przedstawiciele KPK, przedstawiciele konsorcjów biorących udział w programie Horyzont 2020 w celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk oraz zachęcenia do udziału w projektach grup operacyjnych EPI z Polski.

W efekcie dotychczasowych działań, kilka podmiotów z Polski, wśród których są grupy operacyjne EPI, z sukcesem wzięło udział w naborach wniosków w ramach programu Horyzont 2020 oraz Horyzont Europa. GO pozyskują również informacje o możliwości poszerzenia działań oraz współpracy międzynarodowej, która przyczyni się do zwiększenia konkurencyjności sektora rolnego oraz wprowadzania innowacji wykorzystywanych w Europie.

Przewiduje się następujące działania na rzecz wzmacniania powiązań z programem Horyzont Europa:

- zacieśnianie współpracy i wymiany informacji pomiędzy Krajowym Punktem Kontaktowym Programów Badawczych UE a interesariuszami KSOW+,
- wspieranie współpracy międzynarodowej w ramach Sieci WPR poprzez włączanie polskich ekspertów (w tym przedstawicieli jednostek naukowych, doradztwa, grup operacyjnych EPI) do

udziału w spotkaniach międzynarodowych, w szczególności organizowanych w ramach Europejskiej Sieci Innowacji, spotkaniach brokerskich,

- upowszechnianie informacji na temat możliwości udziału w Programie Horyzont Europa przez grupy operacyjne EPI oraz wspieranie ich udziału w tym programie,
- upowszechnianie informacji na temat wyników projektów realizowanych programów Horyzont w zakresie rolnictwa i obszarów wiejskich.

Współpraca na poziomie krajowym

MRiRW stale współpracuje z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (agencją wykonawczą Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego), m.in. poprzez aktywność w Radzie NCBR. Rada NCBR pełni wiodącą rolę w ustanawianiu programów strategicznych dla poszczególnych sektorów gospodarki. Aktualnie w przygotowaniu pozostają dwa programy strategiczne: NUTRISTRATEG - program strategiczny związany z tematyką badań nad „żywnością funkcjonalną" oraz HYDROSTRATEG „Innowacje dla gospodarki wodnej i żeglugi śródlądowej". Planowane jest także przygotowanie programu strategicznego obejmującego szeroko sektor rolno-spożywczy.

8.3 Opis organizacji wszystkich podmiotów udzielających doradztwa rolnikom zgodnie z wymogami, o których mowa w art. 15 ust. 2, 3 i 4

Usługi doradcze dla rolników zapewniane są przez podmioty doradcze, w szczególności przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego w ramach realizowanych przez nie zadań. Ośrodki doradztwa rolniczego prowadzą również szeroką działalność szkoleniową i informacyjną. Zakres tematyczny działań szkoleniowych, informacyjnych, doradczych, realizowanych przez ośrodki doradztwa rolniczego wynika przede wszystkim z zadań ustawowych, a także priorytetów określanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi i potrzeb zgłaszanych przez rolników.

Uzupełniająco, na potrzeby realizacji celów szczegółowych PS WPR, przewidziane jest wsparcie realizacji kompleksowych programów doradczych obejmujących tematykę dostosowaną do bieżących potrzeb oraz przeprowadzania szkoleń dla rolników w celu przekazania rolnikom niezbędnej wiedzy. W związku z potrzebą dotarcia z informacją do szerokiego grona odbiorców, w PS WPR przewidziano możliwość zlecania wojewódzkim ośrodkom doradztwa rolniczego prowadzenia szkoleń podstawowych dla rolników o tematyce określonej przez MRiRW.

Zakres tematyczny usług doradczych oraz szkoleń dla rolników wspieranych w ramach PS WPR będzie odpowiadał na potrzeby zdiagnozowane w ramach analizy SWOT dla poszczególnych celów szczegółowych. Usługi doradcze wspierane w ramach interwencji "Kompleksowe doradztwo rolnicze" będą zgodne z zakresem art. 15, z tym że usługi związane ze wsparciem tworzenia i realizacji projektów przez grupy operacyjne EPI będą wspierane poprzez Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) w ramach KSOW +.

Wsparcie doradcze w zakresie:

- wymogów, warunków i zobowiązań w zakresie zarządzania mające zastosowanie do rolników i ustanowione w planie strategicznym WPR,
- wymogów ustanowionych przez państwa członkowskie do celów wdrażania dyrektyw wskazanych w art. 15,
- praktyk rolniczych zapobiegających rozwojowi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe,
- zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem,
- wsparcia innowacji, w szczególności w zakresie przygotowania i realizacji projektów grup operacyjnych,
- wykorzystania technologii cyfrowych w rolnictwie,
- zrównoważonego gospodarowania składnikami odżywczymi,
- warunków zatrudnienia i obowiązków pracodawców, oraz bezpieczeństwo i higienę pracy,

zostanie zapewnione z wykorzystaniem środków alokowanych na realizację interwencji „Kompleksowe doradztwo rolnicze", Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich+ oraz środków krajowych.

Na potrzeby realizacji PS WPR, przewiduje się kontynuację prowadzenia przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie list doradców. Zakres prowadzonych list doradców oraz ich specjalizacji jest

dostosowywany do bieżących potrzeb. Warunkiem wpisu na listę jest posiadanie odpowiedniego wykształcenia, niekaralność oraz przejście odpowiednich szkoleń prowadzonych przez CDR. Na listy doradców mogą być wpisani wszyscy doradcy spełniający kryteria. Doradcy wpisani na listę zobowiązani są również do udziału w szkoleniach uzupełniających prowadzonych przez CDR. Szkolenia obejmują wszystkich doradców, zarówno publicznych jak i prywatnych.

8.4 Opis sposobu udzielania wsparcia innowacji, o którym mowa w art. 114 lit. a) pkt (ii)

Wsparcie innowacyjności, nawiązywania współpracy i tworzenia grup operacyjnych EPI zostanie zapewnione w ramach zadań realizowanych przez KSOW+, z wykorzystaniem struktury Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR). Zadania SIR realizowane będą przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego na terenie województwa oraz koordynowane będą przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

W każdej z jednostek doradztwa rolniczego dostępne będzie wsparcie ze strony brokerów innowacji oraz pracowników jednostki, prowadzących działania na rzecz wymiany informacji i aktywizacji współpracy interesariuszy. Brokerzy poprzez stały kontakt z rolnikami, przyczyniają się do identyfikacji oddolnych innowacyjnych pomysłów rolników oraz ułatwiają rolnikom nawiązanie współpracy w danym obszarze z zainteresowanymi partnerami. Aktywności wspierane będą ze środków sieci. Informacja na temat działań sieci, dobrych praktyk, innowacyjnych rozwiązań dostępna będzie m.in. na stronach internetowych prowadzonych przez jednostki. Działania sieci obejmować będą m.in. organizację spotkań i konferencji tematycznych, na których zarówno doradcy jak i przedstawiciele nauki będą dzielić się wiedzą i doświadczeniem; zapewnieniu kontaktu z innymi sieciami (w tym międzynarodowymi) i aktywnym przekazywaniu pozyskanych informacji np. poprzez publikacje na stronie internetowej/ w mediach społecznościowych, dystrybuowanie do jednostek wsparcia sieci itp.

W trybie ciągłym Sieć na Rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich (SIR) prowadzi działania upowszechnieniowo-informacyjne wśród rolników i producentów rolnych na temat efektów realizowanych projektów przez grupy operacyjne EPI oraz innych wielopodmiotowych struktur realizujących projekty badawczo-rozwojowe. Działania te obejmują informacje w formie newsletterów, opracowań publikacyjnych w formie elektronicznej i papierowej, przesyłanie informacji i sprawozdań poprzez media społecznościowe, telewizję, radio i gazety. W celu upowszechniania i wykorzystywania przez rolników efektów działań projektów realizowanych we współpracy wielopodmiotowej prowadzone są wydarzenia sieciujące, szkolenia, konferencje i spotkania konsultacyjne w całym kraju poświęcone upowszechnianiu działań rozwiązań w praktyce rolniczej. Ponadto w ramach SIR organizowane są w całym kraju i za granicą wyjazdy studyjne i demonstracje pokazujące w praktyce zastosowanie innowacyjnych rozwiązań wypracowanych m.in. przez grupy operacyjne na przykładzie konkretnych gospodarstw. Rolnicy bardzo chętnie korzystają z tego typu wydarzeń i czerpią dużo wiedzy praktycznej w trakcie uczestnictwa w wyjazdach i pokazach.

W ramach interwencji „Współpraca Grup Operacyjnych EPI", zaproponowano rozwiązanie mające na celu wzmocnienie pozycji rolnika w grupach operacyjnych oraz zwiększenie jego wpływu na rozwiązywanie problemów związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą, poprzez zagwarantowanie udziału rolników w każdej operacji. Dodatkowo, w ramach kryteriów selekcji premiowany będzie udział powyżej 2 rolników w grupie operacyjnej. Dodatkowo proponuje się wprowadzenie dodatkowych kryteriów selekcji premiujących partnerstwa powstałe z inicjatywy rolnika oraz fakt, że przedmiot operacji związany jest z rozwiązaniem konkretnych problemów rolników będących członkami EPI. Takie rozwiązania pomogą w wychwytywaniu oddolnych innowacyjnych pomysłów i przekształcaniu ich w projekty innowacyjne realizowane w kompleksowym partnerstwie. Niezależnie od powyższego Minister RiRW może ogłaszać nabory tematyczne, przy czym tematyka naborów może być określana po zasięgnięciu opinii rolników w zakresie pożądanej tematyki naborów i skali problemów.

8.5 Strategia cyfryzacji (art. 114 lit. b))

Nowoczesna infrastruktura szerokopasmowa oraz poziom jej wykorzystania stanowią warunek konieczny nie tylko dla wzrostu gospodarczego, lecz również dla funkcjonowania wysokiej jakości społeczeństwa

informacyjnego. Korzystanie z usług cyfrowych jest niemożliwe bez odpowiedniej infrastruktury zapewniającej dostęp do internetu o wysokich parametrach.

Według *Raportu o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2020 r.* penetracja usługami stacjonarnego dostępu do internet w przeliczeniu na gospodarstwa domowe w 2020 r. wyniosła 56,7%, co oznacza wzrost o 1,9 pp. wobec poprzedniego roku. Ze względu na wzmożone aktywności online spowodowane pandemią COVID-19 rozwój szybkiego internetu znacznie przyśpieszył.

Według danych GUS[1] z internetu korzysta w Polsce 85% rolników. Badania przeprowadzone wśród mieszkańców wsi pokazują, że[2] z Internetu, jako źródła informacji przydatnych w zarządzaniu gospodarstwem rolnym, korzysta w Polsce średnio 43,8% rolników, w tym w grupie wiekowej 18-34 lata blisko 50%, w grupie wiekowej 35-54 lata – prawie 54%. Najrzadziej z internetu - jako źródła informacji w zarządzaniu gospodarstwem rolnym - korzystają rolnicy w wieku 55 lat i więcej (30,9%) oraz właściciele małych gospodarstw rolnych - do 10 ha (29,3%). Nieco częściej wykorzystują internet, do wyszukiwania informacji przydatnych do prowadzenia gospodarstwa rolnego, kobiety aniżeli mężczyźni (odpowiednio: 45% i 43%). Prawie 48% właścicieli gospodarstw o powierzchni od 10 ha do 50 ha wykorzystuje informacje z sieci w prowadzeniu działalności rolniczej, a w gospodarstwach o powierzchni powyżej 50 ha - 42,6% rolników. Rolnicy w Internecie poszukują przede wszystkim możliwości sprzedaży produktów rolnych (94,4%). Zakres wykorzystania sieci obejmuje również często pozyskiwanie informacji o: odmianach roślin i rasach zwierząt (86,7%), stosowaniu środków produkcji (83,3%), możliwości kupna środków produkcji czy też wsparciu dla rolników (odpowiednio: 81,9% i 81,5%).

W celach dla Wspólnoty, związanych z budowaniem społeczeństwa gigabitowego wskazano cel strategiczny na rok 2025, który zakłada, że wszystkie gospodarstwa domowe w Europie będą miały dostęp do internetu o prędkości dla łącza „w dół" wynoszącej co najmniej 100 Mb/s, z możliwością modernizacji do prędkości mierzonej w gigabitach. Obecnie w Polsce dostęp taki możliwy jest w 65,9% gospodarstw domowych. W 2020 roku odnotowano 6-procentowy przyrost długości sieci światłowodowych w porównaniu do 2019 r. W porównaniu z danymi z roku z 2019, do 9 spadła liczba miejscowości zamieszkanych pozbawionych dostępu do internetu w technologii LTE. W 2020 r. łączna liczba korzystających ze stacjonarnego dostępu do internetu wyniosła 8,2 mln i była o 5,3% wyższa niż w 2019 r. Stacjonarny dostęp do internetu świadczony jest w Polsce na coraz szybszych łączach. W ostatnich kilku latach ten trend jest szczególnie widoczny. Jeszcze w 2016 r. łącza o przepływności minimum 100 Mb/s stanowiły jedynie 17,4% łączy stacjonarnych ogółem, podczas gdy w 2020 r., zgodnie z COCOM, już prawie 59% użytkowników internet stacjonarnego mogło cieszyć się szybkim internetem. Najniższe prędkości występują zaledwie u 0,4% klientów. Z bardzo szybkich łączy o przepływności minimum 1Gb/s korzystało w 2020 r. 2,5% użytkowników, oznacza to wzrost o 1,1 pp. wobec 2019 r.

Pomimo znaczących postępów w zakresie rozwoju infrastruktury szerokopasmowej w ostatnich latach, dzięki efektywnej interwencji publicznej oraz równoległym inwestycjom komercyjnym, Polska jest wciąż daleka od osiągnięcia celów zawartych w Komunikacie Komisji w sprawie społeczeństwa gigabitowego.

Brak nowoczesnej stacjonarnej infrastruktury szerokopasmowej dotyczy w głównej mierze obszarów wiejskich o niskiej lub bardzo niskiej gęstości zaludnienia oraz rozproszonej zabudowie (szczególnie w Polsce wschodniej i północno-wschodniej). Pomimo intensywnych zachęt ze strony państwa czy jednostek samorządu terytorialnego, inwestycje komercyjne w rozwój nowoczesnej infrastruktury telekomunikacyjnej na tego typu obszarach są dla przedsiębiorców telekomunikacyjnych nieopłacalne ze względu na wysokie koszty utrzymania, które znacznie przekraczają możliwe do uzyskania przychody ze świadczonych usług.

Potrzeby w zakresie cyfryzacji zostały wskazane w następujących europejskich i krajowych dokumentach strategicznych w obszarze cyfryzacji:

- Europejska strategia w zakresie danych
- Strategia UE w zakresie unii bezpieczeństwa
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
- Strategii Produktywności 2030
- Strategii Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030
- Strategii Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2019–2024

Ponadto cele krajowe w zakresie cyfryzacji zostały zaprojektowane w następujących programach rozwojowych:

- Narodowy Plan Szerokopasmowy
- Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa
- Program Otwierania Danych na lata 2021-2027
- Program Rozwoju Kompetencji Cyfrowych.

Cele strategii cyfryzacji obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego zostały opisane w *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030*, która jest jedną ze strategii krajowych realizujacych Średniookresową strategię rozwoju kraju (SOR 2030). W ramach tej strategii wyodrębnione zostały następujące działania na rzecz rozwoju cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich:

- wspomaganie rozwoju i modernizacji infrastruktury teleinformatycznej i telekomunikacyjnej na obszarach wiejskich oraz rozwój infrastruktury cyfrowo-telekomunikacyjnej;
- wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach na obszarach wiejskich i miejskich;
- rozwój kapitału ludzkiego obszarów wiejskich przy wykorzystaniu sieci szerokopasmowych
- wykorzystanie ICT w procesach modernizacyjnych sektora rolno-spożywczego;
- modernizacja w rolnictwie wykorzystująca możliwość adaptowania najnowszych technologii w tym m.in. w zakresie automatyzacji i cyfryzacji;
- tworzenie i wdrożenie innowacyjnych aplikacji oraz otwartych platform ICT, dzięki którym możliwe jest zdalne doradzanie, wspieranie producentów rolnych czy zachęcanie użytkowników do aktywnej współpracy (w tym wymiany wiedzy)
- cyfryzacja w dziedzinie wdrażania instrumentów polityki rolnej ułatwiająca rozwój i upowszechnienie narzędzi do optymalizacji procesów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych;
- zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych w ramach kontroli i egzekwowania przepisów (użycie dronów, wykorzystanie technik satelitarnych do obmiarów);
- ułatwienie dostępu do zasobów informacyjnych, w szczególności przepływu zasobów informacyjnych między jednostkami administracji publicznej i instytucjami badawczymi
- edukacja cyfrowa dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym m.in. w zakresie cyberbezpieczeństwa
- wykorzystanie ICT w podnoszeniu jakości życia na wsi, zwiększenie dostępu do szerokopasmowego Internetu, w tym m.in. również przez cyfryzację gminnych ośrodków kultury oraz rozwój nowoczesnej i efektywnej e-administracji; przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na wsi, rozwój e-usług finansowych;
- poprawa innowacyjności kształcenia rolniczego i jego elastycznych dostosowań w warunkach zmiany, m.in. przez: włączenie metod projektowych, wykorzystanie technologii ICT, zastosowań Internetu rzeczy, symulatorów maszyn i urządzeń oraz procesów, podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej szkół, cyfryzacja;

Dodatkowo w *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030* uznano trwałą zdolność kreacji i uczenia się jako jeden z obszarów wpływających na osiągniecie każde z celów strategii.

Miarą celów w zakresie cyfryzacji, jakie określono w strategiach krajowych jest min.:

- Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną do przekazywania wypełnionych formularzy na poziomie co najmniej 40% w 2030 r.
- Odsetek gospodarstw domowych w zasięgu dostępu do Internetu o przepustowości co najmniej 30 Mb/s na poziomie 100% w 2030 r.;
- Odsetek gospodarstw domowych korzystających z dostępu do Internetu o przepustowości przynajmniej 100 Mb/s na poziomie 100% w 2030 r.;
- Zapewnienie wszystkim gospodarstwom domowym na obszarach wiejskich dostępu do połączeń o prędkości pobierania danych wynoszącej co najmniej 100 Mb/s.

Spójne z tym podejściem strategicznym są również wyniki analizy SWOT opracowane dla poszczególnych celów PS WPR, w których wskazano m.in. na następujace potrzeby:

- Poprawa dostępu do Internetu o wysokiej wydajności (CS 8.P 1., CS 10.P 4.)

- Rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej w tym w zakresie dostępu do Internetu (CS 7. P8., CS 10.P 4.),
- Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego (CS 8.P 11.).
- Podnoszenie kwalifikacji, cyfrowych, rynkowych i technologicznych, profesjonalne wsparcie doradcze (CS 2.P 8.)
- Rozwijanie technologii cyfrowych w zarządzaniu ryzykiem i platform wdrażających kontrakty (CS 1. P10.)
- Wykorzystanie cyfryzacji w dostępie do usług finansowych, informacji oraz poprawie łańcucha dostaw (CS 3.P 7.)
- Rozwój platform oraz wykorzystania ICT w wymianie wiedzy i innowacji oraz nawiązywaniu współpracy (CS 10.P 2.)
- Utworzenie zbiorów otwartych danych publicznych oraz ich szerokie wykorzystywanie (CS 10.P 5.)
- Cyfryzacja monitorowania zużycia środków przeciwdrobnoustrojowych (CS 9.P 1.)

Z uwagi na to, że realizacja wielu potrzeb w zakresie rozwoju cyfryzacji odbywa się poprzez inne instrumenty finansowe, w PS WPR skoncentrowano się na tych elementach, które nie są wspierane lub wspierane są w niewielkim stopniu. W przypadku rozwoju cyfryzacji większość potrzeb, z uwagi na wykorzystanie innych instrumentów finansowych, będzie realizowana w PS WPR w ograniczonym zakresie.

Interwencje, które przyczynią się bezpośrednio lub pośrednio do realizacji strategii cyfrowej w ramach PS WPR to:

- Leader (art. 77) poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych w projektach związanych z koncepcją inteligentnych wsi;
- Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (art. 73) - wśród kryteriów wyboru wspieranych operacji są inwestycje w rozwiązania cyfrowe;
- Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu (art. 73) – jednym z rodzajów takich inwestycji są m.in. inwestycje z zakresu rolnictwa precyzyjnego;
- Badania i Rozwój - włączenie organizacji producentów owoców i warzyw do innowacyjnych operacji między innymi wpływających na cyfryzacji.

Z uwagi na objęcie wsparciem PS WPR operacji z zakresu cyfryzacji, przewidzianych do realizacji w ramach interwencji, których beneficjentami będą rolnicy i prowadzone przez nich gospodarstwa (Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność; Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu) do Planu dodany został wskaźnik R.3 - Cyfryzacja rolnictwa: odsetek gospodarstw korzystających w ramach WPR ze wsparcia na cyfrowe technologie rolne.

Planowane działania poza WPR w celu osiągnięcia ambicji określonych w strategii cyfrowej.

Rozwój infrastruktury szerokopasmowej będzie realizowany przy pomocy europejskich i krajowych instrumentów wsparcia innych niż PS WPR. Jednym z instrumentów będzie Krajowy Planu Odbudowy i Zwiększania odporności (KPO) oraz środki polityki spójności (głównie w ramach Programu Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) oraz środki krajowe w ramach Funduszu Szerokopasmowego.

Ze środków KPO w części grantowej planuje się realizację inwestycji C1.1.1. „Zapewnienie dostępu do bardzo szybkiego internetu na obszarach białych plam", której budżet wynosi 1 200 mln euro. Inwestycja przyczyni się do wyeliminowania braku dostępu do usług bardzo szybkiego internetu na obszarach wykluczenia cyfrowego (tzw. białych plamach).

W części pożyczkowej KPO planuje się realizację inwestycji C1.2.1. „Wzmocnienie potencjału komercyjnych inwestycji w nowoczesne sieci łączności elektronicznej", której budżet wynosi 1 400 mln euro. W ramach inwestycji planuje się udostępnienie operatorom środków w postaci finansowania zwrotnego lub częściowo zwrotnego, które uzupełni lukę związaną z pozyskiwaniem przez operatorów finansowania inwestycji komercyjnych, związanych z infrastrukturą telekomunikacyjną stacjonarną i mobilną, celem przyspieszenia i zwiększenia skali tych inwestycji. Celem jest także podniesienie poziomu

świadomości społeczeństwa o poziomach emisji pól elektromagnetycznych poprzez sfinansowanie budowy systemu stacjonarnego systemu monitoringu emisji PEM.

Ze środków KPO Inwestycji C2.1.1. „e-Usługi publiczne, rozwiązania IT usprawniające funkcjonowanie administracji i sektorów gospodarki oraz technologie przełomowe w sektorze publicznym, gospodarce i społeczeństwie" wspierane będą projekty cyfrowe związane z wdrożeniem rozwiązań geomatycznych i monitoringiem satelitarnym w rolnictwie oraz wdrożeniem systemu weryfikacji terenów rolnych.

Szacuje się, że w ramach polityki spójności może zostać przeznaczonych ok. 10 mld EUR w formie dedykowanych instrumentów we właściwych programach krajowych i regionalnych na działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Programy polityki spójności (krajowe i regionalne) będą na preferencyjnych zasadach wspierać OSI tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją, do których należą przede wszystkim gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Z tego w ramach FERC – ok. 0,6 mld EUR. Ze środków FERC wspierane będą działania polegające na objęciu zasięgiem gospodarstw domowych (rozumianych jako lokale mieszkalne) oraz przedsiębiorstw siecią o przepustowości co najmniej 100 Mb/s (z możliwością modernizacji do prędkości mierzonej w gigabitach). Celem wsparcia będzie również zapewnienie gigabitowego dostępu w miejscach stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego. W ramach wskazanej interwencji zakłada się możliwość tworzenia lub rozwoju dedykowanych sieci telekomunikacyjnych na rzecz świadczenia usług w miejscach stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego, a także przedsięwzięcia o charakterze pilotażowym i demonstracyjnym wykorzystujące infrastrukturę telekomunikacyjną najnowszych generacji. Przewiduje się również wsparcie ukierunkowane na rozwój zastosowań nowoczesnych systemów łączności w celu opracowania usług i aplikacji dla konkretnych grup odbiorców oraz inteligentnych rozwiązań wykorzystywanych na potrzeby implementacji m.in. inteligentnych miast, wsi oraz rolnictwa. Zakłada się też możliwość wsparcia rozwoju nowoczesnych technologii i systemów łączności zapewniających przepływ wielkich wolumenów danych z bardzo małymi opóźnieniami. Zakres wsparcia w ramach Programu jest komplementarny ze wsparciem pozostałych programów realizujących cele polityki spójności na lata 2021-2027 oraz innych instrumentów krajowych i unijnych.

Działania na rzecz rozwoju cyfryzacji w rolnictwie będą wspierane także poprzez udział Ministerstwa oraz nadzorowanych jednostek przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w realizacji projektów w ramach programu ramowego **Horyzont Europa**. Podejmowane są działania na rzecz zaangażowania w realizację Europejskiego Partnerstwa Programu **Horyzont Europa: Agriculture of Data.**

Ponadto, podjęte zostały działania na rzecz utworzenia **hubu cyfrowych innowacji** w rolnictwie w ramach Digital Europe Programme. O status EDIH-a ubiegał się m.in. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy (IUNG – PIB), tj. instytut badawczy nadzorowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

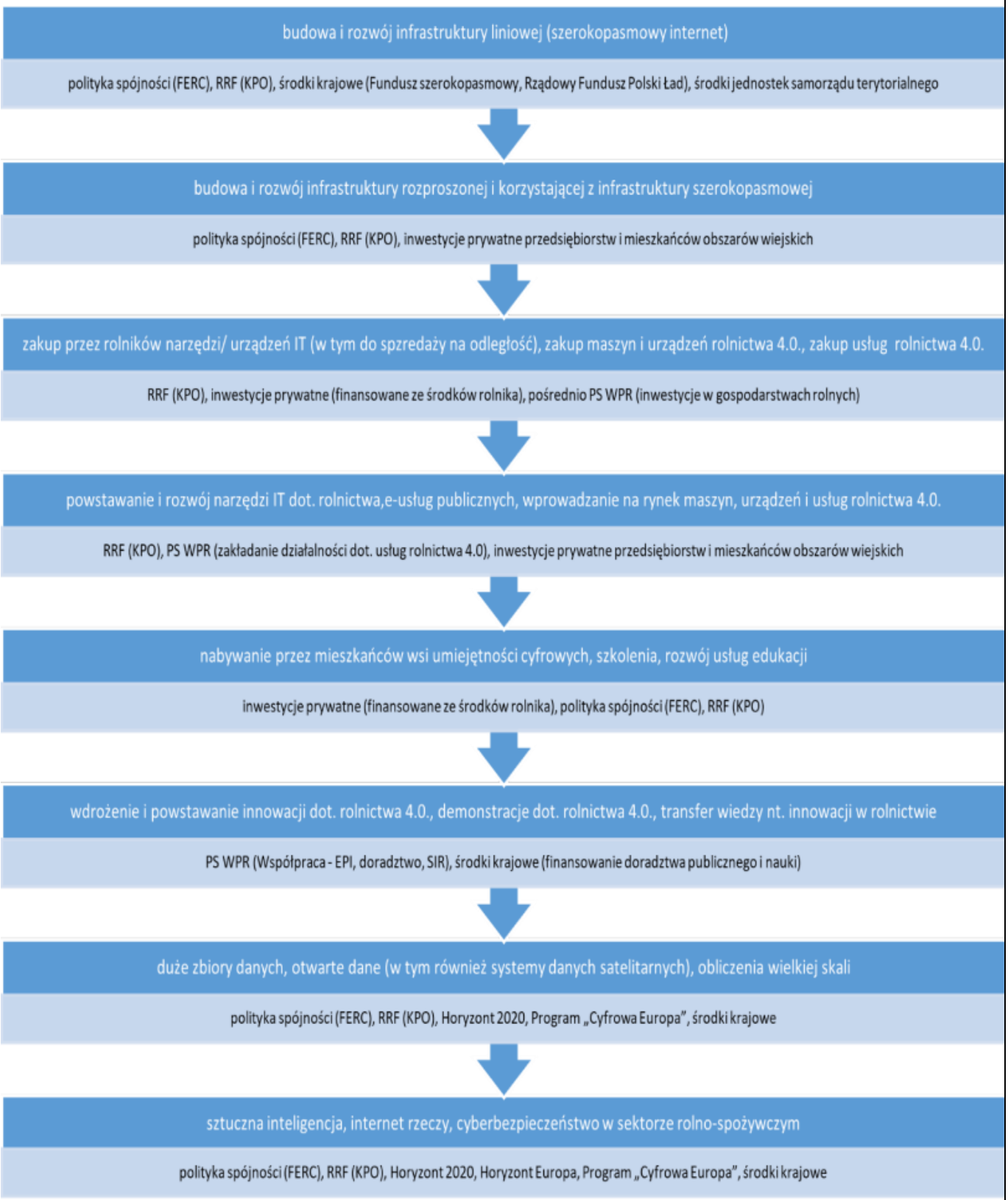
Warto podkreślkić, że rolnicy już teraz przy podejmowaniu decyzji mają możliwość korzystania z nieodpłatnie udostępnianych danych publicznych dedykowanych rolnikom przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej - PIB – prognozy na stronie https://agrometeo.imgw.pl/ lub z modeli matematycznych ICM Uniwersytetu Warszawskiego: https://www.meteo.pl/

Rolnicy mogą również korzystać z bezpłatnego i ogólnodostępnego Systemu Monitoringu suszy Rolniczej (monitoring prowadzi IUNG-PIB), który uwzględnia klimatyczny bilans wodny i zmienność przestrzenną warunków glebowych. Wartości klimatycznego bilansu wodnego są obliczane dla kolejnych okresów sześciodekadowych na podstawie pomiarów stacji meteorologicznych. System zawiera aplikacje komputerowe integrujące dane meteorologiczne potrzebne do obliczenia klimatycznego bilansu wodnego oraz dane z cyfrowej mapy glebowo-rolniczej obrazującej przestrzenne zróżnicowanie retencji wodnej różnych kategorii agronomicznych gleb. Informacje dotyczące wystąpienia suszy - w postaci dekadowych raportów - są przekazywane Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz publikowane w serwisie internetowym. W systemie rolnik może skorzystać dodatkowo z takich funkcji jak: Komentarz agrometeorologa, Mapy Bilansu Wodnego, Mapy zagrożenia Suszą i Tabele dla gmin.

Dodatkowym narzędziem jest Internetowa Platforma Doradztwa i Wspomagania Decyzji w Integrowanej Ochronie Roślin eDWIN, korzystająca z danych pochodzących z sieci stacji agrometeorologicznych, w której jest obecne 545 stacji. Większość stacji jest zlokalizowanych na terenach wiejskich w gospodarstwach rolnych. System eDWIN posiada również prognozy pogody z ICM z obsługą alertów pogodowych.

Ponadto w Polsce wykorzystywany jest system Alert RCB – SMS-owy system ostrzegania przed zagrożeniami. Na alert RCB nie trzeba się zapisywać. Osoby, które znajdą się na obszarze potencjalnego wystąpienia sytuacji kryzysowej zagrażającej życiu otrzymają na swój telefon komórkowy krótką wiadomość tekstową (SMS) z informacjami dotyczącymi rodzaju zagrożenia wraz z lokalizacją, a także źródłem ostrzeżenia. W systemie nie ma też znaczenia z którym operatorem ma zawartą umowę osoba oraz czy jest rolnikiem czy też nie. Alert RCB nie jest elementem aplikacji RSO. Żeby go otrzymywać nie trzeba instalować żadnej aplikacji czy programu.

Matryca wsparcia rozwoju obszarów wiejskich i sektora rolno-spozywczego z zakresu cyfryzacji:

Szczegółowe określenie rodzajów wsparcia oraz ich synergia i komplementarność z instrumentami PS WPR zostało przedstawione w opisach logiki każdej z interwencji.

[1] Raport głównego Urzędu Statystycznego pn. “Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2021 roku”

[2] Badanie Polska wieś i rolnictwo 2021realizowane na wspólne zlecenie: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Badanie zrealizowane zostało na próbie 2660 osób, w tym 1560 mieszkańców obszarów wiejskich i 1100 mieszkańców miast. Wśród mieszkańców wsi, 607 osób jest rolnikami, a 734 osoby to nierolnicy (osoby niezwiązane z rolnictwem).

Załączniki

załącznik I w sprawie ewaluacji ex ante i strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SEA), o której mowa w dyrektywie 2001/42/WE

1. Podsumowanie procesu i wyników ewaluacji ex ante

Niniejszy raport prezentuje wyniki ewaluacji pn. *Ocena ex ante Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027*. Badanie zostało przeprowadzone przez konsorcjum podmiotów: Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa — Państwowy Instytut Badawczy z siedzibą w Puławach, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu oraz Ecorys Polska Sp. z o. o. na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Projekt był realizowany od czerwca 2020 r. do grudnia 2021 r. Partycypacyjny charakter badania sprawił, że przygotowanie niniejszego raportu końcowego poprzedzone było napisaniem trzech raportów cząstkowych. Ich zakres przedmiotowy pokrywał się z zakresem ocenianym całościowo w raporcie końcowym, jednak dotyczyły one pierwszej i drugiej wersji projektu PS WPR. Dodatkowo, ewaluator przekazał MRiRW odpowiedź na kilkanaście zapytań ad hoc. Ich celem było przeanalizowanie i ocenienie drobnych elementów Planu. Aby rzetelnie zrealizować powzięte założenia badawcze, przewidziano wykorzystanie szeregu metod gromadzenia danych, zgodnie z zasadą triangulacji. W projekcie uwzględniono dane ilościowe oraz jakościowe, dane zastane oraz wywołane, a także różne perspektywy oceny.

Diagnoza, Analiza SWOT i hierarchizacja potrzeb.

Termin Diagnoza używany jest jako skrótowa nazwa dla załącznika pn. *Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Materiał sporządzony na podstawie wspólnych wskaźników kontekstu*. Fakt, że punktem wyjścia dla opracowania dokumentu był zestaw wspólnych wskaźników kontekstu powoduje, że zapewniona została porównywalność pomiędzy poszczególnymi krajowymi Planami. Równocześnie, skutkuje to również pewnymi ograniczeniami zakresu analizy, w tym np. pominięciami kwestii szczególnie istotnych w polskich warunkach.

Diagnoza dla poszczególnych celów szczegółowych na ogół rzetelnie opisuje sytuację, trafnie wskazując na problemy i wyzwania dla polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. Dostrzeżone deficyty dotyczą braku niektórych Informacji istotnych, zdaniem ewaluatora, z punktu widzenia kompleksowości i wyczerpującego charakteru ocenianego opracowania. Niedostatkiem dokumentu bywa jego opisowy charakter. Diagnoza przedstawia szereg danych, często ważnych i poprawnie opisanych. Niedostatecznie często pojawiają się jednak próby wskazania, jakie są przyczyny występowania danego zjawiska oraz w jaki sposób jest ono powiązane z innymi wątkami w analizie. Równocześnie, takie dociekania wykraczałyby poza informacje opisywane wspólnymi wskaźnikami kontekstu. Dlatego chociaż ostateczny zakres Diagnozy nie jest w pełni satysfakcjonujący i pozostawia niedosyt informacyjny, to jednak wynika z ram prawnych stawianych IZ przez KE i nie może być traktowany *stricte* jako jego wada wymagająca podejmowania działań naprawczych.

Analizy SWOT w większości przypadków trafnie przyporządkowują poszczególne elementy do określonych obszarów. Dla celów szczegółowych o charakterze gospodarczym (tj. 1-3), zaskakująca bywa wyłącznie pozytywna interpretacja zjawisk o charakterze negatywnym lub przynajmniej zniunasowanym (np. pozytywna ocena dużego znaczenia rolnictwa w tworzeniu Produktu Krajowego Brutto czy wysokiej liczebności osób zatrudnionych w tym sektorze). Ponadto, celnie zauważono, że podstawową słabą stroną polskiego sektora rolnego jest wadliwa struktura agrarna, która niesie za sobą szereg konsekwencji społeczno-ekonomicznych. Co niepokojące, wniosek ten wydaje się później być pominięty i ponownie wraca się do koncepcji silnego wspierania małych gospodarstw o ograniczonym potencjale rozwojowym. Analizy SWOT dla celów szczegółowych o charakterze społecznym (tj. 7-9) uwzględniają relatywnie niewiele czynników (tj. mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń; zarówno w ujęciu nominalnym, jak i w porównaniu do innych analiz), a dodatkowo nie uzasadniono w wystarczającym stopniu wyboru określonych czynników do Analiz oraz pominięto niektóre istotne zagadnienia. Reasumując, Analizy SWOT należy ocenić pozytywnie, chociaż jest tu pole do pewnych poprawek.

Przestawione do oceny potrzeby ekonomiczne wyartykułowane w PS WPR nie w pełni wynikają z Diagnozy i Analizy SWOT, a niekiedy są nawet sprzeczne z wnioskami płynącymi z tych dokumentów

(por. potrzeby 1 i 2 w ramach celu szczegółowego 1). Obrana metoda priorytetyzacji potrzeb Planu strategicznego WPR – jako analityczna technika ekspercka – posiada wprawdzie pewne deficyty właściwe tej kategorii metod, jednak wynikają one wprost z jej specyfiki, nie ma narzędzi ich obiektywnego neutralizowania oraz nie zmieniają one ogólnego wniosku o adekwatnym wyborze metody do zadania hierarchizacji potrzeb.

Spójność wewnętrzna i zewnętrzna PS WPR

PS WPR jest spójny wewnętrznie zarówno na poziomie poszczególnych celów szczegółowych, jak i na poziomie całego Planu. Jedynie dla jednego instrumentu wsparcia, tj. interwencji I.2 Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów, stwierdzono, że może on wpływać negatywnie na wybrane potrzeby w ramach celów szczegółowych 1 i 2. Pozostałe interwencje wspierają realizację zidentyfikowanych potrzeb lub przynajmniej są względem nich neutralne. Tym samym, co do zasady nie obserwujemy w Planie ryzyka wystąpienia negatywnego zjawiska wzajemnego znoszenia się efektów interwencji.

Na poziomie deklaratywnym PS WPR jest zgodny ze wszystkimi najważniejszymi dokumentami strategicznymi na szczeblu unijnym i krajowym. Generalnie konstrukcja Planu (tj. powiązanie logiczne interwencji z poszczególnymi celami oraz z aktami prawa unijnego i dokumentami strategicznymi) raczej utrudnia/uniemożliwia sprzeczność z kluczowymi aktami. Natomiast rolą decydentów powinno być niezadowalanie się neutralnością i dążenie do silnego, pozytywnego wpływu Planu na osiąganie celów poszczególnych strategii. W kilku miejscach zostało to zaplanowane w sposób bardzo pozytywnie przez nas oceniony (np. korzystniejsze warunki wsparcia w postaci instrumentów finansowych, gdy inwestycja przyczynia się do ochrony środowiska i klimatu lub realizacji celów Strategii „Od pola do stołu"). Deficytem planu w zakresie spójności zewnętrznej jest brak opisu komplementarności / synergiczności z innymi źródłami finansowania. Przyjmujemy jednak do wiadomości, że takie wskazanie na tym etapie nie było możliwe i zostanie opracowane w przyszłości.

Ocena spójności budżetowej

Ogółem, struktura planu finansowego w stopniu wystarczającym uwzględnia zidentyfikowane potrzeby oraz wymagania stawiane przez KE dot. wymaganej wielkości środków przeznaczanej na cele środowiskowe i klimatyczne. Choć dostrzeżono, że niekiedy waga potrzeby nie znajduje odzwierciedlenia w adekwatnej, proporcjonalnej alokacji środków na interwencje ją realizujące, to jednak skala takich deficytów jest niewielka. Dodatkowo, warto podkreślić, że porównywalność alokacji na interwencje realizowane w ramach różnych celów szczegółowych jest ograniczona. Priorytetyzacja potrzeb była bowiem dokonywana wyłącznie w ramach poszczególnych celów szczegółowych.

Ocena systemu, metodyki oraz szacunków wskaźnikowych

W zdecydowanej większości pozytywnie oceniono dopasowanie wskaźników produktu i rezultatu do interwencji. Na ogół są one z nią logicznie powiązane i mierzą postęp jej wdrażania (lub jakiegoś jej aspektu / wymiaru). Założenia przyjęte na potrzeby szacowania kwot jednostkowych wsparcia są trafnie przyjęte, osadzone w literaturze dziedzinowej oraz dostępnych danych. Brak podstaw dla podważania poprawności szacunków w tym zakresie. Założenia na potrzeby szacowania wartości docelowych są racjonalne, zaś przeprowadzone obliczenia poprawne. W pojedynczych przypadkach zarekomendowaliśmy jedynie weryfikację wartości pośrednich, co wynika z kształtującej się cały czas struktury strumieni alokacji w podziale na poszczególne lata.

Ocena rozwiązań w zakresie zmniejszania obciążeń administracyjnych dla beneficjentów

W Planie przewidziano szereg rozwiązań ukierunkowanych na zmniejszanie obciążeń administracyjnych dla beneficjentów. Plan wyraźnie odwołuje się do doświadczeń historycznych oraz wskazuje, w jaki sposób stara się przekuć konkretne spostrzeżenia na zapisy PS WPR, co jest zjawiskiem pozytywnym. Brak jest wewnętrznej sprzeczności w ramach zaprojektowanych interwencji. Dodatkowo, zostały one opisane w sposób względnie przejrzysty i zrozumiały. Natomiast liczność instrumentów wsparcia może utrudniać zrozumienie całościowej logiki interwencji. Pozytywnie oceniamy również planowane, większe wykorzystanie rozwiązań IT we wdrażaniu Planu (przy założeniu, że zostaną one terminowo i skutecznie przygotowane). Drobnymi, ale potencjalnie wysoce efektywnymi rozwiązaniami mogą być również: słownik definicji dla Planu, szerokie wykorzystanie kosztów uproszczonych czy upublicznienie planowanego harmonogramu naborów. Sugerujemy, aby IZ PS WPR mocniej podkreśliła znaczenie planowanych działań informacyjno-promocyjnych dla zmniejszania obciążeń administracyjnych dla beneficjentów. Są to aktywności, które zostały założone do realizacji i warto je dodatkowo docenić.

Ocena zasadności wykorzystania instrumentów finansowych

Instrumenty finansowe zaproponowane w Planie odpowiadają na konkretne, zidentyfikowane potrzeby i stanowią trafnie dobrane narzędzie ich zaspokajania. Na poziom zainteresowania ocenianą interwencją wydatnie będą wpływać czynniki zewnętrzne, takie jak np. wysokość stóp procentowych, dostępność konkurencyjnej oferty w całości komercyjnej czy ogólna sytuacja gospodarcza stymulująca lub zniechęcająca aktywności inwestycyjne. Założona wysokość alokacji na interwencje wdrażane w postaci instrumentów finansowych nie budzi zastrzeżeń.

Chociaż zaproponowane w Planie instrumenty finansowe oceniamy pozytywnie, to nie sposób nie dostrzec pewnej zachowawczości Planu w podejściu do planowania mniej tradycyjnych form wsparcia. W praktyce kluczowy okaże się popyt na zaplanowane instrumentarium wsparcia, dlatego na tym etapie nie rekomendujemy zmian w zakresie instrumentów finansowych, pozostawiając je pod rozwagę w ramach oceny ex-ante dedykowanej im samym. Pogłębiona analiza dziedzinowa może bowiem wykazać słuszność powziętych, ostrożnych założeń.

Ocena systemu zarządzania i wdrażania

System zarządzania i wdrażania Planu bazuje na rozwiązaniach wykorzystywanych uprzednio w ramach PROW. Istotną zmianą jest wyłączenie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR) z tegoż systemu. Poza nim, w prace nad przygotowaniem, a następnie implementacją Planu będą zaangażowane instytucje współpracujące obecnie ze sobą w ramach perspektywy finansowej 2014-2020. Takie podejście powinno zagwarantować skuteczność wdrażania, dzięki możliwości czerpania z wiedzy organizacyjnej oraz wypracowanych uprzednio procedur, a także form komunikacji nieformalnej. Interwencje odpowiadające zakresowo tym dotychczas wdrażanym przez KOWR stanowią relatywnie niewielką część planu (zarówno w znaczeniu wysokości alokacji, jak i liczby potencjalnych wnioskodawców) i powinny zostać płynnie przejęte przez inny podmiot.

Podział kompetencji pomiędzy instytucjami został określony syntetycznie, w sposób nie budzący zastrzeżeń. PS WPR nie jest miejscem dla przedstawiania szczegółowych opisów zadań i kompetencji podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Planu, natomiast powinien on gwarantować ich przygotowanie. Analogicznie, brak jest w zasadzie założeń dot. sposobów (narzędzi, kanałów) komunikacji, które docelowo będą konieczne dla sprawnej implementacji Planu. Zadośćuczynić tej potrzebie mogłoby jednozdaniowe wskazanie, że uszczegółowienie tych kwestii zostanie przedstawione w regulacjach krajowych. Jeśli chodzi o przygotowanie procedur na potrzeby procesu zarządzania i wdrażania, Plan wskazuje na nie dość ogólnie. Jest to zgodne z wymaganiami KE w zakresie struktury i zawartości Planu, chociaż uniemożliwia ewaluatorowi pogłębioną ocenę ich kompletności czy poprawności. Mechanizmy koordynacji oraz monitorowania komplementarności i synergii zostały w zasadzie sprowadzone do przestrzegania linii demarkacyjnej, co docelowo byłoby nieoptymalnym rozwiązaniem. Należy jednak podkreślić, że IZ PS WPR jako jedna z pierwszych w Polsce finalizuje swój dokument programowy, w związku z czym nie miała możliwości odwołania się do większości pozostałych Programów krajowych czy regionalnych, gdyż te są w równolegle tworzone. W związku z powyższym, na tym etapie lapidarność zapisów dot. komplementarności i synergii nie stanowi wady Planu. Natomiast na docenienie zasługują wysiłki na rzecz zarysowania przynajmniej potencjalnych obszarów ich występowania – stanowi to czytelne wskazanie, że w miarę opracowywania kolejnych dokumentów programowych, kwestia ta prawdopodobnie będzie analizowana i w pogłębiony sposób opracowywana.

Ocena potencjału administracyjnego

Potencjał administracyjny (zarówno w ujęciu ilościowym, jak i jakościowym) jest wystarczający dla sprawnej realizacji Planu, co wynika z angażowania doświadczonych kadr, sprawdzonych już w realizacji zbliżonych zadań. Wyzwaniem będzie na pewno okres spiętrzenia prac związanych z zamykaniem jednej perspektywy finansowej oraz uruchamianiem kolejnej – w tym okresie zasadne może być czasowe zwiększenie zasobów kadrowych instytucji systemu wdrażania. Trzeba również pamiętać o rosnącej niekonkurencyjności płac w sektorze publicznym względem zatrudnienia w sektorze prywatnym – może to powodować odpływ doświadczonych pracowników. Inaczej niż ma to miejsce w polityce spójności, w przypadku WPR ograniczeniu fluktuacji zatrudnienia sprzyja natomiast mniejsza liczba alternatywnych pracodawców, konkurujących o pracownika o określonej wiedzy i umiejętnościach.

Ocena systemu monitorowania i oceny

System monitorowania i oceny co do zasady jest spójny, chociaż pewną niewiadomą stanowią kwestie dot. pomiaru efektów środowiskowych wdrażanych interwencji (w znaczeniu przypisania instytucjonalnego odpowiedzialności za ich realizację). Analogicznie, nie jest do końca jasne, jak zostaną zintegrowane – dotychczas częściowo niezależne – procesy dot. filaru I i II oraz kto będzie pełnił funkcje całościowej koordynacji ocenianego tu systemu. Istotnym obszarem ryzyka jest kwestia uruchamianych oraz planowanych do wdrożenia rozwiązań IT służących do monitoringu wdrażania. Problemem dla oceny skuteczności i efektywności wdrażania WPR jest interpretacja RODO stosowana przez ARiMR, zgodnie z którą Agencja nie przekazuje danych z wniosków o dofinansowanie czy późniejszych wniosków o płatność w połączeniu z indywidualnym numerem gospodarstwa. Badacz nie jest w stanie zidentyfikować, czyje dane analizuje i np. uzupełnić ich danymi z innych rejestrów czy danymi z własnych, uzupełniających badań terenowych (alternatywnie – przekazać danych uzupełniających do Agencji, która sama połączyłaby zbiory danych, a następnie przekazała poszerzony, zanonimizowany zbiór do dalszej pracy badaczy). Jest to wykładania inna od tej stosowanej np. w polityce spójności, w której na potrzeby badań ewaluacyjnych przekazywane są dane dot. beneficjentów oraz wybranych odbiorców ostatecznych (tj. np. osób fizycznych korzystających ze szkoleń finansowanych z EFS – imię i nazwisko, mail, telefon). Pozwala to chociażby na rzetelne podejście do analiz kontrfaktycznych, które w przypadku WPR ograniczają się głównie do zastosowań modeli ekonometrycznych i szacunków na danych FADN.

Ocena procedur dotyczących monitorowania

Projekt Planu nie określa bardziej szczegółowych procedur dotyczących monitorowania. Ewaluator może się domyślać prawdopodobnego ich kształtu wynikającego z prawodawstwa unijnego, które jednak nie znalazło odzwierciedlenia w kształcie Planu. Trudno również mówić o kompleksowej ewaluacji zapisów PS WPR dot. KSOW+. Dokument ogranicza się w zasadzie do wskazania głównych interesariuszy oraz ramowego przedstawienia ich zadań, będących ewolucyjną kontynuacją podejścia z PROW 2014-2020. Stosowanie ogólnych zapisów, które będą później uszczegóławiane przez regulacje krajowe, jest zgodne z wymaganiami KE. Oznacza to jednak, że formułowane oceny ewaluatora również cechują się pewną powierzchownością i mogą być rewidowane w miarę powstawania kolejnych dokumentów (np. planu ewaluacji).

Bariery i ryzyka dla realizacji PS WPR

Bariery i ryzyka dla realizacji PS WPR obejmują zestaw zjawisk właściwych większości dokumentów planistycznych czy programowych – są zbliżone zarówno dla tych identyfikowanych w przeszłości dla PROW 2014-2020, jak również (w nieco mniejszym zakresie) wskazywanych obecnie dla programów operacyjnych polityki spójności. Dokładny katalog potencjalnych barier i ryzyk przedstawiono w treści raportu, natomiast dotychczasowa skuteczność w odpowiadaniu na podobne wyzwania pozwala przypuszczać, że instytucje systemu wdrażania posiadają niezbędne zasoby i umiejętności, aby na nie reagować i bądź to zapobiec ich wystąpieniu, bądź niwelować ich negatywne skutki.

2. Zalecenia wynikające z ewaluacji ex ante i strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz sposób ich uwzględnienia

Tytuł/numer referencyjny	Kategoria zalecenia	Data	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
Dokument wymaga zmian korektorskich i redakcyjnych.	Pozostałe	06-12-2021	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Infrastruktura na obszarach wiejskich	Logiki interwencji/wkład w realizację celów	06-12-2021								X		
Infrastruktura na obszarach wiejskich	Logiki interwencji/wkład w realizację celów	06-12-2021								X		
Infrastruktura na obszarach wiejskich – Niepełny opis interwencji dotyczący obszaru B - wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi (tabela interwencji I 10.10)	Logiki interwencji/wkład w realizację celów	06-12-2021								X		

Tytuł/numer referencyjny	Kategoria zalecenia	Data	SO1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	SO7	SO8	SO9	XCO
Instrumenty finansowe w ramach WPR są w Polsce nadal relatywnie nowym rozwiązaniem (obecnie wdrażanym w ramach pilotażu), dlatego zalecane jest dalsze upowszechnienie wiedzy w ich zakresie	Instrumenty finansowe	06-12-2021		X	X							
Instrumenty zarządzania ryzykiem nie były wcześniej implementowane w ramach PROW w analogicznej formie. Powoduje to konieczność zwiększania świadomości interesariuszy o zakresie, celach i potencjalnych korzyściach nowego instrumentu wsparcia	Pozostałe	06-12-2021	X									
LEADER/RLKS - warunki kwalifikowalności interwencji w przypadku operacji realizowanych w ramach gospodarstw agroturystycznych oraz w ramach zagród edukacyjnych w celu poszerzenia kręgu zainteresowanych wsparciem	Logiki interwencji/wkład w realizację celów	06-12-2021								X		
Niewystarczające uwzględnienie w zdefiniowanych potrzebach kwestii struktury agrarnej oraz nadmierne ukierunkowanie potrzeb na wsparcie małych gospodarstw.	Analiza SWOT, ocena potrzeb	06-12-2021	X	X								
Podstawowe wsparcie dochodu. Rozwiązania przyjęte w zakresie cappingu	Logiki interwencji/wkład w realizację celów	06-12-2021	X									
Przyjęcie w polskim rolnictwie granicy 5000 euro otrzymanych płatności bezpośrednich za rok poprzedni	Logiki interwencji/wkład w realizację celów	06-12-2021	X									
Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW).	Pozostałe	06-12-2021	X									
Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja). Katalog beneficjentów interwencji powinien zostać rozszerzony.	Pozostałe	06-12-2021			X							
Systemy informatyczne ARiMR muszą wspierać procesy sprawozdawcze z realizacji działań PS WPR, a jednocześnie powinny być krytycznym źródłem pozyskiwania danych dla procesu ewaluacji.	Pozostałe	06-12-2021	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów. Katalog form kooperacji wspieranych w ramach interwencji powinien zostać rozszerzony	Pozostałe	06-12-2021			X							
Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu.	Logiki interwencji/wkład w realizację celów	06-12-2021	X									
Wprowadzenie odpowiednich zapisów w procedurach monitoringu.	Pozostałe	06-12-2021	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Wprowadzenie odpowiednich zapisów w tworzonej w przyszłości Strategii komunikacji.	Pozostałe	06-12-2021				X	X	X				
Wsparcie dla młodego rolnika	Logiki interwencji/wkład w realizację celów	06-12-2021							X			
Wsparcie związane z produkcją.	Logiki interwencji/wkład w realizację celów	06-12-2021	X									

Dokument wymaga zmian korektorskich i redakcyjnych. - Opis

Materiały przedłożone do oceny zawierają błędy ortograficzne, stylistyczne, niekonsekwentnie stosowana jest edycja tekstu (np. czcionki, podpisy elementów, przypisy). Kwestie te utrudniają odbiór treści i sprawiają, że może zostać pominięte meritum zapisów. O ile na tym etapie sytuacja ta jest względnie zrozumiała – Plan jest w trakcie opracowywania – o tyle nie powinna ona dot. wersji Planu przedkładanej do oceny przez KE (przynajmniej w zakresie, w jakim ww. deficyty wizualizują się w systemie SFC).

Dokument wymaga zmian korektorskich i redakcyjnych. - Uzasadnienie

Rekomendacja uwzględniona.
Dokument został zrewidowany pod względem redakcyjnym. Należy jednocześnie mieć na uwadze, że Plan Strategiczny został dostosowany pod względem formatu do wymagań systemu SFC.

Infrastruktura na obszarach wiejskich - Opis

W związku ze znaczącymi potrzebami w zakresie braku dostępu dużej części ludności wiejskiej do podstawowych urządzeń infrastruktury technicznej, w tym zwłaszcza infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz biorąc pod uwagę ograniczone możliwości finansowania tego typu projektów ze środków WPR zaleca się aby inwestycje na obszarach wiejskich odnoszące się do budowy systemów wodociągowo-kanalizacyjnych były przedmiotem realizacji w ramach KPO oraz krajowych i regionalnych programów operacyjnych. W perspektywie finansowej 2023-2027 należy zarezerwować odpowiednio dużą pulę środków publicznych w obrębie wymienionych programów na ten cel, ponieważ istnieje ryzyko, że tereny wiejskie, położone poza wyznaczonymi w KPOŚK aglomeracjami, charakteryzujące się często rozproszoną zabudową, nie znajdą zewnętrznych źródeł wsparcia finansowego.
Ustalenia międzyresortowe, ustalenia na poziomie centralnym i wojewódzkim, udział w konsultacjach dotyczących krajowych i regionalnych programów operacyjnych, składanie pism, wniosków

Infrastruktura na obszarach wiejskich - Uzasadnienie

Rekomendacja częściowo uwzględniona.
MRIRW, w zakresie swoich kompetencji będzie czyniło starania, aby przedmiotowe propozycje znalazły swoje odzwierciedlenie w stosownych programach poza PS WPR.

Infrastruktura na obszarach wiejskich - Opis

Dla zwiększenia stopnia realizacji Celu 8 oraz w związku z narastającymi wyzwaniami odnoszącymi się do łagodzenia zmian klimatycznych, racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi oraz wzmacniania procesów oddolnego, innowacyjnego i przyjaznemu środowisku rozwoju lokalnego.
Rekomendujemy, aby za pośrednictwem krajowych i regionalnych programów operacyjnych, jak i przy pomocy inicjatyw finansowanych z budżetu państwa stworzyć możliwość finansowania przedsięwzięć z zakresu małej retencji oraz rozbudowy zielono-niebieskiej infrastruktury publicznej w miejscowościach wiejskich (np. instalacji zbiorników retencyjnych z elementami zieleni, budowy stawów retencyjnych, muldów chłonnych, systemów hydrofitowych, ogrodów deszczowych, instalacji urządzeń służących retencjonowaniu i wykorzystywaniu wód opadowych z dachów obiektów użyteczności publicznej w celu nawadniania terenów zielonych, budowę instalacji do zatrzymywania i wykorzystania wód opadowych i roztopowych w miejscu ich powstania oraz rozwój publicznych powierzchni chłonnych, porośniętych roślinnością).
Ustalenia międzyresortowe, ustalenia na poziomie centralnym i wojewódzkim, udział w konsultacjach dotyczących krajowych i regionalnych programów operacyjnych, składanie pism, wniosków

Infrastruktura na obszarach wiejskich - Uzasadnienie

Rekomendacja częściowo uwzględniona.

MRIRW, w zakresie swoich kompetencji będzie czyniło starania, aby przedmiotowe propozycje znalazły swoje odzwierciedlenie stosownych programach poza PS WPR.

Infrastruktura na obszarach wiejskich – Niepełny opis interwencji dotyczący obszaru B - wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi (tabela interwencji I 10.10) - Opis

Sugerujemy, aby i opis interwencji obszaru B :

1.Poszerzyć o zakres tematyczny projektów, który nie stanowiłby zamkniętego katalogu, a obejmował, obok wskazanych inwestycji w infrastrukturę służących adaptacji do zmian klimatu i ochronie środowiska, działania odpowiadające na zdiagnozowane potrzeby społeczności lokalnych oraz angażujące zasoby lokalne, podejmowane m.in. w obszarze: usług publicznych (np. energetyka, bezpieczeństwo, edukacja, transport, opieka i zdrowie), zarządzania publicznego (np. e-administracja, gospodarka odpadami, planowanie przestrzenne) i przedsiębiorczości (np. organizacja rynków i dostaw żywności, turystyka wiejska, rolnictwa precyzyjne).

Uzupełnić o dodatkowy warunek kwalifikowalności odnoszący się do konieczności podejmowania współpracy przez beneficjentów z podmiotami społecznymi i gospodarczymi przy realizacji operacji.

Infrastruktura na obszarach wiejskich – Niepełny opis interwencji dotyczący obszaru B - wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi (tabela interwencji I 10.10) - Uzasadnienie

Rekomendacja częściowo uwzględniona.

1. Do PS WPR dla opisu interwencji 10.10 wprowadzono następujący zapis:

"W ramach tego obszaru przewiduje się realizację wdrożenia wybranych elementów koncepcji inteligentnych wsi obejmujących inwestycyjne infrastrukturalne, które w sposób oddolny, kompleksowy i innowacyjny pozwolą ma rozwiązanie konkretnego oraz istotnego problemu zaznaczającego się na danym terenie, a odnoszącego się np. do poprawy jakości życia ludności, ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych, podniesienia jakości usług publicznych, poszanowania środowiska przyrodniczego, zwiększenia zatrudnienia oraz włączenia cyfrowego. W szczególności planuje się wsparcie działań odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby społeczności lokalnych i angażujących ich zasoby lokalne. . W ramach tej interwencji preferowane będą w szczególności inwestycje w zakresie nowoczesnej infrastruktury, w tym infrastruktury służącej adaptacji do zmian klimatu i ochronie środowiska (np. poprzez budowę instalacji odnawialnych źródeł energii, zbiorników retencyjnych w celu gromadzenia wód opadowych i roztopowych oraz budownictwo pasywne)".

1. Rekomendacja druga została uwzględniona. W PS WPR w opisie interwencji 10.10 wprowadzono stosowną zmianę pn. „liczba podmiotów zaangażowanych w realizację projektu po jego oddaniu do realizacji

Instrumenty finansowe w ramach WPR są w Polsce nadal relatywnie nowym rozwiązaniem (obecnie wdrażanym w ramach pilotażu), dlatego zalecane jest dalsze upowszechnienie wiedzy w ich zakresie - Opis

Ważnym czynnikiem powodzenia wdrażania tej interwencji jest upowszechnienie informacji na ich temat, promowanie korzyści wynikających z ich wykorzystania oraz akcentowanie zmniejszającej się dostępności rozwiązań bezzwrotnych realizujących zbliżone cele. Jak wskazują badania, niska świadomość jest – obok barier ekonomicznych – głównym czynnikiem hamującym korzystanie z różnych form poszukiwania kapitału na inwestycje. Dlatego też konieczne jest uwzględnienie aktywności ukierunkowanych na wyposażenie doradców rolniczych w niezbędną wiedze i kompetencje konieczne dla wspierania potencjalnych odbiorców ostatecznych omawianych w tym punkcie interwencji.

Wprowadzenie odpowiednich zapisów do tworzonej na późniejszym etapie Strategii komunikacji

Instrumenty finansowe w ramach WPR są w Polsce nadal relatywnie nowym rozwiązaniem (obecnie wdrażanym w ramach pilotażu), dlatego zalecane jest dalsze upowszechnienie wiedzy w ich zakresie - Uzasadnienie

Rekomendacja uwzględniona.

Tak jak ma to miejsce w obecnej perspektywie, również w ramach KSOW+ będą prowadzone działania informacyjno- promocyjne przez MRiRW, ARiMR, SW, CDR, ODR dot. interwencji PS WPR.

Instrumenty zarządzania ryzykiem nie były wcześniej implementowane w ramach PROW w analogicznej formie. Powoduje to konieczność zwiększania świadomości interesariuszy o zakresie, celach i potencjalnych korzyściach nowego instrumentu wsparcia - Opis

Skuteczność wdrażania instrumentów zarządzania ryzykiem będzie pochodną zwiększenia świadomości ich dotyczącej w gronie grupy docelowej. Z tego względu rekomendujemy w pierwszej kolejności intensywne działania ukierunkowane na podwyższanie wiedzy i kompetencji doradców rolniczych, gdyż są oni często pierwszym „punktem kontaktowym" dla rolników, zaś od jakości udzielonej przez nich informacji może zależeć dalszy los ewentualnej aplikacji. Ponadto, zalecamy działania informacyjno-promocyjne zakrojone na szeroką skalę i adresowane do potencjalnych beneficjentów wsparcia oraz jego interesariuszy, którzy mogą kształtować opinię publiczną na ich temat.

Wprowadzenie odpowiednich zapisów do tworzonej na późniejszym etapie Strategii komunikacji.

Instrumenty zarządzania ryzykiem nie były wcześniej implementowane w ramach PROW w analogicznej formie. Powoduje to konieczność zwiększania świadomości interesariuszy o zakresie, celach i potencjalnych korzyściach nowego instrumentu wsparcia - Uzasadnienie

Rekomendacja uwzględniona.

Tak jak ma to miejsce w obecnej perspektywie, również w ramach KSOW+ będą prowadzone działania informacyjno- promocyjne przez MRiRW, ARiMR, SW, CDR, ODR dot. interwencji PS WPR.

LEADER/RLKS - warunki kwalifikowalności interwencji w przypadku operacji realizowanych w ramach gospodarstw agroturystycznych oraz w ramach zagród edukacyjnych w celu poszerzenia kręgu zainteresowanych wsparciem - Opis

Rekomendujemy zniesienie wymogów „na wejściu" dotyczących odpowiednio przynależności do organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich i przynależności do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków. Proponujemy aby beneficjenci wsparcia mogliby spełniać ten warunek w ciągu pierwszego roku realizacji projektu

LEADER/RLKS - warunki kwalifikowalności interwencji w przypadku operacji realizowanych w ramach gospodarstw agroturystycznych oraz w ramach zagród edukacyjnych w celu poszerzenia kręgu zainteresowanych wsparciem - Uzasadnienie

Rekomendacja uwzględniona

Zmieniono zapisy w przedmiotowym zakresie.

W przypadku operacji realizowanych w ramach gospodarstw agroturystycznych warunkiem kwalifikowalności będzie m.in. przystąpienie do organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich nie później niż w dniu złożenia wniosku o płatność.

W przypadku operacji realizowanych w ramach zagród edukacyjnych warunkiem kwalifikowalności będzie m.in. przystąpienie do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków nie później niż w dniu złożenia wniosku o płatność.

Niewystarczające uwzględnienie w zdefiniowanych potrzebach kwestii struktury agrarnej oraz nadmierne ukierunkowanie potrzeb na wsparcie małych gospodarstw. - Opis

Rekomendujemy zwrócenie większej uwagi na fundamentalne i pierwotne przyczyny problemów polskiego sektora rolnego i obszarów wiejskich, które zdaniem Ewaluatora wynikają przede wszystkim z rozdrobnionej i dysfunkcyjnej struktury agrarnej. Uznajemy potrzebę wspierania małych gospodarstw (szczególnie tych, które po otrzymaniu wsparcia będą potrafiły prowadzić efektywną produkcję rynkową (będą posiadały „pomysł na biznes"). Niemniej jednak zwracamy uwagę na rozstrzygające znaczenie dla

bezpieczeństwa żywnościowego oraz konkurencyjności polskiego rolnictwa sektora średnich i dużych gospodarstw rodzinnych. To one bowiem posiadając kapitał rzeczowy oraz ludzki i społeczny wytwarzają przeważającą część wolumenu produkcji rolnej. Poza tym zarówno wyposażenie techniczne oraz posiadana wiedza rolnicza powoduje, że to właśnie te podmioty w największym stopniu są w stanie spełnić ambitne cele środowiskowe Wspólnej Polityki Rolnej oraz Europejskiego Zielonego Ładu.

Niewystarczające uwzględnienie w zdefiniowanych potrzebach kwestii struktury agrarnej oraz nadmierne ukierunkowanie potrzeb na wsparcie małych gospodarstw. - Uzasadnienie

Rekomendacja częściowo uwzględniona.
Dokonano ponownej rewizji treści analizy SWOT oraz dokumentu pn. Aktualna sytuacja sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Zapisy odpowiednio uzupełniono.

Podstawowe wsparcie dochodu. Rozwiązania przyjęte w zakresie cappingu - Opis

rozważenie rezygnacji z cappingu lub w celu złagodzenia skutków cappingu i mając na uwadze cele społeczne WPR względem właścicieli gospodarstw rolnych i ich rodzin oraz pracowników najemnych proponujemy uwzględnienie w redukcji podstawy cappingu udokumentowanej szerokiej i pełnej palety kosztów pracy najemnej ponoszonych przez pracodawcę i godziwą wycenę pracy własnej. Uwzględnienie pełnych udokumentowanych kosztów pracy najemnej jest konieczne dla realizacji celów społecznych WPR, które powinny też obejmować pracowników najemnych w rolnictwie. Nadto jednoczesna realizacja celów środowiskowo-klimatycznych i wyżywieniowych wymuszać będzie stosowanie oszczędnych, lecz kapitałochłonnych technik produkcyjnych (głównie związanych z elementami rolnictwa precyzyjnego), co możliwe będzie głównie w gospodarstwach większych obszarowo, stąd nie należy ograniczać im dostępu do środków (dochodów), które mogą być wykorzystane na cele inwestycyjne. Ponadto rekomendujemy rozważenie złagodzenie przedstawionej w III wersji PS WPR redukcji podstawowego wsparcia dochodów aż o 85% dla gospodarstw uzyskujących wsparcie w przedziale 60-100 tys. euro, na przykład poprzez zastosowanie przedziałów co 10 tys. euro w których następowałby umiarkowany wzrost redukcji wsparcia

Podstawowe wsparcie dochodu. Rozwiązania przyjęte w zakresie cappingu - Uzasadnienie

Rekomendacja uwzględniona.
W wyniku przeprowadzonych dodatkowo analiz podjęto decyzję o odstąpieniu od wdrażania tego mechanizmu w latach 2023-2027.

Przyjęcie w polskim rolnictwie granicy 5000 euro otrzymanych płatności bezpośrednich za rok poprzedni - Opis

Dla poprawy skuteczności i właściwego zaadresowania instrumentów krajowej i unijnej polityki rolnej zdaniem Ewaluatora powinny obowiązywać pozostałe wymienione w PS WPR warunki definiujące aktywnego rolnika, czyli:

1. posiada zarejestrowane w IRZ zwierzęta zapewniające minimalną obsadę, lub

2. w CEiDG działalność rolnicza tego rolnika została wskazana jako główna, lub

3. dokumenty z KRS lub REGON potwierdzą, że wykonywana przez tego rolnika działalność rolnicza stanowi główną działalność gospodarczą, lub

4. udokumentuje, że:

· poniósł koszty na działalność rolniczą w minimalnej wysokości, lub

· osiągnął przychód ze sprzedaży płodów rolnych na minimalnym poziomie,

lub

· jego przychód z działalności rolniczej stanowi co najmniej 1/3 całego przychodu w gospodarstwie, lub

· roczna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 5% całości przychodów z działalności pozarolniczej

Przyjęcie w polskim rolnictwie granicy 5000 euro otrzymanych płatności bezpośrednich za rok poprzedni - Uzasadnienie

Rekomendacja nieuwzględniona.

Należy wyjaśnić, że przyjęta w przepisach UE instytucja rolnika aktywnego zawodowo ma na celu wyeliminowanie ze wsparcia podmiotów, które dysponując znacznymi areałami ziemi rolnej nie zajmują się produkcją rolniczą. Zjawisko to nie sprzyja prawidłowej dystrybucji środków finansowych w ramach wsparcia bezpośredniego, którego zasadniczym celem jest wsparcie dochodów rolników. Niekorzystny wpływ pobierania płatności przez osoby niezajmujące się produkcją rolną dotyczy w szczególności dużych podmiotów, które posiadając znaczne zasoby ziemi osiągają wysokie przychody z tego tytułu. Z tego względu działania związane z badaniem aktywności rolniczej proponuje się ograniczyć jedynie do gospodarstw największych. W pozostałych przypadkach efekty stosowania tego mechanizmu byłyby niewspółmiernie małe do poniesionych nakładów administracyjnych. Jest to bowiem instrument o wysokim poziomie skomplikowania pod względem procesu weryfikacji

Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW). - Opis

Rekomendujemy rozważenie wprowadzenia warunkowości uzyskania wsparcia poprzez zobowiązanie beneficjentów do badania zasobności i kwasowości gleb, opracowania na tej podstawie planów nawozowych uwzględniających obowiązek wapnowania oraz przestrzegania ich zaleceń. Rozumiejąc trudności i koszty związane z zorganizowaniem ogólnokrajowego systemu badania jakości gleby, proponujemy uwzględnienie powyższych rekomendacji w przyszłej Perspektywie Finansowej

Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW). - Uzasadnienie

Rekomendacja nie została uwzględniona.

Przepisy UE nie przewidują takiej możliwości.

Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja). Katalog beneficjentów interwencji powinien zostać rozszerzony. - Opis

Rekomendujemy jasne wskazanie jako beneficjentów osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w tym szczególnie o gospodarstwa rolne działające przy szkołach, uniwersytetach lub instytutach badawczych. Posiadają one bowiem potencjał rzeczowy i intelektualny, często długą tradycję w realizacji zadań związanych ze skracaniem łańcuchów wartości, mogąc przy tym być integratorem odpowiednich działań dla indywidualnych gospodarstw rolnych oraz pełniąc funkcję edukacyjną dla uczniów, studentów i rolników. Ta ostatnia funkcja wpisuje się też w cel szczegółowego 10 i może być praktycznym przejawem wpisującym się w system AKIS

Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (dotacja). Katalog beneficjentów interwencji powinien zostać rozszerzony. - Uzasadnienie

Rekomendacja częściowo uwzględniona.

Podczas roboczych uzgodnień wyjaśniono, że podmioty, o których mowa w rekomendacji mogą korzystać ze wsparcia na zasadach ogólnych.

We wsparciu mogą uczestniczyć podmioty posiadające określony status prawny, tj. w zależności od rozpoczynanej lub kontynuowanej działalności, będące: rolnikiem, małżonkiem rolnika (RHD), rolnikiem, domownikiem, małżonkiem rolnika (rozpoczynanie działalności gospodarczej, w tym MOL), mikroprzedsiębiorcą (w zakresie kontynuacji działalności gospodarczej, w tym MOL).

Systemy informatyczne ARiMR muszą wspierać procesy sprawozdawcze z realizacji działań PS WPR, a jednocześnie powinny być krytycznym źródłem pozyskiwania danych dla procesu ewaluacji. - Opis

Systemy informatyczne ARiMR muszą wspierać procesy sprawozdawcze z realizacji działań PS WPR, a jednocześnie powinny być krytycznym źródłem pozyskiwania danych dla procesu ewaluacji. Wszelkie bariery biurokratyczne (nadinterpretacja przepisów RODO) powinny być eliminowane w procesie pozyskiwania danych dla potrzeb badań naukowych i ewaluacji PS WPR.

Wprowadzić zapis umożliwiający korzystanie z danych ARiMR przez jednostki badawczo-rozwojowe w związku z prowadzonymi badaniami naukowymi oraz przyszłymi ewaluacjami PS WPR.

Wprowadzenie odpowiednich zapisów dot. przekazywania danych na potrzeby ewaluacji w odpowiednich przepisach krajowych

Systemy informatyczne ARiMR muszą wspierać procesy sprawozdawcze z realizacji działań PS WPR, a jednocześnie powinny być krytycznym źródłem pozyskiwania danych dla procesu ewaluacji. - Uzasadnienie

Rekomendacja zostanie uwzględniona na późniejszym etapie prac nad przepisami wdrożeniowymi

Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów. Katalog form kooperacji wspieranych w ramach interwencji powinien zostać rozszerzony - Opis

Rekomendujemy, aby jasno wskazać, jako jedną z możliwości integracji, oparcie jej o przedsiębiorstwo wiodące współpracujące z gospodarstwami partnerskimi. W sposób szczególny wskazujemy następujące podmioty mogące pełnić funkcję „przedsiębiorstwa wiodącego”:

- Gospodarstwa należące do szkół rolniczych, uczelni wyższych i instytutów badawczych oraz gospodarstw skarbu państwa
- Przedsiębiorstwa posiadające status spółek prawa handlowego prowadzących działalność rolniczą lub rolniczych spółdzielni produkcyjnych, które następnie uzyskałyby status przedsiębiorstwa wiodącego.

Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów. Katalog form kooperacji wspieranych w ramach interwencji powinien zostać rozszerzony - Uzasadnienie

Rekomendacja częściowo uwzględniona.

Rekomendacja ewaluatora może zostać zrealizowana oddolnie, np. przy współpracy producentów i doradztwa, aby promować wypracowane wspólnie (i sprawdzone) schematy integracji producentów i rozpowszechniać wiedzę na ten temat, np. w ramach KSOW czy jakichkolwiek innych środków. Takie podejście pozwoli na zachowanie swobody działania producentów i samodzielne podejmowanie decyzji rynkowych.

Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu. - Opis

Rekomendujemy umożliwienie dostępu do działania wszystkim podmiotom o powierzchni powyżej 3 ha bez górnego limitu wielkości gospodarstwa. Zmiana warunków kwalifikowalności zaproponowana w III wersji PS WPR rozszerzająca wsparcie na gospodarstwa od 1 do 50 ha, zamiast wcześniejszej propozycji obejmującej gospodarstwa od 3 do 50 ha (II wersja PS WPR) jest krokiem w kierunku odwrotnym względem rekomendacji Ewaluatora. Przyjęcie rozwiązań proponowanych przez Ewaluatora stanowić będzie kontynuację zasad obowiązujących obecnie (w WPR 2014-2020).

Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu. - Uzasadnienie

Rekomendacja nieuwzględniona.

Należy wyjaśnić, że podstawowym celem płatności redystrybucyjnej jest rozdystrybuowanie pomocy UE poprzez przeniesienie części płatności z większych gospodarstw (korzystających z efektu skali, mających przewagę konkurencyjną) do gospodarstw mniejszych, gdzie efektu takiego nie ma (występują wyższe koszty jednostkowe produkcji).

Ponadto z dostępnych analiz wynika, że gospodarstwa o powierzchni powyżej 50 ha uzyskują z działalności rolniczej dochód parytetowy w gospodarce narodowej. Dlatego też niezasadne wydaje się być wspieranie

gospodarstw o powierzchni powyżej 50 ha płatnością dodatkową a zwiększanie zaproponowanego w Planie Strategicznym maksymalnego pułapu powierzchniowego byłoby zaprzeczeniem idei tej płatności.

Odnosząc się natomiast do kwestii rozszerzenia płatności redystrybucyjnej od 1 ha, należy poinformować, iż podejście to jest spójne z minimalnym progiem obszarowym, uprawniającym do otrzymania płatności bezpośrednich. Zmiana ta odpowiada również na uwagi zgłaszane w ramach konsultacji publicznych projektu PS WPR.

Wprowadzenie odpowiednich zapisów w procedurach monitoringu. - Opis

Istnieje ryzyko ponadprzeciętnego zainteresowania beneficjentów wybranymi interwencjami, co spowoduje zaniechanie podejmowania innych. W wyniku tego procesu, niektóre z istniejących potrzeb nie zostaną zrealizowane.

Należy monitorować na bieżąco stan wykorzystania poszczególnych interwencji. Należy również rozpocząć kampanię informacyjną wśród rolników, dotyczącą zestawu proponowanych ekoschematów.

Wprowadzenie odpowiednich zapisów w procedurach monitoringu.

Wprowadzenie odpowiednich zapisów w procedurach monitoringu. - Uzasadnienie

Rekomendacja uwzględniona.

W Planie ewaluacji zostanie zawarta informacja na temat realizacji ocen ad hoc, pozwalających na monitorowanie trafności i skuteczności realizacji poszczególnych instrumentów wsparcia

Wprowadzenie odpowiednich zapisów w tworzonej w przyszłości Strategii komunikacji. - Opis

Niektóre działania o dużym znaczeniu dla realizacji celów 4,5,6 zostały zaprojektowane na osiągniecie małego poziomu produktu (pon. 50 tys. ha). Efektem tego, pomimo wysokiej oceny ich efektywności, osiągnie się niskie wskaźniki rezultatu.

Istnieje potrzeba uruchomienia kampanii informacyjnej nt. ekoschematów w mediach i szkoleń na poziomie lokalnym w celu uzasadnienia potrzeby ich realizacji oraz wyjaśnienia mechanizmów oddziaływania.

Wprowadzenie odpowiednich zapisów w tworzonej w przyszłości Strategii komunikacji.

Wprowadzenie odpowiednich zapisów w tworzonej w przyszłości Strategii komunikacji. - Uzasadnienie

Rekomendacja zostanie uwzględniona na etapie tworzenia przepisów wdrożeniowych.

Wsparcie dla młodego rolnika - Opis

Z uwagi na zmienność uwarunkowań rynkowych i pozarynkowych w rolnictwie, jak również obowiązywania potencjalnie trudnego i ograniczającego rozwój aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich warunku kwalifikowalności odnoszącego się do osiągnięcia co najmniej 60% udziału przychodów uzyskiwanych w związku z prowadzoną w gospodarstwie działalnością rolniczą we wszystkich przychodach beneficjenta.

Rekomendujemy monitorowanie zainteresowania tą interwencją, a w przypadku zbyt małego nieopowiadającego założeniom zainteresowania, obniżenie warunku kwalifikowalności odnoszącego się do osiągnięcia co najmniej 60% udziału przychodów uzyskiwanych w związku z prowadzoną w gospodarstwie działalnością rolniczą we wszystkich przychodach beneficjenta. Wprowadzane w przyszłości zmiany nie mogą tworzyć ryzyka występowania sztucznych warunków.

Monitorowanie i ewentualna modyfikacja i zapisów PS WPR w przyszłości.

Wsparcie dla młodego rolnika - Uzasadnienie

Rekomendacja uwzględniona.

IZ dokona oceny bieżącej skuteczności realizacji przedmiotowego instrumentu wsparcia w trakcie jego wdrażania.

Wsparcie związane z produkcją. - Opis

Rekomendujemy rozważenie redukcji liczby branż objętych wsparciem i, co za tym idzie, zmniejszenie alokowanych w ten sposób środków.

W opinii Ewaluatora kryteria uznania dla poszczególnych upraw spełniają:

- Rośliny wysokobiałkowe (strączkowe na ziarno i pastewne), ze względu na niską opłacalność produkcji oraz funkcję strukturotwórczą dla gleby (spełnianie funkcji dobra publicznego),

- Chmiel z powodu dużych kosztów wejścia na rynek oraz ze względu na silną specjalizację regionalną i kreowanie miejsc pracy w miejscu występowania. (Sugerowane też może być, np. w kolejnej Perspektywie, wsparcie dla utworzenia przez producentów chmielu funduszu solidarnościowego, gromadzącego środki w czasie koniunktury i wypłacającego je podczas dekoniunktury),

- Bydło mięsne i mleczne, kozy oraz owce z powodu zagospodarowania trwałych użytków zielonych.

W przypadku propozycji wspierania pozostałych sektorów, uwzględniając zasadność wsparcia ze względów gospodarczych i społecznych, proponujemy, by przekazać rolnikom jasny sygnał, że jest to wsparcie okresowe, które w przyszłości (np. w kolejnej Perspektywie Finansowej) może być ograniczone lub zlikwidowane, a celem obecnego wsparcia jest uzyskanie konkurencyjności rynkowej.

Specjalnym przypadkiem jest wsparcie do produkcji buraków cukrowych. W tym bowiem wypadku występuje sprzeczność kilku polityk, a mianowicie WPR (wsparcie dla produkcji cukru), polityki zdrowotnej (promocja zmniejszenia spożycia cukru) i polityki fiskalnej (podatek cukrowy).

Ponadto, w przypadku *wsparcia dochodów związanych z produkcją do krów* oraz *młodego bydła* bardzo wątpliwe jest, aby dopłata do 1 sztuki zaspokoiła którąkolwiek z potrzeb założonych w Planie. Wsparcie to będzie miało również wątpliwy charakter socjalny. Skrajne rozdrobnienie wsparcia związanego z produkcją nie odegra żadnego pozytywnego wpływu na sytuację sektora rolnego, a realizowane będzie przy bardzo wysokich koszty transakcyjnych (administracyjnych).

Dlatego rekomendujemy, aby wsparcie:

w przypadku produkcji krów:

- nie było regionalizowane,
- było przyznawane od 5 do 30 sztuk niezależnie od wielkości stada;

w przypadku produkcji młodego bydła:

- nie było regionalizowane;
- było przyznawane od 3 do 30 sztuk niezależnie od wielkości stada

Wsparcie związane z produkcją. - Uzasadnienie

Rekomendacja nieuwzględniona.

Należy podkreślić, że celem wsparcia związanego z produkcją, zgodnie z projektem rozporządzenia UE w sprawie planów strategicznych WPR, jest zwiększenie konkurencyjności, zrównoważonego charakteru lub poprawa jakości w wybranych sektorach, napotykających trudności oraz istotnych ze względów społeczno-ekonomicznych lub środowiskowych.

Z przeprowadzonej przez IERiGŻ ekspertyzy nt. sektorów produkcji rolnej w Polsce, istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych i znajdujących się w trudnej sytuacji, oraz proponowanego kształtu ukierunkowanych na te sektory instrumentów wsparcia dochodów związanego z wielkością produkcji (…) wynika, że sektory obecnie objęte wsparciem znajdują się w trudnej sytuacji oraz mają istotne znaczenie gospodarcze, społeczne i środowiskowe tych sektorów. Ponadto zgodnie z dostępnymi danymi dotyczącymi większości sektorów, dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego (bez dopłat oraz szacowanych kosztów pracy własnej) jest ujemny. W związku z powyższym zasadne jest dalsze wspieranie sektorów objętych dotychczasowym wsparciem związanym z produkcją.

Ponadto odnosząc się do rekomendacji w zakresie płatności do zwierząt, zgodnie z którą Ewaluator proponuje, aby wsparcie:

- w przypadku produkcji krów: nie było regionalizowane, było przyznawane od 5 do 30 sztuk niezależnie od wielkości stada;
- w przypadku produkcji młodego bydła: nie było regionalizowane, było przyznawane od 3 do 30 sztuk niezależnie od wielkości stada,

należy wyjaśnić, że jak wynika z dostępnych analiz, w najtrudniejszej sytuacji znajdują się gospodarstwa ze stadami do 20 (90% wszystkich gospodarstw). Gospodarstwa te osiągają zdecydowanie najniższe dochody (poniżej dochodu parytetowego na osobę w gospodarce narodowej) z działalności rolniczej.

W gospodarstwach utrzymujących więcej niż 20 szt. zwierząt obserwowany jest wzrost produkcji, co powoduje, że brak jest uzasadnienia dla stosowania wsparcia związanego w tej grupie.

Ponadto struktura gospodarstw oraz warunki ekonomiczne i środowiskowe w zaproponowanych województwach, tj. lubelskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, śląskim i świętokrzyskim powodują, że prowadzenie gospodarstw większych jest tam utrudnione. W województwach tych dominują jednostki dysponujące małym areałem użytków rolnych i mniejszą liczbą zwierząt, a zatem słabsze ekonomicznie i dlatego mają one ograniczone możliwości inwestowania w rozwój. A zatem zasadne jest zastosowanie w regionach o większym rozdrobnieniu odmiennych narzędzi wsparcia niż w województwach, w których średnia powierzchnia gospodarstw jest większa.

3. Sprawozdanie z ewaluacji ex ante

Zob. załączony dokument lub dokumenty

4. Sprawozdanie ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Zob. załączony dokument lub dokumenty

załącznik II dotyczący analizy SWOT

Zob. załączony dokument lub dokumenty

załącznik III dotyczący konsultacji z partnerami

Zob. załączony dokument lub dokumenty

załącznik IV dotyczący płatności specyficznej w odniesieniu do bawełny (w stosownych przypadkach)

załącznik V dotyczący dodatkowego finansowania krajowego w zakresie objętym planem strategicznym WPR

Podstawa	Interwencja	Budżet	większa liczba beneficjentów	wyższa intensywność pomocy	zapewnienie finansowania określonej operacji w ramach interwencji	Informacje dodatkowe

Krajowa pomoc finansowa w sektorze owoców i warzyw na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/2115

	Rok kalendarzowy 2023	Rok kalendarzowy 2024	Rok kalendarzowy 2025	Rok kalendarzowy 2026	Rok kalendarzowy 2027	Ogółem 2023–2027
Szacowana kwota krajowej pomocy finansowej (w EUR) (art. 53)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Szacowana kwota krajowej pomocy finansowej (w EUR) (art. 53)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Roczna szacunkowa kwota krajowej pomocy finansowej w sektorze owoców i warzyw przypadająca na dany region oraz łączna kwota dla państwa członkowskiego

Nie dotyczy.

załącznik VI dotyczący przejściowej pomocy krajowej (w stosownych przypadkach)

a) roczna pula środków finansowych dla każdego sektora, dla którego przyznawane jest przejściowe wsparcie krajowe

Sektor	Sektorowa pula środków finansowych, EUR				
	2023	2024	2025	2026	2027
Tytoń (grupa I - Virginia)	15 412 500,00	13 871 250,00	12 330 000,00	10 788 750,00	9 247 500,00
Płatność obszarowa niezwiązana z produkcją (uzupełniająca płatność podstawowa)	159 955 500,00	143 959 950,00	127 964 400,00	111 968 850,00	95 973 300,00
Tytoń (grupa odmian II, III, IV)	2 734 824,69	2 461 342,22	2 187 859,75	1 914 377,28	1 640 894,81

b) w stosownych przypadkach, maksymalna jednostkowa stawka wsparcia na każdy rok okresu

Sektor	Maksymalna jednostkowa stawka wsparcia w %				
	2023	2024	2025	2026	2027
Tytoń (grupa I - Virginia)					
Płatność obszarowa niezwiązana z produkcją (uzupełniająca płatność podstawowa)	33,64	33,64	33,64	33,64	33,64
Tytoń (grupa odmian II, III, IV)					

c) w stosownych przypadkach, informacje dotyczące okresu odniesienia zmodyfikowanego zgodnie z art. 147 ust. 2 akapit drugi

Sektor	informacje dotyczące zmienionego okresu odniesienia
Tytoń (grupa I - Virginia)	Okres 2005-2006 zastąpiono okresem 2017-2018. Płatność będzie przysługiwała rolnikowi, jeśli: • w 2018 r. był wpisany do rejestru producentów surowca tytoniowego prowadzonego przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR) oraz • spełnia kryteria do otrzymywania podstawowego wsparcia dochodów do celów zrównoważoności.

	Płatność będzie przyznawana proporcjonalnie do produkcji tytoniu w roku 2018 (ilość wyrażona w kilogramach), w ramach umowy. W przypadku, gdy rolnicy byli wpisani do rejestru KOWR w 2018 r., ale nie zawarli umowy/nie mogą wykazać produkcji w 2018 r. płatności będą przyznawane proporcjonalnie do produkcji w roku 2017. Indywidualna ilość referencyjna będzie określona dla każdego beneficjenta jako ilość surowca dostarczonego do przetwórcy/podmiotu pośredniczącego w ramach umowy zawartej w okresie referencyjnym, jednak nie mniej niż 70% ilości surowca tytoniowego objętego umową (na wzór obecnie stosowanego rozwiązania).
Płatność obszarowa niezwiązana z produkcją (uzupełniająca płatność podstawowa)	Brak zmian w zakresie okresu referencyjnego. **Dodatkowe informacje:** Maksymalna jednostkowa stawka w EUR/ha to stawka określona w decyzji wykonawczej Komisji z dnia 11 lipca 2013 r. zatwierdzającej przyznanie przejściowego wsparcia krajowego w Polsce za rok 2013.
Tytoń (grupa odmian II, III, IV)	Okres 2005-2006 zastąpiono okresem 2017-2018. Płatność będzie przysługiwała rolnikowi, jeśli: • w 2018 r. był wpisany do rejestru producentów surowca tytoniowego prowadzonego przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR) oraz • spełnia kryteria do otrzymywania podstawowego wsparcia dochodów do celów zrównoważoności. Płatność będzie przyznawana proporcjonalnie do produkcji tytoniu w roku 2018 (ilość wyrażona w kilogramach), w ramach umowy. W przypadku, gdy rolnicy byli wpisani do rejestru KOWR w 2018 r., ale nie zawarli umowy/nie mogą wykazać produkcji w 2018 r. płatności będą przyznawane proporcjonalnie do produkcji w roku 2017. Indywidualna ilość referencyjna będzie określona dla każdego beneficjenta jako ilość surowca dostarczonego do przetwórcy/podmiotu pośredniczącego w ramach umowy zawartej w okresie referencyjnym, jednak nie mniej niż 70% ilości surowca tytoniowego objętego umową (na wzór obecnie stosowanego rozwiązania). **Dodatkowe informacje**: Faktyczna pula środków na dany rok będzie ustalona jako iloczyn ilości wynikających ze złożonych w danym roku wniosków oraz stawek płatności do tytoniu z grupy I (Virginia) na dany rok.

d) krótki opis komplementarności przejściowego wsparcia krajowego z interwencjami w ramach planu strategicznego WPR

Tytoń.

Płatność przyczyni się do realizacji celu szczegółowego nr 1 WPR, tj. wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii. W przypadku sektora tytoniu nie ma innej możliwości wsparcia niż w ramach przejściowego wsparcia krajowego. W wyniku reformy WPR z 2013 r. sektor tytoniu został pozbawiony wsparcia w formie płatności związanych z produkcją. Również w pracach nad ostatnią reformą WPR sektor ten został pominięty – nie został ujęty ani na liście sektorów, do których można przyznawać wsparcie związane ani w sektorowych interwencjach rynkowych. Tym samym sektor uprawy tytoniu w UE jest dyskryminowany względem innych sektorów rolnych. Sektor uprawy tytoniu ma duże znaczenie z punktu widzenia gospodarczego, społecznego i środowiskowego. Uprawa tytoniu ma długą tradycję w Polsce i prowadzona jest głównie w małych, wyspecjalizowanych gospodarstwach rodzinnych. Średnia powierzchnia uprawy tytoniu wynosi ok. 2,4 ha. W ostatnich latach znacząco zmniejszyła się liczba plantatorów tytoniu. Uprawa tytoniu często stanowi jedyne źródło utrzymania rodzin rolniczych. Sektor ten charakteryzuje się wysoką pracochłonnością, niskim stopniem zmechanizowania i zwiększonym udziałem pracy ręcznej. Rolnicy rezygnują z tego kierunku produkcji m.in. z uwagi na rosnące koszty pracy najemnej. Ponadto, brak większych ośrodków przemysłowych zlokalizowanych w rejonach uprawy znacznie wpływa na ograniczenie możliwości alternatywnego zatrudnienia dla osób, które zamieszkują te tereny. Zarówno Polska, jak i UE są importerami netto surowca tytoniowego, wykorzystywanego do produkcji wyrobów tytoniowych w UE. Natomiast potencjał produkcyjny krajowego sektora produkcji tytoniu nieprzetworzonego nie jest wykorzystany. Krajowi producenci tytoniu nie są w stanie konkurować z tanim surowcem tytoniowym z krajów rozwijających się, korzystających z bezcłowego dostępu do unijnego rynku, w których rolnicy nie muszą spełniać wysokich norm rolno-środowiskowo-klimatycznych i gdzie są niskie koszty produkcji i siły roboczej. Uaktualnienie okresu bazowego pozwoli na lepsze ukierunkowanie wsparcia i realną pomoc tym rolnikom, którzy w stosunkowo nieodległym okresie referencyjnym produkowali tytoń i nadal, w znacznej części, związani są z tym sektorem.

Płatność obszarowa niezwiązana z produkcją (uzupełniająca płatność podstawowa).
Uzupełniająca płatność podstawowa, ze względu na jej szeroki zakres (ponad 9 mln ha i ok. 1,17 mln rolników - dane za rok 2013), przyczyni się do wzrostu dochodów zdecydowanej większości rolników w Polsce. Zastosowanie tej płatności pozwoli na zmniejszenie różnicy między przeciętnym dochodem z pracy w gospodarstwie rolnym a przeciętnym wynagrodzeniem w gospodarce narodowej, a także różnicy między średnim wsparciem bezpośrednim w Polsce i w UE. W rezultacie wsparcie przyczyni się do realizacji celu szczegółowego nr 1, tj. wspieranie godziwych dochodów gospodarstw i odporności sektora rolnictwa w całej Unii w celu zwiększenia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz różnorodności w rolnictwie, a także zapewnienia stabilności ekonomicznej produkcji rolnej w Unii.

Inny załącznik: Spójność z celami Unii na 2030 r. i wkład w realizację tych celów

Wkład krajowy w realizację celu UE na 2030 r., jakim jest ograniczenie o 50 % strat składników pokarmowych, przy jednoczesnym zapewnieniu braku pogorszenia żyzności gleby

-

Wkład krajowy w realizację celu UE na 2030 r., jakim jest 10% powierzchni użytków rolnych objętych cechami krajobrazu o wysokiej różnorodności.

-

Wkład krajowy w realizację celu UE na 2030 r., jakim jest objęcie 25 % gruntów rolnych w UE rolnictwem ekologicznym

-

Wkład krajowy w realizację celów UE 2030 w zakresie 50 % redukcji ogólnego stosowania pestycydów i ryzyka związanego z pestycydami chemicznymi oraz stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów

-

Wkład krajowy w realizację celu UE na 2030 r., jakim jest zmniejszenie o 50 % sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych dla zwierząt hodowlanych i w akwakulturze

-

Wkład krajowy w realizację celu UE na 2025 r. w zakresie upowszechnienia szybkiego internetu szerokopasmowego na obszarach wiejskich, aby osiągnąć cel 100 % dostępu

-